ČASOPIS

pro

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Čtwrtý ročnj běh.

Swazek druhý.

W Praze, 1831.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. A. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

1. Zdaliž učenj o samospasitelné cjrkwi katolické tak nedůwodné gest, gak se protestanti domnjwagj?

Od Josefa Černého, administrátora u Karmelitánek.

Mezi obljbené námjtky, gimiž protestanti, zwláště od roku 1817 — kdež nowá polemiky gegich doba nastala, proti katoljkům wálčj, náležj zagisté článek o *samospasitelné cjrkwi.* Tenť, dle zdánj gegich, naše neyslabšj strana, kteréž proti důwodům gegich uhágiti nám nemožno. Než, máme za to, že nebude nikoliw třeba ani při tomto autoku zbraň skládati a bogiště odewzdati. Zpytugme gen obšjrněgi článek ten, a odstraňme, cokoliw protestanti nedůwodně na nás umjtagj; tu zagisté se obgewj, že i tjmto učenjm ničeho nezastáwáme, coby buď proti pjsmu sw. aneb proti zdrawému rozumu bylo na odporu. Kuwarowánj wšeho nedorozuměnj ustanowjm neyprwé *smysl* této wýpowědi, potom pak uwedu některé hlawnj důwody, proč a práwě-li se cjrkew katolická *samospasitelnau* nazjwá.

* *

Co znamená slowo *spasiti* dle rozumu pjsem swatých?

Ono znamená *a*) tolik co *oswoboditi* od mrawnj zkázy, w kteréž se wedlé učenj pjsem pokolenj lidské před wykaupenjm nacházelo, a w njž gedenkaždý člowěk se nacházj, genž se wykaupenj Kristowa aučastným nestal; následowně znamená oswoboditi od hřjchu a půwodu geho, od panugjcj tělesnosti, swětských rozkošj, od bludu a newěry. W tomto rozumu gest toho slowa užito: Mat. I, 21. XVIII, 11. Luk. XIX, 10. — Jan V, 35. 1 Kor. I, 18. Efez. II, 5 — 8. 1 Tesal. II, 16. 1 Petr III, 21.

b) Sprostiti trestu a saudu. Mark. XVI, 16. Jan XIII, 17. Řjm. V, 9. X, 27. 1 Petr IV, 8.

c) Oblažiti buď w tomto neb budaucjm žiwotě. Mat. XIX, 25. Mark. X, 26. Luk. XIII, 23. Řjm. VIII, 24. 1 Tim. V, 15. Jak. I, 21.

Spasiti w každém nynj wyloženém smyslu nemůže žádný člowěk; — nýbrž gediný Bůh. I totoť gest učenj pjsma, protož také tak často o Bohu spasiteli našem mluwj.

W přjtomné periodě řjzenj Božjho (List k Židům I, 2.) gestiť Ježjš Kristus a zgewenj geho, gakož i to, co s njm sgednoceno, skrze něgž Bůh lid swůg spasiti w radách swých uložil; a wymjnka, pod kterauž nás Bůh spasiti chce, gest *ujra w Krista.* I toť gest gedno z učenj základnjch, gemuž nikdo, genž pjsmo sw. za zgewené slowo přigjmá, odpjrati nemůže.

Co se pak wjrau w Krista wyrozumjwá, w tom se za našich dnů wšickni bohoslowci gednomyslně srownáwagj; totiž: negen pewné přeswědčenj, že Kristus k spasenj swěta od Boha seslán gest, což owšem prwnj a základnj článek wjry, — ani toliko pewné se důwěřowánj w spasitelnau moc Kristowu; nýbrž wůbec wěrné přigetj wšech prawd a učenj od Krista, a na geho rozkaz od apoštolů zwěstowaných, ano i mrawné smýšlenj a gednánj s učenjm Kristowým se srownáwagjcj.

Tjm wšak důwodem, za kterýmž se *wjra* nazjwá *spasitelnau*, dlužno i cjrkew křesťanskau tak nazjwati, poněwadž ona nám wjru předkládá, gj nás učj, stálá wjry Kristowy gest opatrownice, ano gj takořka bez nj státi nelze. Pročež také Bůh, kterýž wjry k spasenj žádá, také welj, bychom k cjrkwi se přiwtělili a gj poslušni byli. Neb Kristus hlásage spasitelné učenj swé, prawil: *Kdož uwěřj a pokřtj se, bude spasen*; *kdo pak neuwěřj, zatracen bude*; a apoštolům swým rozkázal: *Gděte, učte wšecky národy, křtjce ge* a t. d. Co chtěl tjm giného řjci, než aby se ze wšech národů shromážděla obec, kterauž na giném mjstě *owčincem swým, cjrkwj swau* nazwal. Prawj-li opět Kristus: *Neuposlechne-li cjrkwe, budiž tobě co pohan a publikán* — t. g. člowěk zawržený — kdož může tu upřjti, žeby podlé wýpowědi Kristowy *trwánj* w cjrkwi, sgednocenj se s nj u wjře a

poslušnosti wymjnkau k spasenj nebylo, rowněž gako wjra sama?

Přjčina, proč Kristus trwánj w cjrkwi a s nj se srownánj k spasenj pohledáwá, w tom záležj, poněwadž gak giž podotčeno, cjrkew prostředkem býti má, by wšem lidem, wšech wěků, učenj Kristowo hlásáno bylo. Wjra pocházeti měla *od slyšenj*, *slyšenj* pak *od slowa Božjho*. Dokawád apoštolé žiwi byli a hlásali, bylo slowo gegich, slowo Páně; když se pak k Pánu ubrali, bylo slowo gegich — slowo Páně — swatým dědictwjm cjrkwe, kteráž ge dle rady Božj chowati a opatrowati měla. Od nj také zachowáno a odewzdáno lidem w austnjm wyučowánj i opatrowáno w pjsmech od apoštolů sepsaných. Od cjrkwe rozhlašowáno bylo národům barbarským po wšech končinách země. Od nj byly také wšecky spasitelné prostředky, od Krista ustanowené, až na naše časy dochowány i opatrowány. Cokoli od času apoštolského až dotud o Kristu kdo slyšel, skrze cjrkew se doslechl. Wede-li nás tedy wjra k spasenj, máť zagisté i cjrkew práwo *spasitelnau* se nazjwati; neb ona opatruge a zwěstuge slowo, bez něhož nelze wjry, bez wjry pak spasenj nelze dogjti. A toť gest důwodem, proč Kristus cjrkew swau založil, a wšech, kdož spasenj dosjci žádagj, na ni poukázal.

W témž rozumu, w kterémž se křesťanská cjrkew wůbec spasitelnau nazjwá, může, anobrž

musj *cjrkew katolická* proti ostatnjm cjrkwjm samospasitelnau nazwána býti. Nebo co se koli w cjrkwjch protestantských z náboženských ustanowenj a spasitelných prostředků nacházj, od cjrkwe katolické gich došlo; wšecko, čjm tyto společnosti cjrkwemi se stáwagj, a práwa (ať třebas tak řekneme) nabýwagj, k weliké cjrkwi Kristowě přináležeti, obdržely gsau opět a gediné skrze cjrkew katolickau. Tato nenj toliko wšeobecná, w oněch rozptýlená, a proto také *samogediná cjrkew*, nýbrž, pokud nás cjrkew spasený činj, *samospasitelná* mezi wšemi a pro wšecky.

Důkaz tento dá se sice proti wšem od cjrkwe katolické wyšlým společnostem rowným řádem prowesti; poněwadž ale zde prwotně řeč gest o protestantjch, obgasnjm geg zwláště wzhledem na cjrkew protestantskau.

Protestanti wěřj w Krista, daufagjce skrze něho spasenj dosjci. Kdo pak ge ale znáti Geg naučil? Zagisté gen cjrkew katolická; neb On tentýž gest, kteréhož cjrkew za swého Spasitele wyznáwá, a gemu poklonu wzdáwá. Gestiť to Kristus cjrkwe katolické, ne pak onen, gakéhož Ebionité a ginj židowštj sektáři wyznáwali; ne pauhý toliko člowěk z Nazaretu, nýbrž bytnost nade wšecky člowěky wznešená, s Bohem newyslowným způsobem sgednocená. Gestiť to Kristus cjrkwe katolické, ne pak Kristus Arianů a giných snářů, prwotiny wšech tworů; — nenjť

žádný twor, nýbrž *obraz podstaty Božj* (k Židům 1.) *skrze něhož učinil wěky, genž wšecky wěci slowem moci swé zachowáwá*; gestiť ono *Slowo, kteréž bylo od počátku u Boha, gsauc Bůh prawý*, pro spasenj lidské wtělený. Toto wyznánj o Kristu, tuto wjru w něg opatrowala powždy cjrkew katolická, a od nj přigalí gi protestanti. Kdo ginau známost o tom má, wystup a proweď gi!

Dále, *slowo Božj* Kristem nám hlásané, gehož wěrau a následowánjm spaseni býti daufáme, skrze koho dostalo se k nim? Zwěstowal-li gim ge apoštol něgaký? Zdaliž katolická cjrkew gim nedochowala geho, skrze kterauž prwnj reformátoři, pozděgi pak wšickni protestanti ge zdědili. A ačkoli se tito *živého* slowa zhostili a psaného se toliko držj, tedy i toto psané slowo podáno gim od katoljků. Gestiť to biblj katolická, gjž se protestanti až do dnešnjho dne držj. Toto psané slowo gest w cjrkwi katolické psáno od mužů, genž gj přináleželi, ono od katolických učitelů nowými spisy opatřeno a rozšjřeno. Cjrkew katolická pečowala o to, aby w rozličných dobách rukopisy byly přirownány a od wtraušených omylů očištěny; aby knihy swaté z řeči půwodnj w gazyky giné byly překládány; slowem, w cjrkwi katolické žádného nákladu, žádného snaženstwj nešetřeno, aby slowo Božj čisté se zachowalo, a od národu k národu, od wěku k wěku w celosti a w neporušenosti se přenášelo.

Ačkoli se honosil Luter, (práwem-li či bezpráwně, nechceme tuto rozsuzowati) že biblj w Erfurtě pod lawicj našel, a na gewo wytáhl, tedy od katoljků tam položena, sic by gi nikoliw naleznauti a na swětlo wynesti byl nemohl. Kdo o tom ginau má známost, gak protestanti nabyli biblj — dle mjněnj gegich gediného prawého slowa Božjho, njmž spasenj dogjti lze, ať wystaupj a nás poučj.

A tážeme-li se gich, co tuto biblj slowem Božjm, neb knihau swatau činj, do njž si netraufagj žádného pjsma wjce přidati, pokládagjce gi za pjsmo, genž w obsahu swém úplné a uzawřené gest? — Toť odpowědj nám: Poněwadž kniha tato gest *slowo Božj*, skrze Krista a giné wyslance prwotně zwěstowané, a z geho wnuknutj sepsané, neslušj rozumu lidskému ničehož w něm mudrowati, aniž k němu přidáwati, ani od něho ugjmati — Dobře! Ale odkud pak wědj, že *práwě tyto*, a ne giné knihy, kteréž s těmito w rowné wážnosti stály, od oněch učedlnjků sepsány gsau? Odkud medle to magj, žeby wšecky tyto knihy skutečně od těch složeny byly, kterým ge připisugj? Zdaliž pak se giž w prwnjch stoletjch množstwj Ewangelij a giných swatých knih gménem apoštolských neroznášelo, gešto w mnohých obcjch také wysoce wážený byly, kteréž knihy negsau w našjch bibljch, ačkoli se aspoň z částky na naše časy dochowaly? Proč tedy i tyto k biblj nepřibjragj prote-

stanti, a za slowo Božj gich neuznáwagj? Proč to? — Důwod toho nalezáme opět gen u cjrkwe katolické. W cjrkwi našj totiž giž w prwnjch stoletjch wynesli učitelowé gednomyslný saud o prawosti neb půwodnosti i nepůwodnosti pjsem, genž se apoštolům připisowaly. Gednosworným saudem tjm a usnešenjm cjrkewnjm wylaučeny gsau neprawé knihy od sprawedliwých knih apoštolských, t. g. od takowých, kteréž pauhé a prostočisté slowo Božj obsahugj; a za swaté uznány byly gen ty, kteréž w Kanoně nowého zákona se uzawjragj. (O tom toliko zde řeč.) Z tohoto wšeobecného úsudku, genž nikoli slepě, nýbrž důwodně pronešen byl, půwod wzal tento Kanon, o němž sám gistý wážený protestant pjše: „Nenjt domněnj to důkladné, žeby cjrkew prwotnj o Kanonu bludně byla rozsaudila; a byť i některé knihy od giných spisowatelů *) pocházeti měly, než kterýmž se přisuzugj, nenj postačitelným důwodem, ge z Kanonu wywrhnauti.“

Tedy od cjrkwe katoliké magj protestanti negen psané slowo Božj neb biblj, nýbrž i Kanon těchto knih a historické pogištěnj o gegich hodnowěrnosti; a tento Kanon a wšeobecný saud cjrkwe, na němž založena gest ona hodnowěrnost pjsem sw., takowau má wážnost, že ani wšemohutná wážnost Lutherowa, ani slowutnost potom-

*) Wšak nic méně apoštolských.

njch pjsem sw. wykladatelů, ač wšecken lichý wtip swůg na tom obrausili, nebyly s to umenšiti gj. Onen reformátor w zůřiwosti swé proti dobrým skutkům list sw. Jakuba *slaměným* nazwal; ale list ten až podnes w pjsmě sw. se nacházj, — tito pak nowěgšj wykladatelowé protestantštj gali se kritickým ostřjm rozličné části pjsma sw. odřezowati; než marné bylo gegich usilowánj, až posud pewně spogena gsau wšecka pjsma swatá. Že wšecko to w takowém způsobu se nacházj, že slowo Božj negen w liteře pewně se držj, nýbrž i litera geho uchráněna gest a ubezpečena: za to wšecko powinni gsau protestanti cjrkwi katolické. Bez oné wážnosti, kterauž pjsmě sw. zgednala cjrkew katolická, byloby se pod kritikau naturálských učitelů protestantských, nynj giž w samé apogryphy swrhlo. Wj-li nás kdo ginák o tom zprawiti, kterak protestanti ku kanonu, k trwagjcjmu pjsmu gsau přišli, ať wystaupj, a nás ponaučj?

Wjra ale — wedlé swědectwj pjsma (Řjm. X.) přicházj slyšenjm slowa Božjho, slyšenj pak žádá kazatelů; neb litera sama sebau mrtwa gest; gelikož mnozj ani čjsti neuměgj, tjm méně, co čtau, rozuměgj. Wůbec gako slowo Božj žiwé z ust Kristowých wyšlo, a od apoštolů opět žiwau řečj swětu hlásáno gest, podobně usty žiwými — wedlé swědectwj pjsma samého — zwěstowati a wykládati se musj. Má-li se wšak w gasné, mocné a wzdělawatelné řeči dle potře-

by a schopnostj rozličných stawů lidských přednášeti, potřebj gest učitelů, genžby k tomuto powolánj zwláštně se připrawili, a způsobnými učinili, anobrž gemu samogedině se zaswětili. Tudjž patrně wyswitá potřebnost zwláštnjho stawu a auřadu učitelů náboženstwj; kterýž sice giž w biblj ustanowen, ač úplný powinnostj geho okres teprw od cjrkwe náležitě wyměřen a určen. Od našj cjrkwe tedy přegali protestanti i auřad kazatelský, a zwláštnj staw náboženských učitelů.

Wšecko, co nynj praweno, wztahuge se na Krista a geho slowo, w něgž Bůh wěřiti káže, a na kteréžto wjře spasenj lidské založil. Než, dle učenj Kristowa gsau giná geště ustanowenj, kteráž wjru Křesťana sjlj, geho spogenj s Kristem a cjrkwj utwrzugj, a tudy co prostředky k spasenj powažowati se mohau. I tyto prostředky neboli *swátosti* opatrowala až potud cjrkew katolická. Od cjrkwe katolické magj protestanti *křest swatý*, o němž psáno: „Kdo uwěřj a pokřtěn bude, bude spasen; kdož pak neuwěřj, bude zatracen.“ Mark. XVI, 16. I řád udělowánj křtu swatého, gakýmž geg nábožný smysl cjrkwe přioděl, přigali gsau od nás. Od cjrkwe katolické magj *wečeři těla a krwe Kristowy*, genž na odpuštěnj hřjchů za nás se wydal, w kteréž sobě požehnanau smrt geho připomjnáme, dokud nepřigde, a w njž protestanti ono proměněnj připauštěgj, gjmžto se pokrm ten od wšednjho pokrmu rozeznáwá. Od cjrkwe ka-

tolické magj protestanti *swěcenj neděle* a giných památek, kdež člowěk z prachu pozemského ducha swého k nebesům pozdwihuge a odtrhna se ode gha pracj a starostj wezdegšjch wznešené powolánj swé sobě rozgjmá, a Bohu, Twůrci swému, djky a poklonu wzdáwá. Od cjrkwe katolické magj protestanti i swé ostatnj poswátnj obyčege a obřady, gimiž důležitj přjběhowé žiwota lidského, gako gest wkročenj w lidské towarysstwo, zasnaubenj se s společnicj, wznešeněgšjho wýznamu nabýwagj, co w nich pozemského a tělesného, se ušlechtuge a udůstoghuge, a takořka zbožňuge. Slowem, od cjrkwe katolické magj téměř wšecko, co společnosti gegich něgakau twářnost neb podobu cjrkwe dodáwá, mdlý stjn cjrkewnj moci neb swatowlády.

Od cjrkwe našj magj protestanti angličtj důstogenstwj biskupské, Skotowé kněžstwj, ginj aspoň hodnost kazatelskau. Taktě byla cjrkew katolická po wšechny wěky onen střed, z něhož wšecky formy a způsoby křesťanstwa wycházely; i oněch společnostj, kteréž nepřátelsky proti nj wálčily; neboť předce toliko na gegjch základech spočjwaly. Charakter neb powaha katolické cjrkwe gewila se wždy w tom, že články náboženské stanowila a stwrzowala; protestantstwj pak w tom, že některé učenj a ustanowenj katoljků upjralo a zawrhowalo. W upjránj se tedy weškeré protestantstwj zakládá. Gebo powaha gest a byla wždy gen negativnj neb u-

porná; wlastnost pak katolictwj positivnj neb kladná.

Giž tedy učiňme z toho záwěrek: Člowěk toliko *wěrau* spasen býwá, t. g. těmi prawdami, kterýmž wěřj; ne ale těmi, gimž newěřj a gež upjrá; poněwadž ale čemukoli protestanti wěřj, od cjrkwe katolické gsau přigali, následowně býwagj-li *wěrau* spaseni, tedy gedině skrze *katolickau cjrkew* spaseni býwagj.

Možno-li pak gim skutečně spasenu býti?

Protestanti prawj, žebychom my katoljci dle tohoto článku o *samospasitelné cjrkwi* wšecky nekatoliky k zatracenj odsuzowali! Z toho prý wyplýwá, že nechceme-li swé wjře býti na odporu, a nedůslednj, millionům bratřj swých spasenj odepřjti že musjme, an předce rowně gako katoljci k němu gsau powoláni. Takowéto učenj, dokládagj, wede k nenáwisti, nesnášeliwosti, odpjrá duchu Kristowu, genž *duch lásky gest*, a bratřj swých odsuzowati zřegmě zapowjdá. —

Wyznati musjm, žebych se hrozil, tohoto učenj zde podotknauti, neřkuli prowoditi, kdyby wšecky tyto následky, kteréž protestanti z něho dowozugj, skutečně w něm se zakládaly. — Neboť i prawda, budiž ona gakkoli historicky založena, musj se nám podezřelá zdáti, ranj-li srdce, rušj-li lásku, a w práwa-li Božská sahá.

Než, nestrachugme se; neb co se nám tuto namjtá, newyplýwá nikterak z našeho článku. —

Nebo předně učenj toto o cjrkwi *samospasitelné*, za kterauž cjrkew *katolickau* pokládáme, dle přjtomného wyswětlenj neobsahuge w sobě nic giného, nežli že protestanti a wšecka nekatolická wyznánj wjru a spasitelné prostředky skrze cjrkew katolickau gsau obdrželi; následowně že ti, kteřjkoli gakožto wěřjcj spaseni býwagj, skrze cjrkew katolickau se spaseni stáwagj. Učenj toto, newylučuge tedy žádného nekatolika od blahoslawenstwj, wšak ale blahoslawiti geg také nemůže, gelikož saud gedinému Bohu přislušj.

Dlužno nám tedy gen geště druhau wýpowěď wyswětliti:

Kterak tomu totiž wyrozumjwáme, wyznáwagjce, že *kromě prawé*, totiž *katolické cjrkwe nelze spasenu býti?* — Zdaliž tjmto učenjm wšecky bližnj swé, kterékoli z cjrkwe našj negsau, k zatracenj neodsuzugeme? Zdaliž učenj to pjsmem i rozumem ohraditi můžeme?

Tento článek: „Kromě cjrkwe žádného nenj spasenj“ má téměř ten samý wýklad, gako: *Bez wjry w Krista nebude žádný spasen.* Že se pak učenj toto w psaném slowě Božjm, kteréž protestanti zároweň s námi přigjmagj, swětle a patrně nalezá, nenj žádné pochybnosti. Kristus Ježjš prawj sám: „*Kdo uwěřj a pokřtj se, spasen bude; kdožby neweřil, bude zatracen.*“

Mark. XVI, 16. A opět: „Kdož wěřj w Syna, má žiwot wěčný, ale kdož gest newěřjcj Synu, neuzřj žiwota, ale hněw Božj zůstáwá w něm.“ Jan. III, 36. Geho apoštol prawj: „Nenjť w žádném giném spasenj. Nebo nenj giného gména daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.“ Skutky apošt. II, 12. A opět giný apoštol dj: „Sprawedlnost pak Božj přicházj skrze wjru w Ježjše Krista, ke wšem a na wšecky, kteřj wěřj w něho.“ K Řjm. III, 22.

Totoť gest slowo Kristowo a wyslanců geho; kdo smj o geho prawdě pochybowati? A předce se wjra Kristowa gen od malé části obywatelů našj země přigala. Dle obyčegného udánj sestáwá gen třetina weškerého lidstwa z křesťanů, ostatnj dwě třetiny buď nic o něm newědj, a nebo Muhameda za wznešeněgšjho nad Krista pokládagj. Co má tedy býti z toho tak walného počtu člowěčenstwa? Co se stalo s těmi milliony lidu, genž bez wjry w Krista z tohoto žiwota wykročili? Magj-li wšickni ti dobřj skutkowé, které nekřesťané z dobrého srdce a aumyslu konagj, marnj a neplatnj býti? Negsauli i oni tworowé téhož Boha, djtky téhož otce nebeského, gehož gsme skrze Krista Ježjše znáti se naučili? Nenj-li i gegich srdce blaženosti schopno a gj žádostiwo? Nezgewil-li nám Kristus Boha, co Otce plného lásky a milosti, genž žádá, aby wšickni lidé spaseni byli? Nebyl-li by to přehrozný odpor proti těmto milostným, blaho-

zwěstným prawdám, kdybychom přjmo twrdili, že neywětšj počet lidj od swého určenj odcizen, a k wěčnému zahynutj odsauzen gest?

Než, odstup to! Takowý strašný smysl nepodkládala *obecná* cjrkew nikdý slowům Kristowým. Ačkoli po wždy wjru w Krista za gediný nám známý *řádný prostředek* k spasenj prohlásila i wyznáwala, nicméně předce rozdjl činila cjrkew, mluwje o newěřjcjch, mezi newěrau z *twrdošignosti* a mezi newěrau z *neviny* neboli z *nemožnosti*; aneb gak škola se wygádřuge, mezi newěrau *přemožitelnau* a *nepřemožitelnau* (vincibilis et invincibilis.)

Za *práwě newěřjcj*, kteréž Kristus odlaučil od spasenj, ti se wlastně pokládati mohau, gimž spasitelné učenj hlásáno a patrnými důkazy předloženo a stwrzeno bylo, kteřj ale při wšech těchto důwodech očj od prawdy odwrátiwše gi zawrhli. To ze slow samého Krista wyswjtati se zdá, an prawil o Židech. (Jan XV.) „*Kdybych byl nepřišel a gim nemluwil, hřjchu by neměli; ale nynj wýmluwy nemagj z hřjchu swého. — Bych byl skutků nečinil mezi nimi, gichžto žádný giný nečinil, hřjchu by neměli.*“

Apoštol Páně dj: „Wjra od slyšenj přicházj; slyšenj pak od hlásánj slowa Božjho. Ale kterak uwěřj tomu, o němž neslyšeli? A kterak uslyšj bez kazatele?“ Ačkoliw apoštol Páně doložil, že hlas sw. Ewangelium po celém swětě se rozlehl, předce nicméně známo gest, že *za na-*

šich časů geště wšech národů nedošel. Kdekoli Kristus a apoštolé geho newěřjcjch odsuzugj, magj před očima zarytau twrdošignost oněch, kteřj za gegich dnů očj před swětlem prawdy zawjrali a widauce newiděli, slyšjce neslyšeli. Že pak wšickni, kdož w této zatwrzelosti w odpjránj spasitelné prawdě oněm se rownagj, zároweň s nimi oné wyššj, Kristem nám zgednané blaženosti neschopnými se činj, zgewno gest; nebo wšech těch oblažugjcjch prawd a k šlechetnosti wzbuzugjcjch a w nj nás potwrzugjcjch prostředků, gichž my w náboženstwj Kristowě docházjme, owšem se zbawugj; následowně w prawé dokonalosti nedospělj, a tudy wěčného blahoslawenstwj, gakéhož se wěrným Kristowým následownjkům dostane, zhoštěni zůstanau.

Co se pak oněch newěřjcjch dotýká, kteřj *z newinné newědomosti* učenj Kristowa nepřigali, těm toho cjrkew katolická nikdý za hřjch nepokládala; ano papež Pius V. zawrhl tomu odporugjcj učenj Bajowo. A papež Alexander VIII. (w roce 1600) za bludnau wyhlásil onu wýpowěď: „Pagani, Judæi, hæretici nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum.“ Mnozj ze swatých otců welmi mjrně se pronášegj z strany těch, kteřj sice kromě cjrkwe se nacházegj, nicméně ctnostně a šlechetně žiwi gsau, nepochybugjce nikoliw o gegich spasenj.

Swatý *Justin* (w obraně křesťanů k cjsaři Antoninowi Piowi c. 46.) klade takto: Wšickni

lidé, kteřj dle rozumu a slowa (λογος) obcowali, gsau *křesťané*, ačkoli za bezbožné drženi gsau; takowj gsau u př. Sokrates a Heraklit mezi Řeky; Abraham, Ananias, Azarias, Misael, Elias, a mnozj ginj mezi Barbary, gichž skutky a gména uwoditi přjliš obšjrné by bylo. — Ale wšickni, kteřj hlasu rozumu následowali, i geště následugj, gsau křesťané, a sice beze strachu a třesenj. (t. g. nemagj se ničeho obáwati).

Sw. *Jan Zlatoustý* we wýkladu na Ew. sw. Mat. a k Řjm. II, 10. pjše: „Ti, kteřj před wěkem Kristowým zemřeli a geg tudy nepoznali, pakli se gen od modlárstwj zdržowali a klanjce se gedinému a prawému Bohu, šlechetný žiwot wedli, blahoslawenstwj wěčného dosáhnau.“ Slyš, co Pawel prawj: Sláwa, čest a pokog každému, kdož činj dobře, Židu předkem, též i Řeku.“ (Řjm II, 10.)

Pawel Orosius, španělský bohoslowec z 8. stoletj prawj: (w Apol. liberi arbitrii) „Byloť po wšechen čas mé upřjmné a nepochybné smýšlenj, že Bůh pomoci swé negen těm, genž w cjrkwi žiwi gsau, nýbrž wšem národům na zemi, wedlé dobrotiwých a wěčných rad swých udělugе; onť wšechněm i gednomu každému zwláště k pomoci přispjwá, žádný od nj odlaučen nenj. Nepochybně byl i on toho mjněnj, že lidé užjwagjce wěrně pomoci Božj spaseni býti mohau.

Tomáš Aquinský pjše (quæst. 14. de verit.

antic.) „Přináležjl prozřetedlnosti Božské, by o každého péči měla.“

Konečně wěřjno bylo po wšechen čas w cjrkwi katolické, že i také tak nazwaná *zawinutá* wjra (fides implicita) k spasenj dostatečna gest, pakliby kdo bez swé winy přjležitosti neměl, wjru *rozwinutau*, (fides explicita) sobě opatřiti. Wjrau *rozwinutau* rozuměli učitelowé katoličtj wýslownau známost a wjru křesťanského katolického učenj; zawinutau pak neb skrytau wjrau, pauhau toliko wůli a dobré mjněnj wšecko wěřiti, co nám zgeweno gest, kdyžby wědomo bylo, že to skutečně Bohem zgeweno. Takowéto smýšlenj nacházj se ale skoro u každého dobrého a šlechetného člowěka; neboť gedenkaždý, byť to i wýslowně neřekl, že hotow gest wšecko, co Bůh zgewil, wěřiti, aspoň w srdci toto smýšlenj chowá. — Tjmto tedy učenjm neodpjrá cjrkew katolická ctnostnému člowěku blahoslawenstwj, pokudž, gakž gsme prawě sw. Justina, Jana Zlatoustého a Aquina učjcjho uwedli, *neuědomost geho newinná gest.* — Že pak ostatně nemožno wznešeněgšjch prospěchů, kterých Kristus Ježjš lidskému pokolenj wygednal, w plném obsahu požjwati tomu, kdo geg prwé nepoznal, a učenj geho wěrně nepřigal, dá se z mnohých důwodů pochopiti.

Nebo katolické křesťanstwj poskytuge nám mnohé nowé a mocné prostředky a důwody k šlechetnému žiwotu nás wzbuzugjcj, ono sezna-

muge nás s mnohými welmi potěšugjcjmi wědomostmi z ohledu budaucnosti, otwjragjc nám wyhljdky do wěčnosti, kterých sobě zůstawený rozum lidský nižádným snaženjm domysliti se nemůže. Kdo tedy wjru Kristowu byl i bez winy znáti se nenaučil, zbawena se činj wšech těchto užitků, genž s zgewenými prawdami w přirozeném swazku stogj. Co se pak takowých prospěchů týče, k gichž požjwánj známost učenj Kristowa tak newyhnutelně potřebna nenj; gest opět z giných důwodů neslušno, aby těm, genž Krista neznagj, stegnau měrau uděleny byly, gako wyznawačům a ctitelům geho. — Neslušjt totiž, aby tworowé rozumnj něgakého dobrodinj požjwati měli, nepoznáwagjce aspoň poněkud *půwoda*, kterýž gim ge uděluge; neb takowýmto poznánjm býwá požjwánj téhož dobrodinj utěšeněgšj a užitečněgšj; gelikož ze swého štěstj, kteréž ne slepé náhodě, nýbrž přjzni laskawého dárce přičjtagj, tjm srdečněgi se radugj, a tudy pozbuzeni býwagj, gemu swau wděčnost wzdáwati, a od něho přigaté dobrodinj podlé wůle geho wynakládati. —

Ze wšeho toho tedy patrně se poznati může, že článek tento o samospasitelné wjře Kristowě nikoli giným potěšitelným prawdám našeho náboženstwj, ani wlastnostem božským, lásce a sprawedlnosti neodporuge, nýbrž welmi dobře s nimi se snášj.

Proto wšak, že mnozj národowé bez wjry Kristowy, kteréž *bez swé winy* neznagj, dle zaslaužení a schopnosti swé spasení dogjti mohau, nepotratj swaté Ewangelium nikoli wážnosti a ceny swé. Zgewení Kristowo zůstane wěčně neyzpůsobněgšjm prostředkem k wzdělánj a ušlechtěnj člowěčenstwa, a k dosaženj blahoslawenstwj. Poznánj Krista a wjra w něg nezměnitelným zůstane zákonem wěku nowého, gemuž Bůh poznenáhla wšecky národy podrobj, až se konečně Efes. IV, 13. „*segdeme wšickni w gednotu wjry a poznánj Syna Božjho, w dokonalého muže, w mjru plnosti wěku Kristowa.*“ Že se tato w pjsmě sw. nastjněná rada božská skutečně naplnj, ponenáhlé rozšiřowánj wjry Kristowy mezi pohany patrně na gewo nám dáwá, což zagisté ničemu ginému leč obzwláštnjmu řjzení prozřetedlnosti Božj přičjtati se musj. —

Tenť gest tedy rozum oněch slow: Bez wjry w Krista nelze spasenu býti. Wýkladem tjmto odpowěděl gsem spolu i na otázku hlawnj: Kterak se totiž rozuměti má učení cjrkwe: *Kromě cjrkwe nelze spasení dogjti?*

Kristus složil učení swé a ostatnj spasitelné prostředky w cjrkwi swé; ona ge má opatrowati a poznenáhla wšem lidem oznámiti. — K této cjrkwi měli se wšickni lidé přiwtěliti a gak w duchu tak i w zewnitřnjm wýgewu *gednu cjrkew* wzdělati. Tak se to také w počátku dálo; ale genom na krátce. Brzy začali gednotliwj mu-

ži od učenj Kristowa a geho apoštolů gen tolik a w takowém smyslu přigjmati, gak to buď s národnjmi předsudky aneb wlastnjmi náhledy a domněnkami sgednati mohli. S ostatnjmi ustanowenjmi podobně gsau nakládali. Za tau přjčinau odlaučili se buď sami od cjrkwe, aneb od nj samé wywrženi byli; tudy znikly roztržky a sekty mimo cjrkew, kteréž se pozděgi opět mezi sebau rozhodly a rozděhly; konečně zmizely ze žiwota, gegichž památka gen w letopisjch zachowána. Ukaz tento w rozličných twářnostech we wšech stoletjch se opakowal. Paměti wšak hodno gest, že při wšech těchto roztržkách wždy gednosworná byla cjrkew Kristowa, opatrugjo wěrně slowa a ustanowenj Božského zakladatele. Žádná sekta, kterážkoli od nj se odlaučila, nepokusila se gegjho gména a důstognosti upjrati; aniž směla prawau půwodnj cjrkwj se nazjwati a gmeno cjrkwe *katolické* sobě osobiti. Wšecko, co oddělené sekty od božských a křesťanských ustanowenj zachowaly, přigaly od půwodnj cjrkwe katolické. Učenj, gjmž se tyto strany různily, bylo obyčegně gen osobnj zdánj gegich půwodce; wždy toliko zdánj lidské, kteréž učenj a ustanowenj cjrkewnjmu na odpor postawili. Powaha sektárstwj gewila se wždycky w různěnj mjsto sgednocenj, a w hrdém wywýšowánj mjněnj lidských nad učenj od Krista cjrkwi swěřené. Protož byť i slowo pjsma ge neodsuzowalo, geho wlastnj duch ge odsuzuge.

Než, práwem-li pak wšecko to, co zde o sektárstwj wůbec praweno, také o pogediných osobách, genž *bez winy* od cjrkwe katolické oddělený gsau, twrditi se může? Nikoli! — Gak pak tedy o těch smýšleti máme? — Takto, že Kristus, který srdce člowěka šetřj, na geho wjru a lásku patřj, ne pak na geho zewnitřnj položenj w čase a w mjstě, — gednohokaždého kdož we gméňu geho pokřtěn gest, w něg swau naděgi skládá, a dle poznánj swého wšecko, co Kristus wěřjcjm uložil, zachowáwá, že geg tedy negen za swého následownjka, nýbrž i za prawé djtko swé uzná a spasj. Neb, že zewnitř od cjrkwe odlaučen, nenj geho wina, on gj, ač newědomky, předce přináležel. Neb gestli, nahoře uwedený Justinus se neostýchal wyznati, že wšickni lidé před Kristem, genž hlasu rozumu uposlechli a dle něho žiwi byli, následownjci a ctitelowé Božského Logos gsau byli, mělibychom my od Krista a těla geho ony odlučowati, kteřj slowo geho — pokudž mu porozuměli, wěrně a poslušně přigjmagj?

Prwotně lid obecný, wšech starých i nowých sekt wěřj, gako u nás lid sprostý katolický, čemu geg učitelé a pěstaunowé wěřiti wyučili. Oni nemagj žádných prostředků se o prawé cjrkwi přeswědčiti, a držj se gedině toho, co se gim u weřegném wyučowánj předkládá. Wětšj djl ledwa přjležitost má o staré cjrkwi gen dle

powrchnj twářnosti powědomosti nabýti, tjm méně učenj gegj zpytowati a přirownati. —

Ginák ale zdá se býti u těch, genž co oswjcenj a učenj obecného lidu gsau wůdcowé. Tito wlastně býwagj roztržek náboženských půwodowé, a až podnes záštj a nenáwist lidu sprostého rozgitřugj. Co lidu sprostému k omluwě slaužj, nezdá se k gegich osprawedlněnj swědčiti. Nicméně, powážjme-li, gak mocně působj zděděné předsudky, zastaralé nawyklosti, nawedenj w dětinstwj i také na lidi učené; zpytugeme-li, gaká hrubá newědomost, gaké nedůwodné, křiwé domněnj o duchu a učenj cjrkwe katolické i mezi neyučenějšjmi muži strany protestantské powždy panowalo a posud panuge: tu giž nuceni gsme gich politowati a za ně se modliti, by gim toho za winu nebylo pokládáno, nýbrž i na ně ono smjřitelné slowo Páně obráceno býti mohlo: „Nesciunt quid faciunt!“ — I zůstane tedy nepohnuta ona prawda, že gedna toliko *prawá cjrkew* gest, kromě kteréž nelze spasenj dogjti. Tato gedna prawá cjrkew gest *katolická*, žádná giná křesťanská společnost nesmj se přednostj tauto honositi; neb o každé se dá doba gegjho početj, a rodič gegj wykázati. Cjrkew katolická má tedy giž wzhledem na historii to práwo sebe za cjrkew půwodnj, ostatnj pak cjrkwe za odpadlé držeti. Nicméně, ačkoli wýpowěď tato prawdiwá gest, wšak z ohledu na gednotliwé křesťany kromě cjrkwe se nacházegjcj, podléhá wšem těm wýmju-

kám, kterým činowé mrawnj podrobeni gsau; kde totiž wždy na tom záležj, wj-li gednagjcj co činj, a gedná-li dle wědomj swého? Neb na tom zakládá se zákon přjsudnj (lex imputationis). Za tau přjčinau se tisjcowé mimo cjrkwe nacházegj, gichž odlaučenj nižádnau měrau za winu pokládati se nemůže. Wšickni tito zdagj se gen býti kromě cjrkwe, wlastně pak audowé gegj gsau. Kdoby tedy směl o spasenj gegich pochybowati? Než kdoby opáčně směl z toho důwodu záwěrek činiti, žeby ono prawidlo o samospasitelné cjrkwi bludné bylo? Žádný rozumný neosmělj se řjci; žeby lhostegné bylo, mnoho-li kdo, čili málo z pokladu spasitelných učenj a swátostj přigjmá, a neb gaký-li smysl učenj ewangelickému podkládá. Protož musj něgaký wzor neb ideál náboženstwj mezi lidmi býti, a tenť nalezá se — w *křesťanstwj*; podobně býti musj něgaký *wzor cjrkwe* w křesťanstwj, a tenť gest *cjrkew katolická*. Toť tedy gest, co ten tak hrozně obúžený článek o samospasitelné wjře a cjrkwi w sobě uzawjrá. Každému zde patrno, že uwedeny tyto důwody gak w pjsmě sw., w přjběžjch cjrkewnjch, tak i na zásadách zdrawého rozumu se zakládagj, následowně že učenj toto nikoliw oněch útržků a úkorů nezasluhuge, kteréž se nám ‚až potud tak nelaskawě činily.

---

2. Zásluhy křesťanského náboženstwj o prozřetedlné zaopatřenj nuzných.

Od Františka J. Slámy.

(Dokončenj.)

§. 13. Náboženstwj Kristowo směřuge k přetrženj žebroty a ku prozřetelnému zaopatřenj nuzných.

Dopustiw Spasitel, aby se žebrota metlau weřegné hanby stjhala, nechtěl, aby též newinnj nuznj bolesti gegj okusili; nýbrž šetře opatrně studu gegich, okázal wlastnjm přjkladem, že to nenj wěc nuzných a nešťastných, starati se, čjm by se žiwili nebo odjwali, o to že slušj pečowati samému milosrdenstwj. Dwakrát se židowštj zástupowé, wytrženj nebeskau wýmluwnostj Páně, zapomněli, že krom duše také tělo magj, gehož důtkliwým potřebám na paušti nelze učiniti zadost, a dwakrát ge sytil Pán, nemage přirozených prostředků, i zázračným rozmnoženjm chlebů, wyřknuw sám prwnj, nebyw doprošen ani slzami gegich napřed obměkčen, to weliké slowo: „*Ljtost mám nad zástupem!*“ Nehynulť geště zástup; ale mohl, wracege se, hynauti; protož se tomu zlému nadcházj w čas. Nemohl-liž ten, který chleby zázračně rozmnožil, také bez nakrmenj zástupu tauž diwotwornau mocj hlad zástupu i geho následky předstihnauti a ukrotiti? Mohl nepochybně, ale nebylo by nám tak zře-

telně okázáno, čj to wěc gest, o potřeby nuzných se starati.

Za tau přjčinau zwolil giž z počtu swých dwanácti učedlnjků gednoho, kterýby prozřetelně almužny chudým rozdělowal, a gakau wraucnostj potřeby nuzných, ubjrage se k swému nebeskému otci, učednjkům na srdce wložiti musil; gak gim potřebu prozřetelného opatřenj chudoby swětle i mocně poručil, to, bylbychom se wlastnjch geho slow z té strany nedočjtali, dokazuge neylépe řád jáhenstwj, hnedle za prwnjch dnů po seslánj Ducha swatého zřjzený, a podiwná štědrost Jerusalémské cjrkwe. „Neb kolikokoli bylo těch, kteřjž měli pole neb domy, prodáwagjce přinášeli penjze za ty wěci, kteréž prodáwali, a kladli před nohy apoštolské. A rozdělowáno pak bylo gednomu každému, gakž komu potřebj bylo.“ Skutk. ap. IV, 32. 34 — 37.

Možnoť, že bljzká zkáza Jerusaléma křesťany tamnj ku prodagi domů a polj mocně nabjzela, ale skládánj utržených peněz na obecnau wýžiwu, tudy také na wýžiwu těch, kteřj ničeho k odprodánj neměli, neplynulo gistě ze strachu před tau zkázau; nýbrž z horliwého ugjmánj se o chudé, ač o tom w obau řečjch sw. Petra žádné zmjnky nenj. Nenjť následek bez přjčiny, a nic w účinku nemůže se wyskytnauti, k čemu by w přjčině sjmě neleželo!

Zřjzenjm jáhnů byla i žebrota w křesťanstwu skutkem zrušena, i prozřetelné zaopatřenj nu-

zných zawedeno. Kdož z bratřj nuzných byl by tak zpozdilým mohl býti, aby na swau ruku almužnu po gednotliwých dobrodincjch byl zbjral, dokud nemohl na jáhny práwem žalowati, že geho nauze opatřiti nechtj? A kdo z dobrodincu bylby zas swau ruku jáhnům štědře otwjral, kdyby přigjmagjce almužny, ge neprozřetelně nebo slepě byli rozbytowali, a nuzným potřebu žebránj byli neodňali? Gak mile se řád jáhenstwj zarazil, wzala si cjrkew wšecky chudé, s gegichž zaopatřenj zborowé křesťanštj býti mohli, pod swau ochranu a do swé wýžiwy, a kolikerá bjda, buďto giž křesťany, buďto newěřjcj sausedy tlačila, tolikerá pomoc se nešťastným poskytala. An pak týž řád jáhenstwj dodnes w cjrkwi trwá, aniž kdy wymizj, ge patrno, že náboženstwj Ježjšowo k úplné přjtrži žebroty a prozřetelnému opatřenj wšechněch chudých neustále směřuge.

§. 14. Prwnj cjrkew neznála žebroty.

Tato péče o prozřetelné zaopatřenj nuzných nezůstala w plénkách, když urostlegšj křesťanstwj ze swé kolébky w Jerusalémě wykročiwši, po národech lowit wycházelo. Gako teplo swětla slunečnjho nerozlučitelný společnjk wšudy se za paprskem line, s njm wšecko proniká: tak i láska k nuznému se swětlem Ježjšowa náboženstwj na wšecky končiny se ubjragjc, wešla do bjdných chatrčj prohljžet spuchřelau slámu pod nemoc-

ným a podáwat mu ljky i podstýlat lože wolněgšj; wkrádala se do žalářů podwinowat okowy wězňů; zbjrala zánesčata po ulicjch, po lesjch a na břehách řek, přinášegjc kterékoli nedomřelé nalezla, matkám křesťanským ku přikágenj a k odchowánj; podmaňowala si pány, aby chlapy propauštěli na swobodu; půgčowala neoplatitelné dobrodinj, aby se prominul odplatitelný dluh (Fil.19.); postila se, aby lačné nakrmila; ondala se do mozolů, aby umdleným odpočinutj dopřála; ano i do přjbytků morowau ranau nakažených nebála se pro zachowánj bližnjho wcházeti; zbjragjc na wšech mjstech štědré w sobotnj den rozsjwané almužny od těch, kteřj hogně žjti chtěli, posjlagjc ge jáhnům, ano i celým w nauzi postaweným osadám, aby tito, rozděliwše ge, gak komu za prospěšné uznagj, potřebě žebroty mjsta nedali.

Gako sw. Pawlowi, ubjragjcjmu se mezi národy, nic tak wraucně poručeno nebylo, „toliko aby na chudé pamatowal.“ Gal. 2, 10. čehož gak pilen byl, mnoho mist z geho listů by se uwáděti musilo: tak i náměstci swatých Apoštolů w prwnjch třech stoletjch péči o zaopatřenj nuzných za podstatnj powinnost swého apoštolského úřadu weždy pokládali. Podlé přjkladu cjrkwe Jerusalemské ustanowilo se u každé biskupské stolice sedm jáhnů, kterýž počet ani w sebe wětšjch městech, dle určenj sněmu Nicegského, překročen býti nesměl, genž o kostelnj záduši

pečugjce, chudým w přjbytcjch bljzko kostelů schwalně wystawených, potřebné almužny z kostelnjho gměnj a z obětj wěřjcjch rozdělowali.

Mohowitost křesťanských kostelů byla giž w třetjm stoletj znamenitá; zrostla ale wýš od roku 320 — 330, když Konstantjn, křesťanům za tolikeré mučedlnjkům nepráwě odňaté gměnj gakoby náhradu čině, kostely křesťanské hogně nadáwal. Tjm gměnjm wládl biskup se swými jáhny; ale, gakž z 25. kanonu sněmu Antioch. r. 341. wyswitá, ne o swé wlastnj wůli, nýbrž gako pauhý rozdawatel těch, kteřj toho gměnj potřebowali, we wšj bázni Páně. Směli, pakli nedostatek trpěl, řjdě se prawidlem apoštola: „*Magjce, cobychom gedli, a čjm bychom se odjwali, měgme na tom dost.*“ 1 Tim. VI, 8., wzjti z gměnj kostelnjho, čeho pro bratry, gimž byl hostinstwjm zawázán, potřebowal; ale přestaupiw ty meze, obracege důchodů kostelnjch k swému osobnjmu užitku bez potazu swých kněžj a jáhnů; nebo zplnomocniw k té zpráwě — kostelnjho gměnj — toliko swé přjbuzné, swé bratry neb děti; tak že by kostelnj wěci škodu braly *a chudj potom trpěli*, i náboženstwj we zlau powěst padlo, budiž on (biskup) i geho saučastnjci saudem provinciálnjho sněmu z toho kárán.

Takowá péče o chudé netoliko w městech, anobrž wšudy kde se křesťanstwj ugalo i w kragi panowala. Sw. Justin nám wyprawuge w swé druhé obraně, že se wšickni wěřjcj z města i z

krage w neděli tagemstwj swatá slawit shromáždowali, a že po modlitbě každý wěřjcj almužnu podlé swé horliwosti a mohowitosti biskupowi přjtomnému (neb ginému staršjmu) odwáděl, aby gi chudým, wdowám a giným potřebným rozdělil.“

Maudrým rozwedenjm křesťanské dobročinnosti za prwnjch stoletj wymizela žebrota zúplna mezi křesťany; neb magjce nuznj pod pláštěm náboženstwj Kristowa schránu bezpečnau, negsauce nehodnými o swé podjly okrádáni, a tudy potřebu swau w ruce prozřetelného milosrdenstwj weždy gistě nalezagjce, neměli přjčiny sami si dobrodinců negistých wyhledáwati. Že tomu tak, swědčj (nechtě) sám Julian, úhlawnj protiwnjk křesťanstwj, an w listu swém k Arsaciowi, neywyššjmu biskupu w Galacii w tato slowa pjše: „Co pak gest za přjčinu, že my očj swých k tomu neobracjme, čjm to bezbožné náboženstwj křesťanské zrostlo, to gest: *k dobročinnosti a štědrosti k lidem přespolnjm a pohostinným, k starosti a pečowánj, kteréž oni na pohřby lidj mrtwých wynakládagj*, a k swatosti žiwota, kterauž na sobě, ač pokrytě, okazugj. Z kterýchžto wěcj uznáwám, že i my gednu každau oprawdowě wykonáwati máme.“ — „*Špitálů mnoho w každém městě wystawěti dey, aby přespolnj a pocestnj lidé dobrodinj našeho a štědrosti aučastni byli, a negedno ti, kteřjžby se w náboženstwj s námi sro-*

wnáwali, ale i ginj, kteřj by peněz potřebowali. Třidceti zagisté tisjc korců pšenice po wšj Galacii, a šedesáte tisjc konwj wjna na každý rok wydáwati gsem přikázal. Z nichžto poraučjm, aby pátý djl na chudé, kteřj kněžjm (pohanským) posluhugj, odložen byl, což pozůstane, to mezi přespolnj a chudé žebráky pro spomoženj gim buď rozděleno. Nebo hanebné gest nám, poněwadž žádný z Židů nežebře, *a bezbožnj Galilegštj netoliko swé, ale i naše chudé chowagj, aby naši wlastnj té pomoci, kteráž gim od nás činěna býti má,* zbaweni býti měli. Z té přjčiny předkládey pohanům, a uč ge, ať na takowé pomoci a milosrdné skutky penjze ze sebe zbjragj; a ze wsj pohanských z užitků swých prwotiny bohům obětugj, a wšecky k tomu snažně weď, ať takowým powinnostem dobročinnosti a štědrosti zwykagj.“ *) —

Může-liž platněgšjho swědectwj uwedeno býti, o prozřetelném opatřowánj nuzných w prwotnj cjrkwi! **)

---

*) Historia tripartita. Kniha VI. podlé přeloženj Kocjna. str. 240 — 241.

**) Diwno, že tento Julian, důwtipnégšj, než kterýkoli z nepřátel křesťanských, znage tak náležité cenu a wzáctnost křesťanské dobročinnosti posuzowati, mohl kdy na tu myšlénku padnauti, že by na zahnilém stromě geho pohanstwj totéž owoce roditi se mohlo. Kdyť i křesťanská, dobročinnostj neskaupau wýtečná, od katolické cjrkwe ale odpadlá wyznánj neupjragj, že při gegich dobročinných ústawjch gedné hlawnj wěci se gim nedostáwá, totiž: katolických farářů. Encyclopedie Françoise. Partie theologique, viz. Hopital.

§. 15. Přjčiny, genž žebrotě w cjrkwi opět dwéře otewřely.

Běda oku, které magjc při slunečnjm swětle swého powolánj hleděti, na mjstě toho, swé práce se strhši, k slunci wšetečně pohljžj, přjrodu a hlubokost geho wyskaumati dychtjc! A běda též křesťanu, genž moha při swětle swé wjry bezpečně k dokonalosti kráčeti, tauženj po křesťanské cnosti opomjgj a do skaumánj tagnostj swé wjry se pauštj! Takowý wěk nastal cjrkwi božj kolem čtwrtého stoletj; bauře nebýwalá se na ni přiwalila.

Od roku 312 neměli se křesťané pro wyznánj swé wjry ani potupy weřegné a půhonů, aniž ztráty žiwota co lekati. Wždyť se země po tři sta let dost newinné krwe křesťanské napila, a byl čas, aby ruka Páně oblohu dost dlauho nad swými miláčky zamračenau giž gednau pogasnila. Za to se hrnul také do rozestřené sjtě apoštolské tak zhusta wšeliký rybj plod, že nepostačowala wytahowána býti, a kteřj na břehu seděli, widauce se mjti nádoby netěsné, newzali si wjce, pro množstwj lowu, času k wybjránj; ale zlé i dobré skládali na pořád do nádob. Mat. XIII, 47. 48. I dostali se tak do cjrkwe Kristowy lidé, kteřj z pohanstwj a židowstwj ničehož krom gména nesložiwše, z křesťanstwj též ničehož krom gména nepřigali; lidé pokory nepřátelé, sláwy a bohatstwj žádostiwj, neljtosti-

wj, rozkošj milownjci, magjcj twářnost pobožnosti, ale moc gegj zapjragjcj, gakž o nich giž sw. Pawel 2 Tim. III, 1 — 4. předzwjdal; lidé, kteřj zdrawého učenj nesnášegjce, a uši swrablawé magjce, mistry podlé swých žádostj sobě shromážďowali 2. Tim. IV, 3. „Počet a bohatstwj, prawj p. Villemain, *) křesťanů množili se za časů snášeliwosti; w pronásledowánj ale rostla gegich horliwost a láska.“

Bauře, kterau pýchau nadutý Arius w cjrkwi ztropil, uwedla na křesťany wětšj záhubu, než dwoge pronásledowánj Dioklecianowo.

K welikému pohoršenj pohanů i křesťanů roztrhla se cjrkew na dwě weliké strany, z nichž gedna, potáhši byzantinský dwůr mezi swé posobnjky, a naplniwši náboženstwj prwe čisté a nepochybné bludem, omylem a pochybnostmi, wěrné pastýře úkladem i násiljm s pastýrstwj skládala, z osad wypowjdala, a o nic giného nesmýšlegjc, než swět weškerý zarianowati, byť při tom i neyspanilegšj ozdoba cjrkwe pod gegjmi zhaubnými kroky rozšlapána byla. Druhá ale, bywši donucena pro uhágenj staré prawdy a podánj apoštolského mysl celau i srdce k neužitečným hádkám přikládati, a tudjž také od péče o wnitřnj řád cjrkwe tolikéž odwraceti; nebo dokonce stjhána gsauc a na paušljch od swých swěřenců zdáleně blaudjc, nemohla, meče se dr-

*) Nouveaux Melanges historiques. Paris 1827.

žjc, pluhem wládnauti. Zniklými tak hádkami, bauřliwými sněmy a krwawým stjhánjm wěrných pastýřů, chladla také láska mezi wěrnými, wášně a nenáwist obapolná mocnily se Ariánů tak dobře gako wěrných, pochybnosti gindy nepoznalé o gistotě a nebeském půwodu křesťanského náboženstwj tudjž také o potřebě účinliwé lásky těsnaly se do myslj; předešlá štědrost a dobročinnost k chudým se stawěla; gelikož pochybnosti prwnj následek gest, že nohu w chůzi stawj, kudyž nuznj opět sami swých si dobrodinců hledati musili.

Než Arianstwo nebylo spokogeno toliko prameny žiwé nuzným zarážeti; nýbrž i studnice, do nichž dobročinnost minulých stoletj wšecko, cokoli ze swého gměnj pohanským pigawkám uchwátiti mohla, opatrně byla swáděla, i tyto dobročinné poklady k občerstwenj nuzného u chrámů křesťanských až potud tak bedliwě hljdané, buď wysušiti, buď zasypati nebo rozkopati snažilo se tož rauhawé arcikacjrstwj. Gakau ukrutnostj pronásledowali, — ať gediný přjklad za mnohé uwedu — Ariáni, bywše w Alexandrii r. 356. hned po krutém stjhánj sw. Athanasia mjsto katolických jáhnů od wůdce Sebestiána dosazowáni, netoliko chudé a nuzné, ale i dobrodince Alexandrinské!

Nemohauce totiž ubrániti, aby lid obecný hágitelům sw. Eutychya do žaláře wsazeným ku

swobodě nepomohl, „zemstili se, dj Fleury (Tom. III, pag. 449.) nad chudými.“ Gak mile gim wůdce kostely byl swěřil, nesměli se tam chudj a wdowy, sedáwagjce na mjstech, která gim duchownj gich pečliwj byli wykázali, déle zdržowati; neb widauce, že gim katoljci hogně udělugj, wykopali wdowy z chrámu, žalugjce na dárce u Sebestiana. Ten, gsa wyznánj Manichegského a *tedy chudých i almužen* nepřjtelem, přigal žalobu gegich ochotně. I stalo se tak podporowánj bjdných gako zločinem, a tjm chowánjm upadli Ariáni w takowau ošklíwost, že gim i pohané katů nadáwali.“

K těmto truchliwým různicem w samé cjrkwi, při nichž pohanstwj netoliko oddychowati, nýbrž tak směle hlawy nazdwihowati počalo, že se za Juliána giž i za státnj náboženstwj powažowati osmělilo, připogily se geště kruté zewnitřnj wálky, kterými se moc, bohatstwj, země i sláwa udatnosti byzantinských cjsařů, tudjž i gegich poddaných den ke dni w úžšj meze swjraly. Tjm a neomezenau rozmařilostj dwořanů, boháčů, ano i samého wogska, na niž sobě Jan Zlatoustý tolikéž nařjká, množila se chudoba; tratila se štědrost; předešlé prozřetelné zaopatřowánj nuzných stalo se nemožnostj; wečeře z lásky postupem wěků prořjdaly, až i wymizely, a žebrota opět takowým násiljm w cjrkew se wedrala, že sám Jan Zlatoustý, nechtě, aby chu-

doba, při nemožnosti opatrného wšech nuzných zaopatřenj, pro twrdé boháčů okazowánj na nehodnost mnohých žebráků, nauzj a hladem hynula, widěl se přinucena, těm přjsným kárateluům mrawů nuzného lidu častěgi odpowjdati: že se almužna uděluge potřebě a ne mrawům; že rozmařilci dřjw než nuznému lidu lenost wytýkagj, na swé práce ohljžeti se magj, a mnoho geště giného, což owšem prawda gest; gelikož ani nehodnj z lásky křesťanské wylaučeni negsau, a kde nuzným toliko žebrota opatřenj poskytuge, tam swědomj radj, spjše desjti nepoznalým nehodnjkům almužnu poskytnauti, než gediného zaslaužilého nuzného s prázdnem odbýwati: ale z druhé strany také gsau slowa Jana Zlatoustého důkazem, že prozřetelné zaopatřowánj nuzných za geho wěku giž tak hluboko kleslo, že se žebrotě ubrániti wjce nemohlo.

§. 16. Starost cjrkwe w pozdněgšjch časjch o prozřetelné zaopatřenj nuzných.

Ačkoli si Ariánowo kacjrstwj celý skoro wýchod a weliké části západu podmanilo, zasadiwši cjrkwi rány podnes se gitřjcj; ač wpády barbarů do obogjho cjsarstwj wšecken skoro křesťanstwjm zawedený řád na rub obrátiwše, nauzi a chudobu zobecnily; ač wylaupánjm kostelů a zacpánjm wšech gindy k obžiwě nuzného tekaucjch pramenů řád jáhenstwj, nemage z čeho-

by chudé žiwil, pauze na obsluhy kostelnj a na kázanj se obmezil: proto přec nemohl blahočinný duch křesťanstwj tak ztenčen a zmařen býti, aby hned po zastaweném wšeobecném bořenj, ba i přestáwkami mezi bořenjm, ze sutin obecné blaženosti wšecko nebyl wynášel, čjm by se zobecnělé bjdě opět meze kladly.

Důkaz toho widjme na poslednjm welkém muži, gegž nám Afrika zplodila, a genž w třetjm měsjci při obleženj swého biskupského sjdla Hypona w šedesátém šestém roku swého wěku (428) srdcem nad nehodami swé wlasti sice krwácegjcjm, ale okem pewně na to město božj upnutým, gehož podiwný děgopis nám zůstawil, swůg blahočinný žiwot dokonal. Komu možno pochopiti, že týž muž, týmže časem, an rozličným zborům křesťanským dopisowal, swé zřenj a práce k celému křesťanskému swětu obracel; i maličké wychowáwal; otrokům gich bjdný stawnalehčowal; přespolnjm špitál stawěl; obyčeg chudým oděw rozdáwati zas obnowil; ano i nádoby poswatné prodáwal, aby zagaté wykaupil! Kdo nežásne nad geho láskau k wlasti i k wěrnému stádečku, dle njž se odhodlal — k zahanbenj wšech pastýřů, genž wěřjcj swé w čas gegich neywětšjch potřeb chaulostiwě opauštěli — netoliko obleženj nepřátelské wydržeti, nýbrž i bogugjcjm zmužilosti a raněným laskawého opatřenj dodáwati!

Nespatřugeť se sice w nikterém pozdněgšjm wěku podobného obrazu bratrské lásky a pečliwého ošetřowánj nuzných, gaký se na dně prwotnj cjrkwe w Jerusalémě, ač mrakem tisjceletých wln času pokrytý, spanilau gasnostj wyráží; newrátily se také nikdý wjc wečeře z lásky do křesťanských zborů, čehož owšem walně rozšjřená cjrkew ani potřeby neměla, aniž k uwedenj možnosti widěla. Než proto se přec wšj silau snažilo žebrotě ugmu činiti, a prozřetelné opatřenj nuzných netřenými geště cestami wymáhati. Gako sw. Augustin na některé afrikanské mnichy dotjral, byw sám pracowitých řeholj neyhorliwěgšjm podporowatelem, že z krage do krage chodjce, nikdež se nestawj, a swůg byt neustále měnj; že wšickni žebragj, wšickni se dožadugj buď na ulehčenj swé chudoby, kterau bohatnau, buď na odměnu swé cnosti, které nemagjce wytwařugj: tak též prwnj sněm w Tours 17. listop. r. 566 žebrotu přjsně zapowjdá, nařjzugjc, *aby se každé město o wyžiwenj swých chudých staralo, tak aby každý kněz w kragi a každý občan swých hleděl, aby w městech poběhljků nebylo.* Kdokoli by pak kostelnjho gměnj neprawě užjwal, ten aby za wraha chudých, podlé zněnj předešlých sněmownjch kanonů byl powažowán, a setrwáwage po trogjm napomenutj we swé neprawosti po přečtenj sto osmého žalmu proti wrahu chudých wyobcowán a w klatbu uwržen.

Tak sáhala cjrkew, ač pořád znepokogowaná, žebrotě do žiwého, čehož i poslednjm wšeobecným sněmem, zrušiwši žebrawé questory *) oswědčila. A když w dwanáctém stoletj heyna kacjřů na Ewropu se wysypala, gežto přetwářenau pokorau, mrtwenjm těla, zwlášť pak dobrowolnau chudobau sprostý lid šáljce, žebrotau se žiwili, a swé zhaubné bludy mezi wěřjcjmi po wsjch i po městech široko daleko nasazowali, uwedla cjrkew proti těmto karikaturám — gakoby prostředky homeopatické, wědauc, že gako slza slzau, tak žebrota žebrotau mohla by zastawena býti — prawé, samým spasitelem schwálené obrazy ewangelické chudoby, dowoliwši některým nábožným mužům w prawidelné řehole wstaupiti, a sgednocenau silau, mezi zbjránjm almužen, bludy tam těch wywraceti, i wěřjcj takowých podwodnjků wystřjháwati. Tak wzaly řehole almužnu pro sebe i pro chudé zbjragjcj swůg počátek, magjce gednák bludy wykořeňowati, gednák i žebrotu stawiti.

Nikdý ale náboženstwj Kristowo neuznáwalo se tolikéž ku přjtrži žebroty, nebo k gegjmu gen nadcházenj powoláno býti; an ho nebylo tagno, že to do oboru králů tohoto swěta wjc náležj: gako spjš k neyútlegšj péči o zaopatřenj těch nuzných, gegichž bjdy předegjti nemohlo.

---

*) Conc. Trid. Sessio V, cap. II. de Ref.

Neokázeł se nám z cjrkewnjch letopisů ani gednoho wěku, w němžby se duch tento křesťanské dobročinnosti nebyl patrně wygewil, ano wtělenj swého žiwé důkazy až do našich dnů byl nezůstawil. A wšak ne giž na pauhé zahnánj hladu čili toliko nasycenj žaludku obracela cjrkew swůg laskawý zřetel; nýbrž widauc bjdu mnohotwárnau býti, i gakže každá twář bjdy giné péče a pomoci u lidského srdce pohledáwá, rozdělila wšecky nešťastné w pozdněgšjch časjch na třjdy, ustanowugjc ne giž pauhé jáhny k obsluhowánj stolů, ale celé mnišské řehole, kteréby každému bjdnému pomoc wedlé geho wlastnj potřeby poskytowaly.

§. 17. Zásluhy cjrkwe o zaopatřenj maličkých.

Komu cjrkew swé materské náručj w každém wěku neyšjřegi otwjrala, to byli a gsau do dnes maličcj, genž bez rodičů a bez gměnj, tudy i bez poručnjků, nebo i při rodičjch ale při chudých, na duši i na těle byli by zmrzačeli, kdyby ge náboženstwj Kristowo na swůg kljn nepogawši, duchownjm i tělesným pokrmem co neystarostliwěgi bylo nekrmilo.

Newjm sice mnoho-li w tom náboženstwj, a mnoho-li zas gen přirozená, náboženstwjm nic neucwičená útrpnost zásluhy má, když se od hrobu zemřelého otce pozůstalj sirotci, domowa ani

žiwnosti nemagjcj, mezi osadnjky nic nezpřjzněné rozebjragj, a od nich oděwem i pokrmem opatřenj do škol posjlagj; když se žákům chudým w našich školách wyučowánj křesťanským učitelem, knihy wládau, oděw swatého Wáclawa pěkným následowánjm a pokrmy obywateli milosrdnými zdarma udělugj; *) když se na tisjce nuzných mladjků rok po roku u křesťanských mistrů zdarma na řemesla přigjmagj a zdarma z učenj propauštěgj; těžko rozhodnauti, kolik zásluhy smj sobě náboženstwj swogiti, a kolik zas útrpnost nebo státnj záměr wlády, když widjme djtky chudých bogownjků wýžiwu, oděw i wychowánj w domjch zwlášť k tomu zřjzených z čista darma požjwati; wšecky tyto zásluhy — a giných wjce, gako zálohy na študugjcj, mládež, na owěnowánj chudých a počestných djwek; na wyučenj řemeslům — samo náboženstwj Kristowo sobě owšem newlastnj: ale bez něho by gich swět zagisté byl nikdý nepoznal, a bylo-li by také tu kdes něco dobrého zniklo, chuť ušlech-

*) Kolik študugjcjch býwá tak každým rokem gen w gižnjch Čechách městskými obywateli na gymnasijch obžiweno; kolik žáků na hlawnjch školách i střjdawými obědy po domjch milosrdně opatřeno! W českém Krumlowě býwá neyméně třidcet žáků tjm způsobem každoročně žiweno; před třidcetiletau walkau se w Prachaticjch, podlé znění tehdegšj školnj instrukcj pro tamnj školu, měšťané k obědům pro žáky úředně zawazowali. Kolik chudých študentů se w Českých Budějowicjch a w Pjsku na útraty milosrdenstwj žiwj!

tilosti a spanilá cena prawé cnosti sotwa byly by při tom.

Práwem si wšak swogj náboženstwj tu zásluhu, že se w zemjch našeho náboženstwj nalezagj domy, do kterých se zbjragj djtky hned po porodu wlastnjmi matkami zawržené, gimž se milostněgšj matky z lůna cjrkwe wybjragj, a to geště s podiwným ušetřenjm citu stydliwosti půwodců takowýchto djtek; domy k wychowánj a obžiwenj sirotků křesťanskau láskau hogně nadané a pečliwě zprawowané; *) ústawy, w kterých se i hluchoněmým i slepým křiwda přjrodau učiněná láskau křesťanskau potud nahražuge, pokud se to omezenau silau člowěka státi může; rodiny šlechetné — ano společnosti urozených šlechtiček a šlechticů — genž se o djtky w zahálce zrůstagjcj, pečliwě ugjmagj, mezi uličnjm taulánjm ge zbjragjce w obžiwu přigjmagj a pracj přiměřenau opatřugj, w užitečné čeledjny a služky ge wzděláwagjce; řády či řehole, pauze k tomu zřjzené (gako řád kněžj pobožných škol), aby zwláště chudobnau mládež w neypotřebněgšjch známostech lidského žiwota a w bohabognosti od abecedy skoro wyučowaly. A geli

*) Slawné a wěčně paměti ge z té strany hoden Wlaský špitál, genž w 16. stoletj giž pro 1200 učenců k městským řemeslům se w Praze založil. Jungmanowa Historie literatury. str. 479, kteráž o množstwj dobročinných ústawů našeho wěku zpráwu dáwá.

možno spočjtati, kolik chudých djtek w křesťanských klášteřjch obžiwu i cwičenj nalezlo? kolik gich tam do dnes žiweno býwá za pauhý zpěw při službách božjch? kolik nuzných študugjcjch mladjků w semináři u mladých bohoslowů obžiwu nalezlo i nalezá? a kolik z nich, rostauce w bjdě, byli by se nauzj strženi strašliwými laupežnjky a hrůzau wšech pokogných obywatelů neb aspoň ničemnými powaleči stali, kdežto pod blahočinným působenjm klášternjho wzduchu w swětla, w okrásu a dobrodince lidského pokolenj dospěli! Možno-li, medle, dobrodinj prozřetelněgi ukládati, gako když se na wychowánj mladého člowěka obrátj, duši i tělu nagednau prospjwá, který bez wychowánj neyméně břemenem by se byl swětu stal, wychowán wšak a neoplatitelným dluhem člowěčenstwu zawázán, přes celý žiwot k oplatě požjwané z mládi dobročinnosti doháněn býti musj?

§. 18. Starost křesťanského náboženstwj o sešlý wěk.

Pohané nebyli k wěku starému necitelni, uznáwagjce, že pro swau zkušenost a práce uctiwosti zasluhuge, o niž se wěk mladistwj nigakž ucházeti nesmj. Illedáwali rady u starců, a bywše w hromadě buď že radosti buď že státnjm potřebám zaswěcené, wstáwali uctiwě ustupugjce, kdykoli staršj později do zboru přigda, mjsta k sezenj nenalezl. Ale to ge téměř wšecko,

čjm se potřebám wěku starého howělo. Gaktě to lichá wděčnost, která se u wěku předkřesťanském šedinám we cti zbělelým prokazowala! A kterým starcům byla ta uctiwost prokazowána? Nuzným? Ach, ti do podobných zborů ani chuti ani wolného přjstupu neměli! Gen bohatým, gen kmetům gakož takož o wlast zaslaužilým, tak sice, že i bezdětný stařec mjsta k sezenj nenalezal we zboru; gelikož neměl těch, kteřj by to postaupenj mjsta powstalému nynj mladjku časem swým oplatili. Může-liž býti uctiwosti špinawěgšj!

Nezualiť pohané potřeby starců, aniž četli w gegich srdci, že po liché cti giž netaužj. Mapa lidského srdce — tohoto až potud neyneznáměgšjho djlu člowěčjho swěta — neyraděgi se ještě se swými hlawnjmi i menšjmi žádostmi w každém wěku očjm náboženstwj Ježjšowa rozwinuge. Na té mapě hledagjc, nalezlo náboženstwj naše, že člowěk *nuzný* w sešlém wěku ne tolik po gjdle a po nápogi skwostném, nebo po wzáctném oděwu bažj, gako po mjstě pokogném, kdeby pod bezpečnau střechau unaweným údům odpočinutj popřáti, zkřehlé tělo před zimau ochrániti, oči pošlé a sesláblý sluch nelaskawým často pohledům a newděčným domluwám nezdařilých dětj odstraniti mohl. Slowem, mjsta si žádá sešlý kmet, kdeby w swatém pokogi (toť starců obyčegné wygádřenj) swých předešlých

křehkostj oplakáwati, na modlitbě trwati, a tak i tělo prwé pořád těkawé, k hrobowému odpočjwánj i duši k radostnému překročenj na wěčnost připrawowati mohl.

Těm žádostem náboženstwj sotwa porozuměwši tak dlauho naléhalo na srdce lidské, až se domy pauze pro starý wěk obogjho pohlawj wyzdwihly, kdeby od hluku swětského wymezeni, gako na hranicjch mezi časem a wěčnostj, neydůtkliwěgšjmi potřebami opatřeni, o to pečowati mohli, čeho gedině třeba gest. Tak oslazuge křesianstwj sešlému wěku geho poslednj dny, tak, že mnohý starý bohatec, odewzdaw swé gměnj slepau důwěrnostj swým podlé swětského tonu wzdělaným dětem, záwistiwě toho želj, že za nuzného gmjn býti nemůže; a tolik gim wystawělo přjbytků, že negen w hlawnjch a prostřednjch městech, nýbrž i po wsjch a na gednotách — nikdež ale daleko kostela — wýstawnosti slawné s nápisem neb i bez nápisu: *Sešlému wěku!* obětowané nalezneš.

§. 19. Náboženstwj se ugjmá také zagatých.

Kdo zásluhy cjrkwe o maudré zaopatřenj nuzné mládeže a sešlého wěku srdcem nestranným powažuge, musj konečně na tom ustrnauti, že se giž tudy neywřelegšj wděčnost weškerého člowěčenstwa zasluhuge. I mohloť by se také

každé giné náboženstwj hrdě k saudu dostawiti, bylo-li by gen takowými zásluhami korunowáno; ale náboženstwj naše, přestáwalo-liby pauze na té zásluze, musiloby ducha swého weždy po wětšj dokonalosti a ku předu se ženaucjho násilně zapřjti. Zapomjnáť duch cjrkwi udělený na ty wěci, které gsau ze zadu, chwátage k těm, kteréž gsau z předu, aby cjle uloženého doběhnul. Fil. III, 13. 14.

Křesťanstwj, naučiwši srdce lidské cjtiti, okázalo mu, že má bjda krom chudoby, nahoty a hladu geš tě mnoho stran, geho neyútlegšj útrpnosti hodných. Gak bolestná gest ztráta swobody, zagetj mezi diwými pronárody, zdálenost donucená od milé wlasti, laskawých přjbuzných a spoluwěřjcjch! Gak twrdo ge nohaum a rukaum, gindy swobodným, snášeti drsnost otrockých okowů! Slzjwaliť a wzdychali také gindy nešťastnj zagatj po wyswobozenj a po wlasti; ale nebylo oka, kteréby na slzy gegich pohlédlo; ucha, kteréby se k gegich wzdychánj bylo schýlilo, dokud náboženstwj Kristowo potřebu gegich lidskému srdci nepředneši, wlastnj řád sw. Trogice nezřjdilo, gehož weškerá péče na wyswobozenj těchto nešťastných wycházela.

Od té doby, kdyby gen cjrkew almužny swé prawice počjtati směla, zdažby nám na tisjce nešťastnjků, z hrozného otroctwj wykaupených neokázala, genž gegjm toliko přičiněnjm z paut a bičů wytrženi, před zapřenjm swé wjry

opět meze swé wlasti s rágskau útěchau celowati mohli! Ničeho krom luštinowých a mljčných požitků nepožjwali prwotnj Trogičnjci, žiwotem, gměnjm i swau swobodau se k wykupowánj otroků zawazugjce. „A proč takowá tuhost?“ dj p. Chateaubriand. „Proto, aby upjragjce sobě ukogenj wlastnjch potřeb, zjskali wjc pokladů pro barbary; proto, aby Bůh, pakli k ukogenj geho hněwu obětj třeba, mrtwenj a tuhau kagicnost těchto řeholnjků, za swjzel bjdy, z kteréž se zagatj wykupowali, gakoby na směnu sobě obljbiti ráčil.“

§. 20. Laskawá péče o ošetřowánj nedužiwých.

Chwátage, pominu zásluhy Ježjšowa náboženstwj o zaopatřenj lidj na mysli pomatených; o ústawy ke wzkřjšenj lidj utonulých, pomrzlých a wůbec nedomřelých; pominu zásluhy geho o domy pro wyslaužilé a poraněné bogownjky uwáděti, kteréž gakkoli samau wládau se zřjzeny býti zdagj, přec nadarmo w zemjch nekřesťanských hledáme; pominu také ústawy, gež křesťanstwj pro poctiwé a prozřetelné opatřenj — neb aspoň wychowánj nuzněgšj šlechty zakládati radilo, a gichž, po hřjchu! tolik zlotau wěku, zwlášť pak w smutných časjch reformacj a gegjmi následky se rozwálelo, že toho netoliko šlechtictwo, ale celé země dost bolestně poznáwati začjnagj; pomjgjm, gak křesťanstwj i němau twář

zwjřat poblaudilé pocestnjky tam w hustých lesjch Ameriky; tu w sněhu hory sw. Bernarda uměle hledati naučilo, aby nalezenj od řeholnjků ošetřeni byli, kteřj gim k wůli w tak ostrém wzduchu sobě přebýwati zwolili, w gakém deset let přečkati, gen pořjdku někomu z nich přáno; pomjgjm geště giných ústawů malý počet bjdným k wůli od křesťanského náboženstwj zřjzených: ale toho nelze smlčeti, gakau prozřetelnostj a láskau se cjrkew katolická člowěka churawého a nedužiwého ugjmá!

Na počátku křesťanstwj činila wjra zázraky, uzdrawugjc nemocné; w pozdněgšjch časjch až do nyněgška, činj láska zázraky, ošetřugjc nemocné. Co se tu má dřjw wyprawowati, co wjc obdiwowati? Množstwj a nákladná wýstawnost nemocnic? či hrdinská odhodlanost jáhnů a jáhenek u ložj nedůžiwců posluhugjcjch? či konečně opatrná láska cjrkwe, genž nedůžiwce na wšecky strany hledati a ošetřowati wycházj? Čj pero gest s to wšestranné zásluhy cjrkwe w ošetřowánj nemocných důstognau wážnostj wypsati? Nikdo toho nedowede. Něco pak o tom prawj Heliot nemocnici gednu w Pařjži popisuge těmito slowy: „Nenj toho, kdoby, wida řeholnice špitálu božjho — (sestry milosrdné) — nemocné přewazowati, omýwati, gim lože přestýlati, ano i w neyprudšj zimě led na potoku, genž špitálem teče, prosekáwati, a do něho až po pás wbřjsti, aby tam prádlo gegich plné puchu a

wýmoku wypjraly, ge nepokládal za poswatné oběti, genž prudkostj swé lásky, aby bližnjmu pomohly, samy w smrt wbjhagj, ano s nj, u prostřed tolika smradu a nákažliwosti, welkým počtem nemocných způsobené, bez přestánj zápasj.“

K těmto slowům dj geště p. Chateaubriand: „Gakkoli nám Heliot prawdiwý obraz před oči stawj, přec z něho geště úplné ponětj o welikosti každodennjho odewzdánj se těchto řeholnic newyplýwá. Nepowjdáť děgopisec týž ničeho o radostech žiwota opuštěných, ničehož o ztrátě mladosti a sličnosti, o rodičjch zbawených, o manželstwj a potomstwu, gehož se odřekly, aniž o tolika giných dušewnjch obětech, a potlačených neysladšjch citech srdce, ba ani o gegich útrpnosti, genž ge u prostřed takowých bolestj a neduhů sama neobyčegně mučiti musj. — An tyto řeholnice swé cnosti mezi zděmi newiděné wykonáwagj, rozšiřugj rekyně giné tuž lásku, gako libý zápach po wesnicjch, snažjce se nalezené w chorobě rolnjky w gich bjdné chatrči ošetřowati.“

A co se má řjci o zásluhách synů a dcer Jana Božjho, — o Alžbětinkách — těchto zosobnělých Samaritánech neyčistšjho milosrdenstwj — genž w zemjch rakauského mocnárstwj *) za já-

*) Roku 1820. bylo w 25ti klášteřjch Milosrdných bratřj genžto w zemjch našich gsau, přes 13000 nemocných léčeno a

hny a jáhenky k ložjm nemocných určeni, každým rokem na tisjce lazarů churawých bez ohledu na gazyk, na wěk, na pohlawj a náboženstwj do swých nemocnic přigjmagjce, ge wěrně ošetřugj a pozdrawené opět lidské společnosti nawracugj? *)

Co ge možno řjci ku pochwale těch řeholnjků, genžto se w doljch nowého swěta, kde wěčná noc panuge, se swými nemocnicemi usazugj, žiwot si ukracugjce, aby ho nešťastným Indiánům ulehčili neb prodlaužili? Co o těch, kteřj se do samých morowých láznj w Konstantinopoli hrdinskau láskau k nemocnému odwažugj? Co o nemocnicjch obecnjch, wlastnjmi sice řeholnjky neopatřených; přec ale wnuknutjm a rozněcowánjm náboženstwj Ježjšowa wystawěných a nadaných? Co o počtu wšeho gména churawých, gež buď meč, buď wlastnj wášeň nebo ruka Páně na lože nemocné uwrhly, a kteřj od počátku křesťanstwj až do našich dnů gen Kristowým náboženstwjm poslaužení, zdrawj neb aspoň ulehčenj w swých bolestech nalezli? Ne wšecko po-

ošetřeno. Byl by to krásný počet, kdyby wšickni nemocnj, genž každoročně na útraty křesťanské lásky obsluhowáni býwagj, w gednom poznamenánj k obecné známosti přišli!

*) Ne we mně samém, ale w srdci mnohých duchownjch, pracugjcjch w kragi na winici Páně, zrosila z pohledu na truchliwé obsluhowánj kněžj k wěčnosti se beraucjch, často giž ta žádost, aby, když domu pro wyslaužilé duchowenstwo nenj, aspoň u Milosrdných bratřj možno bylo, nemoc duši rozlučugjcj překonáwati! Tu žádost, prý, i náš slawný Abbé Dobrowský často za swého zdrawj pronášel.

tud prawené nesmj se chwáliti; gelikož se tyto záslnhy samy swau cenau prodáwagj: ale diwiti a klaněti ge se možno tomu náboženstwj, které podobné zázraky dobročinnosti denně wywozuge; obdiwowati se musj to maudré zaopatřenj nuzných nemocných, bez něhož by nákažliwé nemoce swau gizliwinu mezi stotisjce rodin každoročně rozšiřowaly; přjbuznj a spolubydlitelé nedůžiwců we wšech swých zábawách a pracjch obsluhami, strachem a útrpnostj škodliwau zástawu trpěli, a přec mu toho poslauženj neposkytli, gakéhož rukau wycwičenau w těchto ústawjch nabýwá!

Sám Chateaubriand, z gehož spisu tuto některá data se wyňala, táže se gednak, nalezá-li se w letopisjch starých cosi tak pohnutliwého, nad čjm by slzy tak čisté a sladké z očj kanuly?

§. 21. Náboženstwj Kristowo sytj lačné.

Nenjt w moci ba ani w powolánj křesťanského náboženstwj toto podlunárnj obydlj naše w rág proměniti, weškerau bolest a bjdu zastawiti, a každau slzu wysušiti; gen bolesti mjrniti, počet gegich tenčiti, nauzi co možno nalehčowati a saužených těšiti uznáwá křesťanstwj za swé powolánj. Gakými cestami k tomuto krásnému záměru kráčj; gak wrchowatě swé snaženj, swau obhlédnau opatrnost odměněnu býti widj, řeklo se giž předešle, gakkoli slowy njzkými na tak wznešené a chatrnými na tak wzáctné wěci.

Zbýwáł geště mnoho menšjch i wětšjch metel, kterými lidské pokolenj tu samoděk, tu z připuštěnj božjho na těle i na duši trápeno býwá. Menšjch a duchownjch potřeb náboženstwj buď pomjgj, gelikož ge k zrůstu člowěka w muže dokonalého za prospěšné uznáwá, buď zas duchownjmi gen prostředky léčj.

Nepomjgj wšak, aniž kdy newšjmawě pomjgelo strašliwé metly, hladu a nahoty. Gen tenkrát, když se cjrkwi swaté twrdým protiwenstwjm tak ztuha ruce spautaly, že nima sotwa swůg wlastnj žiwot uhágiti mohla, zrůstaly také hlad a nahota chudých w krutost nesnesitelnau: kdykoli wšak cjrkew sama wolněgi oddychowati počala, rozléwala swůg blahočinný dech i hned po hynaucj chudobě.

Až do wěku Ariowa, gakkoli pod pohanským žezlem sama až k zemi sehnutá, žiwila cjrkew u swých stolů wšecky obžiwy potřebné křesťany takowau láskau, že, gak se widělo, sám gegj úhlawnj nepřjtel, Julian wydal to swědectwj, že mezi Galileyskými žebroty se nezná.

Ariowým kacjrstwjm, zniklými na to wálkami a ustawičným těkánjm národů bylo wšecko osenj cjrkwe w předešlých stoletjch k zaopatřenj nuzných zmařeno. Po mnoha stoletjch trhaly se teprw oblaky, genž blahočinnému paprsku cjrkwe na nuzné teple swjtiti zacláněly; sama cjrkew, bředauc ztjžj těmito zlotnými mraky obecného zwrácenj, a nemohauc bjdu menšiti, nesla

aspoň, gako druhdy Eneáš z planaucjho domu otce a skřjtky, tak w lůnu swém podlé semene k osjwánj budaucjch wěd a užitečných známostj také giskry k rozniceuj lásky a obecné dobročinnosti k nuzným.

Sotwa se těkawj národowé stálého ohniště držeti počali, začala také cjrkew neodolatelnau wýmluwnostj srdce lidská k nuznému a geho prozřetelnému opatřenj šjřiti. Gj k wůli přigali králowé až k swému trůnu muže, kteřj pauze o prozřetelné rozwáděnj gegich dobročinnosti péči magjce, z lůna cjrkwe wyšli, gakauž hodnostj též náš otec chudých — sw. Jan z Nepomuku byl poctěn.

Až do časů reformačnjch dowedla toho cjrkew katolická swým neustálým snaženjm o prozřetelné zaopatřenj nuzných, že se žebrota gen w létech obecnau neúrodau w děgině označených, nebo gen w zemjch krwawými wognami hubených zmáhala. Nemocnj, starci a mládež neynuzněgšj mjwali swau stálau obžiwu, pogištěnau nazwjce stálým důchodem. Kteřj ale geště zbýwali, těm bylo w klášteřjch katolické cjrkwe obecné wýžiwiště; tam gako umělci odplatu za swé mistrowstwj nalezali, tak i lačnj gjdlo, nazj swůg oděw, nemocnj léky, zimau křehnaucj teplo a pocestnj posluhu gako w gistém hostinci hledali.

Nuznj znagjce, že w klášteřjch swau potřebu bezpečně ukogj, nehledali napřed pomoci na

zdařbůh s potlačowánjm přirozeného studu i s uwrhowánjm se do mnoha giných obtjžnostj, po gednotliwých domjch; nýbrž každý chwátal, gako stjhané kuře pod křjdlo klášterů. A tam opět, když titéž nuznj denně, téhodně neb měsjčně si obžiwu wyzdwihowali, zdaž nemusili podlé swé wětšj neb menšj potřeby klášternjm rozdáwačům poznáni býti? A pakli byli poznáni, zdaž také podlé zaslaužilosti nepoděleni? Toť zkušenost sama každému na ruku dáwá, kdo ze swé magetnosti po delšj čas nuzným částku některau uděluge. Bylo-li by pak tomu ginák býwalo, a dobrodinj klášternj kdyby ne podlé potřeby a hodnosti, nýbrž dle osoby a slepého pohnutj srdce bylo se rozdělowalo (wýmjnky se při prawidle upjrati nemohau), nikdý by za časů pěstnjho práwa, kdy žádná twrz bezpečnosti neměla, gedinj klášterowé aspoň wjc než zbožj králowská bezpečnosti byli nepožjwali.

Tato gediná zásluha byla přjčinau, že gsau držitelowé neprawých statků, nemohauce prawým wlastnjkům wjce náhradu činiti, gměnj to na obžiwu nuzných do klášterů odewzdáwali, newědauce gak by lépe pokog swé duši zgednali; dobročinné krmenj a odjwánj nuzných rukami klášternjků bylo přjčinau, že bohatj wěků těch, gegichž tělo, geště nepodwratitelnau wjrau w nesmrtelnost duše súženo bywši, swé požeradlo na wšecky časné statky neotwjralo, rozgjmagjce potřebu něgakého také nákladu na duši, aby bu-

dauc někdy s úřadu složena, w stánek radosti přigata byla, rádi část swé mohowitosti do klášterů na nuzné odkazowali. Ukazowé tito mohau pauze w maudrém opatřowánj nuzných swého náležitého wyswětlenj naleznauti.

Nežádám wšak, aby mi kdo na slowo wěřil. Děgopisů nestranných gako Müllera i Schmidta *) ať se zeptá, kdokoli by pochybowal, gaké gsau klášterowé o zaopatřenj nuzných za dotčených wěků zásluhy sobě zjskali; gak blahočinně i kněžské bezženstwj k tomu záměru působj; gak nuznj daleko wůkol kláštera na swůg osud nic nařjkati, aniž gednotliwé domy o malý dárek probjhati nesměli. „Neznaloť se, dj Cobett, tenkrát žádné wynucené taxy na chudé!“

Tomuto krásnému snaženj cjrkwe učinila reformacj — owšem že ne bez připuštěnj božjho — náhlau přjtrž. Hřjdelnj učenj reformátorů o neplatnosti dobrých skutků zacpalo prameny dobročinnosti; dlauholeté a neykrwawěgšj wálky, genž na to wypukly; ukrutnost bogowujků z obau stran, a lakomá zištnost knjžat obrátily kwětaucj města w popel; wyhladily rozkošné dědiny; ničehož méně nešetřjce, gako klášterů, wyháněly nebo pobjgely w nich řeholnjky, gměnj gegich sobě přiswogily, zdi na polo-

*) Neystručněgi wšak, že schwalně, také neydůrazněgi dotýká se těch zásluh Wiljm Cobett, anglický protestant we swých wůbec známých listech.

rozwalené zanechawše, *) k wěčné paměti, seč slepost lidská býti může, když se domnjwá, že se činěnjm zlého slaužj Bohu!

I chodil lid netoliko w Čechách, gak spisowatel České literatury o tom wěku pěkně (proto že prawdiwě) pjše, gako bludné owce po lesjch a pustinách, utjkage před Šwedy, nebo se gim pošlapati dáwage; ale i w giných zemjch, do nichž metla wogny zašlehla, zapřahal se, nemage potahu, ku pluhu. Nikdý snad chudý lid w tu nauzi neupadl, a nikdý ho tolik hladem nepomjralo, gako w těch truchliwých časjch. Sama Čechia přes dwa miliony obywatelů po skončené wálce pohřešila; mezi pohřešenými bylo mnoho wystěhowanců, mnoho mečem wálečným, mnoho rukau mstiwé nesprawedlnosti pohubených; ale i mnoho hladem a zimau pomořených, gichžto těla bez pohřbů drawcům za pokrm slaužila.

Spamatowawši se cjrkew po těch strásti plných pohromách obnowila swé snaženj o maudré zaopatřenj nuzných starau láskau. Než gakého prostředku měla se nynj k tomu záměru chopiti? Duch wěku se řeholnjkům protiwil; počet klášterů se tenčil, a těch, kteřj zůstali, mo-

*) Německá řjše ztratila třidcjtiletau wálkau, dj Galletti, přes dwanáct milionů lidu; a Schmidt pjše w VI. swazku swého dégopisu, že byla řjše německá pustá, když se w Münstru a Osnabruku o pokog geduati pocalo, bez lidj spáleniští podobná země, udolj slzami tekaucj, wzdycháujm nešťastných rodin šumjcj, nemagjc ani střechy ani obžiwy.

howitost stačowala sotwa k ukogenj klášternjch potřeb. Wečeře z lásky uwáděti? k těm bohatých darů pro truchliwau nauku o nezáslužnosti dobrých skutků k daufánj nebylo; tělesnost a skwostná rozmařilost se wůčihledě zmáhaly; a nuzných, hledagjcjch oděw a chléb se každým dnem ku prahům kostelnjm wjc těsnalo, gakoby gim gen odtud pomoc wygjti mohla.

I wzbudilo w tom úzku náboženstwj Ježjšowo muže některé w cjrkwi, genž si i bjdu nuzných i křiwé, nepohodlné a škodliwé rozdělowánj pomoci prostředkem žebroty žiwě k srdci berauce, na tom zůstali, wšecky nuzné a bjdné na swých osadách nebo panstwjch *), k gegichžto obžiwě ústawy až potud zřjzené nestačugj, společnými dobrowolnými přjspěwky, nikoli pak taxami donucenými, tak obžiwowati, gak toho gednotliwá potřeba týchže nuzných, napřed bedliwě wyskaumaná žádá. Společnosti swé dali, aby se wědělo, odkud wyrostla, krásné gmeno: *Bratrstwo z lásky křesťanské*; a w létech nyněgšjch, aby se gegj podobnost ku prwotnj cjrkwi poněkud wyrazila: *Ústaw pro chudé.*

Gménu, ze dwau stran w Čechách nesmrtelnému, Hrabat z Buquoi náležj ta chwála, že se gednoty z lásky k bližnjmu i w našj wlasti

*) Zřjzenj chudých ústawů podlé mezj panstwj gest mnohem snadněgšj, přirozeněgšj, než podlé mezj osadnjch.

dřjw než w druhých zemjch rakauského mocnárstwj uwáděly a rychlegi než ginde šjřily. Wálky francauzskau rewolucj wypuklé zarazily sice búgný zrůst těchto krásných ústawů; ale sotwa se blahý pokog nawrátil, widjme ge w pěkněgšjm a pewněgšjm směru po celé wlasti se šjřiti. Užiwé paměti a geště z wětšj části také na žiwě gsau ti šlechetnj dobrodinci, kteřj w smutném roku 1816, kdy hlad pošlý z obecné po Cechách neúrody lid náš při neymenšjm desátiti hrozil, na prwnj prowolánj tehdegšjho neywyššjho purkhrabjho (giž také r. 1807. o přjtrž žebroty slawně zaslaužilého) tak hognau peněžitau pomoc k obžiwě nuzných zwláště rumfordskými poljwkami snášeli, že hladu wztek po celé tři měsjce na uzdě držán byl, a geště zbýwagjcjm pokladem z obžiwenj nuzných weliký nedostatek národnj založenjm museum odstraniti se mohl.

Wšickni tito krásnj ústawowé, směřugjcj ku prozřetelnému opatřenj nuzných, na lásce křesťanské urostli, buď že by také z osob cjrkewnjm službám zaswěcených nepostředně byli newyšli, ač i bez nich žádný připrawowán, nebo aspoň pěstěn a žiwen nebyl.

Tato gen křesťanům wlastnj láska a útrpnost k nuznému, nerdj se za našeho wěku, gelikož bohatec pozemčilegšj z lásky k Bohu a k spasenj swé duše nuzného by se wjc neugjmal, i w diwadle, při tanečnjch weselostech a w her-

nách podjly na nuzné zbjrati, i znamenitěgšjch slawnostj w gednotliwých rodech, wýročnjch památek a noworočnjch winšů, gakkoliw poněkud kalněgšjch pramenů, do opadlého potoku čistého milosrdenstwj swáděti.

Nepřetrhloť sice náboženstwj, ač neustále k tomu pracuge, žebrotu po celém křesťanském swětě, aniž mjsto nj wšudy geště prozřetelné opatřenj nuzných zawedlo; ale kdyť strom horčičný také se geště tolik nesestaral, a tak welice nesetlel, aby žádného wjc owoce ploditi nemohl. Nedozráloť také geště wšecko owoce, kteréž požehnaný strom swatého Ewangelium lidskému pokolenj nese. Mnoho požehnánj k blaženosti lidské se we swatém Ewangelium teprw w kwětu, nebo gen w nerozwitém geště pupeni nalezá. Mně aspoň, an widjm netoliko w našj — co se dobročinnosti tkne — oprawdu králowské Praze, a po wšech hlawnjch i menšjch městech křesťanského swěta, nýbrž i w kragi nuzné prozřetelně žiwiti, gim práci, penjze, dřjwj, oděw a léky, gak komu třeba, podáwati, nikdo tu naděgi neodegme, že nenj wzdálen ten čas — leč by kruté wálky ho wzdálily — w němž, gako giž otroctwj w Ewropě křesťanské se náboženstwjm zrušilo, tak i žebrota wesměs přetržena bude a wšickni nuznj, ne sice obohaceni, ale přec s potřebau zwláštnj opatřeni, žádné přjčiny nenaleznau truchliwau žebrotau nahotě a hladu se brániti.

§. 22. Prawidla prozřetelnosti křesťanské w dobročiněnj.

Nenjť toho, genž by nám určitě wygádřiti mohl, gak ústawowé prwotnj cjrkwe, genž o zaopatřenj nuzných péči wedli, zřjzeni byli; kde se almužny sběrkami, kde snůškami wlastnjmi, nebo oběma pospolu w gednotu swáděly; nenj nám známo, zdaž chudj denně, téhodně, či měsjčně swé podjly přigjmali; zdaž ti podjlowé w penězjch, w pokrmu a oděwu, či we wšem trém záleželi; zdaž a kdo bránil, aby nehodnj k dobrodincům se newtjrali, chudé o almužny neokrádali, a žebrotu tak nezawáděli; zdaž se rozdělowánj i přigjmánj almužen řádně zapisowalo, účtowalo i přehljželo, či důwěrnost křesťanských dobrodinců s gedné a strach před pohany. s druhé strany tomu nedopauštěly.

Ty wšak a gim podobné otázky negsau k určenj prawidel prozřetelnosti při zaopatřenj nuzných tak důležité, aby se pohřešiti nemohly. Hřjdelem wšj prozřetelnosti u zaopatřowánj nuzných byl w prwotnj cjrkwi řád jáhenstwj, či wlastnj w cjrkwi úřad, gehož bedliwost zwlášť nad nuznými zpráwu wedla.

Bez takowého žiwého úřadu bylaby sebe lepšj prawidla, gako tam nabitá ručnice w Gelertowě bágce ležeci podlé dřjmagjcjho střelce, málo nebo nic neprospěla; s žiwým ale úřadem jáhnů byla by chybná prawidla k naprawenj přišla.

Témuž řádu náleželo, z ohledu geho směru k chudým:

a) Pomáhati duchu náboženstwj, aby se bjdě a nauzi nadešlo, tudjž slowem žiwým wšecky ty krásné cnosti rozsjwati a wzděláwati, kterými se hognost a mohowitost w zemi rozmáhá.

b) Nuzné poznáwati, 1 Tes. V, 21.; gich potřeby, hodnost i nehodnost, bljzkosti wzdálenost (1. Tim. V, 8. Gal. VI, 10.) rozeznáwati; každému čeho třeba (Luk. XI, 11.), w čas potřeby (Luk. XII, 42.) wěrně udělowati. Kdyby pak podezřelost něgaká do strannosti w rozdělowánj almužen, nebo žaloby wznikly, i se dát přjsně zkaušeti, i sprawedliwé stjžnosti rychle pomoci, gak toho prwotnj cjrkew učinila, ustanowjc samé řecké jáhny w cjrkwi nazwjce z Židů záležegjcj; gelikož nic tak záhubného dobročinným ústawům nenj, gako podezřelost do gegich zpráwy.

c) Hleděti u nuzných wjc na potřeby duševnj, (Mat. XVI, 26.) než na potřeby tělesné; a tudjž se wjc o wychowánj chudé mládeže, (Mat. XIX, 14.) než pauze o zaopatřenj tělesných potřeb sešlého wěku ugjmati; wjc wůbec na to hleděti, kde by se dobrodinjm stálegi pomohlo, nebo wjc dobrých účelů dosáhlo.

d) Nauzi konečně nalehčowati toliko, a ne k njhognau pomocj wábiti. *) 2 Kor. VIII, 13.

---

*) Bylo-li kdy toto prawidlo wětšj štědrostj přestaupjno. což se gistě ani s wolj aniž s radau cjrkwe swaté nestalo, slau-

Gak těmto hlawnjm prawidlům křesťanské dobročinnosti cjrkew swatá po wšecky wěky swého trwánj dostála, wyswitá z předešlého pogednánj. I můžeť se giž směle řjci, že ge nesprawedliwá a weskrz lžiwá ta wýčitka, že by cjrkew katolická žebrotu podporowala; gelikož celá gegj snažnost k prozřetelnému zaopatřenj nuzných wycházj.

Jáhnům bylo ostatně zůstaweno, gako maudrým hospodářům (Mat. XIII, 52.) okolnosti každé země i každého wěku opatrně šetřiti; z pokladu swého staré i nowé wěci ku prospěchu nuzných wynášeti; aniž kdy (Mat. IX, 16. 17.) záplaty sukna nowého k rauchu wetchému přišjwati, nebo nowé wjno do nádob starých wléwati. Máť každá země a wěk každý swé wlastnj potřeby, i swau bljzkau pomoc, swůg obljbený krog i swá obljbená gména; ba ani k dobročinnosti se wšudy a wždycky týmiž pohnútkami člowěčenstwo přiwábiti nedalo.

Tjm se stalo, že prwotnj cjrkew welikau část swé dobročinnosti k hostinstwj pro přespolnj obracela, kteráž potřeba za našich wěků pro rozmnožené hostince a postupowánjm civilizacj wjc a wjc mizj; za to se nynj opatřenjm

---

žilo to, owšem dobročinným ústawům k nenabytné škodě; ale dárcům přec k menšj uhoně, než aby skauposti nauzi gen do pul se bylo pomohlo. Lépeť gistě když obal s mastj ránu přesahá, než když střed gegj toliko zakrýwage, tam hogj a po kragjch gitřiti se ráně dopauštj.

práce nuzným a pracowitým rukaum neyraděgi pomáhá. We Wlašjch podnes přjtrž žebrotě snad by wšecken lid zbauřila; w studeněgšjm seweru gde každá oprawa rychlegšjm krokem. W prwotnj cjrkwi poslala bratrská láska swatým (tak slauli wůbec křesťané, zwláště ale nuznj) zbjrky swých almužen; pozděgi zakládala starost o spasenj duše nuzným stálé důchody w klášteřjch; nynj přitéká nuzným mnoho pomoci nowinami, hernau, diwadlem, tancem a t. p. Kdokoliw jáhnem gsi nuzných, těch okolnostj swého wěku a swých kraganů opatrně šetři!

§. 23. Záwěrečné myšlénky a pobožné žádosti.

Rozgjmage diwy prozřetelnau dobročinnostj křesťanského náboženstwj působené, a gen w tomto pogednánj natknuté, trnu až swatým úžasem, nemoha prouiknauti to tagemné šero, gakže náboženstwj w bjdném chléwě zrozené, na poprawišti ohawně gakoby zmařené, sprostými, chudými rybáři z rozkřičené Galilege šjřené lidskému pokolenj takowau lásku a slitownost do srdcj wljti, a *samo chudé a nemágjcj gsauc*, tolik myriad nešťastnjků blažiti, hogně žiwiti a bohatě chowati může! Kdyby králowé slawnj a mocnj, přjkladem swým předcházegjce, nuzných se zákonem otcowským byli ugjmali; kdyby rozhlášené wěštby, nebo powěstnj elewsinštj spolkowé neybystřegšjch mudrců takowau proměnu

byli způsobili; nebyloby nad čjm žasnauti, an by následek swé přjčině během přirozeným poněkud odpowjdal: ale když, tážjce se s p. Chateaubriandem: kde a kdy mudrctwj ctnosti podobné skwělosti, odewzdanosti a stálosti dowedlo, nadarmo na odpowěď čekáme, tuť nemůžem nezwolati: *Diwy křesťanské dobročinnosti působj prst božj, a Kristus, spasitel wšechněch, gest zwlášť spasitelem nuzných, přišed gim kázati ewangelium bljzkého wyswobozenj z bjdy!*

Tato prozřetelná dobročinnost křesťanského náboženstwj gest tak půwabná a spanilá, že gj *nikdo* odolati nemůže. *Sprostého držégj při wjře gegj diwowé; mudrce pautá k náboženstwj geho podiwná srownalost s rozumem; cnostného swatost mrawů: wšecky ale obgjmá a wjže k sobě křesťanstwj širokau a pewnau wazbau swé nebeské dobročinnosti.* Tu prawdu cjtil hluboko odpadlý Julian, gak se we swém dopisu k Arsáciowi bez obalu wyznáwá; a tu prawdu zkusj podnes každý hágitel náboženstwj, kterému gest wykázáno obcowati s posměwači nebo s mudrlanty. Gediná otázka, které náboženstwj se může tolikerau a tak útlau dobročinnostj wykázati, gako katolická cjrkew, přiwádj posměwačná ústa spjš k mlčenj, než hlubokomyslnj důwodowé, gež poslauchati trpěliwosti, a gimž rozuměti učenosti dost nemagj.

Nemysliž žádný, že by se w přjtomném pogednánj weškerý obor křesťanské blahočinnosti zawjral. Gen ta dobročinnost, která s křesťanstwjm na weřegné diwadlo děgopisu wystaupila, a při které se stopy prozřetelnosti zřetelně nalezagj, a ta toliko z části, gak wjc náhodau než hledaně zasjlateli tohoto pogednánj na mysl nebo w knihách do očj padla, nalezla zde mjsto. Prawá, čistá křesťanská dobročinnost má práwě tu do sebe powahu, že se weřegnosti a swětla zdalnge, zardjwagjc se, bywši w dobročiněnj dopadena, wjc často, než se služebnjk hřjchu za spáchanau neprawost stydj. Newědjť milosrdnj křesťané ani mjsta, ani hodinky, kdy gsau nahého Ježjše odjwali; kdy lačného sytili; kdy do swých domů pocestného přigali. Protož ge to také wěc zhola nemožná úplný obraz křesťanské dobročinnosti wyraziti. Kdoby ten spatřiti žádal, musil by weškeré kněžstwo katolické před se powolati, gemuž se darowé ku prozřetelnému rozdělenj mezi chudé, pod slibem mlčeliwosti, hnedle gako hřjchowé, tagně swěřugj; musilby, chtě *ziwě* widěti, odkrýti střechy wšech dobročinných domů, kde se nuznj od nemlawňátka wčera nalezeného, až do kmeta stoletého; nedůžiwci od wyschlého kostliwce, až do nabubřeného wodnatelnjka; neumělé djtky až do přeučeného blázna; opuštěnj sirotci až do opuštěného otce, wšickni materskau láskau Ježjšowa náboženstwj hleděgj, geho prsem kogj, geho pláštěm odjwa-

gj a hřegj; musil by z hrobů swědky dobročinnosti křesťanské buditi — z hrobů po osmnácte stoletj po weškeré zemi kopaných; musilby si otewřjti knihu žiwota, kam neyrychlegšj cherubjni každý tagný skutek dobročinnosti křesťanské, ano i nápog studené wody žjžnjcjmu podaný, i tu spanilau bolest ušlechtilých dušj, kterau, nemohauce pomáhati, cjtj, pjsmem ljtawým zapisugj. Z těch toliko pramenů bylo by možno dobročinnost křesťanskau úplně wyljčiti, a toho přeswědčenj dogjti, že neyrozpáleněgšj hněw tolik zlého lidskému pokolenj ani přáti nikdý nemohl, kolik dobrého mu láska křesťanská skutečně prokázala!

A přec mezi křesťany, w městech i po kragjch tolik se geště bjdy nalezá, tolik nuzných slzj proljwá, a snad neybjdněgšj, pomoci práwě neyhodněgšj nuzáci marně čekagj, kdoby gegich práhnaucj gazyk swlažil. Odkud to? Ge snad přec nauze wjc než dobročinnosti? I w tom něco prawdy ležeti může; ale dostatečnau přjčinau to nenj. Prawá toho přjčina ta gest, že weliká část křesťanské dobročinnosti podnes od nehodných a za nuzné toliko se wydáwagjcjch pohlcena býwá; že dobrodinci křesťanštj ducha Ježjšowa náboženstwj, *tlačjcjho na prozřetelné opatřenj nuzných*, geště wesměš nepogawše, i zaslaužilé nuzné w tu, bohužel! potřebu uwáděgj, žebrotau si obžiwu a oděw wyhledáwati. Tjm se to děge, že mnoho přetwářilých a nehodných lidj

za nuzné se wydáwá, dotěrnými prosbami, wylhanými nehodami neyhogněgšj almužny uchwacuge; an zas poctiwý nuzný lže i dotěrnosti se štjtě, nebo i za žebrotu se stydě, bez pomoci zůstáwá a mezi dobročinnými bydle, dobročinnosti nezná.

Ó by přestali giž lidé wláhu ljti do rozsedlin skalnjch, když wedlé země práhnaucj s uwadlými rostlinami swá usta na swlaženj otwjrá! Kéž by ústawowé chudj, gimžto duch našeho wěku tak welice přege, brzo po wšech křesťanských zemjch, a netoliko w městech, nýbrž i po wesnicjch obecně zawedeni byli! Nenjť každý wěk k zasjwánj a zrůstu každého druhu semena stegně prospěšný; *dost možno, že po dwadcjti létech ústaw pro chudé bude tak těžko zawáděti, gak nemožno gest pole na podzim zanedbané w zimě osjwati.*

Kéž by se obecně rozšjřilo to přeswědčenj, že se zawedenjm chudých ústawů, opět ku prwotnj prozřetelné lásce našj swaté cjrkwe bljžjme; že gen týmiž ústawy možno gest truchliwé následky žebroty přetrhnauti; slzy poctiwých nuzných — gegich gediné často gměnj — zastawiti; nehodné žebráky naprawiti, *a že dobrodinj slepě, bez rozwahy a neprozřetelně udělené netoliko zásluhy žádné mjti nemůže, ale i zločinem se často stáwá!*

Kéž by wšickni křesťané, pamětliwi základnjho přikázanj lásky a toho dne, w kterém se

božský wykupitel ne tolikéž na katechysmus, gako na prokazowánj milosrdných skutků — a nemožno druhému bez prwnjho býti, — gako saudce swěta wyptáwati bude, štědrost, dobročinnost weždy za swau hlawnj powinnost, ba za neyzřetelněgšj znamenj swého učednictwj k Ježjši pokládali, a tak chudým ústawům, magjce málo málem, magjce mnoho mnohem znik, zrůst a stálau trwalost dáwali.

Kéž by zwlášť welebné duchowenstwo, které si řád jáhenstwj odswětiti dát nechce, nikdý se nedomnjwalo, že několikerým do roka pobjdnutjm k dobročinnosti, giž hory doly za chudé překopalo! Kéž by spjš — gako mnozj s apoštolskau horliwostj činj — pomněli, že gest kněze na winici Páně pracugjcjho swaté powolánj štědrost z rukau osadnjků i hogně wywáděti i prozřetelně rozwáděti; že gsau nuznj — osobu Ježjšowu představugjcj — neypředněgšj děti cjrkwe; a že starostliwau péčj o prozřetelné zaopatřenj nuzných kněz i za žiwa obecnau wážnost a lásku, i po smrti tu wděčné připomjnánj na modlitbách, na wěčnosti pak gistě sljbeného milosrdným milosrdenstwj dosáhne!

3. Wýklad na čtenj Jeremiáše Proroka II,31.

Od Jana Nep. Zimmermanna.

„Zdali pustinau učiněn gsem Israelowi, aneb zemj pozdnj? proč tedy řekl lid můg רדנו nepřigdeme wjce k tobě.“

Nařjkage sobě we gménu Božjm Jeremiáš Prorok na neprawosti synů Israelských, a wytýkage gim modloslužebnost žalostně wolá: „Slyšte slowo Hospodina: Zdali pustinau učiněn gsem Israelowi, aneb zemj pozdnj? proč tedy řjká lid můg רדנו nepřigdeme wjce k tobě.“ Welmi zatmělé a nesnadné gest čtenj רדנו, a protož překladatelé i wykladatelé, gestliže geden od druhého neodepsal, se nesrownáwagj. Přjčina té rozdjlnosti poněkud gest, že slowo רדנו ze čtyř kořenů řeči hebreyské wywozugj, totiž: *a*) z kořene רדד, *extendit se, declinavit, disjunctus est, subjecit*; *b*) z kořene ירד, *descendit*; *c*) z kořene רדה *dominatus est*; a konečně *d*) z kořene רוד, *obfirmavit se, obstinavit animo, citro utroque vagatus est.*

a) Kořene רדד se držel překladatel Chaldeyský proměniw רדנו w איטלטילנא, *migravimus*. Podobně četl sw. Jaroljm a přeložil „*recessimus*, odešli gsme.“ Neginák překladatel Arabský a wyložil: „*nequaquam subjiciemus nos*, nepoddáme se.“ Tak také četl slowutny rabbjn Salomaun Iarchi, a wyložil: „נבדלנו ממך, oddě-

leni gsme od tebe.“ Dle toho čtenj řjdili se wydawatelé Biblj Českých, totiž: neystaršj Pražské (1488) až do wydánj Samuele Adama z Weleslawjna, (1613) a kladau wesměš: „odešli gsme, nepřigdem wjce k tobě.“ Rowně přeložil (1753) Houbigant: *abibamus.* Náš pak český Pjsma wykladač, pan Tomáš Draský (1821) přeložil: „odegděme.“

b) Kořene ירד držel se překladatel Syrský, a wyložil *descendimus*, odstaupili gsme. Tak četl rabbjn Menachem, doložiw: מנחם כמו ירדנו רדנו פרש, to gest: רדנו wykládá Menachem gakoby bylo ירדנו, „klesli gsme.“ Podobně wykládagj někteřj nyněgšj rabbjnowé.“ Wedlé toho čtenj řjdili se překladatelé Biblj Českých, totiž: Swatowáclawské, (1712) arcibiskupské Ferdinanda z Bilenberku (1715) a Antonjna Petra, (1721) též normálské (1780) a Faustin Procházka, a kladau wesměs: „odstaupili gsme, nepřigdeme wjce k tobě.“

c) Kořene רדה drželi se překladatelé Řečtj a položili *Οὐ κυριευθησόμεθα*, nepodrobjme se, neboli, *non serviemus.*“ Tak wyložil rabbjn Dawid Kimchy, drže se Ozeáše Proroka 11, 12. עם אל ויהודה עירדר, a srownáwage to čtenj s oným w 1. Kn. Mogž. XXXII, 28. שריתה עם אלהים. Neginak přeložil w literatuře wýchodnj oswjcený Walton w polyglottě Londýnské, z kteréž toto čtenj do wšech ostatnjch se dostalo. Wedlé toho přeloženj řjdili se u wydánj Biblj Českých: Bratřj Mo-

rawštj, též wydawatel Biblj Halské, Berlinské a Prešpurské, a kladau wůbec: „panugeme, nepřigdeme wjce k tobě.“ Toho přeloženj drželi se někteřj Němci, u. p. Hezel, a klade: „wir sind Herrn.“

d) Kořene דוד držj se djlem rabbjn Šalomaun Jarchi, též nowěgšj wykladatelé Němečtj, gako: Michaelis, Dereser, Gessenius, a kladau: „wir gehen, so weit wir können, — wir schweifen ohne Gott umher.“ Wykladatel některých zatmělegšjch čtenj *de Dieu*, drže se kořene דוד mnj, že slowo toto we třetj formě, genž *hiphil* slowe, znamená chtjti, a wykládá: „*Voluimus, non veniemus ad te.*“ Ginj pak magj za to, že slowo toto we formě *hophal* znamená „kwjleti“ a kladau: „*planximus, non veniemus ad te amplius.*“

Množily se nesnáze u wykládánj a překládánj toho zatmělého čtenj i tjm, že toliko dwakrát w prwnj formě, neboli w *Kal* w pjsmě swatém se nacházj. Než znamenati slušj, že pauhý smysl toliko w řeči sprostého lidu zachowán gest, a až podnes w gazyku Arabském trwá. Protož wšickni, kteřj ge z kořene דדד wywozugj, řjdiwše se dle gramatikálnj formy, nepozorowali, že Jeremiáš swé proroctwj psáti dal, když hebreyská řeč ušlechtilosti zbawená zapadala, o čemž sw. Jaroljm w předmluwě pjše: „*Jeremias propheta, cui hic prologus scribitur, sermone quidem apud Hebraeos Isaia, Osee et quibusdam aliis pro-*

phetis videtur esse rustitior . . . simplicitas eloquii a loco ei, in quo natus est, accidit.“ Následowně mnoho slow z řeči sprostého lidu do swého proroctwj wtělil. Překladatelé a wykladatelé ušlechtilosti pilni bywše na řeč sprostého lidu nedbali. Kteřj pak z kořene ירד to čtenj wywozugj, pozapomněli na to, žeby mjsto רדנו muselo státi ירדנו. Než oni tjm se zastjragj, že pjsmě ו se při opisowánj ztratilo, čemuž wjry dáti nelze, když totiž wůbec wědomo gest, kteraké opisowatelé šetrnosti pilni byli. Ti pak, kteřj ge z kořene רדה wywozugj, w omylu patrně wězj, když totiž: „panugeme“ ani s předešlým ani s následugjcjm weršem w rozum uwesti nelze. Neb Bůh skrze Jeremiáše Proroka synům Israelským wytýká, že přjčiny neměli sobě ztěžowati, když totiž gim Bůh nebyl ani pustinau ani zemj neytmawěgšj, a protož také „panugeme“ přeloženo býti nemůže. Ani pak čtenj Ozeáše Proroka XI, 12. kteréhož se někteřj dowoláwagj, čtenj Proroka Jeremiáše rowné se widj. Tedy k aumyslu Jeremiáše Proroka zdá se býti neypřjhodněgšj, kořene רוד se držeti, kdežto smysl geho: „zatwrdili gsme se“ neprawostj, která synům Israelským dosti wšednj býwala. Ani pak čtenj „ארץ מאפליה, zem pozdnj“ w gazyku našem dobře wyloženo gest; neb מאפליה složeno z מאפל a יהוה gest hebreyský *superlativ*, následowně „mrákota neytemněgšj.“ Narážj tjm na zatměnj země Egyptské za času Mogžjšowa,

a dáwa synům Israelským wýstrahu, aby se spolku národu Egyptského hleděli. Gestliže se tedy geště gednoho wydánj Biblj České dočkáme, wydawatel, budiž kdo budiž, to čtenj zatmělé takto wyswětliti a oprawiti může: „Zdali pustinau učiněn gsem Israelowi, neboli zemj mrákoty neytemněgšj? proč tedy prawj lid můg: zatwrdili gsme se, nepůgdem wjce k tobě.“

---

4. O přednášenj katechetickém.

Pogednánj z oboru wychowatelského.

Od Jana Jawornického.

(Pokračowánj.)

III. Katecheta snažj se, by přednášenj swé rozmanité, žiwé a sličné učinil.

Ukázali gsme důwodně, že uměnj katechetické ani w nepřetržené, samomluwě ani w ustawičném do tazowánj nezáležj; alebrž Katecheta mistrné přjrody w střjdánj přednášenj swého následowati musj, by wyučowánj geho rozmanité, žiwé a sličné bylo. Tyto wlastnosti katechetickému wyučowánj tak podstatně přináležegj, gako obůrky na palaucjch a porůzuu wysazenj stromowé, tišj i hrčjcj potůčkowé, skály, geskyně, wodopády, mjsta sšjrými wyhljdkami, opět temná a k rozgjmánj wábj-

cj, bludné stezičky a duté mosty přes hlawnj potok, wlastnosti anglické zahrady gewj.

K takowé zahradě podobá se wyučowánj katechetické, gemuž učitel *rozmanitosti, žiwosti a sličnosti* dodati mušj:

I. *Přjběhy a powjdkami.* Aby pak wšecko, co se powjdá a wyprawuge, w katechisacj, gegjžto hlawnj předmět náboženstwj gest, přigato nebylo, odpowjdáme přede wšjm na následugjcj otázky: Gaké wlastnosti musegj přjběhowé a powjdky mjti? Kterak magj se wyprawowati? Kterak magj se na žiwot žáků obrátiti? K čemu můžeme gich w katechisacj potřebowati?

a) Přjběh, gegž Katecheta wyprawowati chce, musj následugjcj wlastnosti mjti. 1. Musj býti prawdiwý, neb alespoň prawdě podobný, kterýž se skutečně tak udal, aneb s těmi okoličnostmi snadně udati se mohl. Řjdcj gsau prawdiwj přjběhowé, kteřjž se k katechisacj hodj; aneb nehodj se tam, kdebychom ge rádi uwedli; dostiť tedy, pokudž přjběh prawdě podobný, a tak se wyprawuge, gakoby se byl skutečně přihodil. Katecheta počjná: *Geden pilný žáček, — nábožná djwečka — chudé djtě šlo gednoho dne — myslilo — činilo* — a t. d. Wětšj prawdě podobnosti dodá přjběhu, když osobu, o njž wyprawowati chce, *gménem gmenuge. Mariánka* byla wždy čistotná — *Karljček*, chudé pachole — *Tomáš* wyslaužilý wogák s dřewěnau

nohau, a t. d. U wyprawowánj pokračuge nedopowj, zdali přjběh prawdiwý gest, neb ne.

2. Musj přjběh přjměřen býti. Hodj-li se přjběh k wěci, o které gednáme, dá se neyljp posauditi z přjčiny, pro kterau geg wyprawowati, a z aučelu, gegž dosjci chceme. — Mnoho drahého času ugjmá se wyučowánj wyprawowánjm přjběhu pauze z kratochwjle, a neb k ljbosti gednomu neb druhému žáku, čjmž se toliko čas mrtwj, a žádného aučelu nedosahuge. Kolikráte žákům, kteřjž přjběhy přesyceni gsau, přikazowati se musj, aby pozorni byli. Časem wyprawuge se dosti směšně gen proto, aby se dočkali, až by padla. —

3. Přjběh budiž wzat ze společného žiwota, k němuž také děti náležegj, a obsahug w sobě smýšlenj a činěnj gegich. O skutcjch dospělého lidu mluwiti, gichžto hnutj, pocitů a powolánj děti neznagj, byloby téměř tolik, co cizjmi gazyky mluwiti, čjmž se k aučelu nesměřuge, a aučinku nedosahuge.

b) Kterak má Katecheta wyprawowati? Mnoho — snad wšecko na tom záležj. Newyprawuge-li přjběhu náležitě, působj dlauhau chwjli, zjwánj a zdřjmánj, a newywodj aučinku, kteréhož pohledáwá. Katecheta wyprawuge přjběh dobře, když 1) zbytečných okoličnostj nepřiměšuge. Gemu přede wšjm na tom záležj, aby krátkosti šetřil, a wáhawé laudawosti se uwarowal. Bytbychom ztráty času neuwážili, máť laudawost

něco nepřislušného do sebe, čjmž se proti náležitému wyučowánj prowiňuge; neb žáci w pozornosti umdléwagj, a hlawnj aučinek, gegž přjběh přiwoditi má, gako slabá mázdra připadá. Přjběh wyprawuge se dobře, když

2) se wzhledem k aučelu přednášj. Wzhledem k aučelu přednášj se přjběh, když toliko ony okoličnosti w sobě zawjrá, gichž newyhnutedlně třeba, aby hlawnj aučinek přiwodily; potom, když se okoličnosti w náležitém pořádku wyprawugj, a z gedné strany se rozcházegjcj co paprskowé w kole w gednom středu se scházegj. Mimo opatrnost, gjž okoličnosti wyměšuge, musj Katecheta tu způsobnost mjti, by ge w dobrý pořádek přiwedl, na hlawnj strany přjběhu co maljř přiměřené swětlo a stjn kladl, a žákům před oči stawěl. — Nad to pohledáwagjce dobrého wyprawowánj přjběhu žádáme,

3) aby ljbezně a sličně wyprawowán byl. Přjběhům slušj dobře gistá ozdoba, ozdoba ale přirozená, teskliwě nehledaná a nepřehnaná; neb gako wšudy, i tu co mnoho škodj. Katecheta může wšeho u wyučowánj použiti, čjmž ljbeznosti a půwabnosti dodati může; a máť tomu rozuměti, čjmžby pozornosti dětj u přednášenj zwýšil; a čjm bljž k rozwinutj přjběhu co k otewřenj zámku přicházj, tjm wjc pozornost gegich napjnati má. Aby mladý Katecheta roznjcen horliwostj a wůlj dobrau nadán gako ode wšech opuštěn bludištěm nešel, poradjme mu ci-

zj zběhlosti, gjž dobřj Katecheté w tom ohledu wýborně wynaložili.

a) Představugj zkušenj Katecheté osoby w přjběhu gednagjcj a činjcj tak, že děti gako skutečný přjběh na očjch magj. Tak u př. přjběh obětowánj Isáka. „Abraham w noci *wstaw*, *osedlal* osla swého, wzaw s sebau *dwa služebnjky* a Isáka syna swého, *nasekal* dřjwj k oběti zápalné, a odcházel k mjstu, o němž powěděl gemu Hospodin. Když pak třetjho dne *pozdwihl očj*, uzřel to mjsto zdaleka, *wzal dřjwj* k zápalné oběti, a *wložil ge na Isáka* syna swého; sám pak nesl w rukau *oheň a meč*.“ Častěgi dagj gednagjcjm osobám mluwiti. „*Počkeytež tuto s oslem*, řekl Abraham k služebnjkům, *gá a pachole až tamto pospjšjce*, *potom když poctu Bohu wykonáme*, *nawrátjme se k wám*.“ — „A když ti dwa šli spolu, řekl Isák otci swému: *Otče můg*! Odpowěděl Abraham: *Co chceš synu můg*? Řekl Isák: *Ey oheň a dřjwj, kde ale gest obět zápalná*?“ — I také Kristus Pán dal mluwiti marnotratnému synu: *Wstanu a půgdu*, a t. d. newyprawuge o něm toliko, že si umjnil, nawrátiti se k otci.

b) I to přispjwá k žiwosti přednášenj, když mezi wyprawowánjm z nenáhla dětj se otážeme, čjmž se pozornost gegich zostřj, že na mjstě činjcj osoby býti se domnjwagj. U př. *Cobys byl w tu chwjli činil*? — *Cobys byl w tu dobu počal*? — Týchž aučinků se docjlj, když se

c) w přjhodné okoličnosti některé mjsto z pjsma sw. neb powědomé přjslowj uwodj. Gako: Ani wrabec nepadne na zem bez wůle Otce nebeského; cti Boha usty, wšak ho nepoctjš; komáry cedj, a welblaudy požjragj; kdo hledá, nalezne; otec nedáwá prosjcjmu synu za rybu hada; wlk w rauše owčjm chodj; z malého zrna býwá welký strom; žádný nemůže dwěma pánům slaužiti; kdo komu gámu kopá, sám do nj upadá; gablko nerádo daleko od štěpu padá; gak ge kdo miláčkem, tak býti může mrzáčkem; čjm hrnýček nawře, tjm zapáchá, dokud ho kausek; hoden dělnjk záplaty; kdo chce s wlky býti, musj s nimi wýti; kdo mnoho mluwj, neb lže, neb se chlubj, a t. d.

Žádáme, aby toho, co gsmě o cwičenj u wyprawowánj uwedli, žádný za maličkost nepowažowal. Ty maličkosti magj welikau moc, dáwagj wyprawowánj ducha a žiwot, kladau na powědomé přjběhy pjsma sw. čerstwé barwy a obnowugj ge; *nowé pak wěci dětem wždy wjc se ljbj než staré.* —

II. Gestli giž na tom dosti, když Katecheta přjběh dobře wyprawowati umj? Nenj, musj geště w tom uměnj mistrowstwj dokázati, že ho na žiwot žáků obrátiti, a gim gako přiwlastniti umj. To obrácenj neb přiwlastněnj katechetického wyučowánj záležj w tom, abychom ge sokratickau rozmluwau prošli, čjmž se w paměť žáků hlaub wtiskne, a w něm obsažená naučenj

k následowánj na srdce gim se položj. Toho docjljme způsobem následugjcjm:

a) Šetřme, zdali žáci w přjběhu složená naučenj sami wynalezli, čehož se takto dozwjme: Wyzwjdeyme na nich, co se gim w přjběhu obzwláštně zaljbilo, aneb nad čjm neywětšj oškliwost magj; aneb tažme se upřjmo: *Čemu můžeme se z toho přjběhu naučiti? — Gaké naučenj tys sobě wzal?* U př. přjběh o Chamowi a bratřjch geho.

b) Potom učiňme zřetedlné, proč a zdali osoby w přjběhu uwedené práwě neb nepráwě gednaly? Zdali skutek prawý neb neprawý, dobrý nebo zlý, tohoť žáci wždy posaudj, a nebude potřebj, abychom gim usudkem swým w cestu wkročili; neb pocitugj toho giž, co slušné, a neslušné, způsobné a nezpůsobné, čehož denně na skutcjch lidských shledáwagj. — Tedyiby snad potřebněgšj bylo, abychom zřetel gegich na přjčiny a pohnútky dobrých neb zlých myšlenj a skutků gednagjcjch osob obrátili? I toho ohledu bylo by dobré, aby učitel hlawnj okoličnosti s nimi opakowal, a posuzowal, mnoho-li ta neb ona k prawosti neb neprawosti skutku přispěla; aby skutek w přjčině a aučinku z ohledu mrawnosti a nemrawnosti po částkách wyswětlil, a tudy ge schopny učinil, by celý přjběh posauditi uměli. U př. přjběh o marnotratném synu. Pozděgi budeme přjležitost mjti, přjklad uwesti s těmi wýmjnkami.

I to mnoho prospěge, abychom sličnost a spanilost dobrých a ohawných myšlenj a skutků tak před oči položili, coby gich minauti nemohlo. Sestawme totiž osoby rozličných powah, a skutky gegich srownáweyme. U př. Několik sedlských synků nawracelo se z přjpřeže na prázdných wozjch domů. Wesele howořjce přigeli k potoku, w gehožto bahně wozka s skelným nákladem uwjznul. „Hy, prawil *Martin*, ten sedj w teplé lázni.“ — „Pogďme, řekl *Wogtěch*, wypřáhněme, a wytáhněme ho.“ — I co ge nám do něho, odwece *Martin*, kdo wj co ge zač, třeba *halwinjk*; máme čas, abychom krmili.“ — I wozka prosil pro lásku křesťanskau, giž geden druhému w potřebách prokazowati máme. — Ale *Martin* řekl mu posměšně: Posečkey w lázni, až nakrmjme, přigedeme ti ku pomoci. „Nechey žertu, odmluwil mu *Wogtěch*, buď kdo buď, ať krmjme o hodinu pozděgi, co z toho, láska křesťanská předcházj.“ — Pak se tažme žáků, gak se gim geden i druhý ljbil, gaké smeyšlenj dáwali na gewo, čeho hanj a zamjtagj, který zasluhuge chwály?

c) Měl-li skutek dobré neb zlé následky, i na to se ukázati může; neb ačkoli dobré bez ohledu dobrých následků, kteřjžby následowati mohli, konati máme; ačkoli při konánj dobrého skutku na následky ohljžeti se nesmjme, nýbrž dobré pauze proto, že dobré, prawé a powinnost gest, činiti máme: předc časem na následky pohléd-

nauti smjme, kteréž magj dobřj a zlj skutkowé. — Nenj třeba obáwati se, žeby mrawnost a čistota základů a pohnútek k mrawným skutkům ugmu neb zkázu wzala, *když se při následcjch gen o to gedná, aby se srdce k mrawnému chowánj nachýlilo.*

d) Konečně hleďme obrátiti přjběh na staw dětj a gegich budaucj okoličnosti, kdež gim naučenj w přjběhu obsažené whod přigjti může. Uwoďme totiž takowé udalosti, kdeby gim k užitku slaužilo, aby se na ten neb onen přjběh rozpomenuly; neb se gich tažme: *Coby gsi počal, kdyby tobě tak bylo? Kdybys gednala dobře — kdy zle?* a t. d. Tolik o cwičenj ze strany přjkladů. Zwláštnjch prawidel nedá se sesnowati. Cwik a zkušenj tu gako ginde neylepšj wůdce.

e) Kdy a k čemu přjběhů a powjdek potřebowati se dá, gest poslednj otázka, na kterau odpowědjti máme. Nenj potřebj, bychom se tuto pozdrželi, gešto gsme o tom zmjnku giž učinili, a budaucně po každé oznámjme, kdeby se přjběh neb powjdka s prospěchem položiti měly. Že způsobné gsau, aby učenj náboženstwj přjgemné učinily; že gsau zkušený prostředek k pogištěnj pozornosti, powěděli gsme. Někteřj Katecheté uwodj přjběhy k wyloženj a wypodobněnj wšeobecných otázek, (u př. co gest swátost?) ginj k ponaprawenj usudků o mrawnosti skutku, a ke cwičenj moci usudné wůbec. Neyoby-

čegněgi a neypřiměřenégi užjwáme gich tehdáž, když s naučenjm hlaub do srdce wstaupiti, a k následowánj gistému nachýliti chceme, před wyučowánjm gich uwáděgjce, neb do katechetického wyučowánj wpljtagjce, neb wyučowánj gimi zawjragjce.

---

5. O založenj biskupstwj Pražského a poslaupnosti biskupů, s pamětnými udalostmi wyswětlugjcjmi Cjrkwe české.

Od Kašp. Weiningera faráře Kladenského.

Historikowé wlastenštj nám založenj biskupstwj Pražského tak krátce a powrchně wypisugj, že se zdá, gakoby ge Mlada, dcera Boleslawa I. Wéwody českého, tak snadně na Papeži Janowi XIII. byla wyprosila; a magjce list téhož Papeže giž za potwrzugjcj bullu k založenj toho biskupstwj a kláštera geptišek u sw. Giřj, domeyšlegj se, že založenj biskupstwj nemělo wjce opatrnosti potřebj, aniž wjce obtjžnosti stálo, nežli něgaké řehole. Powažugjce bedliwě nadřečený list Papežský w rozličných rukopisech se nacházegjcj bez podotknutj roku a dne geho wyhotowenj, gakož i geho nepodobnost k bulljm papežským, w gichžto sbjrkách se pohřešuge, gen gako pauze osobnj list na Boleslawa zaslaný

sprostým záwěrkem: *Vale* — se skončugjcj držán býti zasluhuge *), kterýmžto Boleslawowu žádost přednešenau skrze Mladu wyslyšeti wolným se býti prohlašuge, ažby ta důležitost se rozhodla dle zákonu a prawidel cjrkewnjch s přiwolenjm biskupa Řezenského, gemuž duchownj wláda nad prawowěřjcjmi Čechy náležela.

Náš učený skaumatel starobylých přjběhů a udalostj wlastenských Gelas Dobner **) saudj ze slowjčka *relativa*, genž dle prawidel řeči na předcházegjcj *filia* se wztahuge, že list papež-

---

*) Joannes servus servorum Dei Boleslao catholicæ fidei alumno apostolicam benedictionem.

Justum est, benevolas aures justis accommodare petitionibus, quia Deus est justitia, et qui diligunt Deum, justificabuntur, et omnia diligentibus Dei justitiam cooperantur in bonum. Filia nostra, tua *relativa*, nomine Mlada, quæ et Maria, inter cæteras haud abnegandas petitiones cordi nostro dulces intulit ex parte tui preces, scilicet, ut nostro assensu in tuo principatu ad laudem et gloriam Dei Ecclesiæ liceret fieri episcopatum. Quod nos utique læto animo suscipientes, Deo grates retulimus, qui suam Ecclesiam semper et ubique dilatat et magnificat in omnibus nationibus. Unde apostolica autoritate et sancti Petri principis Apostolorum potestate, cujus licet indigni, tamen sumus vicarii, annuimus et collaudamus atque canonizamus. quo ad Ecclesiam ss. Viti et Wenceslai Martyrum fiat sedes episcopalis, ad Ecclesiam vero S. Georgii Mart. sub regula S. Benedicti et obedientia filiæ nostræ abbatissæ Mariæ constituatur congregatio sanctimonialium.

Verumtamen non secundum ritus et sectam Bulgaricæ gentis vel Russicæ aut Slavonicæ linguæ, sed, magis sequens instituta et decreta apostolica unum potiorem totius Ecclesiæ ad placitum eligas in hoc opus clericum, latinis apprime literis eruditum, qui verbi vomere novalia cordis gentilium scindere, et triticum bonæ operationis serere, atque manipulos frugum nostræ fidei Christo reportare sufficiat. Vale.

**) Gelas. Dobner Anual. Tom. IV. fol. 170.

ský nebyl zaslán Boleslawowi II. přjgmjm pobožnému, nýbrž geho otci, bratrowrahu sw. Wáclawa, který kagicnostj swau nad spáchanau wraždau netoliko s cjsařem, ale i s Papežem se smjřiw o založenj biskupstwj, gak se wšickni historikowé w tom srownáwagj, rokowal. Nestranně wěc tu powažugjcjm nelze důmyslu Dobnerowu odpjrati, a nigakž k oněm se připogiti, genž z nenáwisti pro spáchanau wraždu nad bratrem nemohauce ani dokázanau kagicnostj Boleslawowau, ani geho patrnými zásluhami pro cjrkew Českau ukogeni býti, raděgi w některých opisech téhož psanj slowjčko *soror*, k čemu *relativa* nepřináležj, připsali.

Wšak ani za časů panowánj Boleslawa I. který dle Hágka sedmého řjgna r. 967. zemřel, ani, gak tentýž kronikář klade, hned toho roku po nastaupeném panowánj Boleslawa II. na pauhau žádost geho sestry Mlady biskupstwj pražské založeno nebylo; ačkoliw toho roku, a sice 20. Dubna w Raweně u přjtomnosti Papeže Jana XIII. a Cjsaře o ustanowenj arcibiskupstwj w Děwjně (Magdeburg) a založenj giných biskupstwj w zemjch slowanských, sněmowáno bylo. (*Sancitum in confinibus Slavorum episcopatus esse erigendos, ne neoconversae gentes ad vomitum redeant.*) Mezi těmi nepochybně o pražské biskupstwj se gednalo, a tudyť onen list Papeže Jana na Boleslawa pošel. Byltě ale od dáwna ten w Cjrkwi našj pořádek a ta opatr-

nost, že gen z wůle a usnešenj biskupa, osady biskupské se děliti a wjce biskupstwj se zakládati mohlo. (*Plebes, quae dioecesibus ab episcopis retinentur, quae nunquam episcopos habuerunt, nonnisi cum voluntate ejus episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores vel episcopos.*) (Conc. Afric. Can. 20.) Pročež pro nepřjtomnost arcibiskupa Halberstadského, w gehožto biskupstwj Magdeburg byl, a pro odpor geho skrze ustanowenj tamněgšjho nowého arcibiskupstwj, ničehož w Raweně uzawřeno nebylo, a až po roce nowým sněmownjm usnešenjm Magdeburg sjdlem arcibiskupským mocně byl učiněn. Ta sama překážka z ohledu biskupstwj Pražského skrze odporowánj Michala biskupa Řezenského a metropolity arcibiskupa Lorchského (Lauricum) wkročila w cestu, až sw. Wolfgang roku 972. na den narozenj Páně na biskupskau stolici Řezenskau dosedl, a cjsař Otto toho času nawrátiw se z Wlach na snažnau žádost Boleslawa II. a přjmluwu Gindřicha, wéwody Baworského, toho na sw. biskupu wymohl, že propustil Čechy a Morawany z práwomocnosti biskupské, a w Praze nowé biskupstwj založeno a ustanoweno býti mohlo, při čemž gemu Cjsař za náhradu ztracených přjgmů ručil. Událost tuto nám sauwěký spisowatel a společnjk sw. Wolfganga zřegmě takto wypisuge: *Inter tantae pietatis studia videtur pandendum, quid etiam famulus Dei egerit super gente Boemo-*

rum. Haec namque gens noviter per christianam imbuta fidem, sacrilega idola, licet tepide, abjecit: sed quomodo catholicam exequeretur Religionem, quando caruit pastore, prorsus ignoravit. At medius Otto Caesar divinae cultor praecipuus Religionis a glorioso duce Henrico caeterisque fidelibus est interpellatus, ut, quod ad ipsam gentem inchoatum esset, pro Domini amore regali potestate perageret. Talibus igitur petitionibus Caesar libenter assensum praebuit. Sed quod Boemia provincia sub Ratisbonensis Ecclesiae parochia exstitit, peragi non potuit, nisi ipsius antistitis praesidio. Unde rex legatione missa ad episcopum petiit, ut acceptis pro parochia praesidiis in Boemia sibi liceret episcopatum efficere. Tunc vir Dei nimium laetatus in his quae dicta sunt, sibi primates suos convocavit exquirens ab eis consilium, quomodo caesari conveniens redderet responsum. Illis autem ne petitioni tali consentiret, unanimiter consiliantibus dixit: Pretiosam igitur margaritham sub praedictae latentem provinciae terra conspicimus, quam ni venditarum comparatione rerum non acquirimus. Ideoque audite quae dico: Ecce ego me meaque omnia libenter impendo, ut ibi domus Domini per corroboratam st. ecclesiam stabiliatur. Haec ergo memorans consensurum se Caesari remandavit. Cumque tempus

concambii venisset, tanta favit alacritate, ut ipse privilegium componeret.

Nedošla wšak časů našich ani wědomost o podáwané náhradě biskupu Řezenskému cjsařem, aniž zápis sw. Wolfganga ztwrzugjcj toto upauštěnj práwomocnosti swé po zemjch české a morawské. Nepochybně tento pamětihodný rukopis roku 1091. když hlawnj chrám sw. Wjta w Praze s okolnjmi stawenjmi shořel, mezi ginými znamenitými spisy plamenem byl ztráwen. Gen toliko ze starobylých nás došlých památek zde w známost uwedených se dozwjdáme, čj snažnostj a wolným napomáhánjm prwotnj založenj biskupského sjdla k zwelebenj křesťanské Cjrkwe w Čechách se dálo, gakýchžto biskup Gebhard r. 1086. ze gména uwádj w spisu swém k cjsaři Gindřichu III. kterým na zrušenj biskupstwj Olomuckého doráží, a Morawu do swé wlády duchownj uwésti usiluge. Prawj totiž: že hned při založenj biskupstwj Pražského s potwrzenjm Otty cjsaře a Beneše VI. papeže Čechům a Morawanům geden gen biskup dán byl, totiž: Pražský. *)

Sám ale Boleslaw I. starage se o založenj biskupstwj a wěda, že k tomu náklonnosti Papežowy neyweyš gest potřebj, které ale pro spáchanau onu wraždu sám dosjci sobě nedůwěřo-

*) Cosmas in chron. ad a. 1086.

wal, naděgi swau gediné w dceři swé Mladě skládal, kteráto w klášteře Řezenském bywši wychowána, po 3 léta w řeholi zkaušená od Papeže Jana XIII. k založenj podobné řehole sw. Benedikta w Praze berlau abatyše obdařena byla, že ona to na Papeži wyprosj, by se k geho žádosti naklonil.

Že i staršj dcera Dubrawka prowdaná za knjžete Polského Mečislawa zásluhami swými — gegjmž působenjm i manžel i wětšj djl národa polského byl zjskán wjře Kristowě — gak u Papeže, tak i u cjsaře mocně k tomu napomáhala, nelze pochybowati. Neboť wjme, že sama hledjc rozšiřowati křesťanstwj, o zakládánj biskupstwj w Polště se starala a žádala. Tudy i na sněmě Rawenském o to se rokowalo, aby Slowanským národům zwláštnj biskupowé dáni byli. Poněwadž ale odporowánjm Michala biskupa Řezenského až do času náměstka geho sw. Wolfganga se založenjm biskupstwj se prodléwalo, teprw r. 973. došli gsau Čechowé swé žádosti, a sice za panowánj Papeže Beneše VI. který 28. prosince r. 972. na trůn papežský byl dosedl.

Dosáhna tedy potwrzenj papežského nemeškal nábožný a o wyplenění pohanstwa a rozšjřenj spasitedlné wjry horliwě pečliwý wéwoda Boleslaw II. o to se snažiti, aby dosedl na nowě založenau a dostatečným nadánjm zaopatřenau stolici biskupskau muž horliwý a spolu duchem opatrný, genžby pod praporcem křjže Kristowa

proti bludům a powěrám pohanským udatně bogowal a podporowán wjtězoslawným knjžetem wše plenil, coby na odpor stálo, by naši praotcowé prawému, gedinému Bohu w duchu a prawdě se klaněli. I wywolen byl usnešenjm duchowenstwa a křesťanských wladyk českých

I. Ditmar neboli Dětmar.

Byli on rodem z Děwjna, a dle Hágka z řehole sw. Benedikta, dle Balbjna z kláštera sw. Petra a Mauricia, od Cjsaře Otty založeného. Nesrownáwá se wšak toto udánj s založenjm tamnjho arcibiskupstwj, pro které řeholnjci giž r. 968. chrám i klášter sw. Jana postaupiti, a na wrch w předměstj se odstěhowati musili. *) Zdali tedy Benediktinským řeholnjkem, aneb geden z kanownjků kathedralnjho kostela sw. Mauricia byl, nedá se rozhodnauti.

Welmi galowá gest Hágkowa zpráwa o wolenj Dětmara na biskupstwj, který pjše, že Dětmar co pautnjk k hrobu sw. Wáclawa připutowaw gediné pro známost řeči slowanské se knjžeti Boleslawowi, weškerému duchowenstwu i lidu tak zaljbil, že geg gednohlasně za biskupa swého zwolili. Nenjť wjře podobno, žeby přjchozj cizinec tak nakrátce lásku a důwěrnost wéwody

*) Dubraw. prawj w swé historii české: apud sodales Magdeburgenses initiatus.

a lidstwa byl sobě zjskal. Wjře podobněgšj gest, že týž Dětmar co býwalý dwornj kaplan Boleslawowi znám byl, a wlastnostmi takowými se stkwěl, nimiž sobě gak lásku a milost knjžete českého a geho nábožné manželky Hemmy, tak i wážnost a důwěrnost u weškerého duchowenstwa a lidu giž dřjwe byl dobyl.

Dětmar, zaopatřen listy od knjžete Boleslawa zaslán byl k cjsaři s tau žádostj, aby zwolenj geho podánjm berly a prstenu biskupského stwrditi ráčil. Na to byl odesłán k arcibiskupu Robertowi do Mohuče, gakožto metropolitu swému k přigetj swěcenj na biskupstwj. Od té doby zůstáwali biskupowé pražštj pod zpráwau Mohučského arcibiskupa co swého metropolity, až do času Arnošta, prwnjho arcibiskupa Pražského. Radostný byl přjchod nowě poswěceného biskupa do Prahy, gemuž lid s duchowenstwem pln taužebnosti wstřjc wyšel, a přigaw geg s plesánjm, doprowázel do chrámu sw. Wjta, požehnánj geho za požehnánj božj wšickni magjce.

Kosmas o zprawowánj auřadu biskupského Dětmarem takto pjše: Dětmar neunawenau horliwostj progel celau swau biskupskau osadu káže a křtě na tisjce pohanů, gichž ku Kristu obrátil! Kdekoliw celá obec byla na wjru Kristowu obrácena, u prostřed gj křjž postawiti; kde ale smjšeni byli křesťané s pohany geště, tu domy oněch křjžem znamenati rozkázal.

Swětilť mnoho kostelů, kterýmž i kněze předstawil; wšak které to kostely byly, Kosmas nepodotknul.

Na wyžiwenau duchownjch pastýřů uwrhl desátau wždy hromadu (acervum) wšeho sklizeného obilj wynášegjcj 50 snopů na každý statek křesťanských osadnjků.

Při wšj swé horliwosti a snažnosti w rozšjřenj apoštolské cjrkwe byl wždy tak teskliwé mysli, gakoby swé powinnosti byl neučinil zadost. Dewět let konaw swůg apoštolský auřad, byl uwržen na smrtedlné lůžko; tu se obáwal co zlosyn saudu božjho, bolestně wzdychage, a sobě wýčitky dělage pro zanedbánj powinnostj pastýrských. *) Nediwme se wšak tomu ustrašenj horliwého a nábožně umjragjcjho biskupa; neboť gest to až posud wšem nábožným a pro auřad duchownj horljcjm mužům něco obyčegného, že teskliwi býwagj, sami sobě wýčitky činjwagj, widauce, že při wšem swém swatém snaženj žádaného aučinku nenalezagj, gakoby snad něčeho opominuli, čjmby hogněgšjho owoce pracj swých byli nabyli. Ta strašná teskliwost umjragjcjho biskupa na wšechny okolostogjcj, neywjce ale na prwnjho geho nástupnjka Wogtěcha dorážela.

II. Wogtěch.

Syn mocného wládyky Slawnjka a matky Střezislawy; nepochybně prawnuk gednoho z

*) Manusc. Necrolog. Biblioth. Vindob. apud Mabil. p. 158.

oněch prwotnjch 14. knjžat a wladyk Českých, gešto roku 845. dle letopisů Frankfurtských na den zgewenj Páně w Řezně pokřtěni byli. *)

Dle swědectwj Kosmasowa sáhalo panstwj Slawnjkowo od sjdelnj geho twrze Libice w bydžowském kragi, nynj na panstwj Poděbradském, až k řece Běle a k pusté nynj skalnaté twrzi Oseku nad břehem Mže (nynj Beraunky); k poslednjmu k straně Rakauských hranic pánem byl nad městy Daudleby, Cheynowem a Netolicemi; k wýchodu mu náležela Litomyšle až k Morawským hranicem, k seweru pak zámek Glacko podlé břehu Nyzy až po samé Slezko.

Wogtěch, w němžto krásné powahy a ctnosti se rozwjgely z mládi giž, poslán byl od otce swého do Děwjna na wyššj uměnj. Tamněgšj arcibiskup, gehož gméno bylo Adalbert, což dle staré němčiny *urozenosti hoden* znamená, wida, gak Wogtěch negen umělostj, ale i ctnostj a zbožnostj giné předčil, nad mjru sobě ho obljbil. I uděliw mu sw. biřmowánj gménem swým geg poctil, ano i na podjáhenstwj poswětil. Čechowé wšak geg wždy gen Wogtěchem nazjwali, gak i podnes se gmenuge; neboť nemilowali gména němčinau zapáchagjcj.

*) Kýžby nám tento Frankfurtský letopis gména těchto prwnjch knjžat křesťanských w Čechách byl zaznamenal, bychom wjce swětla nabýti mohli o prwnjch počátcjch wjry křesťanské w Čechách.

Wogtěch gak rodem tak nabytau učenostj a ostatujmi wlastnostmi zjskaw sobě lásku duchowenstwa a wladyk Českých, gakož i milost nábožného wéwody Boleslawa, po smrti Dětmara wolen byl na sněmu drženém w chrámě sw. Kljmenta na Lewém Hradci, a poslán k cjsaři Ottowi, bydljcjmu tehdáž we Weroně. Byltě pak tehdáž u cjsarského dwora arcibiskup Mohučský Wiligisius, i Děwjnský; pročež náš Wogtěch i hned we Weroně na biskupstwj poswěcen byl, r. 983.

Nawrátiw se z Werony do Prahy slawně od wěřjcjch Pražanů wjtán byl, gimžto požehnánj biskupské udělil, zawázaw se Bohu, wěrně pečowati o dobré cjrkwe české, gegjžto osada negenom nyněgšj Čechii obsahowala, ale i Morawu, a sice za hranice Polské i Uherské.

I stalo se, že když swau osadu za pomezjm Uherským nawštjwil, požádán byl od Gezy krále Uherského pokřtiti syna a dědice budaucjho sw. Štěpána, čjm nemálo k přigetj náboženstwj Kristowa u weškerého národu přispěl.

Měltě stále po boku swého wychowatele a učitele přjgmjm Rádlo, gegžto Pápa a ginák Táta nazjwali, protože Wogtěch geg co otce ctil a rady geho přigjmal. Ten a probošt Wiliko byli Wogtěchowi stále wěrnj towaryši, s nimiž se we wšech důležitostech swého auřadu pastýrského radjwal.

I neopominul Wogtěch sw. gsa spolu podporowán nábožným wéwodau Boleslawem horli-

wým napomjnánjm a důwodnými wýhrůžkami pleniti pohanské zwyky a obyčege gsaucj na odpor wjře křesťanské; neschwalowal ale přepiatau horliwost Boleslawowu, kterýžto i tuhých prostředků duchu křesťanstwa rowně odporugjcjch k auplnému wyplenění pohanstwa užjwal. Neywjce ale biskup ten na sněmu Wyšehradském žehral na pokautná manželstwa, trhy w [neděli a zaswěcených dnech, zawrženj poswátnjch hřbitowů, pohřby w lesjch, a neywjce prodeg křesťanských otroků židům.

Mezi wladykami na wětšjm djle starý kwas pohanstwa nebyl wyčištěn, a že přiwolili na sněmu Wyšehradském k žádosti biskupowě, stalo se méně z lásky a wážnosti k wjře křesťanské; alebrž toliko ze strachu před knjžetem Boleslawem, gegž dobře znali, gako welkého křesťanského horlitele. Dal se toho patrný důwod, když Boleslaw přepustiw žezlo swé wlády wladykám swým, uchopil se meče a we wzdálených kraginách wálčil; tuť hned se wše horliwému biskupu na wzdor činilo; nedbalo se ani na kázeň, ani žehránj, na rozpustilost mrawů, a wlažnosti w náboženstwj přibýwalo.

Posléz wida biskup, že žádným způsobem twrdošignému gich odporowánj odolati nemůže, dle rozkazu Ježjšowa opustil, ač nerad, milau wlast swau, i stádo sobě swěřené, ač nechtěgjcj slyšeti hlasu swého pastýře. I odebraw se swěř-

nými towaryši swými proboštem Wilikem a Tátau Rádlem do Řjma, wolil sobě s powolenjm Papeže řeholi sw. Benedikta w klášteře sw. Aleše, kdež za 5 let pobyl. Znalť on tuto řeholi giž w Děwjně za mladých let swých, mnohého nepochybně w nj nabyw uměnj. Radowali se owšem bezbožnj z odchodu přjsného biskupa; ale tjm wětšj zármutek cjtili osiřelj prawj křesťané; obogj wšak zakusili, že odchodem sw. biskupa swého žehnagjcjho wlasti swé zmizelo i požehnánj božj; neboť gedna strast druhau stjhala. Nepřátelské útoky wše plenjcj, powodně, bauře, krupobitj, snjh do polowice kwětna ležjcj a odtud pošlé wyhyuutj wšj setby, suchota, pak země wypráhlá hlad a mor působila, tak že celému národu záhubau se hrozilo. Tuť se gim neywjce počalo stýskati po miláčku božjm Wogtěchu, který gen službu božj a čest wyhledáwal, a gen na hřjšnjky přjsně byl dotjral. I roznjtila se srdce wšechněch wraucj tauhau po nawrácenj se milého swého biskupa.

Boleslaw sám arcibiskupa Mohučského zwláštnjm wyslanstwjm dožádal, by o nawrácenj biskupa Wogtěcha u Papeže pečowal. Týž arcibiskup, který někdy Wogtěcha na biskupstwj byl poswětil, ohlásil pak sněm, na kterýž kněžstwo české wyzwal k wyšetřenj prw této důležitosti, a posly české zaopatřené průwodnjmi listy k papeži do Řjma wyprawil, mezi nimiž byl

také Křišťan Strachkwas, mnich z kláštera sw. Emerama w Řezně, bratr Boleslawa a Papa Rádlo, gehožto přjmluwa nad onu Papeže Beneše VII. mocněgšj byla, že Wogtěch obljbenau řeholi opustiw za tau wýmjnkau se do Čech nawrátil, by založenj podobné řehole bljž Prahy powoleno bylo. Pročež wzaw dwanácte řeholnjků řádu sw. Benedikta, s nimi do swé wlasti se wracowal, kteřjžto mnichowé do wystawěnj kláštera prozatjm w Kostelci w kragi Plzenském se zdržowali. Dle Hágka na hoře bljž Pomuka, na mjstě, kde pozděgi klášter panny Marie powstal, odpočjwal; a wycházege z pauště ode čtyrech stran Čechii žehnal, a tjm požehnánj od Boha wyprosil, že po dráhném suchu aurodným deštěm země okřála, hora ta wyprahlá zelenati se počala, odkudž až posud Zelenau Horau sluge. Přišed do Prahy od prawowěřjcjch i od samého Boleslawa srdečně přiwjtán, a do chrámu sw. Wjta doprowázen swau nowau pjseň: „*Hospodine pomilug ny*“ ke zpjwánj lidu předložil.

Neypředněgšj péče našeho biskupa byla o založenj kláštera u Prahy, w něgžby co neydřjwe swé Benediktiny uwésti a w milém gich společenstwj žádaucj utěchy dogjti mohl. Na žádost biskupowu Boleslaw powolným se ukázal, tak že uradiw se o mjsto, hned klášter w Břewnowě ke cti sw. Benedikta stawěti rozkázal, nynj u sw. Markéty nazwaný; kterýž roku 993. Wogtěch u přjtomnosti Boleslawowy slawně poswětiw k hog-

nému geho nadánj knjžete přiwedl, i také sám swých otcowských dědin částku přidal.

Šťastné založenj tohoto kláštera radostj naplnilo našeho milého biskupa tjm wjce, že swého wěrného přjtele, prwnjho tu opata, Rádla, gménem řeholnjm *Athanasia*, na bljzku měl a s njm se častěgi těšiti mohl. Auřad biskupský ale Wogtěchu gen trpké hrozny podáwal. Neboť gak Kosmas dokládá, přestal knjže Boleslaw samostatným býti, a podaw žezlo w ruce wladyk zemských, sám na swau osobnj bezpečnost mysliti musil, čjmž se stalo, že we mnohém showjwal, co gindy přjsně kárawal.

Tjm nepřátelé Wogtěchowi swobodněgi proti němu sobě počjnali, kázni duchownj pohrdagjce. Stalo se, že panj gedna z mocného tehdáž rodu Wršowců, genž i knjžatům hrozný býwal, w cizoložstwu gsauc postižena s duchownj osobau, by msty za tu spáchanau neprawost ušla, uwrhla se k nohaum biskupowým a za obhágenj žiwota prosila, wědauc, žeby ginák dle tehdegšj přjsnosti pokuty meče neušla. Autrpný biskup chtěge bezpečnau gi učiniti, do kláštera sw. Giřj gi ukryl. Dozwěděwše se Wršowštj, gichž wůdce byl Kochan, že panj ta u biskupa autočiště nalezla, zůřiwě naň doráželi, by gim cizoložnici wydal; on wšak neohroženau zmužilostj obnaženými prsy na mjstě prorady sám se w obět gegich wzteklé pomstě podáwal. Přemoženi tau neohroženostj žádného sice autoku na

osobu Wogtěchowu sobě nedowolili; leč magjce giž ode dáwna Slawnjkůw rod w nenáwisti, nepowolnost geho u wydánj té ochráněné panj na celém rodu tom pomstiti wyhrožowali. Dopjdiwše se předc skreyše té panj a lstiwě a s wýhrůžkami stráže kláštera se zmocniwše wpád učinili; načež ona manželowým mečem sťata byla. I rozhorlil se biskup Wogtěch a klatbu na Wršowské w chrámě Páně prohlásil. Ti pak naproti tomu biskupu pomstau a wyhlazenjm celého rodu weřegně hrozili, a w tom se pronesli. Biskup negsa žiwota swého bezpečen opět z Prahy tagně odešel do Řjma, poručiw bratry swé ochraně Boleslawowě. Že arcibiskup Mohučský opětné to opuštěnj biskupské osady těžce nesl, widěti z toho, že negen sám Wogtěchowi domlauwal, ale i u Papeže o to gednal, by se nawrátil. Nezdá se též, žeby Boleslaw tak taužebně, gako prw o nawrácenj Wogtěchowo byl stál; neboť tázal se arcibiskupa Mohučského, zdaž giného za biskupa w Praze woliti magj na mjsto Wogtěcha.

Wogtěch wždy gsa poslušen náměstka Kristowa, ač těžce s řeholnjmi bratry, s nimiž tak blaze žil, se rozžehnal, nemeškal se opět na cestu dáti; wšak nešel přjmo do Čech, nýbrž do Polska. Bylť pak u dwora knjžete Polského Boleslawa Chrabrého neystaršj bratr, gménem Soběbor, kterýž mu o zawražděnj ostatnjch čtyrech bratřj w Libici, a zřjcenj města i sjdelnj twrze zpráwu

dal. I hned na to poslal do Prahy posly, by wyzwěděl, gakby o geho nawrácenj stáli. Když ale žádné potěšitedlné odpowědi neobdržel, a se dozwěděl, co i s miláčky geho Břewnowskými řeholnjky se dálo, že totiž i oni pronásledowánjm klášter opustiti a prchnauti musili; předewzal sobě pewně na wždy wlasti swé wýhost dáti. Neboť ze wšeho toho poznati musil, že něgaká znamenitá změna we wládě České se dála. Nemeylil se; nebo mezi tjm časem starý wéwoda Boleslaw dlauho dnau trápený na ložci ležel, a tudy žezlo swého panowánj synu swému odewzdal; a proto Wršowci snadno bezbožný aumysl swůg w skutek uwesti mohli, a i srdce starého wéwody proti Slawnjkowu rodu hořkostj nakwasiti, zwláště pak Soběbora za zrádce wyhlašugjce proto, že se k straně cjsaře Otty a Boleslawa, knjžete polského náchylným zdál býti, s nimiž náš Boleslaw tehdáž w nepřátelském trwal položenj. *)

Wogtěch prw nežli rozkazem Papežowým z Řjma byl cestu nastaupil předzwjdage w duchu, že swau milau wlast wjce nespatřj, zawázal se Papeži, že, kdyby geg swogi nepřigali, hřiwnu sobě swěřenau zakopati nechce; nýbrž že z powinnosti poswěcenjm na biskupstwj na se wzaté, co nástupnjk apoštolský národu, k němuž geště ewangelium nedošlo, kázati mjnj, ne-

*) Dobner annal. part. IV. pag. 406.

gsa na rozpacjch i žiwot pro Krista nasaditi; čemuž Papež přiwolil i předsewzetj geho schwálil. Tomu slibu wěren gsa odebral se s bratrem swým Radimem (ginák Gaudenciem) nápotomnjm arcibiskupem Gněznenským, a Benediktem z Polska do Prus k Slowanům geště pohanským, gemužto pro bezpečnost Boleslaw deset oděnců přidal. W Gdansku šťastně rozestřel co duchownj lowec sjtě swé, mnohých dušj Kristu zjskage. Odtud strážné swé domů poslal, a gen pod ochranau křjže Kristowa se hlauběg do země Pruské mezi zaryté modloslužebnjky ubjral. Ti wšak nikterak swých bůžků za newiditedlného Boha, kterého gim kázal, dáti nechtjce, muže božjho co odpůrce swých modl krutau smrtj zawraždili. Geho sw. tělo Boleslaw, knjže Polské, od mučitelů wykaupiw w chrámě Gněznenském zachowal, a nákladným oltářem ozdobil.

Newj se gistotně gen o dwau kosteljch, gichžby byl Wogtěch swatý mimo klášter Břewnowský poswětil w Čechách, totiž: w Šárce a Prosjku.*)

*) Co se o Strachkwasu, ginák Křišťanowi, mnichu sw. Emeráma, a synu Boleslawa I. w kronikách pjše, že na mjsté sw. Wogtěcha zwolen, a kterak při poswěcenj swém w Mohuči žiwot swůg skončil, co powjdka pauhá nezasluhuge zde býti uwedeno.

6. Sedmero swátostj cjrkwe sw. katolické, wyswětlených w sedmeru postnjch kázanj.

Od Wáclawa Wiléma Wáclawjčka.

O swátosti manželstwj.

Tagemstwj toto weliké gest, ale gá prawjm, w Kristu a w Cjrkwi. Efez. V, 32.

Wezmauce Pjsmo sw. w ruce čteme hned w prwnjch listech knihy *Genesis*, kde Mogžjš swětowěké přjběhy pokolenj lidského wyprawuge; kterak Bůh wěčným swým uloženjm stwořil swět z ničeho, a stwořil prwnjho člowěka, arciotce našeho ze země, na znamenj geho půwodu, ducha ale dal gemu nesmrtelného, — wýlew swého Božstwj! — a stwořil matku našeho pokolenj, Ewu, z Adamowa těla, kost z geho kosti, na důkaz, že muž a žena w půwodnjm swém přjbuzenstwj gedno tělo gsau, a w nerozwjžitelném swazku spolu trwati magj až do smrti. Hospodin prawil: „Nenj dobře člowěku býti samému.“ 1 Mogž. II, 18. Radost, o kterau se zděliti nemůžeme, tratj pro nás swau wnadu; bolest pak, dělj-li gi s námi milugjcj která bytnost, gest mnohem snesitelněgšj, nebť gi cjtjme gen polowičně. A wšak kde může saucit, sauradost, saužalost wraucněgšj býti, gako mezi dwěma osobama, kteréžto gen ge-

dno tělo gsau? — A požehnal gim Bůh a řekl: „Rostež a množte se a naplňte zemi.“ 1. Mogž. I. 28. Spogenj muže se ženau k obapolné pomoci w manželstwj, a k rozmnoženj pokolenj lidského, gest ustanowenj a zřjzenj welemaudrého Boha. A gest to zagisté zásluha weliká, děti zploditi, a ge k gegich wlastnj blaženosti a k štěstj swěta wychowati; — gesti to pomyšlenj pro rodiče oblažitelné, že geště po swé smrti w dětech swých žiwi a skrze ně, i skrze wnuky swé neypozdněgšj k dobrému lidstwa působiti budau. Z toho wšak ale samo sebau následuge, že tu ne tak na tělesném wezdegšjch rozumných tworů zplozowánj, gako na mrawném gich wychowánj a wzděláwánj wěc hlawnj záležj.

Z té také přjčiny dal gest Bůh giž skrze Mogžjše takowé zákony a předpisy, aby pořádným manželstwjm i obecenstwo zjskalo, i čistota náboženstwj u geho wywoleného lidu zachowána byla. Zapowěděli totiž manželstwo s krewnjmi přátely a wšeliké wesměs cizoložstwo. 3. Mogž. XVIII, 6 — 20. přikázaw w desateru: „Nepožádáš manželky bližnjho swého.“ 2. kn. XX, 17. I zakázali gim také sňátku s Chananeyskými pro uwarowánj swodu: „Ani se spřjznjš s nimi manželstwjm. Dcery swé nedáš synu někoho z nich, ani dcery geho wezmeš synu swému; . . . nebo swedlaby syna twého, aby nenasledowal mne.“ 5. kn. VII, 3. 4. Sicet poshowěl Mogžjš newázané hrubosti národu swého, dopustiw propuštěnj

manželky; (5. kn. XXIV, 1 — 14.) ale skrze Syna swého uwedl Bůh manželské spogenj k geho předešlé a půwodnj dokonalosti.

Ježjš Kristus nechce nic wěděti o ljstku zapuzenj, nic o mnohoženstwj. „Což gste nečetli“ — řekl k Fariséům: „že ten, kterýž stwořil člowěka s počátku, muže a ženu stwořil ge?“ totiž stwořiw člowěka, hned s počátku geg dwogjho pohlawj učinil, a řekl: Protož opustj člowěk otce i matku, a přidržj se manželky swé i budau dwa w tělo gedno. A tak giž negsau dwa, ale gedno tělo. A protož což Bůh spogil, člowěk nerozlučug. — Mogžjš toliko pro twrdost srdce wašeho dopustil wám propauštěti manželky waše: ale s počátku swěta nebylo tak.“ Mat. XIX, 4 — 8.

O gak welemaudré, weledobré a spasitelné gest toto zřjzenj Božj! Kdyby rozlaučenj manželů pro newěrnost gednoho neb druhého, pro zlé gednoho s druhým nakládánj, pro wychladlau lásku neb podobné přjčiny dopuštěno bylo: z tohoby rozpustilost mrawů, prostopášnost, různice a swáry pocházely i mezi těmi manžely, gešto nynj ctně, poklidně a šťastně wespolek žiwi gsau. A medle, kterakby se dělo s kázni a wychowánjm djtek? — Wědauce pak také křesťané, že nemohau manželé leč skrze smrt rozděleni býti, newstupugj lehkowážně w manželstwj; nýbrž každý djwe powažuge, byl-liby ten, s kterýmž na celé žiwobytj má swázán býti, spogenj

toho hoden, a bude-li moci s njm až do smrti spokogeně žjti. Gsauce wšak spogeni, tjm samým snážněgi o to pečugj, by společná láska gegich w chladnost a lhostegnost se neobrátila, a geden k štěstj a radosti druhého žiw byl.

Než na tom neměl geště dosti Syn Božj, že manželstwj do předešlého pořádku geho uwedl; nýbrž on wyzdwihl staw manželský za swátost.

Dnes tedy w neděli šestau postnj — kázanj: *o swátosti swatého manželstwj*, kdežto wyskaumáme:

1. Zdaliž swazek manželský w cjrkwi Kristowě skutečná gest swátost? a

2. Čehož těm šetřiti a činiti náležj, genž do toho swátostného stawu wstupugj.

I řeknu hned předběžně: Když dwa milugjcj před oltářem neywyššjho Boha klečj, když tu slib wěčné wěrnosti a lásky činj, a slowo zasnaubenj, slowo nerozwodného spogenj z ust náměstka Božjho kněze zawznj, a s geho požehnánjm a modlitbau zwláštnj milost Božj gim se uděluge: toť-li snad pauze lidské, měšťanské gednánj? — tato-li slawnost, tento-li slib před Bohem, tato přjsaha wěrnosti až do smrti, toto požehnánj kněžské a udělowánj zwláštnj milosti Božj: to-li pauhý toliko obřad? — O nikoli! w prawé cjrkwi Kristowě gest manželstwj wlastnj a prawá swátost; — swatá ale také budiž přjprawa w staw ten swátostnj wstupugjcjch!

I.

Staw manželský nenj toliko obecnj smlauwa, nýbrž gest také swátost, swátost od Ježjše Krista ustanowená, aby skrze ni přirozená láska manželů poswěcena, nerozdwogitelný swazek gegich upewněn a gim zwláštnj milost Božj k náležitému plněnj důležitých powinnostj nowého gegich stawu, které druhdy welmi obtjžné gsau, udělena byla.

Wždyť se postaral laskawý Spasitel o wšeliké potřeby Cjrkwe swé a audů gegich: aneb gestli která duchownj potřeba, nad kterauby se byl zapomenul, nepřispěw gj swau wyššj pomocj? — Gižť wšak nepotřebugj-li manželé milosti Božj? Nezačjnagj-li swé wlastnj hospodárstwj, gešto mnoho práce stogj a s welikými nesnázemi spogeno gest? Nemusj-li djtky, které zplodili, žiwiti a ge wychowáwati s wšemožnau pilnostj, s trpěliwostj i odřjkánjm se wlastnj swé poho dlnosti? Negsau-li zawázáni, spolu žjti až do smrti, a wšecka i ta neytrpčj utrpenj společně děliti a snášeti? Nemagj-li wěrnost manželskau neporušenau zachowati? Žid. XIII, 4. těla swá za chrám Ducha sw. powažowati, 1 Kor. IV, 19. geden druhého ctjti, a společně na swém spasenj pracowati? — Zkrátka: nepotřebugj-li manželé zwláštnj milosti, zwláštnjho požehnánj Božjho? A Spasitel by gich snad byl zanedbal, ne-

ustanowiw spasitelného prostředku, skrze který potřebné milosti Božj dosahugj? — Manželstwj gest tak důležito pro swět, že skrze ně pokolenj lidské množeno a zachowáno býwá, a wšecky swazky společenské, měšťanské i cjrkewnj skrze ně stogj; cokoli Bůh k oblaženj a spasenj pokolenj lidského ustanowil a uložil, toť on skrze manželstwj a z manželstwj wywádj. Na tomto tedy stawu wisj takořka trwánj a blahost swěta: — a staw tento weledůstogný nemělby pod zwláštnj ochranau Božj státi a geho wyššj nadpřirozené pomoci hoden a aučasten býti?

Odstupiž! Staw manželský gest swátost, skrze kterau manželům zwláštnj milost Božj se uděluge. Nečteme sice, kdy Ježjš Kristus staw manželský za swátost wyzdwihl; čtemeť ale, že byl sám na swatbě w Kani Galileyské, a gi prwnjm zázrakem, kterýž učinil, oslawil. Jan II. Nepochybně poučil Ježjš o tom učedlnjky swé, když po swém z mrtwých wstánj častěgi s nimi obcowal a rozmlauwal s nimi o králowstwj Božjm. Skut. ap. I, 3. Nebo apoštol sw. Pawel učj weyslowně, že manželstwj obraz spogenj Krista s geho cjrkwj gest, a odwozuge odtud powinnosti manželů k sobě wespolek. Pjše totiž k Efezským: „Ženy mužům swým poddány buďte, gako Pánu; nebo muž gest hlawa ženy, gako i Kristus gest hlawa cjrkwe. . . Gako tedy cjrkew poddána gest Kristu, tak i ženy mužům swým

poddány buďte we wšem. Wy pak mužj milugte manželky swé, gakož i Kristus milowal Cjrkew, tak welice a srdečně, že wydal sebe samého za ni na smrt, aby gi poswětil, očistiw gi obmytjm wody skrze slowo žiwota, aby učinil sobě slawnau cjrkew, nemagjcj poskwrny, ani wrásky, neb cokoli takowého, ale aby byla swatá a bez auhony. Takť i mužj magj milowati manželky swé, gako swá wlastnj těla (gegichž gsau manželé hlawy). Kdo miluge manželku swau, sebeť samého miluge. Žádný zagisté nikdý těla swého neměl w nenáwisti, ale krmj a chowá ge, gako Kristus Cjrkew; neboť gsme audowé těla geho z masa geho a z kostj geho — (gsme gedno tělo s Kristem.) Protož opustj člowěk otce i matku swau, a přidržj se manželky swé, a budau dwa w gednom těle. *Tagemstwj toto weliké gest, ale gá prawjm w Kristu a w Cjrkwi,*" čili podlé půwodnjho textu — *z ohledu na Krista a na Cjrkew.* V, 22 — 32. Patrně gedná zde apoštol o powinnostech manželských, ku kterýmž zwláštně wěřjcj zawázáni gsau; těmto, gešto Krista znagj, audowé geho cjrkwe a geho duchownjho těla gsau, představuget, a sice: — mužům lásku Kristowu k geho cjrkwi, — ženám pak podrobenost a poslušnost cjrkwe ku Kristu za wzor a přjklad; a ačkoli giž důkaz swůg spolu také z přirozeného práwa rozumu, a ze slow Adamowých objrá, řka: „Kdož miluge manžel-

ku swau, sebeť samého miluge; — protož opustj člowěk otce i matku swau, a přidržj se manželky" etc.: předc se wždy zase ku přjkladu Kristowu obracj, a činj konečně záwěrek: „toto," totiž manželské spogenj, o němž posud mluwil, „gest *weliké tagemstwj w Kristu a geho cjrkwi*," t. g. ono manželstwj wyznamenáwá spogenj Božského Spasitele s geho cjrkwj. Toť gest gediné prawý smysl slow Pawlowých, gakž ge také swatj cjrkewnj otcowé gednohlasně wykládagj. *) — Manželstwj gest tedy, dle učenj sw. Pawla, obraz spogenj Krista s geho cjrkwj. Kristus ale spogil se s Cjrkwj swau netoliko skrze swé wtělenj, čjmže se bratrem našjm stal, nýbrž a obzwláště skrze milost a lásku swau, njžto gi poswětil a obmytjm wody skrze slowo, totiž na křtu swatém očistil. Ef. V, 26. Pusobj-li cjrkwi geho s nj se spogenj poswěcugjcj milost Božj; tedy musj také stawu manželskému, má-li dokonalým obrazem spogenj geho s Cjrkwj býti, geho božské milosti se dostati, t. g. manželům musj nadpřirozená pomoc s hůry udělena býti, aby přirozená gegich láska očištěna a poswěcena byla, a oni důležité powinnosti stawu swého wěrně plnili a na swém a swých djtek spasenj bezpečně pracowali.

Protož byl pak také staw manželský w Cjrkwi wždycky za swátost pokládán, gakž aust-

*) S. Gregor Naz. Orat. XXXI. S. Chrys. hom. XXVIII. in c. V. ad Eph. c. 12. S. Hieron. in c. V. ejusd. ep. et ver. 32.

njho učenj apoštolského patrno gest. „Nestačjme wyprawowati,“ pjše starý Tertullian, — „blaženost manželstwj, kteréžto cjrkew spoguge, obětj potwrzuge, požehnánjm zpečeťuge, a andělé ge prohlašugj, a Otec nebeský za platné uznáwá;“ ad uxor. L. II, c. 9. a dokládá, že „Apoštol o stawu manželském mluwě, gakožto o swátosti o něm mluwj.“ L. V. adv. Marc. c. 18. *) Sw. Jan Zlatoustý kázal lidu: „Neslyšjš-li, co Pawel prawj: manželstwj gest swátost a obraz lásky Kristowy, kterauž cjrkwi swé dokázal?“ Hom. LVIII. in Gen. Sw. Augustin, kdekoli o manželstwj mluwj, wždy ge swátostj nazjwá, gmenowitě, swátostj swadebnj, swátostj sňatku, swátostj nerozdwogitelného spogenj. Tak tolikéž přirownáwá manželstwj k křtu, a swátosti řjzenj kněžského. L. I. de nupt. et concup. c. 17. de bono conjugum c. 24. etc. Témuž učj také onino sw. Otcowé, genž napsali, že Spasitel swatbu w Káni Galilegské proto swau přjtomnostj a prwnjm zázrakem pouctiti chtěl, by manželstwo poswětil, a gemu swé Božské milosti udělil. Epist. synod. V. Cyrilli ad Nestor. etc.

Sw. Cjrkew katolická nemůže tedy leč k swatým swátostem připočjsti sw. manželstwj. Conc. Trid. Sess. XXIV, c. 1. I což wjce? — chceteli gdete a opteyte se Řeků, a giných křesťanů na wýchodě, cjrkwé jakobitské, koptické a ar-

*) Cír. de Monogam. c. 5. de præscript. c. 40.

menské, a celého Ruska na západě: a uslyšjte gedněmi usty, že manželstwj swátost, wlastnj a prawá od Ježjše Krista ustanowená swátost gest. — Ale medle, kterak magj prawowěrnj křesťané tuto swátost přigjmati?

II.

Swátost a důležitost stawu manželského žádá zralého rozwáženj, netoliko z ohledu wolenj tohož stawu, ale i a obzwláště z ohledu osoby wywolenu býti magjcj. Gesti předewšjm potřebj, aby se tu wždy začalo s Bohem: „Pane! nauč mne znáti wůli twau — Pane! co mám činiti?“ — Krásné a djlem následowánj hodné gest gednánj domácjho zpráwce Abrahámowa, kteréhož on poslal do země a přjbuzenstwj swého hledati manželky synu Izakowi. I započali poručenj swé s wraucj modlitbau k Bohu: „Hospodine Bože pána mého Abraháma! potkey se, prosjm, semnau dnes. Učiň milosrdenstwj s pánem mým Abrahámem.“ 1. Mogž. XXIV, 11. — „Pane, co chceš, abych učinil?“ Skut. ap. IX, 6. toto budiž těch, kdož w manželstwj wcházegj, každodennj modljcj otázka. A což gim na to swědomj gakožto hlas Božj odpowj, a rodiče a ginj nábožnj, zkušenj lidé, prázdni předsudků a náruživostj gim poradj; to nechť učinj. Radj-li se alę gediné s tělem a krwj, se smyslnostj, lakomostj, cti žádostj a pýchau: tedyť proti bodci se zpečugj. Giž

starý geden pohan prawj o takowém wolenj, že „nikoli statkowé, brž powahy srdce sauzwukugj, a na ně se hleděti má, anoť neylepšj obwěněnj panny kázeň a počestnost býwá.“ (Terentius in fratribus V, 8.) Čjmž tedy opatrněgšj a prozřetelněgšj má křesťan při takowém wolenj býti, znage wyššjch ohledu Božjch při swatém zřjzenj manželském!

A pročež, nehledíž ženichu, aniž ty newěsto! gediné na hezkau twář, hezkau postawu, alebrž wjce na sličnau duši. Co maudrý Syrach mládencům prawj: „Pro krásu ženskau mnozj zhynuli; nebo gako oheň rozněcuge se žádost;“ IX, 9. toť též wýstražně řečeno wám, panny, genž ruku swau zadati hodláte. Hleďte obzwláště na powahy rozumu a srdce; nebo gakož pomjgegjcj gest krása tělesná, tak trwanliwá gesti šlechetnost a urozenost duše, zakládagjc stálé a pewné štěstj w manželstwj. Nalezá-li tedy ženich, newěsta, že wywolená osoba potřebné wlastnosti rozumu a srdce má; že gest bohabogná, k rodičům uctiwá, pracowitá, k chudým autrpná, snášeliwá a ustupná, a cjtj-li se těmito wlastnostmi k nj nákloněna: tuť gj směle a bez rozpaku ruku k swatému sňatku podati může, neb tu plyne náklonnost z čistého, nekalného pramene. Bez těchto ale šlechetných powah, buďtež wlastnosti tělesné sebe luzněgšj, chraniž se kdo woliti. A wšak šetř a skaumey, koho woliti chceš, nikoli při plesu, na tančjrně, w diwadle a giných weřegných mjstech

rozkoše a wyraženj, kde zřjdka dobré manželstwo uzawjráno býwá; nýbrž pozorug smeyšlenj a gednánj newěstino, ženichowo saukromj, w tiché domácnosti, a neljčenau gegj — geho — pobožnost na wraucjch modlitbách w kostele, i krom kostela — doma.

Křesťané! neobjreyte se také w manželstwj toliko pro penjze; nebo „mnozj“ — gakž opět Syrach wece — „přišli ku pádu pro zlato a stkwělostj geho zaslepeni gsauce zahynuli.“ XXXI, 6. To budiž zwláště pro mladé muže wýstrahau, kteřj swého štěstj w bohatém ženěnj hledagj. Neshledagj-li na osobě, o kterau se ucházegj, nic giného leč penjze, snad i dokonce opowržliwé powahy a nesnesitelné wášně, swémyslnost, pánowitost, swárliwost; tuť maudře učinj, od swého předsewzetj odstupugjce. Wždyť gest „muž hlawa ženy, a žena má muži poddána býti.“ Ef. V, 23. 24. Ale medle, kterakby gednau mohl ženich podlé zřjzenj Božjho hlawau manželky a swé rodiny býti, učinila-li geg swéhlawá, pánowitá, marniwá a wadiwá žena bohatým manželem? Od takowých spolků manželských nelze giného se nadjti, než přewráceného pořádku w domácj zpráwě, směšných přjběhů a špatného pěstowánj a wychowánj djtek; — kagjcj slzy, gež pláče manžel, býwagj častokráte gediné auroky, kterých krátkozraký ženich od bohatého wěna očekáwal. A protož nechť si to každý ženich hluboce w srdce wštjpj a nezapomene nikdý,

že manželstwjm zjskané gměnj tehdáž gen šťastna činj, když bohatá newěsta spolu šlechetné mysli gest; — a že to wesměs pro wnitřnj geho poklid a spokogenost daleko prospěšněgšj gest, wywolj-li raděgi chudau, wšak ctnostnau a pracowitau děwu za manželku, nežli aby pánowitá newěsta bohatým geg učinila mužem.

Krása a bohatstwj gsau wěci toliko postrannj w manželstwj; hlawnj wěc gestiť ctnost a bohabognost, zdrawý, přirozený rozum, pilnost a přjličná schopnost. Po boku nešlechetného manžela, nešlechetné manželky nelze šťastnu býti; od gegich newěrnosti, od gegich marnotratnosti gest se wšeho zlého co báti; od nich nemůžeme také dobrých dětj očekáwati; nebo gaký strom, takowé gest owoce! Zlý přjklad porušuge něžné srdce djtěcj giž w neyranněgšj mladosti. Ctnost gest gakož, wšudy tak i w manželstwj gediné štěstj. Žádostno ale také, aby k ctnosti přitowařišilo se zdrawj, nebo osoba nezdrawá nemůže zdrawé děti zploditi aneb poroditi; osoba nezdrawá nemůže wěcj domácjch náležitě řjditi, a osoba nezdrawá rozplemeňuge začasto nemoce w dětech i wnucjch. Také nerozum nemůže domu zprawowati; tu wšecko w niweč přicházj. „Muž maudrý gest silný,“ prawj král Šalomaun, t. g. on swau opatrnostj a rozšafnostj mnoho prowede, — „a žena rozumná wzdělává dům.“ Přjsl. XIV, 1. XIV, 5. A zagisté! nebo neučj-li tomu zkušenost, že mnozj, genž má-

lo měli, mnoho zjskali, a mnozj, genž weliké gměnj dohromady snesli, w chudobu upadli. A což medle bylo toho přjčinau? Těmto nedostáwalo se rozumu, pilnosti a potřebné schopnosti; onino pak byli manželé rozumnj, pilnj, — byli ctnostnj a bohabognj.

O ano, slyšte to geště gednau, ženichowé a newěsty! Neyswětěgšj základ wšeliké blaženosti manželské, — to neydůležitěgšj, bez čehož každé manželstwj nešťastné býti musj, — gest bohabognost, nábožnost. Muž bez náboženstwj, gemuž Bůh nenj milý a wěčnost pauhá smyšlénka, gest zlosyn, podwodnjk, cizoložnjk; schopen ženu i děti zraditi, ge opustiti i do bjdy wyhnati. A žena bez náboženstwj, bez autlého zbožného smyslu, gest potwora — a giž u swatebnjho oltáře podezřelé wěrnosti. Bjdnice, w gegjž srdci žádný Bůh neobýwá, nemůže milowati manžela, nýbrž toliko swau tělesnau ljbost; ona zhořčuge každau radost a rozgitřuge bolest každau. Nemilugj-li manželé Boha a Ježjše Krista; neostýchagj-li se budaucjho trestu na wěčnosti: ach! což ge může wázati? co postrašiti a na uzdě udržeti? — I, žeť se opowážili přikročiti k oltáři posmjwagjce se Bohu w geho swátosti!!

Než djky Bohu! toť se nic netýče wás, bohomysluj poslauchači; pročež chtěge toliko křesťanským swobodným lidem na ruku dáti, kterak k swátosti manželstwj hodně se připrawowati magj, dokládám gich napomjnage: by se

dřjwe swého spogenj wystřjhali wšeliké nedowolené powolnosti. Nebo gakož dlužno gest ku přigetj každé swátosti, kterau Ježjš Kristus ustanowil, čistým srdcem a prawau pobožnostj se hotowiti; rowněž tak powinno ženichům a newěstám, k swatému manželstwj wěrně zachowanau newinnostj se připrawowati, by milosti Božj dosáhli, kteréžto gim potřebj k nešenj obtjžj toho důležitého stawu, a k wěrnému spolusetrwánj až do smrti. Warugte se tedy swatau stydliwostj wšeho toho, což toliko w manželstwj gest dowoleno. Schůzky waše neděgte se saukromj bez swědků, nýbrž weřegně u přjtomnosti rodičů neb giných lidj šlechetných; bližšj waše známost wztahug se toliko na poznánj wašich obapolných powah a neypředněgšjch wlastnostj a ctnostj, na nichž štěstj wisj w manželstwj. Wždyť také učj mnohonásobná zkušenost, že nedowolené obcowánj w stawu panickém w potomnjm manželstwj zoškliwenj a omrzelost splozuge, a odtud newěrnost, zlé domněnj, podezřenj, žehrawost nazwjce pocházj.

„Slyš mne,“ řekl angel Rafael mladému Tobiáši, — „a gáť tobě powjm, kteřj gsau ti, nad nimiž zlý duch má moc. Ti zagisté, kteřj w manželstwo tak wcházegj, že Boha od sebe, i od swé mysli odlučugj, a chlipnosti howěgj, gako kůň a mezek, w nichž nenj rozumu. Ty pak když pogmeš manželku, nic giného nebudeš pů-

sobiti, gediné Bohu se modliti," a t. d. VI, 16 — 18. — Křesťanský ženichu, newěsto! také ty začni s Bohem a skončiž s Bohem. Wzjwey ho, modli se kněmu o milost geho; prwé ale smiř se snjm upřjmnau ljtostj nad poblauzenjm předešlého žiwota w kagjcj zpowědi, a obnow w sobě chrám Ducha sw., aby tento host nebeský, genž w swátostech aučinkuge, w srdci twém stánek ozdobený nalezl. Takto pak připrawen, a swátostj oltářnj posilněn, přistup k oltáři, aby hognost Božj milosti a geho milosrdenstwj nad tebau wylita byla. Rozgjmey pozorliwě obřad swatý, který w oné wěčnoslawné hodině na tobě wykonán bude. Wypuď wšecku lehkomyslnost ze swé duše; koř se swatau uctiwostj před Ježjšem, ustanowitelem této swátosti, a rozněť ohněm plápolagjcj pobožnosti rozčilené srdce swé. Důležito budiž tobě wšecko — od swatebnjho wěnce, gjmžto hlawu twau ozdobj, až do poslednj modlitby, kterau žehnagjcj kněz za tebe wykoná. Kleč pokorně na stupnjch oltářowých, welebě Boha, že tě k swatému nerozdwognému spogenj poswětiti a posjliti ráčil. S dobrými a nowými úmysly a předsewzetjmi nawrať se z kostela domů, abys počestně skončil den swůg čestný; — a od tohož pak giž okamženj budiž to twé snaženstwj, abys wšelikých před Bohem zasljbených powinnostj a závazků manželských wěrně a swědomitě ostřjhal a plnil.

I přjtomnj křesťané, swědkowé twého slawného spogenj modlitbu swau s onau oddáwagjcjho tě kněze sgednotj, pamětliwi slow apoštola Jakuba: „Modlete se za sebe wespolek; mnohoť zagisté může horliwá modlitba sprawedliwého. V, 16.“

Nuže! požehney ó Pane, s hůry co kněz we gménu twém spogil na zemi, žehney sám manželku a wštěp gj smeyšlenj lásky a pokoge. Chraniž gegj wěrnosti, opatrug gegj wjry, a ostřjhey gegj čistoty, aby neklesla na cestě, kterau gsi gj wykázal. Dey ať gest laskawá gako Rachel, maudrá gako Rebekka, a upřjmná a ochotná gako Sára — kráčegjc po boku šlechetného manžela. A požehnáš-li gi plodem žiwota, dey gj šťastného okusiti materstwj, aby prospjwali, které zplodila, maudrostj gako wěkem a milostj u tebe i u lidj. Luk. II, 52. Žehney také manžela, aby wěren powinnostem swým swatým, neuchýlil se z cesty prawé. Zapal geg čistau, nepomjgegjcj láskau, a uctiwostj šetrnau k slabšj, a wšak wěrné družce osudů geho; ať miluge čistotu manželskau a zachowáwá wěrnost neposkwrněnau; ať oba — manžel a manželka snášegj křehkosti a wady swé, a obapolně se wzděláwagjce powzbuzugj sebe k dobrému, a pomáhagj sobě w domácjch swých důležitostech a starostech. Přede wšjm pak a obzwláště sil a podporug ge w neyswětěgšjm djle dobrého wychowánj djtek, které gsi gim dal

a gichž zase gednau z rukau gegich požádáš, aby ge wedli k synowské bázni Božj, — k prawému milowánj tebe a bližnjho skrze Ježjše Krista Syna twého Pána našeho. Amen.

---

7. Slowo o nyněgšj cjrkewnj hudbě.

Od J. K.

Čjm bedliwěgi sobě wznešenost, swatost a pohnutelnost oběti mše swaté rozgjmám, nad kteraužto wšeobecná cjrkew nic nemá swětěgšjho, čjm srdečněgi o božjch hodech neb giných slawnostech cjrkewnjch k této božské oběti ducha swého připrawugi — tjm wjce z neywraucněgšj pobožnosti má mysl býwá wytržena, když gsa takowé mši swaté přjtomen nikoli cjrkewnj, ale diwadelnj hudbu slyšeti musjm, gak swým hlukem a třeskem a gako wýskánjm dům Božj naplňuge. Bože, odpusť gim, wzdycháwám, neb newědj co činj, a má pobožnost roztržena; na mjstě gegjm kormautliwá bolest nad tjm, gak hudba, kteráby se co welebnost Božj opěwagjcj angel k plápolu nábožnosti připogiti a společně s nj na swatých křjdlech k nebi se wznášeti měla — gak ta Bohem daná hudba gako diwadelnj přelud, ano gako onen pokušitel w tu neyswětěgšj dobu před naši duši se stawj a mar-

nost swěta co sláwn geho nám okazuge, bychom prý se před nj uklonili.

Abych w této wážné wěci, co možná neyslušněgšj přirownánj učinil — gakby to asi slyšeno a přigato bylo, kdyžby w gedné známé obljbené opeře Vestálka při poswátném ohnjčku sobě zpjwala: „*Bože před twau welebnostj,*“ třebas i s podloženými slowy, gakby to aučinkowalo? K smjchu, k zlosti, k wyhwjzdánj. Obraťme to na opak, a tažme se, geli možná, aby to w chrámě Božjm bylo na swém mjstě, aby tjm sobě zjskali pochwalu, když při oběti neywznešeněgšj, ano při neyhlawněgšjch a neypohnutelněgšjch té oběti částkách na kůru přednášegj (ať i s podloženým slowem) erotické duety, terčety, quartety, symfonie, sonáty, a t. d.; gakowéžby se w diwadle nebo w hudebnj akademii třebas hezky poslauchaly, ale w křesťanském kostele gsau tak na swém mjstě, co Klopštokowa nebo ledagaká Oda od kněze zpjwaná mjsto práwě angelské prefacj. A tjmto gešitným dosazowánjm gradualů, offertorij a t. d. geště kolikráte dobře skládaná, duchem nábožným zněgjcj mše se hyzdj a kazj. Některým heyskům owšem to whod. Překrásné, roztomilé služby Božj! Mnohý giž při začátku těšj se na graduale. Zatjm aby dlauhau chwjlj se mu nesteyskalo, při epištole rozgjmá sobě, ne snad gak swatj apoštolowé nebo proroci pobožnost, lásku k Bohu a k bližnjmu, dobrotu Božj dogemně hlásagj . . .

ale rozgjmá s Ekartshausenem: *gak Bůh člowěka na tento swět gako na krásné diwadlo postawil.* A když se ten panáček nebo ta panička na to krásné diwadlo djwá — zaznj pod gménem graduale Uvertura, o božjm hodě nebo *o swátku pana měšianosty*; o menšjch slawnostech gen symfonie nebo koncert buď na hausle nebo na fletnu. A text? ten gest we mšále po epištole, wětšjm djlem wyňat ze zpěwů wraucně k Bohu pěgjcjho Dawida krále, ale ten má *tacet.* Když pak ty hausle fuǧy swé do unawenj prohnaly a wšecky tony až do posledni aplikatury wychrlily, a když fletna wýmluwná swým *producirowánjm* pobožnost hudců a poslauchagjcjch wzdělanců Pánu Bohu přednesla, čte se ewangelium. Toto dlauho netrwá, a tu se dole chwjlinku postogj, a na hoře se chystá *credo.* Na to přigde pěkné nowé offertorium. Prostý nábožný tak gako w prawdě wzdělaný křesťan arci sobě těch trilů a pasážj a pičikátů a drmolů newšjmá, a při tomto swatém konánj w modlitbě pohřjžen, celé swé srdce, wšecky swé strasti a slasti Bohu poraučj, a duši swau, co důstognau gemu libau oběť připrawuge. Wšak zwláštnj poslauchačů částka, wjc na kůr než na oltář hledj, nic neslyšj, než gak práwě gakási slečenka při tom nowém offertorium se slyšeti dáwá w pěkné *wlaské arii.* Takowýto zpěw práwě pochwaluge S. *Jaroljm* we wýkladu na text sw. Pawla: „Šetřtež toho wšickni, kteřj rádi w chrámu, Páně neb doma zpj-

wáte, co swatý Pawel ke Kolosenským w k. III. prawj: *W milosti zpjwagjce w srdcjch swých Bohu* že totižto negen *hlasem* ale *srdcem* — *Bohu*, — zpjwati máme; že ne hrdelnjm trilů dělánjm, na způsob diwadelnjch fraškářůw a hercůw, ani dle obyčege aulisné ochechule a rozkošnice se rty rozpustile potwořenými, ale *wážně, w swaté počestnosti, w bázni Božj a porozuměnjm toho, co zpjwáno býwá, Pánu prozpěwowati máte.* — Tak ať zpjwá každý wěrný sluha Kristůw, aby ne tak w libém hlasu pjsně, ale i w smyslu slow, které zpjwá, sobě zaljbil. — A tenì bude před Bohem neylepšj zpěwák, který s spoluzněnjm libohlasné melodie a pjsničky, i *skutky ctného a šlechetného žiwota w Bohu milau harmonii bude zapadati.*" — Nynj zpjwá kněz prefacj. O těch se wygádřil někdo, že prý gen od mnichů gsau we zpěw uwedeny, a žeby nowěgšj skladatelowé daleko lepšj zpěwy we mšál uwedli. Gá wjm, žeby náš slowutný *Tomášek* ginák na to odpowěděl, nežby to který z těch mudrugjcjch panáčků očekáwal. — K pozdwihowánj, k tomu neywelebněgšjmu a neytkliwěgšjmu tagemstwj křesťanstwa, hráno Piano na warhany: Golder Mond, du gehst so stille.! — Lze-li pak sobě představiti wětšj, hřjšněgšj neslušnost a nesmyslnost! — Ó by raděgi wšude w našich kosteljch tento někde panugjcj obyčeg se zachowáwal, aby při pozdwihowánj docela wšecka hudba umlkla; toť

neywýborněgi toto hluboké, nepochopitelné, newyslowitelné, a z ohledu památky křjže truchliwé tagemstwj wygádřuge; a tjm nápadněgi až k užasnutj, čjm ostatně hudba gest slawněgšj a hlučněgšj.

Po skončené swátečnj mši uděluge se požehnánj s welebnau swátostj, k čemuž ten pěkný starodáwnj, od každého znatele obdiwený zpěw Pange lingua (který w mnohých kosteljch lépe po česku) se zpjwá. Než, to nepostačuge, k slawné mši prý také býti musj slawné Pange lingua, slawný s celau hudbau prowedený wogenský postup — nebo gak se řjkáwalo — marš. — Giž se wěru co báti, aby turecký buben do kůru newewlékli, s tau polowic tureckau úctau Božj by se to dobře shodlo. Podiwte se! na některých mjstech prý se to skutečně stalo, kde onu ewangelickau bauři na moři při offertorium nebo mjsto graduale představowali, kterau Pán Ježjš utišil. Lidé se počali w kostele děsiti, i z domů bližšjch wybjhagjce ustrašenj se tázali, gakýby to hřmot byl? Kdyby se to bylo dělo w Jerusalémě, nepochybugem, žeby Pán Ježjš, gako ty stoly prodawačů a penězoměnců i nálohy čili pulpity takowých muzikantů byl zpřewracel, a gich swětácké hausličky potlaukl.

Konečně, finis coronat opus, zde po česku: *kdo špatně začal, nedobře skončj* — po intrádech poslednjch děláwagj se w kostele božjhodnj *aufcuky*, id est, mysliwecké přetrhowané po-

stupy na samé trauby. Proč, z gaké pobožnosti to se dělá, tomu nerozumjm. Pán Bůh z kostela negde gako wogsko, a kněz nenj žádný komandugjcj mysliwec. — Milj welebnj bratřj! kteřj to čtete, a zagisté se mnau proti té nemotoře horljte, co se wám zdá, že geště té wěci chybuge, aby byla dokonalá? Snad aby se w kostele od heysků těm pánům na kůru hlučná pochwala zhůru tleskala? Ba, aby se gežkowau palicj z kůru wyhnali, a gegich krásnj milownjci z kostela, a dřjwe aby se tamti na kůr a tito do chrámu božjho nepauštěli, až by byli w tom dokonale gakožto křesťané wycwičeni, co gest dům Páně, co hod Božj, co služby Božj, co pobožnost nebo modlitba, co mše swatá, co každá částka této oběti. Odpusťte tomuto wygádřenj; kdo pak se může tužšjho slowa zdržeti, an giž tolikeré, i weřegně dáwané poučenj a napomenutj tak málo dotud geště prospjwá.

Ano, geden wtipně chtěl prohoditi: „Wždyť pak prorok a král Dawid před archau Páně hrage poskakowal, a tak swau uctiwost na gewo dáwal.“ Nu, tedy wykliďte lidé stolice z kostelů, ať můžete při té nowé hudbě poskakowati, a tak Pána Boha ctjti! — Což ale na to wtipné prohozenj odpowjme? Neyprwé, že to k tomu aumyslu nenáležj, o kterém tuto mluweno, a za druhé, že třebas to stačilo a platilo za oných časů, když se *galowice* — *a kozlowé* — na oltář kladli za oběť; od nás *učenců Ježjšowých*, giž

se požaduge uctěnj Boha *w duchu* a *w prawdě*, oběť čistého srdce. Za třetj, stwatý Dawid, *muž podlé božjho srdce*, gak geg pjsmo swaté nazjwá, dostatečně swými božskými zpěwy dokázal uctěnj swého Boha a ukázal, gak ta neyswětěgšj Bytnost má býti ctěna, že nikoli w rozkošnosti, nikoli *na pohled nebo na foch*, gako řjkagj, nikoli tedy *srdcem po zábawě bažjcjm*. — Ach časowé, naši časowé! gaké to w každé wěci plody wywádjte, w každé wěci k náboženstwj náležegjcj, na pobožnost se wztahugjcj! — I ta nyněgšj cjrkewnj hudba, i obljbenj w nj, gsau znamenj a důkaz té přenáramné oswjcenosti našeho s toletj, kde mnozj we wšech wědách mudrugj, we wšech uměnjch wynikagj, genom w náboženstwj, w tom neypotřebněgšjm a neydůležitěgšjm uměnj, až hanba nedoukowé zůstáwagj. Přegasná oswjcenosti shnilého dřewa, o čemž i prostá babička gest přeswědčena, že sobě u takého swětla ani palec neohřege, a oni chtj tjm swjtiti gako pochodnj, chtj tjm zahřjti, blahým ohněm roznjtiti srdce?! — Nebyloby možná tomu wěřiti, že ta wytraubená XIX. wěku oswěta, chrámy Božj bude nawštěwowati pro swé zabawenj, kdoby wěřil tomu, kdyby nám to wšude přjtomná zkušenost nedokazowala. „Eben komm ich aus der Kirche — (po německu, což také k té oswjcenosti náležj.) Das war Ihnen eine herrliche, eine göttliche Musik. Das Schönste aus der Præciosa! Das ist wirklich ein himm-

lischer Genuss. Man weiss nicht, soll man sich der Andacht, oder dem Zauber der Musik hingeben. Es ist wahrhaftig nichts schöner als eine Militärmesse. To gsau ty krásné aučinky té nyněgšj hudby. O těchto mšech wogenských by se mohlo tuto přidati geště giné slowo, ty gsau teprw wyšnořené, ale dost na tom. —

Wždyť mi to ani s mysli negde. Před božjm oltářem, kde rozkošnost má se utláčeti a mrtwiti, či kde ginde gestli ne w swatyni? — kde se má obětowati wůli a swatosti Neywyššjho — tam se ona wynášj, tam se obžiwuge a rozněcuge, tam nastogte sama swatost rozkoši má býti podrobena! Anebo to nenj rozkošnost když se tu wyhledáwá gen sladkého nápěwu, gen gemného lechtánj ušj? když hudcowé hragj pro swau pochwalu marnau, a mnozj poslauchagj pro swau zábawu? Toť se neslaužj duchu, ale tělu, ne Bohu, ale *ďáblu*. To gest kwjtek z geho zahrádky; pjsnička z geho Kancionálu!

Welebný Haydene! Tys wěděl a cjtil w srdci, co ta swatá oběť křesťanská w sobě obsahuge. Tys klekáwal, tys na kolenau ponjžen modljwal se dřjwe, a pak w tom nábožném rozhorlenj twá ruka, dřjwe k Bohu sepiatá, hlasy twé nábožné duše na papjr znamenala. Co z pobožného wyplynulo srdce, toť opět srdce k pobožnosti rozněcuge, co z nebe pocházj, to k nebi wane, to k nebi wznášj. — Kolik skladatelů, kolik hudebnjků kostelnjch tebe následuge? Kolik

těch hudců a zpěwáků s takowau přjprawau wycházj k službě Božj na kůr? — Gste-li prawj, křesťanským duchem, láskau k Bohu a k bližnjmu nadanj služebnjci chrámu Páně — nemá-liž waše mysl, tak gako každého weň přicházegjcjho býti pohnuta, an zwony tak wážnými saulasy k službám Božjm wás napomjnagj? Zdaž newolagj ty zwony mocně *s wýsosti*, k wašemu srdci, že od té doby giž má *pozdviženo* býti k Otci, genž gest *na nebesjch*? — Gak gen možná něco takowého s sebau přinášeti, cos takowého chtjti přednášeti, co wšem we chrámu se nalezagjcjm předmětům a pohnútkám odporuge? Nebo tobě nenj citu? Ó gestli milencowi gemné hudby citliwého srdce se nedostáwá, u kohož ge tedy pohledáwati máme? — Gábych to sobě za hřjch, za těžký hřjch bych to pokládal, genom gednu dušičku, neřku-li celé shromážděnj z těch neyswětěgšjch a neyblaženěgšjch na swětě zamyšlenj wytrhowati, ano i kněze obětugjcjho pohoršowati — a to k wůli několika swětákům! .

Podobnými slowy, W. P. bratřj! upřjmě napomjneyte waše hudce a zpěwáky, poraďte, poučte, zapowězte. Wám dáno bdjti nade wšjm, co k náboženstwj a k geho přispěnj náležj. Giž tedy swědomj a powolánj samo welj.

Geť mi dobře powědomo, gak šlechetnj mužowé z umělců i duchowenstwa k odstraněnj takowéto zle spořádané hudby a k dosaženj whodněgšj přispěti se wynasnažugj skrze zwláštnj k tomu ustanowenau společnost. Gsau mi známé giž dosawádnj gegich wywedenj. Bůh gim žehney a odměňug, a Bůh deyž, aby negen w Praze, nýbrž i w kragjch bylo aučinkowáno.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. Thematische Predigtentwürfe über alle sonn- und festtägigen Episteln und Evangelien des gesammten katholischen Kirchenjahrs, bearbeitet von B. Oppelt, Chorherrn und Prediger im k. Prämonstratenser-Stifte Strahow, und mit einer Vorrede begleitet von Dr. Maximilian Millauer, k. k. öffentlichen Professor der Pastoral an der Prager Hochschule &c. Erster Band. Prag bei Johann Spurný Buchdrucker und Schriftgiesser. 1830. 8. S. VIII. 313.

Dokonalé kázanj gestiť djlo neobyčegně plodné, důmyslné hlawy. Tau přjčinau w přemnožstwj homiletických pracj máloť gest powedených, a takowých, by gich kazatelowé s prospěchem užjwati mohli. Což pak se při každém kázanj zdá býti neytěžšj, gestiť určenj přjležitého předmětu, a takowé rozdělenj a spořádánj wšech wěcj, by gich kazatel snadno w mysl swau wprawil, a poslauchatele důkladně přeswědčil, že to, což gim předkládá, w skutku gest prawda. Dobrý rozwrh kázanj gest podstata a gádro. Gako se obraz wtipně

nastjněný lehce barwami maluge, a dům, gehož wýše, dlauhost, širokost a každý kautek, každá schránka dokonale gsau na papjře wyljčeny, i od lecgakéhos zednjka lehce se stawj: tak se podlé důmyslně přistrogeného rozwrhu i snadno i užitečně káže.

Každý kazatel má swůg wlastnj způsob, a rád něco z wlastnjho nábytku hlawy swé posluchačům předkládá. Podáwagj-liť se mu tedy giž hotowá a cele wypracowaná kázanj: činj se přirozeným darům geho gako násilj, a gako okowy se duch geho swjrá, tak že se, byť sebe byl žiwěgšj a plodněgšj, wolně a swobodně pohybowati nemůže. Pakliť se mu toliko rozwrhowé kázanj poskytugj: tedy netoliko weškeren obsah duchownj řeči lehýčce pamětj chápá, a hlawnj částky gegj pořádně w mysli ustawuge, nýbrž i ze swého tak mnoho může přičiniti, že se pak kázanj geho ne cizj, nýbrž wlastnj geho zdá býti pracj. Protož dobřj kazatelowé, anť gim cizj pomoci druhdy gest užjti, neyraděgi podlé rozwrhu hlásagj.

Nemůž tedy než welmi chwálen býti učený, zkušený a wůbec zaljbený pražský pan kazatel *Oppelt*, že duchowenstwu wydánjm homiletických rozwrhů chtěl poslaužiti, i poslaužil skutečně. Podáwáť pak na každé epištolnj čtenj geden, na každau ewangelickau částku ale dwa rozwrhy, a sice tak, že oko čtaucjho w okamžení weškeren obsah geho přehljdnauti může. Gedno každé kázanj geho má nenepodobný úwod, přjstup neb počátek, pak dwa djly, a potom záwěrek, w kterémž se učenj, we dwau djlech předložené, na mrawy a žiwot wztahuge. Kde se něco z pjsma swatého za důwod dalo přiwésti, tu necituge toliko biblj poznamenánjm kapitol a weršů, nýbrž wětšjm djlem celý a hotowý text biblický podáwá. Zde onde také přjhodná mjsta ze swatých Otců přiwozuge.

A wšak čelnj wěc při kázanj netoliko zcela wypracowaném, nýbrž i rozwrženém gest bez odporu rozdělenj obraného předmětu, a pak důkladnost, čili moc a sjla důwodů, gak z rozumu, tak ze slowa Božjho wedených. Gakýchby pan autor náš rozdělenj a důwodů užjwal, každý sám posauditi může z následugjcjch přjkladů.

Přjkladowé rozdělenj.

Třetj neděle adwentnj. Thema: Neyšlechetněgšj radosti gsau radosti dobrého swědomj. Rozdělenj: Gsau neyčistšj; gsau neytrwanliwěgšj.

Neděle po narozenj Páně. Thema: Smrt Ježjšowa nás lidi spasitedlně proměnila. Rozdělenj: Učinilať z otroků djtky Božj; učinilať z wydědilých dědice Božj.

Den obřezánj Páně. Thema: Gak času křesťansky užjwáme? Rozdělenj: Když ho neužjwáme k skutkům hřjšným; když ho užjwáme k skutkům ctným.

Druhá neděle po třech králjch. Thema: Gméno Ježjš dostogně slawjme náležitým chowánjm. Rozdělenj: Chowánjm wnitřnjm; chowánjm zewnitřnjm.

Druhá neděle w postě. Thema: Swatost, ku kteréž od Boha powoláni gsme, záležj w čistotě žiwota. Rozdělenj: Žiwota wnitřnjho; žiwota zewnitřnjho.

Prwnj neděle po welikonoci. Thema: Moc křesťanské wjry pomáhá člowěku k wjtězstwj nad swětem. Rozdělenj: Nad swětem newiditedlným wnitř; nad swětem widitedlným zewnitř.

Šestá neděle po welikonoci. Thema: Z gakých přjčin nám Bůh budaucnost zakrýwá? Rozdělenj: Budaucnost zde na zemi; budaucnost na onom swětě.

Hod swatodušnj. Thema: Co gest Duch swatý podlé zgeweného učenj? Rozdělenj: Gest sice osoba od Otce a Syna rozdjlná; gest ale předce osoba božská.

* *

Přjkladowé důwodů.

Den početj P. Marie. Sada: Blahoslawenit gsau, kdož Ježjše w srdci swém nosj. Důwody: Nepotřebugj se báti těžkostj tohoto žiwota, a sice: *a*) Noci žiwota, — Ježjš gest swětlo gegich; *b*) Boge žiwota, — Ježjš ge sjlj podlé přjkladu apoštola Pawla; *c*) Trápenj žiwota, — Ježjš gest útěchau gegich podlé přjkladu apoštola Pawla.

Den narozenj Páně. Sada: Na den narozenj Páně má srdce každého křesťana plno býti radosti. Důwody: *a*) Den tento gest den narozenj Ježjše Krista, Pána našeho. Dobřj poddanj s welikým plesánjm slawj den narozenj šlechetného mocnáře swého. Dnesť ale se narodil Pán nebe a země. *b*) Tento den gestiť den znowunarozenj lidstwa. Před narozenjm Kristowým byli lidé zbaweni milosti Božj, mrtwi dle wnitřnjho žiwota; když ale on byl přišel na zem, skrze něg se k nowému a wěčnému žiwotu zrodili. *c*) Neyšlechetněgšj tworowé se na tento den blahoslawené radosti oddali, a sice gak andělé takéž i lidé.

Den očišťowánj P. Marie. Sada: Obět mše swaté gest neywznešeněgšj obět. Důwody: *a*) Židé obětowali krew a maso zwjřat, mešnj obět ale záležj z těla a krwe Ježjše Krista, Syna Božjho. *b*) Židé obětowali Pánu skrze ruce kněžské. Při mši swaté se ale Ježjš sám nebeskému otci obětuge, gakož to gednau na křjži učinil.

Pátá neděle po třech králjch. Domácj pobožnost (häusliche Andacht) gest welmi prospěšna. Důwody: 1. Rozmnožuge wnitřnj nábožnost naši (innere Frömmigkeit) Neb: *a*) Zaměstknáwá mysl naši myšlenjm na Boha a rozgjmánjm wznešených skutků geho. *b*) Naplňuge duši naši pobožnými city a úmysly gak k Bohu tak i k bližnjmu. 2. Prospjwá zewnitřnj pobožnosti.

Neb: *a*) Wzbuzuge w nás swatau lásku ke wšemu, což se Boha a spasenj našeho dotýče, a tjm samým nás také k nawštěwowánj weřegných služeb Božjch wzbuzuge. *b*) Wěrné ostřjhánj přikázanj Božjch nám snadněgšj činj skrze pobožná myšlenj a skrze ušlechtilé úmysly, kterýmiž mysl a srdce naše naplňuge.

Nedele čtwrtá po welikonoci. Sada: Přjlišnau žalostj nad smrtj milého nesprawedliwě se chowáme k lidem. Důwody: *a*) Nepřegemeť duši zemřelého swobody a blaha, tělu pak geho pokoge w hrobě. *b*) Zemdlugeme moci duše swé, a zdrawj těla hubjme. *c*) Giným ugjmáme potřebné a powinné lásky, anebo gim winu ztráty swé připisugeme.

Kladu zde i také geden přjklad celého rozwrhu, a sice na neděli druhau po třech králjch.

Text. Za onoho času byla swatba w Káni Galilegské, na kteréž byla i matka Ježjšowa. Jan. 2, 1.

U w o d.

U wšech národů země se sňatkowé manželštj s gistými weselostmi slawj. Tyto k slawenj zawřeného manželstwj strogené weselosti slugj swatba. Takážto swatba strogena byla dle zpráwy dnešnjho swatého ewangelium i w Káně Galilegské, na kteréž byla i matka Ježjšowa.

O křesťanském manželstwj.

Gak křesťanské manželstwj předčj manželský staw giných národů?

Křesťanské manželstwj gest wznešené. Nebo:

A. Swaté gest w swém půwodu;

B. Nerozlučné w swém trwánj.

P r w n j d j l.

A. Manželstwj křesťanské gest wznešené; neb swaté gest w swém půwodu.

1. Ustanoweno gest od Boha, od neyswětěgšjho.

a) Od Boha Otce, genž Adamowi stwořil Ewu. Genes. 1. 28.

b) Od Boha Syna, kterýž učenjm swým nawrátil manželstwj předešlau geho důstognost a w swátost ge wywýšil.

2. Poswěcuge swé audy, poněwadž gakožto swátost

a) Rozmnožuge poswěcugjcj milost,

b) Obzwláštnj milosti propůgčuge, aby manželé obapolné powinnosti swé až do smrti wěrně plnili.

Coť ale gest swato, to nebuď rušeno, a protož manželstwj křesťanské nerozlučně trwá.

Druhý djl.

B. Křesťanské manželstwj gest wznešené. Neb: nerozlučné gest w swém trwánj.

To žádá:

1. Geho koneo.

a) Obapolné sobě pomáhánj manželů.

b) Dobré wedenj djtek.

2. Učenj náboženstwj křesťanského.

a) Učenj Ježjšowo, Luk. 16, 18. Mat. 19, 6.

b) Učenj apoštolů, I. Kor. 7, 10. 11.

c) Učenj otců: „W cjrkwi Kristowě nemagj manželé, pokud gsau žiwi, od sebe rozwedeni býti a t. d. Sw. Augustin.

d) Ustanowenj sněmů cjrkewnjch. Sněm Trid. 24. Sess. k. 1.

Gak wznešené gest podlé učenj toho křesťanské manželstwj! Práwě ge sw. Apoštol Pawel w listu swém k Efezským kap. 5. připodobňuge k swatému, nerozlučnému spogenj Ježjše Krista s cirkwj swau, a nazjwá ge welikým tagemstwjm w Kristu.

Záwěrek.

Gestliže giž křesťanské manželstwj gest swaté, nerozlučné spogenj: tedy si ho wšickni manželé křesťanštj wažte, to gest:

A. Budiž wám swato:

a) Skrze poctiwost. Žid. 13, 14.

b) Skrze wěrné plněnj powinnostj powolánj wášeho — a

B. Nerozlučně buď od wás držáno:

a) Pečliwým se warowánjm wšech rozbrogů;

b) Powolnostj. Powinen-li gsi, snášeti a naprawowati nedostatky giných, nad to wýše nedostatky swé wlastnj manželky. Sw. Ambrož.

Učinjte-li to, tedy Pán požehná manželstwj waše, a budete pokogně a blaze až do smrti spolu žiwi. Amen.

Wyšelť wšak giž také swazek druhý těchto thematických rozwrhů stegné naskrz ceny, a stegného tedy schwálenj hoden, gako zde dotčený swazek prwnj.

---

2. Přjležitostná kázanj, kteráž při wšeligakých slawnostech na rozličných mjstech přednesl František Kautský, nynj farář Hostiwarský. W Praze. Tiskem a nákladem Jana Host. Pospjšila. 1831. 8. str. 356.

Pětmecjtma to kázanj bez předmluwy. Pět kázanj na slawnost na nebe wzetj panny Marie; tři na den narozenj blahoslawené panny Marie; gedno na neděli XXV. po sw. Duchu: gedno na neděli XIII. po sw. Duchu; dwě při druhé čili obnowené primicii; gedno opět na neděli XIII. po sw. Duchu při prwotinách; dwě na den neyswětěgšj Trogice; gedno na den sw. Gindřicha cjsaře; gedno na den sw. Wáclawa patrona českého; gedno na den sw. Martina biskupa; gedno na

den sw. apoštolů Filipa a Jakuba; gedno na den sw. Bartoloměge apoštola a mučedlnjka; gedno na den wyzdwiženj sw. křjže; dwě při udělowánj swátosti sw. biřmowánj; gedno na den wšech wěrných dušiček; a konečně gedno na den sw. Gotharda biskupa.

Tato tedy kázanj oznamugjce činjme to tau a takowau žádostj, aby ctihodný a ginák zagisté horliwý p. kazatel, dočkali-libychom se, gakž sice nenepodobno, druhého těchto duchownjch řečj wydánj, netoliko bedliwěgi dogmatiky šetřil, ale i kazatelského uměnj neboli homiletiky pilněgšj byl, a tudy duchowenstwo naše ušlechtilegšj pracj potěšil.

---

3. Katechetische Vorlesungen über des h. Augustinus Buch von der Unterweisung der Unwissenden in der Religion, welche Seine fürstliche Guaden, der Hochwürdigste, Hochgeborne Herr Augustin Gruber, Erzbischof von Salzburg, des österreichischen Kaiserreiches Fürst, des h. apostolischen Stuhles zu Rom geborner Legat, Primas von Deutschland, S. kk. apostolischen Majestät wirklicher geheimer Rath, der Theologie Doktor, — im Priestersemiuar zu Salzburg in den Winter-Semestern der Jahre 1828 und 1829. gehalten haben. Mit Hochihrer Erlaubniss herausgegeben. Salzburg 1830. Verlag der Mayrschen Buchhandlung 8. S. XVIII. 312.

Biskupowé w cjrkwi katolické gsau učitelowé wšech giných důstogněgšj. Protož gest weleutěšeno, an w skutku wyučugj, a což hlasem žiwým toliko částce stáda swého přednesti mohli, to skrze tisk w obecnau známost se uwozuge. Gižť pak w počtu učených a wzdělaných prelátů katolických, genž i wyučowánjm se objragj, nad giné se znamenitě wznášj Salcburský Arcibiskup neydůstogněgšj Pan Augustin Gruber. Giž roku

1825. w klerikálnjm seminárium swém wykládati začal pastýrské prawidlo swatého Řehoře Welikého, a dokonaw práci tuto, w zimnjm půlletj 1828 a 1829. katechetickým prawidlům wyučowal. Tomutoť wyučowánj položil za základ knihu swatého Augustina: De catechizandis rudibus. Četl pak neydřjwe text gak w půwodnj řeči latinské, tak i w čistau němčinu přewedený, potom ale k tomu přjležitá wyswětlowánj připogil. Toto wýborně powedené přeloženj dotčené knihy sw. Augustina, gakož i připogená ke každé kapitole wyswětlowánj w knize wýš oznámené se nacházegj.

Předmětem oněch wyswětlowánj gest důležité uměnj katechetické, a protož kniha sama na čele má nápis: „Katechetische Vorlesungen," wedlé přjslowj: Denominatio fit a potiori. Nikdo ale nemni, želby se w knize té weškero uměnj katechetické pořádně, zewrubně a uměleckau methodau předstjralo. K tomuť wysoce učený Pan skladatel nikoli nesměřowal. Bral toliko podlé běhu kapitol knihy sw. Augustina pochop k rozgjmánj giž té giž oné wěci, zwláštně pak při tom se zdržowal, což se katechetiky dotýče.

Což katechetům obzwláštně poraučj, na toť i častěgi mluwenj swé wede. Gestiť to pak dwogj wěc. Prwně chce tomu, aby se wše, což katecheta dětem přednášj, wztahowalo na Boha, a na Božj slowo a swědectwj se stawělo. Celnj základ wšeho, což mládež má wěřiti, budiž tento: „To prawj Bůh; to weljBůh; to Bůh prawdau býti oswědčil." Druhá wěc, opětně od něho přiwedená, dotýká wadu těch katechetů, kteřjž děti k přjlišnému mudrowánj a rozumowánj wedau, a cokoli přednášegj, to wše z dětského gich rozumu se snažj wywinauti. Narážj se tjm na nesmyslnau sokratiku těch, genž učedlnjky se býti stawjce, prawdu teprw gako hledagj, a to, což krátce a sprostě wyřknau-

ti mohau, množstwjm galowých, drahý čas mařjcjch otázek dětem gako do ust podáwagj.

Hlawnj obsah wšech katechetických čtenj swých slawený Pan autor sám na konci knihy swé opáčj a w tato potahuge slowa: „Muselť gsem mluwiti proti tomu, že katechetické wyučowánj powažugeme gako každé giné školnj učenj, gedno na pauhé wědělnj při tom hledjme, a o náboženstwj mluwjme neginák, než o něgakém swětském uměnj. — Musel gsem proti tomu mluwiti, žeť rádi náboženstwj přednášjme tak, gakoby bylo owoce lidského rozumu a zpytowánj, gěštobychom wše na wážnost Božj stawěti, a weškeré poznánj spasitedlných prawd za dar Božj pokládati měli. — Musel gsem proti tomu mluwiti, že negen theoretická učenj náboženstwj z rozumu swého wywozugeme, nýbrž i mrawná učenj z též studnice wážjme, a kostřjhánj gich gediné zemskými podněty a soběckými pohnútkami wedeme. — Musel gsem proti tomu mluwiti, žeť náboženstwj často gako wěc cizj, na kteréž mnoho newisj, toliko w rozum dětj wnášjme, anibychom bedliti měli, aby se gakožto dar Božj, kterýmž se člowěk naprosto wzděláwá, hlawně a předně w srdce gegich wštěpowalo. — Musel gsem proti tomu mluwiti, žeť málo kdy srdce katechumenů k milowánj Boha a bližnjho zapalugeme, a wzbuzugjce k lásce Božj, že o Bohu mluwjme gako o slabém otci, o otci, kterýž nemiluge swaté, a toho, kdož wůle geho neostřjhá, podlé sprawedlnosti netresce. — Musel gsem proti tomu mluwiti, že častokráte, k pochopitedlnosti a smyslu djtek se skloňugjce, takowých wýkladů a wygádřenj užjwáme, kterýmiž se swaté učenj cjrkwe neprávě wyznamenáwá. — Musel gsem proti tomu mluwiti, že w katechetickém wyučowánj neklademe široce katechumenům před oči wšecky přjležitosti, w kterýchžby na Boha mysliti, na

swé s njm spogenj pomnjti, a podlé toho pak úmysly a skutky swé řjditi měli. — Musel gsem proti tomu mluwiti, že katechumenů swých newedeme k dokonalé známosti ducha cjrkewnjch ceremonii a obřadů při službách Božjch, kterýžto gich duch, práwě-liť gest myslj pochopen, welmi žiwě k Bohu wede. — Musel gsem proti tomu mluwiti, že katechetické wyučowánj naše často gest kusé, že nehledjme na to, by weškeren člowěk byl wzdělán, a k Bohu a ku wěčným wěcem se nesl, a že gednák žádného o to nemáme dbánj, by zgewenj Božj w celosti swé bylo chápáno.“ (Od strany 310. — 312.)

Pro plněgšj ukázanj ceny, kterauž magj do sebe katechetická čtenj knjžete Pána arcibiskupa Grubra, kladu zde některá mjsta, kteráž se mně čtaucjmu zdála býti obzwláštně podobná.

„Dobrému učitelowi se wyučowánj geho často zdá býti chladné a neplodné, gešto posluchače s potěšenjm zagjmá. St. 17.

Nebuďmež málomyslni, zdá-li se nám, že wyučowánj naše gest zbytečno a beze wšeho užitku; přinášegme k wyučowánj wždy dobrau a weselau mysl, a to tjm wjce, poněwadž mrzutost wyučowánj slabo a studeno, a tudy winau našj neprospěšno činj. St. 19.

Potřebjť gest, by katecheta náboženstwj, kteréž usty zwěstuge, i také w obljčegi swém, w hlasu, w zewnitřnjm způsobu a we wšem gednánj swém dáwal na gewo. Mluwj-li o náboženstwj takowým hlasem, gakýmž se wěci přednášegj, na kterýchž nenj mnoho záleženo; gestli při tom zewnitřnost geho — mraw chladného učitele školnjho; gedná-li tomu, což učil, w žiwobytnosti swé na odpor: tedy z ustnjho wyučowánj swého, byť sebe wtipněgšj a způsobněgšj bylo, žádného účinku neočekáwey. St. 20.

Welicel chybugj, kdož při katechetickém wyučowánj přirozené náboženstwj od zgeweného odtrhugj, a přirozené předkládagj dřjwe, marně předstjragjce, že se člowěk dřjwe rozumným člowěkem, a pak teprw křesťanem učiniti má. St. 33.

Katechetowé často theologii, to gest umělecké neb učené předloženj zgewených prawd, za samo zgewenj Božj pokládagj, gedno s druhým mjsjce. St. 80.

Magjť se sice weškerá učenj náboženstwj i také důwody potwrditi, ale důwodowé a důkazowé tito ležte na bljzku, a nebuďtež teprw hlubokým zpytowánjm zdaleka přitahowáni. St. 81.

Pečugme o to, by náš způsob mluwenj, gak náležj, byl wzdělaný. Nemáť se sice kněz sháněti po nowých, krásně zněgjcjch wygádřenjch: předce ale čistě prostokrásně mluwiti má, aby lidé s špatnau a nechutnau řečj i také samé prawdy sobě nezoškliwili. St. 114.

Neopowažugte se, giných wyučowati, pokud gste se sami newyučili a neposwětili. Srdce waše musj weskrz protknuto býti přewzácným zgewenjm Božjm, a weškeren smysl a žiwot wáš musjť se cele s božským učenjm srownáwati; pak teprw swatá láska wás požene, by gste s radostj a s potěšenjm katechumenů wyučowali. St. 125.

Weseleť zagisté a chutně wyučuge katecheta, když se na katechisacj dobře připrawil, wšecko náležitě w mysli rozebral a spořádal, a wšecko gasně a swětle ustanowil, coby katechumenům předkládal. St. 127.

Budiž katecheta pln wjry, naděge a lásky; budiž zanjcen čistau láskau k sauwykaupencům swým. Pak se zagisté bez nechuti a mrzutosti schýlj i k neyslabšjm a neyumělegšjm katechumenům. St. 130.

Což se dětem w časownjch a přjdawnjch slowjch předkládá, to snáze pochopugj, než to, což se skrze

statná neb hlawnj slowa wyznamenáwá. Tak tolikéž děti snáze wyrozumjwagj slowům, kteráž cos zewnitřnjho, nežli těm, kteráž wnitřnj přjpadnosti ducha a mysli wyznačugj. St. 132.

Děti zdlauha myslj. Tau přjčinau k nim nebuď mluweno w dlauhých průpowědjch neb dokonce w dlauhých periodách. Užjweyme skrowných, krátkých průpowědj, aby geden pomysl po druhém w mysl dětj přicházel. St. 133.

Katecheta, horliwě wykonaw, což byl powinen, pokogným srdcem Bohu zůstawuge, pokud a kdyby ráčil propůgčiti wynaložené práci spasitedlného owoce. St. 141.

Owšemť se wyučowánjm i sami učjme, ale gediné tehdáž, když s láskau wyučugeme. Kdoť wyučuge sucho a studeno, a gediné proto, že musj wyučowati, tenť owšem ni giných newyučuge, ni sám se neučj. Katechumeni geho i neysprostěgšj wěci nechápagj, a onť sám při tom, což mluwj, nic pěkného a plodonosného newidj. St. 147.

Máme, pokud gen možná, wyučowánj djtek skracowati, a tudy omdlenj a unawenj ducha gegich wycházeti wstřjc. St. 159.

Čjm hlasitěgi katecheta rozpráwj, tjm spjše katechumeni gsau nepozorni a nepokogni. Mluwiž tedy toliko tak hlasně, aby ode wšech byl slyšán, a katechumen gako připuzen byl, s pozorem poslauchati. St. 161.

Nic tak welice pozornosti djtek newzbuzuge, gako historický způsob předkládánj. Gestli se každá wěc, kterauž učiti chceme, w něgaký pochopitedlný přjběh biblický zawinuge, w přjběh, z kteréhož učenj wjry nenuceně plyne, anebo skrze něgž se mrawné něgaké naučenj gako wylupuge a očitým činj: tedy se řjdko stane, by děti byly nepozorny. St. 162.

Ustawičné se doptáwánj na známé a lhostegné wěci nechutnau činj katechisacj. Katechumen toliko to s chutj poslauchá, což mu geště známo nenj. Welicet blaudj, kdož w tom gest domněnj, žeby hlawnj něgakau prawdu nesměl dřjwe wypowědjti, pokud wšech pomyslů, skrze něž se poslaupně k známosti gegj přicházj, částečně nerozebral a newyswětlil. St. 204."

Konečně nebudiž mlčenjm pominuto, že celá téměř druhá polowice nadepsané knihy negedná wlastně o katechetice, a sice proto, poněwadž i swatý Augustin od osmnácté kapitoly spisu swého de catechizandis rudibus až do konce nerozpráwj o tom, gakby se katechizowati mělo, nýbrž o stwořenj swěta, o babylonském zagetj lidu israelského, o seslánj Ducha swatého a o podobných wěcech rokuge. Nicméně i zde při wyswětlowánj každé částky negedno prospěšné, důmyslné naučenj katechetům se poskytuge. V. Z.

---

b) Smjšeniny.

Cjrkewnj zpráwy.

Dekretem wysokého dwornjho kanceláře od 15. Unora b. r. bylo skrze slawné Gubernium důstogným Ordinariátům dne 14. Března počtem 10,402 oznámeno, že biskupstwj Hořické (Görz) na pobřezj, neywyššjm rozhodnutjm od 14. Unora b. r. potwrzenau papežskau bulj od 3. Srpna m. r. wydanau powýšeno gest na arcibiskupstwj a metropolii diocesj Lublaňské, Tržišť-

ské, Kapodistrické, Parenezské, Poláské a Veliské. (Parenzo, Polace Veglia).

Z Wjdně 18. Ledna. Geho Gasnost náš neymilostiwěgšj mocnář ráčil Redemtoristkám Wjdenským uděliti milostiwé powolenj, by gegich řád a klášter pod řeholnj zákon uweden a ustanowen byl; ze strany pak zákona aumrtnjho gest ustanoweno, by od něho wyproštěny byly, kteréž wyproštěnj negen na tentýž ústaw a na darowánj mezi žiwými a smrtj sešlými se obmezuge, nýbrž i také na osoby a při nich i na dědictwj ab intestato se wztahuge. Zjskánj ale statků nemowitých gest tjm způsobem ohraženo, že dle obecné normy umrtnjho zákona toliko s neywyššjm powolenjm zemské wlády mjsto mjti může.

Z Prahy 17. Dubna. — Dnešnjho dne byl Geho Knjžecj Milost, Wysoce urozený a Neydůstogněgšj Pán, pan *Aloys Josef Krakowský*, hrabě z Kolowrat (tit. pl.) gakožto knjže-arcibiskup Pražský do hlawnjho chrámu Páně na Hradě Pražském slawně uweden. Před kaplj sw. Wogtěcha od Wysoce Důstogné a wždy Wěrné Kapitoly a znamenitého počtu duchowenstwa uwjtán, do nj a pak do kaple sw. Wáclawa se odebral, kdežto pomodliw se, w raucha pontifikálnj oblečen (toliko bez imfule a berly), w slawném průwodu při zpěwu chorálnjm: „Ecce Sacerdos Magnus“ k welikému oltáři přiweden byl. Po dozpjwánj weršjků a předepsané modlitby Wysoce Důstogným panem proboštem *Františkem Caroli*, četl W. D. pán assistugjcj kanownjk *Wáclaw Wilém Wáclawjček* c. k. dekret a bully papežské; po čemž nowý Knjže-arcibiskup do rukau Páně proboštowých obyčegnau přjsahu složil, a pak od W. D. p. probošta arcibiskupským pallium ozdoben, s imfulj a berlau na trůn metropolitský se usadil. K Geho cti a chwále měl potom W. D. p. Probošt latinskau řeč, a po nj chwálo-

zpěw sw. Ambrože intonowal. Mezi hlučnau a slawnau hudbau skládalo weškeré přjtomné duchowenstwo swému wrchnjmu pastýři úctu poljbenjm prawé Geho ruky; po čemž opět W. D. p. Probošt obyčegnau kollektu se pomodlil, a pak nowý p. arcibiskup k oltáři se nawrátiw, a modlitbu o swatých patronech českých wykonaw, služby božj slawil a posléz papežské požehnánj shromážděnému lidu udělil. — Tuto slawnost Geho Excellencj Neywyššj pan Purkrabj s celým wysoce slawným Gubernium, gakož i Gegich Excellencj páni Præsidentowé druhých instancj s radami swými zwelebiti ráčili. — ř —

Počet řeholnjků w Anglii.

Z Angličan. Dle emancipačnjho zákona museli wšickni řeholnjci swá gména auřadům hrabstwj podati. Sumownj wýkaz předložen byl Parlamentu, a gest následugjcj: roku 1830 nacházelo se w Anglicku 194 mnichů, totiž: 119 Jesuitů, z nichž 55 w gegich kollegi w Stony Hurste, a 22. w Hodder House w hrabstwj Lankasterském obýwagj; 52 Benediktinů, gichž hlawnj sjdlo w Downsidském kollegium nedaleko Bathu: 7 Dominikánů, 5 Františkánů, 1 Karmelitán, 1 Cisterciák a 9 bratřj křesťanských škol. Z těchto 119 Jesuitů gsau dwa 17 let, pět 18, sedm 19, osm 20 let, třidcet osm mezi 20 a 30 a třidcet čtyři mezi 30 a 40 let stařj.

Irsko počjtá 58 Jesuitů, 47 Dominikánů, 38 Augustiniánů, 42 Františkánů, 72 Karmelitánů, 2 Kapucjny, 16 bratřj sw. Patricia a 46 bratřj křesťanských škol. Pětina irských Jesuitů nedosáhla geště ani osmnáctého roku; třj z nich byli pacholata w patnáctém roce. We Walisu gest gen gediný řeholnjk; w Skotsku žádný.

Z Pařjže dne 2. Unora. Ona powěstná pře z strany katolického časopisu *Avenir* (Budaucnost) nazwané-

ho byla předewčjrem k pogednánj předsewzata i rozhodnuta. Okolo 9 hodiny ráno byla saudnice skoro k zamačkánj naplněna, i ty stupně kde saudcowé seděli a za nimi, gakož i mjsta, obžalowaným a gich zástupcům (advokátům) ustanowená, byla od posluchačů osazena. K hodině gedenácté přibrali se konečně saudcowé. Když s welikau těžkostj pořádek učiněn, počalo se pogednánj s přečtenjm oněch článků z Aveniru, které k zabawenj a k rozepři přjležitost zadaly. Na to přegal slowo státnj zástupce Berville a snažil se tuto žalobu důwody potwrditi. Abbé de la Mennais (wydawatel onoho časopisu) byl nařčen, gakoby lid k nenáwisti a záštj proti zemské wládě byl swodil; Abbé Lacordaire ale byl winěn, že k neposlušenstwj zákonům popauzel. Waille pak žalowán z obogjho prowiněnj, poněwadž čjsla onoho časopisu, kteráž tyto záwadné články obsahugj, podepsal. Po něm wystaupil řečnjk Janvier (z Angru) zástupce pana La Mennais; P. Lacordaire wedl obranu swau sám. Obrany tyto způsobily přenáranný aučinek w obecenstwu, wýraz úžasu a enthusiasmu překřičel několikráte řečnjky. Žiwá, ohniwá wýmluwnost, s kterauž p. Janvier učenj pana de la Mennais wykládal wzbudila mezi četně shromážděnými práwnjky to neywětšj obdiwenj; zwláště mládež Francauzská slyšela zgewenj *neznámého Boha* s neyživěgšjm wýgewem radosti; práwnjci zapomněli, kterak muž, gjmž město Angers wšjm práwem honositi se může, na gegich bogišti palmu neobyčegné, nowé wýmluwnosti gim wytrhl; oni zapomněli, že kněz katolický gim ukázal, gaké wjtězné moci slowu řečnjka pewné přeswědčenj dodáwá, kterak obraznost a učenost historická nowým, neočekáwaným způsobem ty neywážněgšj otázky gest s to rozhodnauti. Před těmito mocnými aučinky ustaupila wšeliká žehrawost, a pan Jan-

vier i pan Lacordaire byli, ačkoli celé odpoledni až do hluboké noci řečnili, s rostaucj pozornostj poslaucháni a s blahopřánjm takořka zasypáni. Ti tři obžalowanci byli od Jury za newinné uznáni a následowně od přjsednjho saudu za swobodné wyhlášeni. Obecenstwo, kteréž geště o půl noci hogně shromážděno bylo, gewilo radost swau nad šťastným skončenjm této rozepře s náramným plesánjm a rukama tleskánjm. — Tento gest konec onoho processu, kterýž w letopisech cjrkewnjch znamenité mjsto zasluhuge, a pro Katoljky francauzské gistě bez důležitých následků nezůstane.

S rozepřj tauto nenj toliko swoboda *cjrkwe francauzské* rozhodnuta, nýbrž i také k smjřenj mnohých z newědomosti zblaudilých křesťanů s cjrkwj obecnau základ položen.

Trestnj policegnj tribunál města Lille wydal to rozhodnutj, že nadáwánj „Jesuitů“ slownj bezpráwj gest (verbalis injuria.) Dle téhož nálezu byly dwě osoby, které gistého notára tjmto názwem pogmenowaly, k 16 a 25 franků pokutě odsauzeny.

Ze Swedska. Gitro onoho slawného dne, w němž před tisjci lety w králowstwj Swedském křesťanstwj uwedeno, 28. Listopadu m. r. ohlášeno bylo hlawnjmu městu 200 ranami z kusů. Geho Gasnost Král nemohl pro malau nedůžiwost této slawnosti w prwnj neděli adwentnj býti přjtomen; wšak králowá, králowec a králowny byli w hlawnjm chrámu. Zwláště slawně konala se tato cjrkewnj památka w hlawnjm chrámě Upsalském, gakož i z giných mjst welmi zagjmawé popisy této slawnosti se čtau; žádný wšak nenj tak srdce gjmagjcj, gako z Střjžnjho ostrůwka (Scheeren-Insel) Björkö nazwaného, genž k zádušj Adelsö (u Upsaly) patřj. Neb zde k tomuto ostrůwku připlaul sw. *Ansgar*, apoštol zemj půlnočnjch před 1000 lety, by swětlo wjry

Kristowy zde rozžal. Osada tamněgšj z celého okolj shromáždila se tam w průwodu mnohých slowutných osob a křesťanů a slawila zde služby Božj, ač tu sice žádný kostel giž nestogj; wšak tito slawitelé wstaupili nicméně na půdu poswátnj; neb, gak gistý šwedský list se pronášj, „geli kde země swatá, tedy zagisté tam, kde prwnj giskra wjry křesťanské rozžehnutá mrákoty krwawé oběti lidské přinášegicjho pohanstwa zapudila.“ Po dokonaných službách Božjch učiněna byla neznamenitá zbjrka na založenj památnjho kamene na ostrowě Björkö. Žel! že tato sekulárnj slawnost spolu spogena byla po celém Šwedsku s památkau odewzdánj augsburské konfessj. —

W Kielu wyšel na swětlo: „Náwrh k žádosti na německá knjžata“o powolenj, aby wolno bylo wšech *zewnitřnjch náboženských forem* se odřjci.

Z Pařjže dne 24. Unora. Generálůw Lieutenant Gazan dal zpráwu biskupu Marseillskému, že se nařjzenjm wlády zemské powoluge, by Kapucjni budaucně w oděwu řeholnjm weřegně choditi mohli. (Gaz. d. Midi.)

Wčera w neděli byly opět we wšech kosteljch Pařjžských služby Božj gako obyčegně slaweny. Auřednjci (Maires) dostali přjkaz w kosteljch swého okršku slawné mši sw. přjtomni býti. Præfekt byl w chrámě Notre-Dame, a po službách Božjch ohledal sám osobně ty škody, které zewnitřek téhož chrámu a sakristie w poslednjch dnech trpěly. (Messager)

Znamenité král. pruské nařjzenj.

Králowský zemský rada Nyského krage (Neisser-Kreis) pan Josef Membeug rozeslal dne 8. Listop. 1830 nasledugjcj cirkulář: Důznamem wysokému ministerium wnitřnjch důležitostj a policii z Krakowa zaslaným nabyli gsme té wědomosti, že se do tohoto města mnozj přewlečenj Jesuité (!) wluzugj, kteřj zwláště w ny-

něgšjm čase welmi nebezpečni býti mohau; protož se wšem mjstným auřadům nařizuge se wšj bedliwostj na to mjti pozor, by žádnému Jesuitowi (!) we zdegšjm kragi se zdržowati nedopauštěli, a gednoho každého pocestného přicházegjcjho z Krakowa, genžby passem od policegnj direkcj opatřen byl, kterýby dle předpisu od zdegšj Residentury nebyl potwrzen, a tento pocestný se ginák co nepodezřelý wykázati nemohl, bez prodlenj nazpět za hranice zaslali, a pakliby pomeznj mjsta giž byl přešel, geg k dálšjmu wyšetřenj ke mně odewzdali.

Z Wlach. Geden z neyznáměgšjch lékařů wlaských Dr. Minzi, rodilý žid, přigal 1. Unora w Řjmě sw. křest. K obrácenj geho přispěl welmi zaslaužilý a důmyslný Pan Drach, který, gak známo, dřjwe sám rabjnem byl.

Z půlnočnj Ameriky. Klášter Salesiánek w Georg-Towně (u Washingtona) pod zpráwau p. Wheelera neobyčegně se zwelebuge. Byltě roku 1816. od papeže Pia VII. potwrzen, po smrti pak tehdegšjho arcibiskupa Baltimorského giž téměř na mizinu přicházel. P. Cloriviere, ředitel kollege Jesuitské w Georg-Towně ugaw se geho w několika létech k takowému kwětu ho přiwedl, že gegich školu pro děwčata negen děti rodů katolických, nýbrž i dcerky rodičů protestanských hogně nawštěwugj. W témž klášteře žige také nynj Ex-cjsařowna z Mexika, wdowa Iturbidéowa, Donna Maria Huarte s třemi dcerami swými; čtwrtá umřela dne 2. Řjgna w kwetaucjm wěku 16 let, an se žádost gegj řeholnj raucho přigmauti, na smrtelné posteli wyplnila.

Z Řjma dne 1. Března. Geho Swatost Papežská Řehoř XVI. ráčil wčera prwnj tagnau konsistoř držeti, kde před tjm w sezenj weřegném Geho Swatost kardinálům Inguanzowi y Ribera, arcibiskupu Toletanskému,

Cienfuegowi y Jovellanos, arcibiskupu Sewillskému, a de Rohan-Khabotowi, arcibiskupu Besançonskému čerwený klobauk gest podala, a Advokát konsistornj pan Alberghini giž po třetj kanonisačnj při z strany blahořečenj ctihodného služebnjka Božjho P. Paula de la Croix, zakladatele towarystwa Passionistů byl zastáwal. — W tegnć konsistoři předloženi byli: Za arcibiskupa Rhoduského in part. P. František Xav. Carvana, arciděkan metropolitského chrámu w Maltě. Za arcibiskupa Pražského, dosawádnj biskup Králowé-Hradecký, pan Aloys Josef hrabě Kolowrat Krakowský. Za arcibiskupa Gnězdněnského a Poznaňského, pan Martin Dunin, probošt metropolitského chrámu Poznaňského; za biskupa w Bosně a Sirmii dosawádnj biskup stolice Králowského Belehradu pan Pawel Matěg Šulčič; za biskupa Kaceresského na ostrowjch Filippských p. Jan Antonjn de Lillo, dotud biskup Amatský in part.; za biskupa Valladolidského p. Jos. Antonjn Ribadeneyra, Auditor Roty řjmské; za biskupa Parmenského, p. Vital Loschi, vikář kapituly w Parmě; za biskupa w Pergamu, p. Morlachi, kněz z diöcesj Pergamské; za biskupa w Ventimilii, p. Jan Bapt. de Albertis professor gazyků orientálnjch na universitě Genewské.

Z Baworska. Králowské řjzenj Isarského kraje obdrželo ode dne 29. Listop. m. r. rozkaz, by w usrozuměnj se s arcibiskupským ordinariátem z strany založenj Lyceum we Freisingu a potřebného na to nákladu swé mjněnj na gewo dalo. Následkem téhož neywyššjho dopisu uwolil se pan arcibiskup Mnichowo-Freisinský k tomuto založenj na dotacj 25,000 zl. přidati.

Z Diöcesj Limburské dne 19. Unora. Onen nádherný katolický chrám, genž we Wiesbadně, blawnjm městě wéwodských nasawských kragin, k dokonánj giž se bljžil, ležj w řjceninách; dne 11. U-

nora po odchodu dělnjků se sesul. Udalost tato mnohé hluboce zarmautila; některé rmautj ztráta weliké summy peněz, které tato katolická osada po mnoholetém sbjránj s welikau těžkostj gest uskládala, gešto nynj w prachu ležj, ginj spatřugj w pádu téhož stawenj truchliwý obraz pádu tétéž cjrkwe w oněch kwetaucjch kragjch, kdež tolikeré požehnané památky gest pozůstawila. Wšak nechť slaupowé mramorowj, kteřjž dům Božj krásiti měli, w rozwalinách ležj, gen kdyby slaupowé žiwj k podpjránj wěčného stawenj Kristowa pewně stáli. Těžšj naplňuge nás zármutek, an nadarmo se po těchto ohlédáme, než že weleslawené dary wýwodské welikomyslnosti rozdrceny gsau.

Powýšenj.

Dosawádnj swětjcj biskup a probošt olomucké metropolitské kapituly, Pan *Ferdinand Maria* hrabě *Chotek z Chotkowa a Wognjna* gest od Geho c. k. Gasnosti za biskupa Tarnowského pogmenowán. Též ráčila Geho cjs. král. Milost polnjmu konsistornjmu řediteli *Billigowi* wzhledem znamenitých zásluh, kterýchž po mnohá léta gak w duchownj zpráwě wogenské, tak i we wyššjch hodnostech militárnjho duchowenstwa sobě dobyl, za apoštolského polnjho wikáře wogska milostiwě ustanowiti.

Umrtj.

Z Blučina. Dne 24. kwětna o třetj čtwrti na sedmau hodinu wečernj ztratili gsme našeho Wysoce Důstogného Pana biskupa *Wáclawa Urbana Rytjře Stufflera*. Nesčjslných zásluh o swé biskupstwj (Apoc. 14, 13.) wzal a nesl s sebau před trůn Neywyššjho biskupa k saudu odplaty wěčné; a památku we swé diöcezj zůstawil, která (Eccl. 45, 1.) w požehnánj u wšech nás zůstáwá. W. P.

Wáclaw Leopold, Knjže-Arcibiskup Pražský &c.

(Dokončenj.)

Néž i ostatnj záležitosti pastýrského auřadu swého zastáwal Wáclaw Leopold se stegnau wěrnostj a swědomitostj. Gsa wšem konsistornjm wygednáwánjm přjtomen, měl ustawičný přehled wšechněch pracj, wypracowal sám wše neydůležitěgšj, a gewil wůbec nemalau horliwost o swůg auřad, kteráž mu i w geho churawosti spočinauti nedala, nýbrž až teprw se žiwotem geho uhasla. Maudrému geho řjzenj djky wzdáwá arcidiœcez za ustanowenj vikariátnjch biblioték, čjmž dowedeno, že na winici Páně pracugjcj chudšj duchowenstwo u wědeckém swém wzdělánj wždy pokračowati může. Za geho wlády byl blahoděgný, wšak giž klesagjcj ústaw pro učitelské wdowy a sirotky nowě zřjzen a tak zweleben, že giž nynj blahodárně aučinkowati může.

Geho snahau byla slawnost wánočnjho gitřnj, kteráž r. 1806. *pro některé nepořádky we wšech českých diöcezjch na rannj hodiny odložena byla, po dwadcjti létech k nemalé radosti a ku wdělánj wšechněch katoljků opět o půlnoci slawena.*

Zwláštnj předmět pastýrské geho starostliwosti byl *geho alumnát.* Přeswědčiw se hned po nastaupenj arcibiskupstwj, že pro 151 i pro 160 alumnů dwa představenj nepostačugj, ustanowil geště třetjho a platil sám až do léta 1823, kteréhož roku spirituál ustanowen a z k. náboženského důchodu placen byl. Nápodobně doplňowal i přjgem druhého představeného, pokudž tento z weřegného důchodu plat swůg we wjdenském čjsle dostáwal.

Gemu gest seminář djky zawázán za nyněgšj, *potřebám našich časů wjce přiměřená prawidla,* za dobře zřjzenau nemocnici a za mnohé giné znamenité oprawy,

zwláště za oprawy zahradnjch stawenj, nepřipomjnagjc ani giných dobročinných darů, peněz totiž, biblj a broviářů, gimiž byl ročně alumny podarowal. Geště w poslednj swé wůli prokázal Wáclaw Leopold dobročinnost swau semináři, odkázaw mu hognau swau přjručnj knihownu.

Gak mile se přjgmy geho zmnožily, rozšjřil se i okres aučinné geho lásky k bližnjmu. Wšickni dobrodělgnj ústawowé pražštj, gichž w tomto hlawnjm městě hognost, wšecka užitečná podnikánj po králowstwj, zwláštně wšak náboženské ústawy milosrdných bratřj, Alžbětinek a Ursulinek měli geg neyhorliwěgšjho a neyaučinliwěgšjho ochránce; chudj wšeho druhu swého otce a dobrodince a chudj žáci welikodušného přjzniwce. W geho alumnátu obdrželo 100 studugjcjch, genž k posluhowánj alumnům při gjdle ustanoweni, a za to neypotřebněgšj strawau zaopatřeni byli, na wlastnj geho náklad denně chleba, *a 25 z nich mimo to i potřebný oděw a byt w semináři, magjce gednoho praefekta za dozorce.* By to wšak i po geho smrti geště trwalo, odkázal pražskému semináři 10,000 zl. stř. s tjm záwazkem, aby z wyplýwagjcjch auroků oněm chudým žákům přilepšeno bylo.

Hned při swém nastaupenj odewzdal tehdegšjmu panu neywyššjmu purkrabjmu 16,000 zl. k podporowánj pražských chudých, a když l. 1817 Cjsařem Pánem privátnj gednota k ulewenj na některých mjstech panugjcj bjdy w králowstwj českém zaražena byla, přispěl Wáclaw Leopold gakožto skutečný spoluaud dwadcjti tisjci zl. A když mu po čase zbytečných 8000 zl. z peněz těchto nawráceno býti mělo, darowal ge k založenj práwě tehdáž wznikagjcjho národnjho museum, gež i napotom znamenitými rukopisy a prwotisky obo-

hacowal. *) On weškeré swé přjgmy pozorowal wůbec za *zasljbenj pobožných a za podjl chudých*, a snažil se poctiwě, gakožto i wěrný hospodář, k rozmnoženj cti Božj a w prospěch swých bližnjch ge wynakládati.

S takowau též chwalitebnau horliwostj šetřil Wáclaw Leopold oprawowánjm wrchnostenských patronátnjch i hospodárských stawenj, lepšenjm lesů, wzdělávánjm silnic, wydobýwánjm železné rudy, šlechtěnjm owčjho dobytka a zlepšenjm hospodárstwj wůbec powinnostj swých gakožto požjwatel časný arcibiskupských statků. A že gakožto gruntownj pán, také duševnjho blaha swých poddaných pečliw byl, toho gsau důkazem dewět na arcibiskupských panstwjch nowě stawených škol, ustanowenj a nadánj mnoha prw nebýwalých učitelů, nařjzenj, aby w břežanské zámecké kapli každau neděli a swátek pro wzdálené swé fary osadnjky služby Božj konány byly, a posléze poslednj geho wůlj učiněné dwoge nadánj, kaplana totiž a spolu katechety w Břežanech, aby zawedené služby Božj tamtéž napořád konány býti mohly, a druhé kaplana w Češticjch, kterýžby w neděli a we swátek w Dobřegowické zámecké kapli služby Božj zastáwal. Základnj kapitál pro Břežany gest 6000 zl. a pro Dobřegowice 3000 zl. wše na střjbře.

Neykrásněgšj památku užilé swé mysli zanechal Wáclaw Leopold založenjm dwau reálnjch škol, w Rakownjku a w Liberci, z nichž onano k hospodársko-technickému, tato komerciálnjmu wzdělánj wlastenské

*) Mohloby se snad zdáti, že tu pochlebowáno, kdybychom wše obšjrně udali, což Wáclaw Leopold neyraděgi w tichosti působil; gedno budiž nám gen podotknauti geště dowoleno, že totiž na wystawěnj wyhořelého řjmského chrámu Páně sw. Pawla, řjmské stolici, gjž powždy s newywratitedlnau wěrnostj a neyhlubšj uctiwostj oddán byl, na důkaz téže swé oddanosti giž l. 1825 tisjc kusů dukátů obětowal.

mládeže slaužiti má. Welice bylo w Čechách takowých škol potřebj, ale pro nedostatek základnjho kapitálu nebylo lze na to pomysliti. O dobro swých sobě swěřených wždy pečugjcj pastýř postaral se w tiché saukromosti o takowýto základnj kapitál. Newygewiw swé gmeno předložil skrze provinciála řádu pobožných škol wysokému řjzenj zemskému náwrh k založenj těchto dwau škol, obětowaw k témuž aučelu položený giž dřjwe u tohoto řádu kapitál, který do poslednjho řjgna 1830 s auroky až na 104, 905 zl. stř. wzrostl. Šlechetné takowéto podánj bylo wděčně přigato, a k uskutečněnj i hned pokračowáno. Rakownická posud triviálnj škola byla neyprw s powolenjm wysoké zemské wlády za hlawnj školu powýšena, z piaristského řádu direktor a spolu katecheta, a učitel čtwrté klassy ustanoweni, a onomu 350 zl., tomuto pak 300 zl. stř. ročnjho platu ze základnjho kapitálu wykázáno. S takowýmito ustanowenjmi byla tato hlawnj škola dne 1. listopadu 1829. slawně otewřena. Obáwage se Wáclaw Leopold pro swau zmáhagjcj se churawost, že se uskutečněnj gmenowaných těchto dwau ústawu ztěžj dočká: byl přinucen w poslednj swé wůli ode dne 25. března 1830 proti swému prwněgšjmu předsewzetj zakladatelem těchto dwau reálnjch škol se gmenowati, aby tudy práwa nabyl, dálšj určenj těchto fundac ustanowiti, což ginák zwoleným swým nástrogem, provinciálem piaristským totiž, wywesti mjnil.

L. 1818. poctil náš neymilostiwěgšj zeměpán Wáclawa Leopolda welikým křjžem c. k. rakauského Leopoldowa řádu, a dwě léta pozděgi opět neywyššjm určenjm, aby G. c. k. wýsost arciwéwodu Rainera s Gegj k. wýsostj princezkau ze Savoyen-Carignanu w hlawnjm chrámu Páně pražském oddal. Mnohé důkazy prawdiwé wážnosti, gakowóž při této přjležitosti cti-

hodnému kmetu od našeho neymilostiwěgšjho zeměpána a weškerého Geho oswjceného domu prokazowány byly, činily mu tuto samu w sobě giž radostnau slawnost geště radostněgšj, a byly mu dražšj památkau, než stkwostný pontifikálnj křjž, njmž při tétéž slawnosti od G. C. Milosti darowán byl.

Měsjce prosince l. 1822. na den sw. Lucie slawil padesátiletau slawnost swého kněžstwj tiše w břežanské zámecké kapli, a l. 1826. wšeobecné cjrkewnj milostiwé léto. Gakkoli ctihodný stařec u weliké wzdálenosti ode'swěta žil, a poslednj léta často bolestnými a dlauhými nemocemi, genž mu podzim žiwota geho tuze kalily, nawštěwowán byl: předce sobě zbožnau modlitbau prodlauženj žiwobytj swého na Bohu žádal, aby se prwnj stoleté památky za swatého wyhlášenj blahosl. Jana Nepomuckého, welectěného ochránce českého, dočkal. I wyslyšel Bůh tauženau žádost osmdesátiletého kmeta. Připrawiw wše, cokoli k zewnitřnj skwostnosti té slawnosti, gakož i k powzbuzenj a powýšenj pobožnosti potřebné býti se zdálo, slawil r. 1829 ode dne 29. kwětna až do 15. června u přjtomnosti mnoha cjrkewnjch knjžat a prælátů, welikau tuto slawnost, kteráž oslawowánjm znamenitého hrdiny wjry a ctnosti neyprwé neskončenau moc, swatost a milost Božj weškerému swětu hlasitě oznamowala, hřjšnjky k obrácenj a k pokánj, zbožné k zmužilému bogi a setrwánj, wšecky pak k čisté a aučinné lásce k Bohu i k bližnjmu slawně i aučinliwě wzbuzowala. Neywraucněgšj žádosti swé učiniw se účastným zwolal blažený kmet, Simeonu nápodobně, w pastýrském swém listu pln srdečných djků blahé důwěry: *Nynj propauštjš, Pane, služebnjka swého podlé slowa twého w pokogi; neboť oči moge widěly spasenj twé!*

Skwostný ornát z drahého zlatohlawu, gegž Wáclaw Leopold k wywýšenj nastáwagjcj slawnosti pro celau kapitolu byl kaupil, a tétéž kapitole darowal, zůstane powždy krásnau památkau zbožného dárce, kterýž památku slawnosti této mistrnými, w Mediolánĕ bitými střjbrnými a bronzowými pamětnjmi penězi i také potomkům dochowati se snažil; krásněgi wšak upewnil tuto památku ustanowenjm a nadánjm dwau zpowědlnjků w pražském hlawnjm chrámu Páně, založiw k tomu kapitál 20,000 zl. stř., čjmž neyzgewněgi dokázal, že aumysl geho při přjprawách k slawnosti té a při samé slawnosti žádný giný nebyl: *nežli rozmnoženj cti Božj a spasenj wěřjcjch.*

Po skončenj této jubilárnj slawnosti žiw byl *Wáclaw Leopold* při ustawičně rozmáhagjcjm se umdljwánj a ubýwánj sjly geště celý rok, po kterýžto celý čas k bljzké smrti swé se wšj oprawdowostj, gakéž k tak důležitému okamženj potřebj, a s nábožně křesťanským odewzdánjm se do newyzpytatelné wůle Božj, se připrawowal. Mezi tjm slawil také geště na den památnj sw. Bartoloměge r. 1829 padesátiletau památku swého za kanownjka při pražské hlawnj kapitole zwolenj, konage neyswětěgšj obět poděkowánj u hrobu sw. Jana Nepomuckého; — pak na to w měsjci kwětnu následugjcjho roku slawil ono od Geho swatosti papežské *Pia Osmého*, při geho na stolici papežskau dosednutj prohlášené — pro Českau zemi ale na rok 1830 odložené milostiwé léto.

Učiniw swau poslednj wůli odewzdal gi hlawnj kapitole ke schowánj, a znamenage, že u wětšj sjle nemoc naň dolehati počjná, žádal weřegně, u přjtomnosti mnoha kanownjků, zámeckého duchowenstwa, a swých slaužjcjch, swátostmi umjragjcjch zaopatřen býti. Kanownjk Neu-

mann,geho zpowědlnjk a spolu býwalý wěrný a mnoholetý průwodce na cestách při kanonickém wyšetřowánj, tuto poslednj službu lásky s neywětšj nábožnostj a srdcem bolestj a zármutkem přeplněným gemu prokázal, gsa nad ztrátau swého tak důstogného a milowaného Wrchnjho Pastýře ljtostj pogat, a těmi geho nábožnými, swaté k Bohu lásky plnými slowy přjkladně wzdělán a proniknut, gimiž ten důstogný Nemocný swěta odlaučen, a s Kristem býti taužebně sobě byl žádal. Se srdečným děkowánjm a otcowským žehnánjm odpuštěnj bera, se wšemi přjtomnými se laučil, a těše ge blaženau naděgj brzkého s nimi se shledánj w domě Otce nebeského, do gegich nábožných modliteb se poraučel. — Ale geho poslednj hodinka nebyla geště přišla! — Pán žiwota a smrti ráčil geště mimo wšecko nadánj geho žiwobytj o několik neděl prodlaužiti, popřáw mu tudy geště té radosti, že ono pro letopisy literatury welmi důležité podnikánj pražské filosofické třjdy, prostředkem wydánj starožitného spisu: *Codex Decanorum* fac. philos. swau obyčegnau štědrotau podporowati, a gegj přjpis, w kterém city neyhlubšj uctiwosti této Fakulty k němu gakožto swému neystaršjmu spoluaudu podotknuty byly, čisti mohl. Po málu pak dnech na to usnul w Pánu welmi pokogně a nábožně r. 1830. dne 14. čerwna w 81 roce wěku na wodnatedlnost a zapálenj plic, — poslednj z rodu swého. Geho mrtwé tělo bylo, dle weyslowně pronešené w poslednj wůli žádosti, w hlawnjm chrámu, a sice w kapli hrabat Kinských nacházegjcj se hrobce hned podlé rakwe předka swého Antonjna Petra hraběte Přichowského, slawně uloženo.

W geho poslednj wůli spatřuge se týž samý duch, gakýž *Wáclaw Leopold* za času swého žiwobytj w záležitostech statků zádušnjch progewowal; neboť wše-

cku swau pozůstalost — swygjmage skrowné dědictwj pro swé přátely — gimž wšak giž hned za swého žiwobytj welikým býwal dobrodincem — na samé duchownj a nábožné úmysly a ústawy a na odměnu swých slaužjcjch obětowal a odkázal.

Mimo swrchu giž podotknuté ústawy obsahuge poslednj wůle Wáclawa Leopolda geště následugjcj nábožná ustanowenj:

§. 2 — 3. Na každoročně držané památky za duši zemřelého a na mše swaté do rozličných chrámů w Čechách 14000 zl. stř. s tjm doloženjm, aby z wyplýwagjcjch auroků zrůstagjcj wýnos na chudé domácj každoročně obrácen býwal.

§. 2. Na den geho úmrtj aby za geho duši od pěti neymladšjch kanownjků mše swaté konány byly, a za ně po 5ti dukátech na způsob odplaty pogištěno a wyplaceno bylo. Na den pak slawenj služeb Božjch za zemřelého aby sto mšj sw. gak od pražských tak i okolnjch kaplanů a giných chudšjch kněžj konáno, a za každau geden dukát odplaty dáno bylo.

§. 3. Na slawnau weyročnj památku za w Pánu zesnulého w hlawnjm chrámu Páně položj se kapitál 18000 zl. stř. a w Litoměřickém biskupském chrámu 1400 zl. stř. s tjm doloženjm, aby z wyplýwagjcjch auroků na obau mjstech 30 zl. stř. mezi chudé k rozdělenj přišlo.

Podobně na weyročnj slawnau památku za mrtwé, a 48 mšj sw. w Děčjnském, Gartickém a Klášterecké kostele; pak při Bernardickém kostele, kdež geho otec, a w Buděgowském, kdež geho máti pohřbeni gsau, kapitál po 2000 zl. stř. pro každý tento chrám odkázán gest, s tau wýmjnkau, aby z auroků gich 15 zl. stř. na každém tom mjstě chudým tam bydljcjm ročně uděleno bylo.

§. 19. Pražskému domu chudých u sw. Bartoloměge — též w nowě zřjzenému ústawu pro chudé, pak ústawu pro slepé, hluchoněmé, a sirotčjmu domu u sw. Jana Křt. po 400 zl. stř.

§. 20. Pražskému nuznému lidu po domjch 2000 zl. z gegichžto auroků aby ročně na den geho narozenj 10 nuzných obywatelů poděleno bylo.

§. 21. K rozdánj mezi chudé na panstwjch arcibiskupských, 640 zl. stř.

§. 22. K lepšj weyžiwě učitele we Zwoli a w Giršanech — pak pro učitelowa pomocnjka na škole Břežanské kapitál 1200 zl. stř., a k nadánj zámecké kaple w Břežanech 640 zl. stř.

§. 23. Zlatý, černě emaillowaný prsnj křjž s rautami, a prsten s modrými kameny a 18ti rautami Litoměřickému biskupstwj.

§. 26. Wšecka do Břežanské kaple gednaná mešnj raucha a potřebné nářadj, kalichy, prádlo . . . se přiřknau a přiwlastnj tétéž kapli.

§. 30. Pražskému arcibiskupstwj magj náležeti wšecky od arcibiskupa Salm-Salma zděděné a kaupené kostelnj wěci; pak tři krásné rochety, tři též takowé alby, wšecky infule, pontifikálnj knihy a pontifikálnj nářadj na cesty k visitacjm, a 6 welkých postřjbřených oltářnjch swjcnů.

A toť gest gen nástin dobročinnosti Důstogného wrchnjho Pastýře, genž co wzor prawé nábožnosti, neunawené pilnosti u wykonáwánj swého auřadu — a aučinné lásky swé swěřené předcházel, a tudy sobě neykrásněgšj a neytrwalegšj památku we wděčných srdcjch wzdělal, gakéž žádné lidské ruce z kowů a mramoru wystawiti s to negsau! —

V. P.

Oprawenj Omylů.

We swazku I. běhu ročnjho 1830. časopisu tohoto, w pogednánj: *Kněžj, dwogj cti hodnj*, str. 47. brzy po začátku wypuštěny gsau dwě řádky rukopisu; má tedy chybná průpowěď takto dosazena býti: *Z tohoto Pawlowých slow přeloženj, zdá se, že powstal kněžský titul: ctihodný, dwogj cti hodný, honorabilis, (kterýž dosawád duchownjm pastýřům od předstawených i nepředstawených se dáwá.)* Půwodnj text pak znj takto: ὁι κάλαμ. . . .*

Str. 47. řád. 12. *čest zewnitř*, čti *čest, zewnitř*

Str. 53. řád. 17. *mègmei* čti *mègmež.*

Konec té stránky po *brali* má nasledowati: (*Kéžby i ti, gichžto gest poctjti podzřjzené kněžstwo, zasloužilý ohled brali na ty, kteřjž na winici Páně potně musj pracowati, na nichž celý Apoštolský auřad ležj a kteřj hned z rána nesau břemeno dne a horka, by alespoň rowni učiněni byli těm, a nemuseli wždy wzadu státi za těmi, kteřj magjce sice kněžské poswěcenj, kněžské ale práce se ani netknuli.*) ** *Pak teprw* a t. d.

Na konci téhož pogednánj státi mělo gmeno Spisowatelowo w začátečnjch pjsmenách: J. Fr. A. K.

I. Sw. 4. roč. běhu.

Str. 40. řád. 1. Průpowěď, wypuštěnjm několika slow, neauplnau takto doplň: „Mělit gsau a magj i *pohané srdce útrpnosti a lásce dostupné; ale* každá ctnost, tudjž i dobročinnost potřebuge powzbuzenj a častého cwičenj.“

W 5tém pak řádku na též straně má státi po otázce: „Zákonem?“ mjsto „Gen“ — *Ten.*

---

*) *a* **) W záworkách gednák tuto podotknutá mjsta nenalezala se w Rkp. p. spisowatele.

ČASOPIS

pro

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Čtwrtý ročnj běh.

Swazek třetj.

W Praze, 1831.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. A. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

1. Proč a gak by se měla láska ke čtenj a samočinnému studowánj u mladého duchowenstwa zbuditi a zachowati?

Od Fr. J. Bogenického.

„Nunquam sis ex toto otiosus; sed aut legens, aut scribens, aut orans, aut meditans, aut aliquid utilitatis pro communi laborans.“ Thom. a Kempis lib. I. cap. 19.

Duchownj by snad potřebowal nabjzenj ke čtenj a studowánj? Nenj to pobjzenj wčely ke zbjránj medu? Gakéž zbýwá duchownjmu radosti, pakli mu knihu wezmeme? Zbawen sladkého obcowánj s matkau, otcem, saukrewnými a přjbuznými; wylaučen ze středu swých milowaných staupenců na studijch; gen na swůg osamělý pokogjk obmezen, a w tom často pod twrdau zkušenostj Kristowých slow: (Mat. X, 36.) „Inimici hominis domestici ejus, — dost bolestně sewřen, nemělby ani knihy při ruce mjti, kteráby tesknost geho mjrnila, samotu sladila, duši gas-

nila, a srdce přes těsné prsy šjřila i pozdwihla? Kněz sám by se té wěrné společnice swého mladého wěku, té gedinké přjtelkyně, s kterau směle choditi a přebýwati může, tenkrát štjtil, kdy gegj lásky, rady a útěchy neywjc potřebuge? I toť se zdá wěc nemožná!

Tak gsem i gá se před šestnácti léty domnjwal, an mně, knězi nowěswěcenému, můg weleučený děkan prawil, že mu nic nenj protiwněgšjho, gako kněz, který se celý týden po knize neohlédna, čjsti by zapomněl, kdyby ho potřeba nenutila, aspoň w pátek s některým kazatelem se poraditi. Neznali gsem tenkrát kněze geště w geho domácnosti, krom gednoho, gehož ale duse, gako omylem do lidského těla se dostawši, giž tenkrát w nebi splýwala, když tělem geště s lidmi obcowal - ach, žeť takowé spogenj dlauho trwati nemohlo! — (*Swět trpj ztrátu*, když ctnostný a maudrý kněz záhy umjrá.) Toho gsem znal; toho geště dnes slzawě pohřešugi: giné ale neznal gsem, leč při oltáři, na kazatelně a we zpowědnici; a mage hlawu plnau pastorálnjch prawidel na zábawy kněžskému stawu slušjcj, nemohl gsem owšem slowa mého děkana s widinami swými tudjž porownati. Než brzo gsem znamenal, že můg děkan na zraku netrpěl. Poznalť gsem a znám po dnes muže duchownj — skwělé to ozdoby stawu kněžského — genž ctihodnými šedinami giž přikryti, zkušenostj a učenostj oswjceni, předc každau hodinu, kterau sobě

bez ublǰženj swětěgšjch powinnostj uprázdniti mohau, geště uměnám ochotně zaswěcugj; znám a poznáwám také mladé duchownj — slibný kwět budaucnosti, — genžto newšednj wzdělanostj ze škol opatřeni neunawitelnau horliwostj známosti swé sjřiti a twrditi neustáwagj. Poznal gsem ale, bohužel! muže duchownj zletilé i mladé, genž prach školnj s obuwi setřewše, hlawu uměnjm giž tak ucpanau mjti se domnjwagj, že by se gim do nj nowého nic wegjti nemohlo; kněze gsem poznal, kteřj se knihy gako nepřjtele děsj, a nikdý dřjwe zjwati nepočjnagj, než když se we společnosti bratřj řeč k literatuře buďže bohoslownj, buďže swětské obracuge. A předce práwě oni nebýwali swětlem neygasněgšjm studugjce geště; předc oni teď čas wybýwagjcj, a penjze wýlohám na knihy utrhnuté wesměs modlitbě a k almužnám neobětugj. —

Znage wšak, co pobožný Tomáš a Kempis mjnil, řka: „Abjicere omnia non licet, quia natura sustentanda est; requirere autem superflua et quæ magis delectant, lex sancta prohibet.“ — Lib. III, cap. 26.; čta w tomto časopisu nedáwno, že Konstantin weliký postiženého w pohřešku kněze swým cjsarským šarlatem by byl přikrýwal, a gsa mimo to sám *swých nedostatků* sobě powědom, nemohu si tu nigak za účel stawiti, wady swých duchownjch bratřj na podjwanau odhalowati, anebo smutné následky neumělého působenj kněžského, gak pro cjrkew Kri-

stowu, tak zwláště pro náš staw gmenowitě uwáděti. Můg účel gest po uwedenj přjčin, pro které se nám ustawičně wzděláwati náležj, pauze některé prostředky nawrhnauti, nimiž by se toho cjle aspoň poněkud došlo. Wede mne k tomu slowu čistá láska k cjrkwi božj; wede mne wážnost k mým bratřjm; nabjzegj mne k němu bolestné útržky, které pro některé nedouky často proti celému duchowenstwu na swém stanowišti poslauchati a wywraceti musjm; wede mne ale k němu neywjc slowo muže, který stegného z té strany se mnau osudu zakusiw, že toho slowa swrchowaná gest potřeba, swětle okázal, a gemuž w tom nepowoliti a newděčnosti se dopustiti gedno by bylo. Mluwj tu bratr k bratřjm upřjmě, aby nemohli mluwiti naši protiwnjci útržně; newylegi swým pérem slowa gediného, k němužby mně láska neradila; ale nepotagjm také gedinké myšlénky, kterau potřeba cjrkwe, wěku, našeho stawu, a okolnosti našj milé wlasti, ne giž po ušjch šeptati, ale na střechách welikým hlasem wolati welj.

Prwnj pěstauni našeho swatého náboženstwj byli z prostřed lidu sprostého zwoleni; při nich nebylo žádné učenosti, žádné sláwy z urozenosti, žádného blesku z bohatstwj; ba o wšechněch se ani toho twrditi nemůže, žeby se před swým powolánjm do apoštolského úřadu neposkwrněnau swatostj žiwota byli zaskwěli. Gedno nač božský spasitel u wšech učedlnjků swůg zřetel

obracel, bylo přjmé, nelstné, poctiwé srdce při zdrawých smysljch a zdrawý materský rozum. Té poctiwosti zrádný Ischariot nemage, byl z apoštolstwj wylaučen, zapleta se do osjdel, we kterých posledně každá zastaralá neprawost wjzne. Když pak po swětě giž kázali, dělo se to podlé wýslowného rozkazu Páně (Mat. X. 19.) bez přjprawy, bez zpamětného učenj, a předc s takowým prospěchem, že toto nowěrozené náboženstwj geště za gegich žiwota netoliko w Jerusalémě a w zemi zasljbené kořeny pewné ugalo, ano i do wšech djlů starého swěta wětwe bugné rozkládalo. Tak rychlý zrůst náboženstwj nadsmyslného, mrawům i smýšlenj tehdegšjmu průčeljm odporugjcjho, a to pod rukama kazatelů neumělých, newzdělaných, gest také diw, přes který geště žádný neznaboh bez úrazu na swém wtipu nepřešel.

Než co z toho wyplýwá? Čili to, že když prwnj kazatelé našeho božského náboženstwj lidé sprostj a neučenj byli: také druzj, třetj a neyposledněgšj gen z lidu sprostého, neumělého, bez wědeckého wzdělánj a bez přjprawy na křesťanské kazatelny a k oltářům našim objráni býti magj? Ano, to by z toho plynulo — gak skutečně neučilci někteřj chtěgj, kdyby naše náboženstwj gen proto se bylo tak rychle rozmáhalo, že byli geho prwnj pěstauni *neumělj a neučenj*. Wšak ne *sprostnost a neumělost* učedlnjků Páně; nýbrž *Bůh sám* šjřil a rozmáhal na počátku nábožen-

stwj naše. „*Neboť*, dj Pán, *ne wy gste*, *genž mluwjte*, *ale Duch Otce wašeho*, *genž mluwj we wás.*“ (Mat. X, 20.) Bůh sám wládnul gich gazykem; Bůh přikágel prsem swé wšemohaucnosti to nowěrozené náboženstwj, *pomáhage gim a potwrzuge řeči gegich nasledugjcjmi diwy.* (Mar. XVI, 20.) Tak Boha i w přjrodě gednati spatřugem. Wšecky dary, kterých nám uděluge, kryté gsau napřed we tmách tagemných, wystupugjce pak pod naše oko, gewj weždy tak bljzkau ochranu božj, že člowěku k gegich začátkům se bljžjcjmu, gen to diwno býwá, proč geště ruku štědrého dárce nezahljdnul. Zrno obilnj skrýwá se pod zemj, mljčnj, kljčj se, zniká a zrůstá, wšecko téměř bez přičiněnj člowěka; dozrage-li ale pauze činnostj božj, neshromážďuge se do stodol tauž činnostj. Gako rodičům maudrým nowěrozené djtě na počátku ani skoro z rukau newycházj, pozděgi pak chůwám se swěřuge, ne tolikéž učeným, gako wěrným, zdrawým a ostražitým, a wšak při ustawičném opatrowánj rodičů: tak i Bůh, uwáděge naše náboženstwj, skryté prwé pod korau starého zákona, w Synu swém gednorozeném na swět, sám ge na počátku, takořka, žiwil a pěstowal, odegda pak maličko, pěstaunům ge swěřil gen wěrným, gen poctiwým, sám wšudy Duchem swým za nimi kráčege, cesty gegich i gazyky zprawowal. Gako ale titéž rodičowé dorostagjcjmu djtěti netoliko wěrné, nýbrž i maudré giž pěstauny objragj: tak i Bůh swému

náboženstwj hned gak swé wětwe přes meze zaslibené země rozkládati počalo, pěstauna zwolil, který ostrowtipnostj swau a učenostj, kdyby pro nic giného, hlubokau uctiwost wšech wěků zasluhuge. Či se neznal wyučenec Gamalielůw do wšech otázek školy Faresowé, ode školy stoické málo se lišjcj? Neznal se do básnj krasocitných Řeků? Nepogjmal celé bágeslowj pohanu? Newěděl práwnj běh řjmských občanů? Nepoložil do swých, práwem *druhé Ewangelium* řečených listů smyslu tak hlubokého, že gen neyučeněgšjm wykladatelům pjsma až na gegich dno prohljdnauti možno? A který z apoštolů může se mu w zásluhách o rozšjřenj náboženstwj wyrownati? — Toho tušjm dosti býti pro námjtky takowých, genžto swau wlastnj nechut ke čtenj a samočinnému studowánj rádi sprostnostj swatých apoštolů zastjragjce, učenost stawu kněžskému nepotřebnau býti prawj, ano zawinělau chudobu swé duše hnedleby za powahy apoštolské a za ctnost wyhlašowali. Nepowažugjì, že náboženstwj nedorostlé — naopak swětské maudrosti, která w počátku wysoce učenau myslj a řečj se rozhlašuge — Bohem na zázracjch nositi se musilo; že čas nestačowal, aby prwnj kazatelé dwanácte anebo i wjce let do škol chodili, theologii studowali, gazykům se učili; že tatéž sprostnost a neumělost apoštolů w záměru božjm ležela, a že kdo gako apoštolé z nedostatku samočinného studowánj omluwu hledá, musil

by se wykázali, že gako oni, střechy stálé nemage, z mjsta k mjstu putuge, chudobu a hlad snášj, a z žaláře do žalářů se pro Krista zawězuge. Ginák ať čte, co sw. Pawel I. Tim. IV, 13 — 16. každému z nás welj, a že w témž listu III, 2. mezi wlastnostmi našemu stawu slušjcjmi wýslowně učenost žádá: Oportet episcopum doctorem esse, řecky: διδακτικον i. e. ad docendum aptum.

Komu by pak potřeba samočinného studowánj z těchto slow geště dost w oči neswjtala, ať se, prosjm, na cjrkewnj letopisy po wymřenj prwnjch samým Ježjšem swěcených kněžj ohljdne. Na každé straně potkáwá se tam oko s muži, gegichž gména i w neypozdněgšjm wěku netoliko pro nábožnost, nýbrž i pro učenost s hlubokau uctiwostj wyslowena budau. Aby byli praotcowé naši wýmluwných Chrisostomů, ostrowtipných Augustinů, učených Jaroljmů, důmyslných Athanasiů, krasomluwných Ciprianů, ohniwých Origenů, wznešených Basileů, a na sta giných nepokalenau skwělostj oswjcených učitelů neměli, kam by se byla octnula wjra gegich? Kdebychom my potrawu neporušenau, swětlost, sjlu, zmužilau šetrwalost a zbraň k swému působenj nalezli, kdyby nás řjzenjm božjm plodowé gegich oswjcenosti nebyli došli? Mnoho-li by medle samo Ewangelium platnosti mělo, kdyby se o gegich rukogemstwj nepodpjralo? Mnoho gistě zásluh zjskali sobě o rozšjřenj a upewněnj kře-

stanstwj wšickni ti muži duchownj, kteřj za těch dob bez wýtečné učenosti gen srdečnau wýmluwnostj winici Páně wzděláwagjce slowa swá ctnostným žiwotem zúrodňowali, gegichž gména se owšem do knihy žiwota, ne pak na strany letopisů dostala: než slaupem prawdy gsau a byli předc gen ti wznešenj muži, kteřj se ctnostným žiwotem *také učenau wzdělanost* sgednotili. An tito žiwým, až do neyposledněgšjch končin a wěků tekaucjm wodám podobni gsau, které nás i naše osady blahočinně občerstwugj, rownagj se tam ti studánkám s gegich smrtj giž wysychagjcjm.

Protož obracela swatá cjrkew u wolenj dělnjků na winici Páně mezi ginými wlastnostmi k učenému wzdělánj weždy hlawnj zřetel; tak že i w rozkřičeném středowěku, kde přjležitostj ke wzdělánj duše tak pořjdku bylo, kdokoliw se něgakau učenostj znamenitým stal, gistě k stawu duchownjmu náležel. Nic tu wšak nesprawedliwého w této cjrkewnj žádosti. *Uřad duchownjho na winici Páně gest tak wznešený, obtjžný a mnohostranný, že pauhá to nemožnost, aby geg neumělec zdařile zastáwal.* Weliké ale prawdiwé slowo pronesl onen weliký cjrkewnj muž, genž o zpráwě dušj prawil: „Ars artium est regimen animarum.“ Tu se negedná o práce, podlé twořidla sljwané, nožem skragowané, gehlau stahowané, w nichž řemeslnjk po třech letech sice za wyučenau dostáwá, ale předc po-

zděgi, newzděláwage se, na přjštipky docházj. Pole našj činnosti ge duše, ge srdce lidské, a gedna aniž druhé nemohau lučebně, gako polnj prst rozebrány býti. A gaká mezi nima rozmanitost od knjžat až k žebrákům; od starců hasnaucjm okem hroby hledagjcjch, až k mužům, pod gegichž krokem země uwoluge, až k dětem rozum teprw wywinugjcjm; od zatwrzelých zlosynů, až k dušjm, na něž geště zápach hřjchu nepowanul; od křesťanů náboženstwjm gasně oswjcených až do zpitomělých powěrkářů nebo rauhawých posměwačů. Gakau tedy zásobau známostj musj kněz opatřen býti, aby každému náležitau potrawau nebo hodjcjm se ljkem poslaužil, an ze zkušenosti wjme, že giného pokrmu a šetřenj nemocný, giného zas zdrawý potřebuge; že tož slowo, kterým se starcowo srdce až k slzám rozhřjwá, mladjk myslj lehkau powrhuge, a w témž naučenj ctnostný, utwrzelý křesťan pokrm silný nalezá, w kterém powěrkář pitomj, a posměwač záhubný ged ssage. A předc ge má kněžské srdce wšecky milowati, za wšecky se při oltáři modliti, wšem se wšjm státi, aby wšecky Kristu zjskalo. — Či netekla drahá Kristowa krew za wšecky? —

Pakli *k účelu* našeho stawu patřjm, pro bůh! kde nagdu, aby mu kdo i při neywětšj wzdělanosti duše *sám o sobě* dostál? A kdo teprwa bez učeného sebe wzděláwánj bude s to účele tak wznešeného dosjci? Negednáť se tu o nahrnutj a po-

čištěnj zlata, o dobytj hogného z polj užitku, o hágenj hranic, rozšiřowánj chraniček a tomu podobných wěcech. Swrchowaný účel náš gest: člowěka ze stawu plané přjrody a porušenosti w *bytost*, pokud to u lidské přjrody možno - *neyšlechetnégšj* proměniti, geho neymožněgšj blaženost na mrawnosti založiti, a tak ho schopným způsobiti, aby někdy neyčistěgšjho blahoslawěnstwj se saučastnil, které bytost swobodnau wůlj opatřená z ruky swého Twůrce požjwati může. Toho cjle abychom dosáhli, ge nám dáno *Slowo o křjži* na gazyk. Gděte a kažte, welj nám nestwořený. Gsme-li pak kazatelé, gsme-li učitelé, gakž můžem sami neučenj a neumělj býti? S gakým prospěchem dostogjme swému poslánj, nepoplyne-li nám to slowo o křjži dobře, swětle, úplně a důstogně ze srdce? Máme-li učiti dobře a práwě, aby slowem našjm žádná duše ode prawé cjrkwe do bludů wtržena nebyla: kterak se to stane, pakli sami prawého a dobrého smyslu našeho náboženstwj nechápáme, prawdy od bludů nerozeznáwáme?

Gestli *auplně*, aby našj winau wěřjcj žádné nauky zbawen nebyl, kterau swětu zwěstowati sám Syn božj s wysokého nebe přišel; zdaž sami w newědomosti některého učenj wězeti, a geho důwodů sobě neswogiti smjme? Gestli *swětle a pochopitedlně*, aby gasné i slabé oko stranu některau w náboženstwj spatřilo, z které by ge pogalo; gak opět toho dowedem, bude-li naše

wlastnj oko tmawé, a swětlo naše pod kbelcem neumělosti; nebudem-li s to ke známostem neysprostěgšjho nauky o křjži tak uměle zapřádati, gako k wědomostem učených? Máme-li ale *welebně a důstogně* učiti, aby swjtalo swětu, že tu ne o pluhu, o plátně nebo o potahu se gedná, že tu o wěci nesmrtedlné, z Boha rodilé duše, že tu o wůli swrchowaného k geho tworům řeč gest, gak toho zas dowedem bez hogné zásoby důwodů welebných a gádrných; gak řečj njzkau, nechutnau, zatmělau, a duchu gazyka tak odpornau, že bychom se mluwjce w besedě wzdělaněgšj o wěcech njzkých a zemských, *tak* howor westi styděli? *)

---

*) „Gen prostonárodné, gen populárně ci pro lid hláseyte, mogi páni, až na winici Páně přigdete," řjkali nám mistři nasi pastorálnj; a wsjm práwem sice, pokudž totiž wýznamem: *pro lid* či *prostonárodnostj* nic giného nerozumjme, než co wýborný Sailer slowy: „*Zlatá gablka na dřewěné mjse*" nazjwati sobě obljbil. Kázanj pro lid gest swrchowaná dokonalost bohoslownj wýmluwnosti, a gen došlj mistři, gako týž Sailer, podáwagj nám wzory populárnj wýmluwnosti. W kázanj populárnjm nechybj wznešenost myšlének, nechybj swětlost a gádrnost důwodů, tam gen hledané a nucené úprawy se nedostáwá; žiwá, čistá přjroda gest rauchem takowé řeči, a srdecnost wáže, wyplňuge a dělj gegj wšecky údy. Prawá řeč pro lid gest takowá, že gi panstwo gen k sobě, měšťanstwo gen na sebe a lid wesuj gen k swému rozumu a srdci strogenau býti se domnjwá. A tak tomu rozuměgj pastorálnj professoři, ku wzoru neywětšjho *populárnjho řečnjka*, kterau nám *w hornj řeči* — arci že gen we zlomcjch — zůstawil, prohljžegjce. Ke wšem se snjžil Spasitel, ale gen aby wšecky zahrnuw z prachu ku wěcem nebeským pozdwihnul. Zatjm newjm, či to gegich winau, že se sami dost populárně newygádřili, či winau, že nic-

A gak mnoho w sobě zawjrá smysl slowa o křjži! Kolik tu pomocných wěd gen ku prodělánj cesty, aby sobě kněz sám swětlosti w náboženských naukách zgednal; aby ge proti utrhawým ustům hágiti uměl! Gak rozsáhlé pole se

---

méně mnozj slowo: *pro lid*, tak sobě wykládagj, že se magj ke wšem wadám a nedostatkům wesnjho gazyka we swém kázanj snjžiti, ne wšak, aby lid z kalu těch nezpůsobu wywedli, nýbrž i s njm až po uši do něho zabředli. „*Zlatá gablka na mjse dřewěné*“ radj nám Sailer podáwati lidu; ale neprawj: na *mjse špinawé, uprášené a plesnivé*. Wyhýbati se má kazatel wšem wýznamům zastaralým, nepowědomým, a gsa potřebau wěci k užjwánj wýznamu nowěgšjho nebo neznáměgšjho donucen, nesmj se to státi bez ubezpečenj se, že lid z položenj, ze směru a neywje ze samého kořene téhož wýznamu prawého smyslu lehko se dohádá; wyhýbati se ale musj kazatel také wýznamům njzkým, podlým a smysl obogetný podáwagjcjm, gakéž w hospodách a čeledinjku se geště snášegj, w chrámjch ale křesťanských *nigak* mjsta naleznauti nemohau. Nemůžeť prawda nikdý oděw ublacený mjti, aby w bláto stržena nebyla. Než co máme řjci, pakli Slowo o Křjži, gak se na mnohých kazatelnách nasj wlasti přednášj, ku prawidlům české mluwnice rownáme? Nezdá-li se, že se - z té strany - we zboru Kwakerů někdy nalezáme, kteřj žádných urcitých kazatelů nemagjce, hnedle pastuchu swého po sklepnjkowi, hnedle řezníka po kregcjm z wytržení božjho rozpráwěti slyšegj. — Toť se prawda obláčj do cárů, a padá w posměch. I sprostý lid to cjtj, že giná gest řeč polnj a giná zase chrámownj, a gako tělo kněze rád w čistém, slušném krogi spatřuge, tak i geho ducha ráď w čisté a prawidelnj řeči poslauchá. Do přjkladů, gakými se proti duchu našeho gazyka brzo zatmělými a směšnými germanismy, brzo prosodickými a neslýchanými gramatickými chybami samé prawdě božj nátisk stáwá, nesmjm ani zawaditi; gelikož bych konce nenašel, a některá kázanj skutečně od prwnjho slowa až do konce, wygma: *Amen* do kazitele českého gazyka náležegj, gegž druhdy časopis Krok wydáwati chtěl; než toho minauti nelze, že takowým řečem wlastnost populárnosti gá-

otwjrá, pakli náboženstwj samo w geho dwa hlawnj djly, totiž w dogmatiku a morálku rozložjme! Kdo tedy položiw ruku k srdci, může, kráčege posledně po prahu paštorálky, řjci: „*Giž gsem wystudowal!*“ — Gen ze *začátků* bohoslownjch wěd gsme sobě za poslednj čtyry léta swých studij připili; do swatyně a do gádra wědy gsme se nezabrali; gen cesta se nám okázala, po které ginj kráčeli, a geště s nebe wěštby newyšlo, žeby táž cesta ze wšech stran dokonalá byla, žeby giné lepšj nalezti, nebo na též cestě

---

drem i korau chybj. Pro luzu, pro klukowinu lidu, ne pak „*pro lid*“ gsau wzdělány, a nesau w cele nešetrnost k osadnjkům, newšjmawost chrámů a newážnost slowa božjho. Snjžiti se máme k lidu, abychom geg k wyššjm známostem pozdwihli; ne pak od něho do spod zahrnuti byli. — Ten ale, genž mé srdce zpytuge, wj, gak welice se wzdalugi, celau winu těchto hřjchů - (ale proto předc hřjchy býti nepřestáwagj) - na swé duchownj bratry prenášeti. Kde, pro bůh! měli gsme se mluwnickým prawidlům našeho gazyka naučiti? Kde a kdy gsme měli přjležitost rozeznati toho důležitého rozdjlu, podlé něhož se duch českého gazyka od ducha němciny lišj? Gen to, co gsme až do gedenáctého asi roku z češtiny od swých matek a domácjch služek pochytili, to býwá často celá naše zásoba, a ta zhusta geště newěrau paměti dost prořjdlá i tělnostj němčiny wšeligak ztjsněná a zpotwořená, s kterau na kazatelny české wystupugem. A tu se z nás magj náhle wýmluwnj Ciceronowé státi? tu máme lid, který za naše wzdělánj tolik danj na professory, za naši bezpecnost tolik synů swých na hranice odwádj, čistým, neporušeným gazykem k Bohu pozdwihowati, a w dobrém utwrzowati? Toho po takowých přjprawách dowésti nemůžem, a k učenj gazyka zanedbaného u koho wlastnj náklonnosti nenj, býwá giž pozdě; an ge čas ku požjwánj prsu, k učenj řeči, a čas ku požjwánj pokrmů tuhých, to gest, k učenj a uměnj wěci samé. —

nowými nálezy se zbohatiti wěc zhola byla nemožná.

Ale negsme-li také s to, řjši prawdy nowým obgewenjm rozšiřowati; a nemůže-li to ani býti, aby každý sluncem byl, a wlastnj swětlo wydáwal: s to nás předc býti může, swětlo giných ochotně přigjmati, prawdy ginými dobyté swěřencům swým wěrně zdělowati, a tudjž ge napřed sobě oswogiti. Kdokoliw z nás po skončených školnjch studijch, za doučeného se pokládage, hřjwnu sobě swěřenau zakopáwá a w učeném wzděláwánj swých duševnjch mocj ustáwá: uwádj na sebe odpowjdánj i škodu znamenitau. Giž to s sebau geho w lidské společnosti stanowiště přinášj, aby náležege k stawu učenému *za ty* myslil, *těm* pokrm záživný a zdrawý pro duši na poli králowstwj, genž z tohoto swěta nenj, dobýwal i w nádobách čistých podáwal, kteřj, aby to pohodlněgi činiti mohl, zas mjsto něho prácem tělesným w potu se podrobugjce, pokrm a oděw *geho* stawu náležitý pro tělo mu podáwagj. Pauze na této odměnné služebnosti spočjwá naše i našich swěřenců práwo.

Pakli kněz po skončených školách ani opakowánjm nabytého uměnj se neobjrá, ani po rozšjřenj zjskaných známostj netaužj: musjť zásobu swého uměnj giž w prwnjch létech — a šťastný, wystačj-li tak daleko — wyprázdniti, a od té chwjle swěřence swé gen ohřjwánjm požjwaných giž pokrmů, či opakowánjm přednešeného

giž učenj krmiti. Poněwadž ale každé opakowánj kauzelnau wnadu nowoty ztrácj; poněwadž každý člowěk toliko swůg způsob widěnj a mluwenj mage, opakowanému učenj, bez porady s mysliteli ginými, nowau twář a půwabnost uděliti nesnadno umj: tu sobě počjná swěřený lid u wyučowánj pomalu stýskati a dřjmati; počjná wyučowánj křesťanské docela opomjgeti; ale také na duši chudnauti, čas mezi wyučowánjm buď na mjstech ne wšeligak počestně tráwiti, buďpo cizjch osadách pokrmu zážiwněgšjho hledati. Marně se potom lid wěřjcj ku poslauchánj slowa božjho swoláwá a nutj; marně se kázanj brzo přede mšj, brzo po mši a do mše překládá; gen tělesná přjtomnost osadnjho lidu se tjm neywýš dosahuge, duše ale nechce wjce požjwati, čjm se byla gednau přesytila. I tu by se mohla pjsmenami zřetelnými stará průpowěď napsati: „Bonum vinum non indiget hædera.“ Z toho giž swjtá, proč se i prostřednj kazatelé w prwnjch létech rádi slýchagj, a na koho později wlastně žalugj, wedauce sobě stjžnost, gaká že mezi křesťany wlažnost panuge; an, prý, kostelowé mezi kázanjm gsau prázdni. Gaká to ale pro duše osadnjků záhuba! A kdo toho winu i nesnadné odpowjdánj ponese?

Wšak znamenitěgšj škodu působj kněz, newzděláwage se, sobě samému. Ne proto, že se wšech sladkých rozkošj zbawuge, které Uměny swým ctitelům neskaupě podáwagj; že čas práz-

dný neužitečně mařj, a wšem rušitelům wnitřnjho pokoge, kteřj pod swěcenau i neswěcenau hlawau při zahálce bugně rostau, srdce otwjrá: ale že pomalu sám na duchu oslne, zmalatnj a od swých neučených osadnjků leda že po taláru se rozeznáwá, ač by diwu nebylo, gestli by kdo neznámý týž oděw pauze za přestrogenj pokládal. Žádáť duše tak dobře gako tělo k zrůstu a zachowánj swé sjly potrawu ustawičnau a nepřetržité cwičenj. — „Ingenium longa rubigine læsum torpet et est multo quam fuit ante minus,“ učil giž starý Ovid, což skaumagjce kteraukoliw duševnj moc swatau prawdau býti widjme. Gako nůž negsa upotřeben rzj pocházj, gako oheň bez hořiwa hasne; tak i moci duševnj bez cwičenj od rozumu až do paměti bělmem se potahugj, chudnau a omdléwagj. Gak militně se ale stará prawda: „Regreditur, qui non progreditur,“ tak na knězi značiti počjná; tu se také žiwot kněze do končin žeruplných zahybá. Každá neobyčegněgšj práce uwádj ho w nesnáze; tázán o radu, neumj gi lépe, než kterýkoliw osadnjk uděliti; mage swědomj řjditi, newj, gak pauhé zewnitřnj úkazy k půwodnjmu prameni odwáděti, gakým lékem pomáhati; žádán o půgčenj nebo o zwolenj knihy ke čtenj, k modlenj — nemá gi, nečetl gi, nezná gi; mage proti měniwému duchu času wáleti, newj ani, žeby takowého ducha bylo. I padá giž slowo geho w lehkost; důwěrnost k němu mizj; lid znamenage,

že geg zpráwce duchownj prawau wzdělanostj duše nepřewyšuge, a slyše gazyky cizjmi swé wyslaužence i w podruzjch šweholiti, počjtá si to na prsty, že talár gen ze sukna a řemeslnjkem zhotowený nemůže knězi žádné wětšj ceny přidati, než kterýkoliw giný krog člowěku zláge. I weta gest tu po celé wážnosti; ale také po celé spokogenosti a blaženosti kněze. Srdce lidu se mu zawjrá; swědomj osadnjků se ho stranj; ač pro děti či mládež a pro potřebu stawu kněžského geště wšjmán a w rozmluwě o hospodárstwj nebo w besedách neduchownjho účele snášen býwá. Srownáwá-li podobný duchownj w některé gasněgšj hodině swé powolánj se swým nezdařilým působenjm, co k tomu, medle, geho srdce a co geho swědomj prawj? — Protož dj Sailer: „Sei nach der verlassenen Schule entschlossen, das Geschäft des rechten Studiums, auch ausser der öffentlichen Schule, fortzusetzen. Wer diesem Rathe nicht folget, wird fürs erste ein stillgestandener Jüngling, nie reifend zum Manne, auch in den Jahren des Greises noch unmündig; fürs zweite auch als Mann den Lieblingsfehler des grauen Alters begehen, und loben acta se puero, und diese Schwachheit mit zu Grabe tragen.“ *)

Neynutněgšj ale potřebu k pilnému ano ustawičnému wzděláwánj se čtenjm a samočinným

*) Sailers Pastoraltheologie III. Thl. Seite 285. Grätz 1818.

studowánjm ukládá nám duch přjtomného wěku. Gsau arci někteřj, genžto radj, aby sobě kněz ducha wěku dokona nic newšjmal; mně se wšak zdá, že čeho sobě lid wšjmá, toho kněz o spasenj swého lidu pečliwý newšjmawým býti nemůže; ano domnjwám se, že práwě kněz wjc, než kterýkoliw člowěk na swětě do znamenj wěků znáti se musj. Kdyby mně o důkazy bylo, dal bych ge i z wěci i z přjkladu mužů nade wšecku pochybnost wznešených; něž musil bych toto pogednánj ginák okřtiti. Zatjm gen na wjru zde podáwám, že gako plawci wětru, tak my ducha wěku šetrni býti musjme. Má pak duch našeho wěku, gako každý plod času, swé dobré i zlé strany. Neylepšj z nich může býti, geho až ku podiwu rychlé prospěchy w řemeslnosti, w uměnj a celém oboru swětských wěd. Duch člowěka žásne až, powažuge-li, že se gindy za celá stoletj tolik nowých, prospěšných a poněkud i ráz dokonalosti nesaucjch nálezů swětu neobgewilo, co nám gich teď gediné desjtiletj poskytuge. Může-liž gen náboženstwj w tom rychlém praudu a spěchánj wšech lidských wěd k dokonalosti, stářjm zašlé, na swém stanowišti samo nepohnutelné setrwati? — *Může a setrwá!* Giného půwodu gsau lidské wědy, w zemi počaté, z rozumu nedokonalého zplozené, a giného ge zase půwodu náboženstwj na nebi počaté z rozumu neydokonalegšjho. Wědy lidské, na počátku dokonalosti nemagjce, musj k nj poslaup-

nostj času dozráwati; náboženstwj, ač w času se okázawši také swůg mladý wěk mělo, nedokonalosti zemských wěcj předc nikdý podrobeno nebylo. Gako podařené djtě, přicházegjc na swět, giž wšecky údy mjwá, které se při geho narozenj giž pogewugj, a které pozděgi u wnitř se wyskytugj, k těm aspoň zárod w sobě chowá: tak práwě přišlo náboženstwj Ježjšowo w úplnosti swých weškerých článků wjry a mrawů na swět. Pokud by tedy někdo *tjm* Ježjšowu náboženstwj k wětšj dokonalosti pomáhati chtěl, že by mu nowých článků wjry a mrawů přidáwal, nebo starých ugjmal, zpotwořil by ge, a Spasitel božský by ge tak málo za swé uznáwati mohl, gakoby se matka protiwila, mjsto swého podařeného djtěte giné sobě s dwěma hlawama nebo s gednau toliko nohau podložené za swé uznáwati. *)

---

*) Ničeho negsau nepřátelé cjrkwe *katolické* žádostiwěgšj, než přjkladu naleznauti, že buď nowé články wjry a mrawů nad zgewenj Páně učila, nebo staré njm zgewené zawrhla. Až potud se ale útoky gegich se štěstjm nepotkaly. Cokoliw za přjklady uwáděli, náleželo buď do článků podstatných, nebo do nauk pauhé kázně a přjpadných. Z ohledu oněch sobě často nerozwážili, že článek ten, byť také hned za wěku Apoštolů wýslowně hlásán nebo aspoň napsán nebyl, předc w kázanj gegich nebo w pjsmu tak se skrytý nalezal, gako kwět w paupětí, a znak nowoty že by se mu tak nesprawedliwě připisowal, gako by rozwitau růži někdo za ginau kwětinu pokládal, než zač se gegj paupě drželo? Kdo slunce w běhu udržeti nemůže, ať se také nepokaušj wywinugjcj se klasy nebo wětwe ze zdrawého kořene zdržowati, anebo to aspoň za hřich někomu přičjtati, že neuhagite-

Wšak musj-li samo náboženstwj, gako slunce u prostřed swých bludic, w tom rychlém těkánj lidských wěcj nepohnutelně setrwati: nemusj ano nemohau proto geho sluhowé s zalo-

---

dlným přjčinám nebránj následky plodíti. Cokoliw giného cjrkwi swaté za proměny wytýkáno bylo, náležj wšecko buď do pauhé kázně, nebo do článků přjpadných. W těch ale cjrkew swatá swrchowané dokonalosti a tudjž i neproměnitedlnosti nehágila nikdý. Kázeň cjrkewnj a články přjpadnj nenáležegj k podstatnjmu tělu náboženstwj; ale gen oděwem geho gsauce, podlé potřeby wěku s náboženstwjm do přjbuzenstwj wešly, a gako oděw každý zas odloženy býti mohau. Neb cokoliw čas zplodil, to cas opět střásá. Wjť cjrkew swatá dobře, že gako se Bohu neproměnitedlnému ljbilo božstwj swé lidským tělem w Kristu zakrýti, a tož tělo wšem proměnám člowěka, gako: porodu, zrůstu, mdlobě, sjle, hladu, nasycenj, bdělosti, spanj, ano samé smrti podrobiti: práwě tak se mu též zaljbilo náboženstwj s nebe pošlé do kmentu na zemi urostlého a člowěkem setkaného zahaliti. Wjť cjrkew swatá, že gako člowěk, wedlé potřeby rostaucjho těla a powětrnosti, giž wolněgšjm, giž chladněgšjm a teplegšjm rauchem se přikrýwá: tak i náboženstwj, cokoliw w geho kázni a přjpadnostech stářjm zacházj, cokoliw swug prwnj blahočinný wýznam tratj a důležitým potřebám wěku gako letnj oděw sychrawé zimě nedostáwá, wšecko to proměniti, obnowiti nebo docela zrušiti může; gelikož žádný oděw do těla nezarůstá. Křiwda se tedy děge cjrkwi swaté, pakli we swém přjpadujm zřjzenj kdy ceho proměnila. Opraw a nápraw ge we wšech zemských wěcech třeba; kola času se zastawiti nemohau, a maudřegi zagisté gednala cjrkew, sama s hůry potřebné oprawy w kázni a přjpadných článcjch působjc, než aby omeškánjm swým přjčinu k zespodnjmu oprawowánj poskytala, čjmžby weliké části celého stawenj ku pádu se chýlily. Tak aspoň gednala cjrkew weždy, a tak i budaucně, lečby gi duch Kristůw opustil, gednati nepřestane. — Zdá-li se pak zase někomu, že w těch oprawách cjrkew dost nepospjchá, že tak mnohá duše z lásky wypadá: ať powážj z druhé strany, kam až se cjrkew katolická šjřj; gednota že gest, pokud možno i w přjpadných wěcech, — gegj hlawnj účel; a co se nám nebo našemu sausedu Němci zdá, že se nezdá geště Amerikánu, anebo gen Španělowi.

ženýma rukama a beze starosti o budaucnost s oným nestarostliwcem powoláwati: „Deus regit mundum; quid mihi frangam caput?“ Neboť geli také náboženstwj dospělé ku přigetj wětšj dokonalosti, gakožto plod nebes, neschopné: nenj proto geho známost w našich hlawách naskrz dokonalá; negsme my s nebe přjchozj, zwláštnjm zgewenjm nadšeni, a tudy také gen časem dozráwati můžem; neřku, že samo naše náboženstwj giž tak ze wšech stran ošetřeno a prohljdnuto nenj, aby wždy swým pokorným ctitelům nowé, nespatřené krásy neodkrýwalo. Když ale našeho wěku ta gest powaha, že w každé wědě, w každém řemeslu k dokonalosti se žene, odpustjliž se to gedinému knězi, aby geho wyučowánj rok po roce bylo chatrněgšj a galowěgšj? Nikoliw! Náš wěk, a to gest geho strana neyhoršj, nenáwidj náboženstwj, a proto také nás geho sluhy milowati nemůže. Než nad tjm se nermuime; gelikož sluhowé mistra lepšj negsau. Ano blaze nám, wyženau-li nás ze škol gen proto, že Krista, hlawu naši, nenáwiděgj! Běda ale nám, pakli si wěk náš náboženstwj i Krista pro naši neumělost a wášeň w lehkost i nenáwist béře; pakli cjrkew geho, zas gako druhdy, na swé poraněné tělo okazugjc, žalowati musj: „To gsau rány, které mně neumělost a hřjšné howěnj mých služebnjků nadělaly!

Byl wěk, we kterém pauhé mrtwenj těla, sama zdrženliwost a mnohá modlitba knězi bez

učeného wzdělánj dobrau powěst a přjzeň, náboženstwj ale lásku zgednaly; náš wěk, ač neprawosti u žádného kněze bez přjsné cenzury nepromjgj; ač pobožnosti čisté a prawé ctnosti u každého kněze až s přjlišnau snad přjsnostj wyhledáwá, přimhuřuge předc oko při menšjm mrtwenj těla: ale za to hledá u kněze newšednj wzdělánj duše, a toho nenalezage, krčj i nad neycnostněgšjm duchownjm ramenem, nazjwage ho: „*dobrau dušj*“ což ge asi tolik, gako: „*ubohý sprosták*“; náš wěk prawj, že pauhá cnost, ač hlawnj a newyhnutedlnau potřebau na knězi, toliko sprostému osadnjku stačuge; duchownjmu zpráwci ale bez oswjcené mysli, že k žádné zwláštnj zásluze neprospjwá.

Gsau-li ty a gim podobné žádosti našeho wěku slušné či nic, nechci rozsuzowati; ale poněwadž náš wěk gen proto náboženstwj nenáwidj, že geho krásy, geho nebeského půwodu a blahočinného působenj nezná; poněwadž gen *po nás* náboženstwj poznati moha, učeným gsa k newzdělaným do školy choditi se stydj; poněwadž z kněze w lehkost a newšjmawost uwedeného taž lehkost a nešetrnost také na oltáře přecházj; a přes to každý, newzděláwage swých duševnjch mocj, gak může, wůli wšemohaucjho se protiwj: mohu tuto směle položiti, že kněz každý solj porušenau a swětlem tmawým se stawá, pakli ducha swého na winici Páně přiměřeným

čtenjm a samočinným studowánjm wzděláwati přestáwá.

Urážj-li se kdo nad učenau wzdělanostj, wida mjstem kněze pro učenost pýchati, nebo giného zas swětěgšjch powinnostj pro samé čtenj opomjgeti: řeknu krátce, že toho učená wzdělanost winu nenese; že za každého w takowých wadách, při učené wzdělanosti, postiženého kněze deset gich pogmenugi, kteřj ač swému zraku aspoň čtenjm neubližugj, předc i bratřjm swým rádi přes hlawy hledjce mnohých článků w kapitole swých pastýrských powinnostj nedopatřugj. Ano řeknu, že tomu práwě na opak. Prawá oswjcenost mysli okazuge člowěku, gak málo geště umj; wede ho ku pokoře; podáwá srdci geho w ustawičném čtenj nowé prostředky i nowé pohnútky, netoliko sebe, nýbrž i swěřence swé wzděláwati. Duch práwě wzdělaný slunci se rowná, které zahřjwá i swjtj, a kterého se učenost gen na oko se stkwaucj gako studený měsjc, kde gen může, stranj.

Pominu také těžkostj, gichž někteřj odtud proti pilnému čtenj a samočinnému studowánj nahrnugj, že se nám času nebo peněz nedostáwá; — plynauť z nechuti a ne z dobré wůle. Času-li k tomu nebo k ginému: proč by nemohl býti také k čtenj? a gsau-li penjze na to neb na giné, pročby gich také něco na knihu nezbylo? W šestnácti létech swého kněžstwj shledal gsem u mnoha wýborných bratřj, že se při práci, až i

sjla člowěka gediného přewyšugjcj, předc geště něco času dobrým pořádkem ušetřiti, a při důchodech, gichž pro neslušnost, gak nekněžským platem se mjstem kněz odbýwá, ani gmenowati nesmjm, předc mnohý spis do roka přikaupiti a gako wzáctný poklad ke zbjrce kněhownj přiložiti dal. Wjm, bratřj, čeho se mnohému z nás nedostáwá; negsau to penjze, nenj to čas a gasnost zraku — ale *dobrá wůle.* Gak by se tomuto neyhoršjmu zlému aspoň zwolna pomoci mohlo, wynasnažjm se geště nasledugjcjmi myšlénkami nawrhnauti.

Gjmage se pak tento djl swého úkolu rozhodnauti, nepřehljžjm těžkostj snjm spogených. Nadmjtnau mi někteřj, že tu lidská rada nic neprospěge; láska k samočinnému studowánj že wyrůstá na zwláštnjm smyslu duše, kteréhož kdo nemá, marně se ke čtenj nabjzj; že náklonnosti lidského, zwolnostj zaopatřeného srdce negsau wěci kowu, hljně nebo dřewu podobné, aby do uniformy twořidlem sljwány, nebo saustruhem wystruhowány býti mohly, a že to tedy wěc docela neužitečná činiti slowa o předmětu podobném. A wšak titéž nepowažugj, že pauštěgjce takowým prawidlům mjsta, celé wychowánj ba i náboženstwj za wěci zbytečné wyhlašugjce, po gednau také zkušenosti wšech těch wěků a zemj bog wypowjdagj, we kterých druhdy uměnj a wědy kwětly, dokud gim přjzniwé okolnosti pomáhaly; wyhasly ale, gak mile okolnosti ty wymi-

zely. Na přjklad wyberu gen země Helenské, čině pozorna na znamenitý rozdjl těch končin strany wědeckého wzdělánj za gegich samostatnosti a za wlády půlměsjce; z pole cjrkewnjch letopisů ale uwedu gen tu otázku, proč že gsau swatj otcowé třetjho a čtwrtého stoletj pro nás až podnes w wýbornosti spisů mistři nepřekonanj? Předc gim zwláštnjho zgewenj božjho nepřipisugem; prameny, které gim přitékaly, geště newyschly, an po wysušitedlných luzjch cjrkwe bez kalu se winau; lidské pokolenj, — ač neupjrám, že gsau mužowé, kteřj se každým stoletjm roditi nemohau — tak se newysjlilo, aby tenkrát samé znamenité a welké, pozděgi zas samé slabé a nepatrné muže ploditi musilo. Widjmeť, že se mezi lágj do dnes tu a tam mužowé welicj rodj. —

Zatjm pak bez těžkostj tato část úkolu nenj. Smysl lahodu samočinného studowánj pogjmagjcj nebudj se tak záhy, rychle a mocně, gako ti smyslowé, kterými lahodu gjdel, krásu přjrody, anebo potřebu společnosti poznáwáme; přes to se také kniha, nádoba duševnjch pokrmů, pochotnau wůnj, kauzelným půwabem smyslné krásy, nebo ljbým sauzwukem hlasu tak do smyslů nelaudj, gako předmětowé přjrody widitedlné, aniž také sama člowěku na oči nechodj. A wšak i tu poskytuge zkušenost, gegjžto ruky se zde wěrně přidržjm, některé prostředky, gimiž tyto těžkosti aspoň z wětšj části odstraniti se dagj.

Zawjragj se pak tuto wlastně otázky: *kdy*? *kým*? *gak*? a *k gakému* zwláště čtenj či samočinnému studowánj má se láska u mladého duchowenstwa buditi?

Táži-li se giž dušj pozornau těch ctihodných veteránů, genž pod střjbrnými šedinami uměnj buď Zionské buď Olympické w kterémkoliw stawu mladistwau geště horliwostj pěstugj, chtě u gegich nohau wyzwjdati, *kdy* ge tyto milostenky swým růžowým wěncem opautaly: slyšjm gednoho že galy, když skladným gazykem zwolených Řjmanů a krasocitných Řeků brzo po břehu Tibery Město swěta prohljžel, brzo ke hrám olympickým pozwán, zápasu sjly, rychlosti a uměn okem užaslým se diwil; giný se gim zaswětil, když dráhy mysljcj moci skaumal, nebo zákony přjrody uwažowal; giného zas tenkrát opautaly, když tagemnému bohoslowj se zaswětiw, na křjži prawdu dohljdl, giž we kněhách mudrců marně byl hledal; k některému se ale teprw po wyswěcenj, an na gednotách osaměl, za průwodkyně budaucjho žiwota přitulily. Ač tedy w rozličných dobách, předc wšickni za wěku mladého uměnami zagati byli. I twrdj se tak zkušenostj prawda ta, že se láska k samočinnému studowánj ne giž w zletilém, bez studowánj sestálém, nýbrž we mladém člowěku buditi musj; neb žádná zagisté láska nezabjrá se do srdce podzimnjho, horkem letnjm wypráhlého a mrazem giž giž tuhnaucjho; nýbrž do duše garnj a teprw rozkwe-

tagjcj. Podobně gako setj a sázenj swé určité skoro dny, tak též štjpenj lásky ke čtenj swá wyměřená léta má, přes která se ani w zadu ani z předu kročiti nesmj. Počjnagjc giž od latinských, zwláště pak od humanitnjch třjd běžj táž lhůta až do prwnjch let po wyswěcenj. Pakli se tato dlauhá lhůta prodřjmá, zarůstá bez těženj a bez užitků ta neykrásněgšj hřjwna, genž duši lidskau ozdobuge, a kterau swrchowaná maudrost božj tak dobře zárodem k dokonalosti opatřila, gako týmž znikem každé gádro a semeno darowané býti widjme.

Ne tak určitě dá se wymeziti *kým* se má w duši mladistwé láska k samočinnému studowánj buditi? Gsauť některé hlawy samorostlé, o nichž by se po lidské řeči prawiti mohlo, že Bůh při gegich twořenj práce a nákladu nelitowal; hlawy, které gako zwláštnjm wnitřnjm smyslem nadané samy swau se hodinau probuzugj, a gako wčela bez pobjdky a bez wůdce medowý kwět hledá, nalezá i poznáwá, tak samoděk rozšjřenj swých známostj hledagj a nalezagj. Podobné hlawy nepotřebugj žádných budjčků, leč toho gim třeba, aby se we swé pěkné činnosti na útraty těla nepřebjraly, na čtenj nebezpečné a nesměrné nedáwaly, a tak zdržowány swým blahočinným swětlem dále swětu slaužiti mohly. Opominutjm toho zhasl před časem mnohý mladjk, gehož ztrátu wlast i cjrkew těžce nesau; mnohý si ale mjsto prawého oswjcenj duše gen mo-

zek na škodu cjrkwe i wlasti popálil a srdce wysušil.

Wšak takowých hlaw po hustu nenj. Nerownost a rozmanitost, uhelnj zákonowé wšeho řádu, šjřj se až do řjše duchů. Wětšj počet mladjků, genž se každoročně w našich latinských školách nahrnugj, ge toliko prostřednj zdárnostj podlé ducha opatřen; ale tato prostřednj zdárnost, gsauc pilně wzděláwána, přinášjwá užitky neypožehnanějšj. U takowých může se a také má se láska ke čtenj a samočinnému studowánj buditi: 1. gegich učitelem či professorem, buďsi we školách latinských, mudrckých, nebo giž bohoslownjch. Na to široké pole, k němuž mne mysl u tohoto mjsta w prawo i w lewo zawádj, se nepustjm; ale zkušenosti každého ze swých ctihodných bratřj se dowolám, wěda, že nebude, kdoby s utěšenjm na některého ze swých býwalých učitelů zpomjnage w duchu neřekl: „Muži, twého gména umjrage s uctiwostj geště wyslowjm; tobě, cokoliw mysljm a konám dobrého, náležj znamenitý djl zásluhy; bez tebe byla by se duše má k maudrosti ani ke cnosti nenesla; ó že mně nepřáno pod tebau, nebo tobě rownými učiteli celý běh mých studij konati!“ Že to maudrý a swědomitý učitel působiti *může*, widjme na přjkladech žiwých; an tjm rokem z těchže škol gedny žáky na srdci zpustlé a s nechutj ke knize na prázdniny ubjrati se spatřugem, co zatjm druzj s ušlechtilými mrawy a s neljčenau skro-

mnostj také o prázdninách rádi po peru a po knize se pjdj. Widauce tak školu ode školy se lišiti, *) widauce wyučence gednoho muže uměnjm se skwjti, wlasti i cjrkwi s oslawau slaužiti, a wyučence druhého nic: možno-liž tu na gednoho zásluhu, na druhého winu nepřenášeti; dokonce stáwá-li se to w těch dwau *rozhodných* létech humanitnjch, gelikož pozděgi ne sice nemožno, předc ale těžko býwá doplniti a naprawiti, co se dřjw omeškalo, nebo porušilo.

Zatjm by to byl blud těžký samému professorowi celau zásluhu nebo winu podařeného a nezdařeného wzdělánj duše přičjtati. Nepůsobjť učitel samogediný na mládež. Mimo množstwj okolnostj, genž náklonnosti w mladém srdci budj, a směr gegich wyměřugj, *gsau to zwlášť spolužáci*, gegichž zágemné obcowánj náramnau mocj na se působj. Stromu o samotě může skoro sám štěpař směr zrůstu a rozklad wětwj wykazowati: ne tak u štjpků společně rostaucjch. Ti štěpařowi něco málo práce s objránjm a wy-

*) Takowý rozdjl shledal spisowatel r. 1815, an se mu dostalo we třech neděljch trogj ustaw bohoslownj w Čechách spatřiti. We dwau přestáwali žáci bohoslownj na tom, když školnj úkoly odbyli. Procházka a kratochwjlenj bylo po těch ukoljch gegich tauhau gedinau, gen pořjdku který měl se ke knize, w které školnj *lekcj* nestála. W semináři třetj ale nalezl spisowatel tolik samocinnosti u mladých bohoslowců, že se na giném swětě býti domnjwal; an geden práwě pěkněgšj mjsta z knihy wynjmal; sedělo pět, šest giných ctenjm zwoleným se bawjce, a ginde zas tolik i wjc o zásadách nebo obsahu spisu neynowěgšjho rokugjce.

řezáwánjm zůstawugjce sami sobě zrůst swůg wykazugj. A tak hnedle děge se w našich školách. Gen tři anebo dwa mladjci, uměgjce sobě důwěrnost spolužáků zgednati, gsau s to celau školu dobrým duchem naplniti; ale též gedinkým přezděwem: *papauškowánj*, z pilnosti strhnauti a na srdci porušiti. Tato okolnost neupjráwá se, geli řeč o porušenosti některé školy; a předc mjwá na opáčnj straně stegnau zásluhu. Samo professorowo slowo se wšemi wýhrůžkami newcházj tak hluboko do srdce žáka, gako slowo přjkladného staupence, genž zisku a cti ze swého pobjdnutj nehledá, řeč swau důwěrným rauchem přátelstwj odjwá a rozdjlem wěku se nelišj. Gsa o tom žiwě přeswědčen, že ctné gednoty žáků netoliko před mnohými wýstupky mladý wěk ochraňugj; nýbrž i lásku k wědám a samočinnému studowánj rozněcugj, neostýchám se za prawidlo uwesti, že se láska k samočinnému studowánj také: 2. spolužákem zbuditi může a má.

An pak ani po wyswěcenj aspoň w prwnjch létech srdce tak twrdě neokorá, aby se w něm láska k samočinnému studowánj zegmauti, nebo giž zňatá před wyhasnutjm uchrániti nemohla; třebať, aby i tu bylo, *kým* by se toho pěkného účele dosáhlo. Těch mi ale netřeba hledati daleko. Kdož může účinliwěgi na srdce mladého kněze působiti, gako *a*) upřjmný spolukaplan též nebo aspoň bljzké osady; gako *b*) geho wlast-

nj farář, *) c) děkan či představený střjdnictwj, a konečně d) sama slawná Konsistoř.

Krom těchto se nikým wjce láska k samočinnému studowánj po wyswěcenj buditi a rozněcowati nedá. I krewnj přjbuznj počjnagj se nás po wyswěcenj, arci ne w každém ohledu, zdalowati, a buď z ostýchawosti nebo ze skutečné studenosti ani poklésky ani omeškánj naše nám newygewugj. Gen my gsme sobě wespolek bratřjmi a matkau! Takéť ale se srdce naše žádné

---

*) Gen na kněze w prwnjch létech po wyswěcenj *může* farář a saudruh na témž stupni stogjcj tak blahočinně působiti. Spatřugem owšem tu a tam mladé duchownj s uměnami se bawiti u farářů, kteřj sami knih nehrubě gsau pečliwi; ale pořjdku nagdeme, aby — kde farář samočinnému, ne wsak na studeno swjtjcjmu studowanj se zaswětil — tam též nowoswěcený kněz wětšj nebo menšj láskau k uměnám se nerozuj til. „Za to Bohu neywjce děkugi," psal mi druhdy kněz nad mau chwálu wznešený, „že mně po boku takowého faráře na winici Páně pracowati popřál, který, cokoliw se we mně dobrého kdy počalo, slowem i přjkladem obžiwuge; gemu mám co děkowati, že mne kniha geště těšj; geho láska mne gako na wodjtkách držj." Týž wýborný kněz odpočjwá giž w hrobě bljzko českých hranic; stáwal swým spolužákům od latinských škol až do pastorálky w čele, slynuw uměnjm i ctnostj nad giné, a přede prawil, žeby geg „*nezkušenost i srdce na mnohau zcestnost byly zanesly*," kdyby se k maudrému a ctnostnému faráři nebyl dostal. Gistě že toto wyznánj patrně okazuge, gak blahočinně farář na žiwot a náklonnosti swého mladšjho bratra působiti může. — Týž farář. gsa nynj nemalau ozdobau gedné české Konsistoře, zůstawil geště dwa kněze na winici Páně, kteřj podobným duchem pracugjce dioecezj swé za ozdobu slaužj. Arciť zbuzowali oba giž w bohoslowj dobrau naděgi: ale kolik takowých známe, genž dobrau naděgi při wyswěcenj podáwagjce, u mužů lehkými prawidly sami se zlehčili! —

přjmluwě wolněgi neotwjrá, gako té, genž z ust upřjmného bratra, nebo otcowského představeného pocházj. Toho upjrati nemohauce, musjme připustiti, že se *těmito* láska k samočinnému studowánj i zbuditi i zachowati dá. S gedněmi z nich mladý kněz každodenně obcuge, gegich přjklady gako zkušeněgšjch, gsa nowě wyswěcen, často bez dlauhého skaumánj za prawidlo žiwota přigjmá; gedněm ge zase řádem swatowlády podroben, poslušenstwjm zawázán, po gegich spokogenosti taužj, a slowem lásky z gegich ust wjc než zlatem se zanjmá. *Mohau-li* ale swrchu gmenowanj lásku k samočinnému studowánj w srdci kněze zbuditi nebo zachowati, *gsau k tomu také zawázáni*, čehož dokazowati bylo by zbytečné.

Nynj se giž o to gedná, *gak* se má láska k samočinnému studowánj zbuditi nebo zachowati? Tato wšak otázka gest práwě i neyduležitěgšj i neytěžšj. Podlé rozličného stanowiště a podlé hodnostj těch osob, které k tomu úřadem nebo bližšj láskau powolánj magj, wycházegj také rozličné cesty, na nichž se toho účele dosahuge, a to sice tak wyhražené, že týž prostředek, kterým u p. *professor* cjle swého docházj, *rukau farářowau* podáwaný mjsto chuti spjš zoškliwenj uměn působj. Záležj tu též na zwláštnjm daru, a řekl bych, požehnánj některé osoby, gjžto se každé podniknutj dařj, a gegjžto slowo wždy dobrau půdu nalezá; kdežto giný dost dobrau wůlj i nema-

lým uměnjm opatřený wzdychá bolestně, že na geho práci a podnikánj gako kletba ležj. Toto pak wšecko nedá se, neřku toliko mým, ale nižádného perem do poslednj čárky wytknauti, a předc na tom mnoho záležj, aby taž láska brzo násilným buzenjm spjš wystrašena, než zbuzena nebyla, brzo zase slabým toliko dotknutjm procjtnauc na chwjlku, opět w dřjmotu nepadla.

Za hlawnj zásadu může nám zatjm i zde ta prawda slaužiti, *že wšeliká láska,* tudy i láska ke čtenj, *gen na poznánj milowaného předmětu wyrůstá.* Až pokud duchownj wnady, přjgemnost a užitečnost nepřetržitého studowánj nepozná, až potud se také nikdý s láskau ke knize mjti nebude. Tak se celá odpowěď na hořenj otázku wlastně w těch slowjch zawjrá: *gak to způsobiti, aby duchownj mladý* buď před wyswěcenjm, anebo po wyswěcenj *půwaby umění seznal.*

K té známosti pak nedá se mladé srdce nikým nawesti, o gehož lásce k sobě patrných důkazů nemá; lásce wšecko powoluge, láska wšecko přemáhá: nenáwisti wšak protiwj se každé srdce. Pročež nemohu ginák, *než lásku za hlawnj prawidlo wyhlásiti, po němž by se láska k samočinnému studowánj zbudila a šjřjla.*

Tau měrau gsem ale přeswědčen, že kdekoliw na poli mnoho neřesti a kaukole roste, tam se obilj dobrého málo urodj; nebo ginými slo-

wy: w kterémkoliw srdci hřjšné náklonnosti a wášně bugně se zmáhagj, tam mimo giné cnosti ani láska k samočinnému studowánj nezniká, nebo aspoň zniklá brzo umjrá. Protož wolal bych za druhé: *měgte, kdokoliw mladé srdce láskau k uměnám naplniti máte, péči bedliwau a swědomitau, aby sobě tož srdce žádná wášeň dřjwe otrocky nepodmanila.*

Krom těchto obecnjch prawidel opowážjm se geště některých zwláštnjch dotknauti. Budiž professor, chtěge mladé srdce s uměnami seznámiti, sám wraucj láskau k wědám naplněn, aby se widělo, že ne snad pauze z platu a mzdy, nýbrž za potřebau wlastnjho srdce se s nimi kochage, známost gegich rozšjřiti hledá. I tu platj, co w každém skoro začátku mjsto mjwá: Exempla trahunt. — Týž poswatný oheň, genž srdce professorowo zahřjwá, wydá i swětla i tepla tolik, že se žáci sladkosti wěd zagisté dotušowati, po nich taužiti i gich wlastnjm smyslem požjwati chtjti počnau.

Marně bych se snažil na papjru ljčiti, gak maudrý a swědomitý professor probuzený smysl pro wědy žiwj, aby geg ani nepřesytil, ani lačnostj nezemdlil; gak swé wědy úd po údu odhaluge, až i celau gegj krásu a směrnost čistému oku odkrýwá; gak slabému srdnatosti a pomocné ruky dodáwá i těžkosti nahodilé odstraňuge; gak toho bedliw, že se žáci wespolek lepšiti i rušiti mohau, silnému zwlášť lásku upřjmau k saudru-

hům štěpuge, na geho wzdělánj a mrawy, zwlášť, magj-li k němu spolužáci důwěrnost, neybystřegšj zřetel obracj, wěda, že cokoliw na geho srdce přiložj, tjm se wšickni spolužáci hřegj, a gako rodičowé prwnjm djtětem wšecky děti, tak on takowým žákem wšecky spolužáky wychowáwá; — gak pomocné knihy rád do ruky podáwá; na práce z pilnosti zwláštnj ohled béře; gak prawé krásy we knihách klassických w celosti, ne w pauhém přjkladečku školnj knihy, hledati a sobě okazowati dáwá; gak korrepeticj, když giž bez toho gindy i s wěcj — co se učitelů tkne — neznámého slowa býti nemůžem, za přjležitost powažuge, aby obor těch známostj u žáků rozšjřil, k nimž wyměřená hodina školnj bez geho winy nestačila. To wše, i giné, cokoliw mi prospěšného býti se zdá, kdybych zde napsal, předc bych ani třetinu nepowěděl, gaké prostředky k seznámenj žáků s užitečnostj a krásau wěd we srdci maudrého a swědomitého professora gsau založeny.

Nedá se žádným slowem ljčiti, *gak* spolužáci, spolukaplani, anebo faráři k tomuž účelu přispjwati mohau, leč tjm, co se giž obecnjmi prawidly wyřklo. Kde se srdci srdce důwěrně otwjrá; kde se obapolné wady, mohauce napraweny býti, w lásce oprawugj, a ginák aspoň w lásce snášegj; kde, po přjslowj, ruka ruku mygе: tam se rádo o wědách bohoslownjch i swětských rozpráwj, čjtá i poslauchá; tam se kni-

hy gádrnostj a krásau znamenité rády zdělugj a okazugj; tam se cesta zná lepšj i kratšj, než bych gi kdy wypsati mohl. —

Gako se pak zkušenostj často oswědčilo, že *ti* theologowé, kteřj giž w semináři krom školnj knihy také něgaký časopis, ba gen politické nowiny, brzo na swé penjze, brzo darem swých biskupů čjtali, — také na winici Páně rozšjřenj swého uměnj z wětšj části pilni byli: tak se tauž zkušenostj shledáwá, že kněžstwo těch vikariátů, kde se na společné útraty knihowny děkanské před a po žádosti wyššjch úřadů zřjdily, kde se společně časopisy bohoslownj čjtagj, znamenitě wzdělanostj duše nad tjm kněžstwem wyniká, w gehož vikariátu geště nic takowého nenj. Protož musjm i tu swé na zkušenosti založené přeswědčenj wyznati, že biskupštj děkanowé, gsauce hlawnjmi pobuditeli w cjrkwi i w státu zřjzenjm vikariátnjch knihowen a společným čtenjm časopisů lásku k samočinnému studowánj mocně buditi i rozněcowati mohau.

A gak slawné Konsistoře? Za wydáwánj tohoto našeho časopisu djky wzdáwáme wysoce důstogné arcibiskupské Konsistoři pražské; též i gj, gakož i ostatnjm našim welebným českým Konsistořjm za ustanowenj nynj schwálených vikariátnjch či děkanských knihowen: — snadby ale také geště ony tak nazwané konferencj pastorálnj, s nimiž za nowěgšjch časů w Kostnické diœcezj začátek učiněn, a odkudž i ginde prů-

chod wzaly, a sice w Augšpurské a Freiburské diœcezj, a nedáwno w arcibiskupstwj Bamberském, w biskupstwj Wircburském, a nynj giž we Wjdenské a Olomucké arcidiœcezj, — i u nás w Čechách uwésti prospěšno bylo? Nebo uložj-li se mladému duchowenstwu každým rokem, nebo pololetjm několiko praktických otázek k pjsemnjmu na ně odpowjdánj; powolj-li se pilnosti přes úkol pracowati, a plody zkušenosti a přemýšlenj na winici Páně pod oči welebných konsistořj bez ostýchánj předkládati; progewj-li se přičinliwým a zdařilostj práce wynikagjcjm duchownjm brzo weřegná spokogenost, brzo odměna prominutjm konkursu, otištěnjm gich prácj, nebo také, při zárowněgšjch zásluhách, rychlegšjm powýšenjm: mám za to, že se láska k samočinnému studowánj rok po roku mocněgi a žiwěgi mezi duchowenstwem rozšjřj, než se to až potud konkursem stalo, kterého sice *newyhnutedlná potřeba* předce zůstane, který ale pro potřebnau šestiletnj lhůtu, pro snadnost nabjránj wody z cizjch studnic etc. tak požehnaných užitků nenese. Nesmjm se sice opowážiti, *gak* by tyto pjsemné práce w každé diœcezj bez walného přetjženj samé slawné konsistoře přehljženy a posuzowány býti mohly; ale žeby tak wrchnj pastýřowé swé kněžstwo podlé neywnitřněgšjho smýšlenj poznali; žeby duchownj dokonalj pěkné přjležitosti nabyli, za kterauby před očima swých wrchnostj swau činnost progewowali; žeby neučinliwj

a wlažnj donuceni byli uložený úkol pomocj knih rozhodnauti, a žeby, — pustjme-li otisk neyzdárněgšjch prácj každým rokem do weřegnosti — každá diœcezj swé letopisy nabudauc, mjstnj oprawy směrněgi podnikati, a swým kněžstwem se podpjrati mohla; to wše při prwnjm zřenj na toto nawrženj wyplýwá, a newrlau mysl duchů nespokogených, na nowoty nářek wedaucjch, dost bohatě nahražuge.

Krátce a střjdmě mohu odpowědjti na otázku: k gakému studowánj se má mysl a oko mladého duchownjho nesti? *Po modlitbě a po nábožném čtenj swatého pjsma* náležj celý obor theologických wěd, wygjmage wýchodnj gazyky, gestli se k nim náklonnostj kdos nenese, do powinného a *pořádkem času* wymezeného studowánj kněze. Wšem pak w čele stogj *wěrouka či dogmatika s morálkau.* W těchto wědách nesmj kněz bez prohřešenj se proti swému swatému powolánj nikdež přjchozjm a newědomým býti; ale stoge se swětem w nerozlučitelném spogenj nesmj také w některých swětských wědách, gako gest: historie, zeměpis, přjrodoskum či fysika a zwlášť pak w gazyku, kterým působj, bez zlehčenj swého stawu pauhým nedoukem býti.

Dopowěděw, čeho se mi k wyměřenému cjli potřebau býti zdálo, neležj mi wjc na srdci, než aby, cokoliw těmito myšlénkami dobrého gsem řekl, to we srdci mužů saudných a wládných brzo dobrau půdu nalezlo. Časowé gsau zlj; po-

třeba cjrkwe gest weliká; obyčegnj prostředkowé, a wšednj powahy duchowenstwa nepostacj wjce k zadrženj neb rozptýlenj nehod se waljcjch; neboť gižtě na tom, co Kristus swým časem prawil, že *budau znamenj na nebi*. Na nebi gich arci geště nenj; ale na zemi gest gich na západu, na wýchodě, k gihu i k seweru, tak že giž i to pewné znamenj Konstantinowa wjtězstwj na swém mjstě se třese: gen u nás geště, djky Bohu, ticho! Ale přihrne-li se zlau wůlj sausedů zlé; weč chceme daufati? We zbraň? w meč? Ó by hořkými slzami mohly setřeny býti ty stránky z letopisů, kde se proti wůli Kristowě, proti Duchu pokoge, genž cjrkwj wládne, náboženstwj našemu takowá ochrana hledala a dáwala. Tak Alkorán ať se hágj, a tak za to pod mečem ať swým hagitelům slaužj. Naše náboženstwj wybogowalo swět *slowem*; a *slowem* se také uhágj. W to *Slowo*, w Boha gest naše daufánj. An pak Bůh pomáhá těm, kdo sobě rádi pomáhagj sami: musjme se w duchownj zbrani, genž gest modlitba, trpěliwost a slowo o křjži před nehodau horliwě cwičiti, aby protiwenstwj, giž opásané nás nalezši, ne strachem, nýbrž pauhým bogem, kdyžby swjtěziti nebylo, poraziti sice, ne pak přemoci a podmaniti nás mohlo.

---

2. Žiwot Geho Swat. papežské Řehoře XVI.

s připogenau krátkau historij o wolenj papežů.

Nyněgšj swatý Otec nazjwal se před geho powýšenjm na papežskau stolici Don *Maurus Cappellari.* Tento slowútný kmen Cappelari wywodj počátek swůg z Alp karnických, a sice z Gadory, kraginy we Friaulsku ležjcj. Ku konci šestnáctého stoletj zgednal sobě Ludwjk Cappellari, kupec, skrze poctiwost a sprawedliwost swau w obchodu takowau důwěru a tak hogný prospěch, že sobě w Belluně městě biskupském w Trevigu znamenitý statek ukaupiti mohl. Zasnaubenjm se s gistau urozenau pannau zpřjbuznil se k těm neywzáctněgšjm šlechtickým rodům téhož města.

W roce 1670 přičten byl rod Cappellari k radě šlechtické města Belluna; když ale Geho Cjsarská Gasnost, náš neymilostiwěgšj mocnář, neywyššjm rozhodnutjm od 28. Unora 1821 onu radu wyzdwihl, ráčil nicméně slawné rodině Cappellari gegj šlechtický diplom z obzwláštnj milosti potwrditi.

Rod tento rozšjřil se pokrokem času w rozličných odwětwjch w kragjch Friaulských i Benátských, z něhož gak cjrkwi tak i obci a naukám welmi užitečnj muži gsau zkwetli. Mezi těmi, genž posud na žiwě gsau, wynikagj zwláště důstogný kněz Cappellari, kanownjk při kathedrál-

njm chrámu Udinském, genž déle patnácti let w oné diœcezj auřad biskupského, generálnjho a kapitulnjho vikáře s neunawitedlnau horliwostj a přjkladnau nábožnostj k welikému prospěšenstwj lidu zastáwal. Mimo něg připomenutj hoden kněz Cappellari, důstogný kanownjk při kathedrálnjm kostele Paduánském, professor cjrkewnjho práwa na oné universitě; kterýž práwě letošnjho roku hodnostj *Rektora Magnifika* ozdoben gest. Oba požjwagj zwláštnj náklonnosti a šetrnosti sw. Otce.

Illawnj ale kmen téhož rodu pocházj z Belluna. K tomuto přináležel blahorodný pan František Cappellari, genž se s gednau urozenau slečnau z Belluna zasnaubiw, s nj dwa syny zplodil, z nichž geden Ludwjk, druhý nyněgšj Papež.

Ludwjk spatřil žiwot dne 24. Srpna 1745, a gest otec p. Antonjna Cappellari, cjs. král. auřednjka w Benátkách. Témuž p. Antonjnowi Cappellari ráčila Geho Swatost powýšenj swé na papežskau stolici rychlým kabinetnjm poslem oznámiti.

Druhý syn nynj dotčeného p. Františka Cappellari gest nyněgšj papež. Které gmeno na křtu obdržel, až dosud nám nepowědomo. Narozen byl w Belluně 18. Zářj 1765. Swé studie dokonal w kollegium Moranoském a sw. Michala bljž Benátek. Přigaw řeholnj oděw swatého Benedikta shromážděnj Kamalduenského obdržel gme-

no Don Maurus. Giž od pacholetstwj gewil welikau opatrnost, pobožnost a srdečnau náchylnost k naukám a wědomostem. Geho neobyčegná mjrnost a nezištnost zgednala mu wždy — gako až podnes — wšeobecnau wážnost, zwláště u těch, kteřj přjležitost měli bljže ho seznati.

W swé kongregacj zastáwal poslaupně wšecky auřady a hodnosti týkagjcj se gak zpráwy této kongregacj tak i učitelských stolic. On byl negen Přeworem a Opatem w rozličných gegich domjch, nýbrž i také obecným Prokuratorem a Generálem téhož řádu.

Když slawné paměti, Pius VII. který geg w Benátkách neyprwé poznal, na stolici papežskau dosedl, powolal geg do Řjma, a zde w neytěžšjch a neydůležitěgšjch gednánjch mjněnj a rady geho sobě dožádal. Neyučeněgšj akademie řjmské pokládaly sobě za čest Dona Maura členem swým nazjwati, a negednau důwodné a mnohostranné učenosti geho se diwily. Zwláště pak toho doswědčuge akademie katolického náboženstwj, kdežto k obhágenj rozporných článků wjry katolické několikráte neydůwodněgšj pogednánj přednášel. Byltě welmi horliwým audem bohoslownjho i filologického kollegium university řjmské.

W kongregacj sw. obřadů, Propagandy, Indicis, prwotně pak kromě obyčegných cjrkewnjch záležitostj byl Cappellari geden z neyučeněgšjch rad, tak že geho hlas téměř po každé rozhodl.

Také byl ustanowen examinátorem těch, genž na biskupstwj swěceni býti měli. Wůbec řjci se může, že za poslednjch třj papežů žádné znamenitěgšj pogednánj se neskončilo, k němuž by on byl na poradu nebyl dožádán. Tito geho na papežské stolici předchůdcowé wážili si ho tak wysoce, gak autle geg milowali.

Giž w roku 1825 dne 21. Března zwolil geg Lew XII. za Kardinála, než z důležitých přjčin geště gmeno geho neprohlásil, až teprw 13. Března 1826, z čehož weškeu Řjm se zaradowal, neywjce pak kongregacj Kamalduenská, kteráž tehdáž, což se welmi řjdce stáwá, dwa syny swé w sw. kollegium spatřila, gelikož také Geho Eminencj nyněgšj Kardinál - Vikář Řjmský, *) Placidus Zurla řádu kamalduenskému přináležel.

Kardinál Cappellari obdržel titul Kardinála kněze sw. Kalista, a geho dozorstwj swěřena byla negen kongregacj sw. Officium, auřad zkaušenj biskupů z bohoslowj, nýbrž i censura knih wýchodnj cjrkwe, kongregacj mimoobyčegných důležitostj cjrkewnjch, též i studij.

On byl u sw. stolice horliwým zástupcem kollegium Maronitského **) a Antonianských Ma-

---

*) Kardinál-Vikář, neb Vicarius urbis zastupuge mjsto papěže, pokudž tento za biskupa řjmského se powažuge. Po geho boku stogj Viceregens neb swětjcj biskup.

**) Maronité magj swé gmeno od sw. opata Marona, genž okolo 400 p. Kr. žiw byl a Syrům spasitelnau wjru hlásal. Maronitstj, Syršti, Koptictj a někteřj Armenštj mniši gsau z řádu sw. Antonjna — a odtud gich názew, antonianštj Maroni-

ronitských mnichů z hory Libanu, gak i katolických Syrů a města Pergoly.

Lew XII. učinil geg Prefektem kongregacj Propagandy, kterémuž auřadu s newýslownau horliwostj a nábožnau pečliwostj se oddal. Kardinál Cappellari byl také geden z neypředněgšjch gednatelů, za gichž wynasnaženj ono znamenité usnešenj (Concordat) mezi Geho milostj králem Njzozemským a sw. stolicj uzawřeno bylo.

Kardinál Cappellari obýwal w Řjmě neywjce w klášteře swého řádu u sw. Giřj na hoře Cœlius nazwané, kde giž sw. Řehoř bydlel. Poněwadž ale klášter ten w náměstj trochu wzdáleném se nacházj, přigal swé obydlj, by auřadům tjm lépe mohl učiniti za dost, w malém klášteře sw. Romualda, genž geho řeholi přináležj. Ustanowen gsa za Prefekta Propagandy, za potřebné uznal pro lepšj přehlédnutj domácjho řádu a wedenj zpráwy, w domě též kongregacj obýwati.

Po 64-dennjm osiřenj stolice apoštolské a 50-dennjm *) *Konklave* dne 2. Unora b. r. byl

---

té, poněwadž sic Řekowé řehole sw. Basilia následugj, tak též i Melchité, Georgiowé a wětšj djl Armenů. Gegich neypředněgšj sjdlo gest na hoře Libanu. Dne 9. Ledna slawj památku sw. Marona, kdež Maronité w Řjmě obýwagjcj we swém od Řehoře 13. založeném Kollegium wedlé swého zwláštnjho obřadu slawné služby Božj konagj.

*) Čas, gak dlauho má konklave trwati, nedá se určiti. W neykratšjm čase zwolen byl Řehoř VII, 1073 — Julius II, 1503. Řehoř XIII. 1572, a Sixtus V. 1585. Prwnj wywolen byl den umrtj swého předchůdce, druhý w noci 31. Řjgna; pro Řehoře XIII. usnesli se kardinálowé we 3. a

Kardinál Cappellari k přewelikė radosti Řjmanů za papeže zwolen, a přigal gméno *Řehoře XVI.* *) — Poněwadž geště na biskupstwj nebyl poswěcen, byl od Děkana Kardinála neyprwé za biskupa, a w něděli po swém wywolenj s obyčegnými slawnostmi na welikém altánu chrámu sw. Petra

---

pro Sixta w 6. dnech. Naproti tomu prodlelo se wolenj Řehoře X, 1272. 3 léta; Kljmenta X, 1070, 4 měsjce; Innocencia XII. 5 měsjců a Benedikta XIV. 6 měsjců.

*) Poněwadž cjrkew sw. giž 16. papežů téhož gména počjtá, nebude snad od mjsta, položjme-li zde gegich poslaupnost.

Sw. Řehoř I. *weliký*, slowútný swau dobročinnostj, wydal mnohá cjrkewnj nařjzenj a sepsal neywjce knih mezi wšemi papeži, byl	počtem	65tý	pap.	wywolen r.	590
Sw. Ř. II. rodem Řjman	—	90	—	zwolen	715
Sw. Ř. III. — Syr	—	91	—	—	731
Řehoř IV. — Řjman	—	103	—	—	827
Řehoř V. — rodem Němec, syn Otty, wéwody Franků a Koritánů,	počtem	142	—	—	996
Řehoř VI. — Řjman	—	150	—	—	1044
Sw. Ř. VII. — ze Sieny	—	159	—	—	1073
Řehoř VIII. z Beneventu,	—	175	—	—	1187
Řehoř IX. z rodu Conti Anagria	—	180	—	—	1227
Blahosl. Ř. X. rodem z Piačence uspořádal Konklave	—	186	—	—	1271
Řehoř XI. Francauz z rodu Kljmenta VI. rodilý z Maumont w Limoges, přenesl stolici apoštolskau z Awiňonu do Řjmá, byl	počtem	203	—	—	1370
Řehoř XII. rodilý Benátčan, 207 — léta geho panowánj nestegně udáwagj se, an někteřj 15. sezenj sněmu Pisanského, ginj 14. sezenj sněmu Kostnického za konec pokládagj,	—	—	—	zwolen	1406
Řehoř XIII. z Bolonie	—	230	—	—	1572
Řehoř XIV. z Mediol.	—	233	—	—	1590
Řehoř XV. z Bolonie	—	238	—	—	1621
Řehoř XVI. z Belluna	—	258	—	—	1831

za papeže korunowán. Obřady, které se při této slawnosti konaly, gsau téměř tytéž, gež gsme u přjležitosti korunowánj slawné paměti Pia VIII. w druhém swazku druhého ročnjho běhu na stránce 221. podaly, a proto ge zde mlčenjm pomjgjme. — Wděčněgi snad bude p. p. čtenářům, když gim tuto krátký historický přehled o wolenj papežů od počátku cjrkwe až na naše časy předložjme.

W prwnjm wěku cjrkwe woleni býwali papežowé w katakombách čili w podzemnjch skreyšjch na cestě Appické (via Appia), při gegichž wchodu se nynj chrám sw. Šebestiána spatřuge. Toto wolenj stáwalo se od duchowenstwa a lidu, časem také s powolenjm lidu toliko od kněžj samých. I tenkráte, když cjsař Konstantin cjrkew pokogem gest oblažil, zůstalo wolenj papežů při kněžstwu a lidu, an cjsař swobodu cjrkwe nižádným způsobem omeziti nechtěl. Wšak po smrti Papeže Simplicia (roku 483.) pokusil se Odoacer král herulský a opanowatel Italie poneyprw tuto zwolnost cjrkwi odegmauti, gešto pod zámjnkau, gakoby různicjm, druhdy při témž wolenj mezi kněžstwem a lidem zniklým, přjtrž chtěl učiniti, nařjdil, by se budaucně žádný papež bez geho králowského powolenj newolil. Po dewadesáti asi létech (r. 502) bylo toto cjrkewnj swobodě škodliwé nařjzenj od papeže Symmacha na řjmském sněmu s powolenjm krále Theodoricha opět wyzdwiženo. Než, tento ariánský král, který

sw. papeže Jana I. (r. 526) w žaláři usmrtiti dal, přiosobil sobě sám práwa wolenj papeže; a samowolně Felixa IV. za papeže ustanowil. Geho nástupcowé, králowé gotštj, řjdili se geho přjkladem, leč že se z wětšj částky toliko s potwrzowánjm papeže, který od duchowenstwa a lidu zwolen byl, spokogowali. Cjsař Justinian, kterýž králowstwj Gothů w Italii wywrátil, hleděl nápodobně práwo, které sobě králowé gothštj přiosobili, podržeti, a taktéž zůstalo to i za cjsařů ostatnjch; mezi těmito sáhali ale někteřj geště dále do swobody cjrkewnj, a nutili nowé wywolené papeže, by za potwrzenj gistau gim uloženau summu peněz odwáděli. Teprw Konstantin IV. wyprostil cjrkew z této nehodné služebnosti.

Cjsařowé franětj, gmenowitě Karel Weliký, Ludwjk nábožný, Lothar I. a Ludwjk II. nawrátili cjrkwi opět gegj prwněgšj swobodu, prohlásiwše, že se budaucně wolenj papežů dle starobylého obyčege swobodně a kanonicky djti má. W bauřjch stoletj desátého byla cjrkew znowa swobody swé zlaupena. Markhrabata Hetruršti a hrabata toskanelštj spogiwše se s některými mocněgšjmi Řjmany negen že dle ljbosti papeže ustanowowali a swrhowali, nýbrž také samowolnými ukrutnostmi swými neystrašněgšj anarchii čili bezwládu i w žiwotě občanském na Italii uwalili. Cjsař Otto weliký, po něm syn geho Otto II. a geho wnuk Otto III. usilowali opět wo-

lenj papežů moci swé podrobiti; wšak sw. cjsař Gindřich II. wrátil zase prwotnj swobodu cjrkwi, a prohlásil, že budaucně kněžstwo a Řjmané neobmezeně sobě woliti magj papeže. Konrad II. nezměnil ničeho w ustanowenjch předchůdce swého; Gindřich třetj ale, wjce wšak geho syn Gindřich IV. usilowal opět přiwlastniti sobě to práwo gmenowánj papežů, aspoň hleděl, aby ten, koho sám žádal, byl wywolen. Následkowé téhož bezpráwnjho úsilj byli strašliwé bauře a krwawé wálky, tak že cjrkew za celé téměř stoletj protipapežmi byla zbauřena a rozsápána, gešto djlem od cjsařů byli gmenowáni neb gegich ponuknutjm zwoleni, djlem také w různicjch mezi kněžstwem a lidem řádně zwoleným papežům ginj na proti postaweni, až se konečně za Innocencia II. (r. 1139.) auplný pokog zgednal, a swoboda opět cjrkwi nawrácena byla; neb když ony roztržky protipapežem Anakletem II. a po geho smrti Viktorem IV. zniklé, uloženy byly, sgednotila se opět weškerá cjrkew pod zpráwau řádného papeže, po gehožto smrti (1143) kardinálowé k swobodnému wolenj kanonickému Cælestina II. přikročiti mohli. Giž skoro ke stu let před tjm (1059) ustanoweno bylo od Mikuláše II. na prwnjm sněmu lateránském, by papežowé od kardinálů z třjdy biskupů, totiž biskupů podměstských (suburbicarii) z Ostie, Albano, Tuskulum (dnešnjho Frascati), Sabiny, Preneste, (nyněgšj Palestriny) a Porto (nynj Civita Vecchia) s při-

zwánjm ostatnjho kněžstwa řjmského a měšťanstwa woleni byli. W třetjm pak sněmu lateránském (r. 1179) ustanowil Alexander III. by se wolenj papežů budaucně toliko od kardinálů wykonáwalo, poněwadž se pozwánjm ostatnjho kněžstwa a lidu ty neyhroznějšj bauře a rozbroge stáwaly, spolu také ustanoweno, že se k wolenj kanonickému dwě třetiny hlasů přjtomných wolitelů pohledáwagj. Wolenj to dálo se tenkráte buď w basilice sw. Jana Lateránského, a nebo we Vatikánu u sw. Petra, časem také i w giném chrámě, kamž se kardinálowé k odewzdánj swých hlasů odebrali, a gak mile se to stalo, opět do swých obydlj nazpět se nawrátili. Teprw Řehořem X. ustanoweno roku 1274 na sněmu Lugdunském, by se kardinálowé desátého dne po umrtj Papežowě w gistém zcela uzawřeném mjstě shromáždili, a zde až do skončeného wolenj obýwali. Gedenkaždý kardinál má tu mjti swůg wlastnj pokogjk s oddělenjm pro swého kaplana a pro gednoho neb dle potřeby i pro dwa slaužjcj. Později wydal i Kljment V. (1310) na sněmu Viennenském, Kljment VI. (1351) na Lugdunském, Julius II. (1505) Pius IV. (1562) a konečně Řehoř XV. (1621) zwláštnj nařjzenj, gakby se konkláwe držeti mělo; neyobšjrněgšj gest toto poslednj, kteréž také až dosawáde za prawidlo při wolenj papežů slaužj. Podlé téhož ustanowenj držj se každý den dwě scrutinia, gedno ráno, druhé odpoledne. Před prwnjm koná

se mše sw. o Duchu sw.; před druhým zpjwá se Veni S. Spiritus. Dáwánj hlasů děge se w kapli Paulinské. Wolicj ljstky, kteréž zwláštnjm způsobem složeny gsau, by totiž gméno wolitelů do wnitř, gméno pak wywoleného na wrch přišlo, wkládagj se do kalicha na oltáři stogjcjho s těmito slowy: Testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere quem secundum Deum judico eligi debere.

Wolicj cedule oněch kardinálů, gimž pro nemoc nemožno hlasy swé w kapli odewzdati, přigjmagj se od ustanowených k tomu kardinálů w gegich pokogjch, kdež se také nadmjněná přjsaha skládá. Po každém sbjránj hlasů, w němž by se ony dwě třetiny neshledaly, spálj se i hned tyto cedule před deputacj, by se žádný o gménech wolitelů nedozwěděl; když se ale wolenj náležitým počtem hlasů skončj, wolicj ljstky se rozwinau, a pro uwarowánj wšelikého nedorozuměnj při každém ljstku gméno wolitelowo oznámj. —

Statistický přehled

wšech ewropegských obywatelů z ohledu náboženských wyznánj.

I. Rakauské cjsarstwj. Počet obywatelů wesměs 32,500,000. Katoljků 26,097,250. Lutheránů 1,204,688. Reformátských 1,654,687. Řeků 3,009,375. Armenů 13,500. Židů 470,000. Moslemjnů 500. Giných wyznánj 50,000.

II. Německý spolek. *a*) 1. Králowstwj Baworské: Obyw. 4,037,017. Katol. 2,880.383. Lutheránů 1,094,633. Refor. 4,427. Židů 57,574.

2. Králowstwj Saské: Obyw. 1,414,528. Katol. 48.000. Luth. 1,348,100. Refor. 300. Řeků 100. Mennonitů 1,600. Židů 2,000. *b*).

3. Králow. Hanowerské: Obyw. 1,582,574. Katol. 200,000. Luth. 1,253.574. Refor. 100.000. Mennon. 17,000. Židů 12,000. *c*).

4. Králow. Wirtemberské: Obyw. 1,550,215. Katol. 489,347. Luth. 1,048.898. Refor. 2,407. Mennon. 463. Židů 2,100. *d*).

5. Welkowéwodstwj Badenské: Obywatelů 1,153,144. Katol. 775,138. Luth. a Refor. 360,441. Mennon. 1,628. Židů 16.937. *e*).

---

a) Dle udánj Nekarských nowin od 21. Čerwna 1830, počjtá se w Bawořjch 1,300,000 Protestantů. Cjrkew katolická má dwa arcibiskupy, 6 biskupů, 191 dekanátů a 2,773 far. Lutheráni magj 37 tak nazwaných inspekcj, s 1036 farami, mezi nimiž 138 far reformátských.

b) Králowstwj saské má 31 katol. far pod dwěma biskupy in partibus, 3 luther. konsistoře, 25 inspekcj, a 616 luther. far.

c) Králowstwj hanower. stogj pod 10 generálnjmi superintend. 94 luther. a reform. inspekcj, 924 luther. a 114 reform. far, 1 katol. biskup. 143 kat. far, má 3 mennonitské modlitebnice a 9 luther. mužských, a 16 luth. ženských založenj (Frauenstifte). Některj spisowatelé počjtagj katoljky na 260,000 dušj.

d) Wirtemberk má 6 luth. generálnjch superintend., 50 luth. inspekcj, 818 luth. far; 8 ref. far; 1 kat. biskupa s 645 katol. farami a katol. kláštery.

e) W Badensku magj katoljci 1 kat. biskupa, 82 katol. dekanátů, 770 kat. far. Ewangeljci magj 35 dekanátů, 392 far.

6. Welkowéwodstwj Hesské: Obywatelů 718,900. Katol. 123,150. Luth. 405,600. Refor. 173,150. Mennon. 1000. Židů 16000. *f*).

7. Kurhesské země: Obyw. 602,700. Katol. 100,540. Luther. 493,910. Mennonitů 250. Židů 8000. *g*).

8. Wéwodstwj Nassawské: Obyw. 348,006. Katol. 157,638. Luth. a Refor. 184,461. Mennon. 190. Židů 5717. *h*).

9. Welkowéwodstwj Saso-wjmarské: Obyw. 226,629. Katol. 9762. Luth. 209,248. Refor. 6,388. Židů 1231. *i*).

10. Wéwodstwj Saso-altenburské: Obyw. 109,493. Katol. 150. Luth. 109.343. *k*).

11. Wéwodstwj Saso-koburg-gotské: Obyw. 153,000. Katol. 12,230. Luth. 136,577. Refor. 2,980. Židů 1273.

12. Wéwodstwj Saso-Meinungshildburgshausenské: Obyw. 130,500. Katol. 400. Luther. 128,800. Refor. 350. Židů 950.

---

f) Dle Nekarských nowin udáwá se počet katoljků w Hessjch na 170,000, magj gednoho biskupa s 166 farami. Luthe-ráni magj 685 far, a reform. 126.

g) Kurhesské země magj 1 kat. biskupa, 73 fary; Protest. magj 1 generál. superintend. 4 superintendenty, 3 inspekcj, 25 trjd; 191 ewang. far, mezi nimiž 19 francauzských.

h) Nassawa stogj pod 1 kat. biskupem s 15 dekanáty, a 134 farami. Ewangeljci magj 1 ewang. biskupa, 20 dekanátu, 177 far.

i) Wjmarské - saské země magj 2 ewang. generál. superint. 24 diœcezj, s 293 farami, katoljci magj deset far.

k) Saso-altenburg. 1 generál. superint. 5 speciál. superint. 180 far, a 79 filiálů.

13. Wéwodstwj Brunšwické s knjžetstwjm Oelsem: Oby. 338,200. Katol. 2500. Luth. 239,000. Refor. 1,300. Mennonitů 100. Židů 1300. *l*).

14. Welkowéwodstwj Welehrado-Zwěřjnské: Obyw. 441,164. Katol. 957. Luth. 436.875. Reformát. 230. Židů 3102. *m*).

15. Welkowéwodstwj Welehrado-Střelické: Obyw. 79,343. Katol. 50. Luth. 78,460. Židů 833.

16. Welkow. Oldenburské: Obyw. 248,198. Katol. 73,690. Luth. 173,238. Refor. 2,300. Židů 970. *n*).

17. Knjžetstwj Lippe: Obyw. 76,718. Katol. 1,600. Luth. 5,100. Refor. 70,018.

18. Knjžetstwj Šaunburg Lippe: Obywat. 25,500. Katol. 100. Luth. 21,800. Refor. 3,600.

19. Knjž. Waldecké: Obyw. 56,000. Katol. 800. Luth. 54,100. Refor. 600. Židů 500.

20. Wéw. Anhalt-Dessawa s Bernburkem a Kothenem: Obyw. 132,610. Katol. 1600. Luther. 42,229. Refor. 86,741. Židů 2040. *o*).

21. Knjž. Šwarcburk-Sondershausen: Obyw. 48,106. Katol. 200. Luth. 47,906.

---

l) Brunšwicko má 7 luth. generál. intend. 29 superint. 238 luther. a 3. katol. 1. reform. faru a 4 synagogy.

m) Welehrad-Zwěřjn má 6 luth. diœcezj, 32 præpositur, 819 far, 395 kostelů a 2 kat. fary.

n) Oldenburg má 1 katol. generálnj dekanát s 37 farami. 1 luth. generálnj-superintend. 3 superintend. 101 faru, 1 reform. superintend. s 4 farami.

o) Dessawsko má 32 ref., 21 luther. 2. kat. fary. Bernburk 42 owang. Kothen 28 ref. 19 luther. 1 kat. faru.

22. Knjž. Šwarcburk-Rudolstadt: Obywat. 58,000. Katol. 150. Luth. 57,683. Židů 167.

23. Knjž. Raiské: Obywat. 81,790. Luth. 81,730. Mennon. 400. Židů 200.

24. Knjž. Hohencollern-Hechinské: Obyw. Katol. 21,000. *p*).

25. Knjž. Hohencollern-Sigmarinské: Obyw. 40,000. Katol. 39,600. Židů. 400. *q*).

26. Knjž. Hessenhomburské: Ob. 21,564. Kat. 2,996. Luth. 11,845. Refor. 5,573. Židů 1,050.

27. Knjž. Lichtensteinské: Obyw. Katol. 5,800.

28. Swobodné město Frankfurt: Obywatelů 54,000. Katol. 6000. Luth. 40,800. Refor. 2,000. Židů 5,200.

29. Swobodné město Bukowec: (Lubek) Obyw. 46,503. Katol. 400. Luth. 45,000. Refor. 15,000. Židů 400.

Swobodné město Břemě: Obywat. 52,000. Katol. 1500. Luth. 35,000. Refor. 15,000.

Swobodné město Hamburk: Obyw. 150,000. Katol. 3,060. Luth. 134,840. Refor. 4,050. Mennon. 550. Židů 7500.

Králowstwj Pruské: Obywat. 12,778,403. Katol. 4,830,431. Luth. a Refor. 7,777,081. Mennon. 16,271. Židů 154,620.

---

p) Hohencollern Hechinsko má 14 far.

q) Sigmaringen 30 far.

Král. Danské: Obywat. 1,992,729. Katoljků 2000. Luth. 1,981,129. Refor. 1,200. Mennon. 900. Židů 6000. giných wyznánj 1500. *r*)

Král. Njzozemské: Obyw. 6,268,199. Katol. 3,813,799. Luth. 380,000. Refor. 1,756,900. Mennon. 120,000. Židů 80,000. giných wyznánj 117,500.

Řjše Britanská: Obyw. 22,297,621. Katoljků 5,164.335. Presbyteriánů 1,792.866. Reformát. 13,561,420. Mennon. 150,000. Židů 12,000. giných wyznánj 1,660,000. *s*)

Francauzsko: Obyw. 32,052,545. Katoljků 30,864,045. Luth. 260,000. Refor. 864,000. Mennon. 4000. Židů 60,000. giných wyznánj 500. *t*)

Španhelsko: Obyw. Katol. 13,953.959. *v*).

---

r) Luther. cjrkew stogj pod 8 biskupy, 2 gener. superint. 65 probošty, 1,488 kazatelů.

s) Mezi 1,660.000 rozličného wyznánj gest 460,000 Methodistů, s 1,657 pastýři. Katoljci magj 4 arcib. 23 biskupy, 6 generáln. vikářů, 113 klášterů. Presbyteriáni s 69 presbyteriemi 839 kostelů, Episkopálnj magj 6 arcibiskupů, 43 biskupy s 11,736 osadami. Mennonité počjtagj 388 obcj.

t) Dle usnešenj (Konkordátu) od 11. Června 1817. ustanoweno gest 18 arcibiskupstwj a 74 biskupstwj. Ale počet gegich obnášj gen 14 arcib. a 66 biskupů diœcezj magjcjch a 24 biskupů in partibus. 468 generáln. vikariátů. 584 skutečných kanownjků, 1,788 čestných kanownjků, 3,083 farářů; 22,175 pomocných kněžj, 5,785 vikárij, 439 kaplanů, 839 almužnjků, 1,976 pomocnjků, 1,044 ředitelů a professorů w seminářjch. Skutečných duchownjch wůbec 36,649. 44,344 semináristů, 3,024 geptišských klášterů a 19,340 tak nazwaných klášterských sester.

v) Španhelsko má 18 arcibiskupstwj, 51 biskupstwj, 43,038 swětských kněžj w 18,871 osadách; 1051 mnišských klá-

Portuğalsko: Obywat. Katol. 3,013,950. *w*).

Helwecie: Obyw. 2,037,030. Katol. 817.110. Luth. 350. Refor. 1,216.860. Mennon. 900. Židů 1810. *x*).

Král. Sardinské: Obywat. 4,377,305. Katoljků 4,352,105. Židů 3200. giných wyznánj 22,000 *y*).

Welkokunjžetst. Toskanské: Obyw. 1,300,000. Katol. 1,290.749. Židů 9251. *z*).

Země papežská: Obywat. 2,495.661. Katol. 2,480,661. Židů 15,000. *aa*).

Wéwodstwj Parma: Obywatelů Katoljků 473,400.

Wéwodstwj Modena: Obyw. 379,000. Katol. 377,500. Židů 1500.

Lukka: Obyw. Katol. 145,000.

šterů, 48 kongregacj, 180 kollegj, 1067 klášterů panenských, w nichž 47,515 řeholnjch kněžj a 24.007 geptišek.

u) Portugalsko má 1 patriarchu, 2 arcibiskupy, 14 biskupů, 4,086 zádušnjch osad; 18,000 swětských kněžj; 5,760 mnichů w 360 klášteřjch, gichž důchody roku 1821 obnášely 1,576,262 zl. a 5,903 geptišek w 138 klášteřjch s důchody 862,140 zl.

x) Helwecie má 989 katol. far, a 113 djlem mužských djlem panenských klášterů. Ewangeljci magj 960 far.

y) Katoljci magj 39 arcib. a biskupů, 3,996 far, 293 mužských a 144 ženských klášterů, pod rubrikau giných wyznánj wyrozumjwagj se Waldenštj.

z) Toskana má 3 arcib. a 16 biskupů, 8,355 swětských kněžj, 44 mužských a 55 panenských klášterů.

aa) Papežsko má 6 arcibiskupů, 72 biskupstwj, z nichž některé s ginými spogeny gsau. 1824 mužské a 612 panenských klášterů a 2090 far.

Swob. obec Marino: Obywatelů Katoljků 7000.

Obogj Sicilie: Obywat. 7,414,717. Katoljků 7,332,717. Řeků 80,000. Židů 2000. *bb*).

Jonické ostrowy: Obywat. 175,398. Katol. 35,200. Luth. 800. Řeků 133,898. Židů 5500. *cc*).

Řjše Turecká.

Obywatelů w Ewropě 9,393,000, w Asii 10,290,400, w Africe 3,114,400. Wesměs: 22,797.800. Katol. 613,000. Luth. 3000. Řeků 7,083,000. Armenů 1,483,000. Židů 620,000. Moslemjnů 13,552,000. *dd*).

Řecké občanstwj: Obyw. 550,000. *ee*).

Cjsarstwj Ruské.

Obywatelů w Ewropě 44,118,600, w Asii 11,663,100. w Americe 50,000. Polsko 3,702,300. Wesměs: 59,534,000. Katol. 6,600,000. Luth. 2,560,000. Ref. 38.000. Řeků 45,610.000. Armenů

---

bb) Nacházj se w nj 27 arcib. a 98 biskupských suffragánů, 21 wygmutých biskupů, 419 opatů, 3,700 farářů, 111,067 swětských i řeholnjch kněžj, 8,155 geptišek, a 19,300 nábožných ústawů.

cc) Katoljci magj 1 arcib. 2 biskupy a 31 klášterů. Řekowé 1 arcib. 3 biskupy a 2 Protopopy.

dd) Zde se ani počet obywatelů wesměs, ani gegich rozličnost zewrub udati nedá.

ee) Poněwadž hranice tohoto občanstwj až posud wytčeny negsau, nedá se tudy lidnatost náležitě udati, a tento zde položený počet gest gen wjře podoben.

388,000. Mennon. 6000. Židů 580,000. Moslem. 4,400,000. giných wyznánj 919,000. *ff*)

Świedsko a Norwegsko: Obyw. 3,860,700. Katol. 4000. Luth. 3,855.855. Židů 845. *gg*)

---

3. Oděw kněžský při mši swaté.

Od

Josefa Liboslawa Zieglera, doktora w bohoslowj a děkana w Chrudjmi.

Ani w nowém zákoně, ani w neystaršjch spisech cjrkewnjch nenalezáme neymenšj stopy, že na začátku náboženstwj křesianského určitý oděw k službám Božjm wesměs, a zwláště ke mši swaté

---

ff) Dle Revue britannique byla ku konci 1828. lidnatost celé řjše ruské udána na 62,529.000 dušj. Mezi těmi počjtá se Řeků 46,300,000. Katoljků 6,000,000; Mohamedánů 3,300,000. Luther. 2,600,000. Chamistu 700,000. Židů 600,000. Wyznawačů Lamowých 210,000. Reform. 84,000. Armenů 79,000. Ochranowských 10,000. Wyznawačů giných náboženstwj 9,000. — Ruská řjše má pro řeckau cjrkew 20 archihierej s tolikéž konsistořemi, 480 mnišských, 78 panenských klášteru, 28,112 kostelů, a 67,900 kněžj. Králowstwj Polské má 9 arcib. a biskupstwj, 6 kollegiálnjch chrámů, 1,929 farnjch kostelů, 1 hlawnj seminář, 13 biskupských seminářj, 3 domy pro wyslaužilé swětské kněžj, 154 mužských a 26 ženských klášterů. Wšecky pro cjrkew katolickau.

gg) Mezi Lutheránj obsaženi gsau Swedenborgiáni a Ochranowštj. Lutheráni magj 17 arcib. a biskupů, 218 probošstwj, 1508 sar a 2742 osady.

předepsán byl. Spjše můžeme dokázati, a papež Benedikt XIV. (de sacrific. Miss. Lib. I. cap. 7. §. 2.) gakož i ginj spisowatelé cjrkewnjch obyčegů dostatečně doswědčugj, že Apoštolowé a gegich nástupcowé až do šestého stoletj we swých obyčegných šatech, gimiž se od lidj swětských nelišili, mši swatau konali. Vestes sacerdotales per incrementa ad illud, quod nunc habetur, auctae sunt ornamentum; nam primis temporibus communi indumento vestiti Missas agebant. — Abbas Walafridus Strabo de exordiis et incrementis rerum ecclesiasticarum, caput XXIV.

Apostoli et eorum successores in quotidianis vestibus et ligneis calicibus Missas celebrabant. Honorii Augustodunensis, presbyteri, Sacramentarium. Lib I. cap. 19.

Památnj přjklad swatého Fulgencia, kterýž geště w pátém stoletj w témž oděwu u oltáře stál, w kterém we dne chodjwal, a w němž i z chudoby spáwal, patrným gest důkazem, že tehdáž zwláštnj šat kostelnj geště nařjzen nebyl, sicceby geg swatý biskup byl nosil. Tento památnj přjklad wyprawuge netoliko Fleury histor. lib. XXX. §. 60., nýbrž i Ferrandus diaconus, wrstewnjk a žiwotopisec swatého Fulgencia, řka: in vita S. Fulgentii lib. XXVIII. „In qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat, et in tempore sacrificii mutanda esse potius corda, quam vestimenta, dicebat.“ Ale i dnešnj oděw mešnj nenj nic giného, nežli starý krog wýchodnj, gakž to

negen Jan Buddaeus (Dissertat. de Missa), nýbrž i Ludwjk Thomasin wyznáwá, kterýž de vet. et nov. eccles. disciplin. p. I. lib. 2. cap. 47. n. 4. pjše: „Constat, tunicam, dalmaticam, casulam communes fuisse quondam laicorum vestes, multoque magis clericorum civili in usu, ac tandem eo evasisse, ut propriæ clericorum essent, nec in civili tantum usu, sed et in sacro, laicis a patrio majorum habitu ad peregrinas vestes desciscentibus.“

Přistupuge kněz ke mši swaté, gest předně odjn talárem (vestis talaris, quia ad talos usque defluit.) Mešnj pak šaty, gež na sebe béře, gsau:

1(Humerál (humerale, superhumerale, amictus, *αναβολαγιον, ωμοφοριον*), njmž si někdy kněžj celau hlawu obalili, gakož za neystaršjch časů Židé obyčeg mjwali, a podnes někteřj řeholnjci: u př. Františkáni a Kapucjni magj.

2) Alba (*ποδηρις*) gest spodnj šat wýchodnjch kragin, kterýž zprwu gen kolen, pak leytek, a posléz až kotnjků dosahowal. Albau býwaly přiodjny toliko wzácné osoby; proto w nj také, gakož i w štole biskupowé a kněžj chodili ustawičně, ginj pak klerici směli albu toliko při službách Božjch na sebe wzjti. Albu připomjná sněm Karthagenský čtwrtý kan. 91. „Diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis *alba* induatur.“

Sněm pak Narbonský kan. 12. nařizuge: Nec diaconus aut subdiaconus certe vel lector, ante-

quam missa consumetur, *alba* se præsumat exuere."

3) Alba se po čase pro pohodlj zkrátila w Kotu (cotta)aneb superpelliceum, proto tak nazwané, že se bráwalo na šaty, obyčegně z kožj zhotowené. Nemá rukáwů; ty-li se k němu přišigj, slowe

4) Rocheta, z barbarského latinského gména roccus, kterauž biskupowé a kanownjci mjsto superpelliceum nosj.

5) Alba se wůkol těla pásem (cingulum) stahuge. O pásu činj se zmjnka w skutcjch apoštolských 12, 8. „Řekl Petrowi angel: opaš se (præcingere.)

6) Manipul (manipulus, mappula, sudarium) gest půwodně šátek k utjránj potu, gegž staňj wětšjm djlem na lewé ruce nosjwali. Zawěšowal se biskupům a kněžjm po kásuli na lewau ruku, an kásuli po prwé na ruce wyhrnuli, aby ge měli swobodné; neboť kásule za starodáwna celého kryla člowěka, tak sice, že rukama nemohl wládnauti. Casula, quasi minor casa eo, quod totum hominem tegat. Že se to dálo při confiteor, proto berau podnes biskupowé manipul teprw po confiteor (Ritus celebrandi missam I, 4.;) gakož se při *pluviálu* žádný manipul nezawěsj, protože za starodáwna nebylo třeba, při pluviálu potnjm šátkem se opatřiti, an pluviál s předu byl otewřen, pročež swobodě rukau nepřekážel.

Proč pak nosj jáhnowé a podjáhnowé manipuly, an kásul nemagj? — Proto, že i oni za

starodáwna w kásuljch chodili, gako kněžj; a gestě podnes magj w postnjch dnech podlé mešnjch rubrik kásule na sobě mjti; (Rubricæ generales Missalis. Pars I. de qualitate paramentorum XIX. §. 6.) neboť dalmatiky jáhnů a podjáhnů powstali později w Dalmácii.

7) Štola (στολη od στελλω, ozdobugi) u Řeků a Řjmanůw dlauhý šat až po nohy, kryl celé tělo s hlawau i krkem. Wlastně to byl šat swátečnj, wesměs ohniwých barew, někdy také bjlý, gehož welcj páni, a zwláště králowé wždy zásobu mjwali k obdarowánj zaslaužilých a wýtečných osob. Takto darowal cjsař Konstantjn weliký skwostnau stolu Makariowi, biskupowi Jerusalémskému, k wykonánj slawného křtu na swátek zgewenj Páně. Podobnau štědrotu prokazowal cjsař Karel weliký, a cjsař Otto třetj.

Štola se také nazjwala orarium, protože ora, obruba tohoto šatu, obyčegně ze zlata a střjbra záležela. Biskupowé a kněžj nosili gi wždycky, jáhnowé ale toliko při službách Božjch, a sice na přjč, aby gim při posluhowánj u oltáře nepřekážela. Nyněgšj štoly gsau toliko obruba starodáwnjch.

Papežowé nosj podnes bez přestánj štolu a rochetu.

8) Kásule (casula, planeta, πλανητη) gest někdegšj powrchnj šat, kterýž půwodně pauhý kus sukna byl, a celé tělo kryl, a od déště, zimy a horka chránil, pročež mjsto pláště slaužil. Po-

zděgi byl rozstřižen na dwé; gedna půla wisela zádu, a druhá na prsau až po kolena; obě se pak na ramenau přeskami sepialy.

Z toho gest widěti podobu tohoto oděwu s našj nyněgšj kásulj.

9) Pluviál (pluviale) chránil před déštěm, a lišil se od kásule tjm, že měl kapuci neboli kuklu (cucullus), a s předu byl otewřen.

10) Kdo wj, že si národowé wýchodnjch kragin hlawu přikrýwagj, snadno si wyswětlj počátek biretu. Toho z prwu nebylo třeba, dokud humerál zároweň krk a hlawu kryl. Když pak temeno krýti přestal, a odkrytá hlawa porobu znamenala, gakož až po tu dobu w kraginách wýchodnjch znamenjm otroctwj gest, řjdily se obřady cjrkewnj podlé obyčege městského. Způsob biretu pocházj nepochybně od čtyrhraných klobauků, gež duchownj w gedenáctém stoletj mimo služeb Božjch nosjwali. Od stoletj wšak třináctého zůstaly tyto klobaučky toliko oděwem cjrkewnjm. Du Fresne pjše: Birretum Italis commune fuit omnibus capitis tegmen. A *birrus* deducenda vox videtur: nam ut *birrus* vestem, qua corpus tegitur, ita *birretum* eam vestis partem, quæ caput tegit, significat; est enim diminutivum a *birrus*. Guilielmi Burii Bruxellensis onomasticon vocum obscuriorum. Viennæ Austriæ 1735. pag. 495.

11) Dalmatika, aneb powrchnj oděw jáhnů a podjáhnů mši swaté přistogjcjch, wzala swůg

půwod a gméno w Dalmácii. Mezi swětskými nosjwali tento skwostný, zlatem a střjbrem oplýwagjcj šat toliko cjsařowé, konsulowé, præfecti prætorio — a mezi duchownjmi gen papežowé, primasowé a welicj biskupowé. Po čase dowolili papežowé také swému jáhnowi, ale gen tehdáž, když gim přisluhowal, dalmatikau se odjti; kteréž powolenj pro stegnost šatstwa pozděgi také řjmskému podjáhnowi uděleno bylo. Posléz powolil papež Řehoř weliký i giným wětšjm biskupům, aby se gegich diakoni a subdiakoni nápodobně w dalmatiky ustrogiti směli. Tjm se rozšjřil dnešnj zwyk, že se wšickni jáhnowé a podjáhnowé ne w kásule, ale w dalmatiky obláčegj.

S bezpečnostj můžeme řjci, že prwnj drazj šatowé cjrkewnj darem cjsařů křesťanských býwali, a že krog králowských patriciůw a rádcůw, a giných wzácných pánůw swětských poznenáhla do kostelůw, a na duchowenstwo přenásen byl. Když se pozděgi tento řjmskowýchodnj krog w každodennjm žiwobytj změnil, pozůstal předce starý způsob šatstwa při službách Božjch, a tjm poznenáhla powstal nyněgšj rozdjl mezi oděwem liturgickým a městským.

Wzhledem *barwy* šatů cjrkewnjch nemůžeme se ginák domnjwati, nežli, že si duchownj i barwu kroge swětského oswogili, w němžto za prwnjch stoletj služby Božj konali. A mohli-li ginák, geštoby se obzwláštnjm krogem a neoby-

čegnau barwau w čas protiwenstwj cjrkewnjch tjm wjce byli lišili, a pozorliwost na sebe obraceli?

Poněwadž se ale w zemjch wýchodnjch, gakož pozděgi nápodobně w západnjch wzácné osoby při slawných přjležitostech bjle šatily: počalo duchowenstwo, gak mile cjrkew pokoge dosáhla, a sice giž we čtwrtém stoletj barwu bjlau při šatech kostelnjch zawáděti. To doswědčuge swatý Řehoř Nazianzenský, mluwě o chrámu swaté Anastásie (oper. Tom. II. p. 78.: „Niveis in vestibus adstabat turba ministra sacrificio.“ Tomu wyrozumjwáme ze slow swatého Jeronyma lib. I. adversus Pelagianos:

„Quæ sunt, rogo, inimicitiae contra Deum, si tunicam habuero mundiorem? si episcopus, presbyter, diaconus, et reliquus ordo ecclesiasticus in administratione sacramentorum *Candida* veste processerint?“

Podobné swědectwj mimo giná dáwá swatý Řehoř Turonský libr. de gloria confess. cap. XX., au poswěcenj chrámu od něho wystaweného popisuge:

„Erat sacerdotum et levitarum in *albis* vestibus non minimus chorus.“

Že wšak barwa bjlá geště wůbec nebyla nařjzena, uzawjráme ze slow sw. Augustina, ubezpečugjcjho, že geště w témž šatu gako biskup kázal, w kterémž gako člowěk swětský neyprwé do Hypponu přišel.

Tolik se prawdě podobá, že barwa bjlá při službách Božjch byla wětšjm djlem obljbená, an gi křesťané prwnjch stoletj za neyslušněgšj powažowali. Tjm také nařjdil biskup Soissonský roku 889., aby každý duchownj měl dwogj šat bjlý, geden do kostela, a druhý ke wšednj potřebě. Capitul. Riculphi Suession. c. 7. Hoc omnimode prohibemus, ut nemo illa *alba* utatur in sacris mysteriis, qua in quotidiano usu induitur."

Teprw mezi dwanáctým a třináctým stoletjm bylo podlé swědectwj papeže Innocencia III. (de mysteriis missæ libr. I. cap. 65.) patero barew, nynj w cjrkwi obyčegných, bjlé, čerwené, zelené, modré a černé podlé wlastnosti swátků a dnů při službách Božjch střjdawě zawáděno.

Mimo šaty podotknuté užjwagj geště gných biskupowé, a ty gsau:

12) Zwláštnj punčochy a střewjce (caligae et sandalia.)

To nebylo před časy žádné obzwláštnj práwo a wýsada biskupůw, nýbrž i kněžj a jáhnowé musili zwláštnj punčochy a střewjce ke mši obauti, djlem z úcty ke mši, djlem proto, aby následowali, co w druhé knize Mogžjšowě 12, 11. Hospodin Israelitům přikázal: „Mjti budete obuw na nohau swých."

Časem ten obyčeg při kněžjch přestal, biskupowé ale geg podnes zachowali. Wyšjwánj

těchto střewjců zlatem náležj k ozdobě a slawnosti; pročež při mšjch za mrtwé a na weliký pátek biskupowé podotknutých střewjců neobauwagj, protože tehdáž wšecka skwostnost přestáwá. Kardinál Jan Bona prawj: Rerum liturgicarum lib. I. Cap. 24. § 9. pag. 285.: „Primi nostrae religionis antistites, cum semper studuerint, maximam divinis mysteriis reverentiam impendere, omnes eorum ministros splendidis vestibus, tantoque ministerio congruis ornari decreverunt, adeo, ut nec quidem sordidis et communibus calceis fas illis fuerit ad altare accedere, multo minus nudis pedibus, quod nec ipsis acolythis licere. *Ordo Romanus* tit. *de die Parasceves* edixit. Varia ideo *sandaliorum* genera pro varietate ministrorum constituerunt, quae nunc abierunt in desuetudinem, illis solis permanentibus, quibus utuntur episcopi, solemniter celebrantes.“

13) Štolau se také biskupowé od kněžj rozeznáwagj. Kněžj kladau štolu na prsy křjžem, biskupowé pak gi nechagj s obau ramenau wiseti, nosjce giž bez toho na prsau křjž (pectorale.)

Kdy biskupowé začali nositi křjž, nelze určiti; gisto wšak gest, že giž w šestém stoletj nosili křjže, nazwané phylacteria, gakkoli toto gméno také každau reliquii znamenalo. (Gregor. Turon. L. I. de gl. MM. c. IV.)

14) Pod kásulj nosj biskupowé tunicelu (tunicella,) poněwadž za starodáwna wšickni lidé,

ano sám Kristus Pán takowau sukni, neboli tuniku nosil. „Žoldnéři, když Ježjše ukřižowali, wzali raucha geho, a *sukni*; byla pak *sukně* nesšjwaná, ale od wrchu wšecka naskrze setkaná. Milites, cum crucifixissent Jesum, acceperunt vestimenta ejus, et *tunicam*; erat autem *tunica* inconsutilis, desuper contexta per totum. Joh. 19, 23.

Tunicella nebyla také weysadnjm šatem biskupůw. I kněžj nosili mimo mše, i při mši swaté podlé swědectwj sw. Jeronyma (in epist. ad Nepot.) pod kásulj tuniky.

15) Rukawice a prsten (chirothecae et annulus) nosjwali biskupowé giž za neystaršjch časů. O rukawicjch rozpráwj giž Ordo Romanus I., kterýž, gestli ne w sedmém, aspoň gistotně w osmém stoletj sepsán byl. O prstenu činj giž zmjnku Optat Milewský lib. I. contra Parmen. A gakkoli rukawice pauze k ozdobě a slawnosti patřj, znamená předce prsten sgednocenost biskupowu s cjrkwj, kteráž se před časy tak přjsně zachowáwala, že se in c. 4. de translatione episcoporum *duchownjm manželstwjm* nazjwá.

16) Infule (infula, mitra, phrygium, cuphia,) gakož welicj znatelé starožitnosti saudj: (Onuphrius Panvinius in interpret. voc. ecclesiast. Hugo Menard. in not. ad sacrament. Greg.) byla ode wšech biskupůw teprwa w stoletj gedenáctém přigata. Přjkladem gj byla čepice neywyššjho kněze w starém zákoně, cidaris, thiara.

Exod. 28, 4. Z počátku, když infulj geště pořjdku bylo, posjlali ge papežowé darem a poctau také někdy knjžatům swětským. Takto byl dle swědectwj papeže Řehoře VII. epist. 38. lib. I. Wratislaw, prwnj král Český, infulj obdarowán od papeže Alexandra II., kterýž we swém psanj doložil: „ad signum intimae dilectionis, quod laicae personae tribui non consuevit, *mitram*, quam postulasti, direxi.“ Nápodobně darowal papež Lucius II. infuli Rogerowi, králi Sicilskému, o němž pjše Otto, biskup Frisingenský Lib. I. de gest. Frid. cap. 28.“ Papa concessit Siculo virgam et annulum, dalmaticam, et *mitram*, atque sandalia.“

Paměti hodno gest, že biskupowé řečtj ani infulj, (leč čtyři patriarchowé, kteřj na hlawě ozdobu, na způsob koruny magj,) ani prstenů nenosj.

17) Půwod berly biskupské gest následugjcj. Prwnj křesťané modlili se stogjce, gako Židé. Luk. 18, 11. 13. Toliko w postě, a když se w tichosti modlili, klečeli, pročež zpjwá jáhen w postnjch dnech: Flectamus genua. Biskup ale, a kněžj stáli předce. Když pak pozděgi klečenj wůbec se zawádělo, byly předce wšecky neděle, a celý welikonočnj čas od klečenj wygmuty, w kterých se gen stogmo modlili. Přjčinu oznamuge swatý Augustin, řka: „Quod stantes oramus, signum est, et designatio resurrectionis.“

Aby wšak stánj lidem nebylo obtjžno, bylo w každém kostele množstwj holj neboli berel (sci-

piones), na něž se každý podepřjti mohl; neboť o stolicjch se tehdáž w kosteljch geště nic newědělo. A toto gest prawý počátek berel biskupských, kteréž swým časem tak se měnily, gakž nynj wyhljžegj. Berly biskupů řeckých zachowaly podnes způsobu starožitnau, gen že také draze ozdobeny gsau.

Ostatně že práwo berlu nositi, před časy nebylo takowé, kteréž biskupům weyhradně náleželo, můžeme z toho posauditi, poněwadž zpěwáci w kathedrálnjch kosteljch (cantores) takowých berel užjwali.

Paměti hodno gest, že papežowé řjmštj, aspoň při mši, berly nepotřebugj; proč? — proto, že od gakžiwosti služby Božj, ob plenitudinem potestatis, sedjce konali, (i Swátost při slawné mši přigjmá papež sedě,) pročež berly k podepřenj nepotřebowali, gakkoli kromě služeb Božjch berly nosjwali, kteréž ferulae slugj.

18) Gremiál (linteum gremiale) dáwá se biskupowi sedjcjmu pauze k ozdobě na kljn.

19) Pallium nosj toliko arcibiskupowé a někteřj biskupowé na gisté swátky, genž se proto festa pallii nazjwagj.

Ostatně wšecky tyto šaty, gakož se od swého půwodnjho určenj wzdalowaly, a se pauhau ozdobau staly, byly také we swém krogi mnohým proměnám, kolikeré ugmě, mnohým přjdawkům a nákladným okrasám podrobeny.

4. Gak se djtky slowům učiti magj.

Od Dra Fr. W. Kostky.

Rozum djtek se wzděláwá, když se gim *slowa* powědomá wyswětlugj, a nepowědomým když se učj tak, aby wěděly, co wše aneb z wětšjho djlu w sobě obsahugj. Čjm wjce slow djtky dokonale znagj, tjm zwelebeněgšj gest gegich rozum.

Proto sama se namjtá znamenitá otázka:

Gak se magj djtky slowům učiti?

Poněwadž každé slowo w mysli člowěka gest *slité* z gednotliwých známek na rozličných wěcech se nacházegjcjch a gen gednu wěc představugjcjch, tedy patrno, že každé slowo gen gako sesazené počátečně se musj pozorowati.

Aby ale djtky wěděly, co slowo to w sobě obsahuge, musegjt se gim aspoň hlawnj pro ně prwky slowa toho, brzy we wětšj, brzy w menšj hognosti na mysl uwáděti, z kterýchžto slowo prwnjho stupně pocházj aneb na kterých se co wlastnost nacházj; prwnjmu učj přjrodnictwj (fysika), druhému ale dušeslowj (psychologie.)

Při wyučowánj slowům gest třeba pozorowati, gsau-li prwnjho, čili druhého, čili třetjho stupně. Dá-li se slowo to smyslem buď zewnitřnjm, buď wnitřnjm gakožto gedna bytost pozorowati, tehdy gest prwnjho stupně; u př. strom, dům, žák, radost, zármutek, milowati, kregčj — a t. d.

Gestli že slowo to z ginšjch slow složeno, aneb wlastnost-li wjce slow w sobě obsahuge — gest giž druhého stupně; u p. les, stádo, město, Čech, cjrkew, naděge, strach, a t. d.

Pakli konečně slowo bytost samostatnau wyznamenáwá, kterau se gen prostředkem úsudku učjme znáti, a která tjm samým gest newiditedlná, patřj k třetjmu stupni; u př. duše, anděl, Bůh, wšecky wlastnosti božj přirozené, peklo, nebe, očistec, stwořiti, a t. d.

Ostatně se gedno slowo gako druhé gen gedujm a to stegným způsobem řádně djtkám wštjpiti může, totiž *složenjm prwků.*

Přjklad druhého stupně slowa z dušeslowj.

Powěrečný, powěra.

Powěra gest mnohonásobná; k powěře w katechismu gmenowané — u wyswětlenj prwnjho přikázanj Božjho patřj také *hádánj*, *kauzla, a čáry*, kteréžto bludy aneb chyby na lidech widěti gest. —

Hádánj tedy, kauzla a čáry gsau prwky powěry, a patřj k prwnjmu stupni; protož powěra obsahugjc w sobě tu zwláštnj wlastnost, kterauž se wůbec wjc od wěcj očekáwá, než přirozeně mohau působiti, k druhému stupni náležj.

Při wyučowánj gest tedy třeba od prwnjho stupně začjti; napřed hádánj, kauzla a čáry wyswětliti, a pak k powěře přikročiti.

Deyme tomu, že djtkám slowa hádánj, kauzla a čáry giž gsau byla wyswětlena: gak gim může katecheta slowo *powěra* do mysli wštjpiti? Protož:

Kdy se gmenuge někdo powěrečný?

Katecheta. Dnes djtky se naučjte znáti blud, kteréhož se má každý warowati, nechce-li často buď na duši, buď na těle škodu mjti!

Powěz mi, kde pak se nacházj w zemi zlato anebo střjbro, půgdeme tam spolu a wezmeme si ge a rozděljme se o ně? (Warwjku!*) —

Žák. Gá newjm. **)

K. Kdyby některý z wás wěděl, kde se takowý poklad nacházj, coby asi učinil?

Ž. Wzal by si ho, a t. d. ***)

K. Kdo pak ale spjš wj, kde gaký poklad ležj, lidé čili zwjřata?

Ž. Lidé.

K. Kdyby ale i také wědělo zwjře některé o pokladu, poněwadž nemůže mluwiti, coby nemohlo lidem o tom pokladu (učiniti?)

---

*) We škole se nedá lehce užjwati gména djtek, nýbrž gen pfjgměnj; proto že gest gich mnoho stegného gména, a pakli gmenuge gménem gen některé djtě Katecheta, u druhých snadno gakausi záwist k němu a k sobě nedůwěrnost způsobj; magjť totiž ostatnj za to, že gich katecheta tak rád nemá, gako toho, kteréhož gménem gmenuge. —

**) Zdeť se mi odpustiž, celé-li odpowědi, ano pozděgi ani celé otázky neuwádjm: — každý sám nalljdne, že to gen pro krátkost činjm.

***) Nepatrné okoličnosti na papjře sice, ne ale mezi djtkami wynechati můžeme.

Ž. Powědjti.

K. A kdyby se ho člowěk ptal na poklad, coby mu zwjře nemohlo, proto že geho řeč neumj?

Ž. Rozuměti.

K. Kdyby ale také zwjře to běželo na to mjsto, kde poklad se nalezá, co by zase gemu nemohl člowěk?

Ž. Také rozuměti.

K. Když chce člowěk některý o pokladu se dozwěděti, koho se tedy nemůže na něg tázati?

Ž. Zwjřete.

K. Kdo wj spjše o pokladu, lidé, čili něgaký strom, prautek, kámen etc? *)

Ž. Lidé.

K. Co pak wědj stromowé, prautkowé, kameny?

Ž. Nic.

K. Ale kdyby některý strom, prautek, kámen wěděl, kde ge poklad: komu pak by to powěděl?

Ž. Žádnému.

K. Proč ne?

Ž. Proto, že nemůže mluwiti.

K. Kam nemůže se také nahnauti aneb gjti, kdyby i chtěl ukázati, kde ge ten poklad?

Ž. K tomu mjstu.

K. Čeho se tedy o pokladu nemůžeme dozwěděti od stromu, prutu, kamene?

---

*) Rozumj se bez upamatowánj, že takowáto otázka na wjce činých se musj při wyučowánj rozděliti. —

Ž. Kde gest —

K. Deyte pozor nynj. Gsauť posawád lidé, kteřj hledagj w zemi zlato, neb střjbro. — Čeho newědj takowj lidé o zlatě neb o střjbře, poněwadž ge hledagj?

Ž. Newědj, kde gest.

K. Čehoby nečinili, kdyby wěděli, kde gest to zlato neb střjbro?

Ž. Nehledaliby ho.

K. A co by činili, kdyby wěděli, kde ge?

Ž. Wykopali a wzali by si ge.

K. Odkud to wjš, že by si ge wzali?

Ž. Proto, že ho hledagj —

K. Aby ge ale nalezli, poslechněte, co někteřj z nich činj.

Berau gakési prautky w gistý čas uřjznuté, (*virgule* ge gmenugj), a ty pruty ohybugj gistým způsobem.

Kdyby wěděli, na kterau stranu země ge ohnauti, kde totiž gest to zlato a střjbro: čeho by k nalezenj toho pokladu nepotřebowali?

Ž. Těch prautků.

K. Kdo gim tedy má powědjti, na které straně gest zlato neb střjbro, poněwadž sami newědj?

Ž. Ten prautek.

K. O čem gim ale nemůže ten prautek powěděti?

Ž. O zlatě neb o střjbře.

K. Proč gim nemůže powěděti?

Ž. Poněwadž newj, neumj mluwiti, a nemůže se sám dobrowolně, kamby chtěl, pohybowati.

K. Dobře máš. Ten prautek nemůže žádnému powěděti, kde zlato neb střjbro ležj.

Kdoby ale předce od prautku očekáwal, že mu na poklad ukáže: očekáwalby od něho wjc nebo mjň, než co může prautek činiti?

Ž. Wjc.

K. Když někdo od některé wěci očekáwá, že mu ukáže na poklad w zemi, která to nemůže učiniti, gak se gmenuge?

Ž. (mlčj).

K. Gá wám to powjm, když newjte:

Někdo-li etc. . . tedy se gmenuge hledač pokladů.

Gak se gmenuge člowěk, když od některé etc.

Ž. Hledač pokladů.

K. Geště gednau: gak že se gmenuge člowěk, když . . .

Ž. Hledač pokladů.

K. Kdy se gmenuge někdo hledačem pokladů?

Ž. Někdo se gmenuge hledačem pokladů, když etc.

K. Očekáwá hledač pokladů od těch wěcj, kteréž mu magj poklad ukázati, wjc nebo mjň, než mohau činiti?

Ž. Wjc.

K. Wčera gste také slyšeli o bludu, že někteřj lidé z karet (z rukau, z čela a t. d.) wjc se chtěgj dozwěděti a powěděti, než gim mohau

karty (ruce, čelo) powědjti; gak pak gsme takowé lidi gmenowali pro ten blud?

Ž. *Hadače.*

K. A gak tu chybu?

Ž. *Hádánj.*

K. Slyšeli gste také, že se prawj, že někteřj lidé od ďábla proti wůli Božj wjc očekáwagj, než může učiniti, gak pak ten blud gsme gmenowali?

Ž. *Kauzla a čáry.*

K. A gak takowé lidi?

Ž. *Čarodègnjky.*

K. Kolik gsme zde giž gmenowali bludů, w kterých se od stwořených wěcj wjc aneb cos giného očekáwá, než mohau učiniti?

Ž. Tři.

K. Které?

Ž. Hledánj pokladu, hádánj, kauzla a čáry —

K. Tak se často stáwá, že lidé od některých wěcj wjce aneb něco giného očekáwagj, nežli ty wěci činiti mohau.

Gak se asi gmenuge gednjm slowem člowěk proto, že od gakékoli stwořené wěci wjc neboli něco giného očekáwá, než ta wěc gest w stawu činiti? Kdo z wás wj? —

Gá wám to zase powjm; ale dobře si to pamatugte: Člowěk, který od gakékoli stwořené wěci wjc aneb něco giného očekáwá, než ta wěc gest w stawu činiti, gmenuge se proto *powěrečný*. Gak se gmenuge člowěk, který..

Ž. *Powěrečný* a t. d.

K. Řekni to geště gednau, gak že se gmenuge člowěk . . .

Ž. Člowěk, který . . . powěrečný.

K. Kdy se tedy gmenuge někdo powěrečný?

Ž. Powěrečný se gmenuge tehdáž, když . . .

K. Opakug to a t. d.

Gaký gest tedy *hadač*, poněwadž . . .

Ž. Powěrečný. K. Proč se gmenuge powěrečný?

Ž. Poněwadž. . . .

K. Gaký gest kauzedlnjk a čaroděgnjk, poněwadž . . .

Ž. Powěrečný.

K. Proč se gmenuge čaroděgnjk powěrečný?

Ž. Poněwadž . . .

K. Proč se tedy gmenuge, gak hledač pokladů, tak hadač i čaroděgnjk *powěrečný*?

Ž. Proto, že wjc . . .

K. Gak se gmenuge ta chyba, někdo-li gest hadačem?

Ž. Hádánj . .

K. Gak se gmenuge ta chyba, když gest někdo čaroděgnjkem?

Ž. Čáry a kauzla.

K. Gak se gmenuge ta chyba tedy, když gest kdo powěrečným? Ž. Powěra.

K. Dobře si gi tedy pamatugte a t. d.

Tjm způsobem se wyswětlilo: 1. slowo powěrečný, powěra.

2. Opakowaly se slowa hádánj, kauzla a čáry.

3. Aby bylo přjgemněgšj poslauchánj, užilo se spolu pro wyplněnj slowa přjkladu o hledánj pokladu, a poskytla se přjležitost — o hledánj pokladu w čas čtenj Pašigj, kde toho třeba — se zmjniti. —

Kdy a proč gest powěra hřjch a t. d. zde uwesti, nenj mé předsewzetj.

---

5. O založenj biskupstwj Pražského a poslaupnosti biskupů, s pamětnými udalostmi wyswětlugjcjmi Cjrkwe české.

Od Kašp. Weiningera, faráře Kladenského.

(Pokračowánj.)

Nástupce sw. Wogtěcha roku 998 — byl

III. Bohdal.

Latině Theodagus, řehole Benediktinské z kláštera Korwegského we Westfalsku. Byli gak w bohoslowj, tak i w lékarském uměnj wýtečný muž. Co lékař léčil Boleslawa dnau stjženého, a tjm sobě milost u wéwody, ano i berlu biskupskau zjskal. Za panowánj Boleslawa II. neywyššj pastýrský auřad pokogně zastáwati bylo mu dopřáno; po smrti wšak pobožného otce

r. 999. nastaupil syn Boleslaw III, *ukrutný* nazwán, proto že bratra swého Jaromjra wyklestiti, a Oldřicha w lázni zawražditi rozkázal. Oldřich wraždě ušed, bral se s bratrem swým do Bawor. Když ale, gak máť wéwodowa, owdowělá kněžna Hemma, tak i biskup Bohdal spáchané ukrutnosti mu wytýkali: i matku swan, i Biskupa z Prahy do Bawor zahnal. Trestu wšak swého tento ukrutný a nehodný syn otce wýborného neušel; neboť ztratiw od otce wybogowaný djl Polska až za Krakow, s knjžetstwj po třech létech shozen, a konečně od knjžete polského oslepen byl, kdež potom bjdně w Mjšni žiwot skončil. Biskup Bohdal dočkal od roku 998. pět panownjků českých: Boleslawa pobožného, gehož r. 999. pohřbil, pak Boleslawa III., Wladiboge, Jaromjra a Oldřicha, z kterýchžto posledních geden druhého mocně s knjžectwj sháněl. Umřel Bohdal roku 1017. odkázaw polowici zanechané mohowitosti chrámům a druhau chudým.

IV. Helikard. (Ekard.)

Benediktinský opat z Nauenburku, z přjzně Gindřicha cjsaře. Kosmas geg co wýborného řečnjka a dobrotiwého otce chudých wychwaluge. Poswěcen na biskupstwj 29. prosince r. 1017. počátek swé pastýrské moci s napomáhánjm knjžete Oldřicha učinil s proměnau a určenjm odwodu desátků farářům; totiž z každého lánu poljgeden korec pšenice a korec owsa. Byli pak ko-

rec nádoba okrauhlá, magjc tři pjdě w průměru sjřky, a pět pjdj a dwa palce weyšky; lán pak rolj obsahowal sedmdesáte geden korec.

K rozmnoženj důchodů biskupských ustanowil odwod daně *podýmné* (fumale) nazwané, ano z každého komjnu dwa haljře (denarios) farářowé od osadnjků swých sbjrati, a po welkonoci biskupu zaslati musjwali.

Po smrti Helikarda r. 1023. dosedl na biskupskau stolici

V. Izo.

Z rodu pánů Hasenburských, ginák Zagjců nazwaných. Newj se za času geho biskupstwj o žádné znamenité udalosti w cjrkwi české. Chwála, kterau o Izowi dáwa Kosmas, týká se geho přjkladného, zbožného žiwota, gakož i dobrotiwosti prokazowané chudým, gichžto denně 40. nasycowal. Nemocnice a žaláře osobně nawštěwowal, nemocné těšjwage, wězny ku kagicnosti nabjzege. Umřel stařičký roku 1030.

VI. Šebjř. (Severus.)

Bylť on miláček wéwody Oldřicha, u gehož dworu dlauhý čas se bawil, a na lowu wždy po boku swého pána býwal, sám wýborný gsa lowec; čjmž, gak Kosmas o něm pjše, milost welkau zjskal, která mu i k biskupstwj dopomohla. Nedošel wšak až teprw po roce poswěcenj biskupského od sw. Bardona, arcibiskupa Mohuckého.

Šebjř za panowánj čtyř wéwod českých, Oldřicha, Břetislawa, Spitihněwa a Wratislawa byl slawným biskupem až do roku 1065.

Když Břetislaw we wálce s Polany r. 1037. města Gnězna wjtězně se zmocnil, nepokládage sobě toho za laupež, kázal ostatky sw. Wogtěcha i s oltářem nákladně ozdobeným za kořist wogenskau do Prahy odwesti. K wyzdwiženj téhož ustanowen byl biskup Šebjř, který dle tehdegšjch obyčegů wéwodu swého do boge byl prowázel. Ten pak použiw této přjležitosti, sklonil Břetislawa k tomu, aby před wyzdwiženjm toho drahého pokladu přjsahau se zawázal, že wše, čehož sw. Wogtěch pro kázeň swěřených sobě někdy wěřjcjch na sněmu Wyšehradském žádal, přjsnými zákony zemskými chce stwrditi. I wydal Břetislaw hned po swém wjtězném nawrácenj se do Čech následugjcj rozkaz:

Mnohoženstwj a wšeliká chlipnost trestána budiž wyhnanstwjm do Uher; wražedlnjci otců, bratrů a kněžj magj na rukau a břichu od kata páleni a ze wlasti wyhnáni býti. Pod ztrátau zbožj a 300 haljřů pokuty magj trhy a wšecko kupčenj w neděle a swátky přestati. Krčmáři ožralce přechowáwagjcj magj na weřegném mjstě k slaupu uwázáni, gim hlawy oholeny a wšechno gich nádobj a nářadj rozbito býti; ožralci pak do žaláře magj se sázeti a třemi sty haljřů pokuty do wéwodského důchodu trestati.

Polané pro onu laupež Břetislawowu w Gně-
zně žalobu na papeže wznesše toho za náhradu
obdrželi, že wéwodowi uloženo kollegiálnj ka-
pitolu w staré Boleslawi způsobiti. I založil gi
s 20. kanownjky a děkanem, gichž slušně nadal;
spolu pak klášter Sázawský od Oldřicha počatý
dokonal.

Biskup Šebjř stál u cjsaře Gindřicha III. u
weliké wážnosti, nebo i geg byl k sněmu do
Pawie roku 1046. wyzwal, by různicem mezi
třjmi papeži: Benediktem IX. Silvestrem III. a
Řehořem VI. přjtrž se učinila. Byli pak uza-
wřenjm sněmu toho wšickni třj shozeni, a bi-
skup Bamberský, gménem Kljment II. wywolen
a slawně korunowán.

Po smrti Břetislawowě r. 1055. nastaupil
neystaršj syn Spitihněwůw dědičně panowánj, a
pamětliw gsa, kterak někdy na dwoře cjsaře
Gindřicha III. laskawě a wljdně chowán byl, tauž
měrau nynj Němcům spláceti počal, rozkázaw
wšech těchto nemilých hostů we třech dnech ze
země české wyhnati, ani matky swé přitom nešetře.
Abatiši u sw. Giřj též Němkyni na káře do
Bawor průwod způsobil. Bratřj swých: Kon-
ráda, Ottona a Wratislawa pronasledowal tak,
že gen autěkem žiwot swůg chrániti mohli; a
nemoha pomstiti se na Wratislawowi, genž dosti
záhy byl wywáznul, ponechanau manželku těhot-
nau geho do žaláře uwrci rozkázal. Naopak ale
s Sázawskými Slowanskými mnichy gednal, wy-

hnaw ge i s opatem z kláštera, gegž potom latinskými mnichy osadil.

Nemoha biskup Šebjř takowéhoto gednánj Wéwodowa déle snášeti a uradiw se s některými wznešenými wladykami, šel osobně k Spitihněwowi, a se wšj zmužilostj mu k mysli přiwáděl, gaké smutné následky pogjti by mohly z takowéhoto počjnánj geho. Tato řeč opatrného a maudrého biskupa byla tak aučinliwá, že Spitihněw potom gináče sobě usmyslil, tak sice, že Kosmas práwem co zbožného a dobrého knjžete geg wychwaluge. On negen bratřjm swým dědictwj otcowské dobrowolně odewzdal, manželku Wratislawowu na swobodu propustil, wšecky komukoli učiněné škody nahraditi se snažil; ale také kollegiálnj sw. Štěpána kostel w Litoměřicjch roku 1059. založil, a položil základ k wystawěnj nowého kostela sw. Wjta. Roku 1053. umřel opat Sázawský Prokop, od papeže Innocencia III. za swatého napotom wyhlášený. Biskup Sebjř geg w kostele Panny Marie w Sázawě pohřbil, kdežto geho sw. ostatky až do času cjsaře Rudolfa odpočjwaly, potom ale do chrámu P. wšech swatých na hrad Pražský r. 1588. slawně přenešeny byly.

Po smrti Spitihněwa a za panowánj bratra geho Wratislawa roku 1063. biskup Šebjř pro sebe a pro swé nástupce obdržel z wéwodských důchodů sto hřiwen střjbra ročně, dwanáct wesnic w Čechách a w Morawě, město Sekyřkostel, wes

Sliwoňku, a twrz Podiwju, proto že propustil Morawu z duchownj prawomocnosti a powolil, by w Olomauci biskupstwj opět stálo.

Roku 1065. umřel; tento zaslaužilý biskup, genž za času swého horliwého a opatrného konánj pastýrského důstogenstwj r. 1045. poswětil kollegiálnj kostel w staré Boleslawi, r. 1046. kostel Augustiniánů Panny Marie w Piwonce nazwaný; r. 1048. kostel benediktinský pod zpráwau opata Břewnowského w Reyhradu na Morawě, gegž knjže Břetislaw na památku swého kmotra blahoslaweného Wintýře wystawěti dal, gehožto tělo w Břewnowském chrámu Páně sw. Markéty se chowá.

VII. Jaromjr. (Gebhardus.)

Jaromjr, neymladšj syn wéwody Břetislawa, a bratr wéwody Spitihněwa a Wratislawa, napotomnjho prwnjho krále Českého, též Konráda a Otty, knjžat Morawských, giž z mládi byl odhodlán k stawu duchownjmu a někdy k nastaupenj biskupstwj Pražského. I poslal ho otec do Litichu, by potřebného nabyl uměnj; lehkomyslnost geho ale odporowala aučelu swatému, k němuž se měl připrawowati; neboť milegšj mu byly přjlbice a meče, nežli neystkwostněgšj raucho kněžské. Hned gak geg zpráwa o smrti bratra swého Spitihněwa byla došla, nawrátil se z Litichu, gsa té naděge, že od bratra Wratislawa, nástupce na wéwodstwj české, podjl swůg, totiž krag Olomucký obdržj;

Wratislaw ale pamětliw wůle zemřelého otce, dal geg od biskupa Šebjře bezděky poswětiti na jáhenstwj. Jaromjr ale, nedbage na poswěcenj to, swlékl raucho duchownj, a do Polska k Boleslawowi swé wzal autočiště. I hned hleděl tohoto proti Wratislawowi popuditi; což se mu i zdařilo. Wratislaw wida, že bratru swému duchownj staw se sprotiwuge, a žeby takowým biskupem cjrkwi české se nespomohlo, mjnil zwoliti po smrti biskupa Šebjře, Lancona, swého býwalého kaplana dworského, probošta w Litoměřicjch, rodilého Němce, a geg na biskupstwj Pražské usaditi. Shromáždiw tedy weškeré wladyky, w přjtomnosti swých bratřj Konráda a Otty, představil gim Lancona, gakožto muže zaslaužilého a uměnjm wýtečného, za biskupa Pražského. Panstwo wšak magjc Němce w nenáwisti, obořili se na Wratislawa, a potupně o Lanconowi mluwjce přiwedli na to i Konráda a Ottu, by dle wůle otce Břetislawa, žádný giný, nežli Jaromjr, na biskupstwj nedosedal. Kogata něgaký gménem wšech wladyk udeřiw na meč swůg, wyhrožowal Wratislawowi pomstau, pokudžby ginác učinil. Knjže wida, kterak dobrý aumysl pro cjrkwe české zwelebenj zawrhugj, a poznage, žeby ani dobrotau ani mocj odpůrcům odolati nemohl, (neb giž i wogsko proti sobě spatřil) powolil žádosti gegich, a poslal Jaromjra za cjsařem, by od něho potwrzen a w Mohuči od Gebharda, arcibiskupa, na biskupstwj po-

swěcen byl. Což se i stalo, a Jaromjr počjtage rok 28. wěku swého přigal gméno swého arcibiskupa Gebharda.

Znenáhla počal se z něho wykwášeti lehkomyslný zbrognjk, i činil se z něho zmužilý a opatrný biskup. Wida 24. swých kanownjků býti lid zcela neumělý, a gen co žáky neb kleriky k nižšjm službám kostelnjm schopný, představil gim probošta, gménem Marka, o němž Kosmas napsal: Pollens sapientia præ cunctis, quos tunc habuit terra Bohemica — by gich gak obecnému liternjmu uměnj, tak bohoslowj wyučowal. Kanownjci býwali tehdáž geště wůbec žiweni z obecných důchodů biskupských (e communi mensa episcoporum); poněwadž wšak sobě na skrownost podělenj častokráte stěžowali, Jaromjr chtěge odstraniti tuto nespokogenost, zanechal sobě gen čtwrtinu swých přjgmů, ostatnj tři djly tak mezi ně rozdělil, že každý z nich 30. korců žita, a tolikéž pšenice, na maso pak každodenně čtyry haléře (denarios), což dle našich peněz as dwadcet kr. činilo, *) obdržel. Mimo to ge potřebným oděwem zaopatřil, a konečně na kněžstwo sám poswěcowal.

Byliby byl biskup Jaromjr pro zwelebenj cjrkwe české a biskupstwj Pražského mnoho pro-

*) Nebyl to při tehdegšj láci wšj potrawy skrowný penjz; neboť u p. bochnjk, genž k nasycenj šesti lidj stačil, gednjm haléřem se kupowal.

spjwal, kdyby se s bratrem swým byl pokogně snášel, a swau neukogitedlnau zlost krotiti se snažil. Neboť Wratislaw poznaw nelaskawé srdce bratrowo, wše gemu na wzdor činil, gsa od něho neustále k hněwu popauzen. Konečně i žalobnjkem se stal na bratra swého Jaromjra u papeže: když totiž ne po zwelebenj cjrkwe, nýbrž gen po rozšjřenj swé biskupské osady baže, biskupa Olomuckého Jana, dosazeného tam z kláštera Břewnowského, mocně donucowal, aby biskupstwj složil; ano nawštiwiw geg, i tělesného násilj sobě dowoliti se neostýchal. Biskup Olomucký nemeškal onu neslýchanau urážku Wratislawowi oznámiti, kterýž posly wyprawiw k papeži Alexandru II. trestu hodné přečiněnj bratra swého s žalobau Jana biskupa zaslal. Papež na to rozkázal i hned skrze wyslance swého w Praze Jaromjrowo prowiněnj wyšetřiti. Jaromjr wšak nechtě se dostawiti před saud, hradil se tjm, že rozsauzenj této pře podlé práwa arcibiskupu Mohuckému, swému Metropolitu, přináležj. Načež mu i hned zpráwa biskupská zastawena, přjgmy zadržány, a gemu do Řjma se dostawiti rozkázáno. Když pak i tomuto rozkazu nechtěl se podrobiti, nástupnjk w papežstwj, Řehoř VII, opět dwa legáty do Prahy o tuto důležitost zaslal. Jaromjr ale před ně postawiti se zpěčowal, spoléhage na swého Metropolitu, genž swé práwo wlastnjm listem do Řjma zaslaným hágil, Jaromjra zastáwal, a Jana Olomuckého wše-

ligak očerniti se wynasnažil. Dozwěděw se wšak, gak neljbě list metropolitůw od papeže přigat byl, a obáwage se horšjch následků, bez dálšjho pobjdnutj konečně do Řjma se odebral, a tu se podrobil saudu papežskému. Na weliké štěstj nalezl mocnau u papeže orodownici a zástupnici, Mathildu, wéwodkyni Burgundskau, která negen prominutj těžké winy a zpurné neposlušnosti mu wyprosila, ale i k tomu papeže pohnula, že na Wratislawa list zaslal, w němž Jaromjra w předešlau důstognost geho opět dosazuge a lásce geho geg poraučj, s tjm doloženjm, by Jaromjr s biskupem Olomuckým se smjřil, a geg w pokogném požjwánj práwa a statků ponechal. Bylať wšak obapolná kyselost mezi Jaromjrem a Wratislawem tak hluboce wkořeněna, gakož i Jaromjrowa tauha, zrušenjm biskupstwj Olomuckého swau osadu rozšjřiti, tak neukogitedlná; že po krátkém čase mezi nima nowé půtky wznikly, práwě když mezi cjsařem Gindřichem IV. a papežem Řehořem VII. z přjčiny práwa na biskupstwj dosazowánj (jus investituræ) rozepře nemalá powstala. Papež totiž z přjčiny rozmáhagjcjho se swatokupectwj, kdežto mnozj k wýnosněgšjm biskupstwjm a opatstwjm penězi sobě pomáhali, *) ano i metropolité, magjce prá-

*) Kalvin gistě ne z lásky k papeži Řehoři o Cjsaři Gindřichowi pjše takto: Henricus IV. homo levis et temerarius, nul-

wo bez wědomj papežowa na biskupstwj swěti-ti, druhdy porušiti se dali, — usilowal investitury cjsařům odegmauti, a práwa metropolitům zameziti. Cjsař Gindřich, rowně gako papež neustupný, ponuknul některé biskupy, (kteřj na wětšjm djle swatokupectwjm této hodnosti dosáhli) mezi nimiž neyhlawněgšj byli: arcibiskup Mohucký, Swinibrodský a Bamberský, kteřjto řádně zwolenému papeži poslušnost wypowěděwše na sněmu Wormském od 24. shromážděných biskupů drženém giného papeže, a sice Kljmenta III. sobě zwolili. Řehoř pak negenom na samého cjsaře a wšechny ty biskupy klatbu wydal, ale též některé z řjšských knjžat k tomu přemluwil, aby mjsto Gindřicha, Rudolfa, wéwodu Šwábského, za krále Řjmského wywolili. I přišlo gest ke krutému bogi, w němž náš Wratislaw cjsaři mocně napomáhal, a gemu wjtězstwj slawného nad Rudolfem dobyl. Z wděčnosti Gindřich Wratislawa králowskau korunau ozdobil, a biskupa Jaromjra swým kancléřem učinil. Jaromjr nedbage wjce na pohrůžky papežowy, Jana biskupa týrati nepřestal. Dozwěděw se pak o smrti geho, použil přjzně cjsařowy, a po čem stále taužil, na prosbu swau dosáhl, že cjsař přiwoliw ke spogenj Olomuckého biskupstwj s Praž-

---

lius consilii, magnæ audaciæ, vitæ dissolutæ, episcopatus totius Germaniæ habebat in aula sua partim venales, partim prædæ expositos. Schmalf. Ecc. hist. tom. IV.

ským, a wygednaw na to potwrzenj ač neřádného papeže Kljmenta, zwláštnj meze Pražského biskupstwj ustanowil. Dle téhož k západnj straně Borowany (Fichtelberg), meze mezi Čechy a Franky, celé Chebsko a Žatecko až k Lužici obsahowalo. K seweru mezowalo po Hořelice, a Slezskem až k břehu Odry se wztahowalo. K wýchodu celé Krakowsko i s městem Krakowem, odtud rowně skrz Uhry až k Tatrám; následowně celá Morawa a djl Rakaus k Pražské biskupské osadě přináležely.

Wratislaw, prw než rozbrog tento mezi papežem a Gindřichem cjsařem wypukl, onomu sice se wšj poslušnostj poddán byl, naň wšeliké žádosti zanášege, mezi kterými zachowánj gazyka českého při službách božjch w klášteře Sázawském a při některých giných řeholech, též i milostné nadánj kollegiálnjho chrámu na Wyšehradě zwláštnjho připomenutj zasluhugj. Wšak ale důstognost králowská, po kteréž byl taužil, gakož i přjklad tolika biskupů, genž se od Řehoře k wůli cjsaři a pro obhágenj swých biskupských sjdel odtrhli, byla přjčinau, že Wratislaw zcela cjsaři do náručj se uwrhl, neodpjrage mu, i ponechal též Jaromjra negen w té sladké dáwno žádané powýšenosti u rozšjřenj biskupstwj, nýbrž zawrhl i ony biskupy, kteřj wěrně při papeži státi sobě předewzali. Mezi těmito byl biskup Mjšenský, sw. Beno, gehož Wratislaw stolice biskupské zbawil, a Felixa, swého miláčka,

býwalého někdy u dworu kaplana, na geho mjsto dosadil.

Po smrti pak Řehoře, když opět neyznamenitěgšj biskupowé, opustiwše mimořádného papeže Kljmenta, uznali řádně zwoleného řjmského biskupa Viktora, a po roce, geho řádného nástupce Urbana II.: Wratislaw také se od Kljmenta odwrátil, i také Benona lépe poznaw a neprawé geho shozenj uwážiw, geg opět, ač proti wůli arcibiskupa Děwjnského Hartwika, na biskupstwj dosadil.

Tentýž sw. Beno u dwora Wratislawowa chowán, tak mocně dorážel gak na krále tak na biskupa Jaromjra, že srdce těchto dwau bratřj dlauho sobě odporná šťastně spogil; a i Jaromjrowu neustupnost skrotil tak, že přiwolil k tomu, aby biskupstwj Olomucké opět bylo odděleno, na kteréž Vezilo za biskupa dosedl.

Tito třj biskupowé: Pražský, Olomucký a Mjšenský, byli přjtomni, když na žádost krále Wratislawa kollegiálnj chrám Páně sw. Apoštolů Petra a Pawla, na způsob Řjmského 1070. založen a r. 1088. skrze kardinála Jana, biskupa Tuskulanského od papeže k tomu zwláště wyslaného slawně poswěcen byl.

Čehož Wratislaw od papeže Alexandra II. a Řehoře VII. dosjci nemohl, toť papež Urban druhý zwláštnj bullau wyplnil, uděliw této kapitole wšeliká čestná nadánj; mezi ginými powolil

kanownjkům, aby při slawných službách božjch infule nosili, wzaw weškerau kapitolu pod stálau ochranu moci papežské.

Bylať kapitola téhož králowského kollegiálnjho kostela hned při založenj swém od Wratislawa stkwostně nadána, a napotomnj wéwodowé wýnos přjgmů tak rozmnožili, že důchod biskupů Pražských daleko předčil. Proboštowé té kapitoly w knjžecj důstognost pozdwiženj spolu kancléři králowstwj českého býwali, z nichž woleni byli napotomnj arcibiskupowé w Mohuči, Salcburku, Děwjně, Trewině a w Praze, pět z nich patriarchů a dwa kardinálowé byli.

Král Wratislaw mimo Wyšehrad založil také klášter Benediktinský w kragi Chrudimském, na panstwj Pardubickém, a mnoho kostelů po kragjch wystawěti kázal, mezi nimi gmenowitě powědomj w Nowéwsi na panstwj Koljuském, gegž r. 1070. biskup Jaromjr poswětil.

Náš Kosmas, kronikář Český, za času biskupa Jaromjra kanownjk a napotomnj děkan na hradě Pražském, byl zwláštnj ctitel swého biskupa, gegž w swé historii nad mjru wychwaluge. Klade pak geho úmrtj na den 26. čerwna roku 1090. když totiž byl na cestě ku králi Uherskému Ladislawowi w Ostřihomě, šestý den geho nemoce. Tělo geho odtud do Prahy dowezeno a w chrámě sw. Wjta pohřbeno bylo. Kosmas mu tento hrobowý nápis klade:

Sol Julii senas qua tangit luce Calendas,
Gemma sacerdotum, cunctorum lux Bohemorum,
Dogmate præclarus, pius antistes Gebehardus,
Vivat ut in Christo, mundo migravit ab isto. *)

---

6. Sedmero swátostj cjrkwe sw. katolické, wyswětlených w sedmeru postnjch kázanj.

Od Wáclawa Wiléma Wáclawjčka.

O swátosti poslednjho pomazánj.

Stůňe-li kdo z wás, zawoleyž kněžj Cjrkwe, a nechť se modlj nad njm, mažjce geg olegem we gménu Páně. Jak. V, 14.

Ježjši, božský Spasitelj swěta! genž gsi za hřjchy naše na smrt se wydal i umřel, ty budiž předmětem našeho swatého rozgjmánj! — Newinný beránku Božj! genž gsi za nás krwácel na potupném dřewě, k tobě a na tebe hledj dnes obzwláštně taužebné oko naše. Anebo cožby mohlo w den památný twého utrpenj a aumrtj mocněgi nás pohnauti, a žiwěgi zaměstknati duši naši, gako obraz bolestj, které gsi wytrpěl za nás? — Ježjši Synu Božj, milostný Smjrce nebes s padlým člowěčenstwem! budiž při nás s milostj swau; — budiž s námi wždycky, zwláště pak w hodince smrti!!

*) Gelas. Dobner annal. Hajec. tom. V. et Pešina Phosphor. sept.

Gsmeť sice posud geště žiwi; geště nám swjtj za dne slunce, a w noci hwězdnaté nebe. Geště objhá krew zdrawá w žilách našich, a přirozenost obweseluge nás hognými dary swými. Ale ach! tak to nezůstane wždycky. My se sestaráme, a dřjwe nadánj dostawj se smrt. Mnozj umjragj, sotwa že se narodili, hned w kwětu swého wěku; ginj při auplné swé sjle mužské; tito dnes, onino zegtra. — O smrti! ty gsi trpká. Ty nás rozlučugeš se swětem a statky geho, kterýmž gsme uwykli; ty nás wytrhugeš z náručj těch, které miluge duše naše. A co to gest, od drahých, milých srdcj, od přjbuzných a přátel se rozlaučiti, pokusilť gsi i ty, Synu Božj gakožto Syn člowěka! — W oné hrůzoplné noci na hoře Kalwarii, kde trpitel božský, Ježjš wisel na křjži, a giž giž umjrage ducha swého wypauštěl, obrátiltě geště gednau kalný zrak swůg od Otce nebeského, k němuž se byl modlil, na zemi dolů: — a nastogte! kohož tu spatřuge a widj? — Bolestnau matku swau, anať upjc stogj pod geho křjžem, a matčinu sestru, Marii choť Kleofášowu, a Marii Magdalenu!! — O gacj to bolestnj citowé pro otce w hodině smrti, anť se swými nedospělými djtkami na wždycky se má rozlaučiti? pro srdce materské w poslednjm okamženj, když se od wraucně milowaných djtek wěrných má odtrhnauti? — Ach, ano! ty gsi trpká, ó smrti! ty nám bereš wšecko, co nám tady milo a draho, uwáděgjc nás do neznámého

swěta, — do wěčnosti — před Boha, saudce swatého a sprawedliwého. Odtud bázeň smrti, a bolest při rozžehnánj se s tjmto swětem! Než rowněž ten, kterýž trpkosti a auzkosti smrti sám okusil, Ježjš Kristus nezanechal nás w této teskné laučiwé hodince bez potěšenj a naděge. On nás naučil Boha znáti gakožto Otce, který také w smrti našjm otcem zůstáwá. Onť oswjtil tmawau noc hrobowau, a wywedl žiwot na swětlo i neporušenost skrze swé Ewangelium, tak že se smrti prawým křesťanům netřeba strachowati. 2 Tim. I, 10. — Na tom wšak ale neměla geště dosti nestjhlá dobrotiwost geho. Milowaw nás, milowal nás až do skonánj. Jan XIII, 1. W nemocech a na konec žiwota našeho, tu kde zwláště milostné pomoci potřebugeme; tu chce nám také geště zwláštnjm milostným prostředkem ku pomoci přispěti. Protož ustanowil swátost pomazánj, tak nazwaného poslednjho pomazánj.

Neymilegšj! učme se pod křjžem umjragjcjho Spasitele *tuto weledrahau, nemocným křesťanům poskytnutau swátost* auplněgi znáti, wyšetřjce:

1. Zdaliž gi Ježjš ustanowil?
2. Co swátost tato aučinkuge? a
3. Kterak má přigata býti?

Gá tu stogjm gako žiwý mezi umjragjcjmi; — gako kněz u postele nemocných, těžce stonagjcjch, k smrti pracugjcjch! Ježjši, z ran twých

swatých preyštj se weliká moc swátostnj; — řiď gazyk můg!

I.

Oleg oliwowý, gegž wýchodnj národowé, zwláště w Palestině z oliwy tlačj, má moc léčitelnau. To widjme u př. u Izaiáše proroka, kterýžto lid židowský, z newědomosti a modlárstwj geg kárage, a staw geho bjdný odtud gdaucj gemu připomjnage, k nemocnému přirownáwá, který žádným wjce lékem ani olegem nemůže uzdrawen býti. I, 6. Taktéž o tom čteme u sw. Lukáše, kde milosrdný Samaritán wjna a olege nalil do ran mezi lotry padlého a w krwi tonaucjho pocestného na cestě do Jericha. X, 34. I také apoštolé užjwali olege, nemocné uzdrawugjce. „Wyšedše," pjše sw. ewangelista Marek, — „kázali, a nečisté duchy mnohé wymjtali, a mazali olegem mnohé nemocné a uzdrawowali," t. g. mnohé nemocné uzdrawowali, olegem ge mažjce; IV, 12. 13. ačkoli sic tuto mazánj toho olegem nebylo užjwáno gako něgakého léku; alebrž gako zewnitřnjho znamenj pomoci Božj, gehož gméno při tom wzjwáno bylo, rowněž tak gako při wzkládánj rukau na nemocné. Mar. VI, 5. A wšak widjme z toho, že se olegi w rozličných nemocech moc hogitelná připisowala.

A eyhle! tento hogitelný prostředek těla učinil božský Spasitel léčjcjm prostředkem pro

duši, wyzdwihnuw mazánj nemocných za swátost. Tomu nás učj pjsmo swaté; učj též austnj podánj apoštolské; rozhodnutj sw. Cjrkwe katolické a srownalost gegj s Cjrkwj řeckau. — A wždyť bylo hned dokonce potřebj, aby Syn Bozj, kdežto žiwé audy nebeského swého králowstwj na zemi skrze křest, biřmowánj a swátost oltářnj poswětil, zpečetil a posilnil, a ge tudy pro žiwot tento wezdegšj náležitě nadal a ozbrogil; — gim také w onom okamženj, kde to neystrašněgšj, před čjmž se chwěge přirozenost lidská, — když smrt přicházj, nowým zázrakem swé milosti k pomoci byl přispěl. O žiwé postaral se dobrotiwý Spasitel dostatečně, a toliko na nemocné a umjragjcj bylby snad zapomněl, gešto geho nebeské útěchy a nadpřirozené pomoci neywjce potřebugj? — Lze-li se domeyšleti, že Ježjš, genž za swého wezdegšjho žiwobytj zwláště k nemocným a neduživým milostným se prokazowal, práwě swých umjragjcjch zanedbal? — O, nikoli! wždyť ustanowil swátost pomazánj, tak nazwaného poslednjho pomazánj, tak gakž nám o tom sw. geho apoštol Jakub w obecném swém listu určitau zpráwu dáwá. Uděliw totiž w témže listu wěřjcjm rozličných pěkných nawedenj ku křesťanským ctnostem a skutečnému w nich se ostřjhánj, obracj se nynj k nemocným, a dj gim srdečnoprostými slowy swaté přeswědčenosti o wyššjm sobě známém nařjzenj:

„Stůně-li kdo z wás, zawoleyž kněžj Cjrkwe, a nechť se modlj nad njm, mažjce geg olegem we gménu Páně,“ t. g. na rozkaz Páně; nebo z aučinku, který sw. Jakub hned na to tomuto s modlitbau spogenému mazánj olegem přičjtá, patrno gest, žeť ono gediné od Ježjše Krista pocházj, ant toliko on moc měl nad nemocj a smrtj, a moc měl hřjchy odpauštěti. Dokládá totižto apoštol: „A modlitba wjry,“ t. g. důwěrná křesťanská modlitba, kterau kněz koná, nemocného mazage, — „uzdrawj nemocného, a polehčj gemu Pán, a gestliže gest w hřjšjch, budau gemu odpuštěni.“ V, 14. 15. — I nemužeme tedy ani okamženjm pochybowati, že sám Ježjš Kristus swátost poslednjho pomazánj ustanowil; — kdy sice a kde? o tom nečteme. Nepochybně se to stalo za onoho čtyřidcetidennjho po geho z mrtwých wstánj s apoštoly obcowánj, kdežto mnoho s nimi rozmlauwal o králowstwj Božjm, neboli cjrkwi swé. Skut. ap. I, 3.

Z té pak také přjčiny bylo mazánj nemocných hned za neyprwněgšjch časů cjrkwe w obyčegi, a za swátost pokládáno. Giž Origenes mluwě o swátosti pokánj, připomjná spolu poslednjho pomazánj, gelikož s onauno swátostj welikau podobnost má, a gako gegj doplněnj a následek gest. Hom. II. in Lev. Sw. Jan Zlatoustý dj weyslowně: „Kněžj odpauštěgj hřjchy, když křest udělugj, když rozhřešugj a poslednjm pomazánjm přisluhugj.“ L. III. de Sacerd. c. 6.

Nápodobně učj, mluwj a pjsj o této swátosti sw. Cyrill Alexandrinský (L. VI. de orat.); Viktor Antiochenský okolo léta Páně 401.(in c.VI. Marci); papež Innocenc (l. epis. ad Demetr.); sw. Augustin; Cæsarius (Serm. CCXV. a CCLXXIX. edit. 5 Aug.) a ginj. Tuto swátost dokazuge stálá a neměniwá srownalost Cjrkwe latinské s řeckau, a knihy neystaršj, w nichž se řád při posluhowánj swátostmi užjwaný wypisuge; *) a sněmowé mnozj, **) z kterýchžto dosti buď, uwedem-li onen poslednj Tridentský, Cjrkew wšeobecnau představugjcj, genžto učenj o této swátosti následowně wygádřil: „Kdyby kdo prawil, že poslednj pomazánj nenj prawá a wlastnj od Krista ustanowená a od apoštola Jakuba zwěstowaná swátost, nýbrž toliko od otců přigatý obyčeg, aneb lidské wynalezenj, ten z cjrkwe wywržen budiž.“ Sess. XIV. can. I. Ale medle, což působj a aučinkuge tato swátost nemocných?

II.

„Modlitba wjry uzdrawj nemocného, a polehčj gemu Pán, a gestliže w hřjšjch, budau gemu odpuštěni.“ W těchto slowjch sw. apoštola

*) Apud Renaudotium T. V, L. V. c. 1.
**) Conc. Cabilonense can. 48. Aquisgran. II. can. 5. Regioticin. c. 8. Nanneten. c. 4. Constant. &c.

čteme trognásobný aučinek swátosti poslednjho pomazánj.

„Modlitba wjry," totiž důwěrná křesťanská modlitba, kterau kněz za nemocného koná, olegem sw. geg maže, — „uzdrawj nemocného." Spogenj řeči, kterau apoštol slowy: „Stůně-li kdo z wás etc." začal, žádalo toho, by aučinek tento, ačkoli mezi druhými neymenšj, napřed připomenul; a snad to i proto také učinil, že za prwnjch časů cjrkwe swátost tato k posilněnj u wjře nowoobrácených a k doljčenj ostatnjch gegjch duchownjch aučinků častěgi nežli nynj, kdežto křesťanstwj giž dostatečně utwrzeno gest, na tento způsob widitedlný moc swau prowozowala; — djm *častěgi*; nebo poněwadž prwotnj wěřjcj tohoto od apoštola zwěstowaného a od Ježjše Krista ustanoweného spasitelného prostředku zagisté nezanedbáwali, tedyiby z nich nebyl směl žádný umřjti, což patrně křiwo gest. Zasljbenj tohoto aučinku gest tedy toliko s wýmjnkau dáno, gestli totiž duši k spasenj prospjwá, gakž i pěkně sw. sněm Tridentský dokládá. Sess. XIV. can. 2. Že wšak za nyněgšjch časů swátostné nemocných pomazánj gegich uzdrawenj wjce nepůsobj, gesti nedůwodná námjtka. Wždyť k tomu ani nenj něgakého zázraku potřebj; Bůh může řádných léků požehnati, může lékaře oswjtiti, a nesčjslnými ginými zcela přirozenými cestami nemoc odstraniti. Protož se wždy také cjrkew od časů neystaršjch až podnes, tauto swátostj

přisluhugjc, spolu za uzdrawenj nemocného modlj. *) Proč ale konečně toto uzdrawenj zřjdka nasleduge, toho se dwogj dobře pochopitelná přjčina udati může. Djlem, poněwadž celý aučinek swatých swátostj daleko wjce k naděgi statků budaucjch, nežli k zachowánj a dosaženj přjtomných směřuge, a tito poslednj nic dále se newztahugj, leč pokud hlawnjm aučelem oněchno prwnjch gsau; **) djlem, poněwadž sama wlažnost nyněgšjch křesťanů tento aučinek welmi často rušj, gešto swátostj pomazánj téměř na poslednj okamženj odkládagj, a wesměs wětšj důwěrnost w umělost lékařowu, než w tento prostředek sw. skládagj. „Člowěk ale takowý," pjše schwálený náš apoštol sw. Jakub, — „nedomnjwey se, by co wzal ode Pána." J, 7.

„A polehčj gemu Pán," čtemeť dále o blažených aučincjch sw. pomazánj nemocných. Tělo nemocného swjragj těžké, často i náramné a hrozné bolesti; geho pak duše gest w trudném nepokogi, obáwagjc se nastáwagjcjho saudu Božjho, a celé geho přirozenj třese a chwěge se před rozdělenjm duše od těla. Ach! nikdo nemá wjce polehčenj potřebj, gako nemocný; nikdo ale také nemůže mu lépe polehčiti, gako Bůh sám. Bůh může důwěrnost a naděgi we swé ne-

*) Sacramentarium S. Gregorii M. Conc. Cabill. II, can. 48. &c.
**) S. Aug. Enchirid. c. 66. Cfr. sw. Tomáše Aquin. IV. distinc. XXIII, 2. I. Art. II.

skonalé milosrdenstwj w něm wzbuditi; a tuť on pak také w něm wzbuzuge prostředkem posledujho pomazánj. Trid. Sess. XIV, can. 2. A důwěrnost, že Bůh wše neylépe činj, a i w smrti nám otcem býti nepřestáwá, a naděge wěčného lepšjho žiwota, kde se s swými milými pozůstalými zase shledáme, a u gehož přirownánj wšecko trápenj tohoto žiwota nic nenj, (Řjm. VIII, 18.) posilňuge i chaulostiwého, který omráčen slabau ranau pod břemenem klesá, — činj nemocného trpěliwého, dodáwagjc mu odwahy a zmužilosti we wšelikém pokušenj, w bolestech a půtce smrti; — činj, že se od Ježjše trpěti učj, ano i w swatém wytrženj wolá křjž geho obgjmage: I mohau-li se zpěčowati audowé trpěti pod hlawau korunowanau? Gaká to čest, gaké potěšenj nésti na těle swém předrahé známky Božského trpitele? Ach, Pane! zraň wždy tělo mé, genom přigď a zhog duši mau; — a ay! Pán přicházj, by gi zhogil, setřel s nj wšecken prach swětský, a gi čistau a stkwělau dostawil k branám onoho králowstwj nebeského. — Nebo apoštol dokládá:

„A gestliže gest w hřjšjch, budauť gemu odpuštěni.“ Toť třetj aučinek posledujho pomazánj, o němž Cjrkew sw. učj, že gest doplněk swátosti pokánj a wesměs celého křesťanského žiwota, gešto ustawičným pokánjm býti má.“ Řádným sice způsobem nemohau nemocnému hřjchowé leč prostředkem swatého pokánj od-

puštěni býti: nechť on wšak ale z newědomosti, z přirozené zapomenutelnosti zatagil některých poklésků swých, a tudy předešlé geho zpowědi byly méně auplné; nechť ljtost geho nebyla tak horaucj, gakž sám sobě žádal, a předsewzetj geho k polepšenj nebylo tak dokonalé, gakž býti mělo; nechť po smjřeném giž hřjchu časný geště trest trpěti mu zbýwá; nechť zlá žádostiwost w duši geho docela newymřela, a mrawnj mdloba w něm zůstala: — tuto se mu podáwá prostředek, kterým wšecky nedostatky doplniti, wšecky nerownosti zpřjmiti a se zauplna upokogiti může. Nebo w témž okamženj, kde kněz nad njm se modlil, olegem milosti geg pomazaw, gesti ode wšech pozůstatků hřjchů a gich truchliwých následků oswobozen, a giž schopen do přjbytků wěčného pokoge mezi duchy čisté přigat býti. — Nuže, čehožby se geště mohl báti, wěda gistotně, že dluh geho na poslednj haljř gest zaplacen? Mat. V, 26. Toliko zarytému hřjšnjku gest smrt hrozná; kagjcjho křesťana naplnj přjchod gegj radostj a sladkau naděgj. Křesťane! ty nepřistaupjš wjce před rozhněwaného saudce, nýbrž před smjřeného Otce, který děti swé zná, a milost gim propůgčj mjsto sprawedlnosti. Ty složjš pomazané twé audy w hrobě, nikoli aby tam nawždycky wzali porušenj, nýbrž swěřjš toliko semeno zemi, by gednau zase obžiwlo, wýborněgi wykwetlo, a tělo twé spolu i s dušj wzalo mzdu za skutky swé. I rozlaučenj

twé s milými pozůstalými gest gen okamžité; neb udeřj hodina, kde se zase shledáte, a k wěčným radostem wespolek spogeni budete.

Eyhle, křesťané! gak dobr a milostiw gest Pán, a gaké to podiwné wěci na nás wywodj a koná. A wšak chce, chce bychom s milostj geho spolupůsobili; a pročež slyšme, čeho nám činiti náležj, bychom milostných aučinků swátosti poslednjho pomazánj skutečně se saučastnili.

III.

„Zřiď dům swůg, nebo umřeš a nebudeš žiw!“ — prawil na rozkaz Neywyššjho k nemocnému králi Ezechiášowi syn Amosůw, prorok Izaiáš. „Zřiď dům swůg, nebo umřeš a nebudeš žiw!“ Taktobych i gá ku každému křesťanu zwolal, wida žiwot geho w nebezpečenstwj. „Zřiď dům swůg!“ uwcď w pořádek wěci swé wezdegšj, swé gměnj, swůg statek; nezapomeň ale přitom, bys přede wšjm a obzwláště péči měl o duši swau nesmrtelnau. Anebo cožby ti platno bylo, kdybys i půlj swěta wládna, njm poděliti mohl potomky swé, wzal-libys přitom zkázu na duši? Mat. XVI, 26. I nenj-li duše neskončeně wjce než tělo? Nemusj-li tobě na wěčně stkwaucjch a neuwadlých radostech nebeských wjce záleženo býti, nežli na padaucjch statcjch wezdegšjch? Ach! gá trnu nad pošetilostj tolikerých lidj, kteřjžto smrt opodál spatřugjce, slušnau sice pečliwostj záležitosti swé wezdegšj a

wěci domácj spořádáwagj; a wšak obstaránjm wěčného swého blaha, djlem swého spasenj, přigetjm swátostj umjragjcjch až do poslednjho dechnutj odkládagj. — O lidé, lidé! což pak může wám w onom rozhodnaucjm okamženj mezi žiwotem a smrtj důležitěgšjho býti nad útěchy náboženstwj? Gak ale, bude-li wás moci wjra swatá náležitě potěšiti, gestliže bolestmi skljčenj sotwa geště při sobě gste, snad giž dokonce smyslů zbaweni tady ležjte, nepoznáwagjce wjce přicházegjcjho Božského těšitele, Ježjše? Ach! bogjmť se, — a gá to djm s teskným srdcem, — bogjmť se, že w takowé přjpadnosti ohled blahoděgné swátosti dosažen nebýwá; a gá prosjm gednohokaždého co neysnažněgi, by poslednj hodinu milosti a spasenj nezanedbal tak swéwolným způsobem. Wždyť gest to neywětšj maudrost žiwota, giž za dnů zdrawých častěgi na smrt pamatowati, a pročež to pošetilost neynešťastněgšj, odwraceti tu geště od nj oči, kde giž hrozjcjm nám kyne pohledem, a násilně tluče na dweře naše.

Prawda sice, že nás smrt wždycky zalekne, nechť kdykoli přigde a w gakékoli podobě se zgewj a ukáže. Nebo hřjšné tělo zpauzj se proti swému rozlaučenj. Ale ay! křesťanstwj dáwá nám zbraň, kterau wšecku newčasnau bázeň zapuditi můžeme. Anebo newjme-li, seč srdečná modlitba gest, genž w okamženj nebezpečenstwj wzhůru k Pánu žiwota a smrti wstupuge? „Gestli kdo z wás w zármutku, modliž se,“ radj swatý

Jakub . . . „Důwěrná modlitba uzdrawj nemocného a polehčj gemu Pán.“ V, 13. 15. Křesťané! pohlédni na swého božského Spasitele, kterak on w nočnjm stjnu na hoře Oliwetské klečj, — kterak w auzkosti smrti ruce swé k nebi zdwjhá wolage: „Otče! chceš-li, přenes kalich tento ode mne: ale wšak ne má wůle, ale twá se staň.“ Luk. XXII, 43 — a kterak potom anděl s nebe sstaupil, a posjlil geg w poslednj půtce! Tento-li pohnutelný přjklad na mysl skormaucenau sobě uwedeš: i nebudeš-li stegnau wraucnostj pogat wzdage se giž docela do wůle wšemohaucjho Boha? — Oprawdu! krom Pána nenj žádného spasenj, bez něho žádného uzdrawenj. Obrať se k němu na loži swém nemocném, a on bude „pomocnjk twůg w zármutcjch, kteřjž postihli tě přjliš.“ Žal. XLV, 2. O něm napsal sw. Jan Zlatoustý: „že lékaři toliko penězi, on pak gediné modlitbau upokogen býwá.“ (Super illo Math. Ostende te sacerd.)

Když gsi pak w pobožné modlitbě utekl se k Bohu, a wjru, naděgi a lásku wzbudil w sobě, hlediž, abys srdce swé očistil od hřjchů. Aneb čehož by gsi se mohl od Boha nadjti, prohlašuge-li tě wlastnj swědomj twé za nehodného milosti geho? Gakého medle aučinku mohlbys očekáwati od swátosti, kterážto, přigal-li gsi w hřjšjch a neprawostech, winu twau neshlazuge, nýbrž rozmnožuge? Prawjť sice apoštol, an o swátostném mazánj nemocného mluwj: „Gestliže gest

w hřjšjch, budauť gemu odpuštěni;“ a wšak gsme slyšeli, o gakých zde hřjšjch řeč gest. Čiliby snad wšeliké neprawosti, wšecky nešlechetnosti zawilého srdce gediným sw. pomazánjm — w poslednjm okamženj — bez ljtosti a předsewzetj k polepšenj mohly smazány býti? Nikoli! K odpuštěnj hřjchů a stálému ostřjhánj křesťanských ctnostj dány gsau nám dwě giné weliké a důstogné swátosti: swátost pokánj a swatost oltářnj; — zde se gedná toliko o pozůstatcjch hřjchů a takowých křehkostech, které nás milosti Božj docela nezbawugj; sice také o hřjšjch a prowiněnjch, ale takowých, z kterých se křesťan z newinitelné nepamětliwosti newyzpowjdal, aneb kteráž on, zachwácen od smrti, z patrné nemožnosti wyznati a gich želeti nemohl. Cjrkew katolická předpisuge, by nemocný, pokudž neyweyš možno, dřjwe s Bohem se smjřil w swátosti pokánj; smjřil se se swým srdcem i se swětem, odprose komu ubljžil, a nahradě co ukřiwdil; wesměs by litowal spáchaných swých prowinčnj a wzbudil w sobě prawého předsewzetj k polepšenj, popřege-li mu Bůh délšjho žiwobytj. Předpisugeť, by nemeškal spogiti se také s Ježjšem, swým Spasitelem, požjwánjm neyswětěgšj swátosti oltářnj, a takto připrawený přigal swátost poslednjho pomazánj, saučastniw se milostných gegjch aučinků: „Polehčj gemu Pán, a gestliže gest w hřjšjch, budau gemu odpuštěni.“

O blaze, přeblaze takto umjragjcjmu křesťanu! Gako djtě, které pobylo dlauho w cizině a we welikých nebezpečenstwjch, chwátá chtiwě do rukau swého otce; tak pospjchá duše křesťana pomazaného — od těla do rukau nebeského Otce, a wěčný pokog a radost zastkwj se geště na zesnulé twáři geho. — Křesťanská duše! odebeř se z tohoto swěta we gménu Otce, kterýž tebe stwořil, we gménu Syna, kterýž tebe wykaupil, a we gménu Ducha swatého, kterýž tebe za swůg chrám poswětil. Pane Ježjši! w ruce twé poraučjme duši umjragjcjho bratra, umjragjcj sestry.

Ach křesťané! pamatugme častěgi na smrt, bychom se naučili prawé žiwota maudrosti, a nezhřešili lehkowážně. Buďme wespolek w pokogi a lásce žiwi, nepřechowáwagjce w srdci žádné záwisti, žádného záštj, žádného nepřátelstwj. Buďme wždy hotowi s bratrem se smjřiti, dokawadž geště na cestě gest. Připrawugme se stálým cwičenjm se w dobrých skutcjch křesťanských k smrti, bychom koruny žiwota dosáhli. Ach! kdy pak bude i naše poslednj hodina bjti? — kdy pak bude popřáno nám do oněchno od Krista připrawených přjbytků wěčné radosti wegjti? — kdy, ach kdy? — s každým okamženjm se giž přibližuge hodina ta, a přigde, než se nadáme. Deyž Bůh, ať nás připrawené nalezne, očištěné a posilněné swátostmi umjragjcjch!!

Amen.

7. Modlitba Páně.

Od Jana Gindř. Marka, kaplana w Králowicjch.

Otče náš!
Důwěrně k Tobě woláme;
Neb my lásku dobře známe,
Nás kteraužto obgjmáš,
Otče náš!

Bože náš!
W neygasněgšj welebnosti
Ty přebýwáš na wýsosti,
Swět okem swým přehljdáš,
Bože náš!

Pane náš!
Deyž, by Twé welebné gmeno
Nás ode wšech bylo ctěno,
Gež za djtky swé uznáš,
Pane náš!

Králi náš!
Rozmnož řjši swých milostj,
Rozněť w nás oheň těch ctnostj,
Za které nám nebe dáš,
Králi náš!

Twůrce náš!
Twau ať wůli tak plnjme,
Gak o anděljch to wjme,
Swau milost když nám Ty dáš,
Twůrce náš!

Dárce náš!
Swé uděl nám požehnánj!
Twá dobrota wšecko chránj,
Wše žiwjš a ostřjháš,
Dárce náš!

Saudce náš!
Odpusť nám! — hle my slzjme,
A bratřjm též odpauštjme,
Gak Ty nám to ukládáš,
Saudce náš!

Spáso náš!
Nám slabým nedey klesnauti,
W hřjšném wjru utonauti;
Neb naši Ty křehkost znáš,
Spáso náš!

Štjte náš!
Ach odwrať od lidu swého
Neywětšj zlé wšeho zlého, —
Hřjch, — gegž w nenáwisti máš,
Štjte náš!

8. Chwála Marie.

Od Jos. W. Kamarýta.

Maria! buď welebena!
Panno plná swatosti,
Plná Božj milosti,
Nebes trůnem oslawená!

Matko Smjrce Jesu Krista,
Z tebe pošlo spasenj:
Hodnas blahoslawenj,
Panno krásná, Panno čistá!

O Maria! Sláwo nebe!
W každém chrámě znj twá čest,
Komu w Kristu žiwot gest,
Zpěwy srdce slawj tebe.

Chwálu wzdeyte, zbožné panny,
Ctěte swatau newinnost,
Deyte ctnost a poctiwost
Panně swaté do ochrany.

Chwalte Matky bohabogny,
Chwalte Matku Marii,
K poctě žiwot deyte gj
Na manželské ctnosti hogný;

Zbožné djtek wychowánj,
Lásku k Bohu, důwěrnost,
Pokoru a poslušnost,
Wěrné bližnjch milowánj.

Z gegjch ctnostj, k gegj sláwě
Ať se wěnec uwjgj!
Chwalme Matku Marii,
Boha Syna ctjce práwě.

Chwalte s námi zarmaucené,
Dobré duše, neplačte!
K Marii se utecte,
K bolestné — a oslawené.

Láskau chránj ubohého,
Pomocj gest w auzkosti,
Potěšenj w žalosti,
Oroduge za hřjšného.

Hřjšné duše, přibližte se,
Gestli win swých plačete,
Hřešiti wjc nechcete,
Také wáš zpěw k nj se wznese.

Wšickni chwalme Matku swatau,
Milugme a ctěme gi
Oslawenau Marii
Pjsnj žiwau, w Kristu zňatau.

Chwalme srdcem prázdným zlosti,
Putugjce na zemi,
Až pak gazyk oněmj,
Sláwu wzdáme w blaženosti.

W blaženosti — Matko swatá!
Ach gen wypros milosti,
Bychom žili w swatosti,
S tebau, Panno w nebe wzatá!

Padneť snadno bez milosti
Naše ctnost a newinnost,
Wšecko dobré, každá ctnost,
Stogj w Božj přjzniwosti.

Wypros, Lásko! milost Božj
Hřjšnjku a ctnostnému:
Ať tam wegdem k Wěčnému,
Ať i Geho čest se množj!

9. Credo,

aneb

Wyznánj wjry.

Od J. G. Marka.

Přicházjm Bože k Tobě,
Co djtě ze tmy wjru;
Mne Tys powýšil k sobě,
Swatau gsi dal mi wjru.
Hle gá Tě Twůrce wzjwám
Citem bezegmenným,
A důwěrně nazjwám
Tě dobrým Otcem mým.

Synem Twým wzešlo swětlo
Na obloze milostné,
A spasenj wykwětlo
Wšem národům radostné;
Milost Ducha swatého
Na tento přišla swět,
A z lůna panenského
Rozwil se krásný kwět.

Že lásku blahoděgnau
Wždy hlásal lidu swému,
Pokrytci záštj tegnau
Se spikli proti němu;

On pak by lid wykaupil,
W oběť se sám wydal,
Na křjži smrt podstaupil
Za nás, gež milowal.

I když ležel giž w hrobě,
Podezřenj geg hljdá,
Po tři dni w nočnj době
Gakýsi podwod zwjdá;
Než hle, z paut lidské zloby
Božj wynikla moc,
A nad našimi hroby
Wygasnila se noc! —

Syn na nebesa wstaupil
Do sláwy Otce swého,
A těm, kteréž wykaupil,
Seslal Ducha swatého.
W našjť on cjrkwi chránj
Bratrskau gednotu,
A swětlem swým zahánj
Pobludnau mrákotu.

Hle, toť ta cesta gistá
Do té překrásné wlasti,
Kde láska Božj chystá
Bezegmenné nám slasti;

A gak zde se Swatými
W blahém gsme spogenj,
Deyž Otče, bychom s nimi
Dosáhli spasenj.

Když Syn Twůg přigde w sláwě,
A k saudu swět potáhne,
Kdo z hřjchů kál se práwě,
Odpuštěnj dosáhne.
Hrobowé se rozljtnau,
Kdy zaznj trauby hlas,
A zesnulj procitnau
Po dlauhém spánku zas.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. *Ethica Christiana.* Authore Stephano Teplotz, S. Theologiæ doctore et p. o. professore in reg. Carolo-Ferdinandea Universitate. Tom. I. fascic. 1. Pragæ.

Pod tjmto názwem wyšel nedáwno prwnj swazeček křesťanské katolické Morálky, kterauž slowútný professor Mrawoslowj na zdegšjch wysokých školách, p. *Štěpán Teplotz* po swazečkách wydáwati mjnj. Abychom pp. čtenářům našeho časopisu cenu této učené práce co neymožněgi w krátkosti udali, dosti buď, an w prawdě o nj řjci můžeme, že obsah téhož wýborného spisu s positivnjm křesťanstwjm a s učenjm cjrkwe katolické dokonale se srownáwá, a co do zewnitřnj formy, gest zewrub wědecky wzdělán; nicméně weskrz welmi srozumitelný a populárnj. Latina gest čistá a pokudž toho w tomto předmětu dosjci lze, ozdobná a kwětaucj.

Giž přjtomným úwodem dokázal pan spisowatel dostatečně, že důwodně a důmyslně katolickému mrawoslowj wyučuge, a na wzdělánj d ých duchownjch s oprawdowau péčj a horliwostj pracuge, an nauku tu-

to we wšech stránkách hluboce pronikl a přitom i také w oboru auřadu pastýrského newšednj zběhlost swau oswědčil.

---

2. Anleitung zu dem inneren Gebeth, dargestellt in mehreren Gebethen, nach den Bedürfnissen eines römisch-katholischen Christen, von Benedikt J. N. Pfeiffer, Abten des königl. Prämonstratenser Stiftes Strahow in Prag. 12. Prag. 1831. bei Joh. Spurný. Mit 1 Kupf. 252. Seiten und Vorrede X.

Za těchto časů, kde každý a we wšem spisowatelem býti chce, počet i modlitebnjch kněh nad mjru se rozhogňuge. Bohužel genom, že neywětšj část gich ráz těch samých časů na sobě nese, totiž pěkně wyljčené nadpisy, rozkošný, smyslný sloh. Na wětšjm djle záležj takowým spisowatelům a wydawatelům na zisku, sice newjm, gakby toho poznati neměli, že smyslný kwjtkami prosázený sloh prawau ducha pobožnost roztrhuge, a člowěk takto rozčilený wěru newj, gestli mysl geho i srdce wjce na pěknostech stwořených anebo na stwořiteli tkwj. A práwě takowéto bubliny wystupugj sobě s nadpisem: „Pro *wzdělané*, nebo pro *oswjcené*, nebo pro *citliwé* křesťany.“ Totě arci hrozná wzdělanost, a hrozně srdečná citliwost, která se bez těchto strakatých křjdelek wýše powznésti nemůže. Takowáto modlitba nekoná se w duchu a w prawdě, gest ona toliko *zewnitřnj*, a daleko od modliteb našj *welebně-prosté cjrkewnj katolické pobožnosti* se uchyluge.

Mluwj-li duše z nábožné přeswědčenosti, z důwěrnosti, nedělá mnohých okolků, ani kdy pomysliti nemá na marné slow šperkowánj, ba oškliwuge se gj podobná modlitba. Gako djtě k swému otci s prostau srdečnostj přicházj, k Otci nebeskému práwě tak se po-

wynášj. Tjmto čistě pobožným duchem nadgmenowaná kniha modlitebnj gest skládána. Skromný názew gegj na to giž poukazuge, že uwádj k prawdiwé *wnitřnj modlitbě*; wěděl dobře W. důstogný p. spisowatel, že nám takowýchto modliteb nezbýwá, ano že gich potřeba našincům, aby se aspoň wáha držela těm sladkým naljčeným gedům, které giž i w gménu modlitby čas a swět synům swým podáwá. S wděčnostj budiž přigata knjžka tato. Obsahuge: Modlitby rannj, wečernj, při mši sw., při sw. zpowědi a přigjmánj; modlitby na wšechny slawnosti Páně, i blahosl. Marie Panny; modlitby obecné na den někt. S. Apoštola, Mučedlnjka, S. Otce cjrkwe, Biskupa, Opata, Wyznawače, některé S. Panny, na den poswěc. chrámu, při wystaw. neysw. Swátosti Oltářnj; modlitby w některých zwláštnjch potřebách a přjpadnostech a t. d. Čjm se ale zwláště wýtečnau činj, a čeho w málokteré takowé knize modlicj nalezáme, gsau: *Sedmery* rannj, *patery* wečernj modlitby; *Mše za duše wjočistci;* modlitby pro nemocné křesťany, a pěkná *dewjtidennj pobožnost k S. Janu Nepom.*

Tisk gest zřetelný, připogený obrázek gest čistý k srdečné pobožnosti práwě powzbuzugjcj.

Nepochybugem, že tato kniha mnoho milownjků nalezne. I přálibychom, aby gi někdo w dobrém přeloženj také Čechům brzy do rukau podal.

---

3. Le Maistre de Sacy Erklärung der h. h. Schriften des N. T. nach den h. h. Vätern und andern berühmten Schriftstellern der Kirche in einem Auszuge bearbeitet von. Franz Xav. Massl, Prediger an der Stadtpfarr-und ehemaligen Stiftkirche St. Jakob in Straubing. 1 Band Straubing, bei Schorner, 1831.

Podniknutj tohoto zde oznámeného učeného djla gest zagisté wšj pochwaly hodno, gelikož negen potřebám

wěku našeho dle žádosti odpowjdá; nýbrž swými hognými, prawowěrnými, na učenj sw. Otců a neywýborněgšjch učitelů cjrkewnjch založenými wýklady sw. N. Z. k praktickému užjwánj pastýřů a kazatelů welmi užitečno gest.

P. Massl položil za základ wýklad slowutného le Maistre de Sacy; tjm wšak způsobem, že nedostatky onoho spisu použitjm schwálených, staršjch i nowěgšjch wýkladů, gakož i wlastnjmi poznamenánjmi dosaditi se snažil. Můžemeť tedy bez ostýchánj tento spis gednomu každému poraučeti, kdo se čtenjm pjsma sw. w smyslu katolické cjrkwe wzdělati a poučiti žádá; gmenowitě wšem kazatelům, gimž se zwláště z toho ohledu zaljbj, an neypředněgi epištoly a ewangelia, které se lidu čjtagj a wykládagj, hognými a mnohostrannými wýklady opatřiti slibuge. K prospěchu pana wydawatele swědčj i to, že giž za mnohá léta kazatelem gest a w tomto důstogném auřadě znamenitých zásluh sobě dobyl. — Djl prwnj, mimo úwod gest až Mat. VII. incl. doweden, obsahuge 200. stránek, stogj 45 kr. střjbra.

---

4. Ansichten über die protestantische und katholische Kirche, oder Darstellung der Gründe, die einen Protestanten bewogen, zur kath. Kirche zurückzukehren. Von J. Probst. Zweite Auflage. Luzern 1830. 8° str. 343.

Spisowatel přináležj do počtu oněch paměti hodných mužů wěku našeho, kteřj poznawše prawdu gi obgali, a nawrátili se w lůno cjrkwe, kteráž gediná gest zgewenj Božjch opatrownice, gež wyznawačům Kristowým w prostočisté pauhosti podáwá. Ontě wraucjm srdcem pochopil, že ony cesty, gimiž zbožnj, důmyslnj duchowé, gako: Stolberg, Schlegel, A. Müller, Werner, Schlosser,

Haller, Eckstein a Freudenfeld, a ginj ctnostmi, wěhlasnostj a hodnostmi zřetelnj muži kráčeli, nižádnau po ctnosti a swatosti taužjcj duši zawesti nemohau. Milost Božj oswjtila a zahřála geho k Bohu obrácené srdce, i stal se audem oné weliké obce, kteráž za 18. set let neywznešeněgšj duchy a neywýtečněgšj ctnosti, gakož i wšecko, cokoli welikého a ušlechtilého osmnácte wěků zplodilo, chowá a opatruge. Spisowatel skládá zde obšjrné a důwodné wyznánj, kteréž katoljkům neuwažugjcjm, gak drahé *dědictwj* gim swěřeno, gaké *milosti* prozřetelnostj božskau gsau aučastni, že prawdu čistého zgewenj Božjho z knihy tak mnohým skryté a zapečetěné wážiti mohau, welmi poučné a wzdělawatelné býti může. Spis tento obsahuge hognau zásobu užitečných wědomostj a gest potřebám učených stawů welice přjměrný. Daufáme, že požehnaných užitků wydáwati bude u wšech, do gichž rukau se dostane.

---

5. *Katolický Kancionál, k wzdělánj a roznjcenj skutečné, weřegné i domácj pobožnosti. Složený od Tomáše Fryčage, faráře w Obřanech etc. Wydánj sedmé, w Brně,* 1830.

Užitek, gakého mudrcowé swěta toho se wšjm poněljm, rozkládánjm a rozwrhowánjm, — důmjňkowánjm a hlaubánjm, — pochybowánjm a skaumánjm podali člowečenstwu, sotwa wydržj wáhu naproti škodě, gižto zwláště z mezj wykračugjce přemnohdykráte zplodili gsau. Neboť, wygma některé pořjdku nalezané muže, gichž mudrctwj k srdečné pobožnosti uwedlo a dosud uwádj, hegna lehaučkých ptáčků z knih mudrců k zlehčenj swému přicházj.

A což teprw řjci o mnohých semotamo polétagjcjch spisech a spisejch — básnjch a básničkách, gegichž

roditelowé mnj, kdož wj gakých nepodáwagj národu blahoprospěchů: byłby z nich sotwa se mohlo wybrati, cožby půwod swůg w ljchotiwé smyslnosti nemagjc, k čemus ginému než gen k zbraušenčgšj smyslnosti nečelilo. —

Wětšj a dokonalegšj zagisté zásluhy dobyl sobě ku potěšenj wšech, kteřjž předce geště něco ne tak na swětských, gakož na wyššjch — ne tak na žiwůtka tohoto blaženostech, gako na wěčných Kristem a Geho Milými poukázaných sobě zakládagj, — welebný kněz T. Fryčag, farář Obřanský na Morawě; — an hned w třetjm kněžstwj swého roce za aukol sobě uložil, sebrati a urownati zpěw k weřegné i domácj nábožnosti tak, aby ku wzdělánj dušj křesťanských na wše strany, a gakž možno wýborně poslaužil. Práci takowau peprnau sice, ale blahoděgnau dokonaw, we dwa a sedmdesátem roce wěku swého dočekal se, že netoliko w osadě geho, ale i po obau diœcesjch Brněnské i Olomucké zřjzenj zpěwu od něho wůbec gest přigato; — geště pak i mezi pruskými Slezáky a uherskými Slowany tak se rozmáhá, že potud *sedmé* wydánj práce této potřebné se stalo. Po kancionálu čili pěsennjku geho sháněgj se dychtiwě, a hogně se ho užjwá. Máť ale také cenu do sebe nemalau, a užitek weliký wypůsobiti může, a gistě wypůsobj kniha tato; a gižť pak i pro zamilowánj gegj stogj za to, abychom se s nj něco bljže seznámili. —

W sebránj a urownánj zpěwů těchto wane duch muže zkušeného, o wěci té dlauho přemeyšlegjcjho, a s potřebami lidu duchownjmi welmi známého. Prawjť sice, že sobě za wzor wzal pěsennjk německý, za času M. Theresie wydaný; — při tom wšak požadowánj, w pogednánj o zpěwu obecném při službách Božjch, (Časopis theol. b. II. sw. 3. str. 423.) progewená, — až na

některé wěci wyplnil P. Spisowatel, i mnoho přiložil pěkného, což tamto pominulo se. A což zwlášť powšjmnutj hodno: w knize té w skutek gest uwedeno, což se snad po čtenj pogednánj toho posud gen pium desiderium býti zdálo.

Pjsně w nj obsažené wětšjm djlem krásně gsau wybrané dle ceny swé wnitřnj; dogmatické a historické na mrawy gdau bez ustánj, a zdá se, že sobě toto P. sp. za hlawnj prawidlo uložil, dobře znage potřebu wěci té; sloh gegich wůbec gest srozumitelný, wšelikých titěrnostj prostý; některé giž užjwané pjsně w slohu pak záwadné P. sp. schwalně ledakdes proměnil, což se mu dle zdánj našeho za zlé mjti nemůže nikoli; gelikož tuto nic wěk pjsně, nic národnost, gen gediná užitečnost a naděge k wětšjmu aučinku prospěge. Dále se biblická wyřčenj přečasto na slowo užjwagj, ano i každé pjsni text z pjsma sw. na způsob základnjho kamene předložen; což přeužitečně w lidu známost se slowy Božjmi šjřj; a což neykrásněgšjho gest, že cjrkewnj latinské zpěwy, gen kdekoli možno gich užiti, skutečně tu sebrané a rozpoložené nalezáme, kteréž třebaì i dle slowa nebyly přečeštěné, wšudy předce smysl tentýž přednášegj. Takì i rozpoloženj gich podlé rozličných předmětů služby Páně dokonale po žádosti stalo se: rozmanitosti wšak nad mjru potřebné tak pilně šetřjno, že i na hlawnj swátky zwláštnj offertoria slawnost s obětj neyswětěgšj spogugj. Nápěwy k pjsnjm zwlášť gsau wydané.

Než — nebude marné, k určitěgšjmu posauzenj ceny knihy té, krátký přehled obsahu gegjho tuto umjstiti.

Zprwu předložena gest důkladná předmluwa o počátku, užitku a wlastnostech duchownjho zpěwu, kteráž zwláště těm, genž roztomilau z oper obljbených ko-

wanau hudbu tak wolně při službách Božjch trpj, dobře oči otwjrá.

Počátek pak kancionálu činj *pobožnost rannj*. Přegdauce str. 1. nalezáme kratičké pjsně, kteréž k zawrženj nikoli negsau a djtkám nawyklé welmi by ge wábily. St. 3 — 9. stogj dwě krásné rannj modlitby k střjdawému užjwánj, kteréž dle žádosti P. sp. od weškeré rodiny wespolek užjwané že ku poswěcenj a posilněnj Křesťanům gistě poslaužj, každý uzná, kdož ge toliko přehljdne. An P. sp. modlitby takowé i mimo pjsnj wnesl do kancionálu swého: dobře tjm poslaužil křesťanům, kteřjž w něm netoliko pjsně ale i knihu modlitebnj, ne prostředně zřjzenau nalezagj.

Od str. 9 do 21. nasledugj pjsně rannj, po dnech téhodne rozdělené, nazwjce i Čechům dobře známé; ač pak ledakdes proměnau některau, gakož řečeno, k cjli swému přiměřeněgšj učiněné. Neyznamenitěgšj wšak gest záwěrka, s kterau P. sp. rannj pobožnost dokonánu mjti chce. Ta záležj w responsorijch krásných, a w modlitbách cjrkewnjch, gak se ad primam užjwagj. Gádrné tyto modlitby cjrkwe sw. kdožby neměl wšem swým ku každodennjmu užjwánj welmi, welmi přáti! — Gen' se nám zdá, žeby pobožnost rannj lépe slaužila, alespoň w kraginách našich, rozměřená takto: aby, gako k powzbuzenj celá rodina začala pěti: „Oblečen před Welebnostj, str. 3 — na to pak: Sláwa Otci i S. etc. buď s následugjcj modlitbau na str. 3 neb 5., aneb na proměnu rannj aumysl na str. 11. buď řečj neb zpěwem — po čemž záwěrka str. 10. A po skončené takto modlitbě rannj mohla by se teprw wzjti pjseň připadagjcj, třebať i při práci. Mnjme, žeiby se tak spjše žádaného cjle došlo. Neboť, že pjseň déle trwá mnohý wymlauwage se nedostatkem času, prácj, raděgj wšeho nechá: kdežto při kratšjm modlenj wýmluwa

mu přestáwá, an při práci pjseň i délšj může se pěti, buď wespolek aneb pro sebe. Než, kterak rodiny křesťanské přiwésti k tomu, by modlenj konaly wespolek? To snad marný toliko nález a chtěnj spisowatelowo? — Nikoli; neb nenjť tomu tak dáwno, co rannj i wečernj modlenj konáwaly se w chrámjch wespolek na dané znamenj zwonem: pročby nebylo možné, to samé uwésti w rodinách gednotliwých? — Ostatně, snadby pjseň na sobotu odhodlaná lépe se byla mohla přeložiti na neděli. Pjseň wšak k chwále Božj na str. 12. na žalm 148. gako spoléhagjcj, zasluhowalaby pro wýborný zdar swůg tuto uwedena býti, kdyby mjsta stačowalo; gen modlitby tu a ginde na konci položené newjme, zdali tak lehko w obecnost wházegj.

Pobožnost při práci a skutcjch dennjch, str. 21 — 34. whodně slaužj k poučenj, kterak to křesťan nastrogiti má, aby buďto že gj, aneb pige, neb cokoli giného činj, ke cti a chwále Božj činil. Od str. 35 — 50. pobožnost wečernj nasleduge, práwě tak gako rannj zřjzená.

Po té na str. 51 — 81. a zase 126 — 157. uwedena gest pobožnost k službám Božjm dopolednjm. Mezi pjsněmi před službau Božj daufali gsme nalézti krásně sem slušjcj žalm 95. w pjseň uwedený, po němžby pjsně uwedené aneb některá z katechetických welice slaužila. Pjsně před kázanjm a po něm gen někdy pro rozmanitost nám by poslaužily mjsto: Otče náš milý P. a Pochwálen budiž Pán Bůh náš. —

Na proti tomu *Asperges me* a *Vidi aquam* i s modlitbau otwjrá zagisté oči lidu, dle tohoto krásného obyčege poswátně kropenému, gakže čistý přistaupiti má k podánj oběti neyneposkwrněněgšj.

Modlitby ke mši swaté, zde postawené, tjm wětšj cenu do sebe magj, že se s modlitbami cjrkewnjmi,

kdekoli gen možná, srownáwagjce, — co wýklad mešnjch modliteb slaužj: a kdež pak toto nenj možná, lid prostě, gádrně a sauměrně s knězem w aumyslu spogugj.

Pjsně ke mši sw. gsau tu wykázané na neděli tři, tak řečená: „k slawněgšj mši sw.“ pěkná gest a zdařilá; třetj gest přeložená. „Hier wirft vor dir etc. na melodij M. Haydena. Přeloženj gegj u nás známěgšj, od P. Kinského podané, zdá se býti s nápěwem shodněgšj.

Wšednj den každý má swau si wykázanau pjseň; tak i požehnánj. Z těch wšak, wygma: „Před tebau se klanjme, a: Bože před Twau Wel.“ negsau u nás, dle wědomj, tak známé: negsau wšak newhodné k užjwánj, až na něco temněgšj smysl některých weršů, a neobyčegných wygádřenj několik. — K požehnánj s Neysw. gestli tu hognost zdařilých pjsnj, učenj wjry o swátosti té krásně pěstugjcjch. Andělský wšak zpěw „Swatý, swatý, swatý“ — „Zdráw buď Spasiteli“ nesnadně gsme oželeli; tak i Pange lingua zčeštěné od P. Kinského s latinským shodněgšj se býti zdá. —

Wůbec — ohled berauce na wýše podotknuté pogednánj „O zpěwu obecném etc.“ a widauce takowéto seřjzenj zpěwu při mši sw. wděčně gsme P. spis. zaplesali, an tak bohatě důmnělým nedostatkům we wěcech těch odpomoci se snažiw, wěrně snesl, což k dobrému slaužj; a gistau máme naděgi, že taktéž bude každému zaradowati se, kdožkoli umj powážiti důležitost zpěwu takto urownaného.

Pjsněmi při mši za mrtwé se P. sp. rowně nemálo zawděčil. —

Gestliže wšak až potud samau gen radost nad knihau tauto gewiti musjme: geště wjce k tomu přjčiny máme, přigdauce na str. 81. ku pobožnosti k odpol. služb. Božjm. Pjsně před a po kř. cwičenj okazugj, že ničeho nepominul P. sp., což gen může prospěti. Lita-

nie, kteréž se tu mimo obyčegné nalezagj, k docilenj totiž rozmanitosti — o Božských dokonalostech — wzbuzenj k důwěrnosti w Boha, — djkůčiněnj Bohu za dobrodinj — o Marij P. — ó! gak wýborně by slaužily při zwláštnjch přjležitostech! gak mnoho by působily ke wzdělánj, ak zabránění lhostegnosti! Gsauť takměř křesťanská cwičenj o předmětech těchto.

Pak dále nešpory na neděle a na swátky blahosl. P. s pjsněmi cjrkewnjmi k tomu zwláště na každý swátek připrawenými! — Takowého cos geště gsme nenalezli! A čjm wjce cjrkew sw. za starých časů na rozhlášenj se pjsnj Dawidowých dolehala, a posud žádostiwě dolehá: tjm wjce, tjm wraucněgi P. sp. we gmenu těch, gimž kniha geho za rukowěť k pobožnosti slaužj, djku wzdáwáme, připomjnagjce sobě, gak krásné podal nawedenj k onomu, k čemuž Pawel sw. wzbuzuge Efezské w k. 5.: „Naplněni buďte Duchem sw.; mluwjce sami sobě w žalmjch a chwalách a pjsničkách duchownjch zpjwagjce a plesagjce w srdcjch swých Pánu.“ Při čemž i to sobě znamenitě libugeme, že P. sp. ničeho w řádu zawedeném změniti nechtěge, což duchownj latinsky pěge, lidu česky do ust klade zpěwných. Neb kdyby i nepowolilo se duchownjm, s lidem české tyto nešpory držeti: předce hle! an lid ge w ruce má, nenj od hlawy swé w spogenj chrámownjm odtržen: gako když několik duchownjch s kantory ge odbýwá, a lid, newěda hrubě co dělati, zjwá.

Od str. 157 — 284. pjsně na weyročnj slawnosti a swátky málo pozůstawugj, cožby se žádati mohlo; gen adventnjch pro naše kraginy třeba gest wjce. Chwalozpěwy k nešporům wšecky gsau cjrkewnj. I o processj na den Hromnic postaral se P. sp. o pjseň pěknau, wzaw si za základ cjrkewnj: Adorna thalamum tu-

um. W čas masopustnj na wlas přiměřené tu stogj pjsně. Tak i o popelci, w postě, — i w postnj neděle.

Zkrátka, wesměs každé přjležitosti pilně šetřil P. sp. aby gen smysl toho, co zřjdila cjrkew sw. liturgij uwedenau, předložil se a wštjpil lidu tak, gakož kázanjm nemožno gest, aby se stalo. Těmi weden přjčinami připrawil pjsně i na poslednj dni sw. téhodne zcela wedlé smyslu cjrkwe sw. ku každé přjležitosti, kde lid gen může a má pěti. — Tak i průwod na den sw. Marka, kterýž wšak dle způsobu tamněgšjho se tu předkládá; — tak i Božjho těla, na kteraužto slawnost wše lidu do ruky se podáwá, co kněz činj a co mluwj řečj cjrkewnj. — Od str. 285 — 337. pjsně katechetické gsau takořka kniha duchownj k odpolednjmu rozgjmánj. Od 337 — 369. pjsně a modlitby kagjcj bez pohnutj čjsti nelze. Dále na str. 369 — 399. pjsně pro rozličné stawy — požehnánj ono překrásné, gež cjrkew nad newěstau koná — auwod rodiček — str. 399 — 447. psně w rozličných přjpadnostech a potřebách, str. 447 — 517. pjsně, žalmy a hodinky pohřebnj a zčeštěné wšecky modlitby kněžské při pohřbu gak malých, tak i dospělých, knize této, gegjž cena tedy skutečně gest weliká, geště wjce wážnosti a P. sp. wjce záslu-hy přidáwagj. —

Gak mnoho užitku kniha tato zagisté mezi lidem způsobj, aniž třeba obšjrněgi rozkládati. Geť w nj zřjzenj zpěwu při wšech přjležitostech gak w domácj tak weřegné pobožnosti dokonale swedeno. A mnoho-li takowé zřjzenj zpěwu k doplňowánj, obgasňowánj a obžiwowánj ponětj náboženských nad mjru, ano newyhnutelně potřebnému přispjwá: pogednánjm zwláštnjm w některém z budaucjch swazků Časopisu obšjrně bude wykázáno. Gen to se geště přidati musj, že kniha takowá spolu co zwláštnj nástrog k přeswědčenj odpa-

dljků slaužiti můžeš, a gakž z hodnowěrných zpráw wjme, skutečně slaužj. Wždyť pak se posud swými zpěwy při službě Božj honosj, hrdě se wypjnagjce; našinci pak ge sobě libugj a po nich i taužj etc. Takowým wšak pěsennjkem, wýbornými cjrkwe sw. zpěwy ošlechtěným — pramenem, raděgi řeknu, poučenj, utěšenj, a roznjcenj, — na wěky se oddělenci newykážj.

O kdy pak i tobě, rozmilá wlasti! udá se, zpěwy půwodem i náwykem ti drahé snésti a rozpoložiti takto — dle potřeb, a způsobů twých — dle přjkladu sestry twé urownati, a podati nábožným zpěwným synům swým w takowém oddělenj, aby i neychudšj alespoň k službám Božjm obyčegným měli w rukau nawedenj k pobožnosti tak prawidelně a užitečně zřjzené? Cfr. Časopis theol. b. III. sw. 2. str. 322.

---

b) Smjšeniny.

Cjrkewnj zpráwy.

O nowé francauzsko-katolické cjrkwi, od p. Chatele založené. (Dle časopisu: Avenir.)

Téměř wšecky starowěké wjry nic giného gsau nebyly, než wjce méně zwrhlé sekty náboženstwj prwotnjho, genž giž na počátků lidskému pokolenj dáno, od praotců a národu židowského w pauhosti zachowáwáno a skrze Ježjše Krista doplněno bylo. Od té doby powstaly w cjrkwi křesťanské rozličné sekty, w každém wěku giné, gelikož neustále plodistwý nacházegj zárod w porušené přirozenosti člowěka, w geho náru-

žiwostech, w geho peyše, w neukogitelné zwědawosti, obzwláště pak w hrdé náchylnosti wlastnjm rozumem se řjditi. Některé z nich nabyly za zwláštnj powahau národu, a přjzniwými okoličnostmi náramného rozšjřenj, gako u př. učenj Muhamedowo.

S těmito pak bezzákonnými, rozptylugjcjmi mocnostmi w oboru duševnjm, které poněkud k wywinutj prawdy odporem potřebny gsau, nesmjme smjsiti ona ač mnohočetná odpadlstwj gednotliwých osob; neb tyto stáwagj se obyčegně bez prawého ponětj náboženstwj, bez důwodného přeswědčenj, a u wětšjho počtu wyplýwagj toliko ze zpaury, gjž buď hlupstwj, buď samoláska, anebo mrzký zisk za základ slaužj, a k sektárstwj se magj tak, gako laupež k prawé wálce.

Cjtj-li se někdo býti uražen, zpauzj se hněwem buď proti zákonu, anebo geho wykladateli, a i hned hanj, tupj, bauřj a od cjrkwe odbjbá.

Práwě takowé gest odpadlstwj páně Chatelowo. *)

---

*) Tento pan Chatel byl geden z kněžj, kteřj cjrkew katolickau w dogmatech reformowati usilugj, a nowé obřady při službách Božjch uwáděgj. Aby sobě wážnost zjskal, dal se w lóži Templářů s gistými obřady na potupu obřadu katolických od gakéhosi P. Fabré-Palaprat, wrchnjho mistra Templářů, lékaře a lajka na biskupstwj poswětiti, a to sice u přjtomnosti 150. audů oné společnosti, genž mezi Maurerskými neypředněgšj gest, a ginák Franc-Maçons se nazjwá.

Po této swatokrádežné a ničemné konsel.racj opowážil se s mitrau a berlau pastýrskau mši sw. slawiti. On rozeslal také pastýrský list, w němž sobě přikládá titul: Primas cjrkwe francauzské pod formulau: Franciscus Ferdinandus Chatel, Gratia spiritus S. et per decretum Concilii supremi, apostolici, Patriarchalis Episcopus Primas, Galliarum Coadjutor: omnibus fidelibus nostræ jurisdictionis primatialis et aliis quibuscumque salutem. — Připogil sobě také dwa schismatické kněze, gimž titul dal Vicarii Primitiales. Geden

Nynj gsme dočkali konečně geho wyznánj wjry. Pan Chatel prohlašuge w něm swětu *francauzsko-katolickau cjrkew*, t. g. cjrkew *obecnau*, *kteráž nenj obecná*. Cjrkew ta záležj z p. Chatela, zakladatele gegjho, a na něm se tato až dosawád známá wšeobecnost cjrkwe této obmezuge. Mluwj se sice také o několika wogenských kaplanjch, kteřj prý k p. Chatelowi přidati se mjnj, a také o gakémsi panu Poulardowi, někdegšjm konstitučnjm biskupu, který se též k tomu propůgčiti a titul Patriarchy přigmauti chce! O wjce osobách se newj. Co se pak učenj a swatowlády dotýče, tedy tato francauzsko-katolická cjrkew skoro nic giného nenj, než pauhé Anglikánstwj (Anglicanismus). Poněwadž p. Chatel w této zwláštnj twárnosti protestantismu swé zaljbenj má, dobře činj, že gi na pewné zemi rozšjřiti usiluge, neb we wlastnjm domowě swém giž na wždy utuchla. W onem wěku, když anglická cjrkew powstala, nebylby se nikdo opowážil onu základnj zásadu (principium) wšeho bludu a kacjrstwj dogmaticky wystawiti.

Ačkoli se tento základ wšudy co známý předpogjmá, nenalezá se předce w žádném z oněch 39. článků zřegmě pronešen. Nynj tři sta let pozděgi nenj giž zakladatel francauzsko-katolické cjrkwe tak bázliwý takowého tagemstwj z wěci té činiti. On wyhlašuge:

---

se gmenuge Aujou, druhý Blachése, ti se také na pastýrském listu podepsali. Pan Blachése ale odpřisáhl swůg blud dne 15. Čerwence 1831. ale P. Chatel přigal opět giné mladjky a konal pontifikálnj obřady we farnjm chrámu Clichyenském, w kterémž někdy sw. Vincenc de Paula auřad pastýrský zastáwal. W kázanj drženém na den sw. Augustina 1831. wpustil se w tupenj bezžensstwj; w druhém na to gednal proti postu. Mnohé mladjky a děwčata připustil k sw. přigjmánj bez wykonané zpowědi. —

1. Že rozum gednoho každého člowěka základnjm prawidlem geho wjry býti má.

2. Že swého wlastnjho přeswědčenj nasledowati máme, i tenkráte, když wšeobecné wjře na odporu stogj; pakli se w tom klameme, gest náš omyl toliko materiálnj.

Naleznemeť zde i onde w gistých katolických školách theology, kteřjby se těchto dwau článků nižádným způsobem neulekli, a kdyby nenasledowal onen záwěrek, který p. Chatel z nich wywodj, aniby nepochopili, coby se tomuto symbolu nowogallikánské cjrkwe wystawěti mělo. Onen záwěrek gest: „Poněwadž mjněnj lidská neustále proměnná a negistá gsau, máme za to, že žádné společnosti na zemi nepřislušj toho práwa, učenj swé za neomylné wydáwati, a že to gest urážení Boha přičjtati sobě neomylnost, kteráž rozeznáwagjcjm znamenjm toho Gediného, kterýž wčera, zegtra i na wěky gest. k Žid. XIII, 8. Máme tedy za to, že taž peycha, která zlé anděly popudila rownati se Neywyššjmu, cjrkwi řjmské wnuknauti mohla tu bezbožnau wjru w neomylnost papeže anebo biskupů na obecném sněmu shromážděných. Z toho nasleduge, že nechceme-li býti bezbožnj, weškeré křesťanstwj za učenj proměnné a negisté pokládati musjme, neb kdyby *negisté* nebylo, musela by prawda geho co *neomylná* známa býti. Dle toho se w této nowé francauzsko-katolické cjrkwi wšecka wjra za nemožnau pokládá. Přigjmá ale předce *prawidlo wjry* (regula fidei), kteréž owšem překrásné gest, kdyby gen mjsto prawidla *wjry* pauhé prawidlo *domnènj* nebylo. Poněwadž gest Ewangelium (prawj oni) moc Božj k spasenj každému wěřjcjmu: Řjm. 1, 16. přigjmáme ge za naše gediné prawidlo wjry, a aby slowo sw. zákona naši wjru přjliš neurčitě neukazowalo, oznamugeme, že symbolum apoštolské, Nycenské a

sw. Athanasia za wygádřenj učenj ewangelického uznáwáme.“ — Zde se pořád geště k anglikánské cjrkwi bljžj. Njže na to dokládagj: „knihy *kanonické* starého i nowého zákona ponecháwáme za knihy Bohem wnuknuté, tak gak ge prwotnj cjrkew přigala.“

Mohli bychom se gich tázati: 1) Které gsau ty *kanonické* knihy, které oni za takowé uznáwagj; neb protestanti se zde tak málo srownáwagj, gako w giných wěcech. 2) Proč pak přigjmagj gen ewangelium za prawidlo wjry, gešto předce i w zákoně starém slowo Bohem wnuknuté uznáwagj. 3) Odkud pak berau tu gistotu, že knihy starého a nowého zákona z wnuknutj Božjho gsau sepsány, nepřigjmagj-li žádné neomylné autorisacj? Wšecko toto mohli by raděgi takto wygádřiti: Poněwadž wšecky kanonické knihy podlé *domněnj* prwotnj cjrkwe Bohem wnuknuty gsau, gsmeť toho *domněnj*, že část těchto kanonických knih dobrým prawidlem *domněnj* gest.

Pán Chatel přigjmá dle gména *sedm* swátostj, oswobozuge ale osoby dospělé od nesnesitelného břemene *saukromné zpowědi*, kterau gen djtkám *radj*. A poněwadž autrpnost geho newýslowná gest, skládá ze swých nasledownjků geště gedno nesnesitelné břjmě, totiž *zdrženliwost* neb půst, spoléhage z obledu postu w ewangelium předepsaného na nábožnost swých wěřicjch. Když se tak otcowsky o swé owčičky postaral, pamatuge také laskawě i na pastýře, chtě ge také od břemene oswoboditi, rowněž tak obtjžného gako zpowěď a půst, totiž od bezženstwj.

Gaká to opowážliwost! wolá, kněžjm manželstwj zapowjdati. — Wšecko by snad raděgi prominul, nežli to; a co se wlastnj geho osoby dotýče, držj se wěrně toho, co Bůh k prwnjm rodičům našim prawil. „*Rostěte a množte se.* Gakož syn Adamůw zapotřebj má Ewy,

a on gi také obdržj. — Poslyšme z strany toho geho wyznánj wjry. „Bezženstwj kněžj odporuge duchu i liteře sw. ewangelium, ono čelj proti přirozenosti i společenstwj, a gak náboženstwjm tak i civilisacj se zakazuge. Pokud se kněžj nebudau ženiti, bude zwěstowané od nich náboženstwj wždy semenem různic, a předmětem měšťanských zmatků a rozdwogenj. — Ačkoli cœlibát kněžstwa náboženstwj se protiwj, poněwadž nám ale nemožno lidi ani samy s sebau sgednotiti, a mnozj, gešto nynj proti bezženstwj horlj, neyprwněgšj by snad byli, kteřjby se nad tjm horšili, widauce ženatého kněze poswatné obřady wykonáwati: tedyby takowý ženatý kněz gen tenkráte směl we gménu obce služby Božj wykonáwati, kdyžby obec toho žádala.“

Tento článek gest nám w mnohém ohledu podiwný. Že panu Chatelowi nepowědomo, kterak při nyněgšjm pospolitém stawu w Ewropě na 100 dospělých 35 neženatých wypadá, kteřj bezděčně swobodnými zůstáwagj, na tom se tak welice nepozastawugeme. To se nám ale nesnášj, že, gak z uwedeného mjsta wyplýwá, w této francauzsko-katolické cjrkwi předce neženatj kněžj pozůstati magj, totiž: kněžj, kteřj podlé wyznánj wjry w stáwu přirozenosti i pospolitosti odporném trwati magj; ano tato nowá cjrkew se zawazuge, na žádost obcj takowé kněze gim opatřiti, ačkoliw náboženstwj od nich zwěstowané nemůže býti *než semeno různic, zmatků a rozdwogenj.* — Gsauť aspoň, gak widjme, takowé obce wystraženy, a pakli tito neženatj kněžj pana Chatele toliko různice a zmatky k nim přinesau, tedy samy tomu tak chtěgj. Francauzsko-kat. cjrkew slibuge gim gen ničemné audy, a gestliže, gak se naděgeme, swému slowu státi bude, nemůže se gj ani neymenšj wýčitek činiti. —

O papeži se w této francauzsko-katolické cjrkwi žádné zmjnky neděge. Gegj swatowláda záležj: 1. Z gednoho biskupa, který titul patriarchy přigme. 2. Z koadjutora nebo mjstopatriarchy. 3. Z biskupů, gichž oswjcená maudrost ostatnjch bratřj we wykonáwánj powinnostj řjditi bude. 4. Z kněžj Bohu oddaných. 5. Z jáhnů horliwých o dům Božj. A tjm gest cjrkew založena. — Než co pak budau wšickni tito páni činiti? Předně budau wěřiti a mysliti, co se gim bude ljbiti. A toť zagisté welmi přjgemné. Potom stanau se ti „*Neyoswjcenègšj*" wůdci ostatnjch, owšem gen pod tau wýmjnkau, gestliže tito podřjzenj oswjcenost biskupů uznagj a wedenj gegjch se podrobj; neb kdyby biskupowé poblauditi měli, což každému přislušj rozsauditi, kde tu důwod gich poslauchati?

„Každému biskupu přináležj práwo nařjzenj disciplinárnj pro swau diœcezj wydáwati." — Wšak „poněwadž poslušenstwj k zákonům zemským prwnj a neyswětěgšj powinnostj zůstáwá, nenj žádný kněz zawázán nařjzenjm cjrkewnj discipliny se týkagjcjm, pakliby zákonům zemským na odporu byly, poslušenstwj zachowati. Dle toho záwisj tedy wšecka cjrkewnj disciplina od moci swětské; ta gest ta neywyššj hlawa francauzsko-katolické cjrkwe; a tu gest ten cjl, ku kterému wždycky weškery roztržky nutným během směřugj.

Tomuto wyznánj wjry připogena gsau uwáženj p. Chatele pod názwem: *Duch řjmského kněžstwa, čili protinárodnj wychowánj w seminářjch.* Gest to nesličná směsice hrubostj, hanliwých autoků a urážliwých nářků.

Máme-li wychowánj seminaristů podlé onoho prospěchu posauditi, kterého pan Chatel z něho nabyl, mělibychom owšem důwodnau přjčinu na ně taužiti. Geg ale zwláště k hněwu popauzj, že w těchto duchownjch

domjch Gallikanismus tak malé wjry a náklonnosti nalezá; nebo w očjch neywjce jesuitských biskupů našeho wěku gest Gallikanismus symbol bezbožnosti. Pan Chatel widěl Gallikanismus w geho poslednjm tažení, a obáwage se, žeby snad brzy dokonal, kdyby se mu welikým předsewzetjm k pomoci nepřispělo, chwátal — swau francauzsko-katolickau cjrkew založit.

W tomto swém *rozgjmánj* počjná sobě gako rozumem pominutý, geho zůřiwost soptj proti wšemu, co se smeyšlenj geho protiwj. „Wiztež, wolá, toto podiwenj hodné měšťanstwo Pařjžské! Ono sedj na saudu s protiwnjky swobod našich! protož se ho také bogj a neokazugj se weřegně. Wšak zkušenost neprospjwá nic těmto fanatismem hrubé newědomosti ztupělým lidem; řjzenj francauzské se tedy klame, domeyšlegjc se, že nyněgšj hlawy duchowenstwa k těmto nowým ustanowenjm kdy upřjmně přistaupj. My nechceme k pronasledowánj raditi, zachowey Bůh! Tjm ale se neradj k pronasledowánj, když se ředitelům obce aučinliwé a mocné prostředky ukazugj, gakby se rozšjřené spiknutj potlačilo, gehož náčelnjci nic giného neobmeyšlegj, než wywrácenj nowých zákonů našich, chtjce mjsto nich prostřednj wěk postawiti.“

Tenť gest ten liberalismus p. Chatele; w geho očjch negsau katoljci wřjši francauzské geště dosti potlačeni, on mocněgšjch prostředků ponawrhuge. Djky Bohu, že idey geho negsau giž panugjcj!

Dwa listy hraběte de Maistre.

Časopis Avenir podal nedáwno dwa listy slowútného hraběte de Maistre psané na počátku roku 1819. a na podzim 1820, kteřj pro geho důwtipné předzwjdánj budaucjch přjhod gistě paměti hodni gsau.

W prwnjm prawj mezi giným:

„Gestiť prawdě welmi podobno, že Francauzi geště gednu truchlohru prowedau; ale nechť giž toto diwadlo se stane nebo ne; gisto gest, že nábožný duch, genž we francauzské řjši posawáde newyhasl, znowa se pokusj rozšjřiti se w té mjře, w kteréž nynj potlačen gest, dle způsobu wšech elastických plynnostj; onť hory pozdwihne a diwy působiti bude. Papež a Francauzské kněžstwo se obegmau, a w tomto swatém obgetj utuchnau gallikánské maximy; tehdáž počne francauzské duchowenstwo nowý wěk a wzdělá opět řjši francauzskau, a národ tento bude Ewropě náboženstwj hlásati, a této Propagandě nic podobného gsme geště nespatřili. A když se w Anglii wyproštěnj katoljků wyslowj, což možno ano i prawdě podobno, a když wjra katolická gazykem francauzským a anglickým mluwiti bude, potom nepozůstane nic, rozpomeňte se dobře na to, můg drahý! co Wám nynj prawjm, potom nepozůstane nic, čehobychom očekáwati nemohli, a kdyby se nám prawilo, že se w běhu tohoto stoletj u sw. Petra w Genfu a chrámě sw. Žofie w Konstantinopoli mše sw. čjsti budau, musjme odpowědjti: Proč ne? „Tato wěštba gistěgš gest, nežli někdy Kalchasowa.“

W listu druhém pjše takto: „Záwidjm Wám onoho potěšenj, kteréhož se Wám seznámenjm se s wýborným biskupem Troyeským (Panem z Boulogne) dostalo, gehož nelze dosti wynachwáliti. On gest z počtu oněch wýtečných mužů, genž předřjzeni gsau rozžehati swatý podpal, dokawád nepřigdau ginj, kteřj geg shromážďj; potom se opět zegme a w nesmjrný plápol wyrazj, *nás ale zde wjce nebude*; wšak co z toho? — Nawraťme se k našemu wýbornému biskupu; gá po geho truchlořeči na nešťastného Wéwodu z Berry newýslowně taužjm. Dobře měl, že gj *z wlažné wody* neslil. Diwil gsem se maudrosti Geho wšekřesťanské Gasno-

sti, *) kterýž nedopustil, by gi sjně sw. Dionisia slyšely; byltě to rozšafný saud, a přemaudrá prozřetedlnost! Od této opatrnosti nadjti se můžeme, že nám *Louvele* a onoho muže 16. Dubna zplodj. Kdo wystihne takowé hlawy? *Podiwné wěci* geště uzřjme; ale weliký diw neomylný gest . . . Pamatugte se také na to, co gsem Wašnosti několikráte prawil: djlo toto (Hospodinowo) pokračuge u prostřed samých pronasledowánj a ausmešků . . . Plán k londýnskému katolickému chrámu gest giž zde; má dwa milliony státi; mramor a obrazy i umělci přišli z Wlach. Tamť gest, kde se ono welké djlo rozšiřuge. Ach, když gedna a tataž wjra dwěma gazyky mluwiti bude! Muž, kterého znáti račjte, prawj to . . . Spis pana z Hallerů, který gste mně poslali, četl gsem s neobyčegným potěšenjm. Nesnadno nalezneme muže, genžby maudřegšj a wzdělaněgšj byl, bezpečněgšj a obecněgšj náhledy měl. Gest nemožno s njm o něgaký předmět se hádati, slowem, gá neznám žádného důstogněgšjho gednotnjka našeho welikého spogenj. Mluwě Hispanii prawdu, každému gi hlásal. Wšak neklame-li mne wšecko, bude mjti brzy strašliwěgšj a důležitěgšj text k pogednáwánj. Anglicko zdá se giž toho bljzko býti, že nám truchlohru welikého způsobu podá, a to ne bez zasloužení. Takowým strašliwým zkaušenjm kráčeti musjme, bychom obžalowali . . . Wjtám onu budaucnost, které giž neuzřjm.

Nowá sekta Saint-Simoniánů.

Z Luttichu dne 8. Dubna. Nowj kazatelé, wyslancowé tak nazwaných Saint-Simoniánů **) gsau zde.

---

*) Že zde p. de Maistre ironicky mluwj, rozumj se samo sebau.

**) Ludwjk de Rovroi wéwoda ze Saint-Simon, pán francauzský, narozen gest w Pařjži roku 1670, slaužil we wogsku i u

Oni hlásali učenj swé na sjni w našj universitě; nám ale nebylo o tom nic powědomo. Gedny ze zdegšjch nowin podaly nám ty dwě řeči, kteréž při prwnjm sbromážděnj drženy byly, začež gim welice děkugeme. Wjme nynj, co tito nowj *apoštolé* w Belgii sháněgj. *Apoštolé* prawjm, neb takto se sami nazjwagj. Prwé než o tomto učenj naše mjněnj wygewjme, zdá se nám potřebné čtenářům našim krátký wýtah z těchto řečj předložiti.

„Wšeobecné wywrácenj, které se w tomto okamženj w Ewropě děge, poukazuge na základnj chybu w pospolité organisacj. W čem záležj ale tato chyba? W tom, že zrušenj oněch wýsad a přednostj společenských, které se giž dáwno počalo, až posawáde dokonáno nenj. Zwláště pozůstáwagj wýsady neb privilegia rodů; tyto se bez wýmjnky wyzdwihnauti musj. Katolictwj pak ani swobodenstwj (Liberalismus) negsau postačitelné, by obnowenj toto způsobily; k tomu gest tedy náboženstwj *nowého* potřebj," a to gest ono, gež nám tito Saint-Simoniánštj apoštolé přinášegj. Gegich wyslanstwj počjná se w Belgii, a Luttich gest ono blahoslawené město, kteréž prwotin gegich apoštolstwj aučastno gest. Oni zameyšlegj do weškerého swěta putowati, a bylby od diwochů za žiwa sežráni býti měli, prawil geden z nich, že nemjnj do swé wlasti se dřjwe nawrátiti, dokawád toto nowé ewangelium a králowstwj Božj celému swětu nerozhlásj. W našem okolj obáwagj se něgakých pře-

---

dwora Ludwjka XIV. krále Franc. powěstný swým zwláštnjm náboženským smeyšlenjm, které w spisu nazwaném Memoires wyložil. — Wýtah z těchto rukopisů wyšel tiskem 1788; wšak půwodnj rukopis byl od zemského řjzenj wzat. Teprw Karel X. wydal geg Marquisowi de St. Simon, který geg bez zkrácenj wytisknauti dal.

kážek, poněwadž zde katolictwo silné gest, co ale gim prý naděge a důwěry dodáwá, gest, že wjra katolická *toliko gešté na tu neyzanedbanégšj třjdu společnosti, na sprostau, newědomau a nešťastnau* část působj, protož nepochybugj, že se gim gegich kázanjmi a skrze milost Saint-Simona podařj katolictwj zahubiti a pohřbiti. Oni negsau geho nenáwistnjci; uchoweyž Bůh. My přicházjme, prawj, katolictwj žehnat, a ty newyprawitelné pokroky welebit, které člowěčenstwo skrze 15 stoletj geho blahotwornau mocj učinilo, my mu chceme *slawný pohřeb* wystrogiti, a djlo civilisacj, *kteréž gemu dokonati nelze*, doplniti. Pro ušetřenj mjsta museli gsme tohoto obsahu gen w krátkosti zde podotknauti, gak se ale domeyšljme, gest to hlawnj summa oněch dwau kázanj, kteráž tito apoštolé Margerin a Laurent w akademické sjni drželi.

Powážjme-li to zewrubnégi, zdá se to wšecko, co do formy, pauhé wytwařowánj křesťanstwj a prawého ewangelium. Saint-Simonštj missionáři zwěstugj také *dobré poselstwj* a *přibljženj se králowstwj Božjho*, nazjwagjce se apoštoly; wyslanstwj gegich wztahuge se *na wešken okršlek země, na wšechny národy*; wypuzeni gsauce z města gednoho wyrazj prach z noh swých a ginam se ubjragj; poněwadž gich Bruxel a Antwerpen slyšeti a přigmauti se zdráhali, wyložil ge poštowský wůz w Luttichu. S Belgij učinili počátek, protože se zde francauzsky mluwj; z Belgie pak, propůgčj-li gim Pan St. Šimon, gich mistr, dar gazyku, *pogedau* do Německa, do Russie, k Šwedům, k Lappům, Kamčadálům a t. d. Nepřicházegjť zákonu ewangelickému zlořečit, ani ho zrušit; nýbrž geg doplnit, i chtj způsobiti, seč tohoto nenj.

Z toho ze wšeho gest widěti, že to práwě opičj wytwařowánj; a to tjm směšnégšj, an ti páni apoštolé

Margerin a Laurent tak wážně si přitom počjnagj. Gaké tu wěci nemusjme roku 1831 slyšeti? Náboženstwj katolické bylo gindy welmi wýborné, geho *učenjm civilisacj skrze* 15 *set let nesmjrný pokrok učinila:* pro náš ale wěk giž, prý, se nehodj. Proč? Protože ani privilegia a přednosti rodů wyzdwihnauti, ani společenstwj a přirozenj lidské zrušiti nemůže. (Courrier de la Meuse.)

Kapucjni we Šweycařjch.

Poněwadž audowé téhož řádu giž často we weřegných listech nelaskawě připomjnáni byli, mohau snad některé zpráwy o tomto řádu k posauženj geho platnosti neb neplatnosti poněkud poslaužiti.

Kapucjni magj w Helwecii čtyřmecjtma klášterů a dewět hospicij, a poněwadž dle ustanowenj swého ani gruntů ani gistin mjti nesmj, dosahugj wšudy z almužen swé obžiwy. W kragjch nuzněgšjch, kdeby almužny osad k wychowánj gegich nepostačowaly, dostáwagj od zemské wlády něgakau pomoc, takowau wšak, že gj ani gegich neyauhlawněgšj nepřátelé za přjlišnau neuznáwagj. Známa gest sprostnost stawenj a oděwu gegich, kterýž pro tři sta řeholnjch audů nepatrnau summu obnášj. Kapucjn nedostáwá od řádu ničeho krom oděwu a ztrawy — Co pak ale za to koná?

W Helwecii gest gegich powolánj ostatnjmu duchowenstwu we wšech oddělenjch péče duchownj napomáhati; oni gsau tedy duchownj pomocnjci w swazku řeholnjm. Nenj snad žádné katolické fary, kamžby powoláni nebýwali k hlásánj slowa Božjho; we wšech hlawnjch mjstech a i w některých menšjch gsau určitj kazatelowé, gimž dwadcet, třidcet a wjce kázanj do roka gest uloženo. Wšickni negsau owšem Demosthenowé, (kde gsau ale tito tak hogně k nalezenj?) wšak mnoho do-

brých kazatelů se mezi nimi nacházj. Náš lid ge welmi horliwě a s welikým prospěchem poslauchá. Geště wětšjch ale zásluh dobýwagj sobě w zastáwánj auřadu kagicnosti; duchowenstwo i lid uznáwagj s wděčnostj gich trpěliwost w obtjžném častěgi celého půl dne trwagjcjm slyšenj zpowědi. Žeby ale k tomuto důležitému auřadu z nedostatku zkušenosti a známosti swěta nebyli schopni, mohau gen lidé zlomyslnj řjci, gešto snad žádný řád w bližšjm spogenj se swětem nestogj, gako kapucjnský. Gim se dosti přjležitostj naskytnge, rozličné powahy, náklonnosti, chyby každého wěku a stawu pozorowati, a w tichých chýšjch o prostředcjch a radách přemyšlowati, gakby swěřený sobě lid k wěčnému powolánj wésti, hořem raněné srdce léčiti, a zblaudilé na cestu ctnosti opět přiwesti mohli. Pokudž mi známo, býwagj neywjce pro zpowědlnici připrawowáni, a gegich horliwost nawrátila tisjcům pokog duše.

W některých kragjch, kde swětštj duchownj z nedostatku stawu swému přiměřeného wyžiwenj obstáti by nemohli, záležj celá duchownj péče na těchto řeholnjcjch. S wyzdwiženjm gegich řádu přestaly by také tak nazwané hospicie; čjmžby se tomuto chudému lidu nemalá ugma stala, geštoby musel buďto oblažugjcj útěchy wjry zbawen býti, anebo s welikau těžkostj fary zakládati. Aby co neymožněgi k obecnému dobrému nápomocni byli, powolili gsau prosbám lidu, a přigali na některých mjstech latinské školy. Tak giž od padesáti let w Stausu gymnasiálnj školy zastáwagj; a nenj tu skoro žádného duchownjho, ani swětského auřednjka, k gehož wzdělánj by základ byli nepoložili.

Zwláště gewj se neunawená horliwost gegich w obtjžném nawštěwowánj a opatřowánj nemocných. Wšickni nemocnj, kteřjkoli pomoci gegich žádostiwi gsau, gj dosahugj. W některých klášteřjch gest zaopa-

třowánj nemocných gednomu k tomu ustanowenému kněžj uloženo, který každau hodinu powolán býti může. Začasté trávj celé noci u lože bohatého, gako u lože žebráka se srdečnau ochotnostj, očekáwage toliko od Toho odplaty, který každý milosrdný skutek na wáhu k odplatě položj.

Tolik o kapucjnech w Helwecii. Kdyby w bauři wěku našeho i tento dobročinný ústaw zde zagjti měl, s nemalau škodau by se to stalo. Kdekoli wšeobecná nauze neb něgaké neštěstj nastalo, tu se kapucjni powždy co laskawj dobrodincowé lidu prokazowali: w čas ohně, potopy gsau wždy prwnj ku pomoci na pohotowě a poslednj odcházegj. W čas moru odwažugjce se žiwota z lásky k bližnjmu, dobyli sobě sláwy, kteréž gim až podnes ani gegich neyodpowědněgšj nepřátelé zatemniti nemohau. We welikém moru w Marseillu a we Wjdni konali tito nábožnj otcowé nadlidské skutky lásky a milosrdenstwj. A gak mnohé nuzné rodiny byly gedině gimi w čas drahoty od hladu a zaufánj wyswobozeny.

Z Pařjže dne 16. Března. Hrabě z Montalivet, dosawádnj ministr wnitřnjch důležitostj ustanowen byl dne 13. t m. za ministra weřegného učenj a kultu. Gest muž 28 — 29. let.

W komoře deputowaných dne 5. Března oznámil Hely d' Oissel žádost gakéhos p. Barbareina z Bordeaux, který prý nechce žádných biskupů, arcibiskupů, kardinálů ani geptišských klášterů, ani saukromné zpowědi, a radj, by se kostely po skončených službách božjch i hned uzawjraly! Opowjdatel této žádosti prawil, žeby tjm swoboda kultu uražena byla, zwláště pak wjra katolická, k gegjmuž kultu se předce neywětšj počet Francauzů hlásj. Den k rozhodnutj téhož ponawrženj byl ustanowen.

* *

W Burgu spikla se dne 28. Unora nezbedná luza, žádagjc, aby se duchownj seminář w kasárny proměnil; národnj ale stráž zabránila, že se žádost gegich newykonala.

Z Brusselu dne 27. Ledna. Sehnánj domu Nassawského s trůnu belgického nesmj se tak nazwané straně katolické přičjtati. Páni de Gerlache a de Secus, hlawy býwalé opposicj katolické, dali swé hlasy *proti* tomuto wylaučenj. Courriere de la Meuse podal před dobýwánjm Antwerpenu několik článků přjzniwých králowici Oranienskému, což důkazem, že mu aspoň částka duchowenstwa katolického nakloněna byla.

Z Pařjže 3. Dubna. Wčera wykonáwal pan arcibiskup swěcenj kněžj, kteřjž wzhledem nyněgšjch okolčnostj dosti hogně nagjti se dali. Ze čtyřidceti třech ordinowaných gsau dwadcet a čtyři z diœcezj Pařjžské, ostatnj gsau Šweycaři, Piemontštj, Angličané, i také Amerikáni.

Gak wědomo, přestaupil Abbé Janson, professor mudrctwj na král. kollegi w Bourges k wyznánj protestantskému. Rektor též kollege žádal o geho přesazenj; universita poslala ho do Nantes. Zde zpěčowal se auřad geg přigmauti; na to poslán byl do Nancy, a i zde odmrštěný poslán do Grenoble, kdež geg snad také tak přigmau. Zde universita zagisté welmi směšně sobě počjná.

Z poslednjho Francauzska, dne 10. Března. Nenj to wždycky chátra lidu, genž přestupowánjm zákonů neřády tropj. Na mnohých wýstupcjch, kterýmiž se pokog a weřegná swoboda rušj, mjwagj welmi často neywětšj podjl ti, gimž bezpečnost statků a osob w ochranu gest swěřena. Co se w Besançoně, Nimesu, Marseillu a w Aviňoně zběhlo, smutným gest toho důwodem. Tak prawj gistý dopis z Besançonu: Od Čerwence m. r. nestal se ani gediný rozbrog mezi námi.

Cistj auřadowé pokaušeli se sice podtagj něco proti náboženstwj snowati, wšak gegich aumysly byly katolickým smeyšlenjm obywatelů zmařeny. Oni až posawáde nemohau pochopiti, co by na weřegném mjstě postawený křjž swobodě našj mohl mjti nebezpečného. Křjž, kterýž nad wěrným městem našjm s wýsosti swé wládne, byl za Palladium powažowán; rozpiaté ruce našeho Spasitele zdály se chrániti nás a žehnati, a my wšickni gsme útěchy nabýwali widauce mezi nebem a námi toto znamenj pokoge a spasenj našeho. Gsauť ale mocnj páni, gimž tato památka swatá se protiwj; toto znamenj wjry a nábožnosti, gak se zdá, swědomj gegich baufj. Poslednj různice Pařjžské poskytly neznabohum giž před pololetjm hledanau přjležitost, aumysl nešlechetný w skutek uwesti. Náš Julii-Maire, mladý panáček, gehož posud nikdo neznal, uměl zarmaucenosti gedněch a wýtržné radosti druhých, kterauž spáchané ohawnosti Pařjžské způsobily, wýborně k úmyslu swému použiti. Městská rada se nadarmo zpěčowala na tomto zlowolném a swatokrádežném wýstupku aučastenstwj bráti; ale tento mladý pán domnjwal se ugmu trpěti na swé sláwě, kdyby swým obrazobuřictwjm w letopisech našich zwěčniti se neměl. Zatagjm, kdo ti dělnjci byli, a gakým násiljm se k wywrácenj křjže potřebných nástrogů zmocnili, a kdo na toto truchliwé diwadlo patřil. Ani to wogsko, kteréž k ochráněnj dělnjků wytrhnauti muselo, negewilo w tom gakého zaljbenj. Nikoliw! Besançon nemá při této swatolaupeži žádné winy!

List z Perpiňanu oznamuge: Škoda, kterauž seminář při swém wydraucowánj trpěl, wypočjtala se až na 63,300 fr. totiž: na 30,000 počjtagj se škody na stawenj učiněné, za 15,000 fr. spáleno bylo kostelnjch

rauch a ozdob, a 18,304 fr. obnášj ztráta, kterauž professoři a slaužjcj seminářstj na swých swrchkách a nářadj nesli. Zbořenj domu panen Srdce Kristowa se zabránilo; předce ale mnoho ukradeno a odnešeno. Z Perpiňanu spěchali wyslanci do Prades, by tam duchownj školy zbořeny byly; wšak auřad mjstnj a sedláci ge zahnali, a tak tento ústaw zachowali.

Z Tulusu dne 17. Března. Celé město bylo wčera ráno plno užasnutj, když se při procitnutj dozwědělo, že wšecky křjže na wořegných mjstech wywráceny a do kostelů zanešeny. Pompierowé (wodákowé), tyto trpné nástroge našich městských představených, wytrhli ge na rozkaz auřadu pod ochranau národnj stráže. Zármutek náš gest newyslowný; nemáme ani wýmluwnosti geg wypsati; prawjme toliko, že duchowenstwo, na geho čele arcibiskup, a wěřjcj každého wěku, stawu a pohlawj w chrámjch, kde tyto křjže na černém sukně s hořjcjmi pochodněmi ozdobeném složeny gsau, se střjdagjce obět smjřenj přinášegi. Wečer shromáždil se lid z středownj pobožnosti w kostele de la Dalbade a důstogný farář wstaupiw na kazatelnici nařjkal w řeči plné křesťanské lásky a horliwosti na zaslepenost oněch nešťastných, genž toto znamenj swatého náboženstwj, kteréž spolu i znamenjm oswobozenj swěta gest, zneuctiti směli. I bylot wšeobecné lkánj a upěnj slyšeti; přjtomný lid wrhl se před krucifixem na kolena a s bolestj nábožného srdce pěli pjseň k sw. křjži: O crux ave! Na to wzdáwali k powzbuzenj téhož duchownjho pastýře, co wěrné djtky Ježjše Krista, genž se na křjži za swé nepřátele modlil, s wraucj láskau modlitby k nebesům za ty, gichž neznabožstwj ge w tento zármutek a w hoře uwrhlo.

Z Pařjže dne 12. Dubna. Listy, které nás z wjce stran diœcezj Bourgeské docházegj, potwrzugj, že le-

tošnj welkonočnj swátky wšudy s něobyčegnau nábožnostj se slawily. Nikdý nebyl daw lidu tak weliký, gako tehdáž; i zdá se, gakoby ty útoky a protiwenstwj, které se proti náboženstwj děgj, horliwost katoljků gen geště wjce rozněcowaly; ano geště wjce řjci můžeme, že počet gegich práwě tjmto pronasledowánjm se rozhognil. Obywatelé gižných kragů gsau toho swědkowé. (Le Berruyer.)

Pastýrská opatrnost w čas moru.

Morowá nemoc, kteráž wedlé hodnowěrných pamětj léta Páně 1708. w několika mjstech na pomezjch Slezských w Čechách se wyskytla, poznenáhla roku 1713. do hlawnjho města se prodrala, pak po něgaký kratičký čas ulewiwši opět t. r. dne 22. měsjce srpna wznikla, a až do poslednjho dne měsjce Března 1714. trwala. Umořila za ten posléz gmenowaný čas do dwadcjti tisjců lidu, a skoro dwa milliony kusů howězjho dobytka. Nemluwjm zde o znamenjch nebeských, kteráž se častokráte ukazowala, a moru toho gistým poslem byla; ale toliko mlčenjm tagiti nelze, že i pohanštj mudrcowé mor wždy za něco božského drželi, a protož ho sám Hyppocrates „*To διον* (od *διω*, verbale imperf.) něco hrozného, strašného," nazjwá. Že pak mor, za rozličných časů byl od Pána Boha na lidi poslán k potrestánj, swědčj pjsmo swaté. Protož také geho rozplýlenj a nakaženj tak diwné býwalo, že mu ani lékařowé dosti wyrozuměti nemohli. Podobně předkowé naši té morowé nemoci aučastnjci, gi za trest Božj wydáwali, a wraucné pokánj činjce w Boha toliko naděci a utěšenj skládali. Užiwše pak prostředků duchownjch k tělesným teprw prostředkům důwěrně se utjkali. Na ten konec wydána byla instrukcj i duchowenstwu a pastýřům cjrkewnjm, aby se wěděli při zaopa-

třowánj Swátostmi čjm zprawiti. *) Gakož pak nynj nemoc (Cholera morbus) ráně morowé podobná náramně se rozmáhá, klade se zde dotčená instrukcj od slowa k slowu, tjm aumyslem, zdaliby i nynj duchowenstwu prospěšna a užitečna býti mohla.

Præservatio pro Confessariis.

1. Palam constat, cujusque Sacræ Religionis instituta eo maxime collimare, propriam et proximorum salutem omni loco et occasione operari; vix autem alia occurrit, quæ vel necessitatem majorem adjunctam habeat, quam cum grassante pestilentia, aut quacumque periculosa contagione afflictis et desolatis operam et auxilium impendat. Magnum profecto Religionis commendationi momentum addunt, qui se ad hoc obsequium ex vero animarum zelo, prompte quidem, sed non temere, sed exploratis viribus et animo, ac Deo per orationes et sacrificia consulto offerunt; qui ergo sibi et animum et vires a Deo ad hoc eximium charitatis opus suppeditari sentit, totum se in Dei dispositionem et nutum resignet, et ejus paternæ providentiæ committat, auxilium quotidie ardenter implorando ad operandam salutem afflictorum, et ad circumspectionem cum discretione in tam periculoso obsequio adhibendam.

2. Separatus a suorum Religiosorum consortio, lætitiam et hilaritatem animi in Domino semper fovere studeat, nec locum tristitiæ ex quocunque rerum eventu concedat.

3. Si domus, in qua mansurus est, sit opportuna et cubiculis pluribus instructa, in uno sibi sacellum instruat, ubi obtenta a Celsissimo Archiepiscopo licentia celebrare, quotidie mature, antequam ad ægrotos egre-

*) Pragerische Infections - Ordnung. Prag. (1714) 12mo.

diatur, et in eventum Sacrum Unctionis Oleum et pixidulam argenteam pro Venerabili ad ægros deferendo, in defectu duntaxat aliorum de consensu Archiepiscopi parata habere possit: albas et humeralia ac etiam purificatoria mutatoria habeat, quæ frequentius mutet, et lavari curet.

4. Domus sit instructa omni suppellectili necessaria, quam mature petat; in vestibus, indusiis, linteaminibus, mappulis et alia linea provisione, ut frequentius mutari possit, nullus sit defectus, quare triplicem minimum omnis generis lotionem ex collegio vel conventu habeat, nec ab exteris tali rerum statu quidquam horum petat, vel accipiat. Ista domi vel per se vel per famulum, quem forte ad ministerium et custodiam domus habebit, lavet.

5. Habitationem sibi Pater expositus eligat, quæ liberum, aërem et pervium habeat, maxime orientalem, quam frequenter igne lustrari, uti et reliquam domum suffitu expiari, ac munde servari curet; quare monebit, ut rami juniperi, absynthi, artemisiæ, querni, pinæ, abietis etc. (prout in præservatione medica abunde proposuimus), ei sufficienter subministrentur; omnia enim hæc ad purgandum tam fumo, quam igne aërem multum conferunt.

6. Vestem tam ipse quam socius, vel famulus duplicem habeat, unam attritam ex panno aut materia debilem, aut ex tela cerea, qua utatur, dum infectos visitat, et in reditu igne lustratam aëri et vento exponat; alteram ordinariam: minus enim attritæ vel politæ vesti, quam villosæ venenum adhæret. Interiores vestes magis convenit esse ex corio; omnes tamen vestes post reditum ab infectis semper igne purgentur, et suffumigentur, aceto supra calidum laterem, aut ferrum effuso, vel iis, quæ de præservatione diximus.

7. Summa diligentia caveat, ne unquam jejunus infectos adeat, sed mature, dicto sacro, jusculum et præservativum in hoc libello multifarie expositum sumat. Si tamen noctu, antequam celebrare possit, exeundum foret, sublinqualibus utatur.

8. Proderit valde mane partes corporis oleo Scorpionum Mathioli, aut alio alexipharmaco illinire, maxime vero circa cor, emunctoria et pulsus.

9. Antequam ad ægrum eat, manus et faciem lavet aqua, cui modicum admixtum sit acetum, vel vinum, in quo Rutha Salvia, Majorana, Hyssopus, Artemisia macerata fuerint. In ipso accessu ad ægrotum etiam externa labia, nares et tempora balsamo vel aceto Theriacali, vel oleo Scorpionum Mathioli inunget.

10. Si infectus non sit adeo infirmus, et regionis et loci consuetudo permittat, ut ad janua domus adduci possit, magno se periculo liberabit Confessarius, si ad limina domus adduci possit infectus, observando aversum ventum vel saltem hoc apud plerosque, qui nondum ob morbi sævitiem lecto sunt affixi, efficiat, ut se in aliquos patentiores locos domus deduci sinant, et ibi confiteantur.

11. Si vero cubiculum infecti adeundum sit, imprimis curat ante ingressum fenestras aperiri, nisi frigoris asperitas aut nebulosus aër id fieri vetet; deinde ignem ex odoriferis lignis aut ramusculis, v. g. juniperi vel alio suffitu id præstet, ut sic aër repurgetur, et si in domo ægri nihil simile ob pauperiem reperiatur ea a Magistratu petantur, ut secum deferre possit.

12. Ante ingressum suum curet Confessarius, ut æger in lecto componatur, ut commode confiteri possit. In præsentia vero Confessarii, omni studio caveat æger, ne se multum moveat, lectum non aperiat, neque se in lecto hic inde jactitet; a contactu ægri etiam omnino

abstineat, itaque nec manum salutandi causa porrigat, nec pulsum ægri exploret, multo minus loca infecta, Bubones et Carbunculos contrectet et nec quidem eosdem curiose aspiciat, ne forte horrorem concipiat.

13. Non minus sollicite curet, ne anhelitum ægri ad se attrahat, ex quo omnium facillime venenum haurire posset, qua in re sequentes cautelas adhibeat: *a*) Continuo dum existit in cubiculo ægri suam salivam exspuat et nullam deglutiat; *b*) Super ægrum se non inclinet, et si lectus humilis sit, poterit vel supra scabellum ligneum humile sedere, vel flexis etiam genibus audire. Sellam ex panno præsertim villoso nullatenus admittat; *c*) Aurem ori non admoveat, sed potius ad elatiorem vocem confitentem adhortetur; *d*) Non ex adverso ægri, sed potius ad latus vel a tergo ipsius consistat; *e*) Inter ipsum Confessarium et confitentem non procul ab ore candela accensa intercedat, faces autem, quia plus ignis adhibent, meliores sunt aliis ordinariis candelis, vel apud ditiores plures candelæ cereæ accensæ haberi possunt; *f*) Os et nares vel obvolvat vel sæpius tingat strophiolo in aceto specifico, seu contra venena confecto intincto, quorum semper aliquid secum in vitrello deferat.

14. Confessionem ita audiat, ut essentialium quidem nihil intermittat, a supervacaneis tamen et discursibus abstineat, ne diutius ibidem moretur, ad quod facilius præstandum, juvabit multum dicta quædam efficacia vel facta Sanctorum in promptu habere, quibus breviter et contritionem et patientiam in ægris ad tollerandum malum possit excitare; quod si necessitas exigat longiorem moram ob Confessionem generalem (quas non nisi necessarias audire expedit) certe multum juverit, subinde aeris purioris gratia fenestram, vel etiam liberiorem locum adire.

15. Caveat etiam sibi a magna et vehementi commotione, aut exercitatione corporis, et ab omnibus aliis, quæ crebram et magnam inspirationem inducunt, nec taliter constitutus aut in sudore infectos subito adeat, donec nempe calor et motus corporis notanter remittat et non nisi igne et suffitu bono cubiculi aër purificetur.

16. Ne forte absre foret in hoc statu a Magistratu intelligere, quid circa testamenta eum facere velit, si ab ægris in defectu aliorum testium requiratur.

17. Si in defectu Parochorum sacram Communionem de licentia Archiepiscopi administrare debeat, manum prius aceto abluat et mox iterum a data Communione; patenam vero per ignem aliquoties lustret, et itidem lavet, antequam eam in usum resumat. In extrema Unctione administranda major cautela adhibenda; solent quidem argentea virgula eam administrare sine ceremoniis consuetis, tantum substantialia præstando, idque in corporis partibus patentioribus; quam si cui contullerit, a reditu virgulam argenteam igne repurget. Si vero in defectu virgæ argenteæ, manu Unctionem facere sit necesse, manicas quam maxime adstringat, et manum prius aceto abluat, et in ungendis naribus et labiis quam cautissime agat, nec manum ori suo quacunque ex causa prius admoveat, quam cum aqua aceto mixta bene laverit, præstat autem omnino ab unctione abstinere, ne sibi periculum nimis cito accersat.

18. Et cum tali casu Sacramenta ad infectos deferenda sunt, semper occulte stola sub pallio amictus deferat, et domi super peliceum induat, quod mox a reditu uti et alias vestes igne et fumo lustret et aëri exponat.

19. Obeat quotidie domos infectas non intrando, nisi sit necessitas, sed ex porta quærendo, num quis sit æger et obiter superstites consolando. Infirmantes vero ur-

geat, ut tempestive suscipiant Sacramenta, nec intempestive noctu evocetur.

20. Non immisceat se curandis corporibus, multo minus vero vel lectos sternere, vel cibos ministrare ipse vel ejus socius indiscrete præsumat, sed majoris bene intuitu, hæc charitatis officia, in quibus manifestum est periculum, aliis relinquat, ut ipse se plurimum animarum bono conservare studeat. Potest tamen petentibus subinde aliquid consilii suggerere maxime, ad præservationem, et imprimis spiritualia remedia, ut vota, preces, etc. et suggerat ad Sanctos, quos in tali statu patronos frequens experientia docuit, ut abunde in hoc libello explicantur. Elemosynas per se distribuendas non acceptet, ne diutius apud infectos hærere cogatur, et nimium non sine periculo occupetur.

21. Et ne ipsi quoque desit solatium spirituale, potest vocare Confessarium propriæ Religionis, quoties indiguerit, cum quo in loco patente vel horto agat. Libere vero petat necessaria a fratribus et Superiores confidenter admoneat, si quo defectu rerum laboret.

22. Quam primum pestilentiore aura se afflatum senserit (quod advertet ex subita alteratione, vel quando frigus et calor in corpore variant, et pedes, manus, imo totum corpus notabiliter languere incipit, vel caput dolore insueto laborat, lingua aret, nec ullus appetitus ad cibum est, somnus inquietus etc.) statim sudorifero aliquo in hoc libello annotato sudorem eliciat, et cum sudore venenum propellat; neque hic dillationi vel dissimulationi locus dandus est et exspectandus ulterior eventus. Quod si sudor ille primus vim veneni non expelleret, sed malum radicari adverteret, mox medicum accersiri, et superiorem moneri curet, ut mature et spiritualibus et corporalibus mediis succuratur: imo etiam extra tale periculum, quavis hebdomade minimum semel

sudandum illi foret. Experientia enim docuit, bono id successu nonnullis factitatum, neque satis putet, si ambulatione vel corporis commotione sudorem eliciat, quia hic non est sufficiens ad propellendum latens, aut se infimans venenum; imo sæpe plus periculi est, in sudore ex commotione violenta elicito quam emolumenti; ubi autem sudaverit, quacunque ex causa, indusium et linteamina in aquam frigidam conjiciat, nec prius resumat, quam bene lota fuerint.

23. Præter præservativa, quæ quotidie sumenda habebit, non eadem semper, sed diversa, ne natura vel venenum illis assuescat. Utile erit singulis septimanis semel saltem pilulas Ruffi, quæ pestilentes vocantur, sumere, ad præcavendam putredinem, et subtrahendam materiam, in qua putredo et pestis facile radicari possit, et conandum, ut alvus semper aperta, sed non nimis habeatur.

24. Præservativis utetur ex præscripto medici, si adsit, in defectu vero medici uti poterit iis, quæ in libello suo loco notantur, quandoque variando, cum enim venenum non semper unum sit, nec omnia Alexipharmaca omnibus venenis contraria sint, et mutatio pharmacorum facilius veneno cuicunque corpus ad resistendum disponat, præterea ne continua ejusdem remedii sumptio, tandem non in medicinam, sed in nutrimentum transeat, prout mox ante diximus.

Pro conclusione demum ita omnia sua prudenter, nil eorum, quæ ad conservationem faciunt, negligendo, disponat, ut meminerit, se a Sacra Religione non ideo exponi, ut per imprudentiam, et indiscretum zelum citius corripiatur, quam proximo prodesse incipiat; indiscreta charitas, non charitas, sed temeritas est. Cavebit itaque singulariter, ne zelo abreptus nimis frequenter et indiscrete agat. Quare nisi extrema necessitas exigat, ultra horam in visitandis ægris ne insumat, quin

liberum sublinde aërem capiat. Exeundo etiam, si loci commoditas sinat, extra moenia, ut deinde ad alios invisendos posset regredi, si vocetur; nam ordinarie non videtur consultum, ut multum se sponte intrudat.

Quod si sic agentem contingat a Deo ad præmia laboris evocari non minimum solatii inde habiturus, si conscius sibi sit, se nulla sua culpa vel negligentia, sed Dei nutu et voluntate Jesum Ducem suum imitando, vitam in hoc charitatis officio ponere.

Aumrtj.

Geho cjs. král. Wywýšenost a Eminencj neyoswjcenčgšj, a neyweyš welebný arcikujže Kardinál Rudolf, Knjže arcibiskup Olomaucký zemřel w noci mezi 23. a 24. Čerwencem o půl dwanácté hodině w městě Badenu po mnoholeté churawosti nerwů, na padaucj nemoc.

Geho tělo bylo tiše z Badenu do Wjdně přewezeno, a dne 26. Čerwence ráno w 8 hodin w kostele farnjm dworského hradu na podjwanau weřegně wystaweno.

We dwě hodiny odpoledne bylo srdce Geho wysoké Důstognosti w Loretánské kapli kostela dworského u Augustinů, a hned potom byly wnitřnosti w metropolitském kostele u sw. Štěpána starodáwnjm obyčegem pohřbeny.

O pěti hodinách odpoledne byl slawen pohřeb obyčegným způsobem. Tělo bylo z kostela fary dworského hradu do kostela Kapucjnů na nowém trhu přeneseno, a tam u přjtomnosti neywyššjch audů cjs. rodiny a shromážděného dwořanstwa žehnáno a do krypty wloženo.

Smutek počal se 26. Čerwence, a bude se nositi šest neděl, a sice w prwnjch čtyrech neděljch, t. g. od 26. Čerwence až do dne 22. Srpna totiž, weliký neb celý; pak po dwě poslednj neděle, t. g. od 23. Srp-

na až do dne 5. Zářj bude menšj neb polowičnj smutek nošen. We středu dne 27. Čerwence w pět hodin odpoledne byly vigilie držány, a we čtwrtek dne 28. w 11 hodin dopoledne byla mše, swatá za wznešeného umrlého w kostele farnjm dworského hradu čtena.

Z Pešti dne 14. Zářj. Wčeregšjho dne usnul w Pánu w Ostřehomě Geho Eminencj Kardinál, Knjže Primas králowstwj uherského *Alexander z Rudnay*, mrtwicj raněn. Důstogný prælát tento wynikal slawně gak mnohostrannau učenostj, tak i wljdnostj a dobročinnostj; zwláště pak připomenauti hodno, že w Ostřehomě, w arcibiskupském sjdle stkwostný a nádherný chrám stawěti dal, genž gedna z neyslawněgšjch památek uměnj stawitelského býti měl, k gehož dokonánj se ale až potud welmi mnoho nedostáwá, a tudy druhého Rudnaye potřebj, by toto welikánské stawenj, genž giž přewelikého nákladu stálo, k swému skončenj dowesti se mohlo.

Nakrátce před swým rozlaučenjm se wzjwal tento nábožný kmet w tkliwých wýlewjch srdce sw. Patrona našeho Jana Nepomuckého, při gehož jubilárnj slawnosti (1829.) w Praze přjtomen byl, poraučege se snažně do přjmluw téhož sw. Mučedlnjka u geho hrobu.

Z Prahy, dne 31. Srpna 1831. We zdegšjm hlawnjm kostele sw. Wjta na hradě w kapli českého patrona swatého Wáclawa pan Dawid Leopold Witt, král. pruský judiciálnj rada složil wyznánj wjry katolické, a byl téhož dne od wysoce welebného pana swětjcjho biskupa gménem *Jan* biřmowán.

ČASOPIS

pro

KATOLICKÉ DUCHOWENSTWO.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Čtwrtý ročnj běh.

Swazek čtwrtý.

W Praze, 1831.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. A. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

1. O cjrkewnjch odpustcjch.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře w Křešicjch.

Hlawnj a podstatné stránky katolického učenj o odpustcjch gsau tyto: 1. Odpustek cjrkewnj gest milost, za kterau se časné tresty božské toho neb onoho žiwota buď gen z částky anebo auplně odpauštěgj. 2. Odpustkowé se udělugj gediné těm lidem, genž žádným těžkým, smrtedlným hřjchem negsau poskwrněni, a zwláštnjch dobrých skutků náležitě wykonáwagj. 3. Nicméně základ prominutj časné pokuty, Bohu dlužné, nenjt čisté srdce člowěka, a to dobré, kteréž ochotně působj; nýbrž nesmjrná zásluha Kristowa a zásluha swatých. 4. Zpráwcowé cjrkewnj, papež a biskupowé, magj moc a práwo, odpustků udjleti. 5. Užjwánj odpustků gest prospěšno a spasitedlno žiwým i zemřelým, wšelicj ale zlj obyčegowé při tom zamezowáni buďte.

Že toto předložené učenj o odpustcjch w skutku gest učenj zdrawé, maudré a prospěšné, a že w skutku gest učenj cjrkwe katolické, to gasně

a důwodně ukázati mjnjm w přjtomném pogednánj. Kterážto práce moge, mysljm, že i proto gest s užitkem, poněwadž na učenj o odpustcjch až posawád nenj dostatečně swětla wylito, an smysl mnohých theologů wznešené powěsti při učenj tomto na odpor sobě čelj. Tau přjčinau obzwláštnj pjli a péči k tomu přiložjm, bych ukázal, že ti, genž na odpustcjch w nyněgšjm způsobu gegich mnoho si nezakládagj, a za pauhé prominutj dřewnjch kanonických trestů cjrkewnjch ge pokládagj, newšeligak práwě smeyšlegj, a smyslu cjrkwe katolické čistě a plně nechápagj. Při poslednj této wěci zwláštnj zřenj mjti budu na dogmatiku D. F. Brennera, ani i w nj o odpustcjch toto, neli naprosto mylné a křiwé, tedyť owšem gednostranné a pobočné učenj gest předloženo.

„Cjrkew může trudná cwičenj, gež na hřjšnjky k zwláštnjmu gich potrestánj wzložila, někdy spasitedlně změnitř. Nebo trestagjcj moc gj swěřena byla ke wzdělánj ne ke zkáze wěřjcjch, a protož přjsnost ustaupiti musj mjrnosti, kdyby se přjsným gednánjm dobré wěřjcjch hubilo. Odpauštěgjť se pak skrze odpustky uloženj za hřjchy trestowé: Učiněné Pawlem Korintčana satanu odewzdánj, trwanliwá a těžká kagjcj cwičenj podlé swatých otců a sněmownjch ustanowenj, injunctæ pœnitentiæ podlé sboru Lateranenského, disciplina ecclesiastica podlé Tridentského sněmu. Na časné tresty, kteréž Bůh na hřjšnjka wzklá-

dá, odpustkowé se přjmo a bezpostředně newztahugj. Neb tacjžto trestowé nebýwagj od Boha wždycky wzkládáni; nýbrž někdy toliko, plerumque dle sněmu Tridentského, a protož nenj gisto, pokudby se odpustiti mohli. Cjrkewnj odpustek ale gest wždycky skutečné prominutj skutečného trestu. Tresty swými Bůh i také měřiti může k zwláštnjmu, newyhnutedlně potřebnému konci, kterýž pokud nenj dosažen, trestowé tito w moci a wáze swé zůstáwagj. Swědectwj pjsma, otců a sněmů, swrchu skrze mne přiwedená, mlčj o trestech božských. Mluwj též toliko o ukrácenj trestu, u př. o odpustcjch čtyřidceti- neb stodennjch. Nemohauť tedy odpustkowé cjrkewnj w odpuštěnj božských trestů záležeti, poněwadž nenj wědomo, gak dlauhoby tito trwati měli. Práwě proto, že kagjcj neobyčegnau horliwostj swau božské sprawedlnosti nepochybně giž zadost učinili, práwě proto gim prominut byl ostatek trestů cjrkewnjch. Tridentský sněm učj, že trpěliwé snášenj těžkostj, od Boha na hřjšnjka seslaných, zwláštnj gest způsob pokánj, a protož nechce tomu cjrkew, by trápenj tato přestala, nýbrž ke spasenj gich užjwati welj. — Prospěšenstwj odpustků w těchto kusech gest položeno: Skrze odpustky zbawen býwá člowěk hluboké a někdy srdce sžjragjcj truchlosti, smjřen býwá s cjrkwj a ku požjwánj dobrodinj gegich opět připauštěn. Spokogugeť se přjčinau trestů, gimižby ho snad Bůh stjhati mohl. Ne-

bo udělowánjm odpustků na gewo dáwá cjrkew důwěrnost swau w milosrdenstwj Božj, žeť nepochybně pro welikau horliwost hřjšnjka wzložených naň trestů wyzdwihla. Poněwadž to, což na zemi se wáže, swázánoť ges. i na nebi, a což na zemi se rozwazuge, rozwázánoť býwá i na nebi: tedy člowěk dřjwe swázaný, nynj ale rozwážaný, welmi mnoho polehčenj, útěchy, radosti a ochotnosti ke ctnému žiwotu nabýwá. Naposledy se skrze udjlenj odpustků wstřjc wycházj wšelikým pohoršenjm; nebo odpornjkům se žádné přjčiny nedáwá, žalowati na cjrkew pro přjlišnau přjsnost gegj, anebo někoho swáděti."

„Odpustkowé nowěgšjch časů znamenitě se dělj od odpustků, w starobylosti křesťanské udjlených. Gindy gisté toliko osoby přigjmaly odpustky, nynj ge dostáwagj celé obce, anobrž wšickni wěřjcj na zemi. Gindy dáwán byl odpustek těm, genž neobyčegnau horliwostj neytěžšjch skutků kagjcjch wykonáwali, nynj se wšak uděluge těm, genž se některým lehkým a nedlauho trwagjcjm cwičenjm podrobugj. Gindy přigjmali odpustky ti, genž gich taužebně žádali, anť se nynj i nežádagjcjm udělugj. Gindy odpustek dostáwali toliko žiwj, nynj geg i zemřelj dostáwagj. Gindy kagjcjm hřjšnjkům toliko při gistém znamenj, že uloženého pokánj horliwě konagj, trestowé uskrowněni byli, nynj se to ale stáwá i těm, genž se cwičenjm podrobugj,

kteráž welmi málo do sebe wáhy magj. Gindy zpowěď nenáležela k skutkům zadostčinjcjm, anobrž k tomu slaužila, by se takowjto skutkowé lépe ustanowiti mohli, trest se prodlaužil a odpustek ne tak snadno dosjci se mohl: nynj zpowěď gakožto dobrý skutek k dosaženj odpustků slaužj. Gindy přigjmánj wečeře Páně ku kagjcjm skutkům nenáleželo; nynj se ale nápodobně za skutek dostičinjcj pokládá, a k dosaženj odpustků pomáhá. Gindy se odpauštěli toliko kanonictj trestowé, nynj ale gest na tom, že se přede wšjm giným božštj trestowé odpauštěgj. Gindy se odpauštěl trest za hřjchy uložený toliko z částky, nynj i zauplna a naprosto. Gindy toliko biskupowé poddaným swým, nynj papež celému křesťanstwu odpustky uděluge. Gindy biskup před udělenjm odpustků pilně skaumal žiwot a hodnost kagjcjch, nynj se wšak bez takowého skaumánj odpustkowé udělugj. Gindy biskup podlé uznánj swého gakýchkoli odpustků poddaným swým uděliti mohl, nynj se ale w gistých mezjch držeti musj. Gindy se z strany času při odpustcjch hledělo na horliwost kagjcjch, a někdy i na přjmluwy mučedlnjků: nynj se odpustkowé gednak w gisté časy a na gistých mjstech, gednak při zwláštnjch přjležitostech udělugj. K pewně stogjcjm odpustkům náležegj ti, gež roku 1223. papež Honorius III. neydřjwe na chrám Porciunkula, pak ale na wšecky františkánské kostely wznesl. K těm zřj i také jubilárnj od-

pustkowé, kteřjž podlé přjkladu milostiwého léta lidu židowského (III. Mogž. 25.) neyprw od papeže Bonifacia VIII. na každý stý rok, od papeže Kljmenta VIII. na každý padesátý rok, od papeže Řehoře XI. na každý tři a třidcátý rok, neyposléze pak od papeže Pawla II. a nástupce geho Sixta IV. na každý pětmecjtmý rok ustanoweni byli. Těchto nowěgšjch odpustků ale cjrkew neuwedla, aniž gich nechwálj, alebrž wedlé Tridentského sněmu welj, by ustaupili dřewnjm odpustkům.“ (Specielle Dogmatik von Dr. Fr. Brenner. Zweiter Band. Mit hoher Ordinariats-Bewilligung. Frankfurt am Main bei Wilh. Wesché. 1829. S. 337 — 344.)

I.

Wizme neyprw, že swrchu wýslowené učenj o odpustcjch cjrkewnjch, zdánj D. Brennera odporugjcj, dobrý má základ w rozumu, s každau ginau náboženskau prawdau pěkně se snášj a powahau swau prospěšno gest a spasitedlno.

A.

K prokázánj toho negeden mocný důwodse namjtá:

1. Sprawedliwý Bůh malých, wšednjch hřjchů netresce neustále a wěčně, nýbrž na mrawnj wýstupky, newědomjm, nepamětj, překwapenjm a pauhým malomocenstwjm stalé, takowá toliko

trápenj nasledowati nechává, kteráž kratšj neb délšj čas trwagj, a gednák zde, gednák na onom swětě nésti se musj. I což wlastně sprawedlnost Božj k ukládánj takýchto časných trestů wzbuzuge? Nic giného, než úplné člowěka naprawenj. Každé zlé, člowěkem učiněné, mrawnj gakausi mdlobu a nemoc w duši geho působj, a k těmž hřjchům, anebo wůbec k páchánj zlého geg nakloňuge. Aby se tedy wzniklá w srdci geho chuť k působenj zlého udusila, tak dlauho bolest neb těžkost něgakau trpěti musj, pokud se mu páchánj zlého naprosto nezoškliwilo. Gestliť giž ale na duši swé pozdrawen a zmocněn tak, že wůle geho statně předešlým hřjchům odpjrá, a ochotně se nese k dobrému: tedy spokogen gest Bůh, zadosti se stalo sprawedlnosti geho, a k dálšjmu trestánj člowěka žádné wjce přjčiny nenalezá. Z toho se widj, žeť si člowěk sám odpuštěnj časných trestů u Boha wygednati může. Gestliže po pádu swém mužně powstáwá, nowau pečliwostj nad sebau bdj, w dobrém úmyslu se potwrzuge, a konánjm zwláštnjch dobrých skutků ztracenau sjlu duše swé opět nahražuge a rozmáhá, a snad dokonce lepšjm gest po pádu, nežli byl před tjm: tedy sobě, ať tak djm, odpustek časných trestů sám uděluge.

Může wšak Bůh člowěka, i bez zásluh geho před úplným zemdlené wůle geho uzdrawenjm, pauhau milostiwostj swau, wzložených naň časných trestů buď nadjle, anebo i zcela zbawi-

ti, pokudž něco dobrého z toho wyplýwá, a gistá gest naděge, že to hřjšnjka neučinj horšjm, nýbrž k náprawě žiwota nowé mu chuti a horliwosti dodá. Maudřj a dobřj lidé častokráte zawinilým odpauštěgj, ne pro gegich hodnost, a žeby toho sprawedliwě zasluhowali; nýbrž proto, aby ge laskawým ušetřenjm pohnuli a oblomili, anebo srdečnau něčj přjmluwu wyslyšeli. Kdoby se opowážil, haněti knjžete, au zločinci, genž podlé zákona smrti nebo žaláře na celé žiwobytj gest hoden, na milost přigjmá, a weškeren trest gemu promjgj? Zdaliž knjže k prokázánj milosti této nemůž mjti wjce než gednu maudrau přjčinu?

Z toho gestiť wědomo, že cjrkew katolická, wěřjc a učjc částečné neb auplné odpuštěnj časných trestů božských toho i onoho žiwota, nic neweřj a neučj, coby mjsta mjti nemohlo, anebo proti něgaké rozumem neb zgewenjm poznalé prawdě náboženské čelilo. Nečelj-li to proti neskonalé sprawedlnosti Božj, hřjšnjku-li při gistém wymjněnj, gelikož totiž přigjmá swátost pokánj, wěčné tresty odpauštj: tjm méně cos sprawedlnosti geho odporugjcjho wěřjme, na tom gsauce ustaweni, že cjrkew při gistých dobrých a spasitedlných wýmjnkách časné tresty hřjšnjku odpauštj. Udělowánj odpustků, gakž njže uwidjme, w účincjch swých welmiť gest spasitedlno a utěšeno, tjm samým ale s maudrostj Božj wýborně se srownáwá, a newýmluwnau dobrotu a milostiwost geho w plněgšjm swětle nám ukazuge. —

Proč zpowědlnjk hřjšnjku zwláštnjch dobrých skutků za pokánj a powinnost ukládá? K gakému konci tjm směřuge? Zdaž toliko k plněgšjmu geho naprawenj? Ne-li také k tomu, aby časných trestů, kteréžby po smazané wině hřjchů swých trpěti měl, buď zhola odstranil, anebo aspoň umjrnil? I z toho snadným záwěrkem usauditi můžeme, že i odpustkowé cjrkewnj nic marného a wymyšleného negsau, a že w skutku k těm cestám náležegj, na kterýchž se časných trestů toho i onoho žiwota zprostiti můžeme.

2. Proti cjrkewnjm odpustkům, gelikož se nimi časnj trestowé božštj toho i onoho žiwota odpauštěgj, zdrawý rozum i proto nic důwodného nawrhnauti nemůže, poněwadž gich udělowánj gest milost, milost tato se ale gediné hodným podáwá. Kdyby cjrkew odpustků swých propůgčowala i nekagjcjm, zarytým hřjšnjkům: zdrawý rozum by bez konce proti zřjzenj tomu wálčiti musil. Neb pokudž člowěk pro těžké, zlostným předsewzetjm zpáchané hřjchy wěčných trestů zasluhuge: časnj trestowé gemu tjm samým odpuštěni býti nemohau. Ale wšak cjrkew katolická nic tomu podobného wěřiti newelj. Chceli kdo, by mu wýpowědj swau ugistila odpuštěnj časných trestů: ten podlé učenj gegjho netoliko čistau, wšech smrtedlných hřjchů prázdnau swědomost mjti, nýbrž i zwláštnjch dobrých skutků, od nj wyměřených, ochotně konati musj. Wůbec též známo, že cjrkew při udělowánj od-

pustků pobožně radj, by každý, kdož milosti úplného zahlazenj časných trestů účasten býti žádá, nezůstal gen při tom, což ona wýslowně předpisuge; nýbrž i něco nad to dobrowolně a podlé možnosti swé činil. Pokud možná gest, by člowěku časnj trestowé božštj odpuštěni byli, (o čemž nebuď pochybowáno) tedyť owšem s tau wýmjnkau se odpauštěgj, kterauž cjrkew ustanowila, poněwadž se nad nj žádná lepšj a podobněgšj wymysliti nedá.

3. Rozumnost katolického učenj o odpustcjch i z toho gasně do očj swjtj, že čistota swědomj a konánj zwláštnjch dobrých skutků gediné wýmjnkau gest k dosáženj odpustků, (conditio sine qua non) ne ale gich položenjm. Prawý gich základ gestiť zásluha Krista Pána, a zásluha těch, kteřjž přjkladnau ctnostj swau nebeské sláwy sobě dobyli. Cjrkewnj odpustkowé by přestali w prawém a wlastnjm smyslu slowa toho býti milostj, kdyby gich člowěk zásluhau swau docházel. Na čj ale zásluhu se stawěti magj? Na zásluhu toho, kterýž byl neyčistšj zrcadlo wšj člowěku možné dokonalosti mrawnj, a kterýž pro Boha a pro blaho lidstwa dobrowolně podnikl trudnau smrt křjže. Pro geho neskončenau zásluhu se i také hřjchy a wěčné tresty člowěku odpauštěgj. Kdyby se hřjchy a gak wěčnj tak i časnj trestowé člowěku odpauštěli pro ctnost a sličné skutky geho: tedyby mnohý o ctnosti swé nemjrně smeyšlel, a w záhubnau pýchu upadl,

mnohý ale, wida mrawnj swau neduživost a chatrnost gednánj swého, nikdýby s upokogenjm srdce wěřiti nemohl, že milosti u Boha nacházj, a odpuštěnj časných trestů dosahuge. Že Ježjš w každém ohledu půwodem gest blahosti našj, i tjm gest také weleprospěšno, poněwadž nynj každý cele se oddáwá Ježjši, geho učenj a přjklad wysoko wážj, a přewzdělawatedlnau smrt geho stále má před očima. — Maudře a práwě se též zjskánj odpustků spolu na zásluze swatých Božjch stanowj. Nebo tjm se plněgi znáti učjme, že prawá ctnost mnoho platj u Boha, a že po Kristu i swatj geho dobrodinci naši gsau, gimž djky wzdáwati gsme powinni. Odpustkowé nás ke ctěnj a wzjwánj swatých wzbuzugj; welmiť ale gest prospěšno, ctjti a wzjwati ty, genž Kristowým zde žili duchem, a nynj s Kristem w nebi kralugj.

4. Gak gsem giž ukázal, každý horliwým konánjm dobrých skutků odpuštěnj časných pokut od Boha dosjci může. Zdaliž ale člowěk wěděti a bezpečně usauditi může, pokudby horliwost geho w působenj dobrého byla dostatečna? Můž-li mjti gistotu, žei se mu skrze ty neb ony dobré skutky geho časné tresty toho neb onoho žiwota buď z částky anebo dokonale odpauštěgj? Tjm se žádný, gelikož sám sobě gest zůstawen, a nikdo giný přjležitého saudu u wěci té newypowěděl, ugistiti nemůže. Kdož ho giž ale w té gisté a celé naděgi postawiti může, že se mu ča-

snj trestowé Božj odpauštěgj? Žádný zagisté leč gedno ti, gež Kristus sám za pastýře, wůdce a ředitele wěrných swých ustanowil. Cjrkew toliko skrze knjžata swá a zpráwce swé přewzácný poklad milostj božských wěřjcjm otwjrá. Gestilit giž dána cjrkwi moc, odpauštěti hřjchy a wěčné tresty: tjm gistěgi k nj připadá práwo a moc, oznamowati wěřjcjm, kdy, kde, gak a pokudby se gim zaslaužený časný trest božský odpauštěl. Wrchnosti duchownj, papež a biskupowé, k tomu gsau zřjzeni a ustanoweni, by wšecko možné dobré a spasitedlné plodili a rozmáhali, a protož magj i moc udjleti odpustky, gelikož udjlenj toto w skutku gest prospěšno.

5. Kdožby ale o prospěšenstwj cjrkewnjch odpustků pochybowati chtěl? Udělugj se toliko lidem, genž nižádným smrtedlným hřjchem negsau poskwrněni. Zdali tjm k smjřenj se s Bohem a k zjskánj milosti geho nebýwagj mocně zbuzeni? Udělugj se odpustky gedno těm, genž zwláštně wyměřených dobrých skutků náležitě konagj. Zdali tjm počet dobrých skutků mezi lidmi welmi neroste? Kdoby se zpěčowal podrobiti se zbožnému něgakému cwičenj, dáti almužnu, aneb giný dobrý skutek, by třebas i těžek byl, wykonati, může-li skrze to weliké milosti, totiž odpuštěnj časných trestů toho i onoho žiwota dosjci? — Rozhřešenj člowěku nowého ochotenstwj k naprawenj žiwota a k prowozowánj ctnosti dodáwá. Gestlit giž k tomu gisté naděge nabýwá, že se mu

casnj trestowé božštj prominugj: tedy gistě tjm čilegšj, ochotněgšj a gádrněgšj gest k wystřjhánj se hřjchů předešlých, a ku kráčenj cestau přikázanj Božjch. Přicházjť w srdce geho weliké potěšenj, a s potěšenjm nowá důwěrnost, nowá láska k Bohu. — Po dogitj úplných odpustků cjrkewnjch každý spokogeněgi žiw býti, a w swatém mjru umřjti může. Neb snášj-li něgaké trápenj, to nemá wjce strašliwé powahy trestu, a nenj wjce pokutau; nýbrž otcowským gest skaumánjm, kteréž zwláštnj s sebau nese zásluhu a odměnu. I smrt ho welmi strašiti nemůže. Nebo ugištěn gest, že po swém na onen swět překročenj žádnému trestu podroben nebude. — Lidem autlého swědomj, geštoby rádi cele ukogili sprawedlnost Božj, cjrkewnj odpustkowé obzwláštně gsau whod, a zwláštnj gim přinášegj užitek. — Welmi tolikéž slaužj lidem teskliwého swědomj, a těm, gešto pro neuměnj swoge a mdlobu rozumu snadno zbytečně sebe mučiti, a sic cos powěrečného a nepřjležitého konati mohau, by za hřjchy swé Bohu zadost učinili. — I to gest welmi spasitedlno, že nám odpustky sprawedlnost Božj žiwě na mysl přiwozugj, a gak welmi gest potřebno, by každý, hřjšným gsa člowěkem, sprawedlnosti Božj horliwě zadost činil. — Čjm wětšjm kdo gest hřjšnjkem, tjm wjce utěšenj a pokoge mysli skrze odpustky nabýwá. Pakli kdo buď nenj hřjšnjkem, anebo odpuštěnj časných trestů giž dosáhl: tedy aspoň zjskánjm odpustků roz-

množuge zásluhy swé. — Gelikož zbožnými přjmluwami, obětj mešnj a gakýmkoli giným dobrým skutkem slaužiti můžeme žiwým a zemřelým bratřjm swým: můžemeť gim i skrze zjskánj odpustků platně prospjwati, protože i to dobrý skutek gest, a sice tjm wětšj, poněwadž geg cjrkewnj wrchnost ustanowila, a zwláštnj při tom knj důwěra a oddanost se dáwá na gewo.

O užitku z odpustků plynaucjm, wýborný P. Simpert Schwarzhuber toto pokládá: Welmi často důwodnau máme přjčinu strachowati se, že wšechna naše snažnost, Bohu za množstwj hřjchů swých zadost učiniti, nikoli toho nečinj, což sprawedlnost Božj žádá. Častokráte i neyochotněgšj wůli tělesná mdloba, krátkost žiwota a bljzkost smrti se stawj na odpor. I w naše pokánj negedna nedokonalost a chyba přicházj. Byť i to, čemuž se za dnů našich podrobugeme, gakkoliwěk přjsno bylo: tedy starobylá kázeň předce byla přjsněgšj, ať my častokráte wjce a tjže hřešjme, než kagjcj lidé starowěkosti křesťanské. Weliceťbychom se strachowati musili, kdyby nám Bůh skrze odpustky nedáwal té radostné naděge, že ze zásluh božského spasitele našeho nahradj to, což nenj w moci našj, a že upřjmnau wůli naši přigme za skutek.“ (Praktisch-katholisches Religionshandbuch für nachdenkende Christen. Prag 1786. §. 221. S. 102.)

Prawdať sice gest, že i při udjlenj a zjskánj odpustků wšeliká zlá užjwánj zniknauti mohau,

a negednau giž w skutku pošla. Ale wšak těm se snadno wstřjc wygjti může a má. Odpustkowé, sami w sobě, nikoli škoditi nemohau, a škodj-li, gest to náhodau a tjm, že lidé i neyswětěgšjch a neywýborněgšjch wěcj zle užjwati mohau.

B.

Powažme nynj hlawnj odpory, kteréž D. Brenner a někteřj ginj theologowé proti rozumnosti a wnitřnj dobrotě předloženého učenj o cjrkewnjch odpustcjch buď giž učinili, neb aspoň činiti mohau. Dadj-li se odporowé tito lehce a nenuceně odwésti: tedy se nimi prawost učenj našeho tjm zřegměgšj učinj.

1. Odpor. Cjrkewnjmi odpustky se wždy skutečně trestowé odpauštěgj. Božské ale tresty se nimi proto odpustiti nemohau, poněwadž gich Bůh ne wždycky, nýbrž někdy toliko ukládá. (Brenner.)

Odpowěď. Newjm, byl liby kdo tak čist, by Bůh žádnými tresty naň sáhati nemusil. Gestliže kdo w skutku žádných trestů před Bohem nezasluhuge: tedy zjskánjm odpustků předce gen o dobré duše swé pečuge. Cjrkew odpustky udělnge ne sprawedliwým, nýbrž hřjšnjkům. Kdo nenj hřjšnjkem, ten zjskánjm odpustků zásluhy swé rozmnožuge.

2. Odpor. Časnj trestowé tak dlauho trwati musj, dokudž konec, ku kterémuž ge Bůh

uložil, nenj dosažen. Gak tedy cjrkew takýchto trestů odpauštěti může? (Brenner.)

Odpowěď. Hlawnj konec časných trestů božských gest, aby se gich člowěk zřjzenými prostředky zbawiti hleděl. Zbawugeť se gich pak zjskánjm odpustků, a protož se práwě i skrze odpustky konce toho dosahuge.

3. Odpor. Časný trest, na hřjšnjka seslaný, potřebným gest lékarstwjm duše, a pokud geg trpěliwě snášj, zwláštnjm gest způsobem pokánj. Gak tedy cjrkew takowého trestu odpauštěti může? (Brenner.)

Odpowěď. Člowěk někdy naprawen býwá skrze trest, někdy ale tjm, když se mu trest tento odpauštj. Trpěliwé snášenj protiwenstwj gestiť owšem zwláštnjm způsobem pokánj, a wšak i zjskánj odpustků gest zwláštnj způsob pokánj neb zadostčiněnj. Udělowánjm odpustků cjrkew trpěliwého snášenj ùtrpenstwj od Boha seslaných nezamjtá, aniž gim léčjcj moci neugjmá; nýbrž činj ge spolu pramenem zásluhy, a tudy i snesitedlněgšj ge činj.

4. Odpor. Škodnoť gest, ne zwláštnjm toliko osobám, alebrž celým národům, ano i wšem na zemi wěřjcjm časných trestů odpauštěti. (Brenner).

Odpowěď. Poněwadž se skrze odpustky wšem lidem přjčina k plněgšjmu se k Bohu obrácenj a k horliwěgšjmu působenj dobrého podáwá, a ne zwláštnjm lidem, nýbrž hned celým národům se uděluge milost: tedy welužitečno

gest, w skutku-li ge cjrkew celým národům uděluge.

5. Odpor. Možná-li, by těm, genž lehkým toliko a nedlauho trwagjcjm cwičenjm se podrobugj, trestowé božštj odpuštěni byli? (Brenner.)

Odpowěď. Toto odpuštěnj časných trestů nespoléhá na tom, což člowěk činj, nýbrž na tom se zakládá, což Kristus učinil, a což učinili swatj.

6. Odpor. Nynj se odpustky udělugj i těm, genž gich nežádagj. (Brenner.)

Odpowěď. Nežádagj? Co nás tjm ugišiuge? Mysljmť, že každý maudrý a rozumný odpustků gest žádostiw, a že gich knjžata cjrkwe práwě próto udělugj, aby žádost wěřjcjch naplnili. By každý wýslowně gich žádal, to nenj ani možno, ani potřebno.

7. Odpor. Může-li cjrkew i zemřelým odpustků udělowati? (Brenner.)

Odpowěď. Cjrkew neučj, žeby i zemřelým očistcowých trestů odpauštěla. Skrze odpustky toliko žiwj zemřelým tak gako skrze modlitbu, (per modum suffragii) prospěšni býti mohau.

8. Odpor. Cjrkew někdy i zpowěď a přigjmánj wečeře Páně pokládá za dobrý a dostičinjcj skutek, a někdy giž proto odpustky uděluge. (Brenner.)

Odpowěď. Zpowěď a wečeře Páně tak autlé činj swědomj, tak zmocňuge dobrý aumysl,

a tak sjlj duši zemdlenau, žeby cjrkew welmi chwalitebně gednala, kdyby druhdy práwě toliko pro hodné přigetj dwau těchto swátostj odpustky udělowala. A wšak mimo přigetj těchto swátostj i také giných zbožných skutků předpisuge.

9. Odpor. Nynj se lidem odpustkowé beze wšeho skaumánj žiwota a hodnosti gegich udělugj. (Brenner.)

Odpowěď. Při nepočetném množstwj wěřjcjch skaumánj žiwota a hodnosti gednoho každého nenj možné, a nenj také potřebné. Dosti gest na tom, když se wůbec hlásá wěřjcjm, že kdo se nelepšj a nečinj wšecko možné dobré, tjm samým žádných odpustků nedosahuge.

10. Odpor. Nynj se odpustkowé w gisté časy, na gistých mjstech a při zwláštnjch přjležitostech udělugj. (Brenner.)

Odpowěď. Práwě to ke chwále cjrkwe katolické slaužj. Neb nynj každý wj, kdy, kde a pokudby odpustků účasten býti mohl. Dobrý řád wšude měg mjsto, a protož i při udjlenj odpustků.

11. Odpor. Nynj se dokonce i jubilárnj odpustkowé udělugj. (Brenner.)

Odpowěď. Jubileum gest čas wšeobecné radosti. Nebo w tomto čase sám neywyššj zpráwce cjrkwe k wěřjcjm mluwj, a obzwláštnj cestu k dogitj milosti gim ukazuge.

12. Odpor. Co nám dáwá plné gistoty, že se nám skrze odpustky časné pokuty před Bohem odpauštěgj?

Odpowěď. Powinné s Bohem se smjřenj, konánj zwláštnjch dobrých skutků, poklad zásluh Krista Pána a swatých geho, wýpowěď duchownjch knjžat, a moc od Boha gim propůgčená.

13. Odpor. Dobřj skutkowé, genž se wůbec k zjskánj odpustků předpisugj, nikoli se nesrownáwagj s welikostj a počtem hřjchů některých lidj.

Odpowěď. Proto se cjrkewnj odpustkowé kladau za milost, wychodjcj z pokladu zásluh Kristowých a swatých geho. Wěděti též slušj, že cjrkew wětšjch hřjšnjků udjlenjm odpustků od dobrowolného konánj dobrých, sličnau wůli utwrzugjcjch skutků nikoli neodwádj, nýbrž mocně k nim wzbuzuge a ponauká.

14. Odpor. Dosahuge-li člowěk odpuštěnj časných trestů božských: tedy mu to nenj tak prospěšno, gako když si představuge, že hřjšnjk před Bohem stále gest w dluhu a stále trestu hodným.

Odpowěď. I kdo odpustky zjská, s prospěchem si představowati může, že hřjšnjk, nekage-li se, před Bohem stále gest trestu hodným.

15. Odpor. Může-li se člowěk skrze odpustky zbawiti časných trestů i pokut onoho žiwota: tedy tjm spjše hřešj.

Odpowěď. Swátost pokánj i wěčných trestů člowěka zbawuge, proto ale žádný neřekne, žeby lidé tjm spjše hřešili, a žeby swátost pokánj byla škodné ustanowenj. Nechce-li kdo ustaupiti hřjchů, tomu se ani hřjchy, ani wěčné, ni časné tresty neodpauštěgj.

16. Odpor. Odpustky člowěka od kagjcjch a giných dobrých skutků odwozugj. Neb kdo si představuge, že dluh geho u Boha zůstáwá, dobrých skutků tak snadno neopauštj, gako ten, kdož wěřj, že Bohu giž ničeho wjce dlužen nenj.

Odpowěď. Představuge-li si člowěk, že zjskánjm odpustků dluh geho u Boha gest smazán: nic škodného při tom newjdjm. Nepochopugi ale, pročby pak některých dobrých skutků opauštěti měl. Nebo ke konánj gich netoliko nowého ochotenstwj dosaženjm odpustků nabyl, ale také nadjti se může, že čjm wjce dobrého wykoná, tjm wjce bude odměněn.

17. Odpor. Kdo pro odpuštěnj časných trestů úmysl k dobrým skutkům přikládá, uwyká ctnosti newšeligak čisté.

Odpowěď. Trest gest trápenj, ctnost ale welj, by se člowěk trápenj zbawowal. Když tedy pro zjskánj odpustků předepsané dobré činj, nic nečinj, coby dokonalé ctnosti bylo protiwno. Bůhť sám slibowánjm hogné odplaty k ctnosti nás wzbuzuge, proto ale nikdo zdrawého smyslu neprawj, žeby nás Bůh k zištné a newšeligak čisté ctnosti wedl.

C.

Aby se rozumnost a spasitedlnost našeho učenj o odpustcjch gasněgi wygewila: ukážil giž také, že při učenj D. Brennera a těch, genž s njm cjrkewnj odpustky za odpuštěnj kanonických trestů pokládagj, negeden se nalezá nedostatek, a že smysl geho giž proto práw býti nemůže.

Cjrkew giž dáwno obyčegem dřewnjch časů hřjšnjky trestati přestala, což ale za trest ukládati přestala, to tjm samým odpauštěti nemůže. Odpustky dle smyslu D. Brennera gsau odpustky, genž wlastně nic neodpauštěgj. Práwě giž slowútný Bossuet napsal: „Nemůž w rozumnau bráno býti pochybnost, že odpustkowé slaužj k zbawenj nás trestů onoho žiwota, trestů očistcowých. Neb Tridentský sněm welj, bychom wěřili, že užjwánj odpustků gest welmi užitečno. W čemby ale užitek tento záležel? Wěřjcjby zde ucházeli přjsné sprawedlnosti cjrkwe, aby pak w budaucjm žiwotě tjm přjsněgšjmu trestu podrobeni byli.“ (Point Consid. I. p. 31.)

D. Brenner dj, že kagjcjm hřjšnjkům práwě proto, že horliwostj swau božské sprawedlnosti nepochybně zadost učinili, odpauštjn byl i ostatek cjrkewnjch trestů. Dáwá-li wšak tomu mjsto, že hřjšnjci sami kagjcj horliwostj swau Bohu zadost učiniti a trestů geho se zbawiti mohli: tedy tjm samým mjsto dáwá odpustkům w smyslu našem, tjm toliko rozdjlem, že kagjcjm spolu i

ostatnj kanonický trest byl odpuštěn. D. Brenner tak pewně wěřj, že odpuštěnj časných trestů u Boha možno gest, že kagjcj hřjšnjk sám odpuštěnj toho sobě wygednati mohl. Proč pak se wěřiti zpěčuge, že i cjrkew časných trestů božských pod dostatečnými wýmjnkami odpauštj?

Křesťané prwnjch stoletj skrze podnikánj kanonických trestů přjležitosti nabýwali, zadost učiniti sprawedlnosti Božj, a sprostiti se trestů geho. Gestliže giž cjrkew kanonických trestů oněch odpauštj, anebo w giné mjrněgšj a pohodlněgšj kagjcj skutky ge proměňuge, přitom ale k sproštěnj nás časných trestů božských žádné giné cesty nám neotwjrá: tedy gedná welmi nerozumně. Nebo báti se gest, že nás Bůh tjm wjce trestati musj, čjm častěgi nám cjrkew kagjcjch trestů swých odpauštj, a tudy od zadostčiněnj sprawedlnosti Božj nás odwozuge.

Záležegj-li odpustkowé w odpuštěnj starobylých kanonických trestů, neb w proměněnj gich w giné lewněgšj dobré skutky: tedy nepochopugi, gakby ten užitek, gegž D. Brenner wyčjtá, w skutku z nich pocházel. Nepochopugi, pročby ten, genž odpustků těchto nezjská, w hlubokau truchliwost upadnauti musil, a s cjrkwj nebyl smjřen. Nepochopugi tolikéž, gakby skrze ty geho odpustky člowěk zwláštnj útěchy a ochotnosti k činěnj dobra nabýwal. Nepochopugi posléz, gakby se skrze geho odpustky přjčina pohoršenj odgjmala, gakoby cjrkew byla welmi

twrdau a přjsnau. Neb mnohýby se práwě na tom horšiti mohl, že nynj cjrkew welikých hřjšnjků přjsně netresce, a dřewnjch spasitedlných trestů odpauštj.

Dle zdánj D. Brennera cjrkew skrze odpauštěnj kanonických trestů důwěrnost swau w milosrdenstwj Božj dáwá na gewo, že i božský trest na hřjšnjka přišlý bude wyzdwižen. Pročby cjrkew toliko naděgi dáwati měla, ne ale potěšitedlnau gistotu? Z gaké maudré přjčiny by se pochybowati mělo, že což ona určitě a wýslowně rozwazuge, rozwázáno gest i u Boha? Z čeho pak D. Brenner zawjrá, že cjrkew odpauštěgjc kanonických trestů, důwěřowati se může, že spolu i božských trestů člowěka zbawuge? Z gakých důwodů se on na tomto ustanowil domněnj: z týchž důwodů se twrditi může, že cjrkew zagisto časné tresty božské toho i onoho žiwota odpauštj.

Dle smyslu mého ti, genž nyněgšj cjrkewnj odpustky za prominutj kanonických trestů magj, celé učenj o odpustcjch matné a negisté činj, wáhy a ceny mu ugjmagj, w zbytečné odpory se zapletagj, a žádného mocně k tomu newzbuzugj, by cjrkewnjch odpustků sobě přiwlastniti pečowal. Odpauštj-li se skrze cjrkewnj odpustky býwalý někdy kanonický trest: gaký pak trest podnikati musj ten, genž nyněgšjch cjrkewnjch odpustků nezjská? Gaký dluh tomu nebýwá smazán? Kdyby odpustek záležel w prominutj starobylých

kanonických trestů: tedybychom cjrkew katolickau z nemalé neprozřetedlnosti winiti mohli. Práwěby se tupiti mohla, že kázeň gegj nenj náležitě zřjzena, a že odpustky uděluge, odpustky trestů, anť i slowa neprawj, proč, kterak a gak dlauhoby kdo od nj trestán býti měl. Dr. Brenner, rozdjl čině mezi starobylými a nowotnými odpustky, nemůž utagiti trpkost gakaus a nelibost, a zbytečně cjrkew zlehčuge. Neb mluwě proti nyněgšjm odpustkům, winj cjrkew z toho, že se od kázně a obyčege starowěkosti křesťanské znamenitě uchýlila, kteraužto částku dogmatiky geho žádný bez zármutku čjsti nemůže. Prawjť sice na konci řeči swé, že cjrkew těch nyněgšjch odpustků neuwedla, ani gich nechwálj, anobrž welj, aby odpustkům dřewnjch časů ustaupili. Ale wšak práwě tjmto poznamenánjm cjrkew w tjm wětšj potupu uwozuge. Nebo gestli cjrkew odpustků těchto neuwedla: kdo gim medle dal zniku a průchodu? Gestli odpustky swými časných božských trestů neodpauštj: co medle nimi odpauštj? Welj-li, aby tito nowěgšj odpustkowé ustaupili odpustkům dřewnjch stoletj křesťanských: proč gich trpj, proč wěřjcjch w omylu nechawá? Kdo nyněgšjch odpustků uděluge, nežli cjrkew? Gak tedy gest možná, by gich sama nechwálila? Wšech takýchžto odporů, nesnadnostj a žalob by D. Brenner gistotně byl popominul, kdyby na tom byl ustanowen, že cjrkew má moc, i božských trestů časných odpau-

stěti, že moci té w skutku po wšecky časy neproměnně prowozowala, a že rozdjl při odpustcjch těchto a pominulých časů neležj w gich powaze, wlastnosti a podstatě; nýbrž toliko w kagjcjch skutcjch, kterýchžto cjrkew k dosaženj prominutj časných u Boha trestů předpisowala a předpisuge. Gindy předpisowala těžká, trwauliwá kagjcj cwičenj, nynj ale tauž maudrostj snadněgšj a časům přjležitěgšj kagjcj dobré skutky gakožto wýmjnky k dosaženj odpustků předpisuge.

II.

A wšak práwě to, že cjrkew katolická wždy časných trestů božských odpauštěla, w druhé částce tohoto pogednánj ukázati mjnjm. Naše učenj o odpustcjch prawé gest učenj cjrkwe katolické, a nápadně gest učenj apoštolské, učenj Kristowo, učenj swědectwjm Božjm doljčené.

Při učenj o odpustcjch toliko to znamenati slušj, že ač gest učenj práwě katolické, nicméně nenj dogma imperatum, čili učenj, od wšeobecné cjrkwe swětle, určitě a wýslowně pronešené, tak žeby ten, kdožby ginák smyslil, za kacjře čili odbognjka cjrkwe gmjn býti musil. Mluwiž zde mjsto mne wýborný náš Schwarzhuber: „Při odpustcjch se každý bez ugmy wjry a náboženstwj toho domněnj držeti může, kteréž se mu wěrohodněgšj býti zdá, gen když se při tom láska a swornost nerušj. Že odpustek gest promi-

nutj časného trestu, od zřjzené wrchnosti duchownj krom swátosti pokánj udělené, prominutj časného trestu, kterýž po odpuštěnj hřjchů zůstáwá, a Bohu anebo spolu také cjrkwi gest powinnowán, to nenj sada neb článek wjry. Zdali ale w náboženstwj nic nenj prawda, anebo zdali se nic učiti nesmj, leč gedno to, což gest hotowá a slawně ustanowená prawda náboženská? Což z nedostatků přjležitosti, času a pjsemnostj až posud nenj rozhodnuto, to se pozděgi aspoň rozhodnauti může. Při cjrkewnjch obyčegjch nenj třeba, by wšickni náleželi k wýslowným prawdám wjry; postačuget k spasitedlnému gich drženj i pauhé domněnj, kteréž se wedlé důwodů swých prawdě podobá. Ti swatj otcowé, kteřjž u přjkladu platnost křtu, od kacjřů uděleného, před rozhodnutjm té wěci, hágili, welikau cjrkwi tjm prokázali službu, anť prawdu, kteráž geště w obecnau známost byla newešla, gasněgi oswjtili, a ke konečnému rozhodnutj a ustanowenj gegjmu zralau gi učinili.“ (Wiz geho: Religionshandbuch. Prag 1786. 3. Band. IV. Hauptstück V. Abschnitt. §. 216 a 217.)

Co gsem o powaze a podstatě cjrkewnjch odpustků hned swrchu wystawil, to se pěkně srownáwá s myslj cjrkwe katolické, to nenj na odpor cjrkewnj kázni a letopisům prwotnjch wěků křesťanských, to posléz základněgšj gest, než to, nač D. Brenner a ginj theologowé odporné zdánj swé postawugj.

A.

Wše, což prawý smysl cjrkwe katolické dáwá na swětlo, učenj naše o odpustcjch chwálj a potwrzuge.

Welicel pochybugi, by který z nynj žigjcjch biskupů učil, že cjrkewnj odpustkowé gsau toliko prominutj kanonických trestů, w prwotnj cjrkwi býwalých. Tomu na odpor pastýrskými listy a wšjm gednánjm swým dáwagj na gewo, že skrze cjrkewnj odpustky ti časnj trestowé se odpauštěgj, kteréž Bůh zde neb na onom swětě na hřjšnjky wzkládá. Katechismus Petra Kaniše welikét má w cjrkwi katolické slowo, a wůbec se od biskupů chwálj a poraučj. Práwě ale Kaniš (Canisius) odpuštěnj časných pokut, Bohu dlužných, odpustkem gmenuge. (O swát. pokánj kap. IV.)

Cjrkew katolická zwláště w biblj, kterauž nazjwá psaným slowem Božjm, smysl swůg progewuge. Gak giž biblj o odpustcjch saudj? Nemluwjť naproti tomu, což gsem hned z počátku tohoto pogednánj wynesl, nýbrž neneswětle to potwrzuge. Biblj wůbec toho se držeti welj, což gest dobré a spasitedlné. Omnia probate, quod bonum est, tenete. (I. Thess. V, 21.) Gáť gsem pak dobrotu a wnitřnj cenu odpustků dosti gasně ukázal. — „Cokoli swážete na zemi, swázáno bude i na nebi, a cožkoli rozwážete na zemi, rozwázáno bude i na nebi.“ (Mat. XVIII, 18.) Slowy těmito se duchownjm wrchnostem zwláštnj dáwá

moc, a pročby gednali nenáležitě a smyslu Páně na odpor, an moc tuto i na odpuštěnj časných trestů božských wztahugj? — Pawel hřjšnjku w obci Korintské uložil za pokánj trest, pak mu ale trest tento odpustil. Poněwadž giž trest tento uložen byl za pokánj, čili za skutek, kterýmž se sprawedlnosti Božj zadost činj: tedy prominutjm trestu toho mlče dal na gewo, že Korintčan onen sprawedlnost Božj giž spokogil, a žádného wjce božského trestu se nemá obáwati. Při čemž dobře znameneyme, že Pawel, mluwě o odpuštěnj trestu a pokánj toho, těchto slow užjwá: „Si quid donavi, donavi propter vos in persona Christi.“ (II. Cor. II, 10.) Slowo in persona Christi nenepodobně se wztáhnauti může i na trest, Bohu powinný. Neb kdyby byl Pawel wěřil, že Korintčan onen před Bohem trestu hodným zůstáwá: nikoliby mu potřebného pokánj byl neodpustil.

Odpuštěnj hřjchů a wěčných trestů gestiť welmi wětšj wěc, než odpuštěnj trestů časných. Gestližeť giž cjrkew, gakž nikdo nepochybuge, práwo má a moc, odpauštěti hřjchy a weliké tresty, tresty bez konce trwagjcj: máť zagisté moc a práwo, činiti i to, což menšj gest, to gest, odpauštěti časné pokuty božské.

Tridentský obecný sbor o odpustcjch wyslowil, že užjwánj gich gest welice užitečno, a že Kristus sám cjrkwi dal moc, odpustky udělowati. (Sess. XXV. Decret. de Indulg.) Toto ustanowe-

nj, mysljm, na to ukazuge, že odpustkowé gsau odpuštěnj časných trestů, Bohem wzkládaných. Neb kdyby postaweni byli w odpuštěnj trestů kanonických: nebylolby užjwánj gich welmi užitečno, (indulgentiarum usus perquam salutaris) anižby byl Kristus k udělowánj gich cjrkwi swé zwláštnj dal moc a práwo. Kdo zagisté předloženým gest, tjm samým každého trestati, a podlé uznánj swého trest ten změniti neb zcela odpustiti může.

Ze swatých otců snad toliko Tomáš Aquinský wýslowně o cjrkewnjch odpustcjch mluwj. Onť ale zřetedlnými slowy náš o odpustcjch smysl potwrzuge, řka: „Někteřj theologowé twrdj, že nás odpustky ne trestů, kteréž ukládá Bůh, nýbrž toliko těch pokut zbawugj, kteréž se kagjcjmu buď od kněze neb od kanonických zákonů předpisugj. Ale cjrkew by nám udjlenjm takýchžto odpustků spjše škodila, než ku prospěchu byla, poněwadžby oswobozenjm od pokut, kanony uložených, daleko těžšj trest očistcowý na nás uwalowala.“ (Summa totius Theolog. Suppl. 3. Pars, Quæst. XXV. art. 1.)

Papež gest neydůstogněgšj a přednj učitel wěřjcjch, a wýpowěď geho druhdy čistý a prawý gest smysl wšeobecné cjrkwe. Žádnýť wšak až posud papež neučil, žeby se skrze odpustky toliko bywšj trest kanonický odpauštěl. Papež Leo X. následugjcj učenj Lutherowo, gakožto odporné učenj katolickému zawrhl: „Odpust-

kowé těm, genž gich práwě dosahugj, neslaužj k odpuštěnj těch trestů, kteréž sprawedlnosti božské pro hřjchy swé gsau dlužni.“

Posléz i wětšj djl theologů při učenj o odpustcjch k straně našj stogj. Giž Jan Gerson napsal, že se odpustkowé na odpuštěnj ěch trestů wztahugj, genžby buď zde neb w očistci trpěti se měli. (Opusc. de indulg. Tom. II. Consider. 11.) Řjmský theolog Jan Karel Bossi dj: „Indulgentia est remissio pœnæ temporalis, quæ post dimissam culpam luenda superest, extra Sacramentum facta ab eo, qui potestatem habet dispensandi spiritualem thesaurum Ecclesiæ. Docent theologi catholici omnes, esse Ecclesiæ cœlestem quemdam thesaurum, ex meritis Christi et ex meritis Sanctorum conflatum, cujus, cum promulgantur indulgentiæ, fit distributio quædam ad inopiam fidelium sublevandam, ut ipsis in promptu sit pretium ac veluti aurum, quod Deo solvant pro pœna, quam ipsi debent.“ (Instit. Theol. Romæ 1759. Tom 3. Lib. 10. Appendix pag. 227.) Téhož smyslu gest Natalis Alexander, Bellarmin, Taberna, Thomas ex Charmes, Laymann, Heymbach, Schwarzhuber, Schneller, Baur, Kollenetz, Amort, Juenin, Minderer, Kollet, Habert, Tamburin, a drahně giných theologů, do gichžto spisů mi se nahlédnauti dostalo.

B.

Dr. Brenner a theologowé smyslu geho sice prawj, žeby odpustkowé naši na odpor byli cjr-

kewnj kázni a letopisům prwotnjch wěků křesianských. Gistoť ale gest, že se dřewnj a nyněgšj cjrkew w smeyšlenj swém o odpustcjch dobře srownáwá. Po wšecky časy geden a týž byl w cjrkwi katolické smysl, že wěřjcj negen wěčných, brž i časných trestů odpuštěnj u Boha dosjci mohau. Ten toliko při wěci té rozdjl se nalezá, že nynj katolické učenj o odpustcjch wjce gest wygádřeno a plněgi rozwinuto.

Dle wyřčenj sněmu Tridentského „Bůh s odpuštěnjm winy neodpauštj wždy wšech trestů. Co se ale tkne časného trestu, můžeť člowěk skrze zásluhy Kristowy Bohu zadost učiniti, když buď seslaných od Boha těžkostj trpěliwě nese, nebo činj, což kněz ukládá, anebo sám w něco dobrého se podwoluge, u př. když postj a modlj se, almužnu dáwá, nebo giných zbožných skutků působj.“ (Sess. XXIV. can. 12. 13.) Wedlé učenj toho tedy člowěk na negedné cestě sprawedlnost Božj pohnauti může, by mu časných trestů prominula. Z toho se ale zawřjti může, žeť i skrze odpustky sprawedlnost Božj ukogiti můžeme, pokudž gen udjlenj odpustků těchto takowé má do sebe wáhy, gako u př. to dobré, kteréž kněz w zpowědi anebo člowěk sám sobě ukládá. Ukázalť gsem wšak, že cjrkewnj odpustkowé oprawdu drahně wnitřnj ceny a wýbornosti do sebe magj, a protož gistě k ušetřenj hřjšnjka maudrosti a dobrotě Božj dostatečné přjčiny poskytugj.

W prwotnj cjrkwi se mimo pokánj, w zpowědi uložené, i ginj trestowé ukládali, genž druhdy mnoho let, a někdy na celý žiwot člowěka trwali, a wedlé zwláštnjch prawidel neb kagjcjch zákonů, (canones pœnitentiales) wyměřowáni byli. A wšak trestowé tito byli wlastně způsob pokánj, lékarstwj k uzdrawenj duše, hřjchy zemdlené, a prostředek k dosaženj u Boha prominutj pokut časných. Swatý Cyprian žádal od padlých pro dané pohoršenj weřegné pokánj, když ge ale wykonali, to předkládal učenj, že gim i Bůh odpustil. „Qui sic Deo satisfecerit, adjutus a Domino, quam nuper contristaverat ecclesiam, lætam faciet, et coram Deo veniam et coronam merebitur.“ (Lib. de lapsis.) „K gakému konci,“ dj ostrowtipný Schwarzhuber w dotčeném spisu swém §. 216. „k gakému konci weřegné cjrkewnj pokánj od biskupů neb kněžj ukládáno bylo? Prokázalť gsem ze swětlých slow neystaršjch otcu, že se to stáwalo negen k odstraněnj daných neprawostmi pohoršenj, nýbrž obzwláštně proto, aby se dluh, gegž Bůh za hřjchy žádá, zaplatil, a podlé možnosti smazal.“

I tomu mjsto dáwám, že se w prwotnjch časech cjrkwe uložené weřegné pokánj buď z částky nebo zauplna odpauštělo, a sice buď na přjmluwu mučedlnjků aneb pro welikau ochotnost, kterauž kagjcj hřjšnjk zwláštnjch dobrých a pobožných skutků wykonáwal. A wšak i při tom se wždy hlawně k spokogenj sprawedlnosti bož-

ské směřowalo, gakož tato slowa zřetedlně doličnj: „Patres Concilii Clouehoviensis, anno 742. celebrati, ajunt ca. 26: Non sit elemosyna porrecta ad minuendam vel mutandam satisfactionem per jejunium et reliqua expiationis opera jure Canonum indictam, sed magis ad augmentandam emendationem suam, ut eo citius placetur divinæ indignationis ira.“

W prwotnjch časech wěřjcj odpuštěnj časných trestů u Boha docházeli skrze weřegné pokánj, později skrze giné dobré skutky, mjsto kanonického onoho pokánj konané; nynj ho ale docházegj skrze odpustky, neb wýslowným ugištěnjm cjrkwe, že kdo před Bohem gest ospravedlněn, a zwláštnjch dobrých skutků wykonáwá, časných pokut odpuštěnj u Boha docházj. Protož dj papež Innocencius XII. w jubilárnjm oznámenj roku 1698. „Doceatur populus, quod post remissionem delictorum, debitum temporalis pœnæ, adeoque grave onus satisfactionis remaneat, quod copiosis elemosynis, rigorosis jejuniis et longis ac difficilibus operibus poenitentiæ (ut veterum tempore christianorum factum esse liquet ex canonibus pœnitentialibus) aut horrendis pœnis purgatorii solvi deberet. Cum vero talia jubere humanæ infirmitati nimis grave foret: ideo Vicarius Christi tales satisfactiones per indulgentias minuit.“ Tak tedy i nyněgšj odpustkowé w prawé powaze a wlastnosti swé gsau dostičiněnj sprawedlnosti božské, tjm toliko roz-

djlem, že se to dostičiněnj, kteréhožby mdloba lidská wykonati nemohla, skrze zásluhy Krista a swatých geho doplňuge, a že odpuštěnj časných trestů, genž se gindy mlče udělowalo, nynj slawnau wýpowědj cjrkwe se wynášj a pogišluge. Přjležitě napsal Jan Karel Bossi na mjstě swrchu dotčeném: „Quod pœnitentibus primo concedebatur propter Martyrum preces, cœpit tribui ob eorumdem pœnitentium fervorem in pœnis canonicis obeundis, deinde ob elemosynas, in subsidium sive pauperum sive ecclesiarum erogatas a pœnitentibus, quod præsertim contigit sæculo septimo, mox etiam propter expeditiones in terram sanctam, ac demum propter certæ alicujus ecclesiæ visitationem. Quibus causis, tanquám gradibus, indulgentiæ, magnis ab initiis profectæ, ad nos manarunt.“ (Pars III. n. V. pag. 230.)

D. Brenner se sice za přjčinau odpustků w smyslu našem welmi horšj, a rádby dokázal, že starožitnj křesťané nic o nich newěděli. Zdaž toho ale dowedl? Zdaž i gediné swědectwj w starobylých spisech a w kronice cjrkewnj nalezl, žeby se časnj trestowé božštj odpauštěti nemohli anebo odpauštěti neměli? Mjsta, kteráž on přiwozuge proti odpustkům našim, wlastně se gich ani netýkagj, ani toliko o cjrkewnj kázni prwotnjch wěků gednagj.

Lepšjho powáženj hodno gest to, což František Aloys Crabath, cjrkewnj kněz, w důkladném

pogednánj swém: Disquisitio historicocritica de indulgentiis. Pragæ 1732 — o odpustcjch pokládá. Myslji on, že odpustkowé půwodně záleželi w odpuštěnj oněch kanonických pokut, že ale od osmého stoletj křesťanského mjsto starého, přjsného pokánj giné lewněgšj se ukládalo, a kdo se tomu podrobil, že sprawedlnosti božské tak učinil zadost, gako ten, kdož ono těžké a ostré pokánj wykonal. Dle smyslu geho tedy odpustek gest prominutj pokánj, w dřewnj cjrkwi býwalého, ale wšak společné s tau důwěrnostj, že nám Bůh skrze zásluhy Krista a swatých geho odpustj ten trest, gegžbychom oněmi dostičinjcjmi, twrdými skutky prwotnj cjrkwe byli smazati mohli. Dle zdánj geho se nynj skrze cjrkewnj odpustky z časných trestů božských odpauštj to, což se z nich gindy buď celým neb částečnjm prominutjm kanonického pokánj odpauštělo. Pro lepšj toho rozum wlastnj geho slowa zde kladu: Indulgentia est remissio pœnitentiæ, quæ pro peccatis Deo reddi deberet, confidendo, Deum nobis et eam pœnam, quam per hæc opera satisfactoria, olim imposita aut a quibuscumque suscepta, delere potuissemus, intuitu meritorum Christi et Sanctorum Suorum remittere. Sæculis VIII, IX. et X. commutabatur pœna canonica in leviora opera, ita ut, qui obligationem Deo satisfaciendi implere volebat, non necesse haberet pœnitentiam, a canonibus statutam subire, sed leviora opera præstare posset. Ita et modo canonicæ pœnitentiæ

leviora opera surrogata sunt, quin propterea pœnitentia, seu satisfactio, Deo præstanda, quæ per canonicam illam pœnitentiam implebatur, remissa sit, nisi iis solum, qui hæc opera, in quæ commutata est, uti oportet, exercent.“ Z toho se widj, že Crabatůw smysl gedno poněkud od našeho wyloženj odpustků se dělj, gelikož se ale dělj, žeť nedostatky swé má.

Poněwadž kanoničtj trestowé dřewnj cjrkwe byli způsob pokánj, kterýmž se Bohu za zpáchané hřjchy činilo zadost: tedy se člowěk tjmto dostičiněnjm zaslaužených před Bohem časných trestů zbawowal, a cjrkew mu toto dala na rozum: „Poněwadž gsi se přjsnému pokánj podrobil, a sprawedlnost Božj se giž spokogila: tedy se žádných wjce trestů božských nemáš co obáwati.“ Gestliže cjrkew mjsto onoho přjsného pokánj giný, lewněgšj a přjležitěgšj způsob dostičiněnj ustanowila: tedy tjm samým snadněgšj a přjležitěgšj cestu k dosaženj prominutj trestů božských wěřjcjm otewřela. Tau přjčinau nebuď mluweno, že cjrkew skrze odpustky odpauštj kanonický trest, nýbrž pro uwarowánj zmatků a omylů řjkati se má, že nynj cjrkew přjležitěgšjm způsobem dostičiněnj wygednáwá wěřjcjm odpuštěnj časných pokut božských tak, gako gim ge půwodně ukládánjm těžkého pokánj wygednáwala. Nemůž Crabath tomu odpjrati, že každým od cjrkwe zřjzeným dostičiněnjm, leč přjsno gest, leč lehko a pohodlno, odpuštěnj časných trestů

božských se dosahuge. Proč tedy užjwá slowa: confidendo? Proč neprawj, že konánjm toho, což cjrkew k spokogenj sprawedlnosti božské předpisuge, na slowo a rukogemstwj gegj w skutku odpuštěnj časných trestů božských dosahugeme? Pokud člowěk saudcem gsa we wlastnj wěci swé, k smazánj dluhu swého před Bohem některých dobrých skutků působj: toliko důwěřowati se může, že mu zaslauženj trestowé časnj od Boha odpuštěni budau. Když ale cjrkew sama wýpowěď činj, že se mu trestowé tito odpauštěgj: tedy se úplná gistota milosti této podáwá.

C.

D. Brenner má za to, že geho o cjrkewnjch odpustcjch smysl w letopisech prwotnjch stoletj křesťanských pewný má kořen: ale nikoli toho neprowodj. Že cjrkewnj odpustkowé nic negsau giného než odpuštěnj býwalých kanonických trestů, to se na spisech starowěkosti křesťanské nikoli tak nezakládá, gako to, což gsme my o cjrkewnjch odpustcjch předložili.

Mjsta ze swatých otců, kteráž D. Brenner, k předsewzetj swému přiwozuge, mluwj toliko o zkrácenj kanonického pokánj. Tak u přjkladu prawj Řehoř Nyssenský: „Pro ratione conversionis illi quoque pœnæ tempus contrahetur, adeo, ut pro novem annis in unoquoque gradu vel octo vel septem, vel sex, immo etiam quinque tantum anni ponantur.“ (Epist. ad Letoj. c. IV.) Dj

tolikéž sněm Lateranský čtwrtý: „Decernimus, ut, cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ac deinde in anniversario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat.“ (Can. 62.) Co wlastně ta a těm podobná mjsta dowozugj? Dowodj-li, že náš wýklad odpustků gest křiw? Dowodj-li, že nyněgšj odpustkowé nic negsau než odpuštěnj býwalého kanonického pokánj? Ni to, ni ono z oněch mjst zawřjti se nemůže. Oznamugj toliko, že cjrkewnj praxis z strany ukládánj zadostičinjcjch skutků nebyla wždy stegná, a že gednau byl čas, w kterémž se pokánj, dle zwláštnjch kanonů hřjšnjkům na gistý čas uložené, prozřetedlně zkracowalo. Na těchto mjstech se rozpráwj o odpustcjch zwláštnjho způsobu, o odpustcjch, genž byli toliko prostředek k dosaženj giných odpustků, k dosaženj prominutj časných trestů božských.

Nezapjrámť, že se w dřewnj cjrkwi odpauštěl kanonický trest: toliko tomu mjsta dáti nemohu, což D. Brenner proti nyněgšjm odpustkům z toho zawjrá. Zdánj geho, žeby se odpustkowé w smyslu našem s býwalým odpauštěnjm kanonického pokánj srownati nedali, a žeby gedno druhému stálo na odpor, w kronice cjrkewnj žádného dokonce nemá základu. Ustrnulť na slowu indulgentia, neprohlédage k duchu učenj cjrkwe katolické a ke konečnému směřowánj kázně gegj. Odpustek něgaké částky neb i celého po-

kánj kanonického toliko tomu se udělowal, komu zpráwcowé cjrkewnj saudem a rozeznánjm swým dali gistotu, že sprawedlnosti božské zadost učinil, a i u Boha odpustek časných trestů toho i onoho žiwota dosáhl.

Při učenj o odpustcjch cjrkewnjch by žádné nesnáze a žádného odporu nebylo, kdyby theologowé w patřenj na býwalé odpustky kanonického pokánj na hlawněgšj odpustky, na odpustky w mnohowážněgšjm a wýtečněgšjm rozumu slowa toho nezapomjnali, a kdyby wůbec, prw než nahlédagj do biblj, do spisů swatých otců, do sněmownjch nálezů a kroniky cjrkewnj, wnitřnj dobrotu a spasitedlnost každého učenj a ustanowenj bedliwě skaumali.

---

2. O třikrát čtrnácti rodech u sw. Matauše I, 17.

Od Fr. X. Kostky.

U sw. Matauše w prwnj částce článku 17. stogj: „A tak wšech rodů, od Abraháma až do Dawida, bylo rodů čtrnácte. A od Dawida až do zagetj Babylonského, rodů čtrnácte. A od zagetj Babylonského až do Krista, rodů čtrnácte.“

O těchto slowjch prawj Jan Adrian Bolten: (Bericht des Matthäus von Jesu dem Messias. Alto-

na, 1792. S. 5.) „Ačkoli u Matauše třikráte čtrnáct rodů se má nalezti, předce gen geden a čtyřidcet se gich gmenuge, a proto geden scházeti se zdá, o čemž Jaroljm a Augustin giž podotknuli, gakož i Porfyrius z toho námjtku wzal proti prawdě křesianského náboženstwj.“

Slowútný Kalmet prawj: (in Matth. I, 11.) „Gakkoli wykládáš, gest se owšem třeba přiznati, že se zde gméno gednoho krále nedostáwá, aby druhá neb třetj třjda ze čtrnácti lidj spogená se naplnila.“

Protož dáwá Kalmet winu opisowatelům (Matth. I, 17.), a má za to, že gest wynechán *Joachim* čili *Joakim*, syn Joziášůw, kteréhož pro wyplněnj počtu nadgmenowaného také do poslaupnosti té postawil.

Swatý Jaroljm (in Dan. Cap. I. initio) prawj dle Kalmeta: „W Ewangelium podlé Matauše zdá se geden rod scházeti, poněwadž druhá poslaupnost čtrnácti (τεσσαραδεκας) Joachimem, synem Joziášowým, se skončuge, a třetj Joachimem, synem Joachimowým se počjná; což newěda Porfyrius pomluwu působj (struit) cjrkwi, ukazuge swau nezkušenost, au se snažj obwiňowati Matauše z neprawdy.“

Tak i Brentáno má za prawdě podobné, že Joachim a Jechoniáš gest stegné gméno, a že by Jechoniáš dwakráte státi měl.

Nacházj se skutečně čtenj „Joziáš zplodil Joachima, Joachim pak zplodil Jechoniáše“ w někte-

rých wydánjch pisem; gakož 1. we wydánj literau E. známém mezi učenými dle de Matthæi a některých giných, 2. we filoxenosyrském přeloženj od Whita wydaném, a 3. w Jerusalémskosyrském přeloženj.

Než co se dotýká filoxenosyrského přeloženj, nalezl Adler totéž přeloženj, w. němž čtenj nadgmenowané gen w kragi podotknuté napadnul (wiz Vers. Syriac.); ostatně Griesbach de Matthæi, ano wšickni ginšj skaumatelowé pjsem sw. našich časů magj za to, že čtenj to do běžjcjho čtenj podlé posudných prawidel přigmauti se nemá. —

Čteme-li pozorně slowa sw. Matauše, nalezáme, že u každého rodu poslaupnosti té stogj — *zplodil*, a zplozenj to že se potahuge na pohlawj mužské. Až pak u sw. Josefa nestogj *Josef pak zplodil*, nýbrž: *Josefa, muže Marie*, z njžto se narodil *Ježjš*. Dle těch slow nepatřj giž Pán Ježjš do počtu zplozených dle zákona, aniž do počtu rodů. Gsau zde tedy gen uwedeni předkowé P. Ježjše ze strany sw. Josefa, geho pěstauna. — Aniž nás může meyliti slowo *muž*; neboť gest známo, že za tamněgšjch časů hebregské slowo איש, řecké *ανερ* newyznamenáwalo gen *muže*, nýbrž i *zasnaubeného*, *ženicha*, gakož i אישה, *γυνη* negen ženu, anobrž také *newěstu*; což patrno gest z pozdněgšjho wyprawowánj sw. Matauše částky 1. článku 20, gakož i také skutečně w Ethiopském přeloženj se w této částce člán-

ku 16 a 20. nacházj (wiz Bolten l. c.), a sw. Jaroljm k článku 16 a 20 této částky dotwrzuge.

To wšak šetřjce widjme, že ne geden rod poslaupnosti nadgmenowané dle prwněgšjho počtu, ale giž dwa článkowé se nedostáwagj; neboť giž ne 41, ale gen 40 článků máme odpočetše Pána Ježjše. Ani tedy autočiště, kteréhož se nadgmenowanj slawnj wykladatelowé uchytili, nemůže dostatečně gim z rozpaku wypomoci. Co máme tedy o tom článku smeyšleti? Mělby sw. Matauš zmeyliti se w tak lehaunkém počtu? aneb sám Duch sw., gehožto řjzenjm pjsmo swaté bylo psáno? Kdo to smj gen pomysliti? Gaká tedy pomoc? Máme wzjti autočiště swé k usudné důmjnce? Než důmjnky usudné w pjsmě swat. gen z neydůležitěgšjch přjčin magj mjsta mjti dle zkaumatelů pjsem, gá ráděgi prawjm, gen dle ustanowenj cjrkwe sw. wšeobecné; neboť geden neb několik lidj učených, byťby sebe maudřegšj byli, lehce se zmeylj. Protož se držme slow se nacházegjcjch w pjsmě sw. tak dlauho, gak gen možná.

To činjce gak si pomůžeme? —

Sw. Matauš musil uwáděge poslaupnost P. Ježjše, rody tak uwésti, gak se obyčegně uwádjwali, aby každý z národu židowského tehdegšjho času i hned nahlédnul, že J. Kristus skutečně z pokolenj Dawidowa pocházj, a že Onť gest dáwno sljbený Messiáš; (což pak obšjrně dokazuge přirownáwage Geho žiwot s pjsmem starého zákona -); neboť se dá snadno mysliti, že Židé dáwa-

gjce sobě na přjštj Messiášowě welmi mnoho záležeti poslaupnost tu také dokonale znali. —

Pro snadněgšj pamatowánj nepochybně se zwláště uwáděli osoby, které z gakéhokoli ohledu byly mezi ginými znamenitěgšj, aneb o kterýchž cos neobyčegného bylo powědomo. —

Počet náš třikrát čtrnácte, dle podotknutého gen gak řjkáme náhodau se zdá srownáwati; wšak ku pomoci paměti nemálo prospjwá; protož sw. Matauš srownanliwost tuto rád podotknul. Aby ale wyšel, gest třeba neyslawněgšjch osob rodů těch šetřiti. —

S Dawidem prwnj poslaupnost se skončuge, aby bylo patrno, že Dawid z pokolenj Abrahámowa pocházj, kterémuž to pak zase slib byl učiněn, že z geho pokolenj Messiáš pocházeti bude.

Aby tedy pozděgi bylo widěti, že se na potomcjch Dawidowých slib ten wyplnil, musj Dawid gakožto kořen pokolenj swého *zase* býti gmenowán; a geg počjtagjce máme až na Joziáše zase 14. rodů. Slušně Joziáš dělj zase pokolenj to, kterýžto gako Abrahám a Dawid o čest a sláwu Božj se staral tak sice, že o něm stogj psáno: IV. Král. XXIV, 25. „Rowen mu nebyl před njm král, kterýby se byl nawrátil k Pánu z celého srdce, ze wšj duše swé, ze wšj sjly swé, dle celého zákona Mogžjšowa, aniž po něm powstal gemu rowný!“

On dokonal w sláwě králowské národu židowského žiwot swůg. Mimo to w I. Paralip. III. část. mimo djtek Dawidowých wždy se uwádj gen

gediný potomek až na Joziáše, kterýžto čtwero měl synů; od nichž zase pokolenj a tjm samým poslaupnost Dawidowa wyrazila wětwe.

Byllť konečně poslednj z králů gmenowaných před zagetjm Babylonským.

Poněwadž třetj třjda poslaupnosti od Joziáše gakožto neyslawněgšjho z oněch časů pocházj, tedy bylo třeba geg gakožto kořen rodů od něho pocházegjcjch zase napřed uwesti. —

Rozděliwše dle rozwáženj toho poslaupnost tuto na tři částky, giž nemáme žádné těžkosti w slowjch sw. Matauše; gest pak poslaupnost ta následugjcj:

I. 1. Abrahám	I. 1. Dawid	I. 1. Joziáš
2. Izák	2. Šalomaun	2. Jechoniáš
3. Jakub	3. Roboam	3. Salatiel
4. Jůda	4. Abias	4. Zorobabel
5. Fares	5. Aza	5. Abiud
6. Ezron	6. Jozafat	6. Eliakim
7. Aram	7. Joram	7. Azor
8. Aminadab	8. Oziáš	8. Sadok
9. Nason	9. Joathan	9. Achim
10. Salmon	10. Achaz	10. Eliud
11. Boz	11. Ezechiáš	11. Eleasar
12. Obed	12. Manasses	12. Mathan
13. Jesse	13. Amon	13. Jakub
14. Dawid	14. Joziáš	14. Josef.

Z uwedeného wyswětlenj gest widěti to, co sw. Matauš sám prawj w článku podotknutém (17), že od Abraháma až do Dawida *rodů* gest čtr-

nácte; od *Dawida* (neprawj od Šalomauna) do zagetj Babylonského zase čtrnácte; a tolik též od zagetj až na Krista. Neprawj ale nikde, že rodů těch dohromady gest 42!!

Srownáwáme se w tomto počtu s Dr. Ja. Gijm Rosenmüllerem (Scholia in N. T. Norimbergæ 1815.) gakož i s Bohumjrem Olearem (in observat. sacr. pag. 30.) a s Storrem (dissert. in libror. N. T. historicor. aliquot loca) dle uwedenj Rosenmüllerowa.

---

3. W gakém pořádku má se přiměřené cwičenj náboženské pro školnj mládež wenkowskau stáwati?

Od Antonjna Wendra, děkana we Wlašjmi, knjž. arcib. konsistornj rady &c.

Prawda-li gest, že pramen lehkowážnosti w náboženstwj, pramen nemrawnosti wětšjm djlem, ba snad gedině w zanedbaném aneb chybném wychowánj hledati se musj: nemůžeť i z druhé strany gináče než prawda býti, žeť dobré, přiměřené wychowánj zbožnost a mrawopočestnost za účinek swůg má.

Tyto pak wěci gsau, kteréž člowěka každého pro sebe, kteréž obce celé, kteréž i občanstwa zemská oblažugj.

Oddělenj wychowatelstwj, njmž aučelu tohoto přežádaucjho se docházj, bez wšj pochybnosti náboženské cwičenj gest, hned za prwnjho mládj započaté. A gestiť pro tu wěc předmět tak weliké důležitosti, žeby zwlášť pastýřowé duchownj, gimž swěřeno, w přemyšlowánj — w čjtánj o něm — w učenj sebe dálšjm djlem swau wlastnj, djlem cizj zkušenostj — nikdý ustati neměli; aby takto powinnosti swé, kteráž — gakož k powáženj gest, tak i sladké odměny podáwá, — bez weyčitek swědomj — co neylépe možná — a s požehnanými následky dosti činiti w stawu byli; gelikož gim samotným čásť tato wychowatelstwj, gim cwičenj náboženské, gim tedy blaho občanstew, časné i wěčné dobro lidské ku pěstowánj odewzdáno: aniž pak možno, zauplna dostatečného dozorstwj tuto uřjditi. *)

Medle, an pastýř duchownj welikau tedy wěc na se přigal, z njž přjsný počet mu nastane někdy: nebudeť mu zagisté newhod, když se mu z cizj zkušenosti poukáže, kterakby lásku k náboženstwj a mrawnosti w srdcjch mladých žákůw měl štjpiti; což, že pastýřům a katechetům wenkowským bude k ljbosti, tjm wjce se zdá: čjm nepořádné a ginák i k wypůsobenj těžké na-

*) Co že weřegná zkaumánj školnj do sebe magj, zkušenj i bez mého připomenutj znagj; a ta ke wšjpenj zbožnosti a mrawnosti nikoli neslaužj.

wštěwowánj školy náboženské cwičenj *tuto* práwě wjce obtěžuge.

Žádám wšak, bych nebyl z neskrownosti obwiňowán, gakobych snad ráďcem a učitelem obecenstwa činiti se chtěl! Mámť gá wšecka poučenj o předmětu tomto na swětlo wyšlá dobře w uctiwosti; i hotow gsem, sám každé takowé ochotně přigmauti a geho užiti: — nemohu wšak sobě odepřjti, abych wěcj, kterauž gsem mnohaletau pracj za dobrau a užitečnau seznal, mladšjm w úřadě bratřjm neposlaužil; w nabytá gich uměnj práwě se důwěřuge, že dle potřeby, gakž okolnosti udagj, pominau, co zbytečného, a dosadj, což zde toliko poukázáno gest, aneb čeho by se nedostáwalo. A protož tedy:

W gakém pořádku má se cwičenj náboženské pro mládež školnj wenkowskau stáwati, aby prwnjmu mládj bylo přiměřeno? —

Předepsaný Katechismus se zde, gsauc kniha školnj, za prawjdko béře.

Na rozličnost w schopnostech, na dřjwe nabyté wědomosti, na ponětj doma wsatá zprwu nesmj se hleděti nikoli; nýbrž djtky co prázdné, na počátku co stegně uspořádané tabulky buďte pozorowány, na které se něco trwanliwého napsati má.

Toho nižádný nemůže upřjti, že se gim hned zprwu známosti o Twůrci a o stwořenj swěta podati musegj, dřjwe než se na otázku w knize školnj: Kdo wšecko stwořil? — odpowědi žá-

dati může. A protož, co prwnj základ cwičenj w náboženstwj, historie biblická stogj, gegjžto wýrazowé hlawnj w dálšjm kráčenj s Katechismem musj se spogowati; při čemž že maličtj přjběhy mnohem ochotněgi poslauchagj, nežli galowé a nesrozumitelné otázky, a gich častěgi obtjžné a geště méně srozumitelné wýklady, má katecheta geště k lepšjmu, že pozornost gich hned s počátku zagme a náchylnost k učenj probudj. — *Srdce* pak takowýchto posluchačů prwnj struna gest, kterauž katecheta naladiti musj; i budiž tedy za hlawnj prawidlo položeno: že *newyhnutelně* třeba gest, aby katecheta powždy *sám sebe* dřjwe rozehřál předmětem, gegž myslj přednésti, a proto *nikdý* sobě nedowolil, bez wlastnj přjprawy wyučowánj počjti. —

Giž pak gednage o stwořenj swěta, postupug katecheta od bezžiwotných k žiwočichům nerozumným — od těch k rozumným smrtelnjkům, a tak ponětj o neydokonalegšjch tworech — anděljch připrawug; kterýmžto gednánjm také tak poslaupně welikost a wznešenost Twůrce samého se obgasnj. A gak přewelmi mnoho katecheta neprospěge, gakli maličké obdiwowánjm twůrce Boha úžasem nad wznešenostj Geho a hlubokau uctiwostj pro Něho dřjwe naplnj, než ponětj odporná do hlawy se gim usadila, a dřjwe než pocitowé se záměrem geho nikoli se nesnášegjcj srdce gich zaugali!

Teď pak řekne u p. Milé djtky, wynasnažme se, abychom toho nesmjrně wznešeného Twůrce s pokorau wjce se znáti naučili!

Tu třeba *a*) na wěci stwořené poukázati, *b*) o swatých pjsmech star. zákona zmjnku činiti, aby se stézka k wýkladu wlastnostj Božjch proklestila.

Poslednj wěc tato nepodáwá-liž přjležitosti gistě zdaleka newolané zmjniti se o zgewenj Páně, o péči otcowské, pro kterauž nás o wlastnostech swých a o přjprawách wykaupenj našeho wyučuge? — I hned pak se učiteli náboženstwj pole rozlehlé naskytuge, na kterémž wolno mu pro djtky krátké přjběhy rozsazowati, z nichž wlastnosti Božj w katechismu znamenané seznati, swětle schopiti, a tudy do paměti hluboko wtisknauti i mohau i musegj. Zná-li katecheta wěc tu nastrogiti, aby přjběhy takowé ze žiwota lidského wybral, aneb alespoň na něg obrátil: i pro dálšj léta djtek — s obdiwowánjm a uctiwostj, kteréž w srdcjch gegich zanjtil, spolu také lásku k dobrotiwému a mocnému Twůrci rozžehá, a prawau synowskau bázeň štěpuge, kteráž ge bude zdržowati, aby se Mu nezneljbily. A gakýž to prospěch pro nábožnost a mrawnost — prospěch ceny nemalé! gaká to spomoc pro cwičenj nasledugjcj! „Mocný ten a dobrotiwý stwořitel tomu chce“ — „On to prawj!“ — ó! žádné napomenutj, žádná domluwa, žádná pohrůžka, žádný trest nenahradj účinek slow těch oprawdowě a laskawě pronešených!

Láskať wšemu wěřj, wšeho se naděge, ugišluge Apoštol sw. Pawel.

K auplněgšjmu wyswětlowánj wlastnostj Božjch opatrowánj prwnjch lidj w rági — gich pád — gich wypuzenj — Abel — Kain a t. d. přewýborné pomůcky podáwá; gakož se takto i w biblické historii zároweň s katechismem pokračuge.

Po takowé přjprawě přigde se w katechismu na otázku: „Co gest Bůh?“ a odpowěď gegj, kteráž nikoli nenj a nesmj býti gen prohozená, chladná definicj; nýbrž wýraz wraucjho pocitu a klaněnj, obdiwowánjm, uctiwostj a láskau ze srdce wynucený.

Žeť nenj to wěc má, tuto o potřebě wýkladu slow zatmělých mnoho mluwiti, netřeba připomjnati.

Uwod a wýklad otázky hnedky nasledugjcj: „Gak byla duše člowěka stwořena?“ k tomu má zaměřiti, aby u djtek pocit gegich wlastnj důstognosti wzbudila a rozmohla; k čemuž se také dobře hodj, an duši lidskau podlé bytosti Božské klade. Lahodjť to zagisté člowěku obyčegně, řekne-li se o něm, že se mužům slowútným podobá: i nesměla-ližby se marnůstka tato u djtek we wznešeněgšj, úrodněgšj cit přetwořiti, w cit, gakowýž na budaucnost gich prawým andělem strážcem by byl? Zdržugj-li se lidé pro způsobnost, pro počestnost chyb a wýstupků, bogjce se poklesnauti w tom, což slušj: ó! nelze gináče,

než žeť swědomj podobnosti s Bohem mnohem zewrubněgšj, mnohem záslužněgšj zdrželiwost wywoditi a w neohebné žiwota prawidlo utwrditi musj.

Nesmjrná tato wznešenost duše lidské má se djtkám nábožně a s wraucnostj, — má se při každé-šetrně k hlawnjmu aučelu měřjcjmu katechetowi přečasto se uaskytugjcj přjležitosti na srdce klásti; a nemělo by se u cwičenj nikdý dále pokročiti, leč se přeswědčenj nabylo, že počátečně oswětlowaná ponětj, poznánj a city se způsobem, gakým maličtj smeyšlegj a pociťugj, gakoby sdruženy a dokonale sgednoceny gsau. Pěkné, kratičké průpowědi, gakýchž se při takowém wyučowánj — co wůbec powědomo — nikdý nedostáwati nesmj, tak se djtkám předneste, aby se w nich hezky znaly, gen aukolem k učenj z paměti nikdý nebudte! —

Tuto pak zastawil gsem obyčegně u wyučowánj, a několik dnj zaplnil wyprawowánjm krátkých přjběhů, opatrně tak wybraných, aby wesměs s přednešenými wěcmi w dokonalém byly spogenj. Při tom nawáděl gsem djtky, schopnosti gegich, náklonnosti, a wady mrawnj dobře před očima mage, aby samy usudek swůg progewily; čjmž gsem sebe nepřjgemného wytýkánj a trestánj chyb a poklésků gich zbawil, powždy to tak nastrogiw, aby práwě na djtě chybugjcj otázka připadla, na njžto odpowjdánjm by donuceno by-

lo, samo swau chybu wyznati, a tudy samo se pokárati a polepšenj si umjniti.

Metla se pomalu docela wyhostila z třjdy mé.

Při prowiněnjch něco těžšjch — když se dřjwe slawné utišenj buď gen pohledem aneb daným znamenjm nařjdilo — nasledugjcj, neboli tomu podobné zwolánj nad mjru prospěšně aučinkuge:

„O djtě, nad tebau srdce boleti musj! tys tedy tak nešťastné bylo, swému mocnému, tak dobrotiwému Twůrci se zoškliwiti? Tak nešťastné, krásnau duši swau zohyzditi? — O! kdo z wás chtělby na mjstě nešťastnjka tohoto býti? — a t. d.

Zwolánj to k domluwám nad mjru důrazným pramen odkrýwá nikdý newysychagjcj, a žiwých podáwá barew k wyznačenj ohyzdnosti, kterauž hřjch, — a milostnosti, kterauž ctnost do sebe má; gakkoli se posud o trestech a odměnách swěta onoho mluwiti geště nedá.

Po maličkém pouchýlenj tomto k dálšj otázce w katechismu přistupugi: „Proč stwořil Bůh lidi?“ —

An djtky poznaly, gakto wznešená duše gegich, a gak drahocenné to pro nás dobrodinj, že gi bytosti neydokonalegšj připodobňowati smjme: žádná otázka giná nemůže uwedena býti, kterážby k oživenj wštjpené lásky k dobrotiwému Stwořiteli a obdiwowánj Geho lépe se hodila. Odpowěď na ni tak mnoho látky k wýkladům, k úwodům we žiwot skutečný, k wábjcjm a zase odstrašugjcjm přjkladům podáwá, žeť

se ani prawdě podobati nemůže, aby něžná, gapná srdce mladistwého křesťanstwa bez pohnutj a bez přeswědčenj zůstala; zwlášť, an otázka hnedky přicházegjcj hřjch w obrazu přeohyzdném před oči stawj, až srdce proniká.

Radosti newyslowitelné často gsem pocjtil, wida, kterak po hlubokém stenu, njmž gsem mjsto odpowědi, tak aby to učenci zpozorowali, zaplnil, negeden ze schopněgšjch buďto swůg obličeg rukama zakrytý na stolici položil, aneb w pohnutj upřeným okem hleděl před sebe! takowéto pohnutj bez použitj minauti, byloby zrády se nad spásau djtek dopustiti! Gel tu i mjsto, kdež se křehkost srdce lidského ode krýti a mládeži před přjlišnau w sebe důwěrau wýstraha dáti může, tak ale, aby srdce nepozbyla. Důkladů k naučenj tomuto gak bibličtj tak i swětštj děgopisowé i přjběhowé ze žiwota lidského wůbec přehognost poskytugj.

Zde pak u wýkladu historie biblické spogeném, s neustálým poukazowánjm na wlastnosti přednešené, — o nichžto při každičkém cwičenj zmjnka nenucená mělaby se činiti — až ku potopě swěta pokročiti, kterýto katecheta leňowalby? Udalost tuto žiwě wyprawuge učinj, že mráz půgde po dětech, a že přjsnost sprawedlnosti Páně gakoby zjragjce se zatřesau. Ay! gaká to milá přjležitost k upewněnj bázně Božj w srdcjch gegich, 'tjm přjhodněgšj, že hned otázka nasledugjcj k tomu wede, gak Twůrce ten nenj gen

hrozný snad ukrutnjk, nýbrž otec we wšem laskawý, z lásky trestagjcj a milosrdenstwj činjcj. Spolu pak se swatost Páně slabé mysli djtek tudjž auplněgi oswětlj; budauť s to, aby sobě laskawost, milosrdnost s přjsnostj a sprawedlnostj myslily w sgednocenj, a tudy swatost pochopily: čjmž i wědomosti gegich i bázeň Páně blahoplodné činj pokroky. —

Prwé než katecheta opět dále pokročj, seznam djtky se zasljbenjm Adamowi a Abrahamowi daným; wylož nowau wlastnost Božj — wěrnost; a připrawiž djtky neydřjw na djlo spasenj, potom na děg geho a na děginu Spasitele samého, i na swaté geho učenj.

Že se tady djtky nawáděti magj, aby wděčnost zamilowaly sobě, a ctnost tu také konaly, gakož i, že se krása a záslužnost gegj uwedenými několika přjklady — takéť i z odporné stránky poukázati má: sotwa bude třeba připomenauti, an sobě i tu i w každé přjležitosti, ano wždycky musj katecheta upřjtomniti, že péče geho nemá toliko po wěčném spasenj djtek gjti, alebrž i po tom, aby ge w užitečné a blažené občany wzděláwal. —

Když takto maličtj o Twůrci wěcj weškerých wědomosti nabyli: čas gest, aby druhau w Božstwj osobu, Boha Syna seznali.

Wážnost w pohledu i w řeči, gakau by se znamenitost učenj toho wyznačila — snadnost w dorozuměnj a wyhoštěnj wšelikých dogmatických

těžkostj, *) aby se pomatenj ponětj předešlo, tak přjsně se od ketechety požadugj, že w tom od neymenšjho upustiti nelze.

O wtělenj Krista Pána musj se gednati gako o článku wjry, o kterém ni neymenšj pochybnosti mjti nelze. Na neyweyš mohau geg několik krátkých prorockých předpowědj předcházeti. Radjm wšak wesměs, we wyučowánj předněgšjm, zwlášť kde se historie biblické užjwá, aby se děti uwykaly, wýroky pjsma, za wyřčenj Božj bráti a gim na slowo wěřiti.

Při otázce: „Co se přihodilo znamenitého před narozenjm Kristowým?“ zdá se welmi užitečné býti wyswětlenj, w gakém spolku Jerusalém byl s Řjmem, s Nazarethem, s Betlehemem, — gak to wyhljželo s řjmskými wládaři a národem židowským, — gaká přjčina, že Maria do Betlehema přišla.— Tak i o tamněgšjch pastýřjch řeč buď činěna, a wůbec o wšech wěcech, kteréby djtkám cizé a nepowědomé byly. Gá také, o Řjmu, cjsaři a wládaři geho mluwě, neopominul gsem, o hlawě cjrkwe, o weliteli nad zemj našj i o wládaři geho we wlasti této se zmjniti, s napomenutjm, by sobě wěci ty zatjm pamatowaly. U-

*) Auřad školnjho dozorce zastáwage zwláštnjm důznamem Důstogné Konsistoři nedostatky gsem předložil, gaké gsem u wyucowánj mládeže w náboženstwj byl shledal. Pro tu wěc od nj wyšlo napomenutj, kteréž se we Vernaljch r. 1823 §. 8. nacházj. Wiziž i Vern. r. 1817. N. V. a také r. 1811 N. V. a g.

činil gsem to, by gim pozděgšj učenj historické lehčj bylo a patrněgšj; spolu pak také, aby některé známosti o spogenj swém s oběma těmato hlawama a s obcj zemskau nabyly; a mnjm zagisté, že zacházky takowé negen proti aučelu negsau, nýbrž že i nemálo prospěgj; pročež gich pro žiwot skutečný nikdý nepomjgjm.

Když se způsobem tjm známost o poměrech wěku toho i o smeyšlenj geho předešle: ulehčj se katechetowi wyprawowánj o narozenj Páně i přjpadek geho znamenitě, a poučenj mrawná samoděk se mu na srdce tisknaucj tjm wolněgi i k srdcjm maličkých se proberau, gešto rozuměgj co se přednášj, a uwyklj giž budau, aby každé wyprawowánj na mrawy gich obraceti slyšely. Udiwenj, milost, klaněnj se Ježjškowi gim podobnému wstřjc wyplápolá ze srdcj gegich; budauť pastýře blahoslawiti, že widěli Spasitele w geslech, — záwiděti budau mudrcům milosti, kteráž se gim stala, an mu prwnj dary podati směli, — a budau odhodlanost cjtiti, kterauž i ony by božskému djtěti wše obětowaly, na čemž lpj srdce gegich djtěcj!

A zpozoruge-li katecheta takowé city a umjněnj, gež probuditi se snažil: bude-liž moci po poučenj prahnaucjm gemu na půl cesty wstřjc spěchagjcjm žáčkům ukogenj odepřjti? Neubezpečjli ge, žeť i oni gistau magj naděgi čistj a dobřj zůstanau-li, spasitele toho někdy spatřiti? žeť i oni každodenně směgj mu dary obětowati, — dary, nad wšecko zlato země té Spasiteli přjgem-

něgáj; — dary, kterýmiž i sobě samým poklady pro wěčnost ustřádagj: poslušnost, lásku, nábožnost, pokoru a t. d. Libo-li, odhal se tuto blud onen škodný, gakoby darem chrámu učiněným hřjch u Boha mohl se wyplatiti, aneb se giné mrawnj wady odkrýgte; lépe wšak se ctnosti žiwými barwami obrazte s užitkem člowěku z nich plynaucjm, a na swětlo gasné postawte, tak aby si djtky bez pobjdnutj samowolně umjnily, že oněch chtěgj se warowati, tyto pak konati bedliwě.

Aby wšak wzbuzenj citowé nezwrhli se w křjdla Ikarowa, aby na mjstě aučinných křesťanů — newywedl sobě w náboženstwj přepiatců: hezky opatrně powždy se ku zemi snášeg, — pohnuté miláčky w rozličné obzory žiwota lidského uwáděg, a nech, aby citowé w úmysly a žiwota prawidla dozráwali. Gakož při každém cwičenj, tak i zde průpowěď onu neustále měg před očima: Exempla trahunt. — Dlužno pak katechetowi častěgi — zwláště an naučenj na žiwot lidský obracj — prawidla mrawnj, z wlastnostj Božjch se preyštjcj opáčiti, a snažiti se, by myšlénku: „tato gest wůle Boha mého — toť mu se ljbj“, až w nawyklý půwab ku ctnosti u djtek pozwedl: gakož i naopak „toto Bůh zapowjdá, to se mu ošklíwj“ co bezpečnau pawézu proti hřjchu upewnil.

O obřezánj Páně může se zmjnka učiniti, gakož o obyčegi od Boha w starém zákoně nařjzeném —

a křtu našemu něco nápodobném: hned wšak bez prodlenj dálšjho se pokročj k wýkladu autěku Syna Božjho před auklady člowěka gediného. — Kterak se při wšech předmětech, o kterých mládeži známost auplnau podati neradno, i zwědawost gegj powábiti nedowoleno, takto prozřetedlně pospjšiti má: budeť každému katechetowi známo dokonce; gest wšak třeba, aby se wěc ta před *každým* takowým přjpadkem dobře rozwážila a s učitelem grammatikálně opakugjcjm náležitě o nj promluwilo.

Na dotaz, genž se tuto djtkám namjtá, zná každý bohoslowec odpowědjti; a budeť i dobře slaužiti, udagj-li se mládeži poznanáhla se zákonem starým seznámeněgšj prorocké wýpowědi, na okolnosti djla wykaupenj na wlas poukazugjcj. Dle zdánj pak mého nebyloby neprospěšno, z učenj toho na mrawy obrátiti, gak že w potřebách našich — po wzjwánj Boha našeho, rozumem swým, užjwagjce mohútnosti, genž do nás gest, a prostředky dowolenými sobě pomáhati a zaufánj i powěry střjci se máme: gešto i sám Syn Božj prostředku přirozeného použil, chtěge pronasledowánj ugjti, a tudy i nám přjklad zůstawil, gegžbychom nasledowali. Načež pro wýstrahu wýkaz nedowolených, powěrných, w lidském wšak žiwotě často užjwaných prostředků měg si tuto mjsto. — Widělo-liby se wšak za lepšj, mrawnj tento předmět až k přikázanj prwnjmu dochowati, gest o tom co gednati, kte-

rakže wšeliká usilowánj, ano weškerá namáhánj zlých lidj, buďtež si gakkoli mocnj, marná gsau proti usauzenj a řjzenj Božjmu: — nenj-li libo, u přjležitosti této whodné obgasniti maudré a pečliwé wedenj těch, genž Bohu milj gsau, a důwěru w ně obžiwiti.

As gako nadběžně tuto připomjnám, aby se přjležitosti, kteráž se u přednášenj žiwota P. J. K. zde krátce poukázaného naskytuge, použilo, a mládeži k pochopenj a porozuměnj wyznánj Apoštolského po částjch, gak se w historii pokračuge napomohlo.

Otázka dálšj: Co wjme neyznamenitěgšjho o mladosti Ježjšowě? odpowědi zagjmá, z nichž pro djtky mnohostranná poučenj wyplýwagj. Pro mrawy gich w chrámě — pro užitek, gegž dobřj towaryšowé podáwagj, a naopak — pro způsoby po domácku a na wenku — pro chowánj se k rodičům, k představeným a t. d. — pro pilnost a bedliwost we škole i mimo ni: pro wše toto má zde katecheta zrcadlo před rukama, kteréž aby mládeži představil, a gj k potřebě podal, nesmj meškati; anobrž snažiti se, aby Wykupitele w ctnostech geho djtěcjch gakožto milowánj a nasledowánj na neyweyš hodného představil gim.

Prwé pak než geště Ježjše při křtu geho gako muže uwede; nechať mládež Jana Křtitele, co předchůdce Páně sezná, a zwolánj „Eyhle beránek Božj“ srozumj.

Můžeł se gj tu o počátku beránka welikonočnjho neyhlawněgšj řjci, což katechetu w biblické historii až k wygitj z Egypta dowede: i zgewenj Janowi dané: a duchem swatým naplněn bude a t. d. třeba bude podotknauti; *musj* se wšak způsob křtu tehdegšj i řeka Jordan oznámiti.

O postu a pokušenj Kristowě ostrowtipně gednati nechtěg katecheta; raděgi po wyprawené udalosti — o poloze chrámu a na wýchodu obyčegném způsobu střech podotknuw — beř se k poučenj: gak se djtky w čas pokušenj wnitřnjho i zewnitřnjho zachowati magj; při tom schwalug prospěšnost průpowědj z pjsma, co ochrany w pokušenjch, uweď přjklady ze žiwota skutečného, a neobmeškey utěchu wléwagjcj poučenj o andělu strážci přidati, při kterém naše česká, pěkná a wšem dětem známá pjseň: „Anděle Božj, strážce můg“ neypřjhodněgi se wyložj.

Otázka w katechismu teď nadcházegjcj: „Kdy počal Ježjš učiti?“ aby se chladně toliko a bezdušně gen prohodila, ani možná nenj. Onať gakoby dwéře k náboženskému cwičenj o wjře otwjrá a syna Božjho gako učitele člowěčenstwa znamená. Nenj tu mjsto, kde se základ *wjry*, základ nepohnutedlný položiti má?

Djtky poznaly Twůrce, učily se Geg milowati, ctjti, obdiwowati, Gemu se klaněti a Geho se báti; počaly o wtělenj Syna Geho známosti nabýwati, Geg co djtě milowati a t. d. — teď tedy nechať Geg katecheta co učitele lidstwa předobro-

činného slawně prohlásj; ať ge se saustawau spasenj seznámj, kterauž Twůrce založil, a Syn pak prowedl. Nesnáze, gež od prwnj doby narozenj swého strpěl, drsná přjprawa pro auřad ten učitelský, gjžto se podrobil, maudrost, kterau se při zwolenj prwnjch učedlnjků řjdil, obtjže, gežto po cestách za wyučowánjm swým konaných snášel, čistota duchownj, ze wšech činů Geho wyswitagjcj, přjwětiwost a láska, kteráž u prostřed newděku, nenáwisti a stjhánj při Geho gednánjch se powždy stkwj — neustále katechetowi nynj před očima buďte! Wěcj těchto dále pokračuge použjwey, aby srdce djtek wděkem, láskau, úctau, wjrau a dowěrau k Spasiteli naplnil; a slowa Geho: „Nechte maličkých ke mně přigjti“ *) neodlučitelně ge s Njm nawždy spogj.

Newděčnost židůw, gich zaslepenost, katecheta důrazně na srdce mládeži wlož, i ptey se gich: kdožeby tomuto Božskému učiteli, genž pro spasenj naše na zem byl sestaupil, genž tak milostně a neunaweně pro naše dobro pracowal, a hotow byl (nechť i někdy hrůzoplnau změnu w běhu žiwota Geho, totiž Umučenj Geho gako ze wzdálj zhlédnau) skutek wykaupenj swého a učenj swé i krwj wlastnj zapečetiti, kdožeby směl mu wjry na slowo, — poslušenstwj na každé pokynu-

*) Slowa tato nade wchodem do školy Wlašjmské na tabulce mramorowé zlatými literami napsána se nalezagj.

tj odepřjti? — Takto aneb podobným způsobem gest třeba, aby se zárodek ne slepé, a wšak bezwýmjnečné wjry zaurodnil; zde i lze pošetilost lidj na weřegnau hanbu wystawiti, lidj, kteřjž s odwahau trestu hodnau wyřčenj Božská rozumkem swým posuzowati se opowažugj; lze tuto mluwiti s Pawlem o podrobenj rozumu, o potřebě a zásluze wjry; lze mládež obklopiti štjtem neproniknutelným proti wšemu pochybowánj, posměwactwj, newěře i wšelikým oněm gedowatým *swěta* toho šjpům, genž na zahubenj dušj se pauštěgj.

Mládež má dále gádro wjry, má wšak i osjdla, gaké gj hrozj, seznati; a w tomto smyslu — k utwrzenj totiž základu, na něgž wjra se opjrá, prones se otázka hned nasledugjcj: „Wěřili-li wšickni w Ježjše?“ s takowau widitelnau, ljtostiwau rozpačitostj, aby mládež, Spasitele milowná, strachowala se, že odpowěď newypadne dle žádosti.

Zwolánjm pak: gakže my šťastni gsme, ač gsme nezaslaužili, že do počtu wěřjcjch patřjme! aneb čjmsi podobným, budiž o blahu takowém, o ceně pokladu gj tudy swěřeného poučena, a tak i o wěrném opatrowánj, kterým geg po čas žiwota pěstowati gest powinna.*)

---

*) Snad-liž třeba i na to pozor obratiti, žeť trwánj wyucowánj nemagj hodinky určowati, ale raděgi, že má ge pohnutj a přeswědčenj, gehož se šťastně došlo, končiti? Chwj-

Čjm důrazněgi se toto na srdce mládeži wložilo; tjm ohyzdněgšj progewj se gj zatwrzelost židůw, i gegich nenáwist i záwist, kterýmiž neprawostmi ke wšem nasledugjcjm ukrutnostem na P. Ježjši spáchaným pohnáni byli. Ay! gaká to rozmilá zámjnka, pod kterau tyto w každém skoro stawu lidském rozplemeněné ohawy zostuditi, a plody gegich w děgině Ježjšowě — s poukázánjm na Kaina, na syny Jakubowy, i w obecném žiwotě ohledati, a spolu sjmě swornosti, přjzně, přjwětiwosti a ochotnosti k giným zasjti lze gest! —

Gakžby neměly mladé newiňata zhroziti se, slyšjce dále, kam až hněw a záwist židy přiwedla, k tomu totiž, aby Ježjše, po gehož každičkém kroku stopa dobrodinj, stopa swatosti pozůstala, zawraždili! A gakžby neměl katecheta překwapugjcjho zhrozenj horliwě se chopiti, aby podrážděnau giž oškliwost k hněwu a záwisti na neyweyš roznjtil a sesjlil k trwánj stálému? —

Od této pak doby katechetowi důležitost powinnosti té pořád wzrůstá, aby na gednánj djtek pilný pozor měl. Každé poblauzenj od toho což práwé gest, gak se ho dopjdj, musj giný wytýkati, na wěci přednešené se odwoláwage, a při tom z chybugjcjho úsudek nad sebau

---

le slawného pomlčenj — po njž kratičká mrawnj, čili z pjsma wzatá průpowěď — zpjwánj něgaké whodné pjsně školnj, s gichž uwáděnjm až posud se skoro wesměs mešká, — aneb neobyčegná od samého katechety předřjkáwaná modlitba mělaby cwičenj skonáwati.

samým wylauditi, by záhy znánj sebe samého, nedůtkliwost swědomj, prawau bázeň božj, a stud z wlastnjho powědomj wzbuzowal, obsilňowal a rozmáhal. Láska k Bohu a k bližnjmu, ochotná poslušnost přjkazům Božjm — šlechetnosti a mrawnosti gediné podpory buďte. Necwičenost a nucenj gsau zdrogowé pokrytstwj, lži, zatwrzelosti a wšelikého zlého: tak práwě, gako potupné aneb dokonce tělesné tresty při wyučowánj tomto i cwičenj i náboženstwj samo nechutné činj a zoškliwugj. *)

O přednešenj umučenj Páně nezbýwá wjce co řjci; gediné snad, gak radno gest, o politickém stawu Jerusaléma, o neywyššjm knězi, o farizejch a zakonnjcjch, pakli se nestalo dřjwe, wyswětliti, aneb dle potřeby opáčiti; pak, že nenj dosti, aby se gen citliwost zapogala a sautrpnost se Spasitelem wzbudila: nýbrž raděgi, aby se bolné obdiwowánj wznešenosti Geho, Geho nepřemožené trpěliwosti, Geho lásky i k samým nepřátelům wraucně na srdce kladlo. Bez wšeho pak odporu musj se progewenj to wznešené slowy Kristowými: „Dokonáno gest“ zawřjti, a důkaz člowěčenstwj wykupitelowa zgewnau smrtj Geho, — důkaz Geho božstwj powstánjm z hro-

*) W tomto wzhledu školy naše wenkowské až posud welmi pozadu zůstáwagj: učitelowé prawého aučelu auřadu swého se nedochápali, a při trestánj gen *metla* zastupuge mjsto laskawé přjsnosti.

bu polidsku nemožným, potom učenj o nesprawedliwém pronasledowánj, autrpnost s trpjcjmi, trpěliwost w sauženj, pokogné očekáwánj smrti, a t. d. na budaucj hodinu odhodlati, aby se pak klidně k ukogeným mohlo mluwiti mysljm.

Potom pauhé wyprawowánj o wzkřjšenj Páně přicházj, když se bylo dřjwe o nowě wytesaném, péčliwě opatrowaném hrobě, i o ostatnjch w katechismu podotknutých přjpadech djlem historicky, djlem dogmaticky slušně promluwilo; z kterýchžto wěcj obrácenj na mrawy samo se předestjrá. Otázka: Kdo gest Ježjš Kristus? gen toliko co následek z předešlého, nikoli gakožto cos nowého platj; get giž Pán dětem znám dostatečně, a nezbýwá wjce, než aby se patrně poukázalo, že se známost tato chce do pořádku odpowědi w katechismu předložené uwésti pro snadněgšj pamatowánj. Zgewnátě pak tu toho potřeba, aby se djtky na přjštj J. K. poslednj pozorny učinily, při čemž dotaz učedlnjků: Když se to stane? a odpowěď Páně z pjsma uwésti, nebude neslušno.

Dřjwe než se dále pokračugjce djtky s třetj osobau w božstwj seznáměgj, měla se k tomu při křtu Páně cesta připrawiti, gakož i při umučenj uwedenjm slibu o seslánj utěšitele. Na to pak o skutečném seslánj Ducha swatého gednati se počne, a dále rozložj se geho aučinky, které téměř na způsob důkazu o wěrnosti Páně na swětlo wystaupj.

* *

Kdoby wšak za naukami zde položenými učenost swau chtěl wykládati, učenj ta tagemná wyswětlowánjm a podobenstwjmi k pochopenj připrawowati: nesrozumitelným bude a zůstane; budeť mysl i srdce másti, a nadto i tagemstwj zlehčj, genž tagemstwjm zůstati má i musj. „Tak wyřčenj gest Spasitelowo, tak hlásali Apoštolé od Něho poučenj!“ to buď základem wšj wjry, a také nawždy zůstaň. Co o Apoštolowých prwé slowech se zmjniw řekl gsem: to gak zde, tak i při každem naučenj wjry mjsto swé má. *)

Na snešenj Apoštolské a geho oprawu, gešto djtky přečasto doma chybně w něm wyučeny býwagj, má se ustawičně ohled bráti.

Dále, zase w způsobu opakowánj ne wšak nowého poučenj postaupj se k otázce: „Kolik gest božských osob?“ A řekne-li pak katecheta: Obyčegem nosj služebnjci znak swé wrchnosti, wogáci swého panownjka, z kteréhož se poznáwagj a t. d. tak i my služebnjci Spasitelowi, znamenj máme, dle něhož gsme k poznánj, znamenj totiž křjže, kterýmž i dále weřegně wyznáwáme, že druhá božská osoba a t. d. — seznámj tak djtky s přjčinau, pro kterau se znamenjm křjže znamenáme, gakž dosti gest; gen mu uda-

*) Gest třeba připomenauti, gak se domnjwám, že katecheta giž dřjwe neopominul o ucenjch wjry něco promluwiti, hned když Ježjše co učitele uwádel, i že nápodobně některé zázraky přednesl, gež On před smrtj swau i po z mrtwých wstánj byl učinil.

ti zbýwá, proč známky té netoliko weřegně gako wjru swau wyznáwagjce, alebrž i pro sebe modljce se, zprwu i na konci, pak i při žehnánjch užjwáme. Spolu pak nebude snad ani záhy tuze ani pozdě, mládež na tomto mjstě o pozdrawenj katoljkům obyčegném: Pochwálen buď J. K.! a odpowědi na ně poučiti. *)

Buď si giž dřjwe aneb pozděgi, přigdau zagisté djtky w známost o roztržkách w křesťanstwu. Začasté stane se to k gich škodě náramné. Protož nenj toliko radno, ale i dlužno, aby ge o tom katecheta poučil w tom čase, když geště s to gest, aby gim newypuditelnau ošklíwost z bludů w náboženstwj, a s nj i autrpnau snášeliwost pro bláudjcj wštjpil.

Negednal-li katecheta o Petrowi a druhých Apoštolech *a*) u přjležitosti gich wywolenj, *b*) při sběhu utrpenj, aneb *c*) po wzkřjšeuj spasitelowě: nynj tedy wýrazné slowo: *Katoličtj* křesťané přičinj, aby o hlawě cjrkwe, o dané gj moci, o branách pekelných, o odpadlstwj mnohých křesťanů, o setrwánj w zaslepenosti stručně a gádrně tak mluwil, aby djtky giž z hlasu cenu cjrkwe katolické, štěstj to, že gj náležegj, a spolu i powinnost seznaly, která ge zawazuge blaudjcjch ušetřiti, ge milowati, a za ně

*) Gak potřebné gest poucenj toto, sám každý nahlédne, gešto i lidé druhdy sprostěgsj, za toto pozdrawenj se styděti a na mjstě geho lichých poklon užjwati počjnagj.

se modliti; posléze pak, by se dozwěděly o nebezpečenstwj, do něhož marnými hádkami o wjru, gakož i chladným swých nábožných powinnostj plněnjm spasa dušj našich uwrhnauti se může.

Zdánliwým, a wšak potřebným pouchýlenjm tjmto ulehčj sobě katecheta odpowěď na otázku nasledugjcj a wyswětlenj ponětj o cjrkwi katolické.

Co se swrchu za podotčenjm Řjma a t. d. řeklo, může se tuto znowu řjci a mládež může se s cjrkewnj poswátnau wládau — pokud slušj — seznámiti, aby negen *wnitřnj* obcowánj wěřjcjch, ale i *wnešnj* gich spolčenj poznala. *)

Wnitřnj obcowánj musj se o něco wjce obgasniti, aby se otázce: „Wšickni-li lidé umrau?“ s připogenau hned utěchau ze wzhledu na cjrkew katolickau, mjsto uhodlalo. I o očistci w tomtéž ohledu wolno tu promluwiti, třebať otázka geště na předmět ten neuwedla.

O čemž pak djtky, — nechť i byly od rodičů, neb gináče ni slowa o tom neslyšely, — giž cosi tušiti, — co sobě giž napřed žádati musely — i co se gim w předcházegjcjm učenj, gakožto prawda člowěku giž přirozená častěgi naskytlo: o tom pro gegich auplné ukogenj co o gistotě,

---

*) Cožkoli se akatoljkům prawý smysl a aučel nenahljžegjcjm směšné zdá, a gim za záměr posměchu slaužjwá: o wšem tom potřebj, aby mládež záhy důkladné známosti nabyla; gakož se zmjnka o tom dále w řeci o swátcjch a obřadech našich zase wrátj.

onjž ni neymenšj pochybnosti w nich wzniknauti nesmj a nemůže, se gim progewj — totiž, že duše lidská gest nesmrtedlná; neboť, „Bůh to zgewil!“ Slowa: „Nebogte se těch, genž zabjgegj tělo a t. d.“ Co platno člowěku, aby a t. d.“ „I ukázali se gim Mogžjš a Eliáš a t. d. mimo mnohé giné každému bohoslowci známé wýpowědi pjsma wolno tu co důwody, ne nesmrtelnosti — ale co důwody toho, že Bůh to zgewil, umjstiti a spolu do paměti wtisknauti.

A takto katecheta došel hogného pramene, oplýwagjcjho naučenjmi wjry i mrawů, z něhož sjmě skutků dobrých giž prwé wsaté geště wjce zúrodniti mu možná; o wěcech těch wjce řjci, w prawdě bylaby wěc zbytečná, an předestřené tu prawdy sotwa se čjsti mohau, aby se na mrawy neobrátily; pročež stačj, toliko na pogednánj o wlastnostech božjch poukázati.

Žeť žádnému učiteli náboženstwj nenapadne, aby o *způsobu* trestů wěčných a odměn slowa mnohá činil, za wěc gistau se může wzjti; nebť dětem, pakli wraucně k milowánj Boha a ke klaněnj se Gemu wedeny byly, poznawše Geg co bytost neydokonalegšj — spogenj s Bohem neysladšj odměnau, odtrženj od něho neykrutěgšjm zdáti se bude trestem.

A krásně pak za wšemi těmito naukami, as gako *auhrnkem* gde snešenj Apoštolské, na kteréž, gakž řečeno giž powinen byl katecheta po

částkách poukazowati, a tak djtkám slowa od rodičů naučená oswěcowati a obgasňowati.

Posléze po sestawenj wšeho, což se přednesło, gakož wůbec pro ulehčenj paměti přjhodno gest, kapitolu prwnj zawjrá. Tady hlawnjch nauk opáčenj, mnjm, že bez užitku býti nemůže.—

Tuto pak podlé rozměru mnoholetau prácj uspořádaného z pořadj w katechismu zachowaného wystaupiti, a cwičenj o neysw. swátosti, i o mši swaté semto položiti, za wěc welmi potřebnau seznal gsem; ano byl bych se raděgi w prwněgšjch létech i pokusil, těmto naukam při učenj o utrpenj Páně mjsto wykázati, kdyby se pořádek historický přjliš tjm nerušil.

Že gsem se takto od knihy školnj pouchýlil, tjmto hodlám osprawedlniti.

Dle zawedeného pořádku našich weřegných služeb božjch, i kdyby radno býti mělo, djtkám zanedbánj gich prominauti neuležj, nýbrž raděgi k tomu přidržowány a na dobře zřjzených školách k spoluobětowánj mše sw. každodenně wodjny býwagj.— I možná-liž, aby djtě, dokudž konánj služby Páně, obřady při tomi oděw zwláštnj se swými w náboženstwj geště autlými ponětjmi srownati neumj, po několikrátnjm popatřenj na tyto gemu neobgasněné předměty nezůstalo lhostegné? Geliž možná, aby zponenáhla wážnosti i uctiwosti pro službu božj a pro chrám netratilo, newědauc co giného počjti, nežli se dru-

hy swými šeptati, a giné nenáležitosti tropiti? A byť i, gsauc doma lépe wedeno, tichost a slušnost zachowalo: můžeme-liž přestati na pjsku tomto, genž základem gest zdánliwé nábožnosti geho? Po stézce rozgjmánj takowého mohlibychom hezky daleko přigjti; gelikož rozum i zkušenost nám, břjmě powinnosti té nesaucjm, na bohatau zásobu poukazugj. Než segděme se stézky té proto nemilé, že se na nj se sterými wadami potkáwáme; a gediné na chladnost, lhostegnost, ba i na neřády pohledněme, gichž w chrámjch našich skoro po každý den nám spatřowati.

Co dřjwe necwičenost a dětská powaha zplodila, uwyknutjm dozráwá; srdce se pomalu korau ledowau omkne, a než djtě w létech dospělegšjch učenj o sw. swátostech a o mši sw. zaslechne, gapnost geho pro wěci ty dáwno gest zamezena. *Srdce*, gešto tak často rozum zawádj a pautá, *srdce* to, aby w náboženstwj rozum wedlo a nad njm panowalo, přede wšjm wzděláwati káže potřeba. Tam, *w něm* se musj plamen obětnj zažhnauti, aby ponětj rozumu ohřjwal, oswěcowal, a úrodu působil; gináče newynikne z náboženstwj nic giného, než pauhé studené mudrowánj, anoť denně saustawu swau, a pokaždé k gistému zhoršenj měnj, nic negsauc než třtina wětrem se klátjcj.

Takowá pozorowánj, takowá zkušenost, trwám, nawrženau změnu w pořádku katechis-

mu omluwj, a snad i gako užitečnau a newyhnutelně potřebnau prohlásj.

A na tom se ustanowiw dále pokročjm. Promluwj-li katecheta, oddělenj to prwnj dokončiw, a k nasledugjcj této wěci dobře se připrawiw k djtkám u př. as takto: „Dnes wám přinášjm něco welmi radostného! Ježjš, gemužto co božskému djtěti w gesličkách hotowy gste byly, wše což máte milého, obětowati, gehožto naudrosti a poslušnosti w Jerusalémě a w Nazaretě gste se diwily, umjniwše sobě, že budete Geg nasledowati; ano, Ježjš ten, gehožto gste upřjmně zamilowaly, slyšjce, kterak wás k sobě wolá, widauce, kterak krok každý dobrodinjm známená — Ježjš, nad gehož stálostj w utrpenj, nad gehož smrtj srdečně gse užasly, nad gehož wzkřjšenjm gste zaplesaly, a nad gehožto na nebe wstaupenjm gste truchliti chtěly, domnjwagjce se, že wás opustil, Ježjš ten přemilý, předrahý — co mysljte djtky milé, kdeže nynj přebýwá? O djtky! zaradugte se — tentýž Ježjš, gakož w gesličkách ležel — gakož pněl na křjži, po každý den mezi námi gest; můžeme s njm wždycky mluwiti, k němu se modliti a t. d. — a co wjce, — i můžeme s njm nerozlučitelně se spogiti, gakož se pokrm a nápog s tělem spoguge, a t. d. I wy geg, owšemi w giném způsobu každodenně w kostele widjte; padáte před njm, ani samy dobře newědauce, po každý den na kolena — on wás tu také žehná — widjte gak ra-

dostuau a nábožnau pokorau dospělegšj křesťané přigjmagj geg, a t. d. — přednese-li prawjm, katecheta toto, aneb cos takowého, ay! walně srdce gegich roznjtj, a sice netoliko na některé okamženj, nýbrž na wždycky, a tudy sobě cestu k učenj o swátosti oltářnj proklestj, prwé gi co tagemstwj ohlásiw; a čjm důrazněgi přednese řeč takowau, tjm spjše na pozornost posluchačů swých malých ať se těšj.

O wyučowánj wšak w nj zewrubněgi mluwiti, proto byloby zbytečné, že mimo wětšj katechismus i mnoho giných zwláštnjch o tom pogednánj dostatečného swětla i důkladných nawedenj k tomu poskytugj. Gen ať se nezapomene, že se k skutečnému přigjmánj djtky tuto geště nepřiprawugj; pro kteraužto wěc musj se dobře na to ohled bráti.

Od učenj toho způsobem přirozeným cwičenj o mši swaté nesmj se odlaučiti, i mát se zcela a zewrubně přednésti, a při tom spolu o oděwu kněžském, o swětle, kadidle a t. d. mluwiti. Gak se tu s poslednj wečeřj Pána našeho, na beránka w Egyptě a oběti starozákonnj ohled berauc, (o kterýchž wěcech mládež giž z historie biblické známost mjti bude,) počjti má, netřeba připomjnati obšjrně, an to samo plyne ze sebe.

Geště wšak než kapitolu tuto uzawru, dwogj wěc podotknauti musjm.

Předně. Že negen zaslušno, nýbrž má-li se weřegná i saukromnj aneb domácj nábožnost po-

wzbuditi, žiwiti a roznjtiti, že *newyhnutelně* třeba gest, aby se djtky hned po učenj o sw. oběti mešnj i také o zpěwu *) w chrámě poučily, w něm cwičily, a se smyslem neyobyčegněgšjch pjsnj seznámily.

Tato stránka pobožnosti weřegné dobře zasluhuge, aby se na ni zwláštnj zřetel obrátil. Mámeť školy pro tanec, aby se půwabné, šwižné pohybowánj těla zobecnilo a sauměr w ně uwedl; máme pořádky, by se práce ručnj a umělectwj uchowaly; máme wzory pro djlny, ústawy k wzdělánj hudby, tak nazwaná Conservatoria: wšecky wěci tyto potřebné gsau i chwalitebné! Gen pak obecné, společné a weřegné wygadřowánj nábožnosti wnitřnj samo sobě, aneb na neyweyš gedinému warhanjku zanecháno, gemuž o slowa, o smysl, o přjměr péče nenj a aniž pak býti může. Mládež učj se zpěwu gen po sluchu — slyšj pak nepráwě — a nemůže gináče než špatně pěti, nad to geště slowům pjsně a obsahu gegjmu nic nerozumj. O! gestiť k politowánj, že se slowa wšeho smyslu prázdná, ba i dokonce protimyslná přemnohokráte slyšeti musegj w chrámě, kdež geden druhého

*) W létě r. 1830. předložil gsem Důst. auřadu Vikariátnjmu kratické rozebránj wěci té ku powáženj a dálšjmu auřednjmu gednanj. I nelze mi gináče, než upřjmně žádati a přáti, aby se ponawrženj to ochotně přigalo a brzce w skutek uwedeno bylo! —

wzdělati má. Totoť snad nelze nábožnostj, aneb službau dokonce Božj nazjwati?! — Wložil-liby se wšak předmět tento *powšechně* mezi předměty školnj: wzplápolá dogista ze škol,*) těchto gediných konservatorij náboženstwj mrawnosti, nábožnosti a weškerého dobrého — rozžžaté tu swětlo w tisjci a tisjci paprscjch i do osad, bude po domácku se zdjlegjc i neynižšj třjdy lidské oswěcowati, a smysl i sauzwuk polehku na mjsto potlačeného nesmyslu a protiwného wřesku se usadj. A uwede-li se nad to geště akatolikům dobře obyčegné i chwalitebné užjwánj pěsennjků — téměř wůbec: nahude zagisté pobožnost weřegná prospěchu nad mjru welikého. — Dále musjm přidati

Za druhé. Gak mjle katecheta učenj o oběti přeswaté dokoná, bez prodlenj před každým swátkem, kdykoli se služba Božj od obyčegného řádu a giž známé doby pouchyluge, mládeži každý obřad wyložiti a s cwičenjm náboženským slaučiti, nemá sobě leňowati; kterážto wěc geště přjsněgi se požaduge na mjstech, kde akatolických rodin neb dokonce osad stáwá. Gak

*) Gá gsem se wynasnažil, chyby we zpěwu zpozorowané z kazatelny kárati a oprawowati. Tak u př. na pozdrawenj ono „Dominus vobiscum" w reči materské wždy se odpowjdalo: „I s duchem *swým*." Wšecko wyswětlowánj i každé napomjnánj bylo nazmar. Počal gsem wšak s tjm we škole — a hle! šlo to tu, i také dále mezi ostatnjmi. Tak také po wjce giž let školnj i chrámownj pjsně mládeži dáwám zpjwati a w nich gi cwičiti. —

toho welice, welice třeba: giž prwé w poznamenánj gednom gsem progewil; přeswědčenj ale, gak mnoho tjm dobrého wznikne, gak mnoho předsudků a powěr se tjm udusj, i gak prawá nábožnost při tom prospěge: samo sebau se předestjrá. Gen wýkladowé takowj nebuďte chladně, ospale, a gako bez citu činěni, aneb snad dokonce učenými wtipnůstkami maštěni. Mysli, gaké se we škole wzděláwagj, silných pokrmů ani nepotřebugj, aniž nesnesau, leč mléka přjgemného podey se gim.

Tjmto pak mnjm, že mohu připomenutj má, což kapitoly prwnj se týče, skončiti, a že bude mi lze, o ostatnjm obsahu katechismu, gešto mnohem gest drsnatěgšj, bohdá, něco stručněgi přednesti.

---

4. O škodách plynaucjch z německého wychowánj české mládeže na našich národnjch, zwláště pak wenkowských hlawnjch školách.

Z listů *) Frant. Slámy.

List I.

Nos praedicamus Christum crucifixum, Judaeis scandalum, gentibus stultitiam. 1. Cor. 1, 23.

An sedám, abych ti giž také o swatyni wšeho uměnj, kterak se w mladistwé srdce našich žáků štěpuge, swé mjněnj napsal, pozdrawuge mne wečernj slunce swým poslednjm swětlem. Geště se za njm djwám; neb těžko ge se strhnauti oku pramene swětla. — Ptactwo umłká, a dlauzj stjnowé opowjdagj tmě noclehy. Ti stjnowé — a ta tma za nimi, komu gsau mili, komu wděk? — Sowám a nočnjm drawcům; krom těch ale chwátá každý žiwočich ke swé domácj skrýši.

Mně ge ale ta tma se swými stjny také proto nepřigemná, že mi ony stjny na mysl wede, genž někdy mému trhagjcjmu se oku při poslednjm zacházenj *mého* slunce dlauhau tmu wěčnosti ohlašowati budau.

---

*) Spisowatel nasledugjcjch řádků sepsal několik listů o wychowánj české mládeže na našich hlawnjch školách. Gedni určeni gsau do Časopisu Českého Museum. Tyto, gelikož gsau předmětem i účelem Časopisu našemu přjbuzněgšj, zdělugem tuto s wel. duchowenstwem, žádagjce gich nestranného ale i swědomitého uwáženj.

I Křesťanu gest myšlénka na smrt neweselá a trudná; a předc může křesťan zwolati: „Dobrý bog gsem bogowal; Kristus ge můg zisk!“ Předc se křesťanu we smrtelných tmách krásné gitro wěčnosti rozednjwá. Gak hrůzy plným slowem musj ale smrt tomu býti, komu w té smutné době wjra naše tmawé wýhledy na wěčnost negasnj!

O drahý Kristomile! mohlo-liž nebe swětu nad náboženstwj wětšjho dobrodinj poskytnauti? Gaký to bauřliwý žiwot člowěka takowého, genž na negistých wlnách pochybnosti splýwage, nikdež se břehu dopatřiti nemůže!

Gak nesnesitelné parno wysmahuge kosti onoho, genž při horku wezdegšj bjdy a nedostatku pod břemenem křiwdy, práce a bolestj kráčj, nemage na swé stézce nikdež wětwj, by ho chládek owanul! Upig, přjteli, blažené praménky, genž se z náboženstwj na celé žiwé i mrtwé stwořenj rozléwagj, a brzo-li neztratj sama krásná přjroda swé půwaby; lidská společnost uhelnj základ swé bezpečnosti; pěkná djla umělců swé křjdelnj měřidlo, ano swé ogasňugjcj slunce? Brzo-li nezbořj se poslednj chrám do popele a rumu nedáwno wypálených škol a nemocnic? Kam se poděge lahoda žiwota? Co bude bez náboženstwj zákon a každá malá i welka charta národnj? Směšná w poli nástraha k odstrašenj zwěře; ale giž u wečer gi powalj gelen, a před switánjm zadupá gi zagjc. Co budau bez něho pewnosti, leč ohrady buřičů? co meč, než břitkým nožem w

pěsti silných zbognjků? Podařj-li se někdy swětu náboženstwj z lidj wypowědjti, ať si to učinj, ale zawjrage za njm gednau rukau cestu, ať gen druhau rychle po swých slownjcjch sáhage, z nich wýznamy: *wěrnost, prawdu, swědomj, přjsahu, pokog, bezpečnost, poslušnost, řád, wládu, práwo, ctnost, newinnost, milosrdenstwj* a na sta giných bez milosti wymaže; neboť wšickni tito andělowé půgdau za njm gako wěrné děti za matkau do wyhnanstwj, a ljté furie: *podwod, lež, ljchota, pochlebenstwj, rozbrog, těkawost, wzdor, zmatek, zpaura, newázanost, zbrodeň, wilnost a ukrutenstwj* přestěhugj se w rotách do gegich stanů, a teprw pozná swět *koho* z lidské společnosti wypowěděl; pozná, že gest náboženstwj gednotliwému člowěku i celému státu pokladem neyswětěgšjm a dobrem swrchowaným, a kdokoli swé nebo cizj štěstj bez něho zakládá, že na pjsku stawj. Nemáť gistě ani neymilostněgšj srdce tolik lásky w sobě, aby náboženstwj přemilowati, nebo geho záslugy o lidskau blaženost, miluge-li toliko maudře, přeceniti mohlo.

A předc, kdoby tomu uwěřil, ani náboženstwj naše, tento neystkwělegšj dar nebes, bez nepřátel nenj. Newidjmeť sice nyněgšj nepřátely, aby náboženstwj křesťanské mečem a ohněm pronasledowali; k takowé zbrani djlem geště nemohau, djlem gi také pokládagj k swým účelům za neužitečnau. Wůbec se stařj a nowj nepřátelé ná-

boženstwj našeho od sebe tak gako wýchod od západu lišj. *Rozeznáwagj se od sebe půwodem, účelem i zbranj.* Stařj protiwnjci křjže Kristowa pocházeli z obřjzky, z pohanstwa nebo později z koránu; nenáwist gegich proti Ježjšowi plynula během přirozeným z upřjmé lásky k gegich zákonům, modlám a koránu. Kdyby se kázanj galilegských rybářů k zákonu a modlám aspoň bylo mělo, gako měsjc ke hwězdám, bylby křjž pokogně wedlé chrámu Ládina státi mohl; ano sami žárliwj Aronowci byliby nowozákonnj oběť, podlé řádu Melchisedeka, do počtu swých suchých a mokrých obětj přigali. Kdyť pak gedni pokogi i wálce, černým i bjlým bohům chrámy stawěli, a druzj také neysměšněgšj thalmudisty s Mogžjšem i proroky porownati uměgj. Že wšak náboženstwj naše, wycházegjc nad oblohau swěta duševnjho, kamkoli mezi pohany swým paprskem zasáhlo, gako slunce hwězdám wšecku gasnost, tak modlám weškeré půwaby a krásu odgalo, ano i zákon Mogžjšůw pauhým kwětem býti oswědčilo, který oprchati musj, gak mile se owoce z něho zplodilo: to roznjtilo wšecky milownjky zákona i model proti křesťanstwu. Oči tmě uwyklé nemohly snášeti tolik gasnosti; nemohly ale také trpěti, aby gegich od dětinstwj zamilowané stářjm welebné a smyslům lahodné náboženstwj tau nowotau do stjnu zašlo.

Giného půwodu gsau nyněgšj protiwnjci náboženstwj. Nebywše sice nikdý křesťané, pocha-

zegj předc wesměs z lůna křesťanstwj. Nenáwist gegich neplyne z lásky k náboženstwj ginému, nýbrž z pýchy a z welikého přeceněnj wlastnjho rozumu. Rowni dětem dospělým, kterým stařj rodičowé giž na každém mjstě, krom hřbitowa překážegj, zapomjnagj newděčně na wšecka dobrodinj, gež z náboženstwj zgeweného přigali, ničehož leč smrti a záhuby mu nepřegjce. Lišjce se tak půwodem swým i swé nenáwisti, rozeznáwagj se geště žiwěgi swým účelem od starých protiwnjků křjže. Tito byli geště gako děti malé, podwodu a lsti neschopné, nemohauce sobě aui pomysliti, žeby Bůh člowěka sice stwořiti, ale sotwa že stwořeného, gako neytwrdšj otčjm, bez pomoci a bez zgewenj se opustiti mohl. Gegich srdce chtělo geště milowati i milowáno býti. Protož bogugjce proti křjži neměli širšjho účelu, leda swé zamilowané oltáře uhágiti, kterým ta nowota zpaustau hrozila. Stál tenkrát gen oltář proti oltáři a nedalo se nowému wyzdwihnauti, aby se starý nesesul.

Širšj účel zarazili sobě nowj protiwnjci našeho náboženstwj. Gim ge křjž gako obřjzka, korán gako modla, ano každé zgewené náboženstwj welikau ohawnostj. Wšecky oltáře po celém swětě podwrátiti, gména kněze, chrámu, oběti u wečné zapomenutj uwésti, totě ten gygantický účel, po němž tito nowj ciklopowé we dne w noci taužj. Tážeš-li se, co chtj swětu na směnu podati? odpowjdagj: „Mjsto chrámů zděných

okážeme swětu chrám welebněgšj, gehož střechau sama obloha, gehož swjcj slunce gest; zákon, pjsmo a tradicj nahradjme swobodnau wůlj; oltáře z kamene dosadj *žiwé srdce* člowěka, kdež rozum, swrchowaný řjditel lidských činů, každau hodinau kněžský úřad zastane.“ Powažug giž, přjteli můg, člowěka, tak gakým ho we zpowědnici a w geho neustrogené domácnosti spatřugem, gakým ho na wlastnjm srdci sami, k zámutku! shledáwáme, a powěz sám, kde nalezáš w letopisjch cjrkwe nebezpečněgšjch nepřátel křjže? Že se prwé tisjcowé křesťanů raděgi upáliti a ljtau zwěřj roztrhati dali, než by Krista opustiwše modlám se byli klaněli, nediwjm se, wěda, žeby do dnes, gakkoliw časowé gsau wlažnj, na tisjce křesťanů spjš do ohně skákalo, než by se od křjže božského wykupitele k modlám nebo k obřjzce strhnauti dalo. Což ge, medle, mrtwá modla, což ge zákon, proti Synu božjmu, proti Duchu swatému? Člowěk nerád wcházj we směnu, kde se mu, gestli ne zisku, aspoň rowné za rowné nepodáwá. Toho stařj nepřátelé nešetřjce, přišli k zahanbenj. Toho ale šetřj tjm opatrněgi nowj protiwnjci křjže. Což může rozumu býti přjgemněgšjho, gako wyraziti se z okowů wjry a smělým letem w oborách swých domněnek horowati? Kdo počna gednau mysliti, sám na sobě nezkusil, gak přenerad lidský rozum swau šjgi pode gho wjry klonj! A co opět srdci našemu lahodněgšjho nad úplnau wolnost! Neklopotj obě

srdečné komory člowěka wřelau dychtiwostj, gak by při zákonu: „Zapři sebe sám,“ také naklonnostem těla pohowěti mohly? A gaké teprw půwaby musj w očjch šetrného a zlatomilowného swěta ten chrám naleznauti, gehož střecha žádné správwy, swjce nižádných wčel, a kněžj nigakého desátku nežádagj! Gistě, přjteli, tato směna, kterau se člowěk sám mezi bohy stawj, srdcem práwo neprávo rozeznáwá a wlastnjm rozumem se rozhřešuge, přewyšuge každé nebezpečenstwj, které od Kaifáše až do Juliána cjrkwi božj hrozilo.

A předc bych ani toho se nestrašil; ale zbraně a taktiky nowých protiwnjků Krista se bogjm. Gacj nedoukowé a slepci byli w tom ohledu stařj nepřátelé naši proti nyněgšjm? Ohněm, mečem, ljtau zwěřj, násiljm a saudem snažili se, nebožata! modly swé uhágiti a křesťany k nim přilauditi. Utěšený to způsob k zjskánj lásky a důwěrnosti! — A koho pronasledowali stařj? snad náboženstwj Kristowo? Nikoliw! Toliko geho wyznawače. Slepau wášnj roznjcenj ráželi gen owoce se stromu, nemohauce ubrániti, aby strom w kořenech nedotknutý, w koře neporušený, dle swé přjrody, tjm hogněgšj úrodau letos se neobtjžil, čjm wjce wlků a planých sněток wloni se mu bylo zoráželo.

To gsau nowěgšj nepřátelé křjže ginj mistři. Znagjce se do lidského srdce, wědj dobře, gak welice se každému násilj protiwj, a ge za *bezpečné* znamenj lže pokládá. Pročež nikoho mezi ni-

mi nenagdeš, genžby proti náboženstwj zbraně u mečjřů hledal, nebo se domýšlel, žeby se kamenjm uházeti a w ohni upáliti dalo; dokona pak wyznawačům ani zlým slowem ubljžiti, ani wlasem hnauti nechtj. Jegich zbraň gest *duchownj* a toliko k náboženstwj, ne pak k geho wyznawačům namjřená. Wywrátjme-li strom, tak znj gegich heslo, nikdo pod njm chladu wjce hledati nebude; odháněgjce pak toliko pocestné z geho stjnu, sotwa gich deset zapudjme, giž se dwadcet giných w horku pod geho wětwe potěsná. Kde studna a kde žjzeň, tam se wody neubránj. I studna se zaházeti i žjzeň uhasiti musj. Proto nowj nepřátelé zgeweného náboženstwj, podwracugjce gednák wšecky základy nábožné, nepomjgegj z druhé strany žjzni po něm, či lépe každému pocitu o geho potřebě wšemožnau opatrnostj nadcházeti. Aby křesťanstwo žádného podezřenj w ně nekladlo, oblékagj se gako křesťané, chodj bez mála gako křesťané, ano i wřeči máš co pozorowati, aby ge od křesťanů rozeznal. Rozpráwěgjť o Kristu s uctiwostj, wełebj geho maudrost i ctnosti; ale i z těch neypěkněgšjch slow newywedeš sobě wznešeněgšjho o něm ponětj, než že byl synem Marie, plodem člowěka, a — gim *podobným* mudrcem, kterýby za našich dnů, nemage potřeby předsudků židowských wjce šetřiti, swau maudrostj gistě welikého stupně sláwy dosáhl. — Ani náboženstwj geho zřegmě nehanj, anobrž wyznáwagj swědomitě, že njm mno-

ho dobrého na swětě se rozšjřilo, srownáwagjce ge s pohanstwjm wšech barew, a uwažugjce *podiwnau* nestrannostj, co se gednjm i druhým zlého a dobrého na swětě způsobilo, gsau také s to wyřknauti, že křesťanstwj *předce* lepšj gest než pohanstwj. Než opět newyplyne z celé gegich chwály žádný půtah o božském půwodu našeho náboženstwj, leč to, že pauhým lešenjm, které se po wystawěnj domu zbořiti, a tak dobře gako pohanstwj do řjše hrobů přestěhowati musj. Bogugjce wtipem neyostřegšjm, wýmluwnostj swodnau a rozumowánjm neodolatelným uwáděgj brzo ten brzo zas onen článek zgeweného náboženstwj w posměch, an se zatjm o giný článek horliwě ugjmagj, gakoby wšem potřebám duše odpowjdal. Negednau wrátjce se k poraženému článku zas geg zdwihagj, ze špjny cjdj, a wšeligak zastáwagj, aby opět tomu, o který se prwé zasazowali, smrtelnau ránu zasadili, kdy se toho od nich, gako od domnělých přátel, neyméně nadál. Neygedowatěgšj ale základy, kterými každé zgewené náboženstwj podwrátiti se wynasnažugj, nemohu zde zamlčeti, ač se wjc, než žádám, šjřjm. Přede wšjm twrdj, *že nenj žádného zgeweného náboženstwj potřebj; an rozum sám dostačuge, člowěka k té dokonalosti dowesti, gakékoliw dle swé přjrody dosjci může.* Hágj swau sadu i z wlastnostj božjch, gak se rozumem poznáwagj, i také z děgopisů lidských pokroků a bludů, okazugjce chlubně na nyněgšj

wěk, w němž, prý, tolik newěry a neznabožstwj se nalezá, než za wěků minulých, kde podlé sgednoceného swědectwj historiků wjra w zgewené náboženstwj tau neymenšj pochybnůstkau natrhowána nebyla. Za tauž přjčinau *uwáděgj za druhé w pochybnost samu možnost něgakého zgewenj od Boha,* nemagjce za giné, než že člowěk ani toho smyslu nemá, kterým by se k Bohu a Bůh k němu pro nepostředečné zdělowánj božj wůle odnášeti mohl; aniž také, kdyby gaké zgewenj možné bylo, geho prawost a gistotu od bludu a podwodu rozeznati umj.

Protož wyhlašugj wšecky duchem božjm nadšené muže manjm za podwodnjky nebo za podwedené.

Ač pak po těchto dwau zásadách ničehož se wjce k wywrácenj zgeweného náboženstwj nedostáwá, *nelitugj předc nowj, protiwnjci křjže snahy ani práce, aby také wjru historickau* w skutečnost božjho zgewenj zničili. Tudjž sestawugj brzo domnělé odpory w ewangelickém učenj a děgopisu tak mistrně, že gedno druhému odpjrá, a sami wywolenj božj (by gednak možno bylo) o wjru by připraweni byli; brzo ale, postawiwše se na wznešené stanowiště swětobčanstwj (kosmopolitismu), widj w rodině Adamowě na tisjce přepodiwných wěr, z kterých gedna druhé odporuge, gedna druhau kaceřuge, a předc sobě každá půwod z Boha a prawdiwost osobj. „Nic," dokládagj, „nenj gistěgšjho, gako to, že w

Bohu odporu nenj; a pročež ani w geho zgewenj odporu býti nemůže. An pak w těchto wěrách wšudy z odporu na odpor padáme, gest patrno, že ani gedna z nich z Boha bezpostředně nepošla; gelikož se bez rauhánj o Bohu pomysliti nedá, žeby, gsa *otcem wšech lidj*, gednomu toliko národu, w gednom kautě swěta se zgewil, a miliony druhých země synů we tmě a bludu tápati by dopustil.“

An tak nyněgšj protiwnjci křjže z gedné strany potřebu i možnost zgewenj božjho upjragj, geho děgoprawnau skutečnost za přelud, za powěry a klam w spisjch i na besedách wzdělanců směle wyhlašugj; přewrhugj z druhé strany slowem i přjklady každý ušlechtilý mraw a wšecky řády, kterými se žádosti a wášně lidské na uzdě držely, *zgednáwagjce si tjm w srdci člowěka nepřemožitelného podpůrce a spolubogownjka proti zgewenému náboženstwj.* Ctnosti, gegichž nebeské wnady naši otcowé ani dosti spanilými barwami doljčiti nemohli, potahugj se napořád před saudnau stolici rozumu, a neypřjsněgšjmu wyšetřowánj podrobené, kladau se w otázku, zdaž gsau tauženj a lidského milowánj hodny? zdaž negsau okolnosti, w kterých od nich ustaupiti netoliko wolno, nýbrž i slušno? Neprawosti obecnau ošklíwost budjcj nacházegj hágitele i omluwy. A gako gsme prwé wjru zwlášť na kořeně a w duši mrtwenau býti spatřili, tak opět mrawnost na základě se wywracj. Tobě

přjteli, znagjcjmu se do plodin nowěgšj maudrosti nenapjši z té strany nic nowého a nepowědomého; ale k našim dobrým otcům, genž před padesáti gen léty zesnuli, kdyby možno bylo mluwiti, *ti* by se wěci ze swěta docela giného slyšeti domnjwali, gestli bych gim řekl, že se nynj *pokoře*, gindy za matku ctnostj pokládané, wšecka cena ušlechtilosti odgjmá. Toliko za powahu ujzkých dušj, neznagjcjch se do wznešené důstognosti člowěcké, wyhlašuge se tato božská ctnost; na proti tomu mluwj se o weliké potřebě, aby každý člowěk, swau welikau hodnost uznáwage, směle k *Bohu* se postawiw wyřknauti mohl: „*Ty i gá gsme občané gedné mrawnj řjše, gednomu mrawnjmu zákonu podrobeni.*“ Tauž měrau držj se stydliwost panenská pauze za znamenj powěrčiwého, *klášternjho* wychowánj, (a gakau wýznam: *klášternj* teď myšlénku budj, komuž neznámo?) smělost ale a wšetečnost ano nestydatost wilná docházj ochrany, wýmluw, ba i podpor, gsauc za uměnj wyhlášena, kterým se žiwot sladj. I poslušnost, která gindy wšecky řády we státu i w cjrkwi zdržowala, padla w klatbu, tak že gsme nedáwno za neposlušnost občanské koruny rozdělowati, a gj „*rekownj myslj*“ nazjwati spatřili. Giž to zagisté tak daleko přiwedli nowěgšj nepřátelé náboženstwj, že otázku Pilátowu: „Co gest prawda?“ také k tomu: co gest dobré? obracj, magjce za to, že ničeho nenj, coby samo w sobě dobrým, slušným a spra-

wedliwým bylo. „Kdo, prý, mezi Araby laupež položj za zlé? kdo panictwj, gednoženstwj mezi Turky za dobré?“

Aby pak wjtězstwj stálého sobě ubezpečili, newywracegj pewnosti a twrze křesťanů, nepáljgegich pjsemnj umluwy, ba ani kněžj tolikéž nepronasledugj, gako stařj wyhnanstwjm a mukami; ale swrchowaným posměchem, pomluwami, ctiutrhánjm w tak hlubokau potupu a opowrženj ge swrhugj, že slowa i oděw žalářnjch wěznů hnedle wětšj wáhu a důwěrnost zbudj, než řeč a oděw kněžský. Nemysli pak, žeby toliko na katolické kněžstwo dotjrali, toť ge arci w gegich očjch neywětšj nenáwisti hodno, a naň se až potud střely gedem neyostřegšjm nakalené metagj; protoť se žádnému kněžstwu zgeweného náboženstwj geště amnestie nepodepsala. Daleko za zgeweným náboženstwjm ležj hlawnj záměr našich nepřátel, a kdokoli před njm stogj, buď že se giž knězem, pastorem, rabjnem nebo ulemau nazjwá, překážj gim a musj s cesty.

W obecném lidu se owšem podobné nauky tak zhusta nerozšjřily; ale za to se mezi stawy wzdělanými den ke dni hlasitěgi i smělegi zdomácňugj, a gen málo pozornosti třeba, uhljdáš, že gim i do lidu sprostého připrawuge se cesta. Co znamená ta přepiatá snášeliwost, která i mezi lidem pokřikuge, že se brána nebes židům i pohanům tak ráda gako křesťanům otwjrá? Co působj za diwy ta gedinká průpowěď mezi lidem, že nábo-

ženstwj gen pro sprostý lid gest wymyšleno? Gakého potwrzenj nalezá taž průpowěď w srdci sprostého člowěka, když wstaupiw do přjbytku swého představeného, podiwná města a geště podiwněgšj zrcadla na stěnách spatřuge, obraz ale ukřižowaného nadarmo okem swým hledá, nebo když s tjmže představeným na poli i na lauce, w hostině i w kanceláři, ne pak w kostele, leč ku pohoršenj se potkáwá? — Ale ku podmaněnj obecnjho lidu, gak mile stawowé wzdělanj do newěry zasnowáni budau, wědj naši nepřátelé kratšj a bezpečněgšj cestu, než gest dlauhé wywracowáuj náboženských prawd. Oč se srdce zasadj, proti tomu se hlawa nikdý dlauho nerozpakuge. Gen tři kauzelná slowa: „*štola a desátky se zrušj*“ potřebugj wyřknauti, gen lid *z poslušnosti* wywázati, a spatřjš, přjteli! s hrozným úžasem, gak se i lid, ta až potud tichá woda s gekotem přes swé břehy rozlige, a náboženstwj zgewené, aspoň na čas, gako swého nepřjtele w nenáwist wezme.

Co mám, přjteli, geště přidati, aby se dotwrdilo, že cjrkew božj nikdý geště s nebezpečenstwjm tak strašným nezápasila, gako toto gest? Mám okázati geště na mračna, genž se u wýchodu i na západu proti řádům státnjm i cjrkewnjm stáhla, a giž, pohřjchu! swé hromy také do zemj našich neybližšjch sausedů na západu sypagj? Mám ti uwáděti wýtahy z řečj některých sněmowen, nebo na gegich časopisy, a giné knihy

okázati, w kterých se směle twrdj, že krom *rozumu* nenj božstwj, kteréby se člowěku kdy zgewiti chtělo? Wšeho toho ani slowem nedotknu; gelikož wěc zbytečná gest, tam na opadalý kwět okazowati, kde owoce dost hlasitě geho skutečnost dowozuge. Dost zagisté z uwedených řádků wyplýwá giž důkazů, že se na lodj Kristowu strašněgšj nebezpečenstwj walj, než s kterým geště kdy zápasila. Negsau to sice wlny, kteréby se wrchem do lodj přeljwati hrozily; nýbrž gsau to wody tiché a k wjru táhnau, w němžby loď i s plawci se pohřjžila; k skalinám plynau, na nichžby se podlaha lodičky zespod rozrazila.

Pochybowati ale o konečném wjtězstwj cjrkwe, nebylo by nic giného, než wlastnj newěru wyzrazowati; a newěry chránj Bůh (začež mu neskonalý djk skladám) i twé i mé srdce: ale čekati s nebe diwů nowých, aby prst božj swé djlo zázračně hágil, nezdá se mi wzdálené od pokaušenj Boha. Bůh pomáhá weždy gen těm rád, kteřj si pomáhagj sami; a pomoc geho až podnes chodj po cestách přirozených neyraděgi. Ti tedy, které k swému djlu powolal, zdwogenau silau o zachowánj náboženstwj proti geho nepřátelům zasazowati se musj. Neprospěge wšak wjce pálenj knih, klatba nebo křižácké boge wěci dobré; nýbrž tauž zbranj, kterau nepřátelé zgeweného náboženstwj cjrkew podwrátiti chtj, tauž sami poraženi buďte. Geli wšak swrchowaná potřeba, aby muži nad giné oswjcenj w každém ga-

zyku sofistické mudrowánj našich nepřátel celau silau poráželi, která gen při prawdě státi může: nesmj se z druhé strany zapomjnati, že se tak zgewenému náboženstwj gen půl a snad ani půl služby neprokáže. Bogowati, nepřjtele poráženi, gest potřebné, ano weliké a slawné *zlé*. Wálka se wůbec gen pokogi k wůli wede. Kdo pokog zgedná; kdo ho ubezpečj pewně; kdo nepřjteli každau cestu do wlasti napřed uhradj: *ten* si zjská slawněgšj o wlast zásluhy, než kdo nepřjtele byl gen porazil. Tak, drahý Kristomile, saudjm gá i strany náboženstwj. Geť třeba, aby se perem i hlasem mocně proti nepřátelským útokům hágilo; ale wětšj zagisté služba se mu prokáže, když do srdce wěřjcjho lidu se w chrámě i we škole tak pewně wštjpj, tak hluboko zasadj, že newěřjcjm giž napřed chuť zacházj, wálku proti němu zdwihnauti. Wložj-li se náboženstwj mládeži swětle, a pokud to při geho hlubokých tagenstwjch možno, srozumitelně hned do gegich útlých srdcj, a rostauc s nj stegným směrem u wzdělánj duševnjch i tělesných mocj bude-li bedliwě rozněcowáno, a wšeho, cokoliw by geho rozkwětu škoditi mohlo, šetrně chráněno, nadarmo budau se zdwihati wšecky moci temnosti na geho zkázu. Neboť prawda má wnady neodolatelné do sebe; gen kdo gi newiděl, nepogal a nezná, nebo gen na půl poznal, může gj odpjrati: komu swau nebeskau twář odhalila, toho gistě ani ostrost meče neodlaučj od nj.

Ale geště gednau prawjm, giž u neyútlegšj mládeže musj se náboženstwj wraucnostj žiwau wštěpowati. Kdykoliw srdce sladkého citu lásky schopno býti počjná, tenkrát také k milowánj Boha odnášeti se může; kdykoliw slowu swého otce wěřiti počjná, tu též slowa nebeského otce wěrau pochopj. A dokud srdce roste, dokud duše mladistwá swé známosti rozšiřuge, dotud nesmj ani náboženské wzděláwánj zanedbáno nebo protrhowáno býti. Weta po náboženstwj, shledá-li dorůstagjcj mladjk některým rokem, že mu giž tak gasně neswjtj, gako w domě otcowském, že w geho srdci tak blahého tepla, gako gindy, nerozljwá, nebo že se před geho očima do tmawého raucha zahaluge. Od té doby počne naň mládež gako na dětinskau hračku pohljžeti — a zapomjnati.

An gsem tuto, přjteli, wěrně wygádřil, gak weliké nebezpečenstwj zgewenému náboženstwj hrozj; an gsem aspoň několika slowy nawrhnul, gaká potřeba nás nabjzj o náboženské wzdělánj mládeže wšj silau se ugjmati, gelikož nepřátelé naši zwlášť mládež swáděti usilugj: dowoljš, abych cokoliw se u wlasti w náboženském wzděláni děge, do přjštjch listů odložiw, řádky tyto s tjm ubezpečenjm zawřel, že gen prawé blaženosti swých mladých kraganů žádostiw, pera k listům těmto pozdwihl

Twůg

wěrný přjtel.

List II.

Nunquam legistis, quia ex ore lactantium et infantium perfecisti laudem. Math. 21, 17.

Drahý Kristomile!

Znage twau ohniwau lásku k náboženstwj Ježjšowu mohu sobě snadno pomysliti, že tě můg poslednj list zarmautil. „Možno-li uwěřiti, tak asi zaupěla duše twá, aby takowé náboženstwj, kterému swět za wšecku swau nyněgšj blaženost, za swá práwa i zwolnost, za swé uměnj a maudrost, ano i za swé lepšj politické zřjzenj, a zachowánj wšeho pěkného, co kdy před křesťanstwem na swětě bylo, gedině děkowati musj, tak twrdé protiwnjky mezi samými křesťany naleznauti mohlo? Geště-li dost zkaušeno a stjháno nebylo, že i w těchto nowých časjch na ohniwau průbu se beře?“ A předc nesměl gsem ušetřiti twého zámutku, ač předzwjdaného, chtěl-li gsem z druhé strany dokázati, že w žádném wěku tak nutná potřeba na úřad apoštolský tak nedoléhala, o náboženské wychowánj mládeže wětšj horliwostj se ugjmati, gako za dnů těchto. Ale newolal giž Kristus: „Nechte maličkých ke mně přigjti?“ Nenj to we swětě dáwno rozhodnuto, že se žádná nauka dřjw důkladněgi a wřelegi mládeži do srdce wštjpiti nemá, gako náboženstwj? Nenalezl sám Rousseau, smeyšlege w swém Emilu ginák, brzo sprawedliwé wywrácenj swého škodliwého zámyslu? Nuže šetřmež giž bedliwě co se w našj wlasti s

tauto neydůležitěgšj naukau stáwá, a gak se mládež česká proti tomuto hrozjcjmu nebezpečenstwj i zas proti nezřjzeným pudům wlastnjho srdce hradj. Wděčně sice uznáwám, že školnj naši zákonowé na zwedenj náboženské neypřjsněgi dotjragj, gakož na wěc, kteráž člowěka we wšelikých změnách žiwota bezpečně prowádj, aniž mu kdy zcela klesnauti dopauštj. Náboženské nauce gest neywětšj počet hodin wykázán; náboženstwj má swé neypowolaněgšj učitele a na prospěch w té nauce béře se u wyswědčenj práwem neywětšj ohled. Než, kýž by možno bylo neřjci, že w této předůležité nauce práwě to nešťastné tlačenj na německau řeč wšecku prozřetedlnost nábožné wlády a gegj spasitelné přjkazy na zmar uwádj! Ach, Kristomile! Tu práwě wlasť drahá, rozhaliwši swá ňádra, a okazugjc k srdci, wolá: „Zde má bolest neywětšj!“ O přigde-li lékař dost maudrý a dobrý umjrniti gegj bolesti? —

Wkročme giž do neypředněgšj lidské společnosti našich měst — kde hlawnj školy *), — totiž mezi rodiče a djtky. „Zegtra se počne škola“ — tak slyšjme otce mluwiti, genž se toho buď z náwěštj na domě nárožnjm přilepeného, nebo z uwedeného giž dle zákona pořádku, anebo z kostelnjho ohlášenj dowěděl. — Tobě Wogtjšku, (nebo spjše Engelberte, Adolfjčku) pět let giž

*) Snad dokonce bez připrawugjcjch škol triwiálnjch čili farnjch, aneb kde prwnj třjda oněch tyto giž doplňuge.

minulo, musjš tedy do nj.“ Djtě swolnge s radostj; widjť swé o něco staršj druhy wesměš tau cestau kráčeti; učitelem se mu wjc nehrozjwá, a zwědawost i gistý pocit o wětšj platnosti, kterauž tau cestau nabude, malugj mu školu barwau růžowau.

Až potud se mluwilo na djtě pauze česky; neboť otec i matka w českých městech, byť také německy uměli, byť té řeči w besedách a na hostinách wůbec užjwali, doma předc, gelikož gim čeština přirozeněgšj, k wygádřenj srdečnosti ochotněgšj, gen gazyka Čechům národnjho potřebugj. Ano i němečtj rodičowé českých měst dáwagj na děti, aby wjce řečj poznaly, mluwiti česky. W gazyku českém wygádřowalo djtě až potud wšecky swé city srdečné; w něm poneyprw swé bolesti a žalosti gewiti, Boha nazjwati a k němu swé kraiaunké modlitby konati se naučilo. Řjkalo se mu: „Když se modljš, musjš na Pána Boha mysliti; prosjc aneb děkugjc za chleb, a cokoli s milým Pánem Bohem mluwjš, třebať, abys naň a na to co žádáš, pěkně myslilo; neboť Pán Bůh má w ošklíwosti modlitbu, o které srdce a duše nic newj.“

Tak zwedené djtě wstupuge do školy, nesauc w sobě tolik zwědawosti, co se do geho djtěcj mysli wegde. Ale sotwa že tam wkročilo, počjná se mu wšecko w giném swětle okazowati. Wykazuge se mu mjsto k sezenj — dá se znamenj — nastane ticho — pan učitel otwjrá usta

— a wece: „Zum Gebet.“ Weškerá škola wstáwá, kleká — gak kde učitel co za hodněgšj uznal. Náš nowáček se s podiwenjm ohljžj, a — wstáwá — kleká také; widj swé druhy znamenati se křjžem, spěchá swau ručinkau též, aby ge dohonil. A teď počnau promjchanj hlasowé spolužáků z čerstwa, z dlauha, tiše, hlasitě, zpěwně, gak totiž móda a chuť kde uwedla, něco šweholiti, z čehož mu ani gedna slabika, wygma důrazné „Amen“ známa nenj. Trwá to několik dnj, než se náš nowáček opautá, — a počne take hlaholem swým přizwukowati — a když špaček často předřjkáwaná slowa konečně wyhláskuge, muselby náš český žáček welmi nečeský gazyk mjti, aby do roka swůg „Vater unser“ pořjkati neuměl, a wida při tom, že se před a po takowém řjkánj křjž dělá, což swé rodiče před modlitbau a po modlitbě také děláwati widj, wyswětlj sobě snadno, že to modlitba gest, gjžto se tu hned prakticky učj. — Do školy chodj, aby prawé od neprawého rozeznal. I wjť tedy, co ge prawá modlitba; wj mnoho-li wáhy magj do se slowa, která mu rodiče geho o modlitbě do srdce wkládali! —

Nynj počjnagj školnj práce, týkagjce se pauze liternjch známostj. Mnoho-li w nich prospjwati může, powědělo se ginde. Ale teď docházj také na hodinu náboženstwj určenau. Pán, gemuž náš nowáček giž dřjw na potkánj ruku ljbáwal, a genž přjwětiwým pohledem, nebo i slo-

wem geho sobě důwěru zjskal, wcházj do školnj swětnice. I raduge se, an daufá, aspoň z geho řečj něčemu se naučiti a za dlauhau chwjli w předešlém mučitelném sezenj náhradu wzjti. Než ubohý duchownj s německým katechismem w ruce, sewřen spolu zákonem a nemaudrým očekáwánjm rodičů, aby gich djtky při zkaušenj hbitě po německu odpowjdaly, sotwa na ně laskawě pohljdne, klade nesrozumitedlné gim otázky — w cizj, gim neznámé mluwě, cokoli také rozum a srdce o marnosti geho práce namjtá, a zpamětné cwičenj w katechismu malém německy ukládá, nechtěge při zkaušenj se swými žáky za učitelem zůstati. Christofile! kolik kragjčků chleba zanese, kolik střewjčků, ljstků a slabikářů roztrhá náš žáček, než se takowým způsobem gen něco po paměti odpowědjti naučj? Gest to pokrm dětem, dle apoštolské rady, zážiwný? Gest to ono mléko, gaké dal sw. Pawel Korintským (giž dospělým) ku pitj, dokud silného pokrmu nemohli snésti? Byl-liby Kristus, sw. Pawel anebo miláček geho Jan, žádagjce naše české maličké u sebe mjti, anebo ge osobně nawštjwiti, také německau řečj na ně mluwili? — A nemáme my se kněžj před každým gednánjm na to ohlédnauti: Co, a gak by w takowé přjpadnosti Kristus a geho sw. Apoštolowé byli gednali? Rozumjme, tak gednagjce, Kristowě žádosti: Nechte maličkých přigjti ke mně? Zdaž spjše mezi Krista a maličké nestawjme nepřestupitelné hradby? Zdaž spjše

Krista nezahalugem, aby chtjce k Němu, nepoznali Geg, widauce, newiděli Geg, a slyšjce hlas Geho, neslyšeli? Nemá náboženstwj, gsau člowěku za průwodce od kolébky až k hrobu určeno, geho očjm gasně, nohaum bezpečně, a tudyž zřetelně i wraucně wstjpeno býti? —

Ale nesmjrná wěci duležitost ukládá mi za powinnost, o té wěci něco hlauběgi pogednati. *Náboženstwj gest, gakkoliw neywýš potřebná, a wšak dětem předc i w materském gazyku welmi těžká a zatmělá nauka.* Býwáť katecheta, sebe wýborněgšj, užjwage řeči pauze materské, gistě welmi spokogen, nabuda přeswědčenj, že dwě třetiny geho žáků předepsanau část w gednom roce náležitě pochopily. To ginák býti nemůže; neboť náboženstwj se objrá, dle swé přirozenosti, samými metafysickými či nadpřirozenými ponětjmi. K těm gest ale duše giž na myšlenj uwyklé a přemjtánj schopné třeba, čehož se u dětj, pro roztržitost gegich wěku přirozenau, welmi pořjdku nacházj. Nemůže-li se dospělý člowěk bez těžkosti k Bohu pozdwihnauti, gakž toho na djtěti žádati můžem, — na djtěti, gehož citelnost bez pořádku gen toho, co kde letj, zpjwá a chřestj, sobě wšjmá? Gakž to o Bohu bez těžkosti má mysliti, genž ani do oka, ani do ucha nepadá? Gakých ale — swrchowaný Bože! tu teprw těžkostj, když se náboženstwj — toto oku lidskému samo sebau tagemné swětlo — geště přes to do swjtilny z černého, neprohledného skla

zawjrá? Gakž tu geho swětlo pochopj? Držjme se w tom našeho božského wykupitele, genž zapowjdá, swětla pod kbelec stawěti? genž swé náboženstwj rowná městu na wrchu wystawenému a založenému a ze wšad spatřitelnému? A o té wěci musj se teprw psáti! I nemůžem tedy powažugjce tu těžkost náboženstwj za giné mjti, než že zákon školnj, genž úplnému wyučenj náboženstwj šest let wyměřuge, welmi maudrý gest; ale nenj-li potřebj mezi českými dětmi německy cwičenými, a mezi pauze německými swau wlastnj řečj učenými, rozdjlu činiti, a oněm wjce geště let k učenj uděliti? —

Hlawně pak rozpadá náboženská nauka w náboženstwj wěroučné a mrawoučné. Arciť se má rozdjlu toho gen w knihách šetřiti, a nikdý w žiwotě. Galowé bude gistě náboženstwj wěroučné, negsauc spogeno s náboženstwjm mrawoučným, gako strom hustolistý nežena k owoci, gako slunce zimuj, genž swjtj a nehřege: ale bez skumného náboženstwj dobrých mrawů daufati, gest oprawdu tak marné, gako ode stromu bez kořene a bez kwětu owoce čekati. Kdo nám wěroučné náboženstwj do srdce wštjpj, ten nás mrawům nenaučj nikdý; a kdokoli zemdlj a zkalj naši wjru, poskwrnil a porušil tjm samým také naše mrawy. Z wjry berau mrawy swé neymocněgšj podpory i pohnútky, a pro mrawy se opět wjra pokládá; we spogenj swjtj a hřegj obě: rozpogené, aneb ogedněné nedagj swětla, odeprau

tepla. Neprawjmť nic nowého, a tedy také nic do pochybnosti swodného!

Ale ani w tom, drahý Kristomile, newegdem w odpor, řeknu-li, že se pewné stawenj gen na pewném základu stawěti dá, — nebo ginými slowy: *gen na gasném a zřetelném učenj wjry možno založiti swětlé a bezpečné učenj mrawů.* Bude-li učenj wjry matné a negisté, as gako spořj paprskowé, gež měsjček nočnj dobau skrz husté mraky na stézku opozdilého pautnjka trausj: i budeť také učenj mrawů matné a negisté. Při matném wšak a negasném pochopenj wěroučného, a tudjž i mrawoučného náboženstwj nastane gistá polowičatost náboženského zwedenj. A nad tu nenj člowěku nic škodněgšjho. Skrze ni, gako to přiwřenými toliko dweřmi — wlaudj se do geho hlawy i powěra i newěra. Lépeť bez dweřj; tak se nedá člowěk aspoň na twrdé spanj!

A práwě do tohoto neynebezpečněgšjho stawu polowičatosti w nábožných známostech gest mládež naše na tak zřjzených školách wedena. Tři léta gj ugdau, an se sotwa čtenj a pjsmu mechanicky naučj, a mezi tjm nenabýwá hlawa žádných nowých, aspoň žádných swětlých ponětj: ale za to srdce giž pustne, giž paušti neštěpné wlky, před metlau ge pokrýwagjc, a mnohá w pozdnjch létech až k hrozné wýšce zrostlá neprawost, w těch giž létech wtraušená, proto gen tak bugně a hluboko rozkořeniti se mohla, že nic gegjho rozmnoženj netěsnalo. Wždyť sobě geště wzpomjnáš na

prwnj léta, která gsme w B***, magjce se německy učiti, stráwili. Nebylo prwnjch dwadcet měsjců celé naše nábožné učenj pauhé pamatowánj? A předc byli naši wrstewnjci pauzj Němci, nemluwjce na nás ginák než německy. Gakle ale zcela ginák w pádu našem, kdežto djtky wyšedše ze školy na ulici i doma opět samé Čechy potkáwagj!

Předc gsme byli w létech přemjtánj bližšjch; předc byli gsme k studijm zwláště obráni; a djw giž náboženstwj w gazyku mateřském tak wyučeni, gak tomu tehdegšj, arciť ne pilné přjliš nawštěwowánj katechety w domácj škole powolowalo, — neřku, že nás mocněgšj pohnútky k učenj doháněly, než wůbec na neywětšj počet našich žáků působiti mohau. Nemůžem-li tedy směle twrditi, *že se u nich prwnj tři léta zcela, a to s nenahraditelnau škodau strany náboženého zwedenj na wěky tratj?* — A kolik se přednášj w těchto létech spasitelných prawd, kterýchž katecheta w budaucjch létech, giž gako známých, gen powrchně dotýká, chwátage k wykládánj prawd, kteréž prwé pro útlý wěk za nezáživné powažowal. A rozuměgj giž w těchto létech žáci wesměs geho wýkladům? Řjdcj — gen hlawy wýborné. Střednj část, ta welečetná, z kteréž škola wlastně sestáwá, a na njž země pánu i cjrkwi neywjce záležj — z nawyklé giž nepozornosti a djlem z nedostatku gazyka německého, gen něco powrchně pochytj; prawda ale a gá-

dro pro ni ztraceno. Neznagjc počátečnjch prawd, nedostawši dřjw zážiwného mléka, nenj také s to stráwiti pokrmu twrdšjho, gj šjřegi newykládaného.

Nedey se, Kristomile, šáliti weřegnými zkauškami. *Ginákł gest náboženstwj* — či spjše *slowům nábožným — se naučiti a ge odřjkati, a ginák zase náboženstwj sobě w krew a wlastnost obrátiti, podlé celé geho ceny wážiti, a o ně se tak owinauti, gako břečtan o swau žerď, aby gako tu každý ljsteček, buď se zdál oku z pozdálj oružněn, předc při bližšjm dopatřenj widj se spogen býti s některau břečtanu haluzkau: tak též naše gednánj, celé obcowánj a každý krok pútah a spogenost s tjm keřem winným mělo, gehož ratolesti gsme.* Býwage u weřegných zkaušek slýcháš naše žáčky — chyba twrdého wyslowenj — owšem dost hbitě odpowjdati: ale newidjš-li, že se w ty dny obyčegně gen takowé částky k wyptáwánj objragj, genž se dřjw neyhustěgi opakowaly; že i přes to ne geden z těch připrawených či nastrogených žáků, gsa některau otázkau katechety oklamán, a drže gi za známé heslo, zcela opáčnau odpowěď dáwá? — Ale gdi k nim w den nezkušebný, obal otázku w neznáměgšj slowa; žádey účet z části nezkaušené; popros o wyloženj w český smysl; dey si wěc wyswětliti přjkladem z žiwota obecného wzatým: a brzo se s bolestj přeswědčjš, že ze sta ani deset twým žádostem nedostogj. Nuže

možno-li, aby při takowém zwedenj w náboženstwj, njmž se potřebná ponětj we wěrouku gasně nerozwinula; když prawý zanjmawý duch na srdce wřele nedolehnul, i náboženstwj samo, i cistj mrawowé, nemagjce pewného základu, každau chwjlj k pobořenj se nechýlili? Ale nenj o tu wěc pochybnosti, a wjce o tom psáti, byloby dokazowati, že slunce w noci neswjtj.

Že podobné náboženské wychowánj ani k obyčegným potřebám mladistwého srdce nestačj, gest wěc patrná; gak ale má uchowati mládež při náboženstwj za časů tak nebezpečných, gako naši dnowé gsau? Gak odolagj tak zwedenj mladjci neznabohům? Gak se uchowagj proti swůdnému wábenj swěta a wlastnjho srdce? — Ale zde na obranu myšlénky nenj; takto se spjš prodělá-wá napřed cesta ku pádu srdce i k ztrátě wjry, Powoljš-li, také o tom zdělj swé myšlénky s tebau

Twůg

wěrný přjtel.

(Pokračowánj.)

5. Duchownj Prostředkowé

proti hrozjcj

záhubné nákaze, Choleře.

Wyswětlenj w Kázanj,

drženém, po weřegném prosebnjm průwodu, na den sw. Wáclawa 28. zářj 1831. w hlawnjm chrámu Páně sw. Wjta na hradě Pražském.

Od Wáclawa Wiléma Wáclawjčka.

Pošli-li mor na lid swůg, obrúte se pak lid, genž slowe lid můg, modlilby mi se, a hledalby twáři mé zde, a činil pokánj od zlých cest swých; i gá wyslyšjm geg s nebe, a odpustjm gim hřjchy gegich a uzdrawjm zemi gegich. (2. Paral. VII. 13, 14.)

Slawjmeť dnes wýročnj památku sw. českého wéwody mučedlnjka Páně a patrona našeho, swatého Wáclawa, a wykonali gsme práwě weřegný prosebnj průwod, aby milosrdný Bůh na mocnau přjmluwu swých Swatých a Wywolených, zwláště pak českých našich sw. patronů, a gmenowitě sw. Wáclawa slitowal se nad námi a zemj našj, ochrániw nás od záhubné nemoci, kterážto ze wzdálené Asie až bljzko k nám se rozšjřila, a giž tisjce lidj rychlau a bolestnau smrtj uchwátila. I gest to ráně morowé podobná nemoc, — cholera nemoc — a mor, nýbrž giž pauhé geho gméno, gak gest nám strašliwé a hrůzy plné, ačkoli, djky Bo-

hu, nemoci té z wlastnj geště zkušenosti neznáme! Kde ona gednau wznikne a se usadj, otrawuget lidi nepřestáwagjc; a ged tento nenj gako giné látky nemocj takowý, aby ty, kteréž zachwátj, gen zponenáhla zemdlil, a potřebného gim času popřál k náležité přjprawě na powážliwau cestu do wěčnosti; nýbrž gest, zwláště zanedbáli se rychlé pomoci, i náhle smrtjcj. Toho zakusili předkowé naši. Giž sice dřjwe wyskytla se morowá nemoc w několika mjstech českých ku pomezjm Slezským; ale teprw l. P. 1713 dokonce do hlawnjho našeho města se prodrala; pak po něgaký kratičký čas ulewiwši, opět téhož roku dne 22. měsjce srpna wznikla, a až do poslednjho měsjce března 1714 trwala, a sice w takowé prudkosti, že na tisjce lidu, a skoro dwa miliony wšelikého dobytka umořila. I kdož tedy, kdožby byl ze žiwých tehdáž tworů při žiwotu byl zachowán, an gim wšem smrt gako wšeobecná hrozila, kdyby nebyla ruka Božj na skraušené wolánj lidu těžce nawštjweného gedowatému praudu w náležitý čas přjtrže učinila?

Ó, mogi Neymilegšj! gaký to smutný obraz představuge se před naše oči! a gaký dotisk musj to na nás učiniti, powážjme-li, že zhaubná tato nemoc, ač w giném, a wšak neméně hrozném wýgewu hrozj nynj i nám a kraginám našim? Ach, což začneme, ke komu se utečeme, a gakých se prostředků uchopjme, abychom znikli hrozjcjho nebezpečenstwj? — A wšak odložme wšecku přj-

lišnau bázeň a wšecken strach nemjrný, genž neslušj na křesťany, gelikož wědj, že bez wědomj a dopuštěnj Božjho nic se neděge na swětě; nýbrž že bez wůle geho ani wlas gediný nespadne s našj hlawy,*) a že *milugjcjmu Boha wšecko, i to neyhoršj zlé dopomáhá k dobrému.***) A pročež srdce netrašme, ale Pána pewně se držme, a do wůle geho otcowské důwěrně se odewzdeyme. *Kohož miluge Pán, tohoť tresce,* učj apoštol.****) — Spolu pak podiwné opatrnosti křesťanské mjsto při sobě deyme, wšemu wolně i wděčně se podrobjce, což řjzenj zemské maudrau radau lékarskau k ubráněnj této nebezpečné nemoci welehlasně nařizuge a ustanowuge. Wždyť nesmjme bez potřeby w nebezpečenstwj se wydáwati, nesmjme w pomoc Božj swéwolně spoléhati; nýbrž prostředků nám užjwati dlužno, gichžto Bůh i tehdáž, když tresce, proti dopuštěnému zlému milostiwě propůgčuge. *Cti lékaře pro potřebu,— od Boha zagisté gest wšeliké lékarstwj,* dj Duch sw. skrze usta maudrého Syracha.*****) — Přede wšjm ale a obzwláště srdce swá od duchownjho moru, genž gest hřjch skrze krew Beránka, kterýž snjmá hřjchy swěta, očišťme. Tato předrahá krew, na dřewě křjže wylitá, gest tagemstwj plný lék, genž wšecko naprosto zlé hogj a léčj na čisto, a Boha krotj, aby

*) Luk. XXI, 18. **) Řjm. VIII, 28. ***) Žid. XII, 6. ****) XXXVIII, 1. 2.

odložil metlu trestagjcj swé sprawedlnosti. Neběl tedy, křesťane! toliko přjbytku swého, abys choleře ubránil přjstupu; ale oběl také duši swau a připraw upřjmnau a skraušenau zpowědj milému Spasiteli w sobě stan, kdeby se se swau milostj a swým božským požehnánjm zase mohl usaditi. Neyswětěgšj swátost w srdci twém bude tobě neylepšj ochranau proti wšelikým nehodám, a wyswobodj tě od nepřátel twé duše, a prospěšno-li tobě bude, i také od anděla smrti. Tudjž giž také s čistým srdcem čisté ruce k slitownému Bohu pozdwihnauti moci budeš, genž w hrozjcjm nám nebezpečenstwj sám gediný pomoci může, a s prospěchem ti giž také bude wzjwati geho Swaté, naše české sw. ochránce, — swatého Wáclawa, aby nehodné twé prosby hodněgšjm swým orodowánjm podporowali.

Eyhle toť gsau prostředkowé, gichž w nebezpečném tomto čase užjwati máme; a' sice:

1. Wýhost deyme a warugme se duchownjho moru, genž gest hřjch;
2. Wzjweyme o milost a slitowánj Boha srdcem wěřjcjm, skraušeným a nábožným, a
3. Prosme též milé geho Swaté, — sw. Wáclawa — o mocné gegich přispěnj a zastánj.

Swatý Bože, swatý silný, swatý a nesmrtedlný Bože, smilug se nad námi! — Sw. Wáclawe, ochránce náš, orodug za nás! —

I.

Paměti hodno, že giž pauzj pohané mor za trest Božj pokládali, a sám ho Hypokrates záhubau hroznau a strašnau*) nazjwal, poněwadž totiž geho rozptýlenj a nákaza wždy tak diwné býwaly, že mu ani lékařowé nemohli dosti wyrozuměti. Podobně předkowé naši tauto morowau nemocj přestjženj za trest Božj gi wydáwali, a wraucné pokánj činjce w Bohu toliko naděgi a utěšenj swé skládali. Užiwše dřjwe prostředků duchownjch, k tělesným teprw důwěrně se utjkali. Že pak mor za rozličných časů od Boha na lidi poslán byl k potrestánj gich, ze wšj pochybnosti wywádj pjsmo sw., gakož giž z gediného textu našeho patrně widjme: *Dopustjm-li mor na lid swůg,—obrátě se pak lid můg, činilby pokánj od zlých cest swých, i gá odpustjm gim hřjchy gegich, a uzdrawjm zemi gegich.* Tu mluwj tedy Hospodin sám o giném geště moru, a sice o moru, který daleko horšj gest nežli prwnj; nebo dj netoliko: *Uzdrawjm zemi gegich*, ale také: *odpustjm gim hřjchy gegich.* Gest tedy dwogj mor, geden těla a druhý duše, onenno následek tohoto, tento pak přjčina a trest onoho. A pročež chceme-li zniknauti hrozjcj nám záhubné nákazy, wůle-li w tom bude Božj, hřjchu a

*) *Το διον* od *διω* mjsto *δέω*, *δειω* děsiti, lokati, báti se, utjkati etc. Imperfec. verb.

neprawosti se warugme, kteréžto duši usmrcugj, gako mor tělo.

A sice hubjcj to mor duše, horšj než onen těla, když kde w některé obci, w některém městě mnoho neswědomitých a neslechetných lidj gest; ach! snad dokonce wjce zlých než dobrých a sprawedliwých, kteřjžto wšecken giž cit pro to, co prawé a prawdiwé, co dobré a powinnost gest, w sobě ztupili, u nichžto ani domluwy, a wýhrůžky božj, ani wýstrahy horliwých učitelů a kazatelů, bedliwých představených a laskawých, dobrých přátel wjce neprospjwagj; — kteřj dokonce plesagj, když zlého, mnoho zlého natropili, a neprawosti na neprawosti namnožili. Tiť gsau netoliko gako na těle nemocnj, od nichž i ginj mohau nakaženi býti, nýbrž gako skutečně mrtwi, genž morowý puch od sebe wydáwagj, a wšecko okolo sebe nakažugj. Ged, — smrtjcj ged duše gsau hřjšné gegich základy, které z wnitř nešlechetného swého srdce w bugných řečech wypauštěgj; a ged, smrtjcj ged duše gsau hanebnj gegich skutkowé k pohoršenj a nákaze giných!

Hubjcj to mor, mor duše, když w některém městě, w některé obci wšecko porůznu se děge; když geden druhého w obchodu a obcowánj podwádj a klame; když gedenkaždý swé gen tobolky hledě na sprawedlnost nedbá, a prawdu prodáwá pro časný zisk, z přjzně aneb bázně lidské; — když každý, gakž gen může, z těžkých swých powinnostj se wywazuge, zahálj nežli pra-

pracuge, raděgi krade, nežliby se žiwil poctiwě; — když obywatelé nestřjdmosti a marnotratnosti oddáni gsau; když swatý stud panenský bez ostýchánj porušen býwá, a mladj lidé gako kůň bez uzdy, genž rozumu nemá, toliko tělu swému howěgj a libostem geho. — Mor to duše, když w rodinách a domjch zmatek a různice panugj; když tam satan wcházj a wycházj, a nenj mjsta popřáno Bohu a Ježjši; když manželé sobě newěrnj wespolek se trudj a saužj, i hryzau a rwau hůře než odpowědnj nepřátelé; — když rodiče djtek swých zanedbáwagj, gich bez kázně a bázně božj wychowáwagj, neb i wlastnjm přjkladem k hřjchu a neprawosti swáděgj. Ach! kde takowý gednau nepořádek se zmohl, tuť počjtagj obce a rodiny wjce duchowně mrtwých, nežli w čas obecného moru býwá zemřelých; a což při tom neyhoršjho, gestiť, že tato mornj nákaza daleko okolo sebe sáhá a tak se rozgjdá, že pokolenj po pokolenj hubj a porážj, až ničjmž wjce nemůže uléčena býti.

Hubjcj to mor duše, horšj než onen těla, když kde w některém městě neboli obci wlažnost u wjře panuge, a lhostegnost k náboženstwj, gakoby bylo gedno gako druhé, bludné rowné prawému, wzniká a se rozmáhá; když kde choť Kristowa, cjrkew swatá, wážnosti swé tratj, služby božj zanedbáwány a kostely pusty býwagj; — když láska k Bohu stydne, soběctwj pak a nemilosrdenstwj mozoly chudoby sobě přiwlast-

ňuge, a bohaté lakomstwj trpjcjm audům Kristowým ničjmž nepřispjwá z dostatku swého, nedbagjc nic na slowa wěčného odplatitele: *Což gste gednomu z těchto učinili, mně gste učinili.* *) — Mor to duše, když kde nespokogenost s wrchnostj zemskau, kteréžto nenj gediné od Boha,**) se gewj a pronášj; když který poddaný přestáwá báti se a ctjti krále, a gemu wěrnost a poslušenstwj zachowáwati, ***) když proti geho zákonům a nařjzenjm reptá, gich pomlauwá, prácj přewznešených představených swých auřadů nepoznáwá, gim odpjrá, neb dokonce k pozdwiženj powzbuzuge pokogných! Ach, toť mor, — mor duchownj, genž často i morem tělesným se skonáwá, gakož to widjme na odbogných židech, kteřjžto i proto, že powinného poslušenstwj wypowěděli swé ač pohanské wrchnosti, netoliko zkázau města a chrámu swého trestáni, ale i morem a hladem zastiženi byli, tak že gich zahynulo na tisjce tisjců. ****) —

Odwrátiž dobrotiwý Bůh, aby to tak nebylo mezi námi! a wšak což spomůže pauhá dobrá žádost, nepřičinjme-li wlastnj swé ruky. Myť sami musjme se před tjmto duchownjm morem se wšj snažnostj opatrowati, a to tjm wjce, poněwadž mor duchownj daleko horšj gest, nežli

---

*) Mat. XXX, 40. **) Řjm. XIII, 1. ***) 1. Petr. II, 17. ****) Mat. XXIV, 7. Skutk. Apost. XI, 28. srow. Jos. Flaw. de bello Jud. IV, 6. a Antiq. XX, 2.

mor tělesný, gehož se tak náramně strachugeme a bogjme. Wždyť to gmenowanj hřjchowé činj, zlost, nestřjdmost, nečistota, že lidé nezdrawj býwagj, a smrtedlné nemoci mezi nimi powstáwagj; zlost, smilstwj, opilstwj, bohaprázdnost a zpaura popauzj k pomstě Boha. My se dnes modljme, by wěčný Slitownjk ochránil nás a zemi naši od hrozjcj nám záhubné nákazy — cholery; a wšak odstraňme wšecko od sebe, od obcj a rodin swých, což trestagjcj sprawedlnost geho proti nám wybjzj. *Čiňme pokánj a wěřme Ewangelium* *), aby prosby a modlitby naše Bohu byly milé a přjgemné, a zaslaužily od něho wyslyšány býti.

II.

Co Hospodin Bůh králi Šalomaunowi při poswěcenj chrámu Jerusalémského přisljbil, že totiž lidu swého od nákažliwých nemocj, a nemoci wšech nemocj, od záhubného moru wyprostiti chce, pakli k němu do swatého geho chrámu se utekau, ke twáři geho hleděti, pokánj činiti a skraušeným geg srdcem wzjwati budau: to činj on wždy geště, a tjm wjce pro nás křesťany, gednak poněwadž wlastně my ten lid geho, gemu na křtu sw. zwláště poswěcený gsme, **) gednak poněwadž chrámowé naši, kde k němu *w Swátosti*

*) Mar. I, 15. **) Efez. V, 25 — 27.

skrytému woláme, daleko swětěgšj gsau, nežli byl chrám Šalomaunůw.

Tohoibych owšem mnohými přjběhy a přjklady z cjrkewnj a obecné historie doljčiti mohl, a wšak přjběhowé domácj a wlastněgšj měgtež před ginými přednost. Toho samého času, o němž gsem giž zmjnil, když i w milé zemi české a hlawnjm tomto našem městě mor wypukl, a wšecko giž wůkol potjrati započal, gako sekač sena, genž bez rozdjlu wšecko co zachwátj koli na lauce, každau trawičku, každé kwjtko šmahem poráž: wzali ubozj předkowé naši w úzkosti swého srdce útočiště swé do chrámu k swatým oltářům, wolagjce k Bohu srdcem wěřjcjm, skraušeným a nábožným o milost a ušetřenj; a eyhle! Hospodin wyslyše wraucj hlas gegich, welel hubjcjmu andělu meč do pošwy zastrčiti, a — hognému umjránj stal se konec. Tak se tedy naplnila wěčně prawdiwá přjpowěď Páně: *Dopustjm-li mor na lid swůg, obrátě se pak lid můg, modlilby mi se, a hledal twáři mé, a odwrátil se od cest swých zlých; i gá také wyslyšjm geg s nebes, a milostiw budu hřjchům gegich, a od těch ran wyprostjm zemi gegich.* 2 Paral. VIII.

Nuže tedy, utjkeyme se i my sem do chrámu k sw. oltářům wzjwagjce a prosjce o milost a slitowánj Boha srdcem wěřjcjm, skraušeným a nábožným; a sice předně wzjweyme ho žiwau, auplnau, křesťanskau katolickau wjrau, *nebo bez*

wjry nemožné gest ljbiti se Bohu, gakž apoštol učj. *) A medle o gaké mluwj on wjře, nežli o oné, kterau hlásal knjže apoštolů Petr, hlásal ou (Pawel), a hlásali ostatnj apoštolé, gakož gi přigali od Pána a od nich náměstkowé gegich, zwěstugjce gi po weškerém swětě wždy w spogenj s hlawau cjrkwe, řjmským papežem, gakožto Petrowým náměstkem? Wzbuzugme tedy častěgi swau swatau, křesťanskau katolickau, apoštolskau wjru.

Prosme a wzjweyme o milost a slitowánj Boha prawau nepohnutedlnau důwěrnostj w milosrdenstwj geho. *Důwěř se Bohu a daufey w něho, a wyswobodj tebe*, napomjná maudrý Syrach.**) Cwičme se tedy we swaté naděgi; wždyť gest Bůh, Bůh náš i otec náš, který nás miluge, a wjce miluge nežli lidský otec milowati může děti swé, a *byť i matka nad plodem swým zapomenauti se mohla, nezapomene se on nad námi.* ***)

Prosme a wzjweyme o milost a slitowánj Boha prawau křesťanskau láskau a milosrdenstwjm k bližnjmu. *Almužna zagistě, když se dáwá w pokánj, wyswobozuge od wšelikého hřjchu.* ****) Ó, bylo-li kdy potřebj prawowěřjcjm mocně na srdce wložiti, kterak prawá láska křesťanská štědrá gest, nýbrž kterak sebe sama ochuzuge, aby milowaného Ježjše w chudých obohati-

*) Žid. XI, 6. **) II, 6. ***) Izai. XXIV, 15. ****) Tob. IV, 11. Dan. IV, 24.

la, kterak i toho neypotřebněgšjho se zbawuge, aby se o to s Ježjšem w osobě nuzných a potřebných zdělila, a kterak proto Swatj naši se postili, aby hladowých nakrmili, z oděwu se swlékali, aby nahých odjwali, wlastnjch peřin rozdáwali, a sami na holé zemi ljhali: — a naopak kterak *onen, kdož ucho swé zacpáwá, když chudý wolá, i on gednau wolati bude a nebude wyslyšen*; *) kterak cizj statek zadržuge, kdož z dostatku swého chudým neuděluge; (S. Aug.) nýbrž tolikeré laupeže se dopauštj, koliko chudých gest, kterým pomoci mohl a nepomohl (S. Basil.): toho bylo-li kdy potřebj dobře powážiti, tedy zagisté tohoto času, kde zastawenjm obchodu, z nedostatku weydělku mnoho pracugjcjch rukau zaháleti musj, a nemagj ubozj, čjmžby se obžiwili, a tak tedy hladem umořenj w neywětšjm nebezpečenstwj postaweni gsau, prwnj se státi obětj hrozjcj nám záhubné nemoci. Křesťane! nechceš-li se zdrawjm a žiwotem swým, o gehož zachowánj k Bohu woláš, spolu ztratiti duši swau, zachowey zdrawj a žiwot chudým, a budeš na nich mjti přjmluwčj w tomto trudném čase.

Prosme a wzjweyme o milost a slitowánj Boha w dokonalé ljtosti nad hřjchy swého celého žiwota netoliko z bázně před hrozjcjm nám nebezpečenstwjm, nýbrž z lásky k Bohu, poněwadž on neywyššj dobré a otec náš neylepšj gest, i také

*) Prjsl. XXI, 13.

když nás tresce. Giž Dawid pěl a modlil se: *Srdcem skraušeným a pokorným nezhrzjš, o Bože!* *) Zpytugme tedy každodenně, zwláště wečer, an uleháme, swědomj swé, a wzbuzugme tytýž gakože wjru, naděgi a lásku, tak i ljtost nad hřjchy swými.

Prosme a wzjweyme o milost a slitowánj Boha upřjmnau, skraušenau, dokonalau zpowědj ze wšech swých hřjchů; nebo ta gen působj upokogenj, a zgednáwá milost u Boha. *Kterýmž odpustjte hřjchy, odpauštěgjl se gim*; **) . . *Tobě dám klјče králowstwj nebeského, cožkoli rozwážeš na zemi, budeł rozwázáno i na nebi a t.d.* ***) O, nemylme se! kromě cjrkwe nenj žádného hřjchu odpuštěnj, žádného s Bohem smjřenj. Toliko cjrkwi odewzdal Syn Božj klјče duchownjho swého králowstwj, w gegjm toliko lůně složil on poklady swé milosti a swého slitowánj! Obraime se tedy záhy k horliwému, rozšafnému a apoštolskému zpowědnjku.

Prosme a wzjweyme o milost a ušetřenj Boha, častěgšjm přigjmánjm neyswětěgšj Swátosti, kdykoli to zpowědnjk za dobré uzná, wlastnj naše mdloba posily žádá, a čisté, láskau Božj rozčilené srdce dychtj po neynužšjm spogenj s Ježjšem. Kristus sám wolá: *Kdož gj mé tělo a pige mau krew, máť žiwot wěčný, a gáť geg wzkřjsjm* (k wěčné blaženosti) *w den poslednj.* ****)

*) Žalm. L. 19. **) Jan XX, 23. ***) Mat. XVI, 19. ****) Jan VI, 55.

Každodenně gest stůl připrawen, i proč liknugeme přistaupiti k němu? „Tento stůl“ pjše sw. Jan zlatoustý — „gest mocnost duše, sjla ducha, swazek důwěry, náš základ, naše naděge, naše spasenj, naše swětlo, náš žiwot.“ *)

Wzjweyme a prosme o milost a slitowánjBoha neobmezenau důwěrnostj k ukřjžowanému Spasiteli, gedinému Prostřednjku mezi Bohem a hřjšným lidstwem. *Kristus milowal nás, a wydal sebe samého za nás na smrt;* **) i čehož bychom tedy nemohli daufati od takowé lásky? W geho swatých pěti ranách nalezneme útočiště a spasenj. Skrze co stali se Swatj naši we wšelikých swých sauženjch a strastech, i w hrůzách smrti tak silnj, nežli skrze křjž swatý? Ljbeyme tedy křjž Páně, oplakáweyme u noh geho s Magdalenau hřjchy swé, rozgjmeyme swaté geho utrpenj, které podstaupil za nás, a my se spolu od božského Trpitele naučjme, prositi o milost a ušetřenj Boha s oddanostj do geho wůle, což křesťanských proseb neyhlawněgšj wlastnost gest. *Otče, chceš-li přenes kalich tento ode mne; ale wšak ne má ale twá se staň wůle!* ***) Toť řeč dobrého djtěte k dobrému otci; toť wýgew neywraucněgšj lásky k Bohu, Neywyššjmu, Neymaudřegšjmu a Neylaskawěgšjmu, bez gehožto

*) Hom. XXIV. in I. ep. ad Cor. X. **) Efez. V, 2. ***) Luk. XXII, 42.

wůle a dopuštěnj nic se neděge na swětě, a kterýžto ničehož nechce, nečinj a nedopauštj, leč co slaužj k našemu poswěcenj a wěčnému spasenj.

Pryč tedy se wšj zbytečnau, křesťana nehodnau bázni! wždyť spočjwagj osudowé naši w rukau Božjch, kterýžto i tehdáž, když tresce, netresce bez potřeby, než toliko aby nás od neyhoršjho zlého, od hřjchu wyswobodil a obrátil k sobě. A pročež uložil-li w lásce a maudrosti swé nás giž powolati k sobě, *staň se wůle geho!* Obmyti od hřjchů slzami swatého pokánj, a posilněni na cestu wěčnosti neyswětěgšj Swátostj — smjřeni s Bohem a se swětem, — můžeme pokogně smrti wstřjc hleděti, neboť dokonáme w Pánu wegdauce w společenstwj Swatých, gešto swé nesmrtedlnosti giž gisti, gen geště o naše spasenj starostliwi gsau, nepřestáwagjce za nás u milosrdného Otce se modliti. „*Sancti orant pro nobis.*“ *Swatj modlj se za nás*, učj s wšeobecnau cjrkwj sw. Augustin.*) K nim tedy, geště k těmto wyššjm laskawým našim přjmluwčjm a orodownjkům pobožnau mysl swau obraťme.

III.

Sw. cjrkew katolická učj, že „Swatj w nebi „s Kristem panugjcj Bohu modlitby swé za lidi „přednášegj, a že dobré a užitečné gest, Swatých

*) ad Psal. LXXXVIII.

„w nebi wzjwati, a k gegich orodowánj útočiště „bráti, abychom od Boha skrze Ježjše Krista na„šeho gediného Wykupitele a Spasitele milostj a „darů nám potřebných dosáhli.“ *) Swatj totiž w nebi stogj wždy geště s námi w spolku wedlé dewátého článku wjry: *Wěřjm Swatých obcowánj*; swazek pak čili základ tohoto společenstwj gestiť láska, kterážto, gakž apoštol učj, *nikdý newypadá,* **) nasledowně ani s tělesnau smrtj newymjrá. A pročež milowali-li nás Swatj, an w těle geště obýwali, a tauto láskau swau gsauce puzeni, modljwali-li se za nás, za duchownj blaho swých bratřj, i časný také gegich prospěch a gegich blaženost: i zdaližby nynj, an giž koruny dosáhli a twářj giž w twář hledj na Boha, genž pauhá láska gest, — nás milowati a za nás se modliti přestati mohli? Mohl-liby u p. swatý český wéwoda, tento otec wlasti swé, sw. Wáclaw, genž pokudž žiw byl a wládnul národem našjm, geg tak welice a welikomyslně milowal, že toliko gemu žiw byl a blaženosti geho wěčné a časné, — mohl-liby nynj, an giž oslawený stogj u trůnu Božjho, zapomenauti se nad dědictwjm swým, a nemodliti se wjc za lid swůg druhdy tak wraucně milowaný?

Powažme gen, gak mu hned giž časný žiwot swěřeného sobě lidu byl milý a drahý. Knjže

---

*) Conc. Trid. Sess. XXV. de invoc. Sanct. srow. Sess. XXII. c. 3. a c. 5. **) 1. Kor. XIII, 8.

kauřjmské Radislaw, muž hrdý a panstwj žádostiwý powstal proti němu, a odčnce u welikém čjsle sebraw brannau rukau proti němu do pole wytáhl. Giž giž wogska z obau stran proti sobě stála; ale ach! kterak krwácelo otcowské srdce Wáclawowo, an tolika lidu zahynauti mělo! O, ne! nechť raděgi umru gá, — nechť gá umru; — a z otcowské lásky, která umřjti wolj za djtky swé, wybjzj on odbognjka w saubog, wzkázaw mu: *Žádáš-li mého knjžetstwj, nežádey krwe tolika lidj.* — Giž proti sobě wygjžděgj, — Radislaw w brněnj oblečený, wéwoda pak bez brněnj, — giž dorážj bogowný Radislaw wšj silau na tichého a pokorného Wáclawa, smrtedlnau mu ránu zasaditi usiluge, když — ay! w tom wšecken poděšený s koně skočiw, na kolena před miláčka Božjho padá a wolá: *Milost a odpuštěnj!* Přjčina toho byla, gakž se potom sám o tom prohlásil, ta podiwná, že dorážege na Wáclawa zahljdl skwaucj křjž na přjlbici geho, a dwa muže welebné postawy, an wedau geg, z obau stran držjce a náramnau hrůzu působjce. a t. d. A kdož nám wypjše rozkoš, která laskawého otce země pogala, widaucjho, an takowým způsobem krew milowaného lidu geho šetřena byla? A tento milownjk českého swého lidu nemělby nás potomků swých giž milowati? nemělby nynj, an giž w sláwě Božj stogj bljzko trůnu milosrdenstwj, za nás orodowati, kdežto žiwotům našim hrozj tak záhubné nebezpečenstwj?

Odstupiž! Oslawenj přátelé Božj prosj za nás. orodugj za nás,*) zwláště pak neyblahoslaweněgšj Panna a Rodička Božj, Maria, a ti gešto s námi neyautlegšjmi swazky spogeni gsau, sw. naši češtj ochráncowé, sw. Wogtěch, sw. Prokop, sw. Iwan, sw. Wjt, sw. Lidmila, sw. Wáclaw, sw. Jan Nepomucký, a g. Tak orodowali Jeremiáš prorok, a Oniáš neywyššj kněz, dlauho po smrti swé za lid a swaté město Jerusalém, a sice ne bez dobrého aučinku.**) Taktéž se modlil orodownjk angel u proroka Zachariáše: *Hospodine zástupů. až dokawadž ty se nesmilugeš nad Jerusalémem a nad městy Júdskými, na než gsi se rozhněwal?* ***) A chceme-li wjce geště důkazů o modlitbách Swatých wnebi za nás, nahlédněme do zgewenj sw. Jana; — eyhle! zde padá těch čtyřmecjtma starců před beránkem, magjce gedenkaždý z nich harfu a báně zlaté plné kaděnj. Opteyme se apoštola, co to kaděnj wyznamenáwá? a powj nám, že to modlitby gsau Swatých za nás hřjšné a ubohé lidi. Pohlédněm tamto, a uwidjme, an giný opět angel se postawuge před oltářem mage kaditedlnici zlatau: i což gest geho zaměstknánj? *I gemu* (dj zgewenj Božj) *dáni gsau zápalowé mnozj, aby ge obětowal s*

---

*) Flavianus post mortem vivit: Martyr pro nobis oret! — wolali gednohlasně otcowé shromážděnj na wšeobecném sněmu Chalcedonském l. P. 451. **) 2. Mach. XV, 13. 14, ***) V, 12.

modlitbami wšech Swatých na oltář, kterýž gest před trůnem božjm. I wstaupil dým s modlitbami Swatých z ruky angela před Boha. *)

Wzhůru tedy, křesťané milj! wzhůru k nebi swé oči, swé ruce, swau mysl, swé srdce obraime, — k nebi, kde kraluge wšemohaucj a slitowný Bůh, Otec, Syn a Duch swatý, a kde panugj s Kristem geho Swatj a Wywolenj, naši laskawj orodownjci. Na gegich mocnau přjmluwu spoléhagjce modleme se:

Wzhlédni milostiwě, ó Pane! na skraušený lid swůg a wyswoboď ho z hrozjcjho nebezpečenstwj záhubné nákazy, a gakožto záwdawek twé milosti nám podruhé darowaný powažowati giž budeme žiwot swůg. Tobě, dárci geho, geg giž docela poswětjme. Wzhlédni na nás, wzjwagjcj tebe, a učiň s námi wedlé hognosti swého slitowánj. Chraň wlasti našj, chraň země české, chraniž gj skrze zásluhy twých wěrných ctitelů, gegichž drahé ostatky w nj odpočjwagj, a z nichžto mnozj swau gi krwj poswětili, a swau hrdinskau wjrau a swými welebnými ctnostmi gi oslawili. Chraniž gj obzwláště skrze dědice gegjho, twého welikého služebnjka, sw. Wáclawa. A wšak ne gak my, ale gak ty chceš, staň se! A nebo cožby prospělo, kdybychom zachowali

*) V, 8. VIII, 3. 4.

žiwota swého, ztratili ale nesmrtedlné duše swé? Wezmi tedy žiwot náš, gestliže umřjti nám lépe gest nežli déle žiwu býti. Ty wjš neylépe, co k našemu spasenj prospjwá; a wšecko, což nám prospěšno, gest w rukau twých. Naložiž tedy s námi wedlé maudrosti a otcowské swé lásky. Wždyť twogi gsme *buďto že žigeme, aneb umjráme.* *)

Swatý Bože, swatý silný, swatý a nesmrtedlný Bože! smilug se nad námi. Swatý Wáclawe! ozdobo české země, kwěte knjžat, kwěte nebešťanů! orodug za nás.

Amen.

---

*) Řjm. XIV, 8.

II. OZNÁMOWATEL.

a) Literatura.

1. *a*) Wünsche für eine zeitgemässe Reformirung der katholischen Kirche in Sachsen. Altenburg 1830.
b) Grundzüge der rein katholischen christlichen Kirche zunächst in Sachsen und Schlesien, von einem christlichen (?) Geistlichen. Dresden bei Arnold.
c) Sendschreiben an die 127 abfälligen Katholiken in Dresden von Sixtus. Dresden bei Arnold.
d) Die grosse Einheit der 127 antirömischen Katholiken in Dresden, oder die neu anhebende reine katholisch-christliche Kirche im Lande der Sachsen. Leipzig. 1831.

W oněch měšťanských rozbrogjch, kteréž lonského i letošnjho roku w králowstwj saském neřádily, utrpěli gsau od náboženského fanatismu tamněgšjch protestantů nemálo obywatelé katoličtj gak w městě tak i w kragi. Hanu a potupu museli gsau wšudy w swrchowané mjře okaušeti, zwláště pak tehdáž, když se pokusili z těch sobě činěných wýčitek a úkorů w mjr-

nosti se osprawedlniti. *) Ona wzteklost rozgitřeného záštj ewangelických spolukřesťanů (taktě se sami na zwali,) tak daleko dosahowala, až w neustálém wčzeli nebezpečenstwj negen swého gměnj, nýbrž i samého žiwota. Strašliwé byly ony wýhrůžky, gimiž celé roty sběhlé luzy proti katoljkům a gich duchownjm soptily, a kdyby řjzenj zemské nebylo w to mocně wkročilo, byli by snad mnozj tentýž truchliwý osud zakusili, kterýž katolické kupce Romsano a bratřj Sala potkal, genž od surowých protestantských ztřeštěnců dobywšjch se u wečer dne 11. Zářj 1830. mocně w gegich domy, nelitostiwě ztrýzněni bywše, patřiti museli, an wšecko domácj nářadj a wešken sklad zbožj zkažen a w niweč uweden gest.

Škoda tato udáwá se na 40,000 řjšských tolarů. Gakkoliw ale toto nelidské nakládánj ze strany protestantů welmi bolestně nesli katoljci Saštj, nicméně geště snad tjže rmautiti ge muselo dozwěděwšj se, kterak mnozj z wlastnjho středu gegich powstáwagj, a opowážliwé změny w učenj a w kázni cjrkewnj uwésti usilugj. *Dle udánj* **) 127 osob prohlásilo weřegně w dráž-

*) Tak wydal u př. gistý p. Struuz tři knjžecky pod názwem: „Einige Aufschlüsse betreffend die katholische Geistlichkeit Dresdens" plné gizliwých pomluw a nářků, kteréž owšem z žádného giného aumyslu nemohl sepsati, než aby lid proti katoljkům popudil. Když na to gistý katolický kněz w Drážďanech welmi mjrný odwod sepsal, byltě proto negen we spisu: *Bene* řečeném w posmech wzat, nýbrž geště w giných dwau zwláštnjch spisech: Gewissensfragen an und über die katholische Geistlichkeit in Dresden von Fr. Girardt, Pastor der reform. Gemeinde, a w onom: Auch einige Aufschlüsse über das Verhältniss der evangelischen und römisch-kathol. Geistlichkeit in Dresden, nebst Untersuchung der Frage: Konnte das Pallium nach Sachsen gesendet werden? V. S. T. G. Zschocke Diakonus, náramně zlehčen a ztupen byl. —

**) Prawjme schwálně dle *udánj*, poněwadž, gak se později

ďanském Oznamowateli (Dresdner Anzeiger) swůg úmysl, wzbuzugjce swé spolubratry, by neprodleně k nim přistaupili. Nedlauho na to pronesli se w Památnostech Saských (Denkwürdigkeiten von Sachsen), na gakém základu tuto nowau cjrkew wzdělati obmeyšlegj. Přede wšjm žádali za wýmjnku swé reformy nezáwislost od řjmské stolice, t. g. zawrženj primátu, potom auplnau rownost s ostatnjmi měšťany bez přednosti i bez zapowrženj; též sproštěnj saukromnj zpowědi; (ó kterak se powždy proti tomuto wýbornému ústawu katol. náboženstwj lidské náružiwosti zpauzegj!) dále pak dowolenj, by rozlaučenj manželé opět w nowé manželstwj wstaupiti mohli; wyzdwiženj bezženstwj kněžského; umenšenj každodennjch služeb božjch, by se duchowenstwa uspořiti, tudy obecných wýloh uskrowniti mohlo; zrušenj nepotřebných swátků, by se pokud možná wstegném počtu zároweň s protestanty swětili, což i na *slawnost reformacj* wztahowati se mělo, kteréž (gak gsau prawili) i katoljkům potřebj gest; posléze propuštěnj nákladných zpěwáků kostelnjch. —

Zwláštnj knjžka pod názwem: „*Wünsche für eine zeitgemässe Reformirung der kathol. Kirche in Sachsen.*“ Altenburg, 1830. měla obmyslům gegich cestu protřjti Drážďanský Oznamowatel ohlásil tuto knjžku neyprwé 10. Ledna 1831; poněwadž ale, gak se zdá, neměla wolného odbytu, wydal brzo na to (21. Ledna) z nj gádro. Spisowatel, čině sobě naděgi, že se w celé německé cjrkwi znamenité proměny stanau, byl w tom, gak pozděgi se ukázalo, welice na omylu. Wši-

obgewilo, počet těchto bauřliwých nowotnjků o mnoho menšj gest byl, gešto náčelnjci gediné proto, by wjce následowníjků k sobě přiwábili, lžiwým spolku swého zweličowánjm katoljky mámiti hleděli.

ckni dobromyslnj katoljci hleděli s oprawdowau neljbostj na tyto lstiwé praktiky, kterýmiž k odtrženj ge od cjrkwe přilákati se zameyšlelo. Aby pak každý takowý pokus na gegich obci se zmařil, a nikdo wjce z newědomosti a z nedostatku cwičenj sweden nebyl: wydáno gest od apoštolského vikariátu králowstwj saského dne 19. Listopadu 1830. nasledugjcj nařjzenj:

Ignác Bernard Mauermann etc.

K srdečnému zármutku našemu přeswědčili gsme se bezděky o tom, kterak někteřj, wyznáwagjce se katoljky býti, usilugj u wěřjcjch péči našj swěřených roztržky činiti, gich wjru másti, a giný základ pokládati, kromě toho, genž giž položen gest, Ježjš Kristus. Skládagjce sice we wětšj částku wěřjcjch našich naděgi, že pewně se přidržowati budau učenj Pánem a Spasitelem našjm zwěstowaného a cjrkwj swatau wěrně dochowaného, uznáwáme wšak nicméně za powinnost i z našj strany k tomu přispěti a wšecko wynaložiti, by blaudjcj na cestu spasenj uwedeni a bezpečně utwrzeni byli; neb wšecka poblauzenj magj zagisté počátek swůg w neznámosti učenj swaté cjrkwe našj, genž tjm bezpečněgi se tedy naprawj, čjm důwodněgi wěřjcj o geho prawdě a božském půwodu se přeswědčj. Protož nařizugeme, by wšickni wesměš kazatelé od prwnj neděle adwentnj b. r. we wšech kázanjch prawé katolické učenj tjm způsobem přednášeli, aby *w gednom každém kázanj negaký článek wjry našj wykládán byl*; čjmžby wěřjcj o geho božském půwodu, gakož i o blahoděgném působenj geho na naši útěchu a spasenj přeswědčeni a k pewnému w ně wěřenj byli pohnuti.

Wšecka tato kázanj buďte sepsána a na počátku každého měsjce na naši katolickau konsistoř nám zaslána a předložena. Důwěřugeme se w naše rozmilé spoludělnjky na winnici Páně, že pamětliwi gsauce

přjsného odpowjdánj w den saudu, wšecky Bohem sobě propůgčené schopnosti wěrně wynaložj, a sgednoceně s námi swěřené sobě duše tak pečliwě pěstowati budau, by w den kladenj počtu radostně zwolati mohli: Pane, zde gsau, které gsi nám swěřil; žádný našj winau nezahynul. Prosmež Boha, aby tomuto předsewzatému djlu k swé sláwě a k spasenj bratřj našich milostj swau hogně žehnati ráčil."

Takowéto ustanowenj welmi potřebno bylo, gelikož se neustále na audy katolické cjrkwe rozličnými spisy nowé a nowé útoky činily k podwrácenj wjry gegich.

Giž w počátku roku 1831. wyšel spis: „*Grundzüge der reinen kathol. christlichen Kirche zunächst in Sachsen und Schlesien von einem christlichen (?) Geistlichen.*" Dresden bei Arnold. Stwůra ta nasledugjcjmi slowy se zawjra: „Wšechny weliké wěci z malého počátku „znikly: křesťanstwj, reformacj a t. d. Čistá křesťan„sko-katolická cjrkew w Sasjch stane se snad rychle „walnau a mnohočetnau, neb gegj wěk giž dozrál; od „malička wšak začjti musj. Hlawnj město saské po„wolánо gest, gak se zdá, by swět swětlem přede„šlo. To tedy se staň, a sice bez meškánj; nic giž gi„ného nenj potřebj, aby těch 127 sginými gednoswor„ně smeyšlegjcjmi, gichž myšlenj a žádosti w oněch zá„kladech wysloweny gsau, wespolek se usnesli, swůg „úmysl wěřegně prohlásili a zemské obci u př. tyto pa„ragrafy gakožto swé wyznánj wjry předložili, modli„tebnici neb kostel zřjdili, a několik kněžj wywolili a „ustanowili. Faxit Deus!"

Gaká to mjrná naděge! — Po tomto spisu wyšel i hned giný obsahu mnohem pohoršliwěgšjho pod názwem: „*Sendschreiben an die 127 abfälligen Katholiken in Dresden, von Sixtus.*" Tuto spisowatel celau ka-

tolickau cjrkew w neyhlawněgšjch článcjch uštipačně přetřásá, a gakoby autrpnost měl s oklamanýma katoljky, neygizliwěgšj hany a pomluwy proti neywyššj hlawě cjrkwe i audům gegim roztrušuge. I Alexander Müller, powěstný zemský rada Wjmarský přičinil se w swém *Kanonickém Hljdači*, časopisu welmi zlowolném, k odtrženj katolické obce Drážďanské wšemožně napomáhati. S nesmjrným chwalořečenjm wytrubuge w něm, čeho napořád tento spolek dotčených 127 katoljků od 9. Zářj 1830. w hlawnjm městě saském wyhledáwá, a kterak se we swých sněmowánjch a pozděgi w spisech byl pronesl. Poněwadž ale to wšecko maličké toliko hrstce — snad gen čtenářům Kanonického Hljdače — wědomo bylo, zamyslil buď on, nebo někdo z geho přátel tyto sem se potahugjcj wýklady, geště s ginými přjdawky we wětšj oběh přiwésti, a tudy powstala knjžka pod nápisem: *Die grosse Einheit der* 127 *antirömischen Katholiken in Dresden, oder die neu anhebende röm. kathol. christliche Kirche, im Lande Sachsen.*" Lipsko, 1831.

Než při tom wšem usilowánj zmizel celý spolek tento, když několik geho neypředněgšjch náčelnjků pro swé hanebné auklady i proti wládě strogené lapeno a do wězenj dáno bylo. Katolická pak cjrkew saská stogj posud geště nepohnutá, počjtagjc podlé farnjch wýkazů od roku 1830 k 17.000 wěřjcjch, z nichž na gediné Drážďany okolo 9000 připadá. *) (Wiz: Religionsfreund. May 1831. Kirchenhistorische Nachrichten S. 253.) Ona w bauřjch nyněgšjho wěku na swých práwech negen nic neztratila; nýbrž gak se zdá, tjm geště zjskala, že se

*) Před několika léty počjtalo se w Drážďanech sotwa 900 katoljků.

nynj k cjrkwi Lužické bljže připogiti může, gelikož po zesnutj wýborného kapitulnjho děkana Budišjnského, Administrátora diocesj Mjšenské w saské hornj Lužici a biskupa Antigonského Františka Giřjho Locke (umřel 7. Zářj b. r.) apoštolský vikár králowstwj saského, wysoce důstogný p. biskup Ignác Bernard Mauermann dne 9. Listopadu b. r. za kapitulnjho děkana Budišjnského wywolen gest, kterážto přjhoda spolu katoljky saské radostnau naděgj naplňuge, že nynj tak dlauho osiřelá cjrkew gegich pod biskupem wlastenským w gednu diocesj spogena bude.

---

2. Kardinal Barth. Pacca: „Denkwürdigkeiten Pius des VII.“

W knihkupectwj Karla Kollmanna w Augsburku wyšly práwě nynj *Historické pamětnosti Geho Swatosti Pia VII.* před i w zagetj geho w Řjmě, a při geho násilném odwezenj do Francauzska. — Gestiť to důležitý a z wětšj částky nepowědomý přjdawek k nowěgšj cjrkewnj i státnj historii, wšudy s důkazy opatřený, a k oprawenj děgopisu welmi prospěšný. Toto německé přeloženj wzdělano gest podlé druhého Řjmského wydánj. Djl druhý a třetj obsahugjcj: Cesty do Francauzska w roce 1809 a 1813. s obrazem oswjceného spisowatele. Cena wšech třj djlů gest 3 zl. 24kr. střjb. Spis tento wyplňuge welikau mezeru w historii z doby Napoleonowy, udáwage mnohé přjhody mocnárského a saukromnjho žiwota téhož cjsaře, kteréž buď na prosto neznámé, anebo zpotwořené swětu oznámeny gsau. *Katolickému duchowenstwu* bude spis tento důležitý auplným a wěrným wystawenjm přjběhů sw. Otce w geho zegetj; *zpytateli děgopisů* množstwjm buď nepowědomých, aneb přewrácených zpráw; *diplo-*

matowi pak ostrowtipným a prawdiwým obgewenjm obmyslů a činů téhož cjsaře, geho wlády i geho swěřenců.

---

3. Die französische Revoluzion von 1830 historisch und staatsrechtlich beleuchtet in ihren Ursachen, ihrem Verlaufe und ihren wahrscheinlichen Folgen. Berlin bei Ferd. Dümmler, 1831. 329. S. 8.

Obsah této pamětné knihy, gegjž spisowatelem gistý welmi wážený učitel na wysokých školách w Berljně býti se prawj, gest w krátkosti nasledugjcj:

Neyprwé se ukazuge, z gakých přjhod konstitučnj charta w řjši francauzské w roce 1814. půwod swůg wzala, gegjžto obsah se tu auplně udáwá, a toto *zástupné řjzenj* k řjzenj stawowskému německých křesťanských národů se přirownáwá. — Na to wypisuge se zápas rozličných stran we Francauzsku od času obnowenj wlády a obgasňugj se tagné přjčiny onoho zbauřenj roku 1830. Dále se wyprawuge w gakém poměru gest stál Karel X. a geho ministři k swým odpůrcům před oněmi rozkazy od 25. Čerwence 1830. Rozkazy tyto a z nich powstalé rozbroge uwažugj se práwě podlé charty 1814. a dle tehdegšjho stawu řjše francauzské. Konečně se posuzuge gednánj strany swobodnické neb liberálnj po dobytém wjtězstwj, s uwažowánjm následků poslednjho pozdwjženj, a zawjrá, se posauzenjm lichého swobodenstwj čili liberalismu, gakožto neyhlawněgšjho zřjdla, z něhož weškeré zlé wěku našeho wyplýwá.

Základnj idea spisu téhož gest, že Karel X. podlé moci, která mu chartau 1814. byla dána, a gakož neywyššj hlawa řjše za tehdegšjmi okolčnostmi k wydánj

oněch nařjzenj od 25. Čerwence 1830. owšem oprávněn byl, ačkoli prostředek ten tehdáž welmi neopatrně a neprozřetelně byl wywolen.

Spisowatel obšjrně podáwá mnoho článků z liberálnjch časopisů a dennjků, gako z Nationalu, Globe, Nouvelle France a Ami du Peuple, kdež se po dobytém wjtězstwj odhognjků zgewně swětu oznamuge, což před tjm neustále zapjráno bylo, že totiž Comité directeur a karbonárský spolek skutečně a auplně uspořádán byl, kterýž demagogickau aučinnost swau po celé Francii rozšiřowal s tjm určitě wyslowenym aumyslem, by se králi geho řjzenjco neywjce obtjžilo, a tudy co neyrychlegi ku pádu geho přispělo; *odbog* proti řjzenj že byl heslem gegich; což se owšem weřegně nepronášelo, ale tagně usnešeno bylo; za celých patnácte let že tuto komédii hráli stále gen k podwrácenj rodu Burbonského směřugjce, a k tomu cjli wšemožných strogů, kněhtiskáren, zbranj i tagných spolků užjwagjce. Musjt tu gedenkaždý oprawdowau ošklíwost cjtiti, kterak tito lidé, honosjce se neyšlechetněgšjmi prawidly a aumysly, přjsahu a wěrnost na 'hřjch proměnili, užjwagjce každého i sebe ohawněgšjho prostředku, by soběctwj swé prowedli a' bezwládě 'bránu otewřeli. Gakau sofistickau wýmluwnostj přičinili se práwa králowská w očjch národu zlehčowati a podwraceti! W oněch odtud pocházegjcjch následcjch nalezáme patrnau wýstrahu, že litera a článkowé charty neb základowé zemské zpráwy žádný trůn neupewnj, nýbrž toliko maudrost a mrawnj sjla, gakož i časné i prozřetelné uwarowánj nebezpečných a zhaubných prawidel a swodného učenj.

Z celého tohoto spisu poznáwá se patrně, kterak francauzský národ se wšjm tjm ljčenjm budaucj swé sláwy a blaženosti náramně gest oklamán. Což prwé

tak utěšeně rozkwétati počjnalo, gest nynj w niweč uwedeno; pokogný měšťan neb rolnjk musj nynj syny swé k wogsku odwáděti, sám pak w národnj obraně slaužiti; držitel statku w kragi nenj bezpečen, by od taulawých, zahálčiwých rot wydrancowán nebyl; zemské daně gsau dwognásob zwýšeny; auwěrek státnj i měšťanský hluboce skleslý; národ na mnoho stran rozsápán etc.

Patřjme-li mimo to také na bezpečenstwj neb nebezpečenstwj wznešeněgšjch a dražšjch pokladů, ctnosti a náboženstwj, tedy i tu s zármutkem shledáwáme, kterak newěra a bezboženstwj we Francauzsku za práwně powolené gsauce prohlášeny, giž den ode dne wjce a wjce se rozšiřugj. Sekty nowé pozdwihugj hrdé swé hlawy, chrámowé a swatyně se laupj, drahé znamenj wykaupenj našeho w porauhánj se béře, a horliwj pastýřowé z wlasti swé utjkagj etc.

Tito a mnozj ginj gsau ti blazj aučinkowé, které nowěgšj pozdwjženj we francauzské řjši zplodilo, a ty zde i onde se ukazugjcj stopy wnitřnjho rozgitřenj, zlé užjwánj tisku, auskoky náčelnjků rozličných stran, slabost a nemocnost zemské wlády truchliwé dáwagj náwěštj, by snad geště horšj wěci gim nenastaly. —

Gestiť zagisté welmi užitečno a přjhodno wěku nyněgšjmu, an tak mnozj národowé k podobným bauřem náchylni gsau, když se ony přjhody we Francauzsku w prawdiwém swětle wystawj, gako se to we spisu přjtomném stalo.

4. Homilie, neb wyučowánj lidu křesťanského při rannjch službách Božjch, dle wýkladu swatého Ewangelium na neděle a slawnosti Páně, od Františka Fryče, faráře Habrského. W Praze, w knjžecj arcibiskupské knihtiskárně. 1831. 8. Prwnj djl str. 302. Druhý djl str. 328. za 1zl. 20kr. střjbra.

Gakým aumyslem pan spisowatel, o gehožto prácech auřadu kazatelského giž léta 1821. pak 1826—1827 wyšlých, literatura domácj náwěštj poskytuge, nadepsané homilie byl wydal, sám w předmluwě se obražuge a na gewo dáwá: „Co gsem psal" dj on „to gsem psal. Nepsal gsem wšak k zjskánj chwály něgaké — Bůh gest můg swědek! — genom proto, aby slowo Páně rostlo a rozmáhalo se." Slowa tato negsau skreyše porušeného wlastnjho milowánj; alebrž bystrý důwod ochotné wůle a gakéhosi duchownjho hladu. Tagiti wšak nelze, že nedostatkem homilij w řeči našj dědičné postjženi gsme; neb wygmauce Homilie a kázanj pana Kašp. Mel. Hrdličky (1818—1821), a některých giných Wiršinkowých, zwláště wýborných pak Pařjzkowých a t.d. — na zbyt gich nemáme; ač způsob tento kazatelstwj welmi dáwný gest, kteréhož swatj Otcowé hned na uswjtě sw. katolické Cjrkwe se držeti obyčeg mjwali. Ani pak odpjrati hodláme, že lid obecnj z homilij sobě hogněgšjch béře užitků, nežli z kázanj řečj strogenau wyljčených, která teprw po zdárně potlačeném od Konstantina pohanstwj do swatyně se wetřela; což wšak bez ugmy wážnosti, kteráž kázanjm wýmluwnostj dle uměnj pěkného strogeným slušj, řečeno budiž. Týkagjce se pak powahy wnitřnj homilij těchto, wůbec pronášjme, že pan spisowatel spjše se držel prawidel Origenowých, nežli sw. Jana Zlatoustého; wykládá totiž weškerau perikopu neboli částku sw. Ewangelium, wtrušuge rozmanitá naučenj, twrdj a ubezpečuge wěřj-

ejch u wjře katolické a nabjzj ge k mrawopočestnosti, a to mistrně a důkladně. Wedlé tohož stawj se na odpor rozpustilému, neklidnému, ano bezbožnému duchu wěku našeho co gedowatému plodu daleko široko roztraubeného oswjcenj. —

Na důkaz této zpráwy rádi bychom byli některau homilii za přjklad sem wepsali; ale pro uspořenj mjsta klademe zde toliko záwěrek třetj neděle postnj. „Rodičowé křesťanštj! chcete za dobré wychowánj plodu swého chwáleni býti, nebo zlořečenj potomstwa na se uwrhnauti? I na nás se wztahuge hana a nečest ta, gestli nedbanliwostj wašj z dětj powstali rauhači, zloděgi, paličí, wražedlnjci, hanebnjci wšelikerého druhu. Ano i waše wlastnj děti wás prokljnati budau, snášegjce zlé wěci za skutky swé, a musegj řjci, že wy přjčina gste wšeho toho zlého, gehož nad sebau rozmohly, poněwadž gste z mládj w náležité kázni gich nedrželi. O! zhrozte se nářeku takowého, a wedte děti swé hned z mládj k bázni Božj. Řeknete gim časně, že gen ostřjhánj přikázanj Božjch blahoslaweného činj člowěka, rozpustilost pak a bezbožnost ohyzdj a nešťastného činj každého. A když tak dobrým wedenjm powstanau rozšafnj, swětu užitečnj, Bohu milj z nich lidé, zplesáte sami nad dobrým zdařenjm gich, chwála pak weškerého potomstwa nasledowati wás bude až do hrobu, w srdci pak wděčných dětj wašich wzděláte sobě památku nepomigitedlnau, která až na wzdálené potomstwo naše dogde, a se rozmůže. Amen.“

Než to našemu srdci welmi bolestné gest, že powaha zewnitřnj homilij těchto náramně zapáchá *němčinau*, a že pan kazatel newelmi šetřil gak čistoty a srozumitedlnosti, tak ozdoby a přjpadnosti ušlechtilé řeči našj, tak gakoby bohužel! i u wzděláwánj lidu obecného bez žebroty německé obstáti nemohla. — Rowně mlčenjm po-

mjgjme některých wad dogmatických, toho sobě toliko s nemalým podiwenjm wšjmagjce, kterak pan kazatel Krista Syna Božjho mnohokráte wšedně nazjwá „mužem diwotwornym“ a posléz i hrdinau. „Ach N. měgme oči swé upiaté na toho hrdinu Ježjše“ (str. 168 djlu prwnjho). Wšak co se zde přihodilo horliwému kazateli, děge se mnohým spisowatelům wěku našeho, a to nikoli wedlé průpowědi Horáciowy, „quandoque bonus dormitat Homerus;“ alebrž za tau přjčinau, že množstwj spisů nekatolických bez rozdjlu wjře nepodobnau pilnostj čteme, a gich užitek kromě wědomj za katolické slowo wydáwati nawykáme. Gestli pak ale zde wůbec proti té nedokonalosti weystrahu dáwáme, nemjnjme tjm pana spisowatele kormautiti, ale spjše wzbuditi, aby, ať tolik pěkných hřiwen sobě od Boha swěřených má, gimi gakož až potud těžiti a tudy pole homiletiky wjc a wjc wzděláwati nepřestal; přitom ale také našjm srdečným připomenutjm naprosto nepohrdal.

---

b) Smjšeniny.

---

a) Zákony.

Gubern. nařjzenj od 7. Ledna 1831. čjslem 43323.
Konsist. oznámenj 10. Unora 1831. č. 910.

Dle wys. gubern. nařjzenj od 13. Dubna 1820 č. 53367, přislušj také k powinnostem školnjch dohljžitelů mjstnjch, by mládež od nočnjho hospod a tanečných hudeb nawštěwowánj warowali; gelikož se při takowých přjležitostech, neywjce mrawy dětj porušugj,

a wšeliké wynasnaženj duchownjch pastýřů a učitelů o gich wzdělánj na zmar uwádj. Pročež se kr. kragským úřadům ukládá, školnj dohljžitele skrze úřady a magistráty k wšemožné bedliwosti powzbuditi, aby děti na takowýchto mjstech dostjžené s wyhroženjm ge očekáwagjcjho trestu domů odeslali, a rodiče k takowému nepořádku přiwolugjcj důtkliwě ponapomenuli.

Na oněch pak mjstech, kde školy nenj, a tudjž i žádného dohljžitele, ustanowiti se k tomu magj mjstnj představenj (rychtářowé), a přjsežnj konšelé, a přjsně zawázati, by na takowý záhubný nepořádek bedliwé oko měli, a k wykořeněnj geho wšech školnjm dohljžitelům předepsaných prostředků užjwali. Uřadowé mjstnj magj k prospěšněgšjmu plněnj této powinnosti co neymožněgi napomáhati. Zpráwcowé duchownj gsau zawázáni při každé školnj visitacj oznámiti, kterak se powinnosti té zadost činj.

W zbjrce zemských nařjzenj, w úkazu od 13. dubna 1820. wlauzený omyl má se takto oprawiti: že nikoliw duchownj pastýřowé, nýbrž školnj mjstnj dohljžitelé děti ze škol wyháněti magj.

Konsist. nařjzenj 10. Unora 1831. č. 971.

Gednota k zwelebenj kostelnj hudby založená w swém působenj prospěšně pokračuge. Každoročně cwičj se několik žáků z každého krage we wyššjm způsobu hránj na warhany z darma, chudšjm kostelům uděluge se několik krátkých mši, Graduálů a Offertorij wýtečněgšjmi mistry složených, i pracuge se také na wydánj kostelnjho kancionálu, genž obsahowati bude nápěwy (melodie) s notami na warhany, a k slawněgšjm přjležitostem s partiturau pro trauby, klarinety a fletny. Takowáto gednota, která sobě tak krásný aučel wytkla, důstogná gest zagisté wšemožného podporowánj. Přj-

spěwek čtyř zlatých střjbra ročně činj dárce audem té gednoty. Ale i menšj přjspěwky nežli tyto ročnj rozšjřj obor gegjho aučinkowánj. Pročež se konsistoř kogj tau naděgj, že mnozj duchownj pastýřowé dle možnosti swé něgakými ročnjmi přjspěwky se upjšj. Upsánj takowé státi se může w kragjch u úřadů vikariátnjch, w hlawnjm pak městě zrowna u konsistoře.

Poněwadž gednota počátkem měsjce Řjgna z každého českého krage gednoho žáka do cwičenj we wyššjm způsobu na warhany w Praze přigmauti chce, magj důstognj p. vikářowé k tomu způsobné ginochy do poslednjho měsjce Dubna ponawrhnauti. Neylépe pak by se k tomu hodili čekancowé na učitelstwj, kteřj spolu připrawowacj kurs slyšj, gsau-li ostatně s bytem, a wyžiwenjm opatřeni, a wykázati-li se mohau s wyswědčenjm gak dobrého chowánj, tak i nabyté počátečné známosti w hránj na warhany. Tato wyswědčenj magj se k předloženj tomu připogiti.

Gubern. nařjzenj od 14. Ledna 1831. č. 47437.

Konsist. oznámenj od 3. Března 1831. čjslem 1359.

Na učiněné oznámenj, že se zákonowé židowských matrik se týkagjcj gediné pro gich neznámost zanedbáwagj, nařjdilo slawné Gubernium dne 14. Ledna b. r. kr. kragským úřadům, by se §§. 9 a 10 židowského patentu znowa ohlásily. Zněgj pak takto:

§. 9. Matriky narozených a zemřelých wésti se magj pod dohljženjm kat. duchownjch pastýřů od židowského školnjho učitele; w mjstech pak, kde učitele nenj, od gednoho úřadem k tomu ustanoweného hospodáře, a to sice pod záwazkem přjsahy každého čtwrtletj magj se w opisech předkládati wrchnosti.

§. 10. Bez opowědacjho listu nemá se žádná obřjzka, bez dosaženého powolenj od zemského řj-

zenj žádné oddawky, a bez wyswědčenj o přehlédnutj mrtwého s podpisem úřednjm žádný pohřeb wykonáwati. Toto od mjstnjho úřadu wedené poznamenánj, gakož i opis těchto matrik má se ku konci roku faráři téhož mjsta podati, by on hlawnj matriku pořádně a ubezpečiw se wésti mohl.

Welebné duchowenstwo má si tedy dáti na tom záležeti, by mu wšecky k židowským matrikám přjslušné udalosti wěrně oznámeny, a ku konci roku ona poznamenánj od mjstnjho úřadu náležitě podáwána byla.

Gubern. nařjzenj od 28. Unora 1831, č. 1164.
Konsist. oznámenj od 10. Března 1831, č. 1555.

Den narozenj a gména Geho Gasnosti našeho neymilostiwěgšjho Krále a neymilostiwěgšj Králowny negen w kr. hlawnjm městě, nýbrž i po celém králowstwj s wraucj láskau se oslawuge a ušlechtilau dobročinnostj tau neykrásněgšj wlastenskau slawnostj se stáwá. Aby se pak tyto wýgewy wěrné oddanosti a lásky tjm rychlegi we wyššj známost uwésti mohli, powzbuzuge se welebné duchowenstwo, aby budaucně při těchto slawných přjležitostech dané důkazy wěrnosti a srdečné lásky, gakož i oprawdowé dobročinnosti neprodleně a wěrně swým konsistořjm oznámiti sobě nestjžilo.

Gubern. nařjzenj od 10. Unora 1831, čjslem 3792.
Konsist. oznámenj od 10. Března 1831, č. 1561.

Cjs. král. zemské řjzenj nabylo z udalých přjhod té wědomosti, kterak stawenj a zpráwy, nákladem weřegných fondů wedené ani wždy dosti trwánliwě, ani podlé plánu se neděgj, a tudy nedlauho po progitj zaručeného od nagjmatele času giž opět nowé zpráwy na škodu weřegného stawitelského fondu za potřebné se ponawrhugj, čehož přjčinu toliko w tom hledati, že djlem pronagjmatelé ti špatného stawiwa užjwa-

gj, a zběžnau práci odbýwagj, djlem také že se u započjnánj takowých stawenj, kteréž se začasté bez kragských měřičů děge, s powinnau přjsnostj a opatrnostj se nepokračuge.

Aby se tedy těmto nepořádkům co neymožněgi nadešlo, má konsistoř podřjzené duchowenstwo powzbuditi, by při stawenjch, kde náboženský, studij neb giný fond přispjwati musj, spolu také ono dohljželo, gelikož duchownjm gakožto užjwatelům patronátnjch stawenj po patronowi neywjce na tom záležeti musj, aby ponawržené zpráwy pewné a dle náwrhu zhotowené byly. Z té přjčiny přikazuge se kr. kragským auřadům, magistrátům a ustanowenym zemským komissařům, by duchownjm pastýřům při wšech kostelnjch, farnjch i školnjch stawenjch wýtah aučtů k nahlédnutj podati nařjdili, ge k přegjmánj stawenj a zpráw pozwali, a přigjmačnj protokolly, které se k aučtům přiložiti magj, duchownjm podepsati dali. Tohoto pokračowánj šetřiti se má zwláště z ohledu předběžného sečtenj nákladu, poněwadž duchownjm sešlost a nedostatky stawenj neylépe musegj býti powědomy.

Gub. nařjzenj dne 18. Unora 1831, č. 49930.

Konsist. oznámenj dne 17. Března 1831, č. 1756.

Ačkoli wysokým gub. nařjzenjm od 29. Řjgna 1829. wěrné wedenj wýkazů weysewku, sklizenj a zdwjže obnoweně přikázáno bylo, a k zakládánj gich zwláštnj formuláře wydány, předce se přihodilo, že po smrti gistého beneficiáta takowý wýkaz se nenalezl, čjmž rozwrženj užitku přewelmi obtjženo bylo. Za tau přjčinau se wšem rurálnjm beneficiátům šetrné wyplněnj téhož nařjzenj opětně přikazuge, a okresnj vikářowé se zawazugj, by při kostelnjch visitacjch o pilném téhož rozkazu ostřjhánj náležitě se přeswědčili.

Gub. nařjzenj od 5. Dubna 1831. č. 13555.
Konsist. oznámenj od 21. Dubna 1831. č. 2542.

Dle wysokého dwornjho Dekretu od 24. Ledna 1790. magj se zádušnj aučty, gak oněch kostelů, genž k zaprawenj běžjcjch potřeb přjspěwky dostáwagj, tak i kostelů na panstwjch zemského a náboženského fondu ku konci každého roku cjs. král. zemské aučtárně k prohlednutj předložiti; od ostatnjch pak zádušj zaslati se má k témuž aučetnjmu úřadu od duchownjch zpráwců podepsaný wýtah z aučtů zádušnjch.

Gub. nařjzenj od 23. Čerwna 1831. č. 20613.
Konsist. oznámenj od 14. Čerwence 1831. č. 4294.

Na dotaz gistého wrchnostenského úřadu zdali při udělowánj sirotčjho powolenj k manželstwj od hospodárských úřadů také spolu přikročenj a podpis práwnjho úřadu zákonem se nařizuge, oznamuge se, že ono w gubern. cirkulárnjm nařjzenj od 11. Ledna 1811. č. 36095 obsažené ustanowenj, dle kterého we wšech opowědacjch listech k ženěnj bez rozdjlu, při expedicjch na žádosti o prominutj trogjho ohlášenj, gakož i na powolenjch od wrchnostenskeho hospodárského úřadu nezletilým ženichům a newěstám k ženěnj udělených wedlé podpisu wrchnjho úředlnjka podpis práwnjho přikázán byl, dle wysokého dwornjho dekretu od 5. Ledna 1815. č. 1123. zákonů sbjrky od 24. Března 1828. č. 2082 a od 4. Unora b. r. č. 213. *za zrušené* powažowati se má, a že budaucně na wšech listinách neb pjsemnostech, gimiž se wrchnj poručenské powolenj k manželstwj osobám nezletilým uděluge, dostačuge podpis práwnjho zpráwce, aneb onoho wrchnostenského úředlnjka, gemuž wrchnost ona wysokým dwornjm dekretem od 21. Srpna 1788. č. 879. zákonů sbjrky gmenowa-

ná práwnj pogednánj swěřila. Při čemž se magistrátům a wrchnostenským úřadům také k zprawowánj gegich w známost uwádj, že wšecky ohlašné listy bez rozdjlu, gakož i wšecky žádosti o promiuutj trogjch ohlášek protokolem gjti a k práwnjmu pogednánj přináležiti magj.

β) Cjrkewnj zpráwy.

Z Řjma dne 15. Čerwence. Den dnešnj gest zemjm řjmským welmi památný, gelikož dnes rakauská wogska z nich odtáhnau. Geho Swatost Řehoř XVI. wydal při této přjležitosti nasledugjcj prohlášenj: „Wogska, kteráž gsme od nábožného a wznešeného panownjka řjše Rakauské powolali, by pokog a pořádek nyněgšjmi různicemi zrušený obnowila, ubjragj se dnes z wlastj našich. Stáwáť se to za tjm ubezpečenjm, že nynj i zblaudilci, wytrženi z klamu swého k wětšjmu počtu lidu se přidagj, a wšickni w gednomyslné swornosti po oné cestě kráčeti budau, kterauž gim wjra gegich otců, powinnosti poddaných a cit prawé ctě okazugj; též že wšickni bez rozdjlu snažně oné blaženosti wyhledáwati budau, kteráž se pauze a gedině prawým mrawoučenjm opatřiti, a měšťanskau swornostj a upřjmnau k pokogi láskau upewniti může. Widěli gste tyto wjtěze, a shledali gste na nich přjklad udatnosti i mjrnosti. Přišliť gsau k wám co přátelé a gako přátelé se také k wám ustawičně chowali. Oni přišli k ochraně potlačených, k pokořenj násilnjků, a tohoto šlechetného powolánj ani na okamženj s očj swých nespustili, učiniwše auplně zadost, gak nutné potřebě toho, kterýž ge k utišenj bauře powolal, tak i wznešeným rozkazům mocnáře swého, genž nic giného neobmeyšlel,

nežli aby djtky k gegich otci přiwedl, a w zemi obecné matky sw. řjmské cjrkwe pokog způsobil. Slowem, wogska ta ubjragj se z kragin našich w tom přeswědčenj, že zde welikému zlému učinila přjtrž; gakož i w té naděgi, že wy sami smutnému gich nawrácenj uwarowati se wynasnažjte. Tato gest přjčina, že netrwáme déle w mlčenj, nýbrž znowa srdce swé k wám otwjráme. Mocni práwem této swaté stolice, mocni slawnými zámluwami, kteréž nám w přjtomných okoličnostech od wysokých dworů Ewropegských opět byly obnoweny, mělibychom raděgi způsobem panownjka nežli otce k wám promlauwati; wšak takowéto řeči zanecháwáme sobě, gestližeby nešťastnau přjhodau nowé rozbroge měli zniknauti, a nowj zmatkowé weřegný a domácj pokog rušiti; nynj toliko žádáme, aby djtky naše se nawrátily, a gediného hlasu otce swého byly poslušny. Těžký byl zármutek náš nad oněmi žalostnými křiwdami; ale Bůh wšemohaucj gest swědkem, že geště bolestněgi nežli toto bezpráwj proklálo srdce naše ono pomyšlenj, že gedenkráte nuceni budeme k meči sprawedlnosti sáhnauti. A poněwadž, gakž daufáme, sám Bůh cestu smilowánj swého nám otewřel, zwěstugeme wám s srdečným plesánjm, že nic tak taužebně nežádáme, než abychom na wšecko, co se nynj událo, zapomenauti mohli. Wěz tedy gedenkaždý, co s přeplýwagjcj otcowskau milostj obětugeme, že kdo lásku naši ztratil, gj opět dosjći může, pakli oprawdowé důkazy ljtosti dá na gewo. Láska tedy prawá a ustawičná sgednocug wás wespolek. Wšickni co gedna čeleď žiwi buďte. A deyž Wšemohaucj, aby od nyníčka žádného giného rozdjlu mezi wámi nebylo shledáno, kromě wětšj ctnosti, wěrnosti a poslušnosti. Po tom taužiž gedenkaždý; to budiž sláwa wlasti, a napotom náboženstwj i towaryšstwo blahého a stálého pokoge požjwa-

ti budau. Kogjce se tauto krásnau naděgj objráme se neunaweně tjm, co k prospěchu našemu slaužj. U prostřed zármutku a péčj, kteréž od našeho powýšenj na swatau stolici nás tjžily, bylo gediné dobré waše předmětem starostj našich, gakož sami gste spatřili; wšak geště dražšj bude nám péče ta, když nám nebude wjce bogowati proti neblahým wýstupkům a těm mnohonásobným nehodám, které newyhnutelně z nich wyplýwagj. W takowém úmyslu otwjráme wám plné důwěrnosti srdce swé, žádagjce od Otce wšelikého potěšenj mocj apoštolského požehnánj, aby nad wámi prawé blahoslawenstwj rozhogniti ráčil. Dáno w Quirinálu, dne 12. Čerwence. 1831.

Z Pařjže dne 15. Čerwence. Katoljci Marseštj s tamněgšjm duchowenstwem wznesli na řjzenj zemské swau protestacj proti ponawrženému zrušenj biskupské stolice Marselské, kteréž kragská rada lstiwě we gmenu obywatelstwa téhož krage wládě byla předložila. „Kněžstwo naše, prawj, odwoláwagjc se na sauhlasnost swých žádostj s našimi mělo auplné práwo na naši gednomyslnost spoléhati, a toliko s wygádřenjm swým nás předešlo. W prawdě, náboženský cit náš gest uražen, a onino gewitelé toho ponawrženj, proti němuž se wjra naše prohlašuge, a kteréž nám někdegšj pro náboženstwj a francauzskau řjši nešťastnau dobu připomjná, — negsau žádnj prawj zástupcowé krage a okrsku našeho. My stogjme wšickni o zachowánj biskupské stolice, z kteréžto někdy předkům našim ewangelium sw. bylo zwěstowáno, — oné stolice, na njž tak mnozj slawnj biskupowé gsau seděli, pastýřowé od mnoha pokolenj wysoce wáženj, a onen Belzuece nesmrtedlné paměti, genž město Marseille, strašliwým morem téměř wyhynulé, od auplné záhuby oswobodil. A když gsme obnowenj tohoto starowěkého sjdla biskupského s mno-

hau taužebnostj se dožádali, a ge, gak kněžj naši prawj, radostně uwjtali: žádáme, aby, gako otcowé naši chleb wjry od něho přigjmali, též i djtky naše tak šťastny byly, a během wěků duchownjch milostj aučastny býti mohly. K těmto důwodům přistupugj geště ginj, méně sice důležitj, wšak ne nedůstognj, by uwáženi byli od mužů, kterým čest a prospěch wlasti na srdci ležeti má. Pročby mělo město oné ozdoby zbaweno býti, kteréž mu biskupské sjdlo a biskupské ústawy, gako gest kanownjcká kapitola, seminář a g. dodáwagj. Nenj-li giž na tom dosti, ba pohřjchu! přjliš dosti, že obecnj pokladowé ústawům těmto na budaucnost wšecku pomoc odpjragj? Slušno-li, aby se rodičům tohoto města dwognásob utjžilo, dětem swým čestného zaopatřenj zgednati? Pakli že tomu snad audowé kragské rady takto chtěgj, tedy my tomu nechceme, i mámeť práwo tomu nechtjti. My tedy ponawrženj tomu odpor klademe we gménu náboženské swobody, kteráž skrze *národnj chartu* nám gest zaručena, a dle njžto práwo stále a neporušeně nám přislušj, bychom sobě w zachowánj našj biskupské stolice w městě Marseillu nižádné swětské moci překážeti nedali. My odpjráme we gménu sprawedlnosti, gešto nedopaušti, aby katoljci zbaweni býti měli toho, čehož opatrowati gim w každé přjpadnosti náležj, a aby se snad pro zaljbenj některým našeho náboženstwj nenáwistnjkům zle užjwánjm moci slušným žádostem weškerého obywatelstwa protiwenstwj činilo. My odpjráme we gménu řjmské katolické apoštolské wjry, kterauž základnj zákon za wjru wětšjho počtu Francauzů uznáwá a kterauž my srdcem i dušj wyznáwáme, w njž žiwu býti a umřjti žádáme, a kterauž wšemi práwnjmi prostředky zastáwati chceme. Přitom wzdáwáme našemu nábožnému biskupu, za přjkladem kněž-

stwa zdegšj diœcesj, poklonu našj lásky a uctiwosti, kterauž nám geho swaté důstogenstwj a geho čisté a tkliwé ctnosti wléwagj. Žádagjce snažně tohoto ctihodného præláta, by pokornau prosbu naši obecnému otci wšech wěřjcjch předložil, aby Geho Swatost ráčila ochrannau ruku swau nad námi a potomky našimi držeti a wyplněnj oné žádosti se protiwiti, proti njž se naše katolická srdce gednomyslně prohlašugj."

Tento šlechetný odpor, kterýž gak kněžstwu tak i obecenstwu ke cti slaužj, byl giž 21. Čerwna s několika tisjci podpisy opatřen. Tu ať se katoljci učj, co sobě, swým dětem a pastýřům gsau powinni a z ohledu kněžj gest to zagisté nenepatrné znamenj gegich ctnosti a maudrosti, kde takowj wěřjcj se nacházegj.

Z Pařjže dne 20. Čerwence. Z ohledu této protestacj proti zrušenj biskupské stolice w Marseillu pronášj se gistý katolický list takto:

„Odpor kněžj Marselských, gakowý gim powinnost gegich uložila, byltě spolu také národnj čin, a zcela přjměřený k onomu položenj, kteréž duchowenstwo zanjmati má. Oni prawili k lidu: Wiztež lidi, genž tlumočnjci žádostj wašich gsau, poněwadž od ministra k tomu ustanoweni byli. Skrze ně máte se teprw dozwěděti, že žádného biskupa nepotřebugete, a také skutečně žádného mjti nechcete. Prohlašte se, a poučte ge, že krag zcela giné žádosti kogj, nežli do Pařjže zaslány bylv. — A eyhle! tisjcery podpisy nasledugj na odpowěď. Čjm dále kněžstwo tauto cestau kráčj, čjm méně se opjrá na nestálau a klamnau přjzeň swětské moci, alebrž raděgi na smeyšlenj a lásku katolického lidu spoléhá: tjm mocněgšjm se stane. Tažte se kněžstwa Marselského, nepřewážj-li protestacj celého krage „*milostiwau přjmluwu*" gednoho præfekta? Duch, kterýž chowánj ducho-

wenstwa řjditi má, gest mu w obřadě geho swěcenj zřegmě poukázán. Biskup, an wztahuge swětjcj ruku na kněžj, obracj se k lidu, napomjnage geg, by wšecko wypowěděl, w čemby ge stihnauti mohl a kterak o nich smeyšlj. Swěcenj na kněžstwj doplňuge ono tagemné zasnaubenj Božj s kněžstwem, gakož kněžstwa s lidem. Ritnál nečinj o řjzenj swětském žádné zmjnky. Kněžj francauzštj! wy, genž stegné bolesti s námi cjtjte, a onu nesmjrnau lásku, kterauž wás obgjmáme, geště ani snad neznáte, ukažte, kdo gste! Waše sjla nenj w předsjnjch ministrů; ona ge wšudy, kdež se křjž nacházj, w domjch wěřjcjho lidu, w chalaupkách sprostého. Obraìte se w zastáwánj a dobýwánj práw hlasitě a weřegně na swědomj a na wůli wěřjcjch; zde gsau geště poklady sprawedlnosti a mocnosti skryty."

Pan Abbé Blachére, který se k oné tak nazwané francauzské cjrkwi p. Chatele přiwtělil, oddělil se opět od tohoto patriarchy, ačkoliw geg za swého primátnjho vikáře ustanowil. Oznámiltě weřegně swé odwolánj w zwláštnjm listu na arcibiskupa Pařjžského a odebral se na něgaký čas w samotu; w tomto listu prawj mezi ginýmu toto: „Nešlechetnj rádcowé, a zwláštnj nehody přiwedli mne do tohoto odpadlstwj tak řečené francauzsko-katolické cjrkwe. Když gsem swazek gednoty roztrhl, neostýchal gsem se giž poswěcenj přigmauti, a na wzdor wšem wýčitkům zraněného swědomj doplnil gsem ohawné odtrženj přehroznau swatokrádežj. W této hluboké propasti gsem wězel, an maudré představenj mých přátel a wšemocná milost Hospodinowa záclonu nebezpečného klamu s očj mi strhla. On, kterýž Pawla na cestě k Damašku porazil, otewřel i mně oči. Dnes se na wždy odřjkám wšech těch, gichžto nešťastných bludů gsem nasledowal. Wzdálen od swěta a w neyskrytěgšj samotě chci trestu hodné ge-

dnánj swé hořkými slzami oplakáwati a spasitelným pokánjm hodna sebe učiniti, bych w společnost cjrkwe opět se mohl nawrátiti. Dřjwe wšak, nežli Waši diœcesj opustjm, ukládá mi srdce i swědomj za powinnost, Wašj důstognosti důkaz mé bolesti a mého žele k nohaum položiti. O kéž by byly dosti žiwy a hluboké, by s otcowskau milostj přigaty býti zasluhowaly! Kéž by Waši důstognost w těchto těžkých zkaušenjch a zámutcjch, které s tak statečnau zmužilostj snášjte, potěšiti mohly, zwěstugjce Wám nawrácenj ztraceného syna, gehož zablauzenj duši Waši tak těžce ranilo. Rozhlásjm prowiněnj swé, gak neywjce možno, abych zlé, kterégsem tjm způsobil, opět ponaprawil. Přikládám tedy k mému psanj wýpis listu, kterýž do nowin dáti mjnjm, zůstáwage s neyponjženěgšj poddanostj a neyhořčegšj ljtostj nad mým přečiněnjm, Wašj Důstognosti etc.“ W Pařjži dne 15. Čerwence 1831.

Z Londýna 21. Čerwence. W předwčeregšjm sezenj obecné sněmowny podal Kapitán Gordon z Glasgowa došlau žádost od 28. duchownjch a třj představených Skotské cjrkwe, kteřj žádagj, aby se Kollegi katolické w Mainoohu žádných peněžitých přjspěwků nepowolowalo. Pan O' Conel učinil i hned otázku: „Chce-li pak ctihodný aud za to státi, že tato žádost w slušných wygádřenjch sepsána gest? Gá se proto táži, poněwadž gistý Lord před několika dny podobnau žádost zadal, kteráž tolikerých neslušnostj proti katolickému náboženstwj obsahowala, že giž nelze déle pokogně tomu se djwati.“ Kapitán Gordon prawil, že schwaluge negen uspořádánj této žádosti, ale ikaždý náhled, genž se w nj pronášj, a že rád swoluge, aby se celý gegj obsah sněmowně oznámil. „Gsemť welmi dobře přeswědčen, odpowěděl pán O' Conel, že ctihodný aud wšecko to smýšlenj schwaluge,

které obřady katolické cjrkwe zlehčuge.“ Řečnjk napomjnal nynj mluwitele k pořádku. — „Newědělbych, prawil tento, čjm bych pořádek byl zrušil; pakli bych to byl učinil, nestalo se z úmyslu.“ Žádost ta byla nynj w celé obšjrnosti čtena, a se wšeobecnau neljbostj přigata. Wjra katolická byla tuto co *modloslužebnost* představena, ona, prawilo se dále, gest tak opowrženj hodna w swém základu, gako nebezpečná w následcjch, a oddána Bohem k wyhlazenj i s oněmi řjšemi, které gi podporugj; protož musj každé powolenj přjspěwků z důchodů zemských mjti ty neyškodliwěgšj následky pro bezpečnost, čest a blaženost národu britského. Když Kapitán Gordon o to usilowal, aby žádost ta na tabuli téhož domu položena byla, rozjéhlo se po celém domě: „Nikoliw, nikoliw!“ Pan C. Fergusson powstal neyprwé a prawil, že ani dosti slow nemá k wypsánj té neljbosti, kterau žádost tato w něm způsobila; a že gi poważuge za přjmau urážku wšech audů téhož parlamentu, kterýž katoljkům zároweň s protestanty stegná měšťanská práwa powolil; Zwláště pak že zawrhuge to slowo „modloslužebnost,“ genž onomu náboženstwj se přisuzuge, kteréž wjce než od polowice Ewropy za swaté se uznáwá. On žeby ani nemyslil, by w cjrkwi Skotské gen gediného duchownjho bylo, genžby powinnost lásky křesťanské tak welice s očj spustiti mohl, by takowauto žádost podepsal. Gemu, gakožto Skotowi, že to neybolestněgi přicházj, že se co takowého přihodilo, a že se mu zdá, gakoby tento aud pro Dundalka (Kap. Gordon) k podánj této žádosti byl ustanowen, poněwadž oni žadatelé we Skotsku ani gediného zástupce shledati nemohli, který by se byl podwolil žádost proti katolictwj potupu obsahugjcj negen podati, nýbrž také geště slowy poraučeti. — Lord Milton gewil tutéž neljbost a do-

ložil: Žadatelé prawj, žeby náboženstwj katolické i s těmi řjšemi, které ge podporugj od Boha k wyhlazenj ustanoweno bylo; kterak pak mohau tak křehcj a newědomj tworowé — neprawjm, gako tito žádatelé; (powstáwá smjch) nýbrž gako lidé wesměš — kterak mohau o budaucjch radách nezpytatelné maudrosti něco předzwjdati? Gá gsem zagisté — smjm-li toho slowa užjwati — Ultra protestant, poněwadž ale wjm, gak skrowná gest saudnost lidská, tedy s autrpnostj patřjm na to, co za bludné, přitom ale za swědomité smeyšlenj uznáwám u těch, genž *giné* wjry gsau. Musjmeť pohřjchu! welmi často widěti, an lidé dosti náboženstwj magj k nenáwiděnj geden druhého; mnohem lépe by ale bylo, kdyby gen tolik náboženstwj měli coby geden druhého wyučiti mohl, gak se wespolek milowati máme!" — Sir Rob. Inglis ugal se té žádosti, řka, že ona slowa, proti nimž se tak weliký křik strhl, wzata gsau z přjsahy, kterau 658. audů geště před dwěma lety složilo. P. O' Conel upewnil onu otázku, o kterau se tu wlastně gednalo. „Zdali pak, prawil, ona žádost w takowých wygádřenjch sepsána gest, kteréby powinnau této sněmowně uctiwost nepřestupowaly, an se tu prawj, že gegich wjra *modloslužebná* gest. Wjru, genž se tu hyzdj, wyznáwá skoro *třetina* celého britského obywatelstwa, a kdokoli uráží třetinu saučastnjků sněmowny, uráží tutéž sněmownu. — Pan Hume prawil, žeby geg, kdyby katoljkem byl, ty w oné žádosti obsažené wýrazy nikoliwěk nepohoršily, nýbrž raděgi k autrpnosti pohnuly, gelikož w tak oswjcené zemi, gako Skotsko gest, tak mnozj nábožnj muži se nacházegj, gešto tak newědomj a předsudkem pogati gsau. Poněwadž p. Dickson ponawrhl, aby sněmowna této žádosti ani nepřigjmala, ani na ni hlasy nesbjrala; tedy připo-

menul Lord Althorp, že on zagisté těch w nj užitých wygádřenj neschwaluge, proto že ale předce za to má, by se práwo k zadaným žádostem pokud gen možná w průchodu swém zachowalo, a tudy že gest toho mjněnj, aby ona žádost do desk wložena byla; nicméně proti gegjmu *tiskem oznámenj* že se přjsně prohlašuge. Dle toho byla sice žádost tato do desk wložena; poněwadž ale Kap. Gordon na tom nepřestáwal a také na tisk dolehal, znikla hádka nowá, při kteréž Sir Rob. Peel co protiwnjk oné žádosti powstal, a tjm bylo ono ponawrženj bez sbjránj hlasů zawrženo.

Z Pařjže dne 15. Srpna. W předwčeregšjm sezenj na saudu deputowaných zmjnka se stala o rozbrogjch w měsjci Unoru zběhlých, i bylyť takowým způsobem oswětleny, z něhož patrně wyswitá, gaké nynj smýšlenj u mužů we wyššjch auřadech postawených panuge. K tomuto znamenitému pogednánj dal deputowaný Barbet přjčinu, an prawil: „Na začátku Unora počal opět weliký počet obchodnjků pracowati dáwat, a dobré naděgi se odewzdal, an nenadále o zlaupenj St. Germain l' Auxerrois a arcibiskupského paláce slyšeti bylo, čemuž tehdegšj policegnj præfekt ani předegjti ani překaziti nehleděl, ačkoli wšecky potřebné prostředky w moci swé měl. Při této pohoršliwé zpráwě proměnila se radost w zármutek, a naděge blaženěgšj budaucnosti zmizela; domnjwagjce se, že wládě potřebné moci se nedostáwá, těch neyhrozněgšjch nehod gsme se strachowali.“

Na to přegaw slowo deput. Arago prawil: Ministr saudů zemských Wám oznámil, že tyto bauře w Unoru na přjběhy, které se we Vendée udály, welice působily. Gakož geden z těch, genž w tomto diwadle gsau hráli, uznáwám za powinnost tyto udalosti

Wám oswětliti. Nemohu sice dáti swětlo, odkud ty neobyčegné přepiaté powěsti powstaly, které onoho wečera o neslušné ceremonii u St. Germain l' Auxerrois w Pařjži se roznášely, a které lid na tu domněnku přiwedly, gakoby arcibiskup půwodem toho byl; to ale gistotně wjm, že w celém městě ani gediného člowěka něgaké wážnosti nebylo, geštoby w pondělj wečer nebyl přeswědčen, že se přjštjho dne na arcibiskupský palác autok stane. Nenj mi tu wyšetřiti, gakým neblahým osudem se přihodilo, že druhého dne na onom mjstě žádné zhola obrany spatřjno nebylo; gá toliko zpráwu dáti mjnjm o těch udalostech, na kterých přjmý podjl gsem měl.... Mé obydlj gest w dwanáctém okrsku palác arcibiskupský ležj w dewátém; ale powěst, že u hlawnjho chrámu neřády stropeny, došla i do našeho okrsku, a bubnowáno na ozbrogenj. Gá gsem toho dne nebyl we službě, wydal gsem se ale předce na plac k Pantheonu, abych onomu pluku, gemuž gsem rozkazowal, w čelo se postawil, kdyby toho potřeba žádala. Národnj obranci také se sem geden po druhém přibjrali. — Setnina granátnjků byla teprw 45 mužů silna, an tu kdosi z okologdaucjch wyprawowal, že arcibiskupský palác se boří. Auřadowé byli téhož dne docela němj. Těchto 45 granátnjků s setnjkem Barbetem w čele bez meškánj se tam wydalo. Bylo to w hodinu desátau předpolednj. Po několika okamženjch nasledowal gsem gich i gá se 110 muži rozličných setnin. S welikau těžkostj gsme se na mjsto dostali. Na této daleké cestě nepotkali gsme se — což welice paměti hodno — ani s gedinau stráží dozornj. U wrat arcibiskupského paláců, kde gsme se postawili, nalezli gsme pět nebo šest národnjch obranců na konjch, a maličký hauf gednoho temu. Bořenj paláců dělo se práwě plným kwapem. Tu gsme rozehnali zástupy, které zahradu obkličowaly; za-

mezili průchody neybližšjch ulic; osadili wěže Notre-Damské, by se k bauři zwoniti nemohlo, a takto čekali gsme celé tři hodiny na posilu, o kterauž wšudy gsem žádal, odnikud ale neobdržel. Gsauce giž mrzuti, že se zbranj w rukau na tak smutné diwadlo patřiti musjme, snažili gsme se, ač nás welmi malá hrstka byla — na dwůr se prodrati, kdež práwě stěny, nářadj, komjny, okna a kusy střechy dolů ljtaly. Obranci stáli giž w šiku chtjce tam wraziti, když mne nenadále gistý mi *neznámý* muž welmi horliwě oslowil. — Dle geho mjněnj neměla národnj obrana w takowých okoličnostech s lidem se potýkati. On prawil, že ge aud saudu deputowaných. Po mnohem dotazowánj gmenowal řečnjk pana Thiersa a doložil: „Geden národnj obrance nám geg oznámil; tu gsme seznali, že nám gen gediný z titulů swých powěděl, an tehdáž wysoký auřad zastáwal. Geho slow se uposlechlo; neb gsme srozuměnj wlády w tom widěti se domnjwali; a naše hnutj se tudy zastawilo. Nedlauho na to přitáhl také geden pluk wogska řadowého a přednosta dewátého okrsku. Tento pan deputowaný připomjnal mu to samé, ale přednosta na to nedbal; my gsme se prodrali do stawenj a buřiči byli i hned z něho wypuzeni. . . . Mezi těmito neřádnými wýstupky, gichžto swědkem gsem byl, žádný mne tak hluboce nezarmautil, — řeknu to zrowna — gako *swrženj onoho pozlaceného křjže*, který na kapli kathedrálnjho chrámu stál. Bázeň wýstupku toho neosprawedlnj; neb musjm onomu nesčjslnému množstwj lidu, které nás obklopowalo, tu sprawedlnost učiniti a wyznati, že ono segmutj křjže nikoliw nežádalo. To tak těžké ublјženj swobody náboženské welikým zármutkem nás naplnilo. Oprawdowj swobody milownjci žádagj gi pro gednoho každého bez wýmjnky. Kdyby Muhamedáné, kdyby In-

dowé osaditi se měli w Pařjži, nebudeme-liž žádati, aby se mešit, a chrámů Brahmowých a Budhowých šetřilo: tak gako my žádáme, by se chrámy křesťanské we wážnosti měly. Dělnjci w kathedrálnj kupli pracowali mnoho hodin, a za ten celý čas byla národnj obrana pokogným na to djwákem. Obecenstwo se tomu diwilo, a to wšjm práwem; my gsme beze wšj nesnáze a překážky dělnjky zahnati mohli. Wšecko proti nám swědčj. Gediný toliko ohled na wládu, gegjž slabost nám powědoma byla, a kteréž gsmo nowých přjkořj způsobiti nechtěli, ukládala nám tak dlauhého mlčenj; wšak dnes, práwě nynj, kdež ministr saudů zemských přjběhy z měsjce Unora s nebezpečným stawem kraginy Vendée spoguge, nemohu déle mlčeti; gednáť se tu o mau wlastnj čest a o čest wšech obranců národnjch, gichžto wůdcem gsem byl. Weřegně tedy wyznáwám, že křjž kathedrálnjho kostela Pařjžského na rozkaz wlády stržen byl.“ — Ministr de Montalivet: Kdo pak dal tento rozkaz? — P. Arago: „Když mi oznámeno, že sedm neb osm řemeslnjků se nacházj na schodech wedaucjch ke kupli, nařjdil gsem ge gjti a na policegnj auřad dowésti. Ledwa gsem ale wlastnj rukau toho, gehož gsem za wůdce měl, se uchopil, an se nad mým gednánjm do křiku dal, mně polotištěnau a polopsanau ceduli od přednosty dewátého okrsku okazuge, kteráž to mu udělené nařjzenj zřetelně wyswědčowala.... Tyto děginy mluwj samy o sobě, netřeba w dálšj wýklad se wpauštěti.“

γ) Umrtj.

Dne 28. Listop. b. r. zesnul w Pánu Wel. (p. t.) Pán Knjže-Arcibiskup Wjdenský, hrabě Firmian. Slawný pohřeb konán byl d. 4. Pros. w hlawnjm chrámu Páně sw. Štěpána u přjtomnosti weškerého duchowenstwa města Wjdně, gakož i mnohých giných okolnjch biskupů.

Cjrkew Irská utrpěla welmi bolestnau ztrátu; biskup z Cloyne a Ross Dr. Coppinger w 80. roce stářj swého z tohoto žiwota gest powolán. Ze starého katolického rodu pošlý přišel w mladosti swé do Pařjže, chtě lekarstwj studowati. Gednoho pak dne wstaupil do chrámu Notre-Dame řečeného. Zpěwem žákowstwa při

welebném zwuku warhan nenadále tak byl podgat a roznjcen, že w témž okamženj sobě umjnil swěta se odřjci a mezi wyhostěnými a práw zlaupenými zwěstowateli sw. ewangelium Bohu a nešťastné wlasti swé slaužiti. Z chrámu ubjral se přjmo do seminárium. Po wyswěcenj stal se kaplanem w Korku, potom farářem a pozděgi i biskupem tamněgšjm, a za čtyřidceti let biskupstwj toto welmi slawně gest zprawowal. W čas pozdwjženj w roce 1798. byltě takořka modlau lidu, gehož důležitosti mladistwau zmužilostj se ugjmal. Pokuty a statků zebránj slaužilo gen k pewněgšjmu spogenj pastýřů s owčičkami. Bázliwé a téměř otrocké gednánj geho sauseda, biskupa Koreckého w očjch lidu geště wjce onoho powýšilo. Když bauře tato se utišila, obětowal částku swé prázdnosti katolickým nowinám Irským, w nichž neustále učeně, nábožně a srdnatě mluwil. Časem wydáwal také malé spjsky o náboženském a politickém stawu wlasti. Před čtyřmi léty počal cjtiti, že sjly geho umdléwagi, a konec dnů geho se přibližuge. Protož powolal kněžstwo swé rozšjřené diöcesj w swůg skrowný kostelček, genž mu za kathedrálnj slaužil, a žádal ge, by náměstka wywolili, genžby prozatjm geho pomocnjkem býti mohl. Po wykonané modlitbě byl geden po druhém do swatyně powolán, kdež gim tento ctihodný kmet kalich představil, do něhož gedenkaždý wolicj ljstek wložil. Z wolenj tohoto wyšlo gméno mladého Dra Kollina, prostého faráře. Geho Swatost Papežská geg potwrdila, a nynj swjtj tento mladý biskup Irsku i katolickému swětu přjkladem téhož wlastenectwj, tauž maudrostj a nábožnostj, kteráž druhdy předka geho šlechtila a lásky hodna učinila.

(δ Powýšenj.

Neymilostiwěgšjm Geho c. k. Gasnosti rozhodnutjm ode dne 25. Řjgna b. r. byli gmenowáni a ustanoweni: a) Za biskupa Tarnowského (w Haliči) Wel. Pan swětjcj biskup František de Paula Pištěk; b) za biskupa Králowéhradeckého Wel. P. Karel Hanl, kanownjk hlawnjho chrámu Páně sw. Wjta a c. k. guberniálnj radá; c) za biskupa Brnenského Wel. P. Gindl, c. k. dwornj rada etc.

Obsah

wšech čtyř swazků IV. ročnjho běhu.

I. Pogednánj.

1. Náwodstwj.

Proč a gak by se měla láska ke čtenj a samočinnému studowánj u ml. duchowenstwa zbuditi a zachowati, od Fr. Bogenického. - - - sw. III. str. 323.

2. Dogmatika.

Zdaliž učenj o samospasitedlné cjrkwi katol. tak nedůwodné gest, gak se protestanti domnjwagj? Od Jos. Černého. - II. 163.
O cjrkewnjch odpustcjch, od V. Zabradnjka. IV. 483.

3. Morálka.

Zrcadlo ctnosti, aneb památnj slawnost Swatých, od Al. Klara. - - I. 3.
Záslnhy křesťanského náboženstwj o zaopatřenj nuzných, od Fr. Slámy. (Pogednánj historickomrawnj.) - I. 33. II. 187.

3. Wýklad pjsma sw.

Na čtenj Jeremiáše II. 31. od Zimmermanna. II. 231.
O třikrát čtrnácti rodech u Sw. Matauše, I, 17. od Fr. Kostky. - - - IV. 521.

4. Pastýrský auřad.

Kázanj o swátosti swěcenj kněžstwa, od W. W. Wáclawjčka. - - I. 107.
— o sw. manželstwj, od téhož. - II. 263.
— o sw. poslednjm pomazánj, od téhož. III. 417.
— o duchownjch prostředcjch proti nákaze choleře. - - - IV. 587.
O přednášenj katechetickém, od Jawornického. II. 235.
W gakém pořádku má se cwičenj náboženské pro školnj mládež stáwati. Od Ant. Wendra. IV. 527.

5. Liturgie.

Slowo o nyněgšj cjrkewnj hudbě. od J. K. II. 280.
Oděw kněžský při mši swaté, od J. Zieglera. III. 381.

6. Cjrkewnj práwo.

Přjpady z cjrkewnjho práwa, od J. U. Dra. Helferta. I. 72.

7. Děginy, obyčege a starobylosti křesťanské.

Apologetika křesťansko-katolická, od Al. Wacka. I. 89.
O založenj biskupstwj Pražského etc. od K. Weiningera. - - - II. 244. III. 402.
Žiwot G. S. P. Řehoře XVI. s historij o wolenj papežů se statistickým přehledem wšech ewropegských obywatelů z ohledu náb. wyznánj. - - - III. 363.

8. Wychowatelstwj.

Gak se djtky slowům učiti magj? od Fr. Kostky. III. 394.
O škodách z německého wychowánj české Mládeže, od Fr. Slámy. - - IV. 559.

II. Oznamowatel.

a) Literatura. I. 127 — 138.; II. 289 — 296; III. 441 — 445; IV. 607 — 619.
Nowé knihy České I. 158, a ku konci sw. III.
b) Smjšeniny. I. 130; II. 303. III. 467. IV. 619 — 636.
Žiwotopis knjžete arcib. pražského Wáclawa Leopolda Chlumčanského rytjře z Přestawlk a Chlumčan. - I. 148; II. 311.
Zpráwa o spolku pro wzdělánj řeči a literatury české, a o založenj pokladnice k wydáwánj knih českých pod gménem „Matice Česká.“ I. 155.
O nowé francauzské katol. cjrkwi p. Chatele. III. 453.
Nowá sekta S. Simoniánů. - - III. 462.
Kapucjni we Šweycařjch. - - III. 465.
Pastýrská opatrnost w čas moru. - III. 471.
Zákony a nařjzenj. - - - III. 619.

Poznamenánj kněh,

které gsau k dostánj

u Jozefy Fetterlowé,

w knjžecj arcibiskupské knihtiskárně

w Praze

na starém městě w Seminárium č. 190; gakož i we wssech knihkupectwjch w Praze. W Hradci Králowé: u Jana Hostiwita Pospjssila. W Mikulowe: u Jakuba Badra; w Brně: u Frantiska Gastla, a u F. L. Hallera; w Olomuci: u Jana N. Neugebaura; w Prespurku: u Ondřege Sswaigra, knihkupců.

1831.

Cena gest we střjbře.

Knihy hwězdičkau * poznamenané wyssly nákladem a tiskem Jozefy Fetterlowé w Praze w knjžecj arcibiskupské kněhtiskárně.

I. Kázanj.

a) Nedělnj a swátečnj w sbjrkách.

* Biblická Kázanj na wssecky neděle, slawnosti i swátky celého roku, s několika řečmi přjležitostnjmi, od W. W. Wáclawjčka, w bohomluwectwj doktora, děkana w Načeradci (nynégssjho kanownjka u sw. Wjta na hradě Pražském) Weliký 8. 4 djly 1823, 1824 a 1825. stran 248, 271, 292 a 345. za 3 zl. 12 kr., gednotliwý djl za 48 kr.
* Hlasatel slowa Božjho we swátek a w neděli, aneb celoročnj kázanj swátečnj a nedělnj. Od F. Fryče. 8. Čtyry djly. 1821, 1822 a 1823, stran 298, 320, 318 a 322, za 4 zl., djl za 1 zl.
* Nedělnj, swátečnj a přjležitostná Kázanj. Od Fr. Fryče, faráře Haberského. 8. dwa djly 1826 a 1827, stran 353 a 314, za 2 zl. djl za 1 zl.
* Homilie, aneb wyučowánj lidu křesťanského při rannjch službách Božjch, dle wýkladu swatého Ewangelium, na neděle a slawnosti Páně, od Frantiska Fryče, faráře Haberského. Dwa djly, 8. 1828. stran 253, a 257, za 1 zl. 20 kr.
* Homilie, aneb wyučowánj lidu křesťanského při rannjch službách Božjch, dle wýkladu swatého Ewangelium, na neděle a slawnosti Páně, od Frantiska Fryče, faráře Haberského. Djly dwa 8. 1831, za 1 zl. 20 kr.
* Kázanj nedělnj, swátečnj a přjležitostná Jana Rychlowského, kanownjka na hradě pražském u sw. Wjta, Biskupa Thermienského ꝛc. Tři ročnj běhy po 3 djlech, a tři djly přjležitostnjch kázanj, dohromady 12 djlů. 8. 1818 — 1823. za 10 zl., gednotliwý djl za 1 zl.
* Nedělnj Kázanj. Od Antonjna Puchmayera, faráře Radnického. 8. 1825. stran 372, za 48 kr.
* Swátečnj Kázanj. Od Antonjna Puchmayera, faráře Radnického. 8. 1826, stran 201, za 30 kr.
* Wýklady na nedělnj a swátečnj Ewangelia dle způsobu we sskolách nařjzeného; gež k prospěchu katechystům sskolnjm prw w německém gazyku sepsal, pak též w česstinu vwedl Aleš Pařjzek, dyrektor c. k. prawidelnj

ſſkoly Pražſké, a infulowaný kanownjk Litoměřický ꝛc. Druhé ponaprawené a rozmnožené wydánj. Tři djly. 8. 1819, 1820 a 1821, ſtran 383, 480 a 240, na pſacjm papjru za 3 zl. 36 kr.

Kázanj nedělnj od Ant. Čermáka 2djly w Hr. Kr. waz. 2 zl.

Kázanj ſwáteční od téhož w Hr. Kr. wáz. za 1 zl.

Kázanj přjležitoſtná od téhož w Hr. Kr. za 1 zl.

Řeči paſtyřſké předmětů mrawných a dogmatických, spořádané na neděle roku celého od P. P. Jakaubka. W Hr. Kr. 2 djly za 2 zl.

Ježiš Kriſtus w čtrnácteru nedělnjch kázanj za přjklad ctnoſti wyſtawený, gichž také co poſtnjch použjti ſe může. Od J. Macana. 8. W Praze 1827. 1 zl. waz. 1 zl. 10 kr.

Řeči při rozličných přjležitoſtech od Wacka. 8. 1824. 1 djl 40 kr. 2hý waz. 40 kr.

Kázanj ſwáteční, poſtnj a některá nedělnj dle Bourdalu a Maſſiliona wypracowaná od F. L. Wirſſinka 8. 1826. 3 djly 3 zl. waz. 3 zl. 30 kr.

Wýkladowé neb exhorty rannj nedělnj a některé ſwáteční od F. L. Wirſſinka 2 djly. 8. 1827. 2 zl. waz. 2 zl. 20 kr.

Kázanj nedělnj, poſtnj a některá ſwáteční od F. L. Wirſſinka 3 djly 8. 1827. 3 zl. waz. 3 zl. 30 kr.

Kázanj od Kaiſerlicha. 2 djly. za 2 zl.

Kázanj na wſſecky ſlawnoſti a ſwátky celého roku. Od M. J. Sychry 8. W Chrudimi 1817. za 1 zl. 12 kr.

Řeči duchownj při rozličných přjležitoſtech, od Ondř. Marſſofra. 8. w Brně. za 1 zl. 12 kr.

b) Poſtnj.

* Škola Kryſtowa. Kázanj poſtnj, kteráž r. 1824. oſadě ſwé přednesl F. Jedina, děkan w Swatém poli. 8. 1825, ſtran 120, za 20 kr.

* Šeſtero poſtnjch kázanj o Božſké Prozřetedlnoſti. Držaných od Wogtěcha F. Procházky, faráře Swatowogtěſſkého na Nowém měſtě Pražſkém. 8. 1829. ſtran 163 za 24 kr.

* Kázanj Poſtnj o ſedmeru ſlow umjragjcjho Pána Ježjſſe, kteráž oſadě ſwé r. 1828. přednesl F. S. Kautſký, farář Hoſtiwařſký 8. 1829. ſtran 95, za 16 kr.

* Kázanj poſtnj o pokánj ſwatém, kteráž r. 1822, oſadě ſwé přednesl Frantiſſek X. Jedina, děkan w Swatémpoli blj Dobřjſſe. 8. 1824. ſtran 106. za 18 kr.

* Desatero kázanj o swatém pokánj, sepsaných od Tomásse Baworowského, nynj pro gich wýbornost znowu wydaných od J. Ktjče (Dytrycha) 8. 1822. stran za 24 k.
* Cesta vtrpenj, neb spasytedlná rozgjmánj posledních dob Pána a Spasytele Gežjsse Krysta; w sedmeru postnjch kázanj přednessená od Fr. Fryče. 8. 1827. za 24 kr.
* Kázanj postnj o sw. pokánj, od Fr. Kautského. 1831. za 6 kr.
* Sedmero swátostj cjrkwe sw. katolické wyswětlených w sedmeru postnjch kázanj. Od W. W. Wáclawjčka. 8. 1830. za 30 kr.

Postnj kázanj od J. G. Stránského, děkana Welišského W Hr. Kr. 36 kr.

Kázanj postnj Joz. Rautenkrance. Na tři ročnj běhy rozdělené. W Hr. Kr. waz. 39 kr.

Kázanj postnj od Wacka. Druhé wydanj. 8. 1823. 1 zl. 48 kr.

c) Zwlásstnj a přjležitostnj.

* Co gsau cýrkewnj odpustky? co aučinkugj? a kterak a gakým způsobem ge sobě zýskati můžeme a máme? Okazuge w jubilárnjm kázanj Dr. W. Wáclawjček. W. 8. 1826, stran za 12 kr.
* Kázanj na Ewangelium, kterež se čte na den Božjho Těla, od Tomásse Baworowského, nynj pro swau wýbornost wydané od J. Ktjče 8. 1822, za 6 kr.
* Kázanj přjležitostné při slawné knjžecý arcybiskupské generálnj wizytacý na Čelákowě, od Jakse. 8. 1817, stran za 6 kr
* Přjležitostná řeč duchownj o znowu slawěnj hřbitownjho chrámu Božjho Těla na Winici, ginak na hoře Dreb w Třebechowicjch, od F. E. Hawelky, kaplana Dobrušského. Weliký 8. 1828, stran 31. s obrazem 12 kr.
* Kázanj v přjležitosti vwedenj do chrámu Páně Teynského nowého duchownjho pastýře welebn. pána Wiléma Gewinnera ꝛc. Od Františka Kautského, faráře Hostiwařského. 8. 1828, stran 18, za 6 kr.
* Kázanj držané dne 13. Srpna od W. Sedláčka, w Žebráce při installacý za děkana G. W. P. Wogtěcha Nezedlého. Přiložená gest latinská řeč, držána od G. D. P. P. Wácl. Neumanna, kanownjka na hradě pražském. 8. 1826, stran za 10 kr.
* Řeč pohřebnj na G. O. K. Knjže z Šwarcenberka, c. k. polnjho Marssálka ꝛc. Od K. Wrány. 8. 1821. stran 16. s wyobrazenjm knjžete, za 6 kr.

* Predigt von jetzigen Bedürfnissen der Zeit; von Helfert. 8. 1817. Preis 6 kr.
* Kázanj příležitostné o Slawnosti při obnowenj pohořelého chrámu král. města Domažlic, které r. 1822. wyhořelo. Přednessená na den Narozenj Panny Marye od Jana Cenefelsa, faráře w Sittwořj. 8. 1822, stran 32. za 10 kr.
* Řeč při slawnosti wyswěcowánj skolnjho slawenj we Wepřku. Na den slawnosti Narozenj blahoslawené Panny Marye. 8. 1823, stran 32. za 10 kr.
* Kázanj na den radostného prohlássenj obnoweného půlnočnjho wánočnjho Gitřnj, kteréž tisku podal Jozef Cybulka, děkan w Diwissowě. 8, 1827, stran 22. za 6 kr.

Řeč duchownj a skolnj na slawnost sw. Wáclawa. Od F. A. Wacka, w H. Kr. 6 kr.

Řeč duchownj o odpustcých od P. P. Jakaubka, w Hr. Kr. 6 kr.

Řeč při pohřbu, od P. P. Jakaubka. za 6 kr.

Kázanj na den sw. Wáclawa, od J. Zieglera. W Hr. Kr. waz. 6 kr.

Řeč na den sw. Jakuba wětssjho, od F. L. Wambery. 1820. 4 kr.

II.

Spisy naučné o wjře a mrawech křesťanských, biblj a gegj wýklady, gakož i knihy obřadů kostelnjch se týkagjcj.

* Krátké wyswětlenj katechysmu k prospěchu včitelům a dítkám, kteréž wydáwá Mikoláš Tomek, katecheta na c. k. hlawnj wzornj skole Pražské. 8. 1828. stran 192. za 24 kr.
* Krátký katechismus k utwrzenj katolíků we wjře gegich, zwlásstě pak pro ty, genž katolickau wjru přigimagj neb opaussteg. Od W. Zahradnjka, faráře Zubrnického. 8. 1830. waz. za 30 kr.
* Bunyána Jana cesta křesťana z města zkázy do blahoslawené wěčnosti. Z anglického do Ně-

meckého gazyku uwedená, nynj pak w česstině na swětlo wydaná od J. Nedomy, 2 djly. 8. 1815. za 1 zl.

* Cesta žiwota, aneb: Podstata wjry wsseobecné křesťanské skrze otázky: Kde gest to psáno? proti některým důmyslům nassinců w těch wěcech, které s nekatoljky w nedorozuměnj gsau, povkázana od J. Bohdaneckého. 8. 1818. za 24 kr.

Čest stolu Páně, anebo neyprawěgssi smysl o Neyswětěgssi swátosti oltářnj, od Bernarda Gallury. Přeloženjm Wogtěcha Karesse. 8. 1820. za 30 kr.

* Dcerka (M. J. H.) aneb Poznánie cesty prawé k spasenj. Wydaná od W. Hanky. 18. 1825. stran 82. za 10 kr.

* Důležitost zgeweného náboženstwj Kristowa a doplněnj počatého ssestinedělnjho cwičenj pro ty, kteřj mjnj od katolické Cýrkwe odstaupit, od W. Laukoty, 8. za 12 kr.

* Gilgjho Chládka Otázka: Co máme o zpowědi katoljků držeti? gestli pauze lidské neb Božské přikázanj? Slowjčko w čas welikonočnj, od J. Hýbla. 12. 1819. stran za 18 kr.

* Katolické včenj o swátosti Biřmowánj. Ku povčenj a powzbuzenj nebiřmowaných. Od K. W. Weiningra, faráře w Kladně. 12. 1819. stran 60, za 6 kr.

* Kniha sw. Jana Zlatoustého o naprawenj padlého, od Wiktorýna ze Wssehrd ku koncy patnáctého wěku česky wyložena. Nynj znowa wydaná. 8. 1822. za 14 kr.

* List pastýře k stádu od prawého owčince Kristowa na čas pod gménem Helwetského a Augsspurkského náboženstwj oddělenému, od J. Bohdaneckého. Druhé wydánj 8. 1818. za 10 kr.

* Téhož listu djlek druhý 8. 1820. za 6 kr.

O srownalosti katolického náboženstwj s rozumem, dle německého spisu zčesstil Wogtěch Sedláček. W Plzni 1822. za 24 kr.

Pjsma swatého Nowé Wmluwy Ewangelium aneb Blažené Zwěstowánj. Přeložil Frant. Nowotný z Lůže, farář w Lusstěncých. W Praze a w Mladé Boleslawi 1810. za 24 kr.

* Postylla, aneb rozličná ponawčowánj křesťanská na neděle přes celý rok, od Gawůrka, kněze cýrkewnjho, 2 djly, za 1 zl. 12 kr.

* Rukowět prawého náboženstwj Kristowa, neb cwičenj ssestinedělnj pro ty, kteřjž od cýrkwe katolické odstaupiti mjnj. 12. za 24 kr.

Wyswětlenj a přjdawek ku katechysmu=su ku potřebě učitelů, obzwlásstě při takowých sskolách, do kterých duchownj často přigjti nemůže. 8. 1821. za 7 kr.

* Zrcadlo wěčného a blahoslaweného žiwota, w kterém se wedlé gisté zpráwy Pjsma swatého spatřiti a widětl může, gakým žiwotem, a w kterých mjstech Swatj po smrti zůstáwagj, kterak a w kterém způsobu se za=knás přimlauwagj, a gaký gest rozdil mezy orodowánjm Krystowým a Swatých geho. L. P. 1561. od Tomásse Baworowského, nynj pak znowa od J. Dytrycha wydáno. Weliký 8. 1822, stran 37 a 89, za 24 kr.

* Knjžečka o Lásce, sepsaná od Frydrycha Leopolda Hraběte ze Stolberku, přeložená od Wogtěcha Karesse, faráře we Wlachowém Březý. 8. za 24 kr.

* Způsob, gak nábožná památka padesátiletých manželů swatek swůg obnowugjcých w Cyrkwi swaté Katolické obyčegně se swětjwá. Od F. J. Dewotýho. 8. 1824. za 6 kr.
Ta sama w němčině za 6 kr.

Cjrkew Kristowa, od A. G. Suchánka. W Hradci Králowé waz. 12 kr.

Cwičenj pro Ženichy a Newěsty s přjdawkem utěchy pro rodiče, gimž djtky brzo umjragj. Od Joz. Kernera, faráře Lužeckého, w Hr. Kr. za 18 kr.

Katechismus Ženichůw, od K. Khuna. 8. za 24 kr.

Duchowj Weyklad owé na epistoly a ewangelia nedělnj a swáteční celého roku. Od Jana Medljna. w Hr. Kr. 4 djly. waz. 2 zl. 24 kr.

Geden owčinec a geden pastýř. Od J. M. Krále 3 djly w Hr. Kr. za 3 zl.

Homilie postnj dle sw. Marka. Od Fr. Wacka. w Hr. Kr. 24 kr.

Jana J. Pontana knihy o statečnosti wálečné neb rekowské, též domácj a křesťanské. Od J. W. Zimmermanna, Hr. Kr. 24 kr.

Křesťanské katolické učenj o cjrkewnjch Odpustcjch. Od J. Kernera, w Hr. Kr. za 8 kr.

Křesťanská kniha učenj a mrawů, ku potřebě katechetů, učitelů a pomocnjků w nedělnjch sskolách. W Hr. Kr. za 24 kr.

Ohlásky weyročnjch swátků a slawnostj na celý rok, též obyčegných při nich ceremonyj, wydané od J. Chmely. Poopraweně a rozssjřené od Jos. Čeňka z Wartenberka, děkana a kanownjka Králowéhradeckého. W Hr. Kr. za 39 kr.

Psanj Pana K. L. z Hallerů, w kterém swům přátelům zpráwu dáwá o swém se nawrácenj do Řjmské katolické apostolské církwe. Přeložil Joz. Kregčj, direktor hlawnj školy w Nowých Dwořích. W Hr. Kr. za 8 kr.

Wýklad swat. čtenj na weliký Pátek z wýborné postylly, sepsané skrze kněze Tomásse Baworowského, wěrně wydaný od Joz. Klíče, professora Pražského. W Hr. Kr. waz. 15 kr.

Pařjzka wýklad na nedělnj epistoly we školách k prospěchu katechetů. Zčesstěný od J. Hýbla, 2 djly. 8. 1827. 2 zl.

Perle z pokladu maudrosti, obětowané dceři w Kristu do let panenských wstupugicj. Wydané od W. Ruffera, Katechety na Wyssehradě, 8. 1828. waz. 10 kr.

Poučenj pro pastýře duchownj u postele nemocných a umjragjcých od G. Köhlera. Zčesstěné od J. Hýbla. 8. 1828. 48 kr. waz. 58 kr.

Stapfa. Obssirnj rozwrhowé kazatelsstj, 2 djly za 2 zl. waz. 2 zl. 20 kr.

Stapfa, ručnj kniha ku katechysmusu, předewssjm pro katechety. 8. za 48 kr waz. 58 kr.

Stapfa, přjprawy ku kázanjm pro obecný lid na nedělnj Ewangelia katolického roku, s vstawičným wzhledem na geho obssirné rozwrhy kazatelské. 2 djly. 8. 1825, 1 zl. 36 kr. waz. 1 zl. 56 kr.

* Panis Quotidianus, pro consequenda et conservanda Vita seu Dei Gratia. Ad usum A. R. R. D. D. Animarum Curatis. Quinta emendata editio. 8. 1831. newáz. na tiskacjm papjru za 30 kr. na psacjm posstowském za 40 kr. wáz. na tiš. za 48 kr. na psacjm za 1 zl.

* Praeparatio ad Missam et Gratiarum actio post Missam. za 14 kr.

* Entwürfe zu einem vollständigen katechetischen Unterricht zum Behufe der Geistlichen; aus dem Französ. übersetzt und mit Zusätzen vermehrt von Andreas Räß, Professor und Direktor im Bischöfl. Seminarium im Mainz, und Nikolaus Welsi, Pfarrer in Rheinbaiern. Groß. 8. Prag. 1824. 4 Thle. Preis 4 fl. 48 kr.

* Die heil. Schrift des neuen Bundes von B. M. Schnappinger. gr. 8. Prag. 1817. 4 Thle. — Preis 4 fl. 48 kr.

* Beicht- und Kommunion-Unterricht in Fragen und Antworten, von A. Hille. 8. 1817. Seit. Preis 36 kr.

* Die Religion Christi, mit dem sechswöchentlichen Unterrichte für jene, welche von der kath. Lehre abzutreten gesonnen sind. Von W. Laukota, Probst in Raudnitz. 8. Prag. 1820. 24 kr.

Časopis pro Katolické Duchowenstwo. Wydáwán přispjwánjm mnoha učených a duchownjch mužů od Knjž. Arcib. Pražské Konsistore. Čtyry ročnj běhy od r. 1828 — 1831. každý ze čtyr swázku, spolu s přjdawky za 2 zl.

* Pastwa duchownj pro owce z prawého owčince Kristowa, to gest: Křesťanská cwičenj k wyučowánj wenkowského katolického lidu we swatém náboženstwj, buď we wesnicích, nebo w chrámu Páně, podlé nasseho Katechismu spořádaná od Frant. Axd. Rokosa, kněze cjrkewnjho. Dwa djly za 1 zl. 36 kr.

Navčenj křesťanské mrawopočestnosti k wsseobecnému wzdělánj národu. Od B. Gallury, biskupa Antedonského w Hr. Kr. za 16 kr.

Prwnj přjprawa Maličkých k swaté zpowědj a sw. přigimánj w sokratických rozmlumách. Od A. Hosy. W Hr. Kr. za 20 kr.

Slowa Rozlaučenj křesťanského otce k swému na weřegné skoly se vbjragicjmu synowi. Dle Emmericha od J. P. Kauna W Hradcy Král. w za 12 kr.

III.

Knjžky modlitebnj, zpěwy kostelnj a nábožné.

* Bůh gest neyčistssjlá sa. Modljcý knjžka s pěknau rytinau. 12. w 1818. za 10 kr.

Cýrkewnj modlitby při průwodech k hrobu. Přeložil a wydal Joz. Lib. Ziegler. W Hr. Kr. 1815. za 6 kr.

* Cýrkewnj modlitby při zaopatřowánj nemocných od J. Zieglera. 12. za 6 kr.

* Cýrkewnj pobožnost na slawnost Božjho těla, od téhož. 12. 1817. za 6 kr.

* Chlebowé poswátnj, knjžka modlicý pro ženskau osobu, od klássterni panny řádu sw. Alžběty M. Ant. S krásným obrázkem 12. 1820. za 12 kr. na psacým za 20 kr.

Kancyonal aneb pjsně nowé hystorycké na dni swátečnj přes celý rok, zwlásst kteřj se od starodáwna w Cýrkwi Božj a w této křesťanské zemi swětj. Léta Páně 1595,

wydaný od Šimona Lomnického z Budče. Přetisstěný w Praze 1808. za 36 kr.

Katolický Kancyonál, složený od Tom. Fryčage, faráře w Obřanech blizko Brna. Wydánj ssesté. Welzěy 8. w Brně 1822, mimo předmluwu 33. archů sylný za 1 zl. 12 kr.

* Katolické modlitby pro oswjcené křesťany. Od T. Kubelky. za 18 kr.

* Křjžowá cesta od Zieglera, 3. wydánj 12. w Praze 1818. za 12 kr.

Pád prwnjho člowěka w rági, rozgjmánj křesťana nábožného od J. Kernera. 8. W Hradcy Králowé 1822. za 10 kr.

* Wýbor modliteb, od Wewerky, s rytinau. za 6 kr.

* Hermanns Gebetbuch für Kinder. 6 Kr.

* Pobožné a wraucých žádostj plné rozgjmánj modlitby Páně, k potěssenj duchownjmu w sedm proseb wzdělané. Wydané od Fr. Dewotyho, faráře Sedleckého 8. w Praze 1827. za 8 kr.

* Pobožnost, která se může konati na tak nazwaných swatých schodech na Karlowě Pražském. Wydaná od Tom. Witáka, 12. 1822. za 3 kr.
To samé německy 1827. za 3 kr.

* Wýlewy citu křesťanských, aneb přtmecjtma nábožných rozgjmánj. Zčesstěné od J. A. Rokosa, 8. 1824. za 14 kr.

Cesta křjžowá. Sepsaná a pjsněmi opatřená od Joz. Holáska, faráře w Blansku. S obrázkem. w Hr. Kr. 8 kr.

Cjrkewnj pobožnost na křjžowé dny od J. Zieglera. w Hr. Kr. za 6 kr.

Cytara nowého zákona, neb pjsně celoročnj. w Hr. Králowé. za 36 kr.

Gádro wssech křesťanských katolických modliteb. W Hradcy Králowé. 8 kr.

Křesťan w duchu katolické cjrkwe se modljcj od Alex. knjžete z Hohenlohe přeloženjm A. Stránského w Hr. Kr. w 18. 22 kr. na tisk. 12 kr.

Křesťanka důwěřugjcý se w Boha, t. g. modlitby katolické pro nábožné pohlawj ženské od Mag. Netikowy. S čistau rytinau. W Hr. Kr. na posst. pap. za 30 kr. na tisk. za 20 kr.

Modlicý knjžky pro řemeslnické towarysse, zwlásstě když do swěta gdau. Od Ant. Stránského. W Hr. Král. za 10 kr.

Nowá každodennj oběť Bohu aneb Modlitby katolické. W Hr. Kr. za 8 kr.

Nábožná cwičenj k slawnosti Božjho těla při procesji. W Hrad. Kr. za 6 kr.

Panna křesťanská, knjžka wyučowacj a modlicj pro panny. Od A Stranského. W Hr. Kr. za 30 kr.

Roráte, neb weselé a radostné zpěwy adwentnj s notami. W Hr. Kr. na posst. pap. za 4 zl. na kanc. za 3 zl.

Rozmlauwánj s Bohem aneb modlitby křesťana katolického. Pracj J. M. Krále. S čistau rytinau na posst. pap. 30 kr. na tisk. 20 kr.

Sedm slow Pána nasseho Gežjsse Krista na křjži, w sedm mrawnjch pisnj uwedl J. Holásek. W Hr. Kr. waz. za 6 kr.

Zlatá kniha o následowánj Krysta Pána od T. Kempenského. Přel. A. Stranskýho. Druhé wydanj. W Hr. Kr. waz. s čistau rytinau 48 kr.

Zlatá kniha Tom. Kempenského o následowánj Pána Krista; wydánj s hrubau literau. W Hr. Kr za 26 kr.

Žalmowé neb zpěwowé sw. Dawida, od G. Streyce Zábřezského. Znowa wydáni od W. Hanky. W Hr. Kr. na posst. pap. 36 kr. na tisk. 30 kr.

Zlatý nebe kljč malý. W Hr. Kr. za 24 kr.

Bůh gest nevčistssj láska. Kniha modlicý od Ekartshauzen. 18. 1821. s rytinau na psacjm pap. 20 kr. na tisk. 12 kr.

Ta sama we 12terce na posst. ps. 18 kr. na tisk. 12 kr.

Gežjš přjtel djtek, modlitby a zpěwy pro mládež, pracý F. J. Swobody. 12. 1828. 20 kr.

Haubra, křesťanská katolická modlitebnj kniha, zřesstěná od J. Hýbla 8. w Praze 1830. na tisk. pap. 40 kr.

Katolické rozgjmánj a modlitby pro ženské od A. Pařjzka. 8. 1822. na tisk. 36 kr.

Knjžka sw. Augustina, samotné rozmlauwánj dusse křesťanského člowěka s Bohem. 8. 20 kr.

Katolické modlitby Pařjzka, zřesstěné od J. Hýbla. 8. 1827. 20 kr.

* Zieglera (J. L.) nowá křjžowá cesta. 8. W Praze 1817. wáz. 5 kr

* Pobožnost při stoletém Jubileum za swatého wyhlásseni Jana Nepomuckého. Od Tom. Kubelky. 12. 1829. stran 192 s obrázkem za 12 kr.

* Slawná stoletá památka wyhlásenj za Swatého Blahosl. Jana Nepomuckého. Knjžka k modlenj a wzdělánj pro katolické křesťany. Wydaná od Wáclawa Fr. Neumanna, kanownjka Strážce hlawnjho chrámu Páně a t. d. 8. 1829. stran 167. se třemi obrazy, za 20 kr.

Ta sama německy za 24 kr.

* Vmučenj Páně na 21. rozgjmánj rozwržené, w němž také křjžowá cesta se 14. mjsty se obsahuge, spolu s modlitbami messnjmi, a t. d. Sebrané od Tom. Kubelky 12. 1830. stran 192. za 10 kr., ztuha wáz. za 15 kr.

IV.

Spisy povčugjcj.

a) Mrawnosti, opatrnosti a zdrawj wesměs.

* Dwa zkussenj wýbornj prostředkowé, kterak člowěk w stálém zdrawj žiwot swůg prodlaužiti a neygistěgi zbohatnauti může, od J. Hybla. 8. w Praze za 10 kr.

Kratičká Dyetetyka, to gest zpráwa k zadrženj dobrého řádu žiwota a k zachowánj tudy stálého zdrawj až do neypozdněgssj starosti. Wydaná od Bohusl. Tablice. 8. we Wacowě 1819. za 24 kr.

Lidomil, povčugjcý, kterakby lidé mnohým žiwota nebezpečenstwjm opatrně se wyhnauti mohli. Sepsal Boh. Tablic 8. we Wacowě 1813. za 18 kr

* Wzdělánj člowěka, gaký býti má, aby mu dle swěta y dle dusse blaze bylo. (Pro dospělé) sepsal Tom. Kubelka. 1 částka stran 311. w Praze 1827. Druhá částka 1828 stran 342 za 1 zl.

* Způsobné rozwažowánj člowěka w důležitých wěcech s rozumem se srownáwagjcý. Pro wzdělánj člowěka w letech přirůstáwagjcýho, w njž opět mnoho potěssitelných a poučugjcých prawd se nacházy. Sepsaná od Tom. Kubelky. 12. 1831. za 30 kr.

* Škola nedělnj pro wyrostlau mládež, gakož také kniha wzdělávagjcý pro obecný lid, od J. W. Jirsyka. 8. 1826, stran 160, za 15 kr.

* Swět w činěnj, čili obweselugicý a srdce lidská slechtjcj rozmluwy a wyprawowánj. Od K. Kyselo. 12. 1830. stran 132, za 8 kr.

b) Pro zwlásstnj stawy a powolánj, pro rodiče, včitele, hospodáře a t. d.

* Bohuslaw z Lobkowic a z Hasensteynu. List panu Petrowi z Rožmberku, mistodržjcýmu králowstwj Českého o správě země poslanj, který po 307 letech wydal J. W. Zimmermann. W. 8. w Praze 1818 stran 76. wáz. za 12 kr.
* Izydor, sedlák Lhotský. Wšlechtilý příběh pro lid wenkowský y městký. Od Joz. Megstřjka, děkana Swětelského. 8. w Praze 1822, dwa djly s rytinau wáz. za 48 kr.
Nawedenj k školnjmu wyčowánj pro včitele od Bernarda Owrbeka. Přel. Wend. Dussek. W Hr. Kr. 3 djly za 1 zl. 6 kr.
Obraz dokonalého včitele, od A. Pařjzka, přel. od F. A. Wacka, w Hr Kr. wáz. 18 kr.
* Přjprawa k Předpisům od J. Urbana 8. 1820. Dwa djly za 30 kr.
Nawedenj k wyhotowenj pisemnostj, zčesst. od J. Jezdjnského. W Hr. Kr. za 36 kr.
* Smjsseniny, aneb rozličné spisky k dyktowánj. Od W. Sohage. 12, 1827, stran 78. za 8 kr.
* Dwě stě látek k předpisům. Česky a německy 8. 1830. za 12 kr.
Načinka, aneb powázanj k nerozumnému wychowáwánj dětj od Chr. B. Salcmanna, kterauž w česstinu uwedl Norbert Waněk. S wyobrazenjm Salcmanna a winětkau, w Hr. Kr. wáz. za 36 kr.
Wěrný Naditel rodičů, djtek, pěstaunů a včitelů, wydaný od J. L. Zieglera, 2 swazky s obrázkem, w Hr Kr. za 40 kr.
Abeceda pobožné manželky a rozssasné hospodyně. T. q. Wýklad dmamecýtma werssů o ctnostech dobré a slechetné ženy položených. Poneyprw léta 1585. v D. A. z Welesławina wytisstěná, nynj wydaná od A. Hanykýře. 8. w Praze, 1824. wáz. za 18 kr.

Otázky na děti, aneb předcházegjcý potřebná přjprawa k snadněgssjmu pochopenj náboženstwj ku pomocy rodičům, swětským y duchownjm učitelům, které zčesstil N. Waněk. 8. 1814. za 36 kr.

Wěc neydůležitěgssj pro rodiče, sskolnj učitele a dohljdaře mládeže dle Jaisa přel. Neděle 8. 1824. wáz. za 20 kr.

Zlatodol, aneb zpustlá wesnice obnowená farářem, učitelem a manželkau geho. Kniha pro lid wesnický. Prach F. J. Swobody. 12. 1830. za 30 kr.

Nawedenj o konjch od Ant. Jungmanna, 8. w Praze 1818. za 24 kr.

* Wýstraha před čerwenau nemocý howězýho y owčjho dobytka, od Jg. Prajského 8. w Praze 1819. za 6 kr.

* O sedmeru dobytka domácýho, geho chowánj a nemocech, od A. J. Jungmanna. 8. w Praze. 1826. stran 155. za 24 kr.

Domácý kuchařka aneb pogednánj o masitých a postnjch pokrmech pro dcerky České y Morawské od Dobr. Retikowy w Hr. Kr. za 40 kr.

Navčenj pro mladé sedlské hospodáře od J. Bláhy 8. w Praze 1829. wáz. za 20 kr.

Hospodář rozumný, aneb: včenj o rolnictwj a chowánj dobytka s třemi přjdawky o wyměřowánj polj a wedenj hospodářské knihy etc. dle Ssné sepsal N. Waněk, s 16. měřeckými figuromi 8. 1822. wáz. za 24 kr.

Učinliwé sprawowánj wčel od J. A. Jáwisse w 8. za 30 kr.

Wměnj lesnj podlé G. L. Hartyga s lesnictwjm wlastenským od W. W. Hawelky, 3 djly s rytinau w 8. 1823. 3 zl. wáz. 3 zl. 30 kr.

Opádu dobytka, kniha pro sedláky od J. B. Wolssteina 8. za 6 kr.

Připamatowánj s strany neduhu dobytka, gakož y něgaké gednánj proti zabjgenj dobytka w času neduhů od J. B. Wolssteina 8. za 18 kr.

V.

Spisy pro mládež.

Eustachius. Přjběh z dáwnowěkosti křesťanské dle Ssmida od J. W. Wlasáka 12. 1828, stran 175, za 12 kr.

* Kwětenky kwětnému a čilému wěku obětowané, od Tom. Kubelky. 12. 1823. s 21 nápěwy, za 12 kr.
* Nesstastné přihody k wýstraze nezkussené mládeži. Druhé wydánj 8. 1820 s 18. obrázky, stran 204, za 30 kr.
* Prawidla žiwota a propowjdky, aneb otázky s odpowědmi. Dárek pro mládež českau od W. Sohage. W Praze 1823. 12. str. 76. za 7 kr.
* Gindřich z Dubinowa, kterak k poznánj Boha přissel. Přeložil Tomáš Kubelka. Druhé wydánj. 12. W Praze 1830. za 8 kr.
* Půwodnj rozmlauwánj a powjdky k wyswětlenj mrawnwých přjslowj Českých ku prospěchu mládeže od M. Sychry, faráře w Jmrawowě. 12. w Praze 1822. str. 144. s hudebnj přjlohau za 24 kr.
* Krasice. Dárek pro djtky od T. Kubelky. 12. za 10 kr.
* Gehňátko. Powjdka pro djtky a gegich přátely. Od J. W. Wlasáka. 12. w Praze 1827. str. 91. za 6 kr.
* Holaubek. Powjdka pro djtky a gegich přátely. Přel. od F. J. Slámy, 12. w Pjsku, 1827. za 8 kr.
* Kossjček třjprautkowý, přjběhem newinně nařknuté Wendeljnky vpletený od T. Kubelky, 12. w Praze 1825. S obrázkem stran 216. za 12 kr.
* Přjgemné wečery. Dar pro pilnau mládež. Od F. R. Macana, kaplana Mirossowského 12. w Praze stran 233. za 12 kr.
* Růženka z Gedlowa, dle Pana Schmieda od Joz. Wotýpky 8. 1825. stran 187, za 18 kr.
* Sstědrý wečer. Powjdka k wánočnjmu obdarowánj djtek. Přel. od F. Slámy, 12. w Pjsku 1827, stran 132 za 12 kr.
* Bibliotéka Mladeže. Zbjrka mrawných powjdek k usslechtěnj srdce a obweselenj mysli, gež sepsal i přeložil J. W. Wlasak. 3 djlky, každý 5 archů silný za 30 kr. Čas od času se pokračuge.

Wystěhowanci do Brasilie. Přelož. od Fr. Bah. Tomsy, s čtyrmi krásnými rytinami w Hr. Kr. za 36 kr.

Bágky pro djtky od Jos. Chmely. W Hr. Kr. za 15 kr.

Bazaličky, obraz sslechetných, autlá srdce gimaggicých gednánj pro mládež obého pohlawj. Přel. W. Wássa. W Hr. Kr. za 18 kr.

Biblické přjběhy starého i nowého zákona pro mládež od J. Chmely. W Hr. Kr. 5 djlů na tisk. p. 1 zl. 42 k.

Chimanyho Utěssenky pro djtky, od J. M. Ludwjka, s obrázkem. W Hr. Kr. za 15 kr.

Dokonalý žák. Dárek pilné mládeži od J. M. Krále. W Hr. Kr. za 15 kr.

Holubička. Obraz w lese. Powjdky pro djtky dle Šmieda od J. W. Wlasáka. Stran 58. W Hr. Kr. 1828. za 12 kr.

Kanárek, Swatojanská musska, lesnj kaple. Powjdky pro mládež a přátele gegi. Přel. An. Wogt. Hnogka. W Hr. Kr. za 12 kr.

Katechyssmus o zdrawj, obzwlásstně pro dědinskau mládež. W dessetinu uwedl Norbert Waněk. W Hr. Kr. za 10 kr.

Kwětný kossjček. Powjdka pro kwetaucj wěk. Přel. Ant. Wog. Hnogka. S čistau rytinau. W Hr. Kr. za 24 kr.

Mrawné wyprawowánj a powjdačky pro malé i dospělé od M. A. Keladruha. W Hr. Kr. za 10 kr.

Mrawné propowjdky a podobenstwj, na obdarowánj sskolnj mládeže sepsal M. J. Sychra. W Hr. Kr. za 12 kr.

Nowé léto aneb odplata dobročinnosti. W Hr. Kr. za 5 kr.

Nowý rok od Krummachra, přel. Fr. Boh. Tomsy. W Hr. Kr. za 24 kr.

Připodobněnj od M. J. Sychry. W Hr. Kr. za 12 kr.

Přjběhowé pro syny a dcery wlastenské. Druhé wydánj. Od Suchánka. W Hr. Kr. za 17 kr.

Růžinky neb spisky drobné pro djtky od Swob. Trnky. W Hr. Kr. za 6 kr.

Růženka Gedlohradská. Starobylá powjdka pro rodiče a djtky. W Hr. Kr. za 24 kr.

Wázaného pilné a mrawné mládeži sskolnj přinássj M. J. Sychra. W Hr. Kr. za 12 kr.

Wssecka pomoc přicházý s hůry. Šestero powjdek pro mládež sslechetněgssj dle Ebersberga od Joz. P. Kauna. W Hr. Kr. za 15 kr.

Básně Ezopowy pro mládež. Přelož. od Ssiestera. Nowé 150 rytinkami zaopatřené wydánj. 8. 1816. za 36 kr.

Biblická hystorye pro odrostlegssj mládež. Pracý S. B. Wrány. 2 djlu, starý y nowý zákon obsahugicý. 8. 1821. 1 zl. 24 kr.

Blahowid, aneb prwnj cwičenj w mrawnosti pro djtky w stáři od osmého až do desátého roku, kteréž dle Salcmanna sepsal i wydal N. Waněk. 8. 1824. waz. 24 kr.

Bohuslaw we swé rodině, neb dálssj cwičenj djtek w mrawnosti, w stáří od desátého až do dwanáctého roku, dle Salcmanna sepsal N. Waněk. 8. 1826. waz. 24 kr.

Dusselowj, neb krátké včeni o dussi pro djtky, kteréž sepsal J. G. Kampe, a zčesstil N. Waněk. S 16 pěkných rytinami. 8. w Pr. 1826. waz. 32 kr.

Kytka wonného kwjtj mrawného včenj pro djtky. Od M. Kadaně, faráře 8. 1821. za 8 kr.

Mladssj Robinson. Knjžka zwlásstnj slechetné mládeži České ku pověenj a wyraženj. dle Kampe, s rytinau 1808. za 42 kr.

Odměna mrawným a pilným djtkám od A. W. Žitka, s pjsněmi w hudbu uwedenými. 8. 1825. waz. 24 kr.

Povčugjcý malé powjdky pro děti. Obsahugjcý sto powjdek. Přelož. od Fr. Jana Swobody. 12. 1830. za 18 kr.

Štědrý wečer. Přeloženjm F. J. Swobody. 8. w Pr. 1827. s rytinau, waz. za 16 kr.

* Štědrý wečer. Přeloženjm J. W. Wlasáka. 12. 1830. za 10 kr.

* Ztracené djtě, powjdka pro djtky a gegich přátely od Smida, přeložená od F. J. Slamy. 8. 1827. za 6 kr.

Počátkowé mrawů od Salcmanna, dle nowého pro katolickau mládež předčlaného wydánj přel. od W. Pawlowského. 8. W Gindř. Hradcy. 1830. za 1 zl. waz. za 1 zl. 10 kr.

Žiwot Ježjsse Krysta pro djtky. Přel. dle Feddersona od J. Hýbla. 8. 1820. waz. za 16 kr. w dessk. za 24 kr.

Bohumjr, mladý Paustewnjk, powjdka pro djtky a přátely gegich přel. od W. Pelikána. W Hr. Kr. s pěknau rytinau za 18 kr.

Chudobičky, dárek autlé mládeži od M. D. Nettikowy, s pěkným obrázkem wáz. za 20 kr.

* Powjdky pro mládež. Od Fr. A Rokosa. 12. 1830. za 12 kr.

* Wyprawowánj o wssech wěcech. Od Dundra za 6 kr.

* Bohumjr, mladý paustewnjk. Stěstj dobrého wychowánj. Od Wlasáka. 12. 1830. za 6 kr.

VI.

Spisy historické, geografické a topografické, a t. d.

* Eusebii Hieronymi Stridoniensis Presbyteri opusculum de viris illustribus, a J. P. W. Ditrich. 8. Pragae Čechorum 1821. pag. 84. const. 24 cr.
* Hystorye českého diwadla, od počátku až na nynějssi časy od J. Hýbla. 8. 1816. za 4 kr.
* Kronyka Mladoboleslawská od přjsstj Čechů do země české až do nynějssjch časů, pracý Fr. Nowotnýho z Luže faráře w Lusstěnicých. Weliký 8. 1822. stran 308. za 36 kr.
* Kronyka Cyrkewnj, w njž se přjběhowé Cýrkwe České od gegiho počátku až do léta Páně 1632 wyprawugi, sepsaná před 300 lety od Bohuslawa Bilegowského, nynj wydaná od J. Skalického. S mapau králowstwj českého. 8. w Praze 1816. za 24 kr.

Paměti Plzenské, gež sepsal a wydal Joz. W. Sedláček. 8. w Plzni 1821 stran 150 s wyobrazenjm starssjho pohledu města Plzně, za 30 kr.

* Wyobrazenj a popsánj sw. Wáclawa. 8 w Pr. 1817. s obrázkem za 6 kr.
* Žiwot sw. Alžběty Od M. Ant. 8. w Pr. 1817. za 10 kr.
* Žiwot sw. Otylie. 8. 1818. též německy. za 5. kr.

Kronyka neynowěgssj od počátku prwnjch knjžat českých. Od Fr. Ant. Pabsta. Weliký 8 w Praze 1813 3 djly za 3 zl. 36 kr. Týž kronyky djl 4. welký 8. w Praze 1827 za 1 zl. 12 kr.

* Žiwot sw. panny Terezie, s připogenau krátkau historij řádu bosých Karmelitánek w Čechách. Od Joz. Černého. 8 1830. stran 163. za 15 kr.
* Popsánj založenj, zwlásstnj pobožnosti a žiwota swatosti, mnohým nesstastným osudům podrobené, býwalé řehole Cystercyenské a t. d. Weliký 8. 1824. stran 248. s pěti obrazy wáz za 1 zl.

Knjžka o měrách zemských. Od kterého času mjry a měřenj zemské w králowstwj Českém swůg zadátek magj. Poznowu wydaná od Joz. Fr. Dewotýho w Hr. Kr. waz. za 15 kr.

Sláwowé, praotcowé Čechů a bydlitedlná sjdla gegich. Od J. M. Krále. W Hr. Kr. waz. 15 kr.

Staří letopisowé čessti od r. 1378 do 1527. čili pokračowánj w kronikách Přibjka Pulkawy a Benesse z Hořowic, z rukopisů starých wydané. Péčj a nákladem král. české Společnosti Nauk. W Praze 1829. za 3 zl.

Wypsánj žiwota swatých dwau bratřj, bijtupů a apostolů Erhy a Strachoty. Od Joz. M. Králе. S pěknau rytinau w Hr. Kr. waz. za 10 kr.

Žiwotopis sw. Jana Nepomuckého. S připogenjm služeb Božjch a modliteb, wydaná od Jana Nep. Zimmermanna, w Hr. Kr. waz. za 12 kr.

Bossueta (J B) Přjběhowé o změnách cýrkwj protestantských. Přel. od M. Wolfa kněze cyrkewnjho 8. 1804. 1 zl. 12 kr. waz. 1 zl 32 kr.

Letopisowé Trojanssti. To gest wypsánj desýtileté wálky Řeků s králem Pryamem. 5. wydánj. 8. W Pr. 1812. 42 kr. waz. 52 kr.

Přjběhowé králowstwj Českého, zběhli za panowánj Ferdinanda 1ho, kteréž wyprawuge J. W. Zimmermann. 2 djly s rytinami w 8. 1820. 2 zl. 24 kr.

Přjběhowé králowstwj Českého, zběhli za panowánj Maximiliána 2ho, kteréž wyprawuge J. W. Zimmermann, s wyobrazenjm w 8. 1822. 1 zl. 12 kr.

Wsseobecná kronyka swěta, to gest wypsánj wssech přjpadnostj a děgin celého swěta; od stwořenj až do nassich času. 8. 1820 wáz. 58 kr.

Wrtkawé sstěstj, t. g. hystorycké rozgimánj, w němž se vkazuge, že co se koliwěk w tomto swětě widj, nic stálého neni, než wssecko časem migi, od W. Dobřenského 1583 složené, nyní poznowu wydané od W. N. Štěpána. 8. 1824. waz. 18 kr.

Půwodnj a prawdiwé wypsánj oblehnutj Prahy od Šwegdského wogska 1648. 8. 1819. waz. 18 kr.

Historie literatury České od J. Jungmanna, za 2 zl.

* Ponawrženj o stawu a řádech duchowenstwa w Čechách z ohledu stawopisů wůbec, od J. A. Dundra. 12. 1824. stran 148 za 30 kr.

Kaple wssech Swatých a wěrných zemřelých w Sedlickém klášteře, s obrázkem za 10 kr.

Kratičký obsah založenj dáwnowěkých kaplj wssech Swatých a wěrných zemřelých w ohradě audolj Sedleckého. Wydal J. Fr. Dewoty. 8. 1822. s obrázkem. za 10 kr.

Průwodce po Čechách. Od J. A. Dundra. w Praze 1822. 12. wáz. 12 kr.

* Wypsánj Českého králowstwj. od B. J. Dlabače. S mapau českého králowstwj. 8. w Praze 1818. za 48 kr.

Zeměpis králowstwj Českého, gegž spořádal J. A. Dundr. W Praze, 1823. 8. stran 168. waz. za 40 kr.

* Historische Denkwürdigkeiten des Königreichs Böhmen von J. Schiffner. 8. Prag. 1816. geb. 24 Kr.

* Wyobrazenj a popsánj w poljnku křesťůowého kmenu w Hoře Kutny ukatého a při rozpoltěnj blj ž gábra spatřeného křjže, od J. Fr. Dewoty. Welký 8 w Praze 1823. za 12 kr.

Průwodce po biskupstwj králowéhradeckém, aneb togografické a historické popsánj wssech měst, městeček, panstwj, hradů atd. Od M. Krále. w Hr. Kr. 3 swazky waz. 1 zl. 12 kr.

Wssecobecnů zeměpis neb Geografia we třech dilech s welkau rytinau a dwěma mapama. Zwlásstě pro včitele a čekance školnj, a mládež wlastenskau sepsal K. Sadek, w Hr. Kr. wáz. 1 zl. 42 kr.

Wyobrazenj a popsánj chrámů Swato barborského w Hoře Kutné. Wydal J. F. Dewoty. W Hr. Kr. S 2 welkýma rytinama 30 kr.

Popsánj weleslawného audolj Sedleckého blj ž Kutny Hory. Wydal J. F. Dewoty. S 5 rytinami 8. W Praze 1824. wáz. 50 kr.

* Pogednánj o bylinářstwj w Čechách, přel. od Ant. Puchmjra. 8. w Praze stran 152. za 18 kr.

Popsánj a wyobrazenj neyznamenitěgssjch zwjřat z hystorye přirozených wěcí, w kterémž zewnitřnj způsobnost těla, postawa, barwa, schopnost a vměloſt zwjřat obsaženy a y přjbřhowé někteřj pripogeni gsau, genž se s těmi zwjřaty zběhly. Sepsané od Jana Hýbla. 8. 1811. za 24 kr.

* Wěrné popsánj žiwota a smrti swatého Wáclawa Mučedlnjka Božjho a Patrona českého. Dle čtrnácti obrázků této knjžce připogených a wyswětlených, při nichž wždy kratičká modlitba připogena gest. 12. 1831. stran 48, za 12 kr.

VII.

Knihy wědecké, mathematické, počtářské, měřické, mechanické a fyzické a t. d.

* Umnice, nebo Logika. Od A. Matka. 8. 1820. za 36 kr.

Prawidla k počjtánj z hlawy. Přel. od Jana Maksse. Druhé wydánj. W Hr. Kr. 24 kr.

Proč a proto při vměnj početnjm, od J. N. Joz. Filziga. W Hr. Kr. 24 kr.

Rychlý počtář, neb krátce obsažené počjtánj z hlawy od J. N. Filziga. W Hr. Kr. 4 kr.

Wwedenj k snadnému, gistému a lehkému z paměti počjtánj od J. Rádla. W Hr. Kr. 4 kr.

Důkladné vwedeni k početnjmu vměnj. W. 8. W Pr. v Boh. Hase 1823. 30 kr.

* Základowé Měřictwj čili Geometrye. Od W. Sedláčka. W Praze 1822. za 1zl. 12kr.

Hyboměřstwj neb Strognictwj, čili Mechanika, s 57 obrazci, od K. Sádka w Hr. Kr. za 30kr.

* Základowé Přjrodnictwj, aneb Fyzyky a Matematyky potažené neboli smjssené, sepsal W. Sedláček. W Praze 1824. Djl prwni za 48 kr.

* Týchž základů djl druhý. W Pr. 1827. } za 1zl.
* Lučba čili chemie. }

Přjrodopsum neb Fizika, čili včenj o přirozených wěcech, od K. Sádka. W Hr. Kr. 32 kr.

VIII.

Mluwnice čili grammatiky slowněky, a t. d.

* Auplná dobropjsebnost Německá po Německu y po česku sepsaná od J. Šmitta. 8. w Pjsku. 1819. za 24kr.

Prawopis Český, od W. Hanky, druhé wydánj 1821. za 10k.

* Böhmische Biegungen von Ziegler, za 6kr.

* Uiber die Aussprache der čechischen Buchstaben, Sylben und Wörter, von Tomsa Pr. 1800. 12kr.

Versuch einer böhm. Phraseologie von W. J. Sychra. 2 Thle. 12. Brünn 1821 u. 22. 2 fl. 12 kr.

Prawidla České dobropjsebnosti od J. N. Filziga W Hr. Kr. 36 kr.

Wwedenj k Nemecké řeči od Hynka Witka. Druhé wydánj. W Hr. Kr. 18 kr.

Zastaralé formy českého slowesa wysswětlené. Od Joz. Wl. Franty w Hr. Kr. 1829. 12 kr.

Tabule tři k náležitému poznánj dewatero částek české řeči, od Fr. Černého. 30 kr.

Německá mluwnice od A. Bissického, W Praze 1823. v Hase, 30 kr.
Mluwnice čili Saustawa gazyka České řeči, dle Dobrowského od W. Hanky, za 40 kr.
Prawidla české řeči od P. Nowotnýho v Háze 8. 24 kr.
Cwičenj w mluwenj gazykem Německým. Uibungen im Deutschsprechen, von Rautenkranz, vermehrt von Jawornický 4 Auflage. 8. 1819. u Ház. 18 kr.
Neynowěgssj mluwnice česká, od K. Kysela 8. W Praze 1830. w 24. kr.
* Románi Čib, d. i. Grammatik und Wörterbuch der Zigeuner Sprache. Dazu als Anhang die Hantýrka oder die böhm. Diebs-sprache von A. J. Puchmeyer. 8. 1822. 12 Kr.
Böhmisch-deutsch-lateinisches Wörterbuch v. G. Palkowitsch 8. Prag 1820. dwa díly. za 7 zl.
* O počátku a proměnách prawopisu Českého. Wel. 8. 1828 str. 16. za 4 kr.
* Beleuchtung der Streitfrage über die böhm. Orthographie v. J. Jungmann. 8. 1829. Seiten 83. 10 Kr.

IX.

Knihy krásowědné a slowesné.

a) Řečnictwj wůbec.

Wýbornj způsobowé duchownj wýmluwnosti od Joz. Wernharda, čerwenořečického děkana. 1822. za 48 kr.
Vměnj kazatelské J. A. Komenského gež po 172 letech z rukopisů wybral a poprwé wydal J. L. Ziegler. 8. 1830. za 30. kr.

b) Básnictwj wůbec.

Počátkowé českého básnictwj, obzwlásstě prozodye. 8. w Presspurku. 1818. za 24 kr.
Zlomky o českém básnictwj, zwlásstě pak o prozodyi. 8. W Praze 1820. 24 kr.

1. Básně we sbjrkách.

* Básně J. G. Marka. 1823. 12. stran. 126. za 12 kr.

* Básně J. Kollara. 8. w Praze 1821. za 15 kr.
* Básně (smjssené) F. L. Čelakowského. 12. 1822. za 12kr.
— druhé wydánj w Praze. 1830. za20kr.
* Básně Jana Hercoga. 12. 1822. za 12kr.
* Básně J. W. Kamarýta. 12. 1822. za 12kr.
* Básně F. A. Rokosa. 16. 1827. za 16kr.
* Básně J. Kocians 12. w Praze 1823. za 12kr.
Pjsně swětské lidu slowanského w Uhřjch 8. 1827. waz. za 24 kr.
Selanky od J. Langera w Hr. Kr. waz. za 30 kr.
Pjsně obsahu rozmanitého od M. A. Přihila w Hr. Kr. 10kr.
Básně J. K. Chmelenského, w Hr. Kr. 20 kr.
Gesnerowy Idylly přel od W. Hanky s obrazkem. za12kr.
* Hlas Lýry České. Básně Štěpnickowy. 1818. 12. dwa djly za 1zl.
* Krasořečnjk, aneb zbjrka básnj k deklamacý. Od S. K. Machačka. Djl 1. 1823. 8. stran 400. za 48kr.
* Listowé z dáwnowěkosti. Z Herdera přel. F. L. Čelakowský. 1823. 8. za 15kr.
Maličkosti w řeči wázané. Sbjrka nápisů, drobnůstek, wtipných nápadů a t. d. o které se pokusil Sychra. W Hr. Kr. 1823. 12.
Nowé básně, od Puchmjra; s rytinau za 24kr.
* Dobodenstwj od F. A Krummachra, přel. F. B. Tomsy 16. w Praze. 1821. 3 dilky s rytým titulem. za30kr.
* Prostonarodnj srbská Muza od W. Hanky. 12. 6k.
* Slowanské Národnj Pjsně. Sebrané Fr. L. Čelakowským. 8. W Praze 1822, djl druhý 1825, djl třetj 1827. za 1zl. 12kr.
* Slowesnost, aneb zbjrka přjkladů s krátkým pogednánjm o slohu, od J. Jungmanna. w 8. 1820. za 1zl.
* Ossianowy Básně. Přel. od J. Hollmanna 16, 1827. za 40kr.
Noworočenka na rok 1823 a 1824 a 1825. W Hr. Kr. po 24 a 36 a 48 kr.
Hyacinthy od J. B. Wladiky. W Hr. Kr. 12 kr.
Litewské národnj pjsně, přel. od F. L. Čelakowského. W Hr. Kr. w. 20 kr.
Ohlas pjsnj Ruských. Od F. L. Čelakowského W Hr. Kr. 24 kr.
Okus w básněnj Českém od K. S. Šnaidra. W Hr. Kr. dwě zbjrky po 36 kr.

Sto welmi navčných dwauřádkowých Bágek přel. pečj J. H. Pospissila. W Hr. Kr. 12 kr.
Weselé pjsně od G. Wolného, býwalého owčáka w Krátonohách. W Hr. Kr. 6 kr.
Wesna, či básně prwotinné od F. Trnky. W Hr. Kr. 12 kr.
Muza Morawská od Galasse. Djl druhý. 8. W Holomaucy. 1825. 24 kr.
Básně drobné S. Hněwkowského 8. 1820. 29 kr. waz 38 kr.
Pohřebnj Pjsně od J. J. Ryby, druhé wydánj 8. 1822. wáz. 27 kr.
Starobylá Skládáně XIII. a XIV. wěku 12. 4 djly v Ház. po 12 kr.
* Starobylých skládánj djl opozděný za 24 kr.
Rukopis kralodworský, wydán od W. Hanky. za 2 zl.
Muzy dcera we třech zpěwjch od S. Godry 8. 1829. W Presspurku waz. 30 kr.
Hankowy Pjsně. za 20 kr.

2. Básně gednotliwé.

Gressetůw Papaussek. Přeloženjm Kinského 12. w Brně. 1817. za 18 kr.
Igor Swatoslawič. Hrdinský zpěw proti Polowcům. Od W. Hanky. 1821. za 16 kr.
* Iwan, báseň epická w 5 zpěwjch od Fr. A. Rokosa 1823. 8. za 15 kr.
* Jozeff Egyptský. Báseň we dwanácti zpěwjch od Fr. Naymanna, děkana Častolowického, welk. 8. w Praze 1820. S kráſ. rytinau. za 24 kr.
* Poslednj den a saud. Báseň we 3 zpěwjch od Fr. Naymanna. 8. 1816. za 12 kr.
Wznessenost Přjrody, lyrycká báseň w sesti zpěwjch od M. Z. Polaka, we w. 8. 1819. s krásnau rytinau. za 24 kr.
* Záře nad Pohanstwem, aneb Wáclaw a Boleslaw. S kr. rytinau. Od J. Lindy. 8. 1818. za 24 kr.
* Oběť Powjdka z dáwnowěkosti České. Od W. S. Nowotného. 8. 1824. za 10 kr.
Panna Gezernj, báseň w 6 zpěwjch Waltera Skotta. Přel. F. L. Čelakowský. W Hr. Kr. 48 kr.
Šest a dwadcet. W Hr. Kr wáz. 5. kr.
* Allegoria, Protheus felicitatis et miseriae Czechicae. Staročeská země. Satyra. l. 1715 od J. Hamerssmida wydaná nynj po druhé od J. Hýbla. 1829. 6. kr.

* Děwjn. Báseň romanticko-hrdinská w XVI. zpěwjch od S. Hněwkowského. Druhé wydánj. 1830. za 1 zl.

3. Hry diwadelnj.

a) Weſbjrkách.

Almanach dramatických her na rok 1825, 1826, 1827, 1828, 1829 a 1830 od W. Klicpery. w Hr. Kr. po 48 kr.

Diwadlo W. Klicpery. ſwaz. prwnj. W Hr. Kr. za 1 zl.

Diwadlo čeſké nowé, 4 djly s rytinami w Praze 1825. wáz. 1 zl. 52 kr.

Diwadlo J. N. Štěpánka. 13 djlů po 24 kr.

b) Zwláſſtnj.

a. Činohry, truchlohry a weselohry.

Gak to as wypadne? weselohra we 3 geb. od J. N. Štěpánka. 12 kr.

* Göthowa Iphigenia w Taurli. Tragédia w pateru děgſtwj. Přel. S. K. Macháčka. 1822. 8. ſtr. 100. za 15 kr.

* Libuſſin ſaud, ſmutnohra w 1 gedn. od W. Klicpery. 8 kr.

* Mečiſlaw a Blanka. Rytjrſká hra od Gedličky. za 10 kr.

Na zapřenau. Fraſſka w ged. gedn. dle Kocebue. za 8 kr.

Netopýr, wel. hra. w 1 gedn. 7 kr.

* Omylowé. Dle Šekspjra wzdělaná weselohra Bolemjrem Ijborſkým. 8. 1823. waz. za 12 kr.

* Přeſtrogowánj. Fraſſka we dwau gednánjch od Kocebue, zčeſſt. od M. J. Sychry. za 10 kr.

Sedlſké námluwy, weselohra w 1 gedn. 8. w Hr. Kr. 1820. 6 kr.

Wyhrané vanſtwj. Půwodnj weselohra w 3 gednánjch od F. Raymanna 8. w Hr. Kr. 1821. 6 kr.

* Hluchoněmý, aneb Abbé de l' Epée. Hyſtorická hra w pěti gednánjch, zčeſſt. Norb. Waněk. 8. 1825. waz. za 12 kr.

* Podiwná nemoc. Dle Kocebue wzdělaná weselohra od J. H. Gilemnickým. 18. 1823. za 8 kr.

* Wina. Smutnohra we 4 děgſtwjch z Adolfa Müllnera. 8. 1827. za 16 kr.

* Ženichowé. Půwodnj rómowaná frasſka we 3 gednánjch Od S. K. Macháčka 8 1826. za 20kr.
Angelina, Truchlohra we 4 gednánjch od F. Turinſkého. W Hr. Kr. 17 kr.
* Angelina. Trauerspiel in 4 Akten aus dem böhm. des F. Turinſky vom S. K. Macháček 12. Prag. 1827. 24kr.
Bezděčný lékař. Frasſka w 5 gednánjch od M. Sychry. w Hr. Kr. 18 kr.
Bělaussi. Weselohra we 4 gednánjch od W. Klicpery. w Hr. Kr. 20 kr.
Bjlá růže. Dramatická maličkost we 2 gedn. od M. D. Rettikowy. W Hr. Kr. 18 kr.
Božena. Činohra w 5 gedn. od W. Klicpery. za 22kr.
Diwochowé. Činohra w 1 děgstwj přel. od J. Chmely. w Hr. Kr. 8 kr.
Dwogčata, dram. báseň w 6 gednánj od W. Klicpery. W Hr. Kr. 20 kr.
Hadrián z Řjmsu, rytjřſká hra we 4 gednánich od W. Klicpery. W. Hr. Kr. 17 kr.
Harfa, truchlohra we 4 gednánjch od J. E. Wocela. W Hr. Kr. 15 kr.
Hodina wečernj, hra z Kocebue, přel. od F. Tomsy. W Hr. Kr. 5 kr.
Hrabě Běnowſký. Weliká činohra w 5 gedn. přel. od J. Chmely. W Hr. Kr. 18 kr.
Kauzelná pjſſťala. Směſſnohra we 2 gednánich od J. Retika. W Hr. Kr. 8 kr.
Knjžata mezi pastýři, hra pastýřſká we 3 děgstwj přel. od J. Chmely. W Hr. Kr. 7 kr.
Kwakerowé, činohra w 1 gedn. W Hr. Kr. 6 kr.
Kaupeňjcy na chlumu. Wlastenſká činohra w 5 gednánjch od J. N. Sstěpánka. W Hr. Kr. 15 kr.
Láſka dětj, dram. maličkost ku gmenowinám od J. P. Kauna w Hr. Kr. 8 kr.
Lhář a geho rod. Weselohra w 5 gednánjch od W. Klicpery. W Hr. Kr. 20 kr.
Marinka, hra w 1 gednánj. Přel. od F. L. Čelakowſkého. W Hr. Kr. 8 kr.
Neſſkodj přátel zkaussetj. Půwodnj činohra we 2 gednánich od J. S. Retika w Hr. Kr. 8 kr.
Nod Swoganowſký. Truchlohra we 4 děgstwj od Wácl. Klicpery w Hr. Kr. 17 kr.
Tony. Truchlohra přel. od F. Tomsy. W Hr. Kr. 8 kr.
Vhljřka, činohra w 5 gedn. od W Klicpery. za 20kr.

Zawržený syn. Činohra w 1 děgstwj z Gesnera. Přel. J. Chmela. W Hr. Kr. 6 kr.

Žižkůw meč. Frassta we 3 gednánjch od W. Kilcpery. w Hr. Kr. 13 kr.

Johanna z Montfokonů, činohra přel. od J. Chmely u Ház. 12 kr.

Zmatek nad zmatek, přel. frassta od J. Chmely. v Ház. 12 kr

Náslekowé newěrnosti, přel. činohra od J. Chmely. u Ház. 12 kr.

* Syta Mány, aneb: Karel XII. v Bendru. Činohra w 5 gednánjch, zčesst. od J. N. Sstěpánka 8. 1817. stran 84 za 12 kr.

* Přjzeň malých, aneb zadnj schody. Weselohra w 1 gednánj, zčesst. od T. Kubelky. 8. 1830. za 8 kr.

β. Zpěwohry.

* Lazebnjk Sewillský. Zpěwohra we dwau gednánjch. Přel. od S. K. Macháčka 8. 1825. za 12 kr.

* Othello, Maurenjn Benátský. Wážná zpěwohra we 3 gedn. přel. od S. K. Macháčka. 8. 1827. za 8 kr.

* Rodina Ssweycarská. Zpěwohra we 3 gednánjch dle J. F. Castelli od S. K. Macháčka. 8. 1824. za 12 kr.

* Wodař. Zpěwohra we 3 gedn. Přel. od S. K. Macháčka. 8. 1824. za 12 kr.

Drátenjk, zpěwohra we 2 děgstwjch od Joz. Chmelenského. W Hr. Kr. 20 kr.

Kauzelná fletna. Zpěwohra we 2 děgstw. přel. od J. Chmelenského. W Hr. Kr. 15 kr.

Oldřich a Božena Zpěwohra we 3 děgstwjch od J. Chmelenského. W Hr. Kr. 15 kr.

Snjh. Zpěwohra we 4 děgstwjch přel. od J. Chmelenského. W Hr. Kr. 20 kr.

Pražští sládcy, aneb: Kubíček dostane za wpučenau. Zpěwohra. 8. W Praze 1819. 12 kr. wáz. 14 kr.

Jozef a bratřj geho. Zpěwohra we 3 děgstwjch, přel. od J. Chmelenského. za 16 kr.

Aljna, neb Praha w giném dilu swěta, směssná zpěwohra we 3 gedn. přel. od J. N. Sstěpánka. v Ház. 8. 12 kr.

Don Juan, zpěwohra we dwau gednánjch, přel. od J. N. Sstěpánka. v Ház. 8. 16 kr.

* Don Juan, prostopássnjk potrestaný, zpěwohra we dwau gednánjch, přel. od S. K. Macháčka. za 20 kr.

* Unos ze serailu. Zpěwohra we třech děgstwjch. 8. 1830. stran 55 za 10 kr.

X.

Překlady z klasiků Řeckých a Latinských.

* Marka T. Cicerona knihy o přátelstwj, nadepsané Lelius. Z latiny w čestinu uwedené od Řehoře Hrubého z Gelenj, s latinským textem. 12. 1818. za 12kr.
Tabule Kebesa Tebanského. Z Řeckého přel. od W. Karasiata. 8. 1824. 8 kr.
* Virgilia Marona zpěwy pastýrské. W české werse uwedl a wyswětlil K. Winařický. 8. 1828. waz. 30kr.
Wýbor ze spisowatelů Řeckých 2 djly 8. 1826. 1zl. waz 1zl. 20. kr.
Xenofonta mudrce Aténěho žiwot a skutkowé Cyra starssjho. Přel. od A. z Ginterodu. 2 djly. 8. 1809. 1zl. 12 kr

XI.

Spisy k wyraženj, neb zábawné.

* Elissa a Oswald, Šwegcarská powjdka. S rytinau wáz. za 10kr.
* Genowefa 12. 1818. a 1824. za 12kr.
* Gitka, hraběnka z Togenburku. přel. od Tom. Kubelky. 8. 1819. za 12kr.
* Kryzelda a Bryzelda. 8. 1818. za 12kr.
* Obležení Rosselské, přel. z franc. J. W. Štěpán. W Pjsku 1820. 4 djly. 48 kr.
* Blahoslaw, aneb kdo swět zkusyl, něco wj, od J. Charwáta. 8. w Pr. 1824. za 12kr.
* Etnost wede k prawému sstěstj, přel. od M. S. Matěky. 8. 1824. za 12kr.
* Powjdky od C. F. van der Velde 5 djlů. po 20kr.
* Konwalinky, aneb zbjrka půwodnjch romantických powjdek od J. G Marka. Djl prwnj 1824, djl druhý 8. 1827. za 36kr.

* Morawské powjdky, aneb 7 přepodiwných obrazů fw. Cyrylla. 12 w Praze 1825. za 8kr.
* Newjn, aneb následky z newědomosti, od T. Kubelky. 8. 1824. za 12kr.
Babička. Chudá sswadlenka. Nebožtjk Papirnjk. Powjdky Klaurenowy přel. od F. Tomsy, w Hr. Kr. 20 kr.
Děwče z Bezowa, we 2 djlcjch, Powjdka z Klaurena od Tomsy. W Hr. Kr. 40 kr.
Garé fialky od F. B. Tomsy. W Hr. Kr. za 16 kr.
Jarossin a Swatawa, powjdka z minulých časů. W Hr. Kr. 4 kr.
Jella, z Klaurena od F. Tomsy. W Hr. Kr. 20 kr.
Hirlanda, wéwodkyně Bretáňská. od T. K. W Hr. Kr. 15 kr.
Klaurenowy powjdky, přel. od F. B. Tomsy. W Hr. Kr. 8 swazků po 20 kr.
Knjžecj lékař, Lizinka, Powjdky z Klaurena od F. Tomsy. W Hr. Kr. 20 kr.
Lafontainův Romulus. Přel. od J. Ludwjka 2 sw. w Hr. Kr. 48 kr.
Láska gi vtrápila we 2 djl. Z Klaurena od F. Tomsy. W Hr. Kr. 40 kr.
Mařenčin kossjček od M. D. Retikowy 2 swaz. s obrázky, w Hr. Kr. 33 kr.
Maličkosti od M. J. Sychry. W Hr. Kr. 12 kr.
Milina, aneb noworočnj čtenj. Od J. L. Zieglera, w Hr. Kr. 30 kr.
Mimili, powjdka Klaurenowa přel. od F. Tomsy. W Hr. Kr. 20 kr.
Myrrhowý wěneček. Od Marie Antonie. S obrázkem. W Hradci Kr. 16 kr.
Navčné powjdky od W. Dusska. w Hr. Kr. 15 kr.
Přjběhowé pro dcery, České a Morawské od M. D. Retikowy. W Hr. Kr. 18 kr.
Přjběhowé Robinzona mladssjho. S rytinau. W Hr. Kr. 20 kr.
Romantické powjdky od F. Tomsy. S rytinau. W Hr. Kr. 30 kr.
Šlépěge lwowa. Powjdka w Hr. Kr. 5 kr.
Stará powěst o Stogmjrowi a Brunswjkowi, knjžatech Českých. W Hr. Kr. 8 kr.
Šťastny osud prw nesstastné princezky. Od Wewerky. W Hr. Kr. 5 kr.
Wěrna Ryzka, aneb stálost lásky. Powjdka. W Hrad. Kr. 5 kr.

Willibald z Aichstátu od Šmitta. W Hr. Kr. 8 kr.
Wěneček pro dcerky wlastenské od M. D. Netikowy. W Hr. Kr. 24 kr.
Wychowanec lásky, přel. Sussický. W Hr. Kr. 6 kr.
Zelenoplástnjk Benátský. Hrad Laupežnický. Powjdky Klaurenowy přel. od F Tomsy. w Hr. Kr. 20kr.
Hrabě Rožmberk. 8. 1810. 30 kr.
Krásná Oliwie, aneb strassidlo v Bjlé wěže 8. 1798. 8kr.
Láska a wděčnost, a mocnost swrdomj. Od Lafontaina. 8. 1821. 12 kr.
Lehkomyslnost klestj cestu k nesstěstj. Od J. G. Hübnera 8. 1821. 6 kr.
Nalezenj Ostrowa Madery. 8. 1821. wáz 8 kr.
Přjhody Jana Žamputáře od Charwáta 8. 1823. 8kr.
Přjběhowé Telemacha syna Wlyssowa sepsanj od Fenelona, přel. od Zieglera 2 djly 8. 1814. 1zl. 24kr.
Přjhody Prynceżky z Pontje. 8. 1830. 10kr.
Rozličné powjdačky k pověčenj a k obweselenj. 1808. 12 kr.
Španyelská rekyně. 8. 1814. 10 kr.
Zbjrka přjhod paměti hodných. 8. 1821. 24kr.
Zazděna slečna. 8. 1798. 12 kr.
Zbjrka cest wypsánj po moři. 2 djly 8. 1812. 1zl. 4 kr.
Zděnek z Zásmuku. 8. w Pr. 1799. 20 kr.
* Serafka. Dárek dcerkám městským od Dobrowlasky M. Antonie 12. 1826. str. 112. za 12 kr.

XII.

Spisy obsahu rozličného a časopisy.

Dobroslaw, wydán od J. L. Zieglera, 12 swazků po 18kr.
* Hyllos, národnj časopis, wedl Hýbl. 4. 3 djly se 60 obrazy. za 3zl.
Kratochwilnjk, spis pro obweselenj a spolu k ponavčenj, wydáwán od M. T. Sychry. Dwa swazky. 1827. 48kr.
* Krok, weřegný spis wssenaučný pro wzdělance narodů Česko-Slowanského. Od J. Sw. Presla. Dr. w lékařstwj ꝛc. 8swazku, swazek po 48kr.
* Lesefrüchte. Gesammelt von K. Pilat. 1. Hundert 8. Pr. 1826. 12kr.

Čechoslaw. Wssecobecný zábawnjk. 6 swazku. W Praze a w Hr. Kr. 1830 po 12kr.
Gindy a Nynj, aneb zbjrka obrazů pamětihodných osob, wěcý a přjběhů. Wedenjm J. Hýbla. Geden swaz. 1zl. 12kr.
Milozor. Wydán od J. L. Zieglera. W Hr. Kr. 24kr.
Přjtel lidu. Od W. Kraméryusa. 8. 1806. 1zl.
Rozmanitosti. Wydáwané od J. Hýbla. Swazky A, B, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, swazek 10kr.

Přjwěsek.

Pjsně s hudbau a hudba.

* Pjsně České pro geden hlas při Pianu-Forte, dwa swazky, wydané od S. K. Machářka, po 24kr.
Dewatero Pjsnj pro geden hlas při kytaře, od W. A. Žitka. 8. w Pr. 1821. za 24kr.
* Variationen für das Piano-Forte gesetzt v. P. Joseph Lemoch. Prag 1826. 24kr.

ČASOPIS

pro

tolickè Duchowenstwo.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

ecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Pátý ročnj běh.

Swazek druhý.

W Praze, 1832.

W Knižecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. A. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

I. O překážce w manželstwj přjbuzenstwjm a šwagrowstwjm z nemanželského zplozenj a zrozenj.

Přjspěwek k wyswětlenj §. 65. a 66. knihy wšeobecných zákonů městských, *) od

Dra. Josefa Helferta,
cjs. král. professora práw a knjž. arcibiskup. konsistornjho rady w Praze.

§. 65. wš. zák. měst. nařizuge: „Mezi přjbuznými w linii nahoru wstupugjcjch a dolů sstupugjcjch, mezi wlastnjmi a newlastnjmi bratřjmi a sestrami, mezi bratranci, sestřenci (streyčenci) a sestřenicemi, gakož i s bratřjmi a sestrami rodičowými, totiž se streycem, s ugcem a tetau ze strany otcowské a materské nemůže žádného plat-

*) Diwno, gak překladatelé našich zákonů mohli takto přeložiti: bürgerliches Gesetzbuch, gesto zákony tyto negen pro měšťany, ale i pro pány a wesničany ustanoweny gsau: mělo ť spjše názwu českého občanských zákonů se užiti, an dle §. 1. a 4. wšickni občané, Staatsbürger, — a ne toliko měšťané, Stadtbürger, gimi se wjžj. Poznam. Překlad.

ného manželstwj se zawřjti; nechť přjbuznost z plodu manželského aneb nemanželského pocházj."

A §. 66. „Ze šwagrowstwj powstáwá překážka w manželstwj, že muž w §. 65 s dotčenými přjbuznými manželky swé se oženiti, a manželka za přjbuzné tam dotčené muže swého se prowdati nemůže." *)

Ustanowenj tato gsau zřegmá, a osoby, genž co přjbuzné a sešwagřené wylaučeny gsau z wolnosti za sebe se dostati, gmenowitě uwedeny. Negsauť podrobena ani tehdáž pochybnému wyloženj, když srownalost přjbuzenstwj a šwagrowstwj na zplozenj neb zrozenj krommanželském založena gest, gestliže toliko sama tato udalost pochybnosti nepodléhá.

Tak tomu ale nenj w přjpadnosti, když kromě-manželské zplozenj aneb zrozenj nenj dokázáno, a dwě osoby chtěgj býti spogeny manželstwjm, gichž lid za přjbuzné aneb sešwagřené má, aniže to dokázáno aneb i snad dokázati možná gest. Namjtagjcj se w pádu tom obtjžnost okazuge se w neywyššjm dekretu dwor. kanceláře ode 21. řjgna 1813. s dodaným k němu ponaučenjm (Instrukcj) o pokračowánj, gehož má duchownj zachowati u wedenj matrik, a z neywyššjho dekretu dwor. kanc. ode 13. ledna 1814. co dodatek k onomu ponaučenj wyšlého. — W prwnjm se nařizuge:

*) Tak znj přeloženj překladatelů knihy wšeobec. zákonů městských, 1812.

1) „Aby gméno matky djtěte do křticj matriky ani na udánj matčino, aniž po udánj báby aneb porodnjho pomocnjka wepsáno nebylo, newyřknau-li dwa duchownjmu co zpráwnj mužowé známj swědkowé swým wlastnoručnjm spolupodpisem do křticj knihy, že matku djtěte dobře znagj a určitě wědj, že udané gméno gegj prawdiwé gméno gest; kde wšak dwa takowj swědkowé uwedeni býti nemohau, by duchownj gméno matčino s doloženjm „dle udáwánj“ zaznamenal, a hned o tom oznámenj mjstnjmu wrchnostenstwj *) učinil, aby toto gistotu gména wyšetřilo, a on pak přigaw takowéto wyzwěděnj mohl teprw do matriky připogiti.

2) I tenkráte, když matka wyzná, že wdaná nenj, a spolu zapsánj gména nemanželského otce žádá, tento od nj udaný nemanželský otec do křticj knihy zapsán býti nemůže, lečby s dwěma swědkoma u duchownjho se dostawil a o wepsánj swého gména gako otec djtěte žádal; w přjpadnosti té pak, kde duchownj geho prawdiwé gméno nezná, gakož u matky řečeno bylo, leč dwa duchownjmu co zpráwnj lidé známj swědkowé potwrdj, že muže za otce k djtěti se hlá-

*) Radno dobře rozeznati wrchnost a wrchnostenstwj, z nichž prwnj panstwo, druhé pak gako tuto mjstnj auřad značj, tohoto wšak překladatel wšeob. zákonů nešetřil a w nesmjrné dwogsmysly tudy se zapletl, tak že se newj, kdy Obrigkeit a kdy Herrschaft slowem wrchnosti se rozuměti má.

sjcjho dobře znagj, udané pak gméno gako geho prawdiwé gméno že dobře wědj, aneb pjsemnj náležitě osprawedlněná listina geho mjstnjho wrchnostenstwj toto za gisté prokáže.

3) By konečně w přjpadu tom, když matka se přizná, že prowdaná nenj a zapsánj otce nežádá, djtě toliko co nemanželsky zrozené se zapsalo, slaupec (rubrika) pak pro gméno otcowo prázden nechán byl.

W druhémto znj: „Že když matka djtě za nemanželsky zrozené udáwá, a nežádá, by gméno krommanželského otce zapsáno bylo, aniž ginak žádá, aby k důkazu o prawdě gegjho udaného gména přiwoleno bylo, po gegjm prawdiwém gménu dokonce ani skaumati se nemá, nýbrž udané gméno s doloženjm „dle udánj“ w knihu porodnj se wepsati, wyskaumánj pak prawdy gména gegjho oswědčenjm aneb doznámenjm toho politickému wrchnostenstwj tenkráte gen způsobiti se má, když matka toho sama žádá.“

Dle patrných slow těchto zákonnjch mist může rodič nemanželského djtěte toliko na žádost swau do matriky zapsán býti, matka pak může chtjc zatagena zůstati, také giné gméno si dáti, kteréž s pominutjm gegjho prawého gména do matriky se wpjše.

Čemu se teď dá za práwo, když dwě dle wšeobecné powěsti od gednoho muže s rozličnýma osobama zplozené djtky, za gegichžto otce on ale w matrice udán nenj, aneb dwě dle doslý-

chánj od tétéž ženy zrozené děti, u gichžto křtin matka rozličným gménem zapsána gest, za manžely se pogmauti chtěgj?

Co tu práwem, kdyžby dokonce krommanželský otec a njm zplozená dcera, gegjmžto že on otcem, w knize křticj nestogj, aneb matka se swým nemanželsky zrozeným synem, o gehožto křtinách wymyšlené gméno matčino se zapsalo, sňatku žádali?

Přjbuzné gsau si osoby tyto zagisté, pakliže ona powěst prawdiwá, ono dosléchánj důwodno gest, an mezi nimi w přjpadu prwnjm, co pobočnjmi (postrannými) přjbuzenci a sbratřenci, polowičné přjbuznosti, — w druhém pak co mezi předky a potomky (ascendenty a descendenty) úplného přjbuzenstwj trwá. Může tu duchownj zpráwce sňatku odepřjti, když se mu powěsti té k ušjm dostalo, smj-li aneb musj-li ge dokonce spogiti, poněwadž matriky o tom ničeho neobsahugj? Má-li powěst čili matrika wětšjm býti důwodem? — Geště wšak wjce: Dle neywyššjho dwor. dekr. ode 24. čerwna 1801. musegj děti, od ženy w manželowě sebe délšj nepřjtomnosti zplozené za manželsky zrozené zapsány býti. Zplodila tedy dceru manželka za čas manželowy přes rok bez přjtrže trwagjcj nemoci, w njžto k zplozenj dětj zcela neschopným byl, aneb an po mnohá léta w zagetj nepřátelském trwal, aniž pak při swém nawrácenj pořádnému zplozenj otec odpjral. Deyme tomu, že si gi obljbj

syn téhož manžela, gegž tento s ginau ženau w prwněgšjm manželstwj manželsky aneb třeba w zagetj cizoložně zplodil: smj-li tyto dwě osoby, genž o překážce přjbuzenstwj dokonce ničeho newědj, oddány býti?

Kdyby nařjzenj ode 19. kwětna 1784. w platnosti trwalo, genžto dj: „Že w přjpadnosti pokrewenstwj z nemanželského lože pauhá známost udalosti (notorietas facti) se nepowažuge za dostatečnau překážku občanským aučinkům (ad effectus civiles) manželské smlauwy, nýbrž o tomto i známosti práwnj (notorietas juris), genž wýrokem přjslušného saudce se děge, spolu že třeba gest, gakžto podobným způsobem týkagjc se manželské překážky z cizoložstwj pošlé, nařjzeno gest" a kdyby *známostj udalostnj*, powěsti saukromnj wědomost, *znamostj práwnj* pak důkazy saudnj k rozuměnj byly: pogednau by otázka ta rozhodnuta byla. Než to přednášenjm od 8. čerwna 1815. od G. Mti. král. neymilostiwěgi ugatým nařjzenj ono wýslowně se za zdwižené wyhlašuge*), i wygádřenj udalostnj a práwnj známosti (Notorietatis facti et juris) až do wygitj geho neznámé, od zákonů nikdý neužjwané, posawád tak málo wyswětleny gsau, rowněž gako wlastnj směr nařjzenj toho poznán**).

---

*) Pratobevera Materialien, II djl, str. 276.

**) Dolliner Handbuch des in Oesterreich geltenden Ehercchtes, I djl, str. 56, 189—194, 218—222.

Otázka musj z knihy w §. zák. měst. a swrchu uwedených znowa stanowených neywyššjch nálezů s ohledem na znik a filosofické odůwodněnj poměru přjbuznosti a šwagrowstwj rozhodnuta býti.

I. Gesti to naprosto nedůwodné, že přjrodopráwnj zákon manželstwj osob bljzko sobě přjbuzných zawrhuge. Neboť byłby i skutečně některé druhy zwjřat dle swého pudu k pogjmánj se s těmi, od nichž se zljhly aneb kteréž od nich zljhnuty byly, na gewo dáwagj oškliwost*), předce z toho nelze přjrodopráwnjho zákonu odwozowati. Zákony Řjmské: „In contrahendis matrimoniis naturale jus et pudor inspiciendus est; contra pudorem est autem, filiam uxorem suam ducere;“**) pak: „Jure gentium incestum committit, qui ex gradu ascendentium vel descendentium uxorem duxerit,“***) genž se na přjrodnj práwo****) odwoláwagj, neprowodj nic, proto že Řj-

*) Plin. hist. nat. VIII. Aristotel. anim. hist. cap. 46. Varro de re rustica II. 7.

**) 14. §. 2. D. de ritu nupt.

***) 68. D. eod.

****) Práwem zde ustaupeno od názwu přirozeného práwa, což wlastně znacj angeborenes Recht, kteréž k rozeznánj od nabytých we přjrodě práw, nazjwá Dr. Pawlowský zrozeným! Dr. Negedlý přistworeným práwem w 16. §. w. z. m. Přjčinau oněch neohrabaných názwů gest, že nechtj slowu *přjroda* práwa české klassičnosti propůgčiti a na mjstě něho nátura, přirozenost a přirozenj užjwagj, kteráto slowa adjectiwnjho wýchodu nedopauštěgj, genžby zde musel býti: *nj* aneb *ný*; než zanedbáno gest i těchto ukončenj až posawád, ac od sebe welmi rozdjlna gsau a gazyku našemu.

mané, gak známo, přjsného rozdjlu práwa a mrawnosti neznali, nucenj wšak nikoli za gediné sudidlo obau neuwažowali.

Ginák tomu ale z ohledu přjrodného, mrawnjho zákonu, s njmžto bludně přjrodopráwnj zákon pomjšen býwá. Ten obsahuge skutečně důwod zápowědi k spogenj pokrewenců, wšak ale též gen pokrewenců w pořadj předků a potomků. Poměr rodičů a dětj wespolek gesti poměru manžela a manželky tak náramně na odpor, že powinnosti prwněgšjch s powinnostmi druhých sgednotiti se nedagj. Nebť nemůže syn ani co muž, w kteréžto powaze hlawau gest, swé matce, aniž dcera co manželka otci swému šetrné wážnosti prokázati, kteréž přjroda žádá, an manželstwj sgednocenj a důwěrnosti s sebau nese, nimiž weškerá wážnost dětská zůstáwá wylaučena,*) byiby i hned dcera co manželka manželu poddána byla. Mimo to gest manželský účel w manželstwj matky se synem z přjčiny rozdjlnosti gich wěku welmi těžko k dosaženj, manželstwj wšak otce s dcerau giž proto gest proti přirozenosti, že otec mage bdjti nad newinnostj a dobrau zachowalostj dcery swé, sámby gi kazil zamilowaně se k nj chowage, by tělesného chtjče a wilnosti w nj zbudil. —

Z ohledu ostatnjch pokrewenců ani zákon mrawnj neobsahuge důwodu k zakázánj manžel-

---

kdyby se gich náležitě u wědeckém slohu a w přeloženj zákonů užjwalo, nesmjrné urcitosti by daly.

*) Hugo Grot. de jure belli et pac. lib. 2 cap. 5 §. 18.

stwj bratru se sestrau, ugci se synowkynj, tetě se synowcem, bratrancům se sestřenicemi a t. d. an se w manželstwj takowémto ničeho na prosto nemrawného nenalezá, aniž nalézti může.

Uwedenj zápowědi na sňatek s ostatnjmi osobami toliko positiwnjmu práwu gest k přičtenj. Zákon Mogžjšůw zakazuge manželského sňatku s neybližšjmi přjbuznými, a sice w pokrewenstwj: s otcem, matkau, bratrem, sestrau, bratrowau a sestřinau dcerau, a otcowau i matčinau sestrau; we šwagrowstwj: s macechau, s manželkau swého streyce (otcowské strany), s matkau swé manželky (tchýnj), s ženau bratra swého, lečby tento žádného djtěte nezplodil, se swau pastorkynj a gegj dcerau, konečně se s estrau manželky swé*); taktéž zakazugj zákony pohanských národů, Řeků a Řjmanů manželstwo s neybližšjmi pobočnjmi přjbuznými**). Měliť proto důwodu gednák w gisté přirozené a protož přjrodné stydliwosti, nedowolugjcj s osobami w manželstwj wstaupiti, s nimiž kdo rodem neybljžegi spogen gest, kterážto spjše welj pobočnjch přjbuzných, co potomků a představených společných prarodičů powažowati a těchto w nich také ctjti, — okoličnost, k wůli njž i bljž sešwagřené osoby wzjti se nemagj, gešto geden z manželů, gedno tělo činjcjch, ctěn a wážen býti má w druhém; — gednák i důwodu nacházeli

*) Levit. XVIII, 6—18.
**) Hugo Grot. l. c. §. 13.

w gisté oškliwosti, genž dle společného obcowánj ode dětinstwj znánjm obapolných slabostj a wad wzniká, nedagjc se lehko wnadnými obrazy mámiwé obraznosti u lásky k druhému pohlawj panugjcj oslepiti — pročež i tělesná láska mezi bratrem a sestrau dle zkušenosti zcela neobyčegným úkazem gest. — Konečně a neywjce gim důwodem zápowědi té byla pečliwost o zachowánj mrawnosti, aby takto gak obyčegně bljzcj přjbuznj wespolek žigjce a swobodněgi obcugjce w naděgi přjštjho manželstwj přjležitosti k hřjšnému spogenj neměli, — odkadž i zápowěď ta mezi bratranci a sestřenicemi a ginými přjbuznými pocházj, gešto za časů, kde zámožnosti se neznalo, děti po swém sňatku obyčegně při rodičjch doma zůstawše, swých synů a dcer pod gednjm krowem wychowáwali a tudy wespolek za bratry a sestry se powažowali. — Mohlť tedy i političtj ohledowé spolu působiti na uwedenj zápowědi týkagjcj se takowého manželstwa, aby totiž swazkowé lásky a přátelstwj, pospolné pomoci a zdělenj statků dálegi se rozšjřily, gakžto z mjst u spisowatelů wšeho druhu widěti.*)

Toliko řjmské zákony měly geště zcela zwláštnjho důwodu u pochybné zápowědi, že za starého přjsného manželstwj žena gakožto dcera w moc mužowu přišla, filiæ loco erat, quæ autem filiarum loco esse nequeunt, cum iis nec nuptiæ

*) Plutarch in quæst. Roman. qu. 107. Philo de legib. special. S. Augustin. de civitate Dei lib. 15. cap. 10. S. Chrisost. in epist. I. ad Corinth. XIII. 13.

sunt,*) pročež i manželstwj bratřj se sestrami,**) a wšem kdož podobně rodičům a djtkám k sobě se magj, aneb u nichž respectus parentelæ trwá, zakazowaly***). Křesťanská cjrkew nepowažuge sice wjce w knize Leviticus obsažené nařjzenj za wjžjcj, což wýslowně cjrkewnj sněm Tridentský wygádřil, že ono zhledem překážek manželstwj nemá moci křesťanů wjžjcjho zákona, an političtj a obřadnj zákonowé židů ewangelským zákonem zdwiženi gsau****). Nic wšak méně powažowala za neyprwněgšjch časů manželstwj mezi neybližšjmi přjbuznými za nedowolené, ano hřjšné †) a neplatné. Řjdilať se zákony zeměpánů ze strany toho wydanými w powažowánj swém, gakž z některých mjst u sw. otců widěti gest. ††) Pozděgi teprw a snad proto, že cjsař Justinian manželstwj bratranců se sestřenicemi proti zápowědi cjsaře Theodosia †††) dowolil, wrátjc se k starému zákonu zpět, nedopauštěla manželstwj wjce, proto že on ge zapowjdal. Tak se giž wygádřowal zřegmě o tom druhý sněm Turský l. 567. a řjmský cjrk. sněm l. 721. ††††) i sw. Ře-

---

*) Heinec. Pandect. tit. de ritu nupt.
**) §. 2. J. de nupt. (1. 10.)
***) §§. 3. 5. J. cod. fr. 39. D. de rit. nupt.
****) Conc. Trid. sess. 24. can. 2. de sacram. matr.
†) 1 Cor. V. 1.
††) S. August. l. c. S. Ambros. lib. 8. epist. 66.
†††) Const. un. Cod. Theod. si nuptiæ ex rescripto petant.
††††) Conc. Turon. il. de an. 567. can. 21. Conc. Roman. de An. 721. can. 9.

hoř w listu do Angličan. *) By wšak předce pewného ustanowenj stupňů bylo, až pokad magj manželstwj s přjbuznými zapowězena býti, sedmý stupeň přigat byl, poněwadž dle učenj Řjmanů i sedmero stupňů přjbuzenstwj u děděnj se rozeznáwalo.**) Tento sedmý stupeň od XI. stoletj kanonicky tedy až do 14ho stupně (kolena) občanského počjtán byl, až pak papež Innocenc III. to na čtwrté koleno obmezil a na zpět uwedl za přjčinami w tehdegšjm wěku základ magjcjmi: „Quaternarius numerus bene congruit prohibitioni conjugii corporalis, quia quatuor elementis“***) při čemžto zůstalo i w neynowěgšjm cjrkewnjm práwu až po dnešnj den.

II. Z toho wyswitá samo sebau, gak důležité má přjčiny občanské práwo zapowjdati manželstwa mezi přjbuznými osobami, ano i cjrkew zápowědj těchto se držeti. Nemůže tedy také pochybno býti, že ti, gimž nařjzeno bdjti nad zachowánjm manželských zákonů, powinni gsau k tomu prohljžeti, a manželstwjm, u nichž se trwagjcj překážky namjtagj, pomoci swé odepřjti. Gest toliko otázka: kdy zápowěď takowá mjsto má, a k wykázánj-li poměru přjbuzenstwj důkazu práwnického gest třeba, čili postačuge mrawnj gistota, aneb ani-li té třeba nenj a dosti-li na důmněnce?

---

*) Can. 20. caus. 35. 9. 2.
**) Jul. Paul. lib. 4. sent. tit. 11.
***) Conc. Lateran. sub Innocen. III. cap. 8. de consang. et affin.

III. §. 47. wš. zák. zem. nařizuge: „Smlauwu manželskau muže každý zawřjti, gestliže gemu žádné zákonné překážky w cestě nenj.“ Že žádné zákonné překážky w cestě nenj, za wygednanau wěc se béře při wšech snaubencjch, gešto práwo k manželstwj gest přirozené a důmněnka wždy gest pro přirozená práwa. (517. w. z. m.) Zákonná překážka se zakládá na udalosti něgaké aneb na tělesné aneb na duševnj auhoně, čehož wšak bez důwodu se nepřigjmá. Nemůžeť žádnému duchownj odepřjti sňatku, dokud očitě aneb ztwrzeným udánjm známosti o úhoně nenabude, t. g. dokud se překážky nenamjtnau. Když se ale překážka namjtá: zapowězeno gest mu pod těžkau pokutau sňatku předsewzjti, pokud zasnaubenci potřebných wyswědčenj neopatřj a wšech námjtek neodstranj. (§. 78. w. z. m.)

IV. Zwláště pak musj tomu tak býti, když nemanželské přjbuzenstwj se naskytne, nemohauc ze křticj knihy býti dokázáno. Naopak tomu twrditi, byloby tolik gako nerozumně se domeysleti, žeby zákonodárce manželstwj krwe se dotýkagjcjmu tudy chtěl dwéře do kořen otewřjti, promjgege u zapisowánj nemanželských porodů do matrik přjsného důkazu o půwod a přjbuzenstwj. Wiz wšak genom z ohledu toho sám w zákoně daný důwod.

W nowém ponaučenj o wedenj matrik znj takto hned na počátku: „Udaloť se z mnohých přjpadnostj, že duchownj rozličnými ošemetnými

způsoby podwedeni byli u křtu k zapsánj dětj nemanželsky zrozených za manželské do knih křticjch, spolu pak u nemanželských dětj gména mužů ženatých za otcowo gméno se uwádělo, z čehož práwnj rozepře a ugmy mnohým rodinám wzešly. By se takowémuto obelstěnj duchownjch wstřjc wešlo, uznalo se býti třeba, gim k držení porodnjch knih uděliti ponaučenj, gakž nasleduge" — a w neywyššjm dwor. dekr. ode 13. ledna 1814. „Dosawádnj zákony maudře nařizugj nešťastným osobám, genž se kromě manželstwj matkami staly, by se tagemstwj gména gegich neodgjmalo." Gelikož tedy zákon k tomu prohljžj, aby w matrikách co neymožněgšj gistota postawena byla, to pak, co pauhým udánjm stran přicházj, od toho, co gisto gest, dobře rozeznáno bylo; nedopauštěge mimo to, by přelstěnjm duchowenstwa mrzuté rozepře a saudy w rodinách wznikly; a šetře při tom konečně i osob, upadlých z lidské křehkosti w takowéto neštěstj, aby zahanbenj a potupy ušly: lze-liž toho giž odwozowati, žeby wláda to, což přjsným saudem prowedeno nenj, tudjž i za wěc nestáwagjcj powažowati, mrawnj pak gistotu nemanželského přjbuzenstwj opomenauti mohla, totiž, žeby osoby, přjbuzné sobě, proto že w křticj knize co přjbuzné zapsané negsau, bez rozpaků oddati welela a překážku w manželstwj z powěsti sice se namjtlau, a wšak z matriky nedokázanau žeby nechtěla bráti w swé uwáženj? Namjtnauti což slowe gi-

ného, než k přemjtánj (pohybowánj) přiwesti?

Zdaliž ale roznešená řeč neb powěst překážku pohotowě gsaucj w přemjtánj nepřiwodj? Nemá li takowéto nj pohnutj giž postačowati k odepřenj oddawek, ažby obtjžnosti takowé se odstranily? Nikdeť w zákoně občanském předepsáno nenj, že přednešená překážka w manželstwj musj před manželstwjm auplně dokázána býti, aby gemu se překazilo, wygma přjpadnosti cizoložstwj a aučastnosti na přjčině rozpogenj manželstwa: i gakž lze předcházegjcjho důkazu nemanželské přjbuznosti žádati, gešto zákonodárce z přjčin swrchu dotčených, napřed toho prowésti přjsně nežádá? Nenj-liž aumysl přikázanj u namjtlých se překážek oddawky odložiti, aby se nadešlo wšemožnému nebezpečenstwj neplatných manželstwj; a zdali toho nebezpečnost gest kde wětšj, gako u rozšjřené powěsti krommanželského přjbuzenstwj? Toliko domněnka duchownjho, nenj-li zwláštnjm důwodem podporowána, a gi-li také žádný krom něho nezdjlj, a která tudy w powěst nepřešla, gest nepostačitelna, gelikož smysl slowa: namjtánj, důmněnek w sobě neobsahuge, an namjtnutj (nahoděnj) má se za wrch překaženj w uzawřenj manželstwj powažowati. Zdaž se o přjbuznosti pohotowě gsaucj řeč strhla: nelze oddawek před se wzjti, pokudž se powěst takowá neporazila, což důkazem, že tomu na opak gest, státi se může. Že pak k tomu choti připuštěni gsau,

samo sebau se rozumj, poněwadž powjdánj o tom geště důkazem nenj, ano i důkaz překazem*) může zemdlen býti. Mužeť gim dokonce duchownj při tom napomocen býti, ge wyslechnauti a po wyptánj gim rady uděliti, gakým způsobem magj k odstraněnj wšeho podezřenj důkazů shromážděti a předložiti.

Dokázawše swau nepřjbuznost musegj oddáni býti, bylby i proti tomu neb onomu důwodu něgaké pochyby se nadhodilo a tudy i podezřenj se zcela neporazilo; oni předložené gim obtjžnosti zdwihli, a wjce ničeho zákon nežádá. — Tomu ani se přjčiti nemůže i když by duchownj ze zpowědnice na opak tomu wěděl, co dokázali. Když pak by on na rozpacjch byl, ano býti musel, mage gich oddati: nemůžeť předce překážeti, by giný duchownj oddawek nepředsewzal, aniž smj tagemstwj zpowědnj gako w které giné přjpadnosti wygewiti.

---

*) Překaz, Gegenbeweis, užito proti uwedenému překladatelem Řádu saudnjho slowu: střjčnjho důkazu. Musjť i práwnjku na tom záležeti, aby krátkostj se w slohu práwnickém srozumitelnosti dosáhlo, ne ale sáhodlauhými okolostogičnostmi obšjrnostj se obšjrnégšjch činilo. Tjm nás gazyk nesmjrně trpj a spolu i národ, nemoha porozuměti, co pp. úřednj pjsařowé a aktuáři ráčj swými slowy, udělugjce weytiskliwě popjrawé a twrdjcj odpowědě s tjm dosadem, když se protnj djl newomelduge, tak sirotkowi se z geho peněžitého založenj (Geldverlegenheit!) pomůže, kdež se zlicitruge dlužjcj grunt &c. Táži se tuto, gak lze takowé hatlaninně rozuměti? když se žádný o to nestará, aby se posluchačům práw, kteřj Cechowé gsau, aspoň půl léta přednášelo o českém slohu práwnickém neb gednacjm, kdyz university opustiti magj, by též českých pjsemnostj hotowiti se naucili pro národ, na gehož mozoly gsau žiwi! — Poz. př.

Takto-li se děge, ani zákonodárstwj w nesnázi se neuwádj, aniž se stranami hůře se nakládá, než toho weřegné aneb osobnj bezpečj žádá. Náhledu tomu na opak, — že totiž osoby o gegichžto nemanželské přjbuznosti gedno powjdánj se roznášj, bez ohledu na ně oddány býti magj, poněwadž kniha zákonů zemských o tom ničeho wjce newyřkla, anobrž spjše w §. 47. nařizuge, že každý gest oprávněn manželstwj uzawřjti, gemuž žádné zákonné překážky w cestě nenj, — odpjrá kromě dotčeného geště ta důležitá okolčnost, že — poněwadž tento článek (§.) wšeobecně znj, a nikdež wyswětleno nenj, která překážka w manželstwj sama sebau a která zákonnau gest, wygádřenjm zákonné překážky, wšechny, gakýmkoli zákonodárstwjm, budiž to giž přjrodnjm aneb positivnjm, práwnickým aneb mrawnjm, občanským aneb cjrkewnjm, stanowené překážky rozuměti se musj, a že ten toliko, komu žádná z těchto wšech w cestě nenj, manželstwj uzawřjti může.*)

To wšak tjm přirozeněgi wyplýwá, gelikož §. 47. o platném uzawřenj manželské smlauwy práwě nemluwj, a zrowna proto i o dowoleném uzawřenj rozuměti se má. Když ale dle swrchu dotčeného, zákon mrawnj a cjrkewnj ustanowenj manželstwj bližšjch přátel zapowjdagj: bude-liž moci duchownj propůgčiti se co zástupce a wýmožce**)

*) Dolliner a a. O. §. 20.

**) Executor, wýmoh executio. Palkowič.

obogj strany, takowému manželstwj, genž dle powěsti zapowězeným gest sňatkem z přjbuznosti? Zdaliž zákon mrawnj na přjsné důkazu způsoby a prowodnj formy našeho občanského řádu saudujho gest wázán, čili geg neustále wjže práwo cjrkewnj? Což nepřikazuge i toto wýslowně, udala-liby i gediná gen osoba dwau zasnaubených za přjbuzné, že manželstwj uzawřjti spolu nesmě-gj?*) Dle knihy zák. měst. snaubenci na odepřenj gim sňatku tehdáž gen stjžnost wésti mohau, když se tjm zkrácenj gim děge**); mohau-liž wšak to powažowati za ugmu sobě činěnau, když duchownj we přjsném wyplňowánj swých powinnostj mrawnj zákon a předpisy swé cjrkwe zachowáwá, a to sice, dokud se mu neukáže, zákony že tyto u nich mjsta nemagj? Lze-li duchownjmu za zlé to pokládati, že na powěsti wjce držj, než na matriky, gešto powěst něco positivnjho obsahuge, tyto pak záporně (negativně) swědčj? Aneb může-liž kdo služebnjka náboženstwj k činu nutiti, kdež báti se gest, aby powinnosti se nepřestaupily, genž wyššjho druhu gsau, powinnosti, genž ne od státu, nýbrž od giného zákonodárstwj pocházegj? To wšak tenkrát teprw se státi může, když dokázáno gest, že ony powinnosti w pádu takowém si neodporugj, že powěst prázdná gest a se porazila, duchownj wšak proto předc geště na

*) Cap. 22. de testib. (2. 20.)
**) Wš. zák. měst. §. 79.

pomýškách gest, proto že geho přeswědčenj ginaké gest a geho wlastnj podezřenj nenj zdwiženo. Nebť potom teprw gedná se o ochranu poddaného, aby účastným se stal práwa prospěšného geho přirozené swobodě, a gehož nabytj stát mu přisljbil. Teprw w této přjpadnosti nalezá upotřebenj swého předpis ten, že duchowenstwo, tu kde zákon občanský w manželstwj wstaupiti powoluge, stranám ani neymenšjch rozpaku a zadržowánj kněžské pomoci činiti nemagj.*)

Nowá obtjžnost wšak se při tom naskytuge. Osobám w třetjm a čtwrtém kolenu spřjzněným dowoleno, žádati o prominutj manželské překážky; magjť genom k dosaženj geho mimo pohnútky překážku manželstwj určitě a obšjrně udati a k udánj gich pjsemnjch důkazů připogiti. K nim náležj neypředněgi obraz pokrewenstwj (schema consanguinitatis), an staršj nezdwižený zákon**) žádá připogenj tohoto wýslowně. An pak kmen rodu duchownj má zhotowiti aneb aspoň geho náležitost swým podpisem a pečetj potwrditi: samo sebau připadnauti musj, gakž se to asi státi může, když matrika předků newykazuge, a tudy pro pobočnj přjbuzenstwo důkazu wésti nelze? — Nesmj wšak se toho přehljdnauti, že uwedený zákon nežáda přiloženj schemy k udělenj to-

*) Dwor. dekr. 1. Dubna 1784.
**) Dwor. dekr. 2. Ledna 1783.

hoto oswobozenj gakožto wýmjnku, bez njž nelze geho dosáhnauti. Dispensacj gestiť wěc milosti, při njžto giž samo sebau wšecko, zwláště ale i přiwolenj k žádosti od mjsta oswobozugjcjho záležj. Pakli toto samotným wyprawowánjm udalostj pohnuto býti se widj, oswoboditi od překážky aneb za připogenjm o sobě zhotoweného rodokmenu: tuť nebude nikdo moci o práwnosti a důwodnosti takowé dispensacj pochybowati. I bez přiloženého rodokmenu wšak nemanželsky přjbuzných osob raděgi auřadowé oswobozugj, nežli manželsky přjbuzných, protože za gedno nemanželské přjbuzenstwj wolněgšj gest auwazek nežli manželské, a za druhé, když žádného statněgšjho důkazu o domnělém přjbuzenstwj wésti možno nenj, spjše o nestáwánj geho sauditi se musj; dle čehož se oswobozenj uděluge ne wlastně od překážky co skutečně dokázané, nýbrž toliko ode pochybné. — Takýmto způsobem i okoličnost ta, gakoby pro nedostatek we formě žádného oswobozenj žádati se nemohlo, pochybě nigaké mjsta nemůže dáti, že z matrik nedokázané přátelstwj nic wšak méně překážkau w manželstwj gest.

V. Dle těchto zásad musj se pokračowati i u powažowánj platnosti manželstwj giž uzawřeného mezi domnělými přjbuznými kromě lože manželského. Má-li manželstwj neplatně uzawřené rušeno býti: musj domnělá nemanželská přjbuznost, co

skutečně trwagjcj dokázána býti.*) Zdali důkaz z matriky aneb saudnjm spisem, psanjmi aneb wyřčenjm swědků se děge, wše gedno. Dokazowánj gedno gako druhé, když ginák důkaz auplný gest, stegné má moci; že pak co do poměrů přátelských gen matriky za důkaz bráti by se měly, aneb že spjše nestáwánj přjbuznosti za dokázané powažowati se má, když matrika půwodu newykáže, rozumným způsobem nedá se twrditi. Bylo-liby mělo zákonodárstwj něco takowého w aumyslu, byloby toho tak wygádřilo, gakož to zhledem manželské překážky w nemohutnosti záležegjcj učinilo, kdežto dokázánj s wybraženjm wšech ostatnjch důkazů wýslowně od rozumného lékaře se žádá.**) Zákon gen negativně ustanowuge, gacj důkazowé u wygednáwánj neplatnosti manželstwa wylaučiti se magj, a práwě proto musj i ostatnj co úplně platnj se powažowati. Nemůže-li se tedy nemanželského přjbuzenstwj auplně dokázati: tuť také nelze, aby manželstwj gakožto neplatné zrušeno bylo, an w pochybě domněnka pro platnost manželstwj gest. S tjm se i srownáwá obecné práwo cjrkewnj, genž ani swědectwj wlastnj matky gedné aneb druhé strany, byťby sebe wětšj wěrohodnosti do sebe mělo, bez giných prowodnjch prostředků nepowažuge za postačitedlné, aby manželstwj co neplatné se

*) §. 99. K. w. z. m.
**) §. 100. 101. K. w. z. m.

rušilo.*) Zatjm gest weliký rozdjl w přjpadech manželstwj giž uzawřeného mezi dwěma domněle nemanželsky spřjzněnýma osobama a prwé dotčeného, kde se teprw těmato osobama manželstwj uzawřjti má. W druhé přjpadnosti z powěsti zniklá domněnka o přjbuznosti za plněgšj se držj, než domněnka, že takowéhoto nenj.**) Když wšak manželstwj giž uzawřeno, tu poráží domněnka o nestáwánj překážky domněnku o stáwánj gegjm. Důwod toho w obogj přjpadnosti gest prokázán.

Nemůže-li manželstwj takowé z nedostatku saudnjho důkazu překážky weřegnau wážnostj zrušeno býti: tjm méně mohau manželé swé manželské spogenj samochtjc (samowolně) zdwihnauti,***) budiž i tomu, žeby k neydokonalegšjmu podmětnému přeswědčenj, že spřjzněni gsau, byli přišli. Gen co se gich swědomj týče, nemohau užjwati práw manželských; nýbrž musegj se co bratr a sestra powažowati, u nichž dle dotčených uwažowánj o tělesném požjwánj manželského lože ani řeči býti nemůže. Chceť tomu obdobnost (analogie), která dle práwa dekretálnjho totéž u postupnjho šwagrowstwj, ač toto nikoli w tak auzkau srownalost nepřiwádj gako nemanželská přjbuznost, wýslowně přikazuge.****) Mo-

*) Cap. 22. de testib. (2. 20.) **) L. c.

***) §. 93. w. z. m. Dolliner über Ehestreitigkeiten und Aufhebung der ehel. Gemeinschaft §. 4. w. 3. roč. běhu VII. swazku téhož časopisu.

****) Cap. 6.9.10. de eo qui cognos. consang. ux. suæ. (4.13.)

hauť si ze swého trapného stawu pomoci, nacházj-li se při nich nemanželská přjbuznost toliko w třetjm aneb čtwrtém stupni pobočnjho přjbuzenstwj, žádagjce o oswobozenj, kteréž gim ukázanau měrau snadno se udělj, a manželstwj gegich tudy se oplatnj.

VI. Zcela ginák to s wěcj w druhé swrchu dotčené přjpadnosti při zapsánj dětj na gméno manželowo, genž se narodily w ustawičné přes deset měsjců trwagjcj nepřjtomnosti mužowy od manželky, aneb za rowně dlauho trwagjcj nemoci činjcj geg neschopna k plozenj.

Zákon před wydánjm nowé knihy zákonů občanských daný giž kathegoricky dj: Gestiť w práwech založená průpowěď: otcem gest, kohož sňatek wykazuge (Pater est, quem nuptiæ demonstrant). Nemůžeť tedy duchownjmu dáno býti zmocněnj, pokudž trwá onoho manželstwj (justæ nuptiæ), čjmž arci býti nepřestáwá za déljšj toliko nepřjtomnostj mužowau — aby dětj za téhož manželstwj zrozených, sám o sobě bez saudnjho uznánj zapsánjm do knihy křticj nemanželskými učiniti mohl. A mužowi gen práwo přináležj žádného rodu djtek popjrati. On pak sám gest toliko oprávněn, ne ale powinen, manželského zrozenj djtěte w pochybnost bráti. Widj-li se mu býti radno mlčeti, nikdo proti tomu nemůž namjtnutj činiti.*) Nowý zákon občanský w tom

*) Dwor. dekr. 24. čerwna 1801.

ničehož nezměnil, nýbrž stanowil: Gistj-li muž, že djtě od geho manželky w čase zákonném narozené geho nenj; tedy musj manželskému zplozenj djtěte neydéle we třech měsjcjch po nabyté zpráwě odpjrati a proti zástupci, (kuratorowi) genž se k obhágenj zplozenj manželského zřjditi má, nemožnost dokázati, žeby od něho zplozeno bylo. Ani od matky zpáchané cizoložstwj, ani gegj gistěnj, že djtě gegj nemanželské gest, nemohau sama pro sebe gemu práwa manželského odnjti.

Umře-li muž před časem gemu k odpjránj zplozenj manželského powoleném, tedy mohau také dědicowé, gimžby se ugma na gich práwjch stala, we třech měsjcjch po smrti mužowě z dotčeného důwodu manželskému zplozenj takowého djtěte odpjrati.*)

Oba předpisy gsau w auplné sauhlasnosti. Bez saudcowa uznánj, gehož prwnj předpis žádá, nemůže žádné djtě, genž w manželstwj zrozeno, za nemanželské do matriky wepsáno býti, saudcowo uznánj pak dle ukázánj posledněgšjho nasledowat nemůž, pakli otec aneb dědicowé w práwa geho nastaupilj neužili zákonně gim powoleného prostředku práwnjho. Budiž i stokráte cizoložstwj manželčino dokázáno nemohutnostj manželowau k plozenj, aneb i důkazu toho nabjzeno; dokud manžel cizoložnjho plodu swým

*) Kn. w. z. m. §. 158. a 159.

býti uznáwá, geho bude. Překazu toho se nepřipauštj a nemožnost k sňatku takéhoto w rodinu geho wtraušeného djtěte s giným, kteréž s ginau ženau dřjwe aneb pozděgi zplodil, ať giž manželsky aneb nemanželsky, na gewu gest. Gsauť dle wýkazu rodokmenu newlastnj (polorodnj) přjbuznj, a zůstanau nimi bez naděge gakého oswobozenj aneb zginačenj. Pakli se skutečně za manžely pogali a pozděgi poměr ten wygde na gewo, musj se gich manželstwj dle wýkazu matrik za neplatné wyhlásiti a zrušeno býti, anižby lze bylo dělati si kdy naděgi, žeby dobrodinj auřednj zákonem dowolené ano i nařjzené*) přjmluwy a odstraněnj překážky aučastnými se státi mohli.

Sotwa bude třeba připomenauti, že od pádu toho podstatně rozdjlný pád gest, kde zapsánj nedobře aneb mylně se dělo. Skutečná chybnost aneb prawdiwá mylnost netoliko směgj, anobrž i musegj opraweny býti, a gakož w giné listiny, w nichž auřednj wady se naskytnau, oprawenj aneb zginačenj podléhagj, má se i totéž u matrik djti a skutečně se stáwá, newšak ale hned aneb z wlastnj moci, nýbrž po předběžně bedliwě předsewzatém wygednáwánj a po dowolenj a z rozkazu zemského řjzenj.

VII. Potud až o manželské překážce přjbuzenstwj nemanželského. Z ohledu překážky šwa-

*) W. z. m. §. 98.

growstwj ničeho řjci nelze, co by giž z ohledu překážky přjbuznosti řečeno nebylo. Dle našeho občanského práwa žádného nemanželského šwagrowstwj nenj sic w smyslu tom, žeby krommanželským obcowánjm spogenj mezi sauložnjkem a přjbuznými (pokrewenci) druhého tudy wzešlo, gakémuž obecné občanské a cjrkewnj práwo wzegjti dopauštj, an šwagrowstwj wždy se zakládá na manželstwj, gsauc spogenj gednoho manžela s pokrewenci druhého*), při čemž copula conjugialis ani k powáženj nepřicházj. Wšak ale manželstwj samo může s osobau uzawřeno býti, genž nemanželské přjbuzné má, a tudjž i wyskytugj se nemanželsky sešwagřené osoby. Tyto gsau od překážky k manželstwj tak ugaty, gako nemanželsky přjbuznj překážkau přjbuzenstwj wázáni gsau. Zákon pro ten pád nic zwláštnjho nepřikazuge, nýbrž opáčj předpisu pro přjbuzenstwj daného zcela gen na šwagrowstwj. Pokudž tedy nemohau nemanželsky spřjzněnj bez ohledu na matriky pro obecnau powěst oddáni býti; potud to i má platiti u sešwagřených s nimi; aniž snj a má uzawřené giž manželstwj na gakémkoli udánj nemanželské přjbuznosti w nedostatku úplného důkazu zrušeno býti: takž i zůstáwá w stegných okoličnostech i manželstwj takto sešwagřených osob w platnosti.

---

*) §. 40. K. w. z. m.

Když ale w druhé swrchu dotčené přjpadnosti matrika za manželské zplozenj a tudy dowoděné přjbuzenstwj se přimlauwá, tuť se i přimlauwá za šwagrowstwj odtud pocházegjcj.

---

2. O Saustawě učenj náboženstwj biblického wesměs.

Uwod w Ewangelium Sw. Marka, gakožto přjprawa k Saustawě učenj wjry a mrawů w témž Ewangelium obsaženého.

Od Dra. Jana Körnera, rektora a professora w Buděgowicjch.

---

§. 1.

Poslednj záměr uměnj biblického gest učenj wjry a mrawů w biblj obsažené wynjti a saustawně spogiti.

Galowé a marné byloby uměnj biblické, kdyby newedlo k dosáhnutj poslednjho záměru, pro který nám pjsmo sw. zděleno bylo, (II. Tim. III, 16.) — kdyby k potwrzenj wprawé wjře a wctnostném žiwobytj nenapomáhalo. K dosáhnutj toho potřebj gest wynjti učenj wjry a mrawů w biblj obsažená; potřebnost tato wyniká odtud, že wětšj částka knih biblických předměty swé ne w sau-

stawném, nýbrž w historickém pořádku, ba auhrnkem toliko předkládá, a protož bez zwláštnjho wyloženj a sestawenj wěro - a mrawoučného předmětu nelze geg zřegmě nahljžeti.

K zewrubnému a auplnému wyváženj wšeho náboženského předmětu w biblj obsaženého, potřebj gest progjti od částky k částce knihy biblické, a gednotliwé průpowědi náležegjcj k wytčenému cjli wybjrati, ginák se promine mnohá důležitá průpowěď a auplnost žádaná se nedosáhne.

Wyňaté průpowědi buďte saustawně uspořádány; neb tjm genom možno wšech přehlédnauti, w paměti snadněgi ge udržeti, a oné swětlosti dosáhnauti, která z obapolného spogenj a poměru průpowědj něgaké saustawné wědy wyplýwá.

Aby pak ona saustawa pokudž možné biblická byla, šetřiti slušj oné wazby, která mezi gednotliwými průpowěďmi w biblj se zgewuge, neb tjm toliko způsobem bude i saustawa wjce biblická, nežli něgaké školy libomudrcké.

Po wybránj wšeho náboženského předmětu zdá se, že pauhé saustawné wyloženj čtenářům dostatečno gest, — což arci o těch se dá pomysliti, genž s obsahem biblj dobře seznámeni gsau — ne wšak o začátečnjcjch w biblickém uměnj; těmto gest prospěšněgšj, wybjragj-li se gednotliwá učenj, gak se w přeběhu knihy naskytugj, a po skončenj takowé práce, wše-li saustawně se spořádá.

Z té samé přjčiny užitečno se býti widj, o gednotliwých knihách tjmto způsobem gednati, a potom teprw učiniti wšeobecný přehled wšeho učenj.

§. 2.

Užitek tak způsobené saustawy náboženského učenj z biblj wyňatého.

1. Tjm genom dosáhne se w biblických důwodech patřjcjch k dogmatice a morálce ona zewrubnost a auplnost, gakauž obsahowati magj pro bohoslowce určené knihy. Gest to cosi chudobného a nekřesťanského, když předkládagjce učenj Kristowo a apoštolské ledakdes kratičkau toliko průpowěď prohodjme z biblj, gakobychom nj swau libomudrckau gjchu wůnj biblickau trochu okořeniti chtěli: slušj spjše, aby bohoslowec, gsa po dwě léta uměnjm biblickým zabýwán, k tomu se wedl, aby články wjry dle ducha celých knih biblických nahljžel a pak gsa duchownjm pastýřem, gako maudrý hospodář z pokladu swého wynášel shodně a spasitedlně. Negenom auplnosti, nýbrž i zewrubnosti tjm způsobem se dosáhne; neboť gestli se texty dle pořádku a spogitosti wybjragj, nemůže se onen omyl nahoditi, který se stáwá, když podlé konkordancj texty se shledáwagj.

2. Dle biblického učenj gest wazba mezi dogmatikau a morálkau užšj, přechod od dogma-

tiky k morálce snadněgšj, než geg libomudrcká saustawa učiniti může; možné-li tedy bude i pořádku saustawnjho naléznauti a k obogj wědě obrátiti, budeť tjm obapolné spogenj užšj.

3. Genom auplným a zewrubným sestawenjm weškerého obsahu biblického možno gest těm, kteřj pjsmo za auplný pramen náboženstwj magjce weškeré náboženstwj z něho čerpagj, oněm omylům — neřku-li podwodům — se wyhnauti, gešto powstáwagj, když se gednotliwá mjsta tak sestawugj, že i bludné a swůdné učenj biblickými důwody se zastáwá, čehož neyhanebněgšj přjklad w knjžce: Prwotnj katolická wjra — se nalezá, kdež gakýsito ošemetnjk, wzaw na se raucho katolické co zakuklený wlk k owčičkám katolickým se béře; takowéhoť by ani Hus ani Luthér za swého nepoznáwal.

4. Genom tjmto auplným a zewrubným sestawenjm weškerého obsahu biblického stanau se práce exegety plodné a užitečné; neboť tjm způsobem poskytuge swým spoludruhům na chrámu náboženstwj stawěgjcjm hogného a přjslušného stawiwa k dálšjmu wzdělánj geho.

5. Takowým auplným sestawenjm obsahu biblického klestj cestu k wynalezenj oněch analogických počátků, které pauhé swaté pjsmo poskytuge, a kteréž arci hogněgšj gsau u katoljků spogugjcjch tradicj s biblj. Co onen spisowatel panharmonického wýkladu naleznauti obmeyšlel, byl-

by snad na této cestě lehčegi a gistěgi nalezl, než na rozcestj pauhorozumných počátků.

6. Konečně okazuge takowé sestawenj weškerého obsahu biblického potřebnost austnjho podánj, anebo giných geště pramenů potřebných k auplnému poznánj náboženstwj zgeweného. Neb tjmto pogednánjm patrno gest, že ani gednotliwé ani sgednocené knihy biblické nebyly tjm ohledem sepsány, aby weškeré náboženstwj obsahowaly, ano obsah weškerých knih náboženských wykazuge mnohé mezery, mnohé zlomky, které známy gsau zběhlému w austnjm učenj cjrkwe, a které odginud uwedeny anebo doplněny býti musegj. Ano biblj okazuge negenom nedostatečnost swého obsahu, nýbrž i pramen, odkud wyhowěti se dá nedostatku onomu.

§. 3.

Způsob, gjmž wynjti se dá náboženské učenj obsažené w Ewangelium sw. Marka.

Gak giž swrchu praweno w §. 2. neysnadněgšj způsob k wywáženj nauk wjry a mrawů se týkagjcjch gest rozebránj obsahu knih gednotliwých.

K témuž záměru užitečno bude s Ewangelium sw. Marka počátek učiniti. Geho Ewangelium w tomto ohledu sice neyméně — ač to drahé perly gsau — w sobě zawjrá; wšak obsah geho může se powažowati co základ učenj obsaženého w

Ewangelium sw. Matauše a Lukáše, gelikož wobogjm se téměř nacházj, a protož gako společný předmět trogjho Ewangelium gest. Při pogednánj Ewangelium sw. Matauše a Lukáše zapotřebj gest, genom ona učenj wynjti, která zwláštnj podjl obogjch gsau; w Ewangelium pak sw. Jana, které, gakož giž Klemens Alexandrinský znamenal, co duch ke hmotě k předešlým třem gest w poměru, nowé swětlo se zářj; nebť co ostatnj o Ježjšowě božské důstognosti nastjnili, gewj se zde w záři poledujho slunce. Zaslušno tedy, aby nasledowalo učenj sw. Jana po učenj předcházegjcjch Ewangelistů.

Co Ježjš o wzdělánj swé cjrkwe dle swědectwj Ewangelistů předpowjdal, splněno se widj w skutcjch apoštolských. W těchto spatřuge se neywjce zewnitřnj powaha cjrkwj gednotliwých, wšak wnitřnj gegich powaha, auhrnek článků wjry a prawidel mrawnjch, gakož i powaha křesťanů, ohledem na wjru a mrawy, widj se obšjrně z listů apoštolských, odkud wyplýwá, že na učenj z Ewangelistů wyňaté w auzkém spolku nasleduge učenj ze skutků apoštolských, kteréžto z listů apoštolských nabude rozmnoženj, ne pak doplněnj, které opět genom z austnjho a psaného podánj cjrkewnjho možné gest.

Staneť se tehdy počátek s rozbjránjm obsahu a wybjránjm učenj obsaženého w Ewangelium sw. Marka. Toto podniknutj žádá předběžného

úwodu w tuž knihu, genž pogednáwati se má, protož také se předešle.

U wywáženj nauky náboženské bude prawidla šetřeno, aby učenj, takořka po wrchu ležjcj a bez hlubokého wywáděnj se naskytugjcj, do této saustawy přigato bylo; wšecko giné ale, což dogmatikowé dle swých bohoslownjch počátků wywáděgj (ex ratione theol.), gim buď zanecháno.

Widj-li někdo dle swého uznánj geště wjce článků wjry, než w této saustawě gich nalezne, nepřičjteyž toho nikterak nedostatku prawowěrnosti spisowatelowy.

Uwod do Ewangelium Sw. Marka.

§. 1.

Nápis Ewangelistů a historické zpráwy o S. Marku, gakožto spisowateli Ewangelium.

Knihy ewangelické nowého zákona, které od swého prwotnjho před osmnácti sty léty zběhlého wydánj we wšech gazycjch, w kterých slawné gméno Ježjš hlásáno bylo, w každém času napřed opisowánjm pak tiskem w nesmjrném počtu rozmnoženy byly, magj we wšech wydánjch gak psaných tak tištěných gakéhokoliw času a wěku nápis půwodnj *ευαγγελιον κατα Ματθαιον — κατα Μαρκον — κατα Λουκαν, το κατα Ιωαννην ευαγγελιον;* co náš obecný český text překládá: Ewangelium sw. Matauše —

Marka — Lukáše a Jana — a béře to w smyslu: Ewangelium podlé sepsánj sw. Matauše, Marka, Lukáše a Jana, který nápis se nacházj w pašigjch nebo w historii umučenj Kristowa. Nápis tedy knih ewangelických oznamuge spisowatele gich, takt tomu negenom w českém překladu se rozumělo; nýbrž wšudy, kdekoliw se knihy ewangelické četly a čtau; gest tedy historická prawda po osmnácte set let wěrau wyznawačů Kristowých ze wšeho wěku a pokolenj ztwrzena, že knih ewangelických spisowatelowé slugj Matauš, Marek, Lukáš a Jan.

Mimo tu wšeobecnau zpráwu o gmenech spisowatelů ewangelických nacházjme zpráwy o gich žiwota přjpadnostech we spisech, zachowaných nám z prwnjho wěku cjrkwe křesťanské.

Zde neywjce na zpráwy o sw. Marku podané hleděti budeme.

1. Neyprwněgšj, který nám o něm wyprawuge, gest Papias, žiwšj na začátku prwnjho stoletj křesťanského w malé Asii w sausedstwu měst Efesu a Smirny, gsa biskupem w Hierapoli, a gednjm genom wěkem od apoštolů oddělen, gsa také učedlnjkem bezpostřednjch učedlnjků apoštolských, zwláště Polykarpowým — wychowance Jana miláčka Kristowa. W tomž okolj, kde apoštolé Petr, Pawel, Filipp kázali, kde Jan apoštol swé Ewangelium sepsal a až do konce prwnjho stoletj cjrkwe řjdil; kde učedlnjci apoštolů — Titus, Timotheus, Polykarp a ginj žiwi

byli, kde pod zpráwau takowých bděgjcjch pastýřů cjrkwe Kristowy kwětly a hogný užitek nesly, nebylo těžko dostatečně nashromážditi zpráwy o skutcjch a učenj apoštolů a Ewangelistů.

Takowýchto wěcj zwláště byl pilen Papias dle wlastnjho swědectwj w předmluwě k paterým knihám wýkladů řečj Páně wyřknutého a od Eusebia w knize III. k. 35. zachowaného. Wyznáwáť sám o sobě, že ze swatých apoštolů žádného ani očima newiděl, ani neslyšel; ale tomu, což k wjře přináležj, že se naučil od těch osob, genž apoštolům dobře známy byly a s nimi bydlely.

Wyprawugeť o tom těmito slowy: „Neobtjžjm sobě pro tebe ty wěci, gimž gsem se dáwno od starých kněžj wyučil a bedliwě ge w paměti složil s náležitým wýkladem sepsati, abych prawdu od nich wydanau podlé možnosti swé utwrdil. Neb sobě neoblibugi těch, kteřj mnoho mluwj, gakž se to wůbec činjwá, ale těch si wážjm, kteřj prawdě učj, aniž těch, kteřj cizj a nowá přikázanj neb ustanowenj připomjnagj, ale kteřjž ku paměti přiwozugj, čemuž Pán náš o wjře učil a což od gisté prawdy půwod swůg béře. Potkal-li se kdy se mnau náhodau někdo ze staršjch a kněžj, kterýž apoštoly znal a s nimi mluwil, na slowa apoštolská bedliwě gsem se ho doptáwal, totiž co powěděl Ondřeg, co Petr, co Filipp, co Tomáš? co Jakub, co Jan aneb Matauš aneb někdo giný z učedlnjkůw Páně. Po-

tom co mluwjwal Aristion? co Jan staršj kněz, kteřjž také w počtu učedlnjkůw Páně byli."

Mjstnost, wěk a duchownj wlastnosti Papia činj swědectwj geho nad mjru hodnowěrné. — O Ewangelium sw. Marka takto pjše: „Toto staršj Jan kněz mi powěděl: Marek, kterýž byl wykladač Petrůw, cožkoli w paměti swé zachowal, bedliwě w spis uwedl, wšak ne tjm pořádkem, gakž co ode Pána činěno aneb mluweno bylo. Nebo sám ani Pána neslyšel, ani za njm s ginými učedlnjky nechodil, ale sw. Petra, gakž gsem napowěděl, byl towaryš. Kterýžto Petr řečem Páně a přikázanjm wyučowal ne tjm pořádkem, kterýž Pán zachowáwal, ale w kázanj té formy užjwal, kterauž ke wzdělánj a wyučenj myslj posluchačůw swých uznáwal býti neypřjgemněgšj a neyužitečněgšj. Protož také Marek nikoliw w tom nezblaudil, že mnohé wěci tak sepsal, gakž ge w paměti swé byl zachowal; neboť na to samé bedliwý pozor měl, a toho hleděl, aby ničehož ze slyšených wěcj newypustil, ani co křiwého a neprawého nepřiměšowal."

Ze swědectwj toho widjme, že byl Marek spoludruhem Petra, kteréhožto učenj gest pramenem Ewangelium sw. Marka.

2. Ireneus, který za swého mladictwj u noh biskupa Smirnenského Polykarpa řeči geho od swého učitele Jana Ewangelisty přigaté zároweň s Papiem poslauchávwal, a w pozdněgšjch létech wěku swého biskupem Lugdunenským w Galii

byl, — a tjm samým austnj podánj gak cjrkwe asiatské tak ewropegské znal, pjše w knize III. kapitole 1. (Euseb. 5, 8.) o Ewangelistech takto:

„S. Matauš, když Petr a Pawel w Řjmě slowo Božj kázali, a grunty cjrkwe zakládali, wydal Ewangelium mezi Židy wlastnjm gegich gazykem sepsané. Po něm sw. Marek učedlnjk a wykladač Petrůw we spis uwedl, což od něho na kázanjch slýchal. S. Lukáš, Pawlůw spoludruh, Ewangelium od něho kázané též w knihu sebral. Potom sw. Jan učedlnjk Páně, který na prsech geho odpočjwal, bydle w Efesu w Asii, Ewangelium také na swětlo wynesl.“

3. Klemens z Alexandrie, města obchodem, bohatstwjm a učenostj slowutného, kde dle swědectwj Eusebia w kn. V. kap. 10. od starodáwnjch časů škola pjsem swatých zřjzena a založena byla, a kde se nalezali mnozj slawnj muži gak w swobodném uměnj a wýmluwnosti, tak w pjsmech swatých welmi zběhlj a wycwičenj, gako Pantænus, Klemens, Origenes, — Alexandrinský nazwaný. Tento dychtiwě apoštolské zpráwy shromáždil, a rowen gest Papiowi a Ireneowi. Ten w knihách swých, Hypotyposeon řečených, zegména o Pantimowi mistru swém zmjnku činj, ano i w prwnj knize Stromaton, Euseb. 5, 11. gakž se mi zdá, geg mjnj, kdež některé muže w učenj apoštolském, přigatém od nich, wznešené a slawné wyčjtá těmito slowy: „Tato pak práce má, kterauž gsem před sebe wzal, nenj w

prawdě spis něgaký uměle aneb řemeslně pro marnau chlaubu složený, ale gako něgaké registrum ku pomoci paměti mé w poslednj starosti postawené a odložené, abych ge měl za sprostný obraz a zrcadlo netoliko toho dostatečného a plného ducha i žiwota učenj, kteréhož mi se dostalo poslauchati, ale i těch mužůw blahoslawených, kteřjž gistě dobře toho zaslaužili, aby ode wšech chwáleni byli. Z nichž geden rodič z Jonie (kraginy Asie) w zemi řecké žiw byl, druhý w zemi Magna Græcia řečené bydlil; třetj w Celesyrii se narodil, a tam přebýwal, čtwrtý z Egypta rodem byl. Ginj wyučili wýchodnj kraginy učenj ewangelickému, z nichžto geden w Asyrii se narodil, druhý w Palestině ze starožitného rodu židowského pošel. Kteréhožto člowěka, když gsem w Egyptě ukrýwagjcjho se wyhledal a na něho neyposléze trefil, gešto w ctnosti a uměnj přednjho mjsta sprawedliwě hoden byl, při něm gsem zůstal a odpočjwal. Ti tedy prawé učenj pjsem swatých, kteréž pořádnau poslaupnostj hned od sw. apoštolů, totiž Petra, Jakuba a Jana a Pawla dowedené, gakožto synowé od otců přigali, ačkoliw nemnozj w počtu (protože řjdcj synowé otcům podobni se nacházegj) ustawičně zachowáwagjce, až do našeho wěku z milosti Božj žiwot prodlaužili, tak aby to starožitné semeno učenj apoštolského w mysli a srdce naše rozsjwati mohli.“ Widěti

gest z těchto slow dychtiwost a bedliwost we wyhledáwánj zpráw apoštolů se týkagjcjch.

W knihách Hypotyposeon, kde kratičké wýklady sepsal na wšecky knihy pjsem swatých, gak ty, kteréž se gednomyslným snešenjm ode wšech ztwrzugj, tak giné, kteréž gsau u mnohých na odporu, aby ani ty nebyly bez wýkladu. W týchž knihách Klemens zpráwu o pořádku těch časůw, w nichž swatá ewangelia sepsána byla, od starých kněžj přigatau, swými slowy takto wypisuge:

„Ewangelia, kteráž w sobě wypsánj rodůw zawjragj, neyprwé, gakž tomu chtěgj, sepsána byla. To pak, kteréž sw. Marka slowe, takowau přjčinu mělo: — Když Petr w Řjmě slowo Božj zgewně kázal, a z wnuknutj Ducha swatého Ewangelium Kristowo wykládal, mnozj z posluchačůw přjtomnj žádostiwě prosili Marka, gakož toho, který od dáwných časůw společnjkem byl a učedlnjkem Petrowým, a slowa geho wýborně pamatowal, aby wšecka geho kázanj sebral a w gistý spis uwedl. Kteréžto Ewangelium sebraw a sepsaw wydal těm, kteřjž ho za to prosili. Petr pak dowěděw se o tom, netoliko tože Ewangelium ztwrdil, ale i wšech napomenul, aby ge bedliwě čjtali. Ale Jan wnuknutjm Ducha Sw. porozuměw, že to wšecko, což se k tělu a člowěčenstwj Páně wztahuge, w těch spisech ewangelických bedliwě wypsáno gest, k žádosti některých přátel swých a známých, neypo-

sléze po wšech giných Ewangelistech, duchownj Ewangelium sepsal.“

4. Na swědectwj Klementa Alexandrinského, které o počátku Ewangelium sw. Marka w šesté knize Hypotyposeon poznamenal, odwoláwá se Eusebius, biskup w Cæsarei Palestinské, kde geho předchůdce Pamfilus znamenitau knihownu založil, kteráž snad Eusebiowi podnětem byla, že se stal historikem a praotcem cjrkewnj historie. Prawjť totižto w knize II. k. 15.: „Takowý blesk pobožnosti w posluchačjch sw. Petra zaswjtil, že neměli dosti na kázanjch, kteráž od něho slýchali, aniž přestáwali na prostém učenj, kteréžby poznamenáno nebylo, ale Marka towaryše Petrowa, gehožto gménem Ewangelium sepsané čteme, welikau prosbau žádali, aby paměti toho učenj, gež byli z řečj a ze slow přigali, w spis uwedl, a gim po sobě zanechal. Aniž prwé žádati a prositi přestali, až ho přemluwili, že gim powolil, a takowé djlo wykonal. Ta tedy přjčina byla Ewangelium podlé sepsánj sw. Marka. Když pak apoštol sw. Petr, gakž se zpráwa činj, skrze zgewenj Ducha Sw. zwěděl, že takowé Ewangelium wůbec wydáno gest, welmi sobě žádost a náklonnost ku pobožnosti těch lidj libowal, a Ewangelium toho, aby w cjrkwjch čjtáno bylo, mocj swau potwrdil. — Klemens také w šesté knize Hypotyposeon tuž historii poznamenal, a přistupuge k němu ho-

dnowěrný swědek Papias, biskup Hierapolský.*) Gest pak wědomo, že sw. Petr při konci prwnj swé epištoly, psané w Řjmě, o tomto Markowi zmjnku činj, kdež město Řjm Babylonem nazjwá těmito slowy: „Pozdrawuge wás cjrkew, kteráž gest w Babyloně a Marek syn můg.“ —

5. Z té přjčiny Tertulián, (o němž při Ewangelium sw. Lukáše obšjrněgšj řeč bude) prawj w knihách proti Marcionowi: „Ačkoliw to Ewangelium, které Marek wydal, přikládá se Petrowi, gehož wykladačem Marek byl, držj se za práci mistrů, což učedlnjci gich hlásali.“

Tjm způsobem slowa Justinowa (o němž obšjrněgšj dáme zpráwy při Ewangelium sw. Matauše —) wyložiti se magj, genž prawj: „W pamětjch Petrowých psáno gest: že synům Zebedeowým od Krista gmeno Boanerges (synowé hromu) nadáno bylo.“ — Též se čte genom w Marku 3, 17. „A Jakuba syna Zebedeowa, a Jana bratra Jakubowa, a dal gim gméno Boanerges t. g. synowé hromowi“ — nenj pak žádné pochybnosti, že Justin těmi slowy na Ewangelium sw. Marka narážel, anoť gisto gest, že genom z našich čtyrech Ewangelistů, ne pak z něgakého Apokryfu

*) Papias tedy a Klemens Alexandrinský pokládagj kázanj Sw. Petra za počátek a základ Ewangelium Swat. Marka; w týž smysl mluwj Origenes — kteréhož swědectwj lépe w kanonu se klade.

citowal, gakž při Ewangelium sw. Matauše obšjrněgi okázáno bude. —

6. Záwěrku zpráw o sepsánj Ewangelium sw. Marka učinjme se sw. Jaroljmem, genž sebral zpráwy Papia, Klementa, Eusebia w auhrnek we spisku o mužjch znamenitých, kap. 8. — „Marek učedlnjk a wykladač Petruw, dle toho, co od Petra wyprawowati slyšel, požádán byw od bratřj w Řjmě, krátké sepsal Ewangelium. Což Petr uslyšew, schwálil, a cjrkwi k čtenj swau mocj wydal, gakž o tom Klemens w Hypotyposj knize 6. pjše. — I Papias biskup Hierapolitanský zmjnku o témž Marku činj; gakož i Petr we swém prwnjm listu, kde gménem Babylonu wyrozumjwá dle podobenstwj Řjm. „Pozdrawuge Wás cjrkew, kteráž gest w Babylonč wywolená, a Marek syn můg.“ Wzaw tedy Ewangelium, které sepsal, putowal do Egypta, a prwnj w Alexandrii Ježjše Krista ohlašowaw wzdělal cjrkew tak welice w učenosti a žiwota střjdmosti slowutnau, že wšecky wyznawače Kristowy k nasledowánj swého přjkladu táhla. Tehdy Philo neywýmluwněgšj mezi Židy, wida tuto počjnagjcj cjrkew geště dle židowských obyčegů žigjcj (judaizantem) sepsal o gich obcowánj knihu, gakožto ku pochwale národu swého. A gakož Lukáš wyprawuge, že wěřjcj w Jerusalémě wše wespolek měli, tak i o tom wšem, co w Alexandrii pod učitelem Markem djti se widěl, pro památku zazna-

menal. Umřel pak w osmém roku panowánj Neronowa, a pohřben gest w Alexandrii, mage za nástupnjka Aniana."

Wiz Euseb. II, 16. kde táž zpráwa týkagjcj se křesťanů w Alexandrii se nalezá.

§. 2.

Swatý Marek, spisowatel Ewangelium, gest ten tž, genž slowe we skutcjch Apoštolských Jan Marek, w listu I. Kolos. 4, 10. sestřenec Barnabášůw, a který spolucestugjcj s Pawlem byl, a gehož gménem sw. Petr ku konci prwnjho psanj křesťany pozdrawuge.

1. We skutcjch apoštolských 13, 12 — 17. čte se, že Petr z wězenj skrze angela wyswobozen byw a se zpamatowaw řekl: „Nynj wjm práwě, že poslal Pán angela swého, a wytrhl mne z ruky Herodesowy a ze wšeho očekáwánj lidu Židowského." A powážiw toho přišel k domu Marie matky Janowy, kterýž přjgmj měl Marek, kdež bylo mnoho shromážděných a modljcjch se. Když pak on potlaukl na dweře u wrat, wyšla děwečka, aby poslechla, gménem Rode. A když poznala hlas Petrůw, pro radost neotewřela dwéřj, ale wběhši zwěstowala, že Petr stogj přede dweřmi. Ale oni řekli k nj: „Bláznjš?" Ona pak potwrzowala, že tak gest. Oni pak řekli: „Angel geho gest." Ale Petr trwal tluče.

Když pak otewřeli, uzřeli geg, i ulekli se. A pokynuw na ně rukau, aby mlčeli, wyprawowal, kterak Pán wywedl geg ze žaláře, i řekl: „Powězte tyto wěci Jakubowi i bratřjm.“ A wyšed odešel na giné mjsto. — Z téhož wyplýwá: *a*) že syn té matky, w gegjmžto domě křesťané se scházjwali, dwogj gméno měl — totižto Jan u Židů obyčegné, a Marek přjgmj u Řjmanů známěgšj a užjwaněgšj. Sw. Lukáš prwnjm, pak obogjm, posléz druhým gménem geg nazjwá, 15, 5. 13. 15, 37. 39. Gakož i Barnabáše, kteréhož prwnj gméno Josef bylo, genom přjgmjm nazjwá 4, 36: „Josef pak, kterýž přjgmj měl od Apoštolů Barnabáše, což se wykládá *syn utěšenj*, z pokolenj Lewitského, z Cypru rodem,“ 9, 27. 11, 26; a 15, 39: „Barnabáš pogaw Marka plawil se do Cypru.“ *b*) Též se domysliti lze, že w domě matky Markowy křesťané negenom w ten čas, když Petr byl u wězenj, nýbrž i před tjm k modlitbě a slawenj wečeře Páně shromážděni býwali, a Petr tam často býwal, gehožto hlas děwečka hned poznala. *c*) Z této pak přjpadnosti se nahljžj, že Jan Marek od Petra w náboženstwj Kristowě wyučen a posluchačem geho byl, když wyprawowal onen zázraky, učenj, smrt a z mrtwých wstánj Ježjše Krista; a ohledem na wyučenj toto že geg nazwal synem swým.

2. Jan Marek byl sestřenec Barnabášůw, onoho znamenitého spoludruha apoštolského, kterýžto gsa z pokolenj Lewitského, z Cypru rodem,

pole swé prodal a penjze za ně přinešené před nohy apoštolské položil; Skut. 4, 36. 37. který pro swau wýmluwnost gméno Barnabáše od Apostolu obdržel; který uwedl k Apoštolům Pawla, genž co neyauhlawněgšj nepřjtel cjrkwe Kristowy z Jerusaléma wyšed, nynj co horliwý zastawatel gegj do Jerusaléma se wrátil; wšak gako takowý cjrkwjm geště znám nebyl, — Skut. 9, 25; a který na založenj cjrkwe Antiochické neyprwé pracowal. Skut. 12, 25. 26. Přjbuznost Jana Marka s Barnabášem gewj nám list sw. Pawla k Kolossenským, 4, 10: „Pozdrawuge Wás Aristarchus, spoluwězeň můg, a Marek sestřenec Barnabášůw, o kterém gste přigali poručenj; přigde-li k Wám, přigměte geg.“

3. Přjbuznost Jana Marka s Barnabášem byla přjčinau, že se stal spoludruhem Apoštolů na gich cestách. Když Pawel s Barnabášem od cjrkwe Antiochické wnuknutjm Ducha swatého oddělen a odeslán byl ku kázánj wjry Kristowy w pohanech, a prwnj k témuž cjli ustanowenau cestu přes ostrow Cyper do polednjho djlu Asie menšj nastaupil, byl Jan Marek wzat k gich poslaužení, w. Skut. 13, 1. 5. Měli pak i Jana w službě. Lze domysliti se, že tehdáž geště přjliš mladého wěku gsa k ginému konánj schopen nebyl; wšak taž mladost byla snad přjčinau, žeť mu cestowánj obtjžné bylo, a on se z Cypru do Jerusaléma opět nawrátil. Skut. 13, 13.

„Když se plawili od Pafu Pawel a kteřj s njm byli, přišli do Pergen w Pamfilii. Jan pak odšed od nich wrátil se do Jerusaléma.“

4. Oddělenj toto nesl těžce Pawel, neb když prwnj apoštolskau cestu z Antiochie přes ostrow Cyper až do Listry a Ikonie nastaupenau dokonal, a z Antiochie opět druhau cestu skrze mjsta Asie menšj, kde prw byl kázal, do Macedonie a Grecie směřugjcj nastaupiti mjnil, chtěl Barnabáš Jana Marka opět s sebau wzjti, čemuž Pawel na odpor byl, předstjrage prwnj oddělenj se od nich, a když Barnabáš od Jana Marka se odděliti nechtěl, raděgi se Pawel od Barnabáše oddělil, zwoliw Silu za swého spoludruha — Skut. 15, 37 — 40: „Barnabáš pak chtěl s sebau pogjti i Jana, kterýž přjgmj měl Marek. Pawel pak prosil, že on (gako ten, kterýž byl odšel od nich z Pamfilie, a nešel s nimi k práci) nemá býti pogat. Stala se pak neswornost, tak že se rozešli různo, a Barnabáš pogaw Marka plawil se do Cypru; Pawel pak wywoliw Silu odšel, poručen gsa milosti Božj od bratřj.“

5. Od toho času, kde Barnabáš s Janem Markem do Cypru odplaul, a Pawel w Macedonii, Grecii, pak Efesu cjrkwe Kristowy zakládal, neděge se žádná zmjnka o nich we skutcjch apoštolských; wšak z psanj apoštolských widěti gest, že také w malé Asii, a sice w kraginách Pontu, Galacii, Kapadocii, Asii prokonsulárnj, Bythinii apoštolské cesty konal, a sice buď s Barnabášem,

buď s Petrem. Pro zatjm dokázáno buď, že Kolossenským znám byl, neboť sw. Pawel we swém listu ke Kolossenským pozdrawuge gich gménem Markowým. Wiz 2.

6. Pozdrawenj to gest nám známkau negenom náklonnosti, kterau opět u sw. Pawla zjskal (zřegmé wygádřenj Pawlowo později uwedeno bude), ale i geho přebýwánj w Řjmě; neboť list Pawlůw psán gest z Řjma, ze zagetj, které se gemu po trognásobnj cestě apoštolské přihodilo w Jerusalémě, kam, ač wida pronasledowánj swé, neustále taužil. — Přišel Marek do Řjma snad se sw. Petrem, a od něho tam zanechán byl, aby cjrkew od něho založenau opatrowal.

7. Sw. Pawel we swém listu ke Kolossenským prawj, aby geg, přigde-li k nim, přigali. On skutečně z Řjma do wýchodnjch kragin opět přišel; nebť sw. Petr we swém prwnjm listu, který dle wnitřnjch znaků w čas Neronského pronasledowánj, tedy později než list Pawlůw ke Kolossenským, psán gest, pozdrawuge čtenáře swého listu, kteřj I. Pet. 1, 1. w Pontu, Galacii, Kapadocii, Asii a Bythinii bydleli, gménem Markowým 5, 13: „Pozdrawuge Wás cjrkew, kteráž gest w Babyloně, spolu wywolená a Marek, syn můg.“ Že slowa *syn můg* negsau proneseňa o tělesném, nýbrž o duchownjm synu, skrze wyučenj we wjře Kristowě zplozeném, gaký byl Timotheus a Titus, synowé Pawlowi, patrno gest z mlčenj historie cjrkewnj, kteráž o žádném sy-

nu tělesném sw. Petra newj, a dle swědectwj Klementa Alexandrinského a giných spisowatelů cjrkewnjch, ten názew o wykladači řečj sw. Petra a spisowateli Ewangelium tak nazwaného se wyrozumjwá. Že tehdáž Marek w Asii byl, wyplýwá negenom z Pozdrawenj sw. Petra, nýbrž i z listu sw. Pawla k Timotheowi druhého, w stegný čas s listem Petrowým sepsaného. Přikazuge w něm Timotheowi w Efesu bydljcjmu: „Marka pogmi a přiweď s sebau, nebo gest mi užitečný k službě.“

8. Že podruhé do Řjma přišel k poslauženj, a sice k poslednjmu, neboť brzy po témž listu dokonal sw. Petr a Pawel běh swůg apoštolský mučedlnickau smrtj, — lze negenom se domysliti ze služebnosti ochotné Markowy, nýbrž widno také ze swědectwj Irenea prawjcjho, že po wykročenj Petra a Pawla, t. g. po smrti gich wydal Ewangelium. Přjpadnost, že Ewangelium w Řjmě krátce před smrtj sw. Petra psal, wyswětluge slowa Ireneowa.

Gednotliwé-li tyto přjpadnosti o Janu Marku sebereme a srownáme, že totiž w domě mateře geho křesťané se shromážďowali, že tam často Petr býwal, že on sestřenec Barnabášůw, Pawlůw a Barnabášůw společnjk na prwnj cestě apoštolské, že s Barnabášem do Cypru, pak do malé Asie, do Řjma přišel, odtud opět do malé Asie, poručen gsa od sw. Pawla, a z Asie na žádost Pawlowu do Řjma se nawrátil: nemů-

žemi pochybowati, že Jan Marek we skutcjch apoštolských zmjněný tentýž gest, kteréhož Papias a ginj nazjwagj wykladačem řečj Petrowých a spisowatelem Ewangelium.

§. 3.

Mrawnj powaha Ewangelisty Marka.

Giž rod, z kterého pošel, stkwj se welikomyslnau odwahau pro náboženstwj Kristowo a hotowostj ke wšem obětem. Barnabáš, sestřenec geho, daruge cjrkwi pole, a sám sebe Kristu ku hlásánj geho učenj. Máť pak geho magjc dům w hlawnjm městě — nedaleko mjsta, kde Petr u wězenj držen byl, (Skut. 12, 10.) obětuge dům tento k potřebám Křesťanů, aby se w něm k modlitbě a konánj služeb Božjch shromážďowali. Tento skutek swědčj o bystrosti rozumu, o gasném poznánj, a statečném wywedenj swých náhledů s wynaloženjm na to wšeho wezdegšjho pohodlj. Poznánj Ježjše, gakožto prawého Messiáše od nebeského otce poslaného nebylo bez weliké snahy možné, — počet wyznawačů a swědků o geho zázracjch, o maudrém učenj, o newinném umučenj, wjtězném z mrtwých wstánj byl nepatrný ohledem na odpornjky. Wětšj djl kněžstwa Jerusalémského, wětšj část neywyššj rady židowské, wyznawačům Kristowým stála na odpor, posměch sobě činjce ze smrti, kterau On

newinný za hřjšnjky podstaupil. Wyznánj učenj Kristowa žádalo statečnost mysli, odřeknutj se časného zbožj, a oddánj se Bohu. Co Ježjš předpowěděl: že bohatý nesnadně wegde do králowstwj nebeského (Mat. 19, 23.), že kdo nenáwidj duše swé, nemůž býti učedlnjkem Kristowým, — (Luk. 14, 26.), protože wyznawači Kristowi před wladaře a krále wedeni a w nenáwisti wšem budau: (M. 10, 18. 24.) to wše nynj nowau mocj a silau gewiti se počalo. — Prwnj pronasledowánj Křesťanů započaté po odstaupenj Piláta od wladarstwj Judského, kdežto Štěpan ukamenowán, kde wražedlnau dychtiwostj Šawla mnozj wězenjm a ginými tresty k zapřenj wjry w Krista donucowali, — po nastaupenj giného wladaře, po wjce let se utišilo, ano Židé sami mnohými strastmi byli skljčeni. Wšak nynj seděl wnuk Herodesa welikého na stolci geho w Jerusalémě, mage pod swým žezlem též země, gimiž děd geho wládl. On dle swědectwj Josefa Flawia rád přebýwal w Jerusalémě, gsa nařjzenj a obřadů wlasteneckých neyhorliwěgšj zastawatel, a ode wšeho poskwrněnj čist, aniž den který bez oběti progjti nechal. Giž tauto horliwostj tak mocného krále pro náboženstwj židowské wšickni horlitelé zákona Mogžjšowa nowau okřáli silau k utiskowánj křesťanů; wšak i král Herodes wytáhl rameno, aby sužowal některé z cjrkwe. Mage náboženstwj Kristowo buď za podwod, buď za omyl zákonu Mogžjšowu odporný, chtěl ge wy-

hubiti, a protož gal se pleniti kořeny geho — apoštoly.' Jakub, bratr Jana — miláčka Kristowa — wýmluwnostj gako Jan znamenitý, a protož zároweň s njm nazwaný synem hromu — sšat byl mečem. Wida pak král, že se ljbilo Židům, přičinil se, aby gal i Petra. Byli pak dnowé přesnic. Gaw geg, wsadil do žaláře, a dal žoldnéřum k ostřjhánj, chtěge po welkonoci wywesti geg lidu. U wnitř žaláře byl Petr mezi dwěma žoldnéři, swázán gsa dwěma řetězy, a strážnj přede dweřmi w dwogj stráž rozdělenj ostřjhali žaláře, železnau branau od města odděleného. (Skut. apošt. 12, 6. 10.) Nemohloť zde lidské rámě wyswoboditi. — Zdálo se, že skála, na které Ježjš wzdělati chtěl cjrkew, nynj rozkotána bude, aniž bylo gasněgšjho pohledu do budaucnosti; neboť za panowánj téhož krále nebylo úlewy se nadjti. Gaké poděšenj wšem křesťanům! — bylit sice sklјčeni, ne wšak poraženi, neb modlitba k Bohu činila se bez přestánj od cjrkwe za něho. Maria, matka Jana Marka, nenj genom w počtu daufagjcjch křesťanů, nýbrž onať gest gegich autočiště; onať k tomu swůg dům určila, aby w něm často se shromáždowali a modlitby za Petra konali, apoštolů a cjrkwe hlawu. — Takowáť byla matka Jana Marka, genž negenom swůg dům, ale i nad dům dar wzácněgšj, syna swého, Kristu obětuge, propauštěgjc ho s Barnabášem z domu, který snad gako

pole Barnabášowo k potřebám Kristowým odhodlán byl.

Tento přjklad odřeknutj se wšeho pozemského, a oddánj se zcela Bohu, Ježjši Kristu, a geho swatému učenj — tento přjklad mateře nemohl zůstáwati bez aučinku na gemné srdce synowo. Weškerý žiwot geho gest zhostěnj se wšeho pozemského, odewzdánj se Bohu, geho oslawenému Synu a ustawičné službě učenj a náboženstwj geho. Nemohlť Jan Marek z ust swého duchownjho otce Petra žadné sliby přigjmati o bohatstwj, o sláwě wezdegšj, o pohodlj žiwota, aniž sám také naděge w swém srdci chowati, wida laupenj statků, které se dělo křesťanům, wida neb slyše o kamenowánj Štěpána — o stěij Jakuba, o wězenj Petra — a předc odhodlal se w obět Ježjši Kristu; ne tedy pro časný zisk, nýbrž z wděčné lásky k němu a k geho nebeskému otci. Z počátku neměl tolik pewnosti, aby byl wytrwal přes celau cestu, nastaupenau s apoštoly Šawlem a Barnabášem; nebť se nawrátil z ostrowa Cypru opět do Jerusaléma; pozděgi wšak došel oné otužilosti, že mohl konati ustawičné cesty — na ostrow Cyper, do malé Asie, do Řjma, z Řjma do Asie, a z Asie opět do Řjma. Společnost s apoštoly — Pawlem, Barnabášem, Petrem, gakož i spráwa historická, že byl wykladačem sw. Petra, gsauť nám důkazem, že genom Kristus byl záměrem cestowánj geho.

Čistá láska k Bohu a Ježjši Kristu nenj od lásky k bližnjmu odlaučena — onť prokazowal tuž lásku negenom swau snažnostj o rozšjřenj Kristowa náboženstwj, alebrž i ochotným napomáhánjm w potřebách apoštolských, nezpěčowaw se gjti z Asie až do Řjma, aby poslaužil Pawlu pjsjcjmu o něm neykrásněgšj pochwalu: „Marka pogmi a přiweď s sebau, neboť gest mi užitečný k službě.“

Prawá láska k Bohu, Ježjši a k bližnjmu očišťuge lásku k sobě ode rmutu zištné, chlubné, aneb smilné tělesnosti. Koruna wšech dokonalostj gest, že wše obětowaw Bohu a Kristu, žádnau nečinj zmjnku o sobě, o swých záslubách w Ewangelium, kde genom Kristus předmětem gest geho celého srdce.

§. 4.

Pohnútka k sepsánj Ewangelium.

Tuť třeba hledati w powaze náboženstwj Kristowa, we způsobu služeb Božjch a w okolnostech Markowa žiwota.

1. Základ weškerého náboženstwj od apoštolů hlásaného byl gest a bude Ježjs Kristus, syn Božj, k spasenj hřjšného pokolenj na swět poslaný. Kamkoliw tedy apoštolé přišli hlásat učenj Kristowo, činili gsau počátek učenj swého buď od Boha stwořitele a zachowatele wšech wěcj, a přikazugjcjho lidem obrácenj se k němu

skrze Ježjše Krista, buď od slibů w starém zákoně o seslánj Messiáše učiněných a w Ježjši Kristu splněných; prwněgšj stalo se u pohanů, druhé u Židů. O Ježjši Kristu wyprawowali geho zázraky, geho učenj, geho newinnau a za hřjchy swěta podstaupenau smrt; wjtězné z mrtwých wstánj, slawné na nebe wstaupenj, sezenj na prawici Božj, seslánj Ducha swatého, gehožto přjtomnost zázraky a rozličnými dary Duchem swatým obdrženými oswědčowali. Že tjm způsobem w hlásánj náboženstwj Kristowa apoštolé pokračowali, widěti gest z řečj apoštolů Petra a Pawla w skutcjch apoštolských zaznamenaných. (2, 14 — 37; 13, 17 — 41; 17, 22 — 31.) Kdekoliw tedy cjrkew Kristowa se založila, tamť neyznamenitěgšj částky žiwota Ježjšowa podotknuty byly.

2. Aby učenj a smrt Kristowa w žiwé paměti chowána byla, a Křesťané neuchabowali w ochotnosti w plněnj prawidel wjry, shromážďowali apoštolé a gich náměstkowé gedenkráte w témdni wěřjcjch, a sice na prwnj den — křesťanům pro z mrtwých wstánj Kristowo znamenitý — k modlitbě, k učenj a ke slawenj wečeře Páně, — což gednjm slowem pogmenowáno — konánjm služeb Božjch.

Na konánj tjmto způsobem služeb Božjch u křesťanů poukazugj skutky a listowé apoštolštj. (2, 42.) Trwali pak w učenj apoštolském a podjl brali na lámánj chleba a na modlitbách. (13, 2.) Když

pak oni w Antiochii slaužili Pánu a postili se, mluwil k nim Duch Swatý. (20, 7.) Prwnjho pak dne po sobotě, když gsme se byli sešli k lámánj chleba kázal k nim, a poněwadž na zegtřj pryč gjti chtěl, prodlil řeč až do půlnoci. — Gaký tady chléb lámán byl, widj se z 1. Kor. 11, 20. Když se tedy scházjwáte, gižť nenj wečeři Páně (w. 24. tělo Páně) gjsti. — Poněwadž základ wšeho učenj byl Kristus, nemohli opominauti w každém shromážděnj o něm mluwiti a připomjnati o geho učenj, zázracjch, smrti a z mrtwých wstánj. (1. Kor. 11, 26.) Neb kolikrátkoli budete gjsti chléb tento, a kalich pjti, smrt Páně zwěstowati budete, dokawád nepřigde.

3. Gsauce nawyklj apoštolé na čtenj z knih starého zákona, kteréž se na každau sobotu w synagogách dělo, (Skut. ap. 13, 15. 15, 21.) uwedli totéž we shromážděnjch křesťanských, kde se služby Božj konaly. Křesťané poslauchagjce čtenj z knih starého zákona, nemohli nedáwati na gewo žádost, aby skutkowé Kristowi až posud austně genom wyprawowanj podobně byli sepsáni a čteni při službách Božjch křesťanských. Že takowá žádost znikla we Křesťanech w Řjmě, swědčj nám Klemens Alexandrinský. Z listu sw. Pawla k Řjmanům 16. kapitoly, kde mnohých známých a přjbuzných Pawel pozdrawuge, a kde se wjce mist uwádj, na nichž se Křesťané w Řjmě scházeli, widěti gest, že cjrkew křesťanů w Řjmě počtem a důstognostj učitelů znamenita by-

la, gakož i sw. Pawel to dobré swědectwj o nj wydáwá. (1, 8.) Wjra waše rozhlašuge se — t. g. chwálj se po wšem swětě.

4. Z listu druhého sw. Petra widěti gest, žeť i on taužil, aby křesťané něco měli, čjm by upamatowánj na skutky Kristowy obnowowati mohli. Pjše totižto w 1, 13 — 18. „Mámť pak to za sprawedliwé, dokudž gsem w tomto stánku, abych wás powzbuzowal a napomjnal, gist gsa, že brzké gest složenj stánku mého, gakož i Pán náš, Ježjš Kristus oznámil mně. Budu pak hleděti, aby gste i po mé smrti měli, čjm by gste na tyto wěci často zpomjnali; neboť nenasledugjce wymyšlených básnj, známau gsme wám učinili Pána našeho Ježjše Krista moc a přjtomnost, ale spatřowatelé gsauce welikosti geho, když přigal od Boha otce čest a sláwu, když se stal k němu hlas takowý od welebné sláwy: Tentoť gest syn můg milý, w němž mi se zaljbilo, geho poslaucheyte. A hlas ten my gsme slyšeli pošlý z nebe, když gsme byli s njm na hoře swaté.“ — Mluwjť tedy apoštol o zázracjch Ježjšowých, které sám widěl, na které gistotu náboženstwj Kristowa stawěl, a které chtěl, aby w ustawičné paměti i po smrti apoštolů křesťanům byly. K tomu cjli nemohlo nic giného slaužiti, než Ewangelium od swého syna duchownjho, od swého wykladače, — tjm samým w skutcjch Kristowých dobře wyučeného. —

5. Odtud patrno gest, že Ewangelium Markowo nakrátce před smrtj Petrowau sepsáno a w Řjmě neyprwé wydáno bylo — a co do tohoto času srownáwá se s tjm i swědectwj Ireneowo.

§. 5.

Záměr Ewangelium sw. Marka.

Že kniha o skutcjch Kristowých od Marka sepsaná Ewangelium nazwána byla, tjm se stalo, gestliže on sám tento nápis gj nepostawil, že tjmto slowem geho kniha se začjná. Ewangelium, tolik co dobrozwěst, lépe dle smyslu — radostná powěsť, radostné poselstwj, u p. o dobytém wjtězstwj, zapuzenj nepřátel a gakékoliw giné přjgemné a potěšitedlné přjhodě — bylot u Židů úpěgjcjch pod železnau berlau cizozemce Herodesa welkého radostné poselstwj o přjštj Messiášowě — a o wzdělánj skrze něho králowstwj Božjho, které pro hřjchy lidu židowského a dosednutj cizjho knjžete na stolec Dawidůw zpustlé bylo. Tu radostnau zpráwu o wzdělánj králowstwj Božjho skrze Messiáše nazjwal sám Ježjš Ewangelium, dle obyčege tehdáž u Židů panugjcjho. (Mat. 4, 23.) A obcházel Ježjš wšecku Galilei uče w synagogách gegich, a káže Ewangelium králowstwj; a u sw. M. 1, 14. Když pak byl wsazen Jan, přišel Ježjš do Galilee káže Ewangelium králowstwj Božjho.

Gelikož oným očekáwaným Messiášem Ježjš byl, protož se nazjwalo kázanj o Ježjši Kristu t. g. Messiáši, též Ewangelium. — Takł hlásal sw. Pawel w Thessalonice po tři soboty, (Skut. 17, 3.) že Kristus musel trpěti a z mrtwých wstáti, a že Ježjš gest ten očekáwaný Kristus, to gest Messiáš. Učenj to o Kristu nazjwá Ewangelium sw. Pawel k The. 1, 4. Wězte bratřj rozmilj, že od Boha gste zwoleni byli, protože Ewangelium naše nebylo u wás toliko w řeči, ale i w moci Ducha swatého a w gistotě mnohé t. g. zázracjch

Sw. Marek počjná swau knihu průpowědj: začátek Ewangelium Ježjše Krista syna Božjho. Poněwadž hned za tjm nasleduge kázanj Janowo o přjštj Messiášowě, 1, 3. gest tedy smysl těch slow: Začátek radostné powěsti nebo radostného kázanj o Ježjši Messiáši a synu Božjm stal se takto skrze Jana.

Protože tudjž po kázanj Janowě uwádj kázanj Ježjšowo: 1, 14. Když pak byl wsazen Jan, přišel Ježjš do Galilee káže Ewangelium králowstwj Božjho a prawě: naplnil se čas, a přibljžilo se králowstwj Božj, čiňte pokánj a wěřte Ewangelium, — a swau knihu kázanjm apoštolů zawjrá. 16, 20. „Oni pak šedše kázali wšudy, a Pán gim pomáhal a řeč potwrzowal nasledugjcjmi diwy — „patrno gest, že záměr Marka spisugjcjho knihu byl wyprawowati kázanj Janowo — a Ježjše Krista o králowstwj Božjm až do kázanj, které se apoštoly dělo. —

Kázanj Ježjšowo bylo spogeno se zázraky, které činil, a které důkazy prawdy slow geho byly, a také prostředkowé k rozšjřenj powěsti o něm a o geho králowstwj, pročež nemohly od sw. Marka mlčenjm pominuty býti. Aučinek zázraku byl w přjmých lidech podiwenj, wjra, důwěrnost, autočiště k Ježjši, u přewrácených záwist, záštj, auskoky, křiwé posauzenj, auklady. Z prwněgšjch byli přátelé Kristowi a pozděgi audowé geho králowstwj, druzj geho nepřátelé, o obogjch potřebj bylo promluwiti. Králowstwj Božj od Ježjše počaté mělo skrze učedlnjky dále šjřeno a zachowáno býti; pročež i gegich zwolenj, pěstowánj též připogiti potřeba kázala. Ježjš musel dle učenj pjsma trpěti a z mrtwých wstáti: tjm byla historie o geho kázanj doplněna.

Obsahugeť tedy Ewangelium sw. Marka kázanj Janowo o králowstwj Božjm, kázanj a zázraky Ježjše Krista, aučinek zázraků, zwolenj, wyučenj apoštolůw, — umučenj a z mrtwých wstánj geho, ačkoliw w tom neyznamenitěgšj částky žiwota Ježjšowa záležegj, předce nebyl záměr Ewangelium Markowa pauze žiwot Ježjšůw (lečby se řeklo weřegný žiwot) popisowati, ginákby byl od narozenj Ježjšowa počal.

§. 6.

Kázanj Janowo.

Ewangelium sw. Marka obsahuge neyprw kázanj a křtěnj předchůdce Kristowa; 1, 1—11. čjmž se wyplnilo proroctwj Malachiášowo a Isaiášowo, — zběh lidu ode wšech stran ke křtu geho, — přjsný a drsný žiwot, oznámenj mocněgšjho, který po něm přigde a Duchem sw. křtjti bude, — křest Ježjšůw a wyhlášenj geg za syna Božjho.

Mimo to uwádj o Janowi genom Běžně, že byl wsazen do wězenj, o přjčině toho a giných přjpadnostech pomlčew, wšak to přiložiw, že od wsazenj Janowa přišel Ježjš do Galilee káže Ewangelium; gest tedy wsazenj Janowo hlawnjm oddjlem u weřegném žiwotu Ježjšowě týkagjcjm se kázanj geho.

Když giž Ježjš mnoho zázraků byl učinil, a učedlnjci geho prwnjkráte rozesláni byli, wyprawuge Marek, že powěsť o skutcjch Kristowých i k ušjm Herodesowým přišla, a že geg měl za Jana z mrtwých powstalého. Zde teprw wyprawuge přjčinu wsazenj a stětj Jana křtitele; po čemž nawrácenj apoštolů Ježjšowých z gich cesty uwádj. —

Stětj Janowo, s kterým gest rozeslánj apoštolůw spogeno, druhým gest oddjlem w žiwotě Ježjšowě; neboť widj se, že od toho času ne-

prodléwá mnoho w Kafarnaum, nýbrž od mjsta k mjstu přecházj.

Že Jan křtitel u lidu co prorok powažowán byl, nawrhuge Marek přjpadně uwáděge otázku od kněžj, zákonnjků a staršjch Ježjši činěnau „čj mocj to činj“ — kdež zákonnjci od Ježjše tázáni bywše, odkud křest Janůw by byl, nechtěli řjci z lidj, bogjce se lidu. Nebo wšickni Jana měli za proroka. **11, 32.**

§. 7.

Určenj času, kdy a gak dlauho Ježjš swůg weřegný auřad konal dle Ewangelisty Marka.

Weřegný žiwot Ježjšůw počjná se gak giž praweno se wsazenjm Jana Křtitele do žaláře, a dokonáwá s wyprawowánjm o umučenj a z mrtwých wstánj Kristowě; obsahugeť tedy od **1, 13.** až k 13, skoro **13** kapitol.

Mnoho-li času od wsazenj Janowa až do stětj geho, a pak do umučenj Kristowa uplynulo, nelze z Ewangelium sw. Marka aniž giného, kromě z Ewangelium sw. Jana wyskaumati. Tenť uwádj nám učenj a zázraky Ježjšowy po tři welkonoce konané a o čtwrté umučenj Kristowo; z čehož wyplýwá, že Ježjš po tři léta swůg auřad Messiášský zastáwal.

Před třetjm swátkem welkonočnjm, (Jan. 6, 4.) tedy rok před swým umučenjm byl Ježjš na

wýchodnj straně gezera Tiberiatského, tamť se stal zázrak rozmnoženjm pěti chlebů, že pět tisjců lidu gimi nasyceno; tentýž zázrak wyprawuge Marek w kapitole 6., a spoguge s njm nawrácenj apoštolů z wykonaného poselstwj, které spogeno gest se stětjm Jana Křtitele. Wyslánj tedy apoštolů a stětj Jana Křtitele stalo se před třetj welkonočnj slawnostj.

Přjběh okolo giné welkonočnj slawnosti gest cesta Ježjšowa w sobotu skrze obilj, kde učedlnjci klasy trhali, a ge rukama wymjnagjce gedli. (M. 2, 23.) Obilj w Palestině okolo welikonoci zrálo — a protož mnutj klasů zralých na čas welikonočnj okazuge, co zřegmě Ewangelium Lukášowo potwrzuge, neb tam se čte, (Luk. 6, 1.) že to bylo w sobotu druhoprwnj, t. g. kteráž byla prwnj od druhého dne welikonočnj slawnosti, zde tedy opět slawnost welkonočnj předcházela.

O prwnj slawnosti welikonočnj byl Ježjš dle swědectwj Jana ewangelisty, (Jan 2, 13.) w Jerusalémě — pak w kragině Judské bljže Jordánu, kde ucedlnjci geho křtili. (Jan 3, 23. 24.) Tenkráte Jan křtitel nebyl geště dán u wězenj. Tam pobyl tak dlauho, že když se wracel skrze Samarii — do budaucj žně, tedy k času welkonočnjmu geště čtyry měsjce byly. Jan 4, 35.

Prodlenj tedy Ježjšowo w Jerusalémě a w okolj Jordánském w Judstwu obnášj asi osm měsjců.

Když ale Ježjš do Galilee se nawrátil, byl Jan giž u wězenj: — tedy asi čtyry měsjce před druhau welikonocj.

Tjm neyhlawněgšj částky k určenj času nalezeny gsau: *a*) wsazenj Janowo asi čtyry měsjce před welikonocj druhau; *b*) cesta skrze obilj zralé prwnj týden po welikonoci; *c*) nawrácenj učedlnjků a stětj Janowo bljzko před třetj welikonocj.

Weškeré kázanj Ježjšowo dělj se dle smrti Janowy na dwa hlawnj djly; prwněgšj obsahuge, co se před stětjm Janowým stalo, a dělj se w tolik částek, kolikrátekoliw Ježjš do Kafarnaum přišel; neb tam bylo před stětjm Janowým přebýwánj geho neyčastěgšj; wšak po smrti Janowě přecházj Ježjš z gednoho mjsta na druhé, dle těch mjst tehdy dagj se kázanj a skutkowé Ježjšowi wyprawowati.

§. 8.

Přehled kázanj a činů Ježjšowých před stětjm Jana křtitele.

Swatý Marek na začátek weřegného žiwota Ježjšowa powolánj čtyř učedlnjků klade, s kterými wšel do Kafarnaum; toť se dle Marka pětkráte stalo, kdežto Ježjš wždy učil a zázraky konal; a sice:

a) wymjtaw nečistého ducha z posedlého, (1, 23.)

b) Uzdrawiw šlakem poraženého. (2, 1.)

c) Uzdrawiw uschlau ruku w den sobotnj. (3, 1.)

d) Wymjtaw ducha nečistého. (3, 20.)

e) Uzdrawiw ženu tok krwe magjcj — a wzkřjsiw dceru Jairowu.

S těmito zázraky w Kafarnaum konanými spogugj se i střednj přjběhy.

a) Nawrátiw se ze synagogy, kde wymjtal nečistého ducha w den sobotnj, do domu Šimona Petra, uzdrawil swegruši geho, genž měla zimnici, na čež posluhowala gim hostinau sobotnj.

Wečer, když minula slawnost sobotnj, bylit k němu rozličnj nemocnj přinešeni, které uzdrawil. Na uswjtě welmi ráno odešel Ježjš na pusté mjsto, a tam se modlil, přišel za njm Šimon s ostatnjmi zwěstuge gemu, že ho wšickni hledagj, aby neodcházel od nich, na čež wygewil, že dle cjle swého i w giných městech okolnjch kázati musj.

Nynj wyprawuge Ew. Marek, že Ježjš kázal a zázraky činil po wšj Galilei.

W ten čas klade uzdrawenj malomocného, které se dle swědectwj ew. Matauše po kázanj hornjm (8, 1.) stalo; následek toho zázraku byl, že se roznesla powěst o Ježjšowi, že nemohl do města zgewně wgjti, ale na pustých mjstech pobýwal, kamž se lidé k němu odewšad scházeli.

b) Gsa po druhé w Kafarnaum, uzdrawil šlakem poraženého. (M. 2.)

Wyšed z domu, kde učil a onen zázrak učinil, šel k gezeru, a opět tam učil.

Wrátiw se powolal Levi Alfeowa sedjcjho na cle za učedlnjka. Ten když učinil hostinu Ježjšowi, powstala hádka, proč Ježjš s publikány a hřjšnjky obcuge, a s tjm spogena gest i giná, proč učedlnjci Ježjšowi se nepostj.

Zde k doplněnj gest druhá slawnost welikonočnj, a co se o nj přihodilo. (Jan 5, 1.)

W prwnj po welikonočnj slawnosti sobotu gdauce učedlnjci s Ježjšem skrze obilj trhali klasy a gedli, odkud nowá rozepře s Farisey o rušenj soboty.

c) Po třetj gsa w Kafarnaum uzdrawil uschlau ruku magjcjho; pročež rada od Fariseů s Herodiány držena, kterak by Ježjše zahubili. (M. 3, 1.)

Ježjš odešel k gezeru, a za njm množstwj lidu od Jerusaléma, Idumee, ze Zajordánj, od Týru a Sidonu, a s nimi wšelikerými nemocemi obtjženj lidé.

Wstaupiw Ježjš na horu blјže Kafarnaum, powolal k sobě, které sám chtěl, a ustanowil z nich dwanácte, aby byli s njm, a aby ge poslal kázat. *)

---

*) Zde k doplněnj kázanj hornj a přjběhy kapitoly 7. w Lukási, uzdrawenj pacholka setnjkowa, wzkřjšenj syna wdowy Naimitické, poselstwj od Jana k Ježjsi, geho stolowánj w dome Šimona, kde od hřjšné ženy pomazán, pak rozličné cesty od Ježjše konané. (Luk. 8, 1.)

d) Po čtwrté když byl w Kafarnaum stal se takowý sběh zástupu, že nemohli ani chleba gjsti; wymjtal nečistého ducha z člowěka gjm němého a hluchého, a ten zázrak proti zlým wýkladům Fariseůw zastáwal; přjchod přjbuzných a geho mateře. (Mar. 3, 20.)

Odebraw se k gezeru opět učil w podobenstwjch, a když rozpustiw zástup, přišel do domu, wykládal učedlnjkům smysl podobenstwj, a když byl wečer, poručil plauti na druhau stranu, a zniklau bauři utišil.

W kragině Gerazenské wymjtal nečistého ducha z člowěka gjm posedlého, kterého, ač Ježjše nasledowati chtěl, zpátky poslal ke swým, aby hlásal, co se gemu od Pána stalo.

e) Po páté přišed do Kafarnaum uzdrawil ženu tok krwe magjcj a wzkřjsil dceru Jairowu. (Mar. 5, 21.)

Odtud wrátiw se do Nazaretu, učil w den sobotnj s nemalým prospěchem, neb Nazaretáni pohrdli njm. (Mar. 6, 1.)

Obcházege giná města učil. Ano swolaw učedlnjky, a daw gim moc činiti zázraky poslal ge po dwau, aby kázali přjštj králowstwj nebeského a pokánj.

W ten čas přišla powěsť o Ježjši k ušjm Herodesowým, genž nedáwno sťal Jana křtitele; a tuto prwnj oddjl dokonán.

I střednj přjběhowé gsau snadni k přehlédnutj:

Po II. pobytj w Kafarnaum powolánj Lewi a rozepře o společnost s publikány, o postě, o zrusenj soboty wymjnánjm klasů;

po III. pobytj w Kafarnaum — zwolenj apoštolů;

po IV. učenj w podobenstwj; utišenj bauře, uzdrawenj Gerazenského;

po V. kázanj w Nazaretu a giných městech, rozeslánj apoštolů, powěsť o Ježjši u Herodesa, a stětj Jana.

§. 9.

Přehled kázanj a činů Ježjšowých od stětj Janowa až do slawného wgezdu do Jerusaléma.

Přehled těchto činů děge se patřenjm na cesty, které

a) Ježjš w okolj gezera Galilegského konal, a sice od

b) wýchodnj pauště plawiw se k západu do Kafarnaum,

c) pak k půlnoci až na pomezj Týru a Sidonu,

d) pak k wýchodu — k desjti městům,

e) odsud opět na paušť na wýchodnjm břehu gezera Galilegského,

f) odsud k břehu poledňjmu ke končinám Megiddo nebo Dalmanuta,

g) pak k západnj Betsaidě,

h) od nj k půlnoci k městu Cesarea Filippi,

i) odsud k hoře proměněnj swého,

k) a pak naposledy do Kafarnaum;

l) odsud do končin Judských za Jordan,

m) odsud k Jerusalému skrze Jericho.

Po wšech těchto mjstech kázal a zázraky činil:

a) na wýchodnj paušti nasytil 5000 pěti chleby (6, 30.) w noci přišel po wodě k učedlnjkům s wlnami zápasjcjm;

b) na západnj straně w Kafarnaum nemocnj uzdraweni, a hádka o gedénj nemytýma rukama. 16, 54. 7, 1.

c) W končinách Tyru a Sidonu uzdrawil dceru pohanky Syrofenitské nepřjtomnau, wywrh z nj dábelstwj. 7, 24.

d) W kragině desjti měst uzdrawil hluchoněmého. 7, 31.

e) Na wýchodnj paušti nasytil 4000 sedmi chleby. 8, 1.

f) W končinách Dalmanuta nebo Megiddo Fariseům znamenj na nebi hledagjcjm toho odepřel, poukázaw na swé z mrtwých wstánj. 8, 10. Plawě se odsud wýstrahu dal učedlnjkům před nakaženjm Farisegským a Herodianským. 8, 13.

g) W Betsaidě západnj uzdrawil slepého. 8, 22.

h) U Cezarei potwrdil učedlnjky we wjře o sobě gakožto Messiáši, předpowjdal swau a swých wyznawačůw smrt a rozšjřenj swého králowstwj geště w tomto pokolenj. 8, 27.

i) Na hoře po šesti dnech se proměnil, pod horau uzdrawil syna dábelstwjm posedlého, na

ceste do Kafarnaum předpowjdá podruhé swé umučenj. 9, 1.

k) W Kafarnaum učj pokoře, snášeliwosti, wystřjhánj se pohoršenj — a sworné maudrosti.

l) W končinách Judských za Jordanem, kde dle swědectwj Jana Ewangelisty 10, 40., s kterým se Lukášowo 9, 51 — 18, 14. dobře srownáwá, délšj čas setrwal, učj nerozlučitedlnosti manželského stawu, žehná djtky. 10, 1.

m) Na cestě odsud tázán gsa od bohatého mládence, co k žiwotu wěčnému potřebné, nesnadnost daufagjcjm w penjze wgjti do králowstwj nebeského, a stonásobná odměna těm, kteřj pro něg statky swé opustili, se okazuge. 10, 17.

n) Na cestě k Jerusalému předpowjdá po třetj swé umučenj, od synů Zebedeowých žádán gsa o neypředněgšj mjsta w králowstwj Messiášském, rozdjlnosti panowánj we swém králowstwj od swětského učj. 10, 32.

o) Wycházege z Jericha uzdrawil slepého Bartimea. 10, 45.

§. 10.

Přehled kázanj a činů Ježjšowých od slawného wgezdu do Jerusaléma až do utrpenj geho.

Rozwrh téhož děge se dle přjběhů dennjch, počjtage dny od přesnic prwnjho. Marek 14, 12. dle Jana 12, 1. Šest dnj před welkonocj byl w

Bethanii od Marie sestry Lazarowy pomazán, a na zegtřj w pátý den před welkonocj wstupowal slawně do Jerusaléma.

a) W pátý den wstupuge slawně do Jerusaléma, držen gsa za Messiáše, a obezřew wšecko, když giž hodina wečernj byla, wyšel do Bethanie s dwanácti. Mar. 11, 1 — 11.

b) A druhého dne t. g. we čtwrtý den před welkonocj zlořečil fjku, wymjtal prodáwagjcj a kupugjcj z chrámu, auklady se proti němu strogily, lid se diwil učenj geho; u wečer wyšel z města. M. 11, 12 — 19.

c) Když ráno šli — tedy w třetj den před welkonocj *α*) učj na cestě do města potřebnost wjry k činěnj zázraků a smjřitedlnost k dosáhnutj odpuštěnj od Boha. *β*) W Jerusalémě na podanau sobě aukladnau otázku, čj mocj to wše činj, odpowěď dáwá gen w podobenstwj o winici giným winařům dané, o kameni uhelnjm. *γ*) Opět gemu podané otázky, zdali daň cjsaři dáwati slušj — čj manželka od 7 bratrů pogatá po z mrtwých wstánj bude, které přikázanj ze wšech neyprwněgšj. *δ*) Ježjš táže se gich — čj syn Messiáš nebo Kristus gest. *ε*) Dáwá wýstrahu před zákonnjků a fariseů pokrytstwjm. *ζ*) Chwálj dar chudé wdowy. Marek. 11, 20 — 33. a 12. *η*) Na wečer wyšed z chrámu a sedě na hoře Oliwetské předpowjdá zkázu Jerusaléma. Mar. 13.

d) Dwa dny před hodem beránka a přesnic radili se kněžj a zákonnjci, gakby Ježjše lstiwě

gali a zabili, kde se wyprawuge pomazánj Ježjše od Marie, které se před čtyřmi dny bylo stalo, gakožto podnět Jidášowi, aby zradil Ježjše.

§. 11.

Přehled utrpenj Ježjšowa.

Rozwrh přjběhů sem patřjcjch děge se, co při wečeři welkonočnj, w zahradě Jetsemanské, u Kaifáše, Piláta, na Golgotě se přihodilo:

a) W prwnj den přesnic ustanowuge mjsto, kde wečeře welkonočnj strogena býti má. 14, 1 — 12.

b) Držj wečeři, předpowjdá zradu Jidášowu, ustanowuge swátost oltářnj. 17.

c) Na cestě k hoře Oliwetské předpowjdá pohoršenj wšech, zapřenj Petrowo, z mrtwých wstánj. 26.

d) W zahradě na poplužj Jetsemanském modljse za odwrácenj kalicha, a nabjzj učedlnjky k bděnj. 32.

e) Od Jidáše zrazen, gat, ucho služebnjku neywyššjho kněze uťato, autěk učedlnjků a mládence lněným rauchem oděného. 42.

f) U Kaifáše křiwé swědectwj proti Ježjšowi, zdali on syn Božj, což když wyznal, byl za hodného smrti wyhlášen, a za doby nočnj trýzněn — mezi tjm od Petra třikrát zapřen. 54.

g) Ráno weden k Pilátowi, který dal na wůli lidu, aby buď o propuštěnj lotra Barabáše, ne-

bo Ježjše žádali, k wůli lidu Barabáš propuštěn, a Ježjš k ukřižowánj dán — tedy bičowán, a gako král židowský posmjwán. 15, 1.

h) Na cestě ku Golgotě nesl Šimon Cirenenský křjž geho. 21.

i) Na Golgotě nepřigal wjno myrhowé, ukřižowawše geg rozdělili raucha geho losem, s njm dwa lotři ukřižowáni, posměch a rauhánj okolo gdaucjch kněžj a lotrowo. 23.

k) Od šesté až k dewáté hodině zatměnj země, wolánj Ježjšowo k nebeskému otci, napágen byw octem a zwolaw welikým hlasem, wypustil duši — opona chrámowa roztržena na dwé, přistogjcj setnjk uzná geg za syna Božjho, některé ženy z Galilee přjtomné. 33.

l) Josef z Arimathie žádá tělo od Piláta, kterýž zwěděw o smrti Ježjšowě ge wydal, i bylo od Josefa kmentem obwinuté do hrobu wloženo u přjtomnosti Marie Magdaleny a Marie Josefowy.

§. 12.

Doba Ježjšowa z mrtwých wstánj. 16.

a) W prwnj den po sobotě šly ctitelkyně Ježjšowy s nakaupenými mastmi ku hrobu, kde kámen odwalen byl, a kde skrze angela z mrtwých wstánj Ježjšowo zwěstowáno a gim nařjzeno bylo, aby též učinily Petru a učedlnjkům.

b) Ježjš z mrtwých wstaw okázal se Marii Magdaleně, kteréžto zpráwě učedlnjci neweřili.

c) Potom okázal se dwěma gdaucjm do wsi (Emaus).

d) Posléz gedenácti okázal se, a trestage nedowěru gich dal poručenj, aby šli do celého swěta kázat a křtjt, a přisljbil gim moc zázraků.

e) Oni šli a kázali.

§. 13.

Pořádek přjběhů dle poslaupnosti času — gazyk puwodnj řecký — způsob wyprawowánj ne wesměs zkracugjcj.

Papias o Ewangelistowi Marku pjše, že nehleděl na pořádek, w kterém řeči a skutky Páně se děly; ten úsudek Papiůw záležj pauze w tom, že pořádek přjběhů u Marka nesrownáwá se s pořádkem přjběhů u Matauše, a že se Papias domnjwal, gakoby náležela přednost Ewangelistu Matauši, tu kde neshodnosti se nalezagj. A wšak nezrušj se uctiwost Ewangelistu Matauši patřjcj, když se dokáže w úwodu k geho Ewangelium, že nebyl geho záměr řeči a činy Ježjšowy pořádkem časů wyprawowati, ale že spjše se řjdil přjbuznostj předmětů, gakož i o Ewangelium sw. Marka se dokázati může, že hlawnj přjběhy w Kafarnaum před smrtj Jana Křtitele w pořádku časowém wyprawowány gsau.

a) Wymjtánj ducha nečistého 1, 23. byl zagisté prwnj zázrak Ježjšůw w Kafarnaum; neb stalo se podiwenj nad tjm, gakožto nad wěcj no-

wau a neslýchanau 1, 27., z té samé přjčiny, proto že žádný geště zázrak nebyl w Kafarnaum konán; přinešeni na wečer wšickni nemocnj, a žádost progewena, aby od nich neodcházel.

b) Že uzdrawenj šlakem poraženého se pozděgi 2, 1. dělo, patrno odtud, že giž tolik lidu se sešlo, že ho nemohli dweřmi k Ježjši přinesti, nýbrž geg střechau spustiti museli.

c). Uzdrawenj uschlé ruky 3, 1. pozděgi, než šlakem poraženého; nebť tam drželi Ježjše pauze za rauhače; zde wšak giž w radu wešli s Herodiany, kterakby Ježjše zahubili. — Uzdrawenj uschlé ruky dělo se po druhé welikonočnj slawnosti, o které uzdrawil nemocného giž po třidcet osm let; šlo tedy záštj od Jerusalema až do Kafarnaum. (Jan 5, 18.)

d) Wywrhnutj nečistého ducha z němého a hluchého pozděgi než předešlj zázrakowé se přihodilo, neboť stal se sběh takowý, že ani chleba pogjsti nemohl, a záštj Zákonnjků a Fariseů z Jerusaléma přišlých tak silné bylo, že ten zázrak Belzebubu, knjžeti ďábelskému přičjtali.

e) Uzdrawenj ženy tok krwe magjcj a wzkřjšenj dcery Jairowy djlem ze spogenj, dle kterého se zázrakem předešle w Kafarnaum konaným co neyaužegi se spoguge, djlem, že wzkřjšenj mrtwého neywětšj mezi konanými zázraky byl, gakožto pozdněgšj se ukazuge.

Střednj přjběhy s těmito hlawnjmi spogeny gsau, a w témž také spogenj u Matauše a Lukáše

se nacházegj, což důkazem, že i ty podlé pořádku času tam gsau kladeny. W přjbězjch po smrti Janowě gest pořádek u Matauše, Marka, Lukáše týž, což důkazem, že zde pořádek wedlé času.

Řecký gazyk gakožto půwodnj po wšecky časy byl powažowán; důmněnky některých nowotářů kladaucjch syrochaldegské nebo latinu za půwodnj, nemagj historického základu, a protož nezrušj historického přeswědčenj o řeckém půwodu, které giž za časů Tertuliánowých panowalo.

Že řečtina w Marku, gako i w giných nowozákonnjch knihách zapáchá syrochaldegským gazykem, wyplýwá z wychowánj a wzdělánj Ewangelisty Marka a gest spolu důkazem, žeť gest spis muže syrochaldegštinu gakožto materský gazyk znagjcjho, mimo to i některá slowa latinská: quadrans, centurio, ukazugj na mjsto přebýwánj, kde se latina mluwila, totiž na Řjm.

Nazjwá se Ewangelista Marek Epitomator Mataušůw, gakoby byl pauze Ewangelium Mataušowo zkrátil; wšak mnohé přjběhy wypisuge obšjrněgi než Matauš, gako 1, 40. 2, 1 — 4. 5, 1 — 40. 6, 14 — 29. 9, 14 — 27. 9, 33 — 50. 11, 12 — 15. 11, 20 — 25. Některé gemu gediné wlastnj gsau, gako: 4, 26 — 29. 7, 32. 8, 22. 14, 50 — 52.

§. 14.

Authentičnost, neporušenost a hodnowěrnost Ewangelium Markowa.

Ewangelista Marek gsa wykladač Petrůw sepsal Ewangelium swé pro křesťany w Řjmě a gim ge odewzdal, kteřj tento drahý poklad negenom po wšecky časy chowali, nýbrž wšem wyznawatelům Kristowým odkazowali, tak že w druhém stoletj negenom w nesmjrně mnohých opisech, ale i w citacjch křesťanských spisowatelů se nacházelo, což zřegmým důkazem, že to samé a neporušené Ewangelium swatého Marka máme.

Kdokoliw zná powinnosti představených cjrkwe, gak bdjti magj nad učenjm Kristowým, kdokoliw wj, co katolické prawidlo „nihil immutetur" znamená, ten tudjž přeswědčj se o nemožnosti něgakého podwrženj nebo porušenj.

Protož gest celé tak spořádané, že okazuge samo na spisowatele před zkázau Jerusaléma w Judei žigjcjho, a gsaucjho posluchačem Kristowým; kterékoliw zmjnky geografické a topografické okolo Jerusaléma, Kafarnaum, kde Ježjš kázal a chodil, srownáwagj se se zpráwami o mjstném stawu Judey před zkázau města; wladařowé gsau Herodes Antipas w Galilei, Pilát w Judei, což okazuge na léta, w kterých se to wše dálo, charakter Ježjšůw, Petrůw, srownáwá se se spisem zhotoweným od Matauše a Jana, protože Marek dle austnjho wyprawowánj Petrowa psal, co nám

spolu základem geho hodnowěrnosti gest. Šimona Petra gmenowitě uwádj 1, 36. 5, 37. 11, 12. 13, 3. 16, 7. Že záwěrek 16, 9 — 20 w některých spisech a spisowateljch cjrkewnjch scházj, stalo se bez pochyby tjm, že ono mjsto Mark. 16, 9. „Wstaw pak Ježjš z mrtwých ráno *w prwnj den* téhodne“ w odporu se zdálo býti s Mat. 28, 1: Vespere autem sabathi, co obecnj český text wykládá: „na skonánj pak soboty,“ lépe byloby „po skončené sobotě,“ když swjtalo na prwnj den po sobotě. O tomto odporu prawj Jeroným, že se dwogjm způsobem odstraniti může, buď wypuštěnjm těch poslednjch weršů, genž we mnohých rukopisech se nenalezagj, aneb odpowědj, že oba dobře psali: Matauš, že Ježjš na wečer wstal z mrtwých, Marek, že geg Mařj Magdalena ráno widěla. Gest tedy celé Ewangelium authentičné, neporušené a hodnowěrné.

(Pokračowánj.)

3. W gakém pořádku má se přiměřené cwičenj náboženské pro školnj mládež wenkowskau stáwati?

Od Antonjna Wendra, tit. konsist. rady a děkana we Wlašjmi.

(Dokončenj.)

Kapitola druhá.

Když katecheta kapitolu prwnj dokončil: třebať mu hlawněgšj učenj z kapitoly této opakowati. Nad to wšak slušj, aby geště i giným způsobem o aučinku předešlého cwičenj se přeswědčil dřjwe, než dále pokročj. — Žeť totiž náboženstwj nikoli předmětem paměti, dobře wšak pokladem srdce býti a státi se má: hlediž katecheta, aby rozmluwami s djtkami zdánliwě gako bez wyučowánj wedenými, wyprawowánjm přjběhů a přjpadů ze žiwota skutečného z nich usudek gich wyluzowal; — aby o chowánj gich w chrámě, po domácku a t. d. zpráwy nabyl, a což se dowj opatrně použil; — zwlášť pak aby poklésky maličkých gakož i chwalitebná gednánj gich *bedliwě* zaznamenal: by mu tudy lze bylo, nedostatky doplňowati, chyby naprawowati, náklonnosti k dobrému upewňowati, ctnosti pak odměňowati a powzbuzowati. Pakliže w práci pokročj, rolj sobě neusadiw, newyklestiw a neurownaw: čas bude mařiti a konati práci ničemnau! —

Přeswědčil-li se wšak, že sjmě wyseté — pokudž pro nedbanliwé školy nawštěwowánj, pro nepozornost žáků a špatné přjklady ze strany rodicu i domácjho obcowánj lze bylo, w zemi dobrau padlo: ať giž wezme před sebe *učenj o naděgi*, o tomto náramně mocném podnětu lidských gednánj; a ať učinj to s promluwau, w njž tak dobře, gako we wšech takowých přjpadnostech, po dobrém uwáženj wšeho kazatelského způsobu zdrzeti se dlužno, nemjnj-li saudjlnost wšelikau zniciti, kteráž se práwě podrážditi chce, i podrážditi má.

Můžeť řjci as takto: *Lidé*, gsau-li dobrého srdce, zaslibugj nám odměnu, když *gim* něgakau službu prokazugeme, aneb *k ukogenj gegich něgak přispjwáme*: dobrota wšak Pána Boha našeho, gakto nade wšecku lidskau wznešená a neobmezená gest k nám! — Onť nám odměnu i tenkráte zaslibuge, když dle Geho wůle kráčegjce, gen *k našemu wlastnjmu* uspokogenj, *k našemu* poklidu a *k swému wlastnjmu* dobrému přispěgeme! a t. d. — Po čemž připomenauti o wěrnosti a prawdomluwnosti Páně nebude ne wčas; gakoz i dále po daném wýkladu naděge, a co křesťanská naděge gest, udati třeba, kterak Pán tuto pro nás tak lehaučkau a nad mjru blahoděgnau naděgi skutečně od nás žádá, a nám gi za ctnost počjsti si obljbil.

O tom pak gednage gakauž má krásnau přjležitost srdce mladistwá láskau k Bohu powždy

wděčněgšj, obdiwowánjm dobroty Geho powždy žiwěgšjm naplňowati, a w stálé důwěrnosti w ni upewňowati; kdežto i lze hřjchu tjm wětšj ošklíwosti dodati: wjru pak we wše, cokoliwěk Bůh zgewil, na prawém základu skalném wzdělati, gehož napotom ni branám pekelným přemoci možné nenj! Gakáže to krásná přjležitost, za njž lze srdce mladá pro sauženj duchownj i tělesná utwrditi, w zámyslu, že dopuštěnj Páně gsau, an pustau Arabij — w úrodnau a blahoplodnau mjnj nás uwésti! —

Děginy swaté nowého i starého zákona, mučedlnjkowé swatj, genž naděgj naplněni gsauce a láskau plápolagjce i žiwot swůg wjře za oběť položili, — ba i našich časů udalosti dosti přjkladů poskytugj, gimiž učenj to patrněgšjm a *trwanliwěgšjm* učiniti možná, — a prozřetedlný, horliwý katecheta že nepomine wěcj těchto, ni neymenšj pochybnosti nezbýwá.

Dále pokročiw katecheta, oznamuge a oswětluge powinnost křesťanstwa, giž mezi neyhlawněgšj a spolu mezi neypřjgemněgšj i neyutěšeněgšj wěci wolno počjsti. Powinnost, gegjž plněnj a wykonáwánj úlewu lege w srdce raněné, štjt diamantowý naddržuge naproti pokušenjm, w nesnázi ulehčuge, w blahu od wykročenj z mezj zdržuge, kagjcjho s božstwjm w mjr uwádj, zaufalému útěchu wléwá, nepřátelstwj překonáwá, přátelé s přátely, rodiče s djtkami, a netoliko křesťanstwo, ba i člowěčenstwo weškeré swazkem lá-

sky spoguge; gegjž, prawjm, plněnj wykonawatele u wýši nad pozemský obor ten pozdwihuge — gemu brány wěčnosti otwjrá a mrtwé i blažené i trpjcj s žigjcjmi spolčuge: powinnost totiž *modlitby*.

Nebudeť ono tak snadné, o modlitbě důkladný, určitý wýměr podati, kterýžby ponětj to ze wsech stran obgal; a pro tu wěc onať mjsto nuplného wýměru gediná toliko wlastnost modlitby w katechismu postawena.

Dle zdánj wšak mého, nemělby katecheta na odpowěď tu tak mnoho dbáti; a sice buď dokonce nic aneb alespoň až weškerý wýklad a úwod k modlitbě dokončj; neboť se o wěci té *wedlé litery* katechismu nedá s djtkami mluwiti, práwě gako o dokonalé a nedokonalé, obecné, nadpřirozené ljtosti při pokánj. —

Gá řjkáwal mládeži takto: Radugeš-li se z čehož dobrého, sužuge-li tě gakés trápenj, cjtjš-li, gak mnoho potřebugeš pomoci Páně, bogjš-li se některé nehody, meylj-li tě cos u wjře aneb w mrawech twých, byl-lis Bohu neposlušen, znamenáš-li powděčně dobrotu Neywyššjho etc. na kolena padni, zawři se, gak Spasitel prawj, do pokogjka swého, a řekni wšudy přjtomnému, wšewědauojmu Twůrci swému, co ti srdce na gazyk dá, — a hle! to čině, *modlil* gsi se. *Modliti* se tedy nenj nic giného, než s pozdwiženjm srdce aneb mysli k Bohu mluwiti. — Ať nedj nikdo: „Toto že gen pro wzdělaněgšj mů-

že platiti." Nikoli! Každý člowěk srdce má, a kdož pohnut gest, ze srdce mluwj, a mluwjť dobře, mluwj srozumitelně zagisté. — Po tom téměř potřebj, aby se djtky i učily i uwykaly prawé srdečné modlitbě dřjwe, než se na chladněgšj a důmyslněgšj modlitby předepsané přigde. Pročež se katecheta při wěci té déle pozdržeti i *může* i *má* newyhnutelně. *)

Můžeť se při tom déle pozdržeti proto, že mu tolik stran se naskytuge, na nichž se mu stýskati nebude nikoli, an tolik dobrého a užitečného mu pronésti zbýwá: a *máť* se pozdržeti, že

*) Čeho gsem swrchu o zpěwjch při službách Božjch podotkl, na to se i zde, o modlitbě mluwě, musjm odwolati. Má-li že snad nawedenj k modlitbě a wycwičenj w nj domácjmu toliko učenj rodičůw, cili ucitelům domácjm, w bohoslowj se nikoli neznagjcjm, zůstaweno býti? — Deymež gen djtkám některé tak naučené modlitby řjkati, aneb ge pozorugme, když se takowé modlj: a bez wýmjnky kwapně zarazjme, pakliby „Ano" pohotowě bylo. *Školy* — *školy* by měly wlastně Conservatoria modlitebnj býti; *odtud* mělby se čistý duch modlitby rozšiřowati; pakby po mále básnictwjm a mudractwjm zapáchagjcj knjžky modlitebnj tak dobře pominuly, gako i mnohé, nedospělé a pověřené modlitbičky; leniwosti w modlitbě by se nadešlo, a wubec nemálo prostoty w náboženstwj by se způsobilo. — Čemuž pak se djtky z modlitby naučj ginému, nežli w katechismu položené, giž w sobě nesrozumitedlné definicj a Otce náš, genž se i ke wšemu tomu, gako cos obyčegného a známého přegde? Gak tu pastýři duchownjmu možno, wyplniti powinnost, giž mu Decret. Confirm. Beneficiatorum na srdce wzkládá, ut invigilet, ne quid nisi catholicum doceatur, legatur, cantetur et *oretur*? s gakýmto ukogenjm swědomj možno mu dosti učiniti: sám-li pastýř zpěwu i modlitbě neučj, a tjm sobě způsobem dohljženj na wěci ty neulehčuge? — Obé tedy měloby předepsaným předmětem školnjho cwičenj býti! —

se tu negedná o pauhau powinnost náboženskau, alebrž o prospěch, gehož aučinky nad mjru gsau důležity; gešto se tudy připrawuge naproti šjpum rozličných pokušenj štjt pewný, — a spolu i hogjcj ljk na rány přjhody, — a nad to i swazek se uplétá, genž nás s obcj blažených i za hrobem spolčuge. Tyto-li wěci powážj katecheta, a nechce-li očj zawřjti, by geg nestjhala zkušenost každodennj: bez wšaké pochybnosti na této wyučowánj swého stránce několik dnj se pozdržj, každodenně pro přednášenj swé srdce rozhřjwage a tak i swědomj swé ubezpečuge.

A když pak powinnosti té dosti učinil, když wlastnosti modlitby djtkám w známost uwedl, když gim pochopitelně a důrazně okázal, za gaké to blaho powažowati musjme, že nám k Bohu mluwiti powoleno, když, co posud přednesl, w odpowědi na otázku: „Proč se modljme?“ snesl a slaučil — když djtky slowy Spasitelowými napomenul, by se citu prázdných, dlauhých a nesrozumitelných modliteb wystřjhaly: oznámiž gim, by láska gich k Ježjšowi se upewnila a spolu i cena modlitby zwýšila — s wýznamnau ochotnostj, kdo že nás učil se modliti? Za kterýmžto oznámenjm porozličné doby, kdy P. Ježjš sám se modlil, u p. Lazara wzkřjsiti chtěge — před utrpenjm — po wečeři posleduj — w zahradě — ba i na křjži — co přjkladné wzory uwésti: nenjliž mjsto žádaucj? —

Žeť dále opět katecheta na pauhém z paměti se naučenj modlitby Páně přestati nesmj, gakkoli mu na prawau a neproměnnau wýslownost w nj hleděti slušno; nýbrž že modlitbu tu u wýkladu pochopitelném progjti má — samo sebau se udáwá.

Gak ale nad mjru gest třeba, a gak krásně k aučelu wytknutému slušj, aby se u wýkladu sedmi proseb — djtkám některé wýborné a s prosbami sauměrné modlitebnj doby, (gakých modlitby w breviáři a missále obsažené hognau poskytugj zásobu) podaly: gestiť připomenutj, kteréž tjm upřjmněgi k srdci wzjti gest dlužno, čjm patrněgi, bohužel! zkušenost progewuge, že djtky w autličkém giž wěku swém po rodičjch, neb i dokonce po čeledi, bez wšeho pomyšlenj na to, což usta pronášegj, modliti se uwykagj, — k tomu geště i hrubým, zcela protimyslným způsobem doháněny býwagj, a naposled i knjžky modlicj do rukau dostanau, kteréž sotwa mohau ginácě, než modlenj gim záhy zoškliwiti aneb dokonce hlawy pomásti. Pro wěci ty máť učitel náboženstwj zagisté powinnost na sobě, aby neprávj takowé zamezil, nečistá, tmawá a lichá ponětj oprawuge a oswětluge.

Gda wšak po záměru tom, gakož i u wjce přjležitostech použjwey katecheta slow zewrubněgšjho učenj náboženstwj, gak se w prwnjm djle knihy ke čtenj nalezagj: — o kteréž knize wůbec byloby co přáti, by se z přjčin, bezděky se

namjtagjcjch, w nižádné škole za knihu ke čtenj neužjwala, aneb spjše za takowau nesnižowala. Tautéž měrau použjwey i znamenaných tu slow ze sw. pjsma: — Tjmť se učenj takowé krásně oswětluge, a spolu i knize té wážnost, dokawád se nám cos zewrub lepšjho nepodá, gj powinnowaná uchowáwá. —

Proto, že my katoljci k modlitbě Páně powždy připogugeme pozdrawenj angelské: hned za nj wýklad geho mjsto nastaupj, ačže modlitba ta w katechismu až na konec kapitoly uwedena. Neboť, že pozdrawenj to dětem na wětšjm djle w prwnjch giž létech školnjch známo bylo učiněno, a že připogowánj geho k modlitbě Páně giž byly uwykly: může se těch několik otázek tjm spjše pominauti, odpowěď na ně z nasledugjcjho wýkladu wjce swětla i wýznamu nabýwá.

O uctě swatých nenj nikoli radno zběžně toliko gednati, gešto učenj to cjrkew naši od giných lišj. Wyložiw ge tedy úplně, opatrně, neopomiň katecheta mládež s několika námjtkami seznámiti; nikdý wšak ge w rauchu a twaru námjtek nepronášeg, by se tudy snad zárodky k budaucjm pochybnůstkám nečinily; a kteréžkoli z nich nawrhne, důkladně hleď wywrátiti. — Chce-li wšak, — gakož owšem chtjti *má* — w srdce mladičkých swých učedlnjků skutečnau uctiwost k swatým wštjpiti, ctěnj gich weřegné gakožto daň od nás gim powinnau wyobraziti, a cestau takowau toto učenj wjry pro budaucnost

upewniti: nelze ginák, než že gim žiwoty některých wůbec známěgšjch swatých w krátkosti přednésti musj; čehož i při každém cwičenj náboženském by nepomjgel, užitečnost wěci té nawrhuge. Mládež wůbec udalosti dychtiwě poslauchá; protož se tjm cwičenj osladj; — akterak přjkladowé wěrnosti stálé a poslušnosti pro Boha nepřekonané, kterak přjkladowé wznešeného plněnj powinnostj a nasledowánj ctnosti i s nasazenjm žiwota swého etc. na wěk tento, a ba i pozdněgšj dorážegj, a kterak důrazowé takowj i dále potom blahoplodně aučinkugj: kohož mělo by býti tagno? —

Aby snad katecheta w prawdě oswjcený se neosmělil wyprawowánjm zázraků, snad dokonce nedokázaných, titěrných a podezřelých mládeži na škodu katolického učenj hlawu másti: důkladné študowánj bohoslowj mocně mu zbraňuge. Mjsto těch a takowých wěcj zdá se raděgi prawý čas tu býti, kdyby mladým žákům swým některé zázraky Spasitelowy předložil, gimiž se daufánj a důwěra prwnjch geho učedlnjků zňala a sesjlila. Což může téměř učiniti, aby totéž se u žáků geho spůsobilo — aby se gim wýkonná prawidla pro žiwot gich podala, usadila a do gapných srdcj dětinských wštjpila hluboko.

I překročil bych meze, gichž mi šetřiti třeba, bych wše užitečné a k užjwánj prospěšnému se naskytugjcj wypsati měl, což mi na mysl připadalo, kdykoli gsem o předmětu tomto gednal.

Než — budiž katechetowi každému na wůli ponecháno, má-li se učenj to, dle mjry času a rozdjlných přjpadnostj ze strany djtek, dle mjry gich ctnostj, chyb a schopnostj obšjrněgi či stručněgi státi: gen ať se, má-li se prwnj státi, z mezj mjrnosti bez potřeby newykročuge; a poslednj-li za lepšj uznáno, ať nic potřebného se newynecháwá. Neslušno wšak zapomenauti, kterak katechismus celý nenj, než gakýs kostliwec, gegž masem teprwé přiodjti, ošlechtiti a půwabami wyljčiti — gest zapodobno, ažby z něho náboženstwj co angel nebeský se wygewilo, gemuž nemožno se zpřjčiti, gemuž wšech srdce wstřjc plápolagj a u wjře, naděgi a lásce k nohám geho se wrhau. Neošlechtj-li se takowým způsobem: srdcj maličkých nedotkne se knjžka tato, a s nj bohužel i to, čemu katecheta učj. —

Co gsem swrchu o modlitbě pronesl, wede mne k tomu, bych geště, než kapitolu tu dokončjm, nasledugjcj připomenutj učinil. Že totiž nelze katechetowi přestati toliko na tom, aby se nic giného, než co práwem katolické sluge, nemodlilo. Onť raděgi neustále a snažně o to pečowati má, by což se modlj, i s porozuměnjm i s citem se modlilo. A tak rownau měrau také powinen gest, aby při swém wyučowánj obyčegné cjrkewnj modlitby zponenáhla wyswětlowal; gakéž gsau: modlitba čili pjseň před kázanjm a po kázanj, litanie i s odpowěďmi a modlitbami, tré božských ctnostj, latinské pange lingua; tjmže

způsobem i čas po čase cjrkewnj obřady, průwody, swěcenj etc., přede wšjm pak každodennj rannj a wečernj modlitby — tak řečené Ave Maria čili Angel Páně etc.: by tjm geho přičiněnjm smyslu i citu prázdné modlenj z domů i chrámů našich pomalu mizelo, ažbychom nábožným mysli swé pozdwihowánjm rozumnau, a spolu i srdečnau službu wesměs wzdáwali Twůrci swému. Geť sice práce ta obtjžná, a pilnau na každý den požaduge přjprawu. Wšak kdo gest z nás, genžby přednj a přjsnau úlohu swau gen co malichernost něgakau chtěl odbýwati? — genžby newolil s ochotnostj i wedro i břjmě dne na Páně winici nésti, gešto tak drahocenný penjz má k očekáwánj — a gižť i zde z powědomj wyplněné powinnosti, ba i u wykonáwánj aukolu toho hogných požjwá rozkošj? — *)

Dále pak tu budiž některé slowo o modlitbách pro djtky uchystaných položeno, gež tak nazwaný malý katechismus wykazuge. Negsauť

*) Komuž pak se obljbj, dle těchto ode mne podaných nawrženj pokracowati, sám brzy nahlédne, gakť třeba, by sobě napřed weci tyto rozložil a uspořádal, — gakož i pogednané předměty — aučinky cwičenj — opakowánj skutečně před se wzatá i takowá, gichž někdy důležitegšj předmětowé přjsně požadugj, bedliwě zaznamenáwal; neboť wěc ta negen při těchto předmětech, alebrž i wůbec při weškerém náboženském wyučowánj potřebna gest i walně užitečna: nařjzeným wsak §. 15. odd. XI. pol. zařjzenj školnjho — tak nazwaným Protokollem seznamenánj takowé nikoli se nenahradj, proto že tento katechetowi nestačj, chce-li přehled přednášenj swého wždy po ruce mjti. —

modlitby tyto k powrženj, a pro kteréž odhodlány gsau, dobře poslaužiti mohau. Prozřetelný wšak katecheta nikoli nebude na to doléhati, by ge djtky z paměti uměly, až kdy smysl gich wýkladem geho do srdcj mladých se wložil. Geště méně se bude genom těch, a wždy gen těch modliteb držeti; nýbrž ge za pauhý poukaz přigme, žeť se we škole i modlitbě učiti má, a djtky že w nj tu cwičiti třeba; a nebudeť tedy poukázánj takowé za hlawnj wěc chtjti pokládati, as gako i modlitba Páně nenj gediná, gižby nám byl Pán wykázal; alebrž wzorem gest, dle něhož modlitbu swau zřjditi máme. Modljme-liť se wždy modlitbu gednu, aneb gi w přjpadnostech sobě podobných powždy opakugeme; ztratjť posléze mocnost, kteraužby nás w pozornosti a nábožnosti udržela. A tentoť gest pramen tolika pochybnůstek a tolika nařjkánj na roztržitosti w modlitbě.

I gakžby nemělo tedy aučelu zcela přjměřeno býti, kdyžby se u p. na každý den w témdni, neboliž na neyslawněgšj swátky wýročnj, aneb dle zwláštnjch předmětů přednešených zwláštnj zřjdily modlitby, a aby se ge katecheta buďto sám napřed modlil aneb i cwičeněgšjmu žáku napřed se modliti a ostatnj po něm řjkati dal? Kterýžkoli by k tomu byl zwolen, muselť by sobě to za odměnu pilnosti a zwlášť mrawnosti swé počjsti, by se tudy i druhého dobrého aučele dosáhlo. —

S tjm pak — předeslaw, což při cwičenj w modlitbě za potřebné, ba newyhnutelné uznáwám, hodlám uzawřjti připomenutj má, pokud se kapitoly druhé týkagj. —

Kapitola třetj.

Medle pak nowý aukol katechetowi se udáwá; totiž, aby w djtky štjpil cit onen, genž hned z počátku w nich probuzen, dálšjm pokračowánjm wždy wjce podněcowán a rozmáhán byl, — a gemužto se po poznánj P. Boha ubrániti nelze: lásku totiž k Bohu. A geť mu třeba, aby seznámil maličké s citem tjmto gakožto s powinnostj našeho náboženstwj čili gakožto s láskau křesťanskau, a gakožto se ctnostj neywětšj — ano, s ctnostj, kteráž — dle Pawla — *nikdý* a na wěky *newypadá*, i spolu sama sebe odměňuge. —

Kterakéžto přjgemné a lehaunké wynasnaženj, k tomu uwáděti, což gakoby samo od sebe w srdci powzniklo! Nespoléhage se wšak na snadnost tuto, budeť se mjti co chrániti, by u wyučowánj nekwapil přjliš; tak, aby snad přečilenost a přepiatosť nezasadil a nepěstowal: gešto aučinnost a odewzdanost wywoditi má z pocjtěnj, gež sám byl wštjpil.

Abychom milowali — *rádi měli* — dáno nám giž přjrodau, gakož i na opak: abychom nenáwiděli! I neymenšj děcko obé wykonáwá, a s tauto přirozenau, nedokonalau láskau katecheta wyučuge počni: od té dále postupug k lásce rozumné

k rodičům a k dobrodincům, kratičké laskawosti přjklady z pjsma i žiwota skutečného uwádég, a nechať posluchači o tom úsudek swůg pronášegj. — Nad to měgž i některé přjklady lásky k nepřátelům pohotowě, a djtky pozorny učiň, žeť negsau sice wšickni lidé milowánj hodni, wšickni wšak že děti gediného gsau otce, gehož wůle, gehož přjkaz znj: abychom *wšecky* milowali. Desatero přikázanj Božjch — rozličná wyřčenj starého a geště hogněgi nowého zákona důwodů mu dosti do ruky podáwagj. Děginy biblické i swětské nechať mu wzory obětowánj sebe samého, zapřenj sebe a auplného se odánj z lásky k Bohu se preyštjcjho a na dobro lidstwa wyplynulého poskytugj! A tjm sobě k wýměru lásky křesianské přjstup proprawj! Kdyby s wýměrem samým počjti chtěl: zdálo by se, že wěc tu od zadnjho konce začjná.

Když ale maličké úžinau tauto půwabnau prowedl, wýměr pak lásky za průwodčjho ustawil, otewře se mu aurodná rowina, na njž se ze slow a konánj Spasitelowých, ze swatých pjsem, zwláště Janowých a Pawlowých (1 Kor. XIII.) *) plynaucj sterá poučenj třpytj, co hwězdy na obloze nočnj, kteráž djtkám angely strážnými budau, au se gim na čas ten i wšechen budaucj rády oddagj.

---

*) Z těchto katecheta powahu prawé křesťanské lásky čerpey.

Takowýto blahoplodný následek wynasnaženj o něco prodlauženěgšj dobře wynahradj; zwlášť když katecheta, snaže se mládež swau powznésti, sám wysoko pozdwižen býwá nad žiwot pozemský.

Stézka, po njž by se přešlo k otázce hned nasledugjcj: „Co gest milowati bližnjho?“ a spolu i wýklad a obgasněnj wýměru toho, nalezá se u p. w slowech Janowých: Kdo prawj, že miluge Boha, bratra pak swého nenáwidj, lhářem učiněn gest.

Učitel náboženstwj — gemuž se přjležitosti dostalo, by zpozorowal, gak lehko gest sprostého, newzdělaného člowěka k hněwu pohnauti, gak dlauho takowý pomstu na protiwnjka swého w srdci chowá, gak často gi způsobem wšj laskawosti prázdným na něho, a na wše, což mu milého a libého gest, wypauštj; kdož zlořečenj a prokljnánj zná, w nichž podrážděný nesmyslnau wášeň swau prolěwá; kdož se přeswědčil, žeť i slowa wádu obyčegně končjcj: „Bůh tě napraw!“ w srdci rozhořčeného ginák nezněgj, než onano: Bůh tě strestey: — dogista na wýklad a pogednánj otázky té wšemožnau snažnost a přemeyšlenj gakéž gen možné wynaložj, by nedopustil, aby zárod k hněwu w srdcjch mládeže až we wášeň snad panugjcj wzrostl. Poučjť mládež swau zagisté slowy pjsma, přjkladem Spasitelowým, gemuž se ona podobati má, i wybranými přjklady z děgin, gakby ozjwánj se ge-

gj prwnj měla potlačiti; barwami žiwými gj wyobrazj přeškodné účinky, genž z hněwu, msty a zášti na duši i na tělo, na časné i wěčné blaho pochodj, uwede gj pátau prosbu w modlitbě Páně na paměť; podá gj z nauky opatrnosti a mrawnosti prostředků proti náružiwostem těm, i poukáže, kdy a gak gich užiti třeba; — a zasljbj, gak na gednánj gich budaucně pozor dá, a kterak obzwláštně milowati a si wšjmati bude těch, genž se u wykonáwánj naučenj tohoto wyznamenagj.

Prawjdko, dle něhož by gednotliwé ze žáků swých wzděláwati měl: chowánj se djtek wespolek, we škole i krom školy katechetowi udáwá. *)

A — gak mile djtky se poučily a pochopily, co křesťansky milowati slowe; gak z opáčenj wlastnostj Božjch nahlédly, cože znamená „Boha pro Něho samého milowati; gak se gim ohlásilo, že proto, abychom Boha byli poslušni a Gemu lásku swau dokázali — i bližnjho, přjtele i nepřjtele, milowati gsme powinni — potom na čem láska k bližnjmu záležj: — třeba gim dále uwésti, kterak Bůh předobrotiwý, genž k ničemu nás nezawazuge, než co nám snadného

*) Zdaliže ustanowowánj djtek za dozorce w nepřjtomnosti učitelowě práwě proti naučenj tomuto nečelj, a sjmě nenáwisti a zaštj nerozsjwá, nechci rozhodnauti. Alespoň by se mělo tuto zwláštnj opatrnosti užjwati; neboť mne zkušenost z toho zagisté ospravedlnj, že se nad wěcj tau pozastáwagi.

přirozeného a prospěšného gest, lásku tuto, ku které nás i samo srdce naše nutj, a kterauž samo naše uznánj a powáženj rozumné za náležitau udáwá a schwaluge — za powinnost náboženskau powýšil, a nebudem-li powinnost tuto wjce z přirozeného toliko hnutj, ale raděgi poslušenstwjm k Němu wedeni plniti, že nám gi za zásluhu počjsti ráčj. —

Medle pak mohau se djtky na horu Sinai wésti; neboť potud mohlo a mělo se také u wyprawowánj biblické historie pokročiti. Tu se gim slawné ba i strašné přjprawy připomeňte, po nichž Pán mluwil Mogžjšowi, a gemu swé — člowěčenstwo oblažugjcj zákony podal, — zákony, genž až do skonánj swěta w platnosti swé zůstanau a gegichž přečinitelé tjm přjsněgšjho trestu se magj co báti, že nesměřugj než k dobru našemu časnému i wěčnému. Potom ať katecheta přjkazů těchto deset, ačť ge děti z paměti wědj, s důrazným hlasem co wyřčenj Božj přečte, přjsné wzhledy na ně častěgi upjrage a tjm hluboké ticho uchowáwage; a ať hledj wyučowánj swé tak zřjditi, aby hodinu swau tjmto čtenjm skončil, zasljbiw toliko, že tyto rozkazy Neywyššjho budaucně geden po druhém, chce rozbjrati, aby *swé přemilé žáky* přestaupenj gich a tudy časné i wěčné bjdy uwarowal.

Pročež nenj mu wolno, by wyučowánj o desjti přikázanjch Božjch na pauhé zpamětnj učenj obmezowal, gakkoli mu i na tom záležj: uznát

raděgi potřebu, pro kterau wýklad gich z tak řečeného prwnjho djlu, což do wěcj důležitěgšjch gest, připogj, — u čtwrtého, gakž i malý katechismus nawrhuge, po wjce dnj se pozdržj, obyčegné záwady proti tomu přjkazu uwede; skutky i nasledowánj i potupenj hodné na důraz tu položj, a následky z nich, častěgi se po rodinách gewjcj, wložj na srdce; tak aby k oněm powzbudil djtky swé, od těchto wšak odstrašil ge; zwláště pak i powinnostem k představeným, k wrchnjm a k Pánu země pozornosti i času odhodlá: — wůbec pak u wýkladu desatera toho pilen bude přednášenj co gen možná opatrného a welmi rozwážliwého, aby snad djtky s wadami neseznámil, gež aby neznaly, lépe gim slaužj, než aby hbitě slowa odřjkáwaly, gimž nerozuměgj a rozuměti nemagj.

Z powzdálj ať si znamenagj ged, genž w žádostech a činech swětla se štjtjcjch gest poukrytý; ať seznagj i léky proti němu, gakož: wšudypřjtomnost Božj, některá wyřčenj Spasitelowa; — předněgšj wšak ať stáwá se as, gako u p. gedowaté byliny když se znáti učjme, hnedky i z nich ošklíwost nepřemožená se nás přichytj, tak daleko nás wedaucj, že se i štjtjme gich se dotknauti; druhé pak ať seznagj co přjprawy, gichž na každau hodinu pohotowě mjti třeba.

A totéž neplatj o *gediném* toliko s wygmutjm ostatnjch, nýbrž w rozličném poměru i o

wšech přikázanjch, kdykoli se na otázku přigde: co se gimi *zapowjdá*? —

Hnedle pak za tjmto, aby se přjkazy cjrkewnj uwedly a což mládeži schopiti možno i přjslušno, wyložilo, sám aučel káže; při čemž, co se w kapitole prwnj bylo učilo o cjrkwi a hlawě gegj neywyššj, o moci gegj a důstognosti i o poslušnosti gj dlužné, s prospěchem nemalým se opětowati a na srdce znowu wložiti může.

Poznowu tu wyznáwám a opětugi, žeť práce to nesnadná, i obtjžná mládež w náboženstwj důkladně a přiměřeně wycwičiti; wyznáwám to wšak za tjm záměrem, bych pozornost spolupracownjků swých w auřadě tomto opět a opět na to obrátil, že se we škole ani slowa nemá přednésti, což se dřjwe při důmyslné přjprawě ze wšech stran bylo neohledalo, a i s tjm, což se giž předneslo, i s tjm, o čem se gednati má, přirownánj bylo neuwedlo. *)

Slowa nepowážená z nepostačitelné přjprawy, častěgi na záclonu wlastnj swé rozpačitosti pronešená, základ owiklagj a podrýgj, genž po dobrém rozwažowánj byl se položil; a — kolikráte nesesuge se stawenj náboženstwj i mrawoučenj w okamženj, — kdybychom, wyučowánj

*) Žák geden tázal se katechety swého na gméno otce Abrahamowa. Tento ge sice wěděl: — negsa wšak na předmět z biblické historie, giž přednášeti měl, připrawen, donucen byl žádanau odpowěď odepřjti a wěc tu zamluwiti. Gakž, kdyby se tak i s nekteran znamenitan prawdau náboženskau státi mělo? —

takowé za wěc z dogmatiky až předosti známau magjce a w křiwé důwěře gen tak lehkowážně s njm zacházegjce, a za takowými přjčinami dokonalau přjprawu k wyučowánj hrstky sedlských djtek za wěc na neyweyš zbytečnau pokládagjce — kdybychom se prawjm giž domeyšleli, že gsme djlo wšecko dokonali a powinnosti swé předosti učinili w tom owšem klamném zámyslu, že prý djtky katechismus celý a množstwj slow z pjsma swatého předobře z paměti wědj, i wšecky z toho gim křjž na křjž na podané otázky as gako *z brusu* odpowjdati uměgj?

Náboženstwj nenj, gakož se P. Wieland w Oberonu domeyšleti si obljbil, litanie, nenj růženec, nenj Pater a Credo bez poznamenánj tak řečených Glossj, s gehož odřjkáwánjm bychom se spokogiti mohli, byť i mysl i srdce o tom nic newěděly: onoť má býti kognau našj, našj pěstaunkau, našj swjtilnau na temných a trnjm zarostlých stezkách žiwota toho; má býti radau našj, když se náružiwosti naše bauřj, má býti utěšitelem našjm na smrtelné posteli, a wůdcem i průwodčjm našjm přede trůn saudce žiwých i mrtwých; zkrátka máť nám býti wše we wšem; máť z lidj každého pro sebe, máť celé osady, máť weškeré obce oblažowati; má nás k pokognosti, čistotě, pokoře, laskawosti, trpěliwosti, střjdmosti, slowem k tomu nawésti: abychom Spasiteli swému podobni byli! A — Bože náš! těmto wšem, tolika stran obsahugjcjm požadowánjm

traufalibychom sobě některým buď odkud buď wzatým přednešenjm, po několik rozkoši snad aneb dokonce zahálce odňatých hodin dosti učiniti? — Nepožádá-liž někdy Spasitel a saudce náš duše maličkých, gež k sobě zwal, gež nám swěřil a genžby w ohledu tom zauplna byly opuštěny — z rukau našich? —

Kažmež gen a čtěme mše, spogugme sňatky i pohřebugme, koneyme obřady i prowody woďme: — zanedbáme-li cwičenj mládeže, — zůstanau wěci tyto, ať mi každý dobře srozumj! malichernostmi bez účinku! Neboť pro kohož budeme wěci ty konati (ba — wždyť ni co služba Božj konány nemohau Bohu přjgemny býti), pakliže prawých sobě křesťanů nezwedeme, kteřjžby užitek i požehnánj měli z nich? —

Buď giž mi pouchýlenj toto prominuto, od něhož nerád toliko se nawracjm, bych sobě djlem gméno nepowolaného snad oprawowatele neutržil, djlem pak smysl oněch dobře užitečných nařjzenj synodálnjch nemusel opakowati, na něž gsem se s počátku w gednom poznamenánj byl odwolal. Gestiť to powinnostj, rozžjti plápol, genž zdá se, gakoby semotamo gasnost swau ztrácel! O! nechať co plamen oběti poswátné powždy a powždy gasně plápolá! Nebť uhasne-li, nebude wyučowánj w náboženstwj a náboženstwj i samo — než mrtwola, k njž nižádný rád nepřistaupj a gjžto k wůli i neynepatrněgšj přemoženj aneb zapřenj sebe samého sotwa se na oběť

položj. I protož, sám Duch sw. oswjtiž a rozně-tiž nás k aučelu tomu spasitelnému!

Kapitola čtwrtá.

Dřjwe než semto dokročil katecheta, dogista giž učence swé musel poučiti, kterak dlužno, ba newyhnutelno gest, bychom bez wýmjnky (ne slepě) wěřili, o čemž se dokáže, že to wyřčenj Božj aneb nařjzenj Spasitelowo gest; — bez pochybyť ge i nawykl, aby chtěge učenjm rozum lidský přewyšugjcjm wjrú wygednati a na wždy uchowati, nepotřebowal, nežli řjci: Tomuto Spasitel učil, to Spasitel nařjdil. —

Po takowých úprawách učenj o tagemných pramenech poswěcenj našeho prohlásj, uwáděge ge co pauhá widitelná znamenj, s gegichž hodným a prawým užjwánjm Spasitel wnitřnj milost newiditelnau spogiti ráčil; a nechť neopomine za přjležitostj tau djtky swé poznowu k wděčnosti, ku klaněnj se a milowánj Ježjše ponaukati, dokládage, kterak nám dosaženj swých hogných milostj tak podiwně ulehčiti ráčil.

A byli-liž maličtj, dle poukazu na konci kapitoly prwnj učiněného giž o třetj swátosti poučeni a w nj pocwičeni: nabyl tudy katecheta prospěchu řádně mu slaužjcjho; můžeť totiž beze wšech rozpaků widitelné znamenj ono gim giž známé připomjnage, i ostatnjch šest znamenj gmenowati a s nimi ge seznámiti; čjmž se bez

dálšjch přjpraw u hlawy wyučowánj swého octne, a po pořádku wýklad swůg každému z těchto znamenj pro sebe připogiti může. *) —

Mám-li tuto wjce prwnj toliko wyučowánj w náboženstwj před očima, mohuť giž i při wýkladu swátostj spolu o přjprawě k hodnému gich přigjmánj se zmjniti; a tak by bylo mi na krátkém wýpisu při wyučowánj takowém dosti, gegžbych wšak musel prwé gak sám w sobě opatrně obmeziti, by tudy cwičenj mé snad nesrozumitelným a temným nezůstalo.

A při takowém cwičenj, — gehož obyčegně kde třjdy oddělené gsau — w prwnj z nich třeba — řjdě se malým katechismem, při swátosti pokánj sem se pauze na osmau wlastnost Božj odwolal, gi s otázkau: Cože ustanowil Kristus, aby se těm pomohlo, kteřj po křtu zhře-

*) Slyše začasté, gakže se mnohý u wýkladu wýměru swátosti upachtj, chtěge podobenstwjm kauře a ohně, řádu a zásluhy njm poctěné a g. ponětj widitedlného i newiditedlného, znamenj a znamenaného důkladněgi obraziti, pokaždé nemohl gsem než mysliti, že takowáto zacházka negen bez užitku wšeho, nýbrž i aučelu odporná — unawugjcj a nad mjru ochlazugjcj gest, ba že i u přichylowánj se wid lehkomyslnosti přičiňuge, z čehož by přirownánj takowé na ugmu wěci hlawnj do konce wywinula. Byť ničeho gjného nebylo, předce pokracowánj takowé roztržitosti a uchabenj nábožné wraucnosti při skutečném swátostj přigjmánj ruku podáwá. A protož zdá se mi, že s hlawnj tu wěcj začjti, a řjci: Spasitel některá znamenj widitelná ustanowil, — k pochopnosti gest neypřiměřeněgšj. Wůbec má katecheta, podobenstwj swá wywoluge, s dokonalým rozmyslem pokračowati; gelikož obrazotwornost djtek chytlawá gestiť welmi, a ráz každý dlauho podržj.

šili? — a dále se swátostj tau, spogil: na užjwánj pak gegj zkrátka gen poukázal, slibuge, „že až později o wšech těchto prostředcjch nás poswěcugjcjch auplněgi poučeni budau;“ kteréžto poučenj owšem prwnj djl zewrubně pro žáky dospělegšj wykazuge. Po tom gsem, wždycky důtkliwě gich napomjnage, by obraz Božj, duši swau powždy čistau zachowali, žádal gim přispěnj a milost Spasitelowu, by nikdý gim potřebj nebylo, swátost tu co ljk pro tjži hrubých prowiněnj užjwati, alebrž raděgi, by gi powždy co očištěnj toliko od lehčjch poklések, a co přjprawu k přigjmánj neypředněgšjho blaha, totiž aučastenstwj stolu Páně přigjmati mohli.

Zwlášť pak při swátosti stawu manželského ptáwal gsem se, i wýměru gegjho i dálšjho wšelikého wýkladu pomina, při menšjch gediné: Widěli gste giž kdy w chrámě sňatek manželský — čili, gak wy řjkáwáte: swatbu? toť zagisté widěli! Hle! řekl gsem dále, to máte sedmé widitelné znamenj, njmž se milosti Božj uděluge! Wězte! i rodičowé waši swátost tu a znamenitých milostj od Boha přigali!

Žeť pak se i při těch — tjm wjce tedy při wětšjch wyučowánjch ustanowenj swátostj z pjsma historicky musj uwésti, zbytečné by bylo připomjnati.

Kapitola pátá.

Malý sice katechismus školnj s předešlým wyučowánj menšjch zawjrá. Wšak, byť se i

katecheta dle něho řjdil w přednášenj swém: i tu zdá se, že třeba gest i auplnost toho požaduge, by w stručném wýtahu kapitolu o křesťanské sprawedlnosti připogil. Tétoť předmět gestiť žádaucj obrácenj na mrawy wšeho toho, což byla mládež posud slyšela i se učila; gestiť to zákon Páně w auhrnku tom: Čiň dobře a warug se zlého, — gsauť to wýkony náboženstwj, o něž Ježjš a cjrkew naše katolická co neywjce pečuge. A protož, byť i poučenj we wěcech těch, až pro třjdu žáků wětšjch zdálo se ustanoweno: mám za sprawedliwé, by se i pocwičeným maličkým nezbraňowalo do chrámu poznánj wkročiti, gešto po wkročenj takowém, byli-li prozřetedlně uwedeni, záhy drahého pokladu plného ctnostj a skutků dobrých nabýti mohau.

Že se na známosti w dobrém nedostáwá, že na poučenj w prospěšném geho wykonáwánj scházj: ta — ta přjčina gest hlawnj tak mnohé chudoby na duši; gakož i na opak giskru ctnosti, na zmar toliko dautnagjcj w plamen přegasný lze rozžjti. Texty z pjsma přewýborné na důwody této části učenj náboženského slaužjcj — wznešenj wzorowé ctnosti, gež tuto ze swatých i obecných děgin na přjklad wystawiti možná, nemohau ginače, než předeslané wyučowánj doplniti — utwrditi, a což wjce řeknu, i postačitelným učiniti na weškerý žiwota běh pro djtky — měly-liby snad, což se na školách wenkowských ba přečasto stáwá a wůbec alespoň tak snadno změni-

ti nemůže, sotwa z prwnj třjdy hned do klopot žiwota lidského wstaupiti, aniž w stawu negsauce, by nedělnjmu opakowánj přjtomny býwaly. Tak též smeyšljm o přjdawku k wětšjmu katechismu, gehožto wyswětlenj samo sebau potřebno gest, by se w kapitole prwnj obsažené, méně wšak zrozumitelné učenj o saukromém a weřegném saudu, o odměnách a trestech po smrti obgasnilo.

Při wšem tom wšak, spoléhage na připomenutj předešlá, o prozřetedlnosti, gjž tu třeba, geště znowu opětugi, aby gen se mládeži nižádné swětlo nerozžalo, které neswjtj a nehřege, alebrž oslepuge a pálj. Pro kterauž wěc, snad ne zhola zbytečně uwádjm, gak řádno gest, aby se

a) wyučowánj o křesťanské sprawedlnosti s druhým oddělenjm gegjm, s ctnostmi totiž započalo; aby se

b) gich půwabnostj i spolu cenau, co neprawosti ošklíwého a škodného magj, poukázalo, a posléze aby se

c) při neprawostech w určitěgšjm popisu genom tak daleko pokročilo, gak djtkám snésti možná, a co třeba, by se ošklíwost z hřjchu wyučowánjm tjmto zplozená a ustawičně pěstowaná zmnožila a usadila. Čehož aby se katecheta dopjdil, na každé stránce přjprawy swé deset kljčů za geden nalezne; mjru pak, gak daleko by se pustiti směl, pokaždé we wlastnjch swých

poznamenánjch, o nichž gsem swrchu podotkl, hledati musj.

Když se o časných trestech zde na swětě a po smrti mluwj, neslušj zapomenauti na mocnost cjrkwi danau, aby odpustků udělowala, a na to, čjm tito gsau, — by se tudy powěrám i newěře, těmto rownau mjrau škodliwým následkům newědomosti předešlo. — —

Dle tohoto, aneb raděgi dle způsobu po tomto buď si že nedokonalém poukázánj doplněného, když by se třebas i malý náš katechismus přednášel: mnjm, žeiby sotwa bylo se co obáwati, by se mu hubenost *) wytýkala; gešto w prawdě krásně spořádané prawjdko k prwnjmu wyučowánj w náboženstwj — ba i w čas nauze k dosaženj postačitelného seznánj náboženstwj poskytuge, gen kdy na wůli a ljbosti neschází, abychom se geho řádně a zpráwně drželi, a s rozwahau dle něho se řjdili. — Na knjzeť tolik nezáležj; — wjce wšak na dobře zaměřeném pokračowánj katechetowě!

---

*) Při zkaušenj školnjm ptal gsem se gedenkráte učitele: zdaž se tu *malý* katechismus pořádně přednášj, a gak daleko s njm po šest neb osm neděl se přišlo? I dostal gsem odpowěď: že, prý, se giž skoro *podruhé* byl přešel, a djtky že w něm tak zběhlé gsau, že se na něgaký čas poodložiti musj. Gaké-to poučtj o náboženstwj a wyučowánj w něm! —

A tak giž se domnjwám, že gsem obsah učenj toho úplně wyložil, gakže by se mládeži školnj wenkowské přednášeti mělo. Mnohá se snad připomenutj a zewrubněgšj wyswětlenj w nawedenj tomto kratičkém pohřešj! Nechci wšak sobě tolik dowolowati, bych naučenj a předpisy osnowal, genž každému katechetowi ze studij weřegných a z knih dosti wýborných známy gsau. A tjm se také stalo, že žádného z těchto nawedenj poučugjcjch gsem se nedowoláwal; nýbrž ze srdce toliko a ze zkušenj wlastnjho sepsal, což za dobré a u wzhledu na náboženstwj za prospěšné gsem uznal. *)

O kéžby opět k srdcjm šlo, což ze srdce wyšlo! — S kteraužto upřjmnau žádostj připomenutj tato — ode wšeho gakéhokoli naráženj zaumyslného wzdálená zawjrám; přjmo ubezpečuge, kterak záměr můg při nich — na dobré toliko gdaucj — nenj, než abych k úrodněgšjmu se snaženj aneb i k wyššjmu nařjzenj pohnútky dodal, gimžby w tomto neyznamenitěgšjm předmětu školnjm uřjdila se a zwelebila gednota čili gednotwárnost — gegjž potřeba denně wzrůstá, —

*) O kýžby péro wznešeněgšj cwičenosti nás wenkowské pastýře duchownj obradowati chtělo nawedenjm ke školnjmu wyucowánj w náboženstwj w tom záměru podaným, by se wůbec gednotwárné přednášenj — stegná ponětj a takowá i prawidla základnj zawedla — na pokrok náboženstwj znamenitý! A kýžby pak takowé za školnj knihu wšelicos giného wyhošťugjcj předloženo bylo! Kdožkoli se školami na wenku znám: žádost takowau se mnau zagisté zdjlj! —

anaž wesměs prospěšna, zwlášť pak náboženstwj nad mjru gsauc přjměrna, k rozmnoženj dobra w křesťanstwu welmi přispjwá. Čemuž Pán ať požehnánj swého uděliti ráčj!! —

---

4. Kdy a kde se započala slawnost nawštjwenj Panny Marie.

Od Jana Nep. Zimmermanna.

Obdržewši Maria Panna z ust angelských poselstwj o wtělenj Syna Božjho, též i o tom, kterak Alžběta přjbuzná gegj počala synáčka w starosti swé, s chwátánjm odebrala se z Nazaretu na hory do města Jůdowa, *) a wšedši do domu Zachariášowa, pozdrawila Alžběty dle způsobu synů Israelských. Z tohoto ochotného nawštjwenj a patrného wyswětlenj dáwno prorokowaného tagemstwj našeho náboženstwj: kterak totiž Maria Panna, Duchem Swatým zastjněná matkau Božj byla, panenstwj wšak nezrušila, než gako slunce sklo proráží a skla nikdý neuráží, tak ona Syna Božjho porodiwši pannau zůstala, **) a kterak přjbuzná gegj Alžběta w stářj swém oče-

---

*) Do města Hebron, do dwadcjti mil našich od Nazaretu zdáleného, gakž o tom swatj Otcowé swědectwj wydáwagj.

**) Kancionál Český, w Praze 1697. 4.

káwaného předchůdce, totiž Jana Křtitele počala, neomylně půwod béře cjrkewnj slawnost nawštjwenj Panny Marie, genž spolu swatořečenj Jana Křtitele w sobě zawjrá.

Někteřj spisowatelé cjrkewnjch wěcj mnj, žeby giž bratřj zákona swatého Františka slawnost tuto okolo léta 1263 byli konali; wšak domněnj swé welmi mdlými dowozugj důwody. Ginj opět magj za to, že se započala we wýchodnjch cjrkwe swaté kraginách, a uwáděgj k swému aumyslu kalendáře Syrské, Koptické a Chaldegské. Než ani tito důwodowé tak způsobeni gsau, abychom gim bez rozmyšlenj wjry přidati mohli, když totiž nás tagno nenj, že kalendáře cjrkewnj národů těchto gsau nálezowé wěku pozdněgšjho. Ani pak kalendáře a chronologické spády národu Čjnského, který na ugmu pjsma swatého, ani newjm, gakau dáwnowěkostj se honosj, a wěky wěkůw wytrubuge, gsau bez auhony; neb společnost Anglická w Kalkutě dosti neomylných poskytuge důwodů, že Čjnowé teprw w šestnáctém stoletj od Jesuitů kalendáře dělati se učili.

Gádrněgšjch wšak důwodů máme, že slawnost nawštjwenj Panny Marie w našj rozmilé wlasti, na České půdě tedy, počátek wzala, a nábožnau péčj Českau napotom po weškerém dalekém širokém oboru křesťanského swěta se roznesla. Nátiskowé totiž, přjkořj a protiwenstwj, kteréž král Wáclaw přigmjm leniwý, netoliko arcibiskupu Janowi z Gencenšteina, ale i weške-

rému kněžstwu prowozowánjm ukrutenstwj a ohawného chlapowstwj ustawičně činil, přjčinau bylo, že arcibiskup tento, muž práwě ducha kněžského, nad mjru pobožného a mjrného, nemoha sobě w auzkostech swých na zemi pomoci zjskati, w přjmluwě Panny Marie Matky Páně na nebi aupěnjm gi wyhledáwal. A okusiw mnohokráte, gakž sám wyznáwá, žádané sobě Božské milosti, brzo po umučenj swatého Jana Nepomuckého léta 1385 (?) na poděkowánj slawnosti této základ učinil, ku kteréž sám mši swatau, modlitby a pjsně sepsal. *) Wšak ani tento patrný mysli pobožné důwod bez protiwenstwj průchodu neměl; neb tehdegšj kanownjk a školastikus na hradě Pražském Wogtěch Rankonis **)

*) „Accedit ad cumulum suæ devotionis et famæ (Archiep. Joannis a Jenczenstein) quod festum Visitationis lætabundæ Virginis Mariæ procuravit institui, et solemniter celebrari. De quo primum cum quibusdam devotis tractans, et quibusdam etiam revelationibus instigatus tempore paschali in die S. Vitalis in diœcesi sua tenendum decreverat cum tribus lectionibus. Pro quo festo ipsemet Hymnos, Orationes, Officium Missæ composuit et dictavit.“ Vita Joannis de Jenczenstein Archiep. Pragensis . . . Ex Manuscripto Rokyczanensi coœvo. Pragæ 1793. 8. pag. 50. „Iste Joannes olim Episcopus Misnensis, postea Archiep. Pragensis instituit celebrari Festum Visitationis B. Mariae Virginis, et Historiam de eo Festo devotam composuit, et procuravit, ut per totum Mundum hoc Festum celebraretur.“ Pešina de Čechorod (T. J.) Phosphorus septicornus. Pragæ 1673. 4. pag. 547.

**) Magister Adalbertus Rankonis, Doctor in Theologia studii Pragensis, reversus in Patriam doctrinæ merito Canonicatum Pragensem adeptus, Prælatus scholasticus evasit. Balbini (Boh.) Bohemia docta. Pragæ 1778. 8. pars II. pag. 163.

w odpor se postawiw, rozmanité mu činil překážky. *) Nicméně arcibiskup Jan z Gencenšteina, bráně se, nikoli gako hubený a chudý služebnjček Kristůw, ale co nástupnjk apoštolský, Duchem Božjm nadchnutý, a bázuj Páně srdce zawlažené magjcj hrdina, swého odpůrce přemáhal, a přemohl pogednánjm této slawnosti se týkagjcjm pjsebně wůbec wydaným. **) To když se stalo, teprw žádost swau na papeže Urbana VI. wznesl, a o potwrzenj této slawnosti, a o udělenj odpustků gednal. ***) Papež Urban VI. wida, gak na ten čas křesťanstwo na kusy potrháno gest, snažně o to pečowal, by opět w gednotu uwedeno bylo. ****) Na ten aumysl slawnost

---

*) „Et quamvis tunc magister Albertus (Adalbertus) impugnare festum conaretur, scripsit tamen contra eum, et multis, ut potuit, suas rationes, rationibus elidebat.“ Vita Joannis de Jenczenstein l. c.

**) „Exstant de ea re diplomata . . . in bibliotheca Vaticana . . . Nactus sum (Baronius) tractatum Ms. Joannis (Archiep.) Pragensis contra Adalbertum, ejus solemnitatis impugnatorem; in quo plura erudite disserat, tenetque etiam nonnulla divina miracula, et certas revelationes, quibus Deus dictam sacratissimam solemnitatem magnificentissime comprobavit.“ Acta Sanctorum. Antverp. 1719 fol. Mens. Jul.

***) „Demum apud Urbanum VI. finaliter apud Bonifacium VI. multiplicatis vicibus egit, et obtinuit per multiplicatas bullas confirmari et indulgentiis obsigniri.“ Vita Joannis Jenczenstein. l. c.

****) „Spatium præteriti temporis, quo Ecclesia Catholica concordia atque unitate fœde ac misere distracta, tunica Christi inconsutilis pernitioso pariter ac diuturno schismate in partes avulsa dissecta et dilacerata fuit . . . Ad componendas Ecclesiæ turbas . . . solemnitatem hanc . . . instituit Urbanus VI.“ Acta Sanctorum. l. c.

nawštjwenj Panny Marie obzwláštnjm listem dne VIII. Dubna 1389. *) potwrdil, mage za to, že přjmluwau Matky Páně rozsedliny swaté Cjrkwe konce dogjti mohau. Brzo na to kwapnau smrtj zachwácen z tohoto swěta wykročil, a tak prohlášenj této potwrzené slawnosti nástupnjku swému pozůstawil. Papež Bonifac IX. na stolici gednoty Cjrkwe swaté katolické dosednuw listem otewřeným dne IX. Listopadu 1389. **) daným slawnost nawštjwenj Panny Marie we wšech končinách a kraginách křesťanských rozhlásiti neprodlel.

Gsau tedy na omylu spisowatelé někteřj domácj i cizj, kteřj počátek té slawnosti z ustanoweného snešenj sněmu Basilegského léta 1441. berau. Neb zbor tento slawnost nawštjwenj Panny Marie nezaložil, alebrž obnowil, rozšjřil a ubezpečil. ***)

Dráhně let mjwala slawnost nawštjwenj Panny Marie ustawičně wlastnj den, totiž druhý mě-

---

*) „VI. Idus April. 1389." Acta Sanctor. l. c.

**) „Bonifacius Epis. servus servorum Dei . . . Superni benignitas conditoris . . . Datum . . . Quinto Idus Novemb." (1389.) Acta Sanctor. l. c.

***) „Statuit et decrevit (Synodus decreto Sess. 43.) ad honorem ipsius Virginis Dei Genitricis, ut post expleta . . . Apostolorum Petri et Pauli solemnia . . . in quibus Ecclesia post solemnitatem Annuntiationis Dominicae, quam praefata Visitatio, temporis ordine confestim sequebatur, est occupata, per singulas Christianorum ecclesias, quolibet anno sexto Nonas Julii festum gloriosae Virginis celebretur." Acta Sanctor. l. c.

sjce Čerwence, až za našeho wěku třjbenjm hospodárským, aby ani lidé ani howádka odpočinutj neměli, na den nedělnj, gak wůbec wědomo, odložena gest.

---

5. Může-li tykánj rodičům u wychowánj prospěšné, čili škodné býti?

Od Šimona Wrány, bisk. not. a faráře w Mirowicjch.

Rodičům tykati nebo netykati, zdá se wěc nepatrná a sotwa zmjnky hodna býti. Wšak u wychowánj nenj nic nepatrného; poněwadž wšecko, co se koli s dětmi činj, co se gim koli přikazuge nebo powoluge, buď na gegich wzdělánj čili zlepšenj, buď na gegich zhoršenj čili pokaženj dřjwegi pozděgi působj. Naši statečnj a nábožnj předkowé newěděli nic o tomto způsobu mluwenj dětj k rodičům; gestiť to z cizozemska k nám přinešená zdwořilost. Mladjkowé, ze školy wyběhše, wětrem domnělé maudrosti nadutj a nám sprostáků a zatemnělců spjlagjce, přicházeli od seweru, kdežto swětla swjtj ale nehřegj, a wtjrali se u wychowánj mládeže, aby w našich temnostech swětlo swé rozswěcowali. *) Mnozj

*) Ti pak oswěcowatelé, když se za naše penjze oblatili, a našeho chleba se nagedli, házeli nám pjsek do ocj, haněgjce wše, co našeho: wlasť, národ, gazyk, wládu etc.

z předněgšjch rodů ge co wykupitele z temnostj ochotně do domů swých přigjmali, swěřugjce gegich nezkušeným rukám wzděláwánj dětj swých. Těmi, a odtamtud přicházegjcjmi knihami pro mládež, po nichž se, co po pramenech wšeho blaha, lakotně sáhalo, uwedeno gest tykánj do domů wzácněgšjch. Každá zpozdilost má swé žáky. Pokládagjce ginj tykánj za wzácnost, aby se tedy nezdálo, žeby mezi sprostau luzu patřili, také děti swé k tomu, často proti gegich wůli, protože proti lepšjmu citu, donucowali. *)

Poněwadž tedy i našinci giž před tauto cizozemskau modlau kolena klonj, a snad gen proto klonj, že cizozemka gest, magjce gi pro gegj přespolnost za dobrau: nebude za nehodno, skaumati, zdali to u wychowánj k prospěchu, čili ke škodě slaužiti může.

Tykánj rodičům mohloby gen tehdáž u wychowánj prospěšné býti, kdyžby děti k něčemu dobrému, zwlášť k tomu wedlo, aby swé rodiče

---

*) Zde se poněkud na nás obrátiti dá stýskánj německého spisowatele we wjdenském časopisu *Oehlzweige*, takto řkaucjho: „Frühzeitig lauschten wir, kindischen Ohres, der gallischen Irrlehrer hohler Rede, und ihrer Faselsänger klanglosen Lauten, glaubten bald in ihrer gottlosen Demagogen gleisenden Vorspiegelungen von Freiheit und Gleichheit den gefundenen Stein der Weisen zu erblicken, schämten uns gar unserer eigenen Sprache und Art, vergassen unserer Väter, und ihrer trefflichen Zucht und Lehre, lästerten Gott, und genügten uns selbst.

ctily, milowaly, gich poslauchaly a gim se důwěřily. Ale tykánj rodičům nemůže dětj k dobrému *wůbec* wésti; poněwadž gim žádné powinnosti ani nepřipomjná a newykládá, ani žádného podnětu k plněnj gakés powinnosti nedáwá, ani také ničeho w sobě nezawjrá, z čehoby se řádným způsobem powinnost aneb pohnútka k plněnj gj wywoditi dala.

Nemůže dětj také *zwlášť* k tomu wésti, aby rodiče milowaly, ctily, gich poslauchaly a gim se důwěřily. Neboť ušlechtilé ctnosti tyto toliko tjm se wzbuzugj a rozhogňugj w srdci djtěte, když poznáwá, že mu rodičowé za wůdce, ochránce a pomocnjky na cestě žiwota od Boha dáni gsau; když poznáwá a cjtj, že gsau po Bohu geho neywětšj dobrodincowé a gako náměstkowé Božj, a skrze ně že Bůh sám o ně pečuge; když poznáwá a cjtj, že ge rodičowé milugj, o ně dobře myslj, geho dobrého hledagj, a spolu že gsau rozumnj a znalj toho, coby mu prospěšné a užitečné bylo. Ale zdaž slaužj, a zdaž gen slaužiti a napomáhati může dětem studené tykánj k tomu, aby wšecko toto poznáwaly a cjtily? Kdoby toho doswědčowati mohl, musilihy w prawdě mysli zbawen býti.

Patrno tedy, že wychowánj dětj z tykánj rodičům žádného užitku wzjti nemůže.

Wšak hagitelowé tykánj wědj předc cos prospěšného o něm powědjti; oni prawj, že prý gest logickým prawidlům řeči přiměřené, wykánj pak

že prawidla ta urážj, a ono že činj děti k rodičům důwěrněgšj. Budiž si i prawidlům logickým řeči přiměřené; tjm předc tykagjcj děti před wykagjcjmi žádného umnického prospěchu, žádné wětšj maudrosti nedogdau; neboť tyto wědj tak dobře gako ony, že wykagjce nemluwj k dwěma ale k gednomu toliko otci. Mimo to, gsau-li děti geště malé, tyť w prawdě nemyslj na prawidla logická a nesrownalost swé řeči s nimi; gsau-li wšak giž s to, prawidla ta poznáwati, takéť i to poznáwagj, že wykánj, byť i s prawidly nadřečenými se nesrownáwalo, co důkazu neboli wýznamu uctiwosti se užjwá. Důwěra pak, kterau prý tykánj w dětech k rodičům wzbuzuge, nenj, gakož každý na prwnj pohled widj, důwěra, kterau magj děti k rodičům mjti, ale důwěra, kterau magj sobě rownj, zwlášť lidé sprostj wespolek; a ta u wychowáwánj negen neužitečna ale škodna gest.

Tykánj rodičům zagisté může na wychowánj škodně působiti. Děti widj a slyšj, že si buď gen sobě rownj tykagj, aneb že se gen osobám nižšjho stawu, u př. čeledjnům neb takowým tyká, genžto geště žádných zásluh nemagj, gako u p. dětem. Widj ale také a slyšj, že se k ctihodněgšjm, wyššjm a zaslaužilegšjm osobám wšeobecně w množném počtu mluwj; ano netoliko swé wlastnj rodiče také tak mluwiti a giné tak k nim promlauwati slyšj, nýbrž i samy téhož způsobu mluwenj w obcowánj s wzácněgšjmi užjwati se učj.

Když se gim tedy od rodičů přikazuge, aby gim (rodičům) tykaly, to musj, gak gen trochu přemeyšleti počnau, w nich to domněnj wzbuzowati, že rodičowé, an se gim onen wšeobecně přigatý wýznam pocty dáwati nemá, negsau žádné ctihodné a zaslaužilé osoby, ale že gsau buď gim (dětem) aneb dokona čeledjnům rowni; že mezi dětmi a rodiči, mezi čeledjny a rodiči žádného rozdjlu přednosti a ctihodnosti nenj, krom rozdjlu wěku, hmotnosti těla a gměnj. Tjm se lehko udušuge w gegich srdci powinná k rodičům uctiwost a poslušnost, a wzbuzuge se důwěra, o njž swrchu zmjněno, která k neuctiwému a rozpustilému chowánj rozněcuge. Otec a gá, pomyslj si djtě, gsme si rowni; tedyť mohu otci to řjci a učiniti, cobych sobě rownému djtěti řekl a učinil; gako negsem powinen sobě rowného, kdyby mi něco přikazowal, poslechnauti, rowněž tak mi nepotřebno neb nepowinno otce neb matky poslauchati.

Z té samé přjčiny může tykánj w giných okolnostech děti k přetwářenj, k pokrytstwj a lhárstwj přiwáděti. Neboť tykánj, gak gsme widěli, udušuge cit uctiwosti k rodičům, a učj děti wšedně o nich *mysliti*. Powinnost pak, buď od rodičů, buď od ginud w gegich powědomost uwedená, gim káže, k rodičům uctiwě a zdwořile se *mjti*. Snažj-li se tedy děti, nectjce rodičů *srdcem a myslj*, gim *zewnitřně* uctiwost a zdwořilost prokazowati, owšemť že gináč *smey-*

šlegj a giná*č* *gednagj*; což základem, ano giž počátkem přetwářenj, pokrytstwj a lhánj.

Tito zlj aučinkowé a následkowé tykánj, gakož pjšjcjmu toto ze zkušenosti powědomo, okazugj se i we wzdělaněgšjch, a na wychowánj dětj bedliwěgi pracugjcjch, tjm wjce w takowých rodinách, kde se wychowánj se wšj pozornostj, opatrnostj a přičinliwostj neděge. A komu nenj powědomo, že takowýchto nenj neymenšj počet, an se ne tak na wzdělánj rozumu a srdce, gako na gakausi zewnitřnj obratnost obyčegně hledj? Tu se děti neuctiwostj, neposlušnostj, smělostj, rozpustilostj a neprawdomluwnostj nad giné wyznamenáwagj, kteréžto wady se wzrůstagjcjm wěkem wždy wjce a wjce se rozwinugj. Gestliže wšak se i mezi tykagjcjmi dětmi uctiwé, ctnostné, poslušné a dobře zwedené nacházegj: zagisté gen bedliwé chowánj nedalo wzrůsti ležjcjmu w tykánj semenu zlého, a spisowatel tohoto nenj na rozpaku swé domněnj wygádřiti, žeby w stegných okolnostech bez tykánj geště lepšj byly.

Dokawád tedy tykánj w našem společenském žiwotě wšeobecné nebude; dokawád se ho gen mezi sobě rownými, aneb k nižšjm osobám užjwati bude; dokawád bude mluwenj k gedné osobě w množném počtu wšeobecným wýznamem uctiwosti a šetrnosti, a dokawád wýznamu toho sami rodičowé i děti k ctihodným osobám užjwati musegj: zůstane tykánj z strany dětj k ro-

dičům pošetilé, a pro swé možné škodné následky u wychowánj zawrženj hodné.

Protož pryč s cizozemskau modlau tauto, ať i moda gest, gj se klaněti! Proč něco činiti, co negen nic neprospjwá, ale i škodné býti může, a často skutečně škodné gest? Běda rodičům, kteřj u wychowánj swých dětj lepšjho prawidla nemagj, než gen modu, a kteřj cizjch skutků, ať prospěgj nebo škodj, slepě nasledugj! Neboť ne moda, ale to co prospjwá, co k dobrému wede, musj býti wůdcem našjm u wychowánj djtek, které Bůh rodičům a pěstaunům swěřil, ne aby ge po taktu mody poskakowati učili, ale aby ge k tomu přiwáděli, by byly rozumné, ctnostné a bohabogné; a gestliže gináče činj, gsau slepj wůdcowé slepých, a i s těmito do gámy padnau.

K záwěrku stůg zde geště, co o témž předmětu před několika léty w přjloze k našim wlastenským nowinám sice rozmarně, wšak ne dost wolenými slowy, praweno: „Konečně gest geště připomenauti gakaus pruzenau, kraucenau, nucenau cizozemskau wzácnost, totiž tykánj rodičům. Dokud djtě gest malé, nerozumné, wyhljžj to dětinsky; ale když chlapec giž zkolohnátj, a geště si dá otec od něho tykati, wyhljžj to gako starý blázen s mladšjm rozpustilcem. Neysměšněgšj býwá, když takowý kamarád-otec kamarádu-synu cos poraučj, a ten nechce poslechnauti, což arci často, protože kamarád od kamaráda si nerád poraučeti dáwá. Tu wáda! ka-

marád-otec nechce kamarádstwj, nýbrž uctiwosti; kamarád-syn nechce uctiwosti, nýbrž owšednělému kamarádstwj. A k popukánj býwá, když potom předc kamarád od kamaráda dostáwá weyprask.“

---

6. Trogj kázanj o stawu člowěka po smrti.

Od Wácl. Wiléma Wáclawjčka.

A. O blahoslawené wěčnosti, čili o nebi.

Pane! dobré gest nám tuto býti; chceš-li uděleyme tuto tři stánky, tobě geden, Mogžjšowi geden, a Eliášowi geden. Mat. XVII, 4.

Odebeřte se w duchu se mnau na horu Tabor, wy wšickni, kdož se na njzkosti Syna člowěka urážjte! Pozorugte ho tam w blesku geho Bohu podobnosti a garnj záři geho wěčného králowstwj! Poslechněte hlas s nebe zněgjcj: *Tentoť gest Syn můg milý, w němž mi se dobře zaljbilo etc.*; a powězte, nenj-li wám Ježjš wždy geště nic wjce nežli pauhý člowěk?

Z temnosti sice, kteraužto wtělený Syn Božj za swého zemského žiwobytj obestřjn byl, proswjtalo čas od času dosti paprsků, genžto poctiwým a předsudků prázdným Israelitům, zwláště pak geho učedlnjkům, wyššj geho důstognost, geho Messiášstwj a božské Synowstwj k seznánj dáwaly. Nic méně z apoštolů geho welemilowa-

ných, kteréžto hlawnjmi piljři w chrámě nowého dokonalegšjho náboženstwj ustanowil, z těch měli tři důwěrnj, neylepšj geho přátelé geště wjce uwiděti a uslyšeti. Gakož on wždy raděgi skrze činy a přjběhy učil nežli skrze slowa, tak se to stalo i na hoře, kamž se odebral s Petrem, Jakubem a Janem. Nebo ay! na wrch hory spauštj se oblak a bleskot nebeský obgasňuge Ježjše, a swětlo třpytjcj se přes oděw geho činj ge bjlé gako snjh; — w mjrněgšjm opodál blesku ukazugj se podlé něho starý zákonodárce, Mogžjš, a zpuštěné cjrkwe židowské obnowitel, Eliáš, a weškerá hora paprskuge gasnostj nebeskau, a wzduchem wyššjho swěta. W tom slyšeti gest hlas s nebe: *Tentoť gest Syn můg milý, w němž mi se dobře zaljbilo; toho poslaucheyte!* — Diwenjm trnuli učedlnjci, wytrženi w patřenj nadzemské krásoty, tak že celj byli gako bez sebe, a Petr wšeliké wezdegšj blaženosti wýhost dáti chtěl, gen aby na takowau sláwu wždycky mohl patřiti. *Pane!* zwolalť, newěda co mluwj, — *dobřeť gest nám tuto býti*; nežádám si nikam ginam wjce, — zde učinjme stany, — zde budeme přebýwati. Mat. XVII, 1 — 9.

Křesťané! cjtil-li se Petr giž tak šťastným, kdežto gen předchautky budaucjho nebeského blahoslawenstwj okusil; ó gak šťastni budeme teprw gednau my w auplném geho požjwánj. W gakém plesánj budeme tehdáž státi, když sami gako proměněný Spasitel náš we třpytjcjm se zboru bla-

hoslawených duchů oslaweni budeme! — O, ano! w nebi zagisté budeme daleko wjce přjčiny mjti nežli Petr zwolati: *Pane, dobréť gest nám tu to býti!* — Ó kýž, kýž se giž rozednj onen den, kdežto zkusiti moci budeme, gak wrchowatě Bůh oněm splácj, kdož ho milugj! Kýž nám dowoleno bude, wkročiti do krage žiwých a wegjti do přjbytků wěčných, kde wšecko w Bohu nad mjru gest bohaté a šťastné, kde wšecko njm wěkowěčně žige a oplýwá neywyššj, newyslownau blahostj! Kde wšecko na Boha patřj twářj w twář a prozpěwuge neskonalau sláwu geho a sláwu Ukřižowaného sedjcjho na prawici Otcowě!!

Nuže při této slawné myšlénce se pozastawme a rozgjmánj učiňme *o blahoslawené wěčnosti čili o nebi*, a sice wyšetřme:

1. W čemž asi blaženost nebeská záležj, a
2. K čemuže nás častěgšj na ni pomyšlenj má wzbuzowati:

I.

Blaženosti nebeské, gaká ona sama w sobě gest, žádným gazykem wygádřiti a žádným pérem wypsati nelze. Sám ten, který až do třetjho nebe wytržen byl, apoštol Pawel, nemohl o radostech wěčných nic giného powědjti, nežli že *žádné oko newjdalo, žádné ucho neslýchalo, aniž srdce lidské pocjtilo, co Bůh připrawil těm, genž ho milugj.* 1. Kor. II, 9. — 2. Kor.

XII, 2. A takť gest. Cožkoliw sobě o tomto blahoslawenstwj pomysliti můžeme, a co nám Bůh o něm zgewiti ráčil, gsau gen pauhá nastjněnj a temná wyobrazenj, nic wšak méně dosti spanilá k rozujcenj taužebnosti našj po nebi. Mezi giným nalezáme w zgewenj sw. Jana text, genž nám utěšené o něm wygádřenj poskytuge. *I widěl gsem*, pjše wěstec swatý nowozákonnj, *zástup weliký, kteréhož žádný přečjsti nemohl, ze wšech národů a pokolenj a lidj, i gazyků, ani stogj před trůnem Božjm a před obličegem Beránka, gsauce oblečeni w bjlé raucho, a palmy w rukau gegich.* VII, 9.

Tato slowa, srownáme-li ge s ginými wýpowěďmi zgewenj božjho, poskytnau nám krásnými tahy nastjněný obraz o nebi a geho wěčné blaženosti.

Z nich poznáwáme předně, že nebe staw a mjsto společné blaženosti gest. *Weliký zástup*, shromážděnj nespočitatedlné se tu představuge, genžto radost a čest wespolek dělj. Člowěk obcowánj prázden, nemůže šťasten býti; deyme mu celý swět a wšecky radosti swěta, a nechme ho přitom samotna: ó gak bezradostné bude žiwobytj geho i w lůně štěstj! Obcowánj, kterežto my lidé zde na zemi wespolek máme, gest pramen a půwod našich neyobzwláštněgšjch radostj. Ale nastogte! to samé obcowánj s lidmi mjwá pak také mnoho přjsady zlého, tak že častokráte přjčinau našeho trudu a našj nespokogeno-

sti býwá. Nebo ach! gak často gest nám činiti s lidmi nerozumnými, zlobiwými, záwistiwými, neupřjmnými a swárliwými, gešto náš pokllid a naši spokogenost rušj, a swými nás pošetilostmi i neprawostmi trudj a kormautj. Nýbrž i ti neylepšj lidé, které gsme zde sobě za důwěrné přátely zwolili, negsau wšelikých chyb, wad a nedokonalostj prosti, gelikož od lidské křehké přirozenosti gsau nerozlučitedlni. Protož pak gest také rozkoš wezdegšjho obcowánj welmi nedokonalá, poskytugjc gen skrownau blaženost a šťastnost. A wšak nebe plno andělů a swatých, genžto neyčistšj rozum a srdce neyšlechetněgšj magj, i stegnau k sobě láskau a přjznj lnau, swobodni gsauce wšj záwisti, swémyslnosti i wšj křehkosti: ó, gak šťastny musegj ti gedni druhé činiti! W nebi nepanuge žádná schytralost a přewrácenost; tam nezápolj sok se sokem, a bratr nezáwidj bratru. Tamť nenj dáno mjsta záštj a newoli, a šeptot zlého domněnj, cti utrhánj a tagného sočenj neobcházj od ucha k uchu. Gedenkaždý šťasten sám w sobě, těšj a raduge se z blaženosti ostatnjch. Ó gak newyslowně welikau rozkoš musj tak wznešené towaryšstwo působiti, a gak šťastni gsme my, Neymilegšj, magjce naděgi býti gednau geho spoluaudy.

Přistaupili gste — pjše apoštol národů — *k městu Boha žiwého, k Jerusalému nebeskému, k zástupu mnoha tisjců andělů, a k cjrkwi prworozených*, totiž předešlých Swatých a duchů

blahoslawených. Žid. XII, 22. I přigdemeť tedy w bližšj společnost s anděly božjmi, s patriarchy, proroky a apoštoly; přigdeme w společnost se wšemi šlechetnými, dobrými a sprawedliwými, kteřj kdy na zemi gako sluhowé božj, ctitelé Ježjse Krista a dobrodincowé člowěčenstwa se stkwěli a žiwi byli. W nebi pak také wšecky ty autlé a něžné swazky krwe a přátelstwa obnowjme, které zde smrt neb osud protiwný přetrhl. Manželé, rodiče, djtky, bratřj a přátelé zase se shledagj a poznagj, aby štěstj prawého přátelstwj giž na wěky požjwali. Zkrátka: kdož sladkosti prawého přátelstwj zná, kdož stegnomyslná srdce hledá, s nimiž by se takořka w gedno sljti, gedno býti mohl: tenť dogde w nebi auplného upokogenj šlechetné žádosti swé.

Blahoslawenj w nebi wyobrazugj se dále w textu našem gakožto takowj, kteřj *před trůnem božjm a před Beránkem stogj*, t. g. kteřj také společnost s Bohem swým Stwořitelem, a s Ježjsem swým Spasitelem magj. W patřenj na Boha twářj w twář záležj wlastně nebe a geho neywyššj blaženost.

A wšak nechtěgme sobě nebe gakožto saukromné mjsto mysliti, kdežto Bůh podlé swé bytnosti sám gediné přebýwá. Tento neskončený Duch gest we wšech djlech a částkách daleko široko rozlehlého swěta přjtomen. *Nebe a nebesa nebes nemohau ho obsáhnauti*, swědčj pjsmo sw. On naplňuge weškerost; w něm žige, hýbe

se a trwá wšecko. Geho wšemohaucnost, geho maudrost, geho dobrota působj a aučinkuge wšudy. Žal. CXXXVIII, 8. etc. — Zatjm ač Bůh wšudy přjtomen gest, můžeť wšak předce welebnost a sláwu swau na gednom mjstě wjce nežli na giném zgewowati. Geho sice přjtomnost nemůže nikdý bez aučinků neyblaženěgšjch býti; než maudrost geho řjdj a zprawuge se wedlé rozličných způsobilostj a schopnostj tworů swých, gimžto on nynj wjce, nynj méně propůgčuge a udjlj. Nám zde na zemi připrawil gest Bůh toto weliké diwadlo widitelného swěta, kdežto nám swé dokonalosti w skutcjch swých wygewuge, a kteréžto zgewenj našemu nyněgšjmu stawu přiměřené gest, poněwadž geště docela smyslnj tworowé gsme, a na prwnjm teprw nedokonalém stupni stogjme. Stane-li se ale gednau proměněnj naše, kde duchowněgšj, spanilegšj a dokonalegšj přirozenosti nabudeme, a k wyššj blaženosti dozrageme, pakť nám také Bůh swau bytnost a swé dokonalosti wyššjm a rozkošněgšjm způsobem známy učinj a wygewj. My geg pak widěti budeme, gakž sám w sobě gest, twářj w twář, anť ho nynj toliko w geho skutcjch, genom gako w zrcadle a temném podobenstwj widjme. Tehdážť nahljdneme zúplna, co nynj gen z částky poznáwáme.

Mjsto pak, kde Bůh swau welebnost, swau wšemohaucnost, dobrotu a maudrost, a wšecky swé klaněnj neyhodněgšj dokonalosti w neywyššj sláwě zgewuge, nebem nazjwáme. W které kragině

tohoto nesmjrného prostranstwj wlastnj obydlj welebnosti a sláwy božj gestiť, gaká geho welikost, gaká geho wlastnost gest: to nám nynj neznámo zůstáwá. Toliko prawj Spasitel, že w domě Otce geho přjbytkowé mnozj gsau. Jan XIV, 2. Gegich welikost a stkwostnost i stupeň blaženosti w nich bude počtu, zásluhám a sláwě (Luk. XIX, 11 — 29, 2 Kor. IX, 6.) šťastných obywatelů přiměřena. Na gegich pak také krásotu z krásy tohoto swěta zawjrati můžeme. Nebo stwořil-li Bůh giž tento swět tak stkwostný, gešto gen přjbytkem lidj nedokonalých a smrtedlných gest, oč teprw krásněgšj a nade wšecko představenj stkwostněgšj musegj oni palácowé wěčného pokoge býti, kde wýbor lidstwa, kde sami přátelé božj obýwagj; kde Bůh sám w plném sláwy swé blesku se ukazuge a gewj; kde také Ježjš wěcný prostřednjk mezi Bohem a lidstwem na prawici Otcowě sedj? — Tomuto božskému Prostřednjku budau sprawedliwj gakožto půwodci a dokonateli blaženosti swé zpjwati pjseň swatau:

Ty gsi zabit, a wykaupil gsi nás Bohu krwj swau ze wšelikého pokolenj a gazyku, a lidu i národu, a učinil gsi nás Bohu našemu krále a kněžj. Zgew. V. 9.

Král a kněz w gedné spolu osobě, gako druhdy Melchisedek byl, byla neywětšj důstognost. K nawrženj tedy hodnosti blahoslawených představugjť se gakožto králowé a kněžj, k čemuž pak také ta bjlá raucha a palmy směřugj; nebo

z oněchno sestáwala gindy kněžská ozdoba, tyto pak gsau znamenjm wjtězstwj, kterých králowé bogem dobýwagj. Wůbec wyznamenáwali wšickni národowé bjlým rauchem a palmowými ratolestmi radost a wjtězstwj; a tak se i zde tjmto obrazem wyznačuge čest a blahoslawenstwj, kteréhož spasenci požjwati budau.

Za toto konečně blahoslawenstwj magj swatj obzwláště zásluhám Ježjše Krista co děkowati. Nebo mimo to, že oni sami tuto čest gemu dadj: *Ty gsi nás wykaupil krwj swau*, zaznamenáno o nich stogj w též kapitole, z které text náš wzat, že *umyli raucha swá a zbjlili ge w krwi beránkowě.* Raucho, w kteréž i ti neylepšj lidé oblečeni gsau, gest plné nečistoty; totiž sprawedlnost, která duši naši gako raucho tělo krýti a zdobiti má, gest plna poskwrn, wad a nedostatků. Bůh nám sice neposkwrněnau sprawedlnost přitwořil; ale nastogte! my gsme ze stawu newinnosti wypadli, a w hřjch a kletbu uběhli, z kterébychom se nebyli nikdý k půwodci swé hodnosti wznésli, kdyby se nebyl Syn Božj nad námi smilowal, nebyl kleslau naši přirozenost zase pozdwihl s Bohem nás smjřiw. Ale práwě toto předstawowánj o tak wznešeném dobrodinci, gako gest Syn Božj, a wywinugjcj se odtud citowé wděčnosti a lásky k němu okrášlj tjm wjce krásné nebe, a osladj sladké geho radosti.

Eyhle! toť tedy slabé nastjněnj podlé slowa Božjho o blahoslawené wěčnosti, neboli o ne-

bi, gehožto blaženost sw. Jan tjm přjdawkem doplňuge: *Nebudauť lačněti, ani žjžniti wjce, a nebude bjti na ně slunce*, ani žádné horko, t. g. nižádného nepohodlj, nižádné těžkosti, gakéž býwagj na zemi, nebudau mjti; *nebo Beránek, kterýž gest u prostřed trůnu, pásti ge bude, a dowede ge k studnicjm wod žiwota, a setře wšelikau slzu s očj gegich.* (Zgew. VII, 16. 17. — A dále: *Bůh setře wšelikau slzu s očj gegich, a nebude wjce smrti, aniž upěnj, kwjlenj, aniž bolesti bude wjce; wšecky tyto wěci pominuly, a Swatj u Boha wěčného žiwota požjwagj.*

Powažme giž, k čemuž nás častěgšj pomyšlenj na nebe a wěčné radosti w nebi má wzbuzowati.

II.

Gak chatrný a chudý mělby nám u přirownánj k žiwotu onomu blahoslawenému tento swět pominutedlný se wšelikými swými wnadami a nástrahami býti! *Což gest platno člowěku, by pak wšecken swět zjskal, a na swé duši škodu by trpěl? Aneb kterau dá člowěk odmenu za duši swau?* (Mat. XVI, 26.) Zde kyne chlipnost wadnaucjmi růžemi owěnčená; tamt pak čeká nás čistá koruna wěčných radostj. Zde lákagj mrzké rozkoše, po nichžto lidé tak lakotně taužj, a kteréžto po kratičkém požjwánj, nic než hnusenj, stud a ljtost plodj; tamto pak sjlj

a občerstwuge každá požitá radost k nowým radostem a blaženostem. Zde kupugj lidé swětské radosti draho, widauce se při každé kaupi podwedeny; tamť pak gest čistá, trwanliwá, žádné proměně nepodrobená radost, proti které wšecko, cokoli swět wabného a rozkošného do sebe má, nic, prach nic nenj. — I nemělo-liby nám časté pomyšlenj na nebe ostnem proti wšelikým hřjchům býti? —

Synu můg! napomjnala matka Machabegská poslednjho ze sedmi synů swých, aby báznj před násilnau smrtj neodstaupil od zákona otcowského, *synu můg! pohlédni na nebe*, pomysli na odplatu wěčnau, na radosti, které tě w nebi očekáwagj, — *tak se stane, že nebudeš se báti kata swého, ale hoden bratřj swých podstaupjš smrt, a gá w onom žiwotě blahoslaweném s bratřjmi twými tebe zase shledám.* 2 Mach. VII, 28, 29. A toto pomyšlenj na radosti wěčné swjtězilo nade wšj báznj a chaulostiwostj djtěcj, tak že ochotně podstaupil smrt mučedlnickau, gakož před njm šest geho bratřj a naposledy i gegich hrdinská matka; a swjtězilo u nesčjslných giných nábožných dušj nad modlárstwjm, gešto gim neystkwostněgšj rozkoše slibowalo, a hrozilo naproti tomu neyukrutněgšjmi mukami, které gen ostrowtipné peklo k trýzněnj gich wymysliti mohlo. I cožby nemělo to samé rozgjmánj s to býti, naše nyněgšj modly se stolice swrhnauti i ztroskotati? totiž nemělo-liby nás

powzbuditi i dohnati, bychom zamilowané swé wášně a náružiwosti na uzdu brali i krotili, a nad nimi, nad chlipnostj, nesprawedlnostj, hrdostj, lenostj, záwistj etc. swjtězili? Nemělo-liby nás pamatowánj na nebe a geho wěčné radosti pohnauti a powzbuditi, bychom přátelům swěta a nepřátelům nebe wýhost dali, hřjchů a neprawostj se odřekli, w nich se poznali, ge přjslusně oprawili, a giž ctnost a sprawedlnost sobě obljbili?

Tu na zemi gest čas rozgjmánj, tam žeň; tu cesta a putowánj, tam domow a wlast; tu půtka a bogowánj, tam wjtězstwj, tu bauřliwá po moři plawba, tam šťastné přistánj. Nuž tedy, proč pak nám čiuj práce, putowánj, bogowánj, plawenj toliko nechuti i trudu a onrzelosti? Proč pak gen tak zřjdka wěcj hledáme, kteréž swrchu gsau, (Kol. III, 2.) a tak málo pokladů pro nebe skládáme? (Mat. VI, 20.) — Komuž by mělo trudno a krušno býti toho se warowati, což Bůh k nasemu blahu zapowěděl? Komuž by mohly oběti těžké přicházeti, které zde swým powinnostem přinásetí musjme? — Gsau, gsau přjpadnosti, kde i oko swé wylaupiti, ruku swau utjti, totiž neylepšj a neymilegšj statky swé nasaditi musjme, abychom wěčného swého určenj hodnými se oswědčili. Myť i otce i matku swau, i manželku i djtky opustiti, i žiwot swůg wynaložiti musjme, pokudž nám na cestě do wěčnosti překážegj. A to stogj úsilj, přemáhánj sebe samého, a člo-

wěk tělesný gako čerw w zemském prachu se batoljcj nenj takowých obětj schopen; geho srdce gest geho králowstwj nebeské, a geho srdce gest tu, kde geho poklad, totiž na zemi. A wšak křesťan prawdiwý zná se přemábati, zná srdce swé od země odtrhowati. On hledj na nebe, kde radosti neuwadlé ho čekagj, mysle:

O, což gste wy kratičká sauženj nyněgšj proti sláwě onéno, kteráž se zgewj na nás na wěky? Gako nic, holé nic gest proti nj okamženj plné strasti! (Řjm. VIII, 18. 2 Kor. IV, 17.)

Tjmto pohledem posilněn kráčj on od ctnosti ke ctnosti; nebe gest mu nade wšecko wzácné, a swět tento přjliš chudý a chatrný, než aby gich rownal k budaucj sláwě. (Filip. III, 8. —) Když gednau nábožná Monika s obráceným swým synem Augustinem w Ostii bljzko Řjma o žiwotu wěčném rozmlauwala, zhnusil se gj swět se wšemi geho radostmi tak welice, že s tělem rozlučena býti žádala. *Cemuž gsem gá déle na swětě?* prawila. *Ta gediná žádost, bych z tebe wywedla katolického křesťana, zpět mne držela. Tu wšak giž Bůh wrchowatě splnil: i k čemuž gsem déle na swětě?* Brzy na to zimnice gi napadla, z které wjce neokřála, došedši swé taužebnosti we wěku 56tém swého bohabogného žiwota. (L. Conf. IX, c. 10.) A sw. papež Řehoř weliký pjše: *Powažugjce, co nám w nebi zasljbeno, přicházjl nám wšecko, což na zemi*

mjti můžeme, chatrné. Ale welikých odměn nedogde se leč welikými pracemi. Nechť tedy mysl twá welikostj mzdy se občerstwj, když obtjžnosti s ctnostj spogené lekagj a odstrašugj. (Hom. 37.)

Do nebe hleděl Dawid; do nebe hleděl Štěpán, tam hleděli sw. apoštolé a mučedlnjci Krista Ježjše, tam hleděly wšecky nábožné duše, genž w Kristu Ježjši bohabogně žiwy býti chtěly, a rozsjwaly zhogua, aby hogně žjti mohly. (2 Kor. IX, 6.) Ti wšickni patřili ne na wěci, kteréž se widj, ale na ty, kteréž se newidj, na wěci wěčné, (2 Kor. IV, 18.) a wzdělali se hrdinnými wzory a přjklady u wjře, w lásce k Bohu a bližujmu, w maudré lásce k sobě samým, w naděgi, w trpěliwosti, w zdrželiwosti, w střjdmosti a čistotě etc. Pomyšlenj na nebe a wěčnau blaženost w nebi bylo wšem dobrým a maudrým lidem, a budiž i nám uzdau a záštitau proti wšelikým hřjchům a neprawostem, a ostnem k neywznešeněgšjm ctnostem. My čiňme a nasledugme w tom apoštola Páně, sw. Pawla, který wšecko činil pro Ewangelium, aby účastnjk geho byl, totiž aby wšudy gemu průchod učině, odplaty té wěčné, kteráž gest wěřjcjm w nebi odložena, spolu s nimi došel. —

Zdaliž newjte, pjše on, — *že ti, kteřjž w záwod běžj, wšickni zagisté běžj, ale geden, který napřed doběhne, béře základ? Tak tedy běžte, abyste základu dosáhli. A kdož*

w bogi zápasj, we wšem zdrželiwi gsau, což-by tělo zemdljti mohlo, — a oni to činj zagisté, aby porušitedlnau korunu wzali, ale my neporušitedlnau. Protož gá tak běžjm, abych cjle swého gistě doběhl. Tak bogugi, ne gako powětřj rozrážege, — ne bez užitku; *ale podmaňugi,* přemáhám *tělo swé, a w službu podrobugi tak, že dobré působjm a zlé zamezi-ti mohu.* (1 Kor. IX, 24—27.) Amen.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. Historisch - dogmatische Untersuchung über die Natur des Messopfers, oder Beantwortung der Frage, in wie fern die Messe ein Opfer sey. Von Andreas Gau, Repetenten im Erzbischöflichen Seminar zu Köln. Köln 1830. 8. 45. S. Druck und Verlag von M. Dü Mont-Schauberg.

Skrowná to gest knjžka, toliko dwamecjtma listů a čtyry řádky obsahugjcj. Hlawnj wěci, o kterýchž se w nj mluwj, wlastnjmi slowy spisowatele zde předkládám. „Oběť, u wýtečném smyslu slowa toho, gest zwláštnj spůsob úcty (Cultusform), kterýmž kdo něgakau wěc sobě náležegjcj podáwá, aby tjm swé náboženstwj wygewil. S. 1. Poznáwá-li kdo žiwě welikost wšemohaucjho Boha, a zachycen-li gest citem swé njzkosti před njm: tedy city swé ničjm tak dobře wyznamenati nemůže, gako tjm, když něgaký twor Božj w nic uwozuge, a k zpálenj klade na oheň. S. 5. Člowěk, žiwot swůg za nedostatečnau oběť pokládagjcj, rád si wysoko wážj žiwota kohos newinného, kterýž se na geho

mjstě w obět k zadosti učiněnj podáwá, anebo gegž on sám poswátně usmrcuge (der durch ihn selbst dem Tode geweihet wird). S. 10. Krwawé oběti gsau člowěku neylepšj wyznamenánj, že gest winen a hoden trestu. S. 11. Lidé nemohau Bohu dokonale zadost učiniti. S. 14. Protož wůbec očekáwán byl Messiáš. S. 15. Kristus za wšecky lidi zadost učinil. S. 19. Byltě on čistau, neposkwrněnau obětj, kteráž se Bohu ljbiti musela, poněwadž to byl syn Božj sám, kterýž, přigaw na sebe lidskau bytnost, obět tuto wykonal. S. 22. Tjm se wšickni lidé při wědomj swém, že trestu gsau hodni, upokogiti mohli. S. 23. Musjť wšak člowěk newyhnutedlně wěřiti, že Kristus obětj křjže Boha smjřil. K podporowánj ale wjry této něgakého prostředku gest potřebj, S. 25. ten pak obět mše swaté poskytuge. S. 26. My katoljci wěřjme, že pod swěceným chlebem a wjnem gest obět křjžowá. Kdo tedy tohoto chleba gj, a pige z toho kalichu, účasten gest křjžowé oběti tak, gako gindy lidé oběti účastni byli požjwánjm gegjm. S. 29. Obět na oltáři za swau wlastnj pokládati můžeme, S. 31, poněwadž k tomu dáwáme wůli swau, aby se Kristus za nás obětowal, S. 32, a poněwadž se syn Božj ustanowenjm swaté wečeře sám dal cele w ruce lidj. S. 34. Offertorium a konsekracj od lidj wykonati se musj, aby se křjžowá obět obnowila. S. 37. Konsekracj gest wýmjnka, od Ježjše Krista ustanowená, aby se gakožto auplná obět křjžowá představil. S. 38. Požjwánj (Communio) gest radostné dokonánj celého obětnjho řádu (Opferhandlung), tak gako se i u židů obětowánj hodem (Mahl) skonáwalo. S. 42. Protož také wěřjcj, an toho nenj nuzná potřeba, nemagj přigjmati, leč gediné při mši swaté. S. 43.“ W krátkých těchto slowjch gsem weškeren obsah nahoře poznamenané knihy zawřel, z čehož se každý sám domysliti může, ga-

kéby ceny byla a wáhy. W tomto spisku wšecky námětsky, (pronomina) na Boha a Krista se wztahugjcj, z počátku welikau literau psány gsau podlé obyčege giných spisowatelů. Děge se to, by powinná Bohu uctiwost tjm wyznamenána byla. Mně se to ale nezdá býti welmi přjležité. Němci, k gednomu mluwjce, tak gako my Čechowé, množného počtu užjwagj, a z počátku náměstek weliké litery kladau. Proti tomuto wůbec obwyklemu způsobu zdwořilosti nic namjtati nechci, to ale připomenauti musjm, že wýznam lidské zdwořilosti k Bohu nepřjležj, a žeby se podlé té lidské zdwořilosti z té samé přjčiny, z kteréž w počátku náměstek welikých liter užjwáme, řjkati a psáti mělo: „Bože, prosjme Wás; Gott, wir danken Ihnen, und lieben Sie.“ I k nowotám potřebj netoliko dobré wůle, nýbrž i dobrého rozumu.

---

2. Der vieljährige Seelsorger auf dem Lande in den meisten Verhältnissen seines Amtes lehrend und handelnd dargestellt, allen Seelsorgern, besonders dem Dekanate an der Pulka gewidmet von Anton Hye, Ehrendomherrn an der Metropolitankirche in Wien, Consistorial-Rathe, Dechante, Schuldistrikts-Aufseher, landesfürstlichen Pfarrer zu Hadres, der nützlichen Wissenschaften zu Erfurt und der k. k. Landwirthschaftsgesellschaft in Wien Mitgliede. Wien 1831. Bey Franz Wimmer 8. S. XI. 408.

Nápis knihy gest wábný, a gméno P. Spisowatele slawně známo skrze spis geho: „Methodenbuch,“ gehožto čtwrté wydánj od roku 1817 mám před rukama. Protož gsem sobě s chutj knihu tuto kaupil, nemage za giné, než že w nj naleznu poklad pastýrských prawi-

del, od ostrowtipného a učeného muže dlauhým zkušenjm sebraných. A wšak nenalezl gsem nic giného, než krátká rozmlauwánj duchownjho pastýře s wšelikými lidmi, zwláště s osadnjky swými, rozmlauwánj o wěcech, w každodennjm obcowánj se namjtagjcjch, u přjkladu: O masopustnjm čase, o zimnjch weselostech, o krádeži w poljch, o pohřbu, o působenj Ducha swatého, o sirotcjch, o školnjm pomocnjku, o zlých cestách, o očkowánj neštowic, o weřegném kaupánj, o katechismu, o mši swaté, o kostelnjch reparacjch, o lékarstwj, o adwentu, a t. d. Pan autor sám w předmluwě o obsahu knihy swé dj: „že w nj poznamenal weliký djl toho, o čemž s osadnjky swými a s ginými osobami mluwil a gednal.“

To wše by dobré bylo, a s potěšenjm se četlo, kdyby gen to, což o wšelikých wěcech předkládá, mělo wjce wáhy a ceny. Mněť se to zdá býti přjliš lehké a mělké, a wětšjm djlem tak známo, že i newelmi wtipný duchownj pastýř, když k wyučowánj přistupuge, podobným způsobem s osadnjky rozpráwj. Smysljm dokonce, že každý, i sprostý kněz, má-li sic dobrau wůli a srdce pastýrské, o negedné wěci, kteréž P. Hye dotýká, důkladněgi a přjležitěgi mluwj, nežli on ukazuge. Spisowatelowé, genž si čtenáře swé přjliš hlaupé a sprosté w mysli předstawugj, obyčegně newelmi chutně pjšj. Kniha P. Hye sice negedno zlaté zrnéčko w sobě zdržuge, to ale, což w nj gest dobré a wýborné, alespoň w krátkých slowjch se předložiti mohlo. I to mi se w spisu geho zdá býti chybno, že duchownj pastýře předloženými přjklady wede k tomu, by i w nočas wyučowali, an k tomu nenj dostatečné přjčiny, a žádný mrawného naučenj od nich neočekáwá. Morál, nepřjležitě, bez maudré přjčiny a dobré čáky pronešená, nechutenstwj wzbuzuge, zwláště když spo-

lu powrchnj gest, neb dokonce negistého cos k nj gest přimjšeno. Z nasledugjcjch přjkladů každý poněkud o obsahu nadepsané knihy sauditi moci bude.

Strana 83. VIII. Chlap, kterýž ubil swau matku.

Gá. Tys tedy ten, kterýž starau matku swau pohaněl, strkal a bil?

Chlap. Nestaloť se gj mnoho.

Gá. Co se stalo, to mi powěděli wěrohodnj swědkowé, kteřjž se z tebe horšili.

On. To gsau mogi nepřátelé. Newědj co mluwiti.

Gá. Wědjť owšem, žes welmi často zle nakládal s matkau swau, a negednau gi ze swětnice wyhodil.

On. Často se opila, a pak byla proti wšemu, což gsem koli činil.

Gá. Zdalis tjm dostal práwo, hanliwě gi pozjwati, z domu strkati a bjti?

On. Rychtář náš mne ustanowil, bych sám hospodárstwj zprawowal, protože gsem neystaršj syn.

Gá. Zdali ti také řekl, abys matku swau pral? Darebáku! — Poněwadž gest známo, žes gi práwě před náhlau smrtj gegj strkal a bil: tedy se tělo gegj práwně ohledati musj.

On. Prosjm wás pro Boha, aby gste toho nežádal.

Gá. Ile, gak tě giž stjhá swědomj twoge! Wšewědaucj Bůh tě sauditi bude a trestati.

On. Gen kdyby se pan zpráwec ničeho nedowěděl.

Gá. Bogjš-li se toliko geho? Bezbožnjče! S tebau nechci déle mluwiti. Gdi mi s očj!

Strana 87. O polnj práci a zanedbáwánj nemocných.

Sedlák. Duben nám přjwětiwěgšj twář ukazuge. Negedna práce, na poljch a winicjch giž w Březnu začatá odložiti se musila.

Gá. Tak člowěk často buď hned při počátku, a-

nebo w prostředě běhu žiwota swého se zastawuge, a býwá na onen swět zawolán.

On. Teď zase na poli kopati, sjti a wláčeti můžeme.

Gá. W skutkuť gest wšecko, gak widjm, žiwo na poljch a winicjch. Téměř žádný nenj doma; nemocnj a děti gsau sami sobě ostaweni.

On. To gest práwě tjm, že nynj gest mnoho práce.

Gá. Wy tedy o pole a winice wjce pečugete, než o nemocné a o djtky swé?

On. Nelze nám ginák gednati. Neb byloby to s našj škodau, kdybychom pracj odkládali.

Gá. A wšak stáwá se, že někdy nemocný zanedbán býwá, zle se má a umjrá, a že děti k aurazu přicházegj.

On. Nenjť nám možná, žiwiti opatrownjka nemocných anebo čeledjna.

Gá. Tak tedy gest potřeba, aby gste geden ráno a druhý odpoledne byl u nemocných a u dětj, anebo abyste přjbuzných swých o to požádali.

Strana 385. II. *Swátek početj P. Marie.*

Osadnjk. Gindyť gsem slýchal, že Maria bez dědičného hřjchu byla počata, dnes gsem ale slyšel, že Maria počala Ježjše zcela ginym způsobem, než se při matkách stáwá.

Gá. Kázalť gsem o obém. Prwnj gsem předložil gakožto pobožné domněnj, druhé ale gakožto učenj swatého ewangelium. Obé se dnes na pamět uwáděti musj. Ježjš, mage gakožto wykupitel býti bez hřjchu, nemohl tak gako každý giný člowěk počat býti od osoby, w dědičném hřjchu zplozené.

On. Ráčil gste také, welebný Pane, některá naučenj dáti manželům, a wýstraby djwkám, ke wdánj se strogjcjm.

Gá. Ano, pukud na kazatelnu slušj a wůbec se mluwiti může. Gednal gsem o swatém konci manželstwj, při kterémž se gen poněkud na tělesnost hleděti má; gednal gsem tolikéž o poctiwosti a wážnosti, kteréž každá djwka, bywši čistau a mrawnau, w manželstwj požjwá.

On. Gistoť gest, že mnohé ženy gediné proto od mužů potupowány býwagj, že dřjwe byly powolné, byť i mužowé sami swůdcowé gich byli.

Gá. Protož gá často připomjnám, že Hanna, čtyry a osmdesátiletá matrona, muži swému gakožto panna byla prisnaubena.

---

3. Betrachtungen und Erhebungen des Herzens zu Gott über die dreyssig ersten Psalmen. Zur Förderung häuslicher Andacht in christkatholischen Familien. Mit Genehmigung des Hochwürdigsten Herrn Johann Michael von Sailer, Bischofs zu Regensburg. Frankfurt a. M. In der Jagerschen Buch-Papier-und Landkartenhandlung 1831. 8. S. 432.

Ač wzdělawatedlnj spisowé zhusta na swětlo wycházegj, mysljmť nicméně, že podnikánj takýchžto pracj nikoli nenj zbytečné. Neb rozdjlný gest smysl lidský, a což gednomu pobožnému srdci utěšenau gest potrawau, toho sobě druhé, rowně pobožné srdce méně libuge. Ne wšecko se hodj wšechněm. Wýš oznámená kniha negmenowaného skladatele gest gedna z wětšjch, anat 432 stran we wětšjm oktawu obgjmá. Dle zdánj mého toliko wzdělaněgšjm w lidu se hodj, gak wěcmi tak i způsobem psanj. Rozgjmánj gest osm a třidcet, kterýmžto třidcet prwnjch žalmů za základ stogj. Co

se důmyslnému spisowateli w každém žalmu zdálo býti neydůležitěgšj, to sobě za předmět obral, pročež na čele některých rozgjmánj i osm hlawnjch pomyslů gest wyznamenáno, u přjkladu při prwnj polowici dewátého žalmu: „Dobrota a sladkost Božj; — odpor náružiwostj; — saud — gméno, — pomoc — sprawedlnost Božj; — zákonodárce zlých.“ Spisowatel gest welmi žiwého ducha, wýmluwný, mocný a gako praudný. Welice nařjká na newěru, přemudřelost a zkázu mrawů za těchto časů našich, a zde onde snad až přjlišná hořkost gest wylita. Práce geho, přemnožstwj pohnutedlných, krásných a wznešených pomyslů namjtagjcj, obzwláštně těm přjgemna bude, gešto nehledj tak na hluboké, gasné a poklidné rozumowánj, gako na básnický gakýs oheň a řečnickau statnost. Protož biskupský Ordinariat Řezenský we swé tohoto spisu approbacj práwě dj „že pro swau welikau moc (grosse Salbung) zwláštnj chwály gest hoden.“ Takážto wnitřnj moc, kterauž německé slowo Salbung wyznamenáwá, w žalmjch a spisech prorockých se nacházj. Na prokaz wynešeného, obecného saudu swého o této k wzdělánj psané kniže dwé mjst zde kladu:

„Ježjš Kristus gest počátek a konec, ono Alpha a Omega. On gest weškeren obsah našj wjry, gediný základ našj naděge a předmět našj lásky. On gest klíč ke wšechněm tagemstwjm, skutečné wykonánj wšeho předobrazeného, a naplněnj wšech proroctwj. Wšecko, což gest, se kol něho pohybuge. Geho toliko widjme gak w gasně paprskugjcjm blesku nowého, tak i w mjrném swětle starého zákona. Kdo nehledá Krista w tomto druhém, a nenalezá, newidj ho tam: zhasjná swjcj, a w temnu se potácj. S. 167. Slyšme nynj, gak Ježjš w tomto žalmu k swému a našemu Bohu, swým a našjm gménem mluwj; gak se modlj za sebe, gelikož

gakožto člowěk mdloby naše na sebe přigal, a gak, gelikož gest Bůh, ničeho nepotřebugjcj, sebe člowěka za nás lidi wysléchá. Gakožto člowěk béře na sebe winu bratřj swých, a gakožto Bůh w mjr nás uwozuge s otcem swým. Gakožto člowěk smrtedlnosti se podrobuge, a gakožto Bůh sláwu nesmrtedlnosti nám dáwá. Gakožto člowěk trpj za prowiněnj, gakožto Bůh ale wlastnj swé za hřjchy naše dostučiněnj přigjmá. Gakožto člowěk se modlj, gakožto Bůh wysléchá. Gakožto člowěk prosj za nás, gakožto Boha my sami prosjme. Gednau gakožto člowěk mezi námi putuge se modlil: nynj se modlj, sedě na trůnu welebnosti swé. Sedj, wece apoštol geho, sedj na prawici Božj, a oroduge za nás. Modleme se s njm, skrze něho a w něm, — on hlawa, my audowé!" S. 168 — 169.

V. Z.

---

b) Smjšeniny.

Cjrkewnj zpráwy.

Listowé pastýrštj.

1. List G. M. Knjžete Arcibiskupa Pražského Josefa Aloysia Krakowského Hraběte z Kolowrat &c.

NOS ALOYSIUS JOSEPHUS KRAKOWSKY e. S. R. I. Comitibus a Kolowrat, L. B. de Ugezd, Dei gratia Archiepiscopus Pragensis, Princeps, Sedis Apostolicæ Legatus Natus, inclyti Regni Bohemiæ Primas &c. &c.

Universo Venerabili Clero Archidiœcesecos Nostræ tam seculari quam regulari Salutem, et Benedictionem a Domino!

Placuit inscrutabili Dei providentiæ, cujus regimini per omnes vicissitudines vitæ Nostræ tranquille adquie-

scere consuevimus, ita nuperrime disponere, ut piissima voluntate ac summo patrocinio Augustissimi Imperatoris ac Regis nostri FRANCISCI I. (cujus brachium fortitudo Dei ad propupnandam sanctam Ecclesiam catholicam potenter armat) tum auctoritate Apostolica Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri GREGORII XVI. ad occupandam Sanctæ Ecclesiæ Metropolitanæ hujus inclyti regni Sedem pio obitu dilectissimi Fratris ac Decessoris Nostri WENCESLAI LEOPOLDI vacantem vocati, atque in hocce dignitatis ecclesiasticæ, rerumque patriæ agendarum culmine reapse collocati fuerimus.

Itaque, sive Sedem, ad quam ex pristino Episcopatu translati, sive vos, dilectum Clerum Nostrum, cui novissime præfecti sumus, consideremus, nil sane obstat, quominus animus Noster, qui summo semper studio in religionem etiamsi hujus novi graviorisque oneris pondus Nobiscum expendamus, mox tamen ab omni difficultatis metu reficiatur erigaturque, ductus nimirum firma erga Deum et vos Nobis fideliter collaboraturos confidentia.

Ac primum quidem Nos in Bohemiæ fastigio positos esse cernimus, ubi magnifica eaque princeps ædes honori Dei Altissimi pietate S. Wenceslai nostri a fundamentis excitata, et sub patrocinio S. Viti Martyris consecrata surrexit, in qua, quidquid luminis christianæ fidei Præsulum Ratisbonensium et S. S. Cyrilli et Methodii conatibus: tum præclaro Ducis Bořiwoji sanctæque conjugis Ludmilæ (Martyrio quam Principatu clarioris) exemplo exortum erat, quam religiosissime custodiebatur, atque in vicinas urbi regiones diffundebatur; donec tandem seculo decimo ultra dimidium gloriosæ memoriæ Dietmarus primus gentis nostræ Antistes hic suam fixisset cathedram, quam successor ejus S. Adalbertus (proprie Wogtěchus noster posthac Hungariæ,

Poloniæ et Prussiæ Apostolus) sanctissime rexit, et post eum tot Episcopi etiam S. R. I. Principes ceu fortes athletæ se se pro muro Domini Dei ponere non timentes, demum inde a beato Arnesto tot Archiepiscopi obrizæ laudis ornamentis digni (quos inter Joannes I. et Ernestus II. sacra romana purpura sancte nitebant) plerique doctrina, eximiis virtutibus et fervore apostolico insignes cœleste fidei depositum non raro maximas inter adversitates laudabiliter constanterque servaverunt, servatum ad posteros transmiserunt, atque adeo talentum sibi concreditum centuplo cum foenore Christo Judici reportarunt.

Huc accedit grata admodum recordatio servatæ toties, et vel inter ferrum et flammas adsertæ Deo, Ecclesiæ catholicæ, legitimisque terræ Principibus illibatæ fidei, et quidem a viris, quibus, uti magni nominis Antecessor Noster Antonius jam seculo XVI. adfirmare non dubitabat, prædicationis cathedra facta est canonicatus janua.

Cernimus Nos in loco sacro constitutos, ubi sancta Patronorum nostrorum lipsana honorifice quiescunt, adeuntibusque religionem incutiunt, nec absque fructu et solatio frequenter coluntur; ubi primorum christianorum Principum Bohemiæ, Serenissimorum Regum, (quos inter Imperatores Cæsares gloriosissimi) extant monumenta reverentiam sibi deposcentia, ubi denique, ut paucis multa complectamur, rerum christiano homine sinceroque Bohemo dignarum multiplex viget memoria.

Quæ sancta antiquitas atque illustria Majorum Nostrorum in Ecclesiam Dei merita sicut pastoralem zelum Nostrum provocant, Nosque obstringunt, ut pro modulo virium Nostrarum satagamus, eoque enitamur, quo in hocce ovili Nobis recens commisso res christiana et imposterum firma semper et salva consistat: ita

vos, Fratres et Filii in Christo Jesu dilectissimi, quacunque dignitate, munere graduque officii conspicui estis, pro ratione Metropolitani muneris Nostri pariter provocamus, obligamusque, ut, qui hucusque egregiam operam vestram, ministerio Dei, promovendæque animarum saluti verbo et exemplo navare non intermisistis, porro quoque, quantum in vobis est, et quantum Dominus vobis dederit, pastorali sollicitudini Nostræ candide cooperemini.

Etenim si quid unquam a Deo misericordiarum Domino enixius Nos petere oportet; tum certe est, ut cunctos nos, quos in sortem suam vocare dignatus est, unius mentis, *unius efficiat voluntatis*; nimirum ad ampliandam gloriam suam, ad exstirpanda vitia, ad virtutem Christianam populo nostro implantandam, atque adeo ad procurandam æternam hominum felicitatem.

At vero neminem nostrum latere potest, *fidem*, teste gentium Apostolo, *non omnium esse*, *) (triste sane, ast verum effatum) videlicet, cum sit *donum Dei* **) neque omnibus datum, et etiamsi homines fide glorientur, eamdem tamen neque semper *operibus eorum condigne cooperari*; proinde mortuam esse; imo in locum operum fidei respondentium non raro mala succedere opera; quoniam multi mortalium sensus suos non tanquam rationis ministros a Deo utiliter datos, sed sicut effrenos pravarum cupiditatum satellites perperam adhibere consueverunt.

Unde non mirum tot ac tanta adversus rem divinam passim emergere obstacula, quibuscum jam sanctis prophetis, ipsi adeo divino magistro ac Redemptori nostro, Apostolis ejus, et pene singulis per seculorum decursum viris Dei durus erat conflictus.

---

*) 2. Thessal. c. 3. **) Ephes. c. 2.

Atque ista quidem amara Apostoli querela est: malos *nonnunquam esse dies*, *) qui Ecclesiam Dei nullo non tempore, imo ad hoc usque momentum, et quidem pro hominum iniquitate et temporum injuria jam atrocius, jam minus affligere et contristare non desistunt.

Igitur ad vos, Dilectissimi, quos in virtute Dei per fidem quasi firmo præsidio ad vestram propriam, aliorumque salutem custodiri credimus; ad vos paternam vocem Nostram elevamus, sancti Pauli Apostoli verbis utentes: *Digne Evangelio Christi* etiam in posterum *conversamini, ut, sive cum venerimus, et viderimus vos, sive absentes audiamus de vobis; quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii!* **) Hancce sacerdotalis vitæ summam, ceu complementum sublimis vocationis vestræ vobis in nomine illius ob oculos ponimus, qui discipulos suos mittere dignatus est, *ut fructum afferrent, et fructus eorum maneret.*

Itidem salutare propositoque Nostro percommodum esse censemus, monitiones quasdam sancti Antistitis Caroli Borromæi, qui et sanctitatis exemplar, et curæ pastoralis eximius præceptor est, hancce Apostoli doctrinam enucleans, vobis in memoriam revocare: *Fratres, et filii in Christo carissimi*, inquit ille, *memores perpetuo estote vocationis, qua vos dignatus est Dominus noster. Qua assidua recordatione memoriaque excitati eum vos virtutem induite, ut videant alii quasi lumen aliquod vestram sanctitatem elucere. Quae si magna in aliis vitae Christianae institutis requiritur: certe in vobis, qui mysteriorum Dei ministri, divinaeque gratiae dispensatores estis, major inesse debet. Una animi consensione, unoque spiritu in iis elaborate, ut divino cul-*

*) Ephes. c. 5. **) Philipp. c. 1.

tui, et coelestium rerum meditationibus, et orationi et sacrarum, Ecclesiasticarumque literarum studiis vacetis; tum depositis secularibus vanisque sollicitudinibus ab omni vitio alieni in via Domini recte ambuletis. Estis enim participes et socii laborum, curaeque episcopalis, et in messe Episcopo commissa operarii. Elaborate ergo una cum eo, et contendite, ut populus, cujus cura geritur, tanquam purum triticum, auxiliante divina misericordia, congregetur in horrea coelestia.

Pascite inprimis populum vobis concreditum praedicatione verbi divini, salutaribusque monitis, exemplo et oratione.

Ecce praeclaram veri sacerdotis imaginem Paulina sancti Antistitis doctrina adumbratam, vitaque, dum adhuc in terris ageret, prorsus evangelica expressam! Atque hujus vitæ tenori sedula efficaxque verbi Dei annuntiatio cum reliquis virtutibus præcipue adnexa est; quæ quanta omnino res sit, quam salutaris, ac plane divina, nemo vestrum ignorat. Qui enim — adseverante Daniele Propheta Dei — *ad justitiam* (ad rectam fidem et probos mores) *erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas* æternitates. *) *Et qui*, succlamat S. Jacobus, *converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.* **) O præmium et solatium omnem terrenorum gaudiorum dulcedinem infinite excedens!

In hoc igitur omni virium contentione elaborate, ut Christi Domini, qui munus prædicationis annorum trium spatio in terris exercuit, exemplum, quantum in vobis est, imitatione exprimatis. Quod enim Dominus Apostolis mandavit: *Praedicate Evangelium*, istud man-

---

*) Daniel c. 12. **) Jac. c. 5.

datum et vobis legitimis novi fœderis sacerdotibus reliquit; hic ergo labor, hæc occupatio, hoc maximum sit solatium vestrum. Legem Domini modeste, graviter, dilucide et ad captum populi explanate, mittentes altiores conceptus (juniorem præsertim Clerum adloquimur) verborumque calamistros, quos nemo tam facile intelligat, et ex quibus vix aliquis quidpiam addiscat. Homines a peccatis dehortari, contra vero ad amandam colendamque virtutem Christianam ita excitare satagite, ut vestro ipsorum animo commoto, internoque pietatis sensu ac fervore extrinsecus apparente hominum quoque animi commoveantur, et ad vitam sancte instituendam inducantur. Docente enim experientia vel simplicissimus auditorum probe intelligit atque distinguit, quæ ore solum, quasi tantummodo officii gratia, licet eleganter dicuntur, et quæ ex imis præcordiis ipso concionantis animo affecto proferuntur, quæ omnino (ut jam naturæ humanæ insitum est) de corde ad cor suaviter transire nemo ambigat. Doctrinæ novationem nullam admittite, *Jesus Christus enim heri et hodie, ipse et in secula.* *) In summa sacro de suggestu ea nervose prædicate, quæ ducunt ad cognitionem Dei, et per quem omnia facta sunt, Jesu Christi Domini nostri, quæ ad pietatem informant atque excitant, hominesque Deo caros acceptosque efficiunt.

Nolite autem animos despondere et a laudabili salutarique proposito vestro dimoveri, si qui forte sint, qui concionantibus vobis adtentam patientemque aurem præbere tergiversentur, monitiones vestras contemnant, et in mala vivendi consuetudine perseverent.

Confortamini et erigimini præcepto Apostolico: *Praedica verbum, insta opportune, importune* **) (quocunque

*) Hebr. c. 13. **) II. Tim. c. 4.

tempore, et assidue, patientia utendo adversus omnia quæ obstant, et viam veritatis demonstrando.)

Etsi enim quandoque intempestive loqui videamini iis, qui aut justam reprehensionem ægre ferunt, aut *a veritate auditum avertunt:* vos tamen eo magis *vigilate, in omnibus laborate, opus Evangelistarum facientes, et ministerium vestrum implentes.* Non enim est in potestate vestra scire tempus et horam, qua Dominus talium miserebitur, et illuminabit cæcitatem eorum. Audite monitionem S. Augustini sacris præconibus animum facientis: *Multi postea cogitantes,* inquit ille, *quae audierint, et quam juste audierint, ipsi se gravius et severius arguerunt, et sanati sunt.*

Vos ergo inter quascunque difficultates, quæ resistunt doctrinæ vestræ, patientes estote usque ad tempus, ubi consolabitur vos Dominus, et coronabit laborem vestrum. Ecce agricola expectat fructum terræ committens Deo auram et tempora, modo ipse satis desudaverit, seque pro conditione sua nulli parsisse operae sciat. Vos expectate fructum laboris vestri infinite pretiosiorem, peccatorum videlicet conversionem, ac emendationem, animarum cum Deo conjunctionem, et redundantem inde beatitatem æternum duraturam. Et esto, quod nonnunquam labor vester irritus, et opera perdita sit, dummodo ministerium vestrum fideliter impleveritis, gratulamini vobis; liberastis enim et salvastis animas vestras. Cetera commendate misericordiæ et justitiæ divinæ.

Opportunum sane, et scopo Nostro maxime congruum esse putamus, quia de munere docendi agitur, hicce vi officii Nostri quidpiam innuere, quod pro funesta temporum nostrorum conditione præcipue necessarium esse videtur. Quippe Dei summo erga patriam nostram beneficio hucusque factum est, ut pax intestina et ci-

vilis conservata, nec ulla, prout alibi gentium, rerum ordinisque publici perturbatio tentata fuerit, qua de re Deo omnipotenti, qui Deus pacis et charitatis est, debitæ agendæ sunt gratiæ. Quoniam vero experientia teste *multi seductores exierunt in mundum libertatem promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis* *) seminantes zizania seditionis et legitimam potestatem a Deo institutam partim lingua, partim calamo impugnantes populum vel quietissimum optimumque sollicitant et corrumpere tentant: ideo vobis, Dilectissimi, (etsi de vestra in explendis officiis fidelitate Nobis maxime persuasum sit) necessariam tamen vigilantiam commendamus, ut tam publice, quam privatim, ubi opportuna se se obtulerit occasio, populum vestrum cum Apostolo commonefaciatis: *Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam (adulterinam) et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, et non secundum Christum.* **)

Nunc profecto, si unquam, maxime oportet populum adversus contagionem tanti sceleris, sicubi serpat, verbo Dei præmuniri custodirique, ut *sit subjectus legitimae potestati propter Deum; quia sic est voluntas Dei*, ut unusquisque *quasi liber, et non quasi velamen habens malitiae libertatem, sed sicut servus Dei Deum timeat, et Regem, qui Dei minister est, propter conscientiam honorificet.* ***) Commemorate pœnas, quas Majestas divina inobedientibus et refractariis interminat, ****) et ostendite: ubicunque legitimus Dominus honoratus non fuerit, illic plerumque jam præcessisse religionis oblivionem, si non desolationem.

Admodum sane expedit præclarum primorum Christianorum exemplum allegare, quorum omnium loco

*) 2. Petri 2. c. **) Coloss. c. 2. V. 8. ***) 1. Petri c. 2. ****) Rom. c. 13.

unus respondet Tertullianus: *Sciens Christianus Imperatorem a Deo Suo constitui, necesse est, ut ipsum et diligat, et revereatur, et honoret, et salvum velit cum toto Imperio. Colimus ergo Imperatorem, ut hominem a Deo secundum, et quicquid est a Deo consecutum*, et solo Deo minorem. *)

Præterea curam et instructionem parvulorum, quos divinus Magister noster ad se vocare, timoremque Dei docere solebat, vobis cumprimis commendamus. Imbuite huncce tenellum succrescentemque Christianum cœtum sanctis fidei nostræ dogmatibus, et vitæ christianæ præceptis. Statis diebus et horis in schola, in Ecclesia, et per pagos coram adultis hocce maximi momenti officium adcurate adimplete. Mementote, quanti meriti sit apud Deum et Ecclesiam eorum curam gerere, quorum Angeli perpetuo vident faciem Patris nostri, qui in cœlis est.

Ut autem optato cum fructu concionari et docere valeatis, antequam vos labori apostolico accingatis, coram Deo vos prosternite humanæ memores imbecillitatis, ejusque auxilium implorate, necessaria dicendi adjumenta ab eo petentes, si quidem *omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* **) Sit igitur præparatio vestra sacra lectio, labor et supremi numinis invocatio.

Demum maxime necessarium est, ut doctrinam a vobis propositam laudabili vivendi ratione bonoque exemplo confirmetis, atque ita in populo efficacem reddatis. Triste sane foret, si quando auditor apud se ipsum cogitaret: *Qui demum fit, ut, quae mihi tanquam sancta et cum gratia Dei actu facilia commendas, proprio exemplo possibilia esse neges?*

Præclare hanc in rem sanctus Cardinalis supra laudatus: *Sciat concionator*, inquit ille, *se exiguum fruc-*

*) ad Scapulam. **) Jac. c. 1.

tum spiritualem fidelibus allaturum, nisi Evangelii, quod praedicat, legibus congruenter vixerit, et nisi vere, ex animo totoque spiritu dicat. Ita vero dicere is tantum potest, qui spiritualis est, sanctaeque vitae institutis atque usui plane deditus.

Rogate ergo Deum auctorem gratiæ, ita vos sancta mater ecclesia monet, *ut dirigere, sanctificare, et gubernare dignetur corda, sensus, sermones, actus vestros in lege sua, et in operibus mandatorum suorum*, ut præstantissimum prædicationis munus pro dignitate et cum augmento gloriæ Dei sustinere valeatis.

De cætero, Fratres dilectissimi, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, *quaecunque justa*, *quaecunque sancta*, *quaecunque amabilia*, *quaecunque bonae famae*, et si qua laus disciplinæ, hæc cogitate, *) hæc et agite. Caritatem et humilitatem, quæ omnium virtutum mater est, mansuetudinem, patientiam, justitiam, temperantiam reliquasque virtutes vitæ vestræ tenore exprimere satagite, officium divinum religiose persolvite, et Deo pro oviculis vestris offerte, atque omnem industriam vestram in eo adhibete, *ut in omnibus forma gregis* efficiamini.

Ideo enim Dominica boni pastoris Archiepiscopatum Nostrum ingredi, et regimen animarum a divino Servatoris nostri exemplo auspicari voluimus, quod præ oculis habentes Vobis quoque, dilectissimi, ob oculos ponimus.

Vos vero dilecti Vicarii Nostri foranei, quos novissime in officio vestro confirmare non dubitavimus, ita munus vestrum gerere noveritis, ut spei et expectationi, quam de vobis concepimus, ad amussim respondeatis. Decori Domus Dei, servandæ disciplinæ ecclesiasticae, et ordini clericali, cunctarumque legum tam ecclesiasti-

---

*) Philipp. c. 4.

carum, quam a Majestate caesarea regia latarum executioni stricte invigilate, Nobisque sinceras adcuratasque relationes statuto tempore submittite.

Denique orate pro Nobis! et pax Dei, *quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu.* *)

Pragæ in Residentia Nostra Archiepiscopali 15. Junii Anno Christi 1831.

(L.S.) Aloysius Josephus,
Princeps Archiepiscopus.

Umrtnj památka Ludwjka XVI.

Za nezrušenjm zákona ze strany úmrtnj památky Ludwjka XVI., kteráž se dne 21. Ledna slawjwala, weškeré duchowenstwo nemálo znepokogeno bylo. Řjzenj, nemohauc na arcibiskupu zápowěď z ohledu slawenj služeb Božjch wynutiti, poslalo po farářjch wýstrahu, a podnes wědomo nenj, zdali gen gediný úkazu toho byl neuposlechl. Chrám swatého Rocha byl ale předce gako při pohřbu černě přistrogen. Každému zagisté faráři za těžko přicházeti muselo služby Božj saukromj slawiti, an wšickni policegnj náhončj na ně čjhali, by snad i úsilně čtenj poslednj wůle Ludwjka XVI. zabránili. Zapřjti se nedá, že w prostředcjch těchto od řjzenj patrná nesprawedlnost se spáchala; neb nenj-li zákon ten wy-

---

*) Philipp. c. 4.

zdwižen, tedy wolno také kněžjm geg zachowáwati; protož nižádným práwem ministrům nepřislušelo, tjm méně policegnjm præfektům geg stawiti. Mohloť owšem slawenj toto k nepořádkům a různicem přjčinu podati, ale práwě proto měla sněmowna panská popjliti, by tento od deputowaných přigatý zákon potwrzenj došel, nikoliwěk ale neslušelo zapowjdati, co zákonem zřegmě gest powoleno.

Z Pařjže. Mezi mnohými žádostmi w sněmowně deputowaných podána byla také gedna, kteráž ponawrhowala, aby socha Voltairowa a J. J. Rousseauwa na kostel St. Germain l' Auxerrois postawena byla.

Chateaubriand k redaktorům časopisu: Revue Europeenne o swazku mezi náboženstwjm a swobodau takto pjše: Swazek mezi náboženstwjm a swobodau náležitě gste postihli. Přeswědčen gsem, že žádné giné základnj prawdy nenj na swětě kromě křesťanské, a i wy o tom gednosworně se mnau smeyšljte. Nad tuto prawdu žádné nenj, a kdybychom se gj spustiti měli, rozpadne se společnost lidská w zmatek a směš. Nacházj se sice až potud nemálo staupenců Voltairowých, mimo giné, kteřjž se nikdý s libomudrctwjm nezaměstknáwali; gim gest křesťanstwj gen posměchem a nerozumem; geho wyznawači zdagj se gim lidé mdlé mysli, anebo naprosto podwodnjci, wywedeme-li ale takowé lidi z tohoto úzkého okresu, w němž obyčegně křesťanské učenj uzawjragj, uwodjce ge do oné neskončené prostory určenj člowěka, a tážeme-li se gich, gakým způsobem nám bez prawdy křesťanské w trogjm wztahu gegjm totiž na obor ducha, morálky a politiky wyswětlj podstatu Božskau, lidskau a občanskau, tuť negen že ničehož nám neodpowjdagj, nýbrž ani otázce

našj nerozuměgj. Upjragjce tagemstwj náboženská usilugj ge tagemstwjmi Deismu, Atheismu a Materialismu nahraditi, gešto se stokráte tjže přigmauti dagj, než učenj naše o pádu člowěka a o wykaupenj geho.

Společnost náboženská kráčeti bude cestau ginau nežli měšťanská, ona podobně gako mistr gegj proměnj se slawně w pramenu i w symbolu swém; ona ale nezmizj na wždy, nebo má základ swůg w žiwotě neskončeném. Náboženstwj křesťanské ugalo se w skrýšjch podzemnjch a katakombách, proniknuwšj zemi rozprostřelo se w chrámjch, zde za tři sta let uwězněnau maudrost wyprostiwši rozhostilo se po městech a kraginách a opanowalo zponenáhla weškeren okršlek swěta. Za dnů našich ustupuge zase nazpět, opauštěgjc weliké haufy wracuge se w chrámy, z nichž ubere se opět do skreyšj podzemnjch, by odtud k žiwotu nowému powstalo. — Widěl gsem Jerusalém i Řjm: nedaleko Jordanu, w kragině zázraků mezi starowěkými zřjceninami slyšel gsem u Božjho hrobu rozličné sekty chwalozpěwy prozpěwugjcj; u břehu Tibery mezi mohylami Cæsarů a kryptami mučedinjků přjtomen gsem byl hymnám na hrobjch apoštolů; i cjtil gsem, co w křesťanstwj měnitedlného gest a co wěčného. Geden pak obraz se mi zwláště w paměti zachowal. Giž se k wečeru schylowalo, a nastáwagjcj saumrak zastjral zponenáhla freskomalby na temných klenutjch; gen některé tahy štětce Michaele-Angelowa w poslednjm saudu geště se mjhaly; z těch po sobě zhášených swjc wznášela se zhůru lehaunká pára, přirozený obraz žiwota, který nápodobně co pára pomjgj, a protož w pjsmě sw. k dýmu se přirownáwá. Kardinálowé leželi na kolenau, Papež nowý Pius VIII, genž bljzek byl smrti, ležel před tjmž oltářem rozprostřený, kdež gsem před několika nedělmi předchůdce geho Leona XII. widěl. Pláč Je-

remiáše proroka nasledowala kagjcj modlitba, po rozlehlých sjnjch w tichu a w temnu zaléhagjc. Řjm křesťanský představowal se mi we swých pamětnostech; ale mjsto oněch welmocných Papežů swrhugjcjch krále s trůnu, ležel tu bjdný, wěkem sešlý kmet, dnau zlámaný, zwěstugjcj konec oné sláwy swětské, kteráž druhdy společnost lidskau šlechtila. S nj wybledla gsau mistrná djla umělecká po stěnách napolo opuštěného Vatikanu. Dwognásobnj těžkomyslnost progjmala diwatele. Řjm swatého Petra, slawjcj smrtedlný bog Kristůw, swůg wlastnj slawiti se zdál, o nowém Jerusalémě ta sama slowa opětugjc, která o starém Sionu wyřčena prorokem: „Quomodo sedet sola civitas? Viae Sion lugent, eo quod non sint, qui veniunt ad solemnitatem.“

Toto wšak bylo gen proměněnj, nikoliw skončenj. Náboženstwj křesťanské nawrátj se opět do tmawých sklepu starobylých chrámů našich, ono sstaupj do hrobowe geskyně našeho Spasitele, zde rozžhne pochodni swau k slawnému dni nowého zkřjšenj se pozdwihnauc a geště gedenkráte twář swěta proměnj. —

Biblické rukopisy, které slowutný cestowatel Bruce w Egyptě a w Abyssinii sebral. Tyto rukopisy w Londýně prodány byly, totiž:

Přeloženj æthiopské starého zákona auplné až na žalmy, které Ludolfem byly wydány, s knihau Enoch; kteryž exemplář gest geden z oněch třj známých exemplářů této knihy.

Kniha Salomon do rozličných nářečj přeložena se zwláštnjm slownjkem pro každé přeloženj.

Čtyry ewangelia w gazyku æthiopském, dwa exempláře.

Známau Kroniku o Axumě, obsahugjcj přjběhy křesťanské cjrkwe abyssinské.

Starý, welmi wzácný rukopis na papjru, týkagjcj se Gnostiků okolo gedenáctého stoletj sepsaný. —

Slowo o klášteřjch a náboženských gednotách.

Z strany klášterů gsem i gá wašeho mjněnj. Gsauť wýborné ústawy, gakéž se ne tak snadno shledagj; s nimi uschnau celé odwětwj učenosti, a celé kraginy w pustiny se obrátj. Gak welice bych sám sobě takowý klášter žádal! Wolenectwj Mainské sekularisowalo tři kláštery k prospěchu university, a po desjti létech pozůstalo z důchodů sotwa tolik, co gediný z oněch tij mjwal. I wjm z dobré ruky, že se po reformách josefjnských gměnj 80. millionů rowně tjm způsobem promrhalo. — Zahubili slepici, která zlaté wegce nesla. Konečně, kdo chce k cjli, musj se chopiti prostředků. Neustále slyšjm hlásati, že se pádem oltáře sesul i trůn; wšak nikdo onen wzdělati nepjlj.

Protož, zachoweytež ústawy, kteréž semeniště byly duchownjch pastýřů, k potěšenj, k wyučowánj, k pěstowánj nábožnosti zřjzeny. Wzdělati bychom ge měli, kde gich wjce nestogj. Dokawád ono theoretické slowo se neuskutečnj, gest pozdwiženj buď giž zde, nebo přede dweřmi. Gestiť welmi těžké gakož i potřebné nowé zrozenj člowěčenstwa; nowé zrozenj, prawjm, neb ginák nemohu nazjwati zewrubnau proměnu wšech giž od dětinstwj nám wštjpených idej; *nám*, to gest, ne mně a wám, nýbrž pokolenj, které we škole Voltairowě a giných lehkomyslných spisowatelů wycwičeno bylo. Odtud berau počátek wšecky ty zmatky a odpory, odtud wěž Babel we weškerém swětě,

odtud i onen *pomysl na wyzdwiženj klášterů a zrušenj gednot náboženských* . . . Kdo gest ten obskurant, zatmělec, jesuita, genž tento list psáti mohl? — Odpowěď. Protestant, Johannes z Müllerů, nesmrtelný dějopisec švegcarský. Wiz geho: „Sämmtliche Werke, Tübingen 1811, djl 6. str. 369.

Z Kowářowa 18. čerwna 1832. Wčera w den neyswětěgšj Trogice Božj přigjmal se w zdegšjm chrámu Páně mezi kázanjm a obětj mešnj dwadcjtiletý Israelita swátostj křtu w lůno katolické cjrkwe. An se obřad tento wenku málokdy wjdá, a památka založenj chrámu Páně práwě k tomu dni padala, shromáždil se náš pobožný lid w počtu přehogném k službám božjm. Ale nebylo snad w celém zástupu, kdoby swé cesty upřjmně byl nežehnal; neb po skončeném křtu u přjtomnosti p. Walného, Pána na Zahrádce, a p. Frant. Sauchy, knjž. purkrabjho na Worljku, pronesl wel. p. Jan Kalbáč, farář tamnj, slowa o blahočinnosti našeho sw. náboženstwj, newjm zdaž důkladněgi či srdečněgi. Připomjnage nowě-křtěnému obecný předsudek: „*Křtený zid nenj křesťanem ani židem,*“ skládal mu otcowsky powinnosti w nowu přegaté na srdce. Pohnutj tau promluwau bylo obecné. Nebylť to ryk a pláč zbuzený prowšednělým naráženjm na „*opuštěné wdowy a sirotky utlačené*“; nýbrž křtěnec, úřadnjci, poddanj, mládež nedospělá a wšecken zástup rozplýwali w tichých slzách, blahoslawjce se, že gim milostj božj dopřáno w swětlu prawého náboženstwj kráčeti, obnowugjce spolu předsewzetj, šlepěge zakladatele a dokonatele wjry našj wěrně nasledowati. Blaze té osadě, kde se slowo o Křjži tak otcowsky rozsjwá!

F. S.

Z Prahy. Dne 19. Čerwna zwoleni gsau od zdegšj wysoce důstogné metropolitánské kapitoly za kanownjky: welebný pan Aloys Jan Renner, knjžecj arcib. Vikář a Notár i čestný děkan Šenfeldský pro kathedru německau, na mjsto wysoce důstogného pana Karla Hanla, biskupa Králowé-Hradeckého, býwalého kapitulára a c. kr. slawného Gubernium skutečné rady.

Též welebný pan Wáclaw Čechorod Pešina, farář Blučinský na Morawě, pro kathedru českau, mjsto wysoce důstogného pana Františka de Paula Pištěka, biskupa Tarnowského, býwalého knjžecjho arcibiskupského Suffragana, generálnjho vikáře a kapitolnjho děkana Staroboleslawského.

Na uprázdněné mjsto cjs. král. guberniálnjho rady w zpráwách duchownjch, powýšen gest od Geho cjs. kr. Milosti wysoce důstogný pan Wáclaw Wiljm Wáclawjček, kanownjk Pražské metropolitánské kapitoly, doktor w bohoslowj na universitě Pražské a t. d.

ČASOPIS

pro

Katolickè Duchowenstwo.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Pátý ročnj běh.

Swazek třetj.

W Praze, 1832.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. Α. V. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

1. Mrtwé moře.

Od Fr. J. Slámy.

W prwnj knize Mogžjšowě *) čteme, že kde nynj gezero aneb moře mrtwé ležj, tam geště l. 2100. před nar. Páně kragina byla rozkošná, a wšecka gako rág Hospodinůw a gako Egypt (Nylem) swlažowaná. Pět měst stálo w aurodném údolj Siddim, gichž gména podlé též zpráwy gsau: Sodoma, Gomorrha, Seboim, Adama, Bala neb

* Mogžjšuw žiwot se klade wubec na rok 1500. před nar. Páně, Homérůw padá as do l. 980., Herodotuw do l. 444., Diodorůw (ze Sicilie) as do 30. Strabo kwetl asi 50 let po nar. Páně, Tacitus a Plinius teprw okolo 50. l. po nar. P. žiwi byli. Wěk těchto starců, genž nám o moři mrtwém některých zpráw udělugj, widělo mi se třeba uwesti, abychom powažujíce ge wsecky gen gako swětské aneb lidské prameny, stupeň gegich hodnowěrnosti uwážiti mohli. Homér tu stogj arci na prázdnu, nepodáwage, dle mého wědomj, o dotčeném gezeru nižádné zpráwy; aby pak nezabálel, staniž se aspoň uwitelem o nesmjrné wěkowitosti Mogžjšowých zpráw. Gesti Mogžjš, buď si proti tomu cokoli namjtáno, neystarsj až potud známý dégopisec swěta; a zpráwa geho o zniku mrtwého moře gest neybližsj. Žádný národ na swěte neměl tolik přjciny, powěsti staré w neporušenosti ucho-

pozděgi Segor. I lesy tam byly, a w nich mnoho studnic klegowitých neb smolných. Do té kraginy stěhowal se Lot po swáru swých pastýřů s Abrahamowými, a bydlil w Sodomě. *Lidé pak Sodomštj neyhoršj byli a hřjšnj před Hospodinem přjliš; až i hřjch tak se obtjžil, že před Hospodina geho křik doléhal*, a Pán nenaprawitedlnost gegich zkázau, wšem wěkům a pokolenjm wýstražnau, pokutowati ustanowil. — Abraham poznal, gako přjtel Hospodinůw, Sodomě nastáwagjcj saud, a gsa muž podlé srdce Božjho, tedy také neyčistšj láskau k bližnjmu proniknut, nemohl nepřimlauwati se pro sprawedliwé w Sodomě za město celé. Hospodin, pln lásky, slibuge, by deset sprawedliwých w městě bylo, celé Sodomy ušetřiti. Ale nenalezá leč gednoho. „A ten geden,“ dj Stolberg, „gest přjtel Abrahamůw.“

„A Bůh se i na přátely swých miláčkůw (gsauť také dobřj) a na gegich přjmluwu, dokud w hřjšném a smrtedlném těle putugj, djwá; čjm wjce gegich přjmluw šetřj, když geg twářj w twář spatřugj?“ — K Lotu tedy, nechtěge sprawedliwé-

---

wati, a žádný národ ge také tak neporušené neuchowal, gako národ Mogžjšůw. Mezi těmi powěstmi nebylo ale tomu národu žádných swětégsjch nad ony, genž se Abrahama, gegich praotce týkaly. Protož mluwj Mogžjš, byť sw. Pawel ani nebyl napsal: *Πασα γραφη θεοπνευστος*, o mrtwem moři, gako by u něho před geho zkázau, i po zkáze, i mezi dstenjm ohně byl stál; a proto také geho slowa ani odporuými zpráwami, gichž arci na štěstj nenj, nemohla by w pochybnost uwedena býti.

ho s nesprawedliwými zahladiti, poslal Hospodin swé angely, aby geg z města k saudu dozralého wywedli. Péro, třesauc se mi w ruce, nechce značiti ohawnosti, kterauž Sodomité na anděljch, za mládence pokládaných, páchati zamýšleli. Ale slepj na dušjch oslnuli nynj též na těle, aby Lot swé hosty poznal, a ze Sodomy prchnul. A předce, městskému pohodlj giž nawyklý, gen donucen, ba za ruku wyweden, pomstě nešlechetnosti ucházel. Ano choť geho ohlédši se (wrátiwši se) w solný slaup se obrátila.

Když pak slunce wzešlo nad zemj, tedy Hospodin dštil na Sodomu a Gomorrhu sirau a ohněm s nebe, a podwrátil města ta a wšecku wůkol kraginu a wšecky obywatele těch měst, i wšecky wěci zelenagjcj se na zemi. I widěl tedy Abraham údolj Siddim, gako rág Hospodinůw swlažowané Jordánem, widěl také pýřj z něho na druhý den wystupugjcj gako dým z pece, i znal radu Božj o wywrácenj Sodomy.

Takowá gest prwnj zpráwa o dotčeném gezeru. Ohněm nebeským se klegowité studnice, domy ze smolného kamene a zem smolná pod urodnau wrstwj zanjtily, a údolj weškeré, wyhořenjm spodnj wrstwy zapadši, powolilo Jordánskému sléwadlu, menšjmu tam prwé gezeru, se rozšjřiti.

Asi pět set let po Mogžjšowě zpráwě činj kniha Maudrosti *) zmjnku o témž údolj w tato slo-

*) 10, 6. 7.

wa: Maudrost sprawedliwého od hynaucjch bezbožnjkůw wyswobodila utjkagjcjho, *když sestupowal oheň na patero měst, gegichžto nešlechetnosti na oswědčenj geště pozůstáwá zpustlá země kauřjcj se, a časem negistým* *) *owoce magjcj stromowé, a newěřjcj duše* (*ženy Lotowy*) *na památku slaup solný stogjcj.*

Geště o čtyry sta let pozděgi přičjtá prorok Ezechiel **) podwrácenj Sodomy *pýše, sytosti chleba, hognosti, prázdnosti* (zahálce), *a nepodánj ruky nuznému a chudému, tak že* (zbugniwši) *pozdwihla se a činila neprawost před Hospodinem, az gi odňal.* I wyhrožuge Samarii, že podobné *pohaněnj ponese, gako sestra gegj Sodoma.*

Staršj o něco *Jeremiáš* ***) mluwě o zemi Idumegské, dj: „*Budeť země Idumegská pustá, každý, kdož půgde skrze ni, užasne se a sjpěti* (*diwiti se*) *bude nade wšemi ranami gegjmi; gakož podwrácena gest Sodoma a Gomorrha a okolnj města gegj; nebude tam bydliti muž, a nebude přebýwati w nj syn člowěka.*

Samo pak pjsmo sw. nowého zákona na desjti mjstech zmjnku činj o Sodomě, z kterýchž gen slowa sw. Petra ****) zde uwedu: „*Města*

---

*) Nas nebožtjk Procházka, wykladatel pjsem sw., rozumj zde owoce „newyzralé" a pod zralau, na pohledéuj pěkuau slupinau toliko pýřenj magjcj. **) 16. 48. a n. ***) 49. 17, 18. a 50, 39, 40. ****) II. Petr. 2, 6.

Sodomských a Gomorrských (Bůh) w popel obrátiw podwrácenjm potupil, wystawiw ge za wystřjhagjcj přjklad tem, kteřj budau nešlechetne činiti."

Po takowém swědectwj pjsma sw. nemůže prawowěrnému zpráwci dušj, gemuž tjmto ústrogjm (ὀργανον) sám Bůh rozpráwj, nigakž za hřjch ani za powěru pokládáno býti, gestli swé swěřence wyučuge, že mrtwé moře wywrácenjm nešlechetných měst Sodomy a Gomorrhy, skrze nepostředečné wkročenj Božj sprawedlnosti znik a názew wzalo; že gest asi tak weliké, coby čtyry města, z nichž dwě znamenitěgšj welikosti, státi, sebe i hogná stáda žiwiti, mimo to geště dosti znamenité gezero, wypůsobené řekau Jordánem a hornjmi potoky, prostory obgjmati mohly; že se do dneška w geho propastech žiwočistwa buď málo, aneb dokonce žádného nenacházj; že z něho časem wystupugj páry kauři podobné; geho břehy že gsau pusté a holé; Jordán že se doň wléwá, i že roste na bljzku strůmek, nesaucj owoce na pohled krásné, ale chuti nepřjgemné, a nazwjce wnitř spráchniwělé, slowem že celá ta kragina smutné a hrůzyplné stopy Božj sprawedlnosti do dneška swětu na wýstrahu okazuge. — Tak asi může s dobrým swědomjm a bez bázně powěrčiwosti o tom powestném gezeru učiti; an stegně znègjcj zpráwy pocestných, o gegichž hodnowěrnosti nenj proč pochybowati, wšecko potud dotčené (buď že we-

směs z pjsma sw. newzaté) sauhlasně twrdily. Tak asi, pokudž mne dosti wěrná z mládi pamět neklame, o mrtwém moři we škole i w kostele wjm se wyučena býti. A byloliby pak, což proto nepřipauštjm, něco méně důkladného mezi těmi na zpráwách pocestných založenými sadami; bylaliby i powěra — gegjmž ginák wěčným se wyznáwám býti nepřjtelem — zdá se mi předc, že by Čechům tak malé škody přinesla, gako powěra Arabů, že gest w Čechách u sw. Jana pod skalau kámen, genž se pilau řeže (gakož skutečně gest,) gim uškoditi, aneb prospěti může.

Wšak gen až dotud směli duchownj zpráwcowé tak učiti, nebywše lépe poučeni, a tudy také, podlé neylepšjho wědomj gednagjce, swých swědomj neobtěžowali. Nynj to přestáwá. Cestugjcj Angličan Clarke wyprawuge wšecko ginák:

„Mrtwé moře, prý, gest gezero neb kaluha asi tři mjle dlauhá a něco přes dwě široká, njmž řeka Jordán teče. Zatopuge mjsto, kde stály města Sodoma a Gomorrha, o nichž starořecký spisowatel zaznamenal, že třesenjm země a wýrazem podzemnjho ohně, neboli deštěm hořjcj sjry zkázu wzaly. Gezero gest také paměti hodno množstwjm smolné, po něm plowagjcj hořawé látky, genz se Asfalt *) gmenuge, a horkostj podzemnj se wypařiwši, po wodě splýwá.“

---

*) K wuli krátkosti budu tento *Ασφαλτος*, bitumen, Erdharz, neznage lepšjho wýznamu, *smoljnem* gmenowati.

„Na wrchu nám zdálo se moře tak bljzko, že gsme se k němu myslili w krátkém čase dostati. Geště bljže zdála se nám gedna hora na geho západnjm břehu, podobná wrcholi hory Vesuwu, w njž také patrně se rozeznáwal otwor do gegj wnitřnosti. Ale gsauť přes zdánj wzdálené.“ (Ó klamné zdánj! snad i ten zdánliwý otwor sopky byl pauhým klamem? A předce, ačkoli wzdálen, rozeznáwal se otwor patrně. A gak pak se přeswědčil o wzdálenosti? Auzké meze geho cestopisu mu nedowolugj, cestu až k mrtwému moři a kolem něho popsati). „Powětrnost byla welmi čistá a průhledná; ale nespatřili gsme žádný wystupugjcj kauř, gegž mnozj widěti se prawili. Wše wůkol něho byla wznešená welikost; geho welebné wůkolj dobře wyhljžj podlé wyprawowánj nedalekých obywatelů.“ (Tak se posléz p. Clarke ani k moři dobře nepodjwal; ale obrátiw se s wrchu k nedalekým obywatelům, počal z gegich wyprawowánj staw mrtwého moře popisowati! A co mu wyprawowali ti bljzcj sausedé mrtwého moře?) „Chwěli se hrůzau, wyprawugjce o geho klamném lákánj a smrtjcjm účinku. Krásné owoce roste prý po geho březjch, ale gak se ho kdo dotkne, rozpadá se w prach a ošklíwý popel.“ (Tak, co kniha Maudrosti, málo chybj, přede třemi tisjci lety wyprawuge, na to swědčj geště do dneška nedalecj obywatelé mrtwého moře p. Clarkowi, nemagjce za swé wyprawowánj žádného užitku k čekánj, a mohauce se ko-

likrát za žiwobytj swého o prawdě swých slow přeswědčiti.) „Podlé gegich wyprawowánj gest wůkolj geho také nebezpečné skrze potulowánj zborů diwokých laupežnjkůw. — Gen náchylnost k podiwnostem přilhala wšecko to diwné a strašné. Moře to žiwj mjsto domnělé smrtjcj moci miliony ryb, mnoho ptactwa a skořepnj žiwočichy. Owoce, w němž se popel býti udáwá, gest gen pauhý plod přjrody; we wodě geho, gako w giné, wšecko splawné plawe; wše pohraužné tone; geho páry o nic škodněgšj, než gako páry giných gezer. Wůkol něho nesčislných Arabu přebýwá. Cokoli giného, diwného o tom gezeru se wyprawuge, gest pauhau bágkau; žádné tam strašnosti; žádné černé, přjmosražné skály. — Starowěcj národowé to gezero lépe znali, nyněgšj ge teprw poznáwagj.“

Takowá gest zpráwa, giž nám p. Clarke podal, a že se i Čechům dostala, gest wěc slušná, prawdiwost gegj ohledati, abychom wěděli, zdaž pjsma sw., či Clarkowy zpráwy, zmjnjce se o témže gezeru, držeti se máme.

Byloiby sice možno, z wlastnjch slow pana Clarke nedůwodnost geho zpráwy, gak se k nám w českém rauchu dostala, dowoditi. Djwáť se na moře gen s wrchu, nepoznáwá geho wzdálenost, ale znamená tam předc miliony žiwočichů wšelikých, a rozeznáwá patrně otwor sopky na západnjm břehu. Geho očjm se gewj samá krá-

sa, welebnost a úroda, tak že tam nesčislných Arabů žiwo, a bljzcj neb nedalecj obywatelé chwěgj se strachem, když o geho rági gen mluwiti magj. Odkud ten gegich obecný strach? — Neupjramť, že gest we wyprawowánj těch obywatelu mnoho nedůwodného, ale wšecko, co wyprawugj, maně za lež pokládati, gest nemaudrost mudrce nehodná.

A wšak tu se nedá nic z důmyslu (a priori) stawěti. Gen hodnowěrná swědectwj nepodezřelých pocestných mohau okázati, mnoholi má Clarkowo popsánj prawdy; a smjli na nás žádati, abychom wšecky wzácné, a mezi wěřjcjm lidem až potud za prawdiwé uznáwané zpráwy o mrtwém moři za pauhé báchory položili, aneb se spjše o panu Clarkowi domyslili, že mrtwého moře ani bud nespatřil, aneb newra na křesťanstwo, a baže po půwodnosti a zisku, swět wědomě a schwálně obelháwá.

Pan Clarke prawj wýslowně, *že stařj národowé moře mrtwé lépe znali.* Tažme se tedy spisowatelů starých národu, gak dotčené moře za gegich wěku wyhljželo. Ti gsau mu, an se na ně odwoláwá, gistě nepodezřelými swědky, a geho wlastnjm dožádánjm také učitely nyněgšjch národů o tom gezeru. Gim w čele stogj Strabo, bezpochyby onen *starořecký* spisowatel, na něgž spisowatel dotčené zpráwy naráží.

Geho zpráwa znj česky, podlé wýkladu

wšemožně wěrného takto: „Gezero *Sirbonis* *) gest welmi weliké, tak že geho obgem někteřj na tisjc honů (ϛαδιον) kladau. Ležj podlé břehu morského něco přes dwě stě honů na dýlku, a gakkoli přehluboké gest, *nemůže se w něm nižádný potápeč pro tjži wody potopiti; an tonuw po pupek, čerstwě nad wodu splýwá.* Gest pln smoljnu, kterýž se w neurčitých časjch a s sikotem, podobným waru horké wody w kotli, z wnitřnj hlubiny gezera wyřinuge. An se to děge, klene se takměř wnitřnj hladina wody, berauc na se podobu wypauklau. Mimo toto (smolné klj) wystupuge množstwj popelnjch částeček u welkém kauři, gichž sice u wystupowánj nelze spatřiti, nicméně tjm se předc obgewugj, že na střjbrné, měděné a na každé, wygma zlatau, uhlazené nádobě se usazugjce, gi zrezugj. — An nádoby sem přinášené přirozený lesk tratj, znamenagj tudy pogezernj obywatelé, že čas prýštěnj smoljnu nastáwá, a chystagj se k tomu cjli na pramicjch z prautj spletených geg lowiti. Nenjť smoljn wlastně nic giného, leč zemnj hmota, horkem wyškwařená, genž řjdne a se rozsazuge, pozděgi ale chladem gezernj wody opět se w pewné a spogité tělo sesazuge, odkudž

*) Zde se dopauštj Strabo nesmjrného omylu, směnjw gezero Sirbonis, kteréž před časy propuklinau mezi Ostrakinau a horau Kasickau do středozemnjho moře teklo, s daleko známěgšjm mořem mrtwým.

nemůže ginák, leč ostřjm zděláwán býti. Tato pewná hmota pak (dle wodnj powahy, o kteréž gsme giž podotkli) splýwá na swrchku gezera, načež gj sobě obywatelé, kolik gen mohau, slowugj."

„Tolik můžeme o powaze smoljnu řjci. Posidonius wyprawuge, že prý gsau obywatelé pogezernj tak powěrčiwj, zažehnáwánjm a čarám odannj lidé, že moče a giných smrdutých tekutin užjwagj, gimiž tekutý smoljn, aby se usadil, kropj, a teprw pozděgi geg zděláwagj. Gestli gen moč přirozené sjly k tomu ssedánj do se nemá, gakož wjdáme, že se u některých lidj kameny w mázdrách usazugj a zlatokrásnjk (χρυσωκαλλη) z moče pacholat se hotowj. Že se pak smoljn zrowna w středu gezera prýštj, děge se welmi přirozeně; an se wrchowiště a plnost smoljnu práwě w středu nalezá. Poněwadž se ale prauděnj ohně w gezeru dle neurčeného geště řádu stáwá, wyplýwáť, že i wyřinowánj smoljnu bez řádu a w neurčitých dobách státi se musj."

„Widjť se pak z mnoha známek, že gest celá ta prostora walnému podzemnjmu ohni wysazena. Wedlé Moasady se okazugj některé drsnaté, zcela opálené skály; na mnoha giných mjstech widěti ohněm wypálené slůge; země naskrz twaru popelnjho, skály skrápagjcj smolau; wařjcj potoky, gegichž nesnesitedlný puch giž zdaleka cjtiti, a semotam po různu stogjcj spustlé dědiny (městečka,) tak že se člowěk gen s těžkostj udržj

neuwěřiti tomu, co se od pogezernjch obywatelů wyprawuge. Stáloť, prý, w okresu gezernjm třinácte měst, gegichž hlawau Sodoma, kteráž, gakž se z gegjch pozůstalých sutin geště poznáwá, asi šedesát honů w obgemu měla. Na to, prý, nastalo zemětřesenj, a praudowé podzemnjho ohně, wařjcj wody, sjry a smoly náhle wyraziwše způsobili nynějšj gezero; města ale buď že se propadly, aneb obywatelu, kolik gich uprchnauti mohlo, zbawená pustly. Eratosthenes se domnjwá ginák. Má za to, že celá ta kragina gediné weliké gezero býwalo, gehož weliká část nenáhlým wywyšowánjm půdy (nad wodau) w pewnau zemi se proměnila, a tudiž že gen malé gezero ostalo."

Zde gsau wšecka slowa Strabonowa o mrtwém moři. Nestranný čtenář nechť sám rozhodne, dalekoli zpráwě Clarkowě přegj aneb odporugj: gá ale dage tomuto Řeku za odstaupenau, uwedu nynj Latinjka, o něco staršjho, a sice *Diodora Sicilianského*, aby cokoli o gezeru slaném wj, upřjmně powěděl.

Pilný tento Sicilian wyprawuge w swé druhé knize w 29. oddělenj, přisedw na Araby, o mrtwém moři takto: „Magjt (Arabowé Nabategštj) také gezero, genž smolju plodj, z kteréhož welkých požitků těžj. Gezero to gest asi pět set honů dlauhé a šedesát široké. Woda geho gest smrdutá a hořká, tak sice, že ač se do něho weliký počet řek (potoků?) wléwá, gegichžto

wody gsau wýborné, předc geho smrdutý puch wšecky nakazj, a *rybičky aniž giného žiwočicha wodnjho se tam newidj.* Každým rokem splýwá smoljn po wrchu gezera w obgemu dwau aneb třj giter. Onen obgem nazýwagj *turem* (býkem) a tento *teletem.* Tato smolná po wodě splýwagjcj hmota wyhljžj z daleka gako ostrow. Předzwjdáť se wjc než na dwadcet dnj, že se počne smoljn prýštěti, neboť wystupugj na kolik honů kolem gezera hustj wýparowé, genž zlato, střjbro a měď kalj. A wšak wrátj se těm kowům opět lesk, gak mile se smoljn rozptýlj. *Ginákt gsau mjsta pogezernj welmi nezdrawá, i lidé tamnj churawi gsau akrátkého wěku.*" — Srownáwá se tento starý swědek s p. Clarkem? — A w stegný smysl mluwj mezi starci také *Soljn Josef, Galien* i *Dioskorides*, gichž slownj swědectwj uwáděti i zbytečno i nepřjgemno. Gedinému *Tacitowi* dowolme geště promluwiti (C. Corn. Taciti historia lib. V. de rebus judaicis.):

„Jordán se do moře newléwá; ale proplynuw bez ugmy dwě gezera, w třetjm wázne. Gest to gezero *nesmjrného obgemu,* *) téměř moři podobné, chuti hnusněgšj (porušněgšj), **) zápachem pro obywately obtjžným až umrtwugjcj. ***) Žádný wjtr ge nezčeřj, a ryb ani ptactwa wodám uwyklého netrpj. ****) Negisté wo-

*) Immenso ambitu. **) sapore corruptior. ***) pestifer. ****) Neque pisces aut suetas aquis volucres patitur.

dy *) zdržugj cokoli se na ně uwrhne gako pewná zem. Plawci i neplawci se gimi nazdwihugj. Gistými časy wywrhne smoljn, gehož lowenj, gako wšem umám, zkušenost wyučila. Splýwáť tato dle přirozené powahy černá tekutina, bywši kropenjm octa shnětěna, giž rukau polapiwše, kteřj od toho gsau, na loď wlekau, kamž bez přispěnj lidského wtéká, dokud se neodštěpj. Aniž může železem, aneb mědj rozkolena býti . . . Tak stařj spisowatelé: ale znatelowé mjsta prawj, že se splýwagjcj smolné hmoty rukau k břehu pudj a táhnau, a gak mile na horké zemi a na slunci oschly, sekerami a kljny gako trámy a skály rozkolugj. Nedaleko odtud luhy gsau, kteréž prý, gindy úrodné a obýwané, udeřenjm hromowých blesků **) shořely. Až podnes trwagj, prý, toho stopy, a zem ***) plodnost potratila. Neboť wše, buďže planě zrostlo, aneb se rukau sjlo; buďto byliny něžné (tráwa), aneb kwjtkowé, gak mile k obyčegné zralosti dospěge, zčerná a w niweč gako prach trauchniwj. ****) Gá připauštěge ochotně, že ta powěstná města ohněm s nebe wyhořela, tušjm též, že se wýparem gezernjm země mořj; wzduch

*) W mém wydánj stogj incertum unde — i nebál gsem se chybiti, čta za Stolbergem, incertae undae. **) Fulminum jactu arsisse. ***) specie solita (podlé Stolberga) suše wybljžegjc — speciem in solitam. gakž se obycegně stáwá? ****) cuncta atra et inania velut in cinerem vanescunt.

w oparu rozlitý rušj, a tudy stébelnj požitkowé i podzimnj owoce trauchniwj; an prst i obloha ge hubj."

Aby se byl p. Clarke nadál, gak mu ti z hrobu wywolanj swědkowé mluwiti budau, zdaž by se byl opowážil na ně se odwoláwati? Zdaž tu nenj w nowé lži postjžen, že totiž těch starců gaktě žiw w rukau neměl? A předce se osměluge — gaká opowážliwost! těch poctiwých, dáwno na prawdě Božj postawených mužů nepokogiti, a na potwrzenj swé zpráwy, gen aby lehkowěrných snáz oklamal, gegich wážnosti užjwati. — Plinius mladšj wyprawuge o owoci nám Čechům pod gménem Sodomských gablek též známém, že na oko pěkně wyhljžegjc, na dotknutj w popel se rozpadá. (Stolbergs Geschichte I. Thl. S. 99.)

Tuto gsem uwedl swědky, kterýchž sobě p. Clarke sám žádal. Mrtwi gsauce a na řjgi kritického mudrctwj netrpjce, aniž zas powěrčiwostj mnjšskau nepáchnauce, w podezřelost strannosti gistě skrze mrtwé moře newběhnau, a gsauce w rukau učeného swěta, wšudy se před saud postawj, aniž mne kde ze zlomyslného ginačenj swého smyslu winiti budau.

Po wěku těchto pohanských spisowatelů stalo se mrtwé moře swětu daleko důležitěgšjm, než gest kdy před tjm býwalo; a bylo by to oprawdu mezi diwy k počjtánj, aby hned za prwnjch křesťanstwj wěků gezero to od wěřjcjch i

newěřjcjch stegnau pilnostj ohledáwáno nebylo; aneb aby se nám zpráw o tak důležitých wěcech nemělo dostáwati, nimiž pohané při weliké lhostegnosti celého toho předmětu oplýwali. — Protož gako Jan Zlatoustý bez bázně w Homilijch swých na mrtwé moře w bljzkém Byzantu se odwoláwal: tak mjwala křesťanská Ewropa i po wšecky pozděgšj wěky mnohé zwědače těchto stop Božj sprawedlnosti, dostáwagjc od nich wezdy nowých o staré prawdě swědectwj. — Wěci důležitost tomu chce, abychom i těchto hlasy wyslechli.

Zpráwu Mandiwillowu Čechům z geho cesty kolem swěta dosti známau, pominu, a gen wyprawowánj oněch katoljků uwedu, gežto i Protestanté uwáděgj, ne žeby takowj byli wjry hodněgšj, ale že gsau k důkazu mé nestrannosti méně podezřelj. Wšecky pak ge nalezám giž swedené w spisu p. Rosenmüllera, *) pustě z nich neyprwé k slowu *Thevenota*, genž dj: „Žádný druh ryb se w tom gezeru nedržj, pro neobyčegnau slanost geho wody, kteráž, dotknem-li se gj, gako oheň pálj. Doplugj-li někdy ryby z řeky Jordánu tak hluboko, rychle se obrátiwše, proti wodě plowau; pakli ale předc některé prudkostj wody do gezera se wpudj, na mjstě pole-

*) Das alte und neue Morgenland, oder Erläuterungen der heiligen Schrift von E. F. K. Rosenmüller Dr. der Theol. und der morgenländischen Litteratur, Professor zu Leipzig 1818.

kagj. Na tři hodiny w okolj (netušjm, že by myslil okolj celého gezera) nenj půdy wzdělané, nýbrž gest s solj a popelem smjchána. Slowem, dlužnoť wěřiti, že na této gindy přerozkošné kragině zlořečenj Božj těžce ležj.“ Thevenots Reisen 1. Band S. 194.

Předůležitau zpráwu nám ale uděluge cti a wjry hodný *Arvieux* z roku 1660. Pátrage po sutinách pohořelých měst, přišel s Araby k mrtwému moři. An tito hlubokost wod kopjmi okaušeli, gel on se swau družinau až k samému mjstu. I nalezl, že se w obgemu dwau set střewjců skutečně sutiny as tři střewjce nad wodau okazowaly. Sestáwaly pak tyto zřiceniny ze spálené morské pěny (Bimsstein,) genž se trolila. Arvieux se také domnjwal řadu slaupů rozeznáwati, kteřjž gsauce w kolmé postawě potopeni, zdáli se gindy chrámowu báni snášeti. Bodnuw do gednoho z nich nožem, odlomil kus a wzal s sebau. Bylť wně bjlý, wnitř černý a uhle křehčegšj. Našel také černé lesknaucj se kamenj, genž třeno, nepřjgemně páchnulo. — Merkwürdige Nachrichten, 2 Bände. (Že tyto Arvieuxem ohledané sutiny i w dáwnowěkosti za ostatky propadlého Pětiměstj pokládány byly, widěti z Tacita i Josefa Flavia, ač proto negistjm, že gsau to skutečně tyto zřiceniny.)

Volney dj w swém cestopisu do Sirie a Egypta (1. B. S. 239.): „Smolnj gezero gest w celé Palestině gedinké, kdež nižádného žiwočicha aniž

rostliny k nalezenj nenj. Newidj se ani zelenosti na geho březjch, ani plowánj ryb w geho wodách. Mezi bágky ale náležj ona powjdka, že by puch wůkol něho tak smrdutý a gedowatý byl, žeby přes ně žádný pták beze škody letěti nemohl. Wjdagjť se nad njm wlaštowky pro wodu ljtati, giž w zobáčku k stawěnj hnizd nosj. Prawá přjčina, proč se ani rostliny ani zwjřete w geho wůkolj nedržj, záležj w ostrosti a slanosti geho wody, w čemže morskau wodu dalece přewýšuge. I země kolem něho gest takowauto ostrau solj obtěžkána, a protož žádných rostlin ploditi nemůze. Sám wzduch pogjmage tuto sůl, a přes to množstwj sjrných a smolných částeček, k žiwenj rostlin neprospjwá, *a odtud pocházj onen pohled wěčné smrti, genž celé gezero obklopuge.* Ginákť ale wody geho slizowité negsau, nýbrž gasné, a gakož při ustawičném rozsazowánj soli ginák nelze, také neshnilné. Půwod této kopaniny nenj těžko wypátrati, neboť na gihozápadnjm břehu gsau solnj doly. Nalezáť se na těch březjch také zemnj smůla, kusowé sjry a gistý druh smrdjků (Stinksteine), genž třeni nepřjgemně páchnau, gako smoljn hořj, gako bjlý alabastr wyhladiti a k dláždění dworů užjwati se dagj.“

Tak sauhlasně mluwj pocestnj, kteréž pan Rosenmüller w dotčené knize uwedl. Nebylot by gim proti panu Clarkowi zagisté žádného wjce swědka třeba připogiti. Než prawda a nábožen-

stwj welj, aby z gegich sad, kde to možno, nic w pochybnosti nezůstalo. Protož uwedu geště gedno swědectwj, kteréž pro důstognost a znamenitost osoby, která ge skládá, pro wěk, w kterém se skládá, pro swau na každau částku důležité wěci se wztahugjcj obšjrnost a pro přjgemný sloh celým práwem k našj otázce za klassické může powažowáno býti. Gestiť to býwalý ministr francauzský, učenců tamnjch veterán, dekan Pařjžské Akademie, nám geště spoluwěký a swým osudem i duchem w Ewropě na slowo wzatý *p. Frant. Chateaubriand.*

Giž w swém krásném spisu *Mučedlnjci,* aneb *wjtězstwj křesť. náboženstwj,* *) — gegž, o by některý zaswěcenec Musy křesťanské i nám Čechům podal! — w III. djlku w knize 19., str. 177. pěkně na powahy mrtwého moře naráž. A wšak odstupiž! z básnj, buď že sebe wjc na prawdě spolehlých, swědectwj čerpati. — Pan Chateaubriand se wydal na cestu do zasljbené země 13. Čerwence l. P. 1806., a nawštjwil w prwnj polowici měsjce Řjgna také mrtwé moře, byw s swau družinau od Betlehemitů wyprowázen, aby laupežnými Beduiny obrán nebyl. Nynj geg samého nechám mluwiti, gak se w swém cestopisu **) II. Djl. str. 173. a násled. wygádřuge:

---

*) Les Martyrs ou le Triomphe de la religion Chrétienne par Chateaubriand. Vienne chez Schræmbl 1818.

**) Itinéraire de Paris a Jerusalem et de Jerusalem a Paris

„— — Konečně gsme přigeli k poslednj řadě hor, genž údolj Jordánské na západ*) wěnčj. Slunce bylo západu bljzko, i sestaupili gsme, aby sobě koně odpočinuli, a gá pozorowal zatjm gezero, údolj a řeku. Gestli řeč o údolj, představugeme sobě wezdy údolj buď wzdělané, buď newzdělané. Na wzdělaném widěti obilj, stáda a dědiny; newzdělané ukazuge aspoň byliny a háge; a geli dokonce zwlaženo řekau, mjwá řeka okliky, a wrchowé, genž údolj twořj, mjwagj křiwotiny a záhyby, gakowážto wýhljdka naše oči přjgemně bawj. Tu ale zhola nic takowého. Gestiť si třeba představiti dwa dlauhé řetězy hor, genž stegnoběžně bez zahnutj a bez křiwého wýpuku od seweru k gihu se táhnau. Řetěz na wýchodu, nazwán pohořj Arabské, gest wyššj. Gest to wýhljdka z opodálj na osm i deset hodin (lieux); řekl by člowěk, že gest to wysoká, kolmá zeď, twarem i barwau tmawoblankétnau hoře Jura naskrze podobná. Nerozeznáwá se na gegjm čeřeně žádného wrcholu, ba ani neymenšjho hrbu, toliko nepatrné zahnutj gest zde onde znamenati, gakoby se byla ruka maljřowa, genž tuto rownowážnau linii na obloze táhla, mjsty zatřásla.“

---

par F. A. de Chateaubriand, tome deuxieme. Paris Le Normand 1811.

*) Na té straně, kde p. Clarke otwor sopky patrně rozeznáwal.

„Řetěz západnj náležj k pohořj Palestinskému. Nižšj a křiwěgšj než řetěz na wýchodu, lišj se od něho také swau přjrodau. Předstawuge ohromné swaly křjdy a pjsku, gežto se brzo swazkům zbraně, brzo šatu wypauchle prostřenému a polnjm stanům, stawěným na kragi rowiny, podobagj. Se strany Arabie gsau na proti tomu skály černé, genž swé stjny na wodách mrtwého moře po dýlce prostjragj. *Ani neymenšj nebeský ptáček nenašel by na těchto skalách pýřinka trávy k swé potrawě.**) *Wšecko tam gewj wlast lidu zawrženého; uše se zdá wzdychati nad hrůzau a krwe przněnjm, z něhož Ammon a Moab byli gsau pošli.*

Udolj, těma dwěma řetězy hor zakljčené okazuge půdu *dnu morskému podobnau, z něhož wody dáwno wyprchly;* břehy solné nádobu wyschlau, pjščiny mowité a gako wlnami zorané. *Zde onde rostau bjdně chatrnj stromjskowé (arbustes) na této žiwota zbawené půdě. Gich ljstky obaluge sůl, žiwiwši ge dřjw, a gich kůra chutná i páchne kauřem.* Mjsto wsj znamenati zřiceniny několika wjžek. Středem údolj wleče se řeka bez barwy, waljc se bezděky k tomu mořiwému gezeru, genž gi pohlcuge. Běh gegj středem pjsku gen wrbjm a třtinami, genž gi obrubugj, se rozeznáwá. W tom třtj krege se

*) Le plus petit oiseau du ciel ne trouveroit pas dans ces rochers un brin d' herbe pour se nourir.

Arab, aby na pocestného wyskočil a geg olaupil. Takowá gsau ta požehnánjm i klatbau nebes powěstná mjsta. Řeka ta slowe Jordán, a gezero moře mrtwé. Zdáť se krásné, ale nešlechetná města, gež w swém lůnu chowá, gakoby geho wlny byla otráwila. *Pusté geho propasti nemohau žádné žigjcj bytnosti žiwiti.**) *Loď geho wlny nikdý netlačila,* **) *geho rowné břehy nemagj ptáka, ani stromu ani zelenosti, a woda geho, nesmjrně hořká, gest tak těžká, že nj neybauřliwěgšj wětrowé sotwa pohnau.*" ***) Nynj rozpráwj náš cestopis o citech, gacjž pautnjka w Palestině a w gegjch pustinách pogjmagj, což zde, gakož k wěci nesměřugjcj, pominu.

„Sesli gsme s wrchu hory, chtjce na břehu mrtwého moře noclehowati, a pak se obrátiti k Jordánu. An gsme do údolj wcházeli, sestaupli se naši průwodci těsně; Betlehemité chystali ručnice, předcházegjce nás welmi opatrně. Nacházeliť gsme se na cestě Arabů z pauště, kteřj sbjragjce sůl u gezera, *nelitostnau půtku s pocestnými prowozugj.* Mrawy Beduinů se počjnagj pro ustawičný obchod s Turky a Ewropčany gina-

---

*) Tu klade pocestný náš poznamenánj následugjcj: „Držjm se obecného mjněnj. Uwidj se, že *snad* základu dost nemá." Nepřeswědčil se pak p. Chateaubriand očitě o neprawdě horennjho mjsta.

**) Tacitus činj zmjnku o lodi, a wsak patrno, že se mýlj.

***) Son eau, d'une amertume affreuse, est si pesante, que les vents les plus impétueux peuvent a peine la soulever.

čiti. Dáwagjt swé dcery i manželky przniti, a škrtj pocestnjka, na gehož toliko olaupenj gindy přestáwali. Tak gsme po dwě hodiny s bambitkau w ruce, gako w zemi nepřátelské kráčeli, gedauce mezi pjsčitými náspy podlé rozpuklin, genž se na zemi, wypálené slunečnými paprsky, způsobily. Solná kůra kryla pjsek, wyhljžegjc gako zasněžené pole, z něhož některý zkřehlý chrust černě čnj.

„*Náhle stogjme u gezera; prawjm náhle, neboť gsem se ho domnjwal geště zdálen býti.* Ani šplýchánj, ani chládek newěštil bljzkau wodu. Břeh, kamenjm zawalený, byl horký, wody se nehýbaly; *a na pobřezj nic než samá smrt.*“

„Giž byla čirá noc. Prwnj, co sstaupiw s koně gsem činil, bylo, že gsem wstaupil do moře, brodě se w něm až po kolena, nabraw si wody do ust. Ale nelze gj w ustech podržeti. Gegj slanost gest mnohem wětšj, než wody morské, a na rtech působj gako silné rozsazenj kamence (ledku.) Boty mé sotwa oschlé byly pokryté solj. Naše oděwy, klobauky a ruce byly tauže kopaninau méně třj hodin wesměs obtjženy.“

„O půl noci gsem *slyšel gakýs šplunot nad gezerem. Betlehemité prawili,* že gsau to témowé rybiček, wyhazugjcjch se na pobřežj. Toť by se wůbec přigatému domněnj, že moře mrtwé žádné žiwé bytosti neplodj, protiwilo. Pockocke, byw Jerusalémě, slyšel, že geden missionář ryby w smolném gezeru widěl. Hasselquist a Maun-

drell nalezli na břehu skořepiny. P. Sætzen, genž podnes w Arabii cestuge, nezhljdnul w mrtwém moři ani hlemegždů, ani rakowic, a wšak několik plžů předc tam našel.“

„Pockocke rozlaučil láhwici wody téhož moře. R. 1778. obnowiwše p. p. Lavoisier, Macquer a Sage tutéž lučbu, shledali, že setnjř té wody 46 lb. a 6 uncj soli držj, a sice 6 lb. a 4 unce obyčegné morské soli, a 38 lb. 2 unce oné, genž na dnu moře k nalezenj. Posledně opakowal p. Gordon tuto zkaušku w Londyně, a okázal, že gest tjže wody sladké k oné mrtwého moře w stegném poměru, gako 1,000 : 1,211; potwrdiw, že w nj i lidé, plowati neuměgjcj, splýwagj. Týž Gordon o nj prawj, že gest dokonale prozračná, držjc w sobě dle swětloznanstwj kysljk morský a kysljk sjrný; že w nj nenj nic zápalného, že solj morskau nenj napuštěna, a barwy že neměnj, gako barwina Lakmus. Rozlaučená gewj následugjcj prwky w tomto směru:

Teplého solnjho kysljku	3,920
Magnesie	10,246
Drsljku	10,360
Teplého sjřičnjku . . .	0,054
wesměs	24,580 na 100.

Tyto ginorodé prwky činj wodu o čtwrtinu těžšj, když auplně wyschnau: wysušené ale gen na 180°, podlé teploměru Fahrenheitowa téměř o polowic, totiž na stu o 41.

„Gá mám (pořád p. Chateubriand) nádobu plechowau, kterauž gsem sám w mrtwém moři naplnil; geště gsem gi neotewřel, ale podlé tjže a šplýchánj mysljm, že se tekutina o něco změnila. Mé předsewzetj bylo, podlé nawrženj Pockocka, nasaditi do nj malé morské ryby, a zkusiti, mohau-li w nj žjti. Ale zábawy giné mi nedaly toto předsewzetj dosti záhy wywésti, a nynj se bogjm, že bude pozdě.“

„Měsjc wycházege we dwě hodiny s půl noci, způsobil wětřjk, ale neochladil wzduchu, toliko gezerem trochu pohnul. Wlny obtjžené solj spadly brzo pro swau wáhu, a sotwa že o břeh zapláchly. Truchliwý zwuk wyšel z gezera smrti, gakoby dušené wzdychánj lidu w geho wodách pohlceného.“

„Rannj záře zaswitala na pohořj Arabském zrowna proti nám. Gezero i údolj se podiwnau barwau oljcily; a wšak i tato skwostná barwa slaužila gen k progewenj wnitřnj spausty.“

„Powěstné gezero, genž prostoru Sodomy a Gomorrhy zaléwá, slowe w Pjsmě sw. moře *Mrtwé* aneb *Solné*, u Řeků a Latinjků *Smolné*, Arabům *Almotanah* a *Bahar Lot*, Turkům *Ula Degnisi*. *Gá nemohu přiswědčiti oněm, kteřj se domnjwagj, že mrtwé moře nic giného nenj, než ohniwý gjcen sopky. Widěl gsem Vesuv, Sofatoru, horu nowau w gezeru Fusinském, Pik mezi horami Azorskými, Mamelisu, bljzkau Karthaga, wyhaslé sopky w Auver-*

gni; wšude gsem znamenal stegné wlastnosti, totiž: wrchy w podobé nálewky (trichtýře), láwu a popel, cjmž se aučinek ohně nedal neuznati. Naproti tomu gest gezero mrtwé dosti dlauhé, na způsob luku skřiwené, obkljčené dwěma řetězy wrchů, genž k sobě žádné přjbuznosti twarem ni stegnorodau hmotau negewj. Nespogugj se také na chobotjch gezera, nýbrž nepřestáwagjce s gedné strany obrubowati údolj Jordánské, až po samé Tiberiadské gezero se bljžj; s druhé ale strany rozstupugjce se, w pjsku Yemenském gižně se tratj. Prawdať, že se tam smoljn, teplé wody a kamenj kostjkowé (fosfornj) na pohořj Arabském nalezagj, ale na pohořj Judském ničehož gsem neznamenal. Než přjtomnost teplých wod, sjry a smoljnu nestačj k dokázánj býwalé sopky. Těchto slow, tušjm, gest dosti, že se strany měst w propasti pohlcených zcela pjsma swatého držjm, aniž přjrodoskum na pomoc newolage. Neboť drže se widy prof. Michaelisa a maudrého Büschinga, můžeť i přjrodoskum bez ubljženj náboženstwj k wyswětlenj truchliwé zkázy zločinných měst slaužiti. Sodoma stála na smolné wrstwě, gakž se to ze swědectwj Mogžjšowa a Josefowa widj, genž w údolj Siddim o smolných studnicjch mluwj. Blesk hromowý *) zapálil propast, a města se prowalila do podzemnj-

*) Ale hromowý blesk do těles elektrických, gako gest smůla, — nebige.

ho ohně. Pan Malte Brun se domnjwá — a to důmyslně — že byly města Sodoma a Gomorrha stawěny z kamene smolného, a tak že se ohněm s nebe zňaly.“

„Jakub Cerbus poznamenal, že se do toho gezera sedm welikých potoků wléwá. Z toho saudil Reland, že se to moře podzemnjmi průlewy zbytku swých wod zhostuge; i Sandy se toho domýšlj. A wšak za našich dnů se tato myšlénka opauštj, a to wyšetřenjm Doktora Halleyho o wýparu, což také Shaw připauštj, počjtage, že se Jordánem denně asi šest milionů a osmdesát tisjc tun wody do toho gezera wléwá, nebera k tomu wodu řeky Arnonu a sedmera giných potoků.“

„Ginj diwowé, powjdanj o mrtwém moři, po přjsné zkaušce zmizeli. Wjt se giž, že tam tělesa pewná podlé zákonu swé a těch wod tjže splýwagj, a se potápěgj. Smrtjcj wýparowé, genž, prý, z lůna gezera wystupugj, zřjdli giž na pauhý silný zápach po moři, na kauř, genž wywrhowánj smoljnu aneb předcházj neb následuge, a na mlhu oprawdu nezdrawau, gakož do se žádná zdrawoty nemá. — — — Dowolj-li Turci někdy tomu, aby se některá loď z Jafy k mrtwému moři plawila, mohlyť by se na tom gezeru gistě podiwné wěci obgewiti. *Stařj to moře lépe znali*) než my,*

---

*) Nezda-li se, gako by Clarke tento cestopis také někdy byl w ruce měl, a naň si, pjše swau nowau knihu, byl zpomenul? —

gakž se to Aristotelem dokázati může. Takéť staré mapy geho twar daleko lépe značj."

„Celé gezero až potud nikdo geště neobešel, leč Daniel kněz ze sw. Saby. Naw nám zachowal wyprawowánj tohoto samotáře w následugjcjch slowjch: Že gest mrtwé moře na swém chobotě gako we dwé rozděleno, a že gest tam cesta, do kteréž se může aspoň w létě gen do půl holemu přebřésti; že se tam země nawýšuge, ohražugjc giné malé gezero podoby kulaté aneb spjš wegčité, zakljčené rowinau a wrchy solnjmi; w geho pak okolj (toho chobotu) že přebýwá Arabů bez počtu. Niebur totéž wyprawuge. Až dostaneme cestopis p. Sætzena, nabudeme bez pochyby lepšjho swětla."

„Nenjť snad žádného čtenáře, kterýby nebyl o powěstném stromě Sodomském slyšel mluwiti. Rodj, prý, owoce na oko přjgemné, ale hořké a plné popele. Tacitus, Josef, Foulcher, roku 1100. de Chartres činj o tom stromu neyprw zmjnku. Od toho času mnozj wyprawowánj Foulcherowo twrdj, mnozj zawrhugj. Amman se snažj ten uzel na způsob Alexandrůw rozwázati, a popisuge týž strom gako trnj. Rostlinozpytec Haselquist nepokládá Sodomské gablko za žádné štěpné aneb keřnj owoce, alebrž za plod slunečného citronjka."

„Nacházjť se ho, prawj, množstwj u Jericha w údolj Jordánském a w sausedstwj mrtwého moře. Prawda, že gest často plné prachu, než to se

stáwá, gen když se do plodu zahryže hmyz (tenthredo,) kterýž celý wnitřek w prach obrátj, a gen kůži w celosti nechá, barwě ničjm neubljžiw.“

„Kdožby, mage zřenj k Haselquistu a geště wětšj k Linnéowi, tuto otázku za nerozhodnutau držeti se opowážil? A předc geště rozhodnuta nenj. Pan Sætzen, nikoli nemaudrý, a přes to neypozdněgšj pocestný, an se geště w Arabii zdržuge, nesnášj se s Haselquistem o slunečný citronjk, a tušj za dobrau přjčinau, že geště w saustawnjch rostlinářjch s prawým gablkem Sodomským seznámeni negsme.“

„I byli gsem nemálo zaražen, domnjwage se, že i gá owoce tak hledaného gsem našel. Strůmek ten roste wšudy na dwě i tři mjle wůkol ústj Jordánského. Gest trnowitý, listy geho úzké a tenaunké; podobá se welmi keři Ammanem popsanému; owoce geho má podlé barwy i twaru podobu malého egyptského citrona. Newyzralé býwá plno slané a ostře stahugjcj šťáwy; uschši dá sjmě nacernalé, popeli podobné a chuti hořkého pepře. Šest gsem gich sčesal, a geště z nich čtyry dobře zachowalé mám, genž owšem pozornosti rostlinozpytců zasluhugj.“

„Celé dwě hodiny gsem stráwil, procházege se na břehu moře mrtwého. Chtěl gsem widěti mjsto, kde Jordán do gezera padá. — — Nenadále se Betlehemité zastawili, okazugjce rukau na dnu rokle něgakau wěc, giž gsem prwé nepozorowal. Nemoha sobě wymysliti, coby to

bylo, znamenal gsem toliko gakýs pohybugjcj se pjsek na nepohybné zemi. I přibljžil gsem se k tomu podiwnému předmětu, a — widjm žlutau řeku, kterauž bylo těžko od pjsku gegjch dwau břehů rozeznati. To byl Jordán! Nemohuť wyslowiti, co gsem při spatřenj Jordánu pocjtil. Připomjnal mně powěstnau starowěkost a neyspanilegšj gméno, gež kdy básně neysljčněgšj lidské paměti swěřiti mohly. Geho břehowé mně představowali diwadlo zázraků mého náboženstwj. Palestina gest ta gedinká země na swětě, genž pocestnému děginy lidské i wěci nebeské připomjná."

Až potud mluwil náš důstogný pocestný. Že mu potřebných známostj k wyšetřenj mrtwého moře nechybělo, dokazuge, tušjm, celé geho wyprawowánj. Že hlawy powěrčiwé nenj, swědčj geho učenost, wěk a zem, w kteréž pjše, a mimo to i geho mocná obrana swobody tisku, kterauž na se minulých let až i nemilost francauzského dworu uwalil; že přepatých předsudků gest prázden, okazuge wolnost, kterau se w domněnj giných podáwá; za wěrnost geho ale ručj nábožná mysl, genž z celého wyprawowánj gasně wyswitá. Co se pak mého přeloženj týká, wědomě gsem z geho slow ničehož nezginačil; ničehož, pokud smyslu dostjhnauti bylo, cokoli se mrtwého moře a geho powah dotýká, newypustil, nedbage, zdaž mne aneb panu Clarkowi to swědčj, a gistě žádným giným úmyslem celé toto pogednánj psáti gsem nezačal, než aby prawda, gsauc

zkalena, opět swětla a předešlé sjly nabyla. I mohuť tedy, sebraw hlasy wšech až potud uwedených swědků, směle o mrtwém moři i sám smeyšleti, i giným za historickau prawdu podáwati:

A. Mrtwé moře nenj kaluha gen asi tři mjle dlauhá a něco přes dwě široká. Na takowéť by nikdý pět měst a ještě gezero znamenité státi nemohlo. Nenjť ještě twar a welikost dotčeného gezera až potud ani na mapách ani w cestopisech dokonale wyznačen; an se potud obogj nikdý měřecky, ale toliko na pohled udáwalo: a wšak proto se předc neyspjše neprawdě wyhneme, když zpráwau páně Clarkowau, gakožto patrně podezřelau slušně pohrdnuwše, na sauhlasném swědectwj ostatnjch pocestných přestaneme, a geho welikost asi *na dwanáct zeměpisných mil delky a na tři mjle šjřky* udáme. Na takowé ale prostoře mohla se i řeka Jordán se sedmi hornjmi potoky do walněgšjho gezera wléwati — ne wšak na té, kterau se panu Clarkowi zdálo widěti — i pět měst státi a se žiwiti, zwlášť když powážjme, že wšecka kragina wůkol Jordánu, dřjw než Hospodin Sodomu a Gomorrhu zkazil, až k Segor swlažowána byla gako rág Hospodinůw. Tak wěrnost Pjsma sw. a celá zpráwa o záhubě často gmenowaných měst pochybnostem a podezřelosti se nepodá.

B. Řeka Jordán njm neteče, ale chřadnauc giž bljzko něho, gsauci pjskem dušena,

w něm s ginými hornjmi potoky dokonce umjrá. Mysljwalo se, že se geho zbytečná woda w pjsku aneb tagnými podzemnjmi průduchy tratj; ale po wyšetřenj množstwj wýparu, genž se tam tak dobře, gako u welikém oceanu stáwá, ano škwařenjm smoljnu wjce geště se rozmnožuge, ustaupilo se odtéj domněnky. Poněwadž pak wody tohoto gezera mnohými čpawými částkami gsau naplněny, nelzeť ginák, než že w čas prýštěnj smoljnu celý opar welmi nezdrawau párau obtjžen býti musj. Gindy, an wody tyto k swlažowánj luk rozwáděny byly, musel gegich přjtok do gezera znamenitě umenšen býti.

C. Náramná slanost tjž wody tak znamenitě rozmnožuge, že w nj každý žiwočich, kterýžby w sladkých a morských wodách utonul, splýwá; ne pak kowy, aneb kterákoli tělesa, nemohaucj nj podlé zákona přjtažliwosti nadržena býti.

D. Tau slanostj a tjžj se děge, že *w něm žiwočichů aneb dokonce nežige, aneb tak po řjdku a gen w gistých časjch, a to pauze buď bljzko austj Jordánu, buď k gihu w gezeru malém*, že pro těch několik snad rybiček, rakowic aneb wlaštowek, gezero to tak málo mořem žiwým slauti zasluhuge, gako sutiny našich hradů českých pro nawštěwowánj některých hostj, neb pro přistawenau k nim budku některého uhljře, lidnatými slauti mohau. Chowagjc tedy w swém lůnu pět měst, gichž lidé neyhoršj a hřjšnj před

Hospodinem přjliš, stud a wšecken mrawný cit s sebe složiwše, poslušnost k wrchnjm, ctnost i wšelikau šlechetnost umrtwili; netrpjc pro slanost žádného cizjho žiwočicha na žiwě, a swých snad gen po řjdku aneb nic nemagjc; a udawugjc požeradlem swým i Jordán i giné žiwé wody, a hubjc solnými wýpary i chudé rostlinky, genž se na geho břehu popjnagj: nemůž giště whodněgsjm gménem, leč *mrtwým* mořem nazwáno býti.

E. Wůkolj moře mrtwého gest, podlé sauhlasného swědectwj pocestných, *chudé a bjdné, a gewj do dneška patrné stopy Božjho zlořečenj.* Wygjmámť gediný geho chobot k gihu, kde podlé zpráwy samotáře Daniele, a wůkolj bljzko ústj Jordánu, kdež wedlé zpráwy p. Chateaubrianda některé stopy žiwota, a zwlášť na poslednjm mjstě prostřed pustiny hágek tamarinů a bawlnjků byl k spatřenj. Protož možno, že k gihu Arabowé bydlj. Clarke ale ať to s prawdau porowná, andj, že geho welebné wůkolj dobře wyhljžj, a wše kolem něho že gest wznešená welikost.

Nemůžeť se přjdatku, welebné wůkolj, při mrtwém moři, leč w tom rozumu připustiti, w kterémž i sama hrůza a strašliwost černo-siwých mračen *welebná* sluge; an tak na naše city dotjrá, že chwěgjce a třesauce se djme: Hrozné a předc welebné gest toto diwadlo! To gest ale wýstřednj aneb excentrická Welebnost, a o takowau se s panem Clarkem u mrtwého moře rádi snášjme. Nenjť možno takowé zřetedlné stopy

Božj sprawedlnosti prohljžeti a hlasitě nezwolati: Weliký gsi, ó Hospodine, w lásce a dobrotě k sprawedliwému; ale weliký gsi také, a nenj slabosti aniž měké rozmařilosti při tobě, w trestu a pokutách nesprawedliwého. Kdo tě pro twau dobrotu a lásku nemiluge, tu se tě naučj báti pro přjsnost.

F. Mezi horami wůkolnjmi, spoléhage w tom cele na swědectwj pana Chateaubrianda, nenj žádné, *genž by obyčegný sopkám twar prozrazowala*, a pročež také neymenšj nenj přjčiny, abychom se při podwrácenj nešlechetných měst od prosté zpráwy Pjsma sw. uchylowali, a k domněnkám Strabonowým o zemětřesenj aneb zasoptěnj láwau utjkali. Arciť by ani tjm prst Božj při tom podiwném úkazu wyhostěn nebyl, a wšak padli bychom na těžkosti w té celé zpráwě, s kterými by co zápasiti bylo. A proč bychom takowých těžkostj měli připauštěti? Snad k wůli mudrckému prawidlu, wyňatému ze zkušenosti o přjrodnjch zákonech, že se přjroda wšudy stegným prawidlem sprawuge? Než přjroda nenj Bůh; přjroda wlaštowku může upowinniti, aby gen dle gednoho řádu, gak gj Bůh welel, hnjzdo swé wezdy stawěla: a ten Bůh, genž přjrodě zákony dáwá, a sám w sobě neyswobodněgšj gest podstatau, genž člowěku giž částku té swobody uděliw gednu a tu též wěc na rozličný způsob wywoditi dowoluge, ten Bůh gistě pro úzkoprsé zkušenj někte-

rého mudrce nezadá swobodu, gednati gednák po přirozené a postředečnj, gednák nadpřirozené a nepostředečnj cestě.

Uhágiw pak bohomluwec nepostředečné wkročenj Božj při podwrácenj dotčených měst, i podiwné zachowánj stop geho pokutugjcj sprawedlnosti po tolik tisjc let: nepauštj se do pátránj cest, po kterých a gak Hospodin, gakožto pán přjrody i gegjch zákonů, swůg nález nad křikem k němu wystupugjcjm wygewil, aniž ohledáwá powahu ohně, kterýmž se Sodoma zanjtila a w prohlubeň sobě kopanau swalila. Ať si bylo giž pod Sodomau gezero, ať si oheň w Pjsmě sw. elektrické blesky strašliwého oblaku znamená, genž sršjce na Sodomu a gegj okolj tamnj, smoljn a snad i domy z takowého kamenj stawěné zanjtily, — což welmi pochybno; ať konečně, gak se ginj domnjwagj, a což slowům sw. Pjsma neywjce swědčj, celý opar nad údoljm Siddim se zapálil, *) zanjcenjm totiž oleg- ných a giných sjrných částek, gichž se w podobném údolj walně wypařowati musj, a tjm ať pramenowé smoljnu se zegmuwše i podzemnj wrstwy smolné zapálili — to wšecko a giná těm podobná bádánj zanechá bohomluwec milerád

*) Tito poslednj uwáděgj přjklady sjrných a ohniwých destů, mezi ginými také onen, w němž u pobřežj nowé Anglie r. 1781., 24. Čerwence na loď hořawá látka spadla, kterauž plawci uhasiti nemohauce, kleštěmi s lodě shoditi museli.

přjrodozpytcům na wyšetřenau: gen když i tito gemu se neopowážj do geho okresu nepřátelsky sáhati, geg úžiti, a kde prst neymaudřegšj podstaty za samými swatými přjčinami gednal, aneb gedná, tam slepau náhodu a sebe samu neznagjcj přjhodu strkati; aneb dokonce wěřjcj lid opowážliwými lžemi w pochybnost a negistotu u náboženstwj — geho w těchto přesmutných dnech gediného pokladu a bohatstwj — swáděti.

Rowněž tak se nechci w půtku pauštěti o Sodomské gablko, gakožto o wěc náboženstwj našemu — pokud dle p. Chateaubrianda owoce z knihy Maudrosti negistým časem nešené bez toho wywráceno býti nemůže — welmi lhostegnau. Tušjmť pak sám pro sebe, že nám saustaw p. ritjře Linné geště wšecky w Palestině rostaucj byliny nepodal, že tedy Sodomské gablko, gak se pan Sætzen domnjwá, docela giný druh rostlinstwa znamená, než které pod tjm gménem znáti se domnjwáme; a že Plinius giný plod mjnj, a týž plod žeť i pozdněgšj pocestnj spatřiti mohli. Že geg wšickni nespatřili, stalo se nepochybně tjm, že w rozličných časjch léta, a snad i na rozličných mjstech toto moře spatřili: odkudž by as neysnáze někteřj gegich odporowé o tamnjch žiwočišjch a neživočišjch, o škodliwém a méně škodliwém wýparu přátelsky urownáni býti mohli. Že z těchto ku porownánj připuštěných cestopisů zpráwu pana doktora Clarka wyhražugi, gest samo sebau patrno.

2. O weliké ceně božského zgewenj.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

Zgewené náboženstwj se ginák *wjra* gmenuge. Neb wěřjme wlastně to, což pro wýpowěď a swědectwj giného pokládáme za prawé; zgewené náboženstwj ale gestiť wšecko to, což sám Bůh wypowěděl, oznámil a prawdau býti oswědčil, a což předně a hlawně pro neomylná slowa geho za prawé držjme. Objectum materiale fidei est, quidquid a Deo revelatum est; formale ejus objectum est prima veritas revelans, seu infallibile Dei testimonium. Quærenti enim, cur aliquid credatur fide divina, responderi debet: Quia Deus, qui est prima veritas, hoc revelavit, seu brevius: Quia Deus dixit. (Joann. Taberna Theol. Moral. P. I. Tract. V, c. 5.) Stál-liby kdo na tom, že swětlo rozumu gest paprsek nesmjrného swětla Božjho, že k nám Bůh i přirozeným umem mluwj, a že následowně i přirozené náboženstwj božským gest zgewenjm: tedy pro uwarowánj wšelikých zmatků, různic a půtek přirozené náboženstwj přirozeným se gmenug zgewenjm; to ale náboženstwj, kteréž Božjm stogj swědectwjm, zwáno buď wyššj neb nadpřirozené zgewenj, čili wjra slowem Božjm stwrzená. Přirozené náboženstwj spoléhá na wnitřnjch, z rozumu tekaucjch důwodech; zgewené ale gediným, zewnitřnjm důwodem stogj, gmenowitě tjmto: „Bůh prawj, že to gest prawda; Bůh

welj, bychom to drželi za prawé.“ Že pak zgewené náboženstwj k neywětšjm zřj dobroděgným skutkům Božjm, a *že přewelikau má do sebe cenu*: snadno mi lze dokázati.

1. *Přirozené náboženstwj božským zgewenjm se neporážj, nýbrž zwelebuge.* Co rozum, sám sobě ostawený, prawým býti poznáwá: tomu Bůh nikoli odporen býti nemůže, anť se nikdý gedna prawda druhé neprotiwj. Čemuž nás Bůh přirozeným swětlem rozumu učj: toho poskytowánjm nadpřirozeného swětla, a obzwláštnjm k nám mluwě způsobem, nikoli newyprázdňuge. Neb tjmto způsobem by gednau rukau bral, což nám druhau podáwá, a takby cos zbytečného a nemaudrého činil, což naň nikoli nepřipadá. Nenjť o tom žádné pochybnosti, ráčj-li nám Bůh zgewenjm swým k ctnému a blahodárnému žiwotu slaužiti, že swědectwj geho i na přirozené náboženstwj se wznášj, a nezamjtá ge, nýbrž statnosti a wáhy mu přidáwá. Přirozené náboženstwj w zgeweném gest zahrnuto, a kdo se k zgewenému wiue, tjm samým i přirozené w lepšjm a dokonalegšjm způsobu usazuge w duši swé.

2. *Přirozené náboženstwj nemůže dobročinné moci swé plně prowoditi.* Mnohému dobrému owšemť učj. Předkládá zagisté, že gest Bůh neywyššj, sama sebau stogjcj bytnost, kteráž wšecku pomyšlenau maudrost, dobrotu, moc a blahost w sobě zawjrá. Předkládá, že Bůh we-

škeren swět stwořil, zachowáwá a zprawuge, že wšecko k rozkošnému bytj učinil a wede, a že w djlech swěta nad zemj našj nesčjslnj žigj tworowé, daleko rozumněgšj, lepšj, mocněgšj a blahoslaweněgšj, nežli člowěk gest a býti může. Předkládá nám hlawnj stránky lidského blaha, gakož i walné množstwj prawidel dobrého žiwobytj. Předkládá nám, že šlechetnostj žiwota každý neyplatněgi pečuge o wlastnj swé dobré. Předkládá posléze, že smrt člowěka nic nenj giného, než temné odsud překročenj na giný swět, by tam na wznešeněgšjch stupněch tělesných a duševných mocnostj žiw byl na wěky. A wšak ty a takowé prawdy wrozeným swětlem rozumu od málo kterého člowěka w plnosti a čistotě swé znáti se dagj. Neb lidé wětšjm djlem k ničemu tak málo času, chuti a způsobnosti nemagj, gako k rozumowánj a hlubokému zpytowánj. Měl-liby každý gediné toho se držeti, což wlastnjma očima spatřuge: gistěby mnohý bez Boha byl žiw, ctnosti se wšeligak cizil, a druhdy w utrpenjch swých wšj zbawen byl útěchy; mnohý pak po wšecken čas žiwota swého w trapné by trwal negistotě, a sem i tam se kolácel na mysli swé. Dostalo-liby se učeným zpytatelům a hlubokomyslným mudrcům, přirozené náboženstwj až hned i na neywyššj stupeň dokonalosti postawiti: byliby gediné oni sami wědomostj tauto opatřeni, ginj lidé by ale málo z toho měli užitku. Newěděliby, což učenj smyslj, a kdyby se gim to oznámilo, alespoňby

důwodné toho wědomosti nenabyli, poněwadžby prawost a wáhu předložených sobě důwodů poznati, a obyčegem učených důwody a odwody wésti nemohli. Chtěli-liby se slowem učených wázati, učených, o nichž wědj, že často sami sobě wstupugj na odpor, a kruté spolu boge wedau: náboženstwj gegich by potřebné pewnosti nemělo, a mnohýby každým zmjtán byl wětrem učenj. Ale wšak dobře znameneyme, že přirozené náboženstwj i od slowutných mudrců, gimž neswjtila weliká pochodně božského zgewenj, nikoli plně a čisté předkládáno nebylo, nébrž že o Bohu, o nesmrtedlnosti duše lidské, o stawu člowěka na wěčnosti, o rozličných ctnostech a neprawostech gednák bludně smeyšleli, gednák těch tak důležitých wěcj powrchnj toliko měli wědomost, a gako w mlhách a w mracjch ge spatřowali. Plutarch, Cicero, Seneka a ginj řečtj a řjmštj mudrcowé o neyhlawněgšjch wěcech w spisech swých gednagjce, skoro nic zagisto netwrdj, nébrž wšecko obyčegem pochybugjcjch, a toliko zdánj swá pronášegjcjch lidj předkládagj. O Bohu nesmyslj, gak náležj, dostogně, a o wěčném trwánj duše lidské gednák pochybugj, gednák mu zgewně odpjragj. Nebyloť gim dokonale známo, w čemby prawá ctnosti powaha záležela; a protož Stoikowé nečitedlnost hlásali, Epikuregštj pak opatrnau tělesnost. Mnozj zákonodárcowé dowolowali laučenj manželů, weřegné smilstwj, otroctwj a prodáwánj a mučenj otroků. Negeden u-

čený w tom stál domněnj, že dowoleno gest, wražd u nad sebau páchati, opjgeti se, tělesného puzenj krom manželstwj kogiti, a nepřátel krutě pronásledowati. Pohanštj národowé mrzké modloslužbě byli oddáni, hanebným bohům hanebně slaužjce. Negeden národ lidského masa požjwal, a modlám i lidi obětowal. Negeden národ mnohoženstwj, upalowánj žen, ukrutné s přemoženými nepřátely nakládánj, a podobné welmi zlé obyčege za dowolené a slušné pokládal. — Božské zgewenj těm a takowým bludům wycházj wstřjc, zrak umu našeho ostřj, a hotowé prawdy nám předkládá, gichž pak bezpečně zpytowati můžeme.

3. Zgewenj božské by welikým zůstalo dobrodinjm, kdyby třebas gen přirozenému náboženstwj bylo podporau, a to, což wýtečný, w plné mjře dokonalosti stogjcj rozum poznati může, stwrzowalo. *A wšak přirozené náboženstwj, byť i ode wšech lidj w plnosti a čistotě swé poznáno, a božským swědectwjm upewněno bylo, předceby k ctnému a blahoslaweném u žiwobytj dokonale nepostačowalo.* Neb i neybystřegšj a neyschopněgšj rozum člowěka tak gest obmezen, že nikoli wšecko postihnauti nemůže. Obmezen-li gest rozum angelů, a nikoliwěk takowý, gakýž gest um Božj: rozum lidský owsem tjm obmezeněgšj gest. Nemohlť nám Bůh dáti rozum, wšecky prawdy chápagjcj, z té samé maudré přjčiny, z kteréž gedněm wjce, druhým

méně důmyslnosti a wtipu udjlj. Co se giž tkne náboženských učenj, přirozený rozum w skutku mnohým wěcem neučj, na gegichžto známosti srdci lidskému mnoho záležj. Neučj, kdoby byl neomylným náboženských wěcj učitelem, a kteráby kniha náboženská wšecky giné knihy předčila; neučj dokonale, gakbychom o Bohu, té newyzpytatedlné bytnosti, smýšleti měli, a gacjby obrazowé wlastnosti božské neylépe wygasňowali; neučj, zdaliby se w Bohu nalezaly něgaké osoby, ne bytnostj, ale dobrodinnými skutky od sebe rozdjlné; neučj, coby bylo wlastnjm půwodem hřjšnosti a pocházegjcj odtud bjdy našj; neučj, zdaliby wyššj tworowé Božj s námi lidmi w rozkošnau uwedeni byli čelednost, gak nám gsau ku prospěchu, a zdali se wšickni w půwodnj mjře dokonalosti udrželi, a odpadli-li od Boha, zdali zhaubným působenjm swým i nás se dotýkagj; neučj, gakby člowěk Boha, hřjchy uraženého, opět mohl smjřiti, a sprawedlnosti geho učiniti zadost; neučj, zdaliby Bůh wyslýchal prosby, gež zbožné srdce k trůnu geho posjlá; neučj, zdali pokolenj lidské na wyššj stupně dokonalosti se wypjná, čili w gednostegném způsobu dokonalosti zůstáwá; neučj, zdali se gednau dowjme, gak wšickni lidé zde obcowali, a že gim gak odplata, tak i trestowé sprawedliwě a podlé zaslaženj byli odměřeni; neučj plně a dokonale, w gakém stawu po swém odsud odchodu žiwi budeme, a zdali my zemřelým, a zemřelj nám spomá-

hati mohau; neučj w nižádném přjkladu wysost wšj mrawnj lidské dobroty; neučj, kterýby způsob úcty Božj sám w sobě byl neylepšj; neučj, bylo-liby dowoleno, rozlučowati manželstwj, a kdy bychom powinni byli, žiwot naložiti pro dobré obecné; neučj, nalezagj-li se něgacj pramenowé, z nichž se zwláštnj Božj milosti k poswěcenj a spasenj dušj našich prýštěgj. Ty a takowé wěci, gegichžto známost k ctnému a utěšenému žiwotu welice gest prospěšna, o kterýchž ale rozum, sám sobě ostawený, pro swau mdlobu, wětšjm djlem, neb docela mlčj, nám Bůh zauplna oznámiti může w zgewenj swém. Kam nepostačuge přirozený rozum náš; co i neydůmyslněgšj mudřec nadarmo zpytuge: to nám powědjti může Bůh; toho dobrau wědomost i neysprostěgšj člowěk slowem Božjm nabyti může.

4. *Zgewené náboženstwj* ale netoliko pro hogný swůg obsah a tagemné, rozum přesáhagjcj prawdy, nýbrž *i pro welikau působjcj moc swau za neydražšj gmjno buď poklad.* — Gak mile slyšjme, že swrchowaný pán nebe a země k lidstwu ráčil mluwiti: wšecko hned naše zřenj k tomu se obracj. Dychtiwě taužjme zwěděti, které učenj wyšlo z ust Božjch; a hlásá-li se nám, s pilným pozorem ge poslaucháme, a pečliwě chowáme w schránce paměti swé. — Bůh gest swrchowaná maudrost, swatost a láska. Cokoliwěk mluwj, wše gest swatá, neomylná prawda. Gakož on sám w sobě gest neydokonalegšj: tak též i to,

což mluwiti ráčj, gest neyweyš dokonalé, a protož welmi aučinliwě progjmá wšecky duševné moci naše. — Ostýcháme-li se w pochybnost bráti to, což maudrý něgaký, ctný a důstogný muž pronášj: gakžbychom o tom, což sám Bůh pronášj, i w neymenšjm pochybowati mohli? Kdybychom i na wýpowědi wěčné prawdy bezpečně spoléhnauti nemohli: čj slowo by pak wjru u nás nalézti mohlo? Rukogemstwj Božj samo gedino wjce wážj, a daleko gest mocněgšj, než sto giných ostrowtipných a z hluboka dobytých prokazů a důwodů. Máme-li plnau gistotu, že to neb ono powěděl Bůh: darmo mudráci tomu na odpor mluwj, a wšj swau krasomluwnostj, a wšemi gakkoli strogenými řečmi žádného z nás nerozpáčegj, žádného nezwiklagj, žádnému božské prawdy ze srdce newylaudj. Srdce naše welmi nebezpečný gest mudrák, a druhdy přerádo proti prawdě se gežj, a nj pohrdá. Ale wšak poddáwá se, a tratj pýchu, tratj moc a ochotenstwj k odpornému odmlauwánj, zřegmo-li gest, že to, což mu nenj wděk, Bohem gest wyřčeno, Bohem weleno a ustanoweno. O prawosti náboženských učenj wždy máme býti neypewněgi přeswědčeni, poněwadž k tomu měřj, by úmysly a skutky naše zprawowaly, a k plněnj wšeho dobrého horliwosti, w připadagjcjch pak lopotách a utrpenjch žiwota útěchy nám dáwaly. Gižť pak powrchu ležj, že nás w zachowáwánj gich nic tak upewniti nemůže, gako pomyšlenj, že to wšecko sám stwoři-

tel, sám půwod wšj maudrosti a prawdy neomylným slowem swým potwrdil a zpečetil. — W přirozeném náboženstwj každá prawda obzwláštnjmi duwody se prokazuge, důwody, kteřjž nesnadně se dagj pochopiti, a pro množstwj swé w paměti se nedržj. W zgeweném náboženstwj ale gediným důwodem, swětlým, pochopitedlným a mocným, totiž rukogemstwjm Neywyššjho, wšecky napořád prawdy přepewně stogj. — Lidská řeč často chladné necháwá srdce naše: Božj slowo ale gest gako padagjcj oheň; lidské slowo nenj wždy s to, by twrdé srdce naše oblomilo: Božj slowo co břitký meč ge protýká; lidské slowo nemůže wždy spokogiti srdce bolestj sauženého: Božj slowo mu wždy dráhně potěchy dodáwá, a sladkau naděgj ge posiluge. — Neyposléze s wšemožnau snahau se warugeme zlého, wjme-li, že Bohem gest zakázáno, a s neunawenau horliwostj chceme a působjme dobré, gisto-li gest, že Bohem gest weleno. Nespoléháme na zápowědi a přjkazy wlastnjho rozumu; nedůwěřugeme se mrawnjm prawidlům, od lidj předloženým; nedbáme na rady i maudrých a přjzniwě nám nakloněných lidj; negsau nám k mysli zákonowé lidské wrchnosti. An ale Bůh mluwj, wšemocný wšeho swěta pán, w gehož ruce gest každý twor, a genž musj trestati, kdož nestřehau welemaudrých a wšeswatých geho welenj: bogjme se, býti neposlušnými, a wěrně stogjme w powinnostech swých.

5. Nikdo pak se nedomnjwey, *žeby zgewené náboženstwj gen sprostým lidem slaužilo, a ne tolikéž učeným.* Sprostj, neučenj lidé, gsauce nezpůsobni k rozgjmánj, a nemagjce ostrého wtipu, cwičného saudu a hogné zásoby wšelikého uměnj, nemohau wstřjc wycházeti wšelikému poblauzenj, a snadno přeškodnými powěrami nakwašeni býwagj. Pokud náboženské smysly swé na rozumowánj stawj, neb na wážnosti učených zpytatelů: nikdý negsau gisti, že w prawdě gsau postaweni, a protož také náboženstwj swého bez tesknosti a s plným srdce poklidem se držeti nemohau. Toliko učenj Bohem zgeweného snadno chápagj, pewně se ho držj, a plného upokogenj srdce nacházegj u wjře swé. Gimi tedy owšem zgeweného náboženstwj obzwláštně gest potřebj. Ale i učeněgšjm lidem zgewenj Božj welice prospjwá. K nemalému gim slaužj potěšenj a užitku, widj-li, že to, což přemyšlowánjm nalezli, božským swědectwjm gest doljčeno. Znagjce prawdy, swrchowanau maudrostj předložené, i přirozeným umem ge skaumati mohau, a wšeliké gich přemýšlenj ljp se daří. Čjm kdo gest wzdělaněgšjho ducha, tjm patrněgšj mu gsau meze rozumu, a tjm žádostiwěgi taužj po známosti téhož, což sic důležito, ale nad přirozenau schopnost geho gest. Zgewenj Božj učených lidj od wysokomyslnosti odwodj, a w potřebné cwičj pokoře. Kdo neylepšj wědomosti swé z wlastnj schránky rozumu swého čerpá,

snadno se gme wypjnati w mysli swé. Stawj-li wšak weškeré náboženské wěděnj swoge na slowo Božj: njžj se w srdci swém, a Bohu powinnau wzdáwá čest. Zgewené náboženstwj sprostým i učeným společné, w prospěšnau ge uwozuge rownost, a swazkem obapolnj lásky ge wjže. Známoť posléze, že i neyučeněgšj lidé wždy předce gen lidmi zůstáwagj, že druhdy wšecka gich učenost zpupnému wzpjránj náružiwostj odolati nemůže, a že toliko slowo Božj na přjmé cestě a w přjslušné kázni ge zdržuge.

6. Aniž kdo namjtey, *žeby nás zgewenj Božj od užjwánj rozumu odwádělo.* — Newěřjt slepě, kdo zgeweného se držj náboženstwj. Nebo swědectwj Božj neysilněgšj gest důkaz prawdy; kdo ale na silné důwody stawj wěřenj swoge: gasně zjrá očima mysli swé, a uwyká, žádnému newěřiti, leč wjry hodnému, a bez silných důwodů nic nemjti za prawé. Rozumně-li sobě počjná, kdož lecos ne pro wnitřnj důwody, nébrž pro swědectwj wážných mudrců za prawé držj: zagisté ten, kdož na Božjm swědectwj zakládá wjru swau, nižádnau ginau měrau rozumněgi gednati nemůže. — K poznánj té předůležité prawdy, že se Bůh w skutku zgewil, a že to neb ono učenj w skutku božským gest wýrokem, žádný nepřicházj, leč gediné kdož napjná wšecku možnost rozumu swého, a w dlauhé a snažné se dáwá přemyšlowánj. Když se

pak giž ugistil, že Bůh nadpřirozené swětlo lidstwu rozswjtil, a že to neb ono učenj w skutku Bohem gest oswědčeno: tedy mu opět přemýšleti gest, gakby zgeweného učenj k dobrým úmyslům a činům, a ku potěšenj srdce swého upotřebowati měl. Může nad to wýše i ginák geště rozumu swého užjwati, pokud k tomu času, chuti a způsobnosti má. Může totiž prawdy, i rozumem stižitedlné i Bohem zgewené, gako wšecky giné přirozené prawdy, bedliwě zpytowati; ty ale, kteréž přesáhagj pochopenj rozumu našeho, může aspoň s ginými prawdami rownati, a při tom spolu k tomu prohljdati, že se s nižádnau ginau prawdau nepotýkagj, a že owšem gsau nad rozum, nikoli ale proti rozumu. Může konečně od každé zgewené prawdy pochopenj a přjčinu bráti ku wšelikým rozgjmónjm, to gest, může z učenj Bohem oswědčeného, uwyklým zpusobem rozumowánj, giné prospěšné prawdy wywinowati. Z toho gest zřegmo, že zgewenj Božj užjwánj rozumu netoliko nic nepřekážj, alebrž wolněgšj mu průchod činj, a k němu wzbuzuge. Toliko té při tom opatrnosti gest potřebj, abychom o náboženských wěcech rozumugjce, nezatemňowali swědectwj Božjho, a aby nám gediný důwod, gmenowitě ten: „To powěděl Bůh,“ wjce platil, než wšickni ginj z rozumu wywáženj. K tomu též při tom bud prohlédáno, abychom zgewných učenj pro gegich tagemnau a rozumu nepostižitedlnau stránku nezamjta-

li, a nedáwali gim cizj smysl, wlastnj gegich přirozenost měnjcj. Kdo nikdý zgewených prawd nedokazuge wlastnjm gegich důwodem, totiž tjm, že w skutku wyšly z ust Božjch; kdo gich wždy toliko z rozumu wážj, a nedagj-li se rozumowánjm nalezti, podlé ljbosti swé wykládá, a tak dlauho krautj a přetwořuge, až mezi nimi a pauze přirozenými prawdami žádný neostáwá rozdjl: ten wlastně pohrdá božským zgewenjm, a w přirozené náboženstwj ge proměňuge. Prawj-li pak, že přigjmá božského zgewenj: tedy sám sobě gest na odpor, takowému zgewenj mjsta dáwage, kteréž wlastně nic nezgewuge. Ten a takowý gest z počtu oněch, kteřjž se we školách rationalisté gmenugj, a nikoli w tom neblaudj, že rozumu užjwagj, nébrž že ho zle a nemotorně užjwagj.

7. Ani posléze tjm cena zgeweného náboženstwj se neumenšuge, *že ge mnohý učený zamítá, a negeden pronárod až posawád geho nenj powědom.* Neb mnozj z učených, náramnau magjce w srdci swém pýchu, nechtěgj poznati ohrady rozumu swého, nechtěgj wěřiti, což wšickni ginj lidé wěřj, nechtěgj se od Boha ginau než přirozenau a obecnj cestau učiti. Obohacugj sice přirozené náboženstwj, a dokonalegšj způsob mu dáwagj, nežli mělo za času Sokratesa neb Cicerona: ale berau to utěšené swětlo z božského zgewenj, darmo se pak honosjce, že se wylilo z wlastnjho rozumu gegich. Pakli

kdo z učených, ač prázden gest zawilé pýchy a nesličných úmyslů, nicméně pohrdá božským zgewenjm: nesuďmež z toho, žeby zgewená wjra nebyla welmi užitečna, nýbrž že se onen učený mýlj, a sice w hlawnj stránce lidského uměnj že nenj dosti oswjcen. Školská učenost mnohdy gest kal, a negednoho giž na mysli schwátila, a wšecky giskry zdrawého rozumu udusila. Mýljť se i neydůwtipněgšj člowěk, stogj-li w tom domněnj, že přirozené náboženstwj samo w sobě dosti gest dokonalé; že nic wjce nepozůstáwá, cožby nám Bůh zgewiti mohl; žeby nám Bůh raděgi byl dal dokonalegšj rozum, než obzwláštnj zgewenj; že se zgewená wjra po celém okrsku země rozšjřiti nedá, ba že pro temnost swau ani rozumjna býti nemůže. Mýlj se i neyučeněgšj mužowé, na tom-li stogj, že wšeliké powěry, nemotornosti, zlé obyčege a hřjchy, mezi wyznawači zgewené wjry se nacházegjcj, w zgewené wjře magj kořeny swé, a že naopak přirozené náboženstwj nic zlého a newhodného s sebau nenese. Mýlj se i méně učený, proto-li zawrhuge zgewené náboženstwj, že mnohý pohan, zprawuge se přirozeným swětlem rozumu, znamenitě byl ctným a blahým člowěkem. Neb powážitiby měl, že welebjce dobročinnosti zgewenj Božjho, neprawjme, žeby rozumenstwj nic neprospjwalo; mělby tolikéž posauditi, žeby se byl ten, kdož se zdokonalil swětlem rozumu, swětlem zgewené wjry dogista na wyššj stupeň

dokonalosti wynesl. — Že posléze božské zgewenj až posawád nenj rozšjřeno po wšech swěta wlastech, nemůže nám býti diwno. Nebo Bůh znenáhla wycházeti dáwá slunce prawdy swé, znenáhla pronárody země zwelebuge, a z maudrých přjčin weliká dobrodinj některým toliko lidem prokazowati ráčj. Což se až posud nestalo, w prodleném čase státi se může, a gistě se gednau stane. Dobře wšak znameneyme, že toliko prawé božské zgewenj po wšj zemi nenj rozšjřeno, že ale předce wšickni národowé na něgaké božské zgewenj okazugj. Neb cokoli o Bohu, o budaucjm žiwotu a o giných wěcech za prawé držj, nestawjť toho na důwody z rozumu wywážené, nýbrž na swědectwj Bohem wynešené. Nikdeť nepanuge pauhé přirozené náboženstwj, nébrž wšickni národowé twrdj, že což wěřj, Bohem gim bylo zgeweno. Gakýmby práwem náboženstwj swé za božské zgewenj pokládali, newidj se mi skaumati: to ale mlčenjm pominauti nemohu, žeby se lidé wůbec na zgewenj božské neodwoláwali, kdyby w skutku weliká nebyla cena geho. Maudrý a dobrotiwý Bůh by gistě nedopustil, by wšickni wšech wěků národowé o zgewené wjře wysoce smeyšleli, kdyby w skutku prospěšna nebyla. Pakli i ona náboženstwj, kteráž w negedné stránce patrně bludná gsau, předce s něgakým užitkem se pokládagj za zgewenj Božj: tedy prawé a čisté zgewenj božské na neyweyš gest spasitedlno.

3. Opatrnost pastýře duchownjho wzhledem poslednj wůle čili pořjzenj nemocného.

Od Dra. Josefa Liboslawa Zieglera,
děkana Chrudjmského.

K zamezenj neswornosti, omylů, nenáwisti, různic, rozepřj a i škodliwých saudů, kteréž w rodině powstáwagj, pakli nemocný nespořádaw swé mohowitosti umře, pastýř duchownj nebezpečně nemocného, nezpomene-li sám, 1) k časnému wyhotowenj kšaftu powzbudj, djlem proto, aby nemocný prodléwánjm nepozbyl potřebné paměti a sjly, djlem aby se pobožnému a spasitedlnému rozgjmánj bez překážky a wýtržnosti oddati mohl. Si morbus gravior, vel cum periculo fuerit, ægroto suadeat, ut dum integra mente est, rem suam omnem recte constituat, & testamentum faciat. (Rituale Romanum, Tit. V. cap. IV. §. 16.)

Důležitau powinnost kšaftu připomjná duchownj nemocnému 2) se wšj opatrnostj a šetrnostj, aby ho, mluwě o nestálosti žiwota, škodliwě nepoděsil, a tjm uzdrawenj neobtjžil, alebrž zbawuge ho strašného předsudku, gakoby smrt po kšaftu tjm gistěgi následowala.

Nakloniw ho k dobrému aumyslu, wede ho 3) k powinnostem sprawedlnosti, lásky a slušnosti, gichžto při kšaftu bedliw býti má. Napomjná ho, aby zaprawil, komu co dlužen, — si quid

habet alienum, restituat, (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.); nahradil, čjm komu ukřiwdil, pod něgakau zámjnkau zadost učinil, čjm komu w tagnosti zawázán, má-li snad děti nemanželské, aby na ně pamatowal; čjm kdo chudšj, přjbuzněgšj, hodněgšj a zaslaužilegšj, aby se mu tjm autrpněgšjm a dobročiuněgšjm prokázal, zwláště pak aby nuzným přátelům a wěrným služebnjkům aučinliwau lásku odkazem progewil. Této powinnosti wýslowně učj pjsmo swaté. Sirach dj (XIV, 13.): „Dřjwe nežbys žiwot dokonal, učiň dobře přjteli, a podlé možnosti swé podey ruku, a dey gemu.“ Swatý Pawel pak w 1. epištole k Timoteowi V, 8. pjše: „Gestli kdo o swé, a zwláště o domácj péče nemá, zapřel wjry, a gest horšj, než newěřjcj.“ Prawdu tuto uznali též pohané, mezi nimiž se progewil Seneka (L. 2. epist. 78.): „Uti cœna peracta reliquiæ circumstantibus dividuntur, sic peracta vita aliquid porrigitur his, qui totius vitæ ministri fuissent.“

4) Mjnj-li nemocný část swé mohowitosti za spasenj duše swé na mše swaté odkázati, kteréžby se djlem po geho smrti odslaužily, djlem weyročně četly, neodporuge duchownj geho nábožnému citu a swobodné wůli, an se pauhowolnost směgjcjch se dědiců za dědictwj sebe wýnosněgšj málo kdy pobožnau památkau odměnj. „Kdo shromažďuge s ugmau duše swé, (prawj Sirach XIV, 4.) shromažďuge giným, a w statku geho budau ginj rozkoš prowozowati.“ Založenj wey-

ročnjch mšj swatých obnowuge pobožnau památku zakladatelowu, kteráž ginák se zwukem zwonů po pohřbu pomine, a dopomáhá mnohému zpráwci duchownjmu skrowně nadanému k pohodlněgšjmu wyniknutj počestných potřeb, gež dobromyslným a uznalým osadnjkům powážiti slušj; neboť „kdo boguge kdy (ptá se učitel národů 1. Kor. IX, 7.) swým nákladem? kdo štěpuge winici, a owoce gegjho negj? aneb kdo pase stádo, a mléka od stáda negj?“ — Ad remedium animæ suæ pro facultatibus, quod in Domino ei placuerit, ægrotus disponat. (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.) Nikterak ale duchownj 5) k wlastnjmu užitku odkaz nelaudj, aby se nezdál chtiwým a lakomým býti. Omnis avaritiæ nota caveatur. (Rit. Rom. Tit. V. cap. IV. §. 16.) Aniž si nedowolj, odkaz na wýročnj mše swaté, neb kostelnj fundacj, pakli gj kostel přjliš nepotřebuge, ponawrhnauti, obzwláštně kdyby byla na ugmu chudým přátelům.

Aby patrnau předešel křiwdu, kteraužby nemocný přátelům neybližšjm ze zlosti a z odwrácené mysli kšaftem učinil, hledj duchownj 6) nemocného s přjbuznými laskawě smjřiti, a představj mu, že gest hřjch, chudé přátely z nenáwisti, ze msty, aneb gakékoli giné přjčiny opominauti, a swé gměnj k gich škodě na fundacj odhodlati. Gestiť záslužněgi, oči swé obrátiti na chudobu a opuštěnost přjbuzných, a k srdci swému připustiti slowa Páně: „Milosrdenstwj chci,

a ne oběti.“ (Mat. IX, 13. Ozeáš VI, 6.) Takto smeyšlel sw. Augustin, an psal (de vita Clericorum Serm. 5.): „Quicunque vult exhæreditato filio hæredem facere ecclesiam, quærat alterum, qui suscipiat — non Augustinum, immo Deo propitio nullum inveniet.“

7) Co se křesťanských a zákony zemskými schwálených odkazů dotýče: radj, geli požádán, k ústawu pro chudé, k důchodu školnjmu, k domu invalidskému a sirotčjmu, ke špitálu, ke škole městské a wesnické, na oděw, obuw, strawu a wychowánj chudých a opuštěných dětj, aby se řemeslu wyučily; na kaupi a rozdáwánj lidem modlicjch, wzděláwacjch a užitečných kněh, na ošetřenj chudých, kteřj se na cestě rozstůnj, k podporowánj nuzných, kteřj se žebrati stydj, ku pomoci a na wyhogenj chudých nemocných. Takowé odkazy ku prospěchu bližnjch směřugjcj zachowagj památku zakladatelowu lépe, nežli čestnj slaupowé. Čemuž přiswědčuge Jonas, biskup Aurelský, de Instit. Laic. L. 3. c. 15.: „Sancta mater Ecclesia pro defunctis suis non solum sacrificia altaris, sed etiam quascunque alias eleemosynas offerre consuevit; unde et quotidie pro eorum spiritibus, qui res suas obtulerunt Deo, offeruntur Deo sacrificia, & multifariæ supplicationes, atque orationes, hospitum receptiones, & pauperum recreationes, captivorumque redemptiones, et alia innumera adjumenta.“

Aby mrzutostem a pomluwám zpráwce duchownj ušel, swau osobu a auřad neposkwrnil, a se nemocnému w podezřelost neuwedl, 8) do skládánj kšaftu a do rozsuzowánj, kdo z přátel wětšjho odkazu hoden, se nemjchá, a se za rádce newtjrá. Negsau-li wšak rozumnj a bezpečnj znatelé zákona zemského přjtomni, kteřjby kšaft zhotowili, a nemá-li nemocný sám náležité powědomosti, udělj mu 9) duchownj potřebného ponaučenj.

Předkem na tom záležj, aby w kšaftu wšecko srozumitedlně, gasně a určitě wysloweno bylo, aby žádná pochybnost a hádka o smysl slow nepowstala. Načež musj kšaftugjcj pozorowati wšecky náležitosti, gež kniha wšeobecných zákonů městských předpisuge; neboť podlé §. 601., gestli kšaftugjcj gedinau z předepsaných, a ne wýslowně pauhé opatrnosti pozůstawených náležitostj opomine, gest progewenj poslednj wůle neplatno; kteráž aby platnosti nepozbyla, gest třeba, zwláště následugjcj zákony wěděti a ostřjhati.

§. 553. Ustanowj-li se w poslednjm pořjzenj dědic, slowe kšaft; obsahuge-li ale w sobě genom giná nařjzenj, slowe kodicil.

§. 565. Kšaftugjcj musj wůli swau určitě, nikoli pauhým poswědčowánjm na ponawrženj sobě učiněné, gsa swých smyslů úplně mocen, s rozwáženjm a s oprawdowostj, bez nucenj, bez podwodu a bez podstatného omylu pronesti.

§. 556. Dokáže-li se, že progewenj poslednj

wůle w stawu zuřiwosti, zblázněnj, tuposti smyslů, aneb opilstwj se stalo, gest neplatno.

§. 569. Nedospělj (gimž geště čtrnácte let nenj, (§. 21.) kšaftowati nemohau. Nezletilj, kteřj osmnáctého roku wěku swého geště nedošli, mohau genom austně před práwem kšaftowati. Po dogitj osmnácti let může poslednj wůle bez dálšjho obmezenj pronešena býti.

§. 570. Omyl podstatný kšaftugjcjho činj pořjzenj neplatné. Omyl pak gest podstaten, když kšaftugjcj chybj w osobě, které chtěl něco odkázati, anebo we wěci, kterau chtěl odkázati.

§. 571. Shledá-li se, že osoba, kteréž bylo něco odkázáno, anebo že wěc odkázaná gen nenáležitě nazwána aneb popsána byla, pořjzenj gest platno.

§. 577. Kšaftowati se může kromě práwa anebo práwně, pjsemně aneb austně; pjsemně ale se swědky aneb bez swědků.

§. 578. Kdo pjsemně a bez swědků kšaftowati chce, musj kšaft aneb kodicil wlastnj rukau psáti, a wlastnj rukau swým gménem podepsati. Poznamenánj dne, roku a mjsta, kde se poslednj wůle děgě, nenj sice potřebno, gest ale k uwarowánj rozepřj radno.

§. 579. Poslednj wůli, kterau kšaftugjcj od giné osoby psáti dá, musj wlastnj rukau podepsati. Pak musj před třemi schopnými swědky, z nichž neyméně dwa pospolu přjtomni býti ma-

gj, tu pjsemnost gakožto swau poslednj wůli potwrditi. Konečně magj také swědkowé buďto wnitř, aneb zewnitř, wždycky ale na spisu samém, a nikoli snad na obálce, gakožto swědkowé poslednj wůle se podepsati. Obsah kšaftu swědkowi wěděti netřeba.

§. 580. Kšaftugjcj, který psáti neumj, musj negen náležitosti, předešlým paragrafem předepsané, pozorowati, ale i mimo to mjsto podpisu znamenj swé ruky, a sice u přjtomnosti wšech třj swědků wlastnj rukau přisaditi. K ulehčenj stálého důkazu, kdožby kšaftugjcj byl, opatrnost tomu chce, aby geden ze swědků gméno kšaftugjcjho gakožto gména podpisowatel přisadil.

§. 581. Neumj-li kšaftugjcj čjsti, musj tu pjsemnost od gednoho swědka u přjtomnosti druhých dwau swědkůw, kteřjž obsah nahlédli, sobě přečjsti dáti, a potwrditi, že ten obsah podlé geho wůle gest. Pjsař poslednj wůle může we wšech přjpadnostech spolu swědkem býti.

§. 582. Pořjzenj kšaftugjcjho, w němž se na něgakau ceduli nebo pjsemnost odwoláwá, má gen tehdáž aučinek, geli takowá pjsemnost wšemi náležitostmi ku platnému progewenj poslednj wůle potřebnými opatřena. Kromě toho mohau se takowá od kšaftugjcjho oznámená pjsemná poznamenánj toliko k wyswětlenj geho wůle obrátiti.

§. 584. Kšaftugjcjmu, kterýž náležitostj k pjsemnému kšaftu potřebných pozorowati nemů-

že aneb nechce, gest swobodno austnj kšaft udělati.

§. 585. Kdo austně kšaftuge, musj oprawdowě swau poslednj wůli progewiti před třemi schopnými swědky, kteřj pospolu přjtomni, a ku potwrzenj schopni gsau, že se w osobě kšaftugjcjho žádného podwodu neb omylu nesběhlo. Nenj sice potřebj, ale gestiť opatrno, aby swědkowé buďto wšickni společně, aneb geden každý pro sebe k ulehčenj paměti progewenj kšaftugjcjho buď sám poznamenal, aneb co neyspjše možno poznamenati dal.

§. 586. Austnj poslednj pořjzenj musj, aby w moc práwa wešlo, na žádost každého, komuž na tom záležj, srownáwagjcjm se přjsežným wyřčenjm třj swědků, anebo nemůže-li geden z nich giž wyslyšen býti, aspoň ostatnjch dwau se potwrditi.

§. 587. Kšaftugjcj může také před práwem pjsemně aneb austně kšaftowati. Pjsemné pořjzenj musj kšaftugjcj aspoň wlastnj rukau podepsati, a práwu osobně odewzdati. Práwo má kšaftugjcjho na to, že geho wlastnoručnj podpis přisazen býti musj, pozorna učiniti, pak pjsemnost práwně zapečetiti, a na obálce poznamenati, čj poslednj wůle w nj obsažena gest. K gednánj tomu musj protokol zaweden, a spis ten proti wystawenj listu přigjmagjcjho práwně uložen býti.

§. 588. Chceli kšaftugjcj swau wůli austně progewiti, má se progewenj do protokolu wepsati, a ten rowně tak, gak se w předešlém §. o pjsemnosti prawilo, zapečetěný uložiti.

§. 591. Audowé duchownjho řádu, ženské a mládenci pod osmnácti lety, bezsmyslnj, slepj, hlušj aneb němj, pak ti, kdož gazyku kšaftugjcjho nerozuměgj, nemohau swědky poslednjch pořjzenj býti.

§. 592. Kdo pro přečiněnj podwodu, aneb giné neprawosti ze chtiwosti zisku odsauzen byl, nemůže za swědka potřebowán býti.

§. 593. Kdo křesťanského náboženstwj newyznáwá, nemůže poslednj wůli křesťanowu doswědčiti.

§. 594. Dědic aneb odkazownjk (legatarius) nenj wzhledem pozůstalosti sobě odkázané schopným swědkem, a nápodobně geho choť, rodičowé, děti, bratřj, sestry, aneb osoby w témže stupni sešwagřené, a lidé domácj w platu stogjcj. Pořjzenj musj, aby platno bylo, od kšaftugjcjho wlastnj rukau psáno, anebo třemi od dotčených osob rozdjlnými swědky potwrzeno býti.

§. 595. Odkáže-li kšaftugjcj pozůstalost tomu, kdož poslednj wůli pjše, aneb geho manželce, dětem, rodičům, bratrům, sestrám, aneb osobám w témže stupni sešwagřeným: musj takowé pořjzenj způsobem w předešlém §. dotčeným wšj pochybnosti zbaweno býti.

§. 597. Při posledujch pořjzenjch, kteráž se dělagj na plawbách a w mjstech, kde mor aneb giné podobné nákažliwé nemoci panugj, gsau také audowé řádu duchownjho, ženské a mládenci, kterýmž gest čtrnácte let, platnj swědkowé.

§. 598. K těmto swobodau obdařeným posledujm pořjzenjm gest toliko dwau swědků třeba, z nichž geden může ksaft psáti. Při nebezpečenstwj nákazy nenj potřebj, aby oba pospolu přjtomni byli.

§. 599. Za šest měsjců po skončené plawbě aneb nákaze poslednj wůle swobodau obdařené pozbýwagj platnosti.

10) Smj-li pak duchownj nemocnému kšaft sám napsati?

Aby dědicowé pobožnými odkazy nebyli obtjženi, bylo neywyššjmi nařjzenjmi ode dne 4. září 1771. (cjs. kr. Gubern. w Praze. 23. září 1771.) 25. čerwence 1772. a 26. srpna 1804. weškerému swětskému i řeholnjmu duchowenstwu, i w neywětšj nauzi, když se žádného giného dopjditi nelze, kdožby čjsti a psáti uměl, zapowězjno, cizj kšaft wyhotowiti sub nullitate actus, proto že kdyby se někde přihodilo, žeby nikdo, kromě přjtomného duchownjho, neuměl čjsti a psáti, umjragjcj, má-li geště tolik času a sjly, že duchownjmu swau poslednj wůli do péra řjkati může, mnohem snáze, aneb aspoň práwě tak čerstwě swau poslednj wůli před dwěma počestnými muži, byť psáti neuměli, progewiti, pročež austnj

kšaft, testamentum nuncupativum, učiniti může. Z tétéž přjčiny gsau také w dotčené nauzi wšickni řeholnjci (nikoli wšak duchownj swětštj) ku swědectwj kšaftownjmu neschopni, práwo gich newyslechne, kšaft od duchownjho zhotowený gest zrušen, a kšaftugjcj gako decedens ab intestato powažowán.

Tato nařjzenj wšak pozbyla swého aučinku wšeobecnými zákony městskými 1. Čerwna 1811.:

a) Poněwadž nimi wšecky na předměty toho wšeobecného práwa městského se wztahugjcj zákony a zwyklosti wyzdwiženy byly; na takowý předmět ale wztahuge se gistě nařjzenj ode dne 4. zářj 1771. a 25. čerwence 1772. o platnosti a neplatnosti kšaftu gednagjcj;

b) Poněwadž kniha wšeobecných zákonů městských z týchže politických nařjzenj, kteráž kšaft třetjho, od duchownjho zhotowený, gakožto neplatný zamjtagj, částku pod gistými wýmjnkami geště dále za platnau uznáwá, žádné zmjnky o druhé částce nečinjc;

c) Poněwadž naše kniha zákonnj nikde, kdež o pjsaři kšaftu mluwj, duchownjch newylučuge, anobrž §. 597. a 598. prawj, že při kšaftech swobodau obdařených, na plawbách, a w čas moru a nákazy, kdež i řeholnjci platnj swědkowé gsau, geden z potřebných toliko dwau swědků kšaft psáti může.

Gindy byli, nápodobně w neywětšj nauzi, in casu summæ necessitatis, řeholnjci, ne wšak du-

chownj cjrkewnj, za neschopné ku swědectwj kšaftownjmu prohlášeni. Nowá wšak kniha wšeobecných zákonů městských toliko prawj (§. 591.), že audowé duchownjho řádu nemohau swědky poslednjch pořjzenj býti; neboť podlé §. 597. při poslednjch pořjzenjch, kteráž se dělagj na plawbách a w mjstech, kde mor neboli podobné nákažliwé nemoci panugj, gsau také audowé řádu duchownjho platnj swědkowé. Tato wýmjnka wšak newztahuge se na přjpadnosti, kde nebezpečenstwj prodlenjm roste.

Gakého pak práwa gsau aučastni řeholnjci, kteřj pastýrstwj duchownj prowozugj? —

Cjs. král. nařjzenj ode dne 20. máge a 2. čerwna 1785. prawj: „Řeholnjci, duchownj zpráwu prowozugjcj, nepřipauštěgj se za swědky austnjho kšaftu. Byl-li wšak řeholnjk papežským brévem řádně sekularisowán, nesmj sice kšaft psáti, ale může kšaftu giž psaného, gako swětský kněz, platným swědkem býti.

Spogenost tohoto c. k. nařjzenj s weyš uwedenými zákony a s sebau samým nezdá se w mezjch wýkladu pauze poučowacjho ležeti. Gsauc spogeno se wšeobecnými zákony městskými, musj takto wyrozuměno býti:

Řeholnjk, duchownj zpráwu prowozugjcj, kterýž náležitě nenj sekularisowán, nemůže ani austnjho, ani pjsemného kšaftu platným swědkem býti, poněwadž §. 591. knihy zákonnj w tom ohledu mezi austnjm a pjsemným kšaftem,

mezi audy řádu duchownjho, kteřj na winici Páně pracugj a nepracugj, žádného rozdjlu nečinj.

Wymjuiti se mohau onino řeholnjci, kteřj w takowé saustognosti dosazeni byli, že podlé politických nařjzenj nemohau giž gako audowé řádu neboli kláštera powažowáni býti, to gest: kteřj giž před 25. březnem 1802. w pastýrstwj duchownjm ustanoweni byli, a se na prowolánj sobě učiněné progewili, že we zpráwě duchownj setrwagj, a se nikdý do swého kláštera wrátiti nechtj, gakkoli náležité sekularisacj nedosáhli; djlem proto, že s takowými řeholnjky naši zákonowé (ode dne 2. dubna 1802. II. n. 10., 15. řjgna 1803. wšeobecn. §. 573.) gakožto s kněžjmi swětskými zacházegj, djlem proto, že při nich zákonná přjčina odpadá, žeby pobožné odkazy swému řádu obmeyšleli. Někdegšj řeholnjk ale, náležitě sekularisowaný, nechť gest pastýřem duchownjm, nebo nenj, může gak austnjho, tak pjsemného kšaftu swědkem býti, poněwadž se podlé nařjzenj cjrkewnjmu duchownjmu rowná, gehož kniha zákonnj od swědectwj nikoli newylučuge.

Znage a ostřjhage zákony zemské, a šetře swědomitosti a opatrnosti, učinj pastýř duchownj zadost swé powinné lásce k nemocnému a geho dědicům, a ubránj se wšelikým wýčjtkám strannosti, tauhy po wlastnjm zisku, a neslušné wjrawosti; zamezj škodliwé různice, odpor, nenáwist a swáry, a založj mezi přjbuznými spokogenost, přjchylnost, tichost a blažjcj swornost.

4. Weliký djl Ewropy skrze pohlawj ženské, zwláště z kmenů knjžecjch pošlé, na wjru Kristowu obrácen byl. *)

Od Františka Aloysia Wacka, král. české společnosti nauk člena, a děkana w Kopidlně.

„Ce furent des femmes, qui faissant servir à leur religion les charmes de leur sexe, placées sur des trones et attirant au christianisme leurs épaux, rendirent une grande partie de l' Europe chretienne.“

Essai sur le caractere, les moeurs et l' esprit des Femmes, — par M. Thomas de l' Academie Francoise. **)

I.

Užasnauti musj člowěk, rozgjmage swrchowanau prozřetedlnost Božj, kterážto wšemožných uzila prostředků, aby wjru w Ježjše Krista, *gelikož w nižádném giném nenj spasenj*, (Skutk. apošt. 4, 12.) na tomto swětě co neywjce roz-

---

*) Dobromyslnému čtenáři pogednánj tohoto, a znateli cjrkewnj historie nebude třeba tuto připomenauti, že, co w něm o ženském pohlawj řečeno, přjsně to žádal geho předmět a přirozené dowozowánj welmi důležité weci, kteráž se w něm pogednáwá, gak ze zkušenosti, historie, dušeslowj, tak i ze základujch duchownjch a tělesných powah pohlawj téhož, genž tak mocně přispělo k rozšířenj křesťanské cjrkwe. Nestane se tedy snad spisowateli geho oné nelibosti, aby od kohos za tuto swau dobromyslnau literuj práci nelaskawým postrannjm wzezřenjm byl stjhán. — —

**) Třetj wydánj tohoto ducha plného spisu — we Wjdni u p. Jana z Trattnern r. 1773. —

šjřila. Kdo cjrkewnj historii skumným čjtá duchem, nabýwá zagisté této přeswědčenosti, a tuť i očitě shledáwá, kterak neskonalá maudrost Božj i ženského charaktéru k tomu ráčila použjti, by náboženstwj křesťanské po mnoha kraginách swěta tohoto welice se rozmáhalo. Wšecky wlastnosti ducha a srdce, gimiž krásné pohlawj wyniká, gakož i přirozené gemu smyslné wnady staly se mocnými prostředky k dosaženj téhož welikého účele; — tak že w prawdě řjci se může: *Kde hory nepřemožitelných překážek proti wjře Kristowě se stawěly, — tam ge bohomyslná žena odstranila.* — —

Sama sebau namjtá se tuto otázka: Gaké takowýchto welikých účinků hlawnj přjčiny byly? — I nalezáme negedněch, an wěc tuto bystře zpytugeme. —

a) Třj welikomocnj podnětowé a pohnůtky působili od gak žiwa na zwelebenj mrawů, na blahost wlasti a na skwělost náboženstwj: *domácné ctnosti, wěřegné přjklady a panugjcj ton,* — a to tré nalezalo se zwláště w rukau pohlawj ženského, wýtečnau službu powždy člowěčenstwu prokazugjc. —

Prwnj základ k mrawům w prwnjm záležj wychowánj, a prwnj wychowánj obyčegně od matky půwod má. Moc dobrých přjkladů gest weliká a wše zanjmagjcj moc; gakož, tomu na odpor, skutkowé opět nepřjkladnj mrawnost lidskau hubj a kazj. „Se wšj swau wýmluwno-

stj, — prawil druhdy weliký Chrisostom — nelze mi gest, na sluch posluchačů mých tak působiti, gako nádherný oděw gediné ženské oči djwáků gjmá.“ Když tón ctnosti damácné a weřegné okresy proniká a opanuge, tuť si zemstwo dobrých měšťanů slibowati může, a tu i wjra křesťanská, gelikož wšeliké krásné ctnosti neysilněgšj podpora, lidstwu welice přjgemna gest.*) Patrnoť musj člowěku býti, genž wěc tuto skaumá, proč wjra Kristowa za rozšjřenj swé ženskému pohlawj tak mnoho má děkowati. —

b) Dlužno wšak tuto dále tázati se: Kterak se stáwá, že swaté Ewangelium zwláště srdce ženské tak silně gjmá a rozněcuge, že pak gemu zcela se obětugjc, wšecko rádo podniká, wšecko činj a snášj pro rozšjřenj geho? — Nahlédáme-li hlaub w předmět tento, shledáme zagisté, že na cit pohlawj krásného, mnohem útlegšj a hlubšj, než geg mužowé progewugj, přewelice účinkuge božsko-lidský charaktér welikomyslnosti, lásky, mjrnosti, dobroty, soutrpnosti, snášeliwosti, trpěliwosti a t. d. našeho Spasitele, a že poznawši a zamilowawši geg srdce gegich, s neystálegšj wěrnostj a láskau pak mu oddáno gest. Takt gsau se nábožné ženy a přjtelkyně Kristowy i při geho smrti i po smrti proukázaly: an w stjnu tehdáž wěrnost a láska apoštolů k Mi-

*) W Religions- und Kirchenfreund v. J. 1828, 2ter Band Seite 835.

stru gegich stála. — Když protestantský bohomluwec Niemeyer we swé biblické karakteristice o apoštoljch prawj: že duch a žiwot, genžto ze wšech slow Ježjšowých se gewil, že welikomocnost řeči geho, pronikagjcj i wšecky wnitřnosti duše, nemálo k tomu přispěly, že s chwalitebnau ochotnostj následowali *takého Muže*; ač počátečně nebylo to hned swětlo rozumu, nebyla to hned swrchowaná přeswědčenost ducha, alebrž wjce gakás dobrosrdečnost, k dobrému ráda se přichylugjcj, a w prawém poznánj Boha po prawé maudrosti taužjcj: tjm wjce to o ženském pohlawj platj, kteréž božskému Spasiteli swému wěnowalo swé srdce, na něž swrchowaná láska Kristowa, a wšecky ostatnj geho překrásné ctnosti welikomocně účinkowaly gsau. A když pak i gegich srdce autlau k němu láskau pogata byla, gakéž toliko ženské srdce schopno; když přesladké u wjře w něho blahosti pocjtily: roznjtili se gegich přeblazj citowé tito tak mocně, že i s ginými zdjleti tuto blaženost swau, a s Kristem, gediným a přehogným gegjm pramenem, gich seznámiti, gediná byla taužebnost gegich. — Tudyť se stalo, že spanilé duše pohlawj téhož, s wjrau swau w Ježjše Krista a s swatým citem lásky přirozené wnady spogugjce, i neysurowěgšj srdce mužů šťastně wzděláwaly, zjskagjce gich Kristu, a přinášegjce wjře swé w něho gakožto oběť wšecku tuto swau šlechetnau snažnost a usilowánj. Tehdáž to bylo, an

krása ženská, wýtečnau mrawnostj a zbožnostj geště sličněgšj, rozkazowala mužům, *genžto šlastni byli w této swé podrobenosti, a welici w zdánliwé slabosti swé.* *) Před gegich gjmawým, kauzedlným hlasem diwokost kořila se, gegich slowa a učenj gako Božská wěštba powažowány byly; a když gistý spisowatel doličuge, že od mnohých náboženstwj Kristowo za krásné gmjno a wděčně přigato bylo, proto že krásná ge zwěstowala usta: seznáme, že se od prawdy neuchýlil, an wěc tuto a ducha wěku onoho nestranně posuzugeme. —

c) Z toho, co až dotud řečeno, poněkudž též plyne, proč ženské pohlawj každého wěku wětšj progewowalo horliwost při obrácenj lidu, než pohlawj mužské, k čehož úplněgšjmu doljčenj geště následugjcj myšlenj tuto stůgtež. Sličné pohlawj, swědomo sobě slabosti swé, mnohem pewněgi, než mužské, swatých mjněnj se přidržuge, nowau podporu pro duši swau w nich nalezagjc, gakž wýborný gamialog neboliž znatel powah ženských, učený p. Thomas doswědčuge; — mnohem žiwěgšj a tkliwěgšj obraznost ženských býwá silněgi rozněcowána předměty, genž nade wši přjrodu, a mnohdy i nad obyčegné meze rozumu

*) Tak pjše důmyslný Thomas we swém swrchu uwedeném spisu na str. 211.: „C' est alors, que la beauté embellie par les moeurs, commandoit aux hommes, heureux d' etro asservis, et grands dans leur faiblesse.“ — —

lidského se powýšugj, gakýchže předmětů wjra křesťanská dosti do sebe obsahuge; *) — přeswědčenost we wěcech náboženských u mužů wjce spoléhá na skaumánj, u žen ale wjce na citu záležj, a tento, gakž známo, onoho mnohem gest účinliwěgšj; — pohlawj ženské poważuge wjru Kristowu, *kteráž tuto wše wyrownáwá*, gako swau ochranitelkyni a neysilněgšj podporu mdloby swé proti přesilné moci mužské, — a za wšemi těmi důwody pak ze wšj duše swé a ze wšj sjly se snažj, aby wjra ta po wšech zemjch, gelikož i wšady gegj pohlawj žige, rozšjřena byla. Prawdiwé tedy gest heslo, genž pogednánj tomuto w čele stogj: „*Ženy to byly, genžto wnady swé podrobugjce náboženstwj w službu, a sedjce na stolcjch knjžecjch, manželů swých wjře Kristowě zjskaly, a na tutéž wjru weliký djl Ewropy obrátily.*“ Na giném mjstě dokládá tentýž spisowatel: „Duch náboženský učinil ze žen poslaupně mučedlnice, apoštolkyně, rekyně, a pak i bohoslowkyně a mistrině w libomudrctwj.“ **) —

*) Hrabě Sternau wřjši německé, genž nedáwno odpadl od cjrkwe našj, a tudjž opustiw pramen žiwota ke kalným potůčkům obrátil se, ženskau obraznost whodne připodobnuge k soše Memnonowe. „Gednoho toliko garnjho paprsku gest třeba,“ wece, „a hned wydáwá ze sebe zwuky.“ — O gegich Physiognomice dokládá: „Sie ist ihnen thätig und leidend im hohen Grade eigen. Sie enträthseln, durchschauen, sichten mit Schlangenblick; ihr Geist fasst schnell, um schnell zu benützen, wie das Brenngias; nur giebt es oft Brandflecke und Asche.“ W. geho důwtipný spis: Das goldene Kalb. 4 Theile. —

**) L' esprit religieux — il a fait tour - a tour — les fem-

d) Gestiť zwláště u ženského pohlawj nadobyčegnau účinliwost k rozšjřowánj wjry křesťanské w zemjch sewernjch znamenati, proto že tam pohlawj toto od mužského nenj tak přjsně odlaučeno, gako w kraginách wýchodnjch a w asiatckých wůbec, kdežto nemagjc dowoleno užjwati nižádné weřegné s muži pospolitosti, k wěčnému takoměř žaláři odsauzeno gest. U starých národů tato geho odlaučenost od weřegného žiwobytj zákonně byla nařjzena, a w přemnoha wýchodnjch a polednjch zemjch gestiť až posud; kdež pak owšem žena málo může na obecenstwo a mrawy geho působiti.*) Ginau wšak twárnost wěci té w zemjch západnjch shledáwáme, kde ženské u wětšj wážnosti stogj, kde u weřegné s muži pospolitosti žigj, a we wěku střednjm takoměř samogediné wzdělawatelkyně pohlawj mužského byly.

---

mes martyres, apotres, querriers, et a fini par les rendre theologiennes et savantes. — Že giný Francauz, gménem Segur, wše toto ženské toliko pricjtá slabosti, čili gich duchownjm wadám, franského, t. g. lehkého ducha přitom progewuge. „Ženy, wece, wždy chtěly gen se stkwjti; na počátku křesťanstwj slynuly gako mučedlnice, w tak nazwaných křižowých wálkách gako rekyně se wýtečné učinily; a když k dobytj sláwy gine giž nebylo cesty, ucenostj a literaturau snažily se oslawiti.“ —

*) Slyšme, co p. Thomas w geniálnjm spisu swém o tom prawj, na str. 206.: „Avec le caractère e les moeurs, qui doivent résulter pour elles de leur elôture dans presque toute l' Asie, ou n' existant que pour un seul, ne pouvant cultiver, ni leur caractère, ni leur raison, et destinées à n' avoir que des sens, elles sont farcées par la bisarrerie de leur état à joindre la pudeur à la voluptè, et la coquetterie à la retraite.“ — — —

Tak nazwaný duch ritjrský (Chevalerie) přiswogil gim druhdy welikau wládu nad muži; sličná ženská byla rozsudjm nade ctj a zásluhau mužowau, a tohoto weškerá snaha gediné čelila k tomu, by pochwaly a záljbenj gegjho dostogným se stal. Bohu, ritjrstwj a milence swé zaswěcowaltě celý swůg žiwot. A byl to i následek tehdegšj geště široko daleko panugjcj surowosti, že bystrá ženských mysl, gegich dogjmawý rozum, gich autlá a tkliwá citedlnost gakausi zářj ge owěncowaly, pod njž cos nadlidského býti se domnjwali, a tudjž hlasu těchto swých krásných welitelkyň rádi uposlechli. —

Mnohoť tedy účinkowala zbožná šlechtična na ritjře swého, — a těchto tehdáž plna Ewropa byla — od nichž opět wážnost cjrkwe na poddaný lid přecházela, rozšjřiwši se tak po wšech kragjch a obcjch.*) A gak mnoho působila teprw bohomyslná kněžna a králowna, wládnaucj srdcem knjžete swého, a skrze něho pak účinkugjc na miliony lidstwa? — Za přjčinau tau nám nemůže diwno býti, že za gedno stoletj čtwero neyslawněgšjch národů ewropegských swětla a mrawné ušlechtilosti, gichžto wjra Kristowa dáwá, ode

*) W osadě Kopidlenské, kteráž z městečka a desjti wesnic sestáwá, osmnáste ritjřů bytowalo, genžto z matrik a listowen okolj téhož až dosud ze gména mohau se wykázati. Kteřj z nich w Kopidlně w stoletj XVI. sjdlili, w mé historii farnj školy Kopidlenské na str. 12. uwedeni gsau. —

ctyř žen dosáhlo: Frankowé totiž w Gallii od Klotildy, Gotowé w Španěljch od Ingundy, Longobardowé we Wlašjch od Theodelindy, Bawoři od Reginotrudy; a protož učený Thomas prawdiwě pjse na str. 130.: „Zkušenost a historie zgewně to doswědčugj, že we wšech sektách, we wšech zemjch a we wšech důstogenstwjch ženské wezdy wjce než mužowé náboženských ctnostj do sebe magj.“ — K ctnostem náboženským neybljze ctnosti domácné přistupugj; tyto měly by bezpochyby oběma pohlawjm w stegné mjře přináležeti; i w nich wšak přednost náležj ženě, což opět welmi oslawuge pohlawj to, a wýborně působj na wážnost a rozšjřenj wjry Kristowy. —

Co gsme w tomto oddělenj prwnjm wůbec pronesli, chceme w následugjcjm druhém gednotliwě těmi národy doljčiti, kteřjžto přispěnjm pohlawj ženského na wjru křesťanskau obráceni byli. —

II.

a) Došedše wjra křesťanská w Řjmském cjsarstwj za Konstantina Welikého mocné ochrany, byla pak w IV. stoletj i přes meze geho přenesena, a sice k Markomanům, a snad i sausedugjcjm s nimi Noriskům. *Fritigil*, králowna Markomanská, slyšewši kázati swatého Ambrože, tak welice byla gata wýmluwnostj geho, že r. 396. wstaupila do cjrkwe Kristowy. Naklonila k nj

též manžela swého, přiwedši geg spolu k tomu, že s Řjmany spolek učiniw, s nimi w přátelstwj wstaupil. Swat. Ambrož odeslal králowně té na gegj žádost obsah wjry Kristowy w způsobu katechismu, a ona následugjcjho roku sama na cestu wydala se, aby spasitelné to učenj z ust téhož welikého ucitele slyšeti mohla; přišedši wšak do Mediolánu, žalostnau byla zaražena zpráwau, že Ambrože nenj giž tuto. *) —

b) *Klotilda,* synowkyně krále Burgundského, nábožná křesťanská manželka Chlodwiga I., genž byl hlawa Franků Saliského kmene, byla též půwodkyně obrácenj manžela swého na Kristowu wjru. (496.) — Dage se w Remsu od biskupa Remigia náboženstwj Kristowu wyuciti, byl tam Chlodwig napotom s nadobyčegnau slawnostj geště s částkau wogska swého pokřtěn. Přjkladu geho národ we welikých zástupjch následowal, genž účinkowal mocně i na giné germanské kmeny. Chlodwig byl za wěku swého gediný katolický kujže; gelikož cjsař Anastas sekty Morifysitisma se držel. —

c) Když sw. Kolombán (Colomnille) okolo r. 565. w Hibernii a Škocii wjru křesťanskau rozšjřowal, působilo to též blahoděgně na Anglosasy; zwláště pak *Bertha,* prowdaná za Ethilberta, krále Kentského, a dcera franského krále Chariber-

---

*) W. Dr. Hartigs Handbuch der christ l. Kirchen - Geschichte. I. Band S. 430. —

ta, krásnými ctnostmi swými k rozmáhánj křesťanstwj welice přispjwala. Wěda to papež Řehoř Weliký, wyprawil r. 596. do země Anglické opata Augustina se čtyřidciti Benediktiny, aby tam o založenj cjrkwe Kristowy pečowali. Ethilbert přjchozjch kněžj, držjcjch slawný přjgezd, milostiwě přigal, sám geště tehdáž pohanstwj se neodřeknuw. Kázalť, by wšjm potřebným opatřeni byli, a nižádná se gim nestala překážka u wyučowánj lidu. Pak gim w Kanterbury (Kandelberg) stálé sjdlo ustanowil, kdež zbožným žiwotem swým a horliwým wyučowánjm giž za rok 10,000 lidu k přigetj křtu swatého gsau připrawili. Král Ethilbert brzy na to též sám swatý křest přigal, načež pak giž w prostřed VII. stoletj wjra křesťanská we wšech Saských zemjch, w tak nazwané Heptarchii, rozšjřena byla. *) —

d) *Theodelinda* (Theutlinde), rozená Baworská kněžna, zasnaubená Antharisowi III., králi Longobardskému, a po smrti geho (592.) manželka Agilofa, wéwody Turinského, — gako horliwá katolička snažila se, by Lombardy Ariánské spogila s cjrkwj, což i na manželi gegjm a welikém djlu národu se gj poštěstilo. — Papež

*) Dannemayer píše w swé cjrkewnj historii, djlu II. str. 43.: „Man muss nicht glauben, dass man die ganze Bekehrung den Predigten der Missionarien zu verdanken habe; vielmehr muss ein grosser Theil davon den christlichen Gemahlinen der Könige, welche ihre Männer durch mancherlei Kunstgriffe von den Göttern zu Christo führten, zugeschrieben werden.“ —

Řehoř Weliký, gsa o té radostné události sprawen, poslal králowně zlatau korunu, w njž železný obrauček, z hřebu křjže Spasitelowa ukowaný, se nalezal, — a totě ta slowutná železná koruna, kterauž cjsařowé západnjch zemj, začjnagjc od Karla Welikého, wezdy w Medioláně gako králowé wlaštj korunowáni byli. Králowé Lombardštj panowali až do wěku řečeného Karla Welikého, genž poslednjho z nich, Desideria, zagal. —

e) W šestém stoletj též Iberowé w dnešnj Georgii skrze gistau zagatau křesťanku, gegjž gméno mi neznámo, na katolickau wjru přiwedeni byli. — (W. cjrkewnj historii Dra. Hartiga I. djl.) W témže stoletj žádal též Penda, krále Mercia syn, dceru Oswy, giž křesťanského krále z Northumberlandu, za manželku, a když mu pod wýmjnkau sljbena byla, přigme-li wjru Kristowu, dal se s wšemi swými spoludruhy a žoldnéři pokřtjti. *) —

f) *Regintruda*, kněžna rodem z Gallie, slawnau má též w cjrkewnj historii paměť, že husté mrákoty bludů a powěr pohanských ze země Baworské zapudila. Zasnaubilť se s nj wéwoda Baworský, Theodo II., na gehož srdce tak dlauho naléhala, až wjru křesťanskau přigal. Wywolili si Theodo r. 696. Ruperta, biskupa Wormského, za učitele, kterýž s radostj pozwánj to přigaw, s několikem kněžj k němu gest přišel, a wéwodu i

*) S. Leitfaden in der Kirchengeschichte II. Th. S. 43 u. 44. von Dannemayer. —

syna geho Theodeberta a mnoho šlechticů pokřtil. Mage Rupert od wéwody powolenj, by křesťanstwj w zemi geho rozšjřowal, procházel uče a káže wšecky krage až k městu Lorchu; odkudž nawrátiw se, tam, kde druhdy slawná Juvavia stála, zarazil s wůlj Theodonowau swé sjdlo, a že tam mnoho přišedšjch lhotnjků krásné wzdělalo město, Salzburg zwané, biskupstwj tam napotom založil.— Rupert powolal k sobě z Francauzska geště dwanáctero zbožných pomocnjků, a i synowkyni swau Erentrudu, kteráž w neystaršjm Baworském klášteře na Geptiščj Hoře (Nonnberg) prwnj přednostkynj byla. Rupert celau takměř onu zem obrátil na wjru Kristowu, dokonaw žiwot swůg r. 718. *) — — —

g) Prwnj stopa křesťanstwj w našich Čechách nalézá se sice od 1. Ledna 845., an čtrnácte knjžat českých w Řezně pokřtěno bylo; z nedostatku wšak památek historických řjci se nemůže, gak welice pak se rozmohlo w národu našem. — Mnohem wjce se ale rozšjřilo, když swatá *Lidmila*, wéwodkyně česká, gemu r. 871. srdce swé zaswětila. Nemohlať sice tato nábožná kněžna a manžel gegj Bořiwog, a synowec swat. Wáclaw, toho dowésti, aby za žiwobytj gegich křesťanstwj w celých Čechách panugjcjm se stalo, čehož teprw Boleslaw I. a II. s welikým snaženstwjm a usilo-

*) Hartigs Handbuch der christl. Kirchengeschichte I. Theil. S. 437. u. 438. — — —

wánjm (936 — 999.) gsau docjlili. Gak ale knjžecj stolec český wjře Kristowě se oddal, účinkowaloť to zagisté welikomocně i na wážnost i na rozšjřowánj gegj we weškeré Čechii.

h) I také u mocných Normanů na počátku stoletj desátého wjra ta skrze křesťanskau kněžnu, gménem *Gisle*, byla založena. Slowutný král morský Rollo r. 911. tak daleko to přiwedl, že mu král Franský Karel, nazwaný Hlaupý, kraginu Neustrii, wlastně Normandii a Bretanii gako wéwodstwj podstaupil, a geg s dcerau (neb sestrau) swau Gislau zasnaubil. I zjskala maudrá a zbožná Gisle choti swého náboženstwj Kristowu, kterýž dage se pokřtjti, gméno Robert přigal. Gako křesťan přestal od morských laupežj, a panowal gako šlechetný knjže, Normany swé dobře wzdělati welmi se snaže.

i) K rozšjřenj křesťanstwj w Polsku welice přispěla *Dobrawka*, kněžna česká, dcera wéwody Boleslawa II., prowdaná r. 965. za polského knjžete Měčislawa. Zasnaubilť gi otec Boleslaw pohanskému knjžeti Polskému s wýmjnkau, aby wjru křesťanskau přigal, což i Měčislaw sljbil; na něgž učenj Kristowo blahotwornau mocj swau tak welice působilo, že pak pro ně w zemi swé přemnoho učinil. Ač to přepato, co Balbin náš o Měčislawowi prawj, že sedmero biskupstwj w Polsku založil, *) nicméně gistá wěc

*) Balbini epitome historica rerum bohemicarum pag. 118. —

gest, že w Poznánj arcibiskupská stolice od něho založena byla, načež pak w zemi té wjra Kristowa welice šjřila se. — Polský básnjk Janicz pěge o Dobrawce, († 977.) obrátiw ku Kristu řeč swau:

Femina te nobis ostendit prima, Bohemo
Sanguine, prima crucem nos docuitque tuam,

a Balbin dokládá o nj: „Mihi satis est dicere: Bohemæ unius puellæ nuptiis et gratia, non modo ipsum captum virum, sed universam Poloniam et Silesiam Christo nomen dedisse.“ *) — Syn Dobrawčin byl slawný Boleslaw Chrabrý, kterýž za wýtečné činy swé prwnj gakožto král Polský byl korunowán.

k) I w rozlehlé zemi Ruské, obydlené od Slowanů a Finnů, welebně pozdwihla cjrkew křesťanská hlawy swé, an kněžna *Olga* w Konstantinopoli r. 955., gak slowutný historik Karamzin swědčj, slawně pokřtjti se dala. Tamnj Patriarcha byl gegjm učitelem i křtitelem, a Konstantin Bagronorodilý (purpurogenitus) kmotrem. Olga byla, gak Nestor prawj, dennice spasenj, a připrawowala cestu wjře prawé we wlasti swé. Zaswjtalo sice giž dřjwe swětlo učenj Kristowa w oné nesmjrné řjši, gakž toho pastýrský list patriarchy Fokia (866.) doswědčuge, z něhož patrno, že i Rusowé biskupy a kněze od něho při-

*) Ibidem pag. 117.

gali; neywětšj wšak národu djl geště k pohanským powěrám se přiznáwal, až pak kněžnau Olgau, a zwláště Wladimjrem Welikým takměř docela zapuzeny byly. *) — —

l) Řečený Wladimjr, synowec Olgyn, r. 988. do cjrkwe Kristowy wstaupil, a s njm náboženstwj to na trůn bylo powýšeno. Půwodkynj toho byla řecká kněžna *Anna*, cjsaře Basilia sestra, gegjžto manželem Wladimjr pod tau toliko wýmjnkau se stal, že wjru křesťanskau přigme. Wladimjr swolil ke křtu, a metropolita Chersonský a kněžj Byzantštj wykonali s welikau slawnostj tento swatý obřad. — Nynj se welkokněz Wladimjr wšemožně snažil, by i národ geho oswjcen a pokřtěn byl, z kteréhož weliké zástupy w Dněpru pokřtjti dal. Že obrácenj geho w řecké zemi se stalo, přidržel se on i národ geho řeckého wyznánj. **) —

m) W zemi Uherské též skrze kněžnu w stoletj desátém prwnj základ k wjře křesťanské položen byl. *Sarolta*, manželka wéwody Geysy, máteř Štěpána, prwnjho krále uherského, přigawši křesťanstwj, prwnj k geho rozšjřenj roze-

---

*) Wiz krátkau zpráwu o ruské cjrkwi uceného p. Černého w 8. swazku časopisu tohoto na str. 600 a 601. —

**) Spittlers Kirchengeschichte S. 176, a řečené pogednánj o ruské cjrkwi str. 601 a 603. — Nástupnjci Wladimjrowi — Jaroslaw (1019 — 1054.) a Iseslaw (1054 — 1077.) upewnili giž panugjcj wjru Kristowu geště wjce, a pod tjmto založil Antonjn wýtečný klášter w Kiewé, w kterémž powstal okolo r. 1100. prwnj ruský analista Nestor.

sila úrodné sjmě, kteréž zaléwage zbožný syn gegj Štěpán, ku krásnému kwětu (997.) přiwedl. — Šarolta byla dcera na wjru obráceného Gyuly, pročež i ona držela se řeckého wyznánj. *) O obrácenj Uhrů pečowal giž Karel Weliký; malý wšak měla wznik tato geho šlechetná snažnost. Uherský wéwoda Geysa a manželka geho teprw (972 — 997.) wjru Kristowu znamenitě rozšjřili, k čemuž zwláště Peregrin, biskup Passawský, neywjce přispěl. Pod gegich synem Štěpánem (997 — 1038.) náboženstwj křesťanské pak we weškeré zemi panugjcjm se stalo. —

Wšjm tjm dosti gest doljčena prawda hesla, spisku tomuto w čele stogjcjho: *„Že to byly ženy, kteréžto podrobugjce wnady swé náboženstwj w službu, a sedjce na stolcjch knjžecjch, manželů swých wjře Kristowě zjskaly, a na tutéž wjru weliký djl Ewropy obrátily.“* Takowýmto způsobem země Franská, Anglická, weliký djl řjše Německé, Uhry, Čechy, Litwa, Polsko, země Ruská, a za něgaký čas i Persie učenj sw. ewangelium došly. Takť i Lombardie a Španělsko bludůw Ariowých odřekly se; a gestiť widěti, že we stoletjch těch nábožná ženská horliwost blahoděgně působila na znamenitý djl swěta. — Těmto až posud uwedeným bohomyslným kněžnám založila cjrkewnj historie welečest-

*) W. Gemälde von Ungarn von Czaplowicz I. Theil S. 284.

nau paměť, že wjru w Ježjše Krista tak horliwě wyznáwaly, wšecko obětowawše pro uwedenj a wětšj rozšjřenj gegj. Gak mnoho gich wšak gest, genž neméně byly wěrny Spasiteli swému, ač w menšjm toliko okresu tuto wěrnost swau progewiti mohly, a nynj gména gegich naprosto gsau neznámá swětu! Zásluhy wšak gegich w knize žiwota zapsány gsau. — Když ženské pohlawj k uwedenj a rozšjřenj křesťanstwj welmi mnoho gest přispělo, — gakož to prawda nade wšecku pochybnost wywýšená — žádáť zagisté každý dobromyslný ctitel geho, aby i po wšecky budaucj časy k geho zachowánj ze wšj sjly swé nápomocno bylo. Bylo a gest podnes k tomu nápomocno, při čemž nábožné zakladatelkyně tolika klášterů panenských w cjrkwi našj připomjnám, gešto též wjry katolické mocná ochrana gsau. Swatá Woršila, S. Klara, S. Alžběta, S. Terezie, S. Juliana z Falkonerů, Marie Ward, půwodkyně anglických panen a m. g., a wšecky řeholem gegich zaswěcené dwogictihodné panny — důkazem toho buďtež, co tuto gistjm. Kéž by i o wšech budaucjch řjci se mohlo, co druhdy Kristus k gedné ženě gest řekl: „*O, ženo! weliká gest wjra twá: staniž se tobě, gakž chceš.*“ — Mat. XV, 28.

5. Trogj kázanj o stawu člowěka po smrti.

Od Wácl. Wiléma Wáclawjčka.

(Pokračowánj.)

B. O nešťastné wěčnosti, čili o pekle. *)

Tehdy řekl král služebnjkům: Swjžjce ruce geho i nohy, uwrztež geg do temnostj zewnitřnjch, tamť bude pláč a skřjpenj zubů. Mat. XXII, 13.

Známo gest Láskám Wašjm podobenstwj o swatbě, kterau král geden učinil synu swému, a

*) W spisech nowého zákona mluwj se gen zřjdka a krátce o pekle; cehož přjčina gest, že gsme *my křesťané nepřigali ducha otrocké bázně, ale ducha synowské lásky.* (Řjm. VIII, 15.) Láska má nás k dobrému wábiti, nikoli ale toliko welikost nastáwagjcjch trestů od zlého odstrašowati. Proto mluwil Kristus ucedlnjkům swým, gakž sw. Jan Zlatoustý poznamenal, welmi často a obšjrně o nebi, ale gen zrjdka a zkrátka o pekle, wěda, že upřjmné a učeliwé srdce toliko u welikém zbauřenj nezbedně se wztěkagjcjch náružiwostj, aneb při násilných pokušenjch tak twrdého udidla potřebuge; tak gakož naproti tomu zkušenost ucj, že na zlostné, neprawostem oddané srdce představowánj i neyhoršjch a nekonečných trestů neaučinkuge. (Hom. LVI. in c. XVI. Math.) Podlé tohoto přjkladu magj se též kazatelé a zpowědnjci rjditi. Gestiť sice užitečno i potřebno, přebjdný a nešťastný staw zlých po smrti z Pjsem sw. někdy wyobrazowati, aby neskroceným žádostem tělesných lidj ostřegšj uzda se wložila; a wšak nemá se wždy gen peklem hroziti, aneb peklo podlé wlastnj chybné obraznosti se wypisowati. Takowá smyšlená strašidla gsau pauhá mámenj a podwod, genž se žádným zámyslem wymluwiti nedá. Nýbrž o to péči mjti a se snažiti musj duchownj pastýř, by wlastnj křesťanské důwody prawé ctnosti welmi pochopitedlně a horliwě wěřjcjm na srdce položil.

pozwal na ni z poddaných swých mnohé. Mezi těmi, kteřjž pozwáni byli, i pozwánj přigali, přišel pak geden bez slušného raucha, a byl proto na rukau i nohau swázán, a z wečeřadla wyhozen. *Uwrztež geg*, welel král, *do temnostj zewnitřnjch, tamť bude pláč a skřjpenj zubů.* Přjsně arci gednal král s člowěkem tjmto, a wšak měl auplné práwo, přjsně snjm nakládati; neboť což činjwáme s hrubými a nezdwořilými lidmi při něgakém weselj u přátelského stolu, u přátelských hodů? — Nekazj-li takowj lidé každau radost a rozkoš? Newedau-li pohoršliwé rozpráwky? Netupj-li duchownj i swětskau wrchnost? Neodmlauwagj-li twrdošjgně každému, gsauce i hned k pránj a rwánj hotowi? Neurážj-li se každý wzdělaný a mrawný člowěk gegich hrubým chowánjm? I pryč tedy s nimi, wen s nimi ze společnosti, kdež žádného pohoršenj dáti nemohau.

Skrze hody, které tento král synu swému učinil, wyrozumjwá se křesťanstwj, které Syn Božj do swěta uwedl, a ke kterémuž skrze swé Apoštoly wšecky lidi pozwati dal. Ale ach, také ke křesťanstwj přicházegj mnozj, kteřj mu k necti gsau, kteřj hodownjho čili swatebnjho raucha, totiž oněch powah a ctnostj nemagj, kteréžto prawého křesťana zdobiti a šlechtiti magj.

Nastogte! také mezi křesťany gsau ljnj a zahálčiwj lidé, genž raděgi žebragj i kradau, nežli pracugj, napomenutj Apoštola Páně nic si newšj-

magjce: *Kdož nepracuge, nemá gjsti.* Také mezi křesťany gsau nestydatj a hanebnj lidé, genž pohledem a zewnitřnjm způsobem, slowy a skutky ukazugj, že na učenj swat. Ewangelium: blahoslawenj *gsau čistj* (Mat. V, 8.), — *smilnjky a cizoložnjky trestati bude Bůh* (Žid. XIII, 4.) nic nedbagj. Také mezi křesťany gsau nesprawedliwj lidé, genž bližnjho o čest, gměnj, o poklid a pokog připrawugj, a gegichžto srdce nikoli swornost, nýbrž swár a wšeliký nepořádek miluge. Také mezi křesťany gsau marnotratnj hráči, ožralci, rauhači a wšeho druhu hřjšnjci, kteřjž zlé gako wodu do sebe pigj, ani na hlas swědomj, ani na wýstrahy dobrých přátel a duchownjch, ani na zgewené wýpowědi slowa Božjho nedbagj, nýbrž neostýchawě podlé tělesných žádostj swých žiwi gsau, gako *kůň a mezek, genž rozumu nemagj.* (Žalm XXXI, 9.) I což pak chtěgj takowj lidé w křesťanstwu? Zdaliž nezpůsobil sobě Kristus *cjrkew slawnau, nemagjcj poskwrny, ani wrásky neb cokoli takowého, — ale swatau a bez auhony?* (Efes. V, 27.) — Tito lidé gsau kaukol mezi pšenicj. Pán gich trpj a snášj, poněwadž showjwawý gest. A wšak budeli gich trpěti a snášeti na wždycky? Nikoli; Pán zná swé, on zná ale také ty, kteřj slowem geho pohrdagj. Přigde čas, kdež řekne: *Swjžjce ruce gegich i nohy uwrztež ge do temnostj zewnitřnjch, tam bude pláč a skřjpenj zubů.*

Ano, křesťané milj! gakož Bůh swatý a sprawedliwý gest, tak gistě on gednau wšecky nehodné křesťany, kteřj nimi gen podlé gména gsau, a wšecky bezbožné, nenaprawitedlné lidi od nebe wylaučj a do pekla odsaudj. Wždyť gsau takowj lidé nebe nehodni, gsau blaženosti nebeské neschopni. Takowj by i samo nebe peklem učinili, poněwadž s nimi žádnému dobrému a ctnostnému býti nelze. Takowj musegj tam, kde za swé wzal satan s celau rotau pozdwižených andělu. (Mat. XXV,41.) Kdož hlasu Božjho neslyšj, musj geho sprawedlnosti okusiti. — Hrozná pokaženost a nekagicnost tolika lidj nutj mne přjsné dnes slowo promluwiti; nebo rozgjdawý rak nedá se růžowau wodičkau uléčiti. Také Spasitel wyhrožowal častěgi nekagjcjm wěčnau zkázau: *Běda wám! běda wám.* Náboženstwj lásky má také swau strašliwau stranu. Koho láska nepohne, musjť bázeň zastrašiti. Promluwjmť tedy dnes o *nešťastné wěčnosti,* čili *o pekle,* a to tjm spjše, poněwadž i mnozj nyněgšj křesťané o něm pochybugj, nýbrž i weřegně w společnostech swých gistj a twrdj, žeby žádného pekla nebylo, a cožby o tom wždy kazatelé a zpowědlnjci prawili, že se to neděge z přeswědčenj, nýbrž že to gen podlé swého stawu a auřadu činiti musegj. Promluwjmť tedy *o pekle,* a sice

1. Zdaliž peklo, a
2. Což peklo gest?

Bože, ty gsi láska; ale ty gsi také sprawedlnost pauhá. Dey, bych dnes tak mluwil, gakž toho prawda a spasenj lidské žádá!

I.

Giž rozum poukazuge na potrestánj bezbožných w druhém žiwotě; nebo mnoho zagisté zlého děge a stáwá se na swětě. Zlé ale zasluhuge trestu, nýbrž i trestáno býti musj, poněwadž Bůh swatý a sprawedliwý gest. Protož giž také zde na swětě trestagjcj sprawedlnost pozorugeme. Wšecko wšak zlé nebýwá tuto trestáno; mnohý nešlechetnjk žiw gest w štěstj až do smrti, aneb umjrá w samém hřešenj. I cožby neměl Bůh, sprawedliwý saudce, to zlé, které tu bez trestu zůstalo, tam potrestati? cožby mohl zákona dáti, a přestupitelů geho netrestati? A z gaké medle přjčiny gest zlé swědomj nepokogno, než že trestu se obáwá budaucjho? Božj zagisté sprawedlnost, maudrost a swatost ubezpečuge o budaucjm trestu bezbožných, a zgewenj Božj odstraňuge w tom wšecky pochybnosti. Kristus, onen božský učitel a Spasitel náš, učj wýslowně, že peklo gest, nebo mluwj o mjstu muk po smrti, kde se nemilosrdný bohatec, genž sám býřil a hodowal na každý den skwostně, a wšak nepřál chudému Lazaru, který pln wředů ležel u wrat geho, ani drobtů s stolu swého padagjcjch; (Luk. XVI, 19.) — při rownáwá toto mjsto k údolj Hinnom (Ge-hinnom) ležjcjmu bljzko Jerusaléma, kde prw djtky pohanské modle Moloch obětowány byly; pak

ale po zrušenj tohoto hrozného modlárstwj, a z oškliwosti k němu, wšecken z města wyhozený neřád, powrhel a mrchy *ustawičným ohněm* tam páleny byly. (Mat. V, 29. 30.) Mluwjť o ohni neuhasitedlném a čerwu neumjragjcjm. (Mar. IX, 44.) Mluwj o temnostech zewnitřnjch, kde bude pláč a skřjpenj zubů; (Mat. VIII, 11. 12. srow. XXII, 13. XXV, 30. XIII, 49. 50.) Napomjnáť, abychom se Boha wjce báli, nežli lidj, kterýž může duši i tělo zatratiti do pekelného ohně. (Mat. X, 28.) Gsauť to owšem toliko obrazowé a podobenstwj, w nichžto zde Ježjš mluwj; aneb mohl-li gest s tělesnými lidmi o wěcech nadsmyslných a duchownjch mluwiti ginác, nežli w obrazech a podobnostech? A wšak negsau to žádnj prázdnj a holj obrazowé, nýbrž takowj, pod kterými hluboká, duchownj, newiditedlná prawda ležj, ta totiž, že peklo gest, staw a mjsto, kde nekagjcjm hřjšnjkům zaslaužené tresty, ač ne rowné, u wšech stegné, nýbrž skutkům a winám gednoho každého slušně a sprawedliwě přiměřené, (Mat. X, 15. XI, 22. 24. Luk. XII, 47. 48. Zgew. XVIII, 7.) připraweny gsau.

Peklo gest tedy prawda, a sice důležitá, swatá prawda, genž nás wšecky spasitedlnau báznj má naplniti. Zwláště pak gi magj k srdci wzjti newěřjcj, kteřjžto Mesiáše, Syna Božjho zawrhugj; (Mat. VIII.) — pokrytcowé a swůdcowé neswědomitj; (Mat. XVIII, XXIII, 5.) — lidé nemilosrdnj a mstitedlnj; (Mat. XVIII, 34.) — bohá-

či, genž s chudými bratřjmi žádné autrpnosti nemagj; (Luk. XVI.) — též kteřj ničeho nečinj bez zisku, ničeho puzenjm laskawého srdce, aniž pomněnjm na slawnau wýpowěď Páně: *Což gste gednomu z neymenšjch učinili, mně gste učinili*, pohnauti se nedagj, skormauceného potěšiti, nemocného občerstwiti, nauzi trpjcjmu pomoci, (Mat. XXV, 45. 46.) — kteřjžto hřiwnami duchownjmi swými, to gest schopnostmi netěžj k zwelebenj ctnosti a prawdy, nýbrž na rozšjřenj králowstwj bludů a neprawosti ge wynakládagj; (Mat. XXIV, 30.) — i oni lehkomyslnj, kteřj plněnjm powinnostj swých den ode dne odkládagj, a konečně pozdě přicházegj, gako oněch pět pošetilých panen, genž do wečeřadla swatebnjho wpuštěny nebyly; (Mat. XXV, 12.) — wšickni falešnj proroci čili učitelé: (Mat. VII, 22.) — slowem wšickni nešlechetnj a nesprawedliwj lidé, kteřjž zde nikoli podlé prawidel rozumu a přikázanj Božjch, nýbrž podlé nezřjzených swých žádostj žiwi gsau, a pro rozkoš swau a zisk swůg i s plným a swětlým wědomjm, a s úmyslem dobře rozwáženým zle a nepráwě gednagj. *Odegděte ode mne činitelé neprawosti! gá gsem wás nikdý za swé neměl.* (Mat. VII, 23.)

Nápodobně učj a kážj sw. apoštolé. *Zdaliz newjte, že nesprawedliwj králowstwj Božjho aučastni nebudau?* Nemylte se! wšak ani smilnjci, ani modláři, ani cizoložnjci, ani zloděgi, ani lakomci, ani opilci, ani zlolegci, ani drá-

či králowstwj Božjho nedogdau. (1. Kor. VI, 9. 10. Gal. V, 9 — 21.) U wjře nestálým, newěřjcjm, nešlechetným hřjšnjkům, wražedlnjkům, smilnjkům, trawičům, modlářům, i wšechněm podwodujkům djl gegich připrawen gest w gezeře, kteréž hořj ohněm a sirau. *Což smrt druhá, smrt wečná.* (Zgew. XXI, 8. 21.) I tedy také gezerem ohněm a sirau hořjcjm gmenuge se peklo. Wšak nesněme ničehož o hořjcjm ohni a hořjcj sjře, neb to gest gen obraz, ale obraz skrýwagjcj w sobě onu prawdu welikau, že, tak gakož ctnostnj w budaucjm swětě odměněni budau, tak budau bezbožnj w něm potrestáni, a gakož způsob žiwota oněchno bude přeblažený, tak bude staw žiwota těchto newyslowně trapný a bolestný. Mjsto pak a trest bezbožných na onom swětě gmenuge se peklo. — Ptagjcjm se, kde ono wlastně se nalézá, na wýchodu či západu? na zemi či pod zemj? za kterými horami, za kterými wodami? w které kragině nesmjrného prostranstwj? w měsjci neb w některé hwězdě? — odpowjdám, že nám o tom nic wědomo nenj, poněwadž nám toho wěděti potřebj nenj. Sw. Aug. XX. de Civit. c. 16. Polapený zagisté zloděg býwá do wězenj přiweden, třebas ho prw nikdý nebyl widěl. Zanechme tedy wšech zbytečných o pekle otázek, toho gediné se držjce, co nám o něm a mukách geho zgewenjm Božjm, i hned giž zdrawým rozumem a mrawným citem poznati dopřáno. Powážjme tedy přenešlastného stawu bezbožných na wěcnosti.

II.

Ti tedy, kteřj zde na swětě o prawdu, práwo a powinnost nic nedbagj, kteřj wšeobecný pořádek, štěstj a poklid dobrých rušj, s Bohem a Ježjšem dokonce žádné podobnosti nemagj, nýbrž gakž apoštol pjše, *na těle rozsjwagj, ne pak w duchu,* aniž giž při smrti k Bohu a geho swatým přikázanjm se obrátiti chtjce, (Gal. VI, 8.) slowem: lidé zlj, zpustlj, nekagjcj magj djl sobě připrawený w pekle. Způsob žiwota gegich bude neyweyš trapný a bolestný. Budau totiž zbaweni wšeho dobrého, a naproti tomu účastni učiněni wšeho zlého.

Budauť zbaweni wšech statků, které zde tak přjliš milowali; budau zbaweni Boha, Ježjše Krista a obcowánj s dobrými; budau zbaweni newyslowných radostj nebeských.

Zlj přikládagj srdce k statkům wezdegšjm. Penjze, čest a bohatstwj, moc a důstognosti, smyslné rozkoše a weselosti gsau ony wěci, po nichžto taužj a dychtěgj, wrch blahoslawenstwj w nich skládagjce. Ze wšech ale těchto wěcj newezmau ničehož s sebau na wěčnost, a nemohau ničeho z nich wzjti, neb tam nás toliko skutkowé naši následugj, tam nás toliko buď dobrá buď zlá powaha a wlastnost dušj našich prowázj. Bohatý mrhač w Ewangelium, který w kment a hedbáwj se obláčel, a každodenně wesele a skwostně ziw byl, neměl w pekle ani kapky wody, njžby byl swlažil gazyk swůg. (Luk. XVI, 25.) Bylť

zbawen celého swého bohatstwj, zlaupen ze wšech swých pokladů, a ze wšech geho skwostných pokrmů a nápogů nepozůstalo mu ani kapky wody. Tak také budau bezbožnj po smrti zbaweni wšech swých statků, kteréž zde tak přjliš milowali, gichž tak taužebně hledali, tak nestřjdmě užjwali, gimiž hýřili aneb lakoměli: aniž toho neymenšjho ze wšeho, co zde swým nazýwali a milowali, newezmau s sebau na wěčnost. A tato ztráta gest pro ně welmi bolestná a trapná; duše gegich žjžnj po tom, w čemž zde swé štěstj zakládala, a nemagjc toho wjce, cjtj w neupokogených a ustawičných žádostech peklo swé.

Budau také zbaweni společnosti s Bohem, s Ježjšem a se wšemi dobrými. Král, wece Ježjš u sw. Mat., rozdělj ge na různo, gedny od druhých, dobré ode zlých, gako pastýř odděluge owce od kozlů, a řekne těm, kteřjž na lewici budau: *Odegděte ode mne zlořečenj.*“ (XXV, 32. 41.) Nikdý nepřigdau tito nešťastnj k Bohu, swému stwořiteli a pramenu wšj blahosti, nikdý k Ježjši, swému wykupiteli, njmžto pohrdali, nikdý k oněm šlechetným dušem, genž kdy w těle na zemi obcowaly, a gegichžto usta prawdu hlásala, a gegichžto ruce dobrodinj rozdáwala. Naše srdce nenj pokogno, dokudž w Bohu neodpočjwá. Ale ach! nešťastnj zawrženj nepřigdau nikdý k Bohu a geho wywoleným, gsauce odsauzeni od twáři Páně. (2. Tess. 1, 9.) Mezi nimi a těmito gest propast weliká utwrzena. (Luk. XVI, 26.)

Budauť zbaweni sprawedliwým připrawených radostj nebeských. Geště sice žádné oko newidělo, žádné ucho neslyšelo, a žádné lidské srdce nepocjtilo, co Bůh připrawil těm, kteřj ho milugj; (1. Kor. II, 9.) ale ten, který s nebe sstaupil, a tam se zase nawrátil, wtělený Syn Božj, powěděl nám, že *blahoslawenstwj nebeské weliké gest*, (Mat. V, 12.) a apoštol geho sw. ugišluge, *že negsau rowna utrpenj tohoto žiwota oné budaucj sláwě, která se zgewj na sprawedliwých.* (Řjm. VIII, 18.) Od této ale newyslowitedlné blaženosti neokusj ničehož bezbožnj; sláwa ona budaucj nebeská nebude na nich zgewena; oni gsau od nj na wěky wylaučeni, na wěky wšeho dobrého zbaweni. Gaký to staw! Gaký strašliwý staw pro srdce lidské, kteréž po blaženosti taužj. Ztráta oné sláwy budaucj, pjše sw. Jan Zlatoustý, bude geště nesnesitedlněgšj, *nežli wšecky muky pekelné.* (Hom. III. in c. III. ad Philip.) Bože, ach Bože! nezatrať nás. Newyluč nás od swé společnosti, od swého nebe!

A wšak netoliko w ztrátě a nedostatku wšeho dobrého záležj trest zawržených, nýbrž také w účastenstwj wšeho zlého a w skutečných mukách, o kterých nynj sobě žádného prawého představenj činiti nemůžeme. Snadno ale pochopjme, že trápeni a mučeni budau hrozným studem, prudkými náružiwostmi, a nešlechetným, we zlém dozralým a zarytým towaryšstwem.

Giž zde stydj se člowěk, dopustil-li se čeho zlého a hanebného. Ale stud ten newyrowná se daleko studu zawržených. Gegich trápenj záležj w studu, njmž ani na sebe, ani na giné, ani na nebe, ani na peklo, ani na blahoslawené w nebi, ani na zatracené w pekle hleděti nemohau. Tento stud záležj w neytruchliwěgšjm citu nad swau bezbožnostj a zawrženostj, w hrozném swjránj swědomj a trapliwých wýčjtkách, že bjdau swau sami winni gsau. Gsauce giž zbaweni hmotné swé látky, widěgj nynj wšecko duchownjma očima, a wšecko, gakž to samo w sobě gest. Giž poznáwagj, že Bůh poslednj a gediný gest cjl, a že geho mjti wrch gest blahoslawenstwj; giž poznáwagj Boha podlé geho láskyhodnosti gakožto neydokonalegšj a neyčistšj dobré, genž gediné wšecky gegich žádosti upokogiti může, a bez něhož se w nepřestáwagjcjm trudu a žalosti wynacházegj; ale čas, kde se s njm spogiti mohli a měli, gest giž ten tam, a stud nad tjm, že nepracowali, pokudž den byl, prwé než noc přišla (Jan IX, 4.), že zanedbali dnů milosti, dnů spasenj, gest newyslowitedlný.

Naproti tomu, poněwadž co se stalo, giž se odestati nemůže, gaké tu z druhé strany w nich bauřiti budau náružiwosti! Náružiwosti hněwu, zlosti, mstitedlnosti. Nenáwist proti spoluzawrženým a swůdcům, záwist k blahoslaweným, wztěklost k samému Bohu, swému sprawedliwému trestateli! náružiwosti, které neule-

wj a neutichnau, nýbrž každým okamženjm se ssilegj a prudčegi aučinkowati budau. Wždyt widjme, gaký nepokog w duši náružiwého člowěka panuge, a můžeme tedy sobě něgak představiti, kterak to teprw w duši zatraceného zuřiti musj, genž pauhá náružiwost gest.

Mimo to nacházegj se zawrženj w společnosti samých bezbožných a nešlechetných duchů. *Odegděte ode mne zlořečenj do ohně wěčného, kterýž gest připrawen ďáblu a andělům geho.* (Mat. XXV, 41.) Ďábel tedy a společnjci geho gsau gegich towaryši. Společnost to, kde geden nad bjdau druhého se směge, kde žádné autrpnosti, žádného milosrdenstwj, žádné saučastnosti nenj. Společnost, kde geden proti druhému zuřj a se sápá, geden druhého lage a klege. Společnost duchů neyopowrženěgšjch a neyhoršjch, gešto nic než zhaubu obmeyšlegj a působj, gešto křik zaufalosti wyzdwihugj, a wšak zaufati nemohau. Společnost samých neštastných tworů, z nichžto geden druhého swedl, geden druhého z neštěstj swého winj a prokljná. Prokleté děti, skrze wás gsme zde! Prokletj rodičowé, wy gste nás s sebau do wěčné zkázy uwrhli! O gáneybjdněgšj, přjčina a půwod swého i cizého neštěstj! Gak snadno mohl gsem swau, a duši bližnjho wyswoboditi! etc. — A což při tom neyhoršj, gest, že tam na žádné wykaupenj pomysliti nelze.

Pjsmo sw. učj zagisté určitě a zřegmě, že trest zatracenců wěčně trwati bude, proto že hněw Božj na nich zůstáwá (Jan. III, 36.); proto že Ježjš o čerwu neumjragjcjm, a o ohni wěčném, neuhasitedlném mluwj, (Mar. IX, 44.); proto že trest bezbožných wěčné odměně sprawedliwých naproti stawj, řka: *bezbožnj pak půgdau do trápenj wěčného.* (Mat. XXV, 46. 2. Tess. I, 8. 9.)

Čili mi tu někdo nawrhne: že Bůh neskončeně dobrotiwý gest, a chce, aby wšem lidem spomoženo bylo, i kterakby tedy bezbožných trestal na wěky? — nawrhne: že prowiněnj časná trestu wěčného nezasluhugj? že i zatracenci bytnostmi zůstanau, které swau mrawnj přirozenost, polepšenj neb zhoršenj schopnau podržugj? a že neypředněgšj ohled wšeho trestánj polepšenj trestaných gest? — Prawda, Bůh gest neskončeně dobrotiwý, ale gest také neskončeně swatý a sprawedliwý; i proč pak neupjráme wěčnosti radostj nebeských, wěčnosti muk pekelných popjragjce? — Bůh chce, by wšem lidem spomoženo bylo; ale lidé nechtěgj sobě dáti pomoci, a protož nenj také Bůh, nýbrž hřjšný člowěk sám stwořitel pekla. Spolu pak nenj-li hřjch, gakožto urážka neskonalého Boha, též neskonalý, a tudy trest wěčný gemu přiměřený? Mimo to zůstane bezbožným wědomj zlých skutků na wěky, a gakož giž zde na swětě lidé trestem mjsto polepšenj se zhoršugj, což u př. na zločincjch

widjme, kteřj z wězenj swého častokráte geště pokaženěgšj a zarytěgšj wycházegj, tak také očekáwati nelze, aby zatracenci se kdy polepšili, a nepolepšj-li se, nemusj-li sám rozum wěčnost trestu pekelného uznati?

Než, gá musjm giž přestati. Duše má nesnese dálšjho rozgjmánj o stawu bezbožných po smrti neynešťastněgšjm. Bože! ach gá opakugi prosbu mau, Bože! nezatrať nás! Wyswoboď nás od muk wěčných!

Předewšjm ale, Neymilegšj mogi, musjme se my sami před peklem hledět opatrowati; nebo Bůh newyhledáwá smrti hřjšnjka, nýbrž chce, aby se obrátil a žiw byl. Ale hřjšnjk uwrhuge se sám do wěčné zkázy. Warugme se tedy hřjchu, střezme se bohaprázdnosti. Neodkládeyme pokánjm, gsme-li hřjšnjci. Nezapomjneyme na strašliwé následky hřjchu, genž nepřehlédnutedlnj gsau, a na čas celé wěčnosti se wztahugj. Nýbrž koneyme spasenj swé *s báznj a třesenjm* (Tit. II, 2.), ne sice s báznj otrockau, ale s báznj djtěcj, která se ničeho tak neostýchá, gako neštěstj toho, Bohu se zneljbiti; s báznj, která z djtěcj lásky k Bohu pocházj, a swau neywětšj radost a swé zaměstknánj w tom nalézá, Božj neyswětěgšj wůli s neywětšj pilnostj plniti. *Bděte a modlte se!* (Mat. XXVI, 41.) Bděte ustawičným a wěrným plněnjm powinnostj swých, a modlete se o sjljcj milost s hůry, poněwadž při wšj wolnosti ducha tělo mdlé gest.

* *

Djtěcj láska, která pro Boha bližnjho miluge, gemu radj, ze zlého geg kárá, w nauzi geg krmj a odjwá; křesťanská slušnost, která s každým laskawě nakládá, sprawedlnost, která každému, což geho gest, dáwá: tu hle, křesťanské duše! což činiti, a čehož se warowati máme, bychom gednau w poslednj hodince smrti od saudce swého milostný ortel slyšeli, a nešťastné wěčnosti — peklu ušli. Amen.

---

6. Wěneček uwitý w zahradě Dawidowě, aneb prwotiny českého, w řeči wázané přeloženj Žalmů.

Od Jana Josefa Kaisa, kaplana w Kopidlně.

Uwod.

Kdokoli w Pjsmech swatých docela cizincem nenj, wjť zagisté, že Žaltář nikoliw nenj saustawa křesťanského učenj mrawů, aniž gakési suché dogmatické compendium, nébrž že gest gako něgaký poswátný hág, w němžto libj zpěwowé, z šedé dáwnowěkosti zwučjcj, zagjmagj srdce citliwé. Tuť swatý pěwec swé wěrné harfě na swé nepřátely si stěžuge, a w gegj zwučné lůno bolné city swého sewřeného srdce wyléwá; tam zase na perutěch nábožného rozgjmánj k Twůrci se wznesa, o diwech geho wšemohauc-

nosti na nebi, o skutcjch geho dobroty na zemi, o důkazech geho prozřetedlnosti w žiwotě lidském pěge. Zde sladké radosti tiché domácnosti popisuge; tam zase sláwu národu swého budaucjm pokolenjm oznamuge, a milowanému Jerusalému památku klade hor wůkol něho strmjcjch trwánliwěgšj. Tu pláče drahau wlast od nepřátel w porobu uwedenau, a těžce nesa gegjch okowů, úpj a wzdychá; tam zase gako ptáce, genž wywázlo z lowců osjdla, prwnj city nabyté swobody w radostném pěnj wyléwá. Zde kwjlj s národem swým, genž pro swé poklésky wšem sausedům w pohaněnj uweden, a gako owce k zabitj wydán býti se zdá; tam zase k radostné naděgi budaucjho Wykupitele pozdwihuge srdce swé, o geho utrpenj a sláwě, o geho bogjch a wěčném králowstwj pěge. Tady zase — a wšak kdož bude, abych slowy Herderowými mluwil, toto gezero 150 *pjsnj* několikem slow chtjt wywážiti? Pjsně tedy, gakž ge Duch Páně gednák k ponaučenj, gednák k útěše lidu swého w ňádra citliwá wdechl, pjsně musegj w Žaltáři hledány býti, a geho w gakýkoli gazyk přeloženj máj zewnitřnj twářnostj pjsně prozrazowati. Proč wšickni, zwláště nowěgšj překladatelé Pjsem swatých, tyto wážné plody Musy Sionské w gegich přirozeném básnickém oděwu, w rhythmické mluwě milownjkům gegich podáwagj, gsauce přeswědčeni, že nepřiměřený, cizj oděw i

neyspanilegšj audy buď obyzďuge, aneb aspoň lepost gegich nepřjzniwě oku zahaluge.—

W gazyku českém nenj mi žádné giné metrické Žalmů přeloženj známo, leč ono, genž pracj *Giřjho Streyce Zábřezského* w šestnáctém stoletj na swětlo wyšlo, a nynj pak opět r. 1827. Panem Wáclawem Hankau wydáno bylo. A wšak Giřj Streyc spjše Parafrasty než překladatele gméno a djky zasluhuge, gakož srownánj kteréhokoli z geho zpěwů s půwodnjm textem patrně doswědčuge. Že takowým popisowánjm půwodnj krása hyne, kterážto welmi často w krátkosti a stručnosti wygádřenj záležj, netřeba připomjnati. Můželi pak, abych gen gediný přjklad uwedl, twořjcj wšemohaucnost Hospodinowa kratčegi a wznešeněgi wyobrazena býti, gako když sw. pěwec dj Ž. XXXIII, 9.:

כי הוא אמר ויהי
הוא צוה ויעמד:

a gak zwodnatj tato wznešená myšlénka takowýmto dlauhým opisowánjm:

Neb gakž on usta swá otwjrá,
Wše k slowu geho hned stogj:
Wuli geho nic neodpjrá,
Saudy geho se pokogj.

F. Procházka, muž o biblj českau welice zaslaužený, Žalmy negenom toliko w prostomluwě přeložil, ale i také obecného latinského wydánj se držel, heberegský text, kde se latinský wýklad přjliš od něho uchyluge, w poznamená-

ujch wyložiw. Užiltě owšem tento učený muž s opatrnostj wšech pomůcek, kteréžto mu biblické sudebnictwj podlé swé za geho času wzdělanosti poskytowalo. A wšak ono prawidlo, gehož při swé práci následowal, a dle kteréhož prawý každého Žalmu smysl djlem z wýkladu samého, djlem z njže položených poznamenánj dosti pracně musj sbjrán býti, překážj nemálo duši u cjtěnj a požjwánj krásy těchto zpěwů, an duch náš gako newyhnutedlnau wýmjnku krásy klade, aby, co za krásné uznati má, snadně přehlédnauti, a pohodlně, bez namáhánj užjti mohl.

Z té přjčiny nowé, a gakž powaha předmětu žádá, rhythmické Žalmů gazykem českým wyloženj nezdá se mi býti podniknutjm docela zbytečným; a wšak, aby k wšemožné dokonalosti dospělo, muže požaduge, gemuž i učenosti newšednj se dostáwá, i potřebný kritický apparat po ruce gest.

Dobře sice wěda, že se mi obého w skrowničké toliko mjře dostalo, pokusil gsem se předce o to, několik částek Žaltáře, gehož čjtánj mi giž mnohau prázdnau hodinu užitečně a sladce wyplnilo, materským gazykem wyložiti; a ač tauto pracj nic giného gsem neobmeyšlel, leč swé wlastnj wyraženj a wzdělánj, uposlechnuw předc laskawého nabjdnutj některých, gak o českau literaturu wůbec, tak o bohomluweckau zwláště zaslaužených mužů, prwotiny mého pod-

niknutj laskawým wlastencům podáwám; nikoli se nedomnjwage, že biblická literatura tauto mau pracj znamenitého zisku nabude, alebrž naděge se, že uslyšew snad přátelský usudek přjzniwcu biblického studium, gá sám tjm nemálo wyzjskám. Hlawnj mé zřenj k tomu bylo obráceno, abych prawý půwodnjho textu smysl, pokudž mi ho dostjhnauti možno bylo, wygádřil; *) a proto gsem netoliko wšeho uměleckého rozměru se chránil, ale také rýmu gen šetrně užjwal, ano i w některých, zwláště Mesiášských Žalmjch rýmowánj docela opomenul; moha na německém přeloženj Žalmů od Weinzierla, a našem českém od Zábřezského patrně widěti, gaké násilj za přjčinau rýmowánj textu býwá učiněno. Že gsem w každé čtyřřádkowé strofě dwa toliko werše rýmowal, stalo se negenom proto, abych, negsa přjliš rýmem wázán, tjm wěrněgi heberegštinu přeložiti mohl, ale zwláště proto, abych takowým způsobem skrze rým (Herder ho nazýwá zaljbeným parallelismem sewernjch národů) každau strofu na dwé rozděliw, ony dwa členy Heberegského parallelismu, genž w každém werši ozjwagj se, gak neylépe možno wygádřil. —

*) Že gsem časem něgaké epithetou přidal, laskawý čtenář, gakož daufám, mi promine, an gsem takowým způsobem k wetšj srozumiedlnosti nápomocen býti chtěl. Každý wšak wetšj, ač z puwodnjho textu wyplýwagjcj přjdawek, dole gsem poznamenal.

Překladatelé, s kterýmiž se radjm, gsau mimo našich, Zábřezského a Procházky: Zacharias, Herder, Brentano, Mendelsohn a Zobel. Ze starsjch wykladatelů, mimo Septuagintu a Vulgatu, žádný mi nenj po ruce. Tento nedostatek ale aspoň poněkud mi nahražugj: Notæ criticæ Houbigantii, kterýž, ač někde přjliš swobodně a takořka neważně s Heberegským textem nakládá, w nesnadněgšjch předce mjstech staré wýklady uwodj a srownáwá.

Žalm I.

Prospěch sprawedliwých, a zahynutj bezbožných. *)

W tomto zpěwu popisuge Žalmista Páně rozdjl mezi sprawedliwými a bezbožnými, na rozum dáwage, že sprawedliwému častokráte giž na tomto swětě wšecka geho podniknutj se dařj, an bezbožný giž zde swému zahynutj wstřjc chwátá. Obadwa tohoto přirownánj členy přiměřeným podobenstwjm wyswětluge.

Šťastný člowěk, kterýž w radu
S bezbožnými newcházj;
Nedlj s hřjšnjky, se k sněmu
S posměwači nesázj.

---

*) Před každým Žalmem obsah uwésti k snadněgšjmu porozuměnj, a k ušetřenj ginák newyhnutelných připamatowánj, zdá se býti potřebno. —

W Božjm ale přikázanj
Gediné swau libost má,
Zákon Páně ustawičně
Dnem i nocj rozgjmá.

Šťastný! podobeně gest stromu,
Genž gsa štjpen při řece,
Listj netratj, a časem
Hognost dáwá owoce.

Wše co začne, se mu dařj:
Ne tak ale bezbožným;
Tiť se plewám podobagj,
Wětrem sem tam zmjtaným.

Neostogjť zlosyn w saudu,
Hřjšnj w zboru nábožných.
Žehnáť swatým Pán, *) než k zkáze
Wede cesta bezbožných.

Žalm II.

Marné nepřátel Kristowých proti králowstwj geho usilowánj.

Ten že gest prawý tohoto Žalmu smysl, učj swatj Apoštolé Sk. Ap. IV, 25. XIII, 32. Hebr. I, 5. V, 5., gakož i z prwnjho mjsta widěti, že za časů Apoštolských Dawid za geho půwodce byl

*) Za přjčinau srozumitedlnosti položil gsem účinek mjsto přjčiny; neboť půwodnj text prawj slowně: „Znáť Pán cestu sprawedliwých;“ t. g. s zaljbenjm na gegich gednánj patřj, genu žehná.

držán. A wskutku! gak krásný tu a zřetedlný, ač gen několikem tahů wytwořený obraz onoho marného usilowánj, njmžto mocnosti swětské proti králowstwj Mesiášowu zuřj, a podiwné ochrany Božské, kteráž wšecko toto namáhánj nepřátel Kristowých gediným usmánjm, gediným dechem porážj a wniweč uwodj! Wždycky byl, a wždycky bude Kristus na znamenj, gemuž bude odpjráno; na znamenj, kterémuž odbognj národowé konečně buď poddagj se, buď zahynau. W témže ohledu cjrkewnj historie gest gako mnohotwárná proměnnost, z njžto nápěw tohoto Žalmu zřetedlně wyrážj. A odkud sebral Dawid gednotliwé zwuky k tomuto wznešenému zpěwu? Zagisté ze swého wlastnjho žiwota, a z přjpadnostj času tehdegšjho. Od té doby, co na trůn dosedl, byloť mu takměř ustawičně bogowati s domácjmi i wnešnjmi nepřátely. Od samého Hospodina za krále byw wywolen, a obdržew zaslibenj 2. Sam. VII,: že trůn geho na wěky státi, geho slawný potomek, Mesiáš, na wěky kralowati bude: zdali nemohl a nemusel oněch autoků nepřátelských powažowati gakožto bauřenj proti Hospodinu a geho Mesiášowi? Tjmto představenjm roznjtil se w srdci Dawidowě takowýto cit, gehožto wýlewem zplozen wznešený zpěw následugjcj, gegž Herder korunau celého Žaltáře nazýwá, a w němž sw. básnjk, ač w swrchowaném zápalu, city swé krátce a stručně, a prawé gednoty šetřiw, wygádřil gest.

Proč se bauřj národowé?
Proč to marné lidstwa zdýmánj? *)
Zdwihagj se mocnářowé zemštj,
Knjžata společně rokugj
Proti Wěčnému a gegž On pomazal.
„Roztrheyme swazky gegich,
Swrzme s sebe gegich okowy.“

Ten, genž w nebi přebýwá, se směge,
Hospodin se směge gim.
Někdy wšak k nim promluwj w swém hněwu,
Někdy prchliwostj swau ge předěsj.
„Gá gsem krále swého na Sionu,
Na swé swaté hoře pomazal.“ **)

Hospodinůw nález tedy prohlašugi; ***)
Řekl ke mně Pán: „Můg Syn gsi ty,

---

*) Tenť gest, gako Schultens z Arabského dokázal, prwnj slowesa חגה wýznam. Zde se překrásně hodj, gak skrze předcházegjcj רגש, tak skrze trefný obraz moře zbauřeného, gegž na mysl uwodj.

**) Septuaginta a Vulgata četly: יאני נסכתי מלכו . . . . קדשו což i Haubigant schwaluge. Ač smysl při tom nic netrpj, přede čtenj puwodnjho textu, kde tato slowa w usta Hospodinowa se kladau, negenom slušněgšj se býti zdá, gelikož to w ustech Dawidowých poněkud chlaubně znj; ale i také lyrickému duchu, zwlášť hebregské ody, která podobné skoky a kwapné proměněnj mluwjcjch osob miluge, gest přiměřeněgšj; nepřipomjnagje toho, že předcházegjcj werš řeč Hospodinowu dáwá očekáwati. Wiz Herder, Geist der Hebr. Poesie II. djl.

***) Mjsto אל־חק četli Septuaginta את־חק a následugjcj יהוה čtli dwakrát po sobě, kteréž mnohem přirozeněgšj a prawegšj zdá se býti čtenj, než nyněgšj.

Dnes gsem zplodil tebe.
Požádey, a národy ti za dědictwj dám,
Za wládarstwj země končiny.
Prutem železným ge potřeš,
Roztřjštjš co djlo hrnčjrské.“

Pročež opatrnj buďte králowé,
Deyte pak si radit, země saudcowé!
Služte Hospodinu w bázni,
Stugte wůkol něho s třesenjm. *)
Poddeyte se Synowi, ať hněwem nezahořj,
Byste nezhynuli w podniknutj swém.
Neboť geho hněw se rychle rozpálj.
Blaze wšem, genž geho držj se!

Žalm VI.

Prosba za uzdrawenj.

Tělesnými bolestmi sewřen, w swědomj citedlně raněn, od nepřátel obklopen, wzdychá Dawid k Hospodinu o ušetřenj a zachowánj žiwota, by déle geště geho milosrdenstwj a dobrotu swými zpěwy mohl oslawowati. Wyliltě w slzjch swau úzkost a bolest, a zármutek ustaupil utěšené naděgi, že nedopustj Bůh, by nad geho zahynutjm zplésali nepřátelé geho. Tak, když se wyrosilo plačtiwé nebe, w slunečné záři opět pokogně usmjwá se. —

*) Prwnj a wlastnj wýznam slowesa גול, גיל gest: in orbem verti, circuire. Manowé a služebnjci wýchodnjch králů w kole stáwali před trůnem.

Přestaň Pane w hněwu twém mne kárat, *)
W rozhorlenj twém mne netresci;
Buď mi Bože milostiw, an hynu,
Uzdraw kosti mé se třesaucj.

Duše má gest přjliš skormaucena;
Ty pak Pane! — ó až dokawád!
Skloň se ke mně, zachowey mi žiwot,
Spomoz mi, wždyť spomáháš tak rád. **)

W smrti na tě žádný newzpomene,
Kdož pak w hrobě pěge k chwále twé? —
Upě klesám, celé noci postel
Smáčjm, w slzech plyne lůžko mé.

Oko mé se zámutkem giž kalj,
Hasne, tolik widjc nepřátel. ***)
Odstuptež wšak zlosynowé wšickni;
Pláče mého hlas Pán wyslyšel.

Wzdychánj mé došlo Hospodina,
Přigal-tě Pán snažnau prosbu mau.
Stud a hrůza stjhne, kdož mne tiskli,
S hanbau w okamženj odegdau.

Žalm XXIII.

Důwěrnost w Boha.

Z poslednjch tohoto Žalmu slow zdá se wyplýwati, že na autěku byl složen; ale na autěku,

---

*) W hebregském textu čte se: Nekárey mne; a wšak prosj Boha o ukrácenj trestu, *který giž trpěl.*

**) W půwodnjm gazyku: Podlé dobroty twé.

***) Wlastně: *Oko mé se sestaralo předewšemi mými nepřátely*; hledj mdle, a gako wěkem sešlé na mé nepřátely.

na němž nepřemožená důwěrnost w Boha bezpečné přjstřešj swatému skladateli poskytowala. Prwnj tohoto srdečného zpěwu obraz prozrazuge pěwce, kterýž na Betlémských palaucjch za stádem kráčege, w pastýrském žiwotě k harfě pěti přiwykl gest. Tam se učil poneyprw znáti wládnaucj nad sebau ruku Páně; tam wznikla w geho srdci prwnj giskra důwěrnosti w Boha. On opatrowal stádo, a Hospodin opatrowal geg; Hospodin ho šetřil gako laskawý pastýř owečky swé; Hospodin prowedl geg skrze auklady nepřátelské až k důstognosti králowské; a protož, gist gsa i pro celý budaucj žiwot swůg ochrany Božské, kogj se naděgj, že nawrátj se zase z wyhnanstwj swého k stánku Hospodinowu.

Pán gest pastýř můg, i neznámť nauze!
Tuť na zelené
Pastwině mne chowá, tu zas k wodám
Tichým wodj mne.

On mau duši ráčj očerstwiti,
On mne přiwede
Po bezpečných cestách k cjli mému
Skrze gméno swé.

Bych i kráčel stjnem smrti, zlého
Nebudu se bát;
Se mnau gsi, twá hůl, twůg prut mi bude
Srdce dodáwat.

Giž gsi mi před mými protiwnjky
Hody připrawil;

Wonnau mastj pomazal mé hlawy,
Čjši naplnil.

Štěstj, blaho — to mne doprowodj
Skrze žiwot můg;
Nawrátjm se na dlauhý čas zase,
Pane! w stánek twůg.

Žalm XXV.

Taženj Hospodinowo na Sion.

Že Žalm tento ku přenešenj archy Páně na horu Sion složen byl, wůbec takměř přigato gest, gakož i prawdě podobno, že od wjcera zpěwáků na způsob kantáty byl pronásen, pročež gsem w tomto ohledu pokynutj Herderowa následowal. Krásně započjná se ponawrženjm, že celého swěta oboru gest Pánem, kterýž na malém Sionu nynj rozbjti chce stánek swůg. A pročež, gako se někdy musel poswětiti lid, dřjwe nežli mohl přistaupiti k hoře Sinai, tak i nynj ti, genž doprowázegj archu Páně na Sion, u paty této nynj swaté hory napomjnagj se k čistotě srdce a swatosti žiwota, by hodni byli předstaupiti před twář Hospodinowu. Tak se poswětiwši w duchu, celé giž množstwj archu doprowázegjcj, stogj před stánkem. Gehodwéře se musegj rozšjřiti, geho brány musegj powýšiti hlaw swých, aby Hospodin, po dobytj tolikera znamenitých wjtězstwj, sláwau wogenskau owěncowaný wegjti mohl. Práwě lyrickým nadchnutjm a pérem plným žiwosti

toto wjtězoslawné taženj popsáno gest, a zbožného čtenáře wtrhuge w radostný zástup na horu Páně wstupugjcj.

Zbor.

Hospodinowa gest zem, i plnost gegj,
Okres země, i což na něm přebýwá.
On geg nade mořem založil,
On geg nad wodami upewnil.

1. Hlas.

Kdož pak wstaupj tam na horu Hospodinowu?
Kdož na mjstě geho Welebnosti stane?

2. Hlas.

Rukau kdo-tě newinných, a srdce čistého,
Newěrně kdo duše swé neklade w zástawu, *)
Aniž podwodně kdy přisáhal:
Tenť obdržj požehnánj ode Pána,
Přjstup k Bohu Spasiteli swému. **)

---

*) לא נשא לשוא נפשו gest welmi nápodobné tomu, co čteme (Exod. XX, 7.) לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא: a gako toto znamená přisáhati skrze Boha, tak se zdá, že i ono o přjsaze skrze duši swau musj rozumjno býti.

**) צְדָקָה wyznamenawá justitiam, jus, gako prawj Herder, bürgerliche Gerechtsame. Poněwadž ale w předešlém se otázka klade, kdo wstaupj na horu Páně, tady ale se odpowjdá, že tomu, kdo cistého gest srdce, a newinných rukau, této přednosti se dostane: nemůže se zde skrze צדקה nic giného wyrozumjwati, než práwo, k Bohu, swému spomocnjku, přistaupiti. Pokudž ale toto spogenj s Bohem pramen gest wšj milosti, může se צדקה také skrze *milosrdenstwj* wyložiti, gakož překládá Procházka.

1. Hlas.

Hle! tuť lid, genž hledá ho, genž obličeg twůg
Spatřit taužj, Bože Jákobůw!

Zbor.

Nuže, pozdwihněte hlaw swých, ó brány!
Dwéře otewřete se starowěké,
Wgjti by mohl král sláwy!

1. Hlas.

Kdož pak gesti ten král sláwy?

2. Hlas.

Hospodin, ten mocný, udatný,
Hospodin, rek *) w bitwách wjtězný.

Zbor.

Nuže, pozdwihněte hlaw swých, ó brány!
Dwéře otewřete se starowěké,
Wgjti by mohl král sláwy.

1. Hlas.

Kdož pak gesti ten král sláwy?

2. Hlas.

Hospodin Bůh zástupů gest ten král sláwy.

Žalm XXXIX.

Štěstj bezbožných.

Tento welmi tkliwý Žalm zdá se mi býti wýlew duše, kterážto, patřjc na štěstj hřjšnjka, a

*) Mezi פניך a יעקב četl Syrus a Řek יהוה, kteréžto slowo, poněwadž, gakož tusj Houbigant, zkráceně bylo psáno: (ה") přepisowatel přehlédl. —

počjnagjc giž pod břemenem těla churawého (w. 11.) w netrpěliwost a malomyslnost klesati, opět se zchopj, a k důwěrnosti w Boha pozdwihuge se. Upamatowánj, gak brzy pomine žiwot wezdegšj, gak brzy smrt i štěstj bezbožného, i zámutku sprawedliwého konec činj, rozplašuge gako lehké powánj wětru mlhu malomyslnosti a nepokognosti, genž na okamženj zahalowala mysl Dawidowu; wygasněné oko obracj se k Hospodinu, a gazyk pocjná mluwiti — ne aby reptal — ale o smilowánj a ulewenj bolestj žádal. — Zněte zwuky mutnolibé, wylauzeny Harfě Dawidowě, zněte w srdci mém w dobách tesknosti, a sladkým hlaholem swým upokogte bauři ducha neklidně se zmjtagjcjho! —

Rekl gsem: Chci wždy se mjti na pozoru,
Bych se nepřekwapil gazykem.
Usta w uzdu pogaw opatrný budu,
Dokud hřjšnjk stogj předemnau.
Mlce řeči, mlčel gsem i radosti; *)
Bolest má se gen wjc zbauřila,
Srdce w těle se mi roznjtilo,
Pálilo co oheň tiché myšlenj;
Proto gal se mluwit gazyk můg.

---

*) Tak rozumj toto nesnadné mjsto Herder, gežto ginj ginák překládagj. Dušeslowuj prawda, že trapliwá myšlenj, pakli ge w srdci ukryti chceme, nespokogenými, a ku požjwánj wšeliké radosti žiwota pospolitého neschopnými nás činj, tohoto přeloženj gestiť základem, a parallelismus w druhém clenu téhož werše ge osprawedlňuge.

Uč mne Pane! uwážiti konce mého,
A gak malý dnů mých počet gest,
Bych, gak brzy pryč odegdu, znamenal.
Pjdj, hle! gsi dny mé wyměřil,
Gako nic gest wěk můg před tebau.
Pauhá pára gestiť člowěk každý,
Ač se pewně státi domnjwá. —
Gako stjn, tak zmizj člowěk;
Předc wšak pošetilec shánj bohatstwj, *)
Newěda, kdo ge kdy užige.
Wšak co daufám gá?
W tobě Pane! gest má naděge.
Sprost mne gen wšech přečiněnj,
W posměch bláznům newydáwey mne; **)
Rád pak umlkna, ust neotewru,
Wždyť gsi ty tak učinil. —
Odegmiž ode mne rány swé,
Sice zhynu raněn rukau twau.
Neboť kárage-li pro hřjch tresceš člowěka,
Zetlj hned, co molem, krása geho.
W prawdě, nic gest wše, co sluge člowěkem. —
Wyslyš Pane! prosby mé, a k mému wolánj
Nakloň ucha; mému pláči neodmlčug se;
Neboť přjchozj gsem před tebau,

---

*) Četl gsem s Haubigantem mjsto יהמיון, genž gest sloweso, hlawnj slowo ההמון, z něhož že יהמיון powstalo, suffixum slowesa אספם zdá se prozrazowati.

**) Prawý slowa נבל smysl zdá se mi býti wyložen w Žalmu XIV, 1, kde se čte: אמר נבל בלבו אין אלהים, a kde נבל znamená člowěka newěřjcjho w Boha a geho prozřetedlnost. —

Pohostinu, gako wšickni mogi otcowé.
Dew mi, bych poobčerstwil se,
Prw než odegdu — a wjc mne nebude.

Žalm CXXII.

Radost putugjcjho k slawnosti.

Tauto pjsnj w milowánj hodné prostosrdečnosti radostné city swé wyléwá zbožný wesničan, genž k slawnosti putuge do Jerusaléma, gemužto prý (on giž Jerusalém widěl) žádné město w kragi se newyrowná, kdež i uhljdati můžeš, čeho bys w kragi na darmo hledal. On se giž widj w duchu w bráně Jerusalémské, spatřuge sláwu domu Hospodinowa, obdiwuge nádhernost dworu králowského — a geho srdce w radostném užasnutj štěstj a wšecko dobré přege městu milowanému, a geho usta nemohau stačit wyslowiti wšecko požehnánj, genž ze srdce plného se praudj. — Smjme-li si mysliti, že tato pjseň zpjwána býwala, když pautnjci giž zponenáhla k Jerusalému bljžili se? — každé takměř slowo w tomto predstawenj dostatečný nalezne wýklad. —

Plesám radostj, an se mi prawj:
Zas do domu Páně půgdeme.
Nohy naše gedenkrát giž stály
W branách twých, ó Jerusaléme!

Jerusalém, toť gest krásné město,
W němžto dům se s domem spoguge;

Kamž i národ, Hospodinůw národ,
Po swých pokolenjch putuge.

Tam, gakž w Israeli zákon, gméno
Hospodinowo oslawugj;
Tam též stolce domu Dawidowa,
Stolce řjzenj se spatřugj.

Proste, ať gest Jerusalém šťastný!
Wždy ať kwete štěstj přátel twých!
W pewnosti twé panug stálý pokog,
Bydliž bezpečnost w twých palácjch.

Pro kragany, pro swé milé bratřj,
Šťastného ti přegi pokoge;
Pro dům Hospodina Boha mého
Wyhledáwat budu štěstj twé.

Žalm CXXVII.

Nic bez Boha.

Tento náučný zpěw, genž wjce pokogné rozgjmánj než lyrické horowánj dýše, zplodilo uwažowánj oné prawdy, že, nežehná-li Hospodin, wšecko wynasnaženj lidské marné gest a ničemné. Tuto prawdu několika přjklady, z okresu domácnosti wzatými wyswětliw, sahá sw. básnjk geště několikráte silněgi w struny, aby neywětšj požehnánj Božj slawil — hognost totiž djtek, a četné potomstwo, genž bylo cjlem taužebnosti každého Israelity.

Bůh-li sám nestawj domu,
Darmo stawič pracuge;
Bůh-li neostřjhá města,
Strážný darmo pečuge.

Marnoť, wstáwat wám před sluncem,
Pozdě na noc sedáwat;
S bolestj předc chléb swůg gjte:
Geho milj mohau spát.

Děti gsau dědictwj Božj,
Mzda gest žiwot aurodný;
Gsauť co šjpy w ruce střelce,
Djtky z mládj zplozeny.

Šťastný! komuž přáno, hognost
W taulu swém gich zachowat;
Bez zarděnj budau w branách
Nepřátelům wzdorowat. —

Žalm CXXVIII.

Cíty po wyswobozenj z rukau nepřátelských.

Upamatowánj na otroctwj, kterýmž národ Hospodinůw giž hned w mladosti swé w Egyptě, a později tak častokráte od swých nepřátel byl sewřen, patřenj na nezašlé geště prauhy, gež po sobě ostawil bič ukrutnjků, uwažowánj, že kdyby Hospodina nebylo, geho národ by byl snad dáwno giž býwal rozšlapán, wdechlo swatému pěwci zpěw následugjcj. — Ukrutenstwj, kteréž buď osobně, buď w národu swém zkusil,

čas, w němž žil, činj ho wymluwena, pakli na swé protiwnjky wzpomjná ginác, nežli na ony přjslušj, kteréžto Božský mistr slowem a přjkladem za swé nepřátely *modliti se* učil.

Ač mne mnoho w mladosti mé sužowali —
S wděčnostj tak nynj Israeli rci —
Nikdý, nikdý nemohli mne přemoci,
Ač mne mnoho w mladosti mé sužowali.

Oráčowé dlauhé oragjce hnali
Po mém hřbetě brázdy; a wšak bezbožným,
Hospodinem sprawedliwým Bohem mým
Gegich prowazy se šťastně přetrhaly.

S hanbau nepřátelé Sionštj zahnáni
Budtež, co na střechách tráwa, ana schne
Dřjwe, nežli čas přicházj k wytrhánj;

Gjž se nikdý žnec a wázač nedotkne,
Z tudy wůkol gdaucjch nikdo neřekne:
Zdař Bůh! Přegeme wám Božj požehnánj! —

Žalm CXXXVII.

Pěwec w zagetj.

Ne studenými slowy popsána, ale wraucjm srdcem cjtěna musj býti ona plamenná láska k wlasti, genž zplodila tuto krásnau a wznešenau odu; láska k wlasti, kterážto nemůže radowati se, dokudž Jerusalém w rumu ležj, a raděgi nechá zpukřiti struny, a uschnauti w ustech gazyk, nežliby w cizj zemi k obweselenj nepřátel wlasti

pěla pjsně, genž na Sionu složeny, na Sionu chtěgj býti poslauchány. —

Žiwost citů, gegichžto průdký wýraz gest zpěw tento, hluboké mlčenj o nabyté opět swobodě, kteraužto w giných zpěwjch nebylo lze zatagiti, zdá se mi býti důkazem, že ne na pahrbcjch wlastenských, ale u řek Babylonských byl složen.

Na břehu řek Babylonských
Nynj smutnj sedjme;
Na Sion zpomjnagjce,
Hořké slzy cedjme.

Na wrbách tu zawěšené
Harfy naše nezwučj; *)
Wjtězů ač našich žádost
Pjsně pěti porúčj.

Radost chtěgj, genž nás tisknau;
„O Sionu pěte nám!“
Ó gakž máme Božské pjsně
W cizj zemi pěti wám?

Měl-libych kdy zapomenaut
Jerusalém! osud twůg:
Zapomeň spjš prawice má — **)
Uschni w ustech gazyk můg,

---

*) Wlastně: Na wrby u prostřed něho (Babylonského králowstwj) zawěšili gsme harfy naše.

**) Bez pochyby na harfu hráti.

Nebudu-li na tě wždycky
Zpomjnati s libostj,
Nebudeli Jerusalém
Koruna mých radostj.

Zpomeň Pane Idumegským
Města twého zkaženj!
„Bořte — křičj — nazůstaniž
Kamene na kameni.“

Babylone, Babylone,
Někdy gistě zkažen sám;
Djky tomu, kdož ti splatj
Wše, co učinil gsi nám!

Weleslawen budiž, kdož ti
Stegnau wáhau odwážj; *)
Kdož twé plémě někdy chopiw,
O skálu ge zrozrážj.

---

*) „Kdož ti stegnau wáhau odwážj,“ nenalezá se w Hebregském, a zde gen k doplněnj strofy se klade.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. Von den Rechten und Pflichten der Bischöfe und der Pfarrer, dann deren beiderseitigen Gehülfen und Stéllvertretter. Nach dem gemeinen und dem besondern österreichischen Kirchenrechte zusammengestellt von *Joseph Helfert*, Doctor sämmtlicher Rechte, k. k. ordentl. öffentlichen Professor des Kirchen-und römischen Civilrechtes an der Carl-Ferdinandischen Universität, fürsterzb. Consistorial-Rath, Examinator der Candidaten zu Curatpfründen in der Prager Erzdiöcese. Erster Theil. S. XVI u. 496. Zweiter Theil S. VIII u. 358. Prag 1832.

Slowutný pan spisowatel podáwá tuto spis z cjrkewnjho práwa, genž zpráwcům duchownjm i práwnjkům welmi gest důležitý, a mezi geho pracemi w mnohém ohledu gako neyhlawněgšj powažowati se může, gelikož nevobšjrněgšj předmět z obecného i rakauského cjrkewnjho práwa s zwláštnj úplnostj w systematickém pořádku wykládá, a práwa biskupů i farářů, gakož i pomocnjků a náměstků gegich, ačkoli do wšech důležitých odwětwj cjrkewnjho práwa sahagj, přewýborně w gednotu spognge.

Wšjm důwodem se o tomto nowém spisu gistiti může, že bez wýmjnky wšecko obsahuge, cokoli zpráwci duchownjmu w ohledu cjrkewnjm wěděti přjslušj, an se tu w každém djlu mnohostranného auřadu swého gak wzhledem chrámu, škol, tak i obecných ústawů k auplné spokogenosti dostatečně a důkladně poučiti může; w čemž až posud gestě žádná z wydaných knih s takowým prospěchem nám neposlubuge.

Že usudek tento naskrze prawdiwý a důwodný gest, dokazuge následugjcj přehled:

Po krátkém *úwodu*, kdež se ponětj cjrkewnjho stawu, (§. 1.) cjrkewnjho auřadu a rozličných oddělenj, (§. 2.) pak w §. 3. ponětj cjrkewnjch představených wykládá, gest celý spis na 2 djly rozwržen (§. 4.) *W djle prwnjm* gedná o práwjch a powinnostech biskupů, gich pomocnjků a náměstků, *w djle druhém* o práwjch a powinnostech farářů, gich pomocnjků a náměstků. Ku konci úwodu wyčjtagj se neyznamenitěgšj spisy o témže předmětů.

Djl prwnj rozpadá na dwě oddělenj; prwnj gedná o Metropolitech, druhé o biskupjch.

W prwnjm oddělenj ustanowuge se wýznam Metropolity a Suffragana, (§. 6.) načež se počátek Metropolitů gakož i názwu neb gména *Arcibiskup* wyswětluge; kdež k auplnému přeswědčenj se dokazuge, že důstognost metropolitská nenj sice od apoštolů ustanowena, nicméně že giž w druhém stoletj prwnj stopy práwa metropolitského se gewj. (§. 7.) W §. 8. uwodj starobylá práwa Metropolitů, a w §. 9. obmezenj těchto práw, na to následugj nyněgšj práwa, a sice *A.* práwa k jurisdikcj patřjcj, §. 10. a *B. práwa čestná*, kterážto gsau djlem *cjrkewnj*, (§. 11 — 15.) djlem *občanská* čestná práwa. (§. 16.) Welmi přjgemné gest pogednánj o půwodu Pallia, o geho hotowenj, swěcenj a nyněgšjm užjwánj.

W oddělenj druhém gedná se předně o ponětj biskupa (§. 17.), o božském ustanowenj auřadu biskupského, (§. 18.) o wznešenosti biskupů nad kněžjmi, (§. 19.) o půwodu diöcesj (§. 20.), pak o mezjch auřadu biskupského (§. 21.)

Práwa biskupská, na weškerau cjrkew se wztahugjcj, odlučugj se od těch, kteráž se na diöcesj potahugj, gelikož onano k obecnému cjrkewnjmu práwu přináležegj, an práwomocnost biskupská wzhledem diöcesj wlastnjm předmětem téhož djlu gest. Pogednánj toto rozwrženo gest na 4 částky: 1. O práwjch biskupských, 2. o gegich powinnostech, 3. o kapitolách a 4. o biskupských pomocnjcjch a náměstjch. (§. 22.)

W prwnj částce wykládagj se práwa biskupská trogjho wzhledu; totiž 1. práwa swětitelská (jura ordinis), 2. práwa zewnitř ředitelská a 3. práwa čestná (§. 23.)

I. *Práwa swěcenj* neboli swětitelská rozdělugj se w obecná práwa swěcenj, a zadržená práwa swěcenj (reservata jura.) Prwnj, negsaucj wlastně *práwa*, nýbrž toliko *powinnosti*, do následugjcj částky se odkazugj, druhá pak práwa — totiž zadržená, auplně se wyčjtagj, k čemuž také rakauská nařjzenj, z ohledu udělowánj swěcenj wydaná, připogena gsau (§. 24.)

II. *Zewnitřnj ředitelská práwa* wyswětlugj se dle čtyř formálnjch hlawnjch práw, totiž: A. Zákonodárstwj, B. Dohljženj, C. Práwomocnosti, D. Trestnj moci; dřjwe se wšak přjčiny uwáděgj, proč se tu od obyčegného rozdělowánj w práwa práwomocná a diöcesánská (legis jurisdictionis et legis dioecesanae) odstaupilo. (§ 25.)

A. Gednage o práwu zákonodárstwj rozebjrá pan spis. 1. práwo biskupů k wydáwánj zákonů z wlastnj moci, (§. 26.) a geho staw w zemjch rakauských, (§. 27.) pak 2. práwo k přigjmánj a rozhlašowánj nařjzenj wy-

daných *a*) od koncilij anebo řjmských papežů, a *b*) nařjzenj země pána in publico-ecclesiasticis (§. 28 — 30), při čemž se také rakauská nařjzenj strany placeta regia, neboli mocnárského zljbenj w drahném počtu uwodj. (§. 29.) Na to následuge: 3. Práwo k udělowánj dispensacj s zwláštnjmi přjpadnostmi, w nichž se od biskupů takowéto oswobozenj uděluge, totiž *a*) w důležitostech manželských a neprawidelnostech (irregularitas §. 33.), *b*) w slibech a přjsahách, (§. 34.) *c*) w postech a swěcenj swátků. Tuto se také obyčegná řjmská dowolenj z ohledu dispensačnjho práwa přikládagj. (§. 36.)

B. Práwo *wrchnjho dozorstwj* wykládá se dle rozličných předmětů, na kteréž se dohljžeti má. (§. 37.) Gedná se tu tedy 1. o přigjmánj k stawu kněžskému, (§. 38.) o přigjmánj cizjch a propauštěnj wlastnjch diöcesanů, (§. 39.) při čemž se také o přistěhowánj a wystěhowánj theologických kandidátů a kněžj gedná. 2. O wzdělánj neb wyučowánj duchownjch kandidátů; a sice *a*) w seminářjch, (§. 40.) *b*) na bohoslownjch ústawech, (§. 41.) kdež se také rozličné přjběhy seminářj rakauských a gich zřjzenj wypisugj. 3. O usazowánj kněžj, (§. 42.) a sice *a*) ku pomoci, (§. 43) *b*) k zprawowánj něgakého beneficia, (administratio beneficii §. 44.) *c*) dosazowánj skutečných beneficiatů, (§. 45.) *d*) kaplanů wogenských, (§. 46.) potom *e*) o udělowánj giných úřadů a titulů. (§. 47.)

4. O dohljženj na duchowenstwo wůbec (§. 48.) a na cizé zwláště, kdež i nařjzenj strany cestowánj kněžj se uwodj. (§. 49.)

5. O dohljženj na kláštery (§. 50.) s neynowěgšjm nařjzenjm o kázni řeholnj, (§. 51.) pak o wyzdwiženj wšech wýmjněk (§. 52.) a o wýkazu duchownjch osob w klášteřjch. (§. 53.)

6. O dohljženj na školy a ústawy wychowatelské z ohledu náboženstwj (§. 54.) s dohlédánjm na knihy a o společné censuře kněh, (§. 55.) o třjdnických a farnjch kněhownách, (§. 56.) 7. O dohljženj na ústawy pro chudé, (§. 57.) 8. na staw ökonomický kostelů, a sice *a*) strany náboženského foudu, (§. 58.) *b*) gměnj zádušnjho, (§. 59.) *c*) gměnj farnjho a wýžiwy kněžj. (§. 60.) Záwěrek tohoto dozornjho práwa činj kanonické visitacj, kteréž se zde dle swého počátku, prwotnjch zřjzenj před sněmem Tridentským (§. 62.) a pak i dle rakauských nařjzenj wypisugj, (63.) kdež se i gednotliwé předměty těchto visitacj w určitých otázkách uwodj. (64.)

C. *Biskupská práwomocnost* wykládá se 1. dle prwněgšjho obecného práwa, (65 — 66.) 2. dle nowěgšjho obecného práwa, a sice *a*) občanská práwomocnost biskupů, (67.) pak *b*) trestnj práwomocnost (§§. 68. 69. 70.) Pak se také obgem biskupské práwomocnosti dle rak. nařjzenj wystawuge, (71.) a sice *a*) we wěcech občanských, kamž nynj gen toliko causæ mere spirituales, rozsuzowánj o neplatnosti slibů řeholnjch — s wýhradau přjpadnostj k gednánj politickému přináležegjcjch, kdež totiž slib řeholnj za nezletilostj zákonem wyměřenau w odpor uwodj, kamž i rozlaučenj manželstwj katoljků wyhlášenjm za mrtwého nepřjtomného neb ztraceného, manžela náležj, (72.) pak *b*) w trestnjch wěcech, kdež se cjrkewnj přestupky na 3 třjdy rozwrhugj, na prowiněnj pauze cjrkewnj, pauze občanské, a smjšené, ke kterýmžto poslednjm se kacjrstwj a sacrilegium úsilným ruky wloženjm na osobu duchownj počjtá (od 73 — 80.)

D. *Trestnj práwo* biskupů z historického zřetele, (81.) načež rozličné rozwrhowánj cjrkewnjch pokut (censura) w šjršjm smyslu, gmenowitě pak ono rozwr-

ženj w cjrkewnj censury wlastně tak nazwané, a we wlastnj cjrkewnj tresty (82, 83.) následuge. —

Od 84 — 86. gedná o gednotliwých způsobech censur a gich účinků; na to od 87 — 93. o gednotliwých cjrkewnjch trestech, gich účincjch, totiž o neprawidelnosti (irregularitas), o *swrženj* s úřadu, o složenj (depositio), o degradacj čili snjženj, o káznicjch pro kněžj a t. d.

III. *Práwa čestná biskupů* (94.) dle zákonů obecných, dle zákonů rakauských (97.)

Částka druhá gedná o *powinnostech* biskupů, kteréž se dle čtyř předmětů rozwrhugj, (98.) totiž I. z ohledu na wlastnj osobu biskupů, II. na péči pastýrskau, III. wzhledem na zemskau obec, a IV. na sjdlo. 99 — 106.

Částka třetj gedná o *kapitolách*, a rozwinuge welmi přjgemně historický počátek a starobylé zřjzenj kapitol, a sice kollegialnjch založenj a kapitol (107.) potom wyprawuge změny gegich prwotnjho zřjzenj a následky gegich. (108 — 113.) Dále gedná o nyněgšjm určenj kapitol, a sice *a*) při chrámjch kollegialnjch (114.) a *b*) při kathedrálnjch sede plena, sede vacante et sede impedita a t. d. od 115 — 119. konečně gedná o kanonických vikarijch.

Částka čtwrtá a poslednj djlu prwnjho udáwá neyprwé ponětj a rozdjly biskupských pomocnjků a gich náměstků. (122.) Na to gedná 1. o pomocnjcjch (Coadjutores), 2. o swětjcjch biskupjch, 3. o generálnjch vikářjch, 4. o konsistořjch, (123 — 136.) 5. o chornjch biskupjch (Chorepiscopi), 6. o archidiákonjch, 7. o arcikněžjch, a 8. o biskupských střjdnjcjch neboli vikářjch, gichž weškeu auřad se wypisuge gak dle práwa obecného, tak i dle nařjzenj rakauských; a sice *a*) wzhle-

dem péči pastýrské, *b*) kněžj téhož okrsku, *c*) stawenj zádušnjch, zádušnjho a farnjho gměnj, *d*) rozličných obecných ústawů, načež se k záwěrce o kanonických visitacjch, o dohljženj na školy a o práwjch z strany škol, konečně o práwjch čestných a wýsadách vikářů welmi obšjrně mluwj.

Djl druhý. O práwjch a powinnostech farářů i gich pomocnjků a náměstků.

Wystawiw p. spis. ponětj faráře, pak zwláště duchownjho pastýře w zemjch rakauských (153.) wyprawuge, odkud faráři půwod wzali, potom wyswětluge powahu práwomocnosti farárské, kteráž ačkoliw biskupské podřjzena, nicméně božského gest ustanowenj; (155.) gegj wnitřnj i zewnitřnj obgem, kdež se wzhled béře na posluhowánj swátostmi osobám wogenským w cizjch osadách; kde se spolu wšecky osoby ad militiam vagam et stabilem přináležegjcj zewrubně wyčjtagj, pak se též okres farářů z ohledu řecko-katolických wyznawačů, akatoljků a Židů wyměřuge. (156.) Předmět ten rozwrhuge se na čtwero částek: 1. o práwjch, 2. o powinnostech, 3. o pomocnjcjch a náměstcjch w auřadě pastýrském, 4. o duchownjch, kteřj negsau kněžj. (157.)

W prwnj částce rozdělugj se práwa farárská na čtwero, I. na práwa swěcenj, II. práwa zewnitřnj práwomocnosti, III. ekonomická, IV. čestná. (158.)

I. Ku práwům swěcenj přjslušj: 1. Posluhowánj swátostmi, 2. wykonáwánj služeb Božjch, 3. konánj ostatnjch cjrkewnjch služebnostj, kteréž se zde auplně wyčjtagj. (159 — 161.)

II. Gakožto práwomocenská práwa farářů se uwodj: 1. Práwo k wyučowánj w křesťanském náboženstwj, kteréž se we wšech možných potazjch a přj-

padnostech weřegného i saukromného wyučowánj auplně wypisuge. (162 — 166.)

2. Práwo k ohlašowánj wěcj k cjrkewnjm důležitostem patřjcjch, gakož i wěcj toliko politických (167.)

3. Práwo k udělowánj dispensacj z ohledu služebných pracj w neděli a we swátek, gakož i od postu; ne wšak w důležitostech manželských. (168.)

4. Práwo k wedenj matrik. Tento welmi důležitý předmět zanjmá celých 68 stran, a gest po prwé tak auplně a systematicky wypracowán, gakož ani w spisech wlastně o tom gednagjcjch, ku př. w onom p. Dr. Schletterera, se neshledáwá. Wšecko, co k wedenj matrik pro Katoljky, Akatoljky, Židy, osoby wogenské, špitálnjky w kteremkoliw ohledu wěděti gest potřebj, i se wšemi o tom wydanými zákony, zewrubně se zde wypisuge. (169 — 192.)

5. Práwo farářů k dozorstwj (§. 193.) dle rozličných předmětů, totiž: *a*) na *náboženstwj*, a sice školnj mládeže, farnjch osadnjků, magistrátnjch a wrchnostenských auředlnjků z ohledu nawštěwowánj chrámu, z ohledu swodných kněh, wychowáwánj dětj katolických od akatoljků, a t. d. (194.)

b) Na *mrawné chowánj* zwláštně auředlnjků a pjsařů wenkowských; na prowozowánj diwadelnjch her, kteréž se wždy od pastýře přečjsti magj; na neřádná manželstwj a sauložnictwj, potom na odlaučenj přjbuzných a sešwagřených osob, které od dispensacj odmrštěny byly. (195.)

c) Na školy, (196 — 197) *d*) na ústawy pro chudé, pokud k farářowu okresu přináležegj. Sem patřj: *α*) Wzbuzowánj osadnjků k přispjwánj na takowé ústawy, zwláště při křtech, pohřbjch, swatbách, při wydáwánj swědectwj a t. d. *β*) Zprawowánj ústawu pro chudé, záležegjcj w popisowánj chudých, sbj-

ránj almužen, opatrowánj pokladnice, a patřjcjch tam listin, posléze w skládánj aučtů. (198 — 200.) *γ*) Wyswědčenj chudoby k přigjmánj zdarma do obecného špitálu, do porodnice, do ústawu pro pominulé rozumem, pro nedužiwé, nalezence a sirotky, kdež se i cjs. kr. nařjzenj, na přigmutj do těchto ústawů se wztahugjcj, uwodj. (201 — 203.)

e) Na djtky nemanželské a nalezence, kdež pastýřům přjslušj, wzbuzowati k přigjmánj takowých djtek, a dohlédati na osoby, které ge wychowáwagj. (207.)

f) Na pensionisty a provisionisty, potahmo na podpisowánj kwittancj, a oznámenj gich úmrtj. (209 — 210.)

g) Na duchownj we farnj osadě se zdržugjcj. (211.)

h) Na osoby swětské ke kostelnjm službám přináležegjcj. (212.)

i) Na báby matkám při porodu přisluhugjcj, i gich wyučowánj a napomjnánj. (213.)

6. O práwomocnosti farářů, kteráž gest buď *wnitřnj*, a na posluhowánj swátostj pokánj se wztahuge, anebo *zewnitřnj*, potahugjcj se na *pokuty*, kteréž se w swátosti pokánj ukládagj; na *předwoláwánj* farnjch osadnjků, gakož i na práwo, sněmům diöcesanským přjtomnu býti. (214.)

III. Práwa *okonomická* obsahugj: I. Práwo z ohledu na *zádušnj gměnj*, kteréž se potahuge 1. na dohljženj společné s auřadem kragským, a na pečowánj, by se gměnj to náležitě zaučtowalo, 2. na hospodařenj s tjmto gměnjm, 3. na geho wynakládánj.

II. Práwo z ohledu na gměnj farnj, a na přjgmy; kdež se i o práwnjch rozepřjch gedná. (216.)

III. Z ohledu zádušnjch stawenj. (217.)

IV. *Práwa čestná.* Sem přináležj hodnost duchownjho pastýře, gakožto weřegného auředlnjka; práwo k užjwánj wlastnj pečeti, kdež se spolu sem patřjcj

předpisy uwodj. (218.) Čestné wyznamenánj při saudnjch a politických gednánjch; (219.) konečně následugj zwláštnj přednosti gednotliwých zpráwců duchownjch, a gich titulowé. (220.)

Částka druhá obsahuge powinnosti farářů. (221.) Tyto gsau: I. wzhledem na geho osobu, (222 — 223.) II. wzhledem na auřad a na beneficium; a sice

1. Zastáwánj pastýrského auřadu osobně. 2. Powinnost se modliti. 3. Upotřebowánj cjrkewnjho nábytku k nábožným aučelům. 4. Hostinstwj. 5. Zaprawowánj powinných danj ze swého beneficia (224 — 228.)

III. Powinnosti wzhledem na weřegná ustanowenj, totiž: 1. Wogenské popisowánj, 2. Očkowánj chráničkami. 3. Gednánj z strany pozůstalosti, a 4. giné saudnj i politické ustanowenj. (229 — 237.)

IV. Powinnosti potahugjcj se na wědomost pastýrskeho auřadowánj; takowé gsau: 1. Wedenj protokolu k zaznamenánj rozličných událostj auředlnjch, kterýž se na každé požádánj swětské i duchownj wrchnosti okázati má. 2. Spisowánj zemských nařjzenj in publico-ecclesiasticis. (239.) 3. Wedenj pamětnj knihy. 4. Farnjho archiwu. 5. Obywánj we farnj osadě. (238 — 242.)

W částce třetj gedná se prwotně o pomocnjcjch farářů, a sice w gakých přjpadnostech se dle sněmu Tridentského a dle zákonů rakauských ustanowiti magj; zwláště o ustanowenj Kooperatorů nákladem náboženského fondu. (243 — 244.) Potom o ustanowenj farárských pomocnjků a o oněch osobách, gimž prjslušj práwo dosazowati. O dotacjch neb gich nadánj: (245 247.) posléze o poměru pomocnjka duchownjho k faráři a o smlauwě mezi nimi, kteráž od konsistoře potwrzena býti musj; kdež se také potřebné články neb částky, kteréž takowáto smlauwa obsahowati má, wypisugj. (248.) — W druhém oddělenj této částky wypra-

wuge o náměstcjch farárských, a sice neyprwé o přjpadech, kdy se ustawičnj farnj zastawatelé a náměstkowé dosazowati magj (250.) a t. d.

W částce čtwrté gedná se o duchownjch, kteřj kněžj negsau. Tito se na dwě třjdy rozdělugj: buďto patřj cjrkewnj hierarchii, anebo nic. K záwěrce ustanowuge se také práwo těchto auřadů duchownjch, totiž diákonů, subdiákonů a menšjch swěcenců. (260.)

Geden každý z těchto dwau djlů, dohromady asi 56½ archů obnášegjcjch, opatřen gest systematickým regstřjkem, a na konci připogeny gsau sem patřjcj, zákonem předepsané tabule a formuláře, a mimo to také wyznamenánj alfabetické. — Tisk a papjr též schwálenj zasluhugj.

---

2. Sedmnáctero kázanj postnjch, swátečnjch a přjležitostných, od Ignácia Feigerla, řádného weřegného Professora bohoslowj pastýrského na Wjdenské c. k. Universj, c. k. skutečného dwornjho kaplana, Spiritualnjho Direktora na duchowenském wyššjm ústawu u sw. Augustina we Wjdni, Olomuckého arcibiskupského čestného konsistornjho rady, a býwalého rektora c. k. universj Olomucké. W Hradci Králowé a w Praze 1832. pismem a nákladem Jana Host. Pospjšila. 8. Str. IV. 284.

Dobrá to bez odporu a chwály hodná gsau kázanj, a sice: „Obecné rozgjmánj umučenj Páně; že nám modlitba sjly dáwá w saužení; o přátelské lásce, kteranž křesťané k sobě mjti magj, ale často nemagj; rozgjmánj pádu a powstánj Petrowa; že nám nočnj utrpenj Páně wýstrahau gest proti žádostem těla a pýše žiwota, a gak ono spolu wšelikých křjžů nám ulehčuge; o důležitosti a ceně článku wjry. že Ježjš gest pra-

wý Syn Božj; o smrti Ježjšowě, o těžkosti hřjchu, a o ceně dušj našich; rozgjmánj zwláštnjch skutků, kteréž se Otci, Synu a Duchu swatému připisugj; gak nám wjra w troggediného Boha mocného utěšenj podáwá; o kněžském důstogenstwj — při kněžských prwotinách; naučenj a napomenutj při požehnánj padesátiletého manželstwa; gak Petr a Pawel dosažené od Boha milosti skrze wěrné se přičiněnj k swému spasenj užjwali; rozgjmánj žiwota sw. Bartoloměge w dwognásobném ohledu; že chrám gest dům Božj a dům našeho spasenj; o powinnosti pastýřů duchownjch — při kněžských prwotinách; co nás w milostiwém létě obzwláštně k prawému pokánj wzbuzuge; při konci milostiwého léta.“

Ctěny P. skladatel náboženských řečj těchto bez pochyby má wýtečný dar kazatelské wýmluwnosti, a aučelů duchownjho řečnjka nikdý z očj nezpauštj. Nebo wšechna kázanj geho bez rozdjlu welmi mnoho wzdělávagjcj moci do sebe magj. Nic w nich nenj nuceného a teskně hledaného, nic coby odporno bylo zdrawému rozumu a srdci. Zgewnoť gest, že P. autor wždy mluwil z wlastnjho nábytku důmyslné hlawy swé, že mluwil od srdce k srdci. Wýborně se skloňowati umj k pochopitedlnosti sprostého lidu, nicméně wšak nikde proti důstognosti a šlechetnosti mluwy kazatelské nehřešj. I také w tom zwláštnj chwály gest hoden, že nikdý nemluwj přjliš obecně, nýbrž každý hlawnj pomysl, kde toho gest potřeba, částečně rozbjrá, a mnohými přjklady, z obecného žiwota wáženými, swětlosti a moci mu dodáwá. Každý owšem duchownj pastýř w kázanjch těchto něco nowého, zdárného a pěkného nalezne, a netoliko gich při wyučowánj lidu s welikým prospěchem užjwati bude, nýbrž i sám se wzdělá, a w homiletickém uměnj wůbec dále pokročj.

Na důkaz prawosti wynešeného saudu, a že kniha tato nikoli nenj z počtu marných, kteréž se nikdý na swětlo dáti neměly, dwé toliko mjst zde předkládám. „Ach gak weliké zlé musj býti hřjch! Swědomj mně pokoge nedá, na wšech mjstech mne stjhá, nedá mi ani spáti; hanba se na mne walj; ti, genž mne milowali, nechtěgj mne nynj ani widěti, gá musjm pryč z domu gegich gjti, gá se nemám k nim ani hlásiti. Tu mne sprawedlnost dáwá hledati, a w žalář mne wsaditi; we tmách a w pautech musjm wězeti, swětla newidjm we dne ni w noci; audy těla mého wadnau, sjla má se tratj, maso s kostj hyne, twář bledne, nemoc mne sužuge, za žiwa gsem pokrmem čerwů, ošklíwostj lidem. Oheň přicházj, a pálj dům můg; zloděgi mne okrádagj, djtky a přátelé mi umjragj! A to wšecko pro mé hřjcby! — A když do pjsma swatého nahlédnu, widjm, že celý swět byl potopen, že Sodoma a Gomorrha ohněm spálena byla, že mnozj mečem zahynuli, mnozj hladem zemřeli, — a to wšecko pro hřjchy. Ach gak hrozně Bůh hřjch tresce! Ale na tom nenj geště dosti. Sám Syn Božj musil s nebe dolů sstaupiti, člowěčenstwj na sebe wzjti, trpěti muky a umřjti, po mnohém bitj a krwe prolitj, potupně na křjži.“ Str. 117. „Wšak ale nynj skormucuge se duše má, čerw sžjragjcj na mé srdce leze, mé wlastnj swědomj se bauřj, a táže se: Negsi-liž ty sám, genž nynj giným kážeš, negsau-liž mnozj z bratřj twých, negste-liž wy pastýřowé duchownj sami toho (tjm) winni, když lidé takowé wážnosti, lásky a důwěrnosti, gakež wy očekáwáte, k wám nemagj, když oni nerádi slowo Božj z ust wašich slyšj, nerádi wás při oltáři, při loži nemocných, w zpowědlnici spatřugj? Negste-liž wy sami, genžto giné we wjře sjliti máte, slabé wjry, wy sami, genž duchownj slugete, tělesným žádo-

stem oddanj, wy sami, genž giné napomjnati máte, w konánj powolánj swého wlažnj, teskliwj, wáhawj, bez lásky, bez ducha modlitby, nepobožnj, marnostem swětským oddanj, dáwagjce zlé přjklady? Ach běda nám, gestli tomu tak gest! Což můžeme řjci? Gak se můžeme wymlauwati? Běda nám!" Str. 172.

Přiwedená tato dwě mjsta spolu ukazugj, že wysoce učený skladatel těchto kázanj žiwau, gádrnau má mysl, a nikoli nenj z počtu protiwných žwáčů, gegichžto kázanj gest gako moře slow, wylité po paušti myšljnek. Tak tolikéž dwě mjsta tato okazugj, že Čeština geho gest dobrá a čistá, a při wšj srozumitedlnosti nikoli wšednj, uličnická a wzdělanému uchu protiwná. Nicméně tagiti nemohu, že se onde i onde grammatičtj omylowé nacházegj, a žeby některá průpowěď, ať tak řku, češtěgšj býti měla. Těchto wšak omylů a wad nikoli nenj tak mnoho, by weškeren spis byl poskwrněn, a tratil ceny. Snad ani gedna česká kniha na swětlo newycházj, w kteréžby wšecko zauplna české bylo, a nic se prawidelněgi a wlastněgi powěditi nedalo. Nenjt sice diwu, mnohý-li z duchownjch dobře česky neumj: tjm ale wětšj chwály hoden gest ten, kterémuž nehoda času a potworná poněmčilost chutí a horliwosti dodáwá, by grammatiky Dobrowského opětowaným čtenjm gako w tuk a krew ducha swého obrátil, pak ale pilně čjtal staré knihy české, a z nowěgšjch spisů ty sobě oblibowal, gegichžto řeč k duchu a powaze staré češtiny neybljže přistupuge.

---

3. Der Himmel mit seinen Wundererscheinungen und die Holle. Vernommenes und Geschautes. Tübingen. Verlag: zu Guttenberg 1830. 8. Str. VI. 556.

To gest wýborné přeloženj latinského spisu, kterýž roku 1758. w Londyně na swětlo wyšel, a sice s tjm-

to na čele nápisem: „De coelo et ejus mirabilibus et de inferno ex auditis et visis.“ Překladatel geho gest Ludwik Hofaker. Gakž ginj časopisowé oznamugj, práce tato gest plod podiwné hlawy, hlawy Schwedenborgowy. Proč tato kniha, plná nesmyslu, w němčinu přewedena byla? Proč si gi mnozj i učenj a wzdělanj lidé libugj? Proč gi i w tomto našem časopisu oznamugeme? Gediné proto, že ne wšecko, což Schwedenborg myslil, útworem gest třeštjcj hlawy, a za nesmysl, blud a bláznowstwj pokládati se má. W této knize geho se mnohé welmi pěkné a wýtečné pomysly nacházegj, pomysly, na kteréž žádný giný spisowatel nepřišel, a z gegichžto sebránj by se welmi rozkošný spjsek uzpůsobiti mohl. Na důkaz toho některá mjsta z nj zde kladu:

„Diwj se angelé, prawj-li kdo, že gest maudrým sám ze sebe, a že sám ze sebe dobrého cos koná. Což kdo sám pro sebe dobrého činj, to nechtěgj gmenowati dobré, práwě proto, že to člowěk sám ze sebe wywozuge. Dobré, z Boha wychodjcj, gim gest to, což se proto koná, že gest dobré; w tomto pak dobrém postaweno gest nebe. Str. 9. Mnozj, w sprostnosti žiwi bywše na tomto swětě, wstaupili nicméně w nebeské blaho, když přišli mezi anděle, poněwadž zde prawdu pro prawdu a dobrotu pro dobrotu milowali, obé pak w skutečné žiwobytj swoge wnášeli, a tak se způsobny učinili ku přigetj nebe. Str. 14. Andělé spolu tak gako lidé zde na zemi obcugj, tjm toliko rozdjlem, že wšecko při nich gest welmi dokonalegšj, poněwadž weškeren gich staw wůbec staw wyššj dokonalosti gest. Gegich maudrost lidskau maudrost tak přesáhá, žeť se owšem newýmluwnau zwáti může. Str. 117. Představenj w nebesjch gsau ti, kteřjž láskau a maudrostj nad giné gsau zwýšeni, a gakož z lásky žá-

dagj, by wšem bylo blaze, tak podlé maudrosti swé i k oprawdowému blahu ge přiwozugj. Newypjnagjť se pak nad giné, nýbrž za menšj gich se magj, poněwadž dobrému obce a bližnjho dáwagj předek, swé pak osobuj dobré za menšj dobré magj, než dobré wšech giných. St. **142.** Nebe gest společné užjwánj wšeho milého a přjgemného. Láska nebeská žádá, by to dobré, kteréhož požjwá, měl spolu také druhý. Radost nebeská práwě z toho pocházj, že tam žádný za dobré swé nepokládá, leč gediné to, což i druhému náležj. St. **176.** Mysl andělů a mysl lidj gednoho a téhož gest pokolenj. Nebo obě magj moc, wyrozumjwati, pozorowati a chtjti; obě magj wlastnost, že nebe chápati a w sebe bráti mohau; mysl člowěka schopna gest rowné maudrosti, gako mysl andělská, a nenj-li zde člowěk tak maudrý gako anděl, přjčinau toho gest, že duch geho w zemském těle bydlj. Až gednau člowěk těla swého zproštěn bude, ukáže se býti andělem. St. **220.** Pohanštj lidé, kteřjž zde mrawopočestně a w společné, aučinliwé lásce žiwi byli, w onom žiwotě přicházegj welmi whod. Andělé ge tam s obzwláštnj bedliwostj w poznánj prawdy cwičj, oni pak prawdu wolně přigjmagj. St. **224.** Děti, když umjragj, i w onom žiwotě gsau děti, magjce tutéž dětinskau mysl a newinnost, tutéž we wšem autlost. Začjnagjť se w anděly wzděláwati. Každý, genž odsud se béře, w tom práwě stawu tam žiw gest, w kterémž žiw byl zde; pozděgi teprw staw geho w giný se proměňuge. Staw djtek toliko w tom tam gest lepšj, nežli staw giných, že gsau newinni, a nic zlého, čehož se sic lidé w žiwobytj swém dopauštěgj, w nich se newkořenilo. Staw djtěte na onom swětě daleko lepšj gest, nežli staw djtěte na tomto swětě. Nebo tělo, kterýmž gest obloženo, nenj tělo zemské, nýbrž andělskému tělu podobné.

St. 232. Wšickni, genž zde rozumu a maudrosti nabyli, nebešťanům přicházegj whod. Každý učiněn býwá andělem podlé způsobu a welikosti maudrosti swé. Čeho si zde člowěk zjská, to s sebau tam po smrti přinášj, a to mu rozmnoženo a dowršeno býwá. St. 246. Na onom swětě žádný nemá téhož nebe a téhož pekla tak, gako druhý. Tak nenj i žádný člowěk, žádný duch a žádný anděl, kterýžby druhému i twařj toliko byl zhola podoben. St. 300. Snadno si pomysliti můžeme, že tak náramně weliká těla, gakož gsau hwězdy, z kterýchž některé wětšj gsau země našj, nikoli negsau weliké spausty bez obywatelů, a že nikoli negsau k tomu stwořena, by se pohybowala kolem slunce, a zemi toliko slabě oswěcowala, nýbrž že určenj gegich daleko wzácněgšj gest, nežli určenj země našj. St. 310. Znamenáno buď, že podoba každého člowěka po smrti geho gest tjm krásněgšj, čjm wraucněgi božské prawdy milowal, a podlé nich se i w gednánj swém řjdil. St. 343. Dwogj gest panowánj, panowánj z lásky k bližnjmu, a z lásky k sobě samému. Tito dwa způsobowé wládnutj w powaze swé zhola sobě odporugj. Panugjcj z lásky k bližnjmu žádá, by wšem bylo blaze, a wšjm srdce ochotenstwjm k tomu se nese, by giným byl ku prospěchu a užitku, a slaužil cjrkwi, wlasti, něgakému spolku nebo zwláštnjmu některému sausedu. W tomť stogj láska a rozkoš srdce geho. Těšj se sice, an k důstogenstwjm nad giné býwá powýšen, ne ale přjčinau důstogenstwj, nýbrž proto, že na wyššjm stanowišti swém wjce dobrého konati moci bude. Tjmto obyčegem nebešťané panstwj prowozugj. Kdo naproti tomu z milowánj sebe samého panuge, o nikoho se nestará, leč gediné o sebe, a i když giným prospjwá, předce gen pro wlastnj zisk swůg to činj. St. 452."

Gest w prawdě wěc politowánj hodna, že tentýž muž, kterýž na gedné straně weliký důmysl a přeautlau citedlnost prawdy progewowal, na druhé straně welikým byl fantastau, a w bláznowských se kochal domněnjch. Nicméně widěnj a zdánj geho o budaucjm žiwotu člowěka, o řjši duchů, o nebi a peklu giž proto pozornost našj wzbuzugj a k sobě táhnau, poněwadž staw a způsob člowěka, na onen swět odešlého, welmi rozkošny a wábný gest předmět rozgjmánj, a každý z nás o budaucjm žiwotu swém hodně mnoho wěděti žádá. Užitečno a milo nám gest, i toho mjti wědomost, což newšeligak zdrawé hlawy o stawu člowěka na onom swětě smyslily.

---

4. Památka swěcenj třetj jubilegnj slawnosti, cjsaři Karlowi pátému w Augspurku na sněmu, podané ewangelické konfessj léta Páně 1530. 25. Čerwna. Pracj Jana Borotta, zpráwce cjrkwe ewangelické ostatků českých exulantů. W Žitawě u knihotiskaře Jana Gottfrida Sayferta. St. 32.

Budiž i tento skrowný, český, w pomeznjm saském městě Žitawě wytištěný spjsek zde oznámen, ne pro obsah swůg, nýbrž pro obzwláštnost swau, a aby se wědělo, co se kde přjčinau wjry děge. Jan Borott, byw dřjwe pastorem Haberským w osadě Lewjnské nedaleko Litoměřic; dostal se do Žitawy za kazatele českých tam usedlých protestantů, kdežto i ten spjsek na swětlo wydal. Oznamuget pak, gak tito Čechowé Žitawštj roku 1830. třetj památku augsburgské konfessj w pátek, w sobotu a w neděli obyčegem swým slawili. Neydřjwe položil pjsně, kteréž na každý ten swátek při

uctě Božj zpjwány byly, a sice: Před Kyrie; po Kyrie, při Gloria, po přečtené epištole, po přečtenćm ewangelium pjseň: My wšickni wěřjme w gednoho Boha; pjseň po exordium kázanj; po kázani, před požehnánjm; po poželnnánj. Na stránce 8. a 9. též tři kratičké modlitby, na způsob katolických kollekt mešnjch, gsau položeny. Potom následuge obšjrná modlitba djkůčiněnj, w kteréž se obyčegem protestantským wšecko stawj na onen hrozný, makawý blud, že Bůh gednau cjrkew swau opustil, a proti wýslowné přjpowědi swé od prawdy gj odstaupiti dal. „I naši otcowé žiwi byli w swazku této cjrkwe, kteráž se dle gména Syna twého gmenuge, ale omylem času zaslepena, a w powěře temných stoletj postižena byla. Tehdáž gsi, Bože, wzbudil w našj wlasti muže, plného wjry, ducha a zmužilosti, kterýž čistotu twého swatého slowa opět na swětlo přinesl.“ Čistým slowem Božjm mjnj protestanti pjsmo swaté, neprohlédagjce k tomu, že cjrkew katolická pjsma swatého wysoce welebj, a že swatj otcowé gegj z nemalé částky slowy biblickými psali. — Potom od stránky 17. až do stránky 20. položeni gsau textowé, k této třistaleté jubilegnj slawnosti předepsanj. Pak následuge kratičká historie augsburgského wyznánj s negednjm gjzliwým slowem proti katoljkům. „Čjm wjce slušj w známosti náboženstwj prospěch bráti, čjm wětšj, ostřegšj a lstiwěgšj odpor proti ewangeljkům i w těchto neyoswjceněgšjch časjch se wede, a rozličná pokušenj tu i tam, na prawo i na lewo proti nám gako dutj wětrů a bauře se zdwihagj.“ Protestanti wůbec hágenj prawdy nám katoljkům za hřjch počjtagj. Mrzjť ge na nás práwě to, cožby ge neywjce těšiti mělo. „Ekk, Faber, Wimpina, Kochleus a ginj wypracowali sice proti augsburgské konfessj konfutacj, než, politug Bože, tato celá porážegjcj odpowěď plna byla,

mjsto důwodů, haněnj, pomlauwánj a utrhánj, tak že cjsař sám mrzutý nawrátiw spis, poručil, aby mjrněgi wypracowán byl.“ Owšemť se má mjrně, bez hany a urážliwého dotýkánj psáti: zdaž ale tjm způsobem wšickni protestanti pjšj? Owšemť w rozepři o wjru wšecko ležj na důwodech: zdaž ale wšickni protestanti prawost, wáhu a podstatu důwodů swých proti nám katoljkům s náležitau pilnostj skaumagj? Podstatně-li wywracugj důwodů, od strany katolické wedených? — W krátké záwěrce spjsku toho i tato se nacházegj slowa: „Poněwadž naše ewangelická wjra, gakž i doktor slawné paměti Luther, a s njm wšickni ewangeljci učj, nezakládá se na sněmjch a na swědectwj otců cjrkewnjch, ale na samém, čistém slowu Božjm, gakž ge w swaté biblj máme: protož se neodwoláwáme na cjrkew neb widitedlnau hlawu cjrkwe, ale gediné na samého Krista a na geho apoštoly.“ I my katoljci se odwoláwáme na Krista a na geho apoštoly, i my máme biblj swatau; abychom se ale s rozumem na Krista a na geho apoštoly odwoláwati mohli, a abychom z biblj oprawdowé, čisté slowo Božj wážili: nepřestáwáme na zdánj swém, tak gako protestant wšecko gen z wlastnj hlawy swé pyšně a opowážliwě wybjrá, nýbrž s wlastnjm zpytowánjm spogugeme maudře a chwalitebně pilné zřenj na to, což sněmowé nalezli, což otcowé swědčj, což papežowé od gakžiwosti učili, a což zborná, apoštolská, duchem neomylnosti řjzená cjrkew k wěřenj podáwá.

Při této přjležitosti oznamugi, že gsem pod titulem: „Sprostý katoljk, wjru swau bránjcj“ skrowný spjsek zhotowil, w němž toliko augsburgskau konfessj rozbjrám, skaumám a wážjm. Bohdá tento můg spjsek buď w tomto našem časopisu, anebo sám o sobě na swětlo wygde.

---

5. Athanasia, oder Gründe für die Unsterblichkeit der Seele. Sulzbach in des Kommerzienraths J. E. v. Seidel Kunst- und Buchhandlung. 1827. 8. Str. XVI. 336.

Každémuť gest gednau umřjti. Za tau přjčinau každý gest žádostiw gistého wědomj, w skutku-li z tohoto žiwota w giný přecházjme, a gakby tento budaucj náš žiwot postawen byl. Za tau samau přjčinau mnoho giž o budaucjm stawu člowěka psáno bylo. Welice wšak pochybugi, by w kterém spisu o nesmrtedlnosti duše lidské obšjrněgi a důwodněgi mluweno bylo, gako w tomto swrchu znamenaném. Spis tento sice giž roku 1827. we wětšjm oktawu, na čistém papjře, čistým pjsmem a gednák beze wšech tiskarských omylů na swětlo wyšel, nicméně giné, méně důkladné kniby w tomto časopisu oznamugjce, welice bychom chybili, alebrž poctiwých čtenářů tohoto spisu dokonce urazili, kdyby tento přewýborný plod hlawy ku podiwu ostromyslné, mlčenjm od nás byl pominut.

Z mjry důmyslný skladatel tohoto spisu se sice negmenował, na tomť ale mnoho zawázáno nenj, gen když kniha geho mnoho důležitého w sobě zawjrá, a netoliko o stawu člowěka na onom swětě mnoho wýborných známostj poskytuge, nýbrž i tak gest strogena, že se čtaucj w rozgjmacjm uměnj a w zdrawém, prawidelném rozumowánj cwičj.

Po krátkém úwodu čili přjstupu patnáctero rozdělenj následuge, a sice: O gednonásobnosti a gednostegnosti duše našj; o wěčném gegjm trwánj; o bezkonečném postupowánj každého dobrého člowěka w dokonalosti; o spogenj těla s dušj; o růstu mysljcj moci našj; o wzdělánj citliwosti našj; o zwelebenj žádostiwosti našj; o zdokonalenj wůle našj; o rozmnoženj působjcj moci našj; o dokonalosti budaucjho těla naše-

ho; o společnosti w onom žiwotě; o shledánj se po smrti s milými swými; o gakéms spánj duše; o dokazowánj nesmrtedlnosti duše z gestosti Božj a z Božjho zgewenj.

Z počátku sice rozumowánj ostrowtipného autora welmi gest subtilné, a bych tak řekl, do metafysiky zasáhá, poněwadž i odpory materialistů sráží a odwozuge. Nicméně wětšj djl přewýborného spisu tohoto i hlawě, w subtilném přemeyšlenj ne welmi wycwičené, záživnau a rozkošnau gest potrawau, gakož pak tomu wšickni, genž se čtenjm této zlaté knihy něgaký čas objrali, gednosworné swědectwj dáwagj.

K chwalitebným wlastnostem tohoto wzácného, a bez pochyby klasického spisu, dle saudu mého zřj i také to, že o mocech duše našj welmi důkladně gedná, plně ge wyčjtá, a gednu od druhé podstatně rozděluge. Tjm způsobem o duši lidské gistotně žádný až posawád zpytowatel gegj negednal. W kapitole o wůli lidské předkládá učenj indeterministů a deterministů tak, že čtenář gasné wědomosti nabýwá, coby wlastně o určitedlnosti a swobodenstwj wůle lidské smysliti měl.

Abych wšecko w krátkých slowjch powěděl, každý w této, i w giných katolických i nekatolických časopisech slawně oznámené knize, wjce naučenj a útěchy, wjce přerozkošných wěcj nalezne, nežli se domnjwá. Nic o tom nepochybugi, že tento z wětšjho djlu filosofický spis w učeném swětě welikého slowa dosáhne, a časem swým opětného wydánj se dočeká.

V. Z.

b) Smjšeniny.

Cjrkewnj zpráwy.

Swatá Hora nad Přjbramj a stoletá památka tamnjho korunowánj blahoslawené Panny Marie.

Odkud nabyla gména swého Hora Swatá, bezpečně asi nikdo neudá.

Stařj kronikáři wyprawugj, že častěgi bylo widěti swětla nad swatau horau; a proto že mjsto to od lidu *swaté* gmjno bylo. Tak owšem mohl názew lidu obecného zponenáhla přegjti w obyčeg a w stálé užjwánj.

Nebo že mjsto toto pro swé swaté určenj a pro mnohá tam obdržená dobrodinj Božj tak sluge, zdá se býti důwod přjliš obecný, genž se hodj wšem mjstům na horách, poctěnjm Marie Panny weleslawným.

Socha, neb obraz Panny Marie zde welectěný, pocházj od prwnjho pražského Arcibiskupa Arnošta, zwláštnjho ctitele Mariánského; genž, dle některých, ho sám zryl, dle giných rýti kázal; a zhotowenau postawil tu, nepochybně welmi starobylau rytinu do kaple swého zámku w Přjbrami, gegž znowa wystawěl, a kdež se welmi rád zdržowal.

Po geho smrti r. **1364.** přenesli obraz ten měšťané Přjbramštj do swého farnjho chrámu Páně sw. Jakuba; a odtud do kostela sw. Jana Ewangelisty bljž špitála w předměstj, gegž obywatelé husitštj rozbořili.

W čas rozbrogů, kalichem w Čechách ztropených, chowali obraz ten někteřj měšťané Přjbramštj w domjch swých; pak skryli geg na gižné hoře nad Přjbramj w nepatrné kapli, giž wystawěl geden z rytjřů starožitného rodu Malowců, na poděkowánj za šťastné a zázračné z rukau lotrowských wywáznutj.

Po wálečných nehodách na začátku sedmnáctého stoletj, nalezli s obdiwenjm měšťané Přjbramštj sochu tu w rozbořené kapli — dobře zachowanau.

Prwnj sláwy nabyla Swatá Hora l. **1632.**, když wpádem Saským z Nimburga do Prahy wystrašený slepý měšťan, Jan Procházka, pobyw za něgaký čas w Praze u swých přjbuzných, opáčeným wnitřnjm wnuknutjm powzbuzen, se swým wnukem, Jakubem Horáčkem, na Swatau Horu přišel, a po třinácti-

leté slepotě a po sedmidennjm tu se zdržowánj dne 17. Čerwna 1632. prohlédl; kdežto wděčnosti držán, gako paustewnjk Swatohorský dne 8. Dubna 1639., mage wěku 76 let, skonal. a pod oltářem panny Marie na poledni straně pohřben gest.

Od toho času widěla Swatá Hora wjce pautnjků, a tuť i kaple docházela wždy wětšjho ozdobowánj, zwlášť péčj tehdegšjho děkana Přjbramskeho, Marka Sallera, k němuž se mnozj ginj dobrodinci připogili.

A pro toto hogněgšj hory té nawštěwowánj, i pro nemožnost děkana Přjbramskeho, mnohau bez toho pracj duchownj zabaweného, wymohl pán z Častalowic, že na Swaté Hoře kněžj towaryšstwa Ježjšowa, kollege Březnické, přislubowali; z kterýchž prwnj dělnjci Swatohorští, w domě Přjbramskeho měšťana, Marka Worla, na čas obywagicj, — Adam Krawarsky, Matauš Skultet a Wáclaw Třebský, slauli.

Řádně wšak teprw r. 1647. dne 25. Srpna byla Swatá Hora Jesuitům, komissary gak duchownjmi, tak swětskými odewzdána.

W čas Swedské wálky a zhaubného wpádu nepřátel do Čech byl obraz panny Marie w hlubokých lesjch ukryt; wšak i tam od množstwj pautnjků ctěn a nawštěwowán; — odkudž teprw, když roku 1648. obecný pokog uzawřen byl, na Swatau Horu nazpět přinešen gest.

Gakž nynj gest Swatá Hora, počala se stawěti roku 1659.

Kostel, genž dle průměru swého spjše *kaple* by slauti měl, stogj na swrchku hory, obkljčen asi třidcet kroků opodál podlaubjm neb ambity; — do něhož se od sakristie dewatenácti stupny gde, a každá geho strana gest 65 loktů českých dlauhá. W podlaubj nacházegj se obrazy na stěnách malowané, na památku událostj Swatohorských. I gest to štětcem psaný děgopis Hory Swaté, gehožto letošnj obnowenj nabylo tjm wětšj ceny, že nápisy, gindy latinšti, nynj w českem i německém gazyku wygádřenj, napomáhagj k lepšjmu a snadněgšjmu wyrozuměnj.

We čtyrech kautech podlaubj nacházegj se čtyry kaple. Prwnj — pod názwem: Na nebe wzetj panny Marie — wystawěli Plzenštj r. 1660. — Druhau: Bolestné panny Marie, kázala stawěti panj Ludmila z Ugezdu, rozená hraběnka Talenberkowá. — Třetj: Zwěstowánj panny Marie, powstala nákladem měšťanstwa

Pražského. A čtwrtá: Neposkwrněného početj blahoslawené panny Marie, byla stawěna od pána panstwj Mnjšeckého, kteréž tehdáž swobodným pánům z Engelllusu přináleželo.

Čas wšak giž nemálo uškodil kapljm těmto, a okrasa tato Swatohorská zmizj zagisté, pakli neobžiwne dobročinný duch, genž wedl zakladatele gegich.

Krásný, bohatý, střjbrný oltář chrámowý, gegž dne 27. Zářj 1673. poswětil Arcibiskup Pražský, Matauš Ferdinand, byl nákladem hrabat Kolowratů Liebsteinských, Bernarda z Martinic, a hraběnky Khewenhillerowé wystawěn.

Do podlaubj přicházj se trogjm wchodem.

Brána gedna gest na wýchodnj straně, nad njž se spatřuge obraz panny Marie w sláwě nebeské; brána druhá na poledni, Březnická nazwaná, gest bljže studánky Mariánské; — a třetj wcházenj, ač užšj, gest tjm paměti hodné, že tudy 422ti stupněmi gde se do Přjbrami pohodlně; neboť nákladem kněžny Eleonory z Mansfeldu gsau stupně ty zděmi raubeny a šindelem kryty.

Po zrušenj towaryšstwa Ježjšowa, dne 4. Řjgna 1773., byla — slawná giž Swatá Hora odewzdána dne 7. Řjgna 1774. Hraběti Jachimowi Čegkowi z Olbramowic, řádu Theatinského; kterýž byw dne 7. Zářj 1775. powýšen za opata Rosenfeldského w Sasjch, tjm nabyl práwa, užjwati infule a biskupské berle; kteréžto práwo dostalo se wšem zpráwcům duchownjm na Swaté Hoře, když dne 27. Máge 1796. Swatá Hora za proboštskau faru prohlášena, a dne 3. Máge 1797. wšem proboštům na wždy přednost užjwáuj infule a biskupské berle propůgčena byla.

Nyněgšj probošt, důstogný pan Josef Aloysius Fašang, gest w poslaupnosti proboštů druhý. W Gihlawy na Morawě dne 3. Března 1756. narozen, wstaupil do latinských škol 1. Listopadu 1764. Strávíw dwě léta w noviciátu u Jesuitů, oddal se prwnjm Listopadem 1772. bohomudrctwj, a byl od Arcibiskupa Pražského, Antonjna Přichowského, dne 19. Zářj 1779. na kněžstwj poswěcen; stal se kaplanem we Frauenthálu odedne 19. Unora 1782., pak w Postoloprtech od 11. Máge 1785. Pak gsa prwnjm lokalistau we Webeřanech od 25. Ledna 1787., obdržel dne 7. Ledna 1789. faru w Hradišti; odtud wšak se poděkowaw, řjdil od ro-

ku 1795. administraturu w Kaunowě; odkudž 24. Prosince 1800. gakožto präses arcibiskupského semináře do Prahy powolán, dne 1. Ledna 1804. téhož domu ředitelem neb rektorem, a 25. Září 1815. proboštem Swatohorským učiněn byl.

Tomu důstognemu kmetu dostalo se taužebně žádané radosti, — ač pro geho, neunawenau pracj způsobenau slabost nebylo k tomu naděge, — že se dočkal prwnj stoleté slawnosti korunowánj panny Marie, a že k slawnosti té horliwě napomáhati mohl.

Tato slawná památka konala se w neděli třetj po sw. Duchu, totiž 1. Čerwence 1832.

Přjprawy k zagjmawé této slawnosti obstaral důstogný pan Jan Büttner, ředitel Pražskeho Arcibiskupského Semináře; hlawnj pak částku péčj wzal na se šlechetný, wšemu dobrému ochotně přjzniwý cjs. král. hornj rada Přjbramský, pan Aloysius Maier, — gehožto přičiněnjm stkwj se w nowé kráse oltář cjsarský, kterýž nabyl gména toho od wyobrazenj Cjsaře Leopolda I., geho cjsarské choti a dwořanstwa, genž se spatřuge nad oltářem tjmto.

Hornj znaky, zlatem wyšjwanj na krásném čerweném aksamitowém baldachinu, gegž zgednalo znamenitým nákladem hornictwo Přjbramských dolů, aby zdobil oltář tento, — budau tenkráte geště památkau dobročinných těchto ctitelů Mariánských, bytby dáwno giž bylo zmizelo z paměti lidske, že gegich též nákladem způsoben gest obraz panny Marie, genž nynj krášlj oltář cjsarský.

Hlasatelé nastáwagjcj slawnosti giž we tři hodiny ráno zpředu gmenowaného dne byli moždeři, gak na Swaté Hoře, tak na horách Březowých, kde gsau doly střjbrné.

Po prwnj Mši sw., kterauž důstogný pan probošt ráno we čtyry hodiny konal, byla tato swatá obět opětowána až do osmi hodin, kdežto německé kázanj, i tiskem wydané, přednášel wysoce důstogný pan Josef Werner, hlawnjho chrámu Páně u sw. Wjta na hradě Pražském kanownjk; — načež následowalo české kázanj, od wysoce důstogného pana kanownjka Pražského, Josefa Raucha, hlásané.

Po geho dokonánj uwjtali nynj gmenowanj wysoce důstognj páni kanownjci Pražští a přjtomnj dwa kanownjci Staro-Boleslawští, totiž důstogný pán, Jan Büttner, spolu kanownjk u wšech Swatých na hradě

Pražském, a pak spisowatel této zpráwy — Geho Knjžecj Milost, Neydůstogněgšjho, Wysoce Urozeného Pána, Pana Aloysia Josefa, Knjžete Arcibiskupa Pražského, Hraběte Kolowrata Krakowského etc. etc., když ze dweřj bytu swého wycházel. Křjž Arcibiskupský předcházel početné welebné Duchowenstwo, — neboť bylo tu čtyřidcet kněžj ten den, — a tato welebná řada, s obau stran hornictwjm strážena, kráčela pořadjm hornjků a cjs. král. wogska, z Prahy k slawnosti té wyslaného, upřjmo k cjsarskému oltáři.

Při předrahé oběti Mše sw., od Geho Knjžecj Milosti konané, zněla libá hudba, kterauž pro Swatau Horu složil horliwý pan Tomáš Draský, lokalista Hlubošský, zwláštnj ctitel pana probošta; při kteréž použitj i hlučných nástrogů schwáljkaždý, komu mjstnost powědoma gest.

Po slawné Mši sw., při které Geho Knjžecj Milosti přisluhowali weyš gmenowanj W. Důst. páni kanownjci Metropolitánštj, infulemi ozdobenj — kdežto, rowněž w infuli, odpočjwal na sedadle důstogný kmet probošt, aby taužebně očekáwanau slawnost očitě widěti mohl, — byl wyňat obraz panny Marie ze skleněné schránky, a nesen prwotně Knjžetem Pánem přes stupny oltařowé; pak geg nesli W. Důst. páni kanownjci Pražštj přes 18 stupnů do ambitů dolů; kde na sličná nosjtka postawen, střjdawě ode čtyř kněžj po ambitech nesen, a od kanownjků Staro-Boleslawských držán byl.

Po skončeném průwodu, když gsau přišli k stupnům u oltáře cjsarského, sňatý obraz nesli opět nahoru na oltář cjsarský páni kanownjci Pražštj; a Neydůstogněgšj Knjže Arcibiskup počal slawné *Te Boha chwálime!* — při čemž, a při udjlenj požehnánj, gakož i chwjlemi po celau slawnost, hlučně zněli moždéři Swatohoršti i Březohoršti.

Záwěrek slawnosti byly obyčegné modlitby; po gegichžto dokonánj G. K. M. w průwodu, z počátku wypsaném, do domu proboštského se wrátiti ráčili.

Tak se skončila slawnost, ke kteréž wjce než 20.000 lidj se sešlo. Neboť wýchodnj prostranstwj před Swatau Horau bylo lidem gako nacpáno; gen w sobotu a w neděli bylo gich 15.000 u sw. přigjmánj; w pondělj se gich napočetlo opět 4,000; a co gich přistaupilo w blizaunké Přjbrami, udati nelze.

Tim gistě dán důkaz nowý, kterak welectihodny gsau obřady a slawnosti, ustanowené od cjrkwe swaté

katolické, neomylným Duchem Ježjšowým wedené, wzhledem na člowěka zde pohostinného. Neboť zagjmagj srdce, budj w něm žádosti práwě nebeské; — žádosti a lásku toho, čeho treba gediné, — — nebť trwá, a nemůže to wytrhnauti nehoda nižádná!!!

Fr. Jedina.

Listowé pastýrštj.

(Pokracowánj.)

2. List G. M. biskupa Králowé-Hradeckého.

CAROLUS Dei et Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus Reginæhradecensis.

Venerabili ac in Christo Dilecto Clero tum Sæculari tum Regulari salutem ac paternam benedictionem.

Ad regimen Diœcesis Reginæhradecenæ dum ex inscrutabili providentiæ divinæ consilio, clementissima Augustissimi Imperatoris ac Regis nostri FRANCISCI I. nominatione, et apostolica Sanctissimi Patris GREGORII XVI. confirmatione vocatum me intellexi: alta voce cum S. Leone clamavi: „Domine audivi auditum tuum et timui, consideravi opera tua et expavi. Quid enim tam insolitum, tam pavendum, quam labor fragili, sublimitas humili, et dignitas non merenti?“ *)

Etenim sive præclara Deccessorum, qui Sedem hanc Episcopalem cum generis tum virtutis splendore mirifice ornaverunt, exempla respiciam, sive amplissimam, cujus cura mihi demandatur, muneris provinciam contempler, sive gravitatem virtutum, quas Apostolus in Episcopo desiderat, attenta mente revolvam, sive denique certitudinem rationis reddendæ tanti ministerii animo tranquilliori perpendam: talia profecto sunt omnia, ut vel in ipso auspicati muneris limine animo conciderem, *nisi fiduciam haberem ad Deum, ex quo sufficientia mea est.* **)

Accedit, quod ministerium apostolicum voluntate divina hoc plane tempore mihi deferatur, quo ex depravata sæculi indole in ipsam rem christianam haud levia redundant discrimina, quæ cum a viris cordatis tanti pendantur, ut vivere nos ob ingravescentem religionis et pietatis teporem tempora perdifficilia palam lugeant, conqueranturque, a me ad promovendum religionis et pietatis avitum cultum divinitus accito minoris haberi, aut penitus postponi, inconsultum foret et temerarium.

---

*) Serm. 3. de Nat. D. **) II. Cor. 3, 4.

Hæc cum ita sint, ut arduo Episcopatus muneri novum inde accrescat pondus, nullius, *nisi induatur virtute ex alto,* *) viribus sustinendum: ego exiguitatis meæ adprime conscius, et sempiterni judicis, qui animas ovium pretioso sanguine agni immaculati redemptarum de manibus meis requiret, timore perculsus, ministerium, *quod datum est mihi in vos, ut impleam verbum Dei,* **) pronus quidem, ne divinæ voluntati reluctari videar, sed anxius ac tremens aggredior, verbis solum Apostoli erectus: *quae infirma sunt mundi, elegisse Deum, ut confundat fortia, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus, sed qui gloriatur, in Domino glorietur.* ***)

Aspiciens igitur *in auctorem fidei et consummatorem Jesum,* ****) qui, ut mirabilem faceret gratiam suam, me inopem de terra suscitatum, ad tantum Ecclesiæ gradum evehere est dignatus, in spem vocor vivam et firmam, Ejus virtute fore, ut quem nullo meritorum præsidio munitum, sed ex ineffabili clementia sua operis sui vicarium eidem præesse voluit, una cum commisso grege salvet semper et muniat.

Qua divini favoris spe recreatus, dum Vos inter, Fratres Dilectissimi! ad sustinendum muneris apostolici onus compareo, Vos primum alloquor, qui ex institutione Domini nostri Jesu Christi in partem sollicitudinis meæ vocati, sacri ministerii vinculo mihi peculiari ratione conjuncti existitis, sacerdotes summi Dei, et mecum servi Christi!

Ut in omni hujus mundi moderamine, ita in rerum quoque mearum dispositione admirabilis est, et intima devotione adoranda providentia divina, quæ non potenter solum, sed et propter ordinis pulchritudinem *etiam suaviter disponit omnia.* †)

Etenim quum per muneris, quo ex Augustissimi Imperatoris clementia ad Inclytum Regni Gubernium hucusque fungebar, rationem, et inde ortas Clerum inter et me officiorum vicissitudines concessum mihi esset, de multorum e Vobis insigni doctrina, pastorali prudentia, animarum zelo, vitæ candore, et eximia pietate edoceri, quodque de multis gestiens comperi, de plurimis testimonio Superiorum Vestrorum probatum percepi: qui non exultem, et immeritam in me Dei bonitatem cernu-

*) Luc. 24, 49. **) Col. 1, 25. ***) I. Cor. 1, 27—29. ****) Hebr. 12, 2. †) Sap. 8, 1.

us adorem cum amodo his viris circumdatum me conspicio, de quibus præclara quæque nedum resciendi, sed prout in Domino confido, etiam bene merendi copia mihi fuit et conatus?

Vere dignum et justum, *ut a sacrificiis dominicae laudis, et gratiarum actionis obsequium pastoralis meae sollicitudinis ordiar*, *) mihique inde vel maxime gratuler, quod Vos, viros a virtute et scientia mihi jam probatos, contigerit nancisci pastoralis curæ adjutores, de quibus mihi ultro persuadeo, adfuturos in portando onere mihi et precibus et consiliis et laboribus suis, qui in ministerio pastorali hucusque diu noctuque nervos suos inpigro cum labore exercuerunt.

A Vobis præcipue, Admodum Reverendi D. D. Capitulares, qui tanquam Cathedræ Episcopali propius adhærentes, unum cum Episcopo corpus, ejusque Senatum constituitis, a Vobis plurimum mihi polliceor adjutorii. Qui enim Reverendissimum ac Celsissimum Decessorem meum, charissimæ patriæ nunc Primatem, Metropolitam et Archiepiscopum in administranda Diœcesi sapientia consiliorum et opera indefessa sublevare consuevistis, atque demum, quo Sedes isthæc Episcopalis luctu viduitatis tenebatur, sub Auspiciis Vicarii Vestri, Viri senio æque ac dignitate meritis Venerandissimi, spiritualibus Diœcesanorum indigentiis animo alacri, nec non in rebus gerendis dexterrimo succurrere allaborastis: nullus plane dubito, quin et mihi, Fratri Episcopo Vestro, pari benevolentia sitis adfuturi, pronæ meæ in Vos voluntati perinde responsuri, ut quos muneris et honoris Episcopalis fieri cupiam consortes, laboris etiam et sollicitudinis pastoralis inveniam participes.

Verum et Vos, plurimum Venerandi D. Vicarii, quos Celsissimus Antecessor meus pro Vestra eximia virtute, scientia et in gerendis negotiis habilitate primarios muneris sui adsciverat ministros, omni quo par est, affectu hisce appello hortorque, ut quemadmodum commissam Vobis provinciam ad hoc usque tempus laudabiliter et egregie administrastis, etiam me duce faciatis, nihil eorum prætermittentes, quæ ad cultum Dei promovendum, disciplinam ecclesiasticam augendam, atque ad fratres Vestros sublevandos, tuendosque quoquo modo pertinent. In locum Archipresbyterorum suffecti, sedulo attendite, quale Vobis ex antiquissima ecclesiæ ordinatione commissum

*) S. Leo. Serm. in Oct. Consecr.

sit ministerium, quorum siquidem est: *pastores sui tractus monere, corripere, consiliari, hortari, bono consilio juvare, ac veri pastoris officium erga omnes, sanos et aegros, vivos et mortuos exercere, nec tam praeesse, quam omnibus et singulis prodesse.* *) Quo in munere cum vices meas geratis, *charitatis, quae benigna est, non aemulatur, non quaerit, quae sua sunt, non irritatur,* **) spiritu animatos Vos esse desidero, ut patres et amicos Vos inveniant, quicunque præsentia mea potiri non valentes, consilio aut opera Vestra indigent. Si quid vero perperam agi contingeret, tantum absit, ut specie fictæ cujusdam benignitatis delusi, connivendo assentire videamini, ut potius charitatis in errantem fratrem officia læsuros vos timeatis, quodsi vulnus contegendo, morbi augeri periculum patiamini; quæ enim intempestive adhibetur, auget morbum potius medicina, quam levat. Non me latet, ex Vestra potissimum prudentia et fide optatum votorum et conaminum meorum in Clero pendere effectum, inque cassum me contenturum, si Vos ab opere manum retraheretis. Vestræ igitur præstanti atque probatæ virtuti futurum confido, ut qui me tot virorum insigni doctrina, experientia et opera adjutum gaudeo, commissum Episcopi munus ita geram, *ut non vituperetur ministerium meum,* ***) sed ratum sit atque acceptum coram Domino.

Jam ad Vos dirigitur mens et oratio mea, Venerabiles Decani, Parochi, et quocunque titulo insigniti in vinea Domini operarii, qui gregis dominici per Diœcesim dispersi curam sustinetis, *pondus diei et actus portantes.* ****) Quemadmodum gravissima sunt et maximi momenti, quorum causa in adjutorium meum Vos vocavit Deus: ita præclara quæque, et tanta vocatione digna, quæ nonnisi ad promovendum regnum Dei, et parandam fidelium salutem plurimum faciunt, de Vobis mihi polliceor.

Habete hasce litteras singularis observantiæ et amoris mei in Vos testes, qui cum eodem ac Vos ministerii pastoralis officio plus quam viginti annorum spatio mancipatus exstiti, Vobis intimo fratris affectu devinctum palam me profiteor, et prouti curas, angustias et labores, quos pro salute animarum impenditis, ipse experientia edoctus, novi et maximi facio, ita eosdem pro virium modulo sublevare, fraterne partiri, pro merito probare et remunerari opitulante gratia divina conabor.

---

*) Syn. Audomarens. tit. 18. Cap. 1. **) I. Cor. 13, 4. 5.
) II. Cor. 6, 3. *) Mat. 20, 12.

Pergite jam, Dilectissimi! qua consuevistis laude, suscepti ministerii partes et in posterum implere. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque dominantes in cleris, sed forma gregis facti ex animo.* *) Hoc opus, hic labor est, quem commissi Vobis muneris postulat obligatio, exigit ovium Vestrarum spiritualis et temporalis felicitas, præstolatur immo etiam a Vobis petit Episcopi Vestri pastoralis sollicitudo, urget denique summus ille Pastor, qui sanguinem ovium, immo ipsum sanguinem suum, quo redemit eas, de manibus illorum requiret, quos ut personam suam gerant, gregi suo præfecerat pastores.

Estote igitur fideles verbi Dei ministri, *annuntiantes testimonium Christi, non in sublimitate sermonis, ut sapientiae humanae, sed in ostensione spiritus et virtutis* **) ita ut quamcunque officii partem subiveritis, seu qua sacri præcones fidelibus dicturi, seu panem doctrinæ cœlestis parvulis fracturi, sive in sacro tribunali potestatem clavium exercituri, sive ægris et moribundis solamen adlaturi, nunquam memoria excidat: *pro Christo vos legatione fungi.* ***) Agite bonos pastores, propinantes divinæ veritatis pabulum, ut in sacrosancta ecclesia catholica servatur, purum et intemeratum. Vigilate, ne oves Vestræ a pascuis virentibus deflectant ad loca arida et deserta, et a lupis undique irruentibus dispergantur. Fovete debiles, mœrentes recreate, languentes et ægras adhibita salutari medicina sanate, errantes ad caulas, quas infauste effugerunt, reducite, et quod caput est, omnium salutem continuis precibus et sacrificiis Deo commendate, scientes, quod *nullum sacrificium Omnipotenti Deo adeo sit acceptum, quam zelus animarum.* ****)

Quod ut eo majori fervore et industria exequamini, ipsa, quam vivimus, luctuosa ætas magnopere postulat. Quem enim Vestrum latet, quantum nostris temporibus imminuta passim inter homines omnium sit fides, languescat charitas, deficiat religionis et pietatis cultus, immo vero quantum indies succrescat effrenis sentiendi agendique libido, morum licentia, legum divinarum et humanarum despectus? Quid quod inveniuntur non pauci, qui *inimici crucis Christi*, †) id præcipue moliuntur, ut deceptis

*) 1. Petr. 5, 1 — 3. **) I. Cor. 2, 1. 4. ***) II. Cor. 3, 20. ****) S. Greg. Hom. 12. in Ezech. †) Phil. 3, 18.

per erroneas doctrinas fidelibus, et ab ecclesiæ sinu avulsis, ipsam ecclesiam, *veritatis columnam et firmamentum*, *) vano licet et irrito conatu destruant et evertant. Inter sæculi ejusmodi pericula, quamvis ab omnibus, qui in communi discrimine versantur, concordibus animis grassanti malo poni obicem conveniat: ab iis tamen inprimis exspectatur medela, quorum potissimum curæ commissum est depositum fidei, quique cum sint religionis et ecclesiæ ministri, ad ejus augendas et tuendas partes non solum solemni voto sese obstrinxerunt, sed divinitus etiam imbuuntur gratia. Si proin unquam, hisce præcipue diebus animarum curatos oportet in servanda fide firmos esse et inconcussos, in exequendo munere strenuos, in sustinendis laboribus et vigiliis infatigatos, in tollerandis molestiis invictos, in vita et moribus irreprehensibiles, nec irreprehensibiles solum, sed omni virtutum splendore ornatos, *ut vel ii, qui ex adverso sunt, vereantur, non habentes malum dicere de nobis.* **)

Incredibile sane, quanta authoritate polleat Ecclesiastes in flectendis hominum animis, qui Christi spiritu animatus, abnegatis sæculi desideriis, Deum solum amat totis viribus, tota mente, et proximum in Deo et propter Deum, nil in eo quærens nisi Deum; qui quidquid ingenii, virium aut fortunæ habet, augendæ gloriæ divinæ, parandæque fidelium saluti exultans consecrat, nullum non laborem pro Deo, nullum non periculum subire paratus, immo mori etiam lucrum reputans; qui periculis interritus, cupiditatibus intactus, nemini placere appetit, nemini timet displicere, nisi Deo; qui cum se totum exponit juvandis omnibus, plusque paterna maternave sollicitudine pro singulorum vigilat salute, pro his meritis nihil omnino petit mercedis a quoque, non pecuniam, in penuria dives, non obsequium, inter adversa felix, non gloriam, in ignominia beatus; qui ignaros non confundit, sed docet, errantes non damnat, sed emendat, egenos non gravat, sed fovet; ex cujus ore non audiuntur, nisi verba ædificationis et solaminis, a cujus consortio qui revertuntur, meliores recedunt, cujus vita plus oculis, quam auribus probatur. — Nihil optat, nihil quærit extra se, non habens necesse longius arcessere felicitatem, quam corde inclusam gerit; soli Deo operatur, soli Deo vivit, semper abire paratus. — Quis quæso tam efferatæ mentis est, ut ejusmodi virum non amet, non veneretur?

*) 1. Tim. 3, 15. **) Tit. 2, 8.

Volentes igitur. Fratres in Christo Dilectissimi! dignitatem status Vestri pro merito tueri, atque religioni ac pietati, et quæ ex his dimanat, fidelium saluti temporali non minus ac æternæ pro officii ratione consulere, hanc catholici animarum pastoris imaginem vita et moribus exprimere satagite, persuasi, plus vos præclaro exemplo profecturos, quam si verbo solum propugnandæ fidei, celebrandæ virtuti, et insectandis vitiis desudaveritis. *Validior est*, dicente S. Bernardo, *vox operis quam oris*; *) et facilius a nobis persuadetur, esse possibile, quod docet lingua, si a lingua vita non dissentiat. Hinc est, quod Apostolus dilectum discipulum tam sæpe ac serio monet: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.* **)

Hinc sacrosancta ecclesia a suis ministris non vulgarem, sed eximiam vitæ probitatem nunquam non exegit, ipsamque eorum externam vitam ita compositam esse voluit, *ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus, nil nisi grave, moderatum ac religione plenum prae se ferant, levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem.* ***)

Hujus igitur *rei gratia flecto etiam ego genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ut det vobis secundum divitias gloriae suae corroborari per spiritum ejus, in interiorem hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris,* ****) *ut exhibeatis vos in omnibus sicut Dei ministros: in multa patientia, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis;* †) *quo clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis et vos in illo, secundum gratiam Dei nostri.* ††)

Quæ hactenus charissimis Fratribus, curam animarum exercentibus, arctati cordis mei aperui sensa et vota, Vobis etiam, Venerandi Religiosorum Ordinum Viri, quos diœcesis mea sinu suo complectitur, dicta velim. Arctiori cum sitis disciplinæ adstricti, multo magis ac magis animo reputare Vos oportet, quæ sint susceptæ a Vobis vitæ rationes atque officia, eaque strenue exsequi, ut sæculi fluctibus erepti, et in tranquilla religionis statione collocati, ad destinatum evangelicæ perfectionis fastigium citato gradu

*) Serm. 59. in Cant. **) I. Tim. 4, 12. ***) Syn. Trid. Sess. 22. ****) Ephes. 3, 14 — 17. †) II. Cor. 6, 4. 6. ††) II. Thess. 1, 12.

tum perveniatis ipsi, tum alios efficacissimo orationis, doctrinæ et operis præsidio adducatis. Hæc sane via est, qua religiosæ familiæ in Ecclesia Christi tale consequutæ sunt nomen, ut earum ad nos usque deducta gloria omnem mereatur admirationem et laudem. Quis enim grata mente non recolet memoriam virorum, qui omni virtutum ornatu præditi, veluti olivæ fructiferæ in conspectu Domini, evangelicæ perfectionis odorem longe lateque sparserunt, jam doctrina cœlesti imbuti, Ecclesiam Christi cum viva voce tum scriptis piis æque ac doctis mirifice illustrarunt, *et quia ad justitiam erudierunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates fulgebunt;* *) virorum inquam, qui igne charitatis christianæ et zelo animarum succensi, dies vitamque instruendæ juventuti, curandis ægris, propagandæ religioni promovendæque fidelium saluti promptissimo animo, et indefessa invictaque constantia impenderunt, — qui denique tanquam familiares et amici Dei, piis et assiduis precibus misericordiam divinam pro fratribus in sæculo degentibus sine intermissione implorarunt, grati Deo intercessores, quia non tantum puras manus, sed multo magis pura corda levarunt ad Dominum.

Enimvero utinam quas in Majoribus grati recolimus, in Vobis etiam cernere et laudare contingat virtutes, et qui eundem ordinem profitemini, non nominis solum, sed spiritus etiam regularis sitis hæredes! Equidem dum in suscepto Episcopatus munere specialem Vestri quoque curam demandatam mihi video, nil intermittam, quo hæc paterni in Vos affectus vota felicissimum divini Numinis favore sortiantur effectum, neque ulli unquam parcam labori vigilantiæ aut solertiæ, quo familiæ Vestræ, etsi haud pristino, quo floruerunt, splendori restitutæ, multo magis disciplinæ regularis vigore, sacra doctrina, insigni pietate aliisque vitæ religiosæ virtutibus inclarescant, *ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem.* **)

Tandem ad vos Dilectissimi Filii, status sacerdotalis alumni, qui ceu tenellae vineae Domini plantae in laetissimam Ecclesiae spem succrescitis, Patris transeunt verba et monita. Quo celsior, ad quem contenditis, dignitatis gradus, quo graviora sacerdotii, cujus tyrones vos profitemini, munia: eo serius vocationem vestram ut perpendatis moneo, et nonnisi maturo consilio, assiduis precibus, beneque

*) Dan. 12, 3. **) I. Petr. 3, 16.

ponderatis et officiis et viribus vestris, num ex Deo sit, probetis. Res plane horribilis est ac deploranda, regimen animarum tam multos ambire, quin considerent, quanti sit momenti, fidejussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis. Merito pastorale officium ars artium dicitur, quod si quis sine manifesta Dei vocatione aggrediatur, *in immensum pelagi praeceps feratur* est necesse, *non expendens fluctuum saevitiam ac asperitatem.* Si itaque inter vos forent, quos intrusos potius quam a Deo tanquam Aaron vocatos, conscientiae arguat remorsus, quos non religionis fervor, sed turpe lucri temporalis studium ad Sanctuarium allexerit, non Dei amor, sed imprudens domesticorum sollicitatio, ut Christi militiae nomen darent, permoverit, qui mundo haud mortui, Christo vivere et mori nondum sint parati: hos ego per viscera Jesu Christi rogo et obtestor, ut dum tempus est, nomen et vestem Christi discipulorum exuentes, ad saecularia servitia transeant, ne tandem periculosi gregis dominici mercenarii efformati, sibi aliisque ruinam parent. Vos autem Dilectissimi! quibus in sancto proposito perseverare datum est desuper, hortor atque moneo, ut vocationis, qua vocati estis, sanctae nunquam non memores, hocce clericalis tyrocinii tempus acceptabile et oportunum, iis scientiis combibendis, iis virtutibus acquirendis sedulo impendatis, quae necessariae sunt omnibus, per quos Deus regnum suum his in terris promovere, genusque humanum illustrare, sanctificare et beare voluit. Intelligitis sane, in teneris jam virtutis exercitio assuescere debere eum, qui serius omni virtutum splendore ceteris praelucere tenetur, et qui pro ovibus animam ponere deputatur, mature charitatis colat officia, esse necesse. Agite igitur, ut in diebus adolescentiae vestrae tum theologicis disciplinis, tum virtutum, quae futuros Christi ministros, et dispensatores mysteriorum Dei decent, assiduo studio egregie proficientes, *certum faciatis vocationem vestram et electionem,* *) *quatenus nec ego de vestra provectione, neque vos de tanti officii susceptione damnari a Domino sed remunerari potius mereamur.* **)

Dilectissimi! Profecto summo nos angore confici oportet, dum debiles vires nostras gravissimo officii pastoralis oneri aequiparantes, strictissimae recordamur rationis, quam de concreditarum ovium salute redituri sumus supremo Pastori.

---

*) II. Pet. 1, 10. **) Pont. Rom.

Nisi enim miserentis Dei nos suffulserit gratia, fieri non potest, ut sub tanta negotiorum mole nostra non succumbat infirmitas. *Gravatis* itaque *supra virtutem* *) divinum auxilium una voce et mente implorandum, ut qui jussit, quod vult, det nobis, quod jubet, et *qui honoris est auctor, ipse fiat administrationis adjutor.* **)

Memores vero apostolici moniti, ut orationes fiant pro omnibus, qui in dignitate constituti sunt, oremus inprimis pro *beatissimo Patre GREGORIO XVI.* S. P., ut quem Deus in tanto rerum turbine gubernandæ ecclesiæ, tot impiis adversariorum moliminibus impetitæ, tantisque opinionum fluctibus agitatæ, adoranda providentiæ suæ dispositione præfici voluit, Spiritu quoque suo, Spiritu consilii et fortitudinis dignetur replere, quo fracta procellarum vi periclitantem Christi naviculam ad desideratum pacis et gloriæ portum feliciter deducat.

Pari prorsus pietate obsecremus Dominum, ut nobis *Augustissimum Imperatorem ac Regem nostrum FRANCISCUM I.* una cum tota *Serenissima Familia* — longa adhuc annorum serie sospitem servet et incolumem, *Cujus* utinam indefessos labores in commune Ecclesiæ ac Patriæ bonum impensos Deus O. M. fortunare, atque his in terris perfecta populorum pace et salute, vitæ autem curriculo tandem emenso, immarcescibili justitiæ corona remunerare dignetur.

Oremus pro populis nobis concreditis, ut audientibus vocem nostram aperiat Deus cor ad intelligendum, dispellens tenebras ignorantiæ, sanans animae languores; ut erepti de potestete tenebrarum, *agnitione voluntatis Dei impleantur in omni sapientia et intellectu spirituali,* ***) *abundantes in spe et virtute spiritus sancti,* ****) *donec occurrant omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei vivi,* †) atque una cum pastoribus ad vitam introire mereantur aeternam.

Denique rogo Vos Dilectissimi! memores etiam mei estote in orationibus vestris, sicuti et ego divinam misericordiam sine intermissione deprecor pro Vobis, ut mentem meam luminis sui claritate perfundat, et me brachii sui potentia confirmet Spiritus Sanctus, qui me posuit regere ecclesiam Dei, ne, qui aliis praedico, ipse reprobus efficiar, et

---

*) II. Cor. 1. 8. **) S. Leo Serm. 1. in anniv. ***) Coloss. 1, 9. ****) Rom. 15, 13. †) Ephes. 4, 13.

dum aliis ad metam festinantibus viam ostendo, ipse in semita immobilis haeream. Rogate, *ut Pastor aeternus me servum suum, quem ad ostendendas gratiae suae divitias huic muneri praeesse voluit, sufficientem tanto oneri, et utilem vestrae defensioni dignetur efficere, et ad hoc tempora nostrae servitutis extendere, ut proficiat devotioni, quod largitus fuerit aetati.* *)

In charitate et spiritu mansuetudinis, **) *in gaudio per voluntatem Dei venio ad vos, ut refrigerer vobiscum;* ***) excipite me et fovete sincera illa dilectione, qua et ego amplector Vos.

Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Jesu Christi, ****) et paratus sim, *omnia libentissime impendere, et superimpendi pro animabus vestris* †) adinstar pastoris boni, *qui etiam animam suam dat pro ovibus suis.* ††)

Si quis Vestrum angustiis pressum, dubiis afflictum, aut quacunque demum necessitate laborantem sese persentiscat, confugiat quæso ad sinum patris et pastoris, qui in primis curis, immo et deliciis habebit, consolari lugentem, consilio juvare dubium, sublevare oppressum et pro virium modulo opitulari afflicto, ut in ultimo vitæ termino constitutus, cum Apostolo dicere non vereatur: *Nam gloria mea haec est, testimonium conscientiae meae, quod in simplicitate cordis, et sinceritate Dei, et non in sapientia carnali sed in gratia Dei conversatus sum in hoc mundo; abundantius autem ad vos.* †††)

Sic Fratres et Filii Dilectissimi! uniti charitate et oratione, accingamur ultra ad opus Domini fideliter exsequendum, ad proelia Ejus fortiter pugnanda, Eo vires largiente, qui se uti certantibus adfuturum, ita victoribus palmam gloriæ æternæ daturum est pollicitus Jesus Christus, Deus et Dominus noster, cui laus et honor in sæcula!

Atque in hujus fiduciæ pignus paternam Vobis et universo gregi meo impertior benedictionem, verbis utens Apostoli:

Gratia Domini nostri Jesu Christi et charitas Dei et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen. ††††)

---

*) S. Leo Serm. ad Oct. Inaug. **) I. Cor. 4, 21. ***) Rom. 15, 32. ****) Phil. 1, 8. †) II. Cor. 12, 15. ††) Joh. 10, 11. †††) II. Cor. 1, 12. ††††) II. Cor. 13, 13.

ČASOPIS

pro

Katolickè Duchowenstwo.

Wydáwán

přispjwánjm

mnoha duchownjch a učených mužů

od

Knjžecj Arcibiskupské Pražské Konsistoře.

Pátý ročnj běh.

Swazek čtwrtý.

W Praze, 1832.

W Knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Πρὸς Θεσσαλ. Α. Ε. 21.

Veritas est dulcis et amara; quando dulcis, pascit; quando amara, curat.

S. Augustinus.

Quid fortius desiderat anima, quam veritatem?

Leo XII.

I. POGEDNÁNJ.

1. A) Který gest prawý wýznam křjže *w smyslu ewangelickém, a dle wjry cjrkwe katolické?*

B) *Srownáwá-li se obyčeg katolických křesťanů znamenati se křjžem s Pjsmy swatými?*

A. Hluboce wštjpeno gest w přirozenost nasj, že přjběhy, kteréž na zwelebenj člowěčenstwa prospěšně působily, a gichž blahoděgné následky na přjštj potomstwo se wztahugj, znamenjmi neb památkami wěkům budaucjm dochowati se snažjme. Přjčina téhož obyčege nenj žádná giná, leč wraucj žádost, by spoluwěcj i potomci, rozgjmagjce takowéto památky, buď k činům podobným roznjceni, buď k powinné wděčnosti powzbuzeni byli.

Každý téměř národ, každý wěk honosj se takowými památkami. Kraginy wýchodnj, gakožto plodněgšj na welkolepé činy, množstwj nám gich wykazugj, a Pjsmo swaté, prwotnj nastjpněnj historie člowěčenstwa, o mnohých památ-

kách zmjnku činj, kteréž buď na djkůčiněnj Bohu za dosažené wjtězstwj, buď k rozohněnj srdce k zmužilosti a udatnosti postaweny byly.

Čjm znamenitěgšj byl čin, čjm hlauběgi do přjběhu weškerého člowěčenstwa zasahuge, tjm wětšj býwá také naše uctiwost k onomu znamenj, kteréž nám geg připomjná. Nenjť snad potřebj obšjrnými důkazy zde prowoditi, že náboženstwj křesťanské we wšecky přjpadnosti a poměry žiwota lidského neymocněgi wpléwalo a neyblahoděgněgi působilo; pročež w neywlastněgšjm smyslu *wšenárodnjm, wšeobecným degem* nazýwati se může.

S náboženstwjm křesťanským wzešlo swětlo a žiwot mrawnjmu i přjrodnjmu swětu; s njm přišlo nám spasenj a wykaupenj od hřjchů a smrti. Člowěk, genž půwodně s Bohem byl sgednocený, a tudjž swatý a sprawedliwý, odtrhl se skrze hřjch od swého stwořitele; duch prwnjch rodičů, kterýž před pádem wšj láskau a oddanostj k Bohu přilnul, a we spogenj tom útěchy a blaženosti požjwal, nachýlil se po spáchaném hřjchu myslj i srdcem k tworům pozemským a k neprawosti. Spanilý obraz Božj byl w něm zatemněn a porušen; protož welmi důwtipně se w Pjsmě swatém wyobrazuge, kterak cherub Hospodinůw s mečem plamenným brány ragské ostřjhal, by odbegný člowěk w rozkošný Eden nawrátiti se nemohl. Prwnj rodičowé naši zhřešili, skrze neposlušenstwj gegi h wešel hřjch na weškeré

pokolenj lidské. Swět pohřjžen byl w temnostech, a wina těžká ležela na něm. Wina tato měla býti smjřena a shlazena. Smjrný ale wýkup nemohl žádný winný a smrtelný twor na sebe wzjti; potřebjť bylo smjrce newinného, Bohu rowného; oswětitele a wůdce neomylného. Než, Otec nesmjrného milosrdenstwj nezawrhl padlých djtek swých. Giž hned po pádu seslal gim papsek naděge, a zasljbil gim w plnosti časů wyprostitele od hřjchu a od smrti, genž mezi Bohem a člowěkem mjr učinj, winu hřjchu na se přigme, a prawdu a sprawedlnost, pokog a blaženost nám nawrátj. — Kdo z tworů smrtelných může tagemstwj toto postihnauti? Wěčný syn wěčného Otce zmařiw sebe samého, učiněn bratrem nasjm, přinášj nám učenj spásy našj, potwrzuge ge newywratitelnými zázraky, umjrá z neskončené lásky smrtj ohawnau *na křjži*. Tak uloženo bylo w nezpytatelných radách Božjch. Ze stromu zlořečenj zrůsti měl strom žiwota, gehož ratolesti po wšech končinách země se měly rozšiřowati, pod gehož stjnem upraglé, zmrtwené pokolenj lidské očerstweno a obžiweno býti mělo.

S Kristowau smrtj křjže počjná se nowý řád, nastáwá nowý wěk, znikagj nowá pokolenj, a čas blaženěgšj béře swůg počátek. Křjž, prwé znamenj hanby a klatby, stkwj se nynj na křesťanských chrámjch, na korunách králowských, na

prsau křesťanských rytjřů, ozdobuge oltáře, chýše náboženských obywatelů proměňuge w swatyně, a na hrobjch zemřelých křesťanů zwěstuge nesmrtedlnost.

Znamenj toto, připomjnagjcj nám wykaupenj naše, gest mezi wšemi památkami starého i nowého wěku neywznešeněgšj a neywýznamněgšj. Pokusjme se tedy wýznam ten w smyslu biblickém wyložiti.

a) Wznešený gest wýznam křjže w smyslu ewangelickém, neb *gest obraz či symbol smjřenj našeho s Bohem.*

Weškera zpráwa spasenj našeho (oeconomia salutis) zakládá se na smrti křjže, kterauž gednorozený Syn Boha Otce k spasenj a poswěcenj našemu podstaupiti ráčil. Láska synowa bylať i otcowa láska; neb *tak Bůh milowal swět, že Syna swého gednorozeného dal, aby každý, kdož weřj w něho, měl žiwot wěčný.* Jan III, 16. Cf. Řjm V, 8.

Skrze hřjch odděleno bylo pokolenj lidské od Boha, a zamezen přjstup k žiwotu wěčnému. Tato hradba děljcj nás od Boha gest zrušena, přjstup k wěčnému žiwotu otewřen, a mjr mezi Bohem a člowěčenstwem učiněn. To oswědčuge na mnoha mjstech učitel národů sw. Pawel, genž paprskem zhůry oswjcen, do tagemných hlubin maudrosti Božské gest pronikl. W listu k Efezským pjše ku křesťanům z pohanstwa obráceným w II. kap. 13 — 20. „*Nynj pak Kristu Ježjši*

přináležjte, wy, kteřj gste byli někdy daleko, (od přednosti lidu Israelského,) *učiněni gste bljzko skrze krew Kristowu, neb onť gest působce pokoge mezi námi, kterýž ze dwého* (židů a pohanů) *učinil gedno, zbořiw stěnu hradby, kteráž byla w prostředku, skrze tělo swé,* (t. g. wydaw za to tělo swé na smrt,) *zákon přikázanj záležegjcj w rozličných ustanowenjch zrušiw, aby dwoge wzdělal w samém sobě w gednoho nowého člowěka, čině pokog* (t. g. mezi židy a pohany) aby smjřil *oboge w gednom těle s* Bohem skrze křjž, *uvhladiw nepřátelstwj na něm. — Nebo skrze něho obogj máme přjstup w gednom duchu k Otci; protož giž negste hostě a přjchozj, ale gste spolu měšťané swatých a domácj Božj.*

Ke Kolossenským pjše I, 19. *Zaljbilo se Otci, aby w něm wšecka plnost přebýwala, a skrze něho aby smjřil wšecko w pokog uvodě skrze* krew křjže geho *buďto ty wěci, kteréž gsau na zemi, buďto ty, kteréž gsau na nebi. I wás, když gste byli mrtwi w hřjšjch obžiwil w Kristu, gehožto milostj spaseni gste.* (Cfer. II, 15.) *Smazaw zápis ustanowenj zákonnjch, kterýž swědčil proti nám, kterýž byl odporný nám, zahladil geg, přibiw geg ke křji.*

Smrtj křjže dokonáno gest tedy ono weliké djlo smjřenj Božjho s lidmi, a dokonatel téhož

djla wolá k nám skrze toto znamenj křjže: „*Smiřte se s Bohem!*“

b) Křjž gest w smyslu ewangelickém obraz zapřenj sebe samého a následowánj Krista.

Křjž představuge nám, že přjlišnau lásku k sobě samým mrtwiti, a wšeliká protiwenstwj a břemena, prozřetedlnostj Božskau na nás složená, trpěliwě snášeti máme. Usta wěčné prawdy dj: *Kdoby newzal křjže swého, a nenásledowal mne, nenji mne hoden.* Mat. X, 38. — Též Mat. XVI, 24. Luk. IX, 23. — *Chceli kdo za mnau přigjti, zapřiz sebe sám, wezmi křjž swůg a následug mne.* W duchu božského mistra mluwj i učedlnjk: „Kteřj pak gsau Kristowi, tiť tělo swé ukřižowali i s žádostmi.“ Galat. V, 24.

Uwážjme-li wěřjcjm srdcem wšecky účinky smrti Kristowy, gakož i wznešený wýznam znamenj křjže, a drahé-li nám gest wykaupenj a smjřenj naše s Bohem, toť zagisté s Apoštolem zwolati musjme: „Odstup pak to odemne, abych se w čem chlubil, gediné w křjži Pána našeho Ježjše Krista, skrze kteréhož swět mi ukřižowán gest, a gá swětu.“ Galat. VI, 14.

Wšecko, cokoliw Bůh od počátku swěta wedlé Pjsma sw. pro spasenj lidské gest učinil, w křjži, gakožto w střednjm punktu se sgednocuge. Důmyslně a zcela sauhlasně s duchem swatého

ewangelium mluwj o tom bohomyslný Sailer, *) a ukazuge, kterak wšecky články spasitelných rad Božjch na křjži zawěšeny gsau: „Nenjť, prawj, spasenj swětu, nebudeli ukogena žjzeň po žiwotu wěčném; žjzeň tato nemůž býti ukogena bez pramenu wody žiwé; tento žiwý pramen nepreyštj se bez ducha wšeobžiwugjcjho; wšeobžiwugjcj duch nepřicházj leč skrze oslaweného Krista; Kristus pak oslawen býti nemohl, leč prwé wstal z mrtwých; měl-li wstáti z mrtwých, musel dřjwe umřjti; měl-li umřjti, musel se až k smrti křjže ponjžiti.“

Tato nynj wyložená otázka wede nás k druhému rozgjmánj: *Co znamená křjž dle wjry cjrkwe katolické?*

Giž w prwnjm wěku ustanowila cjrkew obrazu sw. křjže zwláštnj úctu nebo oslawu, při kteréž owšem hlawnj zřetel obrácen byl na Toho, kterýž na dřewě křjže, co oběť za hřjchy krew swau wycedil. Powstala pak tato weliká uctiwost ku křjži Kristowu gediné odtud, poněwádž zbožné oko křestanské wzhledagjcj na Krista, w znamenj tom spatřowalo ty neywznešeněgšj ctnosti: wjru, naděgi i lásku, založené i wypodobněné. Giž neystaršj octowé cjrkewnj a s nimi wěřjcj wšech stoletj spatřowali w tomto wýznamném křjži spasitele našeho:

---

*) I. M. Sailer: Pastoraltheologie III. B. p. 237. München 1812.

α) základ wjry,

β) podstatu naděge,

γ) pečet lásky.

α) Katolický křesťan nalézá w křjži swatém základ wjry swé.

Giž od autlého dětinstwj učjme se křjž, gakož něco poswátného powažowati, a wšudy, kde geg koli spatřugeme, hlawy swé před njm ukloniti, pamatugjce se na toho, kterýž na něm za nás umřel. Tyto rozpiaté ruce zwěstugj nám: Tak Bůh milowal swět, že syna swého gednorozeného dal, aby každý, kdo wěřj w něho, nezahynul, ale měl žiwot wěčný. Jan III, 16.

W křjži sgednocugj se wšecky prawdy, kteréž Bůh k spáse člowěka zgewil, od hřjchu prwotnjho až k geho shlazenj. Křjž powýšený na Golgotě, hlásá wjru wšem, kdož neblaudj po cestách neprawostj w temnostech, nýbrž po cestě spasenj w čistotě srdce kráčegj. — Wšecky obrazy křjže, připomjnagjcj nám onen obětnj oltář Kristůw, pozdwihugj ducha našeho tam, odkudž nám spasenj přišlo, a nápomocny gsau plamen wjry, bez kteréž Bohu ljbiti se nelze, roznjtiti a kogiti.

β) Křesťan nalézá w křjži podstatu swé naděge.

Mohlo-li za starého zákona giž to pomyšlenj na přjštjho Messiáše radostj naplniti otce swaté, a naděgi gegich obžiwiti, (Jan XVIII, 56.)

tedy musj mnohem wjce pomyšlenj na Spasitele giž přišlého a na křjži za nás umrtweného srdce naše pozdwihnauti, a naděgi na geho nám učiněné zasljbenj w nás zbuditi. — Clowěku břemenem hřjchů obtjženému nemůže nic, leč upamatowánj na smrt křjže útěchy a naděge dodati. Zde spatřuge malomyslný hřjšnjk Otce w Synu, an swět s sebau smjřil. „*Nebo Bůh smjřil swět s sebau w Kristu, nepočjtage gim hřjchů gegich.* 2. Kor. V, 19.

Slowo o křjži, kteréž dle wýpowědi apoštola (1. Kor. I, 18) těm, kteřjž hynau, gest bláznowstwjm, nám pak, kteřj spasenj dosáhneme, mocj Pozj, toto slowo srdce zarmaucené mocně pozdwihuge, řkaucj: Hřjšnjče, nezaufey! papatř na swého Wykupitele, kterýž žiwot swůg za tebe obětowal. On raněn gest pro neprawosti naše, potřjn pro hřjchy naše, kázeň, kterau gsme my nésti měli, na něg položil Hospodin, abychom zsjnalostj geho byli uzdraweni. Slož naděgi swau w smilowánj geho. Onť gest prostřednjkem našjm. Posilniž se též při spatřenj křjže Kristowa we wšech utrpenjch a strastech twých. Trpělis s Kristem, s njm budeš i oslawen. — Když i poslednj paprsek naděge, kterýž nám země sesjlá, bledne a hasne, tedy s křjže nowá dennice nám wycházj, den radostný zwěstugjcj; a podáwagjcj tudjž neskončenau útěchu tisjcům trpitelůw křesťanských, kteřj křjž swůg za Kristem nesau.

γ) *Křesťan spatřuge w křjži pečet lásky.*

Neskončená láska obětuge se za nás na křjži. Gak nepostižitelné gest toto pomyšlenj, spolu ale gak mocně k lásce nás zbuzugjcj! Cj srdce nemělo by se pohnauti, rozgjmagjc, že Ten, skrze něhož nebesa a země učiněna, z newyslowné lásky sebe samého zmařiw, způsob služebnjka na se přigal? Kdozby neměl s plesánjm opětowati slowa miláčka Páně: *W tom se ukázala láska Božj k nám, že Bůh gednorozeného Syna swého na sw ět seslal, abychom žiwi byli skrze něho. — Milugme tedy Boha, neb on prwé milowal nás.* 1. Jan IV, 9. 19.

Z rozgjmánj křjže, utrpenj a smrti Kristowy nabýwáme neymocněgšjho podnětu k oněm wznešeným ctnostem, kteréž se na lásce Božj a bližnjho zakládagj, a člowěka nebešťanům rowna činj. Zde u paty křjže Kristowa nabyli gsau prwotnj křesťané oné, takořka nadpřirozené sjly a neohroženosti, že gsau neyukrutněgšj muka s gasnau a weselau myslj podnikali. U paty křjže rozwraucnělo se powždy srdce wyznawačů Kristowých buď k ctnosti aneb kagicnosti, tak že roztrhše wazby, kteréž ge prwé k tělu, k marnostem swěta a k tworům pozemským pautaly, nynj cele a gediné Boha a králowstwj geho wyhledáwali. Slowem, křjž Kristůw učiněn gest pewnau podporau wšem pautnjkům wezdegšjm, na niž w žiwotě i w smrti bezpečně spoléháme. Kdo z nás, z dělnjků na winici Kristowě, nepoznal tuto zá-

zračnau moc křjže Kristowa u lože nemocných? Kdož neshledal, gak sladkau naděgi, útěchu a trpěliwost wléwá w srdce těch, genž buďto dlauhotrwagjcjmi neb prudkými bolestmi obkljčeni, buď těžkými winami stjženi, anebo z nastáwagjcj smrti teskliwi gsau? Nábožnému oku křesianskému zářj s křjže swětlo, kteréž i mrákoty nastáwagjcj wěčnosti gasně oswěcuge.

Wšecky tyto blahoděgné účinky křjže swatého katolická cjrkew hluboce gest pogala; a protož k uctěnj geho zwláštnj obřady ustanowila, kteréž se ale wšecky na Ježjše samého wztahugj. Tkliwá gest ona poklona, kteráž se na weliký pátek w katolických chrámjch koná, když kněz lidu křjž ukazuge, řkaucj: „Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit,“ geg potom na zemi klade a ljbá.

S wraucjm djkůčiněnjm prozpěwuge cjrkew we swátcjch památce sw. křjže zaswěcených: „Vere dignum et justum est, æquum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere, Domine, sancte Pater omnipotens, æterne Deus. Qui salutem humani generis in ligno crucis constituisti, ut, unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, et qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur &c.“

Krásné gsau též i hymny, kteréž cjrkew naše w tyto dny prozpěwuge; a sami protestanti pjsně swé podlé nich zdělali. — Welmi zdařené přeloženj pjsně w breviáři položené — Pange lingua gloriosi lauream certaminis, zhotowené od českých

bratřj, a wytažené z Teplického kancionálu podal nám náš učený p. K. Winařický w prwnjm swazku téhož časopisu str. 628. Kdo cjrkew katolickau za přjčinau uctěnj křjže z powěrečnosti stjhá, čti tuto hymnu, w njž duch cjrkewnj se progewuge, a pak teprw saud swug wynes.

B. Zdali obyčeg znamenati se křjžem swatým práwě ewangelický gest?

O tom nenj žádné pochybnosti. Oswědčugeť to gednak ctihodná, apoštolská starobylost, gednak swatost wěci samé.

Giž za prwnjch časů cjrkwe nebylo nic obyčegněgšjho u křesťanů, gako znamenj křjže. I sami Magdeburgštj spisowatelowé Centurij wyprawugj, že za wěku Tertulianowa — tedy w druhém stoletj — nic neobyčegného nebylo křjže po domjch i w chrámjch stawěti. Crucis imaginem seu in locis publicorum congressuum, seu domi privatim Christianos habuisse, in eodem libro indicare videtur Tertullianus; ob hoc enim Ethnici Christianis objiciebant, quod crucis religiosi essent. Centur. III. cap. 6.

Na začátku i na konci gedné každé modlitby děláwali křjž; tolikéž před i po práci čelo křjžem znamenali, takto ku každému zaměstknánj se poswěcugjce. Tento obyčeg sáhá nepochybně do wěku apoštolského. Sw. Pawel nechlubil se w ničem, nežli w křjži Kristowě. — Kdokoliw se

k wyznánj wjry Kristowy hlásili, a do počtu Katechumenů přigati byli, znamenal ge biskup swatým křjžem. Z té přjčiny pjše sw. Augustin lib. 4. ad Catechum. (Cfr. De catechizandis rudibus Cap. 26.) „Per sanctæ crucis signum vos suscipit in utero sancta mater ecclesia.“

Cyrill Jerusalémský napomjná Katechumeny řka: „Znameneyte se (křjžem) kdykoliw gjte aneb pigete, sedjte nebo ležjte, stogjte nebo chodjte, slowem při wšem, cokoliw počjnáte; neb Ten, kterýž za nás ukřižowán gest, nynj w nebesjch přebýwá. Kdyby ukřižowaný a pohřbený Kristus byl w hrobě zůstal, muselibychom se styděti křjžem se znamenati, nynj wšak, an z mrtwých wstal, neslušj styděti se za toto wjtězné znamenj.“ Catech. IV. — W tomtéž smyslu napomjnal giž před njm Origenes tehdegšj křesťany; gakož čteme w 8. homil. in varios Evangelii locos. Tjmto znamenjm býwali negenom wěřjcj do cjrkwe přigjmáni, nýbrž i pokánj činjcj s cjrkwj smjřeni, kněžj k službám Božjm zaswěcowáni a biskupowé mazáni. To doswědčugj gak letopisowé cjrkewnj, tak i pjsma swatých otců. Sw. Aug. tract. 118. in Joannem dj: „Nisi adhibeatur signum crucis sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, ex qua regenerantur, sive oleo, quo chrismate unguntur, sive sacrificio, quo aluntur, nil eorum rite perficitur.“

Giná gest otázka: *Gak* gsau křesťané za prwnjch wěků křjž dělávali? Nalezámeť toho roz-

ličné způsoby. Obyčeg znamenati se celau rukau byl starým neznámý, oni se toliko gednjm prstem, wypodobňugjce křjž, znamenáwali. Cfer. Moschus in Prat. cap. 94.

Křjžem znamenati čelo, usta a prsa bylo giž w VI. stoletj w obyčegi, gakož žiwotopisec kagjcj Magdaleny Egyptské (11. cap.) wyprawuge. — Křjž latinský ale uweden byl teprw w osmém wěku, a užjwal se neywjce u mnjchů w liturgii.

Při dělánj křjže užjwáno bylo rozličných formulj; Gretser we spisu: De S. Cruce libri V, unacum monumentis et apologiis, III. Tomi, libro IV. c. 3. uwodj gich sedmero. Neyobyčegněgšj byla: We gméno Otce, Syna a Ducha swatého. Amen. Tato ale slowa gsau ewangelická. Kristus ge sám nařjdil, wysjlage apoštoly do swěta, řka gim: Gděte, učte wšecky národy a t. d. Mat. XXVIII, 19. Giž tedy tjm samým, že katoljci dělagjce křjž slow těchto užjwagj, obdržel tento obyčeg smysl i wýznam ewangelický. — Z toho ze wšeho patrně wyswitá, gak neprawě nás odpornjci naši z powěrečnosti winj, že se křjžem znamenáme; neb gak gsme widěli, zaswěcen gest tento obyčeg weškerau takměř křesťanskau starobylostj, zasáhagjcj až do wěku apoštolského, a užjwá se při tom slow od samého Krista nařjzených, gimiž troggediného Boha wyznáwáme. Nikoliw tedy powěra, nýbrž bohomyslnost křesťanská se tu obgewuge, gelikož se rádi

při každém důležitém zaměstnánj k Bohu pozdwihugeme, w němž žiwi gsme, hybeme se a trwáme.

Nynj geště mi dowoleno buď slowjčko o znamenj křjže wůbec doložiti. Prwotnj křesťané neznamenali se toliko znamenjm sw. křjže, nýbrž oni ozdobowali njm také swé domy, nádobj, u př. swjcny, čjše, knihy, raucha a t. d. Důkazem toho gsau wykopané osudj a nářadj, z nichž mnohé nalezeny gsau w hrobjch křesťanů, kteřj giž před Konstantinem Welikým mučedlnickau smrt podstaupili. Taktéž byly giž za prwnjch stoletj hroby a mohyly znamenjm křjže znamenány, a chrámy na způsob křjže stawěny. Křjž byl gedna z neypotřebněgšjch poswátnostj w starých kosteljch, a stawěli ge negen w presbyterijch, nýbrž i w sjnjch, w chodbách a chýšjch. Giž při wcházenj do chrámů představowal se křesťanům křjž, genž krásnými a smyslnými nápisy byl ozdoben. Pawel Nolanský dal pod křjž tato slowa položiti:

„Cerne coronatam Domini super atria Christi
Stare crucem, duro spondentem celsa labori
Praemia, tolle crucem, qui vis auffere coronam.“

Obraz Spasitele byl teprw w IV. stoletj ku křjži přičiněn. Wraucj lásku a uctiwost k ukřižowanému Pánu, w znamenj křjže na gewo dáwanau, widjme w starém i prostřednjm wěku. Na praporcjch i na cestách bylo toto znamenj wůbec užjwáno. Cjsař Konstantin kázal na cestách mjsto pohanských slaupů křjže postawiti. (Wiz Eu-

sebia chwalořeč na cjsaře Konst.) Swatý Jan Zlatoustý napomjná w gedné řeči poslauchače, by na cestách ukrižowaného Spasitele pamětliwi byli, kterýž cesta, prawda a žiwot gest. Dle zpráwy Nicetowy stál před domem Řehoře theologa na weřegné ulici w Konstantinopoli křjž na mramorowém slaupě. Tak wyprawuge mezi ginými Euthymius, že Řehoř, biskup armenský, na gistých mjstech dřewěné křjže wystawěti dal, při nichž lampy a swjce hořjwaly, když wčřjcj modlitby wykonáwali. (Baronius ad annum 511. Nr. 23.)

Zwláštnj uctu swau k sw. křjži dokazowali křesťané nákladnými ozdobami, kterými geg přikrášlowali. Obyčegně býwali gsau střjbrem, zlatem, drahými kameny a rozličnými obrazy starého i nowého zákona ozdobowány. Neyhlawněgšj okrasy záležely w kwětinných wěncjch, w obrazjch holubice a beránka. Na starém křjži sw. Klémenta w Řjmě wypodobněno gest dwanáctero holubic, (12 apostolů.) nad křjžem spatřuge se ruka korunu držjcj. (Wjtězstwj křjže nad swětem.) U paty křjže stogj geljnek na hada dýchagjcj. — Gestit to podobenstwj břjšnjka, kterýž, nenj-li milostj Božj nadšen, očištěn býti nemůže. Stařj přjrodopisci se domeyšleli, že gelen dechnutjm na hada žjzeň swau uhášj. Dwé wětšjch gelenů stogj u čtyr řek, z paty křjže se preyštjcjch, kogjce zde žjzeň swau. Z křjže preyštj se nám prameny milosti, kterých dychtiwě co gelen praudy žiwé wody hledati máme.

Křjž ten nenj genom kwětinami owit, nýbrž zdá se, gakoby z kwjtj byl wyrostl. Naráží se tjm na pjsen Šalomaunowu II, 1. „Gá gšem kwět polnj a lilium w údolj.“ Wjce geště okras a obrazů spatřuge se na křjži w chrámě lateránském, kterýž dle obyčegného domněnj cjsař Konstantin mosaickým djlem zhotowiti dal. Později obnowen byl tento křjž od Mikuláše IV.

Před wěkem Konstantinowým představen býwal, mjsto ukřižowaného Spasitele, dole u paty křjže beránek, z gehož boku se krew preyštj. O tomto představenj mluwj Paulinus w listu k Severowi Sulpiciowi: „Sub cruce sanguineo niveo stat Christus in agno;“ a brzy na to: „Sanctam fatentur crux et agnus victimam.“ Od tohoto představenj se odstaupilo, když roku 680. za Papeže Agathona a panowánj Konstantina Progonata w šestém sněmu Konstantinopolitském nařjzeno bylo, aby se mjsto beránka obraz umjragjcjho Spasitele představowal.

Gak nákladně a skwostně nábožná horliwost wěku prostřednjho křjže ozdobowala, přeswědčiti se můžeme z oněch památek, kteréž láska křesťanská od zkázy zachowala. Nebylať to nikoli powěra, kteráž nábožné předky naše k stawěnj a ozdobowánj těchto památek umučenj Kristowa pohnula; nýbrž dětinná wděčnost, uctiwost a láska k božskému dobrodinci. Radowali se tito otcowé z wjtězstwj křjže na zemi, a radost tu snažili se wšemožně na gewo dáwati. Cjtilť

oni mnohem žiwěgi a wřelegi než my, že pomyšlenj na křjž Kristůw božskau mocj působj w srdce wěřjcjch, a protož stawěli ge před oči swých spoluwěkých i potomků, by i gegich wjra, naděge a wděčná láska zbuzena a roznjcena byla, i gegich srdce k nebesům se pozdwihlo. Kdo tohoto nábožného a ušlechtilého úmyslu w tom nepoznáwá, wjry a nábožných citů gistě gest prázden. Křesťan, gehož srdce něžných a ušlechtilých citů gemné gest, poznáwá náboženský půwod a wýznam we wšech formách. — Katoljkům zagisté k nesmrtelné sláwě slaužj, že nábožné památky předků swých w uctiwosti chowagj, a gich zbožný smysl potomkům swým za dědictwj zůstáwugj. Biskupowé i kněžj dle prozřetelného nařjzenj sněmu Tridentského (Sess. 25.) pečliwě k tomu prohlédagj, by wykládánjm poswatnjch obřadu a památek wšeliké powěrečné a zlé užjwánj odstraněno, a gich prospěšný a spasitelný účinek wjce a wjce se obgewowal.

Se wšemi wěrnými wyznawači Kristowými, genž od počátku cjrkwi geho přináleželi, a w křjži geho posilu a útěchu nalezali, i my geg ctjti nepřestaneme, žádagjce, by na nás wyplněna byla slowa Páně: „Gá pak, až powýšen budu, wšecko potáhnu k sobě.“ Jan XII, 32.

---

2. O spogenj Dogmatiky s Mrawoučenjm.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

Morál tak gako dogmatika k náboženstwj náležj, s tjm gediné rozdjlem, že tato prawj: To gest, tamta ale wyslowuge, co býti má. Dogmatika se wůbec učenj wjry nazýwá, ač i morál wlastně wěřiti učj, gmenowitě wše to, což nám lidem w úmysl bráti a k skutku wésti náležj. Z tohoť se widj, že sice prospěšno gest, u předkládánj theologického uměnj dogmatiku od mrawoučenj odtrhowati, a gednukaždau samostatně a obzwláštně přednášeti, sic ale že tohoto rozdělowánj nikoliwěk třeba nenj. Morál s dogmatikau tak gest swázána, že se gedna druhé wšeligak dotýká, a že téměř ani možná nenj, gednu předkládati tak, by druhá naprosto mlcenjm pominauti se mohla. „Co gest ta rozkřičená, potupená, w lehkost uwedená dogmatika?“ táže se gistý slowútný Theolog, a na tuto otázku pěknau dáwá odpowěď, řka: „Dogmatika nenj nic giného, než učenj o Bohu, neskončené bytnosti, o geho powaze a skutcjch; — wše to pak gest podnětem a prostředkem prawé ctnosti. Kdo tedy wychwaluge ctnost, dogmatiku mage za nic: tenť odporen gest sám sobě, anebo slepau a potřeštěnau ctnost welebj. Žádná zdrawá morál nenj bez zdrawé dogmatiky, a každý prawý konatel ctnosti musj býti prawým dogmatikem.“

Toho wšak mnozj nezdagjl se mjti dobrau wědomost, poněwádž buď gediné dogmatiku welebj, mrawoučenj potupugjce, buď morál wynášegj tak, gakoby dogmatika ničemným a zhola marným byla uměnjm. Oba na welikém gsau omylu, a kdo lehko smyslj o moráli, dogmatickým uměnjm stranně a s malým prospěchem se objrá, a na druhau stranu kdo si dogmatiky neważj, tjm samým w uměnj ctných mrawů žádaucjho prospěchu činiti nemůže.

I.

Djm zaprwé, že *neważenjm mrawoučenj nikomu nelze s žádaucjm prospěchem dogmatickým prawdám se učiti anebo ginym ge předkládati.* Špatný moralista, tjm samým, dobrým, owšemi pak wýborným dogmatikem býti nemůže.

K čemu wlastně weškero náboženstwj směřuge? Žádný nezapjrá, že směřuge k mrawnému ošlechtěnj člowěcenstwa, kteréby podobenstwj Božj na sobě gewilo. Ctnost se wůbec za owoce náboženstwj počjtá, a čjm kdo gest ctněgšj, tjm zagisté nábožněgšj gest smysl geho. Tau přjčinau morál netoliko druhau gest polowicj weškera náboženstwj, nýbrž i dogmatiku oswěcuge, wynášj a podpjrá. Uplná známost a ochotné plněnj ctnosti gest hlawnj a posledaj konec, ku kterémuž i dogmatika měřj, a protož kdo mrawoučenj zamjtá, tjm samým i dogmatiku zlehčuge.

Náboženstwj křesťanské gest božské zgewenj, čili náboženstwj, božským swědectwjm potwrzeno. Gak se ale dostatečně prowésti může, že náboženstwj křesťanské oprawdu wyšlo z neomylných úst Božjch? Zázrakowé, k nimžto patřj i naplněná proroctwj, gsauť owšem prawý toho důwod, ne ale gediný a dostatečný, nebot i bludnj učitelowé diwy twořiti mohau, gakož sám Kristus swědčj, řka: „Powstanau falešnj proroci, a činiti budau weliké diwy a zázraky, tak žeby swedli, by možno bylo, i wywolené.“ Mat. XXIV, 24. Tau přjčinau wšickni dobřj theologowé, chtjce prokázati božskau prawdu náboženstwj křesťanského, nepředkládagj gediné diwů a zázraků, nébrž i tak nazwaných wnitřnjch důwodů bedliwě užjwagj, to gest ukázati se snažj, že náboženstwj křesťanské gest swato, čili že mocj a aučinliwostj swau na wýsost ctné a šlechetné lidi činj. Giž pak z toho gde, že kdo mrawoučenj má za nic, a nenj ho dobře powědom, onoho důwodu, že náboženstwj křesťanské gest swato, nikoli dosti swětle, gádrně a mocně předkládati nemůže.

Tu se mi wšak namjtá odpor, že to, což zgewil Bůh, tjm samým wede k sličným, swatým mrawům; naproti tomu ale že učenj, mrawům prospěšné, nenj proto hned Bohem zgeweno. — Owšemi to, což zgewil, potwrdil a schwálil Bůh, samo o sobě gest wýborno, a ku wšj možné mrawnj dokonalosti člowěku dopomáhá. Gak ale

poznám, které učenj by Bohem bylo oswědčeno, čili zgeweno? Wjm-li, že božské wýmluwnosti ku swatým mrawům wedau: tedy z toho, že učenj něgaké ctnost naši powýšuge, usauditi mohu, že učenj toto gest Bohem pronešeno a chwáleno, spolu-li se přjčinau geho i také zázrakowé přihodili. Dogmatikus má proto dobrým býti moralistau, aby se wzbytečná, pracná zpytowánj zabjrati nemusil. Neb widj-li, že učenj něgaké newzděláwá počestných mrawů; anobrž že mysl člowěka porušuge, a leniwa ho činj k působenj dobrého: widj spolu, že učenj toto nižádnau měrau z úst Božjch wygjti nemohlo, a protož také giných důwodů k oswědčenj božské prawdy učenj onoho newyhledáwá.

Nezapjrám též, že učenj, k ušlechtilým mrawům wedaucj, nemůž proto samé za božskau wýpowěď gmjno býti: následuge-li ale z toho, žeby dogmatikus těch a takowých wýborných učenj neměl šetřiti? Nenj-li, práwě pro gegich wýbornost, dlužen skaumati, zdaliby slowem Božjm něgak aspoň potwrzena nebyla? Nenj-li powinen, swětle ukazowati, že wšecko wesměs, což zwelebuge mrawy naše, s božským zgewenjm přepěkně se srownáwá?

Negedna dogmatická kniha špatné, nechutné gest djlo, pročež i negeden foliant dogmatického obsahu, wšecek zaprášen, w bibliotekách toliko na odiwu stogj. Chatrné, bjdné dogmatické traktaty Erazmus Roterodamský měl před

očima, an tato napsal slowa: „Non possum legere librum Ciceronis de senectute, de amicitia, de officiis, de Tusculanis quæstionibus, quin aliquoties exosculer codicem, ac venerer sanctum illud pectus, afflatum coelesti numine. Contra cum hos quosdam lego, Deum immortalem, quam frigent præ illis, immo quam non videntur sentire, quod scribunt, ut ego citius patiar perire totum Scotum cum aliquot sui similibus, quam libros unius Ciceronis aut Plutarchi.“ (Eras. Roter. Colloq.) W čemì ale nedostatek negednoho dogmatického spisu wlastně záležj? Negsau-li dosti učeně přistrogeni? Mnjmì, že až přjlišná učenost w nich gest nahrnuta, tak že zlatá zrna náboženstwj w moři samé učenosti gsau gako potopena. I negedna nowěgšj dogmatická kniha tak gest přistrogena, že kdo hledá toliko čisté, hotowé prawdy náboženské, přestati může na čtenj pauhých nápisů, k paragrafům položených. Gednak wšeliká část obsahu ostatnjho, wygjmage texty pjsma sw. a cjrkewnjch otců, gest marná, galowá, suchá a druhdy i nemotorná učenost. I tu wadu gsem při negednom dogmatickém spisu znamenal, že negsau úplni, a mnohé welmi pěkné a utěšené dogmatické prawdy ni slůwkem nedotýkagj. Čjm to ale gest, že máme náramně mnoho učených, ale málo chutných, gemných dogmatických spisů, genž i rozum obohacugj i srdce zahřjwagj? Proč i dogmatická kázanj nebýwagj posluchačům rozkošnau mysli potrawau? U přjcině gest, že se dogmatika málo

wjže s mrawoučenjm, a gedno druhému za podporu neslaužj. Erasmus dj: „Sentio ex Cicerone et Plutarcho me reddi meliorem, cum ex illorum lectione surgam nescio quomodo frigidus affectus erga veram virtutem, et irritatior ad contentionem.“

Srdečný Schubert w slawném spisu swém: Uiber christliches Kirchen- und Schulwesen, Berlin 1816. 3. Heft S. 432. práwě napsal: „Učenj wjry a učenj mrawů nebuď od sebe děleno, poněwádž w každé křesťanské mysli gedno gest spogeno s druhým, a Ježjš Kristus obého učenj toho nikoli od sebe nerozlučowal.“ W swatém ewangelium a w ostatnjch spisech apoštolských dogmatika oprawdu s mrawoučenjm tak gest smjšena, že dogmatické prawdy od mrawoučných bez násilj se děliti nedagj. Tak i w spisech swatých otců a wšech slawněgšjch katolických učitelů dogmatika takměř w mrawoučenj se rozplýwá, a zgewnoť gest na každém téměř listu, že dobře byli toho swědomi, k čemuby wlastně dogmatika měla slaužiti.

Máť křesťan pln býti wjry za dwogj přjčinau; gedno, aby srdce geho stálé požjwalo útěchy a mysl wždy byla dobrá, radostná, potom pak aby byl swatě žiw, a ctnost geho we wšech připadlých pokušenjch pewné měla podpory. Gestiť tedy potřebj, aby se dogmatika pilně obracela k prawému konci a zaměřenj swému, a zřegmo bylo wšem, gak se wjrau ctnost očišťuge, sjlj

a rozmáhá, a gacj mramowé se s wjrau srownáwagj. Dogmatika, od mrawoučenj odlaučená, gest poklad, zawřený a nepřjstupný, a gako přeslechtilý strom, kterýž žádného newydáwá owoce.

By se dogmatika s obzwláštnjm snaženswjm wázala s morálj, tjm wjce gest potřebj, poněwádž neležj powrchu, gakby každá částka wjry křesťanské srdce naše šlechtila, a swatým gakýms ge zahřjwala ohněm. Z některých dogmatických prawd bystřegšj toliko hlawa zawjrá, gakby křesťan smeyšleti, a weškeren žiwot swůg zprawiti měl.

Že dogmatika úzkým swazem gednocena býti má s učenjm mrawů, samo zgewenj Božj ukazuge. Wýslowně čteme w pjsmách swatých, „gakož tělo mrtwo gest bez ducha, tak že wjra bez skutků gest mrtwá.“ Jak. II, 26. Má-li se wšak wjra zřegmau činiti skrze skutky, tedy se učitelům wjry čili dogmatikům za powinnost ukládá, aby skutky, s wěrau se snášegjcj, wyswětlowali, aneb což gednostegno gest, aby wjru s mrawoučenjm pogili.

II.

Chybugj-li wšak ti, gešto w dogmatice anebo w dogmatických kázanjch na moral zapomjnagj, a wjry na žiwot lidský newztahugj: tedy *ti, gešto dogmatiky newážjce, pauhau morál předkládagj, a mrawoučenj od učenj wjry zcela odtr-*

hugj, tak gakoby samo o sobě dosti mělo moci a podstaty, welmi wjce chybugj.

Dogmatika základem a kořenem gest weškerého učenj poctiwých mrawů. Tomuť i sami protestanti, gelikož nezřj k studeným rationalistům, swědectwj dáwagj. Tak u přjkladu Franz Volkmar Reinhard dj: „Dogmatická a morálnj theologie tak se k sobě magj, gakož se má theorie ku praxi. Tamta nás učj, gakbychom o Bohu, geho radách a dobrodinjch a o určenj swém podlé učenj Ježjšowa práwě smeyšleti měli, tato ale w užjwánj onoho učenj stogj, ukazugje nám, gakbychom podlé oněch učenj úmysly a skutky swoge zřjditi měli. Může se sice obé učenj toto od sebe rozděliti, ale gediné w zpytowánj a ne w skutku. Učenj wjry bez moráli nemá užitku a platnosti, tato ale bez onoho nemá základu.“ System der christlichen Moral. Biel 1792. Zweyte Auflage. 1. Band § 9. Seit. 12.

Zdrawé učenj mrawů ze zdrawé dogmatiky wyplýwá. Weškera dogmatika se nedá proměniti w mrawoučenj, weškero ale mrawoučenj snadno w dogmatiku proměněno býti může. Morál dj: „To býti má,“ dogmatika ale prawj: „To gest.“ Tjži se giž: Co pak to wůbec gest, což od nás čistým úmyslem chtěno a působeno býti má? Na čež za gistau odpowěď slaužj, že nám wůbec to chtjti a k skutku wésti náležj, což neywýše gest prospěsno a spasitedlno. Z toho se

ale widj, chtěl-liby kdo dogmatické uměnj šjře rozložiti, žeby w něm weškerau morál obsáhnauti mohl. Nebo ukazugi-li, že to neb ono gednánj w patřenj na Boha, angele, sebe, giné lidi, zwjřata a bezžiwotné wěci neywýše gest prospěšno a spasitedlno: tedy se samo sebau rozumj, že gednánj toto gest náležito a mrawočestno. O morálj se twrditi může, že gest wlastně dalšjm wywedenjm dogmatického uměnj, s tjm toliko rozdjlem, že se wše, což obecnému blahu gest poskytno a užitečno, gakožto powinnost Bohem kázanau, gakožto to, což chtěno a činěno býti má, představuge.

Dogmatikus učiteli šlechetných mrawů wyměřuge pole, kteréžby wzděláwati měl. Morál nenj nic giného, než obrácenj dogmatiky na smysl, obyčege a mrawy lidské. Nenj-li tedy moralista w dogmatickém uměnj dobře prošlý: nenj mu zauplna wědomo, z gakýchby pramenů powinnosti člowěka pocházely, a coby gakožto náležité zpytowati měl. Bez dogmatiky nikdo powinnostj člowěka plněgi wyčjsti a slušně spořádati nemůže. Dogmatika teprw k gasnému, určitému a zewrubnému poznánj powinnostj našich wede. Kdoby u přjkladě nic newěděl o Bohu a o angeljch: tomuby tjm samým nikdý na mysl nepřišly powinnosti, k Bohu a k angelům patřjcj. A kdoby newěděl, gaký aučinek magj swátosti, a kdy každá swátost mocj a účinkem swým ku spasenj duše našj slaužj: tomuby nemalá částka neyhlawněgšjch powinnostj našich byla zcela nepowědomau.

Gakož se pak weškeré powinnosti naše bez pilného zřenj na dogmatiku wyčjsti a w slušném pořádku sestawiti nedadj; tak se také bez dogmatiky bytelnými důwody twrditi nemohau. Proč mám gednoho člowěka práwě tak milowati gako druhého? Proto zagisté, že dle učenj wjry geden člowěk w podstatných stránkách rowen gest druhému, každý synem gest téhož swrchowaného otce, každý k témuž konci od Boha gest stwořen. Proč nemám pečowati toliko o tělo? Proto že mám dle učenj wjry i také duši, duši předněgšj těla, duši ozdobenau podobenstwjm Božjm. Proč mám pilný pozor mjti na wznikagjcj w srdci swém dobré pomysly a city? Proto že dle učenj wjry Duch swatý sám ge we mně wzbuzuge. Proč se mám modliti i za zemřelé? Proto že dle učenj wjry na onom swětě gest i očistec, a těm, gešto se w něm ku požjwánj nebe hotowj a způsobugj, zbožnau přjmluwau mohu býti prospěšen.

Obyčegně se w dogmatiku gedno hlawněgšj theoretické prawdy náboženské pogjmagj, gešto by se tam wšecky napořád wtáhnauti mohly. Tuby se widělo na oko, že weškera morál na dogmatice odpočjwá, s nj stogj, s nj i padá.

Znamenal gsem při mnohém čtenj morálnjch spisů, že negeden moralista welepotřebného dowozowánj powinnostj buď opauštj, buď slabými a chatrnými důwody ge obkládá. Byliby wšak učitelowé čestných mrawů welmi důkladněgšj, a w dowozowánj prawdy wystawených morálnjch

zákonů i horliwěgšj i bystřegšj, kdyby bedliwě nahlédali do theoretického djlu náboženstwj, a plněgi z něho wážiti zwykali. Můž se wůbec řjci, že důwodný moralista gest wlastně ten, kterýž z dogmatických učenj w ohledu na lidské úmysly a činy wtipné umj činiti záwěrky.

Morál zwláště také proto s dogmatikau auzce gest spogena, poněwádž z uj béře oheň, gimž nás ku chtěnj a k skutečnému působenj wšeho dobrého rozpaluge. Nenj na tom dosti, wystawuge-li se powinnost určitě, swětle a důwodně. Neb srdce lidské gest hrozným sofistau, a neljbj-li se mu která powinnost, tedy i neywážněgšj důwody, gimiž se prowozuge, má za nedostatné a lehké. Wjme tolikéž, že se lidské srdce proti některým powinnostem náramně wzpjrá, a že člowěk, i při neylepšjm wědomj dobrého, objrá a koná zlé, když srdce s wášněmi a horkými žádostmi swými ku zlému gest nachýleno. Dobrý skutek gedno tehdáž nebýwá opauštjn, když to, což rozum káže, i srdci gest whodno a přjgemno. Chceli tedy moralista, aby weškero učenj geho nebylo marno a neplatno: musjt srdce zagjmati, strogiti a zančcowati k ostřjhánj mrawných zákonů, totiž, ukazowati má, že člowěk gedno ctnostj, to gest plněnjm wůle Božj swé i weškerenstwa blaho zwelebuge; zlochtěnjm pak a zločiněnjm wšelikau bjdu a strast připrawuge. — Podobným způsobem i kazatelské řeči probuditedlny buďte, magjce negen swětla, nýbrž i ohně a zwlástnj moci, genž

wůli k chtěnj dobrého pohybuge a pudj. Tato ale welepotřebná wlastnost w nižádném mrawoučenj se nenacházj, do kteréhož dogmatika nepustila paprsků swých.

Ku ctnosti potřebj gest pozoru a rozwahy: k té nás dogmatika wzbuzuge, předkládagjc nám, že wšude na nás hledj oko Božj, a že člowěk slab gest z přirozenj swého, a lehko se zapomenauti a padnauti může. Ku ctnosti potřebj gest autlého swědomj, kteréž i malých přečiněnj a pokljsek rychle znamená a gich se hrozj: k této autlotě nás wede dogmatika, učjc nás, že gednau i z každého marně mluweného slowa počet wydáwati budeme. Ku ctnosti potřebj gest čistého aumyslu: ten w nás twořj dogmatika, pamatugjc nás, že Bůh, hledjcj nám do srdce, oklamán býti nemůže. Ku ctnosti potřebj gest welikého ochotenstwj: to nám dáwá dogmatika, učjc nás, že wěcná radost činitelům dobrého gest připrawena. Ku ctnosti náležj patřenj na ideal wšemožného lidského šlechetenstwj: ten nám dogmatika w žiwobytnosti Ježjše Krista stawj před oči. Ku ctnosti potřebj gest sjly a srdnatosti: té nám dodáwá dogmatika, ugistugjc nás, že zwláštnj božská osoba i nadpřirozené wnitřnj pomoci k dobrému nám poskytuge. Dogmatika wůbec hřjch člowěku zoškliwuge, ctnost mu ale činj tak welebnau, tak milau a lahodnau, že kdo pln gest žiwé wjry, zlým býti nemůže.

Nikdo mi pak nenastupug zde na odpor, že dogmatika měřj ku ctnosti, a ctnosti-li gen wyučugi, že dogmatiky nenj potřebj. Ctnosti-li učjš bez dogmatiky, špatně gj wyučugeš, anť weškero wyučowánj twoge sucho gest, chladno, nechutno. Láska gestiť owšem tak potřebna, „že bych welikau wěrau swau i hory přenášel, předce nicbych nebyl, kdybych lásky neměl.“ (I. Kor. XIII, 2.) Co to ale gest, což wraucj lásku do srdce našeho klade a stále gi tam zachowáwá? Nenj-li to silná, žiwá wjra? Skrze wjru člowěk wšecky překážky ctnosti přemáhá, skrze wjru w službě ctnosti wždy má ochotnau, dobrau mysl, abrž s plesánjm i žiwot nasazuge. Kde gest ctnost, tu gest gistě i wjra, matka gegj, a kde gest wjra, ne lecgakás, nýbrž dokonalá, pewná, žiwá, celau duši progjmagjcj, tu gistě gest i ctnost a mrawů krásná zpráwa.

An Ježjš na hoře dokonal kázanj swé, přewelmiť se diwili zástupowé učenj geho, poněwádž ge učil gako moc mage, a ne gako zákonnjci. A gak medle Ježjš na oné znamenité hoře čestným mrawům wyučowal? Ke každému témeř mrawnému naučenj něco dogmatického připogil. Tu hle toho přjklad: „Buďte milosrdni: tak i wy sami milosrdenstwj dogdete. Buďte lidé čistého srdce: nebo tudy Boha widěti budete. Trpte pro sprawedlnost i protiwenstwj: nebo pak waše odplata hogná bude w nebesjch. Buďte lepšj a ctněgšj, nežli gsau zákon-

njci a fariseowé: sic ginak newegdete do nebeského králowstwj. Wegděte w dobrau wůli s protiwnjky swými: neb snadno by gste ginak do zaláře uwrženi býti mohli. Milugte nepřátely swé: nebo pak teprwa budete prawj synowé Otce swého w nebesjch. Dáweyte almužnu w skrytě, odplatj wám zgewně. Odpauštěgte lidem poklésky gegich: nebo pak i wám odpustj nebeský Otec wáš. Hledeyte neyprw králowstwj božjho a sprawedlnosti geho: neb pak wám gistě wšecko ostatnj přidáno bude. Nesuďte: nebo gak saudjte, tak i wy sauzeni budete. Wcházegte těsnau branau: nebo práwě ta těsná brána wede k žiwotu.“ Mat. V — VIII.

Tjm způsobem, od samého wtěleného Syna Božjho ukázaným, mělby gedenkaždý moralista učiti, an gen takto dobrým a dokonalým učitelem mrawů státi se může. Swrchu gsem powěděl, že gemných, chutných, wzděláwagjcjch spisů dogmatických máme málo, nynj pak dokládám, že dukladných, milých, srdce prorážegjcjch morálj daleko méně máme. Přjčinau toho gest, že se mrawoučnj spisowé strogj beze wšeho dogmatických prawd užjwánj. Tak i kázanj, pauze mrawoučná, bez chautky býwagj, a netěšj, newzbuzugj, newzděláwagj posluchatelů, leč spolu w obor dogmatiky zasahagj.

Morál každý lehko wážiti může z nábytku hlawy swé. Bůh duši naši uzpůsobil tak, že pauhým citem práwě a rychle dobré rozeznáwá-

me od zlého. Kde gest toliko oprawdowé chtěnj dobrého, tu známost dobrého přicházj sama od sebe. Potřebjť tedy gest, aby lidé měli gen oprawdowau, dobrau wůli. Poněwádž ale dobrau, sličnau wůli w duši našj dogmatika plodj, potřebjť gest, aby lidem obzwláštně dogmatika w rozum a w srdce wkládána byla. Gáť nikoli dogmatiku snjženjm mrawoučenj powýšiti nechci, na tom wšak bezpečně skonati mohu toto sprostičké pogednánj swoge, že morál nemůž tak býti bez dogmatiky, gako dogmatika bez moráli. Morál gest beze wšj pochybnosti králownau wšeho uměnj, ale gedno potud, pokudž na zdrawé, wtipné, chutné dogmatice gest postawena.

---

3. Přjpady z cjrkewnjho práwa.

(Pokračowánj.)

Od Josefa Helferta, doktora w práwjch, c. k. professora cjrkewnjho a řjmského práwa, arcib. konsistornjho raddy &c.

VI.

Může-li katolický kněz osobu, gegjžto manželský swazek rozwedenjm zrušen byl, bez ublj-zenj swědomj znowa oddati?

Wedlé tolerančnjch předpisů w rakauských zemjch, a wedlé postawenj akatolické cjrkwe ke

katolické, musj katolický duchownj zpráwce mimo giná farnj konánj i k oddánj w geho osadě se nacházegjcjch nekatoljků se propůgčiti: pakliže tito některé nekatolické modlitebnici práwně přiřčeni negsau, a byl i byli, gestli ustanowený pastor z gakékoli přjčiny, zwláště pak gsa nemocen aneb nepřjtomen, swadebčany oddati nemůže, aneb gestli pastorstwj práwě uprázdněno gest, a osiřelé nekatolické obci nižádným ustanowením kazatelem gegich wyznánj, aniže pastorem některého giného wyznánj na ten čas posluhowáno nenj.

Poněwádž akatoljkům w té přjpadnosti, an giž w manželstwj žili, manželstwj wšak gegich z práwnjch přjčin, a od přjslušného auřadu, gako gest: auřad zemských desk, aneb Judicium delegatum militare mixtum, rozwedeno bylo, opětné wstaupenj w staw manželský se powoluge: můžeť k uzawřenj téhož nowého manželstwj katolický kněz snadno dožádán býti; a teď se naskytá otázka, můželi ge bez ublјženj swědomj oddati?

Zemřela-li giž druhá manželská strana, s kterauž gedna strana nowých swadebčanů rozwedena byla, může ge katolický duchownj zpráwce beze wšech rozpaků oddati, protože aumrtjm gedné strany předešlý manželský swazek docela rozrušen gest, a že w takowéto přjpadnosti, dle wyřčenj sw. Pawla (Řjm. VII, 2. 3 — 1. Kor. VII, 39.) opětné manželstwj i katoljkům se powoluge.

Ginak ale zdá se býti, pakli oba rozwedenj manželé geště na žiwě gsau.

Manželstwj gest nerozwjžitedlný swazek, a ne snad teprw od uwedenj křesťanstwj, anebo toliko gen katolictwj, nýbrž giž hned o prwopočátecnjho zřjzenj wrági. Když totižto druhdy Fariseowé k Ježjšowi přistaupiwše, geg se tázali, slušj-li člowěku propustiti manželku swau z kterékoli přjčiny, odpowjdage řekl gim, zdaliž neetli, že ten, kterýž učinil člowěka s počátku, muže a ženu učinil ge, a řekl: Protož opustj člowěk otce i matku, a bude se přjdržeti manželky swé, a budau dwa w gednom těle; a protož což Bůh spogil, aby člowěk nerozlučowal? A když mu řekli, proč tedy Mogžjš rozkázal dáti ljstek zapuzenj a ženu propustiti? dj gim, že Mogžjš pro twrdost gegich srdce dopustil gim propauštěti manželky swé; ale s počátku swěta že nebylo tak, a že kdožkoli propustilby manželku swau, a ginau pogal, cizoložj, a kdož propuštěnau pogme, že též cizoložj. (Mat. V, 32. XIX, 3 — 9. Mar. X, 2 — 12. Luk. XVI, 18. — 1. Kor. VII, 10. 11.)

Odtud wyplýwá, že katolický křesťan manželstwj ginak pozorowati nesmj, leč gakožto spogenj, kteréž gediné aumrtjm gednoho z manželů rozlučeno býti může; a že wšeliké giné oddělenj za žiwobytj obau manželů, pauze lidská ustanowenj gsau, kteráž sice společné obcowánj a obapolné podporowánj, společné hospodařenj a

plozenj djtek zameziti mohau, manželstwj wšak zrušiti a zničiti nikoli sto negsau. A to platj o wšelikém manželstwj negen katoljků a nekatoljků, nýbrž i židů, gelikož wrági gediná gen wjra založena, a gediné toliko manželstwj ustanoweno bylo.

Slušně tedy saudj katolický kněz, powažuge-li manželský sňatek akatoljků za swazek na celý čas žiwota trwagjcj a za žiwobytj obau manželů nerozwjžitedlný; a to tjm bezpečněgi, gešto nekatoljci do stawu manželského nikoli snad gen na některá určitá aneb neurčitá léta, až se ta aneb ona událost stane, nýbrž bezwýmjnečně a beze wšeho ohledu na wymezenj něgakého času wstupugj. Ginakým způsobem uzawřené manželstwj neměloby nikdý práwa a ochrany, prawého manželstwj dostogné; neboť tenkráte by bylo toliko pauhým sauložnictwjm, proti němuž zákonowé wšechněch téměř křesťanských wyznánj, a weškerých wzdělaných národů horlj.

Takowýto náhled u wěci té nabýwá geště wětšj bezpečnosti zřegmým wyřčenjm zákona, že katolická osoba wedlé ponětj katolického náboženstwj s rozwedenau nekatolickau osobau za žiwobytj druhé rozwedené strany, aneb také osoba, kteráž, uzawřewši manželstwj, nekatolického wyznánj byla, napotom pak ke katolictwj přistaupila, a s druhau swau manželskau nekatolickau stranau rozwesti se dala, za žiwobytj téže strany w nižádné platné manželstwj wstaupiti ne-

snj. (Dwornj dekret ode dne 4. srpna 1814.) Zápowěď ta neděge se pro žádnau ginau přjčinu, kteráž i wtémže zákoně udána, leč že katolický křestan, buď on si giž rozený katoljk, aneb stana se njm teprwé pozděgi buď křtem anebo učiněným wyznánjm wjry, giného přeswědčenj býti nemůže, než že swazek platného manželstwj za žiwobytj obau manželů nerozwjžitedlný gest; — že manželstwj nerozpogitedlně se uzawjrá, byť i swadebcané spolu také swátost nepřigjmali, gelikoz manželstwj při prwopočátečnjm swém ustanowenj swátostj nebylo, nýbrž teprwé Kristem Pánem za swátost powýšeno gest, — a že wšeliké zrušenj manželské společnosti nic giného nenj, než toliko počasné zamezenj domácjho obcowánj, toliko rozwedenj od stolu a lože, a manželskému swazku nic na škodu.

Gakkoli wše toto prawdiwé gest, nenj předce dosti postačitedlné, aby se tjm katolický kněz, oddáwage rozwedeného nekatoljka, u wykonáwánj swých powinnostj másti dal. To wyswitá patrně z následugjcjho rozgjmánj.

Powolj-li wláda některému křesťanskému wyznánj swobodné prowozowánj náboženstwj, musj mu spolu i wše powoliti, cokoli základnj prawidla gegich náboženstwj s sebau přinášegj. Ginak se nedá nižádné swobodné prowozowánj náboženstwj z gedné, a nižádné strpenj neboliž tolerancj z druhé strany pomysliti! Se základy wšak akatolické wjry se snášj, že manželstwj,

ačkoli gakožto nerozlučitedlné spogenj uzawřeno, napotom, i co se swazku týče, rozwedeno býti může, událi se totiž důležitá přjčina, kterážby buď dálšj trwánj w manželstwj nad mjru obtjžné činila, buď k dosaženj manželského aučele zhola překážela. Rowněž tak se se základnjmi prawidly oné wjry srownáwá, že rozwedenj manželé napotom w giný manželský sňatek opět wegjti mohau.

Wládě, kteráž akatolické wyznánj trpj, přjstogj neřkuli práwo, alebrž powinnost, těchto základnjch prawidel wjry gegich hágiti, a ona také skutečně i ono práwo i powinnost koná, nařizugjc: „Nekatolickým křesťanům gest wedlé ponětj gegich wjry zákonem dowoleno, pro důležité přjčiny o rozwedenj manželstwj žádati,“ (§. 115. k. m. z.), a pak: „rozwedeným wůbec gest powoleno, aby w nowé manželstwj wešli.“ (§. 119. k. m. z.) Wláda wšak také tomu chce, aby každé gednánj, kteréž dle smýšlenj některého náboženského oddělenj s cjrkewnj wážnostj djti se má, cjrkewnjho přispěnj také skutečně nabylo, a aby duchownj wšelikému konánj, kteréž teprwé njm auplné platnosti nabýwá, ochotně se propůgčil. Pročež nařjdila, aby protestanti oněch mjst, kde žádného nekatolického pastora nenj, od katolických farářů křtiti, oddáwati a pochowáwati dali (dwornj dekret ode dne 16. března 1782.), a že pod neypřjsněgšjm trestem nižádné nábožen-

ské přisluhowánj (actus ministerialis) sami o sobě wykonati nesmj, nýbrž že gim dlužno, strany křtu, oddáwánj a pohřbu u mjstnjho duchownjho zpráwce powždy se hlásiti. (Nařjzenj pro Čechii ode dne 20. kwětna 1782.)

Že gest katolický kněz k ostřjhánj zákonů těchto w swědomj zawázán, nebude nikdo pochybowati, wěda, že gest swětská gako duchownj wláda Bohem stanowena, a že tedy rozkazowé gegj wedlé zgewného wyřčenj swatého Pjsma naplněni býti musj. (Řjm. XIII, 1 — 7. Tit. III, 1. 1. Petr. II, 13 — 19.) Wýmjuka by gen tenkráte platiti mohla, kdyby se obapolné powinnosti nesnášely. Takowá neshoda powinnostj bylaby ale gen tenkráte k obáwánj, kdyby katolický kněz, oddáwage nekatoljky, duchowenský auřad swug tjm způsobem wykonáwal, gakž to při oddawkách katolických swadebčanů činj. Zde wšak nic takowého; onť nepřisluhuge nekatoljkům swátostj stawu manželského, aniž manželstwj gegich žehná; leč gest pauze proto přjtomen, aby oddawkám oné wážnosti dodal, bez gakowéž na podobné záwazky ani pomyšleno býti nemůže. W takowýchto přjpadnostech wywedlo nás ze wšech rozpaků neynowěgšj neywyššj rozhodnutj, řkaucj: že *) „při oddawkách akatoljků, při nichžby pastor, gemuž náležj, přisluhowati nemohl, na mj-

*) Wiz tentýž časopis, III. běh, sw. 1. str. 159.

stě něho powolaný katolický kněz nikoli gako udělowatel swátosti a sluha swé cjrkwe nepřislu-huge, alebrž že gen gakožto od wlády k přigetj obapolného swolenj oddáwaných zplnomocněný auředlnjk přjtomen gest, — a že práwě proto takowé oddáwánj ani w katolickém kostele, ani s udělenjm kněžského požehnánj a s ginými při katolických oddawkách předepsanými, w diöcesanských ritualech obsaženými obřady, aniž pak w rochetě a se stolau, nýbrž toliko na faře aneb na giném slušném mjstě od katolického kněze w talára přjtomného stáwati se má.“ (Neywyššj rozhodnutj ode dne 29. listopadu, a dworský dekret ode dne 8. prosince 1829.)

A gako katolický saudce, wyřknuw po předešlém náležitém wygedňáwánj rozwedenj nekatolického manželstwj, swědomj si dělati nesmj, že proti wlastnjmu náboženskému přeswědčenj usudek wynesl: nápodobně nesmj si katolický duchownj zpráwce ani neymenšj wýčjtky činiti, propůgčil-li se k opětnému nowému zasnaubenj rozwedených akatolických manželů. Oba wykonáwagj swůg auřad gakožto sluhowé wlády; oba pokračugj wedlé zákonu, gakýž w katolické obci, kteráž akatolické wyznánj snášj, newyhnutedlně potřebný gest; a oba mohau tedy také přeswědčeni býti, že práwě gen tenkráte swědomj gegich utěšeného poklidu nabude, pakli zákonů pilně ostřjhagj.

VII.

Pacholek a děwečka z farnj osady *A.* slaužj dráhný čas w gedné wesnici farnj osady *B.* Namluwiwše se, hlásj se, aby mohli oddáni býti, u faráře w *B.*, kterýž ge po třikráte ohlásil, gešto se byli auředlnjm powolenjm a křticjmi listy řádně wykázali. Ledwa že bylo po třetj ohlášce, wznikne mezi nimi a gegich hospodáři něgaké nedorozuměnj, načež geště před oddawkami ze služby wystaupiwše, s celým swým nábytkem do mjsta swého narozenj we farnj osadě *A.* se přestěhugj. Zde se zdržugj asi čtrnácte dnj, negsauce oddáni; a že ge farář w *A.* bez nařjzených ohlášek we swé farnj osadě *A.* oddati se zpěčuge: nawrátj se opět k faráři do *B.*, a dagj se od něho oddati. — Gestli to manželstwj platné?

Služebné osoby, slaužjce mimo mjsto narozenj swého aneb mjsto obywánj rodičů swých, magj dwogj domow, skutečný nebo wlastnj (domicilium verum), kde gsau totiž rozeny, neb kde gegich rodiče přebýwagj, a newlastnj (Quasidomicilium), na kterýž službau swau wázány gsau. Obogj tento domow wykazuge osadu farnj, kde se ohlášky státi magj, a obogj ustanowuge taměgšjho duchownjho zpráwce za řádného gegich wlastnjho duchownjho zpráwce, gemuž dle §. 75. k. m. z. oddáwánj gich náležj. Takowéto působenj obogjho domowa nenj wšak ani

obapolné, ani na wybránj; nýbrž gesti obywánjm nebo zdržowánjm se wymezené; t. g. farářowé obogjho domowa, wlastnjho i newlastnjho, nemohau duchownj swau práwomocnost obapolně wykonáwati, aby totiž u předsewzatém uzawřenj manželstwj o swé wykonáwánj tak se rozdělili, žeby geden z nich ten neb giný snad wýkon, onen ale ostatnj předsewzal, — aniž gest swadebčanům swobodno, dle ljbosti gednoho z obau duchownjch zpráwců si wybrati, — nýbrž gen ten může a musj wšeliká k uzawřenj manželstwj potřebná konánj předsewzjti, kterýž toho času zdržowánjm se slaužjcjch osob buď w mjstě obywánj gegich rodičů, anebo hospodářů, wlastnjm gegich duchownjm zpráwcem gest. Zdržugj-li se, gsauce w službě, w bydlišti swých hospodářů: náležj wšeliká duchownj péče nad nimi taměgšjmu faráři, to gest, faráři bydliště gegich hospodářů, a duchownj zpráwa faráře w bydlišti gegich rodičů zůstáwá na čas gegich služby bez platnosti. Wystaupj-li wšak ze služby, a nawrátj-li se do bydliště swých rodičů: nabude duchownj práwomocnost duchownjho zpráwce gegich rodičů i hned aučinnosti, a práwomocnost faráře býwalých gegich hospodářů neřkuli na čas, alebrž na wždy docela přestane.

Dle toho musegj služebné osoby, slaužj-li mimo farnj osadu swých rodičů, aby w platné manželstwj wešly, we farnjm okrsku newlastnjho swého domowa prohlášeny, a od taměgšjho fa-

ráře oddány býti; a nenj třeba, aby, slaužj-li totiž giž šest neděl we farnj osadě newlastnjho domowa, i také w osadě wlastnjho swého domowa prohlášeny byly, aniž gim třeba, hlásiti se o dowolenj k oddawkám u faráře swých rodičů. Pakli se ohlášky nikoli we farnj osadě newlastnjho, nýbrž w osadě gegich wlastnjho domowa staly, anebo nebyly-li gsau farářem osady, kde slaužj, alebrž farářem osady, kdež se gegich rodičowé nacházegj, oddány: gest gegich manželstwj neplatné, proto že se ohlášky nestaly obyčegnému kostelnjmu shromážděnj té farnj osady, kdež obywagj, nébrž oné, kde gsau přebýwaly, a že se slawné wygádřenj gegich obapolného swolenj w manželstwj nedálo před gegich wlastnjm řádným duchownjm zpráwcem, nýbrž před oným, genž njm býwal. Zdali služebné osoby po swém zasnaubenj w službě zůstanau, aneb ze služby wystaupj, a wlastnj hospodárstwj, řemeslo, nádennictwj neb gakaukoli ginau žiwnost prowozugj, anebo zdali giž pro tu samu přjčinu nedáwno před oddawkami ze služby wystaupily: nic zde na rozdjl!

Gestliže wšak naproti tomu služebné osoby, ze služby wystaupiwše, we farnj osadě býwalé swé služby, domácně se neusadily, a žádnau žiwnost neprowozowaly, nýbrž k rodičům se nawrátily: gest gim k uzawřenj platného manželstwj třeba, aby byly we farnj osadě, kdež rodičowé gegich přebýwagj, prohlášeny, a od faráře tétéž osady

oddány, a na dosawádnj gegich newlastnj domow nebéře se nižádného ohledu, byl i w obydlišti swých rodičů gediný gen teprw den byli, gelikož toho zde nenj potřebj, aby proto, že na tomto mjstě geště šest neděl nepřebýwagj, dle §. 72. k. m. z. we farnj osadě dosawádnjho swého domowa prohlášeny byly.

Nynj samo sebau patrné, co o platnosti manželstwj w nadřečené přjpadnosti sauditi. Manželstwj to gest neplatné, protože bylo uzawřeno od duchownjho zpráwce, kterýž řádným a wlastnjm duchownjm zpráwcem swadebčanů, byw njm toliko na čas, nynj nikoliwěk nebyl, a gehož duchownj práwomocnost nad nimi giž tenkráte přestala, an gsau se s tjm předsewzetjm, že tam nebudau déle slaužiti, ani že se tam domácně usadj, z osady geho odebrali — gešto dle §. 75. k. m. z. slawné swolugjcj wygádřenj státi se má toliko před duchownjm zpráwcem, kterýž řádným duchownjm zpráwcem swadebčanů tu dobu skutečně gest, kdy se manželstwj uzawjrá. Zde se naskytuge překážka pokrytosti (clandestinitas), gakáž gest dle §. 94. k. m. z. weřegná překážka manželstwj. Aby manželstwj platnosti nabylo, musj překážka tato odstraněna a manželstwj znowa opodstatněno býti. To se stane gediné tjmto způsobem, když se totiž oba zdánliwj manželé we farnj osadě swých rodičů třikráte prohlásiti, a od taměgšjho duchownjho zpráwce oddati dagj. Giného opodstatněnj man-

želstwj w této přjpadnosti nenj; zdánliwj manželé nemohau neplatné manželstwj podtagj mezi sebau opodstatniti, aniž může duchownj zpráwce gegich wlastnjho domowa platné ge učiniti napotomnjm swolenjm neboliž wygádřenjm, že se s tjm snášj, že ge duchownj zpráwce w *A.* gako w geho gménu ex jure delegato byl oddal, protože delegacj, co do swého poměru, sňatek manželský předcházeti, a nikoli následowati nemůže, gelikož nižádné napotomnj delegacj ani nestáwá, a dowolena-li, w celé knize městských zákonů ani w obecnjch cjrkewnjch práwech zmjnky se neděge.

Zbýwá geště otázka, platné-liby manželstwj oněch služebných osob bylo, kdyby ge byl, když gsau se z farnj osady newlastnjho domowa po prošlých prohláškách do wlastnjho swého domowa nawrátily, farář této osady *A.* bez ohlášek oddal? — I na tuto otázku dlužno záporně odpowěditi. Dle §. 69. k. m. z. gest k platnému manželstwj, co se zewnitřnj doby (formy) týká, dwogjho newyhnutedlně třeba, ohlášek totiž, a slawneho swolugjcjho wygádřenj, a dle §§. 71, 72 a 74. k. m. z. musegj ohlášky we farnj osadě ženicha i newěsty se státi: pročež nemůže manželstwj platné býti, při kterémž ohlášek we farnj osadě swadebčanů opominuto. We farnj osadě gegich býwalého newlastnjho domowa učiněné prohlášky nepostačugj, gelikož, gak gsme giž weyše podotknuli, s wystaupenjm ze služby a nawrácenjm se

k rodičům weškerá práwomocnost duchownjho zpráwce w newlastnjm domowu přestala, tak že na ni nižádný ohled brán býti nemá, a protož nemohau w té farnj osadě učiněné prohlášky rowněž nižádné dálšj účinnosti mjti.

Tomu nikoli na odpor nenj, co w §. 74. k. m. z. řečeno: K platnosti ohlášek a pročež i k platnosti manželstwj gest dostačitedlno, pakli se gména swadebčanů, a gegich nastáwagjcj sňatek neyméně gedenkráte we farnj osadě i ženicha i newěsty prohlásj; a wšeliký omyl w způsobě a w počtu prohlášek nerušj platnost manželstwj. — Owšem že gediné prohlášenj k platnému manželstwj postačuge; prohlášenj wšak to musj se státi we farnj osadě swadebčanů, která nj skutečně gest, a nikoli w oné, která nj prwé byla. Neboť negen žeby se nesnášelo s rozumem, twrdil-liby kdo, že může zwláštnj farnj osada pro ohlášky, a zwláštnj pro oddawky býti, gešto tyto dwa děge, nedagjce se odděliti, od gediného duchownjho zpráwce wykonány býti musj; alebrž gsau i prohlášky w té farnj osadě, kde swadebčané nynj bydlj a oddáni býti magj, hlawnjmi prohláškami, a wšecky giné ohlášky, které se ginde, zwláště pak na mjstě gegich prwněgšjho obywánj konagj, gsau toliko postrannj, méně důležité ohlášky, gakž z položenj slow w §. 72. k. m. z. patrno, an slowjčko *také* gasně okazuge, že mimo to ohlášky i w prwněgšjm bydlišti státi se magj, a slowa na konci téhož §. dáwagj rowněž na srozuměnau, že

se to dá zřjditi, aby ohlášky na nyněgšjm toliko bydlišti postačowaly. A gako při wšelikém wygednáwánj, máli platné býti, wedlegšj sice wěci chyběti mohau a prominauti se dagj, hlawnj wšak wěci nikdý se nesmj nedostáwati: nemůže rowněž řečeno býti, když služebnj swadebnj osoby z bydliště swých hospodářů, bywše tam prohlášeny, se wystěhowaly, a we farnj osadě swých rodičů, gakožto we swém wlastnjm domowu oddány byly, že se ohlášky we farnjch osadách ženicha a newěsty staly; aniž se dá twrditi, že w takowéto přjpadnosti paragrafem 74. k. m. z. předepsaná hlawnj wýmjnka zachowána byla, že se totiž aspoň gedné prohlášenj we farnj osadě ženicha i newěsty státi má; a pročež giž samo sebau se gewj, že manželstwj to dlé §§. 69, 71, 72 a 74. k. m. z. neplatné gest.

Zde wšak gest gen toliko privátnj překážka manželstwj, gjž se tjm wyhowěti dá, když se napotom buď troge ohlášky we farnj osadě wlastnjho domowa swadebčanů stanau, buď se o gich prominutj u kragského úřadu požádá. Stalo-li se to neb ono, může ge duchownj zpráwce též osady znowa oddati, a manželstwj nabuda auplné platnosti, gest proti wšelikým přjštjm nátiskům ubezpečeno.

---

4. Jerusalém.

Od Jana Nep. Hlawáče, faráře Wokrauhlického.

Slawné druhdy a nádherné toto město slaulo z počátku Jebus, a když ge druhý král židowský Dawid wálečnau mocj dobyl, nazwal ge Jerusalémem, což tolik gako *sjdlo pokoge, město bozj,* Theopolis znamená. — Prorok Isaiáš nazýwa ge *Arielem* (Isai. 29, 1.) to gest — *lwem* (ob fortitudinem et principatum), též ginak — *Libánem* (Isai. 29 — 17.) a to proto, že ze dřewa cedrowého bylo wystawěno, kteréž na wrchu Libánu rostlo; a prorok Ezechiel gmenuge to město Oolibu, stan můg. Ezech. 23 — 4 et 22. — Půwodnj zakladatel města Jerusaléma byl kněz Melchisedek. Král Dawid ge wýstawnostj i ginau okrasau znamenitě ozdobil, až pak ge král Salomaun nesmjrným nákladem slawně zwelebil.

Město Jerusalém chowalo w sobě a w hradbě swé čtyry wrchy, z nichžto Moria k wýchodu, Akra k západu, Sion k gihu a Bezetha k seweru se pnul. Weškeré město takowau se skwělo krásau a sláwau, že za ozdobu a radost celého swěta se drželo a wychwalowalo. (Thren. c. 2) — W průměru bylo dwě německé mjle dlauhé (Joseph de bello jud. I, 1.) a počjtalo se w něm přes sto a padesáte tisjc obywatelu. Dřjwe nežli se w moc krále Dawida do-

stalo, neměli obywatelé geho ani důstatek železa pro swau potřebu; Dawid wšak zanechal dědictwjm synu swému Šalomaunowi mnoho tisjc milionů na minci střjbrné. Důchod krále Šalomauna byl mnohem bohatšj; neboť weda obchod na lodjch až do Ophiru, zjskal nesmjrný poklad na zlatě, střjbře a drahých kamenech. Měll 40000 stágj a tolikéž wozů, 12,000 stágj pro gjzdné služebnictwo, 700 wlastnjch žen, a 300 newěstek. Po smrti Šalomaunowě rozdělilo se dwanáctero pokolenj Israelských na dwě části, z nichžto gedna půldewáta, druhá pak půltřetjho pokolenj počjtala, a tak národ židowský byl rozcástěn, a králowstwj geho rozděleno we dwě provincie, z nichžto wětšj gmenowala se Israel, druhá pak, menšj, Juda. Ačkoli národ tento, od gednoho kmene a praotce Abrahama pocházege, krewnjm takměř swazkem byl spolčen, předce potom po rozdělenj swém mezi lidem Israelským a Judským neukogitedlná panowala nenáwist a zášť; ano i též strany náboženstwj, kteréž před tjm celému národu bylo obecné a stegné, wznikl rozdjl weliký. Neboť w Sichem a Samářj ctěn byl bůh Baal, a w Jerusalémě Bůh Adonai. Wlastnj krále a proroky mělo oddělenj Israelské, a též swé wlastnj oddělenj Judské; obogj strana neustále proti sobě nepřátelsky gednala, a ustawičně proti sobě wálčila. Ono roztrženj a stálá neswornost způsobily, že králowé Syrštj, kteřjžto wětšj djl Asie sobě podmanili, i národ židow-

ský wálečnau zbranj přepadli a sobě podrobili. — Ze Samářj až do Jerusaléma počjtalo se dwadcet mil, a obě země spolu hraničily; protož když nepřjtel wtrhl do země gegich, snadno také ge přemohl, zwláště au národ židowský mezi sebau nepořádek tropě a rozbrog weda, w swé sjle byl rozdělen; za tau přjčinau se také stalo, že město Jerusalém od nepřátelského wogska často bylo dobyto. Tak r. 835. před Kristem, dobyl ge Hazael král Syrský, i od Razina rowněž krále Syrského okolo r. 737. před Kristem, a 3263. od stwořenj swěta wjcekráte bylo obleženo. Pod Teglatphalassarem přišlo do zagetj, a konečně od Nabuchodonozora, krále Babylonského, po třikráte wydrancowáno a popleněno bylo. Sedeciáš král i ostatnj obecný lid přeweden byl od Nabuchodonozora do Babylona, kdežto po sedmdesáte let w zagetj trwal. Hradby města kázal Nabuchodonozor rozkotati a město zapáliti, při kteréž smutné události chrám i ostatnj slawná stawenj městská shořely. Gen některé rodiny, kteréž se před okem nepřjtele ukrýti mohly, zůstaly w Palestině, worbau dosti bjdně se žiwjce.

Když pak perský král Cyrus pánem a swjtězitelem nad králowstwjm Babylonským a Assyrským se stal, propustil židy ze zagetj, a powolenj gim dal, aby město Jerusalém opět wystawěli. Wšak nechtěli wšickni židé do země kananegské se nawrátiti, nebot ljbilo se mnohým, genž w

Babylonu zbohatli, tam déle zůstati, a wýdělku i požitku, kteréž gim hornaté okolj Cölesyrie a úrodnj břehowé řeky Eufrates poskytowali, napořád geště užjwati, ač neodpjrali, swými přjspěwky k wystawěnj města Jerusaléma a chrámu štědře napomáhati. Ostatnjm wšem, genž z králowstwj Babylonského se wyhostili, nawrátil král Cyrus zlaté a střjbrné nádobj, kteréž wzal Nabuchodonozor z chrámu Jerusalémského; a oni pod zpráwau wůdce swého Zorobabela do předešlých swých kragin se nawrátiwše, počali i hned chrám a pozděgi pak pod Nehemiášem i město ze zřicenin stawěti. Od času zagetj Babylonského pod wládau perskau, a podobně pod mocj Alexandra, gakožto poddanj trwali. Po smrti Alexandra židé w Jerusalémě bydljcj přišli pod wládu králů Syrských; ale w Alexandrii obcugjcj pod wládu králů Egyptských patřili. Za panowánj Antiocha nepokognj židé opět se zbauřili, a protož město Jerusalém znowa bylo wydrancowáno, a hradba městská rozmetena. Po něgakém čase wjtězná moc Řjmanů, takměř po celém swětě se rozšjřugjc, dosahowala až do kragin Syrských; a tudjž i židé pod wládu řjmskau se dostali; neboť au Řjmané skoro odewšech králů malé Asie, polednj Afriky, a třj djlů kragin Ewropegských za saudce a pány uznáni byli, museli i také židé moci gegich se podrobiti. Pompejus byl od řjmského senátu do Syrie odeslan, aby tam některé mezi taměgšjmi wládci wznikagjcj nesnáze spořádal; že

ale Pompejus od Aristobula, genž králowské důstognosti w Jerusalémě dosjci obmeyšlel, auskočně byl podweden, zradu geho tjm pomstil, že některé židowské kněze dal ukřižowati, a i samého Aristobula na smrt odsaudil. Ačkoli pak židé, častými a mnohými nehodami nad mjru ztenčeni, w ustawičném takměř otroctwj wězeli; předce proti pánům swým stále se bauřiti neustáli, tudy přjsnost Řjmanů na se popudiwše, ostrost zbraně řjmské bolestně zakusili, a od Krassa i Kassia těžce byli potrestáni; ano, Metellus Scipio kázal syna Aristobulowa, gménem Alexandra, genž půwodem zbauřenj byl, weřegně na křjž powěsiti. Posléze za panowánj Cäsara Welikého židé w pokog a mjr dali se ukonegšeti, a wládařům swým podrobeni zůstali. Když wšak Herodes, genž dlauhý čas w zemi židowské byl čtwrtnjkem (tetrarchau), auplatkem od Antonina auplné wládarstwj obdržel, zpěčowali se židé za krále swého geg uznati, poněwádž nepocházel z pokolenj Jakubowa, nýbrž od Antipatra, rodem Idumegského; ale práwě z té přjčiny, že byl takměř cizinec, swěřil mu Antonin králowské důstogenstwj, aby tjm spjše židy w pořádku a na uzdě držel. Židé wšak Herodesa poslušni býti nechtjce, opět se bauřiti počali. Protož Řjmané wogsko swé proti njm shromaždili, kteréž silným autokem na židy wraziwši, w nich krwawau porážku učinilo, město wydrancowalo, a poplenilo. Na

to předce Herodes we swém důstogenstwj se udržel, a stal se napotom, za panowánj Augusta, gednjm z neymocněgšjch wládařů mezi králi Arabskými. Chtěge se židům zawděčiti, dal stawenj městská, autokem nepřátelským pokažená, opět oprawiti, a chrám nowau pewnau zdj obehnati.

Gméno a důstognost králowskau udělowali Řjmané zřjdka, a gen některým národům ze zwláštnj milosti; aniž pak důstognost ta nebyla dědičná, nébrž dle uznánj a libosti řjmského senátu gen na čas trwagjcj; protož po smrti Herodesowě provincie židowská pro swau odbognost dostala se pod zpráwu Syrského wládaře řjmského, ačkoli gméno králowské obtjžným peněžitým auplatkem brzo některému židu, brzo cizincům na krátký čas se udělowalo, gakož se podařilo židowi Agrippowi, když cjsař Klaudius žezlo řjmské w rukau měl. Dcera tohoto Agrippy, Berenice nazwaná, láskau k řjmskému cjsaři gatá, dala přjčinu k truchliwé zkáze města Jerusaléma. Když totiž opowážliwost židowská tak směle se rozbugnila, že na hrad, Antoninský nazwaný, násilný autok učinili, a ležjcj w něm strážnj wogsko řjmské wyhnali, popudili na se zlost a kyselost tehdegšjho cjsaře řjmského Nerona Augusta, genž wůdce swého Vespasiana s welikým zbrognym wogskem proti židům na přjsné gich potrestánj poslal. Že ale mezi tjm Nero umřel, a wolený cjsař Vespasian w důležitých záležitostech do

Itálie odebrati se musel, odewzdal nowý cjsař zpráwu nad wogskem proti židům swému synu Titowi, kterýž město Jerusalém oblehna, wšecky průchody zamezil, aby židům nižadné potrawy do města dostati se nemohlo; pak ze wšech stran do města oheň házege, i také skutečně roku 70. po Kristowě smrti dne 7. Zářj město Jerusalém dobyl, bez ušetřenj wšecky obywately pobil, málo pozůstalých do otroctwj prodal, chrám i město spálil, a nic giného, leč smutné zřiceniny tohoto ondy tak slawného, bohatého, nádherného, a po celém swětě wyhlášeného města po neykrwawěgšjm wjtězstwj zanechal. W této tak nazwané židowské wálce sto tisjc židů djlem w Jerusalémě, djlem w ostatnjch židowských kraginách hladem, morem a mečem nepřátelským zahynulo, a dewadesáte pět tisjc za otroky prodáno bylo. — Tak pošlo město mocné druhdy a neyweyš znamenité, gehožto obywatelé, lid od Boha wywolený, na Boha a geho napomjnánj nic nedbagjce, náboženstwj se spustili, prostopášnost a neprawost páchali, winu na winu, hřjch na hřjch wršili, až sprawedliwau pokutu a těžký trest rozhněwaného Boha žalostně na sobě zakusili. Po dlauhém čase město Jerusalém od cjsaře Adriana poněkud opět bylo wystawěno, wšak častěgi zase popleněno. Od toho času národ židowský po celém swětě gest rozptylen, rozličným práwomocnostem poddán, wšady neważen, ano opowržen; a předce posud gsau židé onoho blázniwé-

ho a klamného domněnj, gakoby neywzácněgšjm a Bohu neymilegšjm národem byli. —

Za panowánj řjmského cjsaře Adriána powstal gakýsi žid gménem Kozba — Barkozba, genž podwodně za druhého Mogžjše se wydáwal. Tento odwážliwec swau hognau nadšenau wýmluwnostj a smělau srdnatostj přiwábil a přitowaryšil k sobě zponenáhla mnoho židů, genž pak podwodnjka toho za prawého Mesiáše drželi. Toto heyno neboli lůza wzrostla mnohem wjce, když i Rabbi Akiba, muž učený, w Talmudu dobře zběhlý, a w občanstwu wážený, s Kozbau se sdružil, a gemu k wywedenj geho aumyslu posily dodáwal, neboť o Kozbowi weřegně we školách učil a wolal: Tento gest král Mesiáš! a skutečně srdce židů tak mocně roznjtil, že Kozba stal se welitelem nad mnoha tisjci mužů ozbrogeného wogska ze židowské obce sebraného, a pod zpráwu geho se shromaždiwšjho. Užjwage Kozba důstognosti králowské, wywolil sobě sjdlo swé w městě Byther. (Rabbi Abrah. Levita in Caballa hist.) Od té doby náwodem Rabbiho Akiby proměnil gméno swé w Barkozba, což tolik znamená, gako *Syn hwězdy*, obracege na se smysl slow proroka Balaama: „wzegde hwězda z Jákuba, a powstane prut z Israele, a potepe wéwody Moabské, a zhubj wšecky syny Seth.“ (Num. 24 — 17.) Tato powěst o Kozbowi, gako přicházegjcjm Mesiáši, když se wůbec roznesla,

chwátali židé ze wšech kragin do města Byther, aby se pod wogenský praporec Barkozby shromažďili, tak že geho zbrogné wogsko na dwakrát sto tisjc statečných mužůw se počjtalo. I počal Kozba udatně proti Řjmanům wálčiti, a podařilo se mu w bogi šťastně, že dobyl mnohá mjsta a pewnosti w zemi zasljbené, gež Řjmané obsazené drželi, kteřjž před silau Kozbowau na autěk se dáti museli. Toto bezpráwj prowáděl Kozba až do panowánj řjmského cjsaře Adriána, genž Rufa, wládaře nad zemj židowskau, wálečně proti židům wyslal, přikázaw mu, aby wšecky židy bez milosti zahubil. Že wšak Rufus moci židowské dosti odolati nemohl, přikwapil sám cjsař s welikým wogska počtem gemu ku pomoci, a učiniw na město Byther silný autok, dobyl ge, a wraziw do města, kázal wšecky obywately bez rozdjlu wěku a pohlawj napořád pobjgeti a smrtiti. Toto wjtězstwj učinilo pogednau sláwě a Mesiášstwj konec; neboť rozhořčenj Řjmané potjrali bez milosti židy mečem, že gich malý počet na žiwu zůstal; ano, tato porážka, gak rabjni bágj, byla tak weliká, že potůčkowé krwe až do moře tekli, kteréž čtyry tisjce kroků od bogiště wzdáleno bylo, a že woda u břehu krwj zbarwena byla. (Lib. Eccha Rabbethi in C. 2. Thren. Jerem. vide Thom. Malv.) Ostatnj židé, kteřj ostrosti meče nepřátelského ušli, widauce se od Kozby podwedeni, zanewřeli na Kozbu, a gsauce na ně-

ho rozzuřeni, posud ho gmenugj: Barkozabh, čili Barkuzibhah, to gest: *syn lži a lstiwý Mesiáš.* — Okolo roku 1292 — 1300 prý opět w Persii giný opowážliwý žid, gménem Dawid Elroi, powstal, kterýž za Mesiáše se wydáwage, znamenitý počet wálečného lidu sebral, a králi Perskému wognu wypowěděl, chtěge sobě cestu až do Jerusaléma mečem proklestiti. Lehkowěrnj židé prawj, že tentýž Dawid Elroi byl znamenitý kauzedlnjk, a ze před králem Perským podiwné wěci prowozowal, o němž mnoho wyprawuge Rabbi Benjamin itinerario, interprete Benedicto Aria Montano, Fol. 82 et 83.; wšak wyprawowánj to bágkami zapáchá. — I w pozděgšjch časech mnozj ginj židé, zwláště w Polsku, w Itálii a w Turecku za Mesiáše wydáwati se pokusili, ale brzo w podwodu swém dostjženi gsauce, zaslaužilého trestu došli. — Ač židé dosawáde přjštj zaslibeného Mesiáše taužebně čekagj, předce čas geho přjchodu určiti se ostýchagj, ano i každému, kdoby se opowážil čas přjštj Mesiášowa určiti, těžkau kletbau hrozj, dle kteréž duše takowého opowážliwce rozkotána býti má — (quatere, quassare, zerschellen.) Tract. Sanhed. C. 11. pag. 97.

Před narozenjm Kristowým o přjštj Mesiáše židé ginak než nynj saudili, neboť Rabbi Elias měl za to, že swět státi má 6000 let; dwa tisjce let že má býti swět *tohu*, to gest pustý, bez zákona božjho; dwa tisjce let *thorach*, pod zákonem božjm; a dwa tisjce let *ieme Maschiach*, po sku-

tečném přjštj Mesiáše. (Tract. Sanchedrin c. 11.) Domnjwali gsau se židé tehdáž dobře, že zaslibený Mesiáš po 4000 let od počátku neb stwořenj swěta přigjti a gich z poroby gegich wyswoboditi má. Že pak toho času skutečně zaslibený Mesiáš w osobě Kristowě se narodil a přišel, podlé swědectwj kněh swatých nelze pochybowati; gehožto wšak židé za prawého a skutečného Mesiáše neuznáwali, poněwádž dle domněnj a očekáwánj gegich nepřišel gako mocný swětský král, kterýž by ge z poddanosti Řjmanů byl wyswobodil, a wlastnj mocnau řjši swětskau gim zprawil.

Ošemetná zchytralost židowských Rabbinů wypátrala podlé Talmudu některá znamenj, kteráž prý brzké přjštj Mesiášowo zwěstowati magj, (Lib. Abkas rochel per tot. de Messia. — et Talmud lib. Succos: cap. 11 et 12 consequenter.)— Omrzelbych zagisté trpěliwého čtenáře, kdybych wšecky tyto gegich matoniny wyprawowal, a pročež gediný toliko přjklad uwedu, totiž: že Mesiáš i také se oženj, mnoho žen za manželky wezme, z nichžto se mu narodj mnoho dětj (mladých Mesiášů), a že se dočká wnuků i prawnuků. (Glossa Rabbi Kinchi in Psal. 45 — 10.) Sapienti pauca. — —

Než, wzdálili gsme se drobet od swého předsewzetj; popatřme geště maličko, gaký gest

nyněgšj Jerusalém. Mjsto, powěst a gméno geho posud pozůstáwá, truchliwá wšak gen památka geho býwalosti, a ani stjn předešlé sláwy. — Od hory oliwetské z druhé strany audolj Josafat, od západu k wýchodu, w nižině spatřuge se nyněgšj Jerusalém zděnau hradbau obehnaný, na njžto zde onde malé wjžky se nacházegj. Hora Sion, kteráž ondy w starém Jerusalémě městskau hradbau byla ohrazena, nynj gen po gedné straně k městu patřj. K západnj straně, kde se k hoře Kalwarii táhne, stogj domy a stawenj zhusta podlé sebe; k gihu wšak, kde cesta k údolj Cedron cjlj, gsau samá pustá mjsta w dlauhé prostrannosti, a kde ondy strměl slawný chrám židowský, skwostný hrad Antoninůw, a gemu naproti hrad Herodesůw, gen některé turecké modlitebnice (mešity) se spatřugj. Domy a stawenj w nyněgšjm Jerusalémě podobagj se čtwerrohým náhrobkům, ani oken ani komjnů nemagjce, gežto co střecha krege buďto stropina rowná, anebo na oblauk klenutá; ano zdá se, gakoby oko hledělo na pořadj po různu w gakémsi osamělém hřbitowě stogjcjch náhrobků, a gen zřjdka wypjnagjcj se wěže některých chrámů křesťanských, a modlitebnic tureckých, a strmjcj wrchole cypřišowých a fjkowých stromů připomjnagj člowěku, že hledj na položenj, kde ondy nádherné město Jerusalém stálo. Ulice dosawádnjho města gsau welmi úzké, nerowné, bez dlažby, a noha, genž stále w hlubokém pjsku neb

křemeli se bořj, umdléwá po každém kroku. Uzkost ulic působj, že gsau tmawé, a temnost tato mnohem wjce se rozprostjrá, že domy od gedné strany k druhé buďto klenutjm, anebo plachtami gsau přikryty, pod nimiž bjdnj kramářowé swé mnohem bjdněgšj zbožj na prodeg magj wyložené, ustawičně semotamo se ohljžegjce, zdaliž se cestau neblǰžj turecký Kadi, gemuž náležj práwo, z wyloženého zbožj, co se gemu ljbj, za darmo sobě wybrati. — Obywatelé Jerusalémštj přiznáwagj se djlem k muhamedánskému náboženstwj, djlem pomjchaně ku katolickému, řeckému, armenskému, syrskému a koptickému křesťanstwj. Koptowé, katolictj Řekowé a Armenowé scházegj se k společné pobožnosti w chrámu katolickém pod názwem: *hrobu swatého*, a za to musegj znamenitau daň turecké wládě odwáděti. — U hrobu božjho obětowati a mši swatau slaužiti gen katolickému duchowenstwu dowoleno, ačkoli i giným sektám se nebránj, tamtéž swau pobožnost wykonáwati. Při tomto chrámu bydlj mnjši rozličného wyznánj křesťanského, a katoljkům zwlášť patřj kláster pod názwem: *božského wykupitele*; a w klášteře tom, ač wlastně mnjchům náležj, genž slugj: *otcowé země swaté*, a řeholi sw. Františka zachowáwagj, předce mnjchowé takměř wšech národů se zdržugj. Zpráwce (Guardian) toho kláštera gest spolu papežským komisařem po celé turecké zemi, gehožto zwláštnj důstognost w tom záležj, že může řád *sw. Hrobu* udělowati.

Celé město zdá se gako wymřelé; po ulicjch panuge stále smutná tichost a pustost, a w ušjch se rozléhá ozwěna dusotu diwokých klysen, kteréž na wzdálené paušti se chowagj. Semotámo skrze ulice gako stjn plazj se zakuklený nádennjk, skrýwage pod oděwem skrownau potrawu k swé obžiwě, a boge se, aby nebyl od tureckého wogáka přepadnut a oblaupen. Tamto w kautě kolj řeznjk gehně, a wěšj ge na prodeg na rozwaliny sesuté zdi, a geho zewnitřnj krwj skropené wzezřenj činj ho podezřelým, gakoby spjše člowěka, nežli gehně byl zabil. — — U prostřed této pustoty slyšeti zpěw klášternjch mnjchů křesťanských, gichžto nábožné chwalozpěwy a žalmy dnem i nocj hlučným hlasem k nebi wystupugj. Nic gich nemůže odstrašiti, ani donutiti, aby swaté mjsto opustili; a byť i z rána od některého tureckého důstognjka wydrancowáni a oblaupeni byli, předce opět z wečera k modlitbě se scházegj u hory Kalwárie, kdežto trpěl swěta Spasitel. Z očj a z celého obljčege gegich gewj se gakási swatá přjwětiwost a srdečná upřjmnost; s milostnau dobročinnostj a s ochotnau laskawostj přigjmagj každého pocestného cizince, kterýž o noclech a občerstwenj žádá. — Od tureckých ukrutnjků swéwolně na těle ztryzněnj a poraněnj pautnjkowé důwěrně se k těmto nábožným paustewnjkům utjkagj, a oni rowněž gako ewangelický Samaritán laskawě gich se ugjmagjce, pod o-

chranu swau ge přigjmagj. A co činj tyto mnjchy bezpečné? co gich před mocj a nezbednostj tureckau hágj? co ge před záštj a kyselostj pohanskau bránj? — nic giného, leč milosrdná dobročinnost gegich!! — Skrowně a střédmě žiwi gsauce na wšem sobě ugjmagj, aby gen nastřádali a uschránili peněžitých prostředků, nimižby w turecké otroctwj gaté křesťany wykaupili, a ze žalostných, tjžjcjch okowů na swobodu wypautali. Arabowé, Řekowé i křesťané rozličného wyznánj utjkagj se pod ochranu několika mnjchů, kteřjž sami w stálém nebezpečenstwj wězjce, proti násilj turecké swéwolnosti se brániti w stawu negsau.

Podlé hory Sionské žige skrowná osádka giného národu, od ostatnjch tohoto města obywatelů docela se děljcj, a wůbec od každého opowržená. Společenj audowé této osádky, ač pro zármutek a stálé trápenj oči swé k zemi klopj, předce sobě nestěžugj, ale trpj wolně wšelikau křiwdu na přjkoř sobě učiněnau; snášj trpěliwě swéwolné rány a nátisky turecké zbugnosti, zbaweni gsauce wšeho práwa, aby u ředitelstwa zákonů sprawedlnosti a zastánj hledati mohli. Umře-li některý aud onoho nešťastného towaryšstwa, gen u welikém strachu pokradmo geho přjbuznj se pokusj, mrtwolu býwalého spoluauda swé společnosti w audolj Josafat w stjnu chrámu Šalomaunowa pohřbiti. Přjbytky této zarmaucené osádky gsau bjdné chatrče, a žiwobytj gegich o-

bywatelů geště mnohem bjdněgšj starý otec neb giný kmet, drže w rukau knihu obsahu tagného, učj powyrostlau mládež čjsti, a žákowé šetřj tuto knihu co swaté a wzácné dědictwj pro budaucj rodinu. A tato osádka gest potomstwo onoho ondy mocného národu židowského, genž bohatstwjm oplýwal, a wywoleným národem božjm slaul. Nyněgšj potomci weleslawného druhdy národu Judského a Israelského gsau w té samé zemi, kteráž předkům gegich byla wlastnj, posud gako otroci a opowrženj cizinci žiwi. U prostřed stálého pronásledowánj a utiskowánj swé oči k Sionu truchliwě obracegjce, a spatřugjce na hoře nad sebau křjž, kterýž předkowé gegich zradně a zlostně k prolitj neynewinněgšj krwe wyzdwihli, očekáwagj dosawáde taužebně krále a wykupitele swého, genž by ge z poroby gegich wytrhl, a předešlau sláwu národu nawrátil, marně se těšjce, a omylně proroctwj Isaiáše sobě wykládagjce: „Popatř na Sion město slawnosti našj, oči twé uzřj Jerusalém, bydlenj bohaté, stánek, kterýž nikoli nebude moci přenesen býti.“ (Isai. 33 — 20.) — Ó! kyž giž gednau hustá, oči gegich zastjragjcj rauška spadne, aby prohljdli, a gasné swětlo spatřili!

Hora oliwetská půl hodiny, Bethania hodinu, a Jericho šest hodin wzdálj od Jerusaléma lezj. Betlém, gehožto položenj na skalnatém wrchu, gest wes prostranná a lidnatá; taměgšj půda rodj hognost obilj, wjna, olege, fjků, a t. d.

Pautnictwo a obchod s malými obrázky tomuto mjstu působj a přinášj dobrau obžiwu. Před wsj stogj kostel, wystawený nad geskynj, w njžto Bůhčlowěk, swěta spasitel, se narodil. Chrám ten mnohým bohatstwjm gest nadán. — Nazaret gest též wes znamenitá, a ležj po straně njzkého wrchu, okolo něhož mnoho malých kopců a pahrbků. Zwláštnj stawenj w té wsi gest klášter katolický, gehožto kostel pro wnitřnj mramorowau ozdobu a mnoho krásných maleb gest mnohocenný. — Sichem, nynj Nabolos nazwané, šest mil od Jerusaléma wzdálené, ležj w úzkem údolj mezi wrchy Garizim a Ebak. Sekta samaritánská má zde swůg náboženský zbor.

---

5. Zdali slušný pohřeb zemřelých zbytečný?

Za našjch časů gewj se při mnohých přjležitostech gakési newšjmánj těla lidského po smrti, ano i gakési njm pohrdánj. „Nechť si mne," slýcháwá se řjkati, „nechť si mne, až umru, zahrabagj, kde chtj a gak chtj; nechť mne na smetiště wyhodj, neb i psům sežrati dagj; mrtwý giž o ničem newj." Tato řeč zdá se tjm podiwněgšj, an powědomo, že obyčegně z ust těch wycházj, kteřj za žiwa skoro žádné giné starosti nemagj, krom starosti o tělo, a žádné giné služby horliwěgi nekonagj, krom služby přemilému tělu swému. Wšak když u swětla řeč ta bedliwěgi se powážj, shledáwá se, že práwě w nadřečené starosti a službě té se zakládá, a z nj wyniká. Neboť tělesné požjwánj pokládá se za gedinau blaženost; když tedy té smrt konec učinj, zdaž diwno, že se nástrog gegj, co nepotřebný s pohrdánjm odhodj?

Potworné toto smeyšlenj zplodili nenábožnj časowé naši, a i mnohý lepšjho duchu a citu njm nakažen gest. Gindy nebylo tak. Giž stařj pohanštj národowé, ačkoli neměli prawého poznánj Boha, uctiwě se chowali k zemřelým swým. Egyptčané draze a pracně balsamowali těla gegich, by ge dlauhý čas k swé potěše zachowali, tak

že i našjm časům po tolika tisjcjch letech dostáwá se s podiwenjm spatřowati dobře zachowané mumie tyto. Řjmané pálili mrtwá těla milých swých, a popel gegich w skwostných nádobách welmi uctiwě chowali, postawiwše gim slawné náhrobky podlé silnic, aby okolo gdaucj na ně se upamatowali. Ačkoli způsob tento, chowati ostatky zemřelých, nikoli chwalitebný nenj; předc na šetrnosti a uctiwosti k nim se zakládal, a tjm méně národu tomu ho wyteykati můžeme, kterýž swětla Božjho zgewenj zbawen byl. Uctiwost k zemřelým gewj se až podnes u wšech wzdělaněgšjch, a na wětšjm djle i u diwokých národů pohanských. Chinezowé pohřebugj slawně těla gegich, a amerikánštj diwochowé takowau wážnostj k nim pogati gsau, že stěhugjce se w giné kraginy, kosti gegich uctiwě swázané, co drahé dědictwj s sebau nesau. To wše gest důkazem, že přirozený, ne wšak gako u nás gistými filosofickými domněnkami pokažený cit uctiwost k zemřelým wnuká.

Ale utěšeně a ljbezně před oči se nám teprwa stawj pochowáwánj mrtwých mezi ctiteli Boha prawého, gichžto duch wyššjm zgewenjm oswětlen byl. Gak wážný a čestný to byl způsob, kterýmž Arciotcowé do země kladli zemřelé swé! Abraham, pln neyautlegšj péče o pohřeb manželky swé Sáry, snažně prosil a gednal o to s obywateli země Chananegské, by mu prodali mjsto k slušnému pochowánj těla gegjho. I prodali mu

geskyni dwogitau, za kterauž gim *čtyři sta* lotu střjbra odwážil, a w kteréž poctiwě pochowal tělo manželky swé, učiniw z geskyně té pohřebnj mjsto sobě a rodu swému. Tam pohřbeni gsau potom Abraham a Isák s manželkau swau Rebekau; tam žádal pohřben býti Jákob, umjrage w zemi Egyptské; a synowé geho pochowali ho tam s welikau nábožnostj a uctiwostj.

Potomci Abrahamowi, přebýwagjce w zemi zaslibené, mazali těla mrtwých drahými mastmi, obkládali ge wonným kořenjm a pochowáwali ge neyraděgi podlé silnic, na přjwršjch a i w zahradách, aby ge tjm wjce w paměti měli. Josef z Arimatie měl připrawený hrob pro sebe w zahradě swé, wytesaný we skále, kamž potom tělo Krista Ježjše položil.

Slušného pohřbu zbawenu býti, bylo lidu Božjmu welikým trestem, kterýmž gim Bůh sám skrze Proroky hrozjwal; tak gako opět mrtwé uctiwě pochowati, za skutek lásky, za skutek milosrdný počteno bylo. Skrze proroka Jeremiáše hrozj Bůh králům Judským, gegich knjžatům, kněžjm, falešným prorokům a obywatelům Jerusalémským za to, že se modlárstwj, a wšelikých neprawostj dopustili, že budau wywrženy kosti gegich z hrobů, a rozmetány pod šjrým nebem, a že budau co hnůg po swrchku země. Skrze téhož Proroka předpowjdá Bůh králi Joakymowi, že za trest pro swé neprawosti nikoli pohřbu nedogde, ale že gako howado za brány Jerusalémské wywržen

bude. — Za skutek milosrdný, prawili gsme, počjtalo se slušné pochowáwánj mrtwých. To widjme z gednánj a z přjběhu Tobiášowa. Swatý muž ten, gsa w zagetj Assyrském, i proti zápowědi tamégšjho nelidského krále, a s nebezpečenstwjm na hrdle za to trestánu býti, pochowáwal i w noci, když ginak nemohl, poctiwě mrtwé, kteréž ukrutnjk ten zabjti, a na ulice wyhoditi rozkázal. A když mu přátelé w tom zbraňowali, wygádřil gim, že nemáme dobrých skutků činiti pro odplatu časnau, aneb dáti se časnau strastj od nich odstrašiti, ale odplata za to že w nebi bude. Také w slowjch Anděla Rafaele, kterýž w lidském způsobu k Tobiášowi přišed, uzdrawil ho od slepoty, kterauž od Boha nawštjwen byl, pochowáwánj mrtwých mezi dobrými skutky geho se počjtá. „Když gsi, dj Anděl, se modljwal s pláčem, *a pochowáwal mrtwé*, a necháwals oběda swého, a mrtwé ukrýwal gsi přes den w domě swém, a w noci gsi pochowáwal ge, gáť gsem obětowal modlitby twé Pánu; — a přjgemný gsi byl Bohu.“

Zwlášť uctiwě a starostliwě pochowáwali křesťané, hned od počátku cjrkwe, mrtwé swé. Přede wšjm ge čistě a poctiwě umyli, potom wonnými mastmi dobře natřeli, a drahým kmentem a hedbáwnými rauchami obwinuli, neb i w skwostný, slawný oděw oblékli. Tak připrawené a ozdobené položili na slušné mjsto, bdjce a trwagjce při nich po tři dni se modlili. Teď ge teprwa

nesli do hrobu, prowázegjce ge s woskowými rozžatými swjcemi a pochodněmi, a zpjwagjce žalmy, a giné nábožné zpěwy k poctě a chwále Božj, a k wygádřenj swé naděge o budaucjm z mrtwých wstánj. Po pohřbu se konaly geště modlitby za ně, obětowala se neyswětěgšj oběť nowozákonnj, a častowali se chudj, neb se gim hogné almužny udělowaly. Každý den se na ně pamatowalo při mši swatě, a w roce se zwlášť obnowowala památka gegich, což se rok do roka opětowalo. K uctěnj a zachowánj gegich památky pochowáwaly se také často s nimi wšeliké wěci, gakož známky gegich stawu a důstognosti, nástroge, kterýmiž umučeni byli, láhwičky neb hauby naplněné gegich krwj, spisy o gegich umučenj, gegich náhrobnj nápisy, neb aspoň gegich gména, pamětnj penjze, ratolesti z bobkowého neb giného wždy zeleného stromu, křjže, i také sw. Ewangelium. Tělo se kladlo do hrobu na hřbet, obrácené twářj proti wýchodu slunce. Wiz Fleury Moeurs des Chrétiens.

Swatj byli hned prwnjm křesťanům zwlášť ostatkowé mučedlnjků, kteřjžto pro wjru Kristowu utrápeni gsau. I s nebezpečenstwjm žiwota snažili se těl, kostj neb i, když upáleni byli, gen popele gegich dostihnauti, a uctiwě pochowati. Dokawád pronásledowánj trwalo, pochowáwali často w podzemnjch průchodech, kdežto se také k modlitbě, k poslauchánj slowa Božjho, a k slawenj tagemstwj Božjch scházjwali. W pokogných

ale časjch kladla se neywjce těla okolo *kostela*, za městem nad hrobem některého swatého mučedlnjka wystaweného.

Swé uctiwosti k tělům lidským dokazowali křesťané také tjm, že netoliko zemřelé křesťany, ale i pohany, opuštěné od swých, i w čas moru počestně pochowáwali, nedawše se ani smrtj odstrašiti, kterauž welmi mnozj z nich z nakaženj wzali.

Ano, slušný pohřeb zemřelých pokládali křesťané po wšecky časy za swatau powinnost swau, a za skutek milosrdný, za skutek lásky. Za prwnjch časů byl dokonce řeholnj spolek mužů ustanowen a zřjzen, kteřjžto magjce péči o slušné pochowáwánj mrtwých, nosili ge do hrobu, a patřjce k stawu duchownjmu, milostj křesťanských cjsařů od weřegných powinnostj a platů oswobozeni byli. — Měliť gsau křesťané slowa Ježjšowa před sebau, gežto Marii, sestru Lazarowu chwálil, že pomazawši drahau mastj těla geho, to k geho pohřbu učinila. Měli před sebau, řjzenjm Božjm od Josefa a Nikodéma co neyuctiwěgi učiněný pohřeb Ježjšůw. Wěděliť gsau, čehož nynj mnozj newědj, že gest rozdjl mezi tělem člowěka a tělem howada; wěděli s apoštolem Pawlem, že tělo člowěka gest obydljm, přjbytkem, chrámem Ducha swatého; že gest obydljm, přjbytkem duše nesmrtedlné, stwořené k obrazu Božjmu, krwj wtěleného Boha wykaupené, a křtem sw., a ostatnjmi swátostmi poswěcené; wěděli, že Syn

Božj poctil tělo lidské, a gako Božstwj aučastné učinil, an ge sám na sebe přigal, a nás audy swého těla učinil; wěděli, že tělo to gako sjmě do země se sege, gežto opět někdy w způsobu duchownjm wzroste, t. g. že od Boha někdy opět k žiwotu wzkřjšeno, s dušj spogeno, do nebe powýšeno, a patřenj na Boha, a sláwy Božj na wěky s dušj aučastno učiněno bude: že tedy gest šetrnosti a počestného pohřbenj hodno, a že wšecka gemu činěná pocta na duši nesmrtedlnau, kteráž přebýwala w něm, a i na Boha samého, geho stwořitele, se wztahuge; gako opět činěná mu potupa též na duši a na Boha směřuge.

Wůbec činěná zemřelým pocta gest wýlew wjry w nesmrtedlnost duše, we wzkřjšenj z mrtwých, a w žiwot budaucj, w žiwot wěčný; wýlew spolu lásky a wděčnosti k zemřelým. Můžemeť se tedy wšjm práwem těch, kteřj odpjragj zemřelým počestného pohřbu, tázati, zdali tu wjru, tu lásku a wděčnost magj, aneb gsauli si gj powědomi? Sotwa budau toho doswědčiti moci.

A zdaž nenj spolu užitečné, když se nezapomene tak brzy na zemřelé, a když možno gest, gjti čas po čase k hrobům gegich, tam rozgjmánjm wzbuzowati w srdci city wděčné a nábožné, a spasitedlná naučenj bráti s sebau do žiwota wezdegšjho, lehkomyslnosti a pokušenj plného? *Lépe gest,* dj Kazatel VII, 3., *gjti do domu pláče (nad mrtwými), nežli do domu hodowánj; proto že se w onom připomjná*

konec wšech lidj, a kdo gest geště plný žiwobytj, rozgjmá, co ho někdy samého potká. Ano, pohřebnj slawnost, smutek, památka weyročnj, wubec obřady, kteréžto shromažďugj děti ku pohřbu otcowu, wzbuzugj w nich netoliko spasitedlná rozgjmánj, ale i k tomu gich ponaukagj, aby w uctiwosti měly geho poslednj wůli, geho otcowská nawrženj a napomjnánj, a geho dobré přjklady. Zármutek wáže srdce k srdci mnohem mocněgi, než radost a weselj. Což widěti gest zwlášť u lidu sprostěgšjho, a u wšech těch, kteřj wěrně ostřjhagj starobylých, chwalitebných obyčegů.

A neslaužj to také pozůstalým k potěše, když si doswědčiti mohau, že swým milým poslednj lásku, poslednj čest a službu prokázali, kterauž gim geště prokázati mohli? když widj, že au mnozj gim s nimi tu lásku, čest a službu prokazugj, také gim (pozůstalým) k pomoci laskawě náchylni budau? Aneb negsau zemřelému ty modlitby a oběti mše swaté, kteréž se při a po pohřbu za duši geho konagj, nic platné? My katoličtj křesťané wěřjme aspoň w obcowánj swatých, a w platnost modliteb za mrtwé. Když tedy ctný pohřeb neprospěge tělu, prospěge zagisté duši.

Gestliže toho wšeho nepřátelé počestných pohřbů newědj, mělitby aspoň wěděti, gak prospěšné gest weřegné a poctiwé pochowáwánj mrtwých towaryšstwu lidskému. Neboť kdyby kaž-

dému swobodno bylo, učiniti s mrtwým tělem, coby se mu ljbilo, buď ge o saukromnosti zahrabati, aneb někam wyhoditi; gaký, zdrawj a žiwotu lidskému záhubný puch musilby tu, zwlášť w teplých zemjch, aneb času letnjho powstati? Zagistéby gedna morowá rána druhau stjhala. A w gakém nebezpečenstwj bylby také žiwot lidský z strany tagných wražedlnjků, anby zločinec takowý spáchanau wraždu lehko ukrýti mohl? I k zamezenj takowých zločinů slaužj weřegný, s zwláštnj slawnostj a s zwláštnjmi obřady konaný pohřeb, an tu smrt každého zgewná, a weřegně známa se činj.

Ze wšeho tedy wypleywá, že slušný, počestný pohřeb zemřelých w gakémsi wnitřnjm přirozeném puzenj, a zwlášť w neomylných prawdách swatého zgeweného náboženstwj se zakládá; že gest weřegné wyznánj wjry w tyto Božské prawdy; že může slaužiti a slaužj k mrawnému wzdělánj lidskému; že gest prospěšný zemřelým, a potěšitedlný pozůstalým, a že i mnohému zlému, kteréžby společnost lidskau hubilo, mocně překážj, aneb ge odstraňuge: že tedy nikoli zbytečný, ale dobrý a chwalitebný gest. A kdo hanj pohřby počestné, aneb gim odpjrá, kterak chce ten člowěkem w společnosti na mrawnj zákony upiaté, neb dokonce křesťanem slauti?

Ale k čemu, prý, ty autraty? Toť gsau penjze wyhozeny; zdažby se nemohly raděgi chu-

dým dáti, aneb k něčemu ginému dobrému obrátiti? — Slušným, počestným pohřbem nerozumj se přjliš skwostný, a s welikými autratami spogený. Neboť pohřbu, *kterýž wjce z peychy a nádhernosti, než z uctiwosti a lásky k mrtwým se děge, a kterýž nenj pozůstalosti zemřelého, aneb gměnj přjbuzných přiměřen, nikoli neschwalugeme.* Ten rowněž tak zawrženj hoden gest, gako skrblý pohřeb. Wšecko má swé meze a způsoby. Žeby ale obrácené na slušný pohřeb penjze wyhozeny byly, nemůžeme rozuměti. Neboť widěli gsme, že počestný pohřeb mnohonásobně prospěšný gest; penjze tedy na wěc prospěšnau, užitečnau obrácené nikoli negsau wyhozeny. — Oprawdowě pak chudým almužnu, pomoci udělowati, gest wěc welmi dobrá, a náboženstwjm Kristowým přikázaná. Ale zdaž nepatřj také, zwlášť w kragi, obyčegně ti mezi chudé, kterýmž se z pohřbu něgakého zisku dostane? Duchownj gest často skutečně chudý; a byť nebyl, zdaž nenj poukázán, by, kdo chrámu slaužj, i od chrámu žiw byl? a zdaž nepřicházj to, co dobrému duchownjmu přes počestnau wyžiwu wybeywá, opět oprawdowě chudým? Zdaž důchody kostelů, na přjgmu z pohřbu z části weliké založené, křesianu o náboženstwj starostliwému mohau býti lhostegné? Zdaž učitel tak bohatý býwá, aby se mu ten přjspěwek k ulewenj geho obyčegné bjdy ožjwati, nebo tak w obci zbytečný, aby se mu směle odegmauti mohl? Zdaž gsau druzj, genž

při chrámu, a také při pohřbu posluhugj, možnj, bohatj lidé? zdaž nenj slušno, by i řemeslnjk něgakého weydělku došel? a tak se geho zchudnutj nadešlo? zdaž se nemůže a nemá také při slušném pohřbu na tak nazwané chudé pamatowati? Gindy strogili křesťané počestné pohřby, a předc geště také chudým almužnu udělowali. Wšak práwě ti, kteřj na chudé odkazugj, gim ani haljře nedagj; pod zámjnkau, žeby lépe bylo, chudým přispěti, hledj toliko swůg měšec naplniti, neb tělesným žádostem hognau wnadu strogiti; to gsau, gak se přečasto spisowatel tohoto přeswědčil, *gegich chudj, a gegich dobřj skutkowé!!* Když Maria pomazala drahau mastj hlawy a noh Ježjšowých, Jidáš také prawil. „K čemu tato ztráta? Zdaž nemohla mast tato prodána býti za tři sta peněz, a dáno býti chudým?“ To pak neřekl, žeby měl péči o chudé, ale že zloděg byl, a měšec mage, to což dáwáno bylo, nosil.

---

6. Katechesj o pozdrawenj andělském.

Od Vincencia Zahradnjka, faráře Křešického.

Předoznámenj.

Katechesj se wedlé zdánj mého od kázanj znamenitě nedělj, a gakož kázanj gistě nenj dobré, nemůž-li se, zwláště prostředkem dotazowánj, w katechisacj proměniti: tak i katechesj gistě gest chybná, nemůželi se z nj, pauhým toliko proměněnjm katechetické formy, učiniti dobré kázanj. Katecheta, tak gako kazatel, mluwj o gedné neb o několiku náboženských prawd, a sice gasně, důwodně, gemně, pohnutliwě a tak, aby si posluchatelé hlawnj wěci mluwenj geho dobře pamatowali, a obrátili na smeyšlenj a gednánj swé. Má tolikéž katechesj, tak gako kázanj, swůg úwod neb přjstup, swé rozwrženj w částky, swůg záwěrek, neb přjležité skonánj. Katechesj se od kázanj čelně a podstatně dělj a rozeznáwá tjm, že katecheta nemluwj w gednom kuse a nepřetrženě, nýbrž i přjhodné otázky na děti podáwá. Záměr a konec těchto otázek geho gest, aby některé hlawněgšj wěci djtkám w paměť wtiskl, pozornost gegich wzbuzowal, zdali wšemu porozuměli se přeswědčil, a posléze z prawd, dětem giž známých, giné neznámé prawdy, zawjracjm způsobem mluwenj, wywozowal. W poslednjm tomto způsobu dotazowá-

nj weškera sokratika stogj, kteréž ale negeden katecheta welmi neprozřetedlně užjwá. Mnohý totiž nic wlastně sám newypowjdá a neučj, nic newyprawuge, nic prodleněgšjm, nepřetrženým mluwenjm djtkám na srdce neklade, nýbrž ustawičně se wyptáwá, a aby děti ustawičně odpowjdati mohly, ptá se na maličkosti, ptá se na wšednj wěci, ptá se bez maudré přjčiny, ptá se tak, že celá geho katechesj, tak gako wlažná woda, nechutenstwj zbuzuge. Nebudiž katechesj nepřetržené, w gednom běhu plynaucj mluwenj, nebudiž ale také w nepřehledný, studený řetěz samých otázek a odpowědj gako přesekána. Katecheta wždy wjce mluw, než děti, a tu, kde se něco w celosti djtkám předložiti má, kde katecheta hlawnj některé wěci w krátká, gádrná a mocná slowa potáhnauti může, kde se prawda něgaká ze žádné giné známé prawdy wywinauti nedá, anebo kde se k srdci mluwiti má, žádné otázky mjsta neměgte. Podáwám tuto přjklad katechetického wyučowánj podlé rozumu a smyslu swého, kterýž přigdeli whod, do každého Bohdá swazku časopisu našeho gednu katechesj wyhotowjm. Posléz budiž připomenuto, že pro ukrácenj řeči a ušetřenj mjsta děckých odpowědj, anyť bez toho známy gsau, mlčenjm pomjgjm.

U w o d.

Maria panna w samotném pokogjku swém práwě bohomyslným rozgjmánjm se objrala, an k

nj nenadále přistaupil anděl Božj. Wjte-li, děti, gak se anděl tento gmenowal? Ano, Gabriel to byl, knjže andělů, w přjgemné, wážné postawě člowěka. Gakými slowy nebeský posel Marii pozdrawil? Tak promluwil wyslanec Božj k swaté, newinné panně; ona se ho ale ulekla, a nemohla pochopiti, coby to pozdrawenj znamenalo; nemohla pochopiti, gakby byla plnau milosti, a požehnanau mezi ženami. Tu gj anděl zwěstowal radu a uloženj Neywyššjho. Co gj anděl zwěstowal? Koho měla mocj Ducha swatého počjti a poroditi? Oznámilť gj spolu posel Božj, že i Alžběta, přjbuzná gegj, w starém, sešlém wěku synáčka počala. I odewzdala se Maria pokorně a důwěrně w uloženj Božj. W gaká slowa při tom k poslu Božjmu promluwila? Na ta slowa se wrátil Gabriel do nebe, Maria ale působenjm Ducha swatého počala w panenském žiwotě swém člowěka, s kterýmž se spolčil a sgednotil Bůh.

Bylo-li slýcháno, co se Marii přihodilo? Nebylo-li to weliké tagemstwj? Mohla-li o tom mlčeti? Pokud nemohlo pokogno býti srdce gegj? A ke komu se měla obrátiti, komu swěřiti? K Alžbětě. Kdo na Alžbětu gako prstem ukázal? Ke komu sám anděl Gabriel Marii pannu odeslal? Koho tedy šla nawštjwit Maria? Spěchala swatá panna přes kopce, hory a doly do města, w kterémž zůstáwala wěrná, upřjmná, pobožná teta gegj Alžběta. Pozdrawila Maria Alžbětu, ta ale sotwa spatřila milostnau, kwetaucj pannu, sotwa u-

slyšela libý hlas a rozkošné pozdrawenj gegj, an hned na mjstě oswjcenjm Ducha swatého poznala, že Maria gest wywolenau rodičkau pána pánů. Mocně se pohnul weškeren žiwot gegj, a powýšeným hlasem zwolala: Tys požehnána mezi ženami, a požehnán gest plod žiwota twého Ježjš!

Gak promluwil anděl k Marii? Gak Alžběta wysokým hlasem zwolala? Kdy pak my ta slowa andělská a slowa Alžbětina béřeme w usta swá? K těmto pak slowům přidáwáme prositebná slowa, kterýmž nás cjrkew swatá naučila. Gak znj slowa tato? Powězte mi nynj celé pozdrawenj andělské? Koho modlitbau tauto ctjme a slawjme? Wěztež wšak, milé djtky, že se tato modlitba toliko tehdáž ljbj weleslawné Marii panně, a že toliko tehdáž aučinliwě za nás u Boha prosj, když gi s rozumem řjkáme a s rozwahau. Gak máme řjkati pozdrawenj andělské? Pozdrawenj andělské krátká sice gest modlitba, ale gádrná a mocná. Gá wám gi nynj wyložjm. Gakau modlitbu wám nynj wyswětlowati budu? Dřjwe mluwiti budu o slowjch, gimiž Maria od anděla a od Alžběty pozdrawena byla, pak potom o pobožné žádosti, kterauž Marii, té swaté panně, matce a panj důwěrně předkládáme.

I. Djl.

Gak znj prwnj polowice té překrásné modlitby, kterauž ctjme Marii pannu? „Zdráwa buď Maria, milosti plná, Pán s tebau, požehnána s me-

zi ženami, a požehnán plod žiwota twého, Ježjš.“

1. Gak počátečně woláme k Marii? *Zdráwa buď Maria!* Obljčeg Marie panny byl čisté zrcadlo newinné, předobré duše. A koho měl dostati swět z ruky gegj? Co tedy cjtil anděl Gabriel, mage před sebau tu swatoswatau pannu? Ano — radowalť se posel Božj, a na gewo dáwage radost swau, řekl: Zdráwa buď Maria. Tato slowa geho gsau slowa radosti a potěšenj. Co i my můžeme, a máme cjtiti, když na Marii mysljme? Z Marie panny se raduge nebe i země. Co k nám přicházj skrze Ježjše? Co nám gest skrze něg po smrti, odewřeno? Kdo nám ale Ježjše Krista porodil? Maria tedy gest přjčinau radosti našj. A čj medle králownau gest Maria? Nad koho gest w nebi powýšena? A zdaliž nás i w nebeské sláwě swé miluge? Milugeť nás Maria, a podlé weliké moci, od Boha přigaté, horliwě wygednáwá dobré naše. Co tedy cjtiti musj srdce naše při každém na Marii pomyšlenj? Kdo zná Marii, zná syna gegjho, zná gegj welikau moc, sláwu a důstognost w nebesjch: s radostj na ni myslj, s radostj o nj mluwj, a radostně gi s andělem pozdrawuge, řka: Zdráwa, tisjckrát buď zdráwa Maria! — Buďte, milé djtky, žiwy tak, aby i na wás každý s radostj zpomjnal, s potěšenjm o wás mluwil, a s upřjmau srdečnostj wás pozdrawowal.

2. Zdráwa buď Maria, řekl anděl, a hned doložil i přjčinu radostného pozdrawenj toho. Co

totiž řekl? *Milosti plná.* Řjci chtěl těmito slowy: „Na tobě má Bůh obzwláštnj zaljbenj swé; přehogně obohatil duši twau; dal tobě wšecko, co krášlj a šlechtj člowěka.“ Prawdu powěděl posel Božj, žeť Maria gest plna milosti. I bez geho swědectwj se každý snadno domysliti může, že Maria přehogně darů přigala z ruky Božj, a že gest wšeho milowánj hodna. — Čj matkau byla Maria? Gakého krále swětu porodila? Čj syn byl syn gegj? Co z toho uzawřjti můžeme? Nad které dcery lidské Bůh rodičku spasitele swěta wyznamenal? Dal-li gj méně čili wjce milostj, darů a dokonalostj těla a duše, nežli wšem giným matkám? W skutku, milé djtky, Bůh by byl nebyl Bohem neskončeně mocným a maudrým, kdyby byl wšech darů a milostj swých na Marii newylil. Mělať Maria andělskau duši w těle bez wady a poskwrny. Gakau duši měla Maria? W gakém těle měla tuto andělskau duši? Ginj lidé přinášegj na swět owoce hřjchu prwotnjch rodičů. Duše gegich hned při gegich početj zwláštnj má mdlobu, neduh a křehkost. O početj Marie panny nás ale cjrkew swatá něco obzwláštnjho wěřiti učj. Gak byla Maria od Anny, swaté matky swé, počata? Ano, početj gegj bylo bez hřjchu, a protož giž w žiwotě matky swé zwláštnj dokonalosti a moci těla a duše od Boha dostala. Marii Bůh před wěky za dceru swau wywolil, a giž gi nad to pro giné lidi milowal. Z gaké ale giné přjčiny Bůh Marii nade wšecky

panny a matky milowati musil? Co se nalézalo na Marii, coby se Bohu bylo neljbilo? Co každý maudrý a dobrý člowěk měl z Marie, když se gi znáti naučil? W prawé prawdě, bez srdečné radosti a bez zwláštnj libosti žádný na přemilostnau Marii pannu hleděti nemohl. Maljřowé neyraděgi Marii wyobrazugj. Ale žádný obraz gegj nenj tak uměle, wtipně a řemeslně způsoben, by weškerau milostnost gegj plně a cele ukazowal. Zdráwa buď Maria, plna milosti! — Co se wám zdá, milé děti, zdaliž gsme my plni milostj Božjch? Kdo ale z nás gest bez milosti? Od koho každý z nás přigal zwláštnj dary a milosti? Může-li člowěk winu hřjchů swých připisowati Bohu? Mnoho-li milosti Bůh gistě každému člowěku udělugе? Ano Bůh každému tolik dáwá milostj, by bez hřjchu žiw býti mohl. Užjweyme gen s wděčnostj těch daru, kterýchž nám udělil Bůh. Užjweyme milosti Božj tak, aby na nás Bůh s potěšenjm hleděl s wysokého nebe swého, a aby nás milowal gak on, tak i každý člowěk, kterýž se nás znáti naučil.

3. Powězte mi, djtky, co dále řekl anděl, když powěděl, žeby Maria byla plnau milosti? Tak i my woláme: „*Pán s tebau*; wšemohaucj Bůh s tebau gest, Maria; s tebau byl, pokud gsi žiwa byla na zemi; přebýwal w srdci twém, a dáwal ti pokog, útěchu a radost; wšemu, což gsi brala před sebe, dáwal žádaný prospěch; byl s tebau Bůh na zemi, a nynj gest s tebau na

nebi.“ Kdo gest a byl s Marij? S kým byl Bůh zde, a s kým gest nynj na nebi? Nebudiž nám diwno, že Bůh byl a gest s Marij. Cj přjbytkem gest čisté, newinné srdce? Kdo gest tu obzwláštně přjtomen, kde gest neljčená pobožnost, a prawá dobrota? Komu Bůh obzwláštně žehná a pomáhá? U koho giž Maria ustawičně myslj swau byla? Co Maria wždy činila? S čj wůlj gegj wůle wždy byla sgednocena? Kdo tedy ustawičně byl s nj? A kde nynj gest Bůh s Marij? — Práwě se modljme, djtky, že Bůh wždy byl s Marij tak, gako nynj s nj gest w blahoslaweném sjdle nebeském. Pamatugme wšak při tom, že i s námi chce býti Bůh, a že wždy gest hotow, pomáhati nám, a žehnati každému předsewzetj našemu. Gestliže Bůh s některým člowěkem nenj; gestliže člowěk sobě samému gest zanechán, a bez pomoci a požehnánj Božjho pranuge: kdo gest tjm winen? S kterým člowěkem nemůže býti Bůh? Můželit Bůh člowěku k hřešenj dáti pomoc swau? Gakýmby Bůh nebyl Bohem, kdyby člowěku hřešiti pomáhal? Buď wůle naše wždy srownána s wůlj Božj; obmeyslegme a čiňme wždy to, což welj Bůh, a Bůh zagisté bude s námi zde na zemi, a bude s námi i po smrti na onom lepšjm swětě.

4. Powažme giž nynj také slowa andělowa a slowa Alžbětina, slowa: *Požehnánas mezi ženami.* Prawý smysl a rozum slow těchto gest: „Maria, ty gsi cti a sláwy neyhodněgšj; ty nade

wšecky panny a matky chwálena a welebena býti máš.“ Čeho gest Maria neyhodněgšj? Nad koho má chwálena a welebena býti? Wězte, milé djtky, že Maria gest w skutku požehnána, wšj pocty hodna mezi dcerami lidskými. Kdyby tebe u přjkladu, Pawle, cjsař, král, biskup, papež neb sic něgaký welikomocný pán wyznamenal a poctil: zdaližby tebe giuj lidé měli w lehkosti? Coby tobě wzdáwali? Powězte mi giž, kdo Marii poctil a wywýšil? Které matce neb panně dal Bůh před Marij předek? Čj matkau Bůh Marii pannu učinil? An tedy Bůh sám Marii wysoce poctil: což i my činiti máme? — Kterým lidem wůbec náležj čest, wážnost a chwála? Gakau ale byla Maria? Nebylať Maria toliko dobrau, nýbrž neylepšj. Po synu swém Ježjši Kristu neywyššj lidskau dokonalostj zde byla ozdobena. Bez čeho bylo gegj početj? A bez hřjchu byl i weškeren žiwot gegj. Žádnát dokonce poskwrna na ni nalezena nebyla. Čj milosti byla Maria plna? Kdo ale gest pln milosti, gakým ten ze wšech lidj býti musj? W žiwotu Marie wšecky krásné ctnosti se stkwěly. Gát některé toliko obzwláštnj ctnosti gegj wytýkám. Byla Maria zrcadlo panenské newinnosti, čistoty a stydliwosti; byla plna pobožnosti a swatého ohně; byla ku podiwu krotká, tichá, mjrná a pokorná; byla rozmyslná a powážliwá, a wšecko, poněkud znamenité, pilně na mysli swé wážila; byla srdce autlého a citedlného, plna autrpnosti, dobro

ty, wljdnosti a lásky ku wšechněm lidem. Gaká byla Maria? Gaké cti a chwály gest proto hodna? Snažte se, milé děti, by gste we wšem smeyšlenj a gednánj swém podobny byly Marii. Neb toliko následowánjm gěgj pobožnosti, dobroty, pokory a ostatnjch ctnostj oprawdu ukazugeme, že si gj wysoce wážjme, a že gi oprawdu máme za požehnanau mezi ženami.

5. Kdo ale ctj matku, koho také spolu ctjti musj? Ano, gako Maria gest prwnj, neyslawněgšj a neydůstogněgšj mezi wšemi ženami: tak gest wšj cti a sláwy hoden i ten, kteréhož k oblaženj swěta počala a porodila. Gak proto s bohabognau Alžbětau a s cjrkwj katolickau woláme? *Požehnán gest plod žiwota twého, Jezjš,* to gest, požehnán, ctěn a slawen gest i syn twůg, Ježjs Kristus. Gesti-li Ježjs Kristus toliko člowěkem? Gaký gest učitel náš? Ceho přjklad nám w žiwotu swém wystawil? Co nám skrze umučenj a smrt swau wygednal? Kde w nebi gakožto pán a král sedj? A koho gednau sauditi bude? Kdo se mu klanj na nebi? Tak se mu i na zemi každé klaň koleno. Každý z wás, milé děti, horliwým buď ctitelem Ježjše Krista. Dokazugte to ale skutkem, že znáte a ctjte Ježjše. Neljbjť se mu čest, chwála a sláwa w ustech hřjšnjka. Koho ctjme, když zachowáwáme učenj Ježjšowo? A koho ctjme, když následugeme přjklad Ježjšůw?

II. Djl.

Nynj, milé djtky, přistupme k rozgjmánj druhé polowice té krátké modlitby, kterauž obyčegně pro plněgšj uctěnj Marie panny k modlitbě Páně přidáwáme.

1. Gak z wnitřnosti duše k Marii woláme? *Swatá Maria, matko Božj.* Zdaliž gest Maria mezi swatými? Koho Maria w nebi důstogenstwjm a sláwau přewýšuge? O tom, milé djtky, žádný rozumný nepochybuge. Proč ale také Marii nazýwáme matkau Božj? Byla-li djjwe nežli Bůh? Kdo musj djjwe býti, twor-li, čili stwořitel? Mohla-li tedy Maria poroditi toho, kterýž gest sám stwořitelem gegjm? W prawém a wlastnjm smyslu slowa Maria arci Boha poroditi nemohla, w tomt smyslu gj ale cjrkew swatá Bohorodicj negmenuge. Člowěkat Maria porodila. Kdo se ale s tjmto člowěkem neyužšjmi swazky spogil? Kdo se s tjmto člowěkem spogil w gednotu osoby? Kdo w člowěku tomto widitedlně na zemi obcowal? Byla-li tedy Maria sprostau, obyčegnau matkau? Byla-li matkau pauhého člowěka? Bylat Maria rodičkau člowěka, s Bohem sgednoceného. Gak proto práwě Marii w tomto ohledu gmenugeme? W skutku, milé děti, práwě slušně a náležitě Marii, rodičku toho, kterýž gako Bůh žiw byl mezi námi, matkau Božj gmenugeme. To weliké gméno, gméno — matka Božj, — žiwě nám stawj před oči, žeť Maria w skutku gest plna milosti,

že Bůh byl a gest s nj, že gest požehnanau mezi ženami, že gest nade wšecky zbory swatých wywýšenau a oslawenau králownau nebeskau, že mnoho může, mnoho platj u Boha, a že následowně uplnau k nj můžeme a máme mjti důwěrnost.

2. Gak proto woláme, gmenugjce Marii matkau Božj? *„Pros za nás.“* Srdečně woláme: „Maria, swatá Maria, Maria, rodičko božského pána a spasitele našeho, rodičko Syna Božjho, pros, orodug za nás před trůnem Božjm.“ Magj-li swatj w nebesjch tak obmezený rozum, gako my lidé? A poněwádž swatj w nebesjch powýšený rozum magj: mohau-li mjti dobrau wědomost potřeb a žádostj našich? A gsau-li tak málomohaucj gako my? Kdoť gim bez pochyby dal moc, i nám zemčanům dobře činiti? Kdy nás swatj milowali? Zdali, když odešli od nás, milowati nás přestali? Newychladlať w gisté prawdě gegich k nám láska, anobrž nynj, w dokonalegšjm způsobu swém wjce nás než gindy milugj. Co nám žádagj? Komu gistě žádosti tyto předkládagj? Přjmluwy gegich gsau wýlew prawé a čisté lásky. Kdo proto w přjmluwách gegich zwláštnj má zaljbenj? A ke komu se Bůh pro tyto přjmluwy swatých dobrotiwěgšjm ukazuge? Koho tedy o přjmluwu u Boha žádati máme? Skrze koho přistupowati máme k Bohu? Koho ale mezi swatými obzwláštně o platné orodowánj u Boha wzjwati máme? Ano, Marii, weleslawnau matku wtěleného Syna Božjho taužebně wzjwati máme. Onať i našj pra-

wau gest matkau. Čj gest přjwětiwau milowni-cj? A poněwádž mezi swatými neywjce má dobročinné moci: kdo nám mezi swatými neywjce může prospěti? K nj tedy, k té milosrdné, dobré, welikomocné panj a matce obracugme zraky swoge. K nj se utjkeyme w každé těžkosti, w každé potřebě; k nj woleyme každý den z hluboka srdce: Swatá Maria, matko Božj, pros za nás!

3. Pros *za nás hřjšné.* To slowjčko — hřjšné — nenj bez důwodu w pozdrawenj andělské pogato. Kdo z lidj gest takowým, gakýmž býti má? Před kým každý člowěk, i neylepšj, gest hřjšnjkem? Na čj zásluhy žádný člowěk spoléhati nesmj? Skrze čj zásluhy nám ale Bůh dáwati ráčj to, čehož sami nezasluhugeme? Kdo giž mezi swatými neyplatněgi se za nás hřjšné lidi přimlauwá? Zdaliby se ale Maria za nás přimlauwala, kdybychom se za swaté, naprosto čisté lidi pokládali? Každý člowěk wyznáwati má před Bohem nehodnost swau; každý se má hluboko kořiti před obljčegem Božjm. Pamatugte na to, milé djtky, žet w skutku wšickni gsme hřjšnj, nedostatečnj, bjdnj lidé, kdykoli woláme k Marii: Pros za nás hřjšné.

4. Co w pozdrawenj andělském následuge po slowu hřjšné? Ano, woláme: *Nynj,* Maria, nynj pros za nás, pros za nás w každém okamženj žiwota. Kdo z lidj gest tjm ugištěn, že nezablaudj a nepadne? Bez čj pomoci žádný w dobrém prospjwati nemůže? Čj milosti nám ustawičně

gest potřebj? Koho tedy ustawičně prositi máme o smilowánj a o pomoc? Oč wolati máme k blahoslawené Marii panně? Wprawdě, djtky, taužebně wolati máme, aby Maria bez přestánj u Boha za nás orodowala, a ustawičně skrze ljbeznau přjmluwu swau nám wygednáwala přjzeň a milost Božj.

5. Co se wám ale zdá, milé děti, w kterém okamženj žiwota nám obzwláštně milosti Božj a přjmluwy Marie panny gest potřebj? Gak proto na konci pozdrawenj andělského kté welikomocné, dobrotiwé, swaté panně a matce woláme: *Pros za nás w hodinu smrti našj.* Byli-liby gste rádi w nebi? Kde nicméně wšickni gste rádi? Každý člowěk se těšj na nebe, proto ale předce žádný rád odsud neodcházj. Gak gest každému, když si představuge, že gednau umře? Gaký obljčeg má smrt, wábný-li, čili strašliwý? Zdali gest kdo tak srdnatým, by se gj nelekal? Hodina smrti, milé děti, hodina smrti welikáť gest hodina. Gak člowěk zde přestal, tak tam začjná; gak zde umřel, tak tam gest žiw. Gakýmť si tedy každý rozumný člowěk žádá býti při smrti swé? Bohatým-li? Zdali mocným a slowútným? Který člowěk w pokogi a w dobré naděgi zawřjti může oči swé? Mnoho, děti, přemnoho, anobrž wšecko, wěčné blahoslawenstwj člowěka na tom záležj, by člowěk při smrti dobrau měl wůli, pobožný aumysl, a duši cele obrácenau k Bohu. Mnoho tratj člowěk při smrti; tratj wše-

cky radosti wezdegšjho žiwota, tratj celý tento swět. Ale předce wšecko rád může opustiti, naděge-li gest, že šťastně a blaze dokoná, a že skrze tmawau bránu smrti progde k swětlu wěčného žiwota. Powězte tedy geště gednau: W kterém čase žiwota neywjce potřebugeme pomoci a milosti Božj? Čj přjmluwa mezi swatými nám w hodině smrti neywjce gest prospěšná? Kdy tedy wolati máme, aby Maria obzwláštně u Boha za nás orodowala? Komu záležj na šťastné, pokogné, blahoslawené smrti, ten každý den z hlubokosti srdce wolá: Maria, ty swatá, blahoslawená matko, ty králowno nebeská, pros za mne bjdného, když se budu loučiti s tjmto swětem; orodug, přimlauwey se za mne a za wšecky lidi w hodinu smrti našj!"

Záwěrek.

Co gsem wám, djtky, dnes wykládal? K čemu katoličtj křesťané tuto gádrnau, krásnau, swatau modlitbu přidáwagj? Kdy modlitbu tuto řjkagj? Modlete se gi pozorně, rozwážliwě a s prawým srdce pohnutjm. Řjkeyte pozdrawenj andělské s andělskau wraucnostj a čistotau mysli. Řjkeyte gi tak, aby ta neyswětěgšj panna a matka laskawě na wás hleděla s nebe swého, a těšila wás, pomáhala wám, prosila za wás, a po smrti wašj wás přiwedla k Ježjši Kristu, synu swému do wěčně trwagjcj, newýmluwné radosti.

7. Trogj kázanj o stawu člowěka po smrti.

Od Wácl. Wiléma Wáclawjčka.

(Dokončenj.)

C. O prostřednjm stawu na wěčnosti, neboli o očistci.

Swate a spasitedlné gest myšlenj za mrtwé se modliti, aby od hřjchů byli zproštěni. 2. Mach. XII, 46.

Co člowěk zde na zemi sege, to na onom budaucjm swětě žjti bude. Odcházegjť odsud lidé očištěni ode wšj poskwrny duše, plni lásky k Bohu a bližnjmu; dosáhliť zde mrawnj dobroty a dokonalosti, gakau gen člowěk dosáhnauti může, a což od nich koli dobrým práwem a swědomjm žádáno býti mohlo, to w plné mjře wykonali. O těch a takowých nábožných a sprawedliwých lidech pewně wěřjme, že po smrti swé zrowna k požjwánj newyslowné radosti a blaženosti přicházegj. Přeblažený způsob žiwota gegich obecně nebem nazýwáme. *Sprawedliwý půgdau do žiwota wěčného.* (Mat. XXV, 46.) — Odcházegj pak odtud i zlj, na neywyššjm stupni zpustlj a přewrhlj lidé, gešto zde ne podlé rozumu a přikázanj Božjch, nýbrž podlé tělesných swých žádostj žiwi gsau, a pro zisk swůg a rozkoš swau i zaumysla, s dobrým a swětlým wědomjm zle a nepráwě gednagj, aniž se kdy w hřjšjch a neprawostech swých poznati, a k Bohu a geho swatým přikázanjm se obrátiti chtjce. I ti k nowé-

mu žiwotu po smrti přicházegj, a wšak k žiwotu newyslowně trapnému a nešťastnému. Přesmutný způsob žiwota gegich na wěčnosti peklem nazýwáme. *Bezbožnj půgdau ale do trápenj wěčného.* (Mat. XXV, 46.)

Ubjragj se wšak ale také odtud a umjragj lidé, kteřj toliko prostřednj zde dosáhli dokonalosti. Činili sice za žiwobytj swého dobré, ale často také hřešili, ne-li zúmysla a s plným wědomjm, aspoň z nepozoru, unáhlenj a lidské křehkosti, a tudy buď mnohými geště wadami a neduhy duše poskwrněni gsau, aneb za hřjchy swé těžké, gichžto ginak upřjmě litowali a naprawiti hleděli, dokonale zadost neučinili. Kam medle přicházegj duše takowé, když se od těl swých odlaučily? Ty přicházegj do očistce, o němž my katoličtj křesťané wěřjme, že gest prostřednj mjsto mezi nebem a peklem, čili třetj staw, a sice takowý, w němž zemřelj kratčj neb delšj čas gediné proto bolesti a trápenj snášegj, aby za hřjchy swé dokonale zadost učinili, od každé wady a poskwrny duše auplně se očistili, a nabytjm přjslušné dokonalosti, bez kteréž odsud odešli, k požjwánj nebeského blahoslawenstwj se přihotowili. Anť gsme giž o blahoslawené, i o nešťastné wěčnosti, totiž o nebi a pekle mluwili, wyšetřjme dnes, čemuž cjrkew katolická o *očistci* učj. Učj totiž:

1) Že očisteo gest, a

2) že dušjm w něm trpjcjm, od nás zde přebýwagjcjch wšeligakým nábožným způsobem může zpomáháno býti.

Takť se o tom swatý wšeobecný sněm Tridentský prohlásil; (Sess. VI, Can. 30. Sess. XXV. Decret. de Purgatorio,) a my se snadno přeswědčjme, gak důwodné a spasitelné i spolu utěšitedlné toto učenj wjry gest. — O kýž milosrdenstwj a lásku u wšech přjtomných wzbudjm k milým, drahým zemřelým, a wesměs ke wšem w Pánu zesnulým!

I.

Do nebe nepřigde nic nečistého. (Zgew. XXI, 27.) A wšak gsau-li wšickni ti, gešto odsud se ubjragj mrauce, docela čisti? *Nepadá-li*, gakž samo Pjsmo naswědčuge, *i sprawedliwý častokráte*? (Přjsl. XXIV, 16.) Gsau to owšem gen pádowé maličtj a skrownj, hřjchowé wšednj, toliko z nepozoru, unáhlenj a lidské křehkosti pocházegjcj, gsau wšak předce uraženj Božj a trestu hodné přestaupenj sw. přikázanj geho. Mimo to nebýwá kagjcjm s hřjchem a wěčným trestem spolu wšecken trest časný odpuštěn, anť i po dosáhlém w swátosti pokánj osprawedlněnj božské sprawedlnosti zadost učiniti musj. I mohauť tedy umřjti lidé, gakož i umjragj, gešto mnohými geště wadami a křehkostmi čili hřjchy wšednjmi

poskwrněni gsau, anebo za hřjchy swé těžké, w nichž se sice poznali a ge oprawiti snažně hleděli, dokonale zadost neučinili, a newytrpěli zde trestu pro ně zaslaužených. Kamž medle magj ti a takowj po smrti se dostati? K dosaženj nebe, k neydokonalegšjmu spogenj se s neyswětěgšjm a neyčistšjm Bohem negsau geště dosti dobřj a dokonalj, ku wěčnému ale zatracenj negsau dosti zlj a přewrhlj. I kamž se magj dostati? Kdyby gich Bůh wěčně trestal, aneb snad do společenstwj naprosto čistých a blahoslawených duchů přigjmal, nezdálby se dokonale sprawedliwým býti. Eyhle, kterak giž sám rozum tušj a nahljžj, že na wěčnosti staw prostřednj býti musj, kde lidé s nedostatečnými ctnostmi a w mnohých geště wadách a křehkostech odtud odcházegjcj spasitedlné kázni se podrobugj, by nj gako zlato ohněm očištěni, odewšech wad a poskwrn duše gako trusek zbaweni, a nabytjm potřebné dokonalosti k požjwánj wěčného blahoslawenstwj, k patřenj na Boha twářj w twář schopni učiněni byli. To gmenugeme *očistec*, staw na wěčnosti očisługjcj. O němžto pak giž w starém zákoně a sice w druhé knize Machabegské, kteraužto dle neomylného rozhodnutj cjrkwe swaté také za kanonickau pokládáme, nezapjratedlné swědectwj nalezáme. Neb čteme tam:

Judas Machabeus, wůdce Israelských, wětšj geště skrze swau bohabognost, nežli skrze swau udatnost, poraziw wogska Idumegských, přišel

druhého dne po dobytém wjtězstwj, aby těla swých w bogi poražených sebral a slušně pochowal. Ale gak weliké bylo geho uleknutj, když pod sukněmi gednoho každého z těch zabitých nalezli modlám poswěcené wěci, které u Jamnie ukořistili. Judas poznal w tom sprawedliwý saud Božj, genž tuto zapowězenau laupež smrtj těch zabitých potrestal. Medle což učinil? Wěděl sice, že wjtězům práwem wálečným dowoleno, statky poražených sobě přiwlastniti, wěděl ale také, že Hospodin w zákonu swém zapowěděl něco z toho podržeti, čehož při modloslužbě bylo užjwáno; i pochopil tedy, že zemřelj hřešili, tušil ale spolu, že hřjch gegich newědomostj, unáhlenjm a wogenskau prudkostj, pakli ne wymluwiti aspoň uskrowniti lze; — nepochybowal nikoli, že gich Bůh časnau smrtj potrestal, byl ale na rozpacjch, zdaliž trest tento dostatečný gest, a zdaž geště na onom swětě něco trpěti nemusegj. W těch okoličnostech wzal útočiště ku prostředkům, kteréž mu náboženstwj na ruku dalo, k modlitbě a oběti. *Wšickni*, dj Pjsmo, *k modlitbě se obrátiwše, prosili, aby to prowiněnj, kteréž se stalo, w zapomenutj dáno, shlazeno bylo.* Judas pak způsobil společnau zbjrku; každý dáwal ochotně a hogně, tak že dwanácte tisjc drachem stříbra bylo sebráno. Těch poslal Judas do Jerusaléma kněžjm, aby za hřjchy mrtwých obětowali oběti. Bohabogný hrdina pronesl tjm wjru swau w nesmrtedlnost duše

a budaucj wzkřjšenj těla, a dokázal, že pewně za to měl, že poraženj nikoli w hněwu, nýbrž w milosti Božj zesnuli, a že gim wýborná odměna odložena gest. Toto myšlenj bylo spasitedlné. I modlili se tedy za mrtwé, obětowali za ně, aby od hřjchů, a následowně od trestů byli zproštěni. (2. Mach. XII, 38 — 46.)

Zde poznamenati slušj, že sice nekatoljci tuto knihu mezi apogryfa počjtagj, nicméně wjry historické gj nikoli upjrati nemohau; — že knjže Machabegské, Judas, kněz byl, a pro swau maudrost a swatost žiwota w podezřenj wzat býti nemuž, gakoby nowé powěrečné smeyšlenj u lidu Božjho byl uwésti chtěl; — a že toho nábožného obyčege, u židů až podnes trwagjcjho, za mrtwé se modliti, ani Kristus, ani geho apoštolé nikdý netupili a nezawrhli. Mnohem wjce učj sám Spasitel wýslowně, že hřjchowé gsau, gešto ani zde, ani na wěcnosti se neodpauštěgj, řka: *Kdoz proti Synu člowěka hřešj, odpuštěno mu bude; kdo ale proti Duchu swatému hřešj, tomu ani na tom ani na onom swětě odpuštěno nebude.* (Mat. XXII, 12. 32.) To by ale s prawdau řečeno nebylo, pjše sw. Augustin, *kdyby hřjchowé nebyli, gešto neli w tomto, předce w budaucjm žiwotě odpuštěni býwagj;* a dokládá: *Tjm tedy dáno nám neomylné swědectwj o očistci.* (L. XXI. de Civit. Dei c. 24. n. 2.) Něco podobného napsal apoštol sw. Petr w slowjch těchto: *Kristus se odebral k*

duchům w žaláři, a hlásal gim. (III, 19.) Pakli Kristus k zemřelým přišel, k zemřelým w těžkém žaláři přebýwagjcjm, a sice proto, aby gim učenj swé swaté zwěstowal, následowně zemřelj časným trestům podrobeni, a k poznánj prawdy a k náprawě přiwedeni býti mohau. I z toho, co apoštol národů sw. Pawel k Filipenským pjše: *We gménu Ježjše klekati má každé koleno nebeských a zemských i podzemských* *) (II, 10.) na očistec zawjrati můžeme. Nebo ti zde gmenowanj podzemštj nemohau wšickni wůbec zemřelj, nýbrž gen určitá třjda gich býti, totiž nikoli blahoslawenj w nebi, neb ti náležegj k nebeským, nikoli zatracenj w pekle, neb těch by nebyl apoštol se zemskými a nebeskými w gedno společenstwj skrze společný swatý swazek uctěnj Ježjše Krista spogil, kteréžto uctěnj dobrowolné, ne pak wynucené poznánj wznešené hodnosti Ježjšowy býti má. Ti podzemštj gsau tedy takowj zemřelj, kteřj wlastnj, od pekla a nebe rozdjlnau řjši mrtwých činj, kteřj w Ježjše wěřj a ho ctj, a čjmže se zemskými a nebeskými obywateli w spolku stogj. Gegich gméno: *Podzemštj*, zdá te toliko překážku gegich wýletu k nebeské gasnosti wyznamenáwati.

Poradjme-li se dále s wjrau starobylého křesťanstwj, tedy učenj našeho o očistci půwod žádný giný leč apoštolský nenalezneme. Že wšak

*) καταχθονιων.

přináležegjcj swědectwj sw. otců a cjrkewnjch spisowatelů uwésti na mjstě swém bude, ty gen zde gmenowitě připomenu, kteřjžto o očistci wýslowně mluwj, gako u př. *Kljment Alexandrinský*, (Str. VII, c. 6. 10. 12. VI, c. 14.) *Origenes*, (In Jerem. XVI, c. 5.) sw. Basilius, (In Jsai. c. VI et IX.) sw. Řehoř Nazianský, (Orat. 39.) sw. Řehoř Nysseský, (Orat. de mortuis) sw. Cyprian, (Ep. 52.) sw. Augustin (de Civit. Dei XXI, c. 13 a 26.) a ginj.

I kdožby mohl geště pochybowati, že na wěčnosti krom nebe a pekla geště něco prostřednjho gest, — staw očištugjcj, polepšugjcj a oslechtugjcj pro wšecky ty, kteřj takowého geště očištowánj a polepšenj potřebj magj? Kdožby mohl o tom pochybowati, zwláště powážj-li, gak utěšitedlné toto učenj wjry gest? Nebo kdyby bylo nebe toliko a peklo, nemohli bychom se nikdy spokogiti, gsauce sobě tolikerých wad a křehkostj swědomi. Kdyby nebyl očistec, welice bychom se smrti lekati musili, nestogjme-li na wrchu mrawnj dokonalosti, geštobychom, nemohauce se dostati do nebe, do pekla se dostati musili. Mnohýby dokonce žádné pokogné chwjle neměl, a w zaufalstwj by upadl. Bolestná smrt milých našich daleko bolestněgšj a trudněgšj by nám byla, kdybychom wěřiti měli, že nebywše pro wady a křehkosti swé do nebe přigati, do pekla se dostali. A pročež i mnozj z těch, gešto nám u wjře odporugj, z nekatoljků neyučeněgšj, prawdau gsauce pu-

zeni, wjru naši w očistec wyznali. Gednoho z nich uwésti dosti buď.

Gakož pozděgi zralé owoce méně sladkosti a lahodnosti do sebe má; tak musj méně dobrý člowěk zpět zůstati. Wzdyť má on geště tak mnoho trpkého a hořkého do sebe; geště tak mnoho, což ocištěno, zlepšeno a zdokonaleno býti musj. Gak brzy aneb gak pozdě toto geho očištěnj, ošlechtěnj, zlepšenj a zdokonalenj se stane, tak brzy aneb tak pozdě může on skrze zásluhy Krista Ježjše wěčného blahoslawenstwj aučasten býti. *)

Kteraký ale ostatně wlastnj staw dušj w očistci gest, zgeweno nám nenj; a pročež se také wučenj tom wšeho zlého užjwánj a wšj powěry wystřjheyme. Toliko určitě wjme, že duše očistcowé na čas zbaweny gsau wěčného blahoslawenstwj a tresty snášegj za hřjchy swé; — že tedy způsob žiwota gegich welmi trapný a bolestný gest; — že staw tento gegich hned po smrti začjná, ale wěčně netrwá, nýbrž delšj neb kratšj čas podlé mjry gegich prowinčnj, za které zadost učiniti musegj; — a cjl toho wšeho gest dokázanj, doljčenj božské sprawedlnosti, očistěnj dušj, gegich zdokonalenj a upewněnj w dobrém. **)

---

*) Wiz Fr. Wilh. Tischers psych. Predigten IV. str. 37 w Lipsku 1798.

*) Paměti hodno gest, co o stawu dušj w očistci pjše swatý František Saleský:

Toť prwnj částka učenj katolického o očistci. Druhá geho částka gest: že trpjcjm dušjm w očistci, s kterýmiž geště pořád w společnosti

---

„Rozgjmánj očistce neměloby nás' pauze báznj, ale i potěšenjm naplniti . . . Prawda gest, očistec gest tak bolestný, že se žádné trápenj na swětě k němu přirownati nemůže; předce ale také gisto gest, že na tomto swětě žádná spokogenost nalezena býti nemůže, která by se s onau, giž duše w očistci wnitř cjtěgj, měřiti mohla; nebo — gsau w ustawičném spogenj s Bohem, — podrobugj se zcela wůli Božj, aneb lépe řeceno, wůle gegich proměněna gest w božskau; ony nemohau nic giného si přjti a žádati, než co Bůh chce, tak, že kdyby hned nebe před nimi otewřeno bylo, předceby raděgi do propasti swé se uwrhly, než aby s poskwrnami na nich geště wězjcjmi před neycistšjm okem Božjm se okázaly; — očišťowánj gegich stáwá se dobrowolně a z lásky, že se to Neywyššjmu tak ljbj; — práwě proto chtěgj tak dlauho w očistci zůstati, dokud wůle Božj w tom gest; — nemohau sice hřešiti, nemagj přjčiny k netrpěliwosti neb gine nedokonalosti; — milugj Boha nadewšecko, wjc než sebe samy, dokonalau, cistau, zcela nezisknau láskau; — docházegj welikého potěšenj od sw. Andělů; — gsau wěcného blahoslawenstwj swého gisti, a gegich naděge gest takowá, že zklamána býti nemůže; — budiž i trpkost bolestj gegich gak chce prudká, požjwagj předce při tom blaženého pokoge; — když gest očistec wzhledem na bolesti gako peklo, tedy gest také rágem pro tu sladkost, genž láskau w srdce gegich wylita gest, nebo láska gest silněgšj nad smrt, a mocnégšj nad peklo.“ *Na to dokláda sw. František:* „Když se to tedy s očistcem tak nacházj, mohlby někdo řjci, proč se máme nad trpjcjmi dušemi smilowati, a gim ku pomoci přispjwati?“ *A odpowjdá:* „Přjčina gest, že při wšech swých přednostech přehrozná muka snášegj, a našj autrpnosti w prawdě zasluhugj. Nad to gsau, gak dlauho se w očistci zdržugj, od sláwy nebeské odlaučeny.“ *I zawjrá:* „Obě přjčiny magj nás pohnauti, hychom gim neyrychlegi ku pomoci přispěli, a to se může státi *modlitbau, postem, almužnami, rozličnými dobrými skutky, zwláště pak obětowánjm mše swaté.*“ Duch sw. Františka Saleského XVI. djl, 9. kap. od J. P. Kámusa, biskupa Bellayského.

gsme, modlitbau a ginými dobrými skutky, zwláště obětj mše swaté pomoci můžeme.

II.

Bůh welj, abychom zde na zemi gedni druhým wšemi způsoby pomáhali. Nebo milowánj bližnjho gest prwnj a hlawnj přikázanj, od něho samého nám dané. Zdaliž nám ale Bůh žiwých toliko milowati přikázal, a ne také zemřelých? Zdaž nám oznámil, že na dobré žiwých toliko mysliti máme, a ne také na dobré těch, genž na wěčnost se odebrali? Odstupiž; wždyť láska, gakž apoštol učj, nikdý *newypadá*, newymjrá (1. Kor. XIII, 8.), t. mezj netrpj, nýbrž i přes hroby sahá, a až na onen swět proniká. A takť gest w skutku a prawdě. Anebo mohliliby u př. milowat přestati manželé swých zemřelých manželů, děti swých zemřelých rodičů, rodiče swých zemřelých dětj, bratřj, sestry a přátelé swých zemřelých bratřj, sester a přátel? Mohli-liby kdy přestati gich milowati, a na dobré gegich mysliti?

Manželko! mohlaliby láska twá wypadnauti k twému zemřelému manželi, gešto, pokud žiw byl, s tebau w osudu twém zdělowal se upřjmně, w neštěstj tě pamatowal, těšil, o nebezpečenstwj učil a střehl, w twém pak štěstj radowal se s tebau? — Djtě! mohla-liby láska twá wymřjti k nebožce twé matce, k nebožtjku otci? — k matce, kteráž tě pod srdcem swým nosila, z prsau

swých krmila, w tolikerém nebezpečenstwj žiwota tebe opatrowala, a při wšj pro tebe podniknuté péči a práci w nocech bezesných k srdci winula, ljbala tebe, miláčka swého? — k nebožtjku otci, kterýžto o tebe, o twé wyžiwenj, wychowánj a budaucj we swětě zaopatřenj starage se pracowal w potu swé twáři, a štěstj twé obmeyšlel we dne i w noci? — Rodičowé! mohlilibyste přestati milowati těch, gešto gsau krew z wašj krwe, a tělo z wašeho těla, zemřelých swých dětj, pro něž gste u hrobů trpkých slzj cedili, a pokudž žiwy byly, těžkých pracj podnikali, tolikerých starostj poměli a tolikerých nesnazj wystáli? — Bratřj, sestry, přátelé a přjbuznj, mohli-libyste přestati milowati těch, s nimižto tak auzkými a autlými swazky krwe a přátelstwj spogeni gste, zemřelých bratřj, sester, přátel a přjbuzných?

Ale medle, kterak milým, drahým zemřelým powinnau swau lásku wygewiti a oswědčiti máme? Pobožnými přjmluwami, mešnj obětj, almužnau a každým giným dobrým skutkem. Ó, wždyť gest dobrému srdci i pauhé modlenj za ty, které mu smrt odgala, on pak nerad ztratil, pramenem sladké útěchy. Že ale modlitba, mše swatá, půst, almužna a wšecky giné milosrdné a dobré skutky netoliko nám samým, ale také giným, nýbrž i zemřelým prospjwagj, i z pjsma swatého, i z austného podánj apoštolského a z ustawičného obyčege cjrkwe katolické poznáwá-

me. Slyšeli gsme giž, že statečný Judas Machabegský sebraw welikau zbjrku střjbra poslal do Jerusaléma, aby obětowána byla oběť za hřjchy zemřelých, t. w očistci přebýwagjcjch, s tjm doloženjm, *že swaté a spasitedlné gest myšlenj za mrtwé se modliti, aby od hřjchů byli zproštěni.* (2. Mach. XII, 42 — 46.) Powažme dále, že w spisech nowého zákona obogj swět, přjtomný a budaucj, totiž žiwj a mrtwj w Kristu wespolek spogenj se představugj, a gen gednu welikau cjrkew činj; (Ef. I, 21 — 23. Filip. II, 10.) powažme, že Kristus mezi giným modliti se welj: *Přigďnám králowstwj twé,* (Mat. VI, 10.) kdež králowstwj Božj w neyobšjrněgšjm smyslu gakožto milostné zřjzenj Božj k našemu spasenj zde, a gakožto wěčné blahoslawenstwj onde wzato a rozumjno, a geho tedy přigetj na wšecky potaženo býti musj, gešto toho i onoho schopni gsau; — powažme, že o modlitbách žiwých za žiwé tak často a důkladně zmjnka se činj; apoštolé zagisté modlili se za wěřjcj, a napomjnali gich, by za ně i za sebe wespolek se modlili (Kol. I, 3. IV, 3. Řjm. XV, 30. Efez. VI, 19. 1. Tess. V, 25. Žid. XII, 18. Jak. V, 16. a g.): i cožby se moc a aučinliwost modlitby toliko na ty, kteřj w těle obywagj, a ne také na zemřelé wztahowati měla? — Powažme, že apoštol Pawel za dobré přátel swých na onom swětě se modlil: *Dejž milosrdenstwj Pán domu One-*

ziforowu, — deyž gemu Pán nalezti milosrdenstwj w den onen. (2. Tim. I, 16. 18.) K tomu přicházj, že za časů apoštolských, ačkoli z bludného domněnj, žiwj za mrtwé křtiti se dáwali (1. Kor. XV, 29.), a což giž tehdáž panugjcj wjru dokazuge, zemřelým dobrými skutky ku pomoci přispjwali.

Z té také přjčiny w cjrkwi swaté giž za neystaršjch časů w obyčegi býwalo, za mrtwé se modliti, mši sw. obětowati, žalmy zpjwati, almužny dáwati, weyročnj dny slawiti.

Tertulian, který brzy po apoštoljch w druhém stoletj žiw byl, pjše: *My uzdáwáme každoročně w geden den oběti za mrtwé,* a on mluwj o tom gakožto o obyčegi na dědičném učenj založeném, zwykem stwrzeném, a wjrau zachowaném. De cor. mil. c. III. c. IV. cfr. L. de monog. c. X. etc. Exhort. c. 11. — Tolikéž swědčj a wyznáwá sw. Cyprian biskup Kartaginenský z třetjho stoletj, a odwoláwá se k potwrzenj učenj toho na smyšlenj a ustanowenj starých biskupů. Ep. LXVI. ad Cler. et pop. — Sw. Cirill biskup Jerusalémský w čtwrtém stoletj dáwal přjstogjcjm wěřjcjm toto naučenj: *Modljwáme se za wšecky mezi námi w Pánu zesnulé, a máme pewně za to, že těm ku pomoci přispěge, za něž se modlitba děge, a že ona swatá a wážnost přikazugjcj oběť před námi gest.* Cat. myst. IV. Sw. Jan Zlatoustý, patriarcha Konstantinopolitánský,

který rowněž w čtwrtém stoletj žiw byl, prawil: *Ne bez weliké přjčiny bylo od apoštolů nařjzeno, aby při slawenj tagemstwj sw. na mrtwé se pamatowalo. Wědělil, že se gim tjm welice přispěge.* (Hom. XLII. in I. Cor.) Swatý Ambrož, arcibiskup Mediolánský w čtwrtém stoletj, těšj přjtele swého Faustina nad citedlnau ztrátau sestry geho následugjcjmi slowy: *Mám za to, žebychom neměli pro ni plakati, ale raděgi se modliti.* Ep. 2. ad Faustin. — Swatý Augustin, biskup Hipponezský, který w čtwrtém a pátém stoletj žiw byl, pjše: Nenj pochybnosti, že mrtwj skrze oběti cjrkwe swaté, mšj swatau a almužnami, které se za gegich duše konagj, pomoci dosáhnau, aby Bůh milosrdněgi s nimi nakládal, než hřjchowé gegich zaslaužili; neb toto nám Otcowé zanechali, a weškera cjrkew to zachowáwá, abychom za ty, kteřj w společnosti těla a krwe Kristowy zemřeli, na ně w patřjcjm mjstě pamětliwi gsauce, modlitby konali, a i to, že se oběť za ně wykoná, oznámili. Serm. XXXII, c. 2. A pročež neměla také sw. Monika, geho matka, zkrátka před smrtj žádnau důtkliwěgšj prosbu, gako aby se na ni při oltáři pamatowalo, a sw. Augustin toto o nj wyprawugjcj, poraučj gi kněžjm w modlitbu a w oběť mše swaté. Protož pak také konečně katolická cjrkew každoročně tak nazwaný den dušiček, t. každoročnj památku zemřelých, gichž duše geště w očistci trpěgj, swětj.

Eyhle, toť učenj sw. katolické cjrkwe o třetjm na wěčnosti mjstě, čili prostřednjm stawu mezi nebem a peklem. I gest tedy očistec, a my můžeme dušjm w něm trpjcjm, s kterýmiž pořád w společnosti stogjme, modlitbau a každým giným dobrým skutkem, zwláště pak obětowánjm mšj sw. pomocni býti.

Nuže tedy, buďme tak žiwi, abychom gednau netoliko peklu; ale i očistci ušli. Warugme se bedliwě i neymenšjho hřjchu, a spokánjm neodkládeyme. Budiž to pak také naše sw. powinnost za mrtwé se modliti, aby propuštěnj a od trestu hřjchů wyswobozenj k patřenj na Boha dostati se mohli. Modleme se často a důwěrně za wšecky w Pánu zesnulé, — zwláště pak za ty, za něž předewšjm modliti se powinni gsme.

Synowé! dcery! slyšte, což wám skrze mne wzkazugj w Pánu zesnulj wašj rodičowé. Děti! pomněte, wedro i zimu nesli gsme skrze wás; žádná práce nebyla nám břemenná, žádné nebezpečenstwj weliké a těžké, abychom wás učinili šťastnými. Wy giž sbjráte a požjwáte owoce našeho potu, našj péče a práce, wy se gako masem našjm sytjte (Job. XIX, 22.): a wšak nás bez pomoci w mukách očistcowých zanecháwáte, o naše wykaupenj nic nedbagjce! *Ach, gaká to ukrutnost!* wolá sw. Augustin.

Ale také wás, wy ostatnj wšickni, gešto gste se od nás na wěčnost odebrali, — wás wšecky,

kteřj s námi spogeni býti chcete, wáže swazek swaté lásky. My wás, ač wás oko naše nikdý newjdalo, za swé uznáwáme, a wás přestat milowati nemůžeme. A tak přinášjme za wás za wšecky, za wás, drazj rodiče, milj manželé, děti, bratřj, sestry a přátelé, a za wás, wy zemřelj wšickni, swé společné modlitby, přjmluwy, prosby, oběti společnému Otci w nebesjch.

Odpočjweyte sladce, u wěčném pokogi! — O Bože, Otče! gešto w swětle nepřistupitedlném přebýwáš, smilug se nad dobrými dušemi očistcowými, a saučastni ge swého swětla. Radost nebeská občerstwiž ge! Amen.

---

7. Proč má duchownj, na české osadě ustanowený, uměti dobře česky; a má-li také něco wěděti o české literatuře?

List

k bratru, který se k stawu duchownjmu ubjrá.

Od J. W. Kamarýta.

Τοῖς πᾶσι γέγονα τα παντα.
I. *Koq.* 9, 22.

Milowaný bratře!

Těšj mne welmi, že nynj tak bedliwě na slowa našeho prostého lidu pozor dáwáš, a mnohé sleycháwáš, gak mi pjšeš, o kterých dosud gsi se domnjwal, žeby nowě twořeny byly. Abys pak gednau docela škodliwý onen předsudek odložil, gakoby nowěgšj spisowatelowé češtj přjliš zhusta z brusu nowá twořili slowa, a gakoby wše, co mnohým w gazyku našem nepowědomé, z ruského a polského weň mjchali — posjlám tobě *Starobylá Skládanie*, i s našjm klenotem, *Rukopisem Kralodworským.* Z těchto se přeswědčjš, že giž před kolika sty lety w gazyku našem přemnoho bylo slow, w dobrém každému Čechu obyčegi, gež za našeho času mnozj za nowé nebo za ginoslowanské omylně udáwagj. Wjce gasnosti w tom a w podobných o gazyku a literatuře našj pochybných domněnkách dá tobě wýtečný spisek: „*Beleuchtung der Streitfrage über die*

Böhmische Ortographie" . . . *von J. Jungmann*, gegž bez pochyby s *Hankowau mluwnicj* poštau předešlau gsi obdržel.

Milý bratře! nynj teprw ze srdce milým bratrem tebe gmenugi, an se stakau bedliwostj o českau řeč přičiňugeš. Geť to řeč twé matky, twého otce, twých bratřj, twé wlasti. Geť to neydražšj klenot, gegž národ na swětě má. W gazyku geho gsau duše a srdce geho schowány. Gazykem gemu wlástnjm genom národ poznati, pochopiti a naň dále šťastněgi aučinkowati lze. — Zwláště pak tobě, an k stawu duchownjmu přistupugeš, zewrubná gazyka materského známost newyhnutelně gest potřebna. I tedy swatá powinnost k tomu tě wáže, aby o to bedliwě se přičinil, ba tjm bedliwěgi se přičiniti musjš, anť w žádné škole o mluwnici a o literatuře české ani zmjnka se nestala, a během dwanácti škol, kde genom německy mluweno, německy studowáno, německy pracowáno w liternjm — takořka gazyku a powaze národu swého bez winy twé gsi se odcizil.

Kněz mimo žiwý přjklad, gediné wýmluwnostj na lid aučinkuge. Hanba tedy, gestli duchownj gazyk ten w auplné moci swé a na snadu nemá, gjmž při tolika přjležitostech auřad geho mluwiti welj. Také málo by mu byla platná wšecka učenost, wšecky wědomosti z němčiny, z latiny a z giných gazyků nashromažděné, kdyby gich k prospěchu duchownjmu swých swěřenců nakládati, a s nimi zdělowati neuměl,

což bez gazyka materského nikoliw možno nenj. A kdyby tjm se ohražowal, že dosti s lidem howořiti umj, špatná ohrada. Nebudeť mu wždycky mluwiti prostě, a gen o katechismu. A budiž, wždyť i naše prostá mluwa swého zwláštnjho půwodnjho ducha má, a kdo tjm přjmým duchem k národu nemluwj, toho gazyk wždy bude gaksi přjkrý, newhodný, a nerad se poslauchá.

Na kazatelně wšak giž wytřeněgšjho i wznešeněgšjho gazyka se požaduge, a wšeliké rozmanitosti řečnické šetřiti den ode dne wjce gest třeba, an wšecko k wyššjmu stupni wzdělanosti se powynášj. Gsa na kazatelně, giž máš swětlými, lidu powědomými slowy poučowati; giž předsudky škodliwé a powěru porážeti; giž pro twé wyřknutj z rozumu, z děginy, z přjrody důwody uwáděti; giž wšemi řečnickými pohnutkami wystaupiti, aby i srdce tam naklonil, kde rozum ge mjti žádá; giž potěchu ze srdce swého w srdce posluchačů nenuceně gakoby přeljwati. Negednau horliwost okamžitá nutj, aby gako praudem plynula řeč twá. Hle, gaké bohatosti, gaké rozmanitosti, gaké obratnosti gazyka tobě zapotřebj! Toť poznáwáš, žeby přjliš pozdě bylo, kdyby to teprwa před kázanjm ze slownjku a ze wšech kautů shledáwati chtěl. Gaké to bjdné hudlařenj, když se kázanj gako nádennickau pracj dohromady stlauká, když mnohému swé duchownj přednášenj českým gazykem napsati ne-

možno, aby dřjwe německy nemyslil, aby na gednom koleně grammatiku a na druhém slownjk nedržel, aby následowně mjsto řečnických figur germanismy a barbarismy swau slawnau řeč newyšperkowal. A při tom gaké hmožděnj a pocenj, chce-li gen trochu něco snesitelného stlauci bez plagiatu. Gak se potom s chutj má pracowati? Nenj diwu, že řečnjk ten giž teyden před kázanjm kazatelny gako mučjrny se bogj. A kde se má wzjti libá nenucenost, srdečnost, horliwost a žádaný aučinek z přednášenj? Když to přednášj, s gakým nepřirozeným hlasu měněnjm, s gakau widitelnau báznj; s gakým auzkostným lapánjm každého toho nuzně wyhledaného slowa gako tonaucj bjdák se chytá, a kdyby mu některé wypadlo, běda — giné na snadu nemá — tu s gednjm nešťastným slowem wypadne buď celá řeč, anebo pan hlasatel dostawuge až do Amen wěž babylonskau, poslauchače mjsto ohně poljwá mrazem, a pohne ge — leda z kostela.

Litowalbych tě, a stydělbych se za tebe, milý bratře, kdyby w tomto wznešeném a neypěkněgšjm auřadu našeho stawu tak prtačiti měl. Tuiby owšem nesměl se nad tjm horšiti, wida, gak při pjsni: „Otče náš milý pane“ před twýma očima wzdělaněgšj poslauchačů částka z kostela se ubjrá, a ostatnj gen tak leda že postogj, aby mohli hospodářům řjci, že *slyšeli* kázanj. Arci mnohý tu se umýwá kalnau wodau, a řekne: lidu sprostému, z gakowéhož na wětšjm djle gest

mé auditorium, wzdělaněgi mluwiti nelze. Ano, kdo neumj, tomuť nelze. Zde žádaná wzdělanost geště nenj přepiatost. Měloby se powážiti, že giž i w Cechách se rozednjwá; giž našim wesničanům ani duchownj pokrm nechutná, gestli se gim na dřewěné a nečisté mjse podáwá. Wždyť negen w městech a městečkách, i po wesnicjch teď wjce než Rybrcol a Meluzjna se čjtá, a mnohý, gegžby dle haleny za sprostáka powažowal, sprosté twé řeči k těm přirownáwá, které doma čjtáwá, anebo ginde poslaucháwá; i byť newěděl dle prawidel sudebnjch, gak to wygádřiti w čem chybugeš, geho zdrawý rozum a gádrný gemu přirozený gazyk dobře mu powj, čeho twé pšenici se nedostáwá. — Zpomeň si, bratře, na kazatele, kteréhož w T. nedáwno gsme poslauchali, gak *marnému* nadáwal *rozmanitých*, u něhož *marnotratnost a prostopášnost, skraušenost a pobožnost, oplzlost a nestřjdmost, smyslnost a pozornost, roztržitost a rozptýlenost* a m. g. gsau synonyma. I proti neyprwněgšjm české mluwnice prawidlům se prohřešowal až uši nás bolely. Geliž pak se co diwiti, že w čas kázanj mnoho lidu před kostelem stálo, a druzj z kázanj gdauce stěžowali sobě, škoda, prý, že mu wšecko dobře rozuměti nemůžeme. Proto takowý hlasatel třeba neypěknégšj, ale špatně wygádřenau a přednešenau prawdau tolik prospjwá, co onen německý lékař, genž chura-

wému Čechowi radil mjsto pařeniny bylinowé — pařeninu zelnau.

Gakožto učiteli náboženstwj bude tobě také swěřena škola; k dobrému auřadu tohoto zastáwánj, tak gako kazatelowi, gazyka českého třeba newyhnutelně. Byiby to hlawnj škola byla na osadě české, w kteréby se, bohužel, i náboženstwj německy mělo přednášeti — přece, mage swědomj a znage swatau powinnost swau, přičinjš se, aby české djtky neydřjwé dobře we swém gazyku tomu rozuměli, co ubožátka gako papauškowé odřjkáwati magj; ginakby nesel semeno slowa božjho na dobrau půdu, ale na skálu. Wjm to dle sebe, žebych w prwnjch základnjch školách na gymnasium špatně byl rozuměl, co gest náboženstwj, kdyby nám p. Katecheta na německá slowa české wýznamy nebyl diktowal.

Ty wšak práwem se těšjš na školu národnj. W tomto auřadu nebudeš na wlas powinnosti swé dle toho odměřowati, co gen předepsáno. Gáť znám twé srdce a twé smeyšlenj, že cokoliw dobrého činiti můžeš bližnjmu a we škole djtětí tobě swěřenému, za swau powinnost uznáwáš. Nebudeš tedy přestáwati na tom, aby gen katechismus wyswětlil a djtkám leda do paměti wnutil. Ale wšak giž při wyswětlowánj slow mnohých co činiti, aby čistau, určitau a swětlau řečj mluwil, by takowými nemotornými synonymi, gako onen kazatel, neprohazowal, a wýkladu swému mjsto swětla tmy nepřidáwal a na pjsku

nestawěl. Horliwý katecheta neb duchownj, gakožto učitel náboženstwj, nebude toliko wyprawowati, w kolika dnech a gak Bůh swět stwořil, anebo nepřestane na tom, když wšeobecně wěcj několik wyčte, a doložj: „Wšecko to dohromady, milé djtky, gmenugeme *swět*.“ On swým učencům, podlé gegich schopnosti, dá nahljdnauti w samo tworstwo, w powrchnost i wnitřnost země, w řjši žiwočichů, rostlin, preyštěnin, kowů; pozorny ge učinj na užitek a na nesčjslná dobra, která pro člowěka z nich gdau; gakých zwjřat a plodin, w kterých zemjch, a gacj lidé, a k čemu gich užjwagj. I kam autlý učenců rozum dostačj, powznese geg do wýsosti, k blahoděgnému, oživugjcjmu slunci, k hwězdám a t. d. A gaké přjrodoskum teprw wýtečnosti a rozmanitosti před námi rozwinuge! Z takowéhoto wyučowánj teprw poznagj swět a přjrodu krásnau; tu teprw obdiwowati budau wšemohaucjho, neydobrotiwěgšjho, neymaudřegšjho, wšude aučinkugjcjho stwořitele a zachowatele. — Tak u př. k zamezenj a odstraněnj záhubných powěr a bludů nebude dosti, genom prwnj přikázanj z desatera se žáky progjti: zde k tomu whodné ponaučenj z upotřebené populárnj fyziky musj se přidružiti, má-li to státi na základu, co p. katecheta prawj. Kdoby w takowýchto přjpadnostech se domnjwal, že dokonalé známosti gazyka českého, w němž to má přednášeno bý-

ti, zapotřebj nenj, tenť se domnjwá, že maljř bez barew může malowati.

Že pak takowéto wyučowánj w našich školách národnjch nenj w powětřj, genom ti gmenugi, co mi dotud powědomo, školu Worlickau, Hlawateckau, Postupickau, Kardašowo-Řečickau, kde to w skutku shledáno, wše z přičiněnj gegich přjtomných p. p. katechetů, a wjm, že w giných kragjch wjce takowých škol se nalézá. I můžeť se také na wesnické škole mnoho aučinkowati; neboť wšemu se žákowé učj w řeči materské, tedy mnoho času, mnoho lehkosti zjskáno, ani tolikerými předměty přemoženi negsau, gako na školách normálnjch. Ano geště wjce možno, gestli mimo škole předepsané hodiny některá se přidati chce: a kdožby to z mladých duchownjch rád neučinil, zná-li swé powolánj? Pamatuješ se, gak gsme před několika lety we wesnici Plané přjtomni byli školnj zkaušce, a žákowé mimo wše, co se dle zákonu požadowati mohlo, geště pole a lesy wyměřowati uměli, také w neyhlawněgšjch české mluwnice prawidlech a w potřebných pjsemnostech wycwičeni byli? Také gsem nedáwno gednu wenkowskau školu, a genom tak nazwanau filialnj, nawštiwil, kde krom učenj předepsaného i w zeměpisu a statistice králowstwj českého wýborně dospělegšj žákowé byli wycwičeni, žeby se mnohý na hlawnj škole wyučený w tom nesměl s nimi o záwod pustiti; a i sedlské děwčata wěděly dobře, kde se w Čechách dařj hogný a pě-

kný len; kde dělagj wýborné plátna; kde pentle, kragky, šátky a neylepšj kartauny; kde gehly a špendljky, kde pěkné a dobré nádobj a t. d. i na mapě (zřetelně od p. katechety pro tu školu napsané) každé to mjsto ukázati uměly. Toi gsem se podiwil a potěšil. Poněwádž se mi wšak zdálo přičiněnj toto zbytečné, zeptal gsem se duchownjho, z gakéhoby ohledu sedlským dětem zeměpis český přednášel? Nu kdo wj, prawil mi, nebude-li z některého toho chlapce nebo z děwčete sedlského něco panského, a usmjwage se řekl dále: někteřj z mých žáků budau dědiny swé wlasti wzděláwati worbau nebo štěpowánjm stromů, aby tedy k swému potěšenj seznali powšechnau té wlasti aurodnost a šťastné pod nebem položenj, kde rolnictwj a štěparstwj a gakým způsobem giž znamenité pokroky učinilo. Někteřj budau za wlast bogowati, aby tedy k roznjcenj udatnosti wěděli, co zastáwagj a zač krew swau wylé-wagj. Někteřj budau se řemeslům učiti, anebo wšeligaký obchod powedau, aby tedy peněz do ciziny za takowé wěci newydáwali, kterých gim w hognosti wlast gegich podáwá; zwláště pak aby tak nazwanj naši wandrownj, kteřj někdy z mé školy wygdau, nemyslili, že gen w cizině wšelikým řemeslům se naučiti lze, odkudž tak často i špatné wyučenj i špatné mrawy domů přinášjwagj, o swé wlasti nic newědauce, gi tupj a zahanbugj mezi cizjmy národy. Tomu gá chci přede-

gjti mimo podánj giného mnohého prospěchu, který zeměpis mládeži přinášj. Ano také neyraděgi se tomu djtky učj, co pomocj mapy se gim smyslně představuge. Wšickni wůbec k tomu schopni magj wlast swau znáti, ctjti, milowati, a wšemožně každý dle stawu swého o gegj zwelebenj se přičiniti. — Tak mluwil ten duchownj. Zaliby se mnau toho muže neljbal?

W některé wenkowské škole, kde pohodlná k tomu poloha, a kde widj se zwláštnj toho potřebnost, také w štěpařstwj, sázenj, hljdánj a zwelebowánj owocných stromů se žákowé cwičj. W giné zase, zwláště na opakugjcjch nedělnjch hodinách, mládež mimo náboženstwj a ostatnj cwičenj učj se lehkým, krátkým náwodem populárnj dietetice, wše přičiněnjm duchownjho, ani se cos takowého dotud z mnohých přjčin od obyčegných učitelů školnjch požadowati nemůže. Widjš, gak mnoho se činiti může, když gest horliwá dobrá wůle a wycwičenost w gazyku materském, což newyhnutelno. Takowého duchownjho zagisté djtky i rodičowé, celá osada miluge; ten má wšech důwěrnost; takowého muže slowa, rady a napomjnánj u lidu něco platj, a rády se poslauchagj; ten gest prawý duchownj otec osadnjků swých, ten lehce a šťastně ge wede k blahému časnému i wěčnému žiwotu, i sám sebe k neyšťastněgšj we swém stawu spokogenosti.

Prawda gest owšem, žeť počet škol takto zřjzených dosawad welmi gest skrowný proti počtu

českých katechetů. Wšak naděge sladká kwete, až, mimo giné usnadněnj, prawá láska k wlasti, aučinná láska k gazyku národnjmu, bez něhož nelze ani na cos takowého pomysliti, láska k powinnostem tak pěkným a na wše strany prospěšným, až láska ta swatá wjce srdcj zahřege, naděge kwete, že wjce a šťastněgi bude aučinkowáno w našj milé wlasti. —

Mimo kázanj a školnj wyučowánj, a katechisowánj po wesnicjch, o čemž nenj giž třeba listu mého prodlužowati, také při mnoha giných přjležitostech cwičeného gazyka českého tobě bude potřebj; gako při nawštěwowánj nemocných, we zpowědi, a w giných ne wždy předzwjdaných přjpadnostech. Na kázanj a na školnj wyučowánj můžeš se geště w prawý čas připrawiti přemeyšlenjm a oprawowánjm: ale w dotčených nepředzwjdaných přjpadnostech, kde kolikráte okamžitého horlenj nebo těšenj nebo přeswědčowánj gesti třeba, tu giž srdce hned musjš mjti na gazyku. Špatněby wěru pohnul, kdyby svada w krku ti wězela a po slowjčku gako zmatená přjze wen se saukala, a gen tak na zdařbůh cokoliw a komukoliw prohodila. —

Hle, gaký to bude pro tebe zisk, gaká odměnná radost za wšecko twé snaženj, když tobě w čas potřeby samowolně slowa na gazyk poplynau. Abys wšak s mluwau tak daleko dospěl, gako widjš, že toho potřeba, musjš českau, zwláště

nowěgšj literaturu za wůdkyni a učitelkyni wzjti. Ta nesmj tobě býti gako nowý swět nepowědoma, neboť gazyka bez užitj literatury dosjci nelze. I kterak by se w gazyku dokonale wycwičil, kdyby zdařených literatury plodůw bedliwě nečjtal a we swau wlastnost neobracel? Gá sice o žádném newjm, kdoby se pauze z grammatiky a z wokabuláře něgaké řeči byl naučil.

Objránj se tedy literujmi gazyka našeho památkami potřebné co do řeči; ale i potřebné co do wěci. Chceš-li totiž gakožto učitel náboženstwj a dozorce školy we wyučowánj tak pokračowati, a tak prospěšen býti, gak gsem to zde podotknul, a gak od tebe očekáwám: což ti tu bude třeba zásoby w látkách k tomu potřebných! A kde gich shledáš, nepoužigeš-li k tomu přispjwagjcjch wlastenských spisowatelů? I byťby sám z ginogazyčných pramenů wážiti uměl a chtěl, brzy by tě při mnohých giných pracech twého powolánj trpěliwost a dobrá wůle přešla, ano škoda byloby času, gegžby ke wšemu teprw sám nakládati chtěl, každau ginau sobě giž podanau pomocj zhrdage; lečby sám obecenstwu něco lepšjho podati chtěl; a wšak giž i k tomu znáti musjš, co před tebau bylo wzděláno, a čeho geště se nedostáwá.

Pak ohledem na školu powaž, stáloli-by šestileté chozenj a placenj do školy a trápenj dětj za to, kdyžby se učily čjsti gen pro školnj knjžku a pro kalendář. Žáci tedy rozumně nawáde-

ti se magj k giným také knihám. Řekneš-li dětem: Kdo se neydřjwé čjsti naučj, a při tom, gak na hodného žáka slušj, doma i we škole dobře se zachowá, ten mimo pěkné čtenj, které za odměnu dostane, i giné knihy, genž geg zagisté těšiti budau, ode mne k libému domácjmu čtenj požádati smj; rád mu gich zapůgčjm. Tu teprw se wzbuzuge dychtiwost a wynasnaženj o záwod. — Nechceš-li ale slauti darmotlachem, neyprwé musjš takowé knihy znáti, kteréby práwě rozum a srdce twé mládeže wzděláwaly, kteréby někdy i odrostlým užitek přinášely. Ano, ty musjš co možná neywywoleněgšjmi knihami zaopatřen býti, nebo aspoň knihownu školnj gimi zásobiti. A k tomu, gakaukoliw knihu někomu k čtenj podáwage, wždycky doložiti máš: Gestli-by w této knjžce buď některým slowům nebo čemukoli nerozuměl, přigď, zeptey se, gá ti to powjm. Kohožby se také giného neumělj tázati měli gistěgi a důwěrněgi, než swého duchownjho učitele? Wždyť on dwanácte škol studowal. Pročež hleď, aby dřjwe sám gistě wěděl, co giným powědjti chceš. — Ze wšech školáků twých přece několik gich wždy bude, kteřj dáwno giž ze školy wystaupiwše po wykonané hmotné práci, zwláště na dlauhé wečery anebo we swátek, rádi doma posedj a w některé milé knize čjtati budau. Z ohledu tohoto přálbych, aby gsi žákům ze školy wystupugjcjm diktowal anebo k opsánj domácjmu po-

dal gmenowité zaznamenánj wýborných mrawných a rozumně zabawugjcjch kněh, aby napřed giž poznáwali, kteráby kniha pro gegich užitek za čtenj stála, a po takowé aby se pjdili, když chuti a času k čtenj mjti budau. Nenj-li možná podělenjm nebo ukázkau, aspoň tedy zaznamenánjm o neylepšjch modlicjch knihách, gak pro mužské tak pro ženské osoby, hleď swým dospělým žákům powědjti, aby někdy, gakož býwá o pautjch anebo o trhu, za ledacos peněz newyhazowali. Přjležitě sem tam s swými osadnjky promluwjš, gaké čtenj neyraděgi čjtagj, gaké doma nebo w obci magj; zde často něco, coby zgewně špatné bylo, anebo co pro ně se nehodj, rozumným předloženjm a ponaučenjm odstranjš, a něco lepšjho gim poradjš. Wjš dobře, gak prostěgšj lid na to wjru klade, co tištěno na papjru, a gaké z toho škody pogjti mohau, když do rukau neprawých mnohá kniha zablaudj, byť w sobě a pro ty, kterým gest psána, třebas wýborná byla. —

Náš lid gest welmi zpěwu milowný. Chtjti, aby pro některé necudné a pohoršliwé pjsničky docela žádné swětské pjsně nezpjwal, byloby ukrutenstwj. Ale snažiti se, aby mu lepěgšjch pjsnj pochwáleno, ano přjležitě w známost uwedeno bylo, toť ani kněze nehodno nenj. Zwlášť pak welkau budeš mjti zásluhu o weřegnj pobožnost, když se přičinjš, aby w kostele twém co možná pěkné a tak wznešeného cjle, totiž ctnosti a náboženstwj, hodné pjsně zpjwány byly. I ku zpěwu školnjmu, ku zpěwu domácjmu pobožnému welmi potřeba dohljdnauti a geg zdokonaliti.

Geliž pak tedy zapotřebj, znáti se w české literatuře, chce-li duchownj těmto powinnostem, o kterých tobě pjši, zadost učiniti? Odpowěď lehká. Poněwádž ale takowéto přičiněnj nedá ležeti nebo při džb . . . seděti na pohowce, nepřege

gjti po giných milých zábawách — z toho lehce uhodneš to tagemstwj, proč někteřj (snad ne mnozj —) raděgi černidlem se oblugj, stěžugj sobě na zlé časy, na chudobu české literatury, žehřj na swau řeč a na spisowatele od nás ctěné, ano i potupně o wědách mluwj — scientia non habet osorem nisi ignorantem, české knize gako čert křjži zdaleka se wyhýbagj. Těch, bratře můg, zdaleka se warug.

Co neydřjwe tobě pošli IV. ročnj běh česk. Časopisu pro katol. duchowenstwo. Mimo giné hned prwnj pogednánj we swazku třetjm wýborně se ti ljbiti bude, totiž: „*Proč a gakby se měla láska ke čtenj a samočinnému studowánj u mladého duchowenstwa zbuditi a zachowati?*“ od Fr. Bogenického. Cos mi oznámil, že někteřj mezi wámi s tjmto časopisem dokonale spokogeni negsau, daufám, žeť to nebude na ugmu wěci dobré. Gakožto lidské djlo nemůžeť býti dokonalý. Ale některým pánům w této wěci těžko whod učiniti, byłby byl sebe dokonalegšj. Ten chce mjti wjce praktického, tam ten wjce wědeckého; giný žádá wjce poesij, giný docela o žádné nestogj; geden chce malowané, druhý reysowané. A kdo posuzuge cenu toho časopisu dle gedné částky, nebo třeba dle gednoho ročnjho běhu, ten s měrau nesprawedliwau zacházj. Pak na gednotliwé chuti nesmj se zde ohled bráti, než na potřebu wšeobecnau. Maudrý maudře powažuge, a pomyslj sobě: Které pogednánj pro mne gest zbytečné, pro giného gest wýtečné. — Pročež mnozj dobře s tjm Časop. gsau spokogeni. S bohem! bratřjčku milý. Duch swatý tě oswěcug a posilňug we wšem dobrém.

II. OZNAMOWATEL.

a) Literatura.

1. Modlicj kniha pro katolické křesťany od Jana Aloysia Šneidra, apoštolského Vikáře a býwalého zpowědlnjka Geho Gasnosti Krále Saského, biskupa Argoského, kanownjka Krakowského i Poznaňského. Přeložil z německé W. Gothard Holubář, kněz kanownického řádu Premonstrátského a kazatel při chrámu Páně na Strahowě. W Praze nákladem Konrada Senfta a syna w Jezowitské ulici N. 184. 8. Str. VIII, 344.

Modlicj knjžka nebožtjka biskupa a apoštolského vikária Aloysia Schneidera, muže welmi učeného, prozřetedlného, ctného a pro překrásné wlastnosti swé i protestantům Saským milého, náležj k neylepšjm wzdělawatedlným knihám katolickým wěku našeho, pročež gde welmi na odbyt, a wšude gi tisknau, a na swětlo wydáwagj. Welebný P. Gothard Holubář zwláštnj tedy hoden gest pochwaly, že wýbornau knjžku onu w milý český náš gazyk wtipně a uměle přewedl, a množstwj obljbených pjsnj českých, u př. Minula nočnj hodina; Narodil se Kristus Pán, weselme se; Giž gsem

dost pracowal — s některými žalmy Streycowými připogil. Čeština pana překladatele gest prawidelná, čistá, nenucená a zřetedlná, tak že každý i wzdělaněgšj Čech bez pohoršenj gj k pobožným wýlewům srdce swého užjwati může. „Před trůnem twým na kolena padám, Pane a Spasiteli můg! pln srdečné wděčnosti k tobě, pln radostného přeswědčenj o přjtomnosti twé, gakož i opogen žádostj swatau, bych na wěky spogen zůstal s tebau. Tyť sám, genžs někdy na zemi chodil, bjdným pomáhal, blandjcj na prawau cestu přiwáděl, hřjšnjky obracel, wěřjcj w dobrém sjlil, a učedlnjky k rozhlašowánj učenj swého do wšech končin swěta posjláwal, až posawád, ačkoli newiditedlný, geště přebýwáš mezi námi.“ Str. 163. Tjm řeči způsobem celá ta pěkná modlicj knjžka gest přistrogena, a gistotně každému i pro čistý papjr, přjgemný tisk a připogených pět přerozkošných obrázků, — gmenowitě matky Marie s djtětem, spasitele swěta, poslednj wečeře, obětowánj a zwěstowánj panny Marie — welice se ljbiti musj. Toto přeloženj oznámené knihy bezpochyby prwnj gest práce ctěného pana wlastence našeho, a poněwádž giž ta dobře se powedla, nadjti se můžeme, že horliwým bude wzdělawatelem literatury české, že nepřestane čjtati starobylých spisů Českých, a že časem swým i půwodnjm něgakým plodem wlastenské literatuře přispěge.

---

2. Uwedenj k wnitřnj modlitbě, poukázané w mnohých modlitbách, dle potřeby katolických křesťanů od Benedikta J. N. Pfeiffra, opata kanownického řádu Premonstrátského králow. kláštera Strahowského w Praze. Přeložil z německého Gothard W. Holubář, kněz téhož řádu, a kazatel w chrámu Páně na Strahowě. W Praze 1833. W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, u Josefy Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wáclawa Špinky. 18. Str. VIII. 356. za 24 kr. stř.

Skrownátě to knjžka modlicj, ale plna gádra, plna zbožné srdečnosti, plna rozkošné pastwy duchownj. Práwě má na čele nápis: Uwedenj k wnitřnj modlitbě. Nebo tak gest probuditedlna, a tak duši zagjmá a rozněcuge, že kdož se z nj začal modliti, giž pak z wlastnj mysli swé modliti se začjná. Co gi pak zwláště nám Čechům dwognásob milau činj, gestiť to, že skladatel gegj u welikém cjrkewnjm důstogenstwj stogj, a pracj swau přjklad nepokryté pobožnosti nám wystawil. Překladatel těch modliteb cjtil wýbornost a cenu gegich, a protož k zčeštěnj gich obzwláštnj pilnost přiložil, a w skutku ge tak zčeštil, že geho práce každého znatele gazyka českého cele spokogiti musj. I nakladatel, pan Špinka, o čisté wydánj se postaral, a protož tato knjžka w každém ohledu wysoce buď slawena.

---

3. Erinnerungen an Wilhelm Mercy von Rudolph Eyth, Pfarrer in Dormettingen im Königreiche Würtemberg. Rotweil in der Herderschen Buchhandlung. 1829. 8. Str. IV. 172.

Spis tento, nad něgž nám giž dlauho žádný wýborněgšj plod katolických spisowatelů do rukau nepři-

šel, s welikým potěšenjm w známost uwádjme, nic nepochybugjce, že kdo si ho zgedná, přerozkošné pastwy ducha w něm nalezne, a peněz, na něg naložených, nikoli litowati nebude. Wilhelm Mercy bez odporu k neyznamenitěgšjm učeným cjrkwe našj náležj, gakož pak pro mnohostrannau wzdělanost swau až do léta 1825., w kterémžto umřel, wůbec byl ctěn a slawen. Muž tento netoliko wýtečného byl wtipu a domyslu, nýbrž i přebedliwým čjtatelem dobrých kněh, mezi kterýmiž zwláště ästhetické milowal. Při tom pak byl i muž welmi ušlechtilé powahy, a přeljbezných mrawů. Wůbec-li gest rozkošno, čjsti, gak welicj mužowé o wšelikých wěcech smeyšleli, a gakých byli mrawů a obyčegů, čjm se objrali, a gacj byli w auřadech swých: tedy popsánj žiwota gegich tjm poučněgšj gest a wábněgšj, čjm ostrowtipněgšj byl ten, kterýž popsánj ono wzal před sebe. Gižť pak Rudolf Eyth bez pochyby k neywzdělaněgšjm katoljkům wěku našeho patřj, a wýborno, zlato gest wše, což až posawád wyšlo z péra geho. „Zerstreute Blätter von einem katholischen Geistlichen, Erster Band, Stuttgart und Tübingen in der Cotta'schen Buchhandlung 1826“ klasickýť gsau ducha plod, ten ale máme od něho. Ten tedy ostromyslný, cwičný spisowatel neyznamenitěgšj wěci o Wilémowi Mercy, w swrchu poznamenaném spisu předkládá tak, že ho gistě žádný bez welikého potěšenj a užitku čjsti nebude. Newyprawugeť toliko, gaký byl Mercy, a co konal w žiwobytj swém, nýbrž kde se koli k tomu přjčina podáwá, tu obecná poznamenánj klade, a od strany 89. až do stránky 117. některá mjsta z dennjka (Tagebuch) a z listů nebožtjka Mercy přiwozuge. „Wider Reinhards Predigten liesse sich Manches einwenden: Allzugehäufte Materie auf einmahl, Wiederhohlung des Nämlichen, ein gar zu geregeltes Wesen, und eine erzwungene An-

wendung des Textes. Doch bleibt sein Predigercharakter immer merkwürdig. — Was überhaupt einen guten Pfarrer macht, ist kurz gesagt: Ungeheuchelte Frömmigkeit, hinlängliche Wissenschaft und ein gut bestelltes Hauswesen. Dürftigkeit hindert die Wirksamkeit des Amtes. — Nur keinen Plan in der Erziehung, nur nichts Projektenmässiges. Man hat aus der Erziehung eine Kunst gemacht, mich dünkt aber, sie ist Natur."

Wlastnosti Wiljma Mercy wýborný náš autor wůbec tjmto obrazem nám stawj před oči: „Mercy byl muž, kterýž nebyl w stawu, někomu pochlebowati a lahoditi, předce ale welmi přjgemně a rozkošně s giným obcowal; oddán byl přjsné ctnosti, nikoli ale nezamjtal lidských radostj; byl bohabogným a křesťanem celau dušj, ale při tom byl předce snášeliwým, w poctiwosti mage šlechetnost giných, i když byli w omylu, a nesmysli-li gako on; byl oswjceného rozumu, ne wšak newěřjcj; swobodenstwj milowal, nikoli ale bez rozwahy a zpauhé wášně proti každému ustanowenj nebogowal; stálým byl odpornjkem wšech užjwánj mrawům škodjcjch, při tom wšak pilné měl zřenj na tradicj a zkušenost, a pln byl čisté, horliwé lásky k cjrkwi swé; měl pewnau, ustanowenau mysl, nebyl ale twrdočelným, a poblaudil-li w něčem, rád wyznal omýlenj swé; přjmý byl a odewřeny, a wšak zdánj i úmyslů swých nikdý na odiw nestawil; opatrně si počjnal, by koho neurazil, nikoli ale nebyl z počtu uhlazených opatrnjčků, gichžto plášť se každému wětru podáwá, a aby se zachowali powýšeným a mocným, chwálj i to neyhoršj; neukogitedlně twrdým byl k zatwrdilé zlosti, přeochotně ale odpauštěl, wida žel a ljtost pro chyby učiněné; žiwé city často pohybowaly dušj geho, ale nikdý gj nepřemohly; smrt měl ustawičně před očima, proto ale předce wždy byl gasné, weselé mysli; mage přjčinu, hněwal

so na lidi, nikdý se ale nemstil, a o křiwdách, na kteréž nebylo možná zapomenauti, alespoň nemluwil; druhdy byl těžkomyslnostj pokaušjn, ale tudjž zase plu lásky a přjzniwosti; hoden byl milowánj wýtečnými dary ducha a neposkwrněnými mrawy; bylť welebným i při chybách a obzwláštnostech swých. Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est, qui minimis urgetur."

---

4. Sensa sanctorum Ecclesiae Doctorum ac Patrum circa usum matrimonii. Viennæ 1832. Typis Josephi Sollinger. 8. Str. X. 234.

Katolická cjrkew slowe latinská, a zřegmoť gest, žo latina gest řeč, kterauž cjrkew katolická mluwj, a k swázánj wšech swých audů w rozkošnau gednotu newyhnutedlně potřebuge. Tratj se nicmeně známost latiny mezi katoljky, abrž i učenj latině psáti přestali. Tau přjčinau každá latinská kniha, na swětlo wyšlá, hned na se obracj zřenj naše. Co se tkne knihy, wýše poznamenané, skladatel gegj se negmenowal, ač nepochybně nenj laikem, ženatým a w manželských wěcech prošlým, nýbrž knězem něgakým a sic učeným theologem. Diwjm se pak, že práwě o užjwánj manželstwj psáti sobě obljbil. Neb o této materii, kteráž sama o sobě kluzká gest, snad toliko gen ženatý muž dokonale psáti může. Což hned na prwnj pohled každý za prawdu poznati může, we dwau gest zawřjno stránkách: Užjweyte manželstwj tak, aby se množilo pokolenj lidské, aby ale při tom těla waše neslábla a nechřadla, a geden přjlišnau zdrželiwostj anebo přjlišným tělesenstwjm druhého netrápil. Ostatnj wšecko přirozenj buď ostaweno. Neb i zkušenjm gest wědomo, že manželé, přirozenjm gsauce wedeni,

beze wšeho giného wyučowánj, wýborně tomu rozumj, coby gim dowoleno neb zahágeno bylo. Morál nemůže wšecko na wlas ustanowiti, a by i mohla, nesmj, nechce-li býti zpozdilau a nemrawnau. Ledacos musj ostawiti mrawnému gednoho každého citu. Kdyby se manželům wšecko, coby gim náleželo, až do neymenšjho mělo wyměřowati, swědomj negednoho z nich by se uwozowalo w tesknost, a cesta gich by gako gehlami byla postlána.

O práci latinského autora našeho a nahrnutých od něho mjstách swatých otců a slowútných učitelů newidjt mi se obšjrného wynášeti saudu. Zdáť mi se na tom býti dosti, w krátkých-li slowjch oznámjm hlawnj wěci, o kterýchž we třech kapitolách až do strany 160., a pak w rozmlauwánj děkana s farářem od strany 166. až do konce gedná. W prwnj kapitole dj, že rozkoš tělesná sama o sobě wždy gest hřjšná a nedowolená, a kdo pro ni toliko manželstwj požjwá, že hřjchu se dopauštj. Z této kapitoly tato mjsta zde přiwozugi: „Patres usum matrimonii ad sedandam, ne ad graviora delabatur, incontinentiam propriam, libidini adscribunt. pag. 16. Apostolus, quodammodo invitus et nolens concedit Corinthiis usum matrimonii ob incontinentiam eorum. pag 44. Libido, qua talis, etiam in usu matrimonii credenda est culpabilis. pag. 64.“

W druhé kapitole mluwj o skutcjch, kteřjžby manželům dowoleni byli, anebo wždy za hřjch pokládati se měli. Tu pak hned z počátku opět předkládá, že w manželstwj nemá žádná rozkoš tělesná hledána býti.“ „Quotiescumque et quandocunque sibi copulantur conjuges eo potissimum fine, ut voluptate fruantur sensuali, (hæc enim est libido) peccant.“ pag. 70. Ostatnj wěci w této kapitole obsaženy gsau tyto: „Frequentior usus matrimonii in remedium incontinentiae propriæ ple-

rumque est suspectus libidinis. pag. 84. Cum copula carnalis, ob adjunctam sibi inseparabiliter ex peccato originali morbidam voluptatem in se mala sit ac inhonesta: et in conjugibus esse malam et inhonestam nemo inficiabitur, nisi ab inhonestate sua excusetur ex bono aliquo matrimonii. pag. 89. Multum conjugum amor, si eidem alendo copula carnalis sit necessaria, non potest non esse inhonestus. pag. 90. Petitio debiti, ex nimia in voluptatem carnalem tendentia frequentior, ab altero conjugum est avertenda, in quantum hoc fieri potest modo rationabili. pag. 97. Si uxore resistente ac debitum denegante peccatum re ipsa averteretur, utique et ratio et sincerus in maritum amor eidem consentire prohiberet; ast si ex denegatione debiti etiam majora timeantur mala, fornicationem dico, bella domestica, scandala et forte alia fornicatione vix minora, quae copulae libidinosae culpam transcendant: id non est contrarium rationi. pag. 105. Copula contra naturam semper est execrabilis. pag. 110. A conceptione prolis usque ad ablactationem ejus abstinendum est a copula. Minus tamen est uxori, etsi gravidae aut lactanti, copulari, quam fornicari. pag. 114. Copula cum uxore menstruata ad minimum indecentissima est, quare ceteris paribus culpabilior. pag. 118. Copula cum uxore, certo sterili, nonnisi in remedium incontinentiæ, ergo nonnisi qua malum minus ad avertenda mala majora licita esse potest. pag. 123. Commixtio carnalis conjugum, qui deficientibus jam pro senectute viribus ad procreandam prolem sint inhabiles, majorem præ se ferre videtur libidinis notam, quare et majoris esse turpitudinis. pag. 124. Non utendum matrimonio ad vitandam solummodo pollutionem nocturnam, pag. 127. aut sedandos concupiscentiae motus. pag. 128. Usus matrimonii diebus jejuniorum, festis et S. Com-

munionis in petente vix unquam prorsus inculpabilis, et semper alioquin culpabili culpabilior. pag. 131. Oscula, amplexus, tactus et alia impudica, si fiant vel citra periculum pollutionis praeter ordinem ad copulam, aut ipsam copulam, sed nonnisi captandæ majoris voluptatis gratia, ergo ex mero delectationis venereæ appetitu praecedant aut comitentur, semper mala sint necesse est. pag. 137. Cogitationes impudicæ illicitæ sunt conjugibus, non minus ac verba inhonesta. pag. 141."

W třetj kapitole se wykládá powaha břjchu, geho těžkost a lehkost, a že i neylehčj hřjchowé sami o sobě hrozné gsau zlé, pročež gich každý wšj mocj utjkati gest dlužen. Wše to se pak wztahuge na užjwánj manželstwj. W dialogu konečně farář proti přednešenému o manželstwj učenj ledacos namjtá, děkan ale čili biskupský vikarius na to duchem a smyslem autora našeho odpowjdá.

---

5. Faedon, aneb Sokratesowo poslednj rozmlauwánj o nesmrtedlnosti duše, s připogeným žiwotem téhož mudrce; dle Mendelssohna přeložil Josef Černý, cjrkewnj kněz. W Praze 1833. W knjžecj arcibiskupské tiskárně, u Josefy Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wáclawa Špinky. Wel. 12. Str. XII. 236. za 30 kr. stř.

Weleslawjna, Kocjn, Plácel, Komenský, Augusta, Kapito a podobnj gim spisowatelé češtj wždy ostanau weliká swětla wlastenské literatury našj. Nicméně se u mne snášj, že za tohoto wěku našeho negeden wlastenský spisowatel známostj českého gazyka starobylých literatorů oněch netoliko dosáhl, alebrž i nad ně se wznesl. Negeden zagisté powahy otcowského gazyka našeho tak postihl, a tak čistě, tak ozdobně česky se

psáti naučil, že psáti umj i o wěcech, o kterýchž starobylj spisowatelé češtj žádné wědomosti mjti nemohli. K těmto umělým a owšem wýtečným Čechům bez odporu patřj i welebný kněz, P. Josef Černý, upřjmý wlastenec a horliwý podpůrce tohoto theologického spisu našeho. Za zřegmý toho důwod slaužj Mendelssohnůw Fädon, čistau a práwě klasickau řečj na česko od něho wyložený. Mendelssohn, gakožto prawý mudřec a hluboký myslitel, mezi německými spisowateli weliké má slowo, k geho pak neyobljbeněgšjm spisům náležj Fädon. Mohlibychom ctěným čtenářům časopisu našeho i německého Fädona schwáliti, gelikož gedná o nesmrtedlnosti duše lidské, o wěci, k náboženskému umění přjležité. Tjm wjce wýborný spis tento nynj welebiti musjme, an se nám w přerozkošném přeloženj českém podáwá. Kdo si knihy této zgedná: dozagista wynaložených peněz litowati nebude, poněwádž w nj netoliko přemnožstwj důmyslných wěcj o budaucjm žiwotu našem nalezne, nýbrž i prawidelné češtině se přiučj, a zřetedlně pozná, že Čech o filosofických předmětech určitě, wygádřeně, obratně a gemně smysliti a psáti může tak gako Němec. K čemu bedliwý wzdělawatel literatury České, dwogj ctihodný P. Josef Černý, přeloženjm Fädona čelně gest měřil, w tomť se on sám w krásné předmluwě spisu onoho pronesl, kdežto dj: „K půwodnjmu sepsánj takowých knih, kdež se wyššj nauky a uměnj w rauchu prostém wystawugj, a přjgemnými wnadami čtenáře wábj, potřebj newšednjch schopnostj. Protož dokawáde půwodnjch pracj takowých nemáme, nebude neužitečno, z gazyků cizjch prostonárodné, wůbec schwálené spisy do češtiny přewáděti, a čtenáře takto zponenáhla k literatuře wyššj připrawowati.“ I dosáhl zagisté zaměřeného konce swého, wlastenské literatuře platně poslaužiw. Deyž milý Bůh,

aby přjkladem geho w českém duchowenstwu mnozj k podnikánj podobných pracj wzbuzeni byli. Konečně připomjnáme, že i pan Wáclaw Špinka při wydánj českého Fädona weliké sobě zjskal cti a zásluhy, postaraw se o wšecko, což od impressora a nakladatele žádati se může. Při čemž i to znamenati slušj, že kněh swých nikoli nepřeceňuge, nýbrž co neylaciněgi může, ge prodáwá, čjmž spolu dokazuge, že gest prawým wlastencem, že miluge otcowský gazyk, a k powýšenj a oslawě literatury české wedlé možnosti napomáhá.

Vincenc Zahradnjk.

---

b) Smjšeniny.

α) Zákony.

Nařjzenj gubern. 19. Čerwence 1831. č. 27,447. Oznám. konsist. 11. Srpna 1831 č. 4961. Wysokým dekretem dwornj kanceláře ode dne 27. Čerwna 1831. č. 41,957. za přjčinau zwláštnj události sesláno gest následugjcj neywyššj rozhodnutj,

Nalezenci mohau se buď zdarma neb z platu toliko takowým manželům k wychowánj swěřiti, kdež obogj strana katolická gest; nalezenci pak nacházegjcj se u pěstaunů, kde toliko gedna strana wjru katolickau wyznáwá, mohau gen tenkráte pod gegich opatrowánjm zůstati, když gistotně wědomo, že náležitého w náboženstwj katolickém cwičenj docházegj; načež přjsně dohledáno býti má; pakliby ale takowé djtě we wjře katolické cwičeno nebylo, má se i hned odtud wzjti, a pěstaunům katolickým odewzdati; což Geho cjs. král.

Milost duchowenstwu i wšem, kterýmž o to pečowati náležj, za powinnost ukládati ráčj.

Nařjzenj gub. 9. Zářj 1831. č. 35540. Oznám. kons. 22. Zářj 1831. č. 5924. Na mnohé kr. uherské dwornj kanceláři předložené důtazy, strany práwa k platnému manželstwj nezletilých Uhrů, prohlášeno gest 20. Kwětna 1831. následugjcj wyswětlenj uherských práw.

1. Co se katoljků dotýče, ustanoweno zákony kanonickými, že mládenci 14., děwčata pak 12. rok wěku doplniti musj, by platně w staw manželský wstaupiti mohli. Tentýž zákon platj i w Uhřjch; we zwláštnjch ale přjpadnostech gsau biskupowé zplnomocněni dowoliti, by se nezletili také geště dřjwe zasnaubiti mohli, pakli po zdrawém uwáženj wšech okolnostj rychlegšj dospěnj tělesných i duševných mohútnostj wzbledem na manželský aučel takowéto zasnaubenj dopaušti. Přitom ale gsau wšickni pastýřowé duchownj zawázáni, aby přjliš časným sňatkům takowých nezletilých, kteřjby k wedenj hospodárstwj a plněnj manželských powinnostj potřebných wlastnostj neměli, slušnými prostředky překazili.

2. K platnému zasnaubenj nezletilých Uhrů swolenj rodičů, poručnjka a slušného auřadu nenj newyhnutedlně potřebj.

3. Dle těchto článků nelze tedy pochybowati; žeby nezletilj katoličtj Uhři sami o sobě swolenj k platnému manželstwj dáti nemohli. Těchto zákonů následugj w též přjpadnosti i nesgednocenj Řekowé.

Mládenci nezletilj wyznánj augsburgského před rokem 18., děwčata před 15., nezletilj mládenci wyznánj helwetského před 18., děwčata před 14. k manželstwj připauštěti se nemagj. Nezletilým osobám obogjho ewangelického wyznánj, nedoplniwšjm 24. rok nedowoluge se bez pjsemného swolenj otcowa, dědowa, a

nenjli těchto na žiwě, bez swolenj poručnjkowa, se zasnaubiti.

Nařjzenj gub. 30. Zářj 1831. č. 39149. Oznám. kons. od 27. Řjgna 1831. č. 6500. Wysokým gub. dekretem 30. Zářj 1831. č. 39149. magj se budaucně tabule na snjženj počet mšj od stran, kteréž o takowé snjženj nadaných záwazků zakročily, wždy we třech přjpisech předložiti, aby z oněch dwau na konsistoř zaslaných přjpisů geden w registratuře konsistoriálnj, druhý pak při slušném záduši uložen býti mohl.

Nařjzenj gub. 11. Ledna 1832. č. 50066. Oznámenj kons. 9. Unora 1832. č. 693. Shledalo se, že od kurátnjho duchowenstwa mimo přjslušnau stolu za ohlášky, také geště za wyswědčenj wykonaných ohlášek zwláštnj plat se požaduge. Wybjránj takowého platu, gakožto nedowolené neywyššjm dekretem dwornj kanceláře, giž 1. Prosince 1831. č. 25675. wyšlým, se zapowjdá, a sice za tjm důwodem, že takowá wyswědčenj gen potwrzenj gsau wykonaných ohlášek, na kteréž giž bez toho taxa gest uložena; a mimo to mohau ženichowé takowé potwrzenj gediné k oddawkám potřebowati; protož takowýto plat, kdeby ho geště stáwalo, i hned přestati má.

Nařjzenj gub. 26. Ledna 1832. č. 44645. Oznám. kons. 1. Března 1832. č. 1078. Strany zasnaubenj wedlé druhé třjdy wogenských do zawolánj propuštěných osob obnowuge se nařjzenj dworské wogenské rady, dne 30. Srpna 1825. č. 2368. wyšlé: „Gedenkaždý do powolánj odpuštěný muž stogj, co se osoby geho dotýče, wždy pod práwomocnostj wogenskau, a protož potřebj má k platnému manželstwj powolenj od swého wogenského auřadu; a byť i na odpuštěnj byl, nepřestáwá proto nikoliw přináležeti duchownj jurisdikcj wogenského pa-

stýře swého tému neb oddělenj, anebo za nedůstatkem pastýře wlastnjho, polnjmu Superioratu kraginy swé.

Z tohoto poslednjho poměru wyplýwá záwěrek, že do powolánj propuštěný wogák k platnému zasnaubenj od wogenského pastýře swého se zachowáwánjm wšech zákonnjch předpisů a forem, rowně gako onen w skutečné službě stogjcj prohlášen, a gen s geho powolenjm, aneb wlastně propuštěnjm (dimissio) od wenkowského kněze oddán býti smj."

Následkem téhož magj se napotom každé, ač wně, t. g. kromě wogska wykonané oddawky do oddáwacj matriky militárního pastýře, a to sice auplně, do wšech rubrik wtěliti.

Na bedliwé zachowáwánj těchto wogenských manželstwj týkagjcjch se zákonů a předpisů má přjsně hleděno býti, zwláště pak na zachowánj oněch, kteréž cirkulářem od 30. Prosince 1818. č. 3529. oznámeni byli, a kdež se zřegmě přikazuge, by se negen wšecka powolenj k ženěnj slušnému wogenskému pastýři předložila, by on na ně propuštěnj k oddawkám napsati mohl, ale by se mu také napotom wyswědčenj o wykonaných oddawkách odewzdalo; gelikož gen tjmto způsobem docjliti se může uspokogenj strany zatagenj rozporných a snad neplatných manželstwj, gakož i bezpečné poukázánj při wyskytlých otázkách, swoboden-li či ženatý něgaký muž gest, a gaké přjpadnosti geho rodiny neb familie gsau. —

Präsidiálnj nařjzenj 17. Prosince 1831. č. 7577. Kons. oznám. 5. Ledna 1832. č. 8257. Zbožného aumyslu stawj se po silnicjch, náměstjch, cestách i po poljch kaple, křjže, a giné sochy.

Nábožný obyčeg ten gest owšem wšj wážnosti hoden, pakli se při tom wšech téhož předmětu týkagjcjch

se zákonů šetřj, a také o budaucj zachowánj památek takowých pečuge.

Zwláštnj ale zřetel zasluhuge na to býti obrácen, gakým se totiž způsobem takowé stawenj neb oprawy děgj, a možno-li tudy nábožné smeyšlenj zbuditi a rozwraucniti. Že oprawy takowé wždy duchownjm i swětským auřadům wznámost nwoditi se magj, wzbuzuge tedy wysoké c. kr. Präsidium arcibiskupskau Konsistoř, by se wšj bedliwostj o to pečowala, aby auprawa a ozdoba takowých kaplj a soch, pokud možná, co neydůkladněgi a neykrásněgi zřjzena byla, což tjm snáze způsobiti se může, an nakladatelé zagisté každé ponaučenj wděčně a ochotně přigmau. Při čemž se také od horliwé aučinnosti arcib. Konsistoře očekáwá, že wšecko, coby koli na mysl, oko a wkus nepřjgemně působiti mohlo, odstraněno a zamezeno bude. —

β) Cjrkewnj zpráwy.

Listowé pastýrštj.

(Pokracowánj.)

3. List G. M. biskupa Tarnowského.

FRANCISCUS de PAULA PIŠTĚK, Dei et Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus Tarnoviensis.

Universo Venerabili Clero dioecesano Salutem.

Adoranda superni Consilii dispositione, quæ merita mea excedit et vota, e patria Čechorum in has Lachorum partes vocatus, cum pedum diœceseos Tarnoviensis pastorale — vi nominationis Suæ Sacræ Cæsareæ Regiæ Majestatis Augustissimi Imperatoris FRANCISCI, *regnorum Galiciae et Lodomeriae Do-*

mini, die 25. Octobris anni lapsi emanatæ, nec non Confirmationis e visibilis ecclesiæ Romano-Catholicæ Capitis Sanctissimi Patris Nostri GREGORII XVI. clementia die 24. Februarii a. c. subsecutæ — apprehendo: licet Vos Fratres Venerabiles Filiique Dilectissimi! — *qui multo tempore eratis velut oves non habentes pastorem, a)* de ecclesiæ hujus Matris Vestræ tandem deposito utique diuturno imo et repetito luctu Vobis gratulemini, *indui eam vestimento laetitiae b) et ornari tanquam sponsam viro suo c)* gestientes; Ego tamen tenuitatis meæ conscius et justam expectationis Vestræ magnitudinem perpendens — non possum non fateri, me anxium et animo omnino commotum accedere ad hoc onus novum, quod mihi imponitur apud Vos.

Nam si abitum *de terra dilecta d)* et *in regionem longinquam* iter *e)* — utpote rationes homine in sortem Domini vocato quolibet, magis igitur presbytero, maxime autem episcopo indignas, etiam silentio lubens prætercam, sique ipsam diversitatem utut non idiomatis atque stirpis, attamen dialecti et gentis, nec non personarum, disciplinæ morumque novitatem parvi pendam: multa tamen eaque gravissima esse, quæ in suscipiendo aggrediendoque hocce munere me terreant, vix Vestrum inficiabitur ullus, qui perfunctorio solum reputaverit animo, quæ et quantæ sint, quæ — præter communia, Religionis *super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu aedificataef)*.e funestissima coëvorum insania redundantia discrimina — diœceseos speciales, eæque non paucæ, non faciles, mihi superandæ erunt difficultates atque moræ.

Minister religionis, *pretiosissimo Agni immaculati atque intaminati sanguine g)* fundatæ, primus in tam va-

---

a) Marc. 6, 34. *b)* Judith. 16, 9, *c)* Apoc. 21, 2. *d)* Genes. 24, 7. *e)* Luc. 19, 12. *f)* Ephes. 2, 10. *g)* 1 Petr. 1, 19.

sto territorio a mille millium et ultra hominibus inculto constituor!! — Ast recuperandæ salutis perditæ medicamen hocce, desuper allatum, solum et unicum — ad imum deprimi, ab illis ipsis, qui *jam degustaverunt donum hoc coeleste, et participes facti sunt spiritus sancti, a)* cum nausea quasi fastidiri; incredulitate — efrœnai quidvis sentiendi agendique libertati, utrique reipublicæ pariter perniciosæ, non minus ac licentiæ in quaslibet terrenas cupiditates effusæ — juncta, sub ementito illustrandi beandique humani generis nomine penitus aboleri, quis ignorat? — Et tantæ exulum, cœlestem patriam appetentium multitudini, e tanto deviationis periculo eripiendæ per fidem in Eum, *qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, b)* solusque est atque unicus, *in quo oporteat nos salvos fieri c)* deesse copiam eorum, quorum adjutorio usus, singulas gregis copiosissimi turmas, singulumque fidelem quemlibet, *in viam dirigerem pacis d) regionemque vivorum, e)* immo deesse parandis excolendisque iis aptum, in quo disciplina æque ac scientia salutis imbuantur exerceanturque tyrones deo-devoti contubernium; deesse demum, in quibus prima tenellis viatorum animis inserantur *pietatis f)* et *abnegationis g)* suimet ipsius semina, cujusvis disciplinæ altrices scholarum, ut ajunt, trivialium parochialiumve apparatus — quem latet? —

Scio quidem, *potentem esse Eum, qui me misit, de lapidibus suscitare filios Israel, h)* scio, *infirma mundi ab Eo eligi, ut confundat fortia i)*; sed *Eum esse quoque venturum k) animasque mihi creditas de manu mea requi-*

---

a) Hebr. 6. *b)* Joann. 1, 9. *c)* Act. 4, 12. *d)* Luk. 1, 79. *e)* Psalm. 114, 9. *f)* 1. Tim. 4, 7. *g)* Math. 16, 24. *h)* Math. 3. 9. *i)* 1. Cor. 1, 27. 28. *k)* Math. 16, 27.

siturum districtum justumque *Judicem a)* pariter scio et viva mente revolvo. Num igitur mirum, *si timor et tremor venerunt super me? b)* qui non quæsivi, cui humeros subjicio, onus, sed sponte solum, ne voluntati fors resistam divinæ, illud amplector, cum magno Turonensium Antistite exclamans: *Domine, si populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. c)*

Quod animum juste depressum levat atque erigit meum, spes est certa omnino atque beata: *Pastorem Unum, d) Pastorem Bonum e)* — *Pastorum Principem f) adfuturum esse g)* mihi servo suo, *ad omnia pro Ejus nomine patienda h)* parato et nonnisi: *Loquere Domine, quia audit servus Tuus i)* meditanti; — et intercessorem mihi pariter non defuturum, qui priscis in temporibus e Pragensi episcopo Apostolus Polonorum factus, hodiedum *multum orat pro populo suo, k)* divum Woyciechum, tutelarem utrique genti charissimum, cujus vestigia premenda mihi concedi, maxime consolor *gloriorque in Domino. l)*

Alia confidentiæ consolationisque meæ ratio testimonium est a viris tum pietate in Deum, tum candore morum, tum demum litterarum cultura conspicuis mihi datum, copiam eorum, qui sacris sese dedicare anhelant, non, prouti alibi, decrescere, quam potius de die in diem augeri adeo, ut dioecesim meam — *terram sacerdotalem* adpellare quisquam non dubitaverit; et ideo spem affulgere nequaquam ancipitem, fore, ut quam primum ædes Seminarii clericalis dudum exoptate ex-

---

a) Ezech. 3, 17. 18. 19. 20. 21. *b)* Psalm. 54, 6. *c)* Brev. Rom. ex lect. diei. *d)* Joann. 10, 16. *e)* Joann. 10, 11. *f)* 1. Petr. 5, 4.) *g)* Math. 28, 20. *h)* Act. 9, 16. *i)* 1. Reg. 3, 10. *k)* 2. Machab. 15, 14. *l)* 1. Cor. 1, 31

structæ fuerint, lugubris operariorum defectus quantocyus non propellatur solum, sed parentur etiam pastores, *facti vere amici ac domestici Dei, a) nec non forma gregis ex animo. b)*

Interea temporis oportere, ut qui legationem Domini, seu culturam vineæ Ejus reapse suscepimus, quo numero minores sumus, eo fideliores nosmet in orationibus, vigiliis laboribusque universis exhibeamus, et si quid virium, si quid talentorum, si quid charismatum meliorum nobis datum est desuper, eo lubentius impendamus, immo *superimpendamur ipsi pro animabus c)* concreditis, patulum est.

Ad me quod attinet, qui primariam vineæ curam sponsæque Dominicæ custodiam suscipio, memor gravissimorum verborum Patrum Concilii Tridentini, *d)* ut *qui episcopale munus suscipiunt, quae suae sunt partes, agnoscant, ac se non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores et solicitudinem pro gloria Dei vocatos esse intelligant,* ministerium susceptum, divina opitulante gratia, omni ex parte adimplere conabor, nec patiar unquam, quantum humana admittet fragilitas, quidpiam in me, quod ad episcopale munus pertinere dignoscitur, desiderari.

Atque hoc ipsum et a Vobis expecto, Fratres dilectissimi, quos tanquam in partem solicitudinis meæ vocatos jam in ipso limine auspicati muneris mei apprime alloquendos esse putavi.

Præ cæteris Te, qui ecclesiæ viduatæ vicariam, eamque diligentem atque prudentem gessisti curam, Fratrem omni amore, cultu ac veneratione dignissimum — quia

---

a) Joann. 15, 15. Ephes. 2, 19. *b)* 1. Petr. 5, 3. *c)* 2. Cor. 12, 15. *d)* Sess. 25, c. 1.

de diœcesi vel optime meritum, adpello, ut gratias pro opera præstita palam agenti mihi, non minus ac diœceseos regimini et in posterum benevolentiam Tuam, studium ac consilium Tuum ferre non graveris.

Mox reliquos, qui sive a consiliis Consistorii sacrum Ordinariatus hucusque constituistis senatum, sive officio decanali fungentes fratribus per tractus degentibus invigilastis, fraterne deprecor, ut quemadmodum prudentia dexteritateque consiliorum Vestrorum et opera rem ecclesiæ tueri, fratres in tramite recto corroborare et deviantes corrigere lucrarique consuevistis, et me antesignanum in arena eadem Vobiscum certaturum, pari solertia, parilique fervore juvare non desistatis.

Jam ad Vos dirigo verba mea, qui quocumque demum titulo insigniti laboratis in vinea Domini, *portantes pondus diei et aestus.* *a*) Ego, qui a primo vocationis meæ exordio illico manum ad excolendam vineam Sabaoth adplicui et quindecim annorum decursu in variis Bohemiæ locis per omnes gradus in eadem jam plantanda, jam riganda jamque purganda sudavi et alsi *b*) de-

---

a) Math. 20, 12.

b) Prčicii — in oppido circuli Berannensis Archidiœceseos die 6. Aprilis 1786. natus, Pragæ studiis absolutis die 21. Augusti 1808. presbyter ordinatus, abhinc Cooperator Smolnicii ad 15. Maji 1809. — postea Administrator parochiæ vacantis Wrbnæ ad Sylvas ad 24. Augusti 1809. — Deinde Parochialium Administrator Partheno-Teynicii Archidiœceseos Pragensis ad 30. Aprilis 1817. usque — ulterius Administrator Parochialium Dlaškovicii diœceseos Litomericensis ad 15. Septembris 1818. — demum Decanus Přesticii diœceseos Bohemobudvicensis — 29. Novembris 1823. installatus Canonicus S. Metr. Ecclesiæ Pragensis, 26. Junii 1824. investitus Decanus Capituli Veteroboleslaviensis — 14. Novembris 1824. consecratus Episcopus Azotensis et Suffraganeus Pragensis — Vicarius Generalis et officialis duorum Celsissimorum Archipræsulum et sedis Archiepiscopalis dum vacaret, Vicarius Capitularis.

mum canonicorum Sacræ Metropolitanæ Ecclesiæ Pragensis gremio semper fideli adgregatus et mox pro auxilio episcopali ferendo episcopatum in part. Infidelium Azoti in Palæstina adeptus, quotannis ultra 120 parœcias canonice lustravi, — propria experientia edoctus, molestias cum pastorali cura conjunctas omnes perbene novi, sed ex vigilantia, solicitudine, conversatione, maxime autem e vitæ sacrorum curionum ratione animam pendere fidelium etiam convictus sum. Quapropter Vos Venerabiles Fratres, qui per diœcesim dispersi partem gregis mei pascendam suscepistis, rogo et *per viscera misericordiae Domini nostri Jesu Christi obtestor, Vestram aggravans conscientiam: Pascite, qui in Vobis est, gregem Domini, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntarie.* a) *Laborate sicuti boni milites Christi Jesu.* b) Agite continuo excubias, *ne quis lupus veniat et rapiat oves;* c) aut *vobis dormientibus*, perversæ libertatis et perniciosi — ipsam divinitatem ad suum tribunal vocantis rationalismi *zizania in agro dominico* dispergere valeat *inimicus homo*, quam potius ut *superseminata* d) suffocentur ab incremento *tritici, verbi videlicet sani et irreprehensibilis,* e) tum per solertissimam agri præprimis novelli præparationem, tum per *inculputae vitae* Vestræ calorem, tum demum per gratiæ cœlestis incessabili supplicatione et digna Sacramentorum susceptione requisitae frequentem irrigationem accelerato. —

Quæ in specie a Vobis expecto et visitaturus ovile meum strenue requiram, jam fratri fideli invento ex abundantia cordis benedicturus, jam in servum torpen-

---

a) 1. Petr. 5, 2. b) Tim. 2, 2. c) Joann. 10, 12. d) Math. 13, 25. e) Tit. 2, 8.

tem inutilemque omni cum ecclesiasticæ disciplinæ rigore animadversurus, sunt: — ut Vestrum nemo desit prædicando verbo divino, instruendæ rudi plebi, præsertim autem catechizandis tenellis gregis mei agnellis, quos pastorem bonum, dum viveret in terris, præcipuo amplexatum esse amore, *a*) perbene nostis, et a me utpote ætatem Deo et hominibus innocentia amabilem, thesaurum cordis mei et spem, gloriam atque coronam renascentis ecclesiæ reputatum iri semper, noveritis; — ut vita Vestra sit velut speculum, in quo norma vivendi reluceat fidelium, *et in Vobis pudicis, non bilinguibus, non multo vino deditis, non turpe lucrum sectantibus, nullum crimen habentibus, sed habentibus mysterium fidei in conscientia pura; b*) *juvenilia desideria fugientibus, sectantibus justitiam, fidem, charitatem et pacem cum iis, qui invocant nomen Domini de corde puro, c*) *neque is, qui ex adverso est, inveniat, cujus causa vituperet ministerium vestrum; d*) demum ut in dispensandis mysteriis Dei, adaperiendis quippe gratiæ septiformis, vitæque fontibus, quos Servator noster et fons vitæ perennes in ecclesia sua esse voluit, quatenus ex ipsis fidelis populus *hauriat aquam — salientem in vitam aeternam*, *e*) inprimis autem in administrandis Pœnitentiae et Eucharistiæ Sacramentis utpote augustissimis immortalitatis alimentis — in providendis cum morbo et morte luctantibus, auxilii solatiique Vestri quam maxime avidis, super lectum doloris media spiritualia poscentibus et per haec ad cœlestem patriam aspirantibus — in quaerendo decore domus Dei — in dicenda septies per diem laude divina et repetenda Vobis desuper ope, *absque qua nil potestis facere, f*) prompti aeque ac fideles reperiamini.

---

a) Marc. 10, 16. *b*) Tim. 3, 8. 9. *c*) Tim. 2, 22. *d*) Tit. 2, 8. 2. Cor. 6, 3. *e*) Joann. 4, 14. *f*) Joann. 15, 5.

Monitis cohortationibusque præsentibus a me campum sublimis vocationis Vestræ utique amplissimum summariis solum circumscribi limitibus, nolite mirari. Tanquam a loginquo veniens et specialium necessitatum Vestrarum ignarus, innuenda satius, quam quæ ex tam vasta dicendorum materia expediant magis, discernenda putavi, divinae confidens commiserationi, opem desuper mihi venturam, ut animo singulis, quam primum eas comperero, indigentiis Vestris succurrendi, experientias meas, in vinea Domini conquisitas Vobiscum communicandi et vota, consilia præceptaque mea cuncta Vobis pandendi, non desim meo.

Sed et Vos sacratioris Instituti viros, virginesque devotas, quorum contubernia regularia sinu suo haec mea amplectitur sponsa, tacitus prætermittere nec valeo nec volo, sive jam erudiendæ in spiritu intelligentiæ et pietatis juventuti incumbitis, sive auxilio in cura animarum ferendo occupamini, sive aegros et per corporales morbos vexatos in ædes Vestras assumitis, Vestro sub misericordi servitio corpore et animo aleviandos sanandosve, sive demum nobis in sæculo degentibus, variis curis laboribusque distractis, Moysis pro Israële pugnante manus suos levantis instar *a*) coelestium et aeternarum benedictionum copiam ab omnium bonorum Largitore Deo exoratis.

Scio perbene et gratus recordor, quæ unitis consortum Vestrorum viribus — conatibus — precibus in acceptis refert utraque respublica et gaudium meum, veloci temporis cursu absorpta esse jam aut confutata, quæ nonnullis præterlapsis decenniis contraria religiosis institutis viguere judicia, palam profiteri non vereor, spe

---

a) Exod. 17, 11.

fretus, fore, ut domus Vestræ prout, jam fuisse, historia abunde testatur ecclesiastica, etiam reapse sint, quæ appellabantur et internæ *pietatis asyla*, *commiserationis avidorum refugia, ecclesiae militantis ornamenta, et contra extranei hostis furorem denique arces munitae. Ut itaque Vos — o homines Dei, fugiatis quae mundi sunt, sectemini vero justitiam, fidem, pietatem, charitatem, patientiam, mansuetudinem*; *a*) ut fide catholica in Vestris domibus alte radicata pellendis errorum tenebris strenue inserviatis, virtutum evangelicarum cultu, cui Vos et sacramento adstrinxistis, bonum Christi odorem ubique locorum spargatis, Deum diurnis nocturnisque supplicationibus vestris — nobis reddere propitium conemini; ut patria florem suum de manibus Vestris non tantum illibatum, sed omni necessaria eruditione instructum, omniumque virtutum comitatu ornatum recipiat; ut denique multitudo sive jam corpore sive animo lanquentium spe ac expectatione sua se non fuisse frustratam lætetur, — omnis mei in Vos obtutus, omnis consilii, omnis invigilantiæ, amoris mei non minus ac rigoris nullo non momento erit scopus.

Cum ultro nihil magis mea intersit oportet, quam ut tum operariorum augeatur numerus, tum sacris initiandorum etiam debitus fiat delectus, memor Dominici mandati: *Rogate Dominum, ut mittat operarios in messem suam*, *b*) æque ac præcepti Apostolici: *Manus cito nemini imposueris*, *c*) obsecro omnes cujuscunque dignitatis, ordinis atque muneris ecclesiastici participes, ut quæ assequendo huic scopo — conducendis quippe, qui sufficerent, operariis apta remedia noverint, præprimis ingenuorum et e probis piisque parentibus prognatorum adolescentum, statum clericalem anhelantium studia non

---

a) 1. Tim. 6, 11. *b*) Math. 9, 38. *c*) 1. Tim. 5, 22.

solum foveant, opitulenturque sustentationi, sed in vitam, mores, seseque gerendi rationem illorum, quos statui clericali sese dedituros aut jam deditos compererint, etiam sedulo inquirant, et si quæ minus fausta, minusque spem, vitam eorum regali sacerdotio fore dignam, nutrientia exploraverint, eorumdem, posthabito quolibet hominum respectu aut immediate, aut mediante quodam sibi familiariori dignitario ecclesiastico pro Deo et propter Deum me certiorem reddere non recusent. Nullus dubito, quin omnes, qui Deum habent patrem, ecclesiam vero matrem, mihi assentiant censenti, melius esse, pauciores habere sacerdotes in ædificationem, quam plures in destructionem et vel ideo non exprobraturi, quam potius probaturi sint, si a me illos, qui litterarum culturæ pertæsi *scientiam repulerint* aut carnalibus desideriis dediti suavitatem jugi Domini et oneris Ejus levitatem gustare neglexerint, *ne sacerdotio fungantur mihi*, *a*) repulsum et tanquam genere electo et parte hæreditatis Dominicæ indignos foras missum iri cognoverint. — O utinam solum mox mihi flagrantissimis omnium diœceseos amicorum votis diu jam appetitæ dentur ædes, in quibus ordinis sacerdotalis candidatos sub immediata cura atque invigilantia *mea ad praeliandum proelia Domini b*) præparare et velut Samueles parvulos ad obeunda in atrio sancto Ejus *ministeria c*) aptare liceat!! — Quibus jam non injuria temporum, sed inevitabili rerum initio deficientibus nil superest, nisi ut Vos filiolos dilectos — ubicumque jam locorum dispersos saltem commoneam, et per Eum, *qui vocavit Vos vocatione sancta*, *non secundum opera ve-*

---

a) Ose. 4, 6. *b*) 1. Reg. 25, 28. *c*) 1. Reg. 2, 18. — 3. 1, 19.

stra sed secundum propositum et gratiam a) vos objurem: *Filii! accedentes ad servitutem Dei state in justitia et timore et praeparate animas b)* vestras. Sic agite, ne adolescentiam Vestram ulla sorde peccati commaculetis, sed ut *altare Christi*, vovente id cum divo Hieronymo ecclesia, *quasi virgo ad thalamum procedere possitis*, et per sedulam ad studia sacratiora adplicationem nec non per pietatis virtutumque omnium exercitium certam faciatis vocationem et electionem vestram. Si quis est vestrum, qui de divina sui vocatione anceps hæsitet, hunc per omnia, quæ in cœlis chara oro atque obtestor, ut rem tanti momenti denuo mature et adhibito conscientiæ moderatore perpendere non negligat, sique repererit, sibi adimplendis omnibus, quæ ordinis sacerdotalis requirit munus, aut deesse vires aut animum, abeat — proficiscatur potius et sortem arripiat aliam, ne reus fiat gravis tum in se, tum in alios commissæ injustitiæ atque iniquitatis, et *qua sal infatuatum demum conculcetur ab hominibus. c)* Reliquis, qui manserint, monitum a Pontifice in ordinatione presbyterorum ecclesiæ nomine proferri solitum, nullo non tempore ponderandum commendo: *Cum magno quippe timore ad tantum gradum ascendendum est ac providendum, ut coelestis sapientia, probi mores et diuturna justitiae observatio ad id electos commendent. d)*

Ad populum, cum venero visitaturus fratres, loqui, et ea quae necessaria salutariaque videro fari non intermittam, quam primum difficultates dialecti differentis, quas mox ab die cognitæ mei denominationis Altissimæ et quidem non absque successu aggressus sum, superavero.

---

a) 2. Tim. 1. 9. *b)* Eccles. 2, 2. *c)* Math. 5, 13. *d)* Pontific. R.

Jurisdictiones et facultates a legitimis superioribus hucusque concessas confirmo universas, donec terminus præfixus lapsus non fuerit, aut ego ipse eas revocandas non censuero.

Pro coronide commendo, ut ferventissimas mecum et absque intermissione faciatis supplicationes pro visibili ecclesiæ capite Sanctissimo Patre nostro GREGORIO XVI., Beati Petri Apostolorum Principis cathedram non obstantibus repetitis malevolorum, frænum paternæ legis respuentium conatibus admiranda cum mansuetudine, patientia, prudentia, atque fortitudine occupante, ut procellarum vi — contortarum quippe ævi moderni opinionum humanarum, divina humanaque omnia pessumdantium pruritu — tandem avulsa, tranquilla ecclesiæ pace lætetur.

Commendo orationibus Vestris et devotissimum ecclesiæ filium — Augustissimum Imperatorem ac Regem nostrum FRANCISCUM cum tota Serenissima domo Ejus, ut largitor bonorum omnium Deus Eum populorum saluti ad multos adhuc annos servet incolumem, consiliis et operibus Ejus in ecclesiæ non minus ac patriæ commodum, vere paterno cum affectu susceptis præsideat eaque prosperrimo decoret exitu, quatenus pace stabiliori orbi terrarum tandem restituta, regna Illius pro merito Ejus et nostra omnium salute magis ac magis floreant.

„Commendo orationibus Vestris et hoc meum, cujus curam suscipio, charissimum Ovile — sponsam meam, Ecclesiam et Diœcesin Tarnoviensem nuper primum ut scitis erectam et vel ideo multorum adhuc indigentia pressam, ut ejus quantocyus succurratur necessitatibus et populus illi adscriptus — amodo grex meus — gaudium meum et gloria mea — apostolicis labori-

bus nostris *sanctificetur Deo a*) et *subditus ex animo—b*) *fidelis atque immobilis reddatur Regi, salutis ejus,* prout ipse cum innumeris aliis coram Deo omniscio testari valeo, *vel avidissimo. c*)

Postremo cum manus ad Deum levabitis vestras, mei quoque, qui *a terra suscitatum a Deo inopem et de pulvere erectum humilem* me palam profiteor — *collocatum cum principibus populi d*) nolite oblivisci, ut *qui mihi honoris est auctor, ipse mihi quoque fiat administrationis adjutor et ne sub magnitudine gratiae succumbam infirmus, det virtutem, qui contulit dignitatem. e*)

Atque hujus rei gratia et *ego flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in coelis et in terra nominatur, ut det mihi et vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari in interiorem hominem, Christum habitare pro fidem in cordibus* nostris. *f*) Suspiro simul enixe ad Almam Redemtoris — Dei et nostram Matrem, cujus peculiari protectioni atque patrocinio hæc ecclesia Cathedralis est dicata, quamque a puero in omnibus necessitatibus meis invocatam celerem semper expertus sum adjutricem nec non binis in locis antea curæ meæ commissis — ab auxilio hic sæpius evidenter impetrato in patria celeberrimis *g*) christianorum auxiliatricem — Invoco insuper Principes Apostolorum Beatum Petrum et Paulum — Patriarcham ordinis religiosi per totum christianum orbem celebratissimi beatum Benedictum — constantissimum inter regales delicias et mundi illecebras virtutis cultorem beatum Casimirum — sanctos diœce-

---

a) Joann. 17, 17. 19. *b*) Rom. 13, 5. *c*) 1. Petr. 2, 13 — 25. *d*) 1. Reg. 2, 8. Psalm. 112. 7, 8. *e*) Leo M. *f*) Ephes. 3, 14. *g*) Presticii et Vetero-Boleslaviæ.

seos Patronos; beatum Woyciechum, beatum Stanislaum, utrumque beatum Joannem et Nepomucenum et Cantium, quadruplex hoc sacerdotum Slovanorum jubar — ut perpetuo ipsorum patrocinio atque intercessione muniti et spiritu Jesu Christi, *qui est via, veritas et vita*, *a*) repleti *bonum certamen certemus et cursu tandem consumato, fide servata unacum grege nobis credito immarcescibilem gloriae coronam percipere mereamur.* *b*)

Atque in hujus peroptatæ felicitatis auspicem, paternam Vobis dilectissimis et universo meo gregi ex imo cordis affectu impertior benedictionem.

Tarnoviae die **11.** Junii **1832.**

Franciscus de Paula,
Episcopus.

---

a) Joann. 16, 6. *b*) 2. Tim. 4, 7. 8. 1. Petr. 5, 4.

Z Chiny. Anglický časopis Methodisty Wesleyana obsahuge následugjcj list z Chiny:

„Obdrželi gsme list od P. Jakuba Suigi Fontana, biskupa a apoštolského vikáře Suchtuenského w Chině, kterýž o okoličnostech, w gakých se tam křesťané nacházegj, zpráwu dáwa. — Tento důstogný pastýř udáwá neyprwé přjčinu swého dlauhého mlčenj; poněwádž poslowé, u nichžby se listy ewropegskými literami psané nalezly, buď na hrdle trestáni, anebo na celý wěk žiwota z wlasti wypowěděni býwagj. Takowýmto wypátránjm byliby spolu i chinezštj křesťané welikému nebezpecenstwj wystaweni; protož toliko gednau za rok listy do Makao posjlá. Na to pjše dále: Co se pak mne

samého dotýče, powedlo se mi předce konečně do této nesmjrné řjše se dostati, když gsem za celých pět let po rozličných končinách w Indii semo tamo byl blaudil, a s rozličnými přjhodami a nebezpečenstwjmi se byl potkal. W Březnu 1812. dorazil gsem šťastně do Suchtuena na mé wykázané wyslanstwj. Neyprwé bylo mi nařjzeno několik měsjců na naučenj gazyka wynaložiti; potom gsem nastaupil swé swaté powolánj s přewelikau radostj, a až podnes neželel gsem swého předsewzetj. W roce 1815. wypuklo proti křesťanům obecné těžké protiwenstwj we wšech kraginách tohoto mocnárstwj, kteréž rozšjřowánj wjry křesťanské na welikau škodu bylo. Můg předek, pan Dufresse, biskup Trabakkaský, byw uwězněn a k stětj odsauzen, došel takto mučedlnické koruny. Biskup Zelaský — Coadjutor — byl ze swého obydlj wypuzen, semo tam stjhán, až konečně po mnohých trápenjch a těžkostech w Tonkině umřel. W Suchtueně bylo dewět kněžj polapeno a k oslawě náboženstwj k rozličným mukám odsauzeno; čtyři z nich dosáhli mučedlnické koruny; dwa umřeli po ukrutném bičowánj a trýzněnj; třj byli mezi chineské Tatary wypowěděni; a dwa poslednj k pokutě Kanga nazwané (gistý způsob mrskánj) odsauzeni. Mnozj křesťané, každého wěku a pohlawj, wydali hrdinské důkazy stálosti swé u wyznánj wjry, hotowi gsauce raději umřjti a wšeliká muka podstaupiti, nežli wjru swau zapřjti, a tak gich welké množstwj smrtj mučedlnickau dokonalo. Někteřj byli oběšeni, někteřj umrskáni, ginj wypowěděni, anebo na čas žiwota k wězenj odsauzeni. Mnozj umřeli w žalářjch na rány a ukrutné nakládánj. W tomto pronásledowánj mnohých nebezpečenstwj a welikých těžkostj gsem zakusil. — Poněwádž gsem byl u Mandarinů udán, bylo po mne welmi přjsně pátráno, tak, že gsem několikráte nucen byl do lesů se

ukrýti, w slugjch a geskynjch obýwati, kteréž gsem toliko w noci směl opustiti, bych nemocné nawštjwil, a křesťany dwau kragin, totiž Suchtuenské a Yun-Nanské k stálosti u wyznáwánj wjry powzbudil. — Protiwenstwj toto sice poněkud oblewilo, wšak docela geště nepřestalo. My máme zde 5 ewropegských missionářů, a w mém okrsku byli gsme předce w stawu malý duchownj seminář ustawěti. W semináři wyslanstwj francauzského nalézá se dwadcet mladjků. Z rodilých Chynézů máme 30 kněžj, a počet wšech křesťanů w mém okrsku obnášj asi 60,000. — Ačkoli wláda welmi přjsné rozkazy wydala proti těm, kdožby wjru křesťanskau rozšiřowali, a zwláště proti ewropegským missionářům, předce weliké množstwj pohanů přigjmá naše sw. náboženstwj. Když gsem osady křesťanské wyšetřowal, a nowě na wjru obrácené potwrzowal, byl gsem několikráte wyzrazen, a dwakráte do wězenj wsazen, wšak křesťané mne, s nemalým wlastnjm nebezpečenstwjm z rukau wrchnostenských drábů wymohli.

Až potud mi Bůh kaljch umučenj gen okázal, pjti wšak geště nedal; leč naděgi mám, že tjmže způsobem, gako mogi předchůdcowé, žiwot swůg dokonám. Božský můg mistr žádá, bych i gá s ochotnostj wydal žiwot swůg za mé swěřené owčičky. Deyž Bůh, abych swatau smrtj dokonal. Budu-li aučasten té milosti, bych gako mogi předchůdcowé pod mečem takowým zemřel, mnohem šťastněgšj bylby den smrti, nežli mého narozenj. Měgte se dobře rozmilj bratřj. —

Z Řjma. P. Petr Ostini, kterýž až do podzimka 1829. apoštolským vikářem w Helwecii byl, a odtud k zawedenj i zastáwánj nunciatury papežské do Rio-Janeiro do Brasilie poslán byl, ustanowen gest za Nuncia ke dworu rakauskému, a nawrátil se šťastně z Ameriky.

Mnohonásobná zaměstnánj, kteráž nowě swěřeným auřadem na mne složena gsau, nedopauštěgj mi, abych u wedenj redakcj tohoto časopisu s takowau snažnostj, gakéžby k zdařilému wynikánj geho potřebj bylo, déle se propůgčiti mohl; tudy přinucena se widjm, zpráwu tuto wysoce důstogné knjžecj arcibiskupské Konsistoři odewzdati, kteráž o geho dálšj wydáwánj a zdokonalenj bedliwau péči mjti bude.

Protož tjmto weřegné djky činjm wšem důstogným a učeným p. p. wlastencům, kteřj mi po tři léta literárnjmi pracemi swými w podniknutj tomto tak horliwě nápomáhali, koge se tau naděgj, že sobě i budaucně obtěžowati nebudau s tauž ušlechtilau a nábožnau snažnostj k dosaženj tak prospěšného záměru čas a schopnosti swé wěnowati, by časopis tento wnitřnj i zewnitřnj zpráwnostj k wyššj a wyššj dokonalosti postupowal, a k oslawě národu i k zwelebenj náboženstwj geště déle a utěšeněgi wzkwětal. Gá pak téhož šlechetného snaženj učených p. p. spisowatelů powždy wděčně budu pamětliw, a gakož giž prwotně w. důstogná knjžecj arcibiskupská Konsistoř se zawázala, uznalau šetrnostj zwláštnj ohled bráti na ty, kteřjby spisy swými k zwelebenj téhož ústawu přispjwali, tak též i gá wšemožně se wynasnažjm, wzhledem těchto zásluh, podporowánjm slušných žadostj p. p. spisowatelů u wysoké zemské wlády uznalost swau progewiti.

W. W. Wáclawjček,
c. kr. gub. radda.

Obsah

wšech čtyř swazků pátého ročnjho běhu.

Pogednánj.

1. Náwodstwj.

W gakém pořádku má se státi přiměřené cwičenj náboženské pro školnj mládež. Od Ant. Wendra. . . . . sw. II. str. 240.
O spogenj dogmatiky s mrawoučenjm. Od Vincencia Zahradnjka. . . . . IV. 501.

2. Dogmatika.

O poctě Swatých. Od Vinc. Zahradnjka. . I. 39.
O welké ceně zgewenj Božjho. Od téhož. III. 359.

3. Dogmatico-historické.

Rozgjmánj o obřadech, liturgice a symbolice cjrkwe katolické. Od Fr. Wacka. . . I. 67.

4. Morál.

O pohřbu mrtwých. . . . IV. 547.

5. Wýkladné.

1. List sw. Pawla apoštola k Filemonowi. Od W. W. Wáclawjčka. . . . . I. 3.
2. Parafrastický wýklad mjsta u sw. Matauše kap. V, 17 — 24. Od Dra. J. Körnera. I. 18.
3. O saustawě učenj náboženstwj biblického. Od Dra. J. Körnera. . . . . II. 189.

11. Liturgicko-historické.

O prawém wýznamu křjže, od Jos. Černého. IV. 483.

12. Historické.

Kdy a kde se začala slawnost nawštjwenj Panny Marie, od Jos. Zimmermanna. . II. 268.
Welký djl Ewropy skrze ženské pohlawj na wjru Kristowu obrácen, od Fr. A. Wacka. III. 387.

13. Archäologie.

Mrtwé moře, od Fr. J. Slámy. . . III. 323.
Jerusalem. Od J. Hlawáče. . . . IV. 530.

14. Poswátné básnictwj.

Pjseň postnj. Láska k P. Ježjši. Tauženj po rági. Od Jos. Kamarýta. . . . I. 123.
Wěneček uwitý w zahradě Dawidowě. Od J. J. Raissa. . . . . III. 420.

15. Literatura.

O spisech St. Simonianů se týkagjcjch. Od Schieblera. . . . . I. 127.
Erhebung des geistl. Standes zur Würde und Wirksamkeit. Von D. Graser. . . I. 131.
Šestero kázanj postnjch, dle Khýnlowých, od Ant. Marka. . . . . I. 136.
Erbauungsreden für Akademiker, v. J. Beer. I. 139.
Pastwa duchownj etc. od F. A. Rokosa. . I. 143.
Uiber die Natur des Messopfers. Von Andr. Grau. II. 295.
Der vieljährige Seelsorger auf dem Lande. Von Ant. Hye. . . . . II. 279.
Betrachtungen und Erhebungen des Herzens zu Gott über die dreissig ersten Psalmen. II. 301.

Von den Pflichten der Bischöfe und Pfarrer von Detr. J. Helfert. . . . III. 443.
Sedmnáctero kázanj postnjch, swátečnjch a přjležitostnjch. Od Ignat. Feigerla. . III. 453.
Der Himmel mit seinen Wundererscheinungen und die Hölle. . . . . III. 456.
Památka swěcenj třetj jubilegnj slawnosti císaři Karlowi V. na sněmu podané ewangelické konfessj. Od Jana Borotta. . . III. 460.
Athanasia, oder Gründe für die Unsterblichkeit der Seele. . . . . III. 453.
Modlicj knjžka od J. A. Šneidra, přeložená od Gotharda Holubáře. . . . IV. 605.
Nawedenj k wnitřnj modlitbě, od Bened. Feifra opata, přeložené od Goth. Holubáře. IV. 607.
Erinnerungen an W. Mercy, von R. Eyth. IV. 607.
Sensa sanctorum Ecclesiae Doctorum ac Patrum circa usum matrimonii. . . IV. 610.
Fædon, dle Mendelssohna, od Josefa Černého. IV. 613.

Smjšeniny.

Zákony a nařjzenj . I, 149. II. 303. IV. 615.

Cjrkewnj zpráwy.

I, 150. II, 303, III, 465. IV, 619.

Pastýrské listy.

1. List G. M. Knjžete Arcibiskupa Pražského, Josefa Aloysia Krakowského hraběte z Kolowrat. . . . . II. 303.
2. List G. M. biskupa Králowé-Hradeckého. III. 470.
3. List G. M. biskupa Tarnowského. IV. 619.

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOWENSTWO.

WYDÁWÁN

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ

KONSISTOŘE.

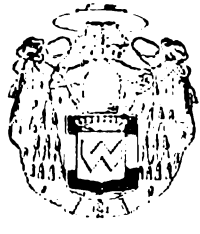

SEDMÝ ROČNJ BĚH.

Swazek druhý.

W PRAZE 1834.

W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, řjzenjm W. Špinky.

Et enim fides origo justitiæ, sanctitatis caput, devotionis principium, Religionis fundamentum.

S. Chrysost. Homil. de fide.

I. Pogednánj.

I.

Kánon knih nowozákonných za wěku apoštolského až do času psaného listu sw. Polykarpa k Filipenským, neboli od roku 60 až 108 po narozenj Páně.

Od

Dra. Jana Körnera,

rektora a professora w Buděgowicjch.

Připomenutj.

W pracech biblických w tom časopisu započatých, popřege-li Bůh času a sjly, pokračowati se bude; zde pro rozmanitost klade se pogednánj o kánonu.

Přjležitost k tomu dal přewýborný list swatého Polykarpa k Filipenským, který, ačkoliw kratičký, přede welmi bohatý w průpowědjch, které z knih nowozákonných wyňaté swědectwj wydáwagj, že tehdáž — z počátku druhého stoletj — wšecky téměř knihy nowozákonné w rukau Polykarpowých byly. Gestli tedy spisy skoro wšech knih nowozákonných Polykarp po hotowě

měl, kdožby pochybowati mohl, že tyto spisy spogeny, a tjm samým knihy nowozákonné w gednotu slaučeny byly; gest tedy list swatého Polykarpa swědkem o sbjrce knih nowozákonných z počátku druhého stoletj swědectwj wydáwagjcjm; zasluhuget tedy wážnost tjm wětšj, čjm staršj nad giné swědky o kánonu gest.

Nemohlot se pak rozzebránj téhož listu spjše státi, dokawád o kánonu nowozákonném wesměs, a zwlášt za časů apoštolských až do wěku swatého Polykarpa gednáno nebylo — gest tedy pogednánj toto přjprawau k listu swatého Polykarpa.

Z té samé přjčiny panuge w pogednánj o kánonu swatých Kljmenta a Ignáce wětšj krátkost, než při listu swatého Polykarpa, opominulo se totižto, wšecky průpowědi, které w gich listech se nacházegj, a takowau podobnost s průpowěďmi nowozákonnými magj, že tjm na swůg půwod z nich okazugj — wynjti a sestawěti. Přjčina opominulého wynětj gest, že různé průpowědi nemagj tolik důwodnosti, gako w celosti spogené — a protož to odloženo, až na wydánj celých listů swatého Klementa a Ignáce.

§. 1. Důležitost historie kánonu nowozákonného.

Knihy nowozákonné, rowněž gako starozákonné, nepowstaly gednjm spisowatelem, nobrž rozličnými; ani na gednom a témž mjstě, ani w ge-

dnom a témž času; leč oboge při nich rozličné gest, ačkoliw ne w tak welikém rozdjlu času, gako při starozákonných.

My nacházjme tyto knihy giž w gednotu spogené, a názwem knih nowozákonných opatřené; důležitáť gest otázka, kdy a gakým způsobem shromážděny a w gednotu sestaweny byly.

Stalo-liť se to řediteli cjrkwe, genž tyto knihy porůznu w rozličných cjrkwjch chowané w gednotu shromáždili, a při této sbjrce na důwody hodnowěrnosti hledjce, ge od cjrkwj, u nichžto chowány byly, obdrželi: poskytuge historie sbjrky těchto knih nowý a nad wsecky giné důkazy wynikagjcj důwod gich hodnowěrnosti.

Že tjm způsobem slaučenj knih apoštolských w gednotu dělo se, gešto cjrkwe zdělowaly sobě spisy apoštolské, dokazuge historie kánonu; a protož každá kniha w kánonu se nalezagjcj tjm samým ne gednotliwé spisowatele, ale celé zbory má za swědky swé hodnowěrnosti, a sice takowé, gak gim přináležj, co knihám božské učenj obsahugjcjm.

§. 2. Způsob pogednáwánj přiměřený k powaze předmětu.

Nemůž podařiti se djlo, kde pracugjcj, na powahu látky pod rukau ležjcj nehledě, gi dle swého swéhlawj, i proti přirozené powaze chce twořiti. Nemohlať se podařiti historie kánonu těchto knih, když některj, wyňawše ge z přiro-

zeného a neyužšjho s cjrkwemi spolku, w němž od počátku swého se nacházegj, historii o sbjrce gich bez ohledu na cjrkew osnowati chtěli.

Od ředitelů cjrkwj sepsané, ku potřebám cjrkewnjm odhodlané, přešly z ruky swých půwodců, cjrkewnjch učitelů, do rukau učenců, kde ustawičným a neyméně za týden se střjdagjcjm čjtánjm a wykládánjm chowány byly.

Nelzeť tedy gednati o historii sbjrky těchto knih bez ohledu na nerozlučitedlný spolek gegich s cjrkwj.

§. 3. Směrnost těchto knih k cjrkwi a cjrkwe k nim.

Nechť wyhledáwáme ponětj cjrkwe w gakémkoli času, buď w neynowěgšjch anebo neydáwněgšjch a neyprwněgšjch: nedáť se pomysliti cjrkew Kristowa bez Krista a geho wyznawačůw.

Genom ti, kteřj w něg, co Krista od Boha seslaného, zázraky činiwšjho, newinně, a wšak za hřjchy swěta ukřižowaného, z mrtwých wzkřjšeného, pak na nebesa wstaupiwšjho, a na prawici Božj sedjcjho, odkud opět přigde saudit, uwěřili, byli pokřtěni a do cjrkwe křesťanské přigati. Důkaz toho w každé kapitole skutků apoštolských, zwláště 2, 3, 4, nacházjme.

Neyhlawněgšjť předmět každého křesťana byl Ježjš Kristus, geho žiwot, geho učenj, geho zázraky, geho smrt, geho z mrtwých wstánj, geho na nebesjch sláwa, geho přjštj gako saudce, a

protož také zachowánj wšech přikázanj geho, aby geho přjštj k saudu nebylo záhubau, ale spasenjm.

Co každému křesťanu wěděti, přemeyšleti, rozgjmati, činiti neydůležitěgšj wěc byla po wšecky časy: to wše gest obsahem knih těchto. Ewangelia wyprawugj přigitj na swět, konánj, učenj, zázraky, utrpenj, z mrtwých wstánj, na nebe wstaupenj a oslawenj Ježjše Krista w nebesjch. Kde ewangelia dokonáwagj, počjná historie apoštolská swé wyprawowánj o přjštj utěšitele mjsto Krista, s nebes seslaného, o skutcjch učedlnjků Kristowých, o gegich kázanj, gegich zázracjch, wzděláwánj cjrkwj, a opatrowánj gich.

Co kniha skutkůw apoštolských o gich pastýrském úřadu wesměs genom prawj, toho zwláštnj důkazowé se nacházegj w listech apoštolských, gediné na ten úmysl sepsaných, aby nepřjtomným zborům cjrkewnjm swau pastýrskau prozřetedlnostj nápomocni byli.

Gak každému horliwému křesťanu za našich dnů ewangelium nade wšecky knihy neywážněgšj gest, takť i za prwnjch časů cjrkwe knihy ewangelické wšem křesťanům byly neydůležitěgšj; neboť obsahugj w sobě, co gim bylo předmětem wšj učenosti, wšj tauhy a naděge, anoť obsahugj w sobě to ewangelium, pro které oni hotowi byli obětowati swé hodnosti, statky ano i žiwoty.

Wážnost, kterau křesťané knihám ewangelistů prokazowali, přešla také na knihu apoštolských skutků, proto že w nj nacházeli dokonánj toho,

co Ježjšem započato bylo, založenj totiž cjrkwe křesťanské skrze učedlnjky a náměstky Kristowy.

Listowé apoštolů byli křesťanům neyweyš důležiti negenom pro swůg obsah, gesto w nich bylo složeno poučenj a prawidla cjrkwjm daná, nobrž i pro wděčnau lásku, která spogowala cjrkwe s apoštoly, zakladateli swými.

§. 4. Způsob společné pocty Božj u křesťanů rozšjřil dychtiwost po těchto knihách.

Křesťané podobným způsobem gako židé, geden den w témdni společné úctě Božj obětowali, scházegjce se w ten den wespolek, a poslauchagjce čtenj a wýklady pjsma starého zákona, který ge na učenj a skutky Ježjšowy wedl. Rozgjmagjce učenj Kristowo, konali památku poslednj geho wečeře, gewili společně city swé nábožnosti, buď prosbami, buď djků činěnjm, buď oslawowánjm Boha. Takowý že byl způsob společné pocty u křesťanů, patrno ze skutků a listů apoštolských, zwláště z 1. Kor. 11, 14. Tento způsob pocty Božj byl přjčinau, že mnozj taužili po knize, w njžby učenj a skutkowé Kristowi sepsáni byli.

Ewangelia tedy tjm úmyslem sepsána byla, a dle způsobu společné pocty Božj, panugjcjho hned w prwnjch časjch cjrkwe, nelze pochybowati, že obdržewše gednu nebo wjce knih ewan-

gelických, částku po částce *při společné poctě Božj čjtali.* Totéž dělo se s listy apoštolskými.

Tento způsob společné pocty Božj a branj podjlu na wšem, co se Krista týkalo, bylo přjčinau, že nepřestáwali na knize, která gim od některého apoštola aneb učedlnjka Kristowa zdělena byla; nobrž že také po oněch knihách apoštolských taužili, které giným křesťanským cjrkwjm se byly dostaly,

§. 5. Obapolná společnost cjrkwj křesťanských k tomu zdělowánj nápomocna byla.

Ze skutků a listů apoštolských patrno gest, že cjrkwe křesťanské, držjce se učenj Kristowa (aby dokonané byly w gedno, Jan 17, 23.) w neyužšjm spolku trwaly, a že wespolek wěděly swé obapolné přjhody, gsauce gedna druhé nápomocna.

Když Petr Kornelia setnjka w Cæsarei neobřezaného pokřtil, uslyšeli to i w Jerusalémě. 11, 1.

Když někteřj muži z Cypru a Cyrény kázali slowo Božj w Antiochii, uslyšena ta wěc od apoštolů, kteřj tam pro wzdělánj cjrkwe poslali Barnabáše.

Když hlad od Agaba předwěděný na Judei přišel, poslali křesťané Antiochenštj almužnu chudým křesťanům Jerusalémským. 11, 20—30.

Co Pawel po malé Asii, w Macedonii, w Řekách, w Efezu činil, bylo powědomo w Jerusalémě; neboť Jakub, přigmjm menšj, wyprawowal

Pawlowi do Jerusaléma přisedšjmu (21, 20.), že Jerusalémštj židé uslyšeli, kterak učj Pawel odstaupenj od Mogžjše.

Aniž diwu, že takowau známost křesťanské cjrkwe o sobě měly; neboť cestowánj přes moře a země na sta mil rozlehlé za tehdegšjch časů welmi obyčegno bylo. Negenom apoštolé a gich učedlnjci, gsauce od nich w důležitostech cjrkewnjch posjláni, do wzdálených kragin a mjst cestowali, leč i ginj křesťané brali se s mjsta na mjsto za přjčinau swětských i duchownjch důležitostj.

Takť wykonal apoštol Pawel z Jerusaléma cestu do Arábie, do malé Asie, do Macedonie, od mjsta k mjstu slowo Páně nesa, a do mnohých kragin a měst, gako: do Jerusaléma, Antiochie, Efezu, Filipi, Korinthu wjcekráte se wracel, posléz i do Řjma, odtud opět do Asie, a konečně zase do Řjma pro korunu mučedlnickau. Podobně i ostatnj apoštolé cestowali.

K Pawlowi w Efezu kážjcjmu přišli z Korintha někteřj z domu Chloe, wyprawugjce gemu o různicjch wzniklých w cjrkwi Korinthské, 1. Kor. 1, 11. přišli Štefan a Fortunát Achaikus, (1. Kor. 16, 15.) Apollo, učený žid, z Alexandrie rodilý, a o učenj Kristowě známost magjcj, počaw w Efezu učiti, přešel odtud do Korinthu, a když Pawel w Efezu byl, opět tam se nawrátil. Skutk. Apošt. 18, 24. 1. Kor. 16. 12.

Když Pawel z Efezu wykročiw, opět do

Korinthu přišel, šla Febe, služebnice křesťanské cjrkwe, genž w Cenchri morském přjstawu bljže Korinthu byla, do Řjma a spolu s sebau list od apostola na Řjmany psaný přinesla. Řjm. 16, 1. Táž kapitola listu apoštolského patrně okazuge, gak hogný byl počet pro náboženstwj cestugjcjch; neboť wsickni, gež w té kapitole pozdrawuge, byli známj, přjbuznj gemu, přjchozj tedy odginud do Řjma.

K apoštolu, w Řjmě w zagetj drženému, přišel mimo giné z Filipi w Macedonii Epafrodit, dárek lásky od Filipenských nesaucj. Filip. 2, 28. Přisel i Onesimus z Kolossu, města Asiackého. Kol. 4, 9. Filem. 1, 1. Ze Řjma poslal Tychika listy nesaucjho do Efezu ku Kolossenským. Kol. 4, 2. Efez. 6, 21.

Za druhého zagetj w Řjmě nawštjwil apoštola Onesiforus z Efezu. 2. Tim. 1, 17. Z Řjma byli w důležitostech cjrkewnjch posláni, Krescens do Galácie, Titus do Dalmácie, Tychinus do Efezu. 2. Tim. 4, 10.

§. 6. Pobjdnutj k společnému zdělowánj spisů apoštolských od Pawla dané.

Mimo náklonnost, kterau dle powahy samých spisů a společné pocty křesťané k těmto knihám wedeni byli, dodáwali apoštolé djlem uspořádánjm listu swých, djlem zřegmým ponapomenutjm podnětu, aby křesťané spisy apoštolské sobě zdělowali.

K cjrkwjm po mjstech kraginy Galatské zalo-

ženým odeslal apoštol gedlný list; potřebj tedy bylo, aby od cjrkwe cjrkwi zdělen a tak w známost wšem byl uweden. O listu, gehož nápis k Efezským, mnohými důwody dokázáno, že negenom Efezským, abrž i Laodicenským a giným cjrkwjm ustanowen byl.

Zdělenj swého listu zřegmě nařizuge Kolossenským. 4, 16. A když bude přečten u wás list tento, učiňte ať i w Laodicenské cjrkwi čten gest, a ten kterýž gest Laodicenských, wy přečtěte.

§. 7. Ke sbjrce apoštolských spisů wedla také opatrnost křesťany, aby totiž od giných neapoštolských spisů oddělenj zůstali.

Cokoliw apoštolé we gménu Ježjše Krista učili, nebo přikazowali, tomu božskau půwodnost přiwlastňowali křesťané, proto že w Ježjše Krista, co syna Božjho a wyslance božského wěřili, gakož takowého geg ctili, a protož slowa geho, w ewangelijch obsažená, co slowa Božj powažowali.

Důkazy takowého smýšlenj a wyučowánj apoštolů o slowech Kristowých nacházjme dosti hogně w gegich listech. W prwnjm k Thessalonicenským 2, 13. *Protož i my děkugeme Bohu bez přestánj, že když gste přigali slowo Božj, kteréž gste od nás slyšeli, přigali gste ge, ne gako slowo lidské,* ale, což w prawdě gest, *gako slowo Božj,* kteréž působj we wás wěřjcjch. 4, 2. „Wjte zagisté, která přikázanj dal gsem wám skrze pána

Ježjše; nebo tato gest wůle Božj, poswěcenj waše.“ 4, 8. „Protož kdo těmi wěcmi pohrdá, *ne člowěkem pohrdá, ale Bohem,*“ totižto přikázanjmi božskými. Widěti z toho, kterak učenj a přikázanj Ježjšowo co učenj a přikázanj Božj bylo poważowáno.

1. Kor. 2, 6. „*Maudrost pak mluwjme mezi dokonalými,* maudrost ne tohoto swěta, *ale maudrost Božj, kteráž tagemstwjm, kteráž skrytá gest, kterauž Bůh předuložil před wěky k slávě našj.*“ 7, 10. „*Těm pak, kteřj gsau w manželstwu, přikazugi ne gá, ale Pán, ať manželka od muže neodcházj.*“ Rozdjl tedy mezi přikázanjm apoštolským a Ježjšowým, protože ono božské.

2. Kor. 10, 4. „*Nebo oděnj bogowánj našeho nenj tělesné, ale mocné skrze Boha k zkaženj ohrad a k wywrácenj rady i wšeliké wysokomyslnosti powýšugjcj se proti uměnj Božjmu, i w poddannost gjmagjcj wšeliký rozum k službě Kristowě.*

Božský půwod učenj Kristowa zřegmě twrdj w listu ku Galatům 1, 11. „*Známo činjm wám, bratřj! ewangelium, kteréž kázáno gest ode mne, že nenj podlé člowěka, nebo aniž gá gsem ho přigal, aniž se naučil od člowěka, ale skrze zgewenj Ježjše Krista.*“

Protož ge také nazýwá prostředkem od Boha k spasenj lidskému ustanoweným w listu k Řjmanům: (1, 16.) „*Neboť se nestydjm za ewangelium, moc zagisté Božj gest k spasenj každému*

wěřjcjmu." Onoť gest (dle 16, 25.) „*zgewenj tagemstwj od časů wěčných skrytého, kteréž nynj zgeweno gest dle pjsem prorockých podlé poručenj wěčného Boha;*" podobně mluwj w listu k Efezským (1, 9.) a ku Kolossenským (2, 3.): „*W němž gsau wšickni pokladowé maudrosti a uměnj skryti.*"

Též apoštol Petr učenj Kristowo co božské předkládá w prwnjm listu (1, 23.): „*Znowu zrozeni gste, ne z semene porušitedlného, ale neporušitedlného, skrze slowo Boha žiwého a zůstáwagjcjho na wěky.*

Podobně Jan dj w prwnjm listu (5, 20.): „*A wjme, že syn Božj přišel, a dal nám smysl, abychom poznali prawého Boha a byli w prawém synu geho.*"

Uctiwost, kterau na spisy apoštolské křesťané kladli, nemohli přiwlastňowati giným neapoštolským spisům, kteréž se w hogném počtu nacházely, a mezi kterými i některé byly gménem apoštolským křiwě a podwodně wydány.

Takť činj swatý Lukáš (1, 1.) o mnohých zmjnku, *kteřjž usilowali spořádati wyprawowánj přjběhů a skutku Kristowých.* We druhém listu k Thessalonickým dáwá wýstrahu gim apoštol, aby nedali se swésti, (2, 2.) „*ani skrze ducha, ani skrze řeč, ani skrze list gako od něho poslaný.*" K tomuž cjli dal gim znamenj, dle kterého list apoštolský od podwrženého poznati by mohli. (3,

17.) *„Pozdrawenj mau rukau Pawlowau: což gest za znamenj w každém listu, takť pjši.*

Potřebj tedy bylo opatrnosti, aby spisy neapoštolské nebyly k apoštolským přiwtělowány, protož se stala sbjrka spisů apoštolských, aby ostaly od giných odděleny, čehož zřegmé důkazy pozděgi předložjme.

§. 8. Sbjrka knih nowozákonných za časů apoštolských.

W úwodu do zwláštnjch knih nowozákonných dokazuge se, že mezi sepsánjm prwnj a poslednj knihy nowozákonné téměř třidceti let uplynulo; nemohloť tedy gináče býti, než že sbjrka knih apoštolských za gegich wěku genom znenáhla zrůstala, a teprw dokončena býti mohla po smrti Janowě, genž wšecky apoštoly přečkal, a tedy poslednj psal.

O listech apoštola Pawla dokázati možná, že dle swého počátku mezi spisy apoštolskými neyprwněgšj gsau, a sice listy k Thessalonickým okolo roku 54 sepsány, listy ke Korinthům okolo roku 55, list ku Galatům w tentýž čas, list k Řjmanům okolo roku 57. Gešto pak Thessalonika nedaleko Korinthu, odtud nedaleko Efezus, odkud listy na Korinthské a Galatské psány byly, od Efezu nedaleko Galácie, protož hodnowěrno gest, že tyto sausedné cjrkwe společné listy sobě zdělowaly, a tak že sbjrka listů k Thessalonickým, Korinthským, Galatským powstala,

Wrátiw se apoštol Pawel z druhého nawštjwenj w Korinthu, odkud list k Řjmanům psán byl — přišel do Jerusaléma okolo roku 57, kdežto gat byl, a po dwau létech swého zagetj w Cesareï do Řjma odwezen, w kterémžto městě opět po dwě léta w zagetj držán gest.

Do toho času, asi rok 59. padá sepsánj ewangelium swatého Lukáše, Skutků apoštolských, listů z Řjma psaných k Filipenským, Efezským, Kolossenským, Filemonowi a k židům do Palestiny. Gešto Efesus bljzek byl Kolossenským — a w Efezu obchod wolný se wedl s celým Řeckem, Macedonij a s kraginami Asiackými: snadno lze gest se domysliti, gak tito poslednj listowé wšem cjrkewnjm zborům zděleni býti mohli.

Z druhého listu k Timotheowi (4, 13.) patrno, že apoštol s sebau knihy a perğamén nosjwal; nebť tyto wěci pozanechal w Troadě, a Timotheowi přikázal, aby ge s sebau do Řjma přiwezl. Pročbychom tedy nesměli domnjwati se, že i opisy listů k cjrkwjm odeslaných s sebau nenosil, aby gim ge zdělil, gešto přikázal totéž činiti Kolossenským.

W Řjmě tedy cjrkew křesťanská, mimo list sobě odeslaný, mohla i ostatnjch, z ruky samého apoštola do Řjma přišedšjho obdržeti, pakliže gich dřjwe neobdržela, a tak i ewangelium sw. Lukáše.

Po wyswobozenj z prwnjho zagetj w Řjmě okolo roku 62. psány gsau listy k Timotheowi do Efezu, k Titowi na ostrow Kretu, nynj Kandii, gešto byl na cestě plowaucjm do Efezu nebo do

Syrie, a protož obogj list co neydále rozšjřen býti mohl.

Když byl apoštol po druhé w Řjmě okolo roku 66, bljžil se saud na Jerusalém. — Toho času psáno ewangelium od swatého Matauše pro křesťany w Palestině, list Jakubůw na křesťany w rozptýlenosti gsaucj; té doby wypuklo též kruté pronasledowánj křesťanůw od Nerona, a psán list druhý k Timotheowi, též list prwnj pak druhý Petrůw ze Řjma křesťanům w mensj Asii bydljcjm. S druhým listem Petrowým list apoštola Judy gak časem tak obsahem spřjzněn gest. Mezi Jerusalémem, Antiochij, Efezem a Řjmem panowal ustawičný obchod, z čehož snadno pochopiti lze gest, gak ewangelium swatého Matauše do Řjma přišlo, gak listy Pawlowy w Řjmě psány, a i ginam zdělowány býti mohly.

Za času usmrcenj apoštolů Petra a Pawla, okolo roku 67. sepsáno gest ewangelium sw. Marka, kteréž w Řjmě pro Řjmany bylo zhotoweno, a když tento ewangelista odebral se do Alexandrie hlásat učenj Kristowo, bylot také do Alexandrie od něho přinešeno; bylot tedy w Řjmě i w Alexandrii známo, odkudž k giným cjrkwjm přešlo.

Neyposledněgšj mezi spisy apoštolskými gsau Janowy, kterýž před zkázau Jerusaléma wydal swé zgewenj, po zkáze pak ewangelium a listy, odkud patrno, že spisy Janowy neyposléze do sbjrky nowozákonné přigaty býti mohly.

Za dnů apoštolů Petra a Pawla mohly se giž nalezati w sebránj spisů nowozákonných dwoge a snad i troge ewangelium, skutky apoštolské, listy swatého Pawla, Petra, Jakuba, Judy: mnoho-li gich wšak skutečně bylo, nelze twrditi, gešto historie o tom mlčj.

Wšak sw. Petr w druhém listu 3, 15. 16. tak mluwj, gakoby byl wšecky listy Pawlowy četl a znal, co se, gestli ne ginde, w Řjmě státi mohlo, a z toho možná uzawjrati na společnau gich sbjrku w Řjmě se nalezagjcj. Slowa Petrowa: „*Pána našeho dlauhočekánj za spasenj měgte, gakož i neymilegšj bratr náš Pawel, podlé dané sobě maudrosti psal wám; gako i we wšech epištolách, mluwě w nich o těch wěcech, w nichž některé wěci gsau nesnadné k srozuměnj, kteréž neučenj a neustawičnj přewracugj, gako i giná pjsma k swému zahynutj.*“

Ze swědectwj Eusebia, kterýž, mluwě w knize 3, 20. o ewangelijch Matauše, Marka a Lukáše, přjčinu ewangelium od Jana sepsaného udáwá, domysliti se můžeme, že troge ewangelium za geho giž času w gednu knihu bylo sneseno. Slowa geho gsau: „Když třj sw. ewangelistů psanj dáwno wydaná, gak giným wšechněm, tak Janowi do rukau se dostala, prawj o něm, že ge wšecka schwálil, a prawdiwé o nich swědectwj wydal: wšak nicméně uznal, že se w nich toliko poznamenánj těch wěcj nedostáwá, které Kristus z počátku swého kázanj činil a působil.“ Neděget se sice zřegmá

zmjnka o sebránj spisů těch, wšak domysliti se toho záslušno ze slow : že se spisowé třj ewangelistů gak giným wšechněm křesťanům, tak také Janowi do rukau dostali; neboť měli-li gsau wšickni křesťané ewangelium troge, nelze pochybowati, že byla w gedno spogena. Tato domněnka nabýwá wětšj hodnowěrnosti nasledugjcjmi spisowateli cjrkewnjmi, genž mluwj o sebraných knihách nowozákonných gako o wěci giž skutečné a známé, poukazugjce tjm, že nowozákonných knih sbjrku giž nalezli.

§. 9. Sbjrka knih nowozákonných w listech Klementa řjmského.

Klemens Řjmský, od města swého zrozenj tak nazwaný, z urozeného rodu poslý, w rozšiřowánj náboženstwj Kristowa tak welice prospjwal, že o něm chwalitebnau zmjnku činj swatý apoštol Pawel we swém listu k Filipenským: (4, 3.)

„Takéť prosjm i tebe, wěrný společnjku, pomáhey těm, kteřjž se mnau pracowali w ewangelium s Klementem a ginými pomocnjky mými, gegichžto gména gsau w knize žiwota.“

Dle swědectwj Eusebia w knize 3, kap. 4. byl Linus prwnjm biskupem po Petrowi učiněn, potom Klemens, kterýž byl w Řjmě třetjm biskupem. W kapitole 18. wyprawuge, že geště za cjsaře Nerwy cjrkew řjmskau zprawowal, gsa třetj z těch, kteřj w biskupstwj to se uwázali, po Pawlowi a Petrowi;

nebo prwnj byl Linus, druhý Anaklet, třetj tedy Klemens.

Za cjsaře Trajana, ku konci prwnjho stoletj, byl do moře uwržen, mage kotwici o krk uwázanau; tělo pak geho bylo do Řjma přiwezeno Crhau a Strachotau, apoštoly slowanskými.

Tentýž spisowatel zmjnku činj o dwogjm listu Klementa w knize 3, kap. 34., řka: „Poněwadž nenj možné, abych wšecky zegména wyčetl, kteřj a kde w cjrkwjch po wšem swětě rozptýlených — hned brzo po apoštolech — byli pastýřowé aneb ewangelistowé, z té přjčiny těch toliko gména w historii této gsem poznamenal, gegichž učenj apoštolské w spisech a knihách, od nich wydaných, zachowáno gest až do času tohoto, gako Ignáciowo w epištolách napřed dotčených, a Klementowo w epištole geho ode wšech přigaté, a psané gako w osobě celé cjrkwe řjmské k cjrkwi korinthské.“

Opět w též kapitole dokládá Eusebius: „Slušj pak znáti, že i druhá epištola témuž Klementowi se připisuge, ale o té zgewno gest, že nenj gako prwnj za pořádnau přigata, proto že se nenacházj swědectwj, aby gi stařj učitelé kdy w swých spisech gmenowali.“

Powažugjcjm, že Klemens apoštolů byl společnjkem, w prácech cjrkewnjch spoludělnjkem, pak po Anakletu ředitelem cjrkwe řjmské až téměř do konce prwnjho stoletj, a protož že dobře znáti musil djlem z wlastnjho cestowánj, djlem z posjlaných odginud zpráw, záležitosti negenom cjrkwe

swé materské a sebau zprawowané, nobrž i giných cjrkwj, gako Filipenské: zagisté swědectwj o knihách nowozákonných, z geho spisů wyňatá, welikau magj wáhu.

List prwnj, gménem cjrkwe řjmské psaný k cjrkwi korinthské geště před zkázau města Jerusaléma, tedy před rokem sedmdesátým, prowit gest prupowěďmi nowozákonnými co wěnec kwětinami wonnými. Průpowědi ony neywjce gsau wáženy z listů Pawlowých, zwláště k Židům, pak z listu Jakubowa a druhého Petrowa. Co do průpowědj z listu k židům wzatých pjse glž Eusebius takto w knize 3. kap. 34.: „W kteréžto (epištole prwnj) poněwadž častokrát toho, což se we smyslu s epištolau k židům psanau srownáwá, ano někde i slow samých z nj užjwá: patrně tjm se dokazuge, že ten list nenj nowý, a za nedáwné paměti lidské psaný. Protož také přičten gest ne bez přjčiny k giným epistolám swatého Pawla.

Mimo průpowědi z knih nowozákonných wyňaté odwoláwá se na list prwnj ke Korinthům, w oddjlu 47. takto pjše: „Wezměte list swatého apoštola Pawla do rukau. Co psal wám na počátku swého ewangelium? Oprawdowě od Boha nadchnutý psal wám za přjčinau sebe, Kefa a Apollona w gednom listu, proto že giž tehdáž rozepře a sektárstwj bylo.“

Tolikery a zewrubně wyňaté průpowědi z listů apoštolských, gakéž se w listu Klementowě nacházegj, patrným gsau důkazem, že w rukau geho

sbjrka neywětšj částky listů Pawlowých — gakož i Jakubowých a Petrowých se nalezala, a co gako biskup cjrkwe w rukau měl, to bylo také cjrkwe podjlem; protož z tohoto listu Klementowa na sbjrku knih nowozákonných při cjrkwi řjmské uzawjrati můžeme. Pokudž ale i průpowědi z pjsma swatého co wěc i Korinthským známau uwádj, možná se domeyšleti, že i w cjrkwi korinthské tytéž knihy w gedno sebrané známy byly, podobně gako při cjrkwi řjmské.

List druhý, gehož authentičnost mnohými důwody dalaby se dokázati, obsahuge mimo průpowědi z listů apostolských též některé z ewangelium, wšak bohužel, že genom zlomek z něho nám dochowán.

Zwláštnj wynětj průpowědj nowozákonných z listu prwnjho a druhého děge se neypohodlněgi při celkowitém textu těchto epištol.

(Dokončenj.)

II.

O Rági.

Od

Františka Wetešnjka,

faráře w Markwaticjch.

וַיִּטַּע יְהוָה אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם׃

I. M. II, 8.

Čtenáři, milownj starožitných přjběhůw biblických, rádi gednák dotazugj se na mjsta, kde co gich se přihodilo, gednák i se rozcházegj do swěta, aby očité spatřowali kraginy, o nichž we swatých pjsmech byli se dočetli. Mezi neypředněgšjmi dègi těmi stogj útwor Ráge, neboli hmotný obor wšj swětské krásy a pozemnjho blaha, kamž Bůh byl postawil Adama, prwnjho člowěka, aby geg wzdělával a ostřjhal. I. M. II. 8. 15. Také tohoto prwotnjho blaženého sjdla poloha mnohau pilnostj a wěhlasnau saudnostj se wyšetřowala; ale po wšem neysnažněgšjm bádánj položenj geho předce posud w gistotě se newyšetřilo. Čjmž ne w gednèch wzniklo pochybowánj, také-li kdy biblického Ráge skutečně stáwalo. Proti té pochybnosti ohlašugeme, že biblická powěst o Rági gesti prawdiwá, ale skaumatelů ohlédánj se po mjstě někdegšjho ráge marné, gešto snad neyspjše dá se pokládati tam, kde nynj prostjrá se indický okeán.

Powěst tu wyprawuge nám Mogžjš ze starodáwnjho podánj, a zasluhuge wjru wšecku, gešto od prwotnjch otců Mogžjšowi snadně gest dochowána, zamyšleným pjsmem giž před Mogžjšem a snad před samau potopau zaznamenána, konečně Mogžjšowau zběhlostj w zeměpisu a wnitřnj powahau ugištěna.

Podánj rágské powěsti snadno sáhlo až k šestmecjtmému kolenu, w němž stál Mogžjš od ustanowenj swěta; nebotě šla z ust do ust prwotnjch otců, genž při dlauhowěkém žiwotě drahné mjwáwali obcowánj s neyzázšjm potomstwem, zaugjmala paměti mocně, dotýkala se nehod bolestných, pogila se k citliwosti zbožné a mjsila se do učenj náboženského, nemohauc nigak modlárstwjm se przniti.

Podánj neboli tradice dagj se snadně nésti do přepozdnjch wěků, kde sice mnoho kolen se čjtá, ale při dlauhowěkosti nenalezá se mnoho prostřednjch osob, gimižby se znamenitě mohla pomásti. Ode stwořenj rága až do Mogžjše minulo sice kolen šestmecjtma; gednák ze přehledu dlauhowěkosti patriarchálnj a drahného obcowánj s potomstwem přewzdáleným zřetelně dáwá se poznati, gak při nemnohých prostřednjcjch snadně podánj rágské od Adama neslo se k Lewjmu, Mogžjšowu pradědu, který gistotně musel giž pjsemně mjti gi zaznamenanau, od něhož Mogžjš ta pjsma dědem Kahatem a otcem Amramem zdědil a do swých letopisů bez proměny wložil.

K usnadněnj přehledu rozwrhneme celý čas ten

we tři doby, předkládagjce geg we trogjch rubrikách, z nichž prwnj wyčjtá Adamo-Setowo potomstwo až po Noacha, druhá Noacho-Semowo potomstwo až po Abraháma, třetj potomstwo z Lewj po Abrahámu až po Mogžjše.

| | rozen | umřel | stár | | |

Z tohoto sestawenj snadno widěti, kterak Noach a potomci geho snadno wěděti mohli, co bylo se dálo s Adamem, kam byl postawen, odkud wyhnán, slowem, že skutečně ráge stáwalo; neboť nám wykazuge, kdy který prwootec se narodil, kdy umřel, w gakém stářj, a dlauho-li s kterým potomkem obcowal.

Od ustanowenj swěta až do synů Noachowých minulo 16 set let, ale mezi smrtj Adamowau a Noachowým narozenjm minulo let toliko 126. W době té žilo kolen desatero. Wšak desatero to daloby se přiwésti až na tré s gediným toliko střednjkem. Wygmeme-li z osmého kolena Matusalema, Enochowa syna, widjme, že ten s Adamem pobyl za 243, a se wnukem Noachem za 600 let. Nasledowně tu máme w počtu 1656 let tři toliko praotce, spogeny gediným toliko střednictwjm. Za 600 let dá se mnoho dowěděti od děda, genž po 243 let slýchal neystaršjho předka, mluwiwšjho o nehodách swých, a při rozpráwěnj takowém aniž dá se mysliti, žeby Adam nebyl často, ano přečasto mluwjwal o Rági, žeby nebyl geg wypodobňowal, žeby nebyl geho podobu zeměpisně wyobrazowal. Možno-li, aby zpráwy ty byly snadně nedošly Noacha a prwnjch potomků geho, z nichž Jafet swětu předpotopnjmu náležel se stem let, Chám s dewadesáti dewjti léty, Sem s dewadesáti osmi? genž w tom předpotopnjm swětě geště měli obcowánj s otcem Noachem, s dědem Lamechem a s pradědem Matusalemem? gešto gim otec wyprawowáwal, co byl slýchal za půlse-

sta sta let od otce Lamecha, téměř za 600 let od děda Matusalema, za půlčtwrta sta let od praděda Jareda a t. d., anobrž málem za 80 let od Enosa? gešto děd Lamech gim wyprawowal, co za půl sta let, a praděd Matusalem, co za dwě stoletj byl wyslechl z wlastnjch ust Adamowých.

Naše krátkowěké rozumowánj, neboli náš rationalismus zpěčuge se wěřiti o Mogžjšowě předpotopnj dlauhowěkosti, nepomnjc, že loktem popotopnjm nesmjme cele měřiti swět předpotopnj. Dále beze wšj nesnáze wjru přikládá millionoleté starobě zemnj, gešto tak někteřj zpytatelé přjrody a indičtj bramjnowé ze swých swatých wěd to udáwagj. Nuže, což newj, že titéž bramjnowé dle těchže wěd mluwjce o wšeobecné potopě, lidem předpotopnjm připisugj žiwot tisjcletý? a že ginj zpytatelé, rowně tak zběhlj, přes 6000 let trwánj země neodhádáwagj? Bez rozpaků libuge si w tom, co se zdá přináseti podporu geho domněnkám, a zawrhuge zdánj geho důmyslům newhodné. Snad-li spjše uwěřj báchorkám Hesiodowým, kterýž bágj o stoletých nedospělcjch při prsau materských, nežli nábožnému Mogžjši?

Ze žiwota Noachowa swětu předpotopnjmu náleželo 600, popotopnjmu 349, wěku Abrahámowu 58 let; ze žiwota Semowa onomu 98, druhému 502, tomuto 210 let, čili gak widěti tuto ze druhé rubriky:

Noe žil před potopau	600	po potop.	349
Sem	98	. . . .	502

		rozen	umřel	stár	Noe žil		Sem	Arfaxad	Sale	Heber	Pelek	Rehu	Saruk	Nachor	Tare
1	Sem	1558	2158	600	se Semem	448									
2	Arfaxad	1658	2096	438	s Arfaxadem	348	500								
3	Sale	1693	2126	433	se Salem	313	465	403							
4	Heber	1723	2187	464	s Heberem	283	435	373	403						
5	Pelek	1757	1996	239	s Pelekem	249	401	339	369	430					
6	Rehu	1787	2026	239	s Rehu	219	371	309	339	400	209				
7	Saruk	1819	2049	230	se Sarukem	187	339	277	307	368	177	207			
8	Nachor	1849	1997	148	s Nachorem	157	309	247	277	338	147	177	200		
9	Tare	1878	2083	205	s Tarem	128	280	218	248	309	118	148	169	119	
10	Abraham	1948	2123	175	s Abrahamem	58	210	148	178	239	48	88	101	49	135

Druhá tato doba žiwota potomků Semowých sáhá do čtwera stoletj, ginák od potopy 1656 až do smrti Abrahámowy 2123 za 467 let, z čehož poznati můžeme, že Abrahám z desátého kolena pobyl s Noachem geště 58, se Semem 210, s Arfaxadem 148, se Salem 178, s Heberem 239, s Pelekem 48, s Rehumem 88, se Sarukem 101, s dědem Náchorem 49, a s otcem Tárau 135 let. Sem, Sale a Heber Abraháma přečkali, tento o 64, střednj o 3, onen o 35 let. Doložjme, že, dle třetj rubriky

Sem umřel 2158 } 110 let,
Isák rozen 2048 }
Jakub rozen 2108 } 50 let.

		rozen	umřel	stár	Abraham žil		Isák	Jakob	Lewi	Kahat	Amram
1	Isák	2048	2228	180	s Isákem	75					
2	Jakob	2108	2255	147	s Jakobem	15	120				
3	Lewj	2192	2329	137	s Lewjm	—	36	63			
4	Kahat	2208	2341	133	s Kahatem	—	20	47	121		
5	Amram	2305	2442	137	s Amram.	—	—	—	24	36	
6	Mogžjš	2373	2493	120	s Mogžjš.	—	—	—	—	—	69

Pozn. Rubrika tato gest sečtena dle těch, genž israelského bytj w Egyptě od Jakuba až do 80. roku Mogžjšowa nepřipauštěgj 430, nobrž toliko 215 let, což se podobá, nebo Kahat, w Kanánu giž zrozen, šel čili byl nesen do Egypta s dědem Jakobem. Nuže kdyby byl tam prožil

wšech swých let	133,
geho syn Amram po něm	137,
Mogžjš po otci	80,
měli bychom wšeho toho bytj předce genom .	350 let,

Sem s Isákem prožil geště 110 let, a s Jakubem let 50.

Mezi Abraháma a Noacha netřeba wkládati střednjka; neboť s Noachem pobyl Abrahám přes půl sta let, prwé než 75letý stěhowal se z Haranu do Kanánu.

I šla-li powěst rágská od Adama Matusalemem snadně k Noachowým potomkům, i gakžby po Abrahámu Lewjho potomci nebyli o Rági mohli w gistotě známosti nabýwati, o němž i Noachowi gistotné měli zpráwy? Mezi Abrahámem a Lewjm zřjme kolena dwě a střednjka toliko gednoho, buď Isáka, žigjcjho s Abrahámem 15 let a se wnukem Lewjm let 36, anebo Jakuba žigjcjho s Abrahámem let 15, a s Lewjm 63. Lewj pak musel to podánj giž pjsemné znáti, gak njže oswědčjme. Snadně tedy mohl Lewj zwěděti, o čem wěděl Abraham, Noach, Matusalem. A Mogžjš užil pjsem, která potomstwu zůstawil Lewj. Wezmeme li za střednjky Matusalema, Noacha, Abrahama a Isáka až do Lewjho, neboli do sepsánj těchto podánj, gež Mogžjš byl přegal, při třjmecjtmeru, neboli raděgi při šestmecjtmeru kolenj widjme střednjků wlastně toliko čtwero, a čtwerem tjm podánj dala se bez proměny chowati, gak nás w té domněnce utwrdj

---

a ne 430, ba ani 400. Počet ten nedá se zweyšiti, nobrž spjše zmenšiti, pomnjme-li, že Amram měl za manželku Jochabetu, otcowu sestru, swau stryni, a že předce také pobyl několiko let s Kahatem otcem a se synem Mogžjšem. Ostatnj, dáli Bůh, we článku zwláštnjm.

přjkladowé z našich wlastnjch tradic njže zpomenutj.

Paměť swěžj, mohútná a držemná snadně chowá wěci slyšené, a paměť otců prwotnjch, ač kleslá, nicméně předce wždy geště zůstáwala čilá, silná a schránliwá; muselať tedy snáze bráti w sebe, pewněgi držeti a potomstwu zdrawěgi odewzdáwati, co buď sama zkaušela, čili od předkůw slýchala, nežli paměť naše zpozdilá, přiučowánjm přeplněná a přeplněnjm walně ochabělá.

Lidé nerádi a těžce zapomjnagj děge, genž daly půwod bolestným nehodám: Otokarůw pád u Hlawy, záwratiwj kalichowé našich praporců a gich mrzký plod na Bjlé Hoře wždy bude strašiti w české paměti. Nuže, gakby lidé před potopau a po potopě byli mohli záhy z paměti pauštěti, kde Adamowa blahost byla zmařena a zplozena strast, giž i on i oni dlužni byli okaušeti bez konce?

Paměť musj býti o mnoho schranliwěgšj, spoguge-li se podánj s nábožným citem. Bylo-li lze zpomjnati na nehodu milowaného Abele a netaužiti Bohu, genž tak přemilostiw býwal w Rági, kde Kainowa neprawost byla wlastně se počala? Rowně tak málo, gako zpomjnati na wzetj Enochowo a newěnowati slzy ctnosti w rági zprzněné. Rág musel wždy stáwati se památněgšjm, gešto i zbožná citliwost den co den pro geho ztrátu lidskau paměť ostřila.

Pomněme, že podánj ani zapomenuta býti nemohau, mjsj-li se do učenj náboženského. Wjmeť,

že každý patriarcha býwal netoliko hlawau, alebrž spolu i knězem swému domu a swé čeledi. Kněžstwj žádné nebylo bez wěd a bez učenj. Gakby patriarchowé byli mohli mluwiti k plodům swým o Bohu, o stwořenj swěta, o učiněnj člowěka, o lidských powinnostech, a newzbuzowati ge ke poslušenstwj wýstrahau, kteraké neštěstj postihlo Adama za neposlušnost? Anebo byli-liby mohli mluwiti o nehodě Adamowy neposlušnosti, a neřjci, kde se to dálo? Wizmež tedy, kterak powěst rágská wždy do náboženského učenj i bezděky se mjsila, a proto podánj o Rági zapomjnána býti nemohla.

Nelze toho přjti, že prwotnj tradice mezi potomky Chámowými, Jafetowými a dosti walně i mezi pozdněgšjmi Semowými načitě počaly se mrhati a kaziti nesmyslným modlařenjm, o němž před potopau ani mezi Kainowým potomstwem zmjnky se neděge. Nemohlytě wšak býti úplně zmařeny, gešto Bůh powelel Abrahámowi, aby wygda ze wlasti modlárské, totiž z hor Chaldegských, odebral se do gjžnj Syrie neboli do Kanánu, kdež on a syn Isák pobyli za 205 let. W desátém roce po smrti Isákowě, Abrahámůw wnuk, Jakub, wybral se do Egypta, kdež geho potomstwo, silně se množjcj, zůstalo až ge Mogžjš odtud zase wywedl. Gak w Kanánu, tak i w Egyptě Abrahámowi potomkowé štjtili se modlárstwj, čistým náboženstwjm nemálo se lisjce ode wšech pronárodů. W té okoličnosti prwotnj podánj nemohla wzjti porušenj, a powěst rágská chowala se w čistotě.

Chowánj to neodpjrá zkušenosti, gak toho podnes mezi sebau za wšj ochabělostj, při wšj krátkowěkosti můžeme ukázati přjklad negeden. Ode smrti newinného Jana Nep. minulo let 450. a plodů tři a třidcetiletých neboli kolen 13, ba takměř 14; předce geště český katoljk každý wj z otce a mateře (ne z pjsma, zwláště německého; z toho by gediné pochytil bjdné rozumowánj a matné pochybnosti), alebrž toliko z pauhé tradice, totiž, že tento, ač njzkorodý, nicméně welikého ducha wlastenec, ode krále Wáclawa, pro powinné tagenj zpowědi králowniny, byl bolestně zmučen, bez pořadu práwa k utagenj králowské neprawosti na smrt odsauzen, w Praze nočnj chwjle s mostu do Wltawy swržen a od té doby za Swatého ctěn. Takto z uloženj Božjho i w njzkém rodu odměňugj se ctnosti, gež nádherná učenost, ze prachu nemnoho powyniklá, tjm swého půwodu nepamětliwá, s náboženským záštjm zapjrati usilowala. Od aukladného nečestného usmrcenj blahoslaweného Přemyslowce (sw. Wáclawa) minulo bez mála 900 let, při našj krátkowěkosti wjce, nežli při patriarchálnj dlauhowěkosti mezi Mogžjšem a Adamem, totiž: tři a třidcetiletých wěků neboli kolen 27; ale každá česká katolička po tu dobu dobře wj, neylépe z pauhé tradice, že i we starém Boleslawu se swěta neważně byl zprowozen český Abel od Kaina českého. Tak dlauho se držj a pamatugj podánj při kratičkém žiwobytj a paměti seslablé: což dlauhowěcj a

proti nám swěžj Patriarchowé byliby méně pamatowáwali? Odstup nesaudné mámenj! Spjše wyznáwáme důwěrně, že powěsť rágská, zkušenosti neodporugjc, modlárstwjm neporušená, do náboženského učenj wmjšená, se zbožnau citliwostj slaučená, poselkyně nehody bolestné, towaryška paměti mocné, předmět rozpráwek dlauhowěkých, snadně došla Lewjho, anobrž i samého Mogžjše w koleně dwadcátém šestém.

Mohla-li powěsť rágská austnjm podánjm dogjti Lewjho, zpráwa pjsemnj musela tjm spjše dobělnauti Mogžjše; neboť w zamyšleném pjsmě powěsti nabýwagj neymocněgšj ochrany. Poněwadž děgowé neydůležitěgšj před ginými neyspjše se zaznamenáwagj a mezi neydůležitěgšj děge bez odporu náležj propůgčenj a ztráta blaha rágského; protož ani nelze mysliti, žeby zpráwa o tom prwotnjm blaženém sjdle byla mohla ugjti pjsemnjho zaznamenánj.

Mogžjš powěsti rágské neměl toliko z podánj austnjho, alebrž wybraw ge ze spisů staršjch, wložil do Pentatewchu, slohem sobě neobyčegným.

Lišj-li se sloh gazyčnj chudobau a mluwnickau powahau ode slohu wěku toho, w němž byl spisowatel žiw, a ode slohu, gjmž myšlénky swé wlastnj do spisu skládal: musjme uznati za prawdu, že pjsemnost we slohu podaná, ode slohu spisowateli obyčegného se lišjcjm, musj býti staršj nad spisy, které spisowatel skládal ze swé hlawy způsobem psanj swého wěku. Některé částky prw-

nj knihy Mogžjšowy gazyčnj chudobau a mluwnickými wlastnostmi patrně se lišj ode slohu bohatšjho, gakowý wůbec panuge we spisech, obsahugjcjch děge, gimž Mogžjš byl přjtomen, gimž mnohým za půwod slaužil, a gež slohem swého nářečj sepsal. Z čehož nenepráwě saudj se, že w geho knihách obsaženi gsau spisowé dwogj: ti, které skládal sám ze swé hlawy, a oni, které toliko byl opsal. A poněwadž tito od oněch se lišj gazyčnj chudobau a powahau mluwnickau, neméně gisto gest, že také nad ně musegj býti staršj.

Ke spisům slohem walně se lišjcjm náležegj také powěsti rágské, o nichž tehdy směle můžeme wěřiti, že Mogžjš nespisowal ge podlé austnjho podánj, alebrž že ge pogal do swé knihy ze spisů staršjch.

Z kterého wěku pošla pjsma powěsti rágské, gichž Mogžjš užil, určitě udati nelze, gešto se newj, kterému wěku wynalezenj pjsma náležj. Poněwadž mezi synem, otcem a dědem gazyk a sloh náhlé a přjlišné změny nemjwá, gakowá mezi slohem, Mogžjši obyčegným, a slohem powěsti rágské se nacházj, nemylně saudj se, anobrž gistotau se twrdj, že Mogžjšůw praděd, Lewj, giž znal z pjsma podánj powěsti rágské. Potomci Jakubowi gistotně znali pjsmo, gešto Juda, Lewjho bratr, Thámaři zastawil pečeť. I. Mogž. XXXVIII. 18. 25, a professor Jan, w úwodě k božským knihám starozákonnjm I. 245, we Starobylostech bi-

blických III. 317, tušj, že smlauwa, kterau (I. M. XXIII.) Abrahám učinil s Efronem o trh a kaupi geskyně k pohřbu Sářině, byla pjsemně zhotowena. Z toho gde, že powěsti rágské giž aspoň Jakubu a potomkům geho musely pjsemně býti známy.

Nyněgšj učenost wůbec nalezenj pjsma hledá w dobách popotopnjch. Ale gestiť na nemalém omylu, gešto pjsmo musj potopy býti staršj. Nelzeť wěřiti, žeby lidé před potopau nebyli znali pjsma, gelikož wědecká uměnj bez pjsma ledwa dagj se mysliti, a že we wědeckých uměnjch mnohau měli zběhlost, dowodj patrně stawitelský záměr Noachůw, by od wšeobecné záhuby

Z lidské rodiny, tak welmi zmnožené,
zbytek celý w auzkém plynul korábu. *)

Záměr ten směle nazýwáme wědeckým, neboť genom uměnjm mohl se takowý koráb wystawěti. Wědecké stawitelstwj potřebuge určité mjry a náležitých rozměrů, kteréž nedagj se mysliti bez měrnjch znakůw? Wše to wede takměř nelibowolně k gakémusi ne-li hned psanj, alespoň k gakémusi kreslenj, z čehož nemylně muselo záhy znikati pjsmo a znenáhla k saustawnému slohu se obrazowati. Wizmež, gaký krátký a gak odměrný rozkaz dán gest Bohem Noachowi ke stawěnj korábu, I. M. VI. 15. 16. „Učiň koráb ze dřjwj obtesaného, přjbytečky wzděláš w korábu a

*) Ztracený Rág I. 252.

wysmoljš geg wnitř i wně smolau, a tak učinjš geg, aby byla 300 loket délka korábu, 50 loket šjřka geho, a 30 loket weyška geho. Okno uděláš korábu, a na loket ho saužjš wzhůru, a dwéře korábu na straně postawjš, ponebj spodnj, druhé i třetj učinjš w něm.“ Koráb tehdy trépalubnj. Tohoto rozkazu nic nepochopj diwoch amerikánský, ale umělému Ewropčanu, pjsemně cwičenému stawiteli, netřeba rozsáhlegšjho a podrobněgšjho nařjzenj. Dle toho powelenj Noachůw koráb i dnes by se dal zhotowiti. Gesti, gako bychom slyšeli rozkaz některé wlády nyněgšj k lodnjmu stawitelstwu: „Postawjte řadowý čili břehowý koráb, we hřbetě tak a tak dlauhý, pro tolik a tolik děl wrtaný.“ Umělému stawiteli netřeba wjce. Tenť giž učinj náležité rozměry, sau čtuge potřeby a wyprawj zásobenau spaustu na wody.

Noach raubaw stromy rostlé na horách,
počne zděláwati koráb ohromné
welkosti, a loktem dýl i šjř i wýš
wyměřj, a okleguge wůkol kljm;
w boku dwéře postawj, a pokrmu
nabraw zásobj i lid i zwěř. *)

Zachowánj rodu lidského dokazuge gasně, že Noe uplně wystihl rozkaz Páně. Nelze pochybowati, že měl k tomu netoliko schopnosti přirozené, alebrž i způsobilosti zásobené, gakowýchž bez pjsemnjho učenj dosjci nelze. Na úplněgšj dokázánj té domněnky newidj se býti potřebj, aby

*) Ztracený Rág II. 251.

chom se dowoláwali orientálnj tradice, zachowalé Berosem, pjsjcjm, že Xisutrus, král babylonský, dostaw wýstrahu o nastáwagjcj potopě, dostal spolu i rozkaz ke stawenj korábu, gjmžby potopy se uchowal; dále aby prwé *sepsal* půwod, staw a záhubu wšech tworů, a w Sippaře aby zahrabal *pjsmo* to, kteréžby potomstwo zase wyhrabalo. *) Aniž třeba podpjrati gi powěstj Josefowau, genž prawj o Setowých potomcjch, že gsauce wystřeženi předpowjdánjm Adamowým, zjskané hwězdárské známosti *wepsali* do dwau slaupů, cihelného a kamenného, by pozdnj rod takto před potopnj záhubau wystřjhali **).

Z nápowědi té dá se sauditi, že potomkowé Noachowi giž od Adamowých mohli, anobrž museli mjti přigatau známost pjsma, gjmž buď tito, anebo giž onino rozličné důležitosti zaznamenáwali; a poněwadž udělenj a ztráta blaha rágského náležj mezi důležitosti neypředněgšj, gistotně powěsti rágské do prwnjch zápisů byly wloženy. Spisowé ti, anebo gegich opisowé došli až Mogžjše, z nichž nám zeměpisnau známost o rági dochowal. Odtud wyplýwá, že, oč déléj gest starodáwnost pjsemných zpráw, o to starodáwnost austnjch tradic se krátj a powěsť ze zkrácenj toho nabýwá gistoty tjm wětšj, čjm hlaub pjsma do starobylosti se pohřižugj, kde při někdegšj

*) Stolb. G. D. R. D. I. 311. z Allg. Welth. I. §. 207.

**) Josef Flavius we Starobyl. Židow. I. 3.

dlauhowěkosti za drahným společným obcowánjm předkůw neyprwněgšjch s neypozdněgšjm potomstwem, austnj podánj giž ani porušenj wzjti, ani do nepaměti klesnauti nemohla.

Zechtělo-liby se nám předce geště pochybnosti mjti o prawdě starobylých těchto tradicj a pjsemnostj, tedy za prawdu rágských powěstj ručj nám dochowatelowa zeměpisnj saudnost a wnitřnj powaha rágského polohopisu.

Gisto gest, že schopný a cwičený zeměpisec, sbjrage starobylé powěsti o kraginských polohách, umj činiti saudný rozdjl mezi nedůwodnými a prawými, a že zná objrati ty s pominutjm oněch. Mogžjš býwal sice stjhán ze mnohé zeměpisné nedůwodnosti; gednák při bedliwěgšjm seznamowánj se s kraginami a pilněgšjm přjrodozpytu znenáhla gasně se osprawedlňuge. Tušjwali gsme, že mylně stawj půwod moře mrtwého do času Abrahámowa, gesto prý moře to wýchodně, gjžně a západně horami gsauc zatarasowáno, musj býti tak staré gako země. Nahlédneme-li wsak do starožitného Abulfedy a porownáme-li geg s nyněgšjm Burghardem, uwidjme, že Mogžjs mluwj prawdu. Audolj Ghor, neboli řečiště Jordána nekonečj se mořem mrtwým, alebrž stegně běžj předce až k záliwu akabskému, w gehož neysewerněgšjm lůně druhdy stáwáwala Aila a Eziongeber. Aniž třeba připauštěti, že moře mrtwé před wywrácenjm Sodomy krylo se korau zemnj, poněwadž řečiště Jordánu i na gjžnjm zámořj se

stopuge. Že audolj to chowalo přemnoho žiwice, gisto gest; tak swědčj Mogžjš, I. XIV. 10, Josef Flavius, dnešnj polohopis a silná podoba na amerikánském ostrowě swaté Trogice. Ale žiwice podzemnj nenj podzemnj woda, nobrž ta může prauditi i přes žiwici, gakož pak i trinidadská žiwice na swém temeni chowá mnohé wodogemy přesné, i zemnj ostrůwky, stromowjm ušlechtile porostlé, a to při samém wřjdle žiwičném. Mohli bychom gaksi pochybowati o prawdě polohopisu rágského, kdyby skladatel Pentatewchu člowěk byl neschopný a w saudné wědě zeměpisné nezběhlý. Gednák o schopnostech Mogžjšowých nenj pochybnosti, a geho saudnost zeměpisnj pogisluge se tjm, že byl wychowán při dwoře egypském, kde známosti zeměpisné byly giž rozsáhlé, tak že Egypčané netoliko z popisů, alebrž i z obrazů neboli map učili se geografii, mezi nimiž Mogžjš nabyl široké wědomosti o powrchnosti zemské. Wizme, gak dobře znal Paléstinu, na niž toliko před smrtj se zajordánských hor směl popatřiti. Ač do wšech končin, swau rukau popsaných, osobně byl newešel, předce nynj, čjm dále, tjm důwodněgi nahljžj se, že geho zeměpisnj známost nebyla ledagaká. Z čehož dá se sauditi, že Mogžjš, co psal, psal také s dobrým uwáženjm a se zdrawým usudkem, aniž lze mysliti, žeby byl popis ráge přigal do Pentatewchu, kdyby byl o geho polohopisnj prawdě nebyl saudně bezpečen a ugištěn. Gednák o prawdě té pochybowati mu ne-

bylo možné, gešto wnitřnj powahau sama sebe ztwrzuge.

Polohopis, genž zobrazuge kraginy znatně tak, že po wšech změnách politických wždy geště starobylý gegich staw a obwod dáwá se důwodně wyšlakowati a náležitě rozeznáwati, powahu w sobě chowá prawdomluwnau neboli wnitřnj powahau sám sebe ztwrzuge. Powěst rágská obrazuge mjsto rége tak znatně, žeby po sterých změnách politických, by celé týmě zemské ohromným násiljm, gakowé se dálo wšeobecnj potopau, nebylo zewrub obráceno, z každé politické směsice dobře mohlo býti wyhledáno. Tu widjme řeku, čteme počet a gména gegjch roztoků, slyšjme o přiležjcjch končinách, opowjdá se i město: dle těch a takých znaků nebylo by lze Edenu a Ráge chybiti, kdyby ho bylo stáwalo tam, kde geg obyčegně, owšem nedůwodně, hledáme. Nicméně za uwáženjm tjmto předce djme, že powěst rágská, udáwagjcj znatně polohu ráge wnitřnj powahau sama sebe ztwrzuge. Že nikdo po tu dobu ráge newyhledal, a bohdá nikdý newyhledá, tjm prawdu geště netratj náwěstj Mogžjšowo, gešto negen zeměpisnj saudnost Mogžjšowa, ale také celá wnitřnj powaha rágského polohopisu wydáwá důwodné swědectwj, že i pjsemné i austnj podánj o rági musj býti prawdiwé.

Widěli gsme, že tradice ta šestmecjtmerým kolenem snadně mohla gjti k Mogžjšowi, slyšeli gsme, že Jakobowi, čili Noachowi anebo snad giž před-

potopnj Adamowi potomkowé měli gi pjsemně zaznamenanau, poznali gsme, že gi pogišťuge dochowatelowa saudnost i wnitřnj powaha, z čehož ze wšeho osmělugeme se wynesti usudek, že biblická powěsť o rági gesti prawdiwa.

Prawdu mluwj Pjsma swatá, ale bibličtj zpytatelowé rág hledagj marně.

Chceme-li po mnohých dobách wyhledáwati některau wěkem ztracenau kraginu, musjme dobře pozor mjti na znaky, sauwěkými spisowateli anebo saudnými tradicemi udáwané, gakowé gsau moře, hory, řeky a těm podobné, dle nichž poloha zamjněné kraginy gediné mohlaby wyšlakowána býti. Takto u přjkladu, kdyby Čechy po uplynutj mnohých wěků do některé wšeobecné řjše se ztratily, podlé zaznamenaných řek, wycházegjcjch odtud, a dle wypsaných hor po obwodu, wždy dá se wypsati prawdiwý obraz někdegšj té polohy. Při tom wšak také slušj mjti ohled na přjrodnj změny, gimž powrchnost zemnj gest podrobena, a před nimiž ani wěkostálj tito znakowé nemagj bezpečného úpisu. Krkonoše i Šumawa mohau zmizeti, z njzkých plánj pahorowé wystaupiti, labštj i wltawštj praudowé přeschnauti, nowé řeky se wyprýšti-ti anebo celé české králowstwj (čehož Bůh uchowey!) do bezedné propasti se zařjtiti. Neměli-libychom na toto pozoru, snadně bychom we wyobrazowánj někdegšjch Čech mohli dočiniti se přehrubého omylu, genžby tjm hrubšj gestě musel se státi, kdybychom při hledánj spoléhali se bezpeč-

ně na gediná gména, genžto gednák předmětům se dáwagj, ze předmětů na předměty se odnášegj, anebo cele do negistoty se tratj, gednák stegná rozdjlným předmětům se udělugj. Kdybychom se bezpečili na gediné gméno labské, snadně we šlakowánj Čech mohlby státi se omyl nemalý. We Šwedjch negedna řeka slowe Elwe, to gest Labe, nebotě i Labe znešwařeno w Elbe. Kdyby zpytatel toliko podlé gména labského hledal Čechy ztracené, hruběby mohl chybiti prawdy, klada ge do země šwedské, weden gménem řjčnjm. Omyl ten muselby, se státi o mnoho wětšj, kdybychom w nedostatku potřebných gmen osmělowali se gména starých řek, hor a kragin libowolně přičjtati řekám, horám, kraginám nowěgšjm, nebo bychom takto žádanau polohu tu i onde mohli nalezati.

Mogžjš dáwage zpráwu o rági, wystawuge znaky geho polohy; spolu ale také dáwá náwěštj o udalosti, pro kterau powrchnost zemnj nemalau musela trpěti proměnu. Kdo ze zpytatelů biblických nebéře ohled na udalost tu, řjdě se gedno gmény znaků oněch, nemůže leč poblauditi ode prawdy hledané. Toto se dálo zpytatelům neywýborněgšjm.

Wizmež, gakými znaky Mogžjš polohu rágskau wypisuge, kde neywýborněgšj bibličtj zpytatelé, zawedenj některými gmény, po znacjch těch sljdj, a kam mjsto rage neshodnau libowolnostj wkládagj; odsauzenjm nedůwodných těch domněnek potwrdj se náš usudek o marném hledánj.

Prwé než se zabéřeme do uloženého sobě uwažowánj, slušj podotknauti, že rág biblický gest dwogj: *a*) Nadzemský neboli nebeský, wěčné sjdlo ctnostných blaženců, gegž u S. Lukáše XXIII, 43. Kristus slibuge lotrowi na křjži, řka: „Amen, prawjm tobě, dnes budeš se mnau w rági.“ A swatý Pawel I. ke Kor. XII, 4. pjše, že zná takowého člowěka, genžto w těle, čili kromě těla wtržen byl do rága. Swatému pak Janu, w Apok. II, 7. zgewiti ráčil Pán, že tomu, kdo zwjtězj, dá gjsti se dřewa žiwota, kteréž gest u prostřed rága Božjho. *b*) Druhý rág gest edenský, neboli zemský, do něhož Pán Bůh postawil člowěka, aby geg wzděláwal a hljdal. Prwnj náležj učenj wjry se týkagjcjmu, druhý wědě zeměpisnj, kterauž práwě tuto se zabýwáme.

O rági zemském prawj powěst Mogžjšem dochowaná: „Hospodin Bůh učiniw swět a zemi i wšecko na nj, stwořil Adama z trupele hljny, wdechl we twář geho dechnutj žiwota, a byl Adam w duši žiwaucj. Spolu také štjpil Pán Bůh rág w Edenu, postawil tam Adama stwořeného, a nechal pučiti se ze země wšeliké stromowj wnadného pohledu a dobré ku pokrmu; we středu pak rága umjstil strom žiwota a strom wědy dobra i zla.“— Powěst to překratičká, z njž ale poznáwáme dosti obšjrně, že rág musel býti sad utěšený a mladému nezběhlému člowěku ku pohodlnému obýwánj přjhodný welmi. Krása rágská wyswjtá i z giných pjsem, pogjmagjcjch z něho obrazy k wypodobně-

nj předmětů pěkných a welebných, nobrž i hrozných, u př. I. Mogž. XIII. 10. Wšecka rowina jordanská temeništná před wywrácenjm Sodomy a Hamory býwala gako rág Páně, gako země egypská, až po brány zoarské.“ Joel, II. 3, hroze Israeli, wece: „Byť přede wpádem nepřátelským země judská byla gako rág edenský, wšak po něm bude paušť přehrozná.“ Ale Isaiáš, LI. 3, těše geg nad přjstj zkázau jerusalémskau, wygádřuge se: „Učinj Hospodin paušť sionskau gako Eden, a pustinu geho rág od Hospodina štjpený.“ Ezechiel pak XXVIII, 13, hroze a wytýkage králi tyrskému pěkné obýwánj, wolá: „W Edenu a w rági Božjm byl gsi.“ A ginde XXXI. 8. 9. obrazuge welikost a uwelebenj assyrského krále, pjše: „Cedrowé w rági Božjm nebyli wětšj (nad Assura), gedle newrownaly se wrchu geho, a gaworowé nebyli rowni ratolestem geho: žádný strom ráge Božjho nenj připodobněn gemu ani kráse geho. Neb gsem geg krásného učinil množstwjm wětwowj geho: i záwidělo mu wšecko stromowj edenské, kteréž bylo w rági Božjm.“

Takto Pjsma swatá pěgj o rági. Odtud wtipný Milton pogal sličný obraz, gegž wznešený pan Jungman, wždy wděčně zpomjnaný půwod mnohého nám wzdělánj, z anglického gazyka do českého přeložil. Nebude snad nemjstno a čtenářům newhodno přiozdobenj této matné práce pěknau rágskau podobau, w gakowé se ukázal satanu, na zá-

hubu rodu lidského chwátagjcjmu, genž dobraw se kaule zemské

„dolůw přjkrým letem kwapil wjruge,
ažtě doletěl byl wrchu Nyfatu
nedaleko wrchowiště řeky Tigera. —
Časem na Eden, genž nynj rozkošně
padá wůči, upře smutné oko swé,
časem na nebe a slunce, plným teď
bleskem swjtjcj swé wýše polednj.

Potom lkawě zahořekowaw,

s hory — zdwihne se a chwátá nepřjtel
k mezjm Edenu, kde utěšený rág,
w bljzce teď, swým zelenitým obwodem
wěncuge, co polnj twrzi, planité
týmě přjkré pustiny; giž srstnaté
boky peřestým a diwým obrostlé
hauštjm, bránj dostupu: a k temeni
pnau se w kolnau wýši stjny nádherné
cedrů, gedlj, sosen, rozsochatých palm,
wstupugjce řádně, stjny nad stjny;
čacké lesnj diwadlo! a nad wrchy
gegich strmj náspy ráge zelené:
daleká nás wšechněch otci wyhljdka
na njžinu panstwj geho okolnj!
Wýše náspů, stála řada okrauhlá
stromu wzácných, pěkným těžkých owocem,
zlatým owocem i kwětem pospolu,
sličným měňawostj barew žiwaucjch,
na které swé radostněgi lučilo
slunce paprsky, než na zpanilý mrak
západnj, neb mokrý luk, an zemi Bůh
deštěm zrošuge: tak milostnýtě byl
onen krag! Tu za čistěgšjm čistěgšj
powětřj mu wane wstřjc, a do srdce
dýše zdárně garnj znik a potěchu,
hodnau k zapuzenj wšeho zármutku,
gen ne zaufalosti. Měkcj wětřjci,
chwěgjce swá wonná křjdla, střásagj

zápach kwjtkowý, a šepcj, odkawad
nabraly té balšámowé kořisti. — — —
Nynj pod ten diwoký a strmý chlum
přišel Satan, rozwláštně a w myšlénkách;
dále nemohl gjti; hustě spletené;
gako w gednu křowinu tu zrostliny,
chamradj a chrastj, wšecku zamátly
cestu, člowěku i zwěři chodjcj.
Gedna byla brána, slunce na wýchod,
z druhé strany; kteréž wida Arciwrah
pohrdl wstupem přjslušným, a z potupy,
skokem lehkým, přes weškeren wysoko
skočiw chlum, i hradbu náspu neywyššjch,
stanul w rági. — — —
— — — Potom wyletěw,
na žiwota stromě, stromě u prostřed
ráge, co gich rostlo koli, neywyššjm,
sednul, gako krkawec; — — —
— — — Tu s nowým úžasem
wše co smyslům lidským lahoditi můž,
widj w úzkém prostranstwj, sklad přjrody
weškeré, ba wjce — nebe na zemi!
Byltě rágem Páně blahoslaweným
tento sad, byw na wýchodě Edenu
štjpen od něho. — — —
— — — tu z země plodistwé (Bůh)
kázal růsti štěpům druhů rozličných,
zahýwagjcjm i zrak, i čich i chut.
U prostřed pak wšech gich stál strom žiwota,
walný, kwětný plodem ambroziowým
z zlata rostlého: a bljzko žiwota
(— za myrtowjm tamto na gednom
mjstě, u studénky, kdež ta skrowná hausť
balšámem a myrhau páchnaucj —)
naše smrt, strom wědomosti wyrostal;
wědomosti dobra, draze kaupené
za wědomj zlého! K straně polednj
tekla skrze Eden řeka široká,
běhu neměnjcj, nobrž skrze chlum
kostrbatý prošla, spodem zhlcená.
Bůh tu horu ohradě swé za základ

zwršil bystrým nad praudem; ten z části swé
wsaný ljbau žjznj kypré od země,
wystupuge w swjžj pramen, stružkami
sádek milý zapoguge mnohými;
potom sgednotě se padá strminau
toku w náručj, genž teď se z pruduchu
mrákotného wyskytá, a napotom
rozdělený w čtyři walná ramena,
plyne narůzno, a mnohé prochodj
slawné králowstwj a krage, o nichžto
nemjstná tu zpráwa; lépe ljčiti,
(uměnj-li s to) gak z safjrowého
wrchowiště řeřabaté potůčky
zlatém po pjsku a perlách wýchodnjch,
waljce se labyrinty bludnými,
pod stinnými odry, plynau nektarem,
nawštěwugj každé křj, a swlažugj
kwjtj ráge hodné, gež ne uměnj
hladké we hřádky a kliky titworné,
nobrž přirozenj dobré naselo
štědře w pláni, po wršjch i dolinách,
či ge rannj slunce prwnjm zahřjwá
swětlem, w šjrém poli, či ge w poledne
hustj šerých laubj chladj stjnowé.
Takowéto bylo mjsto, kragina
blahá podjwánj rozmanitého;
háge balšámem a wonnau slzjcj
ambrau, sady zlatoljcjm owocem
nawěšené milostně, chuť bawjcjm,
Hesperické bágky, prawdiwé-li kde,
prawdiwé tu gedno. Prostřed widěti
luhy, palauky, a stáda škubjcj
měkkau tráwu; nebo kopec palmowý,
nebo kwětné lůno wodné doliny,
prostjragjcj swé wnadné bohatstwj,
kwjtky každé barwy, růže bez trnj.
Ginde opět stínná geskyně neb skreyš
s chladným ústupem, gež rčwj záclonné
brunátnými hrozny mile obkládá,
wybugnělé: zatjm wody chřestjcj

se přjkrých se walj stránj, na různo,
neb w gezero, kde třepenatý břeh,
owěnčený myrty w křišťálowém se
zhljdá zrcadle, swé praudy spogugj.
Pěgj ptactwa kůrowé, a wětřjci,
garnj wětřjci dchem wonným dýšjce
s luk a hágů, chwěgjcjm se wedau šust
lnpenjm, an zatjm wšeobecný Pan,
s Horami a Graciemi koluge,
garo wěčné uwádj. — — —

Nebyloby konce, kdybychom z toho kauzedlného spisu wybrali wšecko, coby tuto geště státi mělo.

Mogžjš wyobraziw rág, wyznačuge geho polohu: „Řeka wycházela z Edenu ke swlažowánj ráge, a odtud dělila se we čtwero ramenj. Gméno gednoho bylo Pison: toto obcházelo celau zemi Chawilu, w njž bylo zlato, a zlato země té bylo dobré, tam také se nacházel bdolach a kámen šoham; gméno ramene druhého Gichon, kteréž obcházelo celau zemi Chuš; a gméno ramene třetjho Chydekel, to teklo přes Ašurem; a rameno čtwrté slaulo Prát. I. M. II. 10 — 14. Adam a Ewa, wypuzenj z ráge, odešli do kraginy wýchodnj. I. M. III. 23. 24. Potomstwo zabjralo se geště wýchodněgi: „Kain ubiw Abele a wzaw zlořečenj od Hospodina, odešel a bydlel wýchodně od Edenu w zemi, Nod řečené — kdež wystawěl město a nazwal ge gménem syna swého Chanoch.“ I. M. IV. 16. 17.

Mnohé kraginy starého swěta klesnutjm wěd upadly do neznámosti; ale když wědy opět se zo-

tawily, zapomenuté ty kraginy wěhlasným bádánjm do známosti gsau nawráceny. Což snadně se děge, kde geografowé opatrně zaznamenali přirozené znaky, gimiž polohy od poloh se lišj. U Mogžjše w rágském polohopisu wyčjtá se nám řeka bezegmenná, genž přicházegjc ze země edenské, rág protékala a wně pod rágem různila se we čtwerý roztok, z nichž prwnj tu teprw slaul Pišon, druhý Gichon, třetj Chydekel, čtwrtý Prát neboli Frat. Končina nadrágská slaula Eden, zarágská Nod, kdež bylo od staršjho Adamowa syna giž založeno město Chanoch. Ze čtwera podrágských pořičj Pišo nowo slaulo zlatonosná Chawila, Gichonowo Chuš, Chydekelowo Ašur, Prátowo zůstalo bezegmenné.

Nuže, zwolá horliwý čjtatel a milownjk starožitnostj biblických, kde se nacházj řeka se čtwerým roztokem dotčených gmen s wygmenowanými končinami, tamť musj aspoň mjsto ráge se nalezti.

Podobá se, gakoby swaté pjsmo samo zpytatele na wýchod do Asie wábilo dochowalau powěstj, že Adam a Ewa, po zhřešenj wypowězeni z ráge, odešli do země wýchodnj.

Gegich pak syn Kain, odebral se geště wýchodněgi do Nodu. Z toho widno, stáwalo-li ráge na nyněgšj suché zemi, žeby dlužno bylo hledati geg we přednj Asii, gešto se zdá, gakoby tu po něm nacházely se stopy mnohé.

(Pokračowánj.)

III.

O společenstwj Čechů s Lutherem.

Od

Vincencia Zahradnjka,

faráře w Křešicjch.

Ačkoli byl Jan Hus w Kostnici upálen: gisto nicméně gest, že nezbudil Kališnjků w Čechách, tjm méně pak giných náboženských spolků wlastnjm byl půwodem. Odbognjci katolické cjrkwe welice mu sice nakloněni byli, abrž zprwopočátku Husité se gmenowali: ale Hus na to, což mu po upálenj geho horké hlawy české přičjtali, gistotně ani nepomyslil. Čechowé newymluwnau horliwostj se uchopili kalicha: ale od zpytatelů cjrkewnj historie české úplně wyšetřeno gest, že Hus wečeře Páně nikdý pod obogj způsobau nerozdáwal, a gak nebožtjk nás professor cjrkewnj historie, Josef Dittrich, w nowě wydané kronice Bjlegowského (w Praze 1816) na stránce 139 poznamenal: „Jan Hus o přigjmánj pod obogj ani nic nekázal.“ Horlil sice na kázanjch swých proti biskupům a kněžjm, ano i papeže hanliwě se dotýkal: proto ale předce žádného roztrženj cjrkwe katolické neobmýšlel, a nižádné zwláštnj společnosti, od zborné cjrkwe rozdělené, nezarazil. Po geho smrti wznikla w Čechách gedno tegná nenáwist wjry

katolické, a wjra, katolické protiwná, nebyla geště narozena, nobrž w nespokogených hlawách některých teprw se počjnala.

Z počátku Husitské wógny w Čechách toliko dwě strany byly, gmenowitě katoljci, ku papeži nakloněnj, a ti, genž oltářnj swátost pod obogj způsobau přigjmali: ale netrwalo to dlauho, an geště za Žižky se wyskytli mnozj, genž přjčinau náboženstwj prwnj byli třeštjkowé, anobrž lidé, smyslem pominulj. Rokycana a Hawel Čahera, farářowé Teynštj, hágili kalich a stranu pod obogj: ale za gegich času giž giž w Čechách bylo množstwj těch, kteřjž nepřestáwali na kalichu, nobrž rozumy swoge w biblj wnášegjce, nowau chtěli mjti wjru, od wjry katoljků a Kališných podstatně rozdjlnau. Wyskytla se w Praze tak řečená Malá Stránka, kteraužto sám Rokycana za něgaký čas tegně podpjrati se zdál. A wšak bratřj Malé Stránky této drahný čas sami dobře newěděli, které náboženstwj by w pjsmě swatém bylo obsaženo, a na čemby se ustanowiti měli. I Rokycana se drahný čas wrtil, a konečně se od tak nazwaných Českých Bratřj zauplna odtrhl.

An gednota bratrská horliwě pracuge, by nowau swau wjru wzdělala, a u gistém, určitém wyznánj wyřkla: powstal w Němcjch Martin Luther, který se tudjž s Čechy spřjznil, a učenj swoge znenáhla tak wprawil w chytlawé hlawy gegich, že se půwodnj wjra gednoty bratrské podstatně proměnila, a že posléz gako na zřjceninách té bratr-

ské wjry, gakož i na základu kališnictwj Lutherowo náboženstwj čili tak nazwané ewangelictwj u nás wystaweno bylo.

Zprwopočátku Čechowé wěděti nemohli, zdaliby Luther to čisté ewangelium, kteréž oni, dlauhý čas giž, ač nadarmo, hledali, šťastně byl nalezl: ale dosti gim bylo na tom, že na papeže hřjmal, že na katolickém učenj nepřestáwal, že tak gako oni lepšjho gakéhos ewangelium byl žádostiw. W nemalých rozpacjch, odpornostech a půtkách, kteréž giž dlauho přjčinau wjry trwaly, žádný gim tak w hod přigjti nemohl, gako Luther, kterýž za onoho času široko daleko za welikého gmjn byl apoštola, a množstwj staupenců čjtal. Neyprw se k němu klonila srdce česká, a tudjž i hlawy české k němu se obrátily, geho swětlem se řjdjce, u něho rady, pomoci a útěchy hledagjce. Nechť Luther učil cokoli: ljbil se obzwláštně českým bratřjm, negistotau a pochybnostmi wnitř, zewnitř pak bičem intolerancj trápeným. Ljbil se gim giž proto, že se gemu neljbil papež, a že na něg byl gako weliké hromobitj; ljbil se gim, že učil něco nowého, něco, wjře katolické odporného; ljbil se gim, že úmysl a wraucj žádost geho s gegich úmyslem a žádostj wýborně se srownáwali, a že s hogným počtem následownjků swých gim za mocnau podporu slaužiti mohl.

Ze si Čechowé gak kališné tak i bratrské strany na Lutherowi náramně mnoho zakládali, a učenj geho s náružiwau chtiwostj se chápali, tomu na

swědectwj slaužj i pokračowánj w kronikách Přibjka Pulkawy a Beneše z Hořowic. (W Praze u Pospjšila 1829). Když se slowutný onen paustennjk, bratr Matěg, w Praze gal kázati, a lidé obogjho pohlawj walně k němu se hrnuli: welice gim schwalowal učenj Martina Luthera, a protož i přemnozj w lidu Lutherowo učenj welmi sobě oblibowali. (St. 436) „Léta 1521 přigel do Čech muž učený, Němec, od doktora Martina Luthera, M. Tomáš, mnich sám druhý z Cwikowa, neyprw do Žatče a odtud do Prahy, rozdáwal tělo a krew Božj pod obogj způsobau lidu obecnému obogjho pohlawj, kázal slowo Božj řečj německau i také latinskau w Betlémě a u Božjho Těla, a potom ho páni chowali na swůg groš we weliké kollegi mezi mistry.“ (St. 449) Tak i w historii o protiwenstwjch cjrkwe české, od Amosa Komenského buď sepsané anebo aspoň s předmluwau w Lešně léta 1655 opatřené, čteme, že „Čechowé Lutherem gako ze sna probuzeni byli, a že i někteřj Kališnj čistšj učenj ewangelické přigjmati, a raděgi do Witenberka než do Řjma pro swěcenj posjlati umjnili.“ (Kapit. 28).

Ljbila se Lutherowi weliká přjzeň a náklonnost Čechů, a protož w dobrém s nimi stál přátelstwj, počjnánj Českých bratřj wůbec chwálil, a listy gim psáwal, gakož i Melanchton, Bucer, Kapito a ginj w zemi Německé skrze psanj ge těšili, a w smyslu gegich potwrzowali. W znamenitém rukopisu Bartošowě, (Kronika o pozdwiženj a bauřce Pražské léta 1524) kterýž nad mnohé giné wy-

tištěnj gest dostogen, i dwa listowé, od Luthera do Čech poslanj, se nacházegj. Poněwadž pak obogj list tento s ostatnj zpráwau, Luthera se týkagjcj, znamenitý gest přjspěwek k české cjrkewnj historii: widělo mi se, z oné kroniky Bartošowy následugjcj wěrný wýtah zde položiti.

Z knihy II. kapit. 1.

Hawel Čahera došel w Praze mistrowstwj, a kněžem gsa, wybral se do Witemberka w Sasjch, k mistru Martinowi Lutherowi, učiteli zákona Božjho. Gsa tam, wzal na sebe postawu pokrytce, gakoby welmi horliwě při prawdě zákona Kristowa stál, wymakáwage a wyptáwage se w tom městě při rozličných učiteljch na prawau prawdu, pod falešným, přikrytým úmyslem, kteréhož potom sám na sobě, když se do Prahy wrátil, nezatagil, mluwě, že to gest proto neywjce učinil, trwage při Lutherowi, aby wyzwěděl geho i giných lidj obyčege Pikhartské, a poznage ge, snáze mohl přjstup mjti k zkáze nařčených Pikhartů; gakož gest potom tak učinil, že gest poljbenjm syna člowěka zrazowal. Trwal tam w tom podlé zpráwy lidj wjc než čtwrt léta, a téhož času snažně nabádal a staral Luthera, aby spis a knihu, o ustanowenj a wolenj kněžstwa řečenau, udělal a napsal, a do Čech wydal; gakož se po nemnohém času tak stalo. Některé artikule sám ze swé hlawy do toho spisu, gménem geho, přidáwal, a Lutherowi to wšecko připsal.

Luther do Čech některým osobám, a zwláště Burianowi z Škornic, doktorowi a kancléři Pražskému, wězni, o tom oznámil, gehožto psanj gest toto: „Milost a pokog w Kristu, kterýžto potwrzug úmyslu twého w tom zámutku, můg Buriane. Rychlé přigitj i odgitj tohoto posla do Čech to způsobilo, že sotwa tuto ceduli gsem napsal. Nastogte, milý Kriste, co gá o tom Hawlowi slyšjm, že gest důwěrnost a wšecka naše důmněnj zklamal! Když byl poctiwý on za poctiwého u nás gmjn, gak welikým úsiljm mne k tomu přinutil, gak welikau horliwostj a snažnostj nabádal, abych knjžky swé spěšně do Čech poslal. Po tom napomjnánj, cožkoli gesti u mjstech gistých ukázaných w těch knjžkách, to gsem z geho ruky měl. Onť gest přepisowal ty wěci, kteréž byl tobě poslal, ale nemohl gsem gich naleznauti. Ty pak nepochybug, poněwadž on netoliko gest půwodem, ale také i trapičem i něgakým katem, že knjžky ty ode mne složeny gsau. Takť gsem gá bjdný oklamán geho newěrau. W těch knjžkách nic nenj mého, gediné toliko to samé naučenj a způsob, i pjsem rozmlauwánj; giné wšecko gest Hawlowo. Ale Kristus žiw gest a kraluge. Ginym časem wjc o tom psáti budu. Pán Ježjš buď s tebau, Amen.

Dán w Witemberce u wigilgj Šimona a Judy, léta 1524. Martin Luther. — Kristowu wězni, a služebnjku wěrnému, Pánu Burianowi z Škornic, sekretáři Pražskému, mému w Pánu Bohu neymilegšjmu.“

Z knihy II. kap. 2.

Druhý list Martina Luthera k témuž Hawlowi Čaherowi, administratorowi, gest tento: „Milost a pokog w Kristu. Ačkoli, milý Hawle, domnjwám se, že giž přjliš pozdě a nadarmo to bude, abych tebe psanjm swým od začaté wěci odwedl, genž gsi dáwno netoliko tagiti se přestal w tom, čjmž gsi nás, gakož znáš, neslušnými běhy zklamal: ale že i zgewně útok činjš proti poznalé prawdě, chtěl gsem toho poslednjho geště přátelstwj na tobě koštowati. Obrať se, můg Hawle, dokudž čas gest, a přestaň prchliw býti proti Bohu, a proti pomazanému Kristu geho. Člowěk gsi, krátkého času žiw gsa, a snad této chwjle, kteréž o těch wěcech čteš, giné chtě smysliti, přigde owšem zkáza twá tjm spjše, a nebudeť gj potřebj k sobě dobrowolně potahowati. I co gest tobě, služebnjku Božjmu, do wálek, do mordů a do wězenj, můg Hawle? A zdali netoliko žádného býti Krista našeho, ale ani kterého Boha, kterýžby na tě patřil, a potom i saudil, newěřjš? Twrdo gest tobě, proti ostnu se zpěčowati; nesnadno gest, tolik proti sobě hlasů dobrých lidj přemáhati. Gestli mne uposlechneš: buduť se radowati z bratra narozeného; pakli zatwrdilý gsi: swé tělo sám poneseš, a gá budu mjti wýmluwu. Aniž pak skutku twého u potomnjch lidj zamlčjm z daru Božjho. Pán Bůh proměň tebe brzo. Amen. Datum w Witemberce w neděli po swatém Martinu. Léta 1524. Martin Luther.“

Luther do Čech některým osobám, a zwláště Burianowi z Škornic, doktorowi a kancléři Pražskému, wězni, o tom oznámil, gehožto psanj gest toto: „Milost a pokog w Kristu, kterýžto potwrzug úmyslu twého w tom zámutku, můg Buriane. Rychlé přigitj i odgitj tohoto posla do Čech to způsobilo, že sotwa tuto ceduli gsem napsal. Nastogte, milý Kriste, co gá o tom Hawlowi slyšjm, že gest důwěrnost a wšecka naše důmněnj zklamal! Když byl poctiwý on za poctiwého u nás gmjn, gak welikým úsiljm mne k tomu přinutil, gak welikau horliwostj a snažnostj nabádal, abych knjžky swé spěšně do Čech poslal. Po tom napomjnánj, cožkoli gesti u mjstech gistých ukázaných w těch knjžkách, to gsem z geho ruky měl. Onť gest přepisowal ty wěci, kteréž byl tobě poslal, ale nemohl gsem gich naleznauti. Ty pak nepochybug, poněwadž on netoliko gest půwodem, ale také i trapičem i něgakým katem, že knjžky ty ode mne složeny gsau. Takť gsem gá bjdný oklamán geho newěrau. W těch knjžkách nic nenj mého, gediné toliko to samé naučenj a způsob, i pjsem rozmlauwánj; giné wšecko gest Hawlowo. Ale Kristus žiw gest a kraluge. Giným časem wjc o tom psáti budu. Pán Ježjš buď s tebau, Amen.

Dán w Witemberce u wigilgj Šimona a Judy, léta 1524. Martin Luther. — Kristowu wězni, a služebnjku wěrnému, Pánu Burianowi z Škornic, sekretáři Pražskému, mému w Pánu Bohu neymilegšjmu.“

Z knihy II. kap. 2.

Druhý list Martina Luthera k témuž Hawlowi Čaherowi, administratorowi, gest tento: „Milost a pokog w Kristu. Ačkoli, milý Hawle, domnjwám se, že giž přjliš pozdě a nadarmo to bude, abych tebe psanjm swým od začaté wěci odwedl, genž gsi dáwno netoliko tagiti se přestal w tom, čjmž gsi nás, gakož znáš, neslušnými běhy zklamal: ale že i zgewně útok činjš proti poznalé prawdě, chtěl gsem toho poslednjho geště přátelstwj na tobě koštowati. Obrať se, můg Hawle, dokudž čas gest, a přestaň prchliw býti proti Bohu, a proti pomazanému Kristu geho. Člowěk gsi, krátkého času žiw gsa, a snad této chwjle, kteréž o těch wěcech čteš, giné chtě smysliti, přigde owšem zkáza twá tjm spjše, a nebudeť gj potřebj k sobě dobrowolně potahowati. I co gest tobě, služebnjku Božjmu, do wálek, do mordů a do wězenj, můg Hawle? A zdali netoliko žádného býti Krista našeho, ale ani kterého Boha, kterýžby na tě patřil, a potom i saudil, newěřjs? Twrdo gest tobě, proti ostnu se zpěčowati; nesnadno gest, tolik proti sobě hlasů dobrých lidj přemáhati. Gestli mne uposlechneš: buduť se radowati z bratra narozeného; pakli zatwrdilý gsi: swé tělo sám poneseš, a gá budu mjti wýmluwu. Aniž pak skutku twého u potomnjch lidj zamlčjm z daru Božjho. Pán Bůh proměň tebe brzo. Amen. Datum w Witemberce w neděli po swatém Martinu. Léta 1524. Martin Luther.“

Když se Hawel Cahera z Witemberka do Čech wrátil: tehdy po smrti předešlého administratora mistra Wáclawa Šišmánka tak řečeného, wolen byl sám čtwrtý za administratora časem letnjm roku předešlého 1523. Mezi těmi pak časy na každém téměř kázanj chtěl řjmskau stolici čelem wyraziti, a papeže hlawau dolů a nohama nahoru postawiti, dosti potupně o něm mluwě. Lidj napomjnal, aby za nábožného a swatého doktora, Martina Luthera, Pána Boha prosili, aby w tom dobrém začatém setrwal, a Pán Buh aby mu ráčil prospěch dáti, to powjdage, že gest Čechům mnoho dobrého učinil tjm dobrým a swatým skutkem, že gest Němce okolnj w známost zákona Božjho a prawdy geho uwedl, a s Čechy ge srownal. — Gakž brzo se od něho wrátil, gemu nápomocen byl, a geg wyhlašowal, srownáwage se s njm a s geho učenjm, a potupuge cjrkew řjmskau s gegjm učenjm. Ale potom wida, kam se lid Pražský a k čemu obracuge: mluwil a činil k wůli lidem po wše časy. — Potom stawowé pod obogj způsobau, domnjwagjce se, že bude syn pokoge, a neznagjce pod přikrytjm gedu, potwrdili ho samého za administratora, do kteréhož úřadu se ošemetně a newěrně wplakal. A když giž dokonale ten úřad mu byl puštěn: přigal také k tomu faru w Teynském kostele. Tu což w něm bylo pokrytého, dále a dále wyléwal, zapjrage wšeho toho, což gest prwé mluwjwal o Řjmanech, obyčegem Rokycany. Na nařčené Pik-

harty bez gich prowiněnj se obrátil, hromem tepa na ně ze wšech stran, lež nestydatau a nešlechetnau sám sobě a ustům swým dáwage, že gest bylo čemu se podiwiti proti prwnjmu geho způsobu.

Z knihy II. kap. 16.

Když gest takowého trápenj tak mnoho bez přestánj přibýwalo: tedy slitowalo se toho a welmi zželelo něgakému bratru Matěgi, paustennjku tak řečenému. Byl prostého řádu, řemesla někdy kožišnického, rodem od Žatče, nemage na hlawě swé pleše řjmského. Před pěti nebo šesti léty gsa na paušti, několik let žiwot wedl bohomyslný a nábožný, potom pak nucen gsa wnitřnjm swědomjm, šel do Prahy, z dobré wůle, žádostiwé horliwosti mysli swé a z popuzenj ducha Eliášowa pro mnohé neprawosti lidské. Tu počal kázati slowo Božj upřjmně, podlé zákona Božjho, hyzdě hřjchy i wšeligaké nešlechetnosti, a zwelebuge ctnostný, mrawný a swatý žiwot lidem, někdy po hospodách, a někdy po ostrowjch a po březjch. Titulowanj kněžj mnohokráte wstupowali na rathauz před Pražany, žádagjce, aby mu takowá kázanj zastawena byla mocj swětskau potud, pokudby auřadu kněžského řádně od biskupů řjmských též gako oni nedošel. Pražané ačkoli gsau gemu toho bránili, před sebe ho obsjlali, a gednák powolným napomenutjm, gednák s pohrůžkami k němu mluwili: wšak tomu nemohli

odolati, proto že gest měl ducha wraucjho, dobrého w sobě. A tak wždy wjc a wjc se geho kázanj po městě rozmáhalo, že giž množstwj lidj znamenitých, chudých i bohatých, domácjch i přespolnjch k němu se nachylowalo. Wjce-li mu toho bránili, wětšj náchylnost k němu lidé měli.— A když tehdáž gsa w Praze o takowém nátisku a zawedenj lidj zwěděl: nemohl déle snášeti proti swému wnitřnjmu swědomj, ale spis nebo list k administratorowi a geho konsistoři z prawé, upřjmné, horliwé a swaté ljtosti udělal, a do fary Teynské poslal. (Z listu toho obšjrného toliko kausek se zde klade, gmenowitě ten, kterýž se na Luthera wztahuge).

„Powaž toho, mistře Hawle, gakým způsobem a gakau přjčinau přišel gsi w ten úřad administrátorský, upřjmným-li aumyslem a dweřmi prawými skrze Pána Krista, čili podwodně a pod přikrytjm. Wážjť to lidé wěrnj a rozgjmagj. Nedotýkám tuto wěrných pánů ze wšech stawů, že gsau tě dobrým úmyslem a dweřmi k tomu auřadu wolili, pod způsobem owčjm wlka neznagjce. Byl gsi w Němcjch u Luthera, muže wěrného a učeného w pjsmě swatém. Odtud když gsi se wrátil, často a snad každý den připomjnal gsi po kázanj, aby se lidé Pánu Bohu modlili za doktora Martina, muže oswjceného duchem swatým w učenj zákona Božjho a pjsem swatých, prawě, že gest ho Pán Bůh k spasenj lidem woliti a poslati ráčil, a že znamenitý prospěch w lidu skrze osobu

geho činj. Tam gsi byl w Witemberce na čtwrt léta, wšecko gsi u nich chwálil a welebil; w přjtomnosti gich žádných gsi odporů gim nečinil, aby zle učili a wedli. A přišed od nich do Čech, též gsi učinil; wšecko gsi chwálil a welebil, i to psanj, kteréž Martin Luther o řjzenj kněžstwa do Čech poslal, prawě, že gest z rady a wůle twé bylo, a že gsi k němu rozumy dáwal, nutě k tomu Luthera, aby tak psal. Potom ale gsi to i giné učenj geho za bludné a kacjrské položil a odsaudil. Před tjm přede wšjm když gsi byl sám čtwrt za administratora wolen, byl gsem u tebe w Teyně na faře w samotném rozmlauwánj. Tu zwláště o Martinowi Lutherowi zmjnka byla. Wšecko gsi schwálil a welebil učenj geho, a zwláště to, že dobře dělá Luther, weda lidi od papežského, biskupského a lidského učenj a ustanowenj, a že na samém zákonu Božjm, prawém ġruntu, lidj stawj, ne na šebřincjch a šermjch antikristowých. A když gsem gá tě k témuž napomjnal, řka: Pamatug se, mistře Hawle, abys lidi stawěl a učil na ġruntu a prawém základu zákona Božjho a čtenj Krista Ježjše, a abys měl také rozdjl mezi podstatnými a poswátnými i služebnými wěcmi, rozděluge chatrné od dobrého, čisté od nečistého, swaté od proklatého, tak abys nechal ustanowenj papežských, negistých a zákonu Božjmu odporných: — wšak gsi mně na ten čas wšeho půġčil i schwálil, toliko do swatého Martina za šest nedělj od toho času bera sobě prodlenj, mluwil gsi,

že wšecko chceš na prawém ġruntu čtenj swatého stawěti, ustanowenj lidská antikristowa že budeš bořiti a kaziti wšemi obyčegi.“

Z tohoto wýtahu z rukopisu Bartošowa se widj, že Češtj Bratřj i od Kališnjků, gegichžto administrátorem byl Hawel Čahera, krutě pronásledowáni byli. A wšak to samé pronásledowánj ge k Lutherowi táhlo, poněwadž se nadjti mohli, že přičiněnjm Lutherowým tjm snáze nad odpornými stranami swjtězj, a prawost smyslu swého prowedau. An w Čechách přjčinau náboženstwj wšecko bylo roznjceno, a gedna strana zápasila s druhau: gednák weškeren národ český na Luthera zraky swoge obracel, o Lutherowi se wšude mluwilo, a negeden spis geho, gakož historie české literatury ukazuge, od horlitelů českých na česko byl přeložen.

Opat Tepelský, Jan Kurz, netoliko mladých žáků a duchownjch premonstrátského řádu swého do Witemberka a do Lipska na wyššj učenj posjlal, alebrž i nekatolickým poddaným swým swobodné prowozowánj wjry propůgčil. Luther a Melanchton zpraweni tjm bywše, neměli za giné, než že katolický onen prelát, wystaupiw se swými z cjrkwe katolické, k domnělému čistému ewangelium gegich se přiwine. W té naděgi ho zwláštnjmi listy ke straně swé wábili a táhli, a onby bezpochybně po smyslu gegich byl postaupil, kdyby ho duchownj bratřj a synowé geho, zwláště mladšj, s pláčem byli nežádali, by kroku toho nečinil. (Chry-

sost. Pfrogner Einleitung in die Kirchengeschichte. Prag 1805. 2. Theil. S. 184.)

Wýš oznámený kališný administrátor Čahera zpočátku na kázanjch swých Luthera welice chwálil a welebil; když ale za krále Ludwjka wyšel rozkaz, aby Pikharté, Češtj Bratřj a wšickni Luthera se držjcj z Prahy wyhnáni byli: týž Čahera weřegně Luthera tupil. Pozděgi opět Lutherowo učenj chwáliti začal, a proto mnohým se ljbil: ale když welenjm krále Ferdinanda Pikharté a Luthériáni ze země wypuzeni býti měli, opět hlas swůg proti Lutherowi pozdwihl. Z toho gest zřegmo, že za onoho času Češtj Bratřj bez rozdjlu zwláštnj duwěrnostj k Lutherowi se nesli, a w učenj a w řádech swých wjc a wjce se s njm srownáwali.

Nicméně gisto gest, že Luther od Čechů žádného učenj nepřigjmal, nobrž nad nimi i také proto wládu a panstwj obdržel, že utištěni byli, a ochrany geho potřebowali. Četl Luther některých spisů Husowých, ale nebyli po smyslu geho, a ten o nich wydal saud, že w nich málo proti katolickému učenj gest obsaženo, neb nic, a že Hus swětlo prawdy teprw rozswěcowati začal. (Fol. II. Jenensi latino p. 308.) Rowně tak Luther wšeho, což gednota bratrská za prawé a wlastnj učenj swoge wystawila, nikoli nechwálil, o čemž w gednom swém listu w tento rozum mluwj: „Byli u mne wyslancowé pikhartštj, žádagjce, bych gim přjčinau wjry byl raden. Wše gsem prosto bludu nalezl, a toliko na tom gsem se pozastawil, že mjsto biblických wy-

gádřenj temné gakés a cizj řeči užjwagj. Neljbj se mi tolikéž, že djtek sice křtj, ale křest tento za nepotřebný pokládagj, a že těm, kteřjž od nás k nim přecházegj, opět křtu udjlj. Tak podobně držj sedm swátostj, a bezženstwj kněžské za dobrau a slušnau wěc pokládagj, ačkoliw každému na wůli necháwagj, chtěl-liby w panickém stawu ostati. Tak se čistého ewangelium wšude we swětě nedostáwá. Welmi pochybugi, by o wjře a skutcjch práwě učili. Toliko při gegich učenj o swaté wečeři nic bludného nenacházjm.“ (Joan. Aurifaber Epist. Luth. Tom. 2. p. 78. Epistola scripta 1522 feria sexta post Visitationis festum.)

Wšak ale, gakož gsem giž dotekl, Češtj Bratřj Lutherowi se mistrowati dali, a ačkoliw w negednom kuse podobněgi a spasitedlněgi smeyšleli, nežli on, nicméně weškero učenj swoge geho saudu podrobili, přigawše wjru od něho utwořenau. Tau přjčinau léta 1532 nowé wyznánj wjry zhotowiwše, gemu ge k posauzenj odeslali, a on ge tudjž léta 1533 wytisknauti dal, a sice s tjm wydaným swědectwjm, že Bratřj sice rozdjlných cjrkewnjch obyčegů a řádů, a w učenj swém rozdjlných způsobů mluwenj užjwagj, nicméně s lutherianskau cjrkwj k gednomu a témuž owčinci náležegj. Tak tedy Čechowé nekatolické strany s Martinem Lutherem w tak auzké společenstwj wstaupili, že naposledy, téměř nic wlastnjho a swého nedržjce, naprosto se polutheřili, gakož pak i nyněgšj nekatoljci w Čechách ku protestantům náležj, gsauce buď Lutherowi anebo Kalwinowi.

IV.

Slowo o jáhnech.

Od

P. Richtera,

professora holomauckého.

Dennjky Pařjžské wypisugj na djle diwadelnj, na djle náboženský obřad, genž w neděli 13. ledna 1833 w Pařjži konán byl, a gehož hlawnj účel byl, wogensko-náboženský řád templárský *) zase uwésti. Při tomto obřadu we zwláštnj k tomu zřjzené sjni konali tři muži, lewjtami (neb diakony) se dělagjce, následugjcj úřady. Geden z nich wstaupil k oltáři, kdež se pulpjt s modlitebnj knjžkau, kropenka, bobkowá letorost a třjnožec nacházel, na který něco kadidla nasypal. Když welký mistr na řeč od neywyššjho přewora pronešenau odpowěděw, swé mrawnj, filantropické a náboženské náwrhy a náhledy předložil: čtena byla francauzským gazykem ode třech lewjtů mše, při kteréž křjž, wjno a chléb na oltář položili. Po ewangelium wstaupil

*) Tito znowu powstalj templářowé negsau i podlé swědectwj wyhlášeného Chatele nic giného než frankmasonowé.

geden rytjř na hlasatelnu, a přednášel obšjrně historii řádu templárského. Po té peněz sbjráno pro chudé, lewjta mši čtaucj poswětil chléb a wjno na oltáři ležjcj, rozlomil chléb na mnoho kusů, nalil několik krůpěgj na zemi a přigjmal wečeři Páně pod obogj. Po něm přigjmali welký mistr a ostatnj rytjřowé po sobě poswěceného chleba, a když celé shromážděnj bylo požehnáno, skončil se obřad. — Tu se opowážil swětský člowěk, jáhnem se dělagjcj, mši swatau gen od kněžj čtenu býti mohaucj, w náboženském keykljrstwj odřjkáwati.

Jáhnowé činj w kněžské neb cjrkewnj wládě třetj řád, a zastáwali za časů, když se gen po zjskaných sobě zásluhách presbyteriát udělowal, u každého kostela zwláštnj úřad. W našich zemjch wšak doba mezi udělowánjm jáhenstwj a kněžstwj (diakonátu a presbyteriátu) nenj tak dlauhá, a nezletilj toliko bohoslowci studia giž odbywsj a řádem jáhenstwj giž poswěcenj musegj na kněžstwj čekati. I stáwá se často, že oni obsah auřadu nowým stawem nabytého neznagjce, newědomky do wěcj sáhagj, genž toliko od kněžj mohau wykonány býti. Skladatel toho pogednánj sám o přjběhu wj, že jáhen u nepřjtomnosti kněze swátost manželstwj uděliti se opowážil, kteréžto po uznaném omylu pozděgi, by úplné platnosti došlo, od *kněze* musilo býti obnoweno. I to se přiházjwá, že dnešnjho dne jáhnowé mjsto kněžj těla mrtwá pokropugj a požehnánj při odpolednjch službách Božjch lidu u-

dělugj.*) Pročež nebude zbytečno, wypjšeme-li stručněgi úřady, gakých konáwali jáhnowé w prwnjm wěku křesťanské cjrkwe, pak ale i námjtky wywrátjme nowotářů, kteřj za swau slepotau jáhny hned biskupům a kněžjm rowné činj, hned ge ze wšeho důstogenstwj duchownjho zauwagjce s laiky směšugj. Přjčinu k ustanowenj jáhnů, gichž sw. Jeroným**) lewjtami nazýwá, podala nespokogenost *helenských židů****) reptagjcjch, že gegich wdowy a sirotkowé od palestinských židů ugmu trpj. Apoštolé tedy celé množstwj křesťanů swolawše, obrali z gegich prostředku sedm mužů dobré powěsti a wzkládánjm na ně ruce poswětili ge na *jáhny*, gimž mimo giné služby i péči o chudé, wdowy a sirotky swěřili. — Sw. Epifán*****) twrdj, že jáhnowé z počtu 72ti učedlnjků byli zwoleni. Z řeckých gmen gegich, Stephan (Štěpán), Philipp, Prochor, Nikanor, Timon, Parmenas a Nikolaus (Mikuláš), domysliti gest se snadno, že z počtu Helenistů byli.

---

*) Constitutiones Apostolorum lib. VIII. c. 28. prawj: Diaconus non benedicit, neque dat benedictionem, sed ipse eam accipit ab Episcopo et presbytero.

**) Hieron. epist. 27.

***) *Helenští židé* nazýwali se Helenisté, kteřj za Alexandra Welikého ze swých sjdel wyhnanj w Egyptě, Řecku a Italii přebýwali, senátu Alexandrinského gsauce poslušni, řecky mluwjce a pjsma swatého ode 72ti tlumočnjků přeloženého užjwagjce, a pro ten nepatrný rozdjl býwali palestinským židům na urážku.

****) Epiphan. Panar. lib. I.

To přiwedlo učeného Morheima na důmněnku, že úřad jáhnůw nebyl teprw w té přjčině ustanowen; nobrž že počet giž před tjm uwedených jáhnů *helenskými* toliko byl rozmnožen. Za tau přjčinau pokládal slowa νεοτερος a διακονος za stegná gména, twrdě, že mládencowé, genž těla mrtwá Ananiáše a Safjry wynášeli, *jáhnowé* byli. Ale této důmněnce odpjrá celý kontext skutku apoštolských,*) z nichž patrně poznáwáme, že apoštolé netoliko polepšili, co giž bylo, ale i cosi nowého a posud mjsta nemagjcjho uwedli. Že za časů apoštolů nic wjce než sedm nebylo jáhnů, saudjme z nařjzenj sněmu cjrkewnjho na počátku čtwrtého stoletj držaného w Neocesarei, genž zapowjdá wjce než sedm jáhnů při každém kostele ustanowiti, aby se od ustanowenj apoštolského neuchýlilo. Tjm se stalo, že raděgi menšj řádowé podjáhnů (subdiakonů), akolytů, lektorů, exorcistů a ostiariů byli uwedeni, než aby se wůli apoštolů na přjč gednalo zaraženjm jáhnů, počet sedm přewýšugjcjch. W pozděgšjm wěku giž se odstaupilo od přjsného zachowánj toho počtu, a chrám carohradský (konstantinopolitánský) měl na počátku šestého stoletj za cjsaře Justiniána 100, za cjsaře Heraklia pak 150 jáhnů.

Gen kdo 25 let měl, mohl na jáhenstwj poswěcen býti, gehož služby byly tyto :**)

---

*) Act. Apost. C. VI. v. 1 — 6.

**) Concil. Agath. c. 16.

1. Obstaránj wdow, sirotků, nemocných, chudých a wězňů, a pročež i mučedlnjků w žalářjch lkagjcjch*). Byli spolu i almužnjci biskupů těch, kteřj wlastnj gměnj drželi.**)

2. Dohljženj na agapy.***)

3. Opatrowánj gměnj biskupowa a zádušj.****)

4. Kázali †) s powolenjm biskupowým.††)

5. Wyučowali katechumeny, připrawowali ge ke křtu, obyčegně také stáli gim za kmotry, utjrali nohy pokřtěnců, wedli ge w bjlém rauše k oltáři, a w následugjcjch osmi dnech wyučowali ge wyššjm prawdám a článkům náboženstwj.

6. Začasto i křtili s powolenjm biskupowým.†††

7. Při biřmowánj nosili nádoby se swatým křjžmem, utjrali bawlnau a obwazowali čelo biřmowaného.

8. Ohlašowali lidu, kdy a kde se konati budau služby Božj, posluhowali biskupům a kněžjm při oltáři, čjtali mezi mšj ewangelium,††††) obstupowali biskupa, když kázal, gako ohrada, wléwali mu

---

*) Optat. Milev. lib.I. Dionys. Alexand. apud Euseb. lib. VII. c. 11.

**) Constit. Apost. lib. II. c. 31 et 32. lib. III. c. 19.

***) Act. Apost. c. 6. v. 1—6.

****) Leonis M. serm. de s. Laurentio diacono; Ambros. de Offic. lib. II. c. 28.

†) Act. Apost. c. 6. v. 8—10. c. 8. v. 5 et 12.

††) Philostorg. lib. III. c. 17.

†††) Act. Apost. c. 8. v. 12 et 13. Tertull. lib. de baptismo c. 17.

††††) Constit. Apost. lib. II. c. 57.

wodu na ruce, *) přigjmali dárky přjtomných, a odewzdawše gich kněžjm, čjtali gména dárky přinášegjcjch,**) stáli z obau stran oltáře s plácačkami, aby wšeliký hmiz, mauchy a komáry, od chleba a wjna k poswěcenj připraweného odháněli,***) swáděli křesťany k poljbenj mjru, rozdáwali swátost oltářnj přjtomným a donášeli gi k nepřjtomným nemocným a wězňům.****)

9. Oni na péči měli, aby se žádný w kostele neslušně nechowal,†) řjdili pořádek služeb božjch, napomjnali lid k pobožnosti, ukazugjce, zač a za koho se modliti slušno, pročež i præcones (modlitebnjci)††) slauli.

10. Při pohřebnjch průwodech napomjnali lid k modlenj,†††) zpjwali žalmy a čjtali u přjtomnosti biskupa ona mjsta z pjsma swatého, která se na wjru budaucjho z mrtwých wstánj wztahugj.††††)

11. Měli moc nižšj žákowstwo (clerus) gako: diakonisty, podjáhny a minoristy wyobcowati.*)

12. Stáwali wždycky biskupům a kněžjm po boku a za rozličnými záležitostmi býwali od nich posjláni.

---

*) S. Cyrill. Catech. mystag. V.

**) Hieron. comment. in Ezech. c. 18. p. 537.

***) Constit. Apost. lib. VIII. c. 12.

****) Justin M. apol. II. p. 97.

†) Constit. Apost. lib. II. c. 56. Chrysost. hom. 24 in act. Apost.

††) Socrat. h. e. lib. II. c. 11.

†††) Constit. Apost. lib. VIII. c. 41.

††††) Wiz spis de eccles. hierarch. c. 7. p. 408., kterýžto spis omylem se připisuge Dionysiowi Areopagitowi.

*) Const. Apost. lib. VIII. c. 28.

13. Zastupowali často při sněmu cjrkewnjm mjsto notářů.

A.

Wyložiw na krátce rozličné úřady jáhnůw, widjm se přinucena přistaupiti k rozbjránj námjtek od oněch učiněných, kteřj starého způsobu mluwenj neznagjce jáhny s biskupy na rowný stupeň kladau,

I.

Odwoláwagj se přede wšjm na pjsmo swaté, kdež psáno *): Učedlnjci a apoštolé modlili se k Bohu, aby losem gim zgewil, kterého z dwau, Barabáše čili Matěge na mjsto Jidáše oběsiwšjho se woliti magj, (vulg.) accipere locum ministerii hujus, řecky: λαβειν τον κληρον της διακονιας ταυτης (aby přigal mjsto přisluhowánj tohoto). Dále prawj naši odpornjci, apoštol Pawel **) napomjná Timothea, aby službu swau wykonal την διακονιαν. Posléz prawj, apoštol nazýwá se sám služebnjkem ewangelium διακονος τȣ ευαγγελιȣ. ***)

Z toho tedy uzawjragj, že apoštolstwj, biskupstwj a jáhenstwj gedno a též gest důstogenstwj.

Že wšak gsau na omylu, ukazuge se takto: Při wznikánj cjrkwe křesťanské bylo také slow na cjrkewnj wládu a liturgii se wztahugjcjch potřebj. Tato slowa byla z počátku libowolná a nestanowe-

*) Act. Apost. c. 1. v. 25.
**) Ad Timoth. c. 4. v. 5.
***) Epist. ad Ephes. c. 3. v. 7.

ná, každým slowem nepoznamenáwal se wždy gistý ukončitý pogem; nobrž hned w širšjm, hned w užšjm smyslu bylo toho onohože slowa užjwáno. Řecké slowo διακονος značj w německém i českém gazyku služebnjka (Diener), διακονια službu (Dienst) neb úřad, a w tom rozumu byli apoštolé, biskupowé a lewjté služebnjky (jáhny, diakony) Kristowými. Powoleno mi buď srownánj gakéhosi zde použiti. Tak u př. státnj ministr, pan kragský i wesnický sudj (rychtář) gsau služebnjci cjsařowi, a zagisté nenagdeš pošetilce, genžby myslil, že wšickni tři stegnau powyšenostj a důstognostj se stkwj. Rowněž tak apoštolům, biskupům a jáhnům obecné gméno „služebnjk" bylo dáno, ačkoli rozdjlni od sebe byli důstogenstwjm. Tak zagisté čteme u swatého Zlatousta (Chrysostoma):*) Tunc nomina adhuc erant communia, atque ipse etiam Episcopus vocabatur diaconus.

II.

Giný důwod k swému ohraženj domnjwagj se nalezati w apoštolských ustanowenjch (constitutiones), w nichž jáhnowé (diakoni) *mocnostmi cjrkewnjmi*,**) *anděly* a *proroky*,***) *okem*, *uchem*, *usty*, *srdcem* a *duší* swých biskupů se nazýwagj;****) odwoláwagj se i na Tertulliána,†) který

*) Chrysost. hom. I. in Philipp. c. 1.
**) Constit. Apost. lib. VIII. c. 44.
***) Constit. Apost. lib. II. c. 30.
****) Ibid. c. 44.
†) Tertull. lib. de fuga.

jáhny „laicorum duces, pastores ac inspectores gregis Christi“ gmenuge. Tatože gména ukazugj patrně, že jáhnowé (diakoni) biskupům w důstogenstwj rowni byli. Neplatnost wšak toho dowozowánj hned wyswjtá, powážjme-li, že:

Jáhnowé (diakoni) byli nazwáni proto *mocnostmi cjrkewnjmi*, laicorum duces, pastores ac inspectores gregis Christi, že podjlu brali na wedenj owčiček Kristowých, že, když kněžj se nedostáwalo, celé osady farnj zprawowali, nad čistotau mrawů a učenj bděli, prostopášné a nedbalé žákowstwo (nižšj duchowenstwo) wyobcowali, mnoho přj rozsuzowali, žalobnjky a pohnance wysléchali, w prwnj instancj saud wynášeli a manželům radu poskytowali. We gménu biskupowě slyšeli jáhnowé stjžnosti lidu, a pročež slauli *ucho biskupowo*. Biskup sám wšemu dohljžeti nemoha, wznesl na jáhny, aby na chowánj křesťanů pilný měli pozor,*) oni tedy byli *okem* biskupowým. Oni oznamowali lidu nařjzenj biskupowa, we gménu geho mluwili k wěřjcjm, ku kterýmž od biskupa i do neywzdáleněgšjch byli wysjláni kragin; oni tedy byli *usty*, *proroky* a *anděly* biskupowými, totiž poslowé (wyslanci); neboť řecké slowo *αγγελλω* znamená tolik co oznámiti, zpráwu dáti a poslati. Konečně měl jáhen pewně k swému biskupu státi, w neyuž-

*) Const. Apost. lib. II. c. 44. „Diaconus de re omni ad episcopum referat; verum quæcumque potest, moderetur per se.

šjm swazku s njm žiw býti, t. on měl s biskupem gednjm *srdcem*, gednau *duší* býti.*)

III.

Dále se ohražugj starau liturgij u Mabillona, w njž tato se čtau slowa: Diaconus confirmat episcopum et clerum.**) Takowé rozumowánj zagisté posměchu toliko zasluhuge, progewugjc welikau neznámost starožitnostj. Stařj nazýwali podáwánj těla Kristowa *communio*, podáwánj pak kalichu krwe Kristowy *confirmatio*. W těchto starých liturgijch u Mabillona dowoluge se jáhnowi negenom duchowenstwu, nobrž i biskupu kalich krwe Kristowy plný podáwati. — Žeby jáhnowé něgakau přednost nad biskupem neb knězem měli, ani stopy nenagdeš.

IV.

Odpůrcowé naši k swé obraně i letopisy sněmů cjrkewnjch uwozugj, z nichž prý wyswjtá, že jáhnowé na powšechných koncilijch i w pořadj biskupů sedáwali, hlasy dáwali a nálezy podpisowali. Bytbych i připustil, že jáhnowé často w koncilijch prwnj mjsto zasedáwali: předce křiwý to saud, chtěl-liby kdo z toho uzawjrati, že biskupi a jáhnowé gednoho a téhož gsau důstogenstwj. Jáhnowé sedáwali w koncilijch mezi biskupy

*) Biskup nemohl gindy bez jáhna býti. Epiph. haer. 75. Sine diacono Episcopus esse non potest.

**) Mabillon Ordo V. tom. II. Musei ital. p. 69. Ordo I tom. II. p. 20.

gen tehdáž, když co zástupcowé a uplnomocněnj gednatelé we gménu swých biskupů přicházeli, w kteréžto přjpadnosti ono mjsto zaměstknáwali, gakéby gegich biskup u swé přjtomnosti byl zasedal. Nepřicházeli-li wšak jáhnowé gako plnomocnjci, nobrž toliko gako průwoděj biskupowi, musili w koncilijch za nimi (w zadu) státi a nesměli žádného na rokowánj podjlu bráti, ani hlasy dáwati, ani nálezy podpisowati. Genom když welikau učenostj se stkwěli, byli od otců zde shromážděných wybjzeni k sporowánj s kacjři. Oni předkládali swým biskupům předměty k přednášenj, aneb byli gegich notářowé, zaznamenáwagjce průchod rokowánj.

V.

Odwoláwagj se též na swatého Jeronýma wyprawugjcjho,*) že giž za swého času jáhny kdosi za wyššj kněžj a biskupů wyhlásil; on že sám widěl, gak gistý jáhen kněžjm při stole požehnánj dáwal. Než to twrdj swatý Jeroným w listu k Evagriowi, gakýžto list učený Binterim z gistých znaků za podwržený a za wýtwor osmého neb dewátého stoletj pokládá,**) a deyme tomu, že list ten gest prawý, tedy předce swatý Jeroným spjlá tomu „*kdosi*“ bláznů a wywracuge geho pošetilost. Že snad mnozj jáhnowé zpyšnělj přednostj gakýchsi před kněžjmi si osobowali, nikoli gim nepa-

*) Hieron. ep. 85. de Evagrium.

**) Binterims Denkwürdigkeiten 2. Bd. 1. Thl. p. 58 u. 79.

třjcjch rád připauštjm, neboť giž Nicegský sněm prwnj w posezenj osmnáctém na to žehrá, že jáhnowé mezi kněžj zasedati se opowažugj.

VI.

I následugjcj přjběh z 5tého stoletj uwozugj odpůrcowé naši k potwrzenj swého důmněnj. Anatolius patriarcha carohradský učinil Aetia arcijáhna swého patriarchálnjho kostela knězem. Ten čin urazil papeže Lwa Welkého tak welice, že od té doby wšecko dopisowánj mezi papežem a patriarchau přestalo. To přinutilo Anatolia papeži ustaupiti a Aelia zase w předešlé důstogenstwj wsaditi. I bylo tehdy (prý) Aetiowo poswěcenj na kněžstwj za sniženj (degradacj) powažowáno; arcijáhen musil tedy kněze wyššjm býti a tudjž — biskupem. Ale i tento úsudek gest křiwý. Aetius byl přjtelem sw. Flawiána, patriarchy carohradského. Gako arcijáhen znamenitau měl moc a wplyw we wšecky cjrkewnj záležitosti. Anatolius chtěge ho odstraniti a z moci geho wyzauti, učinil ho knězem w okolj Carohradu a uprázdněné mjsto gistým Ondřegem, býwalým staupencem Eutychowým osadil, kterýžto Ondřeg mezi žalobnjky a pronásledownjky swatého Flawiána neyukrutněgi si počjnal. Lew Welký ztěžowal si pjsemně u cjsaře Marciána, že patriarcha z tak znamenitého úřadu wypjchl katoljka a na geho mjsto rozkřičeného kacjře wsadil. Aby tedy papeže udobřil, ssadil Anatolius Ondřege a učinil Aetia, ač giž knězem byl, zase arcijáhnem, totiž on zase w Carohrad ho

usadil. Aetius pak w obogj způsobě co kněz a arcijáhen úřadowal. To gest spolu i prwnj přjklad w cjrkewnj historii, že kněz úřad arcijáhenský zastáwal.*)

VII.

Posléz se odwoláwagj na list swatého Isidora Sewillského k Ludifredowi, w němžto arcijáhnowi práwo poswěcowánj se připisuge a uwáděgj 23mý kánon cjrkewnjho sněmu Agdeského (z Agde), kdež napsáno: „Archidiaconus ordinationi Ecclesiæ præponatur,“ a wynášegj z toho úsudek, že arcijáhnowé práwo měli poswěcowati na kněžstwj, a tudjž že biskupy byli. Ale o práwu poswěcowánj na kněžstwj nestáwá se w uwedených mjstech ani zmjnky. Wšecko to nedorozuměnj powstáwá ze slow „ordinatio, ordinare“ gešto se omylně na *poswěcowati* slyšj, která nic giného zde neznačj než — poraučeti, rozkazowati, nařizowati; arcijáhen totiž měl práwo nařjditi, co každý z duchowenstwa sobě podrobeného w kostele měl konati, u p. kdo u dwéřj státi, kdo chowánj shromážděného lidu dohljžeti má.

---

*) Arcijáhen byl neypřednégšj mezi jáhny, podlé poswěcenj, wšak byl kněze nižšj; nic wšak méně neywětšj wplyw na diécesj měl, zwláště za wěku prostřednjho, když biskupowé co řjšská knjžata, hrabata a pánowé přjliš swětskými se zanášeli wěcmi. Obráni k tomu byli kněžj, stáwagjce se pak často nástupci biskupowými.

B.

Daleko množšj gsau střely, gakými proti nám střjlj nowotáři, důmněnku wystawugjce, že jáhnowé kněžjm w důstogenstwj gsau rowni, aby učenj naše o řádu jáhnů z kořene wywrátili.

I.

Odwoláwagj se na druhý kánon Aneyrského koncilium takto zněgjcj: „Diaconi, qui sacrificaverunt idolis, honorem quidem habeant, cessare vero debent ab omni ministerio, sive a pane, sive a calice offerendo vel prædicando.“ Slowo panem et calicem offerre slyšj oni *na čtenj mše swaté*, a z toho dowozugj, že jáhnowé tolik co kněžj byli. —

Ale rokowánj a nálezy toho koncilium gsau řeckým gazykem složeny. W řeckém textě stogj slowo *αναφερειν*, což latinsky nedobře slowem offerre; nobrž lépe slowem deferre, česky podáwati, udělowati, se překládá. Rozum wýše dotčených slow gest tedy tento: Jáhen modlám obětowawšj má se swého úřadu ssazen býti, a wečeři Páně ani pod způsobau chleba, ani pod způsobau wjna lidu nepodáwati. Že slowo „offerre“ zde podáwati swátost oltářnj znamená, ukazuge nám gisté mjsto swatého Cypriana, genž dj in libro de lapsis: „Solemnibus adimpletis, t. po skončených službách Božjch, calicem diaconus offerre præsentibus coepit.“ Ostatně i to připomenauti slušno, že kdykoli swatj Otcowé o mši swaté mluwj, slow: „sacrificare, sacrificium offerre,“ užjwáwagj.

II.

Rowněž tak na prázdno střjlegj, uwozugjce 15tý kánon sedmého koncilium Arleského, kde stogj: „de diaconis, quos cognovimus multis locis offerre minime id placuit fieri debere.“ I zde wykládagj slowo offerre za čtenj mše swaté, kdežto w tom kánonu nic giného se neprawj, než: že jáhnům dowoleno nenj, swátost oltářnj w giném kostele, než gemuž gsau představeni, udělowati. Tento wýklad se potwrzuge 21mým kánonem téhož koncilium, kdež psáno: Placuit, ut eis tantum locis ministrent, quibus præfixi sunt.

III.

Wětšj podporu swé obrany domnjwagj se nalezati u sw. Ambrože de offic. lib. I. c. 14, kde jáhen Laurentius (Wawřinec) sw. papeže Sixta od pohanů na smrt wedeného takto oslawuge: Quo sacerdos s. sine diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid in me ergo displicuit Pater? *Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem*, cui consumandorum consortium sacramentorum huic consortium tui sanguinis negas? —

Wyznati mi gest, že wětšj nesnadnost nalezám u rozbjránj toho mjsta. Učený kardinál Baronius hleděl tjm usnadniti hádku, že mjsto consecrationem slowo dispensationem položil; ale Mabillon dowodj, že w neystaršjch wydánjch slowo consecratio, nikoli wšak dispensatio se nalezá. Než předce wšecken zmatek takto se wyložiti dá: W staré cjrkwi

křesťanské jáhen podaw wěřjcjm tělo Kristowo, wzal kalich s wjnem, nalil do něho několik krůpěgj krwe Ježjše Krista z giného kalicha a podáwal pak to krwj Kristowau smjšené wjno k přigjmánj shromážděným křesťanům, a toto smjšenj slaulo consecratio Dominici sanguinis. Zde tedy nenj řeč o mši swaté. Prawj owšem Cassianus*) o gistém jáhnowi: quod missam celebravit catechumenis. Wyrozumjwá se wšak skrze missa catechumenorum ona částka služeb božjch, gjžto přjtomnu býti katechumenům se nezbraňowalo, kterážto částka z čjtánj pjsma swatého, (starého i nowého zákona), z wýkladu epištoly a z něgaké homilie sestáwala. Že jáhen nemohl čjsti mši swatau, doswědčuge sw. Jeroným wýslowně**) řka: Diaconus eucharistiam conficere non potest.

IV.

Aniž štastněgšj gsau nowotnjci, dowozugjce, že jáhnowé měli moc zpowjdati. K tomu konci odwoláwagj se na 13. psanj sw. Cypriana ke Karthaginenskému duchowenstwu, kdežto o kagjcjch, na mučedlnjcjch libellum pacis (ljstek mjru?)***) obgednawšjch, prawj: Si incommodo aliquo et infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectata

*) Cassian. lib. XI. institutionum c. 15. vide tom. V. bibli. Patrum P. 2 Fol. 50 adit. Colon.

**) Hieron. lib. adv. Luciferian.

***) *Libelli pacis* byli listowé na poručenau, gimiž na přjmluwu mučedlnjků kagjcjm buď celý trest uložený buď částka se odpauštěla.

præsentia nostra apud presbyterum quemcunque præsentem vel si presbyter inventus non fuerit et urgere exitus cœperit, apud diaconum quoque exemologesin facere delicti sui possint, ut manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace.“ Že to mjsto nesnadné gest k wyloženj, přjčinau gest mnohowýznačné slowo exemologesis. Tak prawj Tertullián*): „Exemologesis est petitio veniæ, quia qui petit veniam, delictum confitetur.“ Zde se zdá, gakoby Tertullián slowem exemologesis „zpowěď“ rozuměl. Na giném pak mjstě**): „Exemologesis se prosternendi et humiliandi disciplina est de ipso quoque habitu atque vestitu mandat, sacco et cinere incumbere“ etc. Zde rozumj tjm slowem exemologesis wšecko, co k pokánj náležj. Tak prawj Irenæus***) o diakoničce (jáhnici), která po celý žiwot exemologesin, t. g. pokánj činila. — Swatý Cyprián nemůže w uwedených mjstech slowem exemologesis zpowěď rozuměti; neboť wěřjcj dřjwe, než gim trest k pokánj uložen byl, zpowjdali se ze hřjchů swých biskupowi neb od něho uplnomocněnému *knězi* (zpowědnjkowi, ministro poenitentiæ), kterýto kněz pak ukládal způsob a trwánj trestu. Sw. Cyprián tedy neudělil jáhnowi plnomocenstwj k rozhřešowánj; neboť sám prawj na giném mjstě: „Claves dia-

*) Tertull. lib. de orat. c. 6.
**) Idem lib. de poenitentia. c. 8.
***) Irenæus lib. adv. hæres. c. 8.

coni non habent, non possunt absolvere.“ Mám tedy za to, že swatý Cyprián w uwedeném mjstě, o které zpor se wede, sám wykládá, co zatmělým slowem exemologesin facere wyrozumjwá, dokládage slowa: „ut manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace.“ Swatý Cyprián tedy udělil jáhnům plnomocenstwj, aby umjragjcjch neb na smrt stonagjcjch křesťanů kagjcjch, nechť celý trest neb částku pokánj wytrpěli, wzkládánjm na ně rukau w obcowánj wěřjcjch zase uwozowali a swátost oltářnj na wěčnost se ubjragjcjm udělowali. Tento smysl se potwrzuge i 32tým kánonem Elwirského koncilium takto znègjcjm: „Apud presbyterum si quis gravi lapsu in ruinam mortis inciderit; placuit poenitentiam agere non debere, sed potius apud episcopum: cogente tamen infirmitate necesse est presbyterum communionem præstare debere et diaconum, si ei jusserit sacerdos.“ Zde tedy wýslowně se prawj, že když něgaká nákaza se rozmáhala, každý kněz, a na rozkaz geho jáhen, kagjcjho w obcowánj s křesťany zase přigjti a připustiti má k přigjmánj těla Kristowa.

V.

Důležitý důwod swé obrany znamenagj w listu koncilium řjmského k biskupům francauzským, kdež i to mjsto se čte*): „Paschæ tempore pres-

*) Ten list nalezá se w Harduin. collect. concil. tom. I. p. 1035.

byter et diaconus per parochias dare remissionem peccatorum et ministerium implere consueverunt.“ — K rozbjránj toho mjsta přede wšjm připomenauti slušj, že jáhnowé služebnjky kněžj byli.*) Jáhen tedy musil knězi, když o welkonoci mnohé osady, wlastnjho zpráwce duchownjho nemagjcj, procházjwal, w zápětj kráčeti, „et tunc consueverunt presbyter dare remissionem peccatorum, diaconus vero ministerium suum implere.“ Tento smysl že gest prawý, ukazuge cjrkew, stále učjc, že jáhnům klјče gako kněžjm k zawjránj a otwjránj od Boha dány negsau, a proto nikdý gim nedowolugjc zpowědnický úřad konati.

VI.

Někteřj geště dále kráčegj, učjce, že u jáhnů byla moc swátost poslednjho pomazánj udělowati, která podlé učenj apoštola Jakuba**) gen od kněžj mohla býti udělowána. Uwozugj přjklad ze žiwota sw. Germana, biskupa pařjžského, o němž u Mabillona se wyprawuge, že jáhna se swatým olegem poslal do města Nantes k nemocnému. — Než odpowjdáme: W této rozpráwce nepowjdá se, že jáhen nemocného pomazal. Mohl-li jáhen welebnau swátost nositi, proč ne i swatý oleg? By-

*) Mnohá nařjzenj cjrkewnj sněmownj prawj: „presbyter sine diacono nomen habet, officium non habet.“ Až podnes býwagj missionáři w sewernj Americe na swých cestách od jáhnů sprowázeni, kteřj (jáhnowé) také kagjcjch k zpowědi a k přigjmánj připrawugj.

**) Epist. S. Jacob. c. 5. v. 14.

li-liby gen o několik řádků dolegi četli, oč žeby byli poznali ničemnau býti důmněnku swau, neboť žiwotopisec prawj: „Altera die exoratus ipse sacerdos accedit, ac debilem infirmum oleo benedicto perunxit;“ tedy kněz sám mazal nemocného swatým olegem. Tjm negen nádoba se swatým olegem, nobrž i nádoba s ostatky rozuměti se může.

VII.

Aby důmněnku swau, stegného že gsau kněžj a jáhnowé důstogenstwj, dokázali, odwoláwagj se také na opata Milewitána,*) který jáhny *sacerdotes* a úřad gegich *sacerdotium* gmenuge; pak na sw. Augustina,**) který gistého Præsidia, o němž swatý Jeroným prawj, že jáhnem gest,***) nazýwá spoluknězem, *conpresbyter*. — Optatus Milevitanus pokládá kněžstwj (sacerdotium) za swatý duchownj úřad, w němž trogj stupeň aneb řád rozeznáwá. Biskupowé gsau podlé něho in primo sacerdotio v. in apice sacerdotii, kněžj in secundo sacerdotio, a jáhnowé in tertio sacerdotio constituti. — Co se druhého mjsta dotýče, negsme posud na pewném, že Præsidius, gemuž swatý Augustin pjše, týž gest, o němž swatý Jeroným mluwj. Nenj-li pak wjce lidj, gichžto gména gsau tatáž? — Nemůže-li list

*) Optat. Milev. lib. I. contra Donatist. p. 39.

**) S. Augustini epist. 95 ad Præsidium, čti w S. Hieron. oper. ib. tom. II. p. 324.

***) St. Hieron. opera tom. II. epist. 98 ad S. Aug. p. 331 edit. Antverp. de an. 1578.

swatého Jeronýma, ač w sbjrce pozděgi stogj, drjwe onoho swatého Augustina býti sepsán? Datum nemá, aniž odpowěď na něgaké psanj gest. Nemohl-li Præsidius tehdáž, když sw. Augustin gemu psal, giž na kněžstwj býti poswěcen?

VIII.

Posléz se odwoláwagj na swatého Pawla, který wlastnosti udáwá, gaké biskup a jáhen do sebe mjti magj,*) o wlastnostech kněze ani zmjnky nečině. Z toho tedy saudj, že kněžj a jáhnowé gednoho a téhož gsau důstogenstwj. Odtud dokládagj dále: za prwnjho wěku křesťanstwj častěgi se přiházelo, že jáhnowé, nebywše ani na kněžstwj poswěceni, hned biskupstwj aneb papežstwj docházeli. — Swatý Pawel kněžjm obzwláštnjho neuděluge naučenj, dobře wěda, že kněz gako biskup sličnými se stkwjti má wlastnostmi, a proto co biskupů se dotýče i o kněžjch platj, oba gsau kněžj s tjm toliko rozdjlem, že biskup complementum sacerdotii aneb summus sacerdos a princeps sacerdotum gest. Byl-liby kněz a jáhen sobě rowni, načby byl swatý Pawel o kněžjch zwláštnj na rozličných mjstech učinil zmjnku?**) Bibliothekář Anastasius wyprawuge nám w žiwotě papežů, že léta 767ho gakýsi Konstantin na stolici papežskau dosedl, a gsa swětským (lagem) od Řehoře neyprwé na klerikáctwj (duchowenstwj), druhého dne na podjáhen-

*) Epist. ad Timoth. c. 3. v. 2—12.

**) Epist. I. ad Tim. c. 5. v. 1, 17 et 19; epist

stwj a jáhenstwj, w neděli pak nad to na papežstwj byl poswěcen. I Mabillon*) se domýšlj, že pro kněze a jáhna, genž na papežstwj měl powýšen býti, gedna a táž ordinacj byla předepsána, a že léta 827 a 828 Valentin a Mikuláš I. se stali papeži, nebywše ani na kněžstwj poswěceni. Celé to domněnj pocházj z toho, že bibliothekář o gich poswěcenj na kněžstwj mlčj, snad náhodau tuto okolnost připomenauti zapomněw. Wždyť se z následugjcjch přjkladů dá dokázati, že jáhnowé, kteřj na tom byli, papežstwj dosáhnauti, dřjwe na kněžstwj byli poswěceni. Tak byl léta 1073. arcijáhen Hildebrand, genž gako papež Řehoř VII. se gmenowal, prwé na kněžstwj poswěcen. Tak došel léta 1118. jáhen Jan Kajetán prwé poswěcenj kněžstwa, než za papeže Gelasia II. konsekrowán byl. Zákony cjrkewnj (canones) zapowjdali někoho přeskokem (per saltum) poswěcowati. Stalo-li se wšak to předce s papeži Valentinem a Mikulášem (Konstantin totiž nikdý za prawého papeže nebyl uznán); tedy w skutku gakési přeskočenj (saltus) mělo mjsto a sice podlé domeyšlenj, že w pontifikátu presbyteriát co částka w celku obsažen gest. Že ostatně biskupowé, kněžj a jáhnowé tři od sebe rozdjlnj byli gsau řádowé, doswědčuge swatý Klement Alexandrinský, pomocnjk swatého Petra, řka**): „Summo quisque

*) Mabillon c. 18. Comment. in ordinem Roman. tom. II. Musei Italici p. 117—119.

**) Clem. Rom. epist. ad Corinth.

sacerdoti sua munera tributa sunt, sacerdotibus locus proprius assignatus est et levitis sua ministeria incumbunt.“ I swatý Ignác, učedlnjk apoštolůw, napomjná*): „Laici diaconis subjiciantur, diaconi presbyteris, presbyteri episcopo, episcopus Christo, ut ipse Patri,“ a Tertullián prawj**): „Dandi quidem baptismum habet jus summus sacerdos, dehinc presbyteri et diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate.“ Konečně gistj Origenes***): „Episcopis super presbyteros et diaconos commissum esse regimen et principatum.“ Že jáhnowé kněžj nižšj byli, poznáwáme z prwnjho koncilium Nicegského, gešto k. 18. jáhny „Episcopi ministros, presbyteris minores“ gmenuge. I čtwrté koncilium Karthaginenské prawj: k. 4. „Diaconus non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur“ a 37. „Diaconus ita se presbyteri ut episcopi ministrum agnoscat.“

C.

Gsauť nowotáři, kdož jáhny na mnohem nižšj stupeň, než na kterém stogj, stawj.

I.

Předstjragj třetj kánon koncilium Vasenského, prawěcj, že jáhnům gest dowoleno, když kněžj gsau nemocni, homilie swatých Otců w kostele lidu předcjtati; jáhnowé tedy nic giného negsau než čtenáři — Lectores.

---

*) S. Ignat. Mart. epist. ad Smyrnenses.

**) Tert. lib. de baptismo c. 17.

***) Orig. homil. 2da in prophetam Jeremiam.

Otcowé toho koncilium znamenagjce, že jáhnům, kteřj w té kragině se nalezali, se nedostáwá potřebných známostj k wyhotowenj sličných homilij, nařjdili, aby jáhnowé roznemocnj-li se kněz, něgakau homilii ze swatých Otců lidu předčjtali.

II.

Odwoláwagj se též předně na Eusebia,*) genž mučedlnjka Romana jáhna kostela Cæsaregského nazýwá exorcistau, pak i na apoštolské konstitucj, (apostolorum constitutiones)**) uwodjce, že jáhnowé zastáwali úřad ostiariů (fortnéřů, wrátných). Z toho tedy saudj, že jáhnowé k minoristům byli počjtáni. — Poněwadž jáhnowé přjliš byli zaneprázdněni, chtěla gim cjrkew ulehčiti ustanowenjm nižšjch poswěcenj. Dřjwe než to bylo ustanoweno, musili jáhnowé wšecko to konati, co pozděgi podjáhni, akolyté, lectores, exorcisté a ostiarowé konali, ba i po uwedenj těchto menšjch řádů musili jáhnowé za nedostatkem nižšjch duchownjch (žáků) prwotnj služby úplně konati. Tak tedy mohl Eusebius mučedlnjka Romana jáhnem a exorcistau cæsaregského kostela nazwati, a konstitucj apoštolské jáhna ostiariem za tau přjčinau, že takowau službu konali u nepřjtomnosti exorcistů a ostiariů.

D.

Někteřj daleko wjce se wpaustěgj w zlehčowánj jáhnů, gich nikoli do řádu kněžstwa, ale k laikům

---

*) Euseb. lib. de martyr. Palæst. c. 2.

**) Constit. Apost. lib. I. 8, 11.

připočjtagj, tomu chtěgjce, že jáhnowé podlé swého ustanowenj gen almužnjci byli; neboť apoštolé prawili: „Nenj slušné,*) abychom my opustili slowo Božj a přisluhowali stolům.“ Za tau přjčinau, prý, gmenuge ge swatý Jeroným **) mensarum et viduarum ministros, a koncilium Trullanské že též (concil. Trullanum seu Quinisextum can. 16.) nařizuge: že jáhnowé toliko sluhowé gsau, nic pak oltáře — —

Byli-liby jáhnowé podlé založenj swého genom almužnjci, načby bylo k gich zwolenj tolik přjprawy potřebj? k čemuby byli apoštolé wyhledáwali na takowý úřad mužů dobré powěsti, prawdomluwných a plných ducha swatého? k čemuby byli apoštolé ruce na ně wzkládali a gich poswěcugjce tak wraucně se modlili? Zdaž-li nám neukazugj Štěpán***) a Filip,****) že jáhnowé se nezanášeli pauhým almužnictwjm? — Že list swatého Jeronýma na Evagria podwržen gest, giž gednau gsem se zmjnil, a gen to mi gest doložiti, že swatý Jeroným we swých prawých spisech jáhny k audům cjrkewnj wlády — k wůdcům křesťanského lidu, přičjtá.†) Koncilium Trullanské aneb Quinisextum, držané léta 68$\frac{4}{7}$. w Carohradu, nazwáno gest od Pawla jáhna††)

---

*) Act. Apost. c. 6. v. 2.
**) S. Hieron. epist. ad Evagrium.
***) Act. Apost. c. 6. v. 8—10.
****) Act. Apost. c. 8. v. 5 et 12.
†) S. Hieron. comment. in Mich. VII.
††) Paulus Diac. de gestis Longob. lib. VI. c. 11.

synodum erraticum, a Labbe*) conciabulum pseudosextum universale reprobatum. Obsahuge 102 článků, z nichž wšak mnohé pro bludnost od řjmského papeže nikdý nebyly schwáleny a za dobré uznány. Proto i ten blud nás nikoli nezarážj, čteme-li, že jáhnowé genom sluhowé stolu, ne wšak oltáře byli. Sněm cjrkewnj si předewzal, jáhnům křjdla odraziti, kteřj si owšem před kněžmi mjsto osobowali,**) k tomu tedy konci 16. kánon složen, w němž k prwotnjmu pořádku se směřowalo. Že wšak wýrazem wýše dotčeným tak se nemjnilo, z giných mjst wyswjtá. Tak zapowjdá sněm tento jáhnům, aby se neženili, tjm na rozum dáwage, že k swatému řádu náležegj. Zapowjdá, aby žádný 25 let wěku swého nemage, na jáhenstwj nebyl poswěcen, a nazýwá (k. 15) jáhenstwj sacerdotii gradum. Zapowjdá jáhnům (k. 23), aby za podáwánj swátosti oltářnj od lidj peněz nežádali. Tjm tedy wyhlašuge tento sněm, že jáhnowé netoliko gsau sluhowé stolu, ale i oltáře. Posléz nařizuge (k. 31), aby žákowé (clerici), genž bez dowolenj biskupowa po domech panských křtj, ze swého důstogenstwj byli ssazeni. Bez pochyby gsau obecným gménem *žákowé* (clerici) také jáhnowé obsaženi. Nemohlliby 16. kánon ginými mjsty býti wyswětlen, museloby se řjci, že to partikulárnj koncilium w blud upadlo, a že nad ně má přednost wýrok swatého

*) Labbe collect. concil. tom. XII. p. 46.
**) Concil. Trull. c. 7.

Ignáce, učedlnjka apoštolowa, takto zněgjcj*): „Non enim ciborum et potuum, sed veræ ecclesiæ Dei sunt ministri.“ — „Quibus**) concreditum est ministerium Jesu Christi.“

V.

Dwa listy pana Bohuslawa z Lobkowic a na Hasišteyně.

Z latiny přeložil
Karel Winařický,
farář Kowaňský.

1.

Janu, přjteli swému.

O powolánj k stawu kněžskému.

Několikráte gsem giž slyšel, že knězem býti chceš. Posud úmyslu twého nehanjm, ani nechwáljm, gelikož buď pochwala buď hana této wěci z následků teprwé wyplýwá. Owšem powedeš-li čistý, sprawedliwý a bohabogný žiwot, a nespustjš-li se ctnosti a poctiwosti, za hodného tě budu mjti gména i důstogenstwj kněžského: měl-liby se wšak oddati lakotě a smilstwu, widěl bych raděgi, abys we swětě zůstal, poněwadž u člowěka obecného poklésky takowé se spjše co křehkosti lidské powažugj, a tak

---

*) S. Ignatii epist. ad Trull.
**) Ejusdem epist. ad Magnesios.

přjsně se neposuzugj. Důstogenstwj kněžské wzácné zagisté gest, a každému žádaucj: a předce sw. Marek ewangelista se ho tak oddalowal, že aby se knězem státi nemohl, palec prý sobě uťal. Nynj ale trau se mnozj k tomu, a čeho ctnostj dogjti nemohau, hanebným auplatkem dosjci hledj. Děge se wěru tak, a že nellu, Bůh i lidé gsau mi swědkowé, a tak úřad ustanowený ke spasenj osjdlem se stáwá. Než řekl by někdo, že tupjm otce duchownj. Netupjm. Pán sám prawj: Kdobykoli wložil ruku na pluh, a ohljžel se zpět, nenj schopen ke zpráwě Božj. Mnoho mládenců we swětě žilo tak střjzliwě, čistě a zdrženliwě, že wzorem stydliwosti a swatosti býti se zdáli: po wyswěcenj ale kypěli hněwem, wřeli lakomstwjm, nadýmali se pýchau, a žádostem swým howěli tak, že se wjce lidem nepodobali, a negen sebe samých, ale i nesmjrné množstwj giných ke zkáze přiwáděli; co wšak neyhoršj bylo, nechtěli se napomjnati dáti, a pokáral-li kdo přewrácené žiwobytj gegich, za auhlawnjho nepřjtele ho měli. I nelahoď sobě, že nynj o zbožj nedbáš, a chlipného zápalu u sebe necjtjš. Těm také, o kterých gsem zde zmjnku učinil, tak se zdálo: wšak neypewněgi státi se domýšlegjce, klesli. Neb takowé gsau wraha lidského zálohy, auskoky a podwody: na čas tagj zbraně swé, aby na nás tjm mocněgi uhodil; nemučj lakotau, nepálj chlipnostj, ano byl-liby w powaze našj k tomu zárod, dřjwe geg dusj a krotj, i k řeholnjmu a duchownjmu stawu ponauká: pak teprwé, když

se bezpečnými býti domnjwáme, mimo nadánj a se wšj mocj nás přepadá, a gestli dřjwe kradmo, nynj zgewně na nás autokem žene. Předstjrá očjm půwaby swěta, k nimž se nawrátiti wjce nelze; předkládá nepohodu chudoby, aby k lakomstwj ponaukal; láká wnadami ženské krásy, když k manželstwj přistaupiti giž nenj wolno. Odtud wzniká neklid mysli, tesknost a posléze zaufánj, když nemožno wjce udusiti, ani skrotiti, ani ukogiti wášnj swých; odtud pocházj časté wjry odpadánj, Bohem a lidmi pohrdánj a páchánj skutků neyohawněgšjch, tak že by takowým lépe bylo, kdyby se byli na hospodárstwj oddali, ženu pogali, o děti péči měli, a neskrotné chtjče swé w mezech lože manželského ukogjwali.

Nepjši toho wšak, abych tě od stawu duchownjho odstrašowal: okazugi toliko nehody na cestě, kterau nastaupiti hodláš, abys po nj opatrněgi kráčel, a sjlu swau dřjwe zkaušel, postačuge-li k pauti takowé. I wjm co se mi zde namjtati může, že totiž nikdo na sebe samého, ale na Boha spoléhati má, který důwěřugjcjch se mu neopauštj a pokorným propůgčuge milost. Wšak sám také w ewangelium mluwě o panicjch, kteřj dobrowolně zůstali panici pro králowstwj Božj, dokládá: „Slowo to nechápagj wšickni, gediné kterým dáno od Otce.“ Pročež obáwám se, aby nepokaušel Boha, kdoby, ač mu dle slowa Páně nebylo dáno od Otce, předce nastaupil tuto cestu. Také neradjm tobě, abys nynj hned w manželstwj wstaupil; neb ten staw mnoho

obtjžj a nepohodlj má. Wšak ten i onen staw zwolili sobě mužowé welicj, tak že kdybys přjkladů k následowánj ode mne žádal, počet ženatých i neženatých skoro stegný by byl. Opatrnému ale přislušj wšeho cjl a konec ohledati a před oči si stawěti, aby, gak Cicero dj, řjci někdy nemusel: „Nenadál gsem se toho!“ Zdráw buď!

2.

Janowi z Domaslawic.

Pan Bohuslaw omlauwá swé smýšlenj o důstogenstwjch cjrkewnjch. (r. 1497?)

Žehráš, prý, na zadánj biskupstwj Olomuckého, z lásky, tušjm, ke mně, za nehodu pokládage, že se mimo nadánj a domněnj wšech ginému dostala stolice ta. I snad se obáwáš také obogetných pomluw mezi lidmi. Každý owšem dle smyslu swého bude si to wykládati; onen winiti mne z negapnosti, že gsem po celý čas tak žiw byl, gakoby mi Pán Bůh we snách wšecko ustrogiti měl; giný mau hrdost walchowati, že gsem, gen u sebe samého maudrosti pohledáwage, proti obyčegi mnoha znamenitých a slawných mužů weliké štěstj z ruky wypustil; ostatnjm se widěti bude, gakobych přjbuzným swým, geštoby rádi w rodu swém biskupa měli, na poctiwosti byl ugmu učinil; a newjm co wšecko wtip gednomu každému wjce naskytne. Pomluwami takowými skoro bych podlé mi wrozené powahy pohrdati měl, ani se pak očišťowati lági porušené, která, cokoliw se obyčegům gegjm ne-

podobá, i byiby sebe lepšj bylo, k mysli nikdý nepřipauštj; wšak ale, že i Ty, přjteli mi wysoce wážený, nad tjm se zastawuges, wygewjm Tobě smýšlenj swé, a na ten způsob snad i giným dosti učinjm, kterýmž se poněkud zneljbilo gednánj mé.

Domýšljm se do poctiwosti Twé, že, ačkoli powyšenj mé taužebně žádáš, nechtělbys předce, abych se čehosi wášniwého, neprawého neboli nestydatého dopustil: alebrž ceně sám nad wšeliké zbožj a důstogenstwj ctnost, která gediná dle uznánj neymaudřegšjch mužů žiwot lidský oprawdu blažj, zagisté také očekáwáš, abych se i gá tak zachowáwal. Neukazuget samostatného ducha, kdož se na gediné pokynutj nezkušené láge, která málo kdy přjmý a neporušený o wěcech wydáwá saud, od prawidel počestnosti uchyluge.

Gestliže tomu tak, giž mi za wyhranau dáš. Neb čeho medle gsem se dočinil, coby mi práwě za zlé položeno býti mělo? Ať wystaupj tito utrhači mogi, a weřegně pronesau, co pokautně a pošepmo kuknagj, aby mi nebylo odňato práwo k hágenj a očištěnj sebe. Arciť měl gsem wšady obcházeti, u nohau se pljžiti, paty ljbati, slibowati wšem hory, doly, a čeho zachowalostj žiwota dosjci nemožno, úplatky o to se pokaušeti. Ay, kdybys Ty mne k takowým hanebnostem pobjzel, na wěky bych se s Tebau rozlaučil, ano wýhost dal přátelstwj Twému, genž toliko mezi dobrými a ctnosti milownými ostati může. Wšak ukážeš-li mi na weliký počet těch, kteřj se gednák po přjmých,

gednák po křiwých cestách k cjrkewnjm důstogenstwjm dotjragj: odpowjm, že neznám cesty giné, kromě weřegné a zgewné; že wedlé rady Pythagoregských, ano wedlé rady Páně za bezpečněgšj mám, následowati těch, kdož se w cjrkwi našj co hwězdy gakési stkwěgj, a z nichž se nikdo do úřadu biskupského newlichotil, ani wetřel, anobrž každý se geg co těžkého břemena ostýchal. W starém zákoně dj Mogžjš: „Kdo gsem gá, abych šel k Faraonowi, a abych wywedl syny Israelské z Egypta?“ — A Jeremiáš: „Ach panownjče Hospodine, ay neumjm mluwiti.“ — Na počátku cjrkwe ewangelista Marek palec prý sobě uřal, aby knězem učiněn býti nemohl. Řehoř Nasianský, i Ambrož za biskupy zwoleni bywše, na autěk se dali, a tento druhý dal, podlé swědectwj Paulina biskupa Nolanského, do domu swého uwésti podezřelé ženiny, aby tjm náwist lidu Mediolánského od sebe odwrátil. Augustin i Gregorius Romanus taužj, že se gim násilj stalo; Bernardin Senenský opowrhnul biskupstwj po třikráte mu podáwané, a nedáwno geště nesmjrným důchodům biskupstwj Waradinského kněz Jan poklid klášternj předložil. Za těmito wůdci gá raděgi zblauditi woljm, než abych se snášel s těmi, kdož swětské zbožj nad nebeské stawj; ačkoliw nenj do mne té nestydatosti, abych se k oněm přirownáwal. Neb gestliže tito takořka z kolébky wybranj bogownjci Páně úřadů takowých se ostýchali: čeho ode mne se nadjti bylo, an gsem ani ku prwotinám stawu duchownjho nedospěl?

Mohl bych zde také připomenauti žalostného skonánj nesčjslných biskupůw, kteřj ne dwéřmi, alebrž oknem wstaupili do owčince Páně: než gediným toliko přjkladem, a sice domácjm spokogjm se. Stratikwas, bratr knjžete Boleslawa, pohrdal dřjwe biskupstwjm pražským, pozděgi ale tak dychtiwě o ně se ucházel, až geho žádost bratrowau přjznj byla wyplněna. Když ale při swěcenj mezi dwěma biskupoma ležel, zachwácen zlým duchem duši wypustil. Ay pošetilé byloby po činu stegném nedesiti se stegného konce.

Než pozorug, gak stálj gsau megi káratelé. Kdyby ode mne někdo žádal, abych mu buď mramorowau sochu wytesal, aneb cosi z kowu ulil, gá pak, že negsem sošnjk ani slěwač, gemu odpowěděl: chwáli-liby mne wšickni, že čeho neumjm, neuměti še wyznáwám; nynj wšak, že gsem se k úřadu biskupskému, k uměnj ze wšech neywyššjmu a neytěžšjmu nedostatečným býti prohlásil, zemi a moře powykem naplňugj, a Bůh wj z gakého přečiněnj mne winj. Od pacholetstwj, dj, objráš se wedami; snadnos tedy mohl se naučiti zastáwati úřad biskupůw, k čemuž podlé rozdjlu prowinilých potřebj, gednák wljdnau, gednák přjsnau bráti na sebe twář, práwě gako lékařowé podlé powahy neduhůw nemocným léky předpisugj. Což medlé giného odpowjm na to, leč, že čjtage wšech téměř národu kroniky, dobře sice wjm, gakými chytrostmi wogwodowé zaháněli wogska nepřátelská, gakými nástrogi dobýwali měst, gakými lahodnými

řečmi skrotjwali zbauřených bogownjkůw: než kdyby mne král w čelo wogska postawil, kdožby bogowal pod mým ředitelstwjm? kdožby se mně newysmjwal? kdožby mne nepřipodobnil onomu Formionowi, který newjdage bogiště, ni táborů, Hannibala, wogwodu neyzkušeněgšjho, prawidlům wogenským učiti chtěl? — Giž tedy nenabýwá-li se uměnj wálečné ze knih, alebrž ze zkušenj a cwičenj: kterak medle se opowažugj snižowati a zamjtati zpráwu duchownj, gakoby se beze wšeho přičiněnj a bděnj we stjnu a we snách někomu dostati mohla; leč žeby snad nepřjteli newiditelnému, tisjcerým způsobem škoditi mohaucjmu, snáze bylo oddolati, než člowěku smrtedlnému; aneb žeby horšj bylo poraženj wogska, nežli wěčná záhuba welikého počtu dušj. Mnohem maudřegi smýslel Pythagoras, an k uměnj o zpráwě zemské naposledy wedl žáky swé we wšech giných wědách dokonale giž wycwičené. Spatřowalť welemaudrý muž tam takowých nebezpečenstwj, že neradil nikomu wrhnauti se do nich, leč mužům ku přemoženj gich dostatečným. A což rozpomenem-li se, že biskupowé za dnů těch skoro žádné wážnosti nemagj u nás? Neb může-li co wáženo býti w takowé mrawů porušenosti? Bludy u wjře každodenně se rozmáhagj, cjrkwi statky se odtrhugj; lichwa weřegně se páše; w cizoložstwu dopadeni zprawugj obce; a to wše nedá se ani ztrpěti bez pohromy duše, ani kárati bez popuzenj na sebe wšech. K tomu wšemu gsau biskupowé zaneseni tak rozličnými wěcmi, že se nikdý swým

pastýrským powinnostem swobodně oddati nemohau. Neb giž tak daleko došlo, že duchownjch péčj giným swěřugj, wěcj swětských sami sobě zůstawugjce. Hledjt swého hospodárstwj, docházegj ke dworu knjžat, žigj w ustawičném hluku a nepokogi, ano i zbrog nosjwagj. Nad čjmž bych se oprawdu neurážel, kdyby to ku prospěchu gakémukoli směřowalo. Wjmi sice, že po mnoha starostech do králowstwj nebeského přicházeti máme, a že nikdo za wjtěze uznán nebýwá, leč kdo udatně byl bogowal: ale wjm také, že wšecko takowé pachtowánj samo se mařj a k ničemuž newede. Daremným ale a až do zemdlenj se namáhánjm ploditi sobě záštj, gest, gak prawj někdo, neywětšj pošetilost. Sám Pláto zdráhal se Cirenegským založiti zákony, domnjwage se, žeby gich pro porušenost mrawů swých nikdý nešetřili, a stoický mudrc Zeno neradj uwázati se we zpráwu zemskau w časech nebezpečných; i gsau, kdož doličugj, že sám Spasitel náš zázrak učiniti odepřel, kdeby bez prospěchu byl ostal.

Ale dj mi někdo: „Ty-li důstogenstwj takowé a biskupy samé hyzditi, a takau neprawostj poskwrňowati se smjš?“ Nikoliw! alebrž za neyweyš ctihodné gich pokládám, wěda, že gsau duchownj otcowé naši, a náměstkowé apoštolůw. Neb i Pawel biskupstwj wýbornau wěcj nazýwá. Ostatně čige-li kdo do sebe, coby od biskupa požadowal, nezrazugi, ano pobjzjm geg, aby moha býti mnohým ku spasenj, úřad ten na sebe přigal. Gá ale, křehkosti sobě powědom, neynižšj staw za neybez-

pečněgšj pokládám, rozpomjnage se na toho mládence, který se, dle zpráwy Hieronymowy, starci, gehožto radau se od biskupského úřadu odstrašiti dal, po smrti zgewil, a djky wzdáwal, dokládage, žeby zagisté byl odsauzen, kdyby ono biskupstwj byl na sebe přigal. Táže-li se ale někdo, proč hned na počátku gsem se neodřekl této okluzké hodnosti? I wěz, že po celý ten čas nenagde se u mne neymenšj stopy dychtiwého o nj se ucházenj, čehož mi wšickni známj mogi doswědčj; že gsem se gi ale hned zprwu newyhýbal, stalo se gediné z wůle staršjch. A wšak gestli že Isaiáš, wolán Hospodinem, řjci směl: „Ay pošli mne;“ gestli že Jonáš trestu zaslaužil, k Niniwetským, kam weleno mu, odegjti meškage: i gá nepokládám si ani za nečest, ani za poklések, a čjtage, kterak i Káto druhdy s prázdnau odešel, a kterak i za našeho wěku mnoho králůw a knjžat po rozšjřenj řjše swé dychtjcjch naděge oklamala: nezdá se mi na zlehčenj mé, že se ginému dostala stolice Olomucká. Zléby owšem bylo, kdyby Morawa na mně gediném spoléhala: než gá těšjm a radugi se, že nalezen zpráwce, kterýby se wydal na to wlnobitné moře, po němž se lid onen zmjtá, gakož se i Pedaretus radowal, že wlast geho tři sta giných sebe lepšjch wychowala; a wolno-li mi swobodně se wygádřiti: woljm raděgi, aby se potomstwo diwilo, proč se Bohuslawu nedostalo biskupstwj, nežli proč se mnohému dostáwá. Zdráw buď.

VI.

Wychowánj mládeže, zwláštnj pramen nenábožnosti nyněgšjho wěku.

Od

Jeronyma Zeidlera,

doktora a c. k. professora.

(Skončenj.)

Zewrubná wzdělanost a láska k swému předmětu gest wůbec též tak wšeobecnj, gakož i sprawedliwá wlastnost, které se na každém wychowateli bez rozdjlu pohledáwá; a w nižádném oddělenj literárnjho uměnj nebyli bychom s takowým učitelem spokogeni, pozorugjce na něm prostřednj gen hlawu a srdce. W samém toliko náboženstwj widjmeť giný obyčeg, an práwě tu, kde neywjce swědomitosti a opatrnosti potřebj, obého neyméně lze nagjti. S gakausi až k wjře nepodobnau lehkowážnostj odkazuge se cwičenj náboženské častokráte mladému začátečnjku, genž ledwa z djtěcjho wěku sám wystaupá, a o prawdách náboženských skoro wj tolik, gako samo djtě, které do učenj přigjmá. An w každé giné záležitosti na neywýtečněgšjho učitele zřetel se obracj, z druhé strany tak řjkage zaumyslně zapomjná se na to, že náboženstwj gest gako střed weškerého žiwobytu, a že toliko při důwodném náboženském smýšlenj wšeliké ostatnj uměnj lidstwu blaho při-

nášj; a gak mile toho se w náboženstwj opomjgj, i také w každém giném wyučowánj žádaucjho cjle dosjci možná nenj. Wůbec swěřuge se wyučowánj náboženské bez dlauhého rozmyslu tomu, kdož neydřjwe přigde. K tomu též zpauzj se náramně nyněgšj duch času proti témuž a wšemu wyučowánj, kteréž se státi má duchownjmi.*)

Protož, prawda-li, že náboženstwj prwnj a neyswětěgšj gest člowěka péče: zapjrati též nelze, že tjm samým i každé w něm wyučowánj, má-li s prospěchem uděleno býti, neytěžšj předmět gest z weškerého wychowatelského uměnj; a zde budiž otázka na přjhodném mjstě: kdož giný, leč genom duchownj může k tomu býti neyzpůsobněgšj, gešto zwláště k tomu byl powolán, wychowán a wzdělán? Čehož pak se nadjti můžeme, pakli práwě duchownj odstraněn, a na mjstě geho méně způ-

*) Co asi gešté wyljhne náš tak nazwaný welikočinný wěk? — genž owšem w mnohém ohledu až přjliš malicherný se okazuge. — Giž na tom gest, že se i kněžj wylučugj z theologických učitelských stolic, a wedenj těch, genž od cjrkwe wysláni býti magj, oněm se swěřuge, genž sami žádného wyslánj a poswěcenj od cjrkwe nepřigali. Do Marburku měli dwa laici za professory na katolicko-theologický ústaw býti powoláni; ba geden z nich giž dřjwe we Freyburku učil wýkladu na pjsmo swaté. W prawdě, nenj to potěšitedlný úkaz našeho času, který zagisté našj pozornosti zasluhuge. Wiz: Benkerts kirchenhistorischen Bemerker im Religionsfreunde; Dezember 1831, pag. 532—558; a pak srowney: Paradoxen der Zeit; Vorwort pag. III. Frankfurt am Main 1831.

sobný, swětský učitel, mnohdykráte bez ducha a srdce, se paušťj, který snad sám náboženstwj se štjtj, a co duchownj o něm hlásagj, bez ostýchánj za podwod wykládá; čehož, prawjm, tu se naděgeme, než toho, což každodennj zkušenost oswědčuge, že oblažugjcj prawdy náboženské ani rozumem chápány, nobrž gen na neyweyš do paměti wecpány býwagj, srdce wšak naproti tomu wlažné ostáwá, mladistwau mysl žádný wyššj cit nepogjmá, a tudjž i také oživugjcj moc křesťanského učenj o spáse docela na zmar přicházj.

Obyčegně zde namjtagj, žeby welmi těžko bylo, k takowému wyučowánj náboženskému schopného nagjti učitele. Že námjtka ta gen pauze marná gest wýmluwa, nepotřebj déle dowozowati, an duchowenstwo zagisté mnohé nábožné, učené a zkušené muže počjtá, kteřjby wšj wážnosti zasluhowali. Kdo gich gen nagjti chce, zagisté nagde. Ale budiž, ačkoliw odpjráme, žeby tak wýtečný muž skutečně w duchownjm stawu zřjdka byl k nalezenj, protož sama potřeba káže, žeby i slabšj rodičemi a ostatnjmi učiteli tjm silněgi podpjrán býti měl, aby od swých wychowanců žádné newšjmawosti zakaušeti nemusel, ani aby geho nedostatečnost před nimi odkrýwala se, gelikožby se tjmto způsobem newyhnutedlně ono dobročinné wyučowánj, kterýmžto předce každý i sprostý a domněnliwě méně wzdělaný duchownj swým důstogným stawem a učenj neyswětěgšjho hlásánjm na djtěcj nepokaženau mysl působiti mů-

že, docela w niweč uwedlo, a wšelikému dobrému, kteréž takowým wyučowánjm zjskáno býti může, weliká překážka učinila.

Nesmjmeť zde geště ničeho mlčenjm pominauti, že totiž w obyčeg uwedeno gest, wšecko wychowánj mládeže w cizině hledati, a wychowatele i wychowatelkyně z cizjch zemj přiwáděti, gakoby se wšecko dobré dařilo toliko na cizj půdě, z kteréby wšecko teprw w naši zem přesazeno a mládeži takořka wštěpowáno býti muselo. W prawdě se s wychowatelstwjm u wyššjch stawů gako s oděwem nakládá. Ten wychowatel wždy býwá neywzácněgšj a neymilegšj, který zřjzený gest podlé poslednjho journálu a neynowěgšjho kroge.

Wzdálen gsem welmi, abych snad cizj wážnosti odpjral, ale tázati se smjm předce: Prawda-li také, že w cizině wzdělanost na wyššj stupeň wystaupila, než w našem středu? A nenj-li to k swé wlastnj newzdělanosti s hanbau se přiznáwati; nenj-li to trestu hodné snižowánj a haněnj wlasti, která w skutku takowé nešetrnosti nezasluhuge, kdykoliw mysljme, žebychom se we wšem neydřjwe k cizincům utjkati museli? Nestáwá-li se častěgi, že neydražšj klenot celé rodiny, gedinké djtě plné rozkošné naděge, člowěku na cwičenau se dáwá, kterýžto sám gsa planého ducha a škaredé duše, tentýž neduh, který samého swjrá, wychowanci swému wdechá, a mjsto coby geg měl wychowati, gen zpotworj a zkazj.

Než ale, budiž žeby to málo kdy a zřjdka se přihodilo: nicméně prawdau předc zůstane, že se při wolenj oněch z počjtáren předepsaných wychowatelů žádného ohledu nebéře na náboženstwj, an giž rodičowé mnozj tjm dosti učiniti se domýšlegj, pakli gen pro náboženské cwičenj zwláštnjho učitele nagmau. A tak ne zřjdka býwá, že wychowatel neb wychowatelkyně k cjrkwi se přiznáwagj, ku které djtě nepatřj, gehožto wychowánj na se přigjmagj. Bytbychom se w poctiwosti i takowých osob důwěřowati směli, že ony nigakž skutkem proti katolickému náboženstwj nastáwati nebudau: nicméně předce gisto gest, že též ničjm prospěšny nebudau, aby mladistwau mysl k milowánj téhož náboženstwj roznjtili, aneb na wyšsj stupeň pozdwihli; a tudjž neučinj-li aspoň nerownau cestau welikau škodu? — Neboť, poněwadž se wyučowánj náboženskému toliko dwě aneb neywjce tři hodiny týhodně wykážj, a wychowanec nasledowně ostatnj čas buď zcela aneb z wětšj částky w společnosti wychowatele swého stráwj, proto samo obljbj sobě i geho smýšlenj, a onu lhostegnost k učenj katolickému a k cjrkewnjm obřadům, kterau na něm ustawičně spatřuge. To nastane tjm gistěgi, gelikož se bez toho wyučowánj náboženské a s njm náboženstwj samo djtěti w gakémsi podřjzeném stawu okazuge. Zde se wšecko několika hodinami, a to někdy dosti nepořádně odbýwá. Naproti tomu wšak, an učitel reysownický, tanečnjk, šermjř každý den

přigjti musj, a každá nedbanliwost přjsně se wyčjtá: nemůžeť djtě ginák sauditi, leč že na náboženstwj tak mnoho nezáležj, gako na oněch titěrách; samo pak se newyhnutedlně wlažné a k wšeliké nábožnosti lhostegné stáwá. Tjm též způsobem tagno ho nebude ono ustawičné. přjmé i nepřjmé wzdorowánj proti duchowenstwu, gakéž giž wšudy nalezáme, a které nic menšjho za aučel nemá, než wážnost duchownjch snjžiti a gich působenj ztenčiti.

Pustil-li giž takowý kaukol kořeny w mysli djtěcj, hlediž gen, kdož ho opět wypleti můžeš? Tudjž z gedné strany ona lehkowážnost, kterau semotam spatřugeme, z druhé pak ona ukrutná nepokognost swědomj, ozýwagjcj se w pozděgšjm wěku, gižto ničjm a nikdež zastawiti nelze. To wše rozumj se o mládeži obého pohlawj. Což teprw očekáwati můžeme od dcerušky, která w tomto stawu k dospělosti dozrawši, manželkau a matkau má se státi? Gak medlé může k lepšjmu náboženskému wychowánj budaucjch djtek swých přispjwati, negsauc sama w náboženstwj dosti cwičena? A powážjme-li, že základ celého wychowánj wlastně od matky wycházj, aneb aspoň přirozeným během wycházeti musj, a djtě že se neywjce gj sprawugjc giž na tu giž na ginau stranu pozděgi se nakloňuge: gak špatnau naděgj mohau nám lahoditi budaucj časowé!

Owšem prawda gest, že co se mužského pohlawj týče, studugjcj negen w gymnasiálnjch a fi-

losofických školách, nýbrž nynj dokonce geště u wyššjch studijch neustále wyučowánj náboženského účastni býwagj, gešto gim kromě předepsaného filosofického učenj w náboženstwj zwláštnj kazatel na universitě wykázán gest. Než, gaký pak užitek wydati může i neylepšj ustanowenj, gak mile hned w prwnjm zárodku pochybeno, a ginoch newyhnutedlně potřebnau wážnost a lásku k náboženstwj giž z otcowského přjbytku nepřinášj. Přestáwá-li domácj wychowánj býti štěpnicj srdečné wjry a ochráncem oprawdowé bohomyslnosti, může-li něgaké nastáwagjcj, ze školy teprw nabýwané wyučowánj opět wšecko naprawiti, co giž záhy na zkázu přišlo, a mnohdykráte pohoršliwým přjkladem rodičůw samých gak w slowu tak w skutku, aneb aspoň gich náramnau neopatrnostj a obogetnostj u přjtomnosti djtek každým okamženjm horšjm se stáwá? Nechť napotom s newýmluwnau snažnostj umdléwagj i neywýtečněgšj učitelowé duchownj, nemohau předce buď nic buď málo gen změniti, pokud záhubné působenj domácj zničeno, a pramen wšeho zlého u prostřed každé rodiny zastawen nenj.

Mnohý ginoch nastupuge akademické studie giž co oprawdiwé děcko, hned w třináctém aneb čtrnáctém roce, neschopný gsa skoro maudrého rozwáženj, a k tomu z kořen giž zkažený a necwičený, bez chuti a náklonnosti ke wšemu, co se náboženstwj týká, a s nenáwistj proti wšem, ano i proti neywážněgšjm učitelům. Poněwadž

swým náboženským wyučowánjm chleba sobě dobýwati nehodlá, protož ono gen powrchně od něho přigato býwá, a to tjm spjše, an geho po wystaupenj z otcowské kázně bugněgi ozýwagjcj se smyslnosti nemalau uzdu připjná, gakážto takowému panáčku chutnati nechce, který bez toho sám sebau wládnauti a nikomu podrobeným nebýti, se domnjwá. Každé obmezenj geho náklonnosti, každé spautánj geho samowolnosti, wšeliká od něho se žádagjcj poslušnost, každá podřjzenost cizjmu rozkazu widj se mu býti ubljženjm práwu samobytnosti, a rušenjm geho giž dobyté swobody. Podlé swého zdánj gestiť swým pánem, který sobě sám rozkazowati a zákony twořiti může; pročby měl tedy geště cizj poručenstwj přigjmati, gehožto obtjžných paut nedáwno teprw se sprostil?*)

Protož býwá-li aučasten gemu protiwného cwičenj náboženského: to giž s nechutj a mrzutě odbýwá, a gen potud, pokudby tak z ohledu náboženského wyswědčenj potřebj bylo; aneb, aby se s námjtkami a odwody některé prawdy seznámil, kterých si gen proto dobře pamatuge, aby gich po skončených studijch bez překážky užjwati,

*) O takowém mezi mladjky našimi welmi se rozmáhagjcjm swobodenstwj wiz: Rede des Studienrektors Mittermaier zu Aschaffenburg, gehalten bei der feierlichen Preisevertheilung am 31. August 1831. Benkerts Religions - und Kirchenfreund. 1831. Novemberheft, pag. 1483 — 1493.

aneb dokonce gich pomocj wšecko zgewenj tjm gistěgi w pochybnost bráti mohl.

Tudjž diwu nenj, že také přjprawě bohoslowcû nastáwagjcjch wšecken zárodek na zmar přicházj. Neboť ta gest hlawnj přjčina, že mezi těmi, gešto duchownj staw zwolugjce, sami giž časem učiteli náboženstwj býti magj, tak zřjdka nábožnau mysl a lásku k náboženstwj, spjše wšak z druhé strany častokráte zřegmau odwrácenost, aneb aspoň náramnau nalezáme lhostegnost! — Odkud magj tedy do theologie přigjti dosti způsobnj čekanci, kterýmžto budaucj powolánj milé a wážné býti musj, pakli že duše hned w autlé mládi w křiwau stranu obracena býwala? — Nelze tuto mlčenjm pomjgeti, co pan Oberthür welmi důwtipně nawrhuge we swé theologické encyklopedii,*) kdež prawj, že w lidském žiwobytu wšecko, gako články něgakého řetěze, w neyužšjm se nacházj spogenj; kde gedna doba druhau ustanowuge, a přjtomnost powždy přjsně z minulosti wycházj, gakož i zárodek spolu budaucnosti w sobě chowá. — Nastupuge tedy ginoch také theologické studie s těmi náklonnostmi, city, žádostmi a obyčegi, gaké mu giž z mládi wštjpeny, a postupugjcjm wěkem geště wjce wkořeněny býwaly; nynj hlásj se k stawu, který Bůh wj z gakých přjčin zwoliti přinucena se widj; k gakémuž ale ani dosti málo powolán a wychowán, a tjm méně geště připrawen byl. Gakož mu hned

*) Augsburg 1828. 1. Band, pag. 148.

w autlém wěku wšecko swaté podezřelé býwalo, tak odcizená gest a zůstáwá mysl geho i nynj, a on nemá srdečněgšj žádosti, leč aby se gen theologický školnj běh brzy skončil, a on tak opět školnj prach z obuwi shodil. Z toho přirozeným během nasledowati musj, že on sám náboženské wyučowánj tak chladně a nechutně podáwati bude, gako ge sám někdy přigjmal. Gakož tedy w každém giném stawu, rowněž tak musj theolog hned záhy cwičen, a z mládi giž wzděláwán býti k swému budaucjmu powolánj, má-li takowému ze wšech stran dostáti. Zde gest takowáto časná, hned w mládi nastáwagjcj, netoliko wědecká, alebrž spjše mrawno-náboženská přjprawa tjm potřebněgšj, gelikož duchownj staw prwnj gest a neydůležitěgšj, a tudjž i neyobtjžněgšj, který za aučel má wzděláwánj neydůstogněgšjch záležitostj člowěčenstwa, a na wšecky poměry žiwota neydůtkliwěgi působiti musj, k čemuž ke wšemu potřebj gest neobyčegného sebe samého zapřenj, a náramné mohutnosti ducha, gakéž w pozděgšjch létech ne tak snadno dosjci možná. Gak z tohoto ohledu býwá nesprawedliwá žaloba, s kterauž mnozj proti duchownjm wystupugj, gakoby oni sami toliko winni byli nedostatkem nábožného smeyšlenj; neboť wšjm práwem můžeme se ptáti: Odkud powstaly wšecky ty wady w duchownjm stawu? — Owšem nedá se zapřjti, že z mnohého ohledu prawdu magj wšickni ti, gesto nyněgšjho času tak hlučný powyk dělagj, stěžugjce sobě na ty, kleřj podlé wýpowědi pjsma

swětlo swěta a sůl země býti magj, (Mat. 5, 13) gak buď málo wzdělanosti a náramné neumělosti do sebe gewj, neboli z druhé strany powinnosti úřadu swého za způsobem řemeslnjků, gen gako z roboty, s protiwnau lhostegnostj, aneb swéwolnau čerstwostj odbýwagj, která gim ani času nepopřege, aby nábožné konánj swé s onau náležitostj a zewnitřnj wážnostj zřjdili, kterau swatému zaměstknánj zagisté powinni gsau. Mnohým skoro na očjch a ljcjch, i na postawě těla gest widěti, gak málo gim na odbýwánj služeb Božjch záleženo. A co wjce, negsau-li duchownj, gesto zapomenauce se stawu swého, beze wšeho ostýchánj w různé společnosti wcházegj, obogetných wyraženj se zúčastňugj, ba i někdy na swau ruku hanebné obchody prowozugj, nehodné zagisté gich důstognosti, a tudjž zřegmě mysl wěřjcjch, kteréby sobě nakloniti měli, wždy wjce od sebe odrážegj? — Než ale, budiž žeby semotam mezi duchownjmi něgaké spráwy potřebj bylo, a že to wšecko samo na ugmu býwá samému náboženstwj: předceby i tato škoda nebyla tak weliká, gakož gest, kdyby mnozj lidé z nepochopitedlné swéwolnosti, aneb z křiwého a nerozwáženého horlenj o wšeobecnj dobré, zpozorugjce někde na duchownjch takowé wady, sami gich geště nezwýšowali a wšudy neroztrušowali. Obyčegně wšak hanu, kterauž gednoho duchownjho stjhagj, wztahugj we swé slepé horliwosti na celý staw, na geho důstognost, na celý úřad, ba i na samo učenj. Owšem že přičinliwému a hodnému duchownjmu,

kterýžto úřad swůg důstogně zastáwá, přjslušnau wážnost odepřjti nechtj, ale zde owšem ctj w něm toliko geho osobu, a ne úřad a staw, ku kterému patřj, gakož se nynj obyčegně každý ne podlé swého úřadu, leč genom dle osobnj ceny posuzuge. Při tom nepomnj žádný na to, gak newyhnutedlně potřebj gest, aby celý staw a celá společnost u wážnosti se měla, gegjžto gednotliwj audowé na wzdělanost a zlepšenj weškerého lidu welmi působiti magj, a že nižádná oswjcenost, nižádná wědecká a mrawnj wzdělawatedlnost onen aučinek wynahraditi nemůže, kterýžto učitelowé náboženstwj w srdcjch lidských zjskati musegj, nemá-li sice wšecken cit dobrého zmařen, a konečně cwičenj ctnosti opowrženo býti, srdce pak a wůle naše i při neywýtečněgšj wzdělanosti a bohatstwj ducha gako auhorem ležeti.

Přjčiny wůbec ochabugjcj wážnosti duchowenstwa a samého náboženstwj ginde kdesi hledány býti musegj. Byloby méně nezdařených duchownjch, kdyby také lepšj mládeže bylo. Hlawnj zlé tedy tuto se nacházj, a w prwněgšjm čase hledati se má. Nechť se zlepšuge náboženské wychowánj mládeže hned domácně; nechť se dobrým přjkladem w řeči i w skutku předcházj, a tak nábožněgšj mládež pěstuge; budeť také wjce dobrých theologů,*) a nebude nauze o hodné učitele nábo-

*) Srowney: Oberthürs theolog. Encyclop. 1. Band, pag. 170 — 173.

ženstwj a zbožné oswjcené kněžj, kteřj swaté swatě zastáwati budau. Napotom nepřihodj se také, gakož wýborně napsal pan Hägelsperger, aby mladjci wystupugjce z posluchárenn theologických se zářj oswjceného rozumu, ale studeného srdce, i až k newěře ustydlj hned na začátku swého úřadu sami ducha cjrkwe a křesťanstwj nepoznáwali, a tjmž způsobem gestliže ne weřegně a z ohledu na učenj, kteréž rozhlašugj, aspoň z ohledu konánj liturgických powinnostj a spráwy dušj, a z ohledu na swoge žiwobytj se přihlašowali k odpůrcům Kristowým a geho cjrkwe. A tak stane se rowněž, že duchowenstwo nebude se zanášeti mnohým neslušným obchodem, ale spjše tjm se objrati bude, co k geho gediné směřuge úřadu. Konečně nepřihodj se také, aby se nepřátelům cjrkwe katolické od gegjch wlastnjch služebnjků zbraně do ruky dáwaly, kterýmiby swatyni Hospodinowu dobýwali.*)

Pakliže giž lehkowážná, špatně wychowaná, na duši a srdci zpustlá mládež, bez wnitřnjho powolánj a lásky k Bohu, bez náležité přjprawy, a k tomu geště toliko z časného ohledu a zisku brzkého zaopatřenj dosti nuceně přes prah theologických studij kráčj; diwu-li, an mnohý nenj, čjmby dle powolánj swého býti měl? A gakbychom si naděgi dělali, že snad za těch několik

*) Benkerts Religionsfreund, 1831. Juniheft pag. 724.

let theologického kursu neduh ten zewrub uléčen bude, gehožto zžjragjcj zárodek giž materským mlékem wsat byl, a kterýžto rozšjřiti duch našeho wěku neustále se snažj. Žeby ale snad nápotomnj, theologické studie prowodjcj čtenj nábožných spisů mysl mladých duchownjch zjskalo, a zastaralau škodu naprawilo; to wše očekáwati bylaby marná naděge, s kterauby sobě genom krátkozraký lahoditi mohl.

Ať nedjm o tom, gak těžko nynj z tolika mnohotwárných spisů nagjti dobrého zrnka, i to zde podotknauti třeba, gak mládež naše práwě mrawoučných spisů welmi nemiluge, kteřjžto se gj galowé býti widj, a titěrnému wkusu našeho wěku negsau po ljbosti. Tuto odwrácenost giž z prwněgšjch let mnohý nastáwagjcj bohoslowec s sebau přinášj. Nelze též zapřjti, že také weliká škoda w lepšjm poznáwánj křesťanského učenj z onoho nadutého a těžkého sestawenj wyniká, w gakémžto sobě nyněgšj i katoličtj spisowatelé libugj. Mnohé spisy gednagj sice o prawdách našeho náboženstwj s náramnau učenostj, předce ale swá pogednánj tak nesrozumitedlnau řečj zahrnugj, že i zběhlegšjmu za těžko bywá z takowé tkaniny se wywinauti, a což praweno bylo, gen poněkud dokonale pochopiti. Takowá wýčitka může se zwláště mnohým pogednánjm w nyněgšjch časopisech učiniti, an práwě takowé listy podlé swého wlastnjho záměru daleko se roznášegj a čjtagj, a proto samo wůbec pochopitedlné a srozumitedlné býti magj. Nechť

gsau čtenáři dosti milowni nábožných spisů, nicméně takowá nadřečená pogednánj předce gim w délsjm sebe samých zdokonalenj překážeti budau. Mrzutě pohodj knihau, která gim na mjstě pokladu wjry křesťanské, toliko hromadu slow wyseypá, které sice materským gazykem psané, pro ně dočista wšak beze smyslu zůstati musegj. A předce řjci se může: blaze gim, pakli nic horšjho gim se nedostane; nebudau-li gen, na mjstě utwrzenj se a oswjcenj u wjře, w nj snad docela w zmatek přiwedeni, aneb od nj odwráceni.

Naproti tomu gsau, kdož náboženstwj tjm něgakau zwláštnj službu prokázati se domýšlegjce, pogednánj swá řečj plnau obrazů a kwjtků přiodjwagj a se domnjwagj, že tjmto způsobem co neywýborněgi srdce lidská swému předmětu zjskati mohau. Gsauť mnozj owšem, gešto spisy takowé s obljbenjm čjtagj; než ale s gakým se pak užitkem takowé čtenj potkati může? Mnohý gen chce býti powyražen; a kromě toho nic giného w čtenj newyhledáwage, zapomjná na hlawnj záměr čteny každé, kterážto wlastně rozum o prawdě náboženstwj důwodně přeswědčiti, a srdce pak k němu láskau roznjtiti musj. Náboženstwj křesťanské nebogj se sice žádné wědecké formy, gelikož také přehognau látku neywznešeněgšjch ponětj do sebe chowá; ale bludná myšlénka gestiť wěřiti, gakoby ono snad k swému schwálenj něgaké uměle setkané saustawy, wtipně wymyšlených aneb znowa ukowa-

ných slow a formulj, aneb pracně hledané řečnické ozdoby potřebj mělo.

Gsauc nade wšecko wyššj plod nebes, stogj u prostřed nás w swrchowané gasnosti, a činj se ljbezným gediné samo sebau, an z druhé strany gest plno prostoty a srdečnosti. Žádné náboženstwj nemůže se honositi takowau přednostj, žeby wnitřnjho člowěka tak mocně zanjmalo, leč gediné naše křesťanské, kteréž netoliko rozumu neyplatněgšjho přeswědčenj poskytuge, nobrž i srdce opoguge neyautlegšjm citem lásky k swému stwořiteli, gehožto nám gakožto pramen wšelikého dobra, wšj swatosti a dokonalosti zgewuge. Gakož prosté a srdečné: rowněž tak gest wážné a důstogné náboženstwj samo w sobě, a gakožto takowé chce učeno býti, a čjm sprostěgšj a nenuceněgšj mluwau se pronášj, tjm účinliwěgi a gistěgi pohne i srdcem. W této prosté, srdečné, ale spolu též wážné řeči, genž se pro wšecky wůbec, učené i neučené, wysoké i njzké, básnjky a řečnjky hodj, musegj naučenj Ježjšowa giným srozumitedlně podána býti, nechceme-li cjle náboženského wyučowánj a wzdělánj pochybiti, a mysl od wjry a cjrkwe odtrhnauti. S tjm se nikoliwěk nedowozuge, by se na udělowánj náboženských cwičenj, buď psaných buď ústnjch žádné pilnosti a práce newynakládalo; nikoliw, gen ono *přjliš mnohé* gest, gakož wšudy, tak rowně i zde záhubné a marné, které sprawedliwé hany zasluhuge.

Gakož ale wady duchowenstwa w prwnjch časech hledány býti magj: rowněž tak gest i z ohledu ostatnjch stawů, u kterých takowé nedostatky tjm zřegměgi se gewj, an se bez ustánj na Boha a powinnosti swé nepřipomjnagj, gakož se u duchownjho stáwá, genž za přjčinau stawu swého a geho powinnostj s náboženstwjm a geho prawdami se zabýwá, a newyhnutedlně také, ba i bezděčně geho hlasu a nabjdnutj w mysli swé slyšeti musj. Odtud pocházegj také wšecka poblauzenj a nedostatky wěku našeho, kteréžby zagisté tak wolného průchodu nenalezly, kdyby náboženstwj hned záhy wštjpeno bylo do srdce lidského. *Čemu se z mládi nenaučjš, w stáří nenagdeš*, prawj staré přjslowj, a nikdež takowé platnosti nemá, gako z ohledu náboženstwj. Kdož tedy hned w autlém wěku Boha znáti a geho báti se nenaučil, tomuž w pozděgšjm čase nelze k poznánj geho přigjti a w bázni Božj se ustanowiti. Gako čerw z kořene prožjrá se celým kmenem až do neyautlegšjch wětwj a ljstků: tak prodjrá se wada z nedostatku oprawdowě křesťanského wychowánj, powstáwagjcj skrze weškerý žiwot člowěka, a do každého stawu s njm wstaupj, tak že se w celém gednánj geho widitedlně zgewugjc, přjčinu podáwá k mnohým wýstupkům, kterýchžto ctnosti miláček bez zármutku pomnjti nemůže. Zagisté nenastáwá gakási potřeba tuto uwáděti geště přjkladů, kterých každý sám dosti sobě powědom gest, a každodennj zkušenost geště wjce důwodů k tomu poskytuge.

Má-li se tedy konečně nenábožnosti wěku našeho oprawdowě přjtrž učiniti, wjra pak a bázeň Božj dogjti prwotnjho práwa, a přebýwati mezi námi: nebudeť zagisté ničehož tak newyhnutedlně potřebj, leč s djtkami začátek učiniti, aby hned w autlém wěku na Boha, nesmrtedlnost a odplatu mysliti zwykaly, a toho znáti, milowati a báti se naučily, w gehožto gménu gediné wšeliké tělo lidské spásy wěčné dosáhnauti může. Bez unawenj a trudně pečuge se o pozemské wycwičenj a opatřenj djtěte; čjm ochotněgi mělibychom cjtiti w sobě tu powinnost, djtě giž záhy a co neydřjwe wzděláwati k geho duchownjmu powolánj, kteréžto maličko trwagjcj wezdegšj žiwot přesáhagjc člowěka k oné wěčnosti sprowázj, na gegjmžto začátku geho neskončený se rozhodne osud. Ani se mi newidj potřeba o způsobu a mjře wychowánj mnohých zde šjřiti řeči; dosti na té wědomosti býti může, žeť ono náboženské býti musj, a že wychowánj bez Boha a náboženstwj, wychowánjm, aspoň prozřetedlným wychowánjm nazwáno býti nesmj, kteréžto pro samau péči o tělo, andèla w člowěku pohřešuge, a tjm působj, že připodobněnj se Bohu wjc a wjce mizj a lidi od stwořitele odwádègjc, ge w záhubu a w samoswognost zawádj. Pročež budiž bázeň Božj gediný základ wšelikému wychowánj; na ni budiž wšecken zřetel obrácen; neb wšecko dobré, wšecko požehnánj přicházj s hůry, a začátek wšj maudrosti gest bázeň Božj, dokládá sama wěčná neomylná prawda.

VII.

Slowa swatého pjsma: „že Bůh se hněwá,“ a „že láska gest,“ sobě na odpor negsau.

Otázka w konkursu uložená,

a zodpowjdaná od

Arnolda Šindeláře,

kněze řádu premonstratského, katechety na gymnasium Plzeňském.

Na nesčjslných mjstech swatého pjsma se negen řeč o hněwu Božjm uwádj, nobrž i hognost zgewných skutků téhož hněwu gest nalezti. Wšeliký naproti tomu žiwočich, od zeměplazu nepatrného až ke tworu neywznešeněgšjmu: *„Bůh láska, dobrota gest!“* gednjm hlasem prozpěwuge. Toť nebesa nad námi zwěstugj, toť přjroda kol nás ohlašuge, toť duch w nás gewj. Ano tohože swatého pjsma gediný aučel gest, swrchowané lásce a milosti Božj w spáse swěta, skrz Krista, ponaučiti; k čemuž obsah celého zákona gedno směřuge, gakož swatý apoštol Pawel k milému Timotheowi (II. 3, 15.) dokládá: *„Od dětinstwj swatá pjsma znáš, kteráž mohau tě naučiti k spasenj skrz wjru, gešto gest w Kristu Ježjši.“*

Gak se ale láska s hněwem slučuge? neboť *láska* (I. Kor. 13, 5.) *se nezpauzj;* a pakli (I. Jan 4,18.) *w lásce* (synowské) *nenj bázně, ale láska dokonalá bázeň wyhánj:* tedy w lásce (otcowě) ne-

může býti hněwu, gešto dokonalá láska hněwu nezná. Pakli Bůh láska gest, k hněwu, lásce dokonce odporugjcjmu, chýliti se nemůže; neboť dle slow králowského zpěwce (Žalm 101, 28.) a apoštola (Jak. 1, 17.) bez proměny tentýž powždy zůstáwá. Gak tedy slowa swatého pjsma o hněwu Božjm a gehož skutcjch swědčjcj s láskau a milostj se srownáwagj?

Zřegmo sice gest, že slowa: hněw, prchliwost, pomsta Hospodina w swatém pjsmě nazwjce buď swatost Božj, neprawost nenáwidjcj, buď sprawedlnost, hřjch trestagjcj, wyznamenáwagj. Tjm usrozuměnjm se zdá, gakoby giž slaučenj mezi w čele postawenými slowy dowedeno bylo, pokud swatost a sprawedlnost k podstatě božské tak, gako láska, přináležegj; láska tedy tato swatá a sprawedliwá že neprawost nenáwiděti a trestati musj, ano tjm samým že se gewj; neboť (Přjsl. 13, 24.) *„kárá otec syna, gehož miluge.“* Nicméně ale odporu mezi slowy oněmi tjm wyhowěno nenj. Na různo totiž w swatém pjsmě skutkowé Božj se nalezagj, gežto za aučinky káragjcj lásky tak snadno uwažowati nelze, gešto wjce od hněwu praudného plynauti se zdagj. Záhuba pokolenj lidského potopau swěta (I. Mogž. 7,), strašné wyhlazenj patera měst na pobřezj Jordánském (I. Mogž. 19,), hrozné utonutj četného egypského pluku (II. Mogž. 14,), wyhrožowánj a prchliwost hněwu, a pobitj na 3000 mužů za geden den (II. Mogž. 32, 10.), rána na lid weliká náramně po prwnjm nasycenj pokrmem masitým

s nebes popřáným (II. Mogž. 11, 33.), pohlcenj dwau set a padesáte mužů od rozšklebeného chřtánu země, spogených s odpůrcem Chórem a geho dwěma společnjkoma (IV. Mogž. 16,), zachwácenj množstwj lidu, uštknutého od hadů (IV. Mogž. 21,), kruté poraženj pětmecjtma tisjc mužů bogowných, a wywrácenj města a celého pokolenj Benjaminowa až na šest set dušj wypleněnj (Saudc. 20,), přjsné obořenj se na Uzu, archu nachylugjcj se od swrženj chránjcjho (II. Král. 6,), strašliwá pomsta, njž za pyšné lidu sečtenj Dawidowo sedmdesáte tisjců žiwých morem wyhlazeno (II. Král. 24,): tito a podobnj skutkowé Božj powrchně uwáženj, zdagj-li se hlásati lásku swatau a sprawedliwau; nebo-li wjce hněw a pomstu? Což otcowa láska, káragjcj syna, ho zabj? neb dokonce s njm množstwj bratřj uchwátj?

Nadwrženému tedy důwodu, pakli statečný býti má, wyswětlenj zapotřebj, kteréby přjöjcj se nesnáze tyto wywrátilo.

Gest zahodno přede wšjm ponawrhnauti, že řeč o hněwu Božjm a o skutcjch téhož hněwu w starém zákoně mnohem častěgi, než w nowém se uwádj, ano že od prwnj knihy Mogžjšowy až k druhé knize Machabegské strašné aučinky geho poslaupně mjgj, gako sněhy a ledy s temnostj zimnj ku přjštj gara, gešto zatjm lásce se přjstup otwjrá, tak že w nowém zákoně gasné a teplé papršky této lásky wšecko krásně osloňugj, gedwa že zmjnka o hněwu pozůstáwá, podobně záři slunce letnjho

weškerau přjrodu blažjcj, gelikože semotamo w černé lůno hwozdů proraziti nemůže.

Což Bůh za prwnjch časů starého zákona swau lásku negewil? Tato otázka se sama zodpowj uwáživšjm, gak se Bůh chowal k pobožnému Henochowi, k wystřjhagjcjmu se wšeobecné pokaženosti Noé, k wěrnému Abrahámu, a k geho synům a potomkům, ano k weškerému Israeli. Tohoť tolik důwodů, což stránek swatého pjsma. Kdo o zgewné této lásce se přeswědčiti chce, wiz popsánj, gakowé oprawdu gen zpěwci, duchem Páně nadšenému, se podařiti mohlo w tato slowa: (Isai. 43,) „*Hle nynj takto prawj Hospodin, twořitel twůg, o Jákobe, a učinitel twůg, o Israeli! Nebog se, neboť wykaupil gsem tě, a powolal gsem tě gménem twým*, (kteréž gest) *Můg gsi ty! Když půgdeš přes wody, s tebau budu, pakli přes řeky, nepřikrygj tě, půgdeš-li přes oheň, nespáljš se, ani plamen chytj se tebe; nebo gá Hospodin, Bůh twůg swatý israelský gsem spasitel twůg. Dal gsem za wýplatu za tebe Egypt, zemi mauřeninskau, a Sábu. Pročež drahým učiněn gsi před očima mýma, a zweleben. Milowal gsem tě, dám lidi za tebe, a národy za žiwot twůg. Nebogž se, neboť gá s tebau gsem. Od wýchodu přiwedu sjmě twé, a od západu shromáždjm tě. Djm seweru: Nawrať! a gihu: Nezbraňug! Přiweď syny mé zdáleka, a dcerky mé od končin země.*“ . . .

Proč Bůh, gsa neyswrchowaněgšj a neproměnitedlná láska sám do sebe, a gewiw tuže lásku giž od počátku swěta slowy i skutky, proč *a)* mnohokráte takau přjsnostj, hněwu wjce než lásce podobnau, lid swůg káral? a proč *b)* tatáž přjsnost, bywši za prwnjch časů hrozněgšj a kárněgšj w aučinku swém, napotom k lásce se wjc a wjce chýlila, čjm bljže k časům nowého zákona postaupáno?

Powažugjce Boha za mrawnjho wychowatele weškerého člowěčenstwa, nesmjme zřetel bráti gediné na některé prostředky, kterých za těch neb oněch časů užjwal, nobrž předně a zwláště na hlawnj aučel, a pak na prostředky, gimiž onoho dosjci se snažil, nahljžeti slušj; z čehož usudek k odpowědněj na prwnj otázku wyplýwati bude.

Blažená swatost, čili ctnost s přjměřenau blaženostj, toť cjl, gegž Bůh člowěku určil, potřebnými opatřiw ho mocnostmi, gichžto wycwičenj a ušlechtěnj laskawě podporowal. Člowěk ale hřešiw, negen nestatna učinil sebe a celé potomstwo k dosaženj onoho cjle, ale i nemilost Božj na weškeré člowěčenstwo uwrhl. Tjm ale určenj půwodnj změněno nikoliw; neboť mocnosti kleslého tyže pozůstaly, ačkoliw (wlastnj winau) porušené. Nadswrchowané ale milosrdenstwj ugawši se bjdného člowěčenstwa, spásu geho a obnowenj skrz Krista w čase přjštjm usmyslilo, a Bůh wychowatelstwj swé neopustil, nobrž přjprawy k spáse se strany člowěčenstwa potřebné otcowskau pečliwostj chystati počal, sesjlage muže, kteřjžto wzýwagjce gméno Ho-

spodinowo, swých bratřj cwičiti, a nadègi w přjštj zasljbeného spasitele zachowati se snažili, gakož byli: Set, Enos, Henoch, Noé. Nezbednostj ale lidskau, wzdorugjcj wsemu ponaučenj ducha, a lpjcj gediné na žádostech těla, poznánj Boha, gakožto základ wzdělánj, kwapně mjgelo, a zlost se tjm takměř rozmohla, že weskerá zemè (I. Mogž. 6,11.) porušena byla před Hospodinem, a naplněna neprawostj. Nemožné tudy se stalo člowěčenstwa mrawnj wychowánj, nemožná tjm i každá přjprawa k usmyslené spáse. Wyhlazenj lidstwa potopau swěta nebyl gediné aučinek sprawedlnosti Božj, neprawost káragjcj, nobrž potřebnost gakási pro potomstwo k mrawnjmu wychowánj a ku přjprawám k budaucj spáse swèta. Což tedy w strašné této zkáze lidské neprawosti wjce nahljžeti, přjsný a zuřiwý hněw, čili otcowskau lásku, která časný žiwot neprawého syna nasazuge, by tjm žiwot mnohých časný i wěčný uchowán byl.

Ačkoliw Noé prawé poznánj Boha a uctu gemu přjslušnau, gakož i nadègi w spasitele u swých potomků zachowati pjlil, ačkoliw strašliwá památka trestu od podobného pokaženj na čas uwarowala: opět brzce ono poznánj s bohabognostj mjgeti počalo; neboť člowěk, tělo gsa, co božského, nepochopiw, po tom dychtěl, co tělesného. Tuť zaslepenost rozumu posetilé modlárstwj zplodila, působjc sobě bohy, djlo rukau swých, o nichž prorok prawj, že magjce usta, nemluwj, a oči magjce, newidj (Žalm 113, 4. 5.), a náružiwost, nerozdjlná dru-

žina zaslepenosti, ohyzdnau uctu bohům utwořeným wynalezla. Tjm naděge w spasitele, gediné na základu wjry w prawého Boha se wznášegjcj, wywrácena. Abraham wěrný wywolen, by w geho potomstwu tato wjra, a gj zasnaubená naděge se uchowala, ažby člowěčenstwo k onomu stupni wzdělanosti, ku přjštj wykupitele potřebné, dospělo. Načež když ohled béřeme, posuzugjce nakládánj Páně s lidem Israelským, gistě že nižádný skutek geho za wýraz hněwu a prchliwosti, nobrž gedno za potřebnau přjsnost lásky uznáme, celé člowěčenstwo pěstugjcj ku spáse. Uwažmež u př. onen trest, kde (II. Mogž. 32,) Hospodin, dle slow sw. pjsma, w prchliwosti hněwu Mogžjšowi rozkázal, wyhladiti množstwj lidu, tak že meč synů Léwj w geden den tři tisjce mužů pohltil. Přjsné toť kánj! Což ale, pakli naprotiw přirownáme prowinění a následky z něho se prýštjcj, kdyby nezdárnj židé přjsného trestu byli ušli? Patrněgšjch důkazů na swědectwj lásky a ochrany Páně, mocněgšjch pohnútek k zachowánj wjry w prawého Boha židům nikoliw poskytowáno býti nemohlo, gakož u wyswobozenj z krutých okowů egypské poroby, a zázračného zachowánj a wedenj na paušti se stalo — mimo to, nedáwno u gewenj sláwy a moci, gakowau Bůh gim přikázanj zwěstowal, strachem a hrůzau se chwěli, u náramné bázni Mogžjše žádagjce, by s nimi mluwil, nikoli ale Bůh, by snad nezemřeli, spatřiwše sláwu geho — (tak o geho bytosti přeswědčeni byli!) — prwnj přikázanj k uwarowánj

modlárstwj a k zachowánj wjry w Hospodina, gakožto k základu spásy, čelilo — slyšeli, třesauce se, hlas Páně w tato slowa: (II. Mogž. 20,) „*Gá gsem Hospodin, Bůh twůg, kterýž gsem tě wywedl ze země Egypské z domu služby. Nebudeš mjti bohů giných přede mnau, neučinjš sobě rytiny, ani gakého podobenstwj, kteréž gest na nebi swrchu, ani kteréž gest na zemi dole, ani těch wěcj, které gsau u wodách. Nebudeš se gim klaněti, ani gich ctjti. Gá gsem Hospodin, Bůh twůg silný, horliwý, nawštěwugjcj neprawost otců na synech do třetjho i čtwrtého pokolenj těch, kteřj nenáwiděgj mne, a činjcj milosrdenstwj nad tisjci těmi, kteřjž mne milugj a ostřjhagj přikázanj mých*“ — zkusili, widěli, slyšeli: a ay, po kratičkém čase utwořiwše sobě boha čtwernohého, obnaženj klaněli mu se, a obětowali mu, řkauce: (II. Mogž. 32,) „Tito gsau bohowé twogi Israeli, kteřjž tě wywedli ze země Egypské!“ Kamžby prominěnj této pošetilosti bylo wedlo? Nebylaby modloslužbau bludnostem pohanstwj gednjm rázem cesta prokleštěna? Nebylyby podpory nadège w přjštjho wykupitele podwráceny? a přjprawy, od nichž spása swěta záwisela, zcela zničeny? — Což tedy w přjsném pokánj nezdárné pošetilosti twrdošjgných urputnjků wjce nahljžeti, zuřiwý hněw prchliwosti, nebo-li lásku otcowu, která potrestala nezbednost spásu swěta kazjcj, by tjm milosrdenstwj wěčné člowěčenstwu bylo uchowáno? —

Tjm způsobem i u wšech ostatnjch káránj láska nad hněw se dokáže. Zgewna též tjmto uwažowánjm odpowěď na prwnj swrchu nawrženau otázku, a pozůstáwá odpowěděnj na druhau.

Bůh, powždy tatáž swrchowaná láska, u swém wychowáwánj gen tam, a gen toliko přjsnosti užjwal, kde a dokud mjrnost k dosaženj cjle dostatečna nebyla. Wětšj neb menšj přjsnost záwisela wždy od wzdělanosti ducha a srdce schowanců̊w. Odtud wyplýwá, proč přjsnost za prwněgšjch časů hrozněgšj, napotom lásce wjc a wjce postaupala. Negen u káránj, ale i u gewenj sebe, swých wlastnostj a swé wůle se Bůh dle schopnosti a wzdělanosti řjdil. Gaký to rozdjl mezi tresty, o nichž knihy Mogžjšowy, pak knihy Králowské a posléz knihy Machabegské wyprawugj! Prwnj zwěstugj strašné, množstwj lidu zachwacugjcj tresty, gakowé gen — a tyto mnohokráte na krátký čas — aučinkowaly: potopu na weškeré lidstwo, s nebes oheň na patero měst, mor na množstwj četné, gedowaté hady, pobitj mečem, pohlcenj od chřtánu země! Láska, gjž Bůh národ newděčný k sobě pautati chtěl, odpůrcům gen přjčinau k odwážliwosti w hřjšjch! Druhé (králowské knihy) za modlárstwj, hanebnost, newěru a neprawost též rozličného káránj uwáděgj, gakož: nepřátely, nemoc, neaurodu, hlad, zagetj, smrt; tenť ale trest mnohem mjrněgšj u srownánj s oným w knihách Mogžjšowých, an pokračugjcj giž wzdělanost tak přjsného nakládánj wjce nepotřebowala; neboť lid lásky schopněgšjm stáwati se

počjnal. Třetj (knihy Ezdrášowy a Machabegské) nazwjce wyprawugj gen o dobrotě, milosti a lásce Páně, o ochraně proti nátiskům nepřátelským, o wyswobozenj z rukau gegich, o sesjlenj u wjře a pronásledowánj, o statném hrdinstwj, gjmž duch wůdců i wogska nadšen, tak že gen zřjdka o hněwu a trestu zmjnka se činj. Zbořenj swatého města a chrámu, wzdálenost od poswátné země, překážky u wjře a náboženstwj, u plněnj zákona namjtané — toť gim za důtkliwý trest. Též gewenj sebe a swých wlastnostj Bůh wzdělanosti lidu swého přiměřil. Gak hrozné gewenj geho na hoře Sinai Mogžjšowi a lidu (II. Mogž. 20,) w strašliwém hřměnj, blesku a zemětřesenj — a gak ljbé naprotiw Eliášowi: (III. Král. 19, 11-13.) „*Ay, Hospodin šel tudy, a wjtr welký a silný, podwracugjcj hory, a rozrážegjcj skály před Hospodinem, ale nebyl w tom wětru Hospodin; a po wětru zemětřesenj, ale nebyl w tom zemětřesenj Hospodin; a za třesenjm země oheň, ale nebyl w ohni Hospodin; a za ohněm wánj wětřjka tiché a temné — a z wánj wětřjka ticho-temného mluwil Hospodin!*“ —

W nowém posléz zákoně láska nad neygasněgšj záře se wyslunila, zapudiwši i stjn hněwu a prchliwosti. — Sám do sebe tedy Bůh tatáž swrchowaná láska, gežto se powždy gewila dle schopnosti tworů. Wstup na nebe, anebo wezmi křjdla záře gitřnj a zaletiž k neydálšjmu moři, poznáš, že *Bůh láska gest,* pohřiž se w dáwnowěkost časů minulých, poznáš, že *Bůh láska byl,* wznes se w duchu do budaucjch časů a poznáš, že *Bůh láska bude!* —

II. Oznamowatel.

A) Literatura.

1. Patrologie verbunden mit Patristik, bearbeitet für Theologen von F. W. Goldwitzer. 1. Bd. Von 1. bis zum 4. Jahrhunderte. Nürnberg 1834. Bei Johann Adam Stein.

Známost patristiky gest zagisté gednomu každému theologu welmi důležitá a prospěšná. Z nj učj se znáti muže, kteřjž po spisowateljch knih nowozákonnjch o zwelebenj křesťanského náboženstwj w prwnjch stoletjch neywětšjch zásluh sobě dobyli; z nj dozwjdá se gak pamětných přjběhů gich žiwota, tak i spisů gegich, w nichž swé náboženské mjněnj gsau zaznamenali. Užitek tohoto studium nebylby owšem walný, kdyby bohoslowec toliko na pauhé gmenownj známosti swatých Otců a gegich spisů přestáwal, gj k wyššjmu prospěchu neužjwage. Než, wědomost patristiky má mu proprawowati cestu k Patrologii, a s učenjm geg také seznámiti, kteréž Otcowé swatj w knihách swých složili. Gak důležitá tato známost gest, padá gednomu každému do očj. Giž z toho důwodu musegj nám paměti hodni býti cjrkewnj Otcowé, poněwadž wěku Kristowu a geho apoštolů tak bljzcj byli. Někteřj z nich byli gsau učedlnjci swatých

apoštolů, ginj opět byli učedlnjci těch, kteřj učenj křesťanské neprostředečně od apoštolů přigali. W gakém smyslu se oni o náboženských prawdách pronášegj, w témž se nepochybně i swatj apoštolé pronášeli; wýklad, gakého nám oni podáwagj o učenj wjry a mrawů, prawdě podobno, za prwnjho wěku cjrkwe panugjcj byl. Shledá-li tedy bohoslowec pomocj patrologie, že učenj swatých otců s dnešnjm cjrkewnjm učenjm dokonale a sauhlasně se srownáwá, a že žádného článku w katolickém učenj se nenacházj, genžby giž za prwnjch stoletj křesťanstwa aspoň podotčen nebyl, toť owšem w přeswědčenj geho na wýsost geg musj potwrditi a wjru geho upewniti.*) A ge-li giž prwé sám dostatečně upokogen a upewněn, gakau ostražitostj hágiti bude potom swaté náboženstwj! Gak wjtězně bude moci bogowati proti těm, genž katolictwj, gakéhož za našich dnů stáwá, za nálezek střednjho wěku, za plod powěrečnosti wyhlašugj, a wýtwory swého wlastnjho mozku za oprawdowé a půwodnj apoštolské učenj — za prwo-křesťanstwj prowoláwagj. Nenjť tedy pochybnosti, že wědomost patrologická nad mjru užitečna gest. Než, práwě toto pole patrologie a patristiky welmi málo se wzděláwá. Za našich dnů se sice zde i onde něco w tom započalo, u př. wydánjm patrologie doktora Wintra, w Mnichowě **1814**; toto ale djlo nesáhá ani za druhé stoletj; gešto tradicj katolická, gak Goldwitzer w předmluwě swé prawj, skrze wšecka stoletj gde. Mimo to gest u Wintra wěro- a mrawoučenj swatých otců náramně chudo a hubeno. —

Poněwadž přjtomný spis od Goldwitzera za aučel si uložil, negen tuto nynj dotčenau prázdnau

*) Wiz psanj sw. Polykarpa w přjštjm třetjm swazku Časop.

mezeru wyplniti, nobrž i s cjrkewnjmi učiteli wšech wěků čtenáře seznámiti: tedy nemůžeme opominauti, bychom tak důležité djlo gednomu každému katolickému duchownjmu neporaučeli. Nalezne tuto každého cjrkewnjho otce krátký žiwotopis, wyznamenánj geho spisů, i kde a kým gsau wydány, a spolu také neyznamenitěgšj učenj gednoho každého z nich. To gediné litugeme, že spisowatel na rozličných mjstech, kde wyčjtati měl djla některého swatého otce, na swau bibliografii se odwoláwá; geštoby mjstněgi býwalo, kdyby ge zde, kamž wlastně patřj, byl uwedl; tjmto obyčegem uwedl se gen do podezřenj, gakoby odběratele tohoto spisu také k zgednánj swé bibliografie přinutiti obmýšlel.

Přihonský.

2. Wanderungen eines irländischen Edelmanns zur Entdeckung einer Religion. Mit Noten und Erläuterungen. Aus dem Englischen des Thomas Moore. Zweiter Band. 2te Auflage. Koln am Rhein bei M. du Mont-Schauberg 1834.

Oznámiwše prwnj swazek těchto pautj, ukázali gsme, kterak tento irský šlechtic wlastnjm skaumánjm k tomu důležitému přeswědčenj gest přišel, že to, což nynj papežnictwjm nazýwá, w prawdě nic giného nenj, než auplná a oprawdowá wjra prwnjch křesťanů. Při tom gsme ale také poukázali, že tento šlechtic pozděgi shledal, kterak tato prawda dlauho před njm od samých protestantů, bezděčně a proti wůli gegich zřetedlně wyznána byla. K doljčenj toho uwodj na začátku tohoto druhého djlu geště některá swědectwj slowutných anglických theologů. Tak se doktor Middleton zwláště nucena býti widj k té podiwné wýpowědi, „*že cjrkew w prwnjch stoletjch neyméně čista byla;*“ tau přjčinau

zawrhuge také wšecku wážnost swatých otců, neboť tito, prawj, přjmo do katolické cjrkwe wedau.

Dobromyslný Ir nemjnj wšak proto předce od wyhledáwánj důwodů pro prawdu protestantstwa upustiti. Neboť pewně domnjwá se býti přeswědčen, (str. 11) že se w powaze protestantské cjrkwe předce geště něco giného, než co posud shledal, nalezati musj; a sice něco, z čehožby se wyswětliti dalo, proč se ona tak dlauho a u tak welikého množstwj křesťanů, ačkoliw od mnohých článků prwotnj cjrkwe odpadla, předce udržuge. K wyhledánj toho, pokládá za potřebné do Německa se wyprawiti; neboť zde, gakožto w rodině protestantstwa musj se toho neyspjše dopátrati. Což zamyslil, také wykonal. Přiraziw do Hamburka znamenal negednoho pohoršliwého aučinku protestantstwj; mezi ginými onu historii Anny M. Širmannowé a ctitele gegjho Labadie, genž ono zlopowěstné učenj wynesl, „že Bůh klamati může i také chce, a že také giž skutečně několikráte lidi gest oklamal.“ Po nedlauhém meškánj w Hamburce ubjrá se náš pautnjk do Gotinku, kamž některá poručenj obdržel, a skrze ně s Scrntchenbachem,*) přednjm professorem w theologii (str. 23) se seznámil. Umysl geho, že k protestantstwj přestaupiti mjnj, shledá-li učenj toto takowé býti, žeby mu swědomj k geho přigetj radilo, welmi laskawě byl přigat. Pan professor sám se mu nabjdl, že mu weškeren přjtomný staw protestantstwj a wýhledy geho w německé řjši w známost uwede, a že i weškeré přjběhy mu wyswětlj, za kterýmiž křesťanské náboženstwj, w těchto poslednjch 50 létech od starých škwár wyčištěno, této prostočisté a rozumné

*) Tak psáno — kdo může, nechať wyslowj! —

podoby nabylo, w kteréž ge nynj neyoswjceněgšj protestanti němečtj přigali. Wýklady, které mu Scrntchenbach w tomto ohledu držj, gsau na str. 25—83, a mohau se práwem za mistrné djlo pokládati, gjmž Tomáš Moore wýtečný dar swůg we wystawowánj dogjmawém oswědčil. Čtenář, nenj-li předpogat předsudkem, musj zde patrně widěti zábludy protestantstwa, wycházegjcj z hlawnjch základů prwnjch protestantských reformátorů: „že totiž náboženstwj w poddanosti rozumu státi musj, a že saudnost gednoho každého křesťana gediným rozeznawatelem a cesty ukazowatelem gest we wjře. Neb ačkoli z počátku toto prawidlo gen na to neb ono tagemstwj od reformátorů upotřebeno bylo, postupem wšak času bylo na weškeré křesťanské učenj wyloženo, a tudy racionalismu we wjře brány do kořen otewřeny. Že se tu zdrawý a nábožný smysl tohoto Ira na Scrntchenbachowých wýkladech nehrubě wzdělal, snadno se domysliti. Náboženský staw, gak geg professor S. w zemjch německých wypsal, zdál se našemu pautnjku přjliš přepiatě wyljčen, a prawdě nepodoben, protož (str. 84) sobě umjnil, o prawdiwosti těchto prawdě nepodobných zpráw sám osobně se přeswědčiti. W tomto aumyslu wydal se nynj na čjtánj a rozgjmánj knih racionalistických, a hle, shledal gest skutečně, (95) že tento wýpis nyněgšjch německých cjrkwj nikoliw nenj přjlišný, nobrž téměř geště mdlý a neauplný, an mu wjce než polowici bezbožnostj, z racionalismu pocházegjcjch, byl zamlčel, které se nynj weřegně z kazatedlnic i z učitelských stolic přednášegj a rozšiřugj. Toto wšecko pohnulo konečně našeho irského šlechtice, že we swém prwnjm náboženstwj setrwati uzawřel, a wjře protestantské

na wždy wýhost dal (str. 112. Nynj ubjrá se nazpět do swé wlasti. Gen několik měsjců zdržuge se geště w Anglicku, aby se i zde se stawem a historij protestantstwa poněkud seznámil; nikoliw ale, gakoby gen stjn něgaké pochybnosti měl o prawdě swých resultátů, kterých posud nabyl, nobrž poněwadž sobě uložil, wšezhled čili panorama protestantstwj připogenjm přjběhů anglické cjrkwe auplný učiniti. Po roce nawrátil se opět do swé wlasti, a sice co mnohem lepšj a upřjmněgšj katoljk, nežli když z domowa byl wyšel.

Co spisowatel (str. 146) o nepostačitedlnosti pjsem swatých co gediného pramene wjry uwodj, gest owšem dosti powědomo, geho důwody gsau nazwjce z gich zatmělosti a mnohosmyslnosti wzaty; ale i zde umj Moore čtenáře zanjmati. Tak u př. wyprawuge, že před koncem 16. stoletj o slowech: „Totoť gest tělo mé," nic méně než 200 rozličných wýkladů na swětlo wyšlo. Dwadcatero rozličných wyswětlenj wyneslo se tohož času o zadosti učiněnj; šestnácte rozdjlných mjněnj panowalo o hřjchu dědičném, a o swátostech roznášelo se tolikero náhledů, kolikero bylo sekt!!

On okazuge, gak zpozdile gednagj, kdož tak důležitau wěc, gako gest spasenj naše, na změnitedlném, tak snadnému porušenj podrobeném textu zakládagj, kde začasté gediná čárka, znamenj otázky, kteréž se přehljdnutjm opisowatele buď položilo buď wypustilo, prwotný smysl giž proměňuge, a začasté práwě na opak přewracuge.

Gak mnohem pewněgšj gsau naproti tomu základy, na nichž učenj katoljků ustaweno gest! An geště tuto wýpowěď (str. 154) před oči stawj, zawjrá ducha plné djlo swé s tauto krásnau apostro-

ſau na katolickau cjrkew: „Sláwa tobě, gediná a gediné prawá cjrkwi! Tys gediná cesta žiwota; stánek twůg gediná záštita před tjmto zatměnjm gazyků. W stjnu swatých tagemstwj twých odpočiň sobě nynj duše má; rowně wzdálená gak od newěrců gegich temnostem se posmjwagjcjch, tak i od nesmyslných wěřjcjch, hlubiny tagemné prohlédnauti nadarmo se pokaušegjcjch; obogjm slowy swatého Augustina prawjm: Rozumugte si, gá žásnu; skaumeyte, gá wěřjm; welikost moci božské widjm, w hlubinu ale nepronikám."

Přihonský.

B) Rozličnosti.

Cjrkewnj zpráwy.

Z Řjma. Dne 17. prosince 1833 drženo bylo přjprawné shromážděnj na wyšetřenj ctnostj a zásluh ctihod. služeb. Bož. Petra Canisia,*) kněze z towaryšstwa Ježjšowa, k wyhlášenj za swatého, pod wrchnj spráwau kardinála Pedicini. P. Augustin de la Croix předložil we gménu swého řádu předměty k témuž wyšetřowánj. Diario di Roma Nro. 103. obsahuge obšjrnau o tom zpráwu, podáwagjc také při této přjležitosti nápis náhrobnj, kterýž Canisiowi w kollegiálnjm chrámu swatého Mikuláše we Fryburce položen, pozděgi wšak do jesuitského chrámu přenešen byl. Obsahugeť w krátkosti celý žiwotopis geho, a znj takto: D. O. M. Venerandus in Christo P. Petrus Canisius Theologus, Noviomagi natus, Societatem Jesu tertio a confirmatione illius anno

*) Od kteréhož náš školnj katechismus pocházj.

ingressus, ac sacerdotio insignatus, ob magni simul et placidi animi præstantiam a Coloniensi ecclesia ad Carolum V. Imperatorem, ab Othone Cardinali Augustano ad Concilium Tridentinum, a Carolo V. Imperatore Wormatiam contra Melanchtonem hæreticum, a Pio IV. Pontifice Maximo ad principes Germaniæ in fide confirmandos missus, postquam Romæ, in Siciliæ et Germaniæ Academiis docuisset, diu apud Ferdinandum Imperatorem et passim summa cum laude verbum Dei prædicasset, Primus Provincialis Societati eidem in Germania ab ipso Societatis auctore P. Ignatio datus fuisset, scriptisque fidem catholicam egregie illustrasset, auspiciis Rmi. D. Joannis Francisci Episcopi Vercellensis Nuncii Apostolici Fryburgum sexagenarius venit, collegii Societatis fundamenta jecit, multa præclara documenta dedit, et quasi quidam Fryburgensium Patronus ecclesiæ per Helvetiam Patriarcha, religionis catholicæ sui temporis columna, toto christiano orbe notissimus, fide, scientia, indefesso scribendi labore, abstinentia perenni, morum puritate, animi gravitate, flagrantissimo Dei amore, multaque sanctitate, clarissimus migravit ad Christum festo S. Thomæ Apostoli anno 1597 ætatis 77."

Z Rus. Ruské listy podáwagj zpráwy o nowě založené akademii pro řjmské katolické duchowenstwo we Wilně. Dle základnjch prawidel za aučel ustaweno gest této akademii wyššj wzdělánj oněch duchownjch, kteřj k wznešeněgšjm úřadům řjmské katolické cjrkwe w Rusii powyšeni býti magj. Do této akademie přigjmáni budau neywýtečněgšj z oněch žáků, kteřj we Wilensku aneb w giných řjmsko-katolických biskupských seminářjch kurs theologický skončili, a mezi nimi má 40 ze

zemských důchodů wychowáwáno býti. Mimo tyto z fondu wychowáwané žáky mohauť wšak předce gak do akademie, tak i do obau s nj spogených učilišť také i ti žáci přigjmáni býti, kteřjby za ustanowený plat buď w témž samém ústawu, anebo z powolenj kromě něho přebýwati mjnili.

Z Berljna dne 27. Března. Na králowské poručenj má we wyzdwiženém klášteře „Rág" nazwaném, w Poznaňském kragi w pruském Polsku, druhý katolický seminář pro kněžstwo založen býti. Dále nařjdil Geho Milost král, k rozšjřenj ústawu pro katolické duchowenstwo: 1) Zwláštnj katolické ğymnasium w Třemešně pro 30 theologů. 2) Poznaňské ğymnasium ráčil we dwě třjdy rozděliti, a druhé oddělenj pro 60 katolických alumnů odhodlati. 3) Aby se akademické studie katolického duchowenstwa zwelebily, ráčil pro konvikt katolických theologů welkowéwodstwj poznaňského pri wysokých školách Wratislawských 16,500 dolarů wykázati.

W Manšestru, slawném obchodnjm městě anğlickém, položen byl letos, při sběhu náramného počtu lidj, základnj kámen ku wystawenj katolického kláštera pro wychowánj 500 chudých panen, který čtyrem geptiškám řehole swatého Františka Salesiánského swěřen bude. — Znamenitá gest tato udalost; kde geště před nedáwnými léty o wyhubenj weškerého katolictwa se usilowalo: tam se nynj negenom stawenj katolických kostelů rozmnožuge, nobrž i kláštery zase se zakládagj! —

Z Konstantinopole. Sultán, cjsař turecký, dowolil armenským katoljkům na předměstj Galatě patriarchálnj kostel sobě wystawěti. Nákladem 2 millionů piastrů po dwauleté práci stogj w Kon-

stantinopoli nynj ten neykrásněgšj křesťanský chrám Páně, o lonských wánocjch wyswěcený.

Ministrowi třjdy náboženstwj w Nauplii, w králowstwj řeckém, dodán byl nowě nalezený rukopis sw. ewangelij, který w roce 480. po Kristu Pánu psán byl. Počjtá tedy znamenitá kniha tato giž 1354 let.

Charlestownský katolický biskup w sewernj Americe, doktor Engeland, byl od Geho Swatosti Papežské za kardinála zwolen. To gest prwnj Hyberňan, který této wysoké důstognosti došel.

Z Prahy. Dne 23. Kwětna t. r. držel we welké sjni Karlo-Ferdinandské university swau disputacj ze wšech theologických předmětů důstogný kněz řehole sw. Benedikta z kláštera swaté Markéty w Břewnowě, a domácj bibliothekář, pan Ignác Rotter, který na to 27. t. m. při slawnosti uwedenj nowého knjžete arcibiskupa, neydůstogněgšjho pána, pana Ondřege Aloysia z hrabat Ankwič-Skarbků z Poslawice, gakožto kancléře university, pod presidium Geho arcibiskupské knjžecj Milosti theologický doktorát slawně přigal.

Redaktor časopisu: „*Religions - und Kirchenfreund*," pjše w II. swazku 7mého ročnjho běhu str. 208: „Gistý wážný kněz oznamuge nám z Řjma, že Geho Swatost Papežská Řehoř XVI. tiskem wydané spisy w Bonně zemřelého professora doktora Hermesa wyšetřiti nařjditi ráčil, a že následkem toho cjrkewnj censura na ně wydána bude." Tato zpráwa wzbudila welikau pozornost, gelikož se očekáwá, že ona učená půtka z ohledu zásad Hermesianských, která se giž za několik let mezi německými theology wedla, nálezem neb wýrokem řjmské stolice rozhodnuta bude.

W Augspurku žige patriarcha 59ti jubilantů, P. František Xaver Zacherer, narozen 20ho Srpna 1741, nynj tedy giž 93 let stár, který geště každého dne w chrámu Páně swatého Křjže oběť mše swaté wykonáwá.

Z Petrohradu. Ukaz od 31. čerwence 1830 zapowjdá duchowenstwu ženichů pod 18tý a newěst pod 16tý rok oddáwati.

Úmrtj.

Dne 31. Března t. r. zatruchlil Sion, premonstrátská kanonie na Strahowě w Praze, pro žalostnau ztrátu wysoce důstogného opata swého, Benedikta Jana Nepomuka Pfeiffera, který celé žiwobytj swé wědám, náboženstwj a řeholi swé tak obětowal, že se s maudrým Syrachem o něm řjci může, že památka geho w požehnánj zůstáwá; což slawný průwod geho, dne 2. Dubna držaný, wjtězosláwě wjce podobný, oswědčowal. — Z přjčiny, že pro Časopis obšjrný žiwotopis obdržeti daufáme, dálšj zpráwu o tomto slowutném muži na přjštj swazky odkládáme.

Zpráwa o dědictwj Swatojanském.

Ohlášenj ústawu dědictwj sw. Jana Nepomuckého k rozšiřowánj w lewné ceně dobrých katolických knih roznjtilo a powzbudilo ctihodného kaplana we Mšeně, P. Wáclawa Žitka, že k zwýšenj peněžitého základu ústawu tohoto, pod názwem: „Odměna mrawným a pilným djtkám ku wzdělánj a wyraženj“ od něho wydané knihy 500 wýtisků arcibiskupské konsistoři darem podal. — Tato 8 archů silná knjžka, neydůstogněgšjmu panu bisku-

powi Františkowi Pištěkowi dedikowaná, obsahuge mrawné přjběhy, pjsně s osmi rytými melodiemi, a wtipné biblické hádanky, gsauc ke školnjm odplatám welice přiměřená.

Dar tento přigala arcibiskupská konsistoř s welikau spokogenostj, a schwálila tento šlechetný aumysl nadřečeného ctihodného kněze we zwláštnjm mu odeslaném psanj.

Redakcj časopisu zowe tjmto wšecky, kteřj si založenj dědictwj swatojanského libugj, by k prospěchu téhož wlastenského ústawu knjžku tu w lewné ceně 10 kr. odkupowali. Oblibiž sobě každý w arcidiœcesj skrze swůg důstogný vikariátnj úřad, a wenkowštj skrze swé wysoce důstogné konsistoře, s přiloženau cenau, kolik by wýtisků žádali, nás zprawiti.

K welikému potěšenj dosléchame, že mnozj z welebného duchowenstwa k gednotě wzdělawatelů tohoto ústawu i peněžitými přjspěwky přistaupiti hodlagj, gen žeby se dřjwe rádi dowěděli, gak welikau summau by přispěti měli. — By ale každému wolněgi bylo, zanechává se (dle ustanowenj zakladatelowa) štědrosti každého zcela na wůli, gak welikým darem ku wzniku této dobré wěci napomáhati chce. Podlé welikosti přjspěwku podá se pak počet wydáwaných knih z uznalosti každému darem. — Při konci každého roku gména dárců a welikost přjspěwků gich (pakli si to zřetedlně nezapowědj,) w časopisu tomto oznámjme.

Pastýrský list,

Olomucké diœcesj wydaný na rok 1834.

FERDINAND MARIA HRABĚ CHOTEK z CHOTKOWA a WOGNJNA, z Božj a Stolice Apoštolské milosti arcibiskup Olomucký, wýwoda, knjže a králowské kaply České hrabě atd. atd.

Welebným panům arcipryštům, děkanům, farářům, kooperátorům, gakož i weškerému duchowenstwu swětskému i řeholnjmu diœcesj Olomucké pozdrawenj od Boha!

Na konci roku, gehož gsme s Božj milostj nynj dočkali, s direktářem služby Božj přigměte opět, synowé neymilegšj! některá napomenutj, kteráž dáti *mně se zagisté nesteyště*, *wám pak*, a wěřjcjm, gešto se námi pasete, gestli ne *potřebné*,*) owšem užitečné gest.

Neyprwé djky wzdáwáme Bohu našemu skrze Ježjše Krista, že u prostřed téměř wlnjcjch se wšady národnjch bauřek, nám pod otcowským panowánjm neylaskawěgšjho zeměpána, pokog a štěstj udělowati posawád nepřestal. Potom chwálu činjme Pánu dle možnosti, že apoštolské cestowánj, kteréž gsme tohoto roku po diœcesj našj konali, nám mnoho potěšenj wzbudilo. Neboť we wšech mjstech, kdežto *znamenali gsme a záwdawek Ducha swatého dáwali w srdce wěřjcjch*,**) wšichni w ney-

*) Filip. 3, 1.
**) II. Kor. 1, 22.

pěknĕgšjm pořádku a s patrnau nábožnostj přistupowali k welebné této swátosti, i ačkoliw weliké odewšad scházelo se lidu množstwj, nicméně wšecko *slušně a podlé řádu se dálo.**) Mjlo nám to obzwláště proto, že napomenutj námi giž co sufragánem dáwaná i od pastýřů dušj i od wěrného stáda činěna býti gsme poznali. Mimo to neljčené pobožnosti w lidu, a upřjmné snažnosti w duchowenstwu *postawiti wšelikého člowěka dokonalého w Kristu Ježjši,***) spatřowati nemohli gsme, aby radostj welikau neplesalo srdce Naše.

Protož *bratřj neymilegšj a přežádaucj, radosti a koruno naše,****) pokračugte po cestě, kterau gste nastaupili. *Pilně se snažugte wydati sebe samy Bohu přjgemné dělnjky, práwě se objragjce se slowem prawdy.*****) — *Buďte přjkladem wěřjcjch, w slowu, w obcowánj, w lásce, u wjře, w čistotě, a choďte, gakož choditi máte a ljbiti se Bohu.******) Pamatugte ale synowé neymilegšj! že wšeliká ctnost w neustálém prospjwánj záležj, tak že, kdo nekráčj ku předu, kráčj nazpět. Což gestliže týká se wšelikého člowěka, tjm wjce týká se nás, kterým tak wznešený aukol uložil Otec nebeský, nás, prawjm, kteřj powoláni a ustanoweni gsme ku poswěcenj těch, za něž sám gednorozený Syn Otce swého w člowěka wtěliti se a muky na křjži podstaupiti ráčil. Aby tedy milost Božj byla počátkem, láska Božj wnuknutjm, wůle Božj prawidlem, přjtomnost Božj o-

---

*) 1. Kor. 14, 40.
**) Kolos. 1, 28.
***) Filíp. 4, 1.
****) 2. Tim. 2, 15.
*****) 1. Tes. 4, 1.

chranau, a sláwa Božj záměrem wšemu, což činj wěřjcj, to s pomocj Božj způsobiti gest úřad náš. Ten zastati moci, budiž gediné snaženstwj naše, budiž radost i sláwa naše.

Aby gste pak w běhu k tak wznešenému cjli, pokud dáno gest člowěku, *dokonalj a celj w ničemž nemagjce nedostatku*,*) učiněni byli a setrwati mohli, synowé neymilegšj! My nad modlitbu mocněgšjho neznáme prostředku. Pročež wám mimo wážné powolánj wašeho práce modlitbu ustawičnau opět a opět poraučjme. Užitečné gest čtenj, užitečné uměnj, ale mnohem wjce pomazánj, a to gen modlitby pokrmem žiwj se. — Chcete nastaupiti cestu spasenj? modlete se! *chcete setrwati w dobrých skutcjch až do konce?***)* modlete se. Neboť *modlitba*, gakož učj swatý Basilius, *počjnagjcjm gest prwnj základ, prospjwagjcjm wzrůst, dokonalým pewné utwrzenj.* — *Upadnete-li w pokušenj*, modlitba udělj wám wjtězstwj, *trpjte-li sauženj*, udělj potěchy, *newjte-li sobě rady a pomoci*, udělj maudrosti, gestliže *wšecky wěci, kteréž činiti budete, šťastně se wám powedau*, modlitba, aby gste nezpýchali, udělj prostředku. Nám pak, kteřj gsme kněžj Boha, geště giná gest potřeba neunaweným duchem na modlitbách bdjti; neboť *postaweni gsme w těch wěcech, kteréž gsau Božj, za lidi*, a protož za ně bez ustánj modliti se máme. Neymilegšj! slyšte slowa Naše: *Amalech bogowal proti Israelowi, a když pozdwihowal Mogžjš na hoře rukau swých, přemáhal Israel: pakli maličko opauštěl, přemáhal Amalech.****)

---

*) Jak. 1, 4.
**) Mat. 10, 22.
***) 2. Mog. 17, 8. 11.

Když oheň s nebe pro reptánj lidu sestaupiw, *hubil množstwj synů Israelských, Aaron stoge mezi mrtwými a žiwými, za lid se modlil, a rána přestala.**) Synowé neymilegšj! *Toto wšecko u figuře dálo se gim, a napsáno gest k wýstraze našj.***) Co tedy w tom k naučenj gest rozgjmeyte. My aspoň důwěřugeme se k Bohu našemu, že i lid náš *proti duchownjm zlostem w powětřj****) swjtězj, gestliže *čistých rukau*****) zaň pozdwihowati na modlitbě nepřestaneme. A protož swatá máti cjrkew, nechtjc, aby kněžj delšj času prostranstwj bez modlitby zůstáwali, denně sedmero hodin kanonických k modlitbě ustanowila. Modlitba tedy wycházeg s wámi z domu, modlitba prowázeg wás po městě, modlitba putug s wámi, modlitba domů wás uwáděg, s wámi léhey a wstáwey, a wšecko, což počiňugete, činjte a chcete, budiž počátkem, wůdkynj a pomocj.

K tomu, synowé neymilegšj! něco maličko o swátostech křtu, pokánj a manželstwj, co přidáme, poslyšte, a slowa naše tjm, kterýmž pronášjna gsau, duchem přigměte. *Neboť ne proto, abych wás zahanbil, pjši toto, ale ku potwrzenj srdcj wašich, w swatosti před Bohem a Otcem našjm.*****) Kterak důležitá gest swátost wstupugjcjch nám, kteřjž wěřjme, sami znáte. Skrze nj *rodjme se znowa a obnoweni býwáme w duchu swatém*, a bywše prwé synowé hněwu, *učiněni býwáme newinni, neposkwrněni,*

---

*) 4. Mog. 16, 48.
**) 1. Kor. 10, 11.
***) Efes. 6, 12.
****) 1. Tim. 2, 8.
*****) 1. Kor. 4, 14.; 1. Tesal. 3, 13.

*čistj, neškodnj a Bohu milj, dědicowé Božj, spoluděd-icowé Ježjše Krista.**) Z toho, synowé neymilegšj! kterak swatě a wážně swátost tuto udělowati náležj, pozorugte. Slušj-li zachowati čistý chrám Božj, slušj tjm wjce zachowati ony wěci, kteréž se swátosti k očišťowánj lidj ustanowené týkagj. Protož nemohu wám dosti se naporaučeti, aby křtitedlnice, nádoby křestné drhnuté a čisté byly a wjnek onen, genžto znamenjm gest nabyté newinnosti, co neyčistěgi wždy chowán byl.**) Potom, co při samém udělowánj křtu swatého řjkáte neb činjte, staň se s takowau wážnostj, pobožnostj, slušnostj, aby i ti, kteřj wšemu nerozuměgj, wzdělali se, a gasně srozuměli, gak mnoho na tom záležj, wgjti w cjrkew Božj, a aučastnu býti pokladůw gegjch. Pro hogněgšj ale užitek duchownj gedny každé obřady a ceremonie, gakož napomjná sněm Tridentinský,***) we školách a u wyučowánj křesťanském častěgi wyswětlugte. —

A wšak budau snad mnozj domnjwati se, že zimnjho času z ohledu na děťátko posluhowánj to prawenau swátostj spěšněgi odbýwati se může bez hany; než mylně to gest, synowé neymilegšj! Neboť wodu křticj w teplém mjstě farnjho domu chowati zagisté powoleno gest; a kdyby někdy nemluwňátku slabšjmu od zimy w prawdě žiwota nebezpečenstwj hrozilo, křest *w domu farnjm*, w zatopené a slušně k tomu připrawené swětnici uděliti

---

*) Sněm Trident. Sez. V. k. 5.

**) O to by we wšech kosteljch katolického křesťanstwa dbáno býti mělo. Sem a tam, i we wětšjch městech, bába gen ručnjk dost špinawý k tomu podáwá. Čistý wjnek přinesti ulož každé duchownj otec za powinnost. Red.

***) Sněm Trident. Sez. 24. k. 7.

listem přjtomným powolugeme. Neyswětěgšj Spasitel náš, který w swátosti oltářnj každého i neysprostěgšjho nemocného na lůžku geho nawštěwuge, zagisté i nemluwně, kterémuž podobná překážka do kostela gjti zbraňuge, mimo chrám Páně *obmytjm wody skrze slowo žiwota očistiti* ráčj. Pročež také, aby, kde wesnice od kostela wzdálené gsau, w dotčeném přjpadu křest do dne třetjho odložen býti mohl, tjm spolu babám, kteréž každému drobet slabšjmu djtěti bez nuzné potřeby křest udělugj, zlé toho užjwánj zameziti chtěgjce, powolugeme, a gim tento náš úmysl oznámiti rozkazugeme.

Připomenauti zde musjme i giný w městech powstalý zlý obyčeg, šestinedělky po porodu w domjch uwáděti. Ačkoliw způsob ten auwodu ze zákona Mogžjšowa w cjrkew Kristowu přešel, a w Kristu Ježjši *nenj rozdjku mezi Židem a Řekem, a čistým wšecko gest čisté*,*) nicméně nábožný gest a welmi chwalitebný. Neboť chwalitebné gest, aby položnice, ozdrawěwši, prwnj swé kroky w dům Páně obrátila, tam weřegně Bohu za zachowánj sebe a djtěte swého děkowala, a slib wýslownj učinila, že djtě, kteréž *obmyté a poswěcené***) z pramene swatého obdržela, od wšeliké poskwrny hřjchu zachowá; aniž méně chwalitebné gest, že slib ten od cjrkwe požehnánjm gako pečetj se stwrzuge. Poněwadž ale způsob ten žádá, aby roditelka do samého kostela přišla, odbude-li se doma, pěkný swůg smysl potratj: zwláště tenkráte, když položnice geště nebezpečenstwj žiwota neznikla. Pročež úwod šestinedělek w pokogi ge-

*) Řjm. 10, 12.; Tim. 1, 15.
**) 1. Kor. 6, 11.

gich zapowjdáme, a nechceme, aby budaucně gaká učiněna byla wýmjnka; wám ostatně přikazugjce, aby gste lid o tom w čas potřeby poučili.

Od swátosti wstupugjcjch ku swátosti opět powstáwagjcjch zřetel obrátiwše, pro krátkost toliko o přjpadech zadržených promluwjme, hogněgi o swátostech wůbec, a o pokánj zwláště, gestli nás Bůh při zdrawj zachowá, ginau dobau mluwiti obmýšlegjce.

Giž nebuď wás tagno, že gsme sobě rozhřešenj mnohých hřjchůw gen proto zůstawili, abychom i w tom ohledu k hogněgšjmu wěřjcjch spasenj, což na nás gest, přispěli. Wšak ale marná byla by naděge naše, kdyby nám waše snažnost pomocna nebyla. Kterak tedy ohyzdnj a ukrutnj gsau hřjchowé ti, giž z toho wyznatele gich poučte, že rozhřešiti ge wám ani nedána gest mocnost; a poněwadž, gakož učj swatý Augustin, *daremné gest pokánj, kteréž následugjcj wina poskwrňuge, a nic neprospjwagj nářekowé, gestliže opětugj se hřjchowé*, aby gste ge zjskali Kristu, a uwedli na cestu spasenj, wšechnu pilnost a práci přičiňte. Nestýskeyte sobě potiti se, *s pláčem napomjnati,*) s metlau, s láskau a s duchem tichosti,**) až owci blaudjcj ku pastýři a biskupu dušj waších***)* Kristu přiwedete. Pamatugte, gaká *radost gest w nebesjch nad gednjm hřjšnjkem pokánj činjcjm;****)* – a že *ten, kdožby odwrátil hřjšnjka od bludu cesty geho, přikryge množstwj hřjchů.†)* Potom, poněwadž dle swědectwj otců tridentin-

*) Skut. 20, 31.
**) 1. Kor. 4, 21.
***) 1. Pet. 2, 25.
****) Luk. 15, 7.
†) Jak. 5, 20.

ských w těchto přjpadech kromě náhody smrti, co se týká rozhřešenj, nižádné moci nemáte, když seznáte, že upřjmně se pokagj, k Nám, bychom wás k rozhřešenj zmocnili, se uchylte. Wšecku ale přičiňte snažnost, aby tagemstwj swátosti se žádným nebezpečenstwjm se nepotkalo. Protož zasnaubené při samé gich zkaušce napomeňte, že gsau hřjchowé, kterýchž rozhřešiti nenj we wašj moci, a kdež toho opatrnost žádá, kterak dobře gest časně se zpowjdati, wyrozuměti deyte. Kdyby gste pak před samými ohlášenými oddawky něco takowého na gednom ze zásnaubených shledali, naděgeme se, že opatrnost waše wzýwánjm Ducha swatého w okolnostech zasnaubenců nalezne, coby za přjčinu odloženého sňatku swatebnjho giným udáno býti mohlo. A wšak aby wěc ta gistěgi se zdařila, zasnaubených w den sňatku manželského nezpowjdeyte;*) což i sám Tridentinský sněm přikazuge.**) Co se týče samého manželstwa, giž skrze konsistoř Naši napomenuli gsme wás, kterak pro gistotu manželstwa a pro uspokogenj swědomj wěřjcjch mnoho na tom záležj, aby we wšech překážkách kanonických cjrkewnj hledalo se oswobozenj. Tolik nynj opět uwádjme, magjce za nepotřebné, wyčjtati wám překážky každé zwláště, ano wám z práw kanonických známy gsau; gedno wšak, totiž nestegnost wyznánj, mlčenjm pominauti nemůžeme. Wjte, synowé neymilegšj! že manželstwj mezi katoljky a nekatoljky našjm městským zákonem se

*) Který nezpůsob sem tam w dobu před samými oddawkami se stáwá; což gen na gistau hřjšnau pohodlnost ukazuge. Red.

**) Sněm Trident. Sez. 24. k. 1.

nezbraňuge. Ale rowně známo bude wám, což prawj apoštol, *ne wše, co slušj, prospjwá.**) A zagisté mnohé z wás naučila zkušenost, kterak záhubná pobožnosti a dušj spasenj gsau smjšená, zwláště u sedlského lidu, manželstwa. Nepéče o rozdjl w náboženstwj, zanedbané wychowánj djtek, swáry ustawičné, haněnj katolického náboženstwj, aneb dokonce *odpadlstwj strany katolické* gsau přečasté následky. Aniž diwno, že nenj tam swornosti, kde o samé wjře, bez kteréž *nemožné gest ljbiti se Bohu*, a která gest *wšj sprawedlnosti kořen a počátek*, rozdjlné gsau smysly. Dále, manželstwa katolického ten gest hlawnj základ, aby podlé obrazu Krista a cjrkwe, geden druhého we swatém wzdělánj wšemožně podporowal. Že pak to se djti nemůže tam, kdež neuznáwagj se ty samé poswěcugjcj prostředky, kdož toho newidj? Posledně gaká žalost matce nábožné cjrkwi katolické, ano synowé gegj, z kterých ona Bohu odpowjdati powinnu se uznáwá, u wjře katolické se newychowáwagj! — Gakož tedy starostliwý otec syna od manželstwa gemu neprospěšného, radau wšemožně odwodj, a gen tenkráte, když wšecko bez platnosti bylo, ustaupj; tak i wy, synowé neymilegšj! měgte se w té, o kteréž mluwjme, zpráwě. Radau odwozugte, střezte, proste, nebezpečenstwj ukazugte, gestliže kdo z wašich w takowé manželstwj wstupowati mjnj, obzwláště, když ženich nekatoljk gest. Neslyšj-li wás, dopusite sice, aby k nám o oswobozenj přistaupili, ale snažte se alespoň djtek spasenj wychowánjm a bedliwostj swau z nebezpečenstwj wywésti. Bude-li láska k dušjm, za

*) 1. Kor. 6, 12.

které Kristus umřel, pohnútkau prácj wašich, spasenj gegich bude odplatau wašj.

To gest, synowé neymilegšj! což gsem wám dnes řjci umjnil. Deyž to nebeský Bůh, aby gste *něgaký užitek z toho měli*,*) *w rozmnoženj Božj*,**) *k wzdělánj těla Kristowa.****) Ostatně nepřestáwáme klaněti se Otci Pána našeho Ježjše Krista, prosjce, *aby wám dal podlé bohatstwj sláwy swé mocj posilněnu býti na wnitřnjm člowěku*,†) tak, aby *činjce prawdu, w lásce rostli*††) gste den co den wjce we wšelikém dobrém skutku. Ale i wy *pomáheyte mně na swých modlitbách za mne k Bohu*,†††) *aby mi dal stolic swých přjstogjcj maudrost*,*) kterážby s Námi byla, a s Námi pracowala. Tak dá Bůh, že, *což gest ljbého před njm, učinjme.***) — *Milost Pána našeho Ježjše Krista budiž se wšemi wámi.****) Tjm požehnánj swé arcibiskupské wám stále udělugeme.

Dali gsme w Olomauci w residencj
Našj arcibiskupské ten den před
narozenjm Páně, roku **1833.**

---

*) Řjm. 1, 13.
**) Kolos. 2, 19.
***) Efez. 4, 12.
†) Tamž. 3, 16.
††) Tamž. 4, 15.
†††) Řjm. 15, 30.
*) Maud. 9, 4.
**) 1. Jan. 3, 22.
***) 2. Tes. 3, 18.

Předplacenj

na wýbor přjležitných kázanj Františka Wambery, býwalého faráře Zbislawského, biskupského notáře a zpráwce biskupského vikariátu Kutnohorského, k tisku podaný od Jana Trnky, kněze cjrkewnjho w Králowé Hradci.

Wlast naše zagisté každého času chowá w lůně swém negednoho duchownjho zpráwce, genž s wýbornými dary ducha také prawau apoštolskau horliwost sgednocuge, a gehož práce gak na kazatedlně tak i we škole wšj zásluhau za wzor wystaweny býti mohau. Než obyčegně se při těchto oswjcených mužjch takowá pokora a skromnost spatřuge, že gen w tichosti — gako wčeličky — na winici Páně pracugj, a kromě swé osady a některých okolnjch kněžj a bližšjch představených zcela neznámi býwagj; tjm se nezřjdka stáwá, že tak mnohé plody kazatelské i katechetické wýmluwnosti zároweň s těmito muži umjragj a na zmar přicházegj; neboť se za žiwa nižádnými důwody pohnauti nedali, by práce swé u weřegnau známost uwedli. Gak prospěšno by bylo, kdyby buďto známj duchownj anebo představenj okrsku, gimž schopnosti a zásluhy podřjzeného kněžstwa powědomy gsau, po smrti takowých učených pastýřů w gich pjsemné pozůstalé práce bedliwost swau obraceli, ge náležitě prohlédali, a pakliby co z nich za užitečné a hodné tisku uznali, buďto sami wydánj těchto spisů obstarali, aneb k redakcj tohoto časopisu aneb některému knihtlačitelstwj k wydánj zaslali. Gak mnohá, snad i klassická práce bylaby tjmto obyčegem od zkázy zachowána,

a zásluhy spisowatele k prospěchu náboženstwj i literatury bylyby tudy zwěčněny. Kdo z nás by nežádal, by byly duchownj řeči slowutného někdy kazatele w hlawnjm chrámu Páně Teynském, p. Rokosa, anebo katechetické práce páně scholastika metropolitského Lenharda a giných, k tisku podány a zachowány byly? Zdali pozůstalj přátelé anebo dědicowé, co lidé i co křesťané, wděčnostj zawázáni negsau, wšemožně o to se postarati, by přičiněnj zemřelého přjtele nebo dobrodince také geště po smrti užitek přinášelo?

Za tauto přjčinau s mnohými djkami přigala redakcj tohoto časopisu swrchu oznámenau sbjrku *kazatelských*, *nazwjce přjležitných swatořečj po zesnulém p. Františkowi Wamberowi*, k wydánj tiskem gj obětowanau. Welebný p. Jan Trnka, býwalý kaplan nebožtjkůw, nynj w Králowé Hradci bytem, ugal se těchto řečj, a gsa o gich důkladnosti přeswědčen, čistě sepsané k tisku přistrogil. Tjmto ušlechtilým skutkem zagisté gak sobě tak i zemřelému představenému swému krásný památnjk gest wzdělal. Byltě tento wlastenec co duchownj řečnjk široko rozhlášen, a tudy ke wšem znamenitěgšjm slawnostem i pohřbům ku kázanj dožadowán. Odtud powstala na wětšjm djle tato sbjrka; ostatně z kázanj geho doma držených genom některá se zde nacházegj, neboť mjwal obyčeg gen obšjrných synoptických rozwrhů s úwody spisowati a dle nich kázati. W. P. Trnkowi přináležj ta druhá zásluha, že mnoho rozdělaných kázanj dodělal, mnohých rozwrhů zcela wypracowal.

Ačkoli Wambera nikdý nezameyšlel práce swé do weřegnosti pustiti, a tudy poslednj ruky na gich ohlazenj nepřičinil, wynikagj nicméně zpráwno-

stj slohu nad mnohé tiskem wyšlé, a od spisowatelů wybraušené. Znaltě tento duchownj řečnjk prawidla gak krasořečnictwj tak i duchownj homiletiky, a těchto zde naskrze šetřjno. Co se pak předmětů dotýče, wywolil při každé přjležitosti neyužitečněgšj praktické stránky, kteréž mistrnau umělostj welmi gasně a důwtipně smyslům, obraznosti, rozumu i srdci bljže přiwedl, aby, gak Čechowé řjkagj, w prawém smyslu posluchače rozebral. — Řeči w této sbjrce obsažené nemagj owšem wšecky stegné ceny do sebe; panugeť wšak we wšech ušlechtilá prostonárodnost, žiwost a srdečnost, tak že gedenkaždý čtenář přjgemně překwapen býwá způsobem zcela půwodnjm u wystawenj pogednáwaného předmětu. Mluwa gest naskrz ozdobná, čistá a důstogná, a může aspoň w některých práwem klassickau slauti, a za přjklad kazatelské řeči slaužiti.

Ginák se také od tak wzdělaného wlastence a horliwého Čecha nedá očekáwati. Neboť Wambera se téměř za celý wěk swůg w tichosti českau literaturau zaměstnáwal, a w slowanských nářečjch od slowutného Dobrowského wyučen byl, s njmžto až do smrti pjsemně obcowal. Tento tak wysoce Wamberu wážil, že geg po smrti p. profess. Pelcla k spolužádánj české stolice na universitě pražské, a pozděgi geště gednau k žádánj české stolice wjdenské mocně nabjzel a podporowati geg slibowal. Wambera wšak, djlem že welmi mjrně o swých schopnostech smeyšlel, djlem pak, že se giž do pracj duchownjch zamilowal, nemohl žádnau měrau k tomu pohnut býti, ačkoliw až do smrti welmi skrowné žiwnosti požjwal. Proto wšak co horliwý Čech, kdekoliw duchownj spráwu wedl,

nikde neobmeškal k řeči a k wlasti české lásku wštěpowati. Ontě prwnjm byl, genž gako kaplan Heřmanoměstecký giž roku 1818, pročež *neyprwé* w Čechách čtenárskau společnost a knihownu založil, a audům gegjm zwláštnj prawidla sepsal, kteráž se až posud w mnohých rukau chowagj, a o geho důwtipnosti i horliwosti swědčj. Tiskem newyšlo nic znamenitého z geho pera, kromě kázanj při infullacj p. Ferd. Hausy, arciděkana Kutnohorského, kteréž geště bezděky k osprawedlněnj z křiwého nářku wydal, a některé drobnůstky od přátel začasté bez geho wědomj tiskem wyšly. Nenj tedy pochybnosti, že se mnohým wlastencům redakcj zawděčj, když tyto, zagisté newšednj práce tak zaslaužilého Čecha w známost uwede, a gméno geho ze zapomenutj wytrhne. Ostatně se zawazuge gak o zpráwnost textu tak i zewnitřnj ozdobu slušně se postarati, naděgjc se tjm hogněgšjho počtu předplatitelů, *gešto čistý wýnos, dobrotiwostj welebného pana Trnky, skladu našeho časopisu darowán gest*, kterau štědrostj, a, čeho se důwěřugeme, mnohočetným počtem předplatitelů, peněžitá zásoba časopisu tak se sesjlj, že list náš w té autlosti, gak letos wycházj, a w swé mjrné ceně na wždy se udržeti bude moci. Cena obau swazků, wázaných a ořjznutých, bude 1 zl. 20 kr. na střjbře.

Předplacenj se přigjmá na wšech mjstech, kde se na tento náš časopis předplácj, a lhůta předplacenj trwá až do poslednjho prosince b.r.

Gako na okázku stůg zde následugjcj nakwap pracowané kázanj pohřebnj.

Řeč,

držená při pohřbu Jana Müllera,) čestného děkana Žehunského, od Františka Wambery, téhož času faráře w Komárowicjch, dne* 13. *Srpna* 1816.

Lépe gest, gjti do domu pláče, nežli do domu hodowánj; neboť w onom připomjná se konec wšech lidj, a žiwý myslj, co potomně bude.

Šalom. we swém Kazat. 7, 3.

Scházeti se u swých šťastných přátel k newinnému hodowánj nenj hřjchem; ale wstupowati do přjbytkůw, kde se tesknost, smutek a nářek usadili, gestiť prawá ctnost, ku které nás giž to pauhé přirozené spolucjtěnj naše wésti má, a kterau nám i pjsmo swaté za obzwláštnj powinnost ukládá; nařizugeť Jes. Sir. 7, 38. *Neopauštěg plačjcj těšiti, a choď s kwjljcjmi.* Šalomaun pak wšem těm, kteřj

*) Co zde řečnjk gakožto wraucj přjtel zesnulého pastýře k geho pochwale prawj, nenj nic neprawdiwého ani přepiatého. Byltě Müller w prawdě ušlechtilý, horliwý a oswjcený kněz, wýbornými dary ducha nadaný, a negen swého rodu, nobrž i kněžstwa prawau ozdobau. Geho mjrná, lahodná a spolu přjmá powaha naklonila mu každé srdce, gak představených tak i podřjzených. Pro tyto spanilé wlastnosti wážil si ho zwláště tehdegšj biskup Králowé - Hradecký, Maria Thaddæus hrabě z Trautmannsdorfu, gemuž w dekretě, gjmž Müllera brzy po nastaupenj fary děkanským titulem poctil, toto swědectwj wydal: Ob præclaras animi tui dotes, singularem in cura animarum zelum, et affabilem in conversando modum, signum aliquod benevolentiæ Nostræ tibi exhibere cupientes, tibi titulum Decani cum privilegio deportandi sic dictum Canonicum harum serie conferimus etc. 16. Nov. 1809. Nebožtjkem Puchmayerem roznjcen byl Müller co alumnus láskau k řeči a litera-

se rádi w ta mjsta ubjragj, odkadž žalost a neywjce žalost nad zemřelými zawznjwá, weliký užitek a sice nabytj neypotřebněgšj maudrosti žiwota pogišluge; že totižto w takowé přjležitosti auplnau marnost tohoto swěta poznagj, sami nad sebau se pozastawj, a w tom, co brzce pro ně nastane, wážně přemjtati počnau, řka: *Lépe gest gjti do domu pláče, nežli do domu hodowánj; neboť w onom připomjná se konec wšech lidj, a žiwý myslj, co potomně bude.*

Přátelé! dnes gest celá osada waše, dnes gest duchownj zdegšj přjbytek onen dům pláče. Zaljbiloť se neywyššjmu Hospodinu powolati k sobě pomazaného a wěrného služebnjka swého, wašeho welebného pastýře duchownjho, aby geg z dálšjho klopotowánj pozemského wytrhl, a k zasljbenému požjwánj neskončených odměn uwedl. Tuť sobě

---

tuře české, s njž se horliwě po celý wěk swůg w tichosti objral. Tjm také, gsa giž z přirozenj nad mjru wýmluwný, tak welice w duchownjm řečnictwj prospěl, že geho kazatelské prace, zwláště w létech pozděgšjch klassickými slauti mohly. Složil také pro swau osadu rozličné přjležitné pjsně, z nichž se ale toliko gedna ke cti a chwále swatého Jana Nepomuckého tiskem zachowala, a posud w Bydžowském kragi zde a onde se zpjwá, s začátkem: *„Kráso našj české wlasti.“* Zameyšlel také i epickau báseň: „Lukanowu Farsalu“ do češtiny přeložiti, když ale několik knih do přjzwučných hexametrů byl uwedl, dostalo se mu několik zkaušek w časomjře složených do rukau; uznaw z toho přednost této nowé prosodie, umjnil přeloženj swé časoměrne přetwořiti; wšak u prostřed této práce přikwapila na něg nemoc — wrhnutj krwe — w kteréž po třjletém trápenj žiwot swůg dokonal!

přjbuznj, přátelé a owčičky geho bědugj, že ho zde wjce mezi nimi nenj, a s hořkými slzami tělo geho odewzdáwagjce zemi, bolestně se s tjm duchownjm otcem swým rozžehnáwagj. I mám za to, wy přespolnj! že gste sem nepřišli gen pro tento truchliwý pohřeb; nýbrž aby gste na tom wšeobecném smutku autrpný podjl, a nad tjmto zemřelým pro sebe mnohoplatné poučenj wzali. K obému pak i ku pláči i k maudrosti dostatečných pohnútek zde nalezáte. Popatřte gen na oči těch kwjljcjch, kterak okrwawěná srdce wám wyzrazugj, a nenj wám ani potřebj Sirachowa připomenutj, aby gste se přičinili, laskawě gich potěšowati; popatřte gen na tuto rakew, w njž mrtwola tak milowaného muže složena gest, a s ustrnutjm slyšeti budete slowo Šalomaunowo: *Takowá podoba wbrzce bude podoba twá!*

Tážete se, gakby gste neysnadněgi těmto zarmauceným útěchy dáti mohli? I newjm aučinněgšjho prostředku pro toto prwnj a neybolestněgšj okamženj gegich, nežli aby gste s nimi zároweň plakali. Widte, wy nařjkagjcj ubožátka! že wám to neywjce ulehčenj působj, když se i giné twáře stegnými slzami poljwagj, a žeby gste za nepřjtele měli člowěka toho, kterýby wám lkánj waše za zlé pokládal. Wždyť wám ani Kristus požalostěnj slušného nezakazuge, a nemaudrý by byl, kdoby na wás žádal, aby gste tak welikau ztrátu snad lhostegně zahrabáwali.

Pročež poplač sobě genom, ty ztrápený otče, nad tělem syna swého! Wždyť gest byl krew twá! On gest ten, kterémuž gsi při geho narozenj wšeho štěstj od Boha žádal, kteréhos poprwé na lokte wezma, k ustům a k srdci gakožto neydražšj poklad

tiskl; který na twém kljně pohráwage od tebe neyprwněgšj ponaučenj přigjmal; který tě swým šlechetným chowánjm od kolébky až k hrobu swému potěšowal; který ti swého prwnjho kněžského požehnánj udělil; wždyť gest to ten synáček twůg, w němžs gedinau radost swau pokládal, na němžs podporu swého schátralého wěku geště déle očekáwal, a genž tobě oči zatlačiti a tebe k hrobu doprowoditi měl. Zatjm pak ty geg, ubohý starečku! do toho tmawého podzemnjho lůžka ukládati musjš! I poplač si, poplač nad tělem geho; neboť nepokládal Spasitel twůg za zlé oné Naimské wdowě, že nad gediným swým zemřelým synem hořekowala; ale nedey duchu swému docela klesnauti w té žalosti sprawedliwé; nobrž pamětliw a wědom sobě buď, že gakož wšecko, tak i tato smrt, z wůle swrchowaného Otce pošla, a ta wůle geho že wždycky, gakž gsi gistě mnohokráte giž za swého žiwota zkusil, dobrá a lidstwu prospěšná gest. Poklonž tedy swých šedin před nezpytatedlným řjzenjm Páně.

Wy přjbuznj, genžto gste w pokrewnosti stáli s tjmto w Hospodinu odpočjwagjcjm miláčkem swým, nelitugte slz, které wám nad skonánjm geho tekau; neboť, gestliže ne i spolu dobrodinec, zagisté *ozdoba* rodiny wašj byl. Sami gste toho swědkowé býwali, kterak si geg i mnohé wznešené osoby wšjmali, kterak si geg wšickni představenj geho wážili, a kterak geg negen weškeré duchowenstwo, nobrž i každý řádný člowěk w uctiwosti měl. Skrze něho i wy gste wyššj pocty docházjwali; nynj pak smrtj geho, gestli ne pomoc (neboť se mi tjm šlechetné srdce geho nikdý nepochlubilo) aspoň weliká částka cti, a na čemž

neywjce záležj, prawé přjbuzenské lásky zhasla. Kroptež tedy, kropte rakew geho slzami, gakož Martha a Maria nad hrobem bratra swého činily. Owšemť wám nemohu (ach! když bych mohl!) zasljbiti, že wám geg Kristus, gakož se oněm sestrám stalo, na waše úpěnj wzkřjsj a wrátj; ale tjm mjrněte zkormaucenost swau, že nynj ten přjbuzný wáš mnohem wyššj důstognosti, nežli swět dáti může, přigal a wás i w oněch wýsostech osloňowati taužj.

Gakož pak Ježjš (Jan 11, 35.) duchem zastonal, se zkormautil a zaplakal nad smrtj swého přjtele Lazara, tak i wy duše dobré, které gste tohoto giž oslaweného muže wraucjm a upřjmným srdcem milowali, kteřj gste se s geho smeyšlenjm srownáwali, geho společnosti s chutj hledali a užjwali, w geho obgjmánj okřjwali, nad geho churawostj truchlili, gemu spomoci žádali a zesnutjm geho uleknuti byli, nestyďte se mu u weřegnosti poslednj důkaz čistého přátelstwj slzami dáti. Ach bratře! welebný bratře můg! dnes se giž nepohybuge srdce twé při mém přjchodu? giž mi nepodáš wjce swé přátelské ruky? giž nebudu widěti w oku twém té zřjdké přjwětiwosti? giž se neotewrau usta twá k utěšenému rozmlauwánj o Bohu a přirozenosti se mnau? O! žeť ti tak časně napsána byla twá poslednj hodinka na nebesjch! Toho gsem se nenadál, že tak brzy opět do twého přjbytku, že k twému pohřbu tak brzy přigjti budu museti. Ale tjm se gediné kogjm se wšemi přátely twými, že tam před trůnem swrchowaného Pána, kamž po krátké chwjli za tebau wolání budeme, mnohem tužšjho přátelstwj zažigeme, a w odkrytěgšjch prawdách božských kochati se budeme. Wy pak

owčičky tohoto zesnulého pastýře wašeho, gistěť gste geg wšickni milowali; neboť kdokoliw geg poznal, celým srdcem oddán mu býti musel. A kdož geg wjce znáti měl, nežli wy? a kdo mu wjce oddán býti, nežli wy? Neboť péče o waše dobré, o waše spasenj byla negen powinnowanau ale i zamilowanau gedinau myšlénkau geho. On neunaweně pracowal, aby ducha swého wždy wjce w uměnjch zdokonalil, a wám tudy čisté učenj prospěšněgi přednášeti mohl, a smjm řjci, že na něm splněna byla slowa proroka Malachiáše 2, 7.: *Řtowé kněze ostřjhati budau uměnj, a zákona hledati budau z ust geho, nebo andel Hospodina zástupůw gest.* Swé práce duchownj swědomitě konal; wám s chutj, ano i tenkráte, když se wás waši wlastnj přináležegjcj štjtili, dnem gak nocj posluhowal; pečliwě chybugjcjch napomjnal, na zatwrzélé až k pohnutj gegich dotjral, a wšecky, staré i djtky, k wezdegšjmu i wěčnému štěstj přiwésti usilowal, ano giž churawý gsa, od horliwosti swé neupustil. A na čem neywjce záležj, a co spolu neytěžšj gest, negen slowem ale i skutkem wás poučowati neywýše se snažil; tak že žiwot geho bez auhony, a kromě snad některých, mně nepowědomých křehkostj, beze wšech pohoršenj dáwagjcjch neprawostj před očima wašjma se stkwěl. I nepochybugi, že wám ten wáš tak přičinliwý otec duchownj welice milý byl; aspoň mi sám s gakausi sladkau spokogenostj gistil, že ho milugete. Tak též i wy co owčičky dobré želte odchodu geho; neboť židé, kteřj se Aaronowi, swému neywyššjmu knězi, zprotiwowali, žalostili předce nad smrtj geho, gakž pjše 4. kn. Mogž.: *Wšecko množstwj, widauce, že umřel Aaron, plakalo nad njm za třidceti dnj po wšech čeledech*

swých. Plačtež i wy, plačte prawjm; neboť waše slzy gsau gediná a poslednj odplata za práce geho; ale nermulte se pro budaucnost; neboť gak dlauho cjrkew Kristowa ostogj, i wy wždycky swé pastýře mjti budete.

I poplačte sobě wšickni, kteřj gste toho dokonalého muže znali, nad tělem geho; ano i wy, kterým ani po powěsti powědom nebyl, gakž wás sw. Pawel k Řjm. 12, 15. napomjná: *Plačte s plačjcjmi!* a gakž Sirach žádá: *Neopauštegte těšiti techto kwjljcjch.*

Pjše wšak swatý Augustin (sermone 120), kde sobě ta slowa Šalomaunowa: „Lépe gest gjti do domu pláče, nežli do domu hodowánj; neboť w onom připomjná se konec wšech lidj, a žiwý myslj, co potomně bude,“ na mysl uwádj, že mnozj při pohřbu prawj: „Hleďte, ubohý! tak hodný byl, geště před málo dny chodil, s njm gsem mluwil, a nynj giž na marách ležj. Nic, ba nic giného nenj člowěk, nežli pára a dým!“ sotwa pak že mrtwého pochowagj, a oči otrau, giž opět zapomněli, co člowěk gest, a hlawu i srdce naplněné magj samau marnostj swětskau. Abychom pak i my takowými zpozdilými nebyli, budiž nám tento w Pánu odpočjwagjcj kněz, který tak mnoho a rád za žiwa učil, i nynj we swé smrti prawdomluwným učitelem! A co mnjte, gakéby bylo as, kdyby mohl, nyněgšj promluwenj geho? Zagisté toto: Wiz každý z wás, že co gá gsem, i wy budete, totiž umrlci; pročež nemeškeyte se přjliš se swětem, a hotowte se k saudné stolici, před kterau wás s radostj očekáwám. Na mně připomjneyte sobě konec wšech lidj, a žiwj gsauce pomeyšlegte na to, co potomně bude.

Nepogalaby hrůza kosti waše, kdyby wám takowý hlas z této rakwe k ušjm dorážel? A zdaž gest která prawda neomylněgšj? Saudili gste před churawostj tohoto, že tak brzce swadne? Neumjragj děti? Gste ugištěni, že na wás nehlodá giž smrt? Znáte wšecky přjpadnosti, které wám náhlé rozlaučenj přiwedau? Kdo z wás rána, kdo téhodne dočká? Wědèli-li ti, co wás do hrobu předešli, kdy se odeberau? Proč tedy stawjte hlawy gako nesmrtedlnj? Proč se neohljžjte po swém odpočinku? Gste přihotoweni k saudu? — Ach negste. Ta myšlénka před saudcem zarážj; rádi by gste ten čas až na dál, kdyby to w moci wašj bylo, odložili; wy nechcete býti s Kristem, nobrž se swětem. To mi prozrazuge waše pečliwost přjlišná o wezdegšj wěci: dychtěnj po cti, sháněnj bohatstwj, stawěnj trwanliwých přjbytkůw. Waše hádky, záště, utiskowánj, rozkoše gsau znamenjm, že se geště nelekáte wěčnosti. Ale přjchod Páně, gako zloděg! Opustiti budete museti wše a státi na saudu.

Tamť wás s útěchau čeká tento někdegšj pastýř wáš, a napřed plesá, gak mnoho dušj k spasenj přiwedl. Ach! gak hrozné by to proň býti musilo, kdyby některá k zatracenj přišla! Rozmilj přátelé! nespauštěgte s paměti ta prawidla, která wám do srdce wljwal, držte se gich swědomitě, onť wás chtěl wšecky odchowati Kristu; protož kráčegte co stádce wolně za njm, aby gste se wšickni s njm shledali pod praporcem umučeného Spasitele swého. Geho přičinliwost kwětiž po wšecky časy w osadě této, a geště u potomkůw, wašich prawnukůw, patrno buď swětu, že tento oswjcený a nábožný muž pastýřem wašjm byl; wj-

teď, že gako štěpař ne tak mnoho na starých stromjch gako na mládj swau naděgi klade, tak i otec duchownj neywjce čáky w mládeži pohledáwá.

Posléz pak wás prosjm, aby gste snad pohřbenjm těla tohoto nezapomněli na wždy oné duše, která w něm žiwa byla. Ten, gehož nynj mezi čerwy uložjte, odpauštěl wám z moci Neywyššjho hřjchy waše, a za wás každodenně wraucné modlitby konal; též i wy nápodobně zawázáni gste, aby gste naň w modlitbách swých pamětliwi byli a Boha prosili, aby mu winy geho, gestliže gaké na sobě, a snad práwě z ohledu wás, na sobě má, prominauti ráčil. Gá pak gist gsem, že i on za wás na wysostech přjmluwčjm bude.

Nuže, welebný a rozmilý bratře můg! giž se s tebau žehnáme! Uweďtež andělowé duši twau do swatyně Neywyššjho, a Bůh přigmiž gi w plné milosti swé! Tělo pak twé odpočjwey w pokogi! Amen.

Staw katolické cjrkwe w mocnárstwj Rakauském, (mimo Uhry a Wlachy) w roce 1833.

Ku katolické cjrkwi se nawrátilo . .	402
Židů do katolické cjrkwe pokřtěno bylo	86
W summě .	488
Od katolické cjrkwe odpadlo	86

Stala se tedy katolická cjrkew w minulém roce rozmnoženau o . . . . 402 duše.

Redakcj.

Náwěštj od c. k. neywyššjho poštownjho úřadu we Wjdni.

Na žádost slawné *redakcj Časopisu pro katolické Duchowenstwo*, by tento spis též po poště posjlán býti mohl, neywyššj poštownj úřad ode dne 12. Ledna b. r. počtem 369 w známost uwádj, že tento časopis na každé neywzdálenější mjsto weškerého rakauského mocnarstwj, kam pošta gde, zaslán býti může.

Při tom toto se ustanowuge:

1) Předplacenj, které wedlé uznánj redakcj na geden rok dwa zlaté střjbra činj, na poště z *třech* zlatých zálležj, které se od každého odbjratele na neybližšj poště položj. Toto platj gen w rakauských zemjch. Mimo rakauskau řjši bydljcj předplatcowé mohau wýtisky obdržeti za ony tři zlaté až na posledni poštu rakauskau. Magj-li ale býti až k nim přes hranice zaslány, tedy at plat za poštu cizozemskau na naši poštu zašlj.

2) Z každého třetjho zlatého, který pošta za čtyřikráte za rok franco zasjlánj žádá, připadá slaužjcjmu poštownjmu úřadu k užitku 12, ostatnjch 48 kr. neywyššjmu poštownjmu úřadu se aučtuge.

3) Předplacenj obstaráwati bude gak poštownj expedicj tak též i redakcj; též o tohoto časopisu ohlášenj, i o wýmjnky předplacenj se postaragj; což expedicj učinj, zawedauc to w oznamowatele nowin, redakcj ale w časopis swůg.

4) Wšecky wýtisky, buď u poštownjch auřadů buď u redakcj obgednané, pošle redakcj křjžem w papjře zaobalené, buď tištěným neb psaným nápisem opatřené, do nowinárny; s zwláštnjm poznamenánjm wšech odbjratelů u nj zapsaných, by gistě po poště zaslány byly.

5) Wšecky wýtisky, při poštownjch auřadech obgednané, w protokol se zawedau, wepsánjm gmen odbjratelů a zaslaného předplacenj. Zaslané obgednánj okamžitě w poštownjm dennjku zwláště se zaznamená; a pak redakcj buď půwodnjm listem, buď zpráwným nápisem téhož listu o tom uwědoměna bude, by s to byla, neprodléwagjc nápis na obálku dáti, wýtisky gjm zaopatřiti, a na expedicj nowin zaslati.

6) Při čtwrtletnj neb pololetnj pořádnosti zašle expedicj nowin, po sraženj celoročnjch autrat za rozeslánj wýtisků, přigaté penjze na redakcj, s kwitancj podlé třjd štemplowanau, spolu s wyswědčenjm za obdrženj.

7) Co k zasjlánj zdegšjm poštám od expedicj nowin *pod nápisem poštownjho auřadu,* o obgednánj časopisu se staragjcjho, se wykáže: to poštownj oddělenj co wěci poplatku prázdné bez prodlenj wezme, gako takowé sobě zaznamená, a bez dálšjho poplatku wykázaným poštownjm auřadům, k franco dodánj na předplatitele, odewzdá.

Samo sebau se rozumj, že wýtisky předplatcům obyčegným způsobem, totiž bez recepisů, zasjlati se budau.

W Praze 23. Března 1834.

Cjs. kr. wrchnj poštownj auřad
Pruckmayer,
zpráwce.

Náwěštj o wydáwánj česko-německého slownjka.

Nezřjdka slyšeti se dáwá u nás hlasité stýskánj, že se we mnoha českých spisech nowěgšjch nalezá zhusta slow, gegichžto wýklad darmo by hledal we slownjcjch dosawáde na swětlo wyšlých; i winj proto čtenář začasto spisowatele ze swéwolných nowot, aneb se domnjwá, že každé gemu nesrozumitedlné slowo pauhé české nenj. Sprawedliwěgšj byloby owšem toto postesknutj, kdybychom měli auplný slownjk, zawjragjcj w sobě celý starý poklad i nowý nábytek gazyka našeho. Než wšecky dosawádnj slownjky dohotoweny byly giž skoro před dwadcjti léty, a kdožkoli wj, gak rychlými kroky literatura naše za dnů těch postupowala, ustane poněkud žehrati proti nowému spisowatelstwu. Wyšlotě zatjm na swětlo mnoho posud weřegně neznámých starých rukopisu, w kterých se množstwj z úst národu českého wyhynulých a wšak pauhých slow zachowalo. Z tohoto pokladu básnjci a prosaikowé nowěgšj potřebných sobě slowcj buď wybjrali, aneb nowých twořili wedlé prawidel analogických, a kde domácj tyto prameny gich opauštěly, wážili i ze studnice přjbuzných nářečj slowanských. Tjm toliko způsobem státi se mohl a poněkud se giž stal gazyk náš negen ohebným nástrogem wyššj poesie, anobrž i obratným gednatelem wšelikého systematického uměnj. Tak přibylo na tisjce buď nowých buď obnowených slow, gegichžto wýznamu postjhnauti nemohau owšem ti, kdož staršjch spisů nečjtagj, a se skladem gazyka materského bljže se neseznámili. A wšak mnoho upřjmných

Čechů, auřadém a powolánjm zaměstnaných málo má pochwjli k čjtánj, anobrž ani přjležitosti k dostánj dobrých knih staročeských, které se ledwa w málo kterých bibliothékách nalezagj. Tomuto citedlnému nedostatku pomoci může gediné auplný kritický slownjk, z něhož se po krátkém nahlednutj každý dozwjdá, w gakém kdy smyslu a spogenj kterékoli slowo se užjwáwalo, a posud užjwá. Takowéto dáwno giž ode wšech upřjmných kraganů taužebně očekáwané djlo nynj na swětlo wygjti má. Náš o literaturu wlastenskau na neyweyš zasloužilý pan professor *Josef Jungmann*, podal ondyno wšem wlastencum utěšené náwěštj o wydáwánj swého giž dokonaného *Česko-německého slownjka.* Sbjral tento neunawený literátor po třidcet let slowa i mluwenj způsoby w knihách českých starého i nowého wěku, a podobné sbjrky bedliwých kraganů našich, pp. Procházky, Pjšeljho, Dobrowského, Zlobického, Puchmayera, Marka, Bergnera, Michalowského, Fabra a g. we swau zásobu snášel, a kaupiw mimo to wlastnoručnj etymologický slownjk býwalého tu w druhé polowici XVII. stoletj c. k. rady při appelacj p. Wácl. Rosy, a našed giné pomůcky, spořádal wšecku tu zásobu, saudně procjdil a w geden celek uwedl. Udáwá tam kořen a půwod slow; wyswětluge a popisuge gegich wlastnj prwotnj, přenešený i we wšelikých naukách obwyklý smysl a wýznam; srownáwá ge se stegnými aneb s podobnými slowy cizogazyčnými; přidáwá německý wýznam; připoguge průpowědi a wšeliké mluwenj způsoby, udáwage wšady, kým a kde tak gich užjwáno. I wýrazy Morawanům a Slowákům obyčegné, pokudž posawádnj prameny a pomůcky postačowaly, ano i některé ginoslowanské, kteréž naše domácj buď wyswětlugj buď nedostatek gich doplniti mohau, zwláště, gestli giž od koho užity byly, také zde gsau umjstěny; ano i zle twořená slowce, gsau-li poněkud w běhu, newypuštěna, knimž buď gméno nowého spisowatele k odpowjdánj postaweno, aneb káragjcj znamenj křjžku připogeno. Na ten způsob nalezá se tam celá historie každého slowa. — Měl p. skladatel na zřeteli neywjce spisowatele, kazatele, auřednjky a wšecky ty, kteřj buď powolánjm, buď dobroljbeznau wůlj něco českého psáti magj aneb chtěgj, ale přispěti žádal i čtaucjm nebo z češtiny do němčiny překládagjcjm, uwáděge wšecku pokud mohl gazyka zásobu, stará, zastaralá i nowá slowa. — Slownjk ten přes 500 archů silný wycházeti bude po swazcjch 25 archowých w ceně 2 zl. na střjbře, pokud možná, každého čtwrt léta, a sice prwnj swazek

koncem Zářj b. r. — Pro usnadněnj gak wydawateli tak i kupugjcjm zwoluge se cesta předplacenj tjm způsobem, aby pp. odběratelé, nemagj-li podjlu na pokladnici musegnj k wydáwánj českých knih, složili napřed 4 zl. w střjbře na poslednj dwa swazky téhož slownjka, kteréž potom beze wšeho platu gim se pořádně wydagj, prwnj pak swazek gakož i druhé wždy po wygitj gich zaplatili a řádně odbjrati se uwolili. PP. zakladatelům dotčené pokladnice prodáwáni budau, dle náwěštj od českého Museum wydaného w prwnjm swazku letošnjho běhu ročnjho, prwnj dwa swazkowé Slownjku, genž geště tohoto léta 1834 tištěni býti magj, we knihoskladu Kronberğra a Webra w Praze za polowici obecné ceny, totiž 1 swazek za 1 zl. na střjbře, gelikož druhá polowice za ně od pokladnice složena bude. I ta wýhoda se gim podáwá, že powinnosti předplacenj 4 zl. na poslednj dwa swazky se sproštugj a oswobozugj. Při tom ale zawázáni gsau Slownjk pokaždé na ukázánj základjho ljstku we knihoskladu Kronberğra a Webra odbjrati; aneb gsauli přespolnj, a chtěgj-li ge bráti skrze knihkupectwj gim přjležitěgšj, ať o to s knihkupectwjm Kronberğrowým w Praze sami předkem se umluwj. Ostatně rozwih platu mezi pp. zakladatele a mezi pokladnici musegnj učinj se každoročně podlé možnosti pokladnice a počtu pp. zakladatelu a z počátku každého léta časopisem musegnjm wůbec ohlašowán bude. — Gména wšech pp. předplatitelů na konci tištěna budau, a protož p. wydawatel žádá, aby čitedlně psané gméno swé, důstogenstwj a obydlj tam, kde napřed zaplatj, oznámiti ráčili. Po wygitj celého djla *druhá* geho *části*: *Slownjk Německo-český*, na základu Dobrowského stawený, bez prodlenj wydáwán bude, k němuž potřebné sbjrky giž se hotowj.

Předplacenj přigjmá se až do konce měsjce *Srpna* b. r.

a) U wydawatele w Praze na Nowém Městě, široké ulici N. 749.

b) w knjžecj Arcibiskupské knihtiskárně na Starém Městě N. 190.

c) w knihoskladu pp. Kronberğra a Webra na Starém Městě na malém rynečku N. 144.

d) u wšech podstatných pp. knihkupcůw, kteřj se w té přjpadnosti buď k wydawateli samému, buď do dotčených dwau mjst obrátiti mohau.

Wýtečné gsau p. prof. J. Jungmanna o gazyk náš wlastenský zásluhy. Gemu přede wšjm gazyk náš děkuge nyněgšjho wyššjho wybraušenj; on prwnj prorazil nesnadnau cestu wznešeněgšjho poetického slohu; on prwnj ukázal, že gazyk

náš materský tak dobře může býti tlumačem wšech uměnj lidských, gako ginj gazykowé neywzdělanějšjch národů ewropegských. K wyhotowenj a dokonánj swého slownjka wynakládal po třidcet let wšeho po pracjch auřednjch sobě zbýwagjcjho času, užjwaného od giných k oddechu a poobweselenj; s ugmau swého pohodlj nelitowal ani welikého peněžitého nákladu na zakaupenj mnoha set wzácných a proto drahých knih a spisů. Kdo zná weliký náklad na nowě lité litery, na pěkný papjr a tisk, kdo rozwážj, že weliká část z prodeje sešlých peněz komissionářům za odměnu se dostáwá: diwiti se musj lewné předplatnj ceně od nezištného p. wydawatele gediné za tjm aumyslem wysazené, aby i méně možnj potřebnau tuto knihu sobě opatřiti mohli. Oprawdu co ginde štědřj gazyka národnjho milownj mecenátowé a celé učené hognými důchody nadané akademie dowedli, zpusobil u nás gediný c. k. professor Josef Jungmann. Takowá snažnost, takowé šlechetné oběti zasluhugj obecného uznánj. Pročež citem pauhé wděčnosti proniknuta gménem weškerého česko-slowanského duchowenstwa podepsaná redakcj činj a skládá tady weřegné djky neywýtečněgšjmu panu spisowateli wlastenskému a skladateli tohoto na neyweyš potřebného česko-německého slownjka; i kogj se neomylnau nadějj, že weškeré duchowenstwo wlastenské swým aučastenstwjm ku konečnému wydánj toho welikého a ke cti celého národu slaužjcjho djla horliwě přispjwati neopomine.

W Praze 28. června 1834.

Redakcj
časopisu pro katolické duchowenstwo.

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOWENSTWO.

WYDÁWÁN

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ

KONSISTOŘE.

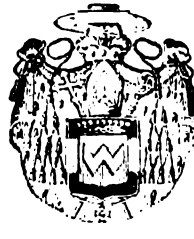

SEDMÝ ROČNJ BĚH.

Swazek třetj.

W PRAZE 1834.

W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, řjzenjm W. Špinky.

Ut enim sine fide spes non habet firmitatem, ita sine spe fides non potest habere mercedem.

S. Chrysost. Homil. de fide.

I.

O wnitřnjm spogenj Kristowa z mrtwých wstánj s celau saustawau božského zgewenj.

Od

J. J. Raisa,

kaplana w Kopidlně nad Leštinau.

§ 1.

Uwod.

Newstal-li Kristus z mrtwých — pjše swatý Pawel w swém 1. listu ke Kor. XV, 4. — *tedy gest daremné kázanj naše, a daremná gest i wjra wašc,* patrně dáwage na rozum těmito slowy, že z mrtwých wstánj Kristowo gako základnj gest kámen, na němž netoliko celá saustawa křesťanského učenj wjry, ale i to přewelebné stawenj cjrkwe Kristowy pewně a bezpečně gest založeno. To dobře cjtili wšickni ti, kteřj na tento nowý Jerusalém, genž před nimi wždy u wětšj a wětšj kráse a welebnosti wystupowal, nešlechetným patrili okem; a protož, kolikkoliw w praudu časů proti prawé cjrkwi Kristowě powstalo nepřátel, od židowských zákonnjků, až do neynowěgšjch neka-

tolických učitelů, *) od Epikuregského mudráčka Celsa, až do wydawatele nekřesťanského spisu *die Stunden der Andacht*, wsickni proti z mrtwých wstánj našeho Spasitele zbraň swého wtipu obraceli gsau, a až posud obracegj; usilugjce tuto pro weškerau wjru Kristowu naneyweyš důležitau udalost buď docela zapřjti, buď přirozeným způsobem wyložiti; tau se kogjce naděgj, že, podařj-li se gim onen základnj kámen wjry Kristowy podwrátiti, i založené na něm stawenj samo od sebe padne, a w zřjceniny rozwalj se.

Než marné bylo až posud gegich namáhánj, marné wšecko skeptické gegich důwtipnosti wynasnaženj! Základ, gegž Bůh cjrkwi swé ráčil položiti, až posud ani w tom neymenšjm se nepohnul, a protož i to welebné město Božj, genž na něm gest založeno, netoliko na wzdor wšemu nepřátelskému namáhánj wždy dál a dál se rozšiřuge, ale gako wšecka stawenj staré, dokonalé práce tu obzwláštnj do sebe má powahu, že čjm déle stogj, tjm pewněgšj gest, a tjm bezpečněgi útokům wzdoruge nepřátelským.

§. 2.

Gakým způsobem bogugj nepřátelé náboženstwj Kristowa proti z mrtwých wstánj Spasitele?

Wsickni, genž proti Kristowu z mrtwých wstá-

*) Wiz Religionsfr. X. B. 1. H. Kirchenhist. Bemerk. sub artic. Preussen.

nj swůg ostřili wtip, přirozeně a pohodlně we dwě třjdy se dagj uwesti, wzhledem na tu zbraň, kteraužto proti oné prawdě gsau bogowali.

Někteřj wšecko to, co se w sw. ewangelium o mnohonásobném zgewenj Spasitele po geho smrti wyprawuge, za dobře zwedený klam, za pauhé mámenj smyslů, aneb za bágku od učedlnjků wymyšlenau pokládagjce, swědky Kristowa z mrtwých wstánj buď za podwedené, buď za podwodnjky wyhlasugj. W gegich čele stogj Epikuregský mudrc Celsus, genž okolo roku 130 — 140 p. K. *) proti náboženstwj křesťanskému weřegně wystaupil se spisem, opatřeným tjm chlubným názwem: Ἀληθὴς λόγος, kterýžto spis z wětšjho djlu od Origena, geg wywrátiwšjho, až na naše časy dochowán gest. W druhé knize tohoto spisu Celsus, nechage mluwiti Žida, a twrdě, že to, co se o z mrtwých wstánj Kristowě wyprawuge, lépe dokázáno nenj, nežli bágky o Orfeowi a Herkulesowi, gešto do pekla sstaupiwše opět se nawrátili, takto mluwiti pokračuge: „Maselo by se skaumati, zdali kdy gaký člowěk, *skutečně* umřew, *skutečně* opět z mrtwých wstal. Wy se domnjwáte, že wýborně waše bágka opatřena a wyljčena gest, gešto gste weliký křik umjragjcjho Ježjše, zemětřesenj a zatměnj wymyslili. Dokládáte, že tento člowěk,

*) Wiz Apologetiku křesť. katol. w tohoto časopisu 3ho ročnjho běhu swazku IV. str. 557.

genž se muk sprostiti nemohl, po swé smrti wstal z hrobu, že znamenj odprawenj na swém těle, že swé hřeby proražené ruce ukázal. Kdo to wšecko widěl? Snárská žena, gakož sami připauštjte, aneb někdo z těch, genž k tomu samému kauzedlnictwj (s Kristem) přiznáwali se. Takowémuž snilo se o tom dle geho tehdegšjho uspořádánj mysli; on to widěti se domnjwal, co žádal, gakož se giž mnohým giným wedlo; aneb ráděgi, gakož za to mám, chtěl tjmto zázrakem naplniti lidi obdiwenjm a užasnutjm, a giným pomocj lži na ruku dáti, gakby i oni giné podwáděti měli.“ *) Gakož z tohoto mudrowánj patrno, i ti, kteřj swědky z mrtwých wstánj Kristowa za pauhé šjlence a snáře držj, i ti, kdož ge z wymyšleného a šťastně wywedeného podwodu winj, společně pod Celsowu se mohau postawiti korauhew.

Nekřesťanštj bohomluwci našeho wěku z gedné strany skrze swau zběhlost w historické kritice gednomyslné, ano wlastnj krwj podepsané swědectwj tolika mužů, genž Krista po geho smrti častěgi widěli, 40 dnj s njm obcowali, geho tělo a rány ohlédali, s njm mluwili a gedli, zawrhnauti neb wywrátiti nemohli; z druhé strany ale pro swau newěru, kterážto každý zázrak, křesťanskému náboženstwj magjcj slaužiti za podporu, zawrhuge, *skuteč-*

*) Bergier's hist. dogmat. Abhandlung von der wahren Religion Th. X. S. 44.

né z mrtwých wstánj Spasitele připustiti nechtěli. Což gim tedy pozůstáwalo giného, než wymysliti a namluwiti wšem, kdožby tomuto nemotornému wýtworu newěry wjru přiložiti chtěli, že Kristus, gen *na oko mrtwý*, do hrobu položen, třetjho dne opět obžiwnul, docela přirozeným způsobem z hrobu wyšel, a učedlnjkům swým se ukázal? Toto mjněnj, — ač temně gen, a s mnohau obálkau — přednášj se w nemálo obljbených *Stunden der Andacht*, w kterémžto spisu w oděwu křesťanském pauhý rationalismus se nám podáwá, a pod zbožně zněgjcjm názwem lhostegnost k wjře newycwičenému čtenáři do srdce se štěpuge. *) W tomto spisu tedy nekřesťanský rationalista, učiniw neyprwé to připamatowánj, že kdo z mrtwých wstánj Kristowo na prosto zapjrá, docela se dělj od toho, kdo si onu udalost swým způsobem wyložiti a pochopitedlněgšj učiniti hledj, (ač, žeby mezi oběma těmato gakého podstatného rozdjlu bylo, nahljdnauti nemohu) wyprawuge, gak se Kristus po swé smrti Márj Magdaleně, gak se učedlnjkům zgewil; a tjmto wyprawowánjm dost patrně na gewo dáwá swau wjru, že Kristus ne z mrtwých, ale z gakés toliko mdloby powstal. Nebo že ti, gimž se uká-

*) A přede by nám Wjmarský P. generálnj superintendent Röhr a ginj protestantštj učitelowé rádi namluwili, že w tomto spisu, který přjmo k tomu směřuge, by wšecku wjru w Krista w srdci čtenářů otráwil, prawé křesťanstwj gest k nalezenj!!

zal, hned ho nepoznali, nezdá se mu nic býti diwného, gešto prý *ten cizj oděw*, gegž, z hrobu wyšed, bez pochyby si wypůgčiti musel, *a zbledlá po tak welikém krwe ztracenj twář* musely geg učiniti neznalého. Newjm sice, zdali, co u sw. Luk. XXIV, 16. čteme: *Oči pak gegich držány byly,* *) *aby ho nepoznali,* něco wjce nechce řjci, než že cizj toliko oděw a bledá twář neznalým ho činily; wšak co na tom, gestliže těchto několik slow zdá se odporowati nadřečené bágce, gelikož snadno se dá dowoditi, že Kristowo z mrtwých wstánj chtjti upjrati celému pjsmu sw. — kteréžto předc tak nazwanj reformátorowé za gediné prawidlo wjry prohlásili, a kterýmž dost chytře Zschokké každé pogednánj onoho spisu otwjrá — wzdoruge, a weškeré saustawě zgewenj Božjho stogj na odpor. —

---

*) *Κρατεω*, *firmiter* teneo, patrně w tomto mjstě ten do sebe má wýznam, že Kristus ne bledau twářj a cizjm oděwem, ale božskau mocj swau na gegich smysly účinkowal tak, že ho, ač déle s nimi šel a o sobě samém rozmlauwal, nepoznali až w lámánj chleba, w kterémž okamženj i gegich očjm newiditedlným učinil se. A wšak i toto rychlé zmizenj docela přirozeným zpusobem wykládá si Zschokke, genž onoho spisu wydawatelem má býti; nebot slowa sw. Luk. XXIV, 31: *Και αυτος αφαντος εγενετο απ' αυτων*, nic mu wjce newyznamenáwagj, nežli: Er verschwand *in der Dunkelheit des Abends*, a tak zřegmě na gewo dáwá swé mjněnj, že Kristus, wyšed z hrobu, nikoli neměl tělo *slawné, mocné, duchownj* (*εν δοξη, εν δυναμει, πνευματικον* dj sw. Pawel 1 Kor. XV. o wzkřjšeném těle křesťana) alebrž tělo, genž wšem zákonům přirozenosti, gako kdy prwé, podlehalo.

§. 3.

Čeho při otázce o wzkřjšenj Páně šetřiti třeba.

Gakož onino dwa slawného wzkřjšenj Páně odpůrcowé, tak i wšickni postaupenci gegich w tom se srownáwagj, že tuto naneyweyš důležitau udalost z gegjho přirozeného historického spogenj wytrhše, samu pro sebe pozorugj, a tudy to sobě nemožno činj, pronésti o nj náležitý a prawý usudek. Geli gaký, i sebe nepatrněgšj děg w žiwotě lidském, spogen s mnohými předcházegjcjmi činy, z nichžto co *následek* ze swých přjčin wyplýwá, a s mnohými následugjcjmi, s nimiž *co přjčina* se swými následky co neyaužegi gest spogen: musj w tomto swém přirozeném spogenj pozorowán a posuzowán býti, nemá-li usudek méně neb wjce se chýliti od prawdy. Kdo geg wytrhne z tohoto historického pořádku, kdo bez ohledu na geho přjčiny, bez uwáženj geho následků geg pozoruge, tomu se welmi snadno může zdáti nepochopitedlný, prawdě nepodobný a nemotorný; gešto, kdož naň u prostřed geho přjčin a následků patřj, bez obtjže geho prawdiwost si wykládá, a že tak a negináče státi se musil, nahljžj.

A taktě i *z mrtwých wstánj Kristowo* gako gediný člen z dlauhého řetězu, gediný děg z obšjrného historického spogenj udalostj, ne sice z aucinliwosti lidské pocházegjcjch, ale z ducha Páně wyplýwagjcjch, a k saustawě zgewenj Božjho přináležegjcjch. A zdali prwnj přjčinu této udalosti

— pakli gi pozorugeme za to, zač sama pozorowána býti chce, a což skutečně gest, za gedinau totiž část té obšjrné saustawy zgewenj Božjho — zdali prwnj gegj přjčinu neb počátek neslušj hledati hned pod stromem *poznánj dobrého a zlého*, kde neskončené milosrdenstwj božské swé milosti plné uzawřenj k oblaženj padlého člowěka počalo rozwinowati? A gegj následky neb účinky, zdaliž budau mjti konce, dokawádž gediný toliko zhřjwati se bude člowěk w blažjcjm swětle zgewenj Božjho? W této tedy přirozené řadě udalostj, mezi něž gako spogugjcj člen náležj, musj z mrtwých wstánj Kristowo býti pozorowáno, toho což *předcházelo* a *následowalo* musj bedliwě býti šetřjno, pakli ho w prawém swětle widěti, a náležitý o něm usudek wynesti chceme. *)

---

*) Práwě tak saudj o této wěci muž, w gehožto wýkladu pjsem swatých hluboká učenost pod oděwem zbožné mysli se skrýwá, Kistemaker, genž w poznamenánj k 8mé kapitole sw. Lukáše napsal takto: In unserer heiligen Religion, in der des neuen Bundes — um des alten nicht zu gedenken — steht alles unter sich im engsten Verbande . . . . . Aus diesem reichen und kräftigen Inbegriff ein Einzelnes, zum Beyspiel, Eine wunderbare That . . . herausnehmen, und sie einzeln bestreiten, ist unnütz, und führt zu nichts; so wie es auch oft wenig frommt, gegen den Widerstreit sie einzeln zu schützen, und in weitläufige Gegenreden sich einzulassen.

§. 4.

W gakém potahu k celé saustawě božského zgewenj stogj z mrtwých wstánj Kristowo.

Skaumáme-li tedy wzhledem na weškeré zgewenj božské a ten účel, ku kterémuž dáno bylo, *z mrtwých wstánj Kristowo*, nelze gest zagisté powažowati ge za přjběh, který sice se stal, ale státi se nikoli nemusil; alebrž do očj padá, že spogenj geho s weškerým zgewenjm tak auzké gest, *žeby toto bez něho nedokonalé bylo, a w něm gediné geho obzwláštnj že moc gest, s kteraužto na rozum a srdce lidské účinkuge, sobě ge podmaňugjc.*

Tento úsudek o *z mrtwých wstánj Kristowě* osprawedlniti, a geho auzké spogenj s celým zgewenjm náležitě wyswětliti, gest úloha, kterau gsem pro toto pogednánj wywolil sobě. A poněwadž u weškerém zgewenj božském Messiáš ta wznešená gest osoba, na kteraužto wšecko ostatnj se wztahuge, tak gako wšecky poloměrowé něgakého kola z geho středu wycházegj a k němu směřugj; Kristus ale, gakožto ten dáwno zasljbený, a taužebně čekaný wykupitel we swětě wystaupil, a za něho wůbec uznán býti gest chtěl: tedy k wywedenj toho, což gsem si uložil, gakž se domnjwám, neslaužj nic wjce, nežli ukázati, že Kristus z mrtwých wstáti musil, aby *zauplna učinil zadost messiášskému úřadu swému, a pak aby také*

každému zgednal možnost poznati geg, za prawého Messiáše.

Nechá-li se tato spogenost *z mrtwých wstánj* Kristowa s ostatnjm zgewenjm dokázati, budeť patrno, že tato udalost, nad njžto tak mnozj se horšj, nikoliw wěc lhostegná, ale owšem tak důležitá gest, že gj weškerá božského zgewenj saustawa stogj aneb padá.

§. 5.

W čem záležel úřad messiášský?

W čem měl záležeti úřad budaucjho Messiáše aneb co od něho pokolenj lidské mělo očekáwati, zgewil Duch Páně hned tenkráte, když prwnj paprslek naděge budaucjho wykaupenj zalesknul se kleslému člowěku; prwnj paprslek, gešto bezpečně byli očekáwali, že předc gedenkráte rozednj se.

W třetj totiž kapitole prwnj knihy Mogžjšowy čteme, že když držel Hospodin saud nad lidmi, kteřjž se byli prohřešili, i nad swůdcem, genž gich zawedl, k swůdnému hadu promluwil takto: v. 15 : *Nepřátelstwj položjm mezi tebau a mezi ženau, semenem twým a semenem gegjm; ono *) potře tobě hlawu, ty ale budeš aukladý činiti patě geho.**)*

---

*) Dle textu půwodnjho, kde הוא, ať w knihách Mogžjšowých ne zřjdka o obogjm pohlawj užjwá se, w tomto mjstě spogeno s slowesem w třetj osobě mužského pohlawj תשית, nikoliw na אשה, ale na זרע wztahuge se. Že זרע i o gedinému potomku užjwá se, widěti gest, t. Mogž. IV. 25.

**) Toto mjsto netoliko židé, (gako Jonathanowo a Jerusalémské Targum a neyznamenitegšj Rabinowé) wšickni

Hle! to prwnj zasljbenj Wykupitele, od sw. Otců nazwáno *προτοευαγγελιον*, w němž i o úřadě, i o utrpenj budaucjho Messiáše w krátkosti zmjnka se činj. Tento geho úřad wygádřen gest těmi slowy: *Ono* (semeno, neb geden z potomků ženy) *potře tobě hlawu.* A což zawjragj medle do sebe tato slowa? Wzezřenj na ten bjdný staw, do něhožto skrze hřjch prwnj rodičowé uwrhli se, může neylépe obgasniti prawý smysl těch slow, gimiž naprawenj geho gim bylo oznámeno a zasljbeno. Dle zřegmého swědectwj pjsem swatých lidé, bywše i dle těla stwořeni k nesmrtedlnosti, tuto wznešenau přednost swau před ostatnjmi žiwocichy skrze požjwánj owoce zapowězeného pro sebe i pro weškeré potomstwo ztratili gsau. 1. Mogž. II, 16. 17. III, 19. conf. Řjm. V, 12. A wšak tělesná smrt byla toliko djl toho trestu, gjmž Hospodin stjhal hřjch prwotný. Upadše prwnj rodičowé w nemilost Božj, dokudž za hřjch nebylo dosti učiněno, nemohli se těšiti tau naděgj, že spasenj wěčného dogdau. Obraz Božj, ku kterémuž stwořen byl člowěk 1. Mogž. I, 26. 27. a který záležj

---

s. Otcowé a s nimi weškerá katolická cjrkew, ale i ti z protestantských bohomluwců, kteřj před Baalem, tak nazwaným naturalismem, až dosud (aspoň beze wšj wýmjnky) kolena swá neohýbali, na Krista potahugj. Mjsto wšech budiž gmenowán gediný slowutný Herder, genž prawj, že toto mjsto, pokudž Kristus k wywrácenj bjdy z hřjchu poslé neywjce aučinkowal, obzwláštně o Kristu musj wykládáno býti. Briefe über das Studium der Theologie.

w tom, že člowěk, wéwodě nade wšecky žiwočichy, swrchowanau prawdu poznáwati, a neyswětěgšj wůli Božj dle swé přemožené powahy mohl wykonáwati; Efes. IV, 24. Coloss. III, 10., oným prwnjm hřjchem byl zhyzděn; rozum geho byl zatemněn, a neschopný učiněn ku poznánj toho, čehož neywjce gest třeba, 1. Mogž. III, 8; wůle geho, odchýliwši se od toho, genž sám w sobě dobrý gest a swatý, ke zlému se obrátila 1. Mogž. 8, 21., a „duše člowěka," — gako krásně napsal swatý Augustin — „w přewráceném užjwánj swobody swé zaljbenj nalezšj, a zdráhagjc se slaužiti Bohu, tjm i předeslé těla hotowosti ke službám swým se zbawila, tak že spustiwši se dobrowolně swrchowaného Pána nad sebau, nižšjho sluhu swého po swé wůli udržeti mocna nebyla." — „Od toho tedy zlého užitj swobodné wůle — dokládá dále tentýž swatý učitel — počalo se wšelikých pohrom pořadj, po němžto giž we swém počátku pokažené, a gako z kořene porušené plémě lidské od bjdy k bjdě přecházj až na zlý konec druhé smrti, která ale nemá konce, těch gediné wygjmagjce, kdož z milosti Božj k wyswobozenj přicházegj."

Tělesná tedy i duchownj smrt, a smutné přewrácenj weškeré lidské přirozenosti, genž s hřjchem prwotným weškeré pokolenj lidské zachwátilo, Řjm. V, 12., bylo to zhaubné owoce, gež prwnj člowěk se stromu poznánj dobrého a zlého byl utrhl.

A wšak, ač *hřjšnjk* nesměl ugjti trestu, *zawedený* neměl přede zůstati bez útěchy. Odebjragjcjmu se z ráge, w němž s newinnostj zůstawil takměř celau blaženost swau, učinil Hospodin to zasljbenj, že bjda, kteraužto had na něho byl uwalil, nemá trwati wěčně, že se narodj gedenkráte z ženy, kdož, ač skrze hada mnoho trpěl, tomuto starému swůdnjku hlawu potře, geg docela přemůže, a člowěku možnost zgedná z této bjdy wywáznauti, a opět wyniknauti k blažené dokonalosti, w njž před hřjchem se nacházel, pokudž s uraženau sprawedlnostj božskau se to dá srownati. Tuto naděgi mohl s sebau člowěk z ráge wzjti, co sladkau útěchu w mnohotwarné bjdě wyhnanstwj swého. Měl-li ale zasljbený Wykupitel potřjti hlawu pekelnému hadu; měl-li pokolenj lidské wyswoboditi z té poroby, w kterauž skrze hřjch bylo kleslo: tedy musel (wzhledem na zlé způsobené hřjchem), *člowěku z toho nepřirozeného stawu*, do něhož ho uwede smrt, oddělje tělo od duše, *k stawu prwotnjmu opět dopomoci, a gemu milost Božj, i ztracenau k dosaženj žiwota wěčného schopnost wygednati.*

Toť byl ten weliký úkol budaucjho Messiáše; a geho *wywedenj*, aneb *progewenj* potřebné k geho wykonánj *moci* ten důkaz, gjmž messiášskau swau důstognost před lidmi potwrditi, a nade wšecku pochybnost měl wywýšiti.

§. 6.

Gak mohl Messiáš wzhledem na tělesnau smrt swému úkolu učiniti za dost?

Gen třemi slowy, gak gsme widěli, ponawrhl Otec nebeský padlému člowěku, co od budaucjho Messiáše má očekáwati, a tento prwnj paprslek naděge nezašel nikdý w lidu wywoleném. Ač nemnozj z židů, gimžto bylo ono prwnj zasljbenj, a wšecko, což se na ně wztahowalo — celé zgewenj — zachowati a opatrowati, z té, gak se mi zdá přirozené přjčiny, že člowěk wůbec na wšecko, co do očj nepadá, snadně zapomjná, a člowěk *tělesný* zwláště, toho *což ducha gest*, nechápá, 1. Kor. II, 14., Messiáše, co wykupitele od *wěčné*, od *duchownj* smrti, očekáwali: předc za dnů Kristowých, kde naděge Wykupitele w radostné dozráwala wyplněnj, nalezáme wůbec mezi židy rozšjřenau tu wjru, že když Messiáš přigde, wšickni mrtwj z hrobu wstanau, wjru, gegjžto kořen w onom prwnjm zasljbenj se hledati musj. *)

---

*) Tato wjra i u pozdněgšjch židů zachowala se. Tak, abych gen ta neykratšj swědectwj uwedl, prawj Rabbi Isaak Abarbenel w swé předmluwě k Jesaiáši takto: השדש הי״ה הרא שיהיה זמד התחויה פימן קפוץ חגלגה או קרוס אליו

t. g.: „Čtrnáctý základ gest, že čas z mrtwých wstánj bude w čas shromážděnj rozptýlených (židů skrze Messiáše) aneb aspoň ne daleko od něho.“ — Podobně pjše i Rabbi Kimchi, wykládage slowa Jes. 66, 5. o nichž prawj: על מכמ חנממות או לפ׳ מחם (חחרו׳ם) עתר׳ם

Těla z mrtwých wzkřjšenjm mohl a měl tedy Messiáš swému úřadu z částky učiniti za dost, a swau messiášskau důstognost před swětem oswědčiti. Tak to žádala powaha toho samého úřadu, tak to očekáwala wšeobecná wjra židů, genž blaudili toliko wzhledem na čas, kdy ono wšeobecné z mrtwých wstánj státi se mělo. Dle nezpytatedlného saudu sprawedlnosti božské, genž smrt nad hřjchem prwnjho člowěka wyřkla, a toto prowiněnj we wšech potomcjch Adamowých stjhá (gelikož wšickni, z ledwj člowěka pokaženého pošlj, na těle i na duši porušenj, tomu wznešenému obrazu Božjmu, gegž twůrce djlu rukau swých wtiskl, nepodobnj, zaljbenj Božjho práznj, τεκνα φύσει ὀργῆς rodjme se) musili wšickni, podrobiwše se wyřknutému trestu, podstaupiti smrt, dřjwe nežli skrze moc Wykupitele k prwotnjmu stawu měli se nawrátiti. A protož, když přišla plnost času, a Spa-

---

: להיות כתהיית חטתים לימות המטיה t. g. (Wztahuge se to) k odplatě dušj, aneb že oni (genž se třesau) za dnů mocj mrtwj wstáti magj. Wzhledem na to, čj mocj mrtwj wstáti magj, Rabjnowé nestegného gsau smeyšlenj, an někteřj samému Bohu (u p. swrchu gmenowaný Kimchy k Jez. 26, 19.) ginj zase Messiáši wzkřjšenj mrtwých připisugj. O těchto poslednjch mluwě Rabbi Mosché bar Majemon w swém wýkladu na 11. kap. Mišny Talmud. tract. Sanhedrin, takto napsal: אומדים כי חתוחלת היא טיבא חטטיה ויהיח חטתים : t. g.; „Prawj, (mnozj židowštj učitelowé) že naděgi magj, že Messiáš přigde, a mrtwé wzkřjsj.“ — Wjce swědectwj uwádj Eisenmenger w swém spisu: Entdecktes Judenthum II. Th. pag. 896. —

sitel náš weřegně wystaupiw, za Messiáše uznán a přigat býti chtěl, wšeobecné z mrtwých wstánj, gelikož tu poslednj udalost pokolenj lidského na této zemi předpowěděl, gi ale, gakožto ze swé moci pošlau, gakožto doplněnj messiášského úřadu swého představowal. *„Nediwte se tomu,“* prawj u swatého Jana 5, 28, (že gá, gakožto zasljbený Messiáš obdržel gsem moc sauditi lidi,) *nebot přicházj hodina, kde wšickni, kteřj w hrobjch gsau, uslyšj hlas Syna Božjho: i půgdau, kteřj dobré wěci činili, na wzkřjšenj žiwota, kteřj pak zlé wěci činili, na wzkřjšenj saudu.* Což mjnj Spasitel těmi slowy: *Uslyšj hlas Syna Bozjho,* nežli že wšickni mrtwj *k geho rozkazu,* následowně skrz působenj té moci, gižto co Messiáš do sebe má, z mrtwých wstanau? Tjmž způsobem i swatý Pawel, genž Korintským, že wšickni mrtwj gedenkráte wstanau, dokazuge, wzkřjšenj gegich Kristu neb Messiáši připisuge, takto napsaw 1. Kor. XV, 22.: *Gakož w Adamowi* (skrze Adama) *wšickni umjragj, tak i w Kristu* (skrze Krista) *wšickni obžiweni budau.* Χριςος tedy, משיח neb Messiáš gest to, gehožto mocj mrtwj magj gedenkráte z hrobů wstáti. Tato wjra *w budaucj z mrtwých skrze Messiáše wzkřjšenj* tak rozšjřená, a gelikož giž w tom prwnjm zasljbenj Wykupitele wkořeněná, tak silná byla, že Kristus, mage za dáwno čekaného Messiáše národu Israelskému se prohlásiti, wšeobecné z mrtwých wstánj předpowěděti, a ge w okres aučinkowánj swé messiášské moci pogmauti musil.

§. 7.

Gak musel Messiáš tuto swau moc před swětem oswědčiti.

Gakož z předešlého §. widěti gest, musil ten, který měl býti poslán, aby starému škůdci hlawu potřel, skrze wzkřjšenj wšech, genž zachwáceni pokutau hřjchu zemřeli gsau, zkázu hadem způsobenau naprawiti, a pokolenj lidskému wzhledem na geho tělesnost k tomu dopomoci stawu, w němž nalezal se před smutným prwnjho člowěka pádem. Toto těla *z mrtwých wzkřjšenj*, gako bylo doplněnj úřadu messiášowa, tak bylo též *newywratitedlný* důkaz messiášowy moci a důstognosti; gelikož ten toliko nad wši pochybnost swau messiásskau důstognost powýšil, a proti wšem důkladným námjtkám náležitě opatřil, kdo učinil wšecko, čehož kleslé pokolenj lidské nadjti se mohlo dle zřegmé přjpowědi Božj od zasljbeného Wykupitele.

Poněwadž ale Messiáš dle uzawřené, a giž w oněch slowjch: *Ty budeš činiti aukladу pate geho*, pronesené rady Swrchowaného trpěti a umřjti musil: kterak pak mohl, že moc má wšecky někdy wyprostiti z wazby tělesné smrti, dokázati těm, kteřj této přežádaucj proměny dočkati se neměli, gelikož dřjwe zemřjti museli, nežli z mrtwých wstánj státi se mohlo? Pauhé zasljbenj tjm méně postačowalo, poněwadž mělo býti dáno národu, gehožto nemalý djl — Saduceowé — netoliko z mrtwých wstánj, ale i nesmrtedlnost duše, a byt-

nost duchů zapjral, a za wěc na prosto nemožnau pokládal. *) Skut. Ap. XXIII, 8. Musilo tedy ono zasljbenj zázrakem býti potwrzeno, kterýžby ručil za geho wyplněnj. Gaký pak ale musj býti tento zázrak, táži se dále, aby k stwrzenj onoho zasljbenj postačowal? Pakli z uspořádánj cjle, genž

---

*) Gestiť připamatowánj hodno, že gako onino zapjratelé budaucjho těla wzkřjšenj, Mat. 22, 23. — tak i Saduccowé našeho wěku, otrokowé gsauce tělesnosti, i swými proti z mrtwých wstánj námjtkami to progewugj, že i swými žádostmi, i myšlenjm swým po zemi se plazj. K gich smyslu mluwj uštipačný Voltaire, genž w swém spisu: La Raison par alphabet, w němž ale plachý wtip za rozum, powrchnj mudrowánj za hlubokau maudrost prodáwá, pod názwem Resurection takto prawj: Le corps d'un homme réduit au pouissière, répandu dans l'air et retombant sur la surface de la terre, devient legume ou froment. Ainsi Caïn mangea une partie d' Adam; Enoch se nourrit de Caïn, Irad d'Enoch, Maviael de Irad, Matthusalem de Maviael; et il se trouve, qu'il n'y a aucun de nous, qui n'ait avalé une petite portion de notre premier pére . . . . Or quand il faudra resusciter, comment rendrons — nous à chacun le corps qui lui appartenait sans perdre du nótre? — Zdali pak Voltaire a gemu podobnj giné zasluhugj odpowědi, než kterau Spasitel Saducea swého wěku odbyl, řka: *Blaudjte, neznagjce pjsem ani moci Božj*. Mat. 22, 29. W skutku! kdyby naši nekřesťanštj mudrcowé k tak čistému představenj o těla wzkřjšenj byli w stawu se wznésti, gak ge u p. swatý Pawel 1. Kor. XV. na gewo dáwá; kdyby wšemohaucnost božskau pjdj lidské malomocnosti neopowažowali se chtjt wyměřiti: nikdybychom podobných směšných proti z mrtwých wstánj námjtek neslyšeli. —

má býti dosažen, powahu prostředků určiti lze, domnjwám se, že ten toliko zázrak k osprawedlněnj onoho zasljbenj gest postačitedlný, kterýž i že ono zasljbenj samo w sobě nic nemožného nenj, i ten genžto ge učinil, dost moci má wyplniti ge, patrně swědčj a dokazuge. A nynj se giž osmělugi řjci: že k stwrzenj přjpowědi o budaucjm z mrtwých wstánj žádný zázrak wjce přjměřen nenj, gako z mrtwých wstánj samého Messiáše. Wstal-li Messiáš skutečně z mrtwých, zdali pak geště *možnost* budaucjho z mrtwých wstánj w pochybnost lze uwáděti? Nemjnjm sice, aby se *možnost* budaucjho těla z mrtwých wzkřjšenj bez z mrtwých wstánj Messiáše na prosto dokázati nedala, gelikož připauštjme, že gako stwořenj, tak i budaucj obžiwenj našeho těla božskau wšemohaucnostj se stane; nic wšak méně patrno gest, že wsecky námjtky, které opowážliwá důwtipnost proti možnosti wšeobecného z mrtwých wstánj kdy může pozdwihnauti, gediné *z mrtwých wstánj* Spasitele wywrátiti, a poraziti gest w stawu, tak, že sw. Pawel směle mohl řjci: *Poněwadž pak káže se, že Kristus z mrtwých wstal, kterak někteřj prawj mezi wámi, že wzkřjšenj z mrtwých nenj* (nemožné gest)? 1 Kor. XV, 12. Nepostačowalo wšak, by Messiáš k osprawedlněnj swého zasljbenj gen okázal, že z mrtwých wstánj samo w sobě možné gest, gelikož z pauhé možnosti na skutečnost se záwěrka učiniti nedá: alebrž zázrak, genž w tomto ohledu měl býti wykonán, musil také

býti postačitedlným rukogemstwjm, že Messiáš i potřebnau mocj opatřen gest, splniti také učiněné zasljbenj. A i w tomto ohledu gest geho wlastnj z mrtwých wstánj ten důkaz, genž za dost činj wšemu slušnému požadowánj rozumu lidského.

Nechať Messiáš za žiwa sebe wětšj zázraky konal, a wšjm práwem pozornost a obdiwowánj lidské na se obrátil: kdyby byl po swé smrti w hrobě zůstal, kdyby geho tělo bylo wzalo porušenj, wěru! malau by pokolenj lidskému byl zůstawil naděgi, že skrze geho moc wšickni mrtwj gedenkráte z hrobů wstanau. S gakau pak důwěrnostj mohau ubozj wězňowé patřiti na toho, genž na swobodě gsa, wyswobozenj gim připowjdal, widauce geg nynj těmi samými okowy sewřena býti? S gakau bezpečnostj mohl by člowěk očekáwati swého z mrtwých wstánj, wěda že ten, na němž naděgi swau stawil, sám co kořist smrti w hrobě zůstal? Gisté žádný zázrak, byť i sebe wětšj byl, který Messiás za žiwa wykonal, nebyl s to, lidem gasně dokázati, že smrti mocněgšj gest, dokawádž widěli, že smrt nad njm wjtězstwj slawj. Neměla-li tedy naděge budaucjho skrze Messiáše z mrtwých wstánj klesnauti: musil newyhnutedlně z mrtwých wstáti, a tak, že smrti mocněgšj gest dokázati. — A toto geho slawné z mrtwých wstánj, gakožto důkaz geho messiásské důstognosti, bylo zagisté tjm potřebněgšj, poněwadž Messiáš dle uzawřené od wěčnosti rady, gako člowěk netoliko od smrti, ale *i od swých nepřátel* měl přemožen, a oha-

wnau smrtj z pokolenj lidského býti wyhlazen. Cjm wjce totiž toto ponjženj, tento hany a potupy plný konec geho důstognost messiášskau, podlé tehdegšjho židů o Messiášowi smýšlenj, zatemňowal, a wjře w geho nadpřirozenau a práwě božskau moc překážel: tjm wětšj a gasněgšj bylo to swětlo sláwy, kteréž na geho důstognost a moc padalo z oslaweného hrobu geho. Neumřew smrtj přirozenau, snad gen u prostřed několika známých swých, ale skonaw w rukau neyauhlawněgšjch nepřátel před očima celého národu, skrze swé z mrtwých wstánj tjm patrněgi mohl dokázati, *že má moc položiti žiwot swůg, a má moc ho wzjti* *); že gest silněgšj nežli smrt, že má moc wyplniti zasljbenj, dané wzhledem na naše wlastnj budaucj z mrtwých wstánj. Pak mohlo pokolenj lidské, w Kristu spatřugjc smrt přemoženau, směle zwolati se sw. Pawlem: *Smrti, kdež gest wjtězstwj twé, hrobe, kdež gest osten twůg?* **) a w Kristowě z mrtwých wstánj mohl člowěk swé wlastnj budaucj wzkřjšenj slawiti.

Tak bylo tedy messiášowo z mrtwých wstánj ten gediný prostředek, gjmž swůg úřad z gedné strany wyplniti, a důstognost swau před celým swětem mohl oswědčiti.

Neméně potřebné bylo z mrtwých wstánj Spasitele, pakli ge pozorugeme gakožto důkaz, že má

---

*) Jan 10, 18.

**) 1. Kor. 15, 55.

moc, padlého člowěka opět s Bohem smjřiti, a gemu milost Božj, a ztracenau k dosaženj žiwota wěčného schopnost opět wygednati.

(Pokračowánj.)

II.

Aforismy o liturgii.

Od

Vincencia Zahradnjka,

faráře w Křešicjch.

1. Slowem liturgie se mjnj služba Božj, ant člowěk, slauže Bohu, wlastně sobě samému slaužj.

2. Služba Božj gestit úcta Božj; ctjme pak Boha, když srdce naše zahřito gest city, kteréž žiwé představenj wšemocnosti, maudrosti, dobroty a nesmjrné dokonalosti Božj w nás wzbuzuge.

3. Wšeliké, smyslů se dotýkagjcj řády, obsluhy, obyčege a ceremonie zahrnugjt se slowem liturgie, poněwadž liturgie gest ctěnj Boha, ctěnj Boha gest cos wnitřnjho, wnitřnost pak duše našj rozněcowána býwá wěcmi, kteréž zagjmagj zewnitřnj smysly naše. Nepotřebugeť Bůh wysokých chrámů, stkwostného raucha kněžského, hudby, zwoněnj, kaděnj, swětla a podobných wěcj, ale my smyslnj lidé toho potřebugeme. Widitedlnými wěcmi wztýčen býwá duch náš k newiditedlnému Bohu.

4. Wyučowánj owšemi také k liturgii náležj, ale patřjt k nj i to, což se wlastně wyučowánjm zwáti nemůže. Učitel slowy wzděláwá, liturgie i bez slow mysl k Bohu nese, a w srdci nábožná hnutj wzbuzuge.

5. Na welikémť gsau omylu, kdož myslj, žeby náboženské wyučowánj giný mělo konec, než liturgie.

6. Při wyučowánj téměř wšecko záležj na učiteli: liturgie sama sebau působj. Učitel druhdy nic dokonce newzděláwá, liturgie ale wždycky mysl zagjmá, a spasitedlné aučinky w nj prowozuge.

7. Bludné gest domněnj, že spasitedlná moc a aučinliwost liturgie wyučowánjm stogj. Zachyceni býwáme u wnitřnosti duse, hledjce na Rafaelowy obrazy, na nedohledné daleko wln morských, na kwětaucj zemi, na hwězdnaté nebe. Prawá, wraucj láska nemá slow; tak i wraucj pobožnost. Bůh gest wrch a plnost wšj wznešenosti, wšeliká wznešenost ale té gest powahy, že přemáhá smysl náš, a nedá se w suchých zawřjti slowjch.

8. Ti, genž kázanjm neučj, nobrž rozpalugj toliko, a toliko do srdce, sjdla citů, zasahugj, tak zagisté chybugj, gako ti, genž skrze liturgii učiti gen chtěgj, a konánj liturgické w kázanj proměňugj.

9. Dokonalá liturgie ni rozumu, ni citu pěknosti a krásy, ni mrawného smyslu neurážj, nobrž wše, což učj, wzbuzuge, těšj a náboženstwj w duši uwozuge, wše, což gest prawé, krásné, ušlechtilé,

wznešené, přjgemné a dobré, k sobě přiwtěluge, a ku wzdělánj wěřjcjch toho užjwati welj.

10. Král neobýwá w chýši, nobrž w palácu, a blesk, sláwa obkličuge osobu geho, aby zřegma byla důstognost a wywýšenost geho. Tak i liturgie té budiž powahy, aby mysl těch, kteřjž gj obcugj, cjtila, že Bůh gest král králů, pán nebe i země. Zlato, střjbro, drahé kamenj spjše na oltář se hodj, než na trůn, korunu a oděw králowský.

11. Při dokonalé liturgii gestiť bohatstwj, rozmanitost a rozkošné střjdánj obyčegů a řádů, w tom pak we wšem se spatřuge gednota, poněwadž wšecko měřj k poučenj rozumu a probuzenj mysli.

12. Dobrý strom se poznáwá po owoci, a dokonalá liturgie poznána býwá ne srownáwánjm gi s obecnými prawidly, nobrž skutečným cjtěnjm moci gegj. Slepý nemluw o barwách, a o liturgii nemluw, kdož gj dlauhým užjwánjm nezkusil.

13. K dokonalé, ideálnj liturgii tolik náležj, že spokogeni býti můžeme, ta-li, kterauž máme, liturgie, k ideálu i poněkud přistupuge. Nenj diwu, že při skutečné liturgii cos nedostatečného se nacházj. Diwiti bychom se museli, kdyby byla beze wšj wady a na wrchu dokonalosti.

14. Lehko gest, tupitij liturgii, kteráž gest w obecném užjwánj, a zákonně ustanowena: ale wymysliti liturgii, kterážby byla ta neylepšj, gestiť wěc tak těžká, že každý rozumný welmi šetrně, mjrně a pokorně o liturgických změnách rozpráwj.

15. Starobylost wáhy přidáwá liturgii a welebnosti, a důwodem gest dobroty gegj. Tau přjčinau ti, genž w liturgii wše starowěké zlehčugj, wšecko chtjce mjti w nowém krogi a způsobu, ráz nerozumu swého na čele nosj.

16. Prospěsno gest, by liturgie w hlawnjch a podstatných stránkách wšude byla tatáž, a protož čjm který zákon liturgický gest obecněgšj, tjm pečliwěgi buď ostřjhán.

17. Kdyby každý biskup twořiti mohl liturgii podlé zdánj swého: welicj by z toho pocházeli zmatkowé a přeskodná zlá užjwánj. Poslušenstwj i w liturgických wěcech wzácnau gest ctnostj.

18. Neyšpatněgšj liturgie gest dosti dobrá tu, kdež liturgowé gsau řemeslnjci, gakož i neylepšj liturgie málo spasitedlné má moci a aučinliwosti, když se mechanicky odbýwá.

19. Powěděnj apoštolowo: „Čistým wše gest čisto,“ (Tit. 1, 15.) i na liturgii se může wztáhnauti. Zbožná mysl wšude zagisté chutné, sjljcj potrawy nacházj. Swatj apoštolowé se zpjwánjm žalmů wzděláwali, nelpjce při slowjch, a nemudrugjce, nemohlo-liby se giných slow užjwati.

20. Komu uwedená liturgie gest pohoršenjm, pohorsenj toto wzato gest, ne dáno. Máš-li dosti oswjceného rozumu, zbožné horliwosti a srdečné pokory, a umjš-li w liturgické obyčege wzděláwagjcj wnášeti smysl: nebudeš žádati, by weškerá liturgie hned naprosto učiněna byla nowau. Pak tobě i roz-

křičený exorcismus dobrý swůg mjti bude rozum, a pomnjš, že i pán Ježjš exorcizowal!

21. Dogmatika liturgickým řádům obzwlástně stogj za základ, a protož kdo si dogmatiky wážiti neumj, i liturgie sobě newážj, a kdyby možná bylo, liturgii by uwedl plnau mělkého, nechutného mrawoučenj, liturgii, z kteréžby malý, nuzný, uhlazený, ljčený a wětrný gakýs duch wyhljdal.

22. Opatrnj tohoto swěta dj: „Proč wždy gedno a též? Zemdliti musj duch, an se ustawičně gednostegná wěc opáčj.“ Ty a takowé řeči ze studeného srdce pocházegj, ze srdce, nepřiwyklého zbožným wýlewům.

23. Modlitba Páně a podobné modlitby častěgšjm opakowánjm netratj dobroděgné moci swé. Pronášj-li ge liturg s prawým mysli pohnutjm: tedy práwě skrze častěgšj opakowánj gasněgi a hlaub w mysl lidu se wkládagj. Zbožné zagisté srdce tjm, což se ho giž několikráte spasitedlně dotklo, po každé žiwěgi zachyceno býwá, nežli tjm, což mu geště nenj dobře powědomo. Modlitba Páně, kterážto wše w sobě zawjrá, což křesťan nebeskému otci přednášeti má, pro welikau důstognost swau řjkána buď wážně, a s horkým, hluboko tknutým srdcem.

24. Dobrý liturg ne pro lid toliko, nobrž i pro sebe gde k oltáři, aby ukogil potřebu bohomyslného srdce swého. „Tentýž pak zpěw angelský, tytéž kollekty starowěké cjrkwe, totéž wyznánj wj-

ry, tutéž modlitbu Páně řjkati a modliti se bude wždy s obnowugjcj se wraucnostj. We wšem se geho bohoplné srdce wygewj, a tjmto způsobem mu to mrzuté „semper idem“ bude rozkošné „semper aliter,“ gakož D. Fessler práwě poznamenal.

25. Gedna z hlawnjch a podstatných wěcj při liturgii záležj w tom, by liturg měl smysl a srdce. Stawj-li se pobožným, gesto srdce geho swětem gest opogeno; chce-li tu důstognost, kteréž wnitř prázden gest, důstogným hnutjm těla wytwářiti; dáwá-li na gewo farisegskau pokoru; chce-li w řjkánj modliteb nedostatek zbožné horkosti srdce nahraditi křikem: tedy i neywýborněgšj liturgij tak málo wzděláwati bude, gakoby ta neyšpatněgšj byla.

26. Nikoli nenj třeba, by se liturg poswátné služby konage i w neymenšjm přetwařowal, a při oltáři podoben byl muži, na diwadle hragjcjmu. Pečliwe-li chowá w swatyni srdce swého wjru, naděgi, lásku a giné city křesťanské: tedy se wnitřnj geho zbožnost i w zewnitřnosti geho wygewj, a sice bez nutkánj a namáhánj, přirozeně, welebně, důstogně a pohnutliwě.

27. Neychatrněgšj modlitby nowotných některých liturgů gsau ty, w kterýchž wšewědaucjho tepiw gako poučugj, a k pánu nebe a země nucenau wraucnostj marně okrášlenau činj řeč.

28. Liturg w poswátné službě swé Božjm gest služebnjkem, a wšechny lidi, uctě Božj obcugjcj, má toliko za křesťany, žádného mezi nimi rozdjlu nečině. Mluwj a gedná gménem Kristowým a mo-

cj od cjrkwe sobě propůgčenau, a protož nic newj o titulatuře, nic o swětské zdwořilosti.

29. Marnost sluge mraw lidj, kteřjž malau progewugj mysl, mysl w maličkostech se kochagjcj, a kteřjž čest a sláwu gakaus hledagj we wěcech, gichž si rozumný člowěk newsjmá. Marnost tato swětské osoby činj směšny, na muži ale, genž při oltáři koná to, nad čež nic welebněgšjho a swětěgšjho nenj, náramně gest protiwna. Zbožný lid widěti chce u oltáře wraucjho kněze, ne marného figuranta.

30. Skrze liturgii se Božj čest a sláwa wyhledáwá, a protož gj liturg nemá užjwati k wlastnj cti swé, a nikoli se nemá při oltáři činiti wzácným a drahým. Wjce-li služebnjků zaměstknáno gest při oltáři: nic na tom nezáležj, kdoby měl předek, poněwadž prwnj tak gako poslednj rowným gest služebnjkem, a každý bez rozdjlu tjm wětšj má čest, čjm wjce na Boha myslj, a sebe wzděláwá a giné.

31. Přjčinau kázanj mnoho důležitých prawidel a zákonů cjrkew katolická wystawěla, přjčinau liturgie ale mnohem wjce. Na liturgii po wšecky časy zwláštnj měla zřenj, a giž proto katolická liturgie welmi mnoho dobrého do sebe mjti musj.

32. Předloženj katolické liturgie neboli katolická liturgika weleprospěšným a milýmby bylo uměnjm, kdyby se wšecko anebo aspoň to neyhlawněgšj, což až posawád w katolické cjrkwi přjčinau liturgie bylo zřjzeno a ustanoweno, w pěkném pořádku sestawilo, a kdyby wšeho toho netoliko půwod byl

ukazowán, nobrž i prospěšnost, dobrota a wzdělá-wagjcj moc důmyslně se wyswětlowala.

33. Katolická cjrkew ničemu dobrému nenj na odpor, abrž prawau gest matkau wěřjcjch, a ochotně se chopj wšeho, což gim koli ku wzdělánj slaužj. Podešlo-li tedy nehodau časů w liturgii něgaké zlé užjwánj, gistotně toho nechwálj. Pakliby kdo zwláštnjm Božjm oswjcenjm něco wynašel, cožby liturgii oprawdu powýšilo a zwelebilo, tedyby gj to gistotně welmi bylo wděk. Což gj za našich časů někteřj směle gaksi a nepokogně přjčinau liturgie předložili, nebylo té dobroty, by od nj chwáleno býti mohlo.

34. Kdoby se snažil, wystawiti ideál liturgie: s podiwenjm by nalezl, gak mnoho z ohledu ideálu toho w katolické cjrkwi giž w skutku se stalo, a protožby to, což w nj giž ustanoweno gest, wysoce welebil.

35. K tomu směřuge cjrkew katolická, aby basnjrstwj, obraznictwj, hudba, stawitelstwj a každé giné pěkné uměnj, každé wtipné řemeslo liturgii slaužilo.

36. Při weřegné úctě Božj katolická cjrkew wše chce mjti na neyweyš æsthetické, a nenj to zagisté gegj winau, něco-li při liturgických wěcech w užjwánj gest, což nenj æsthetické.

37. W katolické cjrkwi chrámowé, oltářowé, sochy, obrazy a podobné wěci bez rozdjlu mluwiti magj k srdci wěřjcjch. Wšeho, i toho neymenšjho, k wzbuzenj swatých pomyslů a citů se má u-

žjwati; wše, což w chrámu Božjm oko widj a ucho slyšj, podnětem má býti zbožné wraucnosti.

38. Wše, což w katolické cjrkwi k liturgii zřj, sluge poswátné, a protož má cjrkew naše poswátné osoby, poswátné časy, poswátná mjsta, poswátné knihy, poswátné raucho, poswátné nádobj, poswátné obrazy a přemnožstwj poswátných činů. Modlitbau se wšeliké wěci k liturgickému užjwánj swětj, a protož gměny buďte u wážnosti.

39. Chrámy, oltáře, raucho a nádobj a podobné poswátné wěci nemohau wždy býti stkwostné a drahé, čisté ale wždycky býti mohau, a býti magj. Swatyně neywyššjho snad nikdý dosti čista nenj.

40. Učenj wjry s liturgij katolickau tak gest spogeno, že wjra oswěcuge liturgii, liturgie wjru. Wjře se učj, kdož katolické úctě Božj obcuge. Liturgie neposlednjm dogmatiky katolické pramenem.

41. Nemůž z historie cjrkewnj podstatný weden býti důwod, žeby některé liturgické řády katolické židowského neb dokonce pohanského byly půwodu. Nacházj-li se w liturgických obyčegjch, cjrkwe katolické něco židowským abrž i pohanským obyčegům podobného: gisté to samo o sobě dobro gest a prospěšno, a gisté tomu cjrkew wyššj wzdělawatedlný dala smysl.

42. Katolická liturgie nespoléhá na wraucjm duchu, wážnosti a náboženstwj služebnjků. Tuze sice žádá, by byli ti neypobožněgšj a neylepšj, nicméně té gest powahy a wlastnosti, že wzděláwá,

byť i liturg nebyl takowý, gakýž owšem býti má.

43. Starowěkáť gest sice katolická liturgie, to gi ale gistotně wážněgšj a welebněgšj činj. Skaumána-li byla po mnohá stoletj, a dokázala-li se po mnohá stoletj prospěšnau a spasitedlnau: tedy má do sebe wzděláwagjcj moci, a tjm wjce nám buď milá a drahá.

44. Latinská řeč gestiť řeč cjrkwe katolické, a protož nenj diwu, že liturgické knihy katolické psány gsau latině. Náramně by ale blaudil ten, kdožby w tom stál domněnj, že katolická liturgie naprosto má býti latinskau konána řečj, a že cjrkew i poněkud toliko žádá, by wěřjcj tomu, což usta poswátného slúhy pronášegj, nikoli nerozuměli.

45. Ceremonie při posluhowánj swátostmi naprosto gsau slušny a probuditedlny. Ačkoli pak dobročinné, spasitedlné moci swé magj „ex opere operato" a ne hodnostj služebnjka; nicméně kněz tak gimi posluhug, gakoby blahoděgná moc gegich toliko na něm záležela.

46. Neyhlawněgšj djl katolické liturgie gest bez odporu swatá mše. Tau přjčinau dobřj katoljci pilný na to magj pozor, gakým náboženstwjm gi kněz slaužj, a o geho ceně saudj netoliko zdrawým, gádným wyučowánjm a neauhonným, sličným žiwotem geho, alebrž i tjm, kterak sobě při konánj mše swaté počjná.

47. Rubriky, čili prawidla, wedlé kterýchž swatá mše má býti konána, takowau pjlj a pečliwostj gsau wystawena, že i malé od nich se pouchýlenj

patrným gest prohřešenjm proti slušnosti. Kdo w rubrikách těchto nenj úplně zběhlý: newj, gakby při mši swaté držeti ruce, gak klekati, gak se skláněti a mnoha giných wěcj zachowáwati měl. Tau přjčinau od každého opět i opět čteny a skaumány buďte.

48. Neywyššj, neydražšj a neyswětěgšj, což má katolická liturgie, gest nepochybně způsob chleba a wjna, pod kterýmž Ježjš Kristus, gakožto Bůh a člowěk, ráčj býti oprawdowě a podstatně přjtomen. Před tauto předůstognau swátostj ni laik ni kněz přjliš a nad náležitost pobožným a uctiwým býti nemůže, gakož pak se i w skutku w této gak newýmluwné tak i přemilostné bljzkosti Božj každé citedlné, wěřjcj srdce w swaté city a nebeskau sladkost rozplýwá.

49. Mnohé podstatné a hlawnj stránky liturgie katolické nezměnitedlny gsau, poněwadž samy o sobě tak dobré a trwagjcjm potřebám lidské mysli tak přiměřené gsau, že po weškeren čas s welikým prospěšenstwjm užjwati se budau. To, což se wedlé potřeby a přjležitosti času měniti má a může, zwláštnj cjrkwe prozřetedlnostj nenj předepsáno, nobrž saudu a wůli wyššjch a nižšjch pastýřů duchownjch gest zůstaweno. Tak se u přjkladu i w missálu předpisuge, by před kopulacj k zasnaubeným konána byla krátká řeč, ale obsah takowé řeči nikoli nenj předepsán. Při zaopatřowánj nemocných welmi maudře tak málo modliteb w rituálu gest obsaženo, že liturg, což zná býti neylepšj, swo-

bodně užjwati zde může. Litanij, modliteb a zpěwů zwláště k odpolednj uctě Božj tak málo gest předepsáno, žeby sobě welikau zjskal zásluhu ten, kdožby se o sbjrku přjhodných litanij s modlitbami ku wšelikým potřebám postaral tak, by i ordinariáty w každé naskytlé přjležitosti, u přjkladu když se weřegné modlenj za papeže, za cjsaře, w čas wogny neb panugjcjho moru konati má, toliko na ni poukazowati mohly.

III.

Krátká zpráwa stranu rozbrogů o kalich, neb o užjwánj wečeře Páně pod obogj způsobau w Čechách.

Od

Jana Nep. Zimmermanna.

(Pokračowánj.)

Wšak ani w Mjšni *) obogetný Čahera ljbého nedošel pokoge, alebrž, když, gaký to člowěk gest, se bylo náležitě zwědělo, také odtud wypowědjn kdesi w řjši německé žiwot bjdně dokonal. A tak poněkud Luthera sklamala naděge, wšecky téměř

*) We swazku prwnjm běžjcjho roku na stránce 82 mjsto „Wjdně“ čti „Mjšně.“

kališnjky w Čechách k swé straně přiwábiti; neb někteřj geho lákánjm a nábožným nabádánjm negenom neuposlechli; nýbrž, když weřegným Pražskoměstské rady snešenjm učenj a pjsma Lutherowa odmrštěna a zapowěděna byla, wjce katoljkům než Lutheranům náchylnj k oněm se připogili, aby Pikharty z Prahy a z Čech nápomocně wyhnali. Než toť byli kališnjci Pražštj, genžto we wšem s cjrkwj katolickau smeyšleli, mimo že potřebnost kalicha k spasenj, totiž, přigjmánj pod obogj způsobau neustupně drželi; nikoli ale pozděgšj kalichářowé ze zběře Lutherowy wyskytlj, kteřj také w kalichu žiwot wěčný zakládagjce, po wšech téměř mjstech tato slowa: „Pjte z toho wšickni" psáwali, a napotom, když za cjsaře Karla V. na sněmu řjšském (1530) konfessj neb wyznánj Augsburské průchodu nalezlo, k němu se odwoláwali, newědauce kdeby něgakau podporu swého wyznánj polapiti mohli. Pražštj ale kališnjci wyznánj Augsburského sobě newšjmagjce, dle Cjrkwe katolické se řjdili, a léta 1539. na sněmu duchownjm o přigjmánj wečeře Páně pod obogj způsobau takto se snesli: „Též aby wěřil a učil (zpráwce duchownj) z pjsma swatého o welebné swátosti wečeře Páně netoliko w prawdě býti prawé tělo a krew Krista Pána za nás wydané, a krwe wylitj na odpuštěnj hřjchůw; ale také že w též swátosti Kristus prawý Bůh a člowěk přjtomen gest a prospjwá wšem wěrným a hodně přigjmagjcjm, wěřj se; gemuž také w též swátosti poklona a uctiwost náležitá činěna býti má. Pro-

tož aby tau a takowau swátostj každému z wjry žádagjcjmu pod obogj způsobau, wážně a poctiwě posluhowal.“ *)

Tito pak kališnjci Pražštj, též kalichářowé ze zběře Lutherowy wyskytlj, k tomu i bratřj češtj, morawštj, waldenštj a giných bludů nasledownjci wespolek sobě zlořečiwše, rozmilau wlast naši trawnými naplnili hádkami, a wustawičné nenáwisti trwawše i mnohé ukrutenstwj prowozowali, gak o tom staré paměti a kroniky dosti ukazugj. Pročež nábožný Ferdinand I. wida křesianstwj na kusy potrhánj, a přehrozných aukladů strogenj, o to snážně pečowal, kterakby zase katolickau wjru do králowstwj českého uwésti a gi w něm rozmnožiti mohl. Zwláště pak, když stawowé králowstwj českého na sněmu léta 1547. držaném krále Ferdinanda wraucně za to žádali, aby kněžj pod gednau, též kněžj pod obogj způsobau lidu podáwagjcj obesláni byli, a s nimi pro zachowánj dobrého řádu o to se gednalo, aby ta obogj strana gednosworně k papeži o nowého arcibiskupa, kterýby kněžstwo gak pod gednau, tak i pod obogj swětiti mohl, psala, a král Ferdinand aby mu obydlj též i dostatečné wyžiwenj ze swé králowské komory dáti ráčil: ljbila se ta žádost stawů českých Ferdinandowi králi, ginác se nedomnjwagjcjmu, než že co neyspjše od Husitské a Žižkowské roty arcibiskupstwj Pražské w nic

*) Artikulowé snešenj kněžstwa pod obogj způsobau. Léta Božjho 1539. (W Praze 1539). 4to.

uwedené zase wyzdwihnauti bude moci; wšak welikau těžkost w tom skrytau býti uznáwal. Neb ač stawowé arcibiskupa mjti chtěli, wšak ruce gemu i králi tak zawázati hleděli, aby gim král takowého arcibiskupa dal, gakéhoby oni sami mjti chtěli, a kterýby gim také w ničemž nemohl rozkazowati. Ferdinand král uznaw gegich lest, na smlauwu Basilegskau se odwoláwal, a že podlé nj w přjčině arcibiskupa i weškerého duchowenstwa pokračowati chce, stawům přednesl. Pročež několik artikulůw katolických skrze katolické doktory neprodleně sepsati a ge co neyprawdiwěgi wyswětliti poručil.

Když pak katoličtj doktoři některé artikule sepsali, wyswětlili a králi podali, on ge také i hned knězi Janowi Mistopolowi, kněžstwa pod obogj na ten čas administrátorowi odeslal, s tau žádostj a napomenutjm, aby se wšickni pod obogj podáwagjcj i přigjmagjcj w těch artikuljch s katolickau cjrkwj srownali. Jan Mistopolus wezma od krále ty artikule swé kněžstwo swolal, a s njm o ty artikule celý téměř rok se radil, a poněwadž on i wšickni geho pod obogj kněžj očitě poznali, že ti artikulowé z mnohých welikých a neomylných přjčin prawdiwj gsau; protož se gich gednomyslně přidrželi, a že ge negenom lidu wychwalowati budau, ale také že pro ně swé žiwobytj dáti chtěgj, gednèmi usty připowjdali, a to wše králi Ferdinandowi, podpjšjce se i také swé pečeti k tomu zawěsjce, s neywětšj uctiwostj a radostj pjsebně podali. Fer-

dinand král když to do swých rukau přigal, welice obweselen byl, a wraucně Pánu Bohu za to děkowal, ginác se nedomnjwage, než že králowstwj české zase k samospasitedlné wjře katolické přistaupj. Protož ke dni sw. panny Barbory, dne 14. listopadu stawy české pod obogj listem weřegným obeslal, a na hrad Pražský, aby se wšickni sešli, poručil. Rowněž Jan Mistopolus duchowenstwo pod obogj k weyš dotknutému dni listem swým wolal a žádal, aby každý děkan, wezma s sebau dwa faráře, ke dni sw. panny Barbory do Prahy přišel. Když rozepsaný sněm se začal, kněžstwo pod obogj do Karlowy kollege se sešlo, a swého administrátora se tázalo, zdaliž mu powědomo nenj, o čem se na tom sněmu gednati bude. I rozkázal ty artikule čjsti, které mu od krále Ferdinanda k rozsauzenj dáni byli, a které on také s swau konsistořj též se wšemi Pražskými faráři za prawé uznal, a gich (mimo gedinký: Zdali také malým djtkám oltářnj swátost podáwati se má) že se weškeré duchowenstwo Pražské pod obogj držeti chce, wyznal. Přitom také ty artikule některým Lutheránským i Pikhartským tu přjtomným kněžjm na gich žádost do rukau dal, a na to wšickni na hrad Pražský k sněmu šli. Král Ferdinand do sněmu přigda na trůn se posadil, a w gazyku latinském ačkoliw krátkau wšak pohnutedlnau řeč k shromážděným stawům a k přjtomnému kněžstwu učinil, přjčinu dokládage, proč stawy pod obogj i také duchowenstwo pod obogj na sněm powolal, a gim po doko-

nané řeči ty artikule weřegně přečjsti dal, gichž slowa gsau tato:

1. Wšickni Pražštj kněžj, kteřj lidu pod obogj způsobau podáwagj, gednosworně wěřj, že gest geden Bůh a tři osoby w božstwj, též také že gest 12 článkůw wjry katolické od swatých Apoštolůw sepsaných, a že gest sedm swátostj.

2. Také ti Pražštj kněžj w tom se společně snesli, že wšickni tak chtěgj djtky křtjti, gak ony od kněžj pod gednau způsobau lidu podáwagjcjch křtěny býwagj, a žádnau ceremonii neb řád katolické cjrkwe při křtu sw. opustiti nechtěgj.

3. Wšickni kněžj Pražštj pod obogj wěřj i také tomu každého wyučowati chtěgj, že negenom tělo Kristowo za nás na křjži obětowáno bylo, a krew geho swatá za naše hřjchy gest wylita; ale že on Kristus Ježjš Bůh člowěk gak pod způsobau chleba, tak i pod způsobau wjna celý se nacházj, a že žádný nemá k přigjmánj přistupowati, kdoby dřjwe z swých wšech hřjchůw pořádnému knězi osobně a skraušeně se newyznal, rozhřešenj nedostal a uloženau za ně pokutu newykonal. Též také kdykoliw se swátost oltářnj od kněze při mši swaté pozdwihowati, neb kdekoliw ona se chowati, neb kamkoliw wystawowati, neb při kterékoliw processj nositi, aneb ku kterémukoliw nemocnému doprowázeti se bude, wšickni přjtomnj lidé na kolena klekati a gj gakožto prawému Bohu čest wzdáwati magj.

4. Podobně oni wšickni že wěřj, a tak že wěřiti se má, tomu též wyučowati chtěgj, že mše swatá gest oběť, o které prorok Malachiáš mluwj, a protož také že wšecky ceremonie, které se při nj děgj, a které kněžj pod gednau způsobau lidu podáwagjcj neporušeně zachowáwati chtěgj.

5. Wšecky od cjrkwe katolické zaswěcené swátky, také ti kněžj pod obogj dle způsobu katolické cjrkwe swětiti chtěgj.

6. Wšecky od cjrkwe katolické ustanowené posty že náležitě zachowáwati chtěgj.

7. Wšechny processj, které se w Cechách od starodáwna zachowáwaly, že také ti kněžj pod obogj zachowáwati chtěgj, wšak mimo ty starodáwnj žádné giné nowé aby se nezačjnaly.

8. Že také o některých slawněgšjch swatých neyswětěgšj swátost oltařnj na oltář lidu k uctěnj oni kněžj pod obogj wystawowati chtěgj.

9. Že w swěcenj některých wěcj někdy řeči latinské z agendy neb knihy, která se při hlawnjm kostele pražském užjwá, a někdy w řeči české dotud užjwati chtěgj, dokud se gim od budaucjho arcibiskupa pražského gistý zpusob k swěcenj nepředepjše.

10. Že Marii rodičku Božj i wšecky nebešťany ctjti a k nim se utjkati, i také od katolické cjrkwe potwrzenau letanii o wšech swatých s přináležegjcjmi prosbami modliti se chtěgj.

11. Že wigilie, modlitby, připomjnánj za mrt-

wé, též oběti při mši swaté dle starobylého cjrkwe katolické obyčege zachowáwati chtěgj.

12. Že neywyššjho biskupa Řjmského, hlawu wseobecné cjrkwe, gakožto wěrnj synowé we wšem poslauchati, gjm se řjditi, a geho i také budaucjho arcibiskupa Pražského dachownj ustanowenj přigj mati chtěgj.

Tyto artikule od kněžstwa Pražského pod obogj přigaté, když na sněmu přečteny byly, Ferdinand král se swého trůnu wywstal, a do swého pokoge se odebral, tjm doloženjm, že ge gak duchowenstwu tak i stawům pod obogj k dálšjmu a bedliwěgšjmu powáženj zanecháwá. I tázali se stawowé swětštj pod obogj administrátora Jana Mistopola, též z králowstwj českého do Prahy přjchozjho duchowenstwa také pod obogj lidu podáwagjcjho, kterak se gim ty artikule ljbj, a zdali také, gakž weřegně od Geho Milosti králowské přednešeno bylo, s duchowenstwem Pražským k nim přistupugj a dle nich se řjditi chtěgj? Tu hned administrátor řeč učinil, a mnohé podstatné přjčiny přednesl, proč on se swau konsistořj a se wšjm duchowenstwem Pražským pod obogj k těm artikulům přistaupil.

Na to stawowé pod obogj od duchowenstwa odstaupili, a mezi sebau se uradiwše, skrze Giřjho z Gerstorfu českého králowstwj podkomořjho duchowenstwu powěděti rozkázali, aby se ono nad těmi artikuly neydřjwe sneslo, což gestli se nestane, že oni stawowé swětštj s těmi artikuly žádné práce

mjti nechtěgj. Protož duchowenstwo na tom se sneslo, aby se následugjcjho dne do Karlowy kollege wšickni sešli, a nad těmi artikuly radu drželi. Když následugjcjho dne rada držána byla, téměř wšickni k nim gednosworně přistaupili, toliko Wáclaw Kutnohorský děkan, Martin Nymburský děkan a Jakub Žatecký děkan, někteřj též ač w malém počtu faráři k těm artikulům z dosti malých přjčin přistaupiti nechtěli. Ale když administrátor tak horliwě, tak mocně swau obšjrnau řečj pjsmem swatým potwrzenau, aby k těm artikulům přistaupili, ge napomjnal, oni přemoženi gsauce geho slowy, žádnau dostatečnau odpowěď na ně dáti neuměli, a protož také k těm artikulům ačkoli na oko přistaupili, na to gediné čekagjce, kterak stawowé swětštj se snesau, a těch stawů také oni že se držeti budau.

Administrátor newěda o gich takowé lsti welmi přjwětiwé poděkowánj gim učinil, a ge dosti obšjrně wychwalowal. Na to ti třj giž gmenowanj děkanowé z Karlowy kollege přjmo na hrad Pražský šli, a přigdauce mezi stawy swětské pod obogj, gim oznámili, že giž weškeré duchowenstwo pod obogj, gak Pražské tak i kragské gednosworně k těm artikulům přistaupili. Oznámili gim také lstiwě i to, aby se oni stawowé nad tjm nehoršili, že od kněžstwa na kazatedlnicjch o těch artikuljch a o tom gich snešenj dosawád žádná zmjnka se nestala, poněwadž obecnému lidu o nich wěděti nenj wěc potřebná, ale toliko samému du-

chowenstwu o těch artikuljch, gakožto o welikém tagemstwj, wěděti přináležj.

Stawowé swětštj wyrozuměgjce od těch kněžj, že weškeré české duchowenstwo giž k těm artikulům přistaupilo, rozkázali těm přjtomným kněžjm do zeleného pokoge odstaupiti, sami pak poručili ty artikule i hned sobě čjsti, a nad nimi raditi se počali. Hanuš z Waldsteyna neywyššj sudj zemský krále Ferdinanda chwalitebný aumysl přednesl: kterak totiž G. M. král o to pečuge, aby w náboženstwj gednota zachowána byla, též aby se arcibiskupstwj Pražské zase wyzdwjhlo, a na wůli stawům zanechal, aby geden artikul po druhém dle swé ljbosti poważowali. Ludwjk Košatecký z Kolowrat odpowěděl, aby poważowánj těch artikulůw w nepřjtomnosti panů Morawanů, gakožto spolusausedů se nedálo, k čemuž také radil Zdislaw Zwjřetický z Wartenberka, též i někteřj stawu panského. Ale z rytjrského stawu Giřj z Ğerštorfu welmi pohnutedlně stawy k tomu wzbuzowal, aby se dle milostiwé žádosti Ferdinanda krále nad těmi artikuly snesli, obšjrně řeč čině, že přjtomnost, méněgi hlas Morawanů, při těch artikuljch potřebna nenj. K tomuto Giřjmu z Ğerštorfu přistaupil také Petr Chotek z Wognjna králowský prokurátor, též wětšj počet rytjrstwa i také Pražská a giná králowská města. Wšak proti těm hlasům na odpor se postawil Krištof z Wyšowic, muž welmi sešlý, neustupně to mjti chtěge, aby také k powáženj těch artikulů Morawané powoláni

byli, gemuž také Kutnohorštj wyslanj welmi mocně nápomocni byli, zwláště Ondřeg Křiwoláček, který ty artikule wšeligak natahowal, a posledně s towaryšem swým mluwiti počal: že oni žádné moci od swých představených sobě dané nemagj, o těch artikuljch sněmowati, což kdyby předce učinili, žeby wjce do Kutné Hory nawrátiti se nesměli. A tak toho dne nic se gednati nemohlo; nicméně na tom se snesli, že zegtřegšjho dne o těch artikuljch w zeleném pokogi na hradě Pražském se gednati bude.

Následugjcjho dne, když se wšickni stawowé swětštj, též i duchowenstwo do zeleného pokoge sešli, Ferdinand král některé swé rady k nim wyslal, gich přjwětiwě napomjnage, aby zbytečného mezi sebau hádánj zanechali, a rádègi k powažowánj těch artikulů neprodleně přistaupili. Ačkoliw Kristof z Wyšowic s těmi, genž se ho přidrželi, nedbage ani na králowské napomenutj, k powažowánj těch artikulů přistaupiti nechtěl, dokládage, že se ani peněz ani statku netýká, ale spasenj duše, a bez přjtomnosti Morawanů že gest wěc nebezpečná něco gistého o těch artikuljch zawjrati; nicméně wětšj počet přjtomných pánů k tomu swolil, aby se ti artikulowé pořádně čtli, a bedliwě powažowáni byli. Prwnj artikul když byl přečten, w krátkém powažowánj tak ode wšech přigat gest, gak sám w sobě zněl. Druhý artikul také přigat byl, wšak to k němu přidáno bylo: aby malá newinátka w čas důležité potřeby také w pokogjch

od pořádných kněžj křtěna býti mohla. Třetj artikul také když wšickni stawowé i města Pražská přigali, něgaký Jakub Mráček od města Nymburka k tomu sněmu wyslaný obšjrnau řečj, která wšak dle obecnjho přjslowj ani rukau ani nohau neměla, pjsmo swaté wyswětlowati, a proti snášenj wšech stawů s několika sobě podobnými čeliti počali a dokázati chtěli, že ten artikul nemá přigat býti, ale w něm že některá slowa magj se změniti. Administrátor Jan Mistopolus, wstaupiw na wyššj mjsto, obšjrnau a welmi učenau řečj tak stawy pohnul, že kteřj k tomu třetjmu artikulu přistaupili, při něm zůstati potwrzeni byli, kteřj pak k němu předešle přistaupiti nechtěli, giž k němu welice se chýliti počali; wšak při swé náklonnosti wytrženi byli, když Matauš, w Kutné Hoře farář, z ponuknutj Wáclawa Kutnohorského děkana po dokonané tak horliwé řeči téhož Mistopola se ozwal a wyznal, že on k tomu třetjmu artikulu přistaupiti nemůže, a to powěděw, od duchowenstwa odstaupil a k swětským stawům přistaupil. Jan Mistopolus ohljdna se žádostiwě na duchowenstwo a posledně pohleděw na stawy swětské řekl: „Urozenj páni stawowé! že tento Matauš, opustiw duchowenstwo k wám přistaupil, přjčina gest, že dnes ani negedl ani nepil, a tak zemdlel, že geho wšecken mozek se stočil.“ Stawowé widauce, že giž toho dne o těch artikuljch gednati se nebude moci, skrze Giřjho Gerstorfa duchowenstwu poděkowánj učinili, a ge

domů propustili, s tjm doloženjm, aby se opět wšickni w pondělj sešli.

Mezi tjm administrátor dowěděw se toho, že proti němu a proti Pražskému duchowenstwu negenom někteřj z obecného lidu, ale také i z wyššjho stawu se rozhněwali, také giž wšeliké pohrůžky mu činj, když dne pondělnjho na hrad Pražský mezi stawy s swým duchowenstwem přišel, tu swau stjžnost weřegně přednesl a stawy za obranu žádal, což mu také připowědjno bylo. Na to Wáclaw Kutnohorský děkan, Matěg Nymburský děkan, a Jakub Žatecký děkan, též s nimi giných dwadceti kněžj kragských, administrátora a Pražské duchowenstwo opustiwše, k stawům přistaupili. Zwláště pak děkan Kutnohorský se prohlásil, dokládage: „Poněwadž wyslanj z města Kutné Hory od snešenj administrátora i celého duchowenstwa Pražského odstaupili a k druhé straně se přiwinuli, že on také to učiniti musj, sice žeby se do Kutné Hory k swému děkanstwj nawrátiti nesměl.“ I rozhněwal se administrátor na toho Kutnohorského děkana, též i na ty wšechny, kteřj se ho přidržewse, od duchowenstwa odstaupili, a k straně stawů swětských přistaupiwše, k tomu třetjmu artikulu přistaupiti nechtěli, když totiž skrze to také strany w gich předsewzetj potwrdil.

Král Ferdinand wěda o tom, gaká roztržitost mezi stawy swětskými w přjčině toho třetjho artikulu se děge, aniž žeby gaká naděge se ukazowala, by w ostatnjch artikuljch brzké snešenj státi se mělo,

a nemoha w Praze délegi trwati, proto že Turek welkau mocj do Uher táhnauti počal: protož k stawům mjstokancléře králowstwj českého wyslal a rozkázal, aby z duchowenstwa deset osob, tolik také i z stawů swětských k němu i hned přišlo. Když pak před krále předstaupili, on gim welmi pohnutedlnau řeč w latinském gazyku učinil, a swau potřebnau do Uher cestu oznámil, dokládage, poněwadž stawowé swětštj též i duchowenstwo tak mnoho giž času w poważowánj toliko třj artikulůw zmařili, a následugjcj artikule, kteréž mnohem wjce nežli ti tři prwnj k poważowánj magj, také tak brzo poważeni nemohau býti, protož ten nyněgšj sněm wyzdwihuge a geg do giného času zanechává, žádage při tom wšech stawů i duchowenstwa, aby mezi sebau pokognj a swornj byli, což oni také zachowati sljbili. *)

W těchto přenuzných náboženstwj křesťanského potřebách, kališnj stawowé — ač gim o těch wěcech gednati ani nepřislušelo — s duchowenstwem když wězeti zůstali, král Ferdinand ginau cestau k swému konci se obrátil a mužské mysli přičiněnjm toho dowedl, že kališnjci Pražštj léta 1549. w poslušenstwj stolice apoštolské se dali, a w lůno swaté Cjrkwe katolické s potěšenjm přigati

---

*) Sgezd stawů králowstwj Českého s kněžstwem pod obogj. Rukop.- Syxta z Ottersdorfu knihy památné. Rukop.- Zimmermann (Jan Nepom.) Přjběhowé králowstwj Českého za Ferdinanda I. W Praze 1820 — 1821. 8. djl. II.

byli. Kališnjci ale nowj, též ginj a ginj odpornjci, genž swjci, kteráž gim we tmách swjtiti měla, shasli, katolické cjrkwe žádostem powolni nebyli; než u wnitřnj kyselosti a tagné i zgewné nenáwisti sobě oblibugjce, od gednoty a swornosti dále a dále zacházeli. Dle této prchliwosti stawowé gednoty Pikhartské swé šjge proti kněžjm pod gednau (1551) zatwrdiwse, lstiwé auklady gim strogili. Zwláště pak o kněžském desátku diwný saud wydáwagjce, geg toliko za almužnu neb skutek milosrdný pokládali, a to wedlé učenj mistra Jana z Husince. Při tom kde oni panstwjm byli, kněžjm ksaftowati zapowjdali, gegich statek, nábytek a mohowitost na se přitahugjce, zwláště když ten neb onen bez poručenj neb uzawřenj poslednj wůle z wezdegšjho swěta wyšel, wšecko, co umra zanechal, na swau stranu hrnuli. Kněžj widauce, co se děge, proti nim weřegně kázali, nesprawedliwost gim wytýkali, a obce proti nim zlau myslj zapogjmali, tak že bauře, sgednocenj a spiknutj obecnjho lidu bylo se co báti. Při tom pak ti i oni ku práwu se wolagjce na krále swé žaloby zawáděli. Král Ferdinand uznaw, kterak toho potřeba káže, by ta wěc přjsně wážena byla, sněm na hradě Pražském (1552) položil, na kterémž smjřenj usněmowaným snešenjm se stalo. Rowně (1562) M. Gallus probost kollege wsech swatých, žalobu sepsal proti kněžjm Pražským a giným, kterážto šest dnj pořád na hradě králowském čtena byla. Po přečtenj té žaloby mnohé artikuly ža-

lobnj s náležitými odpowědmi wůbec wyšly, a to s podpisem Jana Mistopola a giných kněžj Pražských i městských, nikoliw wšak bez porušenj ljbého pokoge.

Proto wšak král Ferdinand od swého pobožného předsewzetj lid křesťanský k swornosti a gednotě poslušné nawracowati nepřestal. Neb ho tagno nebylo, kterak z nesrownánj a na kusy křesťanského náboženstwj potrhánj mnoho zlého pocházelo, a několikrát se i shledalo, že, když gsau měli křesťanstj národowé hotowau snažnostj žjžniteli krwe křesťanské Turku odoláwati, sami se swářili, sebe sužowali, swau moc geden proti druhému, chudjce se wespolek, wynakládali. I obrátil se tedy Ferdinand I. na sněm Tridenstký, a to skrze řečnjky zgednati usilowal, aby přigjmánj swátosti oltářnj pod obogj způsobau žádagjcjm swobodně dowoleno bylo, poněwadž mnozj lidé w kraginách německých k podobogj náklonnost z náboženstwj měli. Papež řjmský pro wzdělánj gednoty swé powolenj k tomu dáti neprodlel, kteréž (1564) na hradě Pražském strogenau řečj Petra Peristeria z Horšowa Teyna skolastika a kazatale wůbec prohlášeno bylo. *)

---

*) Peristeria z Teyna Horšowa (Petra) Kázanj na neděli dewátau po swaté Trogici o wladaři neprawosti. Při tom o přigjmánj welebné Swátosti oltářnj pod obogj způsobau, tak gakž nynj wůbec žádagjcjm od Concilium S. Tridentského dowoleno bylo. W Praze u Girjka Melantricha z Awentinu. (1564) 4to.

Ani pak na cjrkewnjm powolenj tomto kališnjci přestali, alebrž po wětšj ustawičné swobodě w náboženstwj taužjce, k straně katolické wjře odporné náremně se chýlili. Král Ferdinand wida, kterak náboženstwj pod obogj dle nowého rázu na wše strany se rozmáhá, Giřjmu Cassandrowi, muži na ten čas welmi oswjcenému, psanj učinil a snažně žádal, aby swé zdánj, které náboženstwj, pod gednau-li čili pod obogj staršj gest, o tom wydal, poněwadž Augsburská konfessj starožitněgšj náboženstwj swé býti i prokázati usiluge. Než pak Giřj Cassander mjněnj swé wůbec pronesl, král Ferdinand I. umřel, na gehožto mjsto Maximilián II. nastaupil.

Za panowánj Maximiliána II. kališnjci přewrácené w náboženstwj nabyli swobody. Neb ohlášené sněmu Tridentského pod obogj powolenj, brzo na to sami za nesnesitedlné břemeno sobě pokládagjce, wšemožně o to usilowali, aby se smlauwa Basilegská, o kterauž se tak dlauho a i krwawě rwali, ze swoboda weysad králowstwj českého wywržena, a gim cesta k učenj Lutherowu učiněna byla. I žádali za to Maximiliána II. na sněmu léta 1567 držaném, snážně připomjnagjce, kterak se té smlauwy mnozj toliko slowy a nikoli skutkem držj, a kterak katoljci na to hledjce, w oči gim to wytýkagj, tak že mnohé a časté různice, nepřátelstwj a pronasledowánj z obau stran se působj. Lidu milý a na lid laskawý Maximilián II. hledě uwesti a zachowati pokog, swornost a gednotu, smlauwu

Basilegskau zdwjhl a gi z potwrzenj swobod králowstwj českého wywrhl, a tak kromě wědomj netoliko učenj Lutherowu bránu otewřel, ale i wyhnané Pikharty, nowokřtěnce a giné sekty opět přiwolal. Neb nedlauho na to (1571) žádali stawowé na sněmu držaném, aby dle potwrzenj konfessj Augsburské, gak gim tak i poddaným gich pod obogj přisluhowáno bylo, což se i hned stalo.

(Pokračowánj.)

IV.

O uspořádánj starých škol w ohledu na školy nowé.

Od

Františka Aloysia Wacka,

Děkana w Kopidlně nad Leštinau.

Každé prawé, řádné a člowěčenstwu prospěšné wzdělánj kořenj se w minulosti, wzniká a úrodným se stáwá w přjtomnosti a poskytuge sjmě čili látku ku wzdělánj budaucnosti. Chce-li tedy národnj učitel netoliko powrchnj wzdělanost, magjcj ze wšeho něco a z celosti nic, alebrž důkladnau, wšestrannau wzdělanost sobě opatřiti, musj zřetel obrátiti na člowěčenstwj wěku minulého a přjtomného, dle stupňů geho wycwičenj, gakož i uspořádánj škol, co wzděláwacj prostředky dle potřebnostj, w uwe-

deném swrchu dwogjm ohledu předobře znáti, by šťastnau a k obecnému dobrému způsobnau budaucnost mohl připrawiti. Neboť nezná-li lidj a stupně gegich wydobyté wzdělanosti, na němžto stogj, nedostáwá se mu základu, na kterémž dále má stawěti; nezná-li gegich potřeb a přjměrných prostředků, gimiž by zawedl k dálšjm pokrokům w duchownjm wycwičenj, budeť u něho gedna chyba druhau stjhati, aneb gak Kristus prawj: *„Sadj nowau záplatu na staré raucho, čjmž gestě horšj roztrhnutj býwá!“* Prawdu tuto ztwrzuge zkušenost u wšech oněch škol, w kterýchžto učitel sám, neynowěgšj mage wzdělanost, aniž na stupeň wycwičenosti rodičů, aniž gegich k wzdělánj mu swěřených djtek žádného ohledu nemá, nobrž swé wydobyté wědomosti gako *gednjm ligawcem* wyljti chce. Gakož tento nepronikà do země, aby gi učinil plodnau, alebrž na gegjm swršku rychle pryč splyne, a skrze zwodněnj škodným se stáwá, podobný osud potkáwá i školy, w nichžto učitel swau methodau, byť i neylepšj byla, neaucinkuge stegně na ducha a srdce swých djtek, gakž toho třeba, podoben gsa zahradnjku, pudjcjmu w pařiści k zrůstu byliny, — by se we škole swé před swětem ozdobil a oslawil rozličným kwjtjm. Wywodj sice kwět, lahodný očjm a slibný, kterýž wšak žádného owoce nepřinášj. Prototě widěti začasté w národnjch školách mnohých potěšitedlných wědomostj; třpytj se wšak toliko, gakož lesknaucj se úkazowé w powětřj, a práwě tak

rychle i mizj, nemagjce základu, a nezagawše nagednau ducha a srdce; aneb ginými slowy: poněwadž wědomosti takowé negsau *wnitř z ducha* wywedené, nobrž dětem zewnitř toliko gako *přilepené.* —

Trefně o wěci té pjše učený pædagog Balbier w Reynských listech pro wychowatelstwj a wyučowánj: *) „Rodičowé, wece, odewzdáwagjce djtě swé škole, chtěgj, aby i budaucně w materské půdě, w kteréž wzrostlo, t. w rodině swé, se kořenilo, a neodtrhlo se od starého štěpu, ač i k welikému národnjmu kmenu se klonj a chýlj. Aby tedy gemným swazkem rodina, stát a národ, gakož i gednotnj lidé a weškeré člowěčenstwo skrze školu se uspogily, o to se přede wšjm snažiti musjme, a tudyť weliká, wznešená úloha národnj škole se klade: dále wzděláwati to dobré a oprawdu lidské, co w domácjm žiwobytu se započalo, aneb kdyby se geště nebylo započalo, k tomu přičiniti swau práci, aby se počjti mohlo, a o to starati se, aby hned od prwnjho stupně swého wzdělánj člowěk *přiměřeně, wšestranně* a nepřestáwage *dále* byl weden, a skrze pokračugjcj, mezery nemagjcj wzdělánj poznenáhla k poznánj mocnostj a schopnostj swých přišel, aby s pewnau wůlj powolánj swé sobě obrati, mjsto swé w lidském spole-

*) Wiz w 2hém swazku 8ho djlu geho pogednánj: „Die Nothwendigkeit und Bedeutung der Schullehrer-Seminarien. Essen 1833.

čenstwj dostogně zastati, a co statným nástrogem w řjši božj sebe představiti mohl.“ — Uloha tedy národnj školy, gakož řečeno, weliká gest; neb zde se gedná o wzdělánj *celého* člowěka, a ne *o přiljpnutj* marných, prázdných umných pogemů, a gakož žiwot wjce gest než pokrm, a tělo wjce než oděw, taktě celý člowěk mnohem wjce než lesknaucj se powrchnj stránka, kterauž se toliko *zaljbiti* může, aby se přikryla *nahota* geho. Gest tedy w každém ohledu záslušno a důležito wyšetřiti:

I. Kterak byly staré školy uspořádány?

II. W čem předčj nowé školy nad staré, aneb w čem tyto před oněmi magj přednost?

III. Čehož ze starých škol až posud w nowých se užjti dá?

I.

Každý národ, wywinugjcj se ze stawu přirozenosti, musiltě záhy školy mjti, aby si dobytau wzdělanost uchránil a rozšjřil, gakž tomu historie dáwá swědectwj; neb odkudž ginák mohli gegich gednatelé a letopisci wzdělanosti dogjti? Aspoňtě wěc gistá, že s křesťanstwjm wšady zkwjtaly školy a množily se. Ačkoli w těchto wychowanci obzwláště k stawu učenému cwičeni byli, nechát se předce bezpochybně uzawřjti, že se i takowých škol nenedostáwalo, w nichžto mládež elementárnjho učenj došla, ač těžko zřegmých toho uwáděti důkazů. Tolik wsak gisto, že školy, toliko pro duchownj usta-

nowené *scholae interiores,* škola pak pro ty, genž powolánj swětského následowati chtěli, *schola exterior* slaula. A tak tě i prawdě podobno, že též k farským kostelům školy byly připogeny. *) Zpěw kostelnj a čjtánj pjsma žádalo gich. —

Mnohé znamenité liternj památky, starožitné národnj klassické zpěwy — při čemž na rukopis králodworský poukazugeme — gakož i nemalé části českého přeloženj biblj toho nám důkazem gsau, gak záhy w Čechách psanj a čjtánj knih wzniklo. Sáhagj do desátého a gedenáctého stoletj, gakž tomu slowutnj spisowatelé naši, Dobrowský, Jungmann, Palacký důwodně přiswědčugj, **) gesto w sausednjch Bawořjch dle důkazu pana Kupferbergra teprw w 16tém stoletj baworská práwa zemská w gich materské řeči se nalezagj. Patrně z toho widěti, že gak Crhau a Metuděgem pro lid slowanský pjsmena přichystána byla, Slowané hned učili se čjsti a psáti, a záhy zřenj swé k zakládánj škol obrátili, odkudž se stalo, že pod

---

*) Wiz. Lipowskys Geschichte der Schulen in Bayern. München 1825. a Dr. Fischers Handbuch der Pædagogie S. 28. 29. —

**) Wiz. Dobrowsky's Geschichte der böhmischen Sprache und ältern Literatur. Prag 1818. Historie Literatury České Dr. J. Jungmanna. W Praze 1825. Starobylá Skládanie. a t. d. Giž swatý Wáclaw, gak Legenda prawj, w Budecké škole učil se čjsti, psáti a žaltář pěti, a slawných klášterů, ku kterýmž školy byly připogené, w 11tém a 12tém stoletj nemalý počet u nás založen byl.

Karlem IV. paměti nesmrtedlné, národ český we weškeré Ewropě neynčeněgšj byl národ.

Přispělo k tomu obzwláště, že weleslawným mocnařem tjm mnoho far neb plebanij we wlasti našj bylo založeno, odkudž rozmnoženy gsau i obecné školy, a tudjž rozšjřena welice národu wycwičenost, magjc obzwláště z náboženského wzdělánj swůg půwod; neboť prawdiwě dj slawný hrabě Josef de Maistre: *„Nikdý národowé wzdělanosti swé ginácě nedosáhli, než skrze náboženstwj.“*

Nesnadno wšak gest zewrub tuto určiti, gak národnj školy w onom wěku uspořádány byly; gelikož nám letopisy z oněch časů wjce wyprawugj o nábožných ústawech, o cjrkewnjch založenjch, než o národnjch školách, čehož swětlý důkaz dáwagj tak zwané základnj knihy (Libri Errectionum); w ohledu tom musjme tedy do minulého, nám bližšjho stoletj nahlédnauti, kdež se nám giž mnohá o tom, ač ne welmi radostná zpráwa poskytuge.

Přede wšjm w prawdě může se twrditi, že starých národnjch škol hlawnj byl záměr dosaženj náboženských wědomostj; protož dal se žákům, gak se abecednj tabulce naučili, hned Canisius, w němž se učili slabikowati a čjsti. Gak geg djtě čjsti umělo, dáno mu hned ewangelium, a na zpamět učenjm katechismu we škole neywjce stráweno času. Newystaupil-li nynj žák ze školy, mohlť užjwati ke čtenj každé knihy, kterauž za dobrau uznali rodičowé geho; neboť pospolitého wyučo-

wánj z gedněch a těchže knih nebylo tehdáž w obyčegi; každý ze zwláštnj knihy, kterauž měl, sám pro sebe odřjkáwal. Psáti a psané čjsti učili se obyčegně toliko chlapci, a uměnj početnj, gestli se mu učilo, mechanicky a hudlarsky se přednášelo. Pro děwčata zdálo se býti psanj nepotřebné, a protož nikdý w něm nebýwala cwičena.

Za učitele bráwali se mnohdy kostelnjci, wjce wšak řemeslnjci a wyslaužilj wogáci, zwláště we wzdálených od farnjho kostela mjstech. Učitelowé sami nuznau toliko wycwičenost měli, kterauž buď sami sebau, aneb od duchownjch podosáhli; neboť wzděláwagjcjch ústawů pro ně nebylo žádných. Tjmž tedy mechanismem, gakýmž sami učeni byli, učili opět giné, a poněwadž gegich wycwičenost náramně galowá byla, nemohli lepšj učencům swým dáti. *)

Když tedy powažugeme staw starých národnjch škol, hned wůči nám padá, že wšecka gich učenost gen gakés polowičátnj wěděnj bylo; zde onde sebrala se z knihy něgaká ponětj, ta se dětem do pera powjdala, a pak z paměti odřjkáwala. Děti učily se slowům, a nikdý wěci samé, a člowěka znáti takměř nikdý; mizerným *slowjčkářstwjm* o prawý duchownj žiwot oklamány byly. Hlawnj toho přjčina bylatě owšem, že se tehdegšjm učitelům

*) Wiz, co gsem o tom šjřegi w swém historickém pogednánj o národnjch školách wůbec, a o českých zwlášť napsal. Přjtel mládeže, 17tý swazek str. 9 — 33.

důkladného, obsáhlého a zewrub uspogeného wědění nedostáwalo, o čež učitel přede wšjm snažiti se má. Ale i to wědění a ushromáždění wědomostj nesmj se nikoliwěk na *pauhé* toliko *udjlenj* těch wědomostj obmezowati; nobrž cwičenj a wyučowánj, přemýšlenj a nahljženj, abstrakcj a zkušenost musegj w určitém nalezati se poměru, a wše to musj žiwým swědkem o *aučinné wnitřnj* mocnostj člowěka býti. Že se tehdáž nebralo na to náležitého zřenj, zplodilo to w učitelské podobě zakrnělé, *mrzácké polotwory*, gakož důwtipně prawj pædagog Balbier w swrchu uwedeném spisu.

Byli tedy učitelowé tehdáž dalece odchýleni od powolánj swého. Co uměli a mohli, byloť gen cos hotowého, uzpůsobeného čili mechanického, a na neyweyš cos w paměti zachowaného; nebyl to plod gegich *samomysljcjho* a *činného* ducha; a protož gako učitelé odlaučeni stáli od mládeže swé; nebylo žádného uspogenj a sgednocenj mezi nimi a gich žáky. Za tau přjčinau gim toliko dodali gakéhos *powrchnjho* cwiku, ničehož *w ně* newprawiwše, tjm méně něco *z nich* wywodiwše. To poslednj ale hlawnj gest wěc; pročež skutečného methodického elementárnjho wyučowánj, zákonům přjrody přiměřeného zplozowánj wědomostj newyhnutedlně potřebj gest, magj-li školy w skutku cjrkwi a obecenstwu prospěšny býti. *)

---

*) Gistý weliký znatel národnjch škol krásnau a trefnau o tom pronesl prawdu: „Neuwedeme-li, wece. wychowa-

Wyučowánj sw. náboženstwj — co do methody — bylo tehdáž též welmi wadné a nedokonalé, málo přispěgjc k prawému člowěka wzdělánj, čehož přjčina, že na wšestranné wycwičenj rozumu tak malé zřenj se bralo; wšecky dušewnj mocnosti zůstaly takměř w plénkách zawinuté, a gedna toliko se cwičila paměť. Čehož se wšak tuto nedostáwalo, bylo djlem nahraženo zewnitřnj pobožnostj, a přjsnau šlechetnau káznj, kteréž w onom wěku welice se šetřjwalo, a kteráž práwem za neyhlawněgšj wěc powažowána byla. Kde byla škola u kostela, musilo každé djtě každého ročnjho času mši swatau před očima učitelowýma slyšeti. Wyučowánj začalo a dokončilo se s modlenjm, gakož i odřjkáwánj úloh s dělánjm křjže. Ze školy musili žáci po dwau gjti, a teprw w gisté určité wzdálenosti se rozcházeti.

Co učitelům gich powolánj welmi usnadňowalo, byla přjsná domácj kázeň, a též přjsné přidržowánj dětj od rodičů k nawštěwowánj školy, a poněwadž teprw w 8ém roku do nj přicházely, giž gisté předcwičenj od rodičů neb giných tam přinášely. Školnj a domácj wychowánj podáwalo si přátelské ruky, a přjsnost otcowa neobmezeného

---

telstwj opět k tomu, gak ge půwodnj člowěka přirozenost požaduge, tedy z dětj naduté toliko a směšné trpasljky wychowáme, kteřjž w *obrowo brněnj* se obláčegj, gjm ale toliko *břinkati* mohau.“ — Wiz mnohocenný spis: Pestalozzis Erziehungsunternehmen zur Zeitcultur von Niederer. Gestit plný wýborných myšlenj o této důležitosti.

žádala poslušenstwj, káragjc bez ohledu každý poklések, kteréhož ne tak snadno bylo ukrýti před bedliwým okem otcowým a učitelowým. *„Řežte dost, když djtě prowinj,* řjkáwali tehdegšj otcowé učitelům, *bude wám gednau za to děkowati. Škoda každé rány, která chybj.“*

Kázeň tedy, pořádek a nawykánj mrawnému žiwota způsobu takowé tenkráte byly, že nyněgšj w mnohém ohledu přewyšugj; a protož i staré školy, ač gich učenj wadné a nedokonalé bylo, mnohau měly dobrau stránku, a učitelowé tehdegšj bezpráwně *ferdáři, dudkáři,* slowau; předce wšak školy nowé wzhledem wdělánj mládeže nad ně welice předčj; w čemž magj tedy nowé školy před starými přednost?

II.

Nowá škola, kteráž ku konci minulého stoletj we wlasti našj gest wznikla, když nařjzenjm Marie Teresie a syna gegjho Josefa II. normálnj ústaw w Čechách uweden byl, neobmezuge se wjce na to gedno, čehož potřebj, gakožto škola stará, alebrž wzděláwá člowěka *celého,* by tak dokonalého wychowánj, gak možno, dosjci mohl. Magj powšechny geho duchownj mocnosti býti wzdělány a oswjceny, srdce ke wšemu dobrému roznjceno, a i geho tělesné mohutnosti náležitě wycwičeny. Aby se tohoto účele dosáhlo, předepsáni gsau k učenj předmětowé: Wěro- a mrawoučenj, čtenj, psanj, počj-

tánj, mluwnice, prawopis a krasopis, wlastenská historie, zeměpis, uměnj přirozených wěcj, a cwičenj se we zpěwu; k tomu připogena škola industriálnj, w njž se žákům náwodstwj k wědomostem zahradnictwj a sadarstwj, a žačkám k rozličným ženským prácem uděluge. Aby školy schopnými učiteli opatřeny byly, skrze kteréž by se účele tohoto dosjci mohlo, založilo řjzenj zemské wzděláwacj učitelské ústawy, w nichž by dosáhli přiměřené wycwičenosti, w gistém postupowánj napotom swé wědomosti a gegich náležitého užjwánj dokázali, a tak se poznenáhla učitelské stolice schopnými a hodnými učinili.

Nyněgšj učitelowé, genžto uměgj dle prawidel pædagogických aučinkowati, přicházegj k wětšj hodnosti, než dosawáde měli, a wětšj nabýwagj ceny, uměgjce to náležitě konati, čeho powolánj a úřad gegich požaduge; tuť docházegj i řádněgšjho wyžiwenj, aby pokogně a radostně w powolánj swém státi mohli. Náležj pak do třjdy auřednjků, státu welice prospěšných, a gelikož wzhledem určenj swého základ k lepšj duchownj a mrawné wzdělanosti kladau, mnohem wětšjho požehnánj než stařj učitelowé přinášegj. Nahljžj to wěk náš, že se učitelům, magj-li weliké břjmě úřadu swého rádi, ochotně a laskawě nesti, těžké starosti o wyžiwenj se srdce segmauti musj; neboť swjragj ducha, a udušugj horliwost při prácech w powolánj. Protož napomáhá se za našeho wěku ze wšech stran učitelům, aby se gim lepšj a gegich stawu přjslušněgšj

wyžiwenj opatřilo, w kterémž ohledu král náš František I. též sobě krásnau památku zakládá.

Předěj dále naše nowé školy nad staré, že učitelowé nezáwisegj wjce od libowolnosti obcj, což pro staré welmi těžký byl osud, kterýž, nastogte, až posud zde onde privátnj školu náramně swjrá; — magjt gakož ginj důležitj stawowé swé zákonodárstwj, dle kteréhož s nimi se nakládati musj. — Prospěšno gest též nynj k rozšjřenj dokonalegšjho wychowánj djtek, že gich nawštěwowánj školy wjce od ljbosti gegich rodičů nezáwisj, nobrž zákonem nařjzeno gest. A tak wynikagj nowé školy uměnjm a samostatnostj učitelů, gakož též podáwanými předměty, w nichž žáci se cwičiti mohau, dalece nad staré školy, a geště by se nám w krásněgšjm swětle představily, kdyby domácj wychowánj s oným we školách wjce se slučowalo, a gemu tak přjwětiwě podáwalo ruky, gak to býwalo we starých školách.

Že nowá škola cjle swého semo tamo geště nedocházj, tohož přjčina gsau mnohé překážky, genžto gednák w učiteli, gednák mimo něg ležj, gakož ode mne w giném pogednánj tohoto časopisu: „Proč náboženské wzdělánj mládeže našj we školách národnjch i gymnasiálnjch nemá wždy žádaného zniku?“ — mnohostranně dokázáno. *) Zde toliko dokládám wzhledem mnohých učitelů: že

*) Wiz druhého ročnjho běhu swazek 3tj str. 393 — 422.

gsau marnj, nadutj štěbetowé, kteřj we škole naprosto nic neprospjwagj; takowjž učitelowé, gakož slowutný pædagog Harnis w prawdě gistj *), wychowáwagj na neyweyš z dětj mnohowědy a hrdoumělce, z nichžto přemudřelj, nanicowatj lidé se stáwagj; a protož gest, dokládá dále, méně wědaucj učitel, gemuž spasenj djtek swých w skutku na srdci ležj, a kterýž křesťansko - nábožnau má mysl, mnohem lepšj než mnohowěd a marný, zpupný učitel, který dobrý sice gest methodista, lásky wšak nemá, gsa *měd zwučjcj a zwonec zněgjcj*, gakož sw. Pawel nazýwá takowých lidj. **)

O překážkách mimo školu, genžto gegjmu žádaucjmu wzniku welice bránj, musjme doložiti, že *počátek maudrosti, bázeň Božj*, ze srdcj lidských a z celých rodin gest zmizela, a mjsto nj šáljcj, klamawý duch swěta, kterýž toliko slepotu a záhubu plodj, w nich uhnjzdil se. Nadýmagjcj wěděnj, náramná hrdost, náchylnost k rozwázanosti, odpůrstwj a chtjč k nekonečnému požjwánj gsau neyhlawněgšj wady našeho wěku.

---

*) Handbuch für das deutsche Volksschulwesen. Breslau 1820. S. 87.

**) O mnohých mladých učiteljch slowutný Niederer wyswědčuge: že gsau co oběti gednostranného theoretisowánj k politowánj, gešto z nich na mjstě *wzdělancu hrdopýškowé* se stali. — Viele jungen Lehrer sind als Opfer des einseitigen Theoretisirens zu bedauern, die statt gebildet zu werden, nur eingebildet wurden. Wiz. swrchu uwedený spis: Pestalozzis Erziehungsunternehmen a t. d. St. 167.

Učitel sám nemůž tuto pomoci, pakli s geho snahau kázeň, maudrá dohljdka a obmezowánj se nespogugj. Nechať tedy nowá škola nad starau welice předčj, nesmj se předce tato za gakés neplatné střepiny powažowati, gelikož mnohau geště w sobě obsahuge látku, kteréž se w nowé škole dobře užjti dá, gakož to hned tuto ukážeme.

III.

Wšecko, což gest, z Boha gest, a bez něho ničeho nenj, gakož sw. Jan prawj. Toto poznánj gest základ každé křesťanské mysli, gakž w nowé, tak i w staré škole. Neboť wšecko má gen tak dalece cenu, gakž nás to k Bohu táhne, a našemu s njm spogenj (gelikož gsme skrze hřjch od něho odlaučeni,) napomáhá. Aby se w maličkých wzbudila synowská bázeň Božj, a w nich se zachowala, nařjzena gest školnj mše sw., a škola má se, gakož druhdy, s modlitbau začjti a dokonati. Kde se to nestáwá, progewuge učitel sám nenábožnau mysl, nenj muž dle zákonů cjrkwe a zákonů zemských, tratj důwěrnost rodičů, wážnost u dětj, a nenj s to, aby gich srdce dle wůle Božj řjdil a gimi wládl. *)

Uznáwá to každý maudrý a dobromyslný znatel našeho wěku, kterak welice prawé člowěka wzdě-

*) Wiz Bayrische Nachrichten für das deutsche Schulwesen. Augsburg 1833.

lanosti uškodilo *pauhé* toliko *rozumu wycwičenj*, kteréž w umènj započawši se, poznenáhla w obecný žiwot přešlo, ode wšeho se odlaučiwši, co člowěku *neywyššj* má býti, t. *zbožnost* ducha a *poswěcenj* srdce, a gelikož *smyslné* toliko *přjtomnosti*, a gen co *hmotného*, pozemského gest, se přidrželo, přewrhnauti se musilo. Mnoho zpausty i we wědě i w žiwotu odtud wzniklo, a když se to wlaudilo do wychowatelstwj a w mládeže wycwičenj, počalo se pomalu smýšleti, žeby wybraušenost rozumu giž dokonalé bylo wzdělánj. Tuť snažilo se takowé učitelstwo, djtěti wše *na wlas dowozowati*; i to neywyššj pro ně, wjra Kristowa, tauž toliko cestau se mu wštěpowala; na člowěka samého dle hlubokosti přjrody geho, a dle potřebného ošlechtěnj srdce a zbožněnj geho mysli, žádného se nebralo ohledu, a taki učitelstwo, wytrhši geg z neyhlubšjho základu geho bytj a wzdělánj, spokogilo se tjm, když z dětj *prázdné slownjky*, a přitwořiwši gen tudy nemalau marnost, *lautky* a *tatrmánky* učinilo. — Tuť tedy práwem se má nowá škola se starau raditi, kterak mrawně a zbožně se wésti a wzděláwati má. *)

---

*) Gak Geho Milost náš neymilostiwěgšj cjsař a král František I. o takowau mrawnau a zbožnau wzdělanost welice usiluge, dokázaltě opět neywyššjm dekretem dworské školnj komissj od 13. Unora 1833 p. č. 980, w němž nařjditi ráčil: že školnj čekanci k společným službám Božjm a ke wšem pobožnostem se žáky magj přidržáni byti, a že we wyswědčenj o skončeném liternjm běhu zwláště uwesti se má klassifikacj gegich mrawů.

Od staré skoly též přjsné a wolné poslušenstwj za wzor si má wzjti. Neboť poslušnost gesti prwnj wýmjnka každého wychowánj. Djtě musj neobmezeně poslauchati, ginák duchownj i tělesná wzdělanost se zdařiti nemůž. Samo slowo Božj nás ujc, že člowěk skrze neposlušenstwj potratiw bezprostřednjho poznáwánj Božjho w duchownj slepotu a wzkázu ducha i těla gest upadl. Poslušnost gest tedy opětné nawrácenj a spogenj se s Bohem. Kdež tato opět gest uwedena, nemůžeť než krásný pořádek a pokog we školách a rodinách zploditi a upewniti. Kde ale zmizj, tam domácj i školnj wychowánj zcela nemožné gest, gelikož člowěk swau odwislost od Boha a geho náměstků s očj potracuge, a sám sobě Bohem a wšjm býti se zdá. Odtud tolikero stjžnostj a zmatků w rodinách a obcjch.

Dále se má též cwičenj paměti ze staré školy přiměřeně zachowati, a k tomu má učitel při wšech předmětech dosti přjležitosti, aby tu duševnj mocnost swých žáků cwičil a sjlil, gelikož bez cwičenj paměti děti žádné zásoby wědomostj nemohau nashromážditi. Wždyť pak každé učenj toliko gest k tomu, aby od djtěte pochopeno, podrženo a w žiwobytj užito bylo. Má-li toho se docjliti, musj w paměti zachowáno býti, aby w každé přjčině opět znowa duši se představiti mohlo.

Maudrý učitel budiž tedy podoben člowěku hospodáři, gakož wece Kristus, *kterýž wynáší z pokladu srdce swého staré i nowé wěci,* aby djtky wěčnému králowstwj wychowal, a gich k nepo-

minutedlné blaženosti přiwedl. *) Protož nezapomjney nikdý na wznešenau důstognost swau, kterauž má co základnj wzdělawatel djtek Božjch, a zachowey se, gakož Kristus u prostřed učenců swých. *Wšecko zkaušeg*, gakž učj sw. Pawel, *a dobrého se drž*, aby sebe a swěřené sobě maličké wzdělal, a k nepomjgegjcj řjši nebeské s nimi se wznesl.

V.

O Rági.

Od

Frantiska Wetešnjka,

faráře w Markwaticjch.

(Pokračowánj.)

Neyhlawněgšj známka wždy zůstáwá řeka čtweroustá s dotčenými kraginami. Zpytatelé biblických starobylostj sešli wšecky suše zemské, ale řeky s kraginami, gak ge kreslj Mogžjš, předce nikde nenalezli. Nenaleznutj to mohlo gim býti gakýmsi pokynutjm, by se tázali a skaumali, čjm scházj, že

---

*) Srowney s tjm moge pogednánj hned w prwnjm swazku časopisu tohoto 1828. „*Učitelowé starého a nowého wěku*“ — kdež mnohá důležitá, sem patřjcj prawda nalezá se.

polohy Rági podobné k nalezenj nenj? Ale mjsto dotazu a skaumánj chopili se ráděgi pauhých gmen, a dle těch rozehnali se po řekách a kraginách neprawých do Ráge, gakoby dle gména labského hledali utracené Čechy we Šwedjch. Když pak předce ne nalezli, kde se widělo, sami libowolně Ráge stanowili.

Prwnj namanula se gim řeka Prát neboli Frát, genž béře půwod z hor armenských, různj Mezopotamii od Syrie, u Korny, někdegšj Apamee, pod 30° 46′ sjře a 64° 41′ délky, pogj se s Tiġrem, we spogenj odbjhá k Zoini, kdež opět se různj w patero ramen, a ucházj do chobotu zeleného neboli do záliwu perského. Wšickni zpytatelowé a wykladatelé bibličtj bez wýmjnky gsau toho zdánj, ze nyněgšj Prát neboli Frát, ginák i Eufrát gesti Prát neboli Frát, čili čtwrtý roztok řeky podrágské. Owšem dle gména.

Gdaucjm dále k wýchodu přes newšjmanau řeku Kabur naskytl se Tiġer, genž ginák také slowe Chidekel, *) wycházj z armenských hor, ubjhá giżně, u Korny pogj se s Eufratem, opět se různj a padá do moře perského. Tiġer a Eufrat we spogenj slowau Šat-el-Arab, to gest: Řeka arabská; za starodáwna slauly Pasitigris. **)

---

*) Tiġer nebo Chidekel arabsky tušjm slowo Diġle. Josefowi I. 1. Diġlath, Pliniowi Diglito.

**) Pasi porownáno může býti πας, a dle této gram. domněnky πασι τιγρις = Wšetoky.

I při Tiğru bibličtj zpytatelé gsau geště na shodě, že gest to třetj roztok řeky rágské. W tom domněnj nemálo posilowala ge ta okoličnost, že Tiğer neboli Chidekel popotopnj tekl podlé Ašura neboli Assyrie, která skutečně rozestjrala se po geho wýchodnjm pořičj.

Gsau-li při Prátu a Chidekelu sworného zdánj, tjm různěgi smeyšlegj o *Gichonu* a Pisonu.

Gichon, dle wýborného Kalmeta, znamená Bystřici, a tušj Kalmet, že gesti řeka Aras neboli Araxes, genž také berauo půwod z armenských hor, sewerowýchodně tratj se do moře chwalenského. Za Gichon držj geg proto, že Araxes gest skutečně řeka bystrého toku a w gazyku řeckém wyznamenáwá to, co Gichon w hebregském, totiž *Bystřici.* Učený Huet, biskup awranský, zamyslil, že wýchodnj roztok spogeného Tiğru a Eufratu gesti podrágský Gichon. A před njm domnjwal se Kalwjn, že roztok západnj gest Gichon. Neynowěgšjm se snj, že podrágský Gichon gest nyněgšj řeka Amu či Amu-Darja neboli Ulu, starodáwnjmu wěku neyprwé Harrat, pozděgi Oxus, nyněgšjm Arabům Gihon řečená, genž wycházegjc z afganského *Pustichoru*, pod 38° 12′ šjře a 90° 14′ délky odbjhá k sewerozápadu, protéká Karesmii neboli někdegšj Baktrii, působj nynj gižnj pomezj Weliké Rusie, až po toku 220 mil dwogjm austjm wnášj se do gezera siného neboli aralského. Přede wěky gednjm ramenem zatékala také do moře chwalenského. Proti tomu Josef Flavius, we Starob. Žid. I.

1. 3, rágskému Gichonu řjká Geon, a držj geg za egyptský Nil. Snad ho k té myšlénce přiwedl názew koptický. Nebo *Koptům*, těm chatrným zbytkum někdegšjch Egypčanů, Nil w Patroxu *) slowe Jero a w Mizreči **) Jaro, což gest tolik, gako hebregský Gichon a řecký Araxes, nebo Nil prudce wtéká do Egyptu. Ginj konečně za podrágský Gichon magj syrský Oront.

O Pisonu neboli Fišonu, dj Josef Flavius we Starob. Žid. I. 1. 3, že gesti to hlawnj indická řeka Ganga; Huet, že ge to západnj roztok tigroeufratský; Kalmet, že gest to Fasis, hlawnj řeka někdegšjho Kolchidu, nyněgšjho ruského Imiretu; giným gest to damascenský Chrysorrhoas, a gešté giným edenská řeka podobá se býti palestinský Jordán.

Ne menšj roztržitost panuge we wyhledáwánj kragin, Mogžjšem wyznačených.

Ašur sice wšem slowe Assyrie neboli wýchodnj Chidekelowo pořičj mezi Armenij, Medij, Babylonij a Mezopotámij ležjcj s hlawnjm městem Ninem neboli Niniwem, které stáwalo proti nyněgšjmu Mosulu u nyněgšj wesnice Nunias řečené.

Pode gménem Chuš wykladatelé rozuměgj část gihowýchodnj Afriky, kde ležj Habeš, dále celau téměř polednj Asii, neboli nyněgšj Arabistan, Far-

---

*) Patros nebo Patheros, Egypt hořegšj.

**) Mizreč = Mezer = Mizraim = Delta, Egypt dolegšj; u Perssanů Mesredž.

sistan a Indostan. We Farsistanu pomořj zelemorské podnes slowe Kusistan, horná kragina mezi Izfahanem a Kermanem slowe Kudšj Buludšj, afganské pohořj slowe Indů Kuš, a Indostan Indům podnes slowe Kušawidpa, to gest: země Chušowa. Ale Kalmet za Chuš držj zemi skytickau, to gest: nyněgšj ruskau Georgii neboli Grusinii. Wykladatelowé neynowěgšj Chušem nazýwagj poříčj Gihonské w nyněgšj Chowaresmii.

I Chawila pokládá se na mjstech negedněch, a sice předně u Sany w Chaulonu poledni Arabie, kde mnozj chtj mjti osazeny Chawilowy potomky, pošlé z Joktana, I. M. X. 29; za druhé k perskému záliwu do Arabie sewerowýchodnj až po řeku Pasitiger neboli Šat-el-Arab, kdež osazugj potomstwo Chawilowo, I. M. X. 7; což widj se býti twrzeno wýrokem, I. M. XXV, 18, dle něhož Ismaelité bydlili od Chawily až po step surskau proti Egyptu, kudy se chodj do Assyrie; a wýrokem I. Kr. XV. 7, řkaucjm, že Saul porazil Amalecha od Chawily až do stepi surské, ležjcj před Egyptem; za třetj Kalmetem a z neynowěgšjch Rosenmüllerem stawj se do někdegšjho Kolchidu neboli nyněgšjho ruského Imiretu k řece Fasi neboli Rionu.

O zemi Nod, Josefowi Flaviowi we Starob. Židow. I. 2. 2, Naid řečené, wykladatelé činj gednohlasné přiznánj, že kragina téhož gména nikde wyhledati ani domysliti se nedá. Swatému

Jaroljmu a chaldegskému překladateli slowo *Nod* znamená tolik, co taulawý aneb těkawý, a protož dle latinského překladu to mjsto znj, že Kain bydlil poběhlý na zemi. Některým ale předce se podobá, žeby Nod mohl býti nyněgšj Chusistan neboli někdegšj Susiana, to gest: gihowýchodnj tigerské pořičj a sewernj pomořj perské zátoky, kde hlawnjm mjstem býwala *Susa*, bez pochyby nyněgšj Suster, Arabům Tuster řečená, pod 31° 58′ šjře a 66° 34′ délky. Tomu na odpor ginj chtj řjci, že Kain zašel do stepj arabských.

Tatáž pochybnost naskytuge se o Chanochu, městě Kainowě, o němž tušj Kalmet, že gest to snad Hanuchta, giž Ptolomeus klade do Susiany. Berosus a po něm Adrichomius město Kainowo stawj wýchodně od Libanu proti Damašku.

Wšem těm negistotám mohlby snadně učiniti se konec, kdybychom bezpečně mohli určiti polohu edenskau, odkud řeka wycházela a kde nad roztoky Rág se nacházel. Tu ale gest rowně tolik negistot, gako tamo. Huetowi a giným i mnohým dnešnjm za Eden gest gižnj Mezopotamie při pomezj chaldegském; Kalmet stawj geg do Armenie k pramenům Tigrowým, Eufratowým, Korachowým a Arasowým, neboli za Eden držj částky nyněgšjch Ejaletů krage erzerumského, diarbekerského a wanského. Klerikus w kommentáři, I. M. II. 8, okazuge dosti učeně, že ležj západně od Eufratu, a sice w Syrii, nemoha býti daleko ode kragin a měst,

předně: Gozanu, Haranu, Resefy a Telasaru, *
an w Telasaru bydlili edenštj synowé, Isai. XXXVII. 12, II. Kr. XIX. 12. 13, genž kupčili s Tyrem, Ezech XXVII. 23.; za druhé: ode města, kteréž stáwalo w horách libánských bljž řeky Adonisowy sewerně od háge cedrowého, tu kde podnes nacházj se wesnice, Eden řečená, mezi rozkošnými sady a temeništnými zahradami při klášteře, Kašeja, nazýwaném, tři hodiny od Kanobinu. O tomto, prý, Edenu mluwj Amos: I. 5. Pošli oheň do domu Azaelowa, a ztráwj paláce Benadadowy, a polámu záwory damascenské, a wyhladjm obywatele z údolj Awenu, a toho, kterýž berlu držj z domu edenského.

Takowátě neshoda při řekách, takowátě neshoda při kraginách, gešto Mogžjš předce tak odměrně pjše a určitě. Než nynj giž wizme, kam bibličtj wykladatelé Rág stawj.

Gsau-li neshodni w hledánj řek a kragin, ani o poloze rágowé shodněgi nerozpráwěgj. Dle Josefa Flavia Eden a Rág byliby museli zaugjmati sewerowýchodnj Afriku a gihozápadnj Asii. Kalwjn, doktoři lewenštj, Skaliger, učený Huet a ge-

*) Gozan neboli Ghassan, město a krag damascenské Arabie mezi Syrij a Mezopotamij. Gouthrie XIX. 84. Haran město mezopotamské gihowýchodně od Orfy, Rohy neboli Edesy. Resef, Resif, Resafa, u Abulfedy *Rosafat*, den cesty gihozápadně od Eufratu proti Race neboli Nikefori. Telasar, Talasar, Tlašar stáwalo, tušjm při Eufratě w Babylonii a slaulo ginak Talata.

gich staupenci twrdj, poněwadž Mogžjš ze gména wyčjtá řeky Frát neboli Prát a Chidekel, celému swětu známé pode gménem Eufratu a Tigru, západně a wýchodně obcházegjcj Mezopotamii a Babylonii: Rág že musj neybezpečněgi hledati se na gegich pořičj. Řeka edenská dělila se we čtwero ramen neboli we čtwero hlaw; Eufrat a Tiger, přišedse od Hermenie až ke Korně, někdegšj Apamei, pogj se co gedno řečiště, tekau we spogenj až po Zoine, odkud až k moři opět se různj. Dotčenj wykladatelé stanowj čtwero ramen neboli hlaw takto: Eufrat a Tiger, přicházegjcj ke Korně, wykazugj nade stokem hlawy dwě, u Zoine pod roztokem zase dwě, kterýmžto poslednjm onino Pison a Gichon přezdjwagj. Huet Rág wýslowně přistawuge na wýchodnj břeh tohoto spogeného řečiště. Druzj, přidržugjce se Kalmeta, k nimž se chýlj i neywalněgšj část wykladatelů našich, stawj geg tam, kam položili Eden, totiž do Armenie, odkud wycházj Eufrat, Tiger, Aras, Kur a Čorach. Mjsto dwau poslednjch u Kalmeta gak w pjsmě tak na mappě stogj Fasis nyněgšj Rion. Než gak nedůwodně, záhy uwidjme. Ti, genž zemi edenskau stawj do Syrie, hledagj tu také Adamůw Rág, spolehagjce na průpowědi swrchu dotčených Proroků w domněnj, že wýrokowé ti negsau pauhé naráženj a holá podobenstwj, nobrž že skutečně také wykazugj oprawdowé položenj ráge. Ke ztwrzenj swé domněnky užjwagj také řeckého a latinského názwu. Gazykům těm Rág slowe Paradeisos neb Pa-

radisus, a wšickni wykladatelé swědčj, že názew ten pošel z hebregského a chaldegského slowa Pardes, פרדס, což w našem gazyku wyznačuge zahradu, sad, stromowjm pěkně posázený, gakowých i Peršané býwali welmi milowni. Takto Cýrus mladšj lacedemonské posly wedl do sadu a honosně gim ukazowal, w gakém pořádku sám swau rukau stromků byl nasázel. Zpodepřeni názwem tjm dokládagj, že dle Strabona, XVI., u pramenů Orontowých stáwáwalo město, Paradeisos řečené, gež Plinius, V. 23, přičjtá k městům syrským, a Ptolomeus, V. 15, stawj do obwodu laodicenského, do auwalu přeutěšeného, tam kde gsme prwé nalezli wesnici, Eden řečenau. A z toho ze wšeho saudj, že Rág Adamůw neyspjše se nacházel mezi horami libanskými. Ginj zpřjma geg kladau do Palestiny k hořenjmu Jordanu, ginj k gezeru genezaretskému, a Milton tam, kde, gak stařj prawili, Tiger tratil se pod zemj:

K straně polednj
Tekla skrze Eden řeka široká
Běhu neměnjcj, nobrž skrze chlum
Kostrbatý prošla, spodem zhlcená.
Bůh tu horu ohradě swé za základ
Zwršil bystrým nad praudem. — I. 168.

Widěwše, kde Ewropčané Rág hledagj, wizme také, kam geg stawj Orientálowé. Gednak opowjdáme záhy, že ani ti s njm negsau na shodě lepšj. Gedni prawj mjsto rége býti wýchodně pod Libanem na pěkné rowině damascenské, neyaurodněgšj a neyrozkošněgšj z celého Orientu. Tu wykazugj mjsta, kde byl Adam stwořen, kde

Kain zabil Abele, a kde geg zahrabal. Až přigde Kristus saudit křesťanstwo w audolj Josafatowě, tu prý Mahomet bude také sauditi swé Moslemy. Židé ale prawj, že mrtwoly, Adamowa a Ewina, pohřbeny gsau w geskyni hebronské, kde odpočjwagj Abrahám a Sára, Isák a Rebeka, Jakub a Lia. Druzj prawj, že mjsto ráge gest Obola, utěšené pořičj spogeného Tigru a Eufratu neboli řeky arabské, tu kde stogj město kupecké Basra neboli Bassora pod 30° 30′ 2″ šjře a 65° 15′ délky. Ginj za ragistě magj perskau rowinu 3 mjle dlauhau a ½ mjle širokau, Šaab-Bewan řečenau, od řjčky téhož gména protékanau, ležjcj mezi perskými městy Nawbenianem a Bewanem w kragi kobadském. Kraginka ta gesti audoljčko welmi krásné, aurodné, rozkosné; protož ge wýchodnj básnjři hustě opěwagj, a mnozj Orientálowé se domnjwagj, že tu musel rág býwati. Čtwrtj pokládagj položenj ráge na pěkném indickém otoku Zelanu, Zeylonu neboli Žilanditu, kde se nacházj hora Rahoun, ostrowanům Hamalel rečená, od Lusitánů pak Pikem Adamowým pogmenowána. Wrch té hory gest plocha zdélj 150. zšjřj 110 kročegů. Tu se spatřuge kámen, a wtisknutá do něho welikánská šlepěge zdélj 2 pjdj a 8 palců. Tu šlepěgi Zelanštj magj we weliké uctiwosti, mluwjce o nj, že gi Adam po sobě zůstawil. Mimo to Ormjnowé chtj rág mjti we swém pěkném auwalu při třech Kosteljch neboli u Ečmiazinu, ginj w indickém Kažmjru, Libanštj n swého Ede-

nu. Kdo mluwj prawdu? Trwám nikdo, gak naše skaumánj ukáže, beraucj ohled na zpráwné náwěštj Mogžjšowo i na změny udalé.

Wjme, gak prostě, stručně, gádrně, bezpečně, neobogetně a znatně mluwj Mogžjš o řece, pořiéjch a o městě, slowem o poloze rágské. Co Josefowy myšlénky se dotýče, k dokázánj omylu ukážeme toliko na řeku, genž wycházela z Edenu ke swlažowánj Ráge, a odtud dělila se we čtwero ramen. Kterak smj Josef rágskau řekau nazýwati Nil, Ganges, Eufrat a Tiger? Nil přicházj z afrikánského gihu, běžj Habešem, Nubij a Egyptem k seweru a padá přemnohými roztoky a roztůčky do moře středozemnjho. Ganga neboli Ganges wyniká z asiatskoindického seweru, odbjhá gihowýchodně a zacházj do bengálského chobotu. Kdyby ty dwě řeky byly podlé anebo bljzko sebe, widěloby se, že magj toky protiwné. K tomu ani Mogžjš ani žádný národ nenazýwal a nenazýwá Nil Gichonem, a Ganga ani starým ani nowým geografům neslowe Pisonem Eufrat a Chidekel krome gména nic podoby z řeky edenorágské nemagj, přicházegj sice oba z hor ormjnských, ale neberau půwod z gedné a též řeky ani z těchže pramenů, nobrž ze studnic různých a různým řečistěm také odbjhagj gihowýchodně k nadřečené Korně, kde na čas se pogj, roztékagj opět a paterým ústjm pochowáwagj se do moře zeleného. Rozdjl to mezi řekau Mogžjšowau a Jozefowými toky gest patrný a nemalý, tak že geho polo-

ha ledwa byla Edenem neboli Rágem. Co gsme powěděli Josefowi, budiž řečeno i těm, gimž biblickým Gichonem má býti Amu-Darja: tenť běžj od wýchodu k západu proti wrchowistjm Eufratowým a Tigrowým. Zámysl Kalwjnowých a Huetowých stran, magjcjch stoky nadkornenské za rágsky Prát a Chidekel, zdá se býti trochu podobněgsj, předce ale ne cele podoben; i tu se nacházj rozdjl nemalý, i ti se hnali za pauhým gménem, a kde těch se nedostáwalo, sami ge libowolně pridáwali, aniž šetřili změn, udalých na swrchu země. Mogžjš neprawj, žeby z Edenu byly wycházely řeky, žeby nad Rágem se byly pogily, spogené geg swlažowaly, a pod njm we dwě ramena se různily. Také spogený Tiger a Eufrat nerůznj se we dwě, alebrž w ústj patero. Nadhodj-li se, že zrůzněnj toto mohlo se udati pozdněgšjmi rozwody, budiž; gednák odwádjme námjtku na důkaz: který roztok ge Fison? který Gichon? Kalwjnu, doktorům lewenským, Skaligeru a giným Pišonem slowe rameno wýchodnj, Gichonem rameno západnj; proti těm učený Huet se swými staupenci nazýwá rameno západnj Fišonem a Gichonem rameno wýchodnj. Než i toto buďte maličkosti. Ale Mogžjš pjše o Chidekelu, že tekl před Asurem, genž měl býti předpotopnj Assyrie. Gednák Asur předpotopnj ležel wně pod Rágem při gednom roztoku, gešto pozdněgšj Assyrie nacházela se owšem na wýchodnjm tigerském pořičj, wysoko wsak nad stokem, následowně i nad Rágem Hueto-

wým. A kdyby bylo možno toto wšecko odwesti, připisugeme konečně, že Rág beze wšj pochyby stáwal na suši a ne w zagatých mořem mjstech. Gednák njzké pořičj basorské neboli pasitigerské muselo dlauho tonauti, prwé než wláha morská ge osáhla. „Plocha mezi Tigrem a Syrij, totiž od 31½° až do 36° sewernj šjře, ginák od záliwu perského až po Raku neboli Niceforium, celá někdegsj Chaldea, Babylonie, Mezopotamie, nobrž i Arabie, Egypt, afrikánská Zahara až do atlantického oceánu gestiť suchá step, k orbě naprosto nezpůsobilá, leč gedno po pořičj Eufratowě, Tigrowě a Nilowě, kde znenáhla silná wrstwa hljny se naplawila. Twář té nesmjrné rowiny wesměs gewj šedau a bělawau půdu, morskau solj hustě promjšenau, pod njž, zhlaubj střewjce či dwau, nacházj se sádra, ze které mnoho žiwice se preyštj. Podobnau půdu mjwáwali i meziřičj babylonské neboli nyněgsj bagdadské a pořičj chaldegské neboli nyněgsj basorské, kamž ale od nepamětných wěků tolik slymu se naneslo, že z neplodného dna učiněna gest půda neyaurodněgšj, genž tam, kde má dosti wláhy, nilskému meziřičj we wšem se rowná.“ *) Co tu praweno o Ejaletu bagdadském, totéž platj o Ejaletu rakenském. Raka, někdegsj Nikeforium ginák Kallinikům ležj takměř o pět stupňůw sewerněgi asi 2000 střewjců nad hladinau

*) Hasselt. XIII. 266.

perské zátoky. Nuže tonula-li půda rukenská, o mnoho gistotněgi, o mnoho hlauběgi, o mnoho déle musel tonauti obwod basorský; a byl-li ten za prwotnjch časůw mořem, kterako lze sem zameyšleti stan Adamowa Rége? Nic neplatj báchora moslemská, prawěci, že 1½ mjle západně od Eufratu při městě Kufě nacházj se hrob Adamůw. Slyšelit gsme, že i židé geg pohřebugj do geskyně Abrahámowy k Hebronu. Kde prawda? bez pochyby ani tu, ani tam. Z toho widno, že domněnka ta, stawena na gméno Eufratowo a Chidekelowo ostíti nemůže. Proti domněnce strany Páně Kalmetowy dá se též mnoho rozpakowati. Gisto gest, že Eufrat, Tiger a Araxes wytékagj z Armenie, a sice z auwalů domnělého Araratu. Gednák z těch mjst, totiž z nyněgšjch Ejaletů, karského, arzerumského, diarbekerského a wanského, kam pjsmem i mappau pan Kalmet stawj Rág, z tohoto, djm, okrsku newycházj řeka Fasis, anobrž ta takměř o čtyři stupně sewerněgi se preyštj z pohořj kaukazského. Pan Kalmet toho málo šetřil, nobrž domněnce k wůli odwrátil a protáhl řeku tu za čtyri stupně gižně až do té šjře, odkud béře půwod řeka Araxes, Kyrus a Akampsis, neboli nyněgšj Aras, Kur a Čorach. Dále čjm se dokáže, že nyněgšj Rion neboli někdegšj Fasis a podrágský Pišon gesti tatéž řeka, gešto ani neteče řečištěm, které pan Kalmet na mappě gj wykazuge? Pauhé domněnj nenj geště důkaz, a pan Kalmet za důwod nepřiwádj leč gedno zdánj. Potom kde který přede-

wěký národ oswědčuge země-aneb děgepisem, žeby podrágský Gichon byl nyněgšj Aras? Odkud wj pan Kalmet, že podrágský Chuš byl starodáwný Skytostan? že podrágská Chawila gest nyněgšj Imiret neboli starý Kolchis? Kterak smj stawěti Eden mezi čtwerořeké prameny, an z Edenu Mogžjšowa wycházela řeka gednotoká, genž teprw po swlaženj Rága wně dole různila se we čtyři roztoky? Wěru, uwažugjcjmu wěc tu bedliwě nelze Armenii uznati za Eden ani za Adamowo sjdlo, byť i Dolané ečmiazinštj neboli třikostelnj swé rozkosné audolj za Rág wydáwali. Opět widno, gak i pan Kalmet gménem Eufratowým a Chidekelowým welice poblaudil. Ti, kdo s Orientály stanowj Rág do Syrie, Palestiny, k Basoře, do Farsistanu, na Zeylon, k Damašku, magj proti sobě tytéž důwody, které gsme proti panu Huetowi a panu Kalmetowi přiwedli: nikde tatáž řeka, nikde tytéž kraginy w tom položenj. —

Zde geště připomenauti slušj, že názew Paradisu nemůže uwáděn býti za důkaz. Gest sice prawda, že dotčený hebregský názew Pardes, z něhož Paradis utwořen, třikráte we swatém pjsmě se nacházj, a sice II Ezd. II. 8. Kazat. II. 5. Pjseň IV. 13. We dwau poslednjch wyznačuge se gjm sad neboli zahrada, w prwnjm také lesnj hág. Šalomaun w Pjsni zpjwage o plodu newěstině, pěge: „Rostliny twé gsau pardes (neboli paradis či rág) gablonj zrnatých.“ A w Kazateli oswědčuge, že wzdělal zahrady, pardesy

a štěpnice. Nehemiáš po zagetj babylonském chtě gjti do Judstwa, prosil krále Artaxerxe o pjsebné rozkazy k Asafowi, dozorci pardesu králowského, aby ten z něho wydal dřjwj k obnowenj zbořeného chrámu a hradeb jerusalémských. Ale pomůcka ta tu mnoho neprospjwá, gešto Mogžjšowi, na čemž tu záležj, Rág Adamůw wšude slowe Gan a nikde pardes, s čjmžby dotčené město gaksi se porownati a domněnka o poloze edenské a rágské ztwrditi se dala. Kdyby záleželo co na překladu, mohlibychom my Slowané, ne-li s wětšjm, alespoň s tjmže práwem název ze swého gazyka přiwesti. Mogžjšůw Gan wšem Slowanům slowe Rág neboli Raj; a dle toho smělibychom řjci, že Rág ležel w Persii, a sice w nyněgšjm Iraku neboli někdegšjm Medsku, an tu gihowýchodně od Teheranu, nyněgšjho perského sjdla, pod 35° 35′ šjře, 68° 20′ délky, nacházj se hradiště s rozwalinami, Rai, w Biblj Rages řečené. *) Od někdegšj Ekbatany čili nyněgšjho Hamadanu leželo sewerowýchodně 2000 honů neboli 50 mil w přeaurodné a utěšené kragince, na seweru obmezené kaspickým pohorjm, lysým Tabrekem, gižně pak hrubau paušj.

*) Starodáwnj město Raj, gak se podobá, neyprwé gest wywráceno hnutjm a otrásánjm země. Zkažené obnowil Selewkus Nikátor a přeždělmu Ewropos po mjstě narozenj swého. Partskými wálkami opět sešlé wystawěl Arsaces a po sobě Arsacij přezděl. Gednák starobylý název wždy předčil. Raj pozděgi stal se wládohradem mohamedanským a zde narodil se slowutný Harun Rašid. Konečně we 12tém stoletj zkazili geg Tataři.

Kraginka ta druhdy slaula Rhagiana, a obsahowala někdegšj nisegská pole, wzata na slowo hřbitowy perských králůw.

Wšak kdybychom tohoto gména za podporu swé domněnky použiti chtěli, titéžby důwodowé nám se zpjrali, které gsme proti nadřečeným domněnkám uwáděli: ani tu se neodkrýwá řeka se čtwerým roztokem, ani tu kraginy w dotčených stanech. Těžkosti ty znamenage wtipný Milton, lepým obratem umkl se přirozenému polohopisu. Powěděw, gak pěkně Tiger swlažowal Rág wynikagjcjm pramenem, zpjwá o dálsjm praudu na gewě:

Potom sgednotě se padá strminau
Toku w náručj, genž teď se z průduchu
Mrákotného wyskytá, a napotom
Rozdělený w čtyři walná ramena,
Plyne narůzno, a mnohé prochodj
Slawné králowstwj a krage, o nichžto
Nemjstná tu zpráwa. — — I. 168. 169.

Zatjm Wilfort, cestowatel anglický *) pjše, že mezi Balkem a Kandaharem skutečně se nacházj řeka, genž odbjhagjc, roztéká se we čtwero ramen. Tušjm i zlato se tam nacházj. Ale z ramen těch žádné nenese gmeno toku podrágských, aniž gimi oplýwagj kraginy, podrágským praudům přjležjcj, aniž berau půwod z toku edenského, aniž wýchodněgi odkrýwá se končina, Nod řečená s městem Chanochem.

---

*) Stlb. I. 303, z Asiatic. Researches VI. 485. — 488.

Ač při stanowenj rágské polohy tolik gest negistoty, předce pokusili se někteřj o to, že i gegj rozsah určiti se neostýchali. Steuchus *) udáwá na wlas, že kragina edenská wynášela 300,000 kročegů = 2400 honů = 60 mil. Tostatus **) pjše že Rág měl zdélj 12 mil a w obwodu mil 36. Udáwánj ta gsau wjce dětinská nežli prawá, poněwadž pjsmo swaté o welikosti se nezmjňuge. Že nebyl skrowný, dá se poněkud sauditi z toho, že geg swlažowala řeka, wně pod njm různjcj se we čtwero ramen, I. M. II, 10. a „k Adamowi přicházeli wšickni žiwočichowé, wšecko ptactwo nebeské i wšecka zwěř polnj, aby gim dal gména.“ I. M. II. 19.

W té negistotě pustiwše se od njžin i wýšin gihozápadnj Asie, gedni zameyšleli Rág w Asii Wysoké, za wysokau Asij w Kytagi, druzj w Africe na horách měsjcowých, w egypském meziřičj &c., třetj w Americe, čtwrtj w Ewropě na pomořj wareckowého moře, mezi Wislau a Nogatem &c., ginj pod rownjkem, ginj na stěžegjch &c. &c. &c. Mnozj, gako Selewciáni, Origenes, Filo a ginj, wšecko sljděnj widauce býti marno, domnjwali se, že Ráge Adamowa nikdý nestáwalo, alebrž, co w pjsmě swatém o něm se rozpráwj, to že musj rozuměno býti ginotagitedlně. Někteřj newědauce

*) W Kommentáři I. M. II.

**) W Kommentáři I. M. XIII. gn. 92.

rady, a chtjce rádi předce něco řjci, stawěli geg do třetjho nebe, ginj do čtwrtého, gako Moslemowé snj, prawjce, že Adam nebyl postawen do Ráge zemského, anobrž do gednoho ze sedmera nebes. Odtud wywržen na ostrow Zeylon, putowal prý do Arabie, aby popatřil na mjsto, kde někdy měla býti stawěna mekanská Kába, po které pauti umřel. Ginj stawěli Rág do měsjce, do prostory střednjho wzduchu, ginj opět na zemi, ale do mjst saukromných, zraku lidskému nedohledných, slowem wšude, kam gen lidská obraznost těkati mohla.

Proti tomu talmudisté oswědčugj posawádnj stáwánj Ráge Adamowa, twrdjce mezi ginym o Josuachowi Lewjho synu, *) že od Anděla Zhaubce, zwěstugjcjho mu brzké skonánj, prosil snažně, aby za tohoto žiwota geště ráčil mu okázati Rág, pak že wolj ochotně umřjti. Anděl dal se uprositi, a pogaw Josuacha na peruti, horowal s njm tu a onde tak dlauho, až Josua Rág uzřel, ale také prý s Andělowých perutj náhle se spustil a skočil do Ráge. Anděl wolal naň, aby wygda podrobil se smrti, gako druzj lidé; než Josua giž wygjti nechtě, zařjkal se přjsahau, že nikomu Ráge newyzradj. Překonečně předložila se Bohu, genž z úwahy, že Josua nikdý byl křiwě nepřisáhl, ráčil milostiwě dopustiti, aby Josua směl giž zůstati w Rági. Wědj také, že peklo gest šedesátkráte tak

*) Josua ben Lewj.

obšjrné, gako Rág, a Rág šedesátkráte tak weliký gako swět, a předce že gest we swětě. Dále bágegj, že gest sto tisjců mil dlauhý a tisjc mil široký, mage sedmero obydlj, kde do každého giné osoby usazugj. Do neykragněgšjho wpauštěgj pohany, genž uwěřiwše, obrátili se k zákonu božjmu; do druhého odkazugj kagjcné; do třetjho usazugj Abraháma, Isáka a Jakuba a wšecky Israelity, zemřelé na paušti; čtwrté necháwagj prázdno; w pátém wědj býti Messiáše syna Dawidowa, a při něm Eliáse proroka. Messiáš tu bydlj pro hřjchy lidu judského, zamaten do wlasů Ewiných, tak že nemoha gjti na swět, rmautj se welmi nad swým stawem; Eliáš pak stoge podlé zapleteného, pilně geg těšj. Až předce někdy přigde, potom, tušjm, w Rági swým přátelům gednorodým wystrogj stkwostné hody, zabige welikého wola, Behemota, pasaucjho se w Rági, a welikánského lewiatana plawagjcjho w řece rágské, tekaucj samým wjněm; sestým odměňugj wšecky ty, genž tu zápasj se zármutkem, báznj a hrůzau, a w těch umjragj; do sedmého nasazugj zemřelé přirozenými způsoby i ginými nehodami. Mohamedané wyprawugj, že puda rágská gest zlatá, drahým kamenjm čistě dlážděna, stromowjm pěkně posázena, a hrčjcjmi potůčky hogně swlažowána, w nichž gednák teče mléko, gednák neywýborněgšj wjno. Tam že se dobře gj i pige, a požjwá neychutněgšjch a neysytněgšjch lahůdek, při čemž i neywnadněgšj ženštiny k rozkošnému obcowánj nabjzegj se každému,

kdo pro Islam klesne w bogi. Ormjnowé rozprá-wěgj, že po wyhnánj Adama celá půda rágská byla wydlaubnuta a na přewysoké strminy, nedostupné hory odnešena, kde čas po čase zgewuge se starý, bradatý, wysoký muž, o němž dj, že gest to prorok Eliáš.

Ale těch a takowých snů budiž dosti! Mělilibychom někdegšjmu Rági wykázati stan prawý, ten muselby we wšem býti rowen poloze, určitě a powážliwě naznamenané od Mogžjše: muselibychom mjti stegná řečiště, stegné roztoky, stegná poříčj. Widěli gsme, gakými určitými znaky Mogžjš Rág wyličuge, kde ale neywýborněgšj zpytatelé, ulákáni některými řjčnjmi gmeny, po znacjch těch se rozešli, a kam rágiště neshodnau libowolnostj wkládali. Poněwadž wšecky ty domněnky Mogžjšowu polohopisu gsau odporny, každý čtenář učinj nález, že gsau nedůwodny a následowně wšecko hledánj Rágé marno. Aniž může býti ginaké, gesto zpytatelé nebrali ohled na udalosti přjrodnj, obzwláštně na potopu připomjnanau Mogžjšem, gimiž powrchnost země celá se proměnila, tak že na suši našj nelze wjce nalezti Rágé, který neyspjše tone pod oceánem indickým.

Těleso našj země gesti totéž, které wyšlo z rukau Stwořitelowých. Powrchnost zemská nynj, tak gako za času Adamowa, dělj se we dwé: w obwýšnj suši a we wyhlaubené moře. Řekl Bůh: „Shromažďte se wody, kteréž gsau pod nebem, w mjsto gedno, a ukaž se mjsto suché.

I stalo se tak, a nazwal Bůh mjsto suché zemj, a shromážděnj wod nazwal mořem.“ I. M. I. 9. Tak také nynj na swrchu zemském znamenáme moře a suši. Na suši a ne w moři stáwáwalo někdy Ráge Adamowa. Gednak tázati se musjme: zdali suše naše neboli popotopnj a suše rágská neboli předpotopnj ge tatéž? Byla-liby ta sama, i Ráge nebo aspoň rágiště, i řek, i kragin, Mogžjšem určitě poznamenaných, museloby se na nj wyhledati, a to w obrazu takowém, w gakowém ge Mogžjš kreslj. Poněwadž ale nic podobného se tu nenalezá, suše naše musj býti giná, od suše rágské rozdjlná.

Děgepisowé, přjrodozpyty a wezdegšj zkušenost učj nás, že na tělesu zemském, obzwláštně na geho powršku, děgj a dály se změny hrubé silným otřásánjm a walnými zátopami. Kde druhdy býwaly aurodné pláně a kolmj pahorowé, nynj odkrýwá se oku hluboké moře; a kde druhdy wlála se gezera hluboká, zoráwagj se niwy a chlumowé pnau se k nebi. Nekaždá řeka zachowala běh swůg: giná nynj nacházegj se řečiště, nežli býwala před wěky. Neywětšjm změnám musj dáwati půwod přjčina neyusilněgšj, aniž známe přjčinu mohutněgšj nad wšeobecnj potopu, o njž posud rozpráwěgj wzdělanj i newzdělanj národowé, kteráž také, gakož byla náramná i wšeobecná, i we swrchu zemském musela učiniti změnu náramnau, abrž wšeobecnau. Kde do hlubiny prokopáwagj se rowiny, nalezá se země, složená ze mnohorodých

wrstew, a z wrstew takowých, genž patrně oswědčugj půwod, wzniklý z náplawů wodnjch, a to negenom z náplawů přesnowodnjch, alebrž i z náplawů morských. W náplawech těch nacházegj se husté zbytky z ústrogných neboli organických těl, genž patrně druhdy náležela moři, gako z bylin, ryb, hlemegžďů a těm podobných. We mnohých mjstech gsau gich wrstwy tak silně nahromaděny, žeť nelze přičjtati půwod toho rozwodněnjm řjčnjm ani zátopám krátkým a běžným. Mezi žulowými horami nacházegj se úskalj wápená, wrstewně též složená z těl dotčených. Gednak wrstwy nacházegj se toliko do gisté weyšky a přes tu nic. Takto chlumowé hor neywyššjch nic toho nemagj. Z úkazů těch saudj neywětsj zpytatelowé, že suše naše nenj suše prwotnj powrchnosti, alebrž že prwé nemylně musela býwati mořem, tak že, kde nynj bydljme lidé, prwé plowali žiwočichowé wodnj. Z čehož dá se sauditi, gak náramná a gak wšeobecná přjčina tu aučinkowati musela, aby tak náramnau a wšeobecnau změnu ztropila, slowem, aby ljc zewrub obrátila. Skaumatelé nezůstali při znamenaném úkazu tom, alebrž stjhali se i po přjčině té změny. A poněwadž wětsj změny neznáme nad onu, kde moře obrátilo se w suši, aniž nad wseobecnau potopu známe přjčinu mohutněgsj, saudj se z toho, že změna ta musela wzjti půwod z potopy wšeobecné. Snažj se také wygádřiti způsob, gjmž ta hrozná udalost se stala, poněwadž gediné pršenj ledwaby bylo zatopiti mohlo ney-

wyšší kraginy a hory. Mogžjš ge na shodě s gich zdánjm, prawjcjm, že prwotnj suše, gsauci, gako snad i nyněgšj, toliko wyduta, z dopuštěnj a řjzenj božjho otřásánjm se strhala a sesula se do bezedných propastj, odkudž wody podzemnj wyřinuly: „toho dne protrženy gsau wšecky studnice propasti weliké," I. M. VIII. 11.; a wody nadzemské s wyššjho moře na tu prohlubeň se swalily. Tjm muselo se státi, že předně:

Kde nedáwno
W skwostných kralowala bugnost palácjch,
Řwau a hnjzdj nynj morské potwory. *)

Za druhé, že z někdegšjho moře učiněna gest suše naše. Z toho dá se 'také wyswětliti, že naše nyněgšj hory, gichžto chlumů nedosahugj wrstwy lasturowé, býwáwaly wýspy někdegšjho moře, a wýspy moře nyněgšjho že gsau hory suše minulé.

Gest-li skaumánj toto prawdiwé, gakož při důwodech zpomenutých pochybowati nelze, widj se patrně, že Rág nelze wyhledati na suši dnešnj. Gistotně ho nestáwalo w prwotnjm moři, alebrž na prwotnj suši; když ale ta do propastné bezedny se sesula, s nj musela sklesnauti i kragina edenská, Adamůw Rág, rágská řeka, podrágské roztoky, přiležjcj končiny, i města giž stawená:

Každé lidu sjdlo zchwátj potopa;
Wšecka sláwa gich a pýcha hluboko
Pohřjžena gest, a moře mořem se
Kryge neobmezeným. **)

---

*) Ztracený Rág II. 252.
**) Ztracený Rág II. 252.

Což se dálo roku od stwořenj swěta 1656 wše obecnj potopau.

Zeměpis nás učj, že neywalněgšj část našj pewné země nacházj se na sewernj půlkauli, a neywalněgšj část moře že wlage se na půlkauli gižnj. Poněwadž toto dle předeslaného zpytowánj zakrýwá prwotnj suši, musjme i rág pokládati na gižnj půlkauli, tam kde nynj wlage se oceán weliký. Směle opowažugeme se přidati, že Bůh prwotnjmu geště nezkušenému lidstwu za obydlj wykázal podnebj mjrné, teplé a nic zimawé. Kteréžto poněwadž gen se nacházj bljzko zwratnjků, můžeme sauditi, že Rág nemohl býti daleko od šjře indické, nobrž kdesi w tichém gižnjm oceánu mezi pomořjm západnj Ameriky, wýchodnj Afriky a gižnj Indie, protože tyto končiny, bywše prwé mořem, obmýwaly kontinent rágowý.

Mohloby se namjtnauti: odkud slowe dnešnj Frát, Chidekel, Chuš, Chawila, Ašur, gichž Mogžjš i sám pozděgi dotýká?

Co řek a kragin se dotýče, Mogžjš nikde neprawj, žeby Frát, Chidekel, Chuš, Chawila a Ašur popotopnj byly tytéž s Fratem, Chidekelem, Chušem, Chawilau a Ašurem předpotopnjm. Noachowi potomkowé gména řek a kragin z polohopisu předpotopnjho dochowali potomstwu swěta popotopnjho, a toto řekám i kraginám nowě dáwalo pamatowaná gména řek a kragin zmizelých, gako, u př. činj Ewropčané w Americe, kde kraginy, řeky,

města &c. nazýwagj gmeny kragin, řek a měst ewropegských.

Ze wšeho widno, že zpráwa Mogžjšowa o Rági gesti prawdiwa, že Ráge posud marně bylo hledáno, že neyspjše tone pod wlnami oceánu indického, odkud koráb Noachůw při bohaté sporotě, kterau Bůh ráčj gewiti we prawidelné přjrodě, tak gako w zázračné nadpřirozenosti, mohl snadně býti nesen k himalajskému pohořj. Nelzeť hledati Noachowa Ararátu w dnešnjm Armensku.

VI.

Přjbuzenstwj

cjrkwé České a Morawské.

Morawská	*Česká*
matka	dcera
sestry	
mladšj	staršj
dcera	matka
opět sestry obě	
bohatšj	chudšj.

Od

Wogtěcha Ruffera,

kapitolnjho vikáře a katechety na Wyšehradě.

---

§. 1. *Morawská cjrkew matka České cjrkwe.*

Geště w zemi České nerozněcowala se záře swětla učenj Kristowa, když wjra samospasitedlná

w Krista Ježjše na Morawě giž hogně mocnost swau ukazowala, a lid ku poznánj prawého a gediného Boha w trogjch osobách přiwáděla. Kragina Morawská dáwno giž biskupy měla, než Bořiwog knjže s komonstwem swým od sw. Strachoty pokřtěn gsa, poselstwj radostné o Kristu z Morawy do Čech přinesl. Od apoštolů z Morawy wyšlých králowstwj Božj w Čechách založeno a pomocj Swatopluka krále Morawského upewněno bylo. Spanilau dceru na České cjrkwi wznikagjcj dosáhla cjrkew Morawská. Autlá dcera ta brzy pod spráwu biskupa Řezenského se dostala, pilně chowána a opatrowána byla, a sljjcj se rostla tak, že přičiněnjm Boleslawa knjžete Českého a Mlady sestry geho od sw. Wolfganga tehdegšjho biskupa Řezenského propuštěna gsauc, wlastnjho biskupa dostala, gakého Morawa giž ode dáwna měla; poslednj ale léta byla gako cjrkew Česká pod spráwau arcibiskupstwj Řezenského. Čjm dcera wjce zrůstala a se zwelebowala, tjm wjce matka cjrkew Morawská scházela. Ne žeby Morawané we wjře stydnuli a w králowstwj Božjm se byli wlažni prokazowali; ale že králowstwj Morawské k rozptýlenj přislo, djl sem, djl tam připadl, a djl ten, genž až dosawáde Morawau sluge pod spráwu knjžete českého se dostal. Při tom rozptýlenj biskupstwj se ztratilo, a Morawa k Řezenskému biskupstwj připadla, a po zřjzenj biskupstwj Pražského pod spráwau geho byla; tak dcera nad matku zrostla. Sw. Wogtěch, Bohdal, Helikard, Izo a Šebjř Čechy i Morawu duchowně řjdili. Dobře opatřena byla Morawa od dcery swé.

neb pastýřowé ti byli mužowé apoštolštj, plni ducha swatého. Nenj třeba čehož o sw. Wogtěchu připomjnati. O Izowi pjše Cosmas takto: Ten biskup byl z rodu znamenitého pošlý, ale mnohem znamenitěgšjm se učinil w skutcjch swých; neb cožkoli giným činiti welel, to wždy sám prw činil. Zaláře sám často nawštěwowal, a wězňům i nemocným weliké pohodlj činil. Mnoho-li se djtek w biskupstwj geho z roku do roku narodilo, mnoho-li lidj umřelo, to sobě pilně zaznamenal. Chudj lidé welmi pro něho plakali; neb on na každý den u swého dworu měl na strawě čtyřidcet chudých, a wegda mezi ně, požehnal gich a weselau twářj gim swau rukau pokrmu a nápoge podáwal. — Tito nábožnj a horliwj biskupowé sprawowali lid obogj země zagisté ke cti a chwále Božj za 80 let. Wděčná se prokázala dcera we swém rozkwétagjcjm wěku k matce swé gako osiřelé.

§. 2. *Česká a Morawská cjrkew dwě sestry.*

Wratislaw geště knjže české roku 1063 w Morawě wlastnj biskupstwj způsobil, a papež Alexander II. Olomauce za sjdlo biskupské wyhlásil. Jan kanownjk kostela Pražského u sw. Wjta biskupem Olomauckým učiněn byl. Gakého ducha muž ten byl, poznati lze gest z toho, gak on práwa biskupstwj swého zastáwal, že srdnatý byl a neohrožený; a z toho gak žiw byl, patrně widěti, že w důstogenstwj a w hogných důchodech gak Jan na panšti

přjsný žiwot wedl, a chudý duchem gsa a postě se, nestrachowal se, že hlady zahyne. Neb když Jaromjr biskup Český w Olomauci Jana nawštjwil, gda s njm saukromj, aby pohodlně spolu rozmlauwati mohli, spatřil tu kus ohlodaného twarohu, cibuli s topinkami na mjse, a kragjc chleba suchého, což snad bylo zůstalo biskupu na snjdanj. Trpké byly rozepře mezi Jaromjrem biskupem Pražským a Janem Olomauckým. Po smrti Janowě obdržel Jaromjr správu i důchody biskupstwj Olomauckého. Po smrti Jaromjra opět biskupstwj Olomaucké wlastnjho biskupa dostalo w Ondřegowi kanownjku Pražském, a od toho času roku 1092. biskupowé Olomaučtj sprawowali w pokogi cjrkew Morawskau, magjce metropolitu tak gako češtj biskupowé arcibiskupa Mohuckého. Tak toto dwoge biskupstwj co dwě sestry upřjmné wedlé sebe stálo, Pražské biskupstwj staršj, magjc počátek a základ swůg z Morawy, a Olomaucké mladšj, gsauc odděleno od Pražského.

Biskup Pražský i Olomaucký byli wždy od Cjsaře německého inwestowáni a od arcibiskupa Mohuckého swěceni a gemu gako metropolitowi poddáni, což trwalo až do roku 1343.

§. 3. *Dcera matkau učiněna, a matka za dceru se powažowala.*

Aby matka swé wlastnj dcery wlastnj dceraü byla, gest proti wšj přirozenosti; a předce to gest

w přjbuzenstwj České a Morawské cjrkwe. Málem za tři sta let Pražské a Olomaucké biskupstwj co zpanilé dwě sestry kwetly, až roku 1343 Karel, markrabj geště Morawský, gsa w Awinionu u papeže Kljmenta VI., na něm wyžádal, aby Pražské biskupstwj bylo wyhlášeno za arcibiskupstwj, a kostel sw. Wjta za metropolitánský; pak biskup Olomaucký aby byl suffragánem Pražského arcibiskupa. Karel w Litomyšli nowé biskupstwj w Čechách založil a nadal, a biskupa gako druhého suffragána na arcibiskupu Pražskému poddal. Žádal též papeže, aby on arcibiskupa Pražského i geho suffragány z prawomocnosti metropolitánské arcibiskupa Mohuckého wyhradil. Což sw. Otec wše powolil a učinil. Tak cjrkew Morawská pod správu Českého Arcibiskupa přišla. Byl toho času od roku 1334 až do roku 1351 biskupem Olomauckým Jan VI. Wolko nazwaný, syn z lewého boku Wáclawa krále českého a přjbuzný Karla IV., probošt Wyšehradský a kancljř králowstwj Českého. Tjmto mužem znamenitě se odměnil Wyšehrad cjrkwi Morawské za prwnj posly apoštolské, kteřjž z Morawy do Čech posláni gsauce, na Wyšehradě králowstwj Božj zakládali.

Tento Jan biskup od Karla IV. Morawskému biskupstwj znamenitá práwa wymohl; proboštstwj kapitoly Olomaucké důstognost a auřad kancljrstwj Morawského zaopatřil, tak že každý probošt Olomaucký kancljřem markrabstwj Morawského byl. Klášter panenský řádu Benediktowa w Pustomjři založil a bohatě nadal; kalichy, ornáty, ostatky swa-

tých, a ginými kostelnjmi wěcmi hogně obdařil; w Bradlici klášter menšjch bratrů stawěti napomáhal, a cisterciákům Welehradským welmi milostiw se prokazowal. (Pelcl 1. djl Vita Caroli IV. Diploma de a. 1335.) Peter děkan Wyšehradský byl z počátku Janowa biskupowánj generálnjm vikářem w biskupstwj Olomauckém. Tak spořádané cjrkwe ty, Česká a Morawská, až do konce stoletj 14ho něco přespadesáte let w pokogi byly a prospjwaly. Patnácté stoletj pro obě cjrkwe co morowá rána zkázau a neštěstjm bylo, wjce pro Českau než pro Morawskau. Dřjwe než bauře husitská weřegně wznikla, giž Albjk arcibiskup Pražský roku 1401., a po něm Konrád stádo swé dosti opatrně a horliwě nehágili, a tento gsa wěkem sešlý w bludy kacjrské upadl. Od roku 1421 bylo arcibiskupstwj pastýře zbaweno, a pauze od administrátorů sprawowáno až do roku 1561., kdež cjsař Ferdinand I. opět něgaké důchody arcibiskupu Pražskému zaopatřil; byl kaupen dům pana Griesbeka u brány hradu Pražského a w sjdlo arcibiskupské obrácen. Na arcibiskupstwj dosazen byl Antonjn Mohelnický, Morawan z njzkého rodu, mage 35 let wěku swého, a byl giž wyslancem u sněmu tridentského. Z Morawy powolal Duch sw. opět muže apoštolského, genž srdnatě rozrážeti uměl temnosti bludů kacjrských a hotow byl položiti duši swau za owce swé. Řjdil cjrkew Českau 19 let, a gsa pln zásluh w Pánu zesnul, když owčinec swůg spořádal gak dalece byla wůle Páně. Methud, morawský biskup, roz-

swjtil swjci učenj Kristowa; když bludowé stádo Kristowo w Čechách obkljčili a ge hubili, Morawan Duchem swatým naplněný přišel a temnosti bludu zahnal. Česká cjrkew gakkoli od té doby kwete a nynj slawná gest, že mimo Arcibiskupstwj pražské troge biskupstwj počjtá, litoměřické totiž, králowéhradecké a buděgowické, předce swé předešlé sláwy w žádném způsobu nenabyla, ne w nábožnosti, ne w důstognosti, ne w prawomocenstwj, ne w duchodech a we zbožj, ne we wážnosti u národů sausednjch, ne u wzdálených. Pane, pošli pomoc ze swatyně!

Mnoho trpěla i cjrkew Morawská hned při počátku husitské bauře, ale šťastněgšj při tom byla. Roku 1387. po smrti Petra III. nazwaného Gelito, počalo zbožj cjrkwe Morawské hynauti; neb Jodok a Prokop, markrabj Morawštj, bratra swého Jana na biskupstwj Olomaucké dosadiwše, společně statky cjrkewnj náramně mrhali. Papež Urban VI. wěda o nepořádku na Morawě, powýšil Jana woleného biskupa Olomauckého za patriarchu Akwilegského, a tak zhaubu od cjrkwe Morawské odwrátil. Diwné božské řjzenj! Hned přišel na biskupstwj Olomaucké Mikuláš, po něm Jan IX. roku 1389., pozděgi Konrád II., nazwán Westfalský, roku 1408, kterýž biskupstwj Olomaucké za arcibiskupstwj Pražské Albjkowi směnil, a gedno i druhé zhubil. Tito třj biskupowé cjrkew Morawskau do welkých nesnázj přiwedlí, tak že Morawštj spisowatelé hrozné wěci o té zhaubě wyprawugj. Poslal Bůh mu-

že z Čech za pastýře cjrkwi Morawské, kteřjž gako silnj oděnci bránili sjně markrabstwj Morawského, zbožj a práwa duchownj mocně proti nepřátelům cjrkwe katolické hágili a opatrowali. To byl Wáclaw Králjk roku 1412., Jan Pražský roku 1417., Konrád ze Zwole roku 1430., a Pawel z Milčjna od roku 1435—1450, kteřjžto wšickni čtyři probošti na Wyšehradě a w giných hodnostech geště byli. Králjk, muž horliwý, učený a srdnatý, w tom roce, když biskupstwj Olomaucké nastaupil, sněm duchownj we Wiskowě držel, a tak se bludům wiklefitským opřel, cjrkewnj pořádek a obřady, též služby Božj dle způsobu prawé katolické cjrkwe hubiti, přetrhowati a rušiti nepřipustil. Gsa patriarchau Antiochenským, gsa milý králi Wáclawowi, mage se co oháněti proti zbauřeným stawům, proti kacjrské moci, musel časté cesty s welikými wýlohami spogené konati; chtěge služby Božj tjm stkwostněgi wésti, čjm wjce od nekatoljků powrhané byly, mnoho peněz na to wše wynaložil; a proto od některých spisowatelů obwiňowán gest, gakoby důchody biskupské i kapitolnj byl promrhal z pýchy a ze žádosti marné cti.

Jan Pražský mnohem tužšj půtku měl; on se snažil učenj cjrkwe swaté čisté zachowati, bludy kacjrské z Morawy wypuditi, neb gim alespoň wzniku nedati. Na tom dosti nebylo, an nepřátelská wogska pod spráwau Žižkowau brannau rukau wjtězně porazil, gim ani oddechu ani mjsta w Morawě nedage, a tjm stawowé cjrkwi řjmské wěrnj do-

sti sjly měli, že zbožj swé a cjrkwe Morawské i práwa gegj zachránili. Jan biskup Olomaucký, hrdina ten slawný, dostal po pádu Konráda Westfalského, pastýře zbawenau cjrkew Českau pod spráwu swau roku 1421., a papež Martin V. roku 1426 geg kardinálem sw. Cyriaka učinil. Nástupnjk geho Konrád neb Kunzo ze Zwole nemohl zameziti, aby zbožj duchownj nepřislo do rukau swětským pánum, předce ducha katolického w Morawě tak dalece zachowal, že alespoň po čase kostely a cjrkew wůbec duchody swé dostaly. Neb i on roku 1431 dne 10. kwětna sněm cjrkewnj w kanownjckém kostele sw. Petra w Brně držel, aby wjra katolická, práwa a mrawowé cjrkewnj docela porušeni nebyli. Pawel z Milčjna opět zbožj cjrkewnj mečem a penězy dobýwal, nepřátelská wogska zaháněl, a swau maudrostj rozepře, kteréž města, duchowenstwo i stawowé Morawštj mezi sebau měli, ukogil a smjřil. Starage se o wykaupenj odcizených statků biskupstwj, nezapomněl, že i o chudé péči mjti má, kteřjž také wšady za njm, kam se gen hnul, se táhli, gako wčely za swau matkau, a potěšenj i pomoci od něho dosáhli. Řjdil cjrkew Morawskau až do 2 kwětna 1450, na kterýž den w Pánu zesnul. Od roku 1450 až 1482 řjdili cjrkew Morawskau Jan XI, Bohuš, a Protás; po tom za 15te let žádné wolenj biskupa nebylo, kapitola wolila administrátory, a Matiáš král Český ustanowil Jana biskupa Waradinského za mjstobiskupa Olomauckého. — Roku 1509 wolila kapitola dle práwa swého Bo-

huslawa z Lobkowic a na Hasenšteyně. Papež wolenj to neuznal za dobré, a giné muže kardinály na biskupstwj Olomaucké dosazowal. Bohuslaw byl po celé Ewropě wážený, a pro swau učenost na slowo wzatý; neb mnoho času putowánjm po wzdálených kraginách ztráwil. Přátelé, nemohauce se potwrzenj na biskupstwj od papeže dočkati, domlauwali Bohuslawowi, proč se nepřičinj o potwrzenj to. On gim odpowěděl: Nežádám oknem do owčince Páně wgjti, ale dweřmi. Ani za přjklad sobě wezmu ty, genž se práwě i bez práwa po hodnostech pjdj; chci raděgi býti šlechetným než bohatým, raděgi ctnostným než důstogným. Ginde pjše: Negen žádost po důstogenstwj, ale i stjn takowé žádosti w oškliwosti mám. Gakkoli widěl, že w Řjmě překážky se mu člnj, gako pořádně wolenému Olomauckému biskupu, předce nikde gsem nenalezl, by na řjmské řjzenj byl sobě něgak stěžowal. Toto gsem ale napsáno nalezl: Nechci mjti biskupstwj Olomaucké proti wůli wašj, byť bych zlatau mastj ge dosáhnauti mohl. Od papeže dosazen byl Jan Boriáš, arcibiskup Montregálský, na biskupstwj Olomaucké. Kapitola Olomaucká poslala do Řjma Stanislawa Turzu, Uhra, w poselstwj, aby austně důležitosti a potřeby kapitoly a biskupstwj celého Otci sw. představil a o zachowánj práw žádal. Kapitola z Řjma spráwu dostala, že má práwo gako kdy prwé biskupa swobodně woliti, a Jan Boriáš složil důstognost biskupstwj Olomauckého. Kanownjci se sešli, Bohuslawa zanechali a Stanislawa.

genž gestě w Řjmě se zdržowal, za swého biskupa zwolili. Tak opět pořádek uweden byl. Stanislaw byl též hoden té stolice, což swau maudrau a dobročinnau spráwau cjrkwe Morawské až do 16. dubna roku 1540. dokázal, tak že památka geho w požehnánj trwá.

Tak po husitských rozbrogjch w polowici 16ho wěku po půldruhém stoletj skoro cjrkew Česká i Morawská do pořádku opět přišla, že Čechy swého arcibiskupa, Morawa swého řádného biskupa měly; tato ale šťastně zbožj swé obhágila, onano ale wšeho zbawena byla. I ačkoliw po čase mnoho opět nabyla, předce sotwa stjn toho, co ztratila.

§. 4. *Matka a dcera sestrami se staly.*

Od roku 1063., když Morawa swého wlastnjho biskupa tak gako Čechie měla, stály obě cjrkwe pod metropolitau Řezenským gako dwě sestry až do roku 1343. Od roku toho byl ale metropolitau nad Olomauckým biskupem pražský arcibiskup až do roku 1777., w kterémž biskupstwj Olomaucké za arcibiskupstwj wyhlášeno a Brněnské biskupstwj pod spráwu geho dáno bylo. Tak Pražská a Morawská cjrkew opět co dwě sestry, ale we wyššjm důstogenstwj, wedlé sebe stály.

Prwnjm arcibiskupem byl Antonjn Theodor hrabě Koloredo; 34 léta, gsa také kardinálem, panowal.

Tak ty dwě cjrkwe nynj k 1000 létům co

krásné dwě oljwy na Sionu wedlé sebe zrůstagjce, gedna druhé napomáhagjc a podporugjc, přjgemné i nepřjgemné, dobré i zlé wěci spolu snášegjce, kwetau. Co autoků nepřátelských wnitř i zewnitř wystály a přestály, tak že řjci se může, že gakkoli brány pekelné proti nim powstaly, za 1000 let přemoci ge nemohly, a to tjm se stalo, že pewně se držely matky swé cjrkwe Řjmské, kteráž gest obranau pewnau a silnau, genž gest wzdělána na skále, kterauž w nižádný čas brány pekelné nepřemohau. Ó gak by wšady gedno, čisté, prawé a samospasitedlné učenj a gedna wjra byla, geden pastýř, kdyby kraginy od gednoty a swazku cjrkwe Řjmské se neoddělowaly. Ona gest hlawa, ona gest matka, ku které wšecky cjrkwe patřj co dcery a audowé. Cjrkwe gednotné spogené s cjrkwj Řjmskau působj tělo ono, gehožto hlawa gest Kristus.

§. 5. *Někteřj důkazowé, gak gedna cjrkew při druhé prospjwala.*

Morawa počjtá mimo Brno od Cyrilla a Methuda až do nyněgsjho času 75 biskupů a arcibiskupů, z nichžto 37 w Čechách buď zrozeni, buď wychowáni, buď w důstogenstwj pri některém chrámě Páně bywše, na biskupstwj Olomaucké přišli.

Rozenj Čechowé, genž na wětšjm djle w Morawě žili, a na biskupstwj Olomaucké dosedli, gsau: Theodorik Gindřichohradecký wolen 1281, Gindřich Berka roku 1327, Petr Gelito roku 1380. Jan

Dubrawský roku 1541, Jan Meson 1576, Ferdinand Maria 1832, hwězda tato na Morawském nebi cjrkewnjm se třpytjcj z Českého králowstwj pošla.*) Ačkoli we Wjdni zrozen, předce z wysokého rodu Pánů Českých pocházj, a země Česká za swého geg počjtá. Wysoké školy pražské se tjm honosj, magjce Wysoceurozeného a Neydůstogněgšjho Pána Arcibiskupa mezi audy fakulty theologické zapsaného, alumnát pražský arcibiskupský, kde Ferdinand Maria, připrawuge se pro stupeň hodnosti doktorské w bohoslowj, roku 1805 bydlel, rok ten mezi památné zaznamenal. Učitelowé tehdegšj w bohoslowj, a zwláště Josef Petr Ditrich, professor historie cjrkewnj a kanownjk Wyšehradský, tomu powděčni byli, ku společnému saukromnému a učenému rozmlauwánj w bohoslowj bywše zwoleni, a obdržewše důkazy zwláštnj náklonnosti. Z toho i Wysehrad se těšj, že aud kapitolnj i w tyto poslednj časy Morawské cjrkwi wděk přišel.

Strahowský klášter 8 mužů wychowal, genž woleni byli za biskupy Olomaucké. Petr roku 1097, Jan 1104, Gindřich roku 1126, Ditleb 1172, Peregrin 1182, Cayn 1183, Engelbert 1194, Babor 1199, ačkoli spisowatelé důwody magj, že ti prwněgšj premonstráci býti nemohli. Peregrin byl probošt Pražský dle některých, mohl býti před tjm kanownjkem Strahowským. Za tehdegšjch časů nebyl tak weliký rozdjl w způsobu žiwota mezi kanownjky bi-

*) Z českého rodu hrabat Chotku z Chotkowa a Wognjna.

skupskými a řeholnjmi, gako nynj. Onino tak dobře pospolu bydleli, pospolu střjdmě stolowali, žaltář denně w kůru společně řjkali, gako řeholnjci, a kapitoly monasteria se gmenowaly. Mniši důstognostj duchownjch mimo řád w cjrkwi mnoho mjwali; naproti tomu i kněžj i biskupowé často důstognosti swé složili a do řehole wstupowali, zwláště w sešlegšjm wěku, a tak sobě i cjrkwi méně těžci byli.

Kostel sw. Wjta na hradě Pražském a kapitola geho wychowali Jana I. roku 1063, Ondřege 1091, Peregrina, genž mezi premonstráky poznamenán gest, Tomáše 1574. — Petr roku 1311, Pawel Miličin roku 1435 a Jan Plateis roku 1636 na Olomaucké biskupstwj woleni byli, gsauce audowé kapitoly Pražské i Wyšehradské.

Z Wyšehradské kapitoly na Olomauckau stolici biskupskau dosazeni byli mimo ony tři wýše dotčené: Jan VI. 1334 probošt, a Petr děkan Wyšehradský byl generálnjm vikářem w Olomauci toho času. Wáclaw Králjk 1412. Jan Pražský 1417, Konrád ze Zwole roku 1430.

Kapitola u wšech Swatých na hradě Pražském měla za probošta Jana z Wlašimi, kterýž roku 1351 za biskupa do Olomauce wolen byl. Z kláštera cisterciátskéko w Nepomuku byl Robert, Angličan rodem, 1201 biskupem Olomauckým. Z kláštera Zdarazského w Praze Jan Mráz, probošt křjžownjků hrobu Páně, do Olomauce wolen byl 1398, gehož památka w cjrkwi Morawské w požehnánj nenj.

Litomyšel dala Olomauci tři biskupy, Jana III. 1151., Jana IV. 1157., z řehole premonstrátské, která tu klášter měla, a Jana biskupa swého roku 1364.

I Morawská země zplodila neb wychowala muže slawné, genž cjrkew Českau gako biskupowé a arcibiskupowé řjdili. Helikard biskup Pražský (dokonal 1023) rozen byl w Olomauci, Albjk Morawan byl arcibiskupem Pražským učiněn roku 1412. To arcibiskupstwj dal za biskupstwj Olomaucké, a toto odewzdal hned probostu Wyšehradskému za proboštstwj s titulem arcibiskupa Cæsarienského. Konrád Wechta biskup Olomaucký to byl, genž mjsto Albjka arcibiskupstwj Pražské roku 1413 nastaupil.

Za času pohanstwj poslal Bůh posly apoštolské z Morawy. Když po wálkách husitských blud kacjrský po celé zemi České hustě rozložen byl, přišli opět dwa mužowé po sobě z Morawy w Mohelnici rozenj a plni horliwosti apoštolské a bázně Božj na arcibiskupskau stolici Pražskau. Antonjn roku 1561 a Martin roku 1581, kdežto skorem 100 let biskupa Čechowé neměli. Jan Wilém Kolowrat Libšteynský z biskupstwj Olomauckého na Pražské arcibiskupstwj zwolen roku 1668. Dřjwe wšak než usazen byl, umřel. Matauš Ferdinand roku 1668 za arcibiskupa usazen w Praze, gsa opatem kláštera benediktinského u sw. Mikuláše w Praze, pak prwnjm biskupem králowéhradeckým, byl Morawan rodem. Jan Ferdinand Waldšteyn kanownjk Olomaucký, pak biskup králowéhradecký, arcibiskupem Pražským učiněn roku 1696. Jan Josef Breuner,

generálnj vikář Olomaucký, byl ustanowen arcibiskupem Pražským 1695.

Kdo w stawu wyskaumati gest, co dobrého pošlo gedné i druhé cjrkwi z toho přjbuzenstwj mezi řeholemi a kláštery, počjnage od Benediktinů až do bratrů milosrdných a panen řádu swaté Alžběty. Z českých klášterů přišly familie do Morawy; opatowé a představenj klášterů českých byli též ředitelowé klášterů morawských; duchownj osoby českého lidu přecházeli do Morawy a Morawané do Čech, a tu se usazowali. Tak duchownj a mrawnj sjla obogj země gako gedna byla; trpěla nedostatek gedna, pomáhala druhá; tak obywatelé gednoho gazyka, gedné wjry, gednoho srdce byli, w rozličných kraginách bydljce. Česká cjrkew zagisté wděčná se prokázala gako prworozená dcera matce swé cjrkwi morawské, když sesjliwši se, morawskau wždy dobře ochraňowala a w neywětšjch půtkách syny swé k ochraně gj dáwala; tak že sama nemohauc na okamženj swau ozdobu zewnitřnj ochrániti, až dosawáde gi auplně nedosáhla. Morawská cjrkew, magjc důchody a práwa neyhlawněgšj zachowaná, sama sobě pomáhala, neb měla muže w poslednjch časech a má, gež Duch swatý ustanowil, aby sprawowali cjrkew božj; a oni pewně se držjce náměstka Petrowa, widitedlné hlawy, Řjmského papeže, sobě i owčinci swému welebnosti a důstognosti nad giné způsobili, a Bůh swětlo prawé wjry s nábožnostj dáwá stadu

gim swěřenému. Kde gednota apoštolská, tu milost Ducha swatého, tu Kristus: — kde zpaura, tu hřjch, tu zkáza. *)

VII.

Kázanj na den wstaupenj Páně.

Od

Antonjna Marka,
Děkana w Libuni.

A zagisté Pán Ježjš, když gim odmluwil, wzat gest do nebe a sedj na prawici Božj.

(Marek 16, 19.)

Podiwný přjchod — podiwný odchod toho, který spasil swět, ale hodný a náležitý na důstognost geho, — neboť z nebe přišel, k nebi odcházj!

Co by bylo ze wšech kragin země, odkud by gim přišla ta rozmanitá krása, ta přenesmjrná hognost w aurodách, kdyby swrchowaný Stwořitel gj slunečnau zářj nezahřjwal a neoswěcowal, a co

---

*) Komu gest milo znáti w krátkosti cjrkewnj historii Morawskau, a nabyti některého swětla z České historie cjrkewnj, ať čte: Augustini olomucensis episcoporum olomucensium series, quam notis illustravit Francis. Xav. Richter. Olomucii 1831.

by pošlo z pokolenj lidského, kdyby swrchowaný Bůh s námi swůg dosawádnj spolek přetrhl? — Země bez slunce spustne, a člowěk bez Boha neugde náhlé zkázy swé; neboť w něm a skrze něho žiwi gsme.

W Bohu gsme žiwi skrze toho, kterýž w chlé-wě betlemském pod zářj a gasnostj nebeskau, gsa weleben zpěwy andělskými, wzal na se tělo člowěka a stal se nemluwnětem na loktech neyčistšj panny Nazaretské.

W Bohu gsme žiwi skrze toho, kterýž podlé náwěštj dnešnj slawnosti laučj se se swými učedl-njky, zakrýwá oblakem přjwětiwau twářnost swau, ubjrá se tam, odkudž přišel gest, do nebe, ubjrá se k otci, aby usedl na prawici trůnu geho, a wzal podjl w geho sláwě, w geho moci, w geho kralo-wánj, kterémuž nemá býti konce!

W Bohu gsme žiwi, — skrze Boha, skrze toho, kterýž sedj na prawici božj! — To gest smysl, to gest wyznamenánj tohoto dne slawného! — Nuže! pteyme se, zdali se ugala tato prawda w srdcjch našich, zdali chápáme, zdali přigjmáme gi w auplné swé přeswědčenj.

Čili se zpěčugeme hlásiti se k diwotworci se země odcházegjcjmu, na nebe wstupugjcjmu, co k Bohu? — Čili gsme z počtu oněch omámených učedlnjků, kteřj pro swé nedorozuměnj, pro swé rozpaky zasluhugj domluwu: Muži Galilegštj, co stogjte, hledjce do nebe. Tento Ježjš, kterýž wzat gest od wás do nebe, tak přigde opět.

Snad stogjme až po tu dobu w pochybnosti o onom, genž drahým gménem Ježjš chtěl wzýwán býti od nás smrtedlnjků!

Snad stogjme w truchliwé wzdálenosti ode wšeho toho, co nám k Synu božjmu ukazuge, co k Synu božjmu nás uwádj.

Snad zdráháme se přináležeti k wěrnému stádu geho na zemi? — zdráháme se přicházeti na ta mjsta poswátná, kdež se gméno geho pronášj, ctj a welebj; — kdež se rozkazowé geho ohlašugj, k srdci kladau, prawidlem žiwota ustanowugj; — kdež se utěšená tagemstwj geho obnowugj a slawj, aby nás od země této k nebesům powznesly, synowská práwa naše wygasnily, naše neysladšj náděge pogistily, a gako rukogemstwjm ubezpečily.

Snad stogjme w chladné, twrdé nedůwěře, a tudy i w nelásce, že nemilugeme Ježjše Krista, neydražšjho přjtele swého, genž z lásky k nám i samu smrt podstaupil.

Ach, milý křesťane, co nazweš wjrau swau, pakli Ježjš Kristus nenj twé wjry prwnjm základem? — Co medle nazweš dobrým skutkem swým, pakliže zásluh Kristowých nepostihuges dodatek k swé nestatečnosti? Co nazweš naděgj swau, pakli slibowé o wěčném králowstwj gsau tobě galowau pohádkau? — Kterak se hlásiti smjš k Bohu w nebesjch, pakli gsi přetrhl a porušil spolek s geho Synem na zemi, božstwj w něm neuznáwage?

Toť by hrozné bylo zblauzenj! Ginému nás učj dnešnj den — učj nás, že Ježjš Kristus spolu

Bůh gest na wěky požehnaný. Tai utěšená prawda srdci našemu, hodna, abychom k nj w této poswátné době zřenj swé obrátili, — a s nj se w dnešnjm rozgjmánj objrali.

Obnowme tedy wjru swau w Krista Ježjše, w den slawného na nebe wstaupenj, seznamme se s geho osobau, i s geho k nám přátelstwjm! To buďte dwě stránky našich slow, našeho gednánj. Protož 1. *oslawme Krista Ježjše wjrau: že gest prawý Bůh.*

2. *Obradugme sebe wjrau: že gest náš spasitel.*

Otče — Bože náš! kterýž gsi na zem wyslaného syna swého nebesům nawrátil, a w sjdlo wěčné sláwy swé přigal, učiň duši naši stánkem geho podstaty, abychom okem wjry stihli wýsost geho, a pronikli tu tagemnau raušku, genž pramen a cjl žiwota našeho ukrýwá.

I.

Čjm oslawjme Krista Ježjše, pakli ho neoslawugeme tau žiwau wjrau, že on gest prawý Bůh — gediný syn Boha, ne gako syn za djtě přigatý, ale syn skrze přirozenost; — ne gakoby za syna se dostal wzácnostj swého auřadu, nobrž že gest Bohu rowen swau podstatau. Bůh z Boha, swětlo z swětla, Bůh a člowěk pospolu, w čase od matky narozen, před wěky od otce zplozený.

Ale žiwá wjra wolj mocné, žiwé důwody. Wěřjme wšak Ježjše Krista prawým Bohem býti; neboť božstwj na sobě gewil, když na zemi obcowal, —

Bohem se dal od lidj ctjti, když k nebesům se nawrátil.

Tento Ježjš, gehož na nebe wstaupenj cjrkew swatá památkau dnes slawj, ohlašowal se sám býti Bohem, za Boha se wydáwage. Wyšetřme geho slowa, geho řeč, skaumeyme geho skutky, geho úřad, ty dwě wěci, ku kterým se gakožto k důkazům swého božstwj odwoláwal.

A hle, tu widjme neyprw, že on to, co wyřkli o něm swatj proroci a mužowé duchem Páně oswjcenj, od sebe nezamjtá; nobrž k sobě obracj, sobě přiwlastňuge, řka: Gáť gsem ten Messiáš, ten syn božj.*) Darmo se naň osupugj protiwnjci, darmo smrtj hrozj, chtjce ho kamenowati; on zůstáwá při swé wýpowědi, a s gakausi božskau wážnostj dotwrzuge gim, že gest gednorozený syn božj. **) Aniž se zdá židům řeč ta zatmělá, neb gi nazýwagj rauhawau. — A ay! on gj newymlauwá, gj nezapjrá, aniž na giné wykládá. ***) — Co má Otec nebeský, to má i on, co Otec činj, to činj i on. — Gaká čest přislušj Otci, ta přislušj i gemu. ****) — Žiwot wečný záležj w tom, aby lidé poznali Otce a (Syna) kteréhož poslal, Ježjše Krista. †)

---

*) Mat. 26, 26. Mat. 14, 33.
**) Jan 5, 18.
***) Jan 10, 36.
****) Jan 16, 15.
†) Jan 17, 3.

On gest před Janem křtitelem i před Abrahámem, sám přede wšemi wěcmi. Gá, kterýž mluwjm k wám, dj Ježjš, gsem od počátku. *) — Tak důkladně, tak swětle mluwj o swém božstwj gako člowěk, který o něm gest úplně přeswědčen, gako člowěk, který swau prawdu chce wšemu swětu w známost uwésti.

Genom tehdáž, když zmjnku činj o swém člowěčenstwj, prawj se býti menšjm otce swého, a za gedno gméno pokory, kteréž by ho učinilo neynižšjm služebnjkem, nalezáme sto giných welebných, kteráž ho sázegj na neywyššj stupeň moci a sláwy. Neboť wyprawuge o anděljch, gako o swých služebnjcjch, o rági gako o swém dědictwj, o cjrkwi gako o swém králowstwj, o swětu gako o swém panowánj, o swatém Duchu gako o duchu wlastnjm. Otče, učiň, tak znj geho modlitba, aby ti, kteréž gsi mi dal, kdež gsem gá, byli se mnau, aby hleděli na sláwu mau, kterauž gsi mi dal před ustanowenjm swěta. **) — Takto smj genom sám Bůh promlauwati, a nám nic giného nezbýwá, gakž dj swatý Hilarius, nežli abychom wěřili wýslownému swědectwj, kteréž dáwá Kristus o sobě a žiwau wjrau, že gest prawý Bůh, ctili, slawili geho gméno; neboť negsau to prázdná, marná slowa, ale slowa skutky potwrzená.

---

*) Efez. 1, 4.

**) Jan 17.

Wěřte skutkům mým, pakli slowům newěřjte, prawil Kristus, *) ke skutkům nás odkazuge, ke skutkům přesáhagjcjm moc lidskau, moc přirozenau; ke skutkům, genž k úžasu neb k ustrnutj budj. Gistě úžasné gsau geho zázraky, zázraky bez počtu, uznané od celého národu, od přátel i nepřátel, od samého wladaře, uznané od samých Farizeu, gimž nebylo s užitkem, že gich uznáwali. — Užásey se a podiwug nad množstwjm uzdrawených neduhů, naprawených chromot, k zraku nawrácených slepců, nasycených zástupů z požehnané potrawy. Užásey se nad utisenými bauřkami, užásey se nad těmi wzkřjšenými, genž z tmawých hrobů swých oživeni wycházegj, a wyzney: Takowým rozkazem může toliko Bůh mluwiti, a nižádný smrtedlnjk. Toliko Bohu možno, aby wolal mrtwému: wstaň! a bauři: utiš se! a wětrům: pokořte se. — A gestli zázrakowé, gakž prawj swatý Augustin, nic giného negsau, nežli řeč Božj wýmluwná, kterauž Bůh důležitau prawdu wyslowiti mjnj: což budau tedy zázrakowé Kristowi, gaká medle prawda má gimi wyslowena býti? — Neginá leč ta, že diwotworec Kristus prawý Bůh gest! — Proč se zdrawj wracj onomu málomocnému, genž se po 38 let trápj w neduhu! — Proto: aby se swětu řeklo, že syn Božj má moc odpauštěti hřjchy. — Proč uzdrawowáni mnozj w den sobotnj? — Proto:

*) Jan 10, 38.

aby celé Judstwo wyrozumělo, že on gest cesta, prawda a žiwot! — Zázraky Ježjšowy gsau tedy srozumitedlná wýslownost Božj, kterauž se dušjm našim domlauwá, abychom wěřili, že konatel gich gest Bůh a ne pauhý člowěk! — Každý zázrak gest o tom nowý důkaz, nowé swědectwj! —

Řeknau-li nám hancowé wjry: Wáš diwotworný wůdce, gehož oslawugete, umřel co člowěk, umřel na křjži! — Owšem nepřjmeť toho, a gsme wolni umřjti s njm. Než wězte, že smrtj geho téměř patrněgi se dokazuge na něm božstwj, nežli samým žiwotem. Ay! gak welebné to počjnánj geho při samé smrti! — Křjž mu gest trůnem, trest mu gest oslawau! Když se zdálo, že gest přemožen, tehdáž wjtězj! Umjrá smrtj dobrowolnau, umjrá, že umřjti wolj, umjrá co wjtěz nad smrtj. — Spiklá rota zanášj žalobu k wysoké radě, záwistj rozkyselené pro geho powěsť; ale w tom, co se naň žaluge, swědomj Jidášowo gest geho zástupcem, řeč Piláta wladaře gest mu obranau, zpaura přjrody gest mu osprawedlněnjm. Gsa sauzen wjtězj, neboť ho odsuzugj, že řekl: syn Božj gsem! — Tak se stáwá prwnjm mučedlnjkům, prwnjm krwácegjcjm swědkům hágeného božstwj. — Gest prawda, on umjrá na křjži; ale z toho křjže trhá oponu chrámowau, rozkoluge skály, otwjrá hroby, zasmušuge slunce, ukrýwá hwězdy, uhašuge dennj swětlo, otřásá zemj pod potupným křjže břemenem! — Umjrage nutj katany swé ku poznánj božstwj w sobě! — O přepodiwná proměno! —

Když křjsil mrtwé, neznali ho, když umjrá, hlásj se k němu. — Wrahowé geho obracegj se w učedlnjky. — Rauhačowé klaněgj se gemu: Gisté syn božj gest tento!

S toho křjže sešel konečně do hrobu, do hrobu, w němž hyne sláwa wšeliká; a w tom sláwa Ježjšowa nowé wzala wznikánj. Hrob mu se stal slawným obydljm! Wcházjt do něho, že chce, wycházj z něho, že chce, sám o swé sjle, o swé moci, w den napřed předpowěděný, w okamženj, kteréhož wytkl, wycházege z něho, aby do něho se wjce nenawrátil. — Žádná hradba ho udržeti, žádná zbraň wogenská uwjzeti nemůže! Gakožto Pán celého stwořenj přemáhá přirozenau mocj zpurné obmysly lidské! — A w tobě, člowěče, by mohla pozůstati giskra pochybnosti o božstwj Ježjšowě? Zahanbenj protiwnjci Ježjšowi se ukrýwagj, ale wy, wěrnj učedlnjci, kteřj gste ho za čtyřidceti dnů mezi sebau widěli, s njm stolowali, geho se dotýkali, geho poslauchali: wy nám swědčte, kterak posléz na nebesa wstupuge, zdwižen oblakem u wjtězné sláwě, obřemeněn kořistj pekla, prowázen komonstwem andělů, obkljčen zástupem starozákonnjch reků; gděte a swědčte, hláseyte swětu, učte weřegně prawdu tu, která se nedá tagiti. Toť gest neyznamenitěgšj přjběh ze wšech přjběhů, toť gest neywýtečněgšj sláwa. Kristus wzkřjšený k nebesům se wracj gakožto Buh a člowěk, gakožto syn Boha žiwého.

Než, Ježjš Kristus Bohem se býti gewil i po swém na nebe wstaupenj. — Nezdá se nám, že wysjlage swých učedlnjků do wšech končin země, wysjlá gakausi mocnost, kteráž wšecko podrobuge sobě? Nezdá se nám, gakoby rozkazem mluwil onoho dobywatele k wůdci Holofernowi: Gdi a wyhlaď wšecky bohy zemské, aby kromě mne ginému neslaužili.*) — Gděte a wydobuďte zemi! Ale kterak, Pane? — Neginau zbranj, kromě mého křjže, neginým pokladem, leč swau chudobau! neginau chytrostj leč wasj prostotau! — neginau wýmluwnostj, leč prawdau mého Otce! — Gděte a wywraťte wšecky modly, kteréž by kdo we swém srdci ukrýwal, abych gá byl toliko na zemi ctěn co prawý a neywyššj Bůh! —

Nuže — wycházegjt hrdinowé té duchownj wýprawy! Ale s gakým prospěchem? Modly se kácegj, oltářowé, chrámowé pohanštj se bořj, modloslužebnjci ku křjži se obracegj. A kdo medle působj tu proměnu? — Dwanáctero chudých rybařů! dwanáctero prostých neučenců gest tjm nástrogem podiwným, w kterém Bůh se zgewuge. To gsau ti hrdinowé, kteřj podrobugj swět pod poslušnost ukřižowaného Messiáše, kteřj dokazugj, že zabitý beránek gest wladař od wýchodu k západu, od poledne k půlnoci, wěčný, neskončený Bůh.

---

*) Judith 3.

Ach! nelzet nám giného o tobě, Pane náš, smýšleti, nežli že wstaupiw na nebesa, gsi ten mocný wladař swěta weškerého. Čilibychom ginák smýšleti mohli o tom, gemuž čas i porod, půwod i pokolenj, žiwot i úřad, přátely i nepřátely, smrt i wzkřjšenj, potupu i wýsost dáwnj proroci na wlas předpowěděli? — Čilibychom mohli ginák smýšleti o něm, widauce, an ho pro spanilé powahy mysli, pro newystihlau maudrost, pro swatost geho prjkazů, pro wznešenost geho zázraků nade wšecky smrtelnjky powyšugj? — Čilibychom mohli ginák smeyšleti o tom podiwném, gehož tak welicj mužowé hlásali, tak wznešenj mudrcowé wychwalowali, čistota tolikera panen ozdobila, gemuž tolikero národů w službu se oddalo, gehož mocnářowé swěta odloženjm swých korun ctili a welebili, před njmž se klaněl Swatopluk a Wácław, Ludmila i Karel náš? — Čili máme upustiti od něho, kteréhož se drželi tisjcowé mučedlnjků, proléwagjce krew, nasazugjce žiwoty swé ke cti geho gména? — Čili my lehkowážně opustjme geg, kterémuž slawné swědectwj wydáwagj lidé i žiwlowé, andělé i ďáblowé, nebesa i peklo, wichrowé i bauřky, země i moře, widitelné i newiditelné wěci, přirozenj i nadpřirozenj skutkowé, přjtomnost, minulost i budaucnost, proroci i létopisowé, Apoštolowé, křesťanstwo i pohané? — Čili my opustjme geg na wzdor swým předkům, kteřj u wjře a poznánj Ježjše Krista počátek swého časného i wěčného šestj pokládali? — Čili opustjme geg za těchto

dnůw, za kterýchž w cizjm djle swěta národowé w lesjch a pustinách odrostlj, gimž se swaté ewangelium hláše, s utěšenjm přigjmagj slowo křjže, tu nowinu o spasiteli swěta, tu ljbeznau powěsť o narozeném z panny synu nebeském? —

Ne! nikoliw z giných nemůžeme býti, nežli z těch millionů obradowaných, potěšených, kteřj wraucj wjrau, srdečným wyznánjm, že Ježjš Kristus prawý Bůh gest, gméno geho slawj — saukromně i weřegně onu čest mu wzdáwagjce, kteráž toliko Bohu přislušj. — — Ano radost bude podjl náš zwláště, když geště uwážjme, že Pán Ježjš, tento Bůh a člowěk, gest spolu dušj našich spasitel.

II.

Potěcha našj drahé wjry záležj w tom, že Ježjš Kristus, gakkoli dokonalý a neobmezený, nenj Bohem blaženým sám pro sebe, nobrž že gest Bohem našjm, našjm oblažitelem, že w něm nám wykázal Otec nebeský gakausi studnici wšech našich potřeb duchownjch. Wšecka geho gména lásku a milostiwost gewj, wsecka nás nabjzegj, abychom při něm swé autočiště hledali, a w něm pro každau přjpadnost nalezali swého Spasitele. — Ano Spasitel gest náš tento na nebe wstupugjcj Ježjš z ohledu našj porušenosti i z ohledu našj nestatečnosti a mdloby.

Kdo setře Adamowu poskwrnu s pokolenj lidského, kdo pozdwihne kleslé potomstwo prwnjho

člowěka, kdo wstaupj mezi zem a nebesa, mezi zpronewěřilého se člowěka a mezi uraženého Boha, gakožto prostřednjk, gakožto smlauwce, genžby přetrženau a zrušenau přjbuznost nawrátil, ztracená práwa wydobyl, ze zawržených učinil na milost přigaté, z odpadlých podrobené, z wyhoštěných dědice a syny? — Tohoť dowesti nemohl žádný člowěk pro swau hřjšnost! — žádný anděl pro swau obmezenost! — Tjm prostřednjkem nemohl giný býti, leč toliko Bůh sám, genž neywyššj lásku a neywyššj mocnost w sobě zawjrá pospolu; toho učiniti nemohl, leč Pán Ježjš, ten paprslek z wěčné lásky Božj, genž se našj cestau — cestau k Bohu, našjm žiwotem, žiwotem duchownjm a wěčným nazýwá! — On gest ten beránek, který snjmá hřjchy swěta, on gest naše osprawedlněnj před Bohem a tudy náš spasitel! — On gest ten uhelnj kámen, kteréhož stawitelé powrhli, ale kromě něhož nenj spasenj žádného. — Neboť genom on mohl položiti tu přewysokau cenu na wykaupenj dušj našich. Z drahého wýkupu swé duše uzawjrey a suď, milý křesťane, o drahotě a wzácnosti gegj. Samého Boha potřebowala na wykaupenj swé, a po tomto wykaupenj nic nenj wýtečněgšjho, nic wznešeněgšjho nad duši křesťana. — A hle, tak welikým pokladem gsme poděleni wšickni, tak drahá nám gest swěřena kaupě, tak stkwostný klénot stal se našjm nábytkem! Běda nám! pakli za špatný zisk, za mrzkau rozkoš k wůli zheyřilé tělesnosti swé gsme se zaprodali hřjchu! zohyzdili duši swau! — Giž ne-

honosme se, že známe cenu gegj, poněwadž gi tak lehkowážně mařjme a utracugeme. Než kdož může řjci, že ho nepotkalo nikdý to neštěstj, aby dopustiw se hřjchu, neuškodil drahé duši swé? — Což tehdáž počjti, čehož tehdáž se chopiti máme? — W té truchliwé době opět znj to sladké slowo: Utěš se, Kristus twůg lékař gest, twůg spasitel! Tys zawrhl milost Boha swého od sebe, ach! wyhledáwey gi opět, opět gi nalezneš! Wždy geště wykázán gest prostředek pro twůg neduh! — Oběť welikého smjřenj stogj twé wině po boku! Neywyššj kněz Ježjš Kristus přinášj gi, sám se na ni podáwage. To tagemné mjřenj mezi nebesy a zemj, kteréž se konalo na hoře Golgatě, to se obnowuge od wýchodu k západu při tisjcerých oltářjch dne každého we wšech země končinách. Rozkazem na nebe odešlého smjrce obnowuge se w chrámjch křesťanských ten podiwný spolek božstwj s člowěčenstwjm wždy geště po tolikeru stoletjch, a slawiti se nepřestane, dokud cjrkew na Petru skále založena zde na zemi rytěřowati nepřestane; — dokud kleslé duše křesťanů wzdychati budau nad swým prowiněnjm, dokud slzau orosené oko kagjcjho hřjšnjka k nebesům se obraceti bude, hledagjc odpuštěnj a pokog zkormaucenému swědomj swému.

Ó blaze nám! že Ježjš Kristus w této křehkosti našj býwá našj podporau! našjm spasitelem! Blaze nám, že i w temnostech našich stáwá se nám pochodnj! — My nestateěnjci ku wšelikému poznánj potřebugeme Mistra a učitele prawdy, kte-

rýžby co plnomocný welitel k prawé cestě ukazowal, od bludů wystřjhal, omylnému rozumu lidskému byl průwodějm a rádcem, gsa sám neomylný, we swém učenj neproměnný a w činech swých swatý, w řeči swé gasný a mocný, a dosti hogný pro wšecky stawy a wěky. A ay! tenť gest nám dán w osobě Ježjše Krista. Dán gest nám hlasem z nebe wolagjcjm: Tentoť gest syn můg milý, w němž mi se dobře zaljbilo, toho poslaucheyte.

Obracugjce pozornost swau k tomu nebeským náwěštjm schwálenému mistru, tážeme se: čemu učj? čemu welj? Učj wšemu, o čem swět newěděl, ale wěděti měl. Učj nás tomu ljbeznému uměnj, gakbychom swati a dokonali, a spolu blaženi a utěšeni byli. Učj nás tomu, podlé čehož se wšickni lidé, města i dediny, krag i zem, obec i řjše — celý swět řjditi může. — Učj nás wznésti se k Bohu s roznjcenau myslj, učj nás schylowati se k bližnjmu s láskau a přjznj, učj nás zapjrati sebe, na sebe zapomjnati, abychom se zachowali. — Nenj nic scestného, coby nezamjtal, nic šlechetného, čemu by neradil. — Nenj neprawosti, kteraužby neohromowal, nenj ctnosti, kteréby newelebil, nenj wášně, kteréby nekrotil, nenj náruživosti, kteréby neodporowal, nenj náklonnosti, kteréby nemjřil. — Každý staw, každý obchod, každé powolánj nabýwá poswátnosti od geho wůle, od geho nařjzenj! — Ach! kdožby neuposlechl toho mistra, gehož maudrost přesáhá wšeliký smysl člowěka! Kdožby se té ce-

sty bezpečné nedržel, na kteréž nás spasitel Ježjš swým přjkladem předcházj.

Neboť zdálo-liby se těžké a nesnadné, k čemu slowa poukazugj: protož razil cestu skrze nesnáze swým přjkladem, dáwage nám spatřiti na sobě, že možno plniti, čemu zákon geho wyučuge, dáwage nám na sobě spatřiti spanilost ctnosti, abychom gi tjm spjše obljbili sobě. — Kdybychom se sklonili k pošetilosti lidu israelského, kterýž weden gsa Mogžjšem skrze pustinu arabskau, často ne tak z teskliwosti gako z pychu reptal, a gednau shromáždiw se před Aaronem dosti nesmyslně řekl: Dey nám bohy, kteřj by šli před námi w omrzelé pustině! *) — tedy by se nám odpowědjti mohlo: Co žádáte, to se stalo wám! Dán gest wám Bůh za průwodějho. — Ay spasitel twůg béře se, a mzda geho s njm, a djlo geho před njm! Welké wěci welj, a wětsj mnohem wykonáwá. **) — O blaze nám! že widjme toto zrcadlo spanilých činů před sebau, že widjme tu mjrnost w obcowánj, tu trpěliwost w nehodách, tu ljbau prostotu w mrawech, tu wznešenost mysli, tu stálost a wytrwánj w předsewzetj šlechetném, tu wěrnost we swěřeném aukole, tu pokoru při tolikeré dokonalosti, tu horliwost pro čest Božj, to welikomyslné nasazenj žiwota, tu neohroženost při samé smrti! — Aby se řjci nemohlo, že přj-

*) Exod. 32.
**) Isai. — 62. 11.

klad náš gest nad námi přjliš wywýšen, tedy snižuge se k nám, anebo nás k sobě pozdwihuge, naši mdlobu podpjrá, naše nedostatky doplňuge swau milostj, čině se pramenem wšech darů potřebných, a odměnitelem w onen slawný den, když opět přigde, ne aby spasil, nobrž aby saudil swět.

Bratřj! — prawj sw. Bernard — co mysljte o swém spasiteli? Gste-li spokogeni s njm? — K té otázce nelze se ozwati leč usty na wjru obráceného Apoštola: Pán můg a Bůh můg! Geště nižádný ta slowa nemluwil, geště nižádný těch skutků nečinil, geště nižádný w pokolenj našem tak weliké změny nezpůsobil gako Ježjš, genž prawým Bohem býti se dokázal. To gest naše smeyšlenj.

Máme-li wygádřiti swau spokogenost, nelzeť ginác leč wýchwalau sw. Pawla od lásky Ježjšowy na cestě do Damašku přemoženého: Ukázala se dobrota a wljdnost spasitele našeho, ne ze skutků sprawedlnosti našj, ale podlé milosrdenstwj geho, kterýž wylil na nás hogné dary swého slowa, swého přjkladu, swých milostj, by byli z nás dědicowé podlé naděge žiwota wěčného!

Protož, gestli gsme k otázce sw. Bernarda plnau wjrau a utěchau odpowěděli, tedy také doložme s plnau wraucnostj w smyslu téhož Otce swatého, powzdechnauce k nebesům:

Ježjši, Pane náš! Ty na zemi potupený, na nebesjch oslawený synu Boha žiwého! Ach, neodcházeg do sláwy swé nebeské, abys se neohlédl okem lásky na nás, pozůstalé gměnj swé, na nás, draze wy-

kaupený nábytek swůg! K tobě se hlásjme, za tebau woláme! — Tebe swým Bohem, swým přjtelem, swým mistrem, swým spasitelem nazýwáme. Bylit dnowé, když gsme unešeni praudem nesmyslných činů swých od tebe se wzdálili; když gsme, ohlušeni gsauce hlukem swětských rozbrogů aneb mrzkých rozkošj, na tebe zapomenuli: — ale krwawá žalost swjrá srdce naše, hledá swau ztrátu, hledá swůg žiwot, hledá tebe! — Ustrň se, an gsi dobrotiw, slitug se, an gsi milostiw, odpusť, ans odpauštěl tolika kagjcjm! Přigmi, zaznameney nás opět mezi swé ctitele, mezi swé wěrné učedlnjky, mezi ty, gichž gména gsau psána w knize žiwota wěčného. Amen.

II. Oznamowatel.

A) Literatura.

Symbolik, oder Darstellung der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestanten nach ihren öffentlichen Bekenntnissen. Von D. J. A. Möhler, ord. Prof. der kath. Facultät in Tübingen. Dritte verbesserte Auflage. Münz b. Fl. Kupferberg und Wien b. C. Gerold 1834. XVII, u. 639. Seiten.

Giž se sice mnozj učenj katoljci o to pokusili, by rozeznáwagjcj učenj swé cjrkwe na gewo wystawili; obyčegně ale obraceli gsau zřetel gen na gednu nebo na druhau akatolickau sektu, aniž pak se hlauběgi do učenj gegich wpauštěli, by subtilněgšj rozdjly zewrubněgi byli poukázali a ge saustawně uspořádali. Teprw slowutný professor Tubinský A. Möhler této dáwno uznáwané potřebě napomohl, a w nynj gmenowané *Symbolice* wšecky rozeznáwacj známky, gimiž se rozličné křesťanské cjrkwe od sebe dělj, náležitě gest pogal a w systematickém pořádku předložil. Mjsto obšjrné chwalořeči referent gen to připomjná, že spis ten od katoljků německých s takowau pochwalau přigat byl, že za dwě ani docela neprošlá léta trogjho wydánj se dočkal. Toho také práwem hoden gest; nebo prawda-li gest,

že protisady (Gegensätze) wedlé sebe postaweny odměnně se obgasňugj a wyswětlugj, i tedy giž tjm spisowatel katolické theologii nemalau službu prokázal, že k zřetedlněgšjmu poznánj gegjho učenj napomohl. Mimo to ale geště w giném ohledu welice se nám zawděčil, an wystawenjm totiž odporných sobě článků upewnil w čtenářjch nepředpogatých to přeswědčenj, že učenj cjrkwe katolické wýbornostj swau učenj wšech ostatnjch wyznánj wysoce předčj, a tudy božský půwod této wjry zřegmě dokazuge.

Po předeslaném úwodu a wýznamu, obsahu a pramenech Symboliky, pak o symbolických knihách katoljků a protestantů (str. 1—26) gedná spis. o rozeznáwagjcjch se článcjch katoljků, protestantů a reformowaných, kteréž obšjrně rozebjrá. 1 sw. str. 27 — 462.

W 1. a 2. kapitole předkládá učenj o prwotnjm stawu člowěka a počátku zlého, str. 27 — 55, napotom následuge učenj o dědičném hřjchu. Obě kapitoly obsahugj tak hogného poučenj, že referent nemůže opominauti, by na ně čtenáře tohoto časopisu neučinil pozorny, to tjm wjce, gešto nowěgšj dogmatikowé naši w tom tak důležitém učenj welice nedostatečnj a neauplnj gsau. Budiž mi tedy dowoleno, aspoň některé wygimky zde položiti.

Nenjt to nikoliw zbytečné a neužitečné, gak se mnohým zdá, že někteřj bohoslowci katoličtj w článku o prwotnjm stawu člowěka (de statu naturæ ante lapsum) staw dwogj aspoň w pomyslu rozeznáwagj, totiž staw pauhého přirozenj (statum naturæ puræ aneb in puris naturalibus) a staw milosti a sprawedliwosti (statum gratiæ et originalis justiciæ). Byl i také stawu *prostočisté* přirozenosti

bez (poswěcugjcj) *milosti* nikdý skutečně nebylo stáwalo, a byť i prwnjm rodičům našim milost Božj hned s počátku *přistwořena* byla: nenjť nicméně tento pauhý přirozenosti staw nikoli nemožný; protož dogmatikowi owšem dowoleno býti musj, staw tento od onoho, který se giž we spogenj s milostj Božj obgewuge, aspoň w pomyslu rozeznáwati a geg o sobě zwláště w uwáženj wzjti. Mimo to gsau skutečně někteřj ne neznamenitj theologowé toho domněnj, že Bůh prwnjho člowěka w stawu přirozeném byl stwořil, a geg teprw potom milostj swau nadal. Wzhledem těchto uzawřel sněm Tridentský, gak wyprawuge Pallavicini, k ponawrženj Pacika (Pacicus) sess. 5. in Decr. de peccato orig. ona slowa: justiciam et sanctitatem in qua (Adam) *conditus* fuerat (gak počátečně stálo), proměniti w tato: in qua *constitutus* fuerat.

Podotkli gsme swrchu, že mezi těmito oběma stawy, stawem totiž pauhého přirozenj a stawem milosti ne nadarmo rozdjl se činj; neboť při bedliwěgšjm uwáženj ukazuge se, že gediné tjmto rozeznáwánjm staw člowěka po pádu lépe se dá wyswětliti a mnohá sem patřjcj otázka snadněgi rozhodnauti. Přigmeme-li, gakož cjrkew učj, potracenj poswěcugjcj milosti za nepostředečný následek pádu prwnjho člowěka, tu giž pochopiti se dá, kterak on i po swém pádu přirozené moci a schopnosti, zwláště rozum a swobodnau wůli — ačkoli porušené a zemdlené — podržeti mohl. (Manserunt ei integra naturalia.) Naproti tomu Luther, kterýž o tomto rozdjle mezi stawem pauhé přirozenosti a stawem prwotnj sprawedlnosti wěděti nechtěl; nobrž sprawedlnost prwnjho člowěka přjmo za geho přirozený staw gest prohlásil, upadl

tudy w blud, že se domnjwal, gakoby člowěk po pádu s potracenjm sprawedlnosti swých přirozených mocj byl pozbyl. (In Genes. c. 3. dj: hæc probant, justiciam esse de natura hominis, ea autem per peccatum amissa non mansisse integra naturalia, ut Scholastici delirant.) Tak též patrno, že při tomto wýkladu bohoslowců katolických newědomost, tělesenstwj, smrt a t. d. i w stawu přirozeném nalezati se mohly, totiž, co pauhé přirozené nedostatky (defectus naturales), gichž před pádem skrze milost Božj sproštěn byl člowěk; gak mile ale hřjchem milosti té zbawena se učinil, wšem těmto nedostatkům opět byl podroben, kteréž také geště powahu trestu a zohyžděnj (deformitatis) přigaly.

Konečně ono rozeznáwanj těchto dwau stawů i k tomu také nemálo přispělo, že se katoličtj theologowé šlastně oněch dwau skalin wystřehli, kterýmž cjrkew w učenj o hřjchu prwotnjm wyhnauti se welj. Gednak se totiž chránili ljčiti porušenost lidské přirozenosti takowými barwami, gakoby giž zhola nic dobrého po pádu bylo na člowěku nepozůstalo, a swobodnost wůle docela byla zmizela; gednak ale onen pozůstatek dobrého nikdý tak weliký gsau nepředstawowali, by člowěk ze swé wlastnj sjly, a swými zásluhami dosáhnauti byl mohl žiwota wěčného. O prwnj tuto skalinu zawadili Lutheráni, o druhau Sociniáni. Onino wyzuli padlého člowěka ze wšj swobodné wůle, ano i wšj saudnosti, wyhlásiwše každý geho skutek za hřjšný a záhubný. *) Katoličtj pak theologowé ni-

*) Tak čteme u Melanchtona loc. theol. edit. Aug. 1821: Philosophia sensim in Christianismum irrepsit, et receptum est impium de libero arbitrio dogma. Usurpata est vox liberi arbitrii a divinis literis a sensu et ju-

kdý neupjrali, žeby ztrátau milosti mdloba přirozených mocnostj byla nastaupila, žeby zastjněno bylo podobenstwj Božj w člowěku, genž po pádu práwa pozbyl, čistým a neposkwrněným obrazem Božjm slauti. Leč, gak mjrně se o tomto porušenj wůbec w cjrkwi našj smeyšlelo, poučuge nás Bellarmin lib. de gratia primi hominis, kdež mezi ginými cap. 5. klade: „Non magis differt status hominis post lapsum a statu in puris naturalibus, quam differt *spoliatus* a *nudo*, neque deterior est humana natura, *si culpam naturalem detrahas*, neque magis ignorantia et infirmitate laborat, quam esset et laboraret in puris naturalibus condita. Proinde corruptio, neque ex alicujus malæ qualitatis accessu, sed ex sola doni supernaturalis ob Adæ peccatum amissione. Quæ sententia communis doctorum scholasticorum veterum et recentiorum. Bellarmin ge také při této přjležitosti uwodj. Cap. 2. prawj geště i toto: Adam peccando non imaginem Dei, sed similitudinem perdidit. Totéž mjněnj pronášeli katoljci w rozepřech Jansenistských, wůbec twrdjce, že staw pauhé přirozenosti možný gest, a ona průpowěď: „Deus non potuit hominem creare ab initio talem, qualis nunc nascitur“ od wjce papežů zawržena byla. Než dosti o tom!

W kapitole třetj srownáwá spis. učenj o ospravedlněnj, od str. 98 až do 251. Co gednotliwé oddjly kladau se: Učenj o ospravedlňugjcj wjře a učenj o dobrých skutcjch. Kapitola čtwrtá gedná

---

dicio spiritus alienissima — additum est e Platonis Philosophia vocabulum *rationis*, *aeque perniciosissimum*.

o swátostech str. 252. — 330. Pátá o cjrkwi str. 332 — 450. Šestá předkládá učenj katolické i protestantské o cjrkwi w onom žiwotě a gegjm spogenj s wezdegšj.

W druhém djle od str. 463 až ku konci uwodj učenj menšjch protestantských sekt na protiwě s katolickým učenjm; a sice 1. učenj Mennonitů. 2. Quakerů. 3. Ochranowských, morawských bratřj a Methodistů. 4. Swedenborgiánů. 5. Sociniánů a 6. Ariánů a Remonstrantů.

Gakkoli toto wšecko wýborné gest, musjmeť předce z lásky ku prawdě wyznati, že na tomto tak welebeném djle dwogj nedostatek nacházjme. Co se nás aspoň dotýče, raděgi bychom byli widěli, kdyby spis. učenj katolické s geho protisadami prostě a wěrně čtenářům swým byl wyložil, a tak snažně o to neusilowal, by wšudy swé filosofické náhledy prowedl a na učenj samo obrátil. Tjm by spis ten negen wětšj gasnosti a zřetedlnosti byl nabyl, nobrž i w obgemu mnohem skromněgšjm se byl stal, a tudy gistě také užitečněgšjm. Ano dlauhé a široké rozumowánj o cjrkwi tak málo se nám libilo, gako geho téměř wšudy wtraušená dowozowánj, gimiž doljčiti se gal, že odpory w rozličných učenjch protestantů se namjtagjcj w katolictwj se porownáwagj a smiřugj. Kdybychom na štěstj odginud o wznešené wýbornosti učenj katolického přeswědčeni nebyli, pan spisowatel by nás swými důwody ztjžj byl přeswědčil, neboť přjčinu máme negednu, objektivnj platnost filosofie geho w pochybnost bráti. Kterak si máme u př. wyložiti na slowa, která w předmluwě stránce XIII. položil, a w nichž hlawnj náhled swůg pronášj? gešto prawj: Katoljkům zwláště toto prospjwá, že gegich

wěroučenj negen to w sobě uzawjrá, co racionalisté gednostranně aneb wýhradně w křesťanstwj welebj, gakož i to, co prawowěrnj protestanti též gednostranně neb wýhradně w křesťanské wjře schwalugj; obě tyto protiwné strany gsau w *katolické dogmě wyrownány a auplně smjřeny.* (!) Stogjť ono w stegném přjbuzenstwj s gednjm gako s druhým, a z té přjčiny může katoljk obogj pochopiti, poněwadž geho saustawa z obogjho (z racionalismu i protestantismu) sestáwá; nebo ať wlastnj slowa uwodjm: „*weil sein System die Einheit von Beyden ist.*"

Wezmeme-li tato poslednj slowa w témž wýznamu, gakýž obyčegně magj, nemůžeme ge ginák wyložiti, než, gakoby řjci chtěl, že katolické učenj gak prawowěrné lutheránstwj tak i racionálstwj w gednotu spoguge. To snad náš sice opatrný spisowatel nikoliw nemjnil. Gestiť gemu zagisté gako nám dobře wědomo, že učenj nekatoljků s učenjm katolickým w přjmém, nikdý neporownaném odporu stogj, a tudy že nižádnau měrau ze systemů akatolických učenj katolické powstati nemůže. Z toho saudjme, že spis. onau průpowědj něco zcela giného řjci obmeyšlel, anebo gen galowými slowy si pohráwal. W tento prohřešek upadl při wšech článcjch, kdekoli dogmatické odpory sekt protestantských učenjm katolickým porownati usiluge.

Druhau wadu nalezáme w tom, že spis. na učenj racionalistické w dnešnjm protestantstwj téměř wůbec panugjcj, docela žádného ohledu nebéře. Prawj sice, že o učenj racionalistů proto zde negednáno, poněwadž geho následownjci posud žádné zwláštnj společenstwj wespolek nečinj, aniž gakého

snešenj wjry (symbolum) gsau wydali; tauž přjčinau že nemohau také w symbolice umjstěni býti.

Než, přjčina tato nezdá se mi býti postačitedlná, neboť ačkoli racionalisté pod wlastnjm gménem a we zwláštnjm cjrkewnjm spolku se nenacházegj; nicméně gegich náhledy neb mjněnj w protestantských cjrkwjch tak pewně se zakořenily, že wlastnj Lutherowo učenj do hola z nich wymizelo. Protestanti, a sice ti neyučeněgšj a neywzdělaněgšj přiznáwagj se pauze k racionalismu. Kdoby ge za našich dnů z učenj Lutherowa stjhati chtěl, učinil by gim welikau křiwdu; a kdoby usilowal proti učenj Lutherowu wálku wésti, domnjwage se, že spolu nyněgšjch protestantů učenj wywrátj, tenť by se náramně mýlil, a se swým stjnem by se pasowal.

Tau přjčinau, že racionalisté symbolických knih nemagj, neměli nikoliwěk wylaučeni býti z této Symboliky; neboť učenj gegich dostatečně známo gest ze spisů oněch theologů, kteřj racionalismu oddáni gsau; a pogal-li spis. w system méně důležité sekty Kwakerů, Sociniánů, Remonstrátů, a t. d. také žádných symbolů nemagjcjch: tedy nepoznáwám, proč těchto mnohem důležitěgšjch racionalistických učenj nepodotkl. Tjm sobě zbytečně a k weliké ugmě swého spisu úzčj meze wytknul a djlo swé neauplné učinil. Př.

2. Die sieben heiligen Sakramente, oder die Heil- und Gnadenmittel der Seele für alle Zeiten des Lebens. Ein katholisches Gebeth - und Unterrichts - Buch für Freunde der Tugend und Religion. Von Carl Hanl. Mit Kupfern herausgegeben von Jos. Joh. Rudl. Prag bei

Gottlieb Haase Sohne 1835. 8. S. 342. K dostánj též u redakcj Časopisu za 1 zl. na střjbře.

Welebný kněz cjrkewnj, P. Karel Hanl, negednjmi giž dobrým a prospěšným spisem se wyznamenal, a náležj k spisowatelům wlastenským, gacjž byli obljbený náš Aleš Pařjzek a Herrmann. Poslednj geho wzdělawatedlný spis, nedáwno pod swrchu položeným nápisem na swětlo wyšel. Obsahuge pak spis tento negen wyloženj swátostj cjrkwe katolické a wyswětlenj ceremonij a modliteb, gichž se užjwá, když se swátostmi posluhuge, nobrž i mnoho giných poučowánj, modliteb a zpěwů. Tak u přjkladu tu, kdež o swěcenj kněžstwa gedná, mluwj tolikéž o weřegné úctě Božj, o chrámě a geho wnitřnj přjprawě, o barwách kněžského raucha, o mši swaté prwotnjch křesťanů, o mešnjm oděwu, o užjwánj kadidla, o wánočnjch slawnostech a o pašigowém témdni, k čemuž pak na sedmi listech mešnj pobožnost gest připogena. Při swěcenj kněžstwa ledwa téměř dotýká, coby k swátosti této podstatně náleželo, nepochybně proto, že nepsal kněžjm: tjm obšjrněgi mluwj o swátosti manželského stawu, a sice o půwodnjm manželstwa ustanowenj, o tom, že manželský staw gest swatý a důležitý; čehoby se při objránj něgaké osoby k manželstwj šetřiti mělo, o náležitém chowánj ženicha a newěsty, o ceremonijch při oddawkách, o powinnostech manželů a o wedenj djtek. Sprostj lidé o swátostech cjrkwe katolické mnohému dobrému z knjžky této se naučiti a ku platnému a hodnému přigjmánj swátostj dostatečně se připrawiti a wzbuditi mohau. Spis tento wůbec každé pobožné duši mnoho rozkošné po-

trawy poskytuge, poněwadž řeč wtipného pana skladatele gest welmi swětlá, gádrná a ušlechtilá, a cokoli předkládá, to wšecko ne gaksi chladně a suše, nobrž gemně a srdečně gest předloženo. Obrázky, gichž se w této pěkné knize nacházj deset, wětšjm djlem powedená gsau práce, a což ku wzdělánj psáno gest, krásným wyznamenánjm wábněgšj činj.

„Přigmi znamenj křjže gak na čele, tak i na srdci, uchop se wjry a přikázanj Božjch, a žiw buď tak, abys od dneška chrámem Božjm býti mohl. — Přigmi sůl maudrosti a křesiansky buď maudrým k žiwotu wěčnému. — Přigmi i tuto hořjcj swjci; ta wyznamenáwá učenj Ježjše Krista, kteréž člowěka oswěcuge, aby w temnostech bludů nechodil. Chodiž i ty we swětle božského učenj, a nikdý se nedey podwodným bleskem neprawosti na širokau cestu záhuby přiwábiti. Swětlo oswěť rozum tohoto djtěte, a láska k Bohu a k bližnjmu zahřjweyž srdce geho, tak gako přirozený oheň i swjtj i zahřjwá. Nechať wěrně zachowá swůg na křtu učiněný slib, aby, když saudit přigde pán, se wšemi swatými wstřjc mu gjti, a do wěčného žiwota wkročiti mohlo. Amen. Gdiž nynj w pokogi a Pán buď s tebau.“ Tjm pěkným způsobem wšecky téměř modlitby cjrkewnj při křtu swatém gsau předloženy; tjm samým ale s neljbostj gsem znamenal, že geden i druhý exorcismus při křtu dokonce gest pominut. Wjmť sice, že se mnozj na exorcismu zastawugj, gakožto na powěrečné wěci něgaké; i tjm gsem gist, žeby se k ušetřenj chuti a předsudků mnohých nyněgšjch lidj obogj exorcismus tak, gakž ho agenda naše podáwá, w materské řeči řjkati nesměl: ale wšak patrně blau-

dj, gešto newěřj, žeby i zlj duchowé w duše lidské působili, anebo žeby se figurami mluwiti nemohlo, tak gako se při křtu i k djtěti upřjmo mluwj. Wšemu se wyhowěti může, proto ale nikoli wěc, sama w sobě dobrá a prospěšná, zawrhowati se nemá.

Při swátosti biřmowánj náš ctěný pan skladatel i také sedmero darů Ducha swatého wykládá. Zdát se mi ale, že smyslu, w slowech maudrost, rozum, rada a uměnj pogatého, dobře newyměřil a newyznamenal. Maudrost nenj toliko prawé poznánj Boha, nobrž wůbec známost wšeho, čehož ke ctnému a blaženému žiwobytj nám znáti gest potřeba. Maudrost gest zásoba potřebných wědomostj, rozum ale, čili saudjcj a zawjracj mohutnost duše gest cesta k maudrosti, a gako klj, kterýmž se poklady maudrosti otwjragj. Prawj-li náš pan autor, že rozum gest prawé poznánj toho, což nám w žiwobytj našem k užitku slaužj, (heilige Vortheile, snad — billige Str. 53.) abychom dotjragjcjm na nás škůdcům odpjrati mohli: tedy patrno rozumu od maudrosti dostatečně nedělj. Rada gest zwláštnj wětew rozumu, anebo rozum, gelikož poznáwá, které gednánj by w každé přjpadnosti neywjce bylo prospěšno. Mjnj-li náš pan autor, že uměnj gest wědomost wšech swatých prawd a známost wšech prostředků, ke spasenj slaužjcjch: tedy maudrost w uměnj gest obsažena. Dle zdánj mého můž někdo mjti drahně maudrosti, ale málo uměnj: anebo mnoho uměnj, ale málo maudrosti. Z toho se widj, že slowem maudrost mjnj se toliko známost náboženstwj a některých giných newyhnutedlně potřebných wěcj, slowo uměnj že ale wšecky giné wědomosti w sobě obsahuge, kteréž wždy sice

poněkud prospjwagj, ale negsau newyhnutedlně potřebné. Umj-li kdo mnoho řečj, radowati se z toho může; kdo ale toliko materským gazykem mluwiti umj, nenj proto zlým a nešťastným člowěkem, maudrým-li gen gest, a dobrým náboženských prawd znatelem. —

Ale wšak dwogjm tjmto skrowným nedostatkem, gegž mi se zde wytknauti widělo, práce bedliwého pana Hanla nikoli wáhy a ceny netratj. Žádná dokonce práce lidská nenj tak dokonalá, by lepšj a dokonalegšj býti nemohla; a protož také mysljm, že neobmezená chwála málokdy s prawdau se srownáwá. Maudrému muži toliko ta chwála se ljbj, ku kteréž něco nechwáljcj kritiky gest přimjšeno.

V. Z.

3) Kázanj nedělnj od J. Čeňka z Wartenberku, Doktora w libomudrctwj, Děkana weleslawné kapitoly Salcburské, wyslaužilého Rektora na tamnjch wysokých školách, Direktora fakulty theologické, tamnjho konsistornjho rady, čestného kanownjka w Hradci Králowé, býwalého tamtéž c. k. wrchnjho dozorce nad školami národnjmi a městského Děkana. Pjsmem a nákladem Jana Host. Pospjšila. W Praze a w Hradci Králowé 1834. I. djl. Str. 292. II. djl Str. 224. K dostánj za 1 zl. 20 kr. na střjbře.

Kázanj tato, pokudž homiletických pracj Českých gsem powědom, dle saudu mého k neylepšjm náležegj. Každé théma gest negen důležito, ale i určitě a swětle wypowědjno. Každá téměř řeč

na dwa djly gest rozwržena, kteřjž se na konci kratičkého přjstupu posluchatelům oznamugj. Což se pak w počátku řeči slibuge, tomu se potom w prwnjm i w druhém djlu w skutku zadost činj. Nenalezáli se w nižádné z těch dobře powedených řečj weliká chyba a wada těch kazatelů, kteřjž w počátku kázanj prawj, že o tom neb onom mluwiti budau, zatjm ale od předsewzetj swého daleko se uchylugjce, o wšem spjše mluwj, nežli o tom, w čemž gim dle oznámeného thema a rozwrhu mluwiti náležj. Wýborného kazatelského prawidla, dle kteréhož každý hlawnj djl kázanj w menšj částky se rozwrhuge, i w těchto kázanjch pečliwě gest šetřjno, pročež i lehko w paměť se wtisknauti dagj. O každé wěci se w nich přirozeným pořádkem, zdrawě, přjgemně a dosti důwodně rozpráwj. Textů biblických nenj zbytečně nahrnuto; nicméně tu, kdež se k tomu dobrá přjležitost podáwá, biblické přjběhy s užitkem se přiwozugj. W každé řeči přemilá prostota panuge, tak že se wšecko beze wšeho uměnj strogeno býti zdá, ač se při pilněgšjm skaumánj nalezá, že autor nemluwj bez úwahy a rozmyslu, nobrž že wšecko dřjwe powážil, uspořádal, sestawil a spogil, a že wůbec dle homiletických prawidel djlo swé twořil. W každém kázanj geho dosti gest materie, nicméně žádné nenj přjliš dlauhé a rozwedené, a každé snad za půl hodiny přednésti se dá. Čeština gest z wětšjho djlu čistá a zřetedlná, a zde onde toliko se namjtá průpowěď, kteráž nám ku paměti přiwozuge, že w poněmčilém wěku žigeme, a že žádný spisowatel Český, chce-li klassickau řečj psáti, přjliš pozorným býti nemůže.

Gakým duchem a gakau řečj by psána byla kázanj tato, z následugjcjho přjkladu poněkud seznati se může. „Modliti (se) gest s Bohem mluwiti, k němu mysl swau pozdwihnanti. Eyhle, gaká čest, gaké blahoslawenstwj pro nás! My mdlá, ničemná, potřebná stwořenj se swým stwořitelem mluwiti můžeme, k swému Pánu a Bohu přjstup máme, geg otcem swým nazýwati, gemu gako swému neylepšjmu přjteli důležitosti a těžkosti swé wygewiti, k němu se uteci můžeme, k němu, který mocen gest, nám we wšem přispěti, který sám w sobě tak laskawý a dobrotiwý Pán gest! Za gakau giž čest medle sobě to pokládáme, za gak šťastné se máme, když přjstup k něgakému welikému pánu a knjžeti máme: ó tedy za mnohem wětšj štěstj sobě to wážiti musjme, že ke králi wšech králů, k pánu neymocněgšjmu přibljžiti se můžeme! Od něhož zagisté žádný, který s důwěrnostj k němu se uteče, oslyšen neodegde. Nedosáhneme sice od něho wždy toho, oč gsme geg skutečně žádali; a gak zléby to pro nás bylo? nebo my podlé swého mdlého rozumu, zaslepeni gsauce od swých zlých náklonnostj, prosjme častěgi za wěci, které nám škodliwé gsau, a k nášj zkáze směřugj. Nedosáhneme sice, prawjm, wždy to, oč gsme Boha žádali; on ale zagisté wždy něco lepšjho a prospěšněgšjho nám propůgčj a udělj. Nebo prawj sám spasitel: Otec nebeský zagisté dá ducha dobrého těm, kteřjž ho prosj.“ (Luk. 11, 13.) — To gest prwnj částka prwnjho djlu kázanj na neděli pátau po weliké noci, neb ráděgi prwnj důwod toho, že se rádi modliti máme. — I z toho gedinkého přjkladu se widj, že myšlenj spisowatele oněch kázanj mno-

ho dokonalého w sobě nesau.— Co do gazyku, geště gednau připomenauti musjme, že každému, kdož pjše za těchto dnů našich česky, byť ginák i wýborným byl myslitelem a mudrcem, s nemalými těžkostmi gest zápasiti. V. Zahradnjk.

4. Pomněnky anebo rýmowané propowědi nábožnosti, mrawnosti a maudrosti. Od J. W. Kamaryta. W Praze a w Hradci Králowé. Nákladem J. Pospjšila 1834. Prodáwagj se za 15 kr. na střjbře.

Skrowný sice ale mládeži wlastenské utěšený spjsek můžeme rowněž nazwati záhrobnj pomněnkau na ušlechtilého, wlasti a cjrkwi bohužel přjliš záhy zemřelého spisowatele. Snesl sem srdečný tento přjtel mládeže 800 rozmanitých průpowědj djlem půwodnjch, djlem odginud wybraných, zwláště ku prospěchu učitelům, aby wždy zásobu ku krátkým i délšjm předpisům při ruce mjti mohli. O užjwánj gegich p. wydawatel takto se w předmluwě prohlašuge: „Několik těch mrawných prawidel se předpjše. Žáci učinj se pozorny na gich prawdu a pěknost a prospěšnost, aby si gich s chutj wšjmali; a dle těchto tak dlauho pjšj, až ge w paměti dokonale podržj, pak se sami prosebně o giné hlásj předepsánj. Čjm častěgi dle schopnosti a paměti žáků se předpisowati musj, tjm častěgi se, mimo školnj hodiny, buď před cwičenjm aneb po geho skončenj ty předešlé propowědi od žáků hlasitě gako o záwod opakowati necháwagj, kterékoli kdo sobě pamatowal. Časem udagj se buď mimo školu, buď we škole wšelikeré přjležitosti, kde se poukáže gim na prawý smysl a na upotře-

benj té neb oné propowjdky, čjmž teprw prawau dostáwagj cenu.“ — Milerádi p. spisowateli přiswědčugeme, že způsob tento gest spolu lehké a wýborné cwičenj gak dobrého smeyšlenj, tak mrawů i wtipu, paměti a řeči mládeže. Kdyby geště průpowědi tyto w gistém pořádku podlé předmětů sestaweny byly, poslaužily by také mnohem lépe katechetům; a wšak tomuto nedostatku dobře by se geště pomoci dalo přitištěnjm maličkého regstřjku, kde by se podlé hlawnjch slow, obsah průpowjdky napowjdagjcjch, prostředkem přidaných čjsel žádaná práwě a whodná průpowěď snadno nagjti dala; u př. *bohabogný*: 27, 126, 104, 227, a t. d. *Ctnost*: 4, 7, 32, 55, 58, a t. d.

Wyhotowený takowý regstřjček ležj mi při ruce, i nadjti se gest, že se p. nakladatel milerád ku přitištěnj geho odhodlá, čjmž užitečnost knjžečky této gen zjskati může. Oprawy několika wklauzlých hrubých chyb tisku, u př. č. 22. *starost* na mjstě *radost*, tamtéž by se poznamenati měly.

W.

B) Rozličnosti.

Cjrkewnj zpráwy.

O powěstném spisu pana De la Mennais: „Les Paroles d'un Croyant.“

Slowutný spisowatel francauzský De la Mennais wydal nedáwno spis, genž negen we Francauzsku, nobrž w celé Ewropě náramné pohnutj působj, a gak w katolických, tak i protestantských časopi-

sech, gakožto welmi nebezpečný a k revolucj pobádagjcj, odsauzen gest. Nebude tedy od mjsta aspoň geden posudek zde položiti, kterýž se w Journal de Francfort N. 130. 11 Kwětna b. r. o něm nalezá.

„Hlas zármutku rozléhá se mezi ctiteli ducha plného muže wěku našeho. Abbé de la Mennais, genž nedáwno katolické duchowenstwo zwláště, a přátele weřegného řádu wůbec wzděláwal, který podrobil se zápowědi sw. Otce, zakázawšjmu od něho zamyšlené spogenj starého katolictwj s nowým republikánstwjm, — Abbé de la Mennais, prawjm, kteréhož weškeren swět, bez ohledu na geho powahu a učenj, za neywýmluwněgšjho spisowatele nyněgšjho wěku powažowal, učiněn gest půwodcem náramného pohoršenj. Tentýž kněz, kterýž nedáwno ta slowa napsal: „Národowé magj wážnost králowské berly cjtiti, a wysokomyslně gi nésti,“ pjse nynj: „Nenj žádné moci žezlo nesaucj, kteráž by geg nebyla usilně uchwátila.“ Tentýž spisowatel, z gehož pera druhdy wyplynula ta slowa: „Náboženstwj Kristowo gest nesnášeliwé,“ hlásá nynj wšeobecný radikalismus, auplnau rownost wšech lidj, hlásá zničenj wšeliké swatowlády w pospolitém řádu, a toto strašliwé chaos, tuto bezwládnau směš wšech wěcj nazýwá: *křesťanskau swobodau*! — Božský zákona dárce prawil: Králowstwj mé nenj z tohoto swěta; De la Mennais káže: Wšickni se musegj sgednotiti, by nyněgšj staw lidského towaryšstwa zewrub byl změněn. — P. Ježjš prawil: Dáweyte cjsaři, což cjsařowa gest, a Bohu, což Božjho. De la Mennais nám prawj: Nic nenj zde cjsařowo, a Bohu ljbj se gen zpaura, krew a wálka! —

Sw. Pawel pjše: Poddáni buďte wšeliké wrchnosti na zemi; De la Mennais prowoláwá: Nenj žádné moci na zemi, kteréž bychom poslušnostj powinni byli. Tento katolický kněz, kterýž cjrkwi a gegj welectihodné hlawě, kteráž gi řjdj, poslušnost a poddanost dobrowolně sljbil, i přisáhal, a geště minulého roku podpisem swým stwrdil, zapjrá nynj powinnost podrobenosti, rušj swau přjsahu, posmjwá se cjrkwi, gegjmžto audem gest, a šlape po této welebné autoritacj, kteráž se z toho těšila, že geg swau mjrnostj a showjwánjm na prawau cestu uwedla. — W geho očjch negsau králowé lidé, gešto, gako my wšickni, omylům gsau podrobeni; nobrž gen osoby fanatické, kteřj krew pigj ze lbů lidských, Bohem a lidmi pohrdagj, zločiny a neprawostmi uchwácenau moc hágj; služebnjci pak cjrkewnj gsau mu společnjci těchto knjžat, gešto zároweň s swými pány tu samu wěc tropj, národy swodj, a ged rozšiřugj. — Před králowstwjm Božjm předcházeti musj, prawj tento spis., králowstwj satanášowo; a máme-li mu wjru přiložiti, giž skutečně nastalo.— Ach! sám satan nemohl by wymysliti pekelněgšjho učenj nad toto, k němuž gediné ďábelské wnuknutj tohoto neywěhlasněgšjho ducha nawésti mohlo.

Nemjnjmeť zde ani ze strany wěroučenj, ani ze strany mrawnjch zásad proti spisu tomuto bogowati; gediné zármutek a bolest swau zde na gewo dáwáme nad hlubokým pádem téhož neykrásněgšjho ducha wěku našeho. Tak weliká gest křehkost člowěka, tak slabá přirozenost geho! Kdo se silným býti domnjwá, a nad sjly těžká břemena na sebe béře, ubjhá w chromotu, a stáwá se truchliwým přjkladem neopatrnosti a odwážliwosti. I z ohledu duševnjch mohutnostj člowěka prawil Bůh

gako k moři: Až potud, a nic dále! Po usilném duševnjm namáhánj nasleduge našemu ubohému pokolenj mrawná ocháblost a chromota. — *Newton* omdlil swého mocného ducha na swém nesmjrném a hluboce zamyšleném systemu, a w geho stářj bylo mu seslábnutj mysli podjlem, *Paskal* pozbyl rozumu w témž okamženj, když myšlénky swé, gichžto hlubokosti se diwjme, we welkém spisu swém upotrebiti chtěl. A tohoto wýmluwného, wšak po cti lakotiwého kněze, tohoto welikého ducha widjme učenjm swým opogena, a popuzena překážkami, kteréž se geho welikánským náwrhům k přewrácenj společenských řádů (w Řjmě) na odpor stawěly, wšecko rauhawě potupowati, krále i člowěčenstwo zlehčowati, cjrkwj pohrdati, a plamen zpaury a zrády mezi národy rozžehati, a toto gednánj ljčj on krásným gménem *křesťanské swobody!*

Doby — nebo epochy pokolenj lidského s geho gasnými duchy oswěcugjcjmi swau sauwěkost, podobagj se této nesmjrné hwězdami poseté obloze. Widjwámeï, an se někdy s nebeského klenutj swětlo spauštj, padá a zaniká, gešto swět w běhu swém nikoliw nebýwá zastawen. De la Mennais byl gedna z neykrásněgšjch hwězd; on padl, zanikl. Než, co gest gedna hwězda proti weškerenstwu? Ai zhlasla, swět proto předce zůstane swětem. —

Dle wšeobecných nowin stogj La Mennais twrdošigně na swém bludu, nechtě ani k laskawému představenj swatého Otce, ani k žádosti biskupa Ruenského spis swůg odwolati. Z Pařjže se dočjtáme, že Geho Swatost papežská Petrowi Rosavenowi, z towaryšstwa Ježjšowa, ráčila uložiti, by

tento revolučnj spis od De la Mennais wywrátil. W Německu přigal takowéto odwedenj zásad De la Mennaisowých učený professor Gorres. — Než gaký aučinek způsobil tento spis „Slowa wěřjcjho“ we Francauzsku? — Dle Univers religieux usneslo se, prý, několik náčelnjch wůdců republikánských s wlastnjkem téhož spisu, Eugenem Renduelem, by pro obecný lid 100,000 wýtisků wydati mohli. Geden wýtisk přigde asi na 5 Sous (kregcarů). Pakli tomu tak, nenj možná, by se panu De la Mennais neměly oči otewřjti, a geg od tak strašliwé cesty odwrátiti. —

Nedáwno oznámena byla odpowěď na tento spis: „*Slowa weřjcjho*“ pod názwem „*Slowa widaucjho*“ w gazyku francauzském. —

Z Belgie. Universita katolická, genž pod dohljženjm biskupů zprawowána býti má, a gegjmuž založenj tolikeré překážky na odpor se postawily, má geště tohoto roku w městě Mechelně otewřena býti. Gegj základnj gistina, pauze od dobrodinců složená, gest giž dostatečně opatřena. Swatost papežská, kteréž od biskupů belgických předložen gest plán studij, netoliko geg schwálila a potwrdila, ale také těmto biskupům za horliwé snaženj se o ten tak prospěšný ústaw we zwláštnjm přjpisu od 13. Prosince 1833 swau radost a powděčnost na gewo dala.

Z Řjma. Listy z Madrydu oznamugj, že papežský Nuncius Monsignore Amat de P. Filippo e Sorso — arcibiskup Nicegský, toto hlawnj město opustj, a auředlnj práce Auditorowi nunciaturnjmu odewzdá.

Z Munstru. Dne 7. Čerwence umřel na wrhnutj

krwe chwalně známý kapitolnj děkan a professor Dr. Theodor Katerkamp.

Z Berljna dne 17. Dubna. Před několika dny wyšlo kabinetnj nařjzenj biskupu Reyno-Koljnskému, by budaucně tři katoličtj kněžj w Trewjři, w Kobylenci a Koljně u katolického wogska péči pastýrskau zastáwali, a katoličtj wogáci nebyli giž nuceni protestantské služby Božj, gakož se dosawáde stáwalo, nawštěwowati. Tedy se předce gedenkráte po mnoholetém tauženj práwa swého dowolali!

Z Ruska. Expedicj starobylé památky spisugjcj, wyslaná od cjsarské Akademie wěd, zaměstnáwá se giž téměř celých šest let prohledáwánjm archiwů a bibliothek ruské řjše, by wšecko shromáždila, co se w ruské a slowanské literatuře nacházj. Až posud se gj poštěstilo nasbjrati hognost materiálij historických a liternjch až do Petra Welkého se wztahugjcjch. Giné, pro zpytowánj ruských starobylostj neméně užitečné podniknutj gest ono, kteréž pan Keppen, geden z neyznamenitěgšjch archeologů, oznámil. Tento starobylostj zpytatel progel roku 1833 dle systematického plánu giżnj krage krymské, ohledáwage gak mjstnost tak i staré památky. Nynj zameyšlj obšjrnau zpráwu o tom wydati.

Z Tubinku. Počet wšech w tomto půlletj zde studugjcjch obnášj 746, mezi nimiž 101 z cizjch zemj. Professor Möhler, genž do cizozemska powolán byl, zůstane nynj zde. Obdržel přiměřený přjdawek mimo giné čestné přisljbenj.

Z Hessen-Kaslu dne 31. Kwětna. Wedlé ministeriálnjho listu měl se Weliký Pátek budaucně

we wšech obcjch wolence hesského, gakožto zaswěcený swátek, držeti. Fuldagský ale biskup předložil proti tomu nařjzenj splnomocněncům zemské wlády we Fuldě podstatné důwody cjrkwe katolické, za kterými se tento den smutku, nikdý za zaswěcený swátek nepowažowal, gelikož swátky naše gsau dnowé radostnj; mimo to zaslal Geho Excell. biskup také swé mjněnj k státnjmu ministerium, a odtud přišlo to wyswětlenj, že se ono nařjzenj na poddané katolické nikoliw wztahowati nemá. Sedláci, kteřj pro wzděláwánj rolj w ten den trestáni býti měli, byli i hned propuštěni.

Z Polska dne 6. Kwětna. Gestliže panugjcj wláda, po politických zbauřenjch i gednotliwé duchownj osoby, kteréž buď smýšlenjm buď skutkem na obecné wině podjl wzaly, pokutami stjhá, nikomu nemůž býti diwno; pokračuge-li ale tato mocnost takowým způsobem, gakoby celau cjrkew, ku kteréž ony zprowinělé osoby přináležegj, za spoluwinnau powažowala, toť zagisté nižádnau měrau omluweno býti nemůže. Způsob, kterýmž se nedáwno proti gedné katolické, z němčiny přeložené knize pokračowalo, dostatečně na gewo dáwá, w gakém duchu splnomocněnci ruského řjzenj gednagj, a z gakého zřetele katolickau cjrkew a gegj wěřjcj powažugj. Dne 9. Řjgna 1833 wydala komissj řjzenj zemského wnitřnjch duchownjch spráw a weřegného wyučowánj na biskupa Podlaského následugjcj list:

„Za času poslednj revolucj podal gest kněz Josef Golembiowský (Gołębiowski) we Waršawě k tisku bez powolenj censury, bez udánj tiskárny a beze gména wydawatelowa knihu pod názwem: „Zgodność i różność między wschodnim i zachodnim kościołem,

czyli pomysł ku połączeniu odstępnéj cerkwi greckiéj z kościołem rzymsko-katolickim.

Poněwadž tento spis, z něhož wjce než tisjc wýtisků rozprodáno gest, urážliwými wýrazy proti panugjcjmu w cjsarstwj ruském náboženstwj naplněn gest: má tedy, kde se koli nalezne, wedlé wůle Geho Oswjcenosti knjžete mjstodržjcjho w králowstwj (ode dne 19. Zářj 1833 Nro. 3501) pobrán a do kanceláře Geho Milosti zaslán býti. Komissj zemského řjzenj tedy ukládá Wysoce důstognému panu biskupu Podlaskému, by k wywrženj této knihy ze wšech kostelnjch bibliothek a k wydánj gi ze strany duchowenstwa, kteřj gi magj, potřebné nařjzenj wydal."

Odpowěď pana biskupa Podlaského ku komissj řjzenj zemského zněla následowně: „Gestiť neodolatedlná wůle Swrchowaného, bychom stáwagjcj wrchnosti poslušni byli, a sprawedliwá-li tato wrchnost, býwá srdci lidskému wzácná a drahá. Njže psaný powždy se wynasnažil tjmto swatým prawidlem se sprawowati, a by také duchowenstwo a wěřjcj dle něho se zachowali, byla snažná péče geho, ge tomu wyučowati a nad tjm wšemožně bdjti, ano njžepsaný má w tom ohledu práwo, na samo řjzenj se odwolati. — Dopis komissj řjzenj zemského od 19. Zářj t. r. nařizuge njžepsanému bezprodlený zwod a odwod knihy, kteráž roku 1831 pod názwem: Zgodność i różność między &c. na swětlo wyšla, a sice poněwadž, gakž dopis znj, kniha ta bez censury, bez udánj tiskárny wydána a urážliwými wýrazy proti náboženstwj w cjsarstwj panugjcjmu naplněna gest. Kniha tato uzawjrá w sobě obsah wjry katolické, kromě kteréž dle wýpowědi Boha-člowěka spasenu býti ne-

lze; uzawjrář důkazy prawowěrnosti řjmské katolické cjrkwe, wážené z pisem swatých, ze swatých Otců, a z wýroků obecnjch sněmů, genž gak Řekům tak i Latinjkům wysoce wáženy gsau, obsahuge konečně newywratitedlné odpowědi na pomluwy a úkory nám činěné od těch, kteřj, žel, odtrženi od gednoty cjrkewnj, obyčeg magj, gj nenáwiděti i pomlauwati a hanami gi stjhati. Nemůžeť se žádati od duchownj wrchnosti, by ona takowau knihu wyhledáwati, ze wšech cjrkewnjch bibliothek gi wywrhowati, a také geště k wytrhnutj gj z rukau wlastnjků rozkaz wydati měla; neboť by ona obsaženému w této knize učenj před obljčegem wěřjcjch a před swým wlastnjm swědomjm odporowati musela. Gakožto katoljk gsa zawázán, wšecko, co Bůh zgewil a řjmská-katolická cjrkew k wěřenj předkládá, oprawdowě a žiwě wěřiti, gest prawý zpráwce cjrkewnj moci také při přigjmánj úřadu složenau přjsahau wázán, by celému obsahu wjry katolické negen on sám, nobrž i také skrze kněžj, knihy a wšecky swědomjm dowolené prostředky wyučowal, gi rozšiřowal, opatrowal, ano i s nebezpečenstwjm žiwota weřegně zastáwal a hágil. Prowinil by se tedy proti těmto podstatným powinnostem we swém swědomj i přede wšemi wěřjcjmi, kdyby k zahlazenj knihy obsahugjcj, co on i wěřiti i zastáwati má, napomáhati anebo gen k tomu přiwoliti měl. Že nadřečená kniha bez censury wyšla, nemůže se za prowiněnj položiti, gešto tehdáž, když tištěna byla, nešlastné zbauřenj censuru wypudilo, a gegjm audům smrtj wyhrožowalo; za takowau cenu by se byl nikdo neodwážil powolenj dáti, a swé gméno podepsati. Z podobné přjčiny nenj tiskárna a gméno spisowatelowo po-

znamenáno; to tjm méně, gešto obsah spisu za aučel sobě wystawil sgednocenj Rusů s řjmskau katolickau cjrkwj, nasledowně také s Poláky, kteřj se k této cjrkwi hlásj; revolucj pak na žádné spogenj nepomyslila, nobrž spjše toliko na rozgitřenj wětšjch rozbrogů a rozhořčenj mezi těmito zbratřenými národy; neboť tehdáž prowoláwalo se: Pryč s Bohem! a kdoby se byl tehdáž opowážil s ponawrženjm k sgednocenj weřegně wystaupiti, byłby ony rozpálené hlawy na neyweyš proti sobe popudil.

Co se urážliwých wýrazů dotýče, o nichž se dopis zmjňuge, wyznati musj njžepsaný, že po bedliwém přečtenj spisu od Stourdzy psaného, a knjžky: „Rozmluwy pochybugjcjho s člowěkem o prawowěrnosti wýchodnj řecké ruské cjrkwe přeswědčeným,“ djla Karamsina, děgepisce cjsarstwj, gakož i konečně oné knihy: Shoda i různěnj mezi wýchodnj a západnj cjrkwj etc. kteráž úkory a pomluwy oněch a gim podobných spisů wywracj; že totiž we třech prwnjch tolikero han, potup, pomluw a zamyšlených kyselostj proti té po celém okrsku rozšjřené cjrkwi obsaženo gest, že w té poslednj wšeho toho ani stjnu k nalezenj nenj; a to sice giž z onoho od spisowatelů Siarczyńského a Schmitta, gakož i od wydawatele uwedeného důwodu k nalezenj nenj takowých útržek, poněwadž užjwánj han a potup wyznánj býwá wlastnj mdloby, a urážliwé wýrazy wáhu důwodů nikoliwěk nenahražugj. (str. 258) Tento wýrok gest celým obsahem této knihy osprawedlněn; a kdož se o tom přeswědčiti žádá, potřebuge gi gen s wědomostj wěcj, s pozornostj a bez předsudku přečjsti. Giž celý základ té knihy okazuge, že gegj spisowatel,

překladatel, ani wydawatel neměli toho aumyslu, by náboženstwj w cjsarstwj panugjcj potupili, nobrž by potupy wywrátili, a swatau řjmskau katolickau cjrkew proti wýčitkám gegich odpůrců osprawedlnili. Kniha Stourdzowa wůbec zlowolná, a proti katolické cjrkwi úmyslně směřugjcj, wyšla we francauzském i německém gazyku a nacházj se u welmi mnohých rukau; spis: *Rozmluwy* &c. gest kniha plná nepřátelského smýšlenj, a w djle historika Karamsina nenj žádné přjležitosti obmeškáno, kdeby se Papež a stolice Petrowa zgewně aneb skrytě w posměch newydáwala a netupila. Tyto poslednj spisy, kteréž do gazyka polského přeloženy a w celém králowstwj roztraušeny a rozšjřeny gsau, podaly k wydánj této knihy, o njž práwě řeč, přjčinu, aby se gim na odpor postawila, a ony neslušně činěné wýčitky cjrkwi katolické, gešto obecná matka a mistryně wšech cjrkwj gest, poraženy a wywráceny byly. W orgánickém statutu, králowstwj Polskému wydaném, ráčila Geho Milost, náš neymil. Pán prohlásiti: „Swoboda náboženského wyznánj auplně se uručuge, duchownj osoby wšech wyznánj zůstáwagj *zároweň* pod ochranau skrze zákony založené moci.“ Gestliže tedy mocnost zemská spisowatelům proti wyznánj katolickému sepsaných knih wolného průchodu dopustila a geště dopauštj: tedy také i katoljkům wedlé smyslu téhož práwa neobmezeně přána býti má swoboda, na ony wýčitky odpowědjti, a tyto spisy rozšiřowati. Ostatně ráčila Geho Milost doložiti: „Řjmské katolické náboženstwj, k němuž se wětšj část našich poddaných w Polsku přiznáwá, má býti powždy předmětem zwláštnj ochrany wlády zemské.“ Gestli

nemožno domýšleti se, žeby Geho cjsarská Milost pod „zwláštnj ochranau katolického náboženstwj“ wyrozumjwati měla, by řjzenj katoljkům přikazowati mělo *mlčenj*, kdež se učenj katolické cjrkwe od gegich protiwnjků zlehčuge a křiwě posuzuge; a žeby se bráti měly knihy, kteréž k obhágenj swému wydati potřebné býti uznáwagj. Opak tomu gest wůle Geho Milosti, by se wláda w důležitosti náboženské, gichž uwáženj bohomluwcům a rozhodnutj duchownj wrchnosti přislušj, nikoli nemjchala, nobrž katolickau wjru w ochranu swau přigala, kdykoli by gj potřebj měla. Protož njžepsaný wysokau komissj co neysnažněgi žádá, by knihu pod názwem: „Shoda a různěnj mezi wýchodnj a západnj cjrkwj“ — w pokogném drženj wšech těch zůstawila, kteřj si gi zgednali, by nařjdila nawrácenj giž pobraných exemplářů, a gj tak wolného průchodu w zemi dowolila, gakýž knihám gj na odpor čeljcjm powolen gest.

We Waršawě dne 7. Listopadu 1833. Jan Marcell Gutowský.

Recko. Wydané nařjzenj od řjzenj zemského, by se menšj kláštery wyzdwjhly a gegich stáda, na wětšjm djle od nábožných wěřjcjch gim darowaná, weřegně prodána byla, welikau nespokogenost způsobilo. Neboť ačkoliw wláda tjmto prostředkem staw duchowenstwa prawidelným platem zlepšiti a z nábytku klášternjho zádušnj fond založiti zameyšlj, uznáwá se lid předce tjmto nařjzenjm býti uraženým, zwláště tau přjčinau, poněwadž od wyznawačů giné wjry pocházj. — Řekowé nechtj na tato stáda ničeho podáwati.

Z Londýna. Geden ze zdegšjch časopisů

prawj, že gistý koráb, kterýž k 500 model z anglických fabrik w nákladu swém má, by gimi w Indii obchod wedl, také dwa anglikánské missionáře weze, kteřj ctitele práwě těchto model w oné kragině ku křesťanstwj obrátiti chtěgj. — Angličané zasjlagj biblj, missionáře s ženami, dětmi i modlami pospolu do Indie! — W prawdě! u nich promysl i snášeliwost na neywyššj stupeň wystaupily. Kéžby se gen mezi oněmi missionáři nepřjtel modloslužby, něgaký mladý Abraham, nenacházel sic tito Penátowé neostogj! (Z časopisu Sion.)

Z Řjma. *) List z Teheránu w Persii k řjmské propagandě psaný wyprawuge wjtězstwj, gakého tamněgšj katoličtj missionáři nad armenským biskupem, rozkolnjkem, dosáhli. Byli totiž od rozkolnického biskupa u neywyššjho sudjho obžalowáni, že prý Ormjny k pozdwiženj proti patriarchowi popuzugj, a sice tjm, že w kázanj řjmskému biskupu neywyššj nade wšemi křesťany moc přičjtagj. Uložen byl den k porownánj té pře, a sešli se na saud osoby tyto: Rozkolnický biskup ormjnský se swým duchowenstwem a walným zástupem, dwa katoličtj missionáři s nowoobráceným mládencem perským, as 18 let starým, a konečně i giné osoby, genž ze zwědawosti se tam odebraly, chtjce widěti, gaký as konec křesťanská tato pře wezme. Když se ormjnský biskup giž do wůle nestydatě byl nahulá-

*) Redakcj zawedla si dopisowánj z Řjma s tamnjm německým kazatelem u slawného wyslaustwj rakauského, dustogným panem Felixem Ehrenhöfrem, od kterého gak rozličná pogednánj, tak též i zpráwy pro Oznamowatele obdržowati bude.

kal a naspjlal, nač ale saudce nedbal, přikročilo se k žalobě samé, po kteréž wolno bylo missionářům se osprawedlniti. — Meli k tomu konci ewangelium perským gazykem wyložené před rukama; mladý Peršan, otewřew kapitolu poslednj swatého Jana, podal saudcům k čjtánj. Geden saudce napřed sám potichmo přečta, poručil ginému nižšjmu auřednjku, aby na hlas četl. — Po té tázal se biskupa a wznešeněgšjch z geho komonstwa, cože znamenagj slowa, gichž Kristus při udělowánj gistého auřadu swatému Petrowi prawil: Pasiž owce mé, pasiž beránky mé. Doslownj toliko wýklad, gaký biskup rozkolnický se swým duchowenstwem o tomto textu podal, rozesmál saudce i wšech ostatnjch Peršanů, a polil žalobnjky takowau hanbau, že se neosmělili ani slowa wjce promluwiti. Sudj pak sám wyložil smysl toho slowa takto: Pasenj owčiček, gež Kristus Petrowi poraučj, nemůž doslowně býti rozuměno; neboť Kristus takowých zwjřat neměl; a pročež musj slyšáno býti na zwláštnj moc a wážnost, která Petrowi nade wšemi křesťany, genž se slowem „owce“ rozuměgj, dána byla. Že wšak papežowé Řjmštj nástupcowé gsau Petrowi, co giného odtud bráno býti může, než že následugj po něm w moci a wládě? To když dopowěděl saudce, wšickni Peršané přjtomnj dali se do křiku: „Ano, ano a neginák!“ wolagjce. Rozsudek pak, gakž snadno se bylo nadjti, wynešen byl w prospěch missionářům. Tak zwjtězil zdrawý rozum nekřesťanských Peršanů nad slepau potřeštilostj rozkolnických Ormjnů, uznáwagjcjch, že wšickni křesťané gen tomu gsau podrobeni, genž od Krista tu moc má, gako neywyššj pastýř pásti celé stádo wěřjcjch, beránky totiž a owce, pastýře a wěřjcj.

Zpráwa o missionárstwj na hoře Libanonské.

Léta 1830 byli od generála towaryšstwa Ježjšowa tři jesuité co missionáři do okolj hory Libanonské posláni. Gména gegich gsau: P. *Riccadonna* (Španiel), P. *Planchet* (Francauz) a fráter *Henze*. Na konec téhož léta z Janowa se odebrali.

Hned z počátku cesty náramné se naskytowaly překážky, a děwětkrát hrozila gim bauře na moři loď potopiti; než po každé wyswobodila ge mocná ruka Božj. Posléz pomocj Swrchowaného mjsta swého došedše, wšudy gen nauzi, bjdu a chudobu widěli, tjm wšak nikoli od apoštolstwj zastrašiti se nedagjce. Pjše P. *Riccadonna* w listu, gehož nápis „Syrie Bekfaja, provincie Al-katekská, 24. Listopadu 1833. w tato slowa: Posud gako u abecedy gsme byli w missionárstwj, na welké djlo, k němuž nás Hospodin powolal, toliko se připrawugjce. I protož wraucně gsme se modljwali k Bohu, aby nám w těžkém podniknutj swého požehnánj uděliti ráčil; pilně při tom gazyku národnjmu se učjce, a powahu, mrawy, způsoby, bludy i neprawosti, rozličné sekty, náboženstwj a giné okolnosti téhož národu zpytugjce a skaumagjce.

Než, giž nastal čas, kdež Pán swých wolá do práce; i ačkoliw toliko dwa gsme byli kněžj, nicméně ochotně gsme se zabrali do wyučowánj, wšudy sláwu Božj magjce na zřeteli. Winice walná, ale dělnjků málo. Den nestačil, musili gsme až do noci lid tento newědomý wyučowati neustále. I katoljkům musili gsme články wjry wyswětlowati; neboť byli we swém náboženstwj tak zanedbalj, že

mnozj z nich bez rozpakowánj k mahometánstwj přestaupili. Pak nám stáli kacjři a rozkolnjci w cestě; i těch sobě nakloniti a do lůna cjrkwe přiwésti powinnost naše žádala. K tomu wšak i weliké snahy, trpěliwosti, opatrnosti, setrwalosti a důwěry w Boha gest potřebj. Šeykowé a Bečowé a ginj páni wznešenj přicházjwagj nás widět a poslauchat. A sotwa že gsme gednoho uspokogili, giž posjlá druhý pro nás koně, abychom ho nawštjwili.

P. Planchet nedáwno hlásal sw. ewangelium w Bayrutu, Bchaundaunu, Blateru a giných mjstech, kde skoro sami newěřjcj se nacházegj, a byli předce wšickni welice pohnuti. Mnozj se giž obrátili. Nenj tomu dáwno, co i Šeyka Aabda el Maleka nawštjwil. Tento, gak powěsť prawj, přeprchliwý pohan geště minulý rok odpowědným katoljků byl nepřjtelem. Missionář začal o náboženstwj mluwiti, wykládal mu naše učenj, wywracowal námjtky geho, a nepřestal, až ho o prawdě přeswědčil. Chtěl missionář i děti křtjti, gichž matky sauložnice gsau Šeykowy; ale toho Šeyk nedopustil, toliko saukromj, aby se to stalo, přiwolil.

Bůh žehná zwláštnjm způsobem práci naši. P. Planchet rozpráwj nynj s takowau snadnostj a plynnostj, až se tomu wšickni missionáři diwj. A skutečně gest to gako zázrak; neboť mnozj genž 18, 20 i 30 let zde stráwili, neuměgj gazyk tak dokonale. Gest k tomu wjce potřebj nežli pauhé grammatiky a slownjku; potřebj k tomu obcowánj s Araby, horliwosti, trpěliwosti a častého modlenj k Bohu. My nynj gsme gak pocestnj na weřegné silnici bez domowa, beze wšeho pohodlj, skoro i bez

šatstwa a pokrmu. Kus wydutého dřewa gest mau lžicj, a mjsto sklenice mám kus zwjřecj kůže. Gedinká hljněná nádoba slaužj nám za náčinj pro wšecko gjdlo a pitj. Něco reyže a arabského chleba gest můg každodennj pokrm, lečže někdy gako pro změnu hned chleba, hned reyže se mi nedostáwá. Wodu toliko pigi, od wjna pro zdrawj docela se zdržugi. Z toho se giž sám ostatnjho domyslite.

Stawěgj nám nynj dwě residencj. Gedna na rowinách mezi Balbekem a Bkau gmenowati se bude residencj swatého srdce Ježjšowa, druhá u Bekfaje zaswěcena gest swatému Františku Regis. Prozatjm u maronitského sedláka w komůrce wšemu powětřj a slotě wystawené zůstáwám, a w komůrce té ničeho nenj, krom slámy a hnoge; a bydljme w nj gá, frater Henze, geden mládenec maronitský, třj rozkolnjci a arabský kůň; my wšickni wedlé sebe na zemi ljháme. Za dne pomáháme těm lidem u stawenj našj residencj, a za nočnj doby posilňuge se duše gegich mým wyučowánjm. Geden z rozkolnjků giž se zkatoličil, ostatnj dwa též na tom gsau. Emir Khaidar Kaid — Beih nabjdl se mjsto mi dáti we swém zimnjm palácu, kdebych zůstáwal, gá se wšak za důležitau přjčinau poděkowal.

P. Planchet w opuštěných rowinách mezi Balbekem a Bkau působj mnoho dobrého. Karawany tudy táhnaucj často až podiwné o něm wyprawugj wěci. Wšak býwá ubohý mnohdykráte wšj potrawy prost a prázen. Stawj si nynj dům a musj sám dělati, aby i giných powzbudil k práci. W kraginách Al-Mallaka a Bkaa gest on gedinký lékař.

Wšickni k němu se utjkagj, křesťané, beduinowé, newěřjcj a kočugjcj Arabowé. Lékař wšak, pomáhati-li chce, potřebuge léků, těch wšak obyčegně tu schází.

Znamenitá wěc, že kamenj, z něhož naše residencj swatého srdce Ježjšowa se stawj, wzato gest ze staré mešity. Moslemjnowé z počátku si toho nepowšjmli, a když tomu pozděgi zabrániti nemohli, dal zámožný přjtel náš na dwanácti welblaudech tolik kamenj dowážeti, co potřebj bylo k zewnitřnj straně téhož stawenj. Celá residencj má toliko tři pokogjčky při zemi a malý ambjtek. Nedáwno gsem nawštjwil P. Plancheta. Celý den stráwil w práci k spasenj opuštěných dušiček, a giž zapadalo slunce, co geště do ust nic newzal, a to za přirozenau přjčinau, že totiž nic k gjdlu neměl. Před několika měsjci propůgčil se P. Planchet wýhradně nemocným k obsluhowánj. Zuřila tam nemoc na způsob Cholery, tam *Ava Affar* nazwané, genž mnoho lidstwa zachwátila. Bjdný, až přebjdný byl staw Arabůw. P. Planchet mi wyprawowal, že častokráte rodiny nalezal, kde wšecko stonalo, a giž giž umjrali tak, že ani druh druhu pomoci nemohl. On sám tau nemocj byl poražen na lůžko, wšak wzaw pro počištěnj, za dwa dny se zase uzdrawil. Zagisté přemnoho gest w tom missionárstwj snášeti, djlem pro nedostatek pokrmu, djlem pro rozličné sekty tam se nalezagjcj, a konečně i tjm, že mnoho karawan tamtudy táhne.

My toliko ochranau Božj žiwot hágjme. Komu gsme byli poručeni, málo se nás ugal. Abyť by se byl ugal; předce mnohoť bychom byli musili snášeti; neboť Arabowé o tom, co Ewropčan potřebuge, nemagj ani pomyšlenj. Člowěk musj

sám tyto těžkosti snášeti a zkusiti, chce-li wěděti, gak drahé a sladké gsau tomu, kdo pewnau wůli má, Ježjšowi wždy wjce a wjce se podobati. W poslednj čas obzwláště a patrně gsme widěli opatrownau ruku Božj.

Leč musjm Wás předce o gakausi pomoc žádati. Předně gen o to prosjm, aby gste nám z Wašj zakristie a ze šatstwa toliko to poslali, čeho wjce nepotřebugete. Co wy zahazugete, bude nám skwostnostj a šperkem. Klubko nitj, ducet knoflijků a několik gehel budau nám wzácný dárek; neboť musjme celé měsjce roztrhaně choditi, ani gehel nemagjce na spráwu. Můžete-li nám knihu o hospodárstwj, o řemesle neb něgakém uměnj gednagjcj poslati, welmi milá nám bude; neboť wznešeněgšj w lidu chtěgj wždy od nás něgaké užitečné wěci se naučiti, a činjme-li gim k wůli, tjm náchylněgšj ucho nám poskytugj u wyučowánj wjry křesťanské.

Modlete se za mne a i giným mne poraučegte, aby i oni za mne se modlili tjm aumyslem, aby Bůh zatwrzelá srdce Drusů, rozkolnjků a Mahometanů proniknul a oblomil, gichž obraceti na wjru, w božskau pomoc spoléhagjce, počjnáme.

Dobročinnost duchowenstwa belgického.

Za našich časů mnozj wšecku swau sjlu gen na to wynakládagj, by duchowenstwo zlehčili a potupili, nic na dobroděgnost náboženstwj a kněžstwa nedbagjce. Gakáto slepota a newděčnost! Náboženstwj křesťanské zawádělo špitály — tato útočiště sirotkůw, churawcůw a opuštěných; náboženstwj křesťanské koná až posawád tyto skut-

ky lásky pohanstwu docela neznámé. Než, kdo napomáhá křesťanskému náboženstwj w milosrdných těchto skutcjch? Nenj-li práwě toto od mnohých tak nenáwiděné duchowenstwo? Ano duchowenstwo to gest, genž až posud nezapomnělo na swaté swé powolánj, na powinnosti k bližnjmu, chudým totiž pomáhati, starobu potěšowati, mládež wyučowati, bolest a strast umenšowati, slowem, býti ochráncem a wůdcem mrawnosti a duševnj blaženosti. Důkaz toho nalezáme we wšech zemjch, kde duchowenstwo geště gakési požjwá mocnosti; my to widjme zwláště w Belgii. Dennjk této země swědčj o tom patrně, wypočjtagjc milosrdných ústawů, genž za nedáwného času w gedinké kragině, we Flandřjch, byly založeny. O školách, kde se mládež zdarma wyučuge, pro uwarowánj wšj obšjrnosti, ani zmjnky nečinj. Netoliko w městech, ale i we wesnicjch nalezagj se takowj ústawowé. Dennjk gen gako powrchně zmjňuge se o Pánu *Triestowi*, gentském kanownjku, gehož ústaw gediné w této dioecesj giž gedenáct mužských a čtwero ženských gednot náboženských počjtá. P. Triest náležj k oněm mužům znamenitým, gichž prozretelnost k wywedenj neobyčegných děl zwolila.

W městě *Courtrai* nalezá se ústaw panj *Goethalsowé* pro staré panj; w *Ypernè* špitál sw. Josefa pro obstárlé a churawé panj. Tento ústaw před málo léty panem *Wullepitem*, swatojakubským farářem, giž nebožtjkem, byl zřjzen, gehož gméno až posud se tam welebj. W *Rouleru* (Roulers) nacházj se špitál pro staré lidi obogjho pohlawj wedenjm páně *Nachtergaela*, seminárnjho dozorce. W *Iseghemu* nynj se zakládá špitál pro chudé giž letité osoby obogjho pohlawj. W *Ingelmünstru* špitál

na způsob Roulerského gest zřjzen; *sestry* tam posluhugjcj mimo to i mládež we škole zdarma učj. W *Meulebeku* gest wzornj špitál. *Moorslede* gest djky powinnowána swému milosrdnému faráři *Verhelstowi* za mužský špitál. W *Lendeledi* wynaložil farář *Beir* skoro wšecko swé gměnj na wystawenj slawné školy; chuďátka tam negen duchownjho ale i tělesného požjwagj pokrmu. We *Würeghemě* nalezá se pěkný špitál; w *Belleghemu* též gest špitál pro obogj pohlawj wedenjm páně kanownjka *Van Crombrugge*. Práwě se začjná stawěti w *Marku* špitál pro obogj pohlawj. Též i w *Ghistelu* se stawj špitál. Nádherná nemocnice *Lichterueldská* pro obogj pohlawj brzo se giž dostawj; toto stawenj genom *zborem sester sw. Vincence* gest přewýšeno; neboť tam se i škola zastáwá. *Zboru sester sw. Vincence* půwodcem zase gen tamněgšj farář gest, *pan z Hooghe*, který welikau část swé mohowitosti na to wynaložil. W *Ardogi* práwě se chystagj k stawenj špitálu.

My opětugeme, že to wšecko gen o gedné kragině platj; dennjk, z něhož tyto zpráwy gsme wyňali, připowjdá i o giných kraginách takowá náwěštj dáwati.

Dne **24.** Čerwna **1834**, o slawnosti sw. Jana Křtitele, gakožto památnj den poswěcenj chrámu Páně w Manetjně, městě plzenského krage, přigata byla rodina Marka Fišelise Israelity skrze swátost křtu w lůno katolické cjrkwe. Negen Markus Fišelis, wrchnostenský lékař panstwj Manetjnského, Ráhštýnského a Preytenšteynského, ale i geho manželka Rosália, gakož i třináctiletý, na c. k. gymná-

sium w Plzni studugjcj synek Sigmund a čtyři dcery, wůbec sedm osob pokřtěno bylo. Poněwadž w této osadě pro skrownost rodin Israelských geště nikdý křest Israelitů wjdán nebyl, protož ze wšech stran se nábožný lid w počtu přehogném od samého rána shromáždil.

K dewáté hodině mezi střelbau z moždjřů a zwukem trub a bubnů přiwjtán byl wysoce urozený pl. titl. dědičný Pán Jan z hrabat Lažanských, c. k. kragský kommissař beraunského krage, z Preytenšteyna, gakožto dožádaný kmotr této rodiny — genž se shromážděnými auřednjky toho panstwj pro tuto židowskau rodinu do wlastnjho domu dogjti a w průwodu slawném do chrámu Páně gi doprowoditi sobě obljbil.

U dweřj chrámowých k tomu obřadu od děkanského administrátora, weleb. P. Josefa Šturma, dožádaný weledůstogný P. Vincenc Aloys Rochlic, slawné arcibiskupské konsistoře rada, vikář a dohljžitel škol národnjch okrsku Taužetjnského a farář w Nectinách — při hogném počtu shromážděného okolnjho duchowenstwa předepsané obřady křtu sw. konati počal.

Wážné konánj důstogného P. vikáře — pohled na těchto sedm po křtu sw. wraucně taužjcjch osob rozličného wěku a pohlawj, pozdwjhly srdce wšech přjtomných a wylaudily hognost slz; geště wjce rozčjleno bylo celé shromážděnj, když welebné posluhugjcj duchowenstwo uwádělo těch sedm gedné rodiny audů do swatyně před ozdobený oltář hlawnj sw. Jana Křtitele, kdežto na zemi prostřeni djky slzawé Bohu wzdáwali a napotom pokřtěni byli.

Wšak i u wděčných slzách splýwala negen ta-

to oblažená rodina, ale i množstwj shromážděných křesťanů, když tyto w lůno katolické cjrkwe přigati, giž řádně oddáni a 19 let w neywětšj swornosti obcugjcj manželé sňatek swůg dle obřadu w Olomaucké dioecesj uwedeného, co swátost katolické cjrkwe, u přjtomnosti radostně na ně hledjcjch djtek, žehnati widěli.

Napotom držel welebný a pro swau wýmluwnost slowutný P. Josef Šturm, tamnjho děkanstwj administrátor, genž drahný čas w učenj sw. náboženstwj tuto rodinu wyučowal, této slawnosti přiměřenau, gádrnau řeč duchownj, tak že zasjlatel newj, zdaž důkladněgi čili srdečněgi hlásal.

Následowaly slawné služby Božj s dobře zřjzenau hudbau od prwé gmenowaného pana vikáře Taužetjnského, kdežto při přigjmánj kněžském tito dospělegšj nowj audowé cjrkwe neyswětěgšj swátost oltářnj s patrnau nábožnostj přigali.

Z Řjma. (Dle Times od 4ho Srpna). Psanj pana Luigi Giustiniani, doktora bohoslowj w Řjmě, wydané při udalosti, když anglická komora w Londýně nawrženj zawrhla, by wyznawači giných náboženstwj na universitách anglických za doktory woleni býti mohli.

„Saudjm s auplnau přeswědčenostj, že mnozj čtenáři rádi zpráwy z Řjma uslyšj, gež tuto za tau přjčinau kladu, že angličtj ginowěřjcj od národnjch universit wylaučeni býwagj.

Naproti tomu mohu gistiti, že w Řjmě wšickni we wšem uměnj doktorát obdržeti mohau, kde gim ho třeba, by katoljky se stali, neb na gisté články wjry přisáhali.

Gediná wýmjnka, které se podrobiti musj, gest: od swého nekatolického wyslanstwj se wykázati, že službám Božjm swého wyznánj každau neděli přjtomni byli.

Gá gsem Řjman, a měl gsem potěšenj studowati s Egypčany, Řeky a Židy w Řjmském kollegium, Sapienza di Roma. Z nás žádný neuwažowal, kdo Řek neb Žid; nobrž byli gsme wšickni — gen studugjcj. Swatý Otec, Papež, nebogj se toho neymenšjho, žebychom se Židy, Řeky aneb Barbary stali, a nám žádnému ne připadlo nutiti ginák wěřjcjch do cjrkwe katolické.

Gestli také swatý otec některých cizjch z papežských universit wykázal, k tomu přinucena se měl tjm, že se mu do státnjch záležitostj mjchali."

Tak se koná tolerancj w Řjmě, ale ne w Londýně! —

Z Řjma, 24ho Čerwence. — Staré přjslowj Řjmanů, že když geden kardinál umře, w tom samém roce i třj ginj umjragj, letos se giž wyplnilo. A sice w měsjci Kwětnu zemřel kardinál Capelloti; na začátku tohoto měsjce kardinál Frosini, a 20ho tohoto kardinál Palota.

Z Bayrutu, 26ho Dubna. — Cestugjcj Angličan byl při letošnj slawnosti zeleného čtwrtku w Jerusalémě, w chrámu Páně Božjho hrobu, kde k nemalému podiwenj katolické kněžstwo řehole sw. Františka, kterým ten chrám patřj, od wogáků Ibrahýma Bašete obstaupené widěl. — Musilij gich totiž před násiljm a wztekem starowěrců řeckého náboženstwj chrániti, kteřj před tjm dnem, ozbrogeni holemi, kamenjm a noži ge přepadli, by gim w pobožnosti překazili, a gich z toho sw. mj-

sta wytiskli. — Tak musj nynj pohan Turek, gindy křesťanstwa auhlawnj nepřjtel, ubohých katoljků před ukrutenstwjm gegich křesťanských bratřj chrániti!

Ibrahým Baše ponawštjwil w Nazaretě chrám Gesliček, kde pod oltářem mjsto narozenj Páně se ukazuge; prohljžel geg s uctiwau pozornostj, diwě se skwostnosti rauch a giných darů ewropegských knjžat; což prý wše bohatstwj w Mekce při hrobě Mohametowě přewyšuge. Wšem klášterům připowěděl ochranu a sprawedlnost.

Když proti wladaři Nazaretskému powstala stjžnost, že gen za geden měsjc poddané w danjch o 2000 piastrů přetáhl, odeslal ho do Jean d' Akru na galege, by w pautech kameny nosil. Tauto přjsnostj ale urazil stranu wladařowu, kterážto ze msty, a že Ibrahým na wognu branj a placenj danj gako w Egyptě uwesti usilowal, celau kraginu Jerusalémskau, Betlemskau, Hebronskau, Samařj a Galilegi až k horám Libanonským a k Damašku, hlawnjmu městu Syrskému, zbauřil; w Jerusalémě ho zaskočili, a mnoho wogska mu pobiwše, pozdwjženj toto na wše strany rozšjřili. — Wšak wogenská sjla Ibrahýmowa porazila odbognjky; a když Ibrahým mjrněgi na mjstě přjsnosti s přemoženými nakládati počal, a otec geho Mehmed Ali z Egypta nowau sjlu sám mu přes moře přiwedl, nawrátilo se wše zase k podrobenosti a pokogi.

Staw katolické cjrkwe w králowstwj Českém w roce 1833.

Ku katolické cjrkwi se nawrátilo	207
Židů do katolické cjrkwe pokřtěno bylo . .	27
W summě	234

Od katolické cjrkwe odpadlo 52

Rozmnožila se tedy kat. cjrk. w min. r. o 182 duše.

Z Prahy. Na neywyššj cjs. král. potwrzenj wysoce důstogného pána Archidiakona metropolitánského chrámu Páně u sw. Wjta, pana Jana Medljna za Probošta, a wysoce důstogného pána skolastika národnjch škol arcidioecesj pražské pana Františka Pöllnera, za děkana wysoce důstogné wždy wěrné kapitoly pražské, nasledowalo po držených probatikách wolenj nowého kanownjka a nedělnjho *německého* kazatele, na kterau důstognost dne 20ho Srpna b. r. zwolen byl důstogný pan Wogtěch Čech, doktorátu theol. kandidát, arcibiskupský Vikář, konsistornj rada a dozorce škol okrsku Hroznětjnského, buděgowický biskupský notář, farář w Cetlicjch bljž Karlowých Warů, který dne 9ho Zářj slawnau instalacj arcibiskupské wždy wěrné kapitole přiwtělen byl.

Dne 13 Zářj potkalo město Blatnu, w Práchenském kragi, hrozné neštěstj, že 170 domů wzniklým ohněm popelem lehlo, a 190 rodin na mizinu přišlo. Kostel ale byl až na wěž, w které krásné zwony se rozlily a dwa wogáky zabily, zachráněn. Žiwel ten dotknul se i děkanstwj, tamnjho d. p. Vikáře Karla Trnky, který gak přjbytek swého nepřjtomného kaplana w nebezpečenstwj widěl, geho nábytek zachrániti hleděl; tjm ale o swau wlastnj magetnost starati se opozdil, a tak nemoha zmáhagjcj se zhaubu wjce stawiti, sám o wše swé

wlastnj gměnj přišel. — Pro tento šlechetný čin tohoto šlechetného muže tuto zpráwu zde — ale beze wšeho dálšjho wychwalowánj klademe, gešto srdce každého čtaucjho neyzaslaužilegšj samo mu dá pochwalu.

Úmrtj.

Z Oseku. Dne 3ho Srpna b. r. zesnul w Pánu w Karlowých Wařjch wys. důstogný Pán, pan Jan Chrysostom Astmann, Cisterciensk é řehole, kláštera Oseckého w kragi Litoměřickém Opat, řehole generálnj vikář, prelát w králowstwj Českém, člen národnjho Museum, ústawu hluchoněmých, přátel zwelebenj kostelnj hudby, a powzbuzenj k wzdělánj promyslu w Čechách, po dlauhé nemoci mrtwicj gsa raněn, w 60tém roce wěku swého. Z Mostu rodič, w studijch znamenitý, byl roku 1793 do řádu přigat, a r. 1799 na kněžstwj poswěcen; r. 1807 za tagemnjka učeného pana Opata Venusi powolán, pak r. 1809 za prefekta cjs. král. gymn. w Chomutowě představen, a r. 1823 za Opata zwolen. Při wyššjch auřadech swých rozwinul hognau učenost we wědách botaniky, mineralogie, lučby, fysiky a mechaniky, tak gakž i zralau známostj w hospodárském uměnj klášteru swému welice prospěl. Přigma wrchnj řjzenj kláštera w létech nepřjzniwých, musil tu nésti mnohé břjmě zimy i horka. Tjm se stalo zdrawj geho chatrné, a přinutilo ho k užjwánj léků w pitj karlowarské wody, kde ho w den swrchu dotčený smrt překwapila. Dne 8ho Srpna byl w klášteře Oseckém opatským bratřjm swým přiložen, — budiž mu oslawenj nebeské!

Zpráwa o tomto časopisu.

Mimo nadánj rozmnožil se letošnjho roku počet panů Odbjratelů časopisu našeho tak hogně, že gsme ani dewjti sty wýtisků newystačili. Tato potěšitedlná udalost welj nám naše pozwánj ku předplacenj na přjštj rok záhy učiniti; a o brzké předplacenj požádati, aby se tudy počet wýtisků ustanowiti mohl. Časopis ten w témž způsobě gako až posud, i přjštj rok wycházeti bude. Předplácj se opět toliko 2 zl. stř. na celý rok. Kdoby wšak geště 1 zl. stř. přiložiti chtěli, mohau se třemi zlatými stř. na neybližšj poště předplatiti, odkudž i Časopis čtyřikráte do roka beze wšeho giného přjplatku, neyrychlegi dostáwati budau.

Kdoby wšech sedm ročnjch běhů *w konsistornjm kanceláři* sobě obgednal, obdržj ge za 10 zl. stř.

Bychom pp. Odbjratelům w Praze a w okolj lépe poslaužiti mohli, oznamugeme tjmto, že i provisor knjžecjho arcibiskupského semináře, p. Antonjn Rispler, předplacenj přigjmá.

Redakcj.

O m y l y.

W poznamenánj IIho letošnjho swazku: Pogednánj došla pod čjslem 14tým čti takto: Frayssinous, biskup, almužnjk krále Franc. Karla Xho o spasitelnosti cjrkwe katolické. Od F. Burjánka.

W tomto swazku, na stránce 352, w Poznamenánj, w 8mém řádku postaw mjsto Zschokke přjgměnj „Keller.“

Na stránce 360 čti:

השרש הי"ד הוא שיהיה זמן התחייה בזמן קבוץ הגליות אי
קרוב אליו:

Na stránce 360 a 361.

על שכר הנפשות או לפי שהם (ההדיב) עתידים לחיות
בתחיית המתים לימות המשיח:

Na stránce 361.

אומרים כי התוחלת הוא שיבא המשיח ויחיה המתים:

Literní zpráwa.

W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně se přigjmá předplacenj 2 zl. stř. na prwnj djl následugjcjho paterodjlnjho spisu:

CHRISTKATHOLISCHE LITURGIK,

zunächst zur Ausübung für Pfarrer und Kapläne des Weltpriesterstandes in der abendländischen Kirche, mit Berücksichtigung der in den österreichischen Staaten, dem Königreiche Böhmen und der leitmeritzer Diözese insbesondere, über die katholische Liturgie bestehenden Verordnungen;

kterýžto djl i ten zwláštnj názew má:

Vorschule zur christkatholischen Liturgik u. s. w.

Obsah paragrafů udáwá přiložený zde arch.

Liturgické studium zjská za našich dnů čjm dále tjm wjce milownjků, což mezi ginými k radosti dokazuge, že nábožný a cjrkewnj duch se zmáhá. Z té přjčiny očekáwati se dá, že na ohlášeném spisu tjm wětšjho podjlu bráti se bude, gelikož zwláště k tomu směřuge, aby se dostatečně wyswětlilo, co spasitelného wyznamenáwagj nyněgšj ustanowenj a konánj při službách božjch w cjrkwi katolické, a tak aby se laskawý čtenář na takowé stanowiště uwedl, z gakéhožby bohatost a z wětšjho djlu podiwu hodného ducha gich přehljdnauti a proniknauti mohl. Poněwadž djlo toto s theoretickau zewrubnostj gakož i s práwě praktickým směrem u wšestranného použitj staršj i nowěgšj sem náležegjcj literatury psáno gest: tedy bude katolickým duchownjm pro gegich liturgický úřad, a

wzdělaným laikům co rukowěť neyzanjmawěgšjch předmětů katolického kultu stegně milá a žádaná.

Lhůta předplacenj w přiloženém archu udaná a až do konce Prosince b. r. ustanowená, prodlužuge se pro wzdáleněgšj PT. pp. předplatitele až do konce Března budaucjho roku.

W Praze dne 20ho Zařj 1834.

ČASOPIS

PRO

KATOLICKÉ

DUCHOWENSTWO.

WYDÁWÁN

OD

KNJŽECJ ARCIBISKUPSKÉ PRAŽSKÉ

KONSISTOŘE.

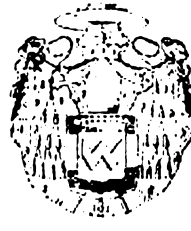

SEDMÝ ROČNJ BĚH.

Swazek čtwrtý.

W PRAZE 1834.

U knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, řjzenjm W. Špinky.

Utamur tempore; veniet enim hora, post quam non erit tempus amplius.

S. Bernard. in Epist.

I.

O Božjm wtělenj.

Od

Vincencia Zahradnjka,
farářе w Křešiejch.

Tagemstwj křesťanské wjry gsau takowá učenj, gegichžto prawost poznáwáme ne rozumowánjm čili tak nazwanými wnitřnjmi důwody, nobrž swědectwjm Božjm. Tau přjčinau se řjká, že tagemstwj náboženstwj našeho gsau nadpřirozené swětlo, čili učenj, kteráž schopnost rozumu našeho přesahagj, a dokonceby nás tagna byla, kdyby nám gich Bůh zgewenjm swým nebyl w známost uwedl. Přirozený rozum při těch náboženských prawdách, kteréž tagemnými neb pauze Bohem zgewenými gmenugeme, toliko to skaumánjm nagjti může, že žádné giné, gakkoli poznané prawdě na odpor nestogj, a že žádného dokonce důwodu nenj, za kterýmžby poraženy býti mohly. Tagemstwj křestanského náboženstwj gsau nad rozum lidský, nikoli ale proti rozumu. Nicméně z nepostihlosti, a z tagemné, skryté powahy náboženských prawd ni-

koli nepocházj, žebychom gim rozuměti, to gest, prawého a wlastnjho smyslu gegich nagjti nemohli. Kdyby zagisté ty a takowé nad rozum postawené prawdy i také temny a nesrozumitedlny byly: nikdoby z nás newěděl, gakby mu gich užjwati náleželo, a bylyby gako zawřený poklad, k němužto žádný přistaupiti nemůže.

Giž pak ku tagemným prawdám wjry křesťanské náležj i ta, že Ježjs Kristus nebyl pauhým člowěkem, tak gako každý z nás, nobrž že byl člowěkem a spolu Bohem, že w osobě geho božstwj a člowěčenstwj nerozdjlně bylo spogeno, že byl wtěleným Synem Božjm.

I.

Gaký gest smysl učenj toho? Byl-li Ježjs člowěkem: gak spolu býti mohl i Bohem? A byl-li Bohem: gak bylo možná, by spolu také byl člowěkem? Byltě Ježjš dle těla i dle duse prawým člowěkem: ale s tjmto člowěkem se swázal a sgednotil Bůh Syn; byltě Ježjs Bohem, ale Bohem, lidskau přirozenostj oděným. Byltě gedinau osobau, ale w osobě této byla dwogj přirozenost, božská a lidská, a nápadně dwogj rozum a dwogj wůle. Božstwjm nebylo zničeno a zrušeno člowěčenstwj, a člowěčenstwjm nikoli božstwj snjženo, ztenčeno, obmezeno a skljčeno nebylo. „Pán náš Ježjš Kristus, Syn Božj, gest i Bohem i člowěkem. Gelikož gest Bůh, z podstaty Otcowy před wěky

gest zrozen, gelikož člowěk ale, z matčiny podstaty w času se narodil. Gestiť dokonalý Bůh a dokonalý člowěk, magjcj rozumnau duši a tělo člowěka. Dle božstwj gest rowen Otci, dle člowěčenstwj ale Boha Otce gest nižšj. Ačkoli pak Bůh gest a člowěk, nicméně geden gest toliko Kristus, nikoli ale dwa. Geden gest Kristus, ne ale tak, gakoby se božstwj w lidskau přirozenost bylo proměnilo a přewrhlo, nobrž tjm, že Bůh člowěčenstwj wzal na sebe. Geden gest Kristus ne smjšenjm podstaty, alebrž tjm, že gediná gest osoba. Neb gako rozumná duše s tělem spogená gediný gest člowěk: tak Bůh a člowěk geden gest Kristus." (Symbolum S. Athanasii.)

Pro lepšj wyswětlenj článku wjry o wtěleném božstwj w osobě Krista Pána dokládám, že se o Ježjši Kristu trogjm způsobem mluwiti může. Předně se o něm mluwiti může, gakožto o prawém člowěku, kterýž krom mrawných neduhu a wad našich we wšem nám byl podoben. Tak u přjkladu gakožto oprawdiwý člowěk se narodil, gak wěkem tak i maudrostj a milostnostj u Boha a u lidj prospjwal, modlil se, od zlého ducha byl pokausjn, trpěl a na křjži skonal. Druhé, o něm se mluwiti může gakožto o Bohu, a protož se práwě řjká, že gest wěčným, wšewědaucjm a wšemocným. Posléz se o něm gakožto o gediné osobě, genž božstwj a člowěčenstwj w sobě zdržuge, mluwiti může.

„Ačkoli gest w Kristu gediná osoba, osoba

Boha Syna, a w osobě této Bůh s člowěkem gest sgednocen tak, že se řjci může o člowěku, což se řjká o Bohu, a což se člowěku připisuge, Bohu se přiwlastniti může; communicatio idiomatum in Christo: nicméně se tudy rozdjl mezi wlastnostmi lidské a mezi wlastnostmi božské přirozenosti nikoli nerušj. Tjm se porážj smysl Ubiquistů, kteřjž stogj na tom, že se božská přirozenost tak s člowěčenstwjm spogila, že Kristus i gakožto člowěk prawým gest Bohem, wšemohaucjm, wěčným, neskonalým a wšude přjtomným. Proti smyslu gich prawiti máme, že Kristus, gakožto člowěk, nenj Bůh, nenj wěčný, aniž wšude přjtomný, leč toliko w nebi a w swátosti oltářnj." (Catechismus ad ordinandos. Venetiis 1743. Editio 18. Pag. 23.)

Z toho se widj, že se o Ježjši Kristu welmi opatrně mluwiti má, gmenowitě tak, by gak božstwj, tak i člowěčenstwj a osobenstwj geho w swém způsobu nepohnutě stálo. Mnohý o Ježjši rozprawj gakožto o pauhém Bohu, w negeden zhaubný blud tjm ubjhage, mnohý ale o něm mluwj gakožto o pauhém člowěku, wyznamenaném sice, wýtečném a diwnými mocnostmi obdařeném, ale předce gen člowěku. Mnohý mu zase neodgjmá sice ni božstwj ni člowěčenstwj, ale předstawuge si božstwj geho a člowěčenstwj gakožto wěci, podlé sebe stogjcj, gakoby gedno s druhým nebylo osobně spogeno, nobrž gakoby gedno od druhého bylo odtrženo, a nic se obapol nedotýkalo. Blaudj, kdož o Ježjši gakožto o božském člowěku mluwj, ale ná-

podobně blaudj ten, kdož o něm gakožto o lidském gakéms Bohu rozpráwj, kterýž dle zdánj Basiliadů a Apollinaristů smyšlené toliko měl tělo, ne oprawdiwé, a nerostl dle těla a neprospjwal wěkem a maudrostj, nobrž gen růsti, a wěkem a maudrostj prospjwati se zdál. Můž se řjci o Ježjši Kristu, že Bůh byl s njm a on s Bohem; že w něm widitedlně, tělem přioděný Bůh lidi nawštjwil; (visibiliter in eo Deus corporalis apparuit, Missale Romanum) že Bůh w něm přebýwal; že Bůh w něm, skrze něg a z něho působil; že Bůh w něm gest učiněn člowěkem: nicméněby s Nestoriany blaudil ten, kdožby dwogj chtěgjcj a působjcj osobu w něm přigjmal, osobu Boha a osobu člowěka, na tom stoge, že osoba Boha Syna w osobě syna člowěka toliko gako w stánku něgakém přebýwala, a této osoby gakožto důstogného nástroge k oblaženj lidstwa užjwati ráčila. (Simpert Schwarzhuber Religionshandbuch. Prag 1786. II. Band. §. 52). Propowěděnj w mešnjm Credo našem: „Descendit de cœlis, staupil s nebes", nic giného neznamená, než že „Syn Božj, kterýž gakožto nesmjrný a wšude přjtomný nikdý sice nebe neopustil, nicméně na zemi se zgewil tjm, že z Marie panny tělo wzal na sebe." (Catechismus ad ordinandos. 18 Editio. Venetiis 1743 Pag. 62.)

II.

Článku wjry o Kristu, wtěliwšjm se Synu Božjm, čili o Bohu a člowěku osobně sgednoce-

ném, každý, mnjm, že rozuměti může. I to se ukázati může, že učenj o wtělenj Boha Syna nic w sobě nemá, cožby se s prawdau něgakau nesrownáwalo, neb na čemžby se zdrawý rozum zastawiti mohl.

Učenj toto by bylo rozumu odporno, kdybychom wěřiti měli, že Bůh Bohem neb člowěk člowěkem býti přestal. Zdaž ale ten, kdož wěřj, že Bůh se wtělil, spolu i wěřiti musj, že buď Božj anebo lidská bytnost w něčem proměněna byla? Bůh tjm, že člowěčenstwj naše na sebe přigal, swau moc, swau maudrost, swau lásku a giné wlastnosti swoge plněgi sice wygewil, proto ale w podstatě geho i neymenšj změna se nestala. Tak nápodobně člowěk tjm, že se Bůh sám neyužšjmi swazky s njm spogil a spolčil, neywětšj možné důstognosti dosáhl, a wšecku maudrost, dobrotu a blahost, kterauž obsáhnauti a chopiti může přirozenj lidské, we wlastenstwj swé přigal, proto ale nikoli lidského těla neb lidské duše zbawen nebyl. Kdoby se domýšlel, že wtělenjm se Syna Božjho božstwj i w neymenšjm změněno bylo, anebo že Ježjš Kristus nebyl prawdiwým člowěkem, w každé podstatné stránce přirozenj našeho nám podobným, tenby tomuto wznešenému článku wjry buď nerozuměl, anebo s prawowěrnými křesťany by nesmýšlel za gedno, a za bludaře by se mjti musel. Byltě Ježjš Kristus gedinau toliko osobau, a sice osobau božskau: Coi ale z toho následuge? To-li, že nebyl oprawdiwým člowěkem, že lidské přirozenj geho bož-

ským bylo zhlazeno, a že nikoli obyčegem giných wysoce maudrých a Bohu cela oddaných lidj smýšleti a gednati nemohl? Odstup to daleko!

Aniž se zdrawý, práwě saudjcj rozum na tom můž zastawowati, že se w osobě Ježjše Krista božstwj s člowěčenstwjm spogilo. Neb spogenj toto nikoli nebylo takowé, gakýmž se hmotné, tělesné wěci w gedno scházegj a pogj, z gakéhožto spogenj pak třetjho cos, rowně hmotného a tělesného pocházj. Nespogil se Bůh s člowěkem tak, gako u přjkladu gedna barwa s druhau smjšena býwa, aby pak z toho třetj, zhola giná barwa wycházela. Spogenj ono bylo duchownj powahy, kteréž simbolická kniha cjrkwe katolické, katechismus Tridentského sněmu, ono wykládá a wygasňuge, an dj: „Cokoli Bůh při tagemstwj wykaupenj naseho činil, k tomu wšemu člowěčenstwj Kristowa, co působjcjho nástroge, užjwal. — Ačkoli w Kristu s božskau osobau lidská přirozenost byla spogena: nicméně on při spogenj tomto hořkost umučenj cjtil tak, gako kdyby spogenj ono nikdý nebylo mjsta mělo. — Kristus prwnj z mrtwých wstánjm od Boha byl odplacen. Muselť zagisté od Boha na neyweyš býti oslawen, poněwadž z prawého k němu poslušenstwj wšelikau lehkost a potupu wzal na sebe.“ (Catechismus Romanus P. I. §. 13, 2, 9, 12). Zdali w Kristu Bůh Syn s člowěkem tak byl spogen, by třetj něgaký byl trápenj čitedlen a od Boha odměněn, třetj něgaký, kterýž nebyl ni člowě-

kem ní Bohem? Anebo zdali se řjci může, že druhá božská osoba od prwnj byla odplacena, anebo že Bůh Boha odměnil?

Ljbjt se mi, což o spogenj Boha a člowěka w gednotu osoby Bertieri w dogmatice swé poznamenal, by swětle ukázal, že se při onom učenj nic rozumu protiwného nenacházj. Z wýborné dogmatiky geho, (Viennæ 1785 P. II. cap. 3.) tato mjsta zde kladu: „Tjm, že Slowo přirozenj naše na sebe přigalo, neproměnila se přirozenost Božj w přirozenost lidskau, aniž lidská w božskau se obrátila. Nestalo se tjm pomjchánj gedné přirozenosti s druhau, tjm méně pak wěčný Syn Božj w lidském těle byl obmezen neb giným učiněn. — W tagemstwj tomto lidská sice přirozenost se zginačuge, an plněgšj dokonalosti nabýwá, božská ale přirozenost nižádné změny netrpj, poněwadž se s nj lidská sice spoguge, nikoli ale w ni nepůsobj. Nic tedy sobě odporného w tom se nenacházj, že gednorozený Syn Božj, nesmjrnostj swau we wšech wěcech přjtomen, způsobem, s neywyššj maudrostj geho se srownáwagjcjm, neyužšjm swazkem lidskau přirozenost k sobě připogil, aby mu pak wlastnjm byla nástrogem, kterýmžby působil. Tak podobně řjdil a zprawowal lidskau přirozenost, ale to, což ku každé přirozenosti připadá, tak sebe obapol dotýkalo, že gediná mjsto měla osoba, osoba Syna Božjho. §. 26. Wěčný Syn Božj lidské přirozenj ne morálnjm, nobrž prawým, wlastnjm a podstatným spogenjm k sobě přiwázal a přitáhl, a tudy

ge zdokonalil, a obzwláštnj mu wlastnosti udělil. §. 35. Wywýšenost Božj a wšecky giné wlastnosti božské co medle gsau giného, nežli Bůh sám? Kdybychom se tedy domnjwali, že lidské přirozenj Kristowo účastenstwjm wšech wlastnostj Božjch bylo obdařeno: zmizelaby přirozenost lidská, a i ona by pak božskau přirozenostj byla.“ §. 44.

Nebudiž mi zde kladen odpor, že člowěk, tělo a duši magjcj, prawau gest osobau, a že nápadně i Kristus, gakožto člowěk gednu, a gakožto Bůh druhau osobu má do sebe. Neb slowo osoba w dwogjm se smyslu užjwá, a tu, kdež se o wtělenj Syna Božjho mluwj, ginák se má rozuměti, nežli tu, kdež o trogici Božj řeč gest. Gediná božská podstata tři rozdjlné osoby w sobě zawjrá, ale w Ježjši Kristu dwogj rozdjlná podstata, božská a lidská, gedinau činj osobu. Každý člowěk prawau sice gest osobau, kdyby se snjm ale Bůh spogiti, a tak ho k sobě přitáhnauti a božstwj swého účastna učiniti ráčil, gakož se to při Ježjši Kristu nacházelo: w ohledu na předjwné, zázračné spogenj toto nemělby wjce lidské osoby, nobrž božstwj by w něm předčilo a wéwodilo, a protožby se wšjm práwem osoba geho božskau gmenowati musela.

III.

Ačkoli pak wznešené dogma, že Ježjš Kristus gest Bůh a člowěk, w gedinau, božskau osobu nerozdjlně spogený, proti rozumu nikoli neboguge:

nicméně nad rozum gest postaweno, to gest, nikoli newyšlo z rozumu, sobě samému ostaweného, aniž prawost geho z rozumu se dokázati čili z giné něgaké prawdy prowésti může. Tento článek wjry by nám dokonce byl neznámým, kdyby nám ho Bůh na obzwláštnj, nadpřirozené cestě byl newygewil, a protož práwě se o něm řjci muže, že gest skrytá, nadpřirozená prawda, že gest u přirownánj k giným prawdám, z pauhého rozumu wywáženým a rozumu postihlým, weliké tagemstwj.

Kdo Ježjše Krista widěl a poslauchal, poznáwal sice, že oprawdiwým gest člowěkem: nižádnauť ale měrau wěděti nemohl, že Bůh gest s njm a on s Bohem w gediné osobě. Rowně tak i my nynj cele gsme sice ugištěni, že w osobě geho božstwj s člowěčenstwjm bylo nerozdjlně sgednoceno: odkud nám to ale ku wědomj přišlo? Zdali tu prawdu mudrc něgaký nalezl? Zdali tu prawdu z giné něgaké prawdy logickau záwěrkau wydobyti můžeme? Zdali i neybystřegšj mudrc za našich časů, nelze-li mu wážiti z pramenů božského zgewenj, hlubokým přemýšlenjm na to přigjti může, že se Bůh s člowěkem zosobil, a že práwě Ježjš Kristus byl tau osobau, w kteréž božstwj a člowěčenstwj spolu bylo sgednoceno.

Kteřjžkoli přjčinau tohoto článku wjry přjliš mnoho mudrowali, to gest cele ho postjhnauti chtěli, w pauhém rozumu kořeny geho hledagjce: w rozličné bludy se zapletli, a nálezem cjrkewnjch sněmů z počtu prawowěrných křesianů wynjmáni

býwali. Tak i za tohoto wěku našeho ti, genž k náboženstwj křesťanskému toliko takowá učenj přijtagj, kteráž se i beze wšeho swědectwj Božjho pauhým toliko rozumem upodstatniti dagj, tjm samým i wtělenj Syna Božjho zapjragj, anebo prawj sice, že Ježjš Kristus gest Synem Božjm, ale slowům těmto cizj, smyslu cjrkwe katolické odporný rozum dáwagj. Rationalisté naši učenj o božstwj a člowěčenstwj Kristowě tak dlauho krautj, toč a natahugj, až w něm nic giného nezůstáwá, než útwor wšetečné hlawy gegich. Tomu, že Kristus byl prawým člowěkem, dáwagj sice mjsto, že ale spolu také byl Synem Božjm, w tom smyslu, gegž cjrkew katolická po wšecky časy držela a do dnes držj, za prawdu přigjti se zpauzegj. Magj Krista za pauhého člowěka, ale takowého, kteréhož Buh obzwlástně oswjtil a obdařil; za člowěka ho magj, Bohem nadšeného, a Bohem wedeného k tomu, by blahoděgné prawdy swětu zwěstowal. Dle smyslu gegich byl Kristus člowěkem, prorokům starého zákona podobným, s tjm toliko rozdjlem, že působenjm Božjm plnost darů duchownjch nań byla wylita.

Náboženstwj křesťanské prawdy dwogjho způsobu w sobě zdržuge. Gedny gsau té powahy, že negen swědectwjm Božjm, alebrž i důwody z rozumu prowésti se dagj, ku kterýmž u přjkladu maudrost, dobrota a mocnost Božj, gakož i nesmrtedlnost duše náležj. Druhé ale té gsau wlastnosti, že gedno božským swědectwjm stogj, a kdyby

Bůh toliko tak řečených filosofických prawd zgewiti byl ráčil, dokonce padagj. Ku prawdám druhého způsobu zřj i ta, že w osobě Ježjše Krista Bůh spogen byl s člowěkem. Tau přjčinau učenj toto nic do sebe nemá pauze filosofického, to gest, žádné stránky na něm se nenacházj, kteraužby se pauhý rozum do něho wprawiti, plně ge proniknauti, a na giném základu, nežli gest slowo Božj, postawiti mohl; gestiť učenj nepochopitedlné, gest prawým — tagemstwjm.

IV.

Tagemstwjm-li ale gest učenj wjry křesťanské, že Ježjš Kristus byl Bůh a člowěk w gediné osobě: na gewěť ležj, že ku prokázánj prawosti učenj toho nic giného neslaužj, než slowo čili swědectwj, Bohem wynešené.

Odkud wjme, že Kristus zosobeným byl Bohem a člowěkem? Neomylná cjrkew pjsmy swatými, spisy swých swatých Otců, sněmownjmi listy, knihami wěrohodných učitelů swých, weřegnými službami Božjmi a žiwým wyznánjm swým učj, že Kristus gest Bůh a člowěk w gediné osobě. Proč ale wěřjme, že cjrkew gest neomylna? A gak se i božským osobenstwjm Ježjše Krista ugistiti může i ten, kdož na swědectwj cjrkwe nepřestáwá, anebo ani newj, žeby cjrkew byla neomylnau, a Bůh sám každau spasitedlnau prawdu usty gegjmi oznamowal? Kristus, wtělený Syn Božj, neomylnau cjr-

kew štjpil a zarazil: gak se ale ugistiti můžeme, že Kristus oprawdu byl wtěleným Synem Božjm? Že s člowěkem Bůh byl osobně sgednocen, a že tento Bůh a člowěk byl Ježjš Kristus, to nám newiditedlný Bůh sám zřegmými znamenjmi gest ukázal, a sice gak wýbornostj učenj toho a blahoděgnau mocj wšeho wesměs učenj Kristowa, tak i mnohotwárnými diwy a zázraky, gež skrze něho u welikém počtu gest působil.

Ježjš Kristus, w třidcátém roce wěku swého, gakožto učitel náboženstwj weřegně wystaupiw, wše učenj swoge na tomto stawěl základu: „Slowo tělem učiněno gest, a přebýwalo mezi námi, a widěli gsme sláwu geho, sláwu gakožto gednorozeného od Otce, plného milosti a prawdy.“ (Jan 1, 14.) „Častokráte a rozličnými způsoby mluwjwal někdy Bůh otcům skrze proroky, w těchto pak poslednjch dnech mluwil nám skrze Syna swého, kterýžto gsa blesk sláwy a obraz osoby geho, zdržuge wšecko slowem mocnosti swé.“ (Žid. 1, 1—3.) „Kristus gest obraz Boha newiditedlného, prworozený wšeho stwořenj, hlawa těla cjrkwe. Zaljbilo se Otci, aby w něm wšecka plnost přebýwala. Tagemstwj, skryté od wěků a národů, nynj zgeweno gest swatým, gimžto Bůh ráčil známo učiniti, gakéby bylo bohatstwj slawného tagemstwj toho, genž gest Kristus.“ (Kolos. 1, 15—28.) Při každé naskytlé přjčině Ježjš Kristus o sobě lidem swětle a zřetedlně zwěstowal, že nenj toliko člowěkem, alebrž i Synem Božjm. „Kdo widj mne,

widj Otce. Slowa, kteráž gá mluwjm wám, sám od sebe nemluwjm, ale Otec we mně přebýwagjcj činj skutky; wěřtež mi, že gá gsem w Otci a Otec že gest we mně.“ (Jan 14.) An neywyššj kněz před umučenjm geho řekl: „Zakljnám tě skrze Boha žiwého, abys nám powěděl, gsi-li ty Kristus, Syn Božj, dj mu Ježjš: Gsem, gakž gsi řekl, a prawjm wám, že od toho času uzřjte syna člowěka, sedjcjho na prawici moci Božj, a přicházegjcjho na oblacjch nebeských.“ (Mat. 26. 63. 64.) Člowěku, gegž zázračným během slepoty zbawil, potkaw ho, řekl: „Wěřjš-li ty w Syna Božjho? Když pak ten odpowěděl, řka: I kdož to gest, Pane, abych wěřil w něho? řekl mu Ježjš: „Ten to gest, kteréhož uzřely oči twé, a kterýž mluwj s tebau.“ (Jan 9. 35 — 37.) Petrowo slawné wyznánj: „Ty gsi Kristus, Syn Boha žiwého,“ slawně gest potwrdil, a blahoslawena ho proto nazwal, doložiw, žeby ku wjře této ne obyčegným během, nobrž zwláštnjm Božjm zgewenjm byl přišel. (Mat. 16, 16.)

Gak to ale Bůh lidem na wědomj podal, že Ježjš Kristus s njm w gednotu osoby gest spogen? Kdyby učenj Ježjšowo, že gest synem člowěka a Synem Božjm, bylo učenj, rozumu odporné, a přjčinau blahosti a ctnosti lidské i w neymenšjm škodliwé: nikoli bychom wěřiti nemohli, že učenj ono pošlo od Boha, a že ge Bůh sám potwrzuge. Zdaliž ale učenj ono s něgakau ginau prawdau se nesrownáwá? Nebylo li možná, by Bůh s člowěkem

osobě se sgednotil? A zdaliž ono učenj o božstwj a člowěčenstwj Kristowě nenj učenj krásné, utěšené, přežádaucj srdci lidskému? Mohl-li Bůh wětšjho dobrodinj nad to lidem prokázati, že sám člowěčenstwj na sebe přigal? Giž proto tedy každý wěřiti mohl, že Ježjš, prawě se býti i člowěkem i Synem Božjm, swatau prawdu o sobě samém ohlašuge.

Aby wšak Bůh každého cele a plně ugistil, že se w skutku w Ježjši Kristu s člowěkem osobně sgednotil: opatřila to božská prozřetedlnost geho, že se wšecko, což starobylj proroci o přjštjm Messiášowi čili božském oblažiteli národu lidského poznamenali, na Ježjši Kristu naplnilo. Řjzenjm Božjm weskeren žiwot Ježjše Krista té gest wlastnosti a wýtečnosti, že nám nikoli možná nenj, o prawdě toho, co Ježjš o swé wlastnj osobě gest zwěstowal, pochybowati. Prawil se býti Synem Božjm, a Bůh ho w skutku gakožto Syna swého nesčjslnými znamenjmi oslawil. Bůh to způsobil, že matka Ježjše Krista byla čistau pannau; že ledwa narozeného nebeštj duchowé radostnými chwalozpěwy slawili; že hwězda několik mudrců z wýchodnjch wlastj k lůžku geho přiwedla; že Simeon a swatá wdowa budaucj welikost geho ohlašowali; že krutý Herodes k zahubenj geho darmo neywětšjho násilj gest užjwal; že giž we dwanáctém roce wěku swého dal na gewo rozum, gehož se šediwj učitelowé děsili; že Jan křtitel na něg, gakožto božského pána a krále, ukazowal; že se nad njm otewřelo nebe, a slyšán byl hlas: To gest syn můg milý, w

němž mi se zaljbilo. Bůh to způsobil, že Ježjš Kristus prost byl každého i neymenšjho poklésku a wady neymenšj, že se neywyššj lidská ctnost w žiwotu geho stkwěla, že předoznámil wěci, kteréž se pak w skutku přihodily, že mocj a ljbeznostj řečj swých wšecky giné učitele přewýšil. Bůh to způsobil, že Ježjš i pauhým chtěnjm neytěžšj nemoci uzdrawowal, mrtwé křjsil, pěti chleby mnoho tisjc wyhladowělých lidj nasytil, wodu proměnil w přewýborné wjno, po moři gako po zemi kráčel, a když se zbauřilo, slowem swým ge upokogil. Bůh to způsobil, že Ježjš Kristus byw usmrcen, dle swé předpowědi třetj den w oslaweném těle z hrobu wykročil, a posléz s tjmž tělem na nebesa wstaupil. Proč ale Bůh ty a takowé diwuplné wěci způsobil přjčinau toho, kterýž se člowěkem a Synem Božjm býti oznamowal? Zdaliby ge byl způsobil, kdyby byl chtjti neráčil, bychom Ježjše Krista měli za wtěleného Syna geho? Co nám Bůh swatým žiwotem a učenjm, gakož i nesčjslnými zázraky Ježjše Krista chtěl powědjti, nechtěl-li nám řjci, že gest oprawdu člowěkem a Bohem?

Že tedy Ježjš Kristus byl člowěkem a spolu i Bohem, to nám Bůh sám welmi zřetedlně gest oznámil. Poněwadž ale usta Božj neomylnau hlásagj prawdu: protož wjra naše, že Ježjš Kristus wtěleným gest Bohem, nikoli nenj negista, nobrž na pewném, nepřewratném stogj základu, a držeti se gj můžeme s wětšjm bezpečenstwjm, nežli giných prawd, rozumenskými důwody stogjcjch.

V.

Wizme giž také, gakbychom té gisté, bezpečné, Bohem ztwrzené prawdy, že w Ježjši Kristu Buh sám gakožto oprawdowý člowěk s námi zde obcowal, užjwati měli, gakby nás lepšjmi a blaženěgšjmi lidmi činila, a gaké powinnosti k Ježjši Kristu z prawdy této wyplýwagj.

1. Učenj wjry o wtělenj se Syna Božjho nás předně s Bohem lépe seznamuge, a pewněgšjm swazkem wjry, cti a lásky s njm wjže.

Wšelikými skutky Buh swau wšemohaucnost dáwá na gewo, a k skutkům těmto náležj i ten, že beze wšeho ztenčenj božstwj swého člowěčenstwjm se přioděl. Ukázalť wtělenjm se, že mu i to neywznešeněgšj gest možné, což sobě srdce lidské žádati může. Ukázal, že může negen mysl lidskau oswěcowati, a mocně působiti w srdci lidském, alebrž že i člowěka dle těla i duše geho neytužšjm swazkem k sobě přitáhnauti, a w gediné osobenstwj s njm spogiti se může. Wtělenj se Božj gest skutek, kterýž gednau toliko se stal, a žádného sobě rowného nemá: tjm samým ale slaužj za zřegmý důwod, že nic dokonce pomyšleno býti nemůže, cožby mocnost božskau přesáhalo.

A zdali Bůh wtělenjm swým neukázal, že gest i Bohem swrchowaně maudrým? Chtěge tomu, by pokolenj lidské postupowalo w maudrosti, w dobrotě a w blahu, w každém národu některé lidi wzbuzowal, kteřjžby byli učiteli, wůdci a pěstau-

ny ostatnjch. Obzwláštně w židowském národu proroky wzbuzowal, a k zachowánj prawdy a spanilegšj maudrosti gich za nástroge swé užjwal. Nebylo-li ale weleprospěšno neb dokonce potřebno, by k oswjcenj, poswěcenj a oblaženj celého národu lidského powstal geden, kterýžby wšecky mudrce a wšecky proroky daleko přewýšil, přjklad neydokonalegšj lidské ctnosti we smyslu a gednánj swém wystawil, a ústaw zřjdil, kterýmžby po wšecky časy pokolenj lidské wzděláwáno a na wyššj a wyššj stupeň dokonalosti pozdwihowáno býti mohlo? A gak Bůh konce toho dosáhl? Neposlaltě k lidem w ušlechtilé postawě lidské něgakého obywatele nebe, aniž přestal na tom, že některým lidem zwláštnj weliké dary a milosti udělowal, nobrž sám se wtělil, sám gakožto prawý člowěk s lidmi mluwil, s lidmi obcowal. Tjmto gediným sice ale přewelikým skutkem poklady wšj maudrosti lidem otewřel, cestu ctnosti, kteréž člowěku lze dosjci, na wlas wyměřil, neomylnau cjrkew zarazil, a wšecko dokonce, což se ku prospěchu lidj gen pomysliti může, zřjdil a ustanowil. Během tjmto ale ukázal, že gest Bůh neobsáhlého rozumu, že gest Bůh nesmjrné maudrosti.

Posjlal Bůh lidem proroky, učitele a mudrce, a giž tjm se oswědčil býti Bohem člowěkolibým, Bohem laskawým a dobrým. Prokázalť gim ale také dobrodinj, gehož se nikdý nadjti nemohli, a kteréž i neysměležšj žádost, wzniklau kdy w srdci člowěka, znamenitě přewyšuge. Neposlal k nim

něgakého angela, nobrž sám lidské gich přirozenj wzal na sebe, a spolučlowěkem, saubratrem našjm se učinil. Beze wšj hodnosti a zásluhy našj Bůh se wtělil; wtělil se gediné proto, aby nás padlých pozdwihl, aby nás ošlechtil a na neyweyš zdokonalil, aby giž na zemi nebeské králowstwj ustawil a zarazil. Co medle Bůh tjmto přeutěšeným a přežádaucjm wtělenjm se w neypěkněgšjm swětle ukázal? Ne-li nesmjrnau dobrotiwost a lásku swau? „Tak Bůh milowal swět, že Syna swého gednorozeného dal, aby každý, kdož wěřj w něho, nezahynul, ale měl žiwot wěčný.“ (Jan 3, 16.)

Kdykoli powažugeme, co to znamená: Bůh se wtělil, Bůh w těle našem s námi lidmi zde obýwal, — pohnauti se musj mysl naše, a probuditi se, by i w neyhlubšjm a w neytwrdšjm spanj byla pohřjžena. Negsi člowěkem, pokud neporozumjwáš té wznesené prawdě, že i Bůh ráčil býti člowěkem; negsi člowěkem, nezagjmá-li to celau duši twau, že i Bůh w Ježjši Kristu to samé tělo a tu samau duši, kterauž máš ty, gednau zde nosil. Bůh Syn se přioděl tělem ne angela, ne sic gakého tworu, nobrž tělem člowěka; Bůh, krom neduhů a wad našich, takowým byl člowěkem, gakož gest i každý z nás: klaňme se mu w hluboké pokoře gakožto wšemohaucjmu a wšemaudrému, a měgme k němu synowskau lásku, wděčnost a důwěru gakožto k neydobrotiwěgšjmu Otci swému.

2. Článek wjry o wtělenj se Božjm nás za druhé znáti učj lidskau důstognost naši, a k ostřjhánj ně-

kterých powinnostj k sobě samým a k giným lidem mocně nás wzbuzuge.

Člowěk gest králem na zemi; člowěk má rozumnau duši, kteráž obraz samého Boha na sobě má wytisknutý; člowěk gest málo nižšjm angelů, a užjwá-li propůgčených sobě milostj a darů, přeušlechtilým, předustogným gest tworem. Ale wšak přistwořenau hodnost a welebnost naši Bůh i nadpřirozeným způsobem powýšil a rozmnožil tjm, že w Ježjši Kristu to samé přirozenj lidské wzal na sebe. Slawněgi nás lidi nebe a země pán nikoli poctiti nemohl, gako tjm, že až k nám se sklonil, a neměl to za snjženj wěčného božstwj swého, býti člowěkem, býti gednjm z nás obywatelů země. W Ježjši Kristu, w Bohu a w člowěku, lidské přirozenj naše neywyššj šlechetnosti dosáhlo, a wyneseno gest na stupeň hodnosti a sláwy, kteréž se králowská a žádná dokonce giná hodnost a sláwa wyrownati nemůže. Gak wzácná, gak drahá a welebná gest přirozenost lidská, a gakau cenu má u Boha, an on sám, wšewládný pán swěta, gj se přiodě! Bez počtu dokonalegšjch, nadlidských tworů we wyššjch swěta djlech obýwá: nicméně člowěk nikoli tak njzko nestogj, nikoli tak wzdálen nenj od Boha, by se opowážiti nesměl, synowskau swobodnostj a důwěrau k němu hleděti. Nebo Bůh sám to lidské přirozenj wzal na sebe, a s člowěkem se swázal w gednotu osoby.

Kdoby se z toho neradowal, že Bůh sám gakožto oprawdowý člowěk na zemi se ukázal? Kdo-

by se opowážiti směl, potupně smeysleti o přirozenj, kteréž ne s angelským, nobrž s božským přirozenjm bylo spogeno? Nenj li každý člowěk tjm, že Ježjš Kristus, prawý člowěk, prawým gest i Bohem, bratrem Ježjše Krista, a nápadně i djtětem Božjm w plném smyslu slowa toho? Nestyď se býti člowěkem; neboť i wěčný Syn wěčného Otce člowěkem gest učiněn. Nepotupug těla swého, a neroď záwiděti čistěgšjm duchům w hořegšjm swětě, že prosti gsau hmotného těla twého; nebo sám Bůh přioděný týmž tělem lidským na zemi obýwal. To přerozkošné pomyšlenj, že Bůh sám byl w Kristu člowěkem, powzbuď tebe, bys tu milost na wysosti sobě wážil a mocně sebe odtrhug od wšeho, čjmžbys člowěčenstwj swého znectiti a poškwrniti mohl. „Poznáwey, ó křesťane, důstognost swau, a poněwadž gsi učiněn božského přirozenj účastným, neroď se přewrhlým obcowánjm ku předešlé sprostotě a wšednosti nawraceti. Pomni, čj hlawy, čjho těla gsi audem.“ (S. Leo Sermo de Nativitate Domini).

Poněwadž Bůh učiněn gest člowěkem, a tudy přirozenj lidské wůbec wysoko poctil: protož každý bez rozdjlu člowěk, gakožto člowěk, má hodnost swau, a nikoli potupowán býti nemá. „Slyštež to, lidé, Syn Božj učiněn gest člowěkem, a naučte se z toho, gak wysoko Bůh sám lidi ctj, a protož žádného člowěka w lehkosti neměgte. I ten, kterýž hluboko pod wámi stogj, kteréhož statkem, urozenjm, stawem a uměnjm daleko předějte, i

sprostý, chudý a opuštěný gest člowěkem: ale i geho přirozenj Syn Božj wzal na sebe, a protož důstognosti této i také w něm uzneyte. Slyšte to wy welicj a powýšenj mezi lidmi, Syn Božj učiněn gest člowěkem, ne ale toliko pro wás, nobrž i pro giné lidi, pro neynižšjho tak gako pro neywyššjho; slyšte to, a šetřte i sprostých lidj. Slyšte to i wy, chudj a maličcj mezi lidmi, slyšte to, Syn Božj učiněn byl takowým člowěkem, gacjž gste wy, a tolikéž w njzkosti a w chudobě se narodil, gakož i po weškeren žiwot swůg těžkosti a práce podnikal." (Henke).

3. Wtělenj se Boha Syna nám zřetedlně ukazuge, gaká a gak weliká dobrodinj lidské pokolenj gest přigalo.

Wjme-li, že Bůh gakožto prawý člowěk s námi lidmi zde na zemi obcowal: lehko každý poznáwá, gak se Bůh cele a úplně pokolenj lidskému zgewiti mohl. Mluwiltě Bůh sice i také usty proroků: zdaliž ale každý prorok weškeren poklad wyššj maudrosti i lidem otwjral? Nebyl-li každý prorok gedno ku zwěstowánj zwláštnjch některých prawd wyššjm swětlem oswjcen? Každý prorok ku prokázánj toho, že w skutku gest wyslancem Božjm a wůli Božj zwěstuge, diwy twořiti musel: zdali se ale diwowé geho na wšecky řeči geho wztahowali? Mohl-li každý s úplnau gistotau poznati, zdaliby wšecko napořád, což který prorok mluwj, za božskau prawdu gmjno býti mělo? Toliko Ježjš Kristus wšecky spasitedlné prawdy lidem zwěsto-

wati mohl, a na božskau prawdu toho, cožkoli wycházelo z ust geho, každý bezpečně spoléhnauti mohl. Neb on byl Bůh a člowěk w gediné osobě; lidský rozum geho proniknut byl swětlem božského wědomj, geho pak lidská wůle s neyswětěgšj wůlj Božj naprosto byla sgednocena; Bůh sám mluwil usty geho. Potřebj-li gest, abychom při každém zwláštnjm učenj, kteréž wyšlo z ust Ježjše Krista, zwláštnjch také důwodů prawosti geho hledali? Gisto-li gest, že byl wtěleným Synem Božjm: tedy ne to neb ono, nobrž wšecko bez rozdjlu, cožkoli předkládal, gest gistá, neomylná, swatá prawda.

Slyšj-li člowěk, an Bůh sám w gednom z lidj na zemi widitedlně se zgewil, a lidským obyčegem s nimi obýwal, s nimi mluwil, a přeutěšenau wjru gim zwěstowal: předně se tomu sice diwj, ale tudjž skaumá, w skutku-liby Bůh člowěčenstwj wzal na sebe, a ugistil-li se tjm, tedy wše, cožkoli s člowěkem sgednocený Bůh učil, přepilně se znáti učj, za swatoswatau prawdu to přigjmá, a bogj se, prawdám, od wtěleného Boha hlásaným, na odpor gednati. Draho-li nám gest to, což který rozumný, maudrý, učený a wěrohodný člowěk prawdau býti gistj: nad to, což učil Bůh člowěkem zosobený, nic nám dražšj, nic wzácněgšj, nic wyššj a předněgšj býti nemůže. Z toho, že Ježjš Kristus, půwodce náboženstwj našeho, nebyl pauhým člowěkem, nobrž i Bohem, přirozenau záwěrkau pocházj, že náboženstwj naše gest to neydokonalegšj, že

se nikdý porušiti a zanečistiti nedalo, že nikdý žádné oprawy nepotřebowalo, že nikdý nezahyne, a gednau samogediné panowati bude na okrsku země.

Kdo chce býti člowěkem, na wysosti dobrým a dokonalým, dychtiwě se ohljžj po tom, kterýž prawau ctnost negen úplně znal, nobrž neyčistšjm a neysličněgšjm úmyslem i prowozowal. Kdo nám ale přjklad neywyššj lidské ctnosti wystawiti byl w stawu? Toliko ten, kterýž měl negen neyušlechtilegšj wůli, negen neylepšj úmysl, nobrž i neylepšj wšeho dobrého wědomost, Ježjš Kristus, wtělený Syn Božj. W Ježjši Kristu nám Bůh zřetedlným přjkladem ukázal, w čemìby stála wůle geho, a gakby nám gi plniti náleželo. Potřebowalo pokolenj lidské takowého přjkladu mrawné dobroty, na něgžby se každý bezpečně spolehnauti mohl, tento ale přjklad nám žádný wystawiti nemohl w žiwotu swém, leč gedno člowěk, s Bohem samým w gednu osobu spogený.

Bůh ale tjm, že se w Ježjši Kristu osobně s člowěkem sgednotil, negen weškeren poklad maudrosti žiwota nám podal, a přjklad neydokonalegšj lidské ctnosti nám wystawil ku wzdělánj a oblaženj našemu, nobrž i giným geště a obzwláštnjm způsobem časné i wěčné blaho naše opatřil. Nad bjdný staw hřjšnjka se žádné wětšj neštěstj pomysliti nedá, a protož každému, kohož trápj těžké hřjchů břjmě, a kterýž se hrozj překročiti odsud na onen swět, wšecko záležj na tom, aby se očistil od neprawostj swých, a zase w mjr wešel s Bohem

swým. Kde ale utrápené srdce kagjcjho hřjšnjka přežádaucj útěchy a pomoci nacházj? U Ježjše Krista, u toho, s gehožto člowěčenstwjm božstwj se nerozdjlně spogilo. Toliko on wěděti mohl, gakby hřjšnjk, naprawuge-li žiwot swůg, ztracené milosti Božj opět nagjti mohl, toliko on wěděl, při gaké oběti by swrchowaná byla zásluha, a pro gaký skutek poslušnosti milosrdný Bůh lidem hřjchy a wěčné tresty odpauštěti u wěčné radě swé ustanowil. Znaltě tu neywyššj zásluhu, a w skutku gj sobě wyzjskal; znal obět, ke shlazenj hřjchů lidských dostatečnau, a sámť přinesl obět tuto; znal poslušenstwj, kterýmžby sprawedlnost Božj pohnauti se dala, kagjcjch hřjšnjků opět na milost přigjmati, a oprawdu toto poslušenstwj na křjži dokázal.

We wtěleném Synu Božjm pokolenj lidské dostalo též pána a krále swého a spolu i budaucjho saudce swého. Wšickni pod nebem lidé, wšickni národowé k gednomu a témuž konci směřowati, a protož gednomyslně a w neywětšj možné swornosti spolu žiwi býti, a w podstatných stránkách těmiž zákony zprawowati se magj. Možná-li ale, by pauhý člowěk králem welikomocně ne nad gednjm toliko národem, nobrž nad celým pokolenjm lidským panowal? Zdaliby se pauhému člowěku, byť třebas neywýtečněgšjch měl darů těla a duše, wšickni lidé dobrowolně podrobowali, a zprawowati se mu dáwali? Možná-li, by pauhý člowěk wjce poraučel, nežli se mocj wynutiti dá? Možná-li, by pauhý člowěk i u wnitřnosti giných panowal a řjdil,

i myšlenj, i wůli, i předsewzetj, i tegné skutky gegich? Mnoho na zemi býti může wyššjch a nižšjch pánů a wrchnostj: nenj-li ale přewelice toho potřebj, aby i wšickni páni, knjžata a králowé gednomu a témuž pánu nad sebau byli podrobeni, a moci swé neginák užjwali, leč gedno dle wůle geho? A kdo medle tjmto pánem pánů a králem králů ne na gistý toliko čas, nobrž bez přestánj býti může? K tomuto neywyššjmu, nad každým králowstwjm tohoto swěta se wznášegjcjmu důstogenstwj a wladarstwj se nehodj pauhý člowěk, nobrž gen člowěk, s Bohem osobně sgednocený, — Ježjš Kristus. Aby ale wšickni napořád lidé, njzcj a powýšenj, Ježjsi Kristu gakožto zákonodárci, pánu a wěčnému králi swému ochotně podrobeni byli: byloť gim i obecného saudce potřebj, kterýžby gednau skaumal, gak učenj, přjkladů, welenj a řádů Kristowých zde užjwali, a na gaký stupeň dokonalosti w králowstwj geho sebe a giné wznesli. Kdo ale tjm saudcem každého zwláště a wšech wůbec lidj býti může? Pauhý člowěk by se nikoliwěk opowážiti nemohl a nesměl, národy země wolati před saudnau stolici swau; toliko wtělený Bůh, toliko Ježjš Kristus, ode wšech lidj počet žiwota gegich žádati může.

Máloby nám ale platno bylo, že Ježjš Kristus gakožto božský učitel, přjklad wšj ctnosti a dobroty, wykupitel, král a pán pokolenj lidského na tento swět gest přišel, kdybychom newěděli, co gest učil, gak byl žiw, gakých prostředků k smj-

řenj se s Bohem, a k dosaženj milosti Božj gest ustanowil, a coby welel, abychom činili. Gakým prostředkem to wšecko zwěděti nám lze, an od toho času, co Kristus byl zde na zemi, giž osmnácte set let uplynulo? K gisté wědomosti této nás gediný neomylný člowěk, buď kdo buď, tak wésti nemůže, gako i mrtwá, wýkladu potřebugjcj kniha, by sama o sobě i neywýborněgsj byla. Pauhý, sám sobě ostawený rozum tjm méně nám oznamowati může, co Kristus učil, welel, činil, zřjdil a ustanowil. Toliko cjrkew, darem neomylnosti nadaná, dotčené známosti nám poskytowati může. Kdo ale zde takowau cjrkew štjpiti mohl, kterážby učenj a řády, před wěky zwěstowané, w čistotě gegich a plnosti ostřjhala? Kdo byl wstawů, zaraziti cjrkew, s tjm gistým zasljbenjm, že gj moci pekelné nepřemohau, že nikdý w náboženských wěcech nezblaudj, že gi Bůh sám ke známosti každé spasitedlné prawdy powede? Neomylnau cjrkew, kterážby po wšecky časy bezpečnau byla učitelkynj a matkau národů země, ne pauhý člowěk, gakkoliwěk maudrý a swatý, nobrž wtělený gedno Bůh, gedno Ježjš Kristus, zaraziti mohl.

4. Ježjš Kristus byl Bůh a člowěk w gedné osobě: gaké powinnosti z prawdy této k němu nám wyplýwagj?

Že byl Ježjš na swětě, že pohanstwo a modloslužbu porazil, že zwěstowal spasitedlné prawdy, že se maudrostj a swatostj žiwota nad wšecky mudrce a šlechetné lidi wznášel, to hlásá historie

s úplnau gistotau, tomu i tak řečenj racionalisté mjsto dáwagj, a protož Ježjši wzdáwagj wětšj poctu, nežli wšem giným mudrcům a dobrodincům pokolenj lidského. Na tomť ale my, swětlem wjry oswjcenj, nikoli přestati nesmjme. Wědauce, že Ježjš Kristus nebyl toliko takowým člowěkem, gakýžť gest i každý z nás, nobrž že božstwj a člowěčenstwj osobně w něm bylo swázáno, nemáme ho toliko ctjti, nobrž klaněti se gemu máme gakožto Bohu. „Má-li se čest, někomu wzdáwaná, srownáwati s geho osobau, poněwadž k nj náležj, a na ni se wztahuge: zřegmoť gest, že se Kristu Pánu, nechť se powažuge gakožto Bůh anebo gakožto člowěk, swrchowaná čest, kteráž se klaněnj čili latria gmenuge, prokazowati má, a to sice pro osobu, kterážto božská gest, nechť na lidské neb božské přirozenj geho patřjme.“ (Caroli Bossii Institutiones Theologiæ. Romae 1759. Tom. II. pag. 91.) Tau přjčinau se i předůstogné swátosti oltářnj, w kteréžto Ježjš Kristus s božstwjm a s člowěčenstwjm swým bytně a podstatně gest přjtomen, w hluboké pokoře skláněti máme, gakož pak každý, wj-li gen, koho má w zastřenj a přirozeném wlastenstwj chleba a wjna před sebau, pln gest swatého ohně, a nikoli se nedomnjwá, žeby geho pobožnost k přewelebné Swátosti těla a krwe Páně přjlišna býti mohla.

A kdoby Ježjše Krista, znage božské i lidské přirozenj geho, srdečně milowati se zpěčowal? Gestiť owšem wěčným Synem wěčného Otce, ale gest

také oprawdowým člowěkem, a lidských i radostj i těžkostj citedlným. Bohem gest Ježjš Kristus, ale spolu také i člowěkem, a nápadně přjbuzným, přjtelem, bratrem na-jm. Bohem gest Ježjš Kristus, ale spolu i člowěkem, a sice takowým, kteréhož dobrota, láska a přjzeň k lidem nižádným gazykem wyslowiti se nemůže. Bohem gest, ale wtěleným, a wtělený tento Bůh, ku časnému a wěčnému blahu našemu wšecko, což i neysměležšj srdce žádati může, opatřil a ustanowil. Kdožby s radostj na něg newzpomjnal, kdožby k němu w plné mjře wděčným býti nechtěl?

Ježjš Kristus gest Bůh a člowěk, ale ne dwogj, nobrž gedna toliko osoba, a w ohledu tomto gest božský učitel, zákonodárce, pán a král náš. Nemá-li mu tedy každý pokorně býti oddaným? Nemá-li každý s neywětšjm ochotenstwjm plniti rozkazy geho? Nemá-li každý z nás honositi se tjm, že mu gest možná, služebnjkem býti Ježjše Krista? Nenj-li nám w plněnj přemaudré wůle předobrotiwého pána a krále toho neysladšj kochánj přistrogeno?

Obzwláštně také gsme powinni, gednánj wtěleného Boha, Ježjše Krista, bedliwě skaumati, a bráti ge za hlawnj a neywýtečněgšj přjklad wlastnjho gednánj swého. I w neyspanilegšj žádosti člowěka, i w žádosti, býti neauhonným a swatým, nebezpečné osjdlo se tagj, poněwadž snadno po ctnosti taužiti můžeme, kteráž lidské moci přesahá, anebo s wlastnostj přirozenj našeho

se nesrownáwá. Měgme zřenj na wsecky přjklady ctnosti, obzwláštně ale žiwot wtěleného Boha měgme za weliké zrcadlo wlastnjho žiwota swého. Přečetse swatá ewangelia, opět ge čjsti začněme, a widauce Ježjše Krista, an w té neb oné přjležitosti gedná, bedliwě skaumeyme, gak se w nj zachowal, a proč práwě to od ewangelistů poznamenané gednánj geho nikoliwěk ctněgšj a lepšj býti nemohlo. Pečliwě srownáweyme wlastnj smeyšlenj a gednánj swé se smeyšlenjm a s gednánjm wtěleného Boha, a gedno potud se měgme za dokonalé, šlechetné lidi, pokud gsme lidé, w myslenjch, citech, žádostech, předsewzetjch a skutcjch swých podobni — Ješjsi Kristu.

II.

Krátká zpráwa stranu rozbrogů o kalich, neb o užjwánj wečeře Páně pod obogj způsobau w Čechách.

Od

Jana Nep. Zimmermanna.

(Dokončenj.)

Gakož pak ale Čechům pod obogj mnozj utrhali, že oni swé wlastnj konfessj nemagj, nobrž k cizincům w přjčině náboženstwj se utjkagjce, na Augspurské konfessj spasenj zakládagj: zwolili sobě některé osoby, kteréž konfessj českau sepsati na se přigaly. Při tomto spisowánj bylo wolno každému se přimlauwati, cožby za dobré widěl. Z to-

ho pak pošlo diwné pjsma swatého otwjránj. Tomu se zdál býti smysl Lutherůw, onomu Kalwjnůw; ten se přimlauwal k Melanthonowi, onen k Husowi. Neytwrdšj pak nesnáze byly o slowjčka „w spůsobě, pod spůsobem, s spůsobau,“ gakožto lidu obecnému nepochopná a newyrozumitedlná. Proti tomu hned howořeno: Ať lid obecnj gest pilněgšj čtenj! K tomu se i hned třetj ozwal, že gest pilněgšj korbele a šenkýřky, a udělal z toho smjch. Když wšecko sepsáno bylo, šlo se do kolege weliké Karla čtwrtého, kdež to wyznánj wjry wůbec přečteno bylo. Po přečtenj bylo tázáno, gak se gim to sepsánj ljbj, a magj-li co oprawiti? Tu opět nowé rozdwogenj se zdwihalo mezi těmi, genž se bratřj nazýwali, a oněmi pod obogj. A tak gednáno, ale nic ugednáno, než zgitřenj gedněch proti druhým bylo. Na to byla hodina uložena, aby se druhý den do radnjho domu menšjho města Pražského sešli. Tu páni wolenci barwu tomu dáwagjce howořili: žeby G. M. králowské přjgemné nebylo, kdyby mezi nimi gakau dwogitost spatřiti ráčil. Mezi tjm pan Pernšteyn, nemoha těch daremných řečj poslauchati, promluwil: „Diwné gest mi to, páni milj! na čemž se tak ráčjte zastawowati, žeby to G. M. králowské zastjžné býti mělo, gá toho gistě nemysljm, aniž při sobě tomu mjsta dáti mohu.“ Když pak na to konfessj Česká na obecném sněmu čtena byla, pan Slawata s hněwem k tomu se ohlásil, rozkázaw pjsari přestati čjsti, a na to se dotazowal, kdo to

přidal? kde se to wzalo? že na giném swolenj se stalo. Potom i hned z bratřj nemalý hluk slyšán. Pan sudj učiniw spokogenj, chtěl slowo promluwiti, ale oni shlukše se, odpowěď dali, že nerozumj. Zahanbeni pod obogj přede wšjm sněmem bywše, hrnuli se k G. M. králowské a gemu wyznánj swé wjry, z Augšpurské konfessj u Filipa Melanthona wyňaté, podali. *) Proti tomuto wyznánj wjry zasadili se netoliko oni pod gednau, ale také pod obogj katoličtj, a k G. M. králowské se domlauwali, dokazugjce, že někteřj artikulowé nenáležitými do rady gsau utwrzeni. Po mnohém pak té wěci lidj k tomu naprosto neschopných a nepowolaných rozwažowánj, hádánj, přemjlánj, stawowé pod obogj od G. M. králowské nasledugjcj odpowěď austně obdrželi: Kdyby mezi osobau G. M. králowské samau toliko a stawy činiti bylo, což se toho dotýče, žeby welmi snadno se stawy se srownati ráčil; ale poněwadž netoliko katoljci, ale i konsistornj psanj (kališnjků katolických) stjžnosti swé proti konfessj gegich podali, na sebe toliko zřjzenj zemské a smlauwy předešlé ze strany pod gednau wztahugjce; kdyby se G. M. králowská w to wše dáti, a ty wěci sauditi měl, že za dwa neb za tři měsjce sotwa by to k wyřjzenj přislo; a že gest se obáwati, aby skrze to nedorozuměnj a newole newzrostla. Wšak aby tomu wěřili, že G. M. králowská

*) Wyznánj wjry sw. křesianské wšech třj stawůw králowstwj Českého, tělo a krew Pána našeho Gežjše Krista pod obogj přigjmagjcjch. (W Praze) 1575. 4.

to obmeyšleti ráčj, aby mezi stawy pokog býti mohl, a že w tom swau powinnost znáti ráčj, aby to zřjdil, cožby bylo obecného dobrého; gakož pak o tom wědomo, že od osoby G. M. králowské nikdý žádnému se překážky nedály, a žádného w náboženstwj gest utiskowati neráčil, protož těch daremných hádánj aby se na straně nechalo. K tomu že o to se postará, aby nástupnjk geho, budaucj král český giné žádné překážky nečinil. A protož té neomylné naděge že býti ráčj, že straně pod gednau od wás žádného utiskowánj djti se nebude. Také wás tegny nečinjm, že gest mi od bratřj, kterýmž Pikharti řjkagj, podána konfessj, pak nahledl gsem w ni i w tu, kterau gste wy mně podali, i w Augšpurskau, a nacházjm, že se w mnoha artikulech nesrownáwagj, wšeckyť býti nemohau, wždyť musj gedna druhé ustaupiti. To wše důwěrně mluwjm, aby skrze to něco giného nepřišlo; neb skrze nesgednocenj přicházj kaženj kragin i lidj.

Toto když se w Čechách dálo, a Giřj Cassander s knihau sobě od Ferdinanda I. poručenau dlauho meškal, Maximilian II. k arcibiskupu Trewirenskému psanj učinil, aby ho k wydánj té knihy napomenul. Tu teprw Cassander knihu o užjwánj wečeře Páně pod obogj wydal, a gi gak Ferdinandowi giž zemřelému, tak i Maximilianowi II. připsal. *) Mezi tjm pak Maximilian II. w Řezně umřel.

---

*) Cassandri (Geor.) De articulis Religionis inter Catholicos et Protestantes controversis Consultatio. Coloniae 1577. 8.

Oswjcený Rudolf II. po smrti otce swého na trůn dosedna, při obecném sněmu (1608) zakázánj strany stwrzenj konfessj české, Maximilianowi II. podané, učiniti ráčil; wšak pro tehdegšj wálečná zaneprázdněnj té wěci poodloženj až do sněmu budaucjho se stalo. Než stawowé pod obogj nowé gednoty Rudolfa II. netoliko widenjm gakýmsi zázračného na nebesjch znamenj, totiž duhy okolo slunce otočené, k potwrzenj konfessj české nakloniti, ale i přjmluwami krále uherského Matiáše, ano i pohrůžkami wšelikerými donutiti se snažili, gakož i donutili. Neb Rudolf II. uměnjm astrologickým omámen, widěl weškerau řjši německau w rozbrogi proti sobě zděšenau, sněmem obecným (1609) konfessj českau potwrdil, a zwláštnjm magestátem gi ohradil. Tu hned obnowenj konsistoře pod obogj se stalo, a ze wšech třj stawů woleni byli hagitelowé neb defensoři nad konsistořj a akademij Pražskau. Po wyhlášenj gmen těchto hagitelů brali se konfessj české následowujci do Teynského kostela, kdež zwučně i po wsech kosteljch Pražských zwoněno. Tu neyprw: „Tě Boha chwáljme“ hlasitě zpjwáno, a kázanj podstatné, ze čtenj sw. Lukáše: „Nawštjwil Bůh lid swůg“ od Wáclawa Stephanidesa, arciděkana Kutnohorského, gest učiněno. Zatjm každý kněz nowé konfessj české skrze ruky podánj administratorowi poslušnost sljbil, a swé gméno do nowých knih konsistorských zapsal. Hned pak na to hagitelowé nad konsistořj a akademij Pražskau kon-

fessj českau, z mnohých giných konfessj sestrkanau a nastawenau, tiskem wůbec wydati kázali *), dle kteréž kněžj se ženili, ač Husité ženitbě kněžské přenáramně na odpor se stawěli. Při tom wydali hagitelowé zwláštnj instrukcj konsistorskau kněžjm pod obogj a ke konfessj české i ženám gich srdcem i usty se přiznáwagjcjm, w kteréžto znj: „Slauženj wečeře Páně šetrně, uctiwě a wážně se djti má, gak při poswěcowánj, posluhowánj, tak i užjwánj. Při poswěcowánj nic giného aby se neužjwalo, gediné samých zewnitřnjch žiwlůw, chleba a wjna podlé nařjzenj samého Krista Pána, bez přiléwánj wody do wjna. Přisluhowánj, aby se obogj částkau posluhowalo, wšak před tjm, aby ti, kteřj chtěgj přistupowati k stolu Páně, k naučenj a zprawenj swého swědomj, k spráwci swému prwé přicházeli. Pakliby žádného, kdo by přigjmati chtěl, tu nebylo, tedy swátost poswěcowána býti nemá. Opuštěna má býti processj, monstrancj wystawowánj, hrobu w zelený čtwrtek dělánj, elewacj neb pozdwihowánj. Kněžj aby wjce missálů, brewiáru, neb agendy a rubriky Pražské, od arcibiskupa Pražského wydané, neužjwali.“ O ceremonijch znj takto: Ceremonie gsau dwoge: Gedny od

*) Konfessy Czeská. Totiž Wyznánj wjry Swaté Křesťanské wšech Třj Stawůw Králowstwj Českého, z Wjry Tělo a Krew Krysta Pána pod obogj přigjmagjcých. A potom Magestat G. M. Cýsaře Rudolfa toho gména II. na tuž Konfessý, Konsistoř a Akademij Pražskau. W Praze 1610. 4.

Krista Pána a Apoštolů ustanowené, a těch se bezpečně užjwati má. Druhé, kteréž Cjrkew ustanowuge podlé přjčin a potřeb, ty gsau na swobodě. Gak byly někdy od lidj ustanoweny, tak zase z přjčin slušných mohau býti neb proměněny neb opuštěny. Kteréž pak škodliwy gsau, od těch posluchači slowem Božjm odwozowáni býti magj." Nad to nade wšecko stawowé králowstwj českého pod obogj, widauce že mezi mnohými, to gest, wyššjm stawem pod zástěrau něgakých dispensacj, ne božských, než lidských, krew krwe se dotýká, pro rozeznánj stupňů krewnosti strom manželský konsistoři pod obogj wydali, kterýžto napotom Joachim Těchenský z Těchenic wyswětlil a panům hagitelům připsal. *)

Od té doby, co stawowé swětštj té gednoty dle politického běhu tuto reformacj zřjdili, ač k tomu ani powoláni a naprosto nespůsobni byli, wládli plnomocně nad služebnjky té odporné cjrkwičky, genž pod obogj pořád slaula, a to tjm wjce, an se gim ženiti dopustili. A tak magjce ge we swé službě, na tom s nimi společně pracowali, kterakby neylépe a neyrychlegi náboženstwj katolické zrušeno, wyznánj pak protestantské rozmnoženo, šlechta protestantská zwelebena, ano i na trůn králow-

*) Tiechenský de Tiechenitz (Joach.) Tractatus Juris spiritualis sive ecclesiastici pro iis, qui actionum matrimonialium patrocinium in Consistorio sub utraque communicantium renovato suscipiunt. Pragae 1612. 4.

ský dosazena býti mohla. Na ten konec dawše se w pronásledowánj cjrkwe katolické, netoliko zřjzené kněžstwo, kde a gak mohli, z far wystrkowali, a swé ženaté pastory na ně dosazowali; ale i na statcjch duchowenstwa katolického, magestátem se ohražugjce, chrámy protestantské stawěti usilowali, gako w Hrobě a Braunowě. Katoljci stěžugjce sobě, kterak se gim bezpráwj děge, žádné obrany dogjti nemohli; neb stawowštj hagitelowé nad konsistorj a akademij Pražskau, we wšech wěcech opatrněgšj a proběhlegšj, žalobám katolickým wždy dobře se wyhnauti uměli. Když ale opat Braunowský, Seelender z Prošowic, na pohrůžky hagitelů stawowských nic nedbage, proti stawenj chrámu protestantského w Braunowě se zasadiw, slowy zaostřeněgšjmi práwa se dowoláwal: tuť G. M. králowská Matiáš I. pozorným učiněn stawenj tohoto chrámu zakázati ráčil. Odpornjci Braunowštj, nehledjce na zápowěď králowskau, ale na obranu swých hagitelů, chrám dostawili a kazatele sobě obgeduali. Král Matiáš I. welmi se rozhněwaw, přjsně rozkázal, chrám tento zawřjti a klјče opatu Braunowskému dodati. Když pak měšťanosta Braunowský wůli králowskau wykonati se bral, odpornjci Braunowštj, shrkše se, autok proti němu učinili, tak že od swého předsewzetj upustiti musel. Král Matiáš I. u weliký hněw se rozpáliw, několik k tomu zřjzených dwořenjnů do Braunowa wyprawil, kteřj chrám zawřeli, pečetj ubezpečili, a klјče mjstodržjcjm králowským odewzdali. Stawowé odpornj neboli

protestanštj o tom zwěděwše, do kolege Karla IV. se hrnuli, a nařjzenj králowské stranu zawřenj chrámu Braunowského za křiwé a neplatné wyhlásili. Na to psali do Wjdně G. M. králowské, stěžugjce sobě, gaké násilj na ugmu magestátu se gim děge Rowně učinili psanj stawům Morawským, Slezkým a Lužickým, za přjmluwu a pomoc gich snážně žádagjce. Wedlé toho dali ohlásiti w kosteljch, zwlástě w kostele sw. Salvatora *), kterak netoliko magestátu, ale i swobodě w náboženstwj weliké hrozj nebezpečenstwj; protož aby lid obecnj pohotowě byl, a za odwrácenj takowého zlého Bohu se modlil. W tomto kolotánj a lidu obecnjho bauřenj přišla od G. M. králowské stawům odporným slušnau nemilostj wyhrožugjcj odpowěď, kteréž se zwlástě Hrabě z Thurnu zlotřilau nesmyslnostj uchopil, a wůbec prokřikowal, že půwodem Jaroslawa Bořity z Martinic a Wiljma Slawaty se stala. Z tohoto pokřiku rozhořel se náhle proti nim oheň trávné nenáwisti welmi weliký, tak že bugnj stawowé protestanštj bez meškánj s lidem na hrad Pražský zbrogně se sešli, a tyto mjstodržjcj králowské: Jaroslawa Bořitu z Martinic, a Wiljma Slawatu, též tagemnjka Fabricia z oken wyházeli. Na to složiwše neywyššjho purkrabj Adama z Šternberku s auřadu, zwolili třidcet direktorů, na kteréž řjzenj krá-

*) Zimmermann (Joh. Nepom.) Verfallende Denkmäler des frommen Sinnes, oder: Aufgehobene Klöster, Kirchen und Kapellen in der k. Hauptstadt Prag. 1833. 8.

lowstwj českého wznesli. Přes to sháněli ze wšech stran lid wálečný, wyhnali arcibiskupa Pražského, opata Braunowského, též Jesuity, a brali do fisku statky a panstwj stawů, kteřj se k gich gednotě pogjti nedali. Král Matiáš I. wida stawy protestantské we spiknutj, a gich lid proti sobě wyštwaný giž w táborjch, rowně lid wálečný sbjral, a sebraný, by protiwnjky swé mečem skrotil, do pole wyprawil. Mezi tjm pak umřel.

Po smrti Matiášowě král Ferdinand II. na trůn králowský dosedna, hned wálku domácj zarazil, a stawům protestantským králowstwj českého, genž se byli zbraně chopili, odpuštěnj, pokoge zgednánj, též potwrzenj wšech práw a weysad pjsemně sljbil. Než stawowé protestanštj, aumysl magjcj giného sobě woliti krále, na ponawrženj Ferdinanda II. žádné dby neměli, a slibem králowským zamjtagjce k wálce se hotowiti nepřestali. Na ten konec přiwábili k swé straně Slezáky, též Lužičany, a když Morawané k gich spiknutj se připogiti zdráhali, přepadl ge Hrabě z Thurnu mocj wálečnau, wrazil pak šikem wogenským do Rakaus, a rozbil stany u Wjdně, mage na mysli, krále Ferdinanda II. do wězenj zagjti. Giž giž odbognjci do hradu se dostawše, hrubým howorem králi Ferdinandowi II. pohrůžky činili. To slyše zbožný král Ferdinand II. padl na kolena před křjžem umučeného Spasitele, a co neywraucněgi se modlil. A hle! w tom zazněly polnj trauby lidu bogowného gemu ku pomoci spěchagjcjho, tak že odbognjci poděšeni,

auprkem z hradu utjkali, a kam gen kdo mohl, se skrýwali, ginák se nedomnjwagjce, než že wogsko na ně nastražené ge schytá, a o hrdla tu hned připrawj. A tak i Hrabě z Thurnu, zlostj hoře, s táborem se hnul, a ku Praze spěchal. Na to král Ferdinand II. do Frankfurtu se odebral, kdežto cjsařem Řjmským učiněn gest; ač stawowé protestantštj králowstwj českého skrze posly do Frankfurtu wyprawené kurfirštům wěděti dali, aby Ferdinanda II. za krále českého neměli, když oni ho za krále neuznáwagj. Když ale stawy protestantské králowstwj českého neomylná zpráwa došla, že král Ferdinand II. cjsařem Řjmským učiněn gest, wolili sobě za krále Fridricha falckrab kurfirsta při Reyně, hlawu protestantské gednoty, a do Prahy ho přiwábili. Fridrich král zimnj dlel w Praze toliko w rozkošech a nesmyslných marnostech, když totiž král Ferdinand II. na wšech wšudy cestách neywětšj snažnostj wšech wyhledáwal prostředků, by koruny české, ku kteréž sprawedliwý nápad měl, náležitě dogjti mohl. K tomu cjli a konci zjskal přjtele swé mladosti Maximiliana wéwodu Baworského, který swé wogsko s rakauským spogiw, do Čech wtrhl, a přes Prachatice, Pjsek, též giná města wálečně se bera, neyposléze u Bjlé Hory, bljž hlawnjho města Prahy se položil, na kteréž stawowé protestantštj králowstwj českého s wogskem swým tábořjce, sobě poněkud howěli, a nepřátelského autoku tak kwapně neočekáwali. To wše Maximilian dobře wěda, gakž i to, že Frid-

rich auprawných krmj milownjk králowsky práwě kwasj, a snážně prošen, by přjtomnostj swau statečnost wogska roznjtiti ráčil, to učiniti prodléwal, náhle (8. Řjgna 1620) k bitwě znamenj dal, a daw od Motola též Ruzjně k Bjlé Hoře rotami swými se hrnul, a na nepřjtele udeřiw, na tom českau krwj rudém poli u wjtězstwj klesal; než w tom autoky obnowiw wše děsil, porážel i smrtil, tak že konečně slawně zwjtězil, a zwjtěziw wšem, na wětšjm djle politickým rozbrogům o kalich, kteřj přes dwě stě let, ne w gedné twárnosti trwawše, naši rozmilau wlast náramně tráwili, w malém okamženj konec učinil; když totiž po bitwě na Bjlé Hoře wšickni, kteřj w lůno katolické cjrkwe přigati býti nechtěli, mandátem králowským (1621, 1624) z králowstwj českého wypowězeni po kraginách pomezných se rozběhli, sem a tam se rozptýlili, a předrahé wlasti na wěčné časy prázdni zůstali.

III.

Úzké spogenj hlawnjch částek mše swaté wespolek.

Od

A. W. Hnogka,

děkana na Mělnjku. *)

Mše swatá, totiž obřadů gistých s neyswětěgšj obětj nowého zákona slaučených celek, gestiť ney-

*) Giný wygimek z německé liturgiky geho. Wiz časopisu tohoto šestého ročnjho běhu, swazku čtwrtého stránku 573.

wýtečněgšj část a welebný prostředek wšechněch poswátných služebnostj w katolické cjrkwi, tak sice, žeby wlastně, gako před časy wšickni obřadowé swatj, dokudž tomu powahau gegich dowoleno, mezi nj měli wykonáwáni býti. *) Za tau přjčinau zasluhuget owšem, by od katoljků, zwláště pak od kněžj, gegichžto důstogného auřadowánj gest slawný wrch, bedliwě powažowána a zewrub známa byla.

Mše swatá, ač w hlawnj wěci, takořka w gádře swém, ustawně tatéž, nicméně w obřadech swých přjpadných často w roce a po swětě sem tam negednjm obyčegem se prowozuge, gešto rozličných druhů gegjch stáwá, a cjrkew katolická neywětsj rozmanitost w poswátných obřadech trpj a schwaluge, nahljžj-li gen, že tudy nehyne ni čistota ni gednota wjry; mše swatá, ač nyněgšj obsah gegj s obsahem gegjm dřewnjm podstatně stegný gest, nicméně poslaupnostj času wšeligakých a gednak znamenitých proměn zkusila; mše swatá, gelikož καθ' ἑξ 'χην liturgie **) katolické cjrkwe wšech naskrze stoletj, hogný sklad nauk nábožen-

---

*) Za našich dnu ke mši swaté nutně nepatřjcjch obřadů swatých se gen giž welmi řjdko, nic wšak méně předce gešté někdy mezi nj děge, u př. wyznánj wjry wracugjcjch se nekatoljků w lůno našj swaté cjrkwe, swěcenj olegů swatých, swěcenj kněžstwa.

**) Slowo liturgie pocházj od λαός, *lid obecný* a το ἔργον *djlo*, *čin*, ἐργειν *dělati*, *aučinkowati*. Λητουργειν neb λειτουργειν, také λιτουργειν, znamenalo nápadně druhdy to-

ských, nazwjc doğmatických, do sebe zawjrá, a protož gi po mnohých stranách, anebo wzhledem wýkonného swatoobřadnictwj, anebo wzhledem dějezpytu poswátnostj starobylých, anebo wzhledem skumné theologie powažowati lze.

Každému do očj bige, kterak gedinké toto gednánj swaté přehogné přjležitosti poskytuge, by učencowé, skaumánjm geho se objragjce, nálezy swé gak na důwoděnj wědecké w bohoslowj, tak na wzdělánj duchownj obecné wěřjcjho lidu obraceli.

Na těchto listech se odkryge toliko úzké spogenj hlawnjch částek mše swaté wespolek. Tjm bohdá wzegde přeswědčenj to, že mše swatá, spatřowaná w celosti aučelnjch obřadů swých, na

---

lik co *πάγθειν*, *δουλεύειν*, *pracowati*, *slaužiti*, a poněwadž *λήιτον* „*weřegně*“ „*obecně*“ slaulo, „*weřegně*, *obecně pracowati*, *weřegně*, *obecně aučinkowati*, *obecný gaký úřad wésti*. *Λειτθργία* tedy dle slowozpytu gest „*obecná něgaká služba*, *obecný něgaký úřad*, a *λειτθργικός osoba*, *obecnau gakausi službu zastáwagjcj*, (ministerium publicum, munus publicum, persona ad ministerium publicum spectans.) Wiz k Žid. 1, 14. a 8, 6., k Filip. 2., k Řjm. 13,6. a 15,27. Smyslem cjrkewnjm znamená *λειτουργία službu gakausi w cjrkwi obecnau*, *službu týkagjcj se úcty Božj weřegné*. (Wiz *Theodoret*. l. 4. Hist. eccl.) a *καθ' ἐξόχην* „*slawnost wečeře Páně*; nebot: *Λειτουργούντων δὲ ἁγίων τῷ κυρίῳ* (Skutk. Apošt. 13,2.) wykládagj bohoslowci katoličtj o mši swaté. W dáwnowěkosti křesťanské zdělo se gediné mši swaté *liturgie*, gakož posud u Řeků; nynj pak u nás Latinjků slowo liturgie znamená wešken okres zewnitřnjch, obecných služeb Božjch.

nichž, gako na slaupech, stogj welebný gegj stan, nenj směsice gakž takž následugjcjch sebe děgů, alebrž ku podiwu dokonalá saustawa wšeho, čjmž dle katolické wjry koli duši powážliwau ke ctnostným pomyslům, citům a předsewzetjm mocně powzbuditi a s Bohem sgednotiti gest.

K nástěnu úzkého spogenj hlawnjch částek mše swaté wespolek bude onde i onde potřebj k minulosti ohlédnauti se, gakým způsobem před dáwnými wěky zewnitřnjch, weřegných, obecných služeb Božjch w katolické cjrkwi konáno bylo. Neboť nyněgšj mše swatá gesti gednak zúplna slawnost wečeře Páně za časů apoštolských, gednak alespoň přiwodj w paměť negeden obyčeg, gjmž wečeře Páně druhdy býwala slawena. Ač ale, gak wjm, wšelico w dnešnjch službách Božjch mešnjch nenj leč upamatowánj na obřady swaté giž pominulé: nicméně, tušjm, dolegi patrno bude, že se podnes geště welmi dobře gich užiti dá ku wzdělánj náboženskému.

1. Hned to neyprwněgšj kněze u oltáře gednánj narážj na obyčeg starobylý. Když se totiž biskup *), prowodjn žákowstwem swým, a snad i ginými wěřjcjmi z lidu obecného, z domowa ubjral do chrámu Páně ke službám Božjm: slušně wšickni wespolek giž na cestě rozgjmánj činili a modlitby řj-

*) W prwnjch časech cjrkwe, ant počet wěřjcjch geště byl skrowný, wedl biskup sám weřegné, obecné služby Božj u přjtomnosti weškerého žákowstwa obce swé.

kali takowé, gimižby se mysl gegich připrawiti dala k nastáwagjcj pobožnosti; tu zagisté slušně a práwě biskup prowázegjcjm ho wyznal, kterak se cjtj naprosto nehodným býti, aby u prostřed zboru křesťanského představowal welebnau osobu Spasitelowu při neyswětěgšjch geho hodech; a neméně slušně a práwě prowázegjcj biskupa se winnými dáwali před njm z nehodnosti swé, přistaupiti před obličeg Swatoswatého, a súčastniti se neywýtečněgšjho tagemstwj wjry Kristowy. Rozgjmánj a modlenj kněze za našich dnů při mši swaté na neynižšjm stupni oltáře, pogmeš-li k nim 42. žalm a confiteor, měg za pozůstatek onoho wážného, chwalného obyčege. Owšemť děgj se tato rozgjmánj a modlenj toliko knězem a obřadnjm sluhau geho bez aučinného aučastenstwj ostatnjho shromážděnj: ale co stogj na odpor, aby každý přjtomný tjm též se objral, čjmž kněze a sluhu geho objrati se wědomost má? což nemůže každý zpytowati swědomj swé, a z wad a mdlob, z poklések a hřjchů swých Bohu skraušeně se wyznáwati? Ano, což k tomu nenj powinně zawázán, gelikožť wj, že zarputilý hřjšnjk nezasluhuge, býti skutečně aneb alespoň žádostně *) hostem při stolu Páně, od něhož nehodný genom k zátratě duše swé gj? Cožby nás ne-

*) „Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis missis fideles adstantes, non solum *spirituali affectu*, sed sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent etc.“ Concil. *Tridentin.* Sess. XXII. cap. VI de Sacrif. Miss.

mělo giž pauhé pomyšlenj to: „Bůh, k gehožto úctě sem přicházjš, gesti neyweyš dokonalý; onť i slabý stjn pohřešenj sobě w nenáwist béře,“ mocně popuditi ku powáženj hřjšnosti našj, k obžalowánj sebe samých před Bohem a k litowánj wšelikých přečiněnj našich?

2. Wizme nynj, co se w minulých dobách cjrkwe křesťanské při službách Božjch wjce dálo, a na památku toho při mši swaté posud děge. Biskup, přised do chrámu Páně, wstaupil po stupnjch k oltáři wzhůru, an zatjm lid wěřjcj obecný w prostranstwj chrámu wcházel. Prw ale, než se auplně shromáždil zbor křesťanů, slušně owšem giž přjtomni gsaucj pěli pjsně swaté, aby beze wšeho zbožného zaměstnánj netrwali; a poněwadž prwnj obce křesťanské na neywětšjm djle sestáwaly ze židů, wjru Kristowu přigawšjch, zagisté neméně důmyslně se tu zpjwalo žalmů, známých téměř weškerému shromážděnj, těchto wýlewů utěšených a weleważných ducha planaucjho pobožnostj tau neyautlegšj, neyhlubšj a neywelebněgšj. Různá propowěď žalmowá (psalmellus), kterauž kněz za našich dnů w prawo na swrchowaném stupni oltáře čte (introitus), slabá gen památka geště gest onoho obyčege, pročež i *antiphona* sluge *). Wšak i pau-

*) We wšech staršjch mšech gest introitus gakás propowěď z něgakého žalmu; w některých nowěgšjch tomu owšem nenj tak, u př. we mši na den s. Františka Serafského. *Durand.* nazýwá proto takowé introity *neprawidelnými* (int. *irregulares*). *Merati* observationes Par. I Tit. VIII. N. IV.

há tato památka i dnes geště gest užitečna. Přjtomnj totiž mezi čtenjm introitu we slawnost mešnj uwáděgjcjho nabýwagj přjhodné chwjle zpamatowati se, a wšeho myšlenj k službám božjm nenáležjcjho wyhostiti z dušj swých.

3. Nynj teprw powažug, gakoby obeč byla cele shromážděna; nynj teprw takměř počjná mše swaté konánj. Počjnáť tjm, že kněz u prostřed oltáře a geho sluha (tento we swém a we gméno wšeho lidu wěřjcjho obecného) střjdmo a opáčně (w kyrie) za milost Hospodinowu žádá a prosj. A zdaliž pak přjměřeněgšjho početj weřegných společných služeb Božjch wymysliti lze? Dogista nic! Kněz a křesťanů zbožný zbor stogj we swatyni Wšemohaucjho a Wšedobrého. Ó gak mnoho potřeb ge obtěžuge! gak mnoho žádostj chowá gegich srdce! za gak mnohá dobrodinj negsau Swrchowanému k djkám powinnowáni! Kterakž pak magj, naskrz slabj, naskrz hřjšnjci gsauce, Neywyššjho, Neydokonalegšjho řádně a důstogně dosti chwáliti a welebiti? Ach! gegich duši gesti těsno, gegich pocitům nenj wolno, leč wyprauditi se těmi slowy: „Hospodine, smilug se nad námi! Ukaž nám, lidu swému wywolenému, gako giž prwé wždy gindy, tak i délegi geště milost swau a smilowánj swé!“

4. Ano, Hospodin nesčjslně giž nesmjrnau milost swau nám, a neskončené smilowánj swé nad námi ukázati ráčil zwláště Kristem Ježjšem. Ježjš Kristus snjžil se k přigetj přirozenosti našj; on učil cestám k žiwotu wěčnému přjmo wedaucjm; on

stkwěl se co wzor gasný neyušlechtilegšjho smýšlenj a gednánj; on zřjdil ústaw ku pěstowánj prawdy a ctnosti, swatau totiž swau cjrkew; on pro nás, potomky Adamowy, kletbau Božj obtjžené, smjřenj zpusobil s Bohem a podnikl smrt křjže; on posléze w nebesjch, kdežto nynj w nepřjstupném swětle a blesku sláwy božské trůnj, a powěky trůniti bude, wěrným wyznawatelům a následownjkům swým opatřil a připrawil sjdla newýmluwné, nepřetržené slasti. I gestiť, gakoby tito obdiwu a djků hodnj důkazowé milosti a smilowánj Božjho knězi w tu práwě chwjli napadali. Protož mu ze srdce w usta plyne wřelé chwalopěnj (Gloria), začjnagjcj slowy těmi, gimiž swatj kůrowé angelstj w blahodatné noci narozenj Wykupitelowa wznik lepšjho, Ježjšem způsobeného stawu člowěčenstwa zwěstowali, prozpěwugjce: „Sláwa Bohu na wýsostech, a pokog lidem na zemi dobré wůle.“ Luk. 2, 14.

5. Powinná služba chwálenj a welebenj za dobrodinj z rukau Božjch giž obdržena. Nynj teprw odwažuge se kněz (we swém a we gmenu weškeré obce) w modlitbě hlawnj toho dne, kterýž práwě gest, (oratio) prositi za nowé milosti. A wšak se toho s důwěrau tjm silněgšj osměluge, poněwadž chwalozpěwem před chwjlj geště w sobě utužil přeswědčenj to, že nad mjru dobrotiwý Bůh neoslyšj upřjmé wolánj k němu a lkánj. Wděčnostj se zasluhuge budaucjch dobrodinj, a kdož na mysli přemjtá, mnoho-li nám Bůh dobrého giž prokázati

ráčil: i kterakby ten mohl pochybowati, že nám pomáhati bude i budaucně.

6. Posawáde zaměstnán i kněz i lid rozličného druhu modlitbami. Nynj slyšjš wyučowati, wyučowati prawdám křesťanské wjry, prawidlům křesťanské sprawedlnosti. A cožť modlenj nepřipraweuge neylépe duši k wolnému a plodnému přigetj slowa Božjho? Mysl od Boha odwrácená a wzdálená nechápá, co s hůry gest. Wyučowánj pak, mezi mšj swatau mjsta magjcj, stáwá se čtenjm wygimků z obau zákonů, se kterýmžto čtenjm cjrkew naše austnj cwičenj w náboženstwj prostředkem kázanj spogowati wýslowně welj *). Máť totiž to neyhlawněgšj z toho, co w starém zákoně na zgewenj wěčné prawdy Kristem Ježjšem se wztahuge, co Duchem swatým nadšenj wěštcowé o Spasiteli swěta předpowjdali, co poslowé swatého ewangelium w psanj swá přjležitě složili, co nám w čtyřech popisech žiwota Pána našeho o geho řečjch, skutcjch a utrpenj zůstaweno: to wšecko má lidu nábožensky wespolek shromážděnému poslaupně negen oznámeno, sic wyswětleno,

*) „(Praecipit s. Synodus) ut inter missarum solemnia aut divinorum celebrationem sacra eloquia et salutis monita — vernacula lingua singulis diebus festis vel solemnibus explanent (singuli parochi.)“ *Conc. Trident.* Sess. XXIV. Cap. VII. de Reform. „Si — sit praedicandum, concionator finito euangelio praedicet, et sermone sive concione expleta, dicatur *Credo*, vel si non sit dicendum, cantetur offertorium.“ *Missale Roman*. Tit. Ritus servand. in celebratione missae.

žiwancjm, ustawně čistým a neporušeným učenjm cjrkewnjm rozhogněno, w užitečnosti swé ukázáno a srdci zpřjgemněno býti. Gak krásně giž pauhým pořádkem čtenj tak nazwané epištoly (kteráž nazwjce wygimek z knih prorockých anebo z popsánj přjběhů, anebo z dopisů apoštolských gest) a čtenj swatého ewangelium, oběma pak těmto čtenjm připogeného kázanj drženjm se wyznačuge způsob ten, gjmžto katoljk w známost wcházj toho, což ke spasenj slaužj! Katolická cjrkew totiž wysjlá sluhy swé hlásat slowa Božjho, otewřewši gim prw knihy proroků, apoštolů a ewangelistů, a k tomu geště poklad tradicj swé; ona poraučj tolikéž, oznamowati obecnému lidu prorocké, apoštolské a ewangelistské spisy, aby každý slyšel a přeswědčil se o tom, že se wšeliké učenj cjrkewnj srownáwá na wlas se slowem Božjm psaným, a že druhé druhým se stanowj a doplňuge.

7. Čtenj psaného slowa Božjho a austnj poučowánj té neb giné části katolického náboženstwj dokončeno. I cožby nábožně shromážděných křesťanů zbor byl nepoznal, aneb pewněgi se nepřeswědčil o tom, že prawá wjra Ježjše Krista klénot gest wšj ceny dražšj? Což tedy diwu, že se celé to shromážděnj cjtj puzeným býti k tomu, aby zewnitřnjm wygádřenjm na gewo dalo, co u wnitř za prawé držj? Že sobě strogj ušlechtilau radost tu, neyhlawněgšj prawdy katolického náboženstwj společným wyznánjm duchu swému w nowě pře-

destřjti, že tedy we mši hned po ewangelium Credo se řjká?

8. Tjmto wjry wyznánjm we wěřjcjch shromážděných ustaweno přeswědčenj o prawdiwosti Bohem zgewených nauk i takowých, genž se obmezenému rozumu lidskému pochopiti nedagj. Za tau přjčinau giž wolno přistaupiti k přjprawám slawenj tagemstwj toho, genž weškeré mše swaté prostředek gest. Děge se totiž obětowánj chleba a wjna, z nichž tělu a krwi Ježjše Krista powstati bude. Owšemť dnešnj řád obětowánj we mši swaté daleko se lišj od starobylého tohotéž obětowánj obyčege. Před časy přistupowali wěřjcj k biskupowi, představugjcjmu při poswátných hodech Páně osobu Spasitelowu, přinášegjce zbožných daru, gedenkaždý *) dle možnosti swé a pudu srdce swého, a položili gich k nohaum welebného pastýře, an zatjm ostatnj lid, aby slušně zaměstnán byl, pjseň pěl ku wzdělánj swému, kteréhož swatého obřadu památka w dnešnj mši swaté gen geště se ozýwá částkau gakéhos žalmu, w řjmském missálu offertorium nazwanau. Tyto dary slaužily nazwjce k wýžiwě a podpoře chudých a nuzných w obci; co potom zbylo, na chrám Páně, na slawenj služeb Božjch obráceno a duchowenstwu dáno býwalo. Prw, než se těchto darů přinášenj skončilo, wybralo se z nich něco chleba a wjna; biskup ge zbožně

*) Mjsto wedlé oltáře, k přigetj obětnjch darů ustanowené, slaulo druhdy *oblationarium*.

žehnal, na oltář položil a tu k swátostnému proměněnj uchystal. Za našich časů lid nepřinášj wjce obětj strawných, an málo w který gen geště swátek, když wěřjcj se bljžj k oltáři s obětmi peněžitými, widěti gest skrowný pozůstatek onoho obyčege: *) nic wšak méně žádného poněkud wycwičeného katoljka nenj tagno, že při části mše swaté, o kteréž nynj rozpráwjme, w prsjch swých mu gest wzbuditi lásku takowau, gjžto prwnj křesťané w gednu gako rodinu slaučeni, gegich ale statkowé společným gměnjm a zbožjm gsau učiněni byli.

9. Powinnost aučinné lásky k bližnjmu při obětowánj w dřewnjch dobách cjrkwe wěřjcjmi skutečně prowozowána byla; a za našich časů alespoň

*) W rakauských zemjch gsau oběti (oféry) mezi mšj swatau zakázány, kromě w neděli wánočnj, welikonočnj, swatodušnj a na den poswjcenj, a to neywyššjm reskr. dne 25. Čerwence 1750. — Cardin. *Bona* zprawuge (Rer. Liturgicar. Lib. I. Cap. X) kterak w Milánském metropolitnjm chrámu Páně býwalého řádu obětowánj zůstatek widěti gest: In Ecclesia metropolitana hoc inter caetera specialiter observatur, quod celebrans cantata oratione super sindonem, (tím se wyrozumjwá nynějšj Oremus s offertorium) medius inter diaconum et subdiaconum, praecedentibus duobus acolythis cum duobus vasis argenteis, descendit ad ingressum presbyterii, ubi recipit oblationes panis et vini more antiquo, quas duo senes de scola, quam vocant s. Ambrosii, induti linteo albo, nigroque caputio, caeteris senibus comitantibus offerunt, singuli videlicet tres hostias et vasculum argenteum vino albo plenum. Post hoc descendens ad ingressum chori inferioris recipit mulierum oblationem, quam duae item seniores iisdem caeremoniis offerunt.

w paměť se uwádj. Dobroděgstwj ale čjnj člowčka hodna, by geho prosby za wlastnj osobu geho wyslyšány byly. Protož následuge na obětowánj we mši modlitba tichá (secreta scil. oratio), anebo páteř modliteb tichých, proto tak řečených, že ticho, w němž kněz gich řjká, přjtomným wěřjcjm naprosto nemá překážeti, aby gedenkaždý we zwláštnjch swých potřebách modlitby k Bohu zasjlal wzhůru. *)

10. Chléb a wjno obětowáno. Giž nastáwá okamženj to, kde wěřjcjm za dar ten časný tagemným kněze wýrokem dán býti má newýslowně stkwostněgšj dar, totiž Bůhčlowěk sám pod způsobama poswátného chleba a wjna. I cožžby nynj giž neměl se wznésti duch k wyššj pobožnosti;

---

*) Ginj se domeyšlegj, žeby modlitba, o kteréž se nynj wede řeč, proto *secreta* slaula, poněwadž se řjkala po oddělenj chleba a wjna k swátostné proměně od ostatnjch obětj, wěřjcjm lidem přinesených, žeby tedy názew „secreta," gakožto podstatné gméno, pocházel od „secernere." Přirowncy slowa podobná, u př. *missa* mjsto, *missio*, *accessa* mjsto accessio, *offensa* mjsto *offensio*, *remissa* mjsto *remissio* a t. d. Než kdo nenahljžj, že obého odwoděuj, gak hořegšjho, tak i tohoto beze snadu připustiti lze? Owšemť ale domysl náš se widj důwodněgšjm býti. Neb giž *Amalar.* (820.) Lib. III. C. 20. Eccl. Offic., na něhož *Gavanti* (Comment. in Rubric. Missal. Par. I. Tit. XII.) spoléhá, k našj straně stogj, a nad to připomenauti slušj, že se před modlitbau tau nepobjzj shromážděnj náboženské, gak obyčegně, ku společnému modlenj wolánjm: „*Oremus*" brž toliko k modlenj různému slowy těmito: *Orate fratres!* — „Modlete se gedenkaždý sám pro sebe!"

cožby se nemělo připomenauti nedostjhlé welebnosti Toho, genž z lásky a milosrdeustwj we zbor wyznawatelů swých widomě sestaupiti wolj? Cožby wraucjch djků činěnj a chwálenj nemělo ze srdce wyljti se usty? Protož se wznášj kněz duchem (w praefacj) až do nebes wysostj, mjsj slabý swůg hlas w hlasy kůrů angelských, obstupugjcjch stolec sláwy Hospodinowy, a pronášj, pohřjžen w pocitech té neyhlubšj zbožnosti slowa: Swatý! Swatý! Swatý! (Sanctus).

11. Nynj se bljžj mše swaté neyslawněgšj, neywelebněgšj chwjle, chwjle ta, kde se činj proměna chleba a wjna w tělo a krew Krista Pána, čistá, neposkwrněná oběť nowého zákona, nepřestáwagjcj památka oběti smjrné, kterauž Wykupitel swěta na dřewě křjže byl wykonal, oběť Otci nebeskému tak obljbená, že nám pro ni, prawé-li pokánj činjme, prominutj a odpuštěnj wšech hřjchů se stáwá. Toto neywznešeněgšj ze wšech bohoslužebných gednánj děge se podnes, co gen možná, týmž řádem, kterak se při poslednj wečeři Páně bylo dálo. Mešnj kněz představuge totiž neyswětěgšj osobu Božského mistra; přjtomným wěřjcjm gest se myslj swau postawiti na mjsto učedlnjků Ježjšowých, a ta sama slowa diwomocná, kterých tehdáž Ježjš nad chlebem a wjnem pronesl, pronášj i kněz nad těmito wěcmi, — a zázrak úžasuplodný ukazuge se oku wjry. Wjřeť negsau chléb požehnaný a wjno požehnané, wjce chlebem a wjnem; toliko způsobu gich geště zřjš; pod ni-

mi pak, w smyslu slowa neywlastněgšjm a neyodwážliwěgšjm, žige ten, w gehož gménu každé kleká koleno, dle těla náš bratr, wšak i náš Bůh, welebený po wěky wěků.

12. Bohačlowěka swatoswaté tělo nebýwá hned po pozdwihowánj přigjmáno. Mát se wěřjcj lid něgaký geště čas z přjtomnosti geho na oltáři těsiti; a an Ježjš Kristus mězi těmi, genž geho gsauwiditelně dlj, a tudy plápol pobožnosti mocně znjmá, řjká se několik těch neydůležitěgšjch a neygádrněgšjch modliteb, a posléze ta ze wšech neywýborněgšj modlitba, kteréž on sám nás naučil. Tato modlitba (Pater noster) konala se giž od počátku při slawnosti mešnj *), a udržela se tu, gakož i při giných poswátných služebnostech až podnes. Zeť se pak we mši, a sice tenkráte koná modlitba Páně, an přjtomen gestit, genž gj naučil nás, wšj pochwaly hodno. Neboť tudy božský mistr zřegmým swědkem se stáwá, kterak bedliwě křesťané prowozugj učenj geho; modljcjm ale patrnau geho přjtomnostj gako rukogemstwj dáno, že oslyšáno nebude modlenj gegich.

13. Rozličným modlenjm připrawilo se srdce nábožné k okamženj wraucně žádanému, když swatý pokrm dušj má býti podán těm, kdož se dowěřugj, že gim bude lze hodně geg požjti. I. Kor. 11, 27—30. W prwnjch časech cjrkewnjch každo-

*) „In ecclesia ad altare Dei quotidie dicitur oratio Dominica, et audiunt illam fideles.“ S. *Augustin.* Homil. 42.

denně, buď wjce buď méně křesťanů hned, co biskup této a krew Ježjše Krista byl přigal, tělesně stolu Páně účastných se stalo. Zatjm se zpjwala přjhodná pjseň, gegjžto památka, ač dosti malá, gakž tomu chtj, gest několik weršů z pjsem swatých, kteřjž w Řjmském missále pod nadpisem: Communio stogj, a i antiphona, neb ad communionem slowau. *)

14. Wěřjcj přjtomnj, genž tělesně neokusili stolu Páně, nicméně, srdce-li gegich gen prosto hřjchů, alespoň poněkud, totiž duchowně, milostj geho účastnými učiněni gsau; (*Concil. Tridentin.* Sess. XXII. de Missae Sacrific. Cap. VI.) obec křesťanská ale drahým slowem Božjm poučená a modlenjm potěšená nad to owšem i tau blahau naděgj se kogiti může, že přjmluwami, neywjce pak neyswětěgšj obětj mnohé milené duši zde na swětě i tam na wěčnosti přispěno. Weliká, důležitá a mnohotwárná gsau tedy dobrodinj, gichžto milostiwý Bůh při této úctě, gemu wzdané, a přjčinau této úcty zbožným ctitelům swým prokázati ráčil. I cožby wěřjcj nezaslaužili důtky a hany; cožby budaucjch darů z rukau Božjch hodnými býti se dowodili, kdyby po skončených poswátných ho-

*) Tato antifona gmenuge se w *Liturgii Milánské* (L. s. *Ambrože*) „transitorium," a to snad, že mezi pjsnj, gegjžto nynj zastáwá mjsto, wěřjcj lid ku přigjmánj swatému druhdy přicházjwal a potom od oltáře opět odcházjwal.

dech z chrámu odešli, negsauce pohnuti citem wděčnosti wřelé? Zagisté nic; a protož kněz, když Páu byl posilnil swůg lid tělem swým a krwj swau k žiwotu wěčnému, řjká modlitbu neywraucněgšjho djkůčiněnj (Postcommunio), kterauž wlastně celá mešnj slawnost konec swůg béře, pročež tato modlitba také oratio ad complendum, complenda sluge. *)

Připomenutj. Mše swaté částky, tjmto pogednánjm w úzkém swém wespolek spogenj ukázané a wyswětlené, gsau gediné hlawnj částky a gako podporné slaupy welebného gegjho stanu. Tjmto tedy pogednánjm nikoliw geště wywážen nenj ku podiwu hogný pramen swatých nauk a prawd w mešnjch službách Božjch na posilu zbožných wěrných dušj k žiwotu wěčnému tekaucj. Pročež w tomto časopisu podáme, bohdá co neydřjwe dálšj o msi swaté rozgjmánj s pogednánjm pod názwem: *Poswátnj obřadowé mešnjch služeb Božjch, poruznu powažowanj.*

IV.

Sbjrka knih nowozákonných u sw. Ignácia.

Od

Dokt. Jana Körnera.

(Dokončenj.)

Ignác, učedlnjk sw. apoštolů Petra a Jana, a po Ewodiowi od roku téměř 69 až do 107 byl bisku-

*) „Participato tanto sacramento gratiarum actio cuncta concludit.“ S. *Augustin.* Epist. 59. ad Paulin.

pem w Antiochii Syrské, kteráž tenkráte přes dwakrát sto tisjc obywatelů w sobě obsahowala, a kde cjrkew křesťanská po zkáze Jerusaléma wšecky ostatnj w Asii starožitnostj, počtem a horliwostj wyznawačůw předčila.

Za času pronasledowánj cjrkwe, Domiciánem wzbuzeného, opatrowal owčinec Kristůw města a okolj Antiochenského ustawičnými modlitbami, postmi a častým wyučowánjm wěřjcjch.

Když tato bauře cjrkew hubjcj Domiciánowau smrtj utichla, plesal sic z pokoge cjrkwe, wšak želel, že mu nebylo mučedlnictwjm dosjci dokonalé lásky ku Kristu. Po čem taužil, dosáhl, když řjmský cjsař Trajan wjtězstwjm nad Scythy a Daky nadmutý se domnjwal, že geště potlačenj křesťanu a podrobenj gich bohum řjmským, ke sláwě geho se nedostáwá. To obmýšlege wyšel z Řjma, a přišel roku 107 do Antiochie, chystage wognu proti Ormjnům a Parthům.

Po wydaném od Trajana rozkazu, aby obywatelé Antiochenštj buď modlám obětowali, anebo usmrceni byli, pečliw gsa o stádo Kristowo, dal se Ignácius před Trajana wésti, aby zastánjm prawdy náboženstwj Kristowa pronasledowánj od cjrkwe odwrátil; wšak wyznánj Ignáciowo gednoho Boha, stwořitele wsech wěcj, wyznánj Ježjše Krista pod Pilátem ukřižowaného syna Božjho, krále nebeského a we swých wyznawačjch přebýwagjcjho, neproměnilo úmysl Trajanůw proti křesťanům směrugjcj; nobrž bylo přjčinau, že byl tento zástupce

wjry Kristowy odsauzen, aby do Řjma k roztrhánj od diwých šelem, k obweselenj pohanského lidu, poslán byl.

Byl tedy od Selencie na lodj do Řjma wezen. W Smyrně nawštjwil swého spoluučence Polykarpa, (nebť s njm poslauchával wyučowánj Janowo) s njm se těšil ze swých okowů, zde přigal wyslance, kněze a biskupy, které gemu okolnj cjrkwe křesťanské byly wyslaly na progewenj swé uctiwosti Ignáciowi. Odsud psal listy cjrkwjm w Efesu, w Magnesii, w Trallech a w Řjmě, napomjnage gich k poslušnosti a lásce křesťanské.

Přišed ze Smyrny do Troady, poslal odtud listy cjrkwjm we Filadelfii, we Smyrně a swému miláčku Polykarpowi.

Z Troady plaul k Macedonii, kterau když pěšky přešel, plawil se z Epidamnu do Řjma. — Zde práwě konal se poslednj, neyslawněgšj tedy a neyhlučněgšj den pohanské slawnosti Saturnálij. Byl tedy ke zwelebenj oněch pohanských ohawnostj do amfitheatru násilně weden, a zde dwěma hladowým lwům wystawen, kteřj pohltiwše tělo geho, ponechali genom hrubé hnáty drahé ostatky wděčné cjrkwi w Antiochii. —

Sedm tedy listů sepsal Ignácius; wšecky až posawád gsau zachowány a z ohledu authentičnosti nade wši pochybnost i od nekatoljků přigaty. O wýtečnosti a gegich apoštolském duchu mdlá gest každá pochwala, nemohauc to wygádřiti, co čtenj gich w nábožném čtenáři budj.

W těchto listech nacházegj se negenom průpowědi, které swau powahau a způsobem okazugj, že z nowozákonných knih wyňaty gsau; leč nacházj se také wšeobecný názew knih nowozákonných *Ewangelium a Apoštol.* Ewangelium, gak z Tertuliána a Irenea widěti, znamenalo, čtwero Ewangelij, Apoštol pak listy apoštolské. To tedy gméno patrným gest důkazem, že w cjrkwi Antiochenské, tehdáž Ewangelia w gednotu spogena byla. — Sestawenj citát z Ewangelistů w listech těchto se nacházegjcjch potwrzuge tento z obecného názwu wyplýwagjcj důwod.

Zwláštnj wynětj průpowědj nowozákonných z těchto listů děge se neypohodlněgi buď při úplném anebo alespoň rozbjraném textu gegich; což pro záměr náš byloby přjliš obšjrné; zde se pauze položj mjsta poskytugjcj wšeobecný názew knih nowozákonných.

W listu k Efesským zgewně zmjnku činj o listu Pawlowě k nim psaném. W §. 12. prawj: „Wjm, kdo gsem, a komu pjši; gá k smrti odsauzený, wy smilowánjm obdařeni; gá w nebezpečenstwj, wy na swobodě a w pewném poklidu. Wy gste přechodem *) těm, kteřj pro Boha mučeni býwagj, wy gste poswěcenci swatého Pawla, kterýž podstaupil smrt mučedlnickau a korunu blahoslawenstwj dosáhl, (u gehožto nohau w nebesjch býti sobě žádám) a

*) Přechodem nazwán tuto Efesus, protože tjm mjstem mučedlnjci z Asie do Řjma wedeni byli.

který w celém listu k wám skrze Ježjše Krista wás napomjná.“

W listu na Filadelfické w §. 5. prawj:

„Waše modlitba mě učinj dokonalého u Boha, „abych dosáhl odměnu od božského milosrdenstwj „ustanowenau; nebť utjkám se k *Ewangelium*, co „k tělu Ježjše Krista, a k *apoštolum*, gakožto kně„žjm cjrkwe. Měgme také *proroky* w uctiwosti, „protože Ewangelium zwěstowali, swau naděgi w „Krista skládali, w něg wěřili, a skrze něg blaže„nosti aučastni byli.“ Pod názwem proroky wyrozumjwá Ignácius knihy prorocké; směrnost tedy prupowědi žádá, by se slowem Ewangelium a apoštoly i knihy od ewangelistů a apoštolů sepsané wyrozumjwaly, gakž to z §. 9. patrně wyplýwá., kdež dj: „Wznešeni gsau kněžj, nad ně wznešeněgšj „neywyššj kněz, kterému swatyně swěřena gest, „který gediný božské tagemstwj zná; onť činj „dwéře k Otci, skrze které wcházegj Abraham, „Isák, Jakub, prwnj apoštolé a cjrkew. — Tu„to uspořádanost žádá gednota Božj. Něco ob„zwlástnjho má w sobě *Ewangelium*, totižto přj„chod spasitele Pána našeho Ježjše Krista, geho „utrpenj a z mrtwých wstánj.“ — (Zde okazuge swatý otec obsah Ewangelium.)

W listu k Smyrnenským prawj §. 7: „Zdržugj se od wečeře Páně, řkauce, že chléb této wečeře nenj wykupitele našeho Ježjše Krista tělem, které pro hřjchy naše trpělo, a gež Otec podlé swé dobroty z mrtwých wzkřjsil. Kteřj tedy tomuto daru Bo-

žjmu odpjragj, zahynau we swém odporu. Wšak užitečné by gim bylo, kdyby učenj *cwangelickému* wěřili, aby i oni z mrtwých wstánj aučastni byli. — Protož záslušno gest wystřjhati se obcowánj s takowými, a ani u saukromném, ani u weřegném rozmlauwánj o nich se nezmjňowati; wšak na proroky, a obzwláštně na *Ewangelium*, kde utrpenj a z mrtwých wstánj poukázáno a bjledně dokázáno gest, celau pozorliwost obrátiti, a wšech swárů, gakožto počátku wšeho zlého, se warowati.

Uwod k listu S. Polykarpa k Filipenským.

Giž z Eusebia známo, že Polykarp wjce listů sepsal; ze wšech ale dochowán gest gediný k Filipenským psaný, o němž z Irenea Eusebius w knize IV. kapitole 13. takto dj: „Gest pak wy„dána i epištola Polykarpowa k Filipenským psaná „a k tomu užitečná, aby z nj způsob neb twár„nost čisté wjry a učenj prawdy mohli poznati, „kteřjž sobě spasenj swého wážj, a o ně bedliwě „pečugj.“ Jeroným swědčj o témž listu, že za geho času w cjrkwjch asiatských čjtán byl, že pln gest slow pjsma swatého, pln ducha apoštolského, pln naučenj a wedenj ke wšem ctnostem.

Pro tuto wýtečnost gest každému křesťanskému čtenáři důležitý; wšak proto že pln gest slow pjsma swatého, gest zpytatelům knih nowozákonných zwláště důležitý, an o kanonu nowozákonném z počátku druhého stoletj swědčj, gakž to w §. 5. okázáno bude.

Předkládá se tento list w textu půwodnjm, proto že důwodnost, zdali průpowěď některá gakožto prawá citáta z pjsma swatého powažowati se může, častokráte na srownalosti gednotliwých slow půwodnjho textu se zakládá, a w každém překladu se o něco porušuge, ba i tratj, kde překlad swobodný, a citáta ne podlé půwodnjho textu překládána, nobrž z obyčegného překladu n. p. z Vulgaty wzata byla.

Přiložil se k půwodnjmu textu starý latinský překlad, negenom pro starožitnost a powahy swé, o kterých w připogených poznamenánjch se gedná, nobrž i z toho ohledu ctihodný, že od čjsla X. textu půwodnjho se nedostáwá, a překlad latinský geg doplňuge. W českém překladu hledělo se biblického způsobu mluwy.

Připogily se k půwodnjmu textu citáty půwodnj, aby nebylo pracného wyhledáwánj textů řeckých k srownánj gich s průpowěďmi listu zapotřebj, aby tedy každý na prwnj pohled srownalost tuto nahljžel; přidaly se i citáty z Vulgaty, ne tak pro wýklad řeckých citát, nobrž pro přjčiny, které z poznamenánj k latinskému překladu patřjcjch se nahljžegj. Komu pak dogmatické a mrawoučné průpowědi wjce než hermenewtické rozbjránj chutnagj, následug swé chuti, která zde zklamána nebude; nebť tento list ke wšemu gest prospěšen, proto že spisowatel geho weliký muž gest w žiwotě i w mučedlnické smrti.

Zásluhy sw. Polykarpa o cjrkew.

Mjsto žiwotopisu buď zde položeno, co Eusebius z Irenea knihy 3. kapitoly 3. wyprawuge. „Polykarpus netoliko od Apoštolůw wyučen byl, a s mnohými, kteřjž Krista w těle očima swýma widěli, po domácku bydlel — ale i od týchž apoštolůw w cjrkwi Smyrnenské za biskupa ustanowen, kteréhož gsem i gá w mladém wěku swém widěl; nebo dlauho žiw byl a welmi se sestaral, potom pak z žiwota toho přeslawným a welmi diwným mučedlnictwjm wykročil. Wšak wždycky toliko tomu učil, což od Apoštolů slýchal, což cjrkew wydala, a což prawdiwého gest — a tohoto swým swědectwjm potwrzugj netoliko wšecky cjrkwe Asiatské, ale i wšickni biskupowé, kteřjž tam po něm byli a cjrkwe sprawowali, toho patrně dokládagjce, že Polykarpus daleko hodnowěrněgšj a stálegšj byl swědek prawdy, nežli Valentinus, Marcion, i wšecko giné shromážděnj těch lidj, kteřjž do cjrkwe tolik a tak mnoho škodných sekt bludůw učenjm swým uwedli. Ten potom za spráwy cjrkwe řjmské biskupa Anyceta do Řjma přišel, a mnohé od bludů giž gmenowaných kacjřů odwedl a k cjrkwi Božj a prawému náboženstwj přiwedl; když toliko tu samu prawdu kázal, kterauž od Apoštolůw přigal, a kteréž i cjrkew wyučuge. A gsau geště žiwi, kteřjž od něho slýchali, že Jan učedlnjk Páně, když w Efezu do lázně přišel, a tam Cerintha kacjře spatřil, hned odtud, nechaw

mytj, wyšel a powěděl k swým: Utecme rychle odsud, ať se lázeň, w njž se Cerinth nepřjtel prawdy myge, nenadále na nás neobořj a nás nepřikwačj."

Týž Polykarpus Marcionowi, když se s njm potkal a ptal se ho, znáš-li mne? dal za odpowěď: A gá znám prworozeného Satanowa.

Z počátku též kapitoly wyprawuge Eusebius přjčinu cesty Polykarpowy do Řjma: aby s Anycetem o rozepři stranu času a dne swěcenj swátku Welikonoci rozmlauwal. Aučinek pogednánj Polykarpowa s Anycetem wyprawuge Euseb w knize V. kapitole 24. „A když blahoslawený Polykarp za biskupstwj Anicetowa do Řjma přišel, a s njm o giné wěci, o něž byli w nesrozumènj, přátelsky rozmlauwal, i hned se srownali a *pokog* mezi sebau smluwili, a pro rozdjl swěcenj welkonoci, na čemž se podstata záležeti zdála, swazku lásky nigakž mezi sebau neroztrhli. Aniž wšak Anycetus Polykarpa na to namluwiti mohl, aby odložil swého obyčege swěcenj té slawnosti; poněwadž s Janem učedlnjkem Pána našeho, a ginými apoštoly, s nimiž mnoho obcowal, wždycky tak zachowáwal, ani na druhau stranu Polykarp Anyceta k tomu, aby welikonoc způsobem Asiatských swětil, přiwedl: poněwadž i on tuze při tom obyčegi stál, kterýž biskupowé a kněžj, předkowé geho, zachowáwali. — To když tak bylo mezi nimi nařjzeno, hned spolu posluhowánj (oběť nowého zákona) drželi, a w cjrkwi swé Anycetus řádůw, kteřj se při Swátosti we-

čeře Páně zachowáwagj, Polykarpowi pro uctiwost a wážnost, kterauž k němu měl, wykonáwánj poručil, tak že od sebe w pokogi se rozešli a wšecky cjrkwe, gak ony, kteréž čtrnáctého dne měsjce slawnost welikonočnj swětily, tak i ty, kteréž ten swátek ginák swětily, utěšeného pokoge a swornosti ustawičně požjwaly.

S gakau šetrnostj bděl, aby učenj apoštolské neporušené w cjrkwi zachowáno bylo, patrno gest z listu geho učedlnjka Irenea Florinowi, an k bludům gnostika Valentina přikročil. W tom listu prawj Ireneus: Toto učenj, Florine, ať s tebau přátelsky a wljdně mluwjm, zdrawého smyslu w sobě nemá; toto učenj gest cjrkwi odporné, poněwadž ty lidi, kteřjž ge slyšj a přigjmagj do neywětšjch nebezpečnostj umjtá. Toho učenj ani kacjři, owšem ze společnosti cjrkwe wywrženj, nikdý westi a gistiti nesměli. Tohoto učenj staršj a kněžj, kteřjž před námi byli, swatých apostolů wěrnj učedlnjci, nikoli tobě newydali. Nebo widěl gsem tebe, gsa geště newelikė pachole u Polykarpa w menšj Asii, kdež při dwoře cjsarském nádherný a stkwostný žiwot gsi wedl, a snažně o to usilowal, aby se Polykarpowi zaljbil. Což se zagisté tehdáž dálo, (nebo známost ta, kteréž hned od dětinstwj nabýwáme, spolu s wěkem se spoguge) mnoho pewněgi w paměti wězj, nežli to, co nedáwno pominulo, tak žebych *tuto* oznámiti a wypsati mohl i mjsto, na němž blahoslawený Polykarpus sedal, když učil a kázal, i geho tam přjchod a wgitj, i

wygitj, způsob a formu žiwota, twárnost a postawu těla, řeči a kázanj, kteráž lidu činjwal, i připomjnánj geho, kterak s swatým Janem a ginými, kteřjž Pána očima swýma widěli, drahný čas obcowal, kterak řeči a slowa gegich připomjnal, ano i to, což od nich o samém Pánu slýchal, též kterak o geho diwjch a moci i o geho učenj, gakž sám od těch, kteřjž na slowo žiwota očima swýma tělesnýma patřili, přigal, a o tom wedlé srownánj pjsem rozpráwěl: to wše mohlbych tuto wlastně wyprawiti a wypsati. Těch wěcj toho času z milosrdenstwj Božjho, kteréhož ke mně dokazowal, pilně a bedliwě gsem poslauchávwal, a ne na papjře literami, ale wnitř na mysli a srdci swém poznamenáwal, a po dnes ustawičně s pomocj milosti Božj upřjmně a bedliwě sobě připomjnám, a gako paměť toho obnowugi. Mohu také Bohem to oswědčiti, že ten blahoslawený a apoštolský kněz Polykarpus, kdyby tehdáž něco takowého učenj slysel, žeby mu i hned zgewně odepřel a uši swé zacpal, a gakž obyčeg měl řjkati, hlasitě zwolal: Ach dobrotiwý Bože, k gakýms mne časům dochowal, abych takowé wěci slyseti a snášeti musel, a tak z toho mjsta, na němžby to, buď sedě aneb stoge, slyšel, i hnedby utekl. Anobrž z listů, kteréž buďto k bljzkým a okolnjm cjrkwjm pro utwrzenj gich u wjře psáwal aneb k ginym bratřjm pro napomenutj a ponuknutj gich k dobrému posjlal, toto wšecko dokázati a dowesti se může.“

Pro tyto wýtečné přednosti nazýwá geg Hie-

roným w katologu znamenitých mužů, knjžetem wšech cjrkwj w Asii. Ignatius, an na swé cestě k mučedlnictwj do Řjma u Polykarpa hostil, poraučel gemu péči mjti o cjrkew w Antiochii, a w swém listu na Smyrnenské nazýwá geg biskupem Boha hodným. Tauž uctiwost proukazowali gemu také Polykrates biskup Efesinský a Ireneus biskup Lugdunský we Francii.

V.

List o nawštěwowánj školy ze strany duchownjho.

(Od J. Slawjna W.)

Drahý přjteli!

An gsi mne posledně rozmilau náwštěwau swau byl překwapil: důtkliwě, až i ohniwě narážel gsi na to, bych šetřil zdrawj swého; a předepsal gsi, znage mau (od Tebe tak řečenau) náružiwau náklonnost ke škole, abych i w hodinách náboženstwj určených umjrnil, a zwláště pak do předmětů učiteli a ne katechetowi uložených nepletl se nikoli. Předpis takowý Ti přátelská toliko, až i bázliwá péče o ušetřenj prsau mých na gazyk wložiti musela: o tom přeswědčen gsem proto, že i žhawau horliwost Twau u wykonáwánj auřadu swatého na wšech geho stránkách dobře znám, a rowně i toho

powědom gsem, gak ne pro gedinau toliko powinnost — po tesarsku, gak se řjká, a pro weydělek, — alebrž pro rozmáhánj králowstwj Božjho usilugeš, ba sám spěcháš, abys obětowán byl.

Wšak podklesl gsi předce w horlenj swém přátelském, — aneb, raděgi bych řekl, oheň twůg popálil předce gen Tebe samého zase. Neboť hle! dobře gsem si powšjmnul, gak gsi mne k horliwosti w kázanj, zwláště w čas postnj, ponabjzel, požaduge, bych w neděle postnj i dwakráte — ráno i odpoledne — k lidu činil řeči.

Z toho pak gsem uzawřel, žeby mysl twá chtěla na mně dowésti, bych, což umjrniti mám dle předpisu twého na straně gedné, raděgi nasadil na stranu druhau.

W tom pak, přjteli! dobře-li gsem uzawřel, upřjmo prawjm, *nemohu*, a odpusť! *nerodjm* následowati rady Twé. Nemohu, nelze mi umjrniti w nawštěwowánj školy každodennjm; a kdybych i za gisté wzjti musel, že sám po lehku kopám hrob sobě při zmnožených pracech osady nemalé.

W čas kratičké náwštěwy Twé neslušelo mi odpjrati Tobě: pročež listem progewugi smeyšlenj swé; — ne snad proto, bych poučil Tebe, ale gediné pro wěc tu, bych déle se s tebau w duchu objral.

A gestiť pak toto: *Ugmi mi školu, a ugmes půl žiwota mého alespoň duchownjho!* —

Neboť, abych upřjmně se wyznal, nemám nawštěwowánj školy tak hrubě za obtjžnost a práci

lopotnau, byť i stálo unawenj častěgšjho. Mámť ge wjce za *zábawu* utěšenau a za wyraženj. —

K nemocným totiž ustawičně powolán nebýwám, by mi času prázdného nezbýwalo; — we zpowědnici téměř neustále nesedjm; — na kázanj, djky Pánu! také šest dnj nepotřebugi; — ano i náwštěwy a ostatnj gednánj pastýrská celý čas nezaplňugj; — což tedy činiti? — Ćjsti mám-li bez ustánj, bogjm se o oči, kteréž za léta studij bez toho nemálo unawowaly se; procházeti se lenošiwě z mnohých přjčin nerodjm; a ginostranných pak zábaw hleděti častěgi, než newyhnutelnost káže, se bogjm, abys ty sám mne i s ginými trpce nepljsnil, kdybys se dowěděl. — I což tedy? —

Gdu do školy k malým mým; — kteřj proto, že s nimi laskawě, po otcowsku nakládám, s gegich slabostmi strpenj mám, o wzdělánj a zmaudřenj gich pečugi, a cožkoliwěk přednášjm přjběhy poučitelnými gim lépe než hrozinky chutnagjcjmi wyswětlugi, či raděgi oslazugi, — potěšeně pokukugjce, wždycky radost zwláštnj gewj nad přjchodem mým; zwlášť, pakliby mi někdy možno nebylo, geden neb dokonce dwa dni do školy přigjti. Ay! gakžby pro takowau wěc samé giž wkročenj do školy nemělo twáři mau wygasniti? —

Přednášjm-li: owšem žeť negeden pokusitel se wyskytne, genžby s to byl, twáři tak wygasněnau opět zakaliti. — Wšak, pomnjm-li, žeť powaha djtek sama w sobě a přirozeně neposedná; že gá sám w létech těch swatauškem tichaunkým

gsem nebyl; ba i žeby mi zdřewěnělé sochy, gelikož i k dobrému gsauce neohebné, bez hbitosti, nikoli přjgemné nebyly: gakžby mne mohlo pokausenj a třebať i častěgšj rozmrzeti tak, bych na školu zanewřel? — dokonce, když shledáwám, že na gediné přjsné pohlédnutj, aneb na slowo přjsněgšj sklidj se s neposednostj swau? —

A potom s těmito newinnými, k otci swému duchownjmu, gakž náchylnost geho k sobě poznali beze wšj lichoměrnosti a bez ohledů gakých koli zištných se winaucjmi, některau hodinu denně, a nechť i wjce, stráwiti, — wěru za ljběgšj sobě pokládám, než se známými, i wzneseněgsjmi, newjm gak se wyrážeti; — proto, žeť tu předce gen ono přjslowj: dixit laicus clero etc. nazwjce mjsto swé mjwá: tamto pak, byłbych i w slowě pochybil, nižádný se nezamračj, aniž, pak tak hrubě šetrnosti přesetrné a nucené nežádá ode mne, leda žeby učitel po swém paedagogickém kursu zdařil se dle přjslowj: „Geť maudřegšj kuřátko než slepička!“ — Ano wěř mi, přjteli milý! stalo se mi po wjcekráte, když gsem i domácjmi záležitostmi rozmrzen byl: tam u nich, na gich upřjmných wzhledech, roztrausilo se wšeliké zamrzenj mé. Gegicht zpozorowaný prospěch a radost, kterauž i gá z něho pocjtil, lépe mi poslaužily, než gakákoli dobře uprawená wodička k ochlazenj krwe, aneb ljk pro škodné účinky mrzutosti. — Tyto wěci, čjm wjce okausjm, tjm wjce rozmáhagj náklonnost mau tak, že se mi školmistrů — aneb abych

slowa gegich na wlas použil — Schulmástrů přezdělo wjcekráte pro newinnau, gakž se s pokogným swědomjm domeyšljm, tuto mau náklonnost.

Nelekey se wšak, žeby náklonnost tato w takowau hroznau a nepřemožitedlnau usilowatelkyni wzrostla, ažby mě donutila, bych snad ostatnjch duchownjho pastýře powinnostj — budiž na stránce kterékoli — mimo sebe pustiti školau nucen byl. Tyť wždycky za prwnj pokládám, wěda dobře i pokud nešťastná křehkost lidská nepowracj, tauže po tom, což impositione manuum wloženo na ramena má. Gen w následugjcjch wěcech w držení swého zwláštnjho domněnj trwám.

Wjm totiž, žebych gako duchownj mohl se zabýwati mnohými wěcmi, kteréžby mě co člowěka hlubokostj i krásau uměnj wšelikerých obohaceného důstogně *šlechtily*, a mi i cestu k přežádaucjm tomu swětu důstogenstwjm *proklestily*.

Wjm, žeby krásně osobě mé, i přede wšjm známostj mi přjchylným swětem dostogně slušelo, kdybych *wyswědčenjmi rigorosorum owěnčen*, a snad i klobaučkem *doktorským* ošlechtěn wystaupil a sobě wykračowal. Z toho wšak dychtiwost mau zrážj djlem pomyšlenj, že Apoštolé swatj nikde se rigorosis nepodrobili, i že doktorský klobauček také nemá do sebe moci čaroděgné, njžby aučinky Ducha sw., toho *gedinkého* doktora uměléhoi platného, přitahowal; djlem zase, že studowánj a přemyšlowánj upřjmné we wěcech sw. náboženstwj — i bez rigorosis — Pán také upřjmně

podporuge; a djlem také, že lid Kristůw, a buď si i učený, aniž také hrubě *Doktorůw*, gakož u wětšj mjře upřjmných *pečliwých pastýřůw* potřebj má; — kteřj gsauce od těch, genž se k tomu celým srdcem a powolánjm zwláště stanoweným odhodlali, náležitě a dokonale wycwičeni, nepotřebugj, než nabytých a bedliwě uchowáwaných, i ne sice wesměs, nobrž dle rozkazu potřeby mjstnj rozšiřowaných, wědomostj wěrně zdjleti s těmi, kdož gim w péči a wzděláwánj swěřeni gsau. K upewněnj smeyšlenj mého takowého aniž tak rozwláčnj, důmyslnj důkazowé, gakož skušenost zwlášť ze ctihodných *staršjch* korifeůw našich na zřetel padagjcj přičinila.

Wjm dále a nezapjrám, že *krásné wědy*, *libomudrctwj* a uměnj *ginostranná* skwaucjho ošlechtěnj podáwagj duchownjmu: i w tom nesmjm a nemohu odporowati, žeť wěcmi těmi, dokonce cjtil-liby w sobě ono: Est Deus in nobis, agitante calefimus illo — národu swému, wlasti swé i oslawy i mnoho dobra může zjskati. *) Wšak neméně wjm, že wěci tyto welmi *skrownau* gen

*) Gestiť obyčeg u wlastencůw našich řádu swětského, že na duchownj pro wáhawost we wěcech těchto často — až i tuze — práwem-li či nepráwě sub judice — žehragj, leniwou gim spjlagjce. Wšak nechat powážj také rozlehlé strany pastýrstwj, na které horliwy w powinnostech swých se zabraw, w skutku geště dosti neučinj, kdyby i noci ke dnjm přiraziti bylo lze. Takowému ať giž se nediwj. — Ohljžegjce se wšak na ty, gimž času až předostí wybýwá, i nechť se tjmto utišj, žeby

mjrau do powolánj geho zacházegj, a že zabýwánj se s nimi *hlubšj* u mnohých — nulla owsem regula sine exceptione! — spjse k tomu slaužj, že napotom i řeč geho pastýrská rozmanitými, až přečilými kwětinkami wyšnořená, důstognosti swé wážné tratjc, *k polechtánj ušj* sklesá. — Což kdy spatřugi, pročbych nesměl sauditi, že duchownj, měl-liby pro wěci ty powolánj swého aučel i na *neymenšj* stránce ze zřetele spustiti, u maudrých *blázjnkem* toliko, nechť i u titěr *roztomilým člowjčkem*, by slauti musel, a to práwem weškerým?

Wjm též dále, že duchownjmu i poznánj *gazykůw* nikoli nenj zbytečné. Wšak, an gsem tolik šlasten byl, že gsem w čas *studij* prázdných hodin k tomu i použil, nynj duchownjm gsa, a dobře seznaw, že nám k poznánj latiny a řečtiny, i wnucené (mnoho-li as dobrého poskytugjcj?) němčiny giž w čas studij dohnaným, aniž Angličina, aniž Frančina, ani odrodilé spletenině ljbá, gak řjkagj, dobrá Němčina, (er spricht gut deutsch, to neomylné znamenj wzdělanosti! Ha ha ha!) zhola platna nenj; nobrž, že *Otcowé swatj* — mezi nimiž Jan Chrysostomus (kéžbych toto mohl w srdce mladých duchownjch plamenným, powždy hořjcjm — powždy páljcjm pjsmem we-

---

ti a takowj i we wěcech, gichž pro národ požadugj onino na duchowenstwu we smyslu swém, maličko gen prospěti byli w stawu, gelikož i we swém znamenitěgi účinkowati sobě lenugj! —

psati) až posud gen *Zlatoustým* — Bernardus až posud *Medotekaucjm* — Thomas až posud *Angelským* — Augustinus až posud *Nedostjženým* gest a zůstane — nám katoljkům, po smyslu bláznů od západu (ale také gen *od západu!!*) owšem *temnostnjkům nazwaným, zdrogowé* gakož prawoty učenj, tak též opatrnosti, důmyslnosti a wýmluwnosti gsau skutečně i býti magj: seznánj gazykůw, žwachtánj gazyky cizorodnjmi, a obětowánj tomu uměnj hodiny gediné, wygma zhola a dokona prázdnau, *za bláznowstwj mám*, až na ty, genž missionáry býti hodlagj.

O hospodárstwj, wčelarstwj, zahradnictwj etc. etc. smeyšljm takto: By možno bylo, nechat duchownj o wěcech těch i obšjrné známosti má! Neboť pro nás prawidlo stogj: *Čjm wjce uměnj, tjm lépe; ano, by možno, tak we wšem!* Wšak, aby wěci tyto, neřku snad za *ukol* swůg, za hlawnj *zábawu* toliko položil, nedopauštjm, a hrozjm, že odtahuge *ruku od pluhu.*

A což tedy, řekneš, zbýwá duchownjmu, aby pro zábawu swau w čas, kdy k prácem stawu swého neodkladněgšjm powolán nebýwá, zwolil? — A gá řku: Škola! — Škola wolám, a zase gen škola!

K téť ho wjže i krom giného rozkaz občanský *na dwě hodiny za týden.* Schwalně wyznamenal gsem slowa tato, bys powšjmnul sobě, gak chci wyznačiti, že ta swatá — s nebes přinešená — z pokladů maudrosti Otcowy čerpaná a nám

zdělená wěda, — — ba, což djm *wěda!* — pokrm náš, nápog, angel náš, naše blaho gediné, gedinké a zase gen gedinké — w Ewropě, neywzdělaněgšjm swěta djlu, předce sobě také mjstečka mezi předměty na mjstech wzděláwánj našeho zaslaužila. Owšemť tu nenj tak hrubě pánem, wšak předce dwě hodiny za týden držj. Panownictwj se mu gen *u diwochů* — *k gich oblažowánj* neodpjra: *u nás wzdělaných* geho tak potřebno nenj!

Předce wšak, bych žertů zanechal, dobře wjm, gak to zákon občanský dwě hodiny wyměřil pastýřům, nemage na mysli totiž *non ultra*, ale mnohem wjce pro lenochy *saltem!* A k tomu hodiny dwě pro každau třjdu i na triviálnjch školách. — Toto pak na zřeteli mage, kladu: *Škola* budiž duchownjmu geho studium na doktorstwj — geho poësij — geho cwičenjm gazyka — geho polem, geho zahradau, geho aulem, a cožbykoli dále ljbo bylo. Ke škole nedey se wázati pauhým zákonem, by mu se dosti učinilo, nobrž, powažug gi za gednu *z hlawnjch* stránek w péči swé pastýrské.

Než maličko tu poumjrniti dlužno, bys mě snad za neuka prazbrklého a obskuranta či temnostnjka zarytého i pro wědy ducha pozdwihugjcj a brausjcj necitného nepočetl, — a dlužno wyložiti, co na mysli mám.

Nemá-li kdo, tak saudjm, *powolánj zwláštnjho*, *gistého* k tomu, aby doktorem, totiž učite-

lem theologickým anebo připrawowatelem duchownjch k stawu gich předůležitému se stal, chudý duchem zůstaniž pěkně: — to po česku, nic nehlediž na oslawu doktorstwj, ale gen *co kněz sprostičký* (to slowo četl gsem nedáwno w posauzenj gistého wydánj pjsem sw.!) shromážďug sobě bedliwě uměnj potřebného, a podáwey pak swým pokrm upřjmně a s horliwostj. — Z ostatnjch wěd — wygma, žeby z let připrawowacjch musel nahražowati, (gelikož bez známosti gich po gisté mjře nebylby duchownjm pastýřem, leč kde možná weydělkářem nerudným;) — i básnjka, i spisatele romantických bágeček, k tomu snad i milostenek dokonce etc. — rowně tak i hospodáře wynikagjcjho, wčelaře, zahradnjka etc. etc. zasadiž až do neyposledněgšjho kautka, kdeby na něho až teprw řad přišel, když wšickni hlawněgšj hosté a zábawnjci slušně a k spokogenosti swé úplně obstaráni byli.

Usměgeš se snad, mysle sobě, gaký se i ze mne hrozný počta stal, anoť takowých podobenstwj klásti umjm. Wšak uchopme se wěci našj! Škola, na tom trwám, škola má býti duchownjho *zábawau*, má býti geho *wyraženjm*, má býti geho *polowičnjm žiwlem*. Wiz přjčiny! — Duchownj má i musj se dále wzděláwati we wěcech k powolánj geho patřjcjch. Powinnost to geho neposlednj. To tjm wjce uznáwám, čjm patrněgi nahljžjm, že nám učiliště naše wodjdka toliko podáwagj, dle nichž bychom se choditi naučili. —

A medle! kdež k takowému wzděláwánj sobě dalšjmu wjce má nucenj, wjce předmětů pořádně nahrnutých — kde wjce přjležitostj, gichž pominauti tak lehko mu nelze? —

Cjrkew sw. odhodlala brewiář ku wzděláwánj i rozumu i srdce duchownjch swých; a zdá se mi býti na wzdor wšem protiwnjkům geho upřjmným pěstaunem obého. — Maudřegšj lidé než tato gestiť — (ať pak mi to odpustj matka rozmilá i showjwagjcj, an takto djm) — udáwagj knihy mudrcůw — nechci počjtati gich — knihy theologů wýborných etc. za paedagogy naše. O otcjch swatých owšem nebýwá zmjnky tak rozsáhlé a znamenité, aby nastáwagjcj duchownj powšjmnul sobě, žeť bez těchto daleko nedogde; neboť patrologii se zazwonilo umjráčkem, práwě gakož i sám brewiář zdálby se skoro postonáwati.

Gá wšak za to mage, že brewiářů málo který duchownj bude w stawu se odciziti, gakož i ze stránky druhé pokud třeba čerpati mu netoliko nádobno, abrž newyhnutelno, i nad wěci tyto školu gsem sobě postawil, powažuge gi ne za studni, ale dobře za pěstaunku wšech wědomostj nabytých w létech přjprawných. Proč? — Proto, že tu mám a mjti musjm před sebau katechismus. —

Katechismus pak tento powažugi *gá* — toho slowa si dobře wšjmni, bys wěděl, že nepjše Ti ani doktor, aniž nowot milowný člowěk — za nádobu, do njž cjrkew, — gediná proti wšemu bláznowstwj

rozumkugjcjch ubezpečená, a gediná wšeliké libowuli wzdorugjcj a neyprwněgšjm i neygasněgšjm pramenem w prawdě i práwem slugjcj učitelkyně poznánj Páně a geho sw. náboženstwj — uložila učenj Kristowo, gež w čistotě nezměnitelné chowá a uchowané hodlá nawrátiti kdysi Pánu. —

Owšem, žeť ten, gehož se we wlasti našj užjwá, pod štjtem sněmu a určenjm geho bezprostředně newysel: wšak kdo zapře, že gest succus et sanguis Tridentini?

Tento pak katechismus přednésti mám každoročně. Předmětowé w něm obsáhnutj weškeré i částky náboženstwj obgjmagj, gež rozmysliti, a k powědomj až do gasna uwésti nucen gsem. Tu důwody, gež rozum podáwá, i obgasněnj wěcj, pominauti mi nelze: důwody pak ze zgewenj Páně plynaucj, pod čárau přjhodně předestřené, skoro neyhlawněgšj mi namjtagj, čehož w paměti chowati třeba. — K tomu ke wšemu, mrawná naučenj předkládage, w gich gádro neystředněgšj gsa nutkán wniknauti, gich kořen, stonek i listj — užitek wnitřnj i zewnitřnj i budaucj dohnán gsa napřed doma, potom před dětmi podruhé wyskaumati; takowau pak mjrau i w asketice se otáčege, gak možno, bych chtěge učiti *sám* poučen nebýwal? — chtěge malé mé pohnauti, *sám* pohnutj ušel? chtěge mladé dobrému nawykati, *sám* sobě djl swůg z každého poučenj newzal? O wěř, rozmilý, že mne, gakož častěgi mi s malými gednati obyčegno, než s dospělými za týden: takož

čerwená častěgi také polila — a — *polepšila* nesmjm doložiti, bys neřekl: wlastnj chwála etc.

Zkrátka, člowěk gsem, třebaì tedy alespoň gednau za rok progjti *předce něgak!* co člowěku wěděti a činiti slušno. *Sám* to radjm ženichům, newěstám; naléhám na to i *wubec*: *sám* pak zase, negsem takowý *πανταγωθος*, po česku Wšudybyl, bych progitj takowého za wěc zbytečnau položiti směl. K tomu pak mě tjmto a takowým způsobem nepřidržuge wěru! ani brewiář, ani kázanj, aniž knihy gakékoli: leč gediné ten rozkřičený — nepřiměřený, a prwnj k obnowenj uchystaný katechismus! A bytby se mi nepowedlo — polehku prý se dále dogde! — po každý ráz za rok *celý* ten katechismus řádně progjti: nechť, stane se za léta dwě! — w prawdě *předce dřjwe*, než gakkoli ginak! —

Hleď, drahý! gá mluwil dřjwe gen o přjgemné zábawě, gen as gako o wyplněnj času užitečném; a nezdá se Ti, žebych byl měl mluwiti *o potřebě* newyhnutelné a *o wěci* zhola a nikdý *nepomjgitelné*, nechci-li sebe samého zanedbati?! — Pogďme gen dále! —

Ty mě sám nabjzjš, bych častěgi k lidu mluwil. Bez přjprawy dokonale se to tak lehko státi nemůže a nesmj. — A hle! práwě k tomu powažugi také školnj wyučowánj za přjprawu skutečně *přeužitečnau*; bytbych ge nikde, ni w pastorálce tak hrubě, ba ni we zwláštnjm gednánj o přjprawě na kázanj za takowau wystawenu nenalezal.

We školeť musjm učenj wjry swaté od *a* až do *z* procházege rozbjrati, w gich smysl opáčeně se wdjrati, ge před duchem swým prwé — potom před duchem djtek w gasno rozprostjrati, gich užitek wykládati, gich působenj na mrawy poukazowati a podporowati, a ge s ohradau proti wětru pochybowánj — opatrně owšem — pro žiwobytj djtek duchownj upewňowati. A takowáto práce — k njž když tělo wáhá pobjdnutjm mi neymocněgšjm: Nechte maličkých ke mně přigjti! — rci, nenj-liž *weyročnjm, krok po kroku gdaucjm* cwikem w dogmatice populárnj — kteráž, byť i u djtek cos pro sebe měla, předce u lidu tak řečeného sprostého tatáž býwá skoro neyužitečněgšj? —

Giž w pastorálce slyšel gsem, a slawné powěsti pan Chládek (gehož gméno beze wšech přjdawků zde wystaweno, předce gen s úctau hlubokau wysloweno budiž) weyslowně o tom gedná, gak lehčegi gest kázati lidu wzdělaněgšjmu, než-li spaustěti se ke schopnosti méně cwičených; což i každý sám shledá na sobě, wygda z mjsta saukromnj přjprawy u weřegné účinkowánj. — A kdež, *kdež* se lépe wycwičjm uměnj tomu, gakož we škole, kde od mléka začjti — dále pak po stupnjch bez pominutj gediného znenáhla pokračowati nucen gsem newyhnutelně? —

Tak také s *morálj* wěc stogj. Chci-li aučinkowati na wůli malých — Křesťanů totiž, občanů a zpráwných lidj budaucjch; chci-li gich nakloniti k plněnj zákona Božjho pro žiwot gich i budaucj:

nelze mi zůstati při chybách toliko děckých; alebrž dlužno, přjklady, gež neyraděgi sice z pjsma, wšak i také ze žiwota obecného přigjmám, wystřjhati ge před obyčegnými w lidu mém poklésky, — zoskliwiti gim ge důrazně, — a k ctnostem těmto odporným i k ostatnjm přiwinauti. A to-li gsem powinen, gakž gest to *s pohnútkami?* Spjše w kázanj mi progde, bych takowých měl několik neymocněgšjch pohotowě a z nich bez namáhánj a sem tam přemjtánj w čas použil. — Zde wšak — we škole mnjm — třeba mi nutně na nowé, srdcem dětským, a wjce i dospělegšjm pohybugjcj pomysliti; čjmž se nemůže státi gináče, než že gich mnohem wjce, než s wýhradau toliko na kázanj dbage, sobě nastřádati musjm. —

Žeť bez přjprawy, a gen snad k polapánj wzduchu školnjho mi do školy gjti nelze: toť patrné. Práwě ale tato přjprawa gest cwičenj ducha tolik zwjtězugjcj, že když nucen gsem byl, as pětkráte bez přjprawy pohodlné na kazatelnu wystaupiti, wybraw sobě předmět nedáwno we škole pogednaný, netoliko bez nesnáze gsem mluwil, alebrž i s potěšenjm wětšjm sestaupil, než práwě tehdáž tomu bylo, kdy po pilné přjprawě byl gsem kázal. —

A pro wěci tyto zdá se mi, mám-li dle twého nawrženj častěgi mluwiti k lidu: bych rozmohl praud myšlének i hbitost u wygádřenj gich, žeť *tjm wjce* školy se musjm držeti; pokudž čtenj knih co wzdálená přjprawa, předce gen gakoby mrtwé

gsauc, — přemyšlowánj pak bez důrazů potřeby giž giž nastáwagjcj — zwláštnjm wěru darem Anachoretůw zůstáwagjc, — samočinnému cwičenj we škole, obě ty wěci za předchůdce sobě woljcjmu, ustaupj we skutečném wykonáwánj.

Než, poměgiž, milý, strpenj! Gakož se domeyšljm i toho okaušjm, že wyučowánj školnj *mně samému* wýborně slaužj: tak mě k němu wábj dobro plynaucj w obor pastýrské péče *ze stránky djtek mých.* —

Prwnj zisk z milowánj školy na stránce této mi wyplýwá ten: že se djtky w osadě mé hned w autlém wěku swém wděčnau a srdečnau autulnostj nakloňugj ke mně, ku pastýři swému. Obraz si wezmi z ochočeného za mládj beránka. — Člowěk totiž *dospělý* nebýwá hnedky tak důwěrný; — a než sobě duchownj poznowu přigda k swěřencům swým žádané důwěrnosti — conditionis, sine qua non w aučinkowánj geho — gen na stupni newyhnutelně potřebném dobude: — hezky wody uplyne, za čjmž na mnohau drsnatost narazj, kterážto mu býwá bolestna i mrzuta dosti. — Gá wšak po malu zjskaw sobě důwěrnosti *malých* oweček, potěšenj i poznowu měl gsem, žeť alespoň *ten* djl osady mi nakloněn. A gakžby neměl býti? Wždyť pak djtě giž to do sebe má, že, gak zwj, kdo s njm upřjmně mjnj a laskawě zacházj, — wygmi pokažené giž dlauho — k němu se tudjž přichyluge. O duchownjm pak pastýři, ku kterémuž nasinci, byť i sami za mnoho nestáli, děcko

předce hned, a sice gakožto k wážné, důstogné osobě wedau, dwognásobnj mjrau wěc tato platj. Poznawše pak djtky posléze, *k čemu* ge duchownj tento pěstaun pečliwě wede; *oč* se snažj tak upřjmně a potj začasté; *co* gim z práce geho častěgi i lopotné a bezzištné má zde i napotom wyplynauti: *dospělých* wděčněgšj býwagj s trwanliwau přjchylnostj swau. Abych wšak častěgšjm s nimi gednánjm neowšedněl gim — gakož gsem přeslechl obáwati se kohosi: — lehko zamezjm tjm, že přjsně a sprawedliwě, gen w čas!! a na poukázánj, gak nerád tresci, *na kázeň* držjm, a *od wšakého* zlehčugjcjho a pro tu wěc ničemného *miličkowánj* wzdálen gsem na honů šedesáte.

A když takowým způsobem wážnau přjchylnostj na sebe *mladé* osadnjky gsem uwázal: nowý zisk mi wyplýwá po straně té, po njž, kohož milugj *djtky*, k tomuž *pro tyto* sami přilnau i *rodiče*; čjmž zponenáhla srdečným způsobem aužj se swazek, gakéhož mezi pastýřem a osadau potřeba gest nutná.

Na důkaz stogiž zde přjběh, na který posud bez pohnutj pomnjti mi nelze. — Děwče gedenáctileté Maria . . . u něhož práce a snážnost má nebyla marná, rozstonalo se těžce. Týden minul, co mi ohlášeno, že pro churawost školu nawštěwowati nemůže. An se nemoc těžce rozmáhá, mluwj se o zaopatřenj, kteréž ginému duchownjmu, mjstnjmu totiž, přjslusj. Wolno gestii s radostj, a chystá se k tomu dle nabytého nawedenj, cjtjc

samo a rodiče ugišťugjc, že žiwo nebude. Na druhý den se přjprawa činj k zaopatřenj geho. Odpoledne wšak, že se těžkost očitě zmáhá, mateř wolá k sobě, a prositi neustáwá, by cestu ke mně, katechetowi gegjmu, wážila s tau žádostj, (wlastnj slowa gegj) „gen gednau, gen gednau že si žádá mne geště widěti, po tom že ráda chce umřjti.“ — Nadarmo matka gj zaneprážděnnj mé — wzdálenost mjsta — mé domněné horšenj se nad tjm předkládá, a gj žádost takowau wymluwiti hledj. Těmi slowy: „Gá lepšj wjm, gak on nás wšecky rád „má!“ — mateřiny wýmluwy porážj, a snažněgi opětuge prosby swé. Matka nemohauc déle dcerce na krátko snad zemřjti mohaucj odpjrati wjce, ke mně spěchá a s plačky přednášj žádost djtěte, ta slowa uwáděgjc, gež swrchu položená máš. Co gsem na to učinil, i cože z toho pošlo, sem nepatřj: wšak gak mne pronikla prosba takowá, a gak nynj geště, an ti wěc tu pjši, skoro slzy mi w očjch stogj, swědkem budiž, gakauto wraucnostj djtky we škole k duchownjmu pogaty býti mohau!!

A gsau-li giž z mládj, nechť i ne na stegném stupni, přiwinuté k pastýři duchownjmu: o gakž tu dále aučinkowati možno! — Giži pak, propauštjm-li ge ze školy, kdež takto pěstowány bywše upřjmnau práci mau o dobro gich seznaly: o! několik slow wáhy důrazné — až do wnitřnosti prorazj! Za ruku tě uchopj, hlawu na ni sklonj, a pro slzy slowo pronésti s to negsau.

Ano kujžečka podaná mu na památku, obrázek s nápisem wlastnj rukau katechetowau připogeným a na powahu djtěte narážegjcjm, pokladem mu na wždy milým, a chybilo-liby kdy, karatelem mu důrazným býwá. Owšem, žel *u wšech* takowého stupně se nedosáhne; a wšak dosti na polowici, *třetina* gest gistá. Za to ze zkušenosti swé státi mohu bez rozpaků! —

Tyť se asi usměgeš a pomysljš sobě: Ahá! teď gest we swých Elisegských poljch. Wšak usmjwey se gak ljbo, gá zabraw se gednau, předce geště nepřestanu.

To wjm sám ze sebe, že gsem wyšed z otčinské školy mnohem wjce uměnj i citu na straně náboženstwj swého do sebe měl, nežli tu, kde gsem do škol theologických wstupowal. I to sám na sobě, (wzpomjnage na staw ducha swého w létech mladosti, gsem shledal, i swědectwjm ne poslednjch mužů ztwrzeno mám, že djtky mé dle katechismu upřjmně wzděláwané, co do náboženstwj, proti každému panu rhetorowi i filosofowi postawiti se směgj. Co zwlášť na sobě seznáwám, pošloť zlehčenj mé takowé as tudyto: Ze školy mé otčinské přišel gsem do slawné *německé*, kdežto, an nic gsem ni w uměnjch ni we wraucnosti náboženstwj kogjcj pro holau gazyka německého neznámost nepostupowal dále: nazpět po způsobu račjm gsem kráčel. Pozděgi, nabyw giž onoho pokladu maudrosti, t. g. uměge *německy* w gymnasium a in philosophia, ač gsem tak zwaným eminentistau

ba i slyš diwy! premiantem byl, a ač mne angel strážce od gistých falešných proroků gak w učitelstwu tak i ginde nastražených chránil, předce gen netoliko že předešlá wraucnost srdce dětského wjce probuzena nebyla, nobrž zrowna musjm řjci, že — —. Než do toho se nesmjme hlauběgi spustiti: dosti na tom, gá při tom pewně stogjm, že našinci we swých národnjch — nikoli ale poněmčilých školách — přjmě wedeni, mnohem wjce prawých, řádných ponětj nabýwagj i mnohem wraucněgšj ochoty k plněnj wůle Páně zjskagj, než mně po celý běh studij až k theologii štěstjm bylo přáno; čehož wina, že we mně nikoli nebyla, řjci *smjm*, wěda, žes mne prohledl zauplna. A z toho saudjm, kdyby gen wšickni pastýřowé škol swých se ugjmali slušně dosti, žebychom se wšem pjsálkům, o oswjcenj národu našeho křičjcjm, a wšak ducha nábožného směle podrýwagjcjm, hodně wysmáti mohli, anby naše Bohemia nebyla toliko *docta*, (přelož hlaubagjcj, a zwlášť w těch, kteřj mezi wzdělaněgšj, prý, počteni býti mermomocj chtěgj, — newážně sofistugjcj) alebrž také *pia* a *sancta* zagisté. O Balbine! Balbine!

Wšak mrzutost mne maličko gakoby zawedla s cesty přjmé! Nic nedělá! Hned gsem zase na pěšině swé.

Hleď! tato gsau těšinská gablka má! Chůwa — owšem neposkytuge djtěti nic ze swého; neopatřuge djtě aniž pokrmem, aniž pěkným barewným oděwem nepotěšj ge, ledwa kdy krmj aneb

obléká. O otci, mateři sezná hnedle, že půwod gsau tohoto obradowánj. — A wšak, nebýwá-liž djtko chůwy swé předce gen pamětliwo? A když pozděgi, i dorostlegšj spatřj gi, neklonj liž se srdce geho k nj za mnohé služby a opatrowánj? — I což, smjm-li gá, gsa při malých, wynčuge a pěstuge autlé tyto djtky K. Ježjsi, genž k nim se tak laskawě nakloniti ráčil, za chůwu gich duchownj se powažowati — nic neřka o tom: „w Kristu gá gsem zplodil wás!“ — nesměl-libych tautéž mjrau očekáwati, že wděčná náklonnost se gim w srdci udržj; tjm wjce, čjm auplněgi poznagj, kterak gich chůwa duchownj, — ne toliko k žiwůtku několika let trwagjcjmu, alebrž ku *koruně žiwota* pěstowala ge; — že negen k časnému na hrstku let wyměřenému, ač i zde gediné prawému, nobrž na wždy zde i tam stálému blahu gim dopomáhala wěrně a totož bez ohledu na unawenj, na zdrawj i na pohodlj swé gim za oběť položené? O přjteli! byiby podobenstwj toto dosti málo přiměřené zdálo se býti, *mně* útěchy podáwá weliké!

Z něho domnjwám se dále, bude-li wůle Páně, bych déle potrwal w osadě, ažby powyrostly, žeby nebylo tak hrubě třeba, waditi se s nimi, gich zahanbowati, peklem a sodomskými tresty gim wyhrožowati, by se truchliwým způsobem tjmto na cestě ctnosti udrželi: anobrž, když widěti budau, gak otec s nimi mluwj, an s nimi wždy laskawě smeyšlel, — otec, gehož z mládj giž zamilowali, poznawše geho snaženj o dobro a wzdě-

lánj gich, — mnjm, že mi dostačj, abych řekl toliko: Hleď djtě! gá tebe pěstowal, gá nešetřil pro duchownj dobré twé ni práce, ba ni zdrawj swého etc. mám se zármutku na tobě dočkati? mám to widěti, že i tebe mráz popálil, gako giné snad ani nepěstowané? má to tedy wše zmařeno býti, co gsem pro wás činil? tolik mi wykwete z naděge mé? Djtě mé! pamatug: Služebnjk, který wj wůli Pána swého, wjce ránami etc. — To a takowé upřjmně, otcowským citem a s pohnutjm pronešené slowo, trwám, byť ne wšecky, alespoň dwě třetiny uchowalo by gich. A dámť i pak *tomu*, žeby mne klamala naděge má, žeby následek z mého pachtěnj, z mého lopocenj takowého *nikdý* nebyl tak zdárný, tak hogný: buď si! tu honosjm se swědomjm a ukogjm také: Gá činil, co mohl, ultra posse nemo tenetur! *Tu* nastaupj, a *práwem* také, ale *gen tuto*, nastaupiti musj útěcha w zármutku z nezdařené práce: Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat, Deus!

Owšemť řjci můžeš, kdož wj, zda tak dlauho bude popřáno, zůstati na mjstě tom gednom? — A wěru, dobře bys nawrhl! Neboť málo, zřjdka kdy dostalo i dostáwá se pěstaunům mládeže z duchownjch mladšjm, aby pozůstali na mjstě, kde oheň, kde horliwost gich byla neysilněgšj.

Wšak, byťbych i patrně wěděl, že nezůstanu: což z toho? — Můžeť druhý, zpozorowaw, ginau zase stranau použjti! A byť nepoužil, tak

hrdý negsem na práci swau! A potom, wěř slowům zkušeného, *pamatugj* na tebe, byłbys gim i odňat byl, pamatugj, — a *dopisugjce*, bljže-li pak, *nawštěwugjce*, gewj důležitosti swé pěstaunowi swému, o poradu a dálšj poučenj žádagjce. Toho negediný důkaz při ruce mám. Ano, kterak láska gich gewj se u pauhém spatřenj, po délšjm-li čase tebe newiděli, na gich zářjcjm oku a radost gewjcjm usmjwánj uzřjš, a co — co pocjtjš, řekne-li ti který wzdělaněgšj z nich srdečně: „Ach Otče můg duchownj! gen když „Wás alespoň někdy spatřjm, hned gsem potěše„něgšj! — Kdy slyšjm, že tudy gjti máte, wždy „z okna kauknu; gen abych wás zase gednau „uhljdal!“ — Toto čta, druhu rozmilý, nemni, že to obraznosti pauhý wýtwor; — ab *esse* ad *posse* datur conclusio! —

Přjteli milý! gát uprawjm kázanj i s bedliwostj wšemožnau, a co spomůže? — Diwná to otázka, a snad i hřjšnosti nikoli prázdná! Dost na třech, ba i na gednom! — Wšak, házeg semeno sebe wýborněgšj i neyúprawněgšj w auhor neoraný, — w roli, gakáž schopnosti nemá pro ně — w močál, w němž peyr, a cožkoli neužitečného giž obdrželo za swé! Ohybug strom, a weď, kamž by měl patřiti, an sesjlil a ku straně naopak nachýlil se! Mám wjce řjci? Gak bolestno popatřiti, že mezi našimi posluchači, řečem našim nazwjce dospělj toliko, a starci ucha propůgčugj, w nich sobě libugjce: mládež pak osjdly neywjce

obkljčená až teprw, když gj došlo, k tomu se klonj. Dřjwe buď zjwá — štěbece aneb po hřbitowě se wálj. Čili snad přepjnám? Widěl gsem giž osad wjce, a cožby prospělo mi, samému sobě bolesti přikládati?

I neywýborněgšj kázanj gest tu bez účinku — ano hrách gestiť na zeď házený, kde člowěk ani předmětům negsa zponenáhla uwykán, ani ponětj slow, gakým se w kázanj wyhnauti nelze, neznage, ke wšj těžké práci spjše gsa schopněgšj, nežli ku přemeyšlenj na čtwrt hodiny — o důležitosti poslauchánj slowa Božjho nic neb dosti málo wěda — pro slowo to swaté ani sluchu nemá, a djtěti podoben gest, které sotwa a, e, i, zná, a giž se od něho čtenj požaduge. Ano bez účinku, zhola wlnau o skálu se orážegjcj zůstáwá, dokawádž člowěk w dospělegšjm wěku swém wětšj schopnosti k wěcem těm *odginud*, nikoli pastýřem duchownjm nenabyl. Tu pak některau řečj, *prwnj* snad, kterauž za šťastnau náhodau předce gedenkráte s otewřenýma ušima přeslechl, probuzen, když giž mu došlo, když se giž těžce popálil w newědomosti swé: tu přigde, a na swůg nerozum dřewněgšj we zpowědnici žaloby wede hořké, smutné.

A i toto probuzenj ze sna strašného tolik do sebe má, že, an základů náboženstwj nenj při něm, sešed ze stezky ctnosti — dopustiw se pak těžkých prowiněnj na druhau stranu totiž na malomyslnost, zaufalosti přjbuznau upadá. Toho Ti, drahý! smutný mohlbych swěřiti přjklad, genž mne mno-

ho auzkosti i práce stál, kdyby poswátná nebránila pečeí, a kdybych nemyslil, že častěgi se wěci takowé nadhazugj snad i Tobě, na dukaz wýpowědi mé tuto položené.

Popustjm wšak mjrku hodnau, a doložjm, že mnoho gest rodičů, kterým dobro djtek i tak na srdci ležj, že ge wšemožně k poslauchánj slowa Božjho nabjzegj i doháněgj. Wšak gak gest to s tjmto oddělenjm posluchačů našich? Co mi bylo možno dohlédnauti, as takto: Proto, že z mládj wýznamy slow náboženských nikdý gasně nepochopili, když kazatel o cjrkwi mluwj, kdož wj as na gakau swatau myslj; mluwj-li o obcowánj swatých, ba i o milowánj, ctěnj P. Boha — o pokoře — smilstwu — lenosti a t. p. kdož wj, co za poněti s těmi slowy spogugj. Bys pak, rozmilý! s Twým: Ah! to předce tak zle newyhljžj! wygeti nemohl: poslyš, co se mi w poměru tomto událo. Osoba stařičká, gegjž gedinká radost nebyla giž než nawštěwowánj chrámu a zwlášť slowo Božj, ke mně dle možnosti přicházjwala. Rozmlauwáwal gsem s nj o wěcech přjslušných. Až také gednau to slowo *cjrkew* za řeči mi z ust wyskočilo. Toho se osoba ta přes sedmdesátiletá chopiwši w tato slowa se tázala: „Ale, Wel. P. račte „mi pak powědjti, co ge to ta cjrkew. Gá to sly„šela mnohokráte w kázanj, a nikdý gsem se ne„mohla wynamysliti, co to gest?“ Že Ti pohádky newypisugi, to wjš; bálť bych se Tebe, prawdu uraziti: ale, to mi powěz, gaká tu pomoc?

A což když si člowěk takowý sám se zatmělými slowy a wjce gestě s wýroky náboženskými swá wlastně utwořená ponětj spogj, wšelikých powěr a předpogatostj se uchytj, dřjwe než se mu slowo Páně předce něgak slyšeti událo, a potom pro nawyklost gich co kljsť se držj? Co diwu potom, že nemage ani známěčky o tom, cože duchownj gest, gako rozdrážděná wosa si počjná, pakliby duchownj na kůru tu geho zatwrdlau narazil? Gakéž tu potom účinky wywede pastýř při ubohých motolicemi, wrtohlawostj, a obyčegně i prašiwinau nakažených oweček těch? Kde a kdy tu gaké prawé náboženské smeyšlenj k uspusobenj? Nehlodá tu čerw na kwětu geho i w srdcjch, kterážby gináče w prawdě skwostného owoce přinášeti mohla?

A gakž posledně s těmi to wyhljžeti bude, kterj z mládj negsauce dle wjry swé ohraženi, kázanj, gak swrchu gsem wypsal poslauchagj, když do společnosti nedowzdělaných přigdau? Do společnosti takowých sice, kteřj se i čjsti i psáti i pojjtati i hráti i *německy* také naučili, ba i některé romány, a což woda na mleyn, i spisy wše, což swatého a dobrého za terč magjcj, wyčtli: gen z gediného katechismu málo neb nic newědauce, tjm se gestě honosj?

Na nich spatřugj dle kabátu, dle wausů, dle hole, dle nadutého počjnánj a smělých způsobů saudjce, po domněnj swém wzdělanost náramnau! — spatřugj pak také, gak tito učenj prawznešenj

panáčkowé, pakli se s tjm i newytasj, že wšeliké ty kněžské powjdačky gen pro hlupáky gsau, předce gen toho tak řečeného kázanj slowa Božjho i wšeliké služby geho zhola si newšjmagj a dle docela giných wzdělaněgšjch zásad, t. dle libowůle swé kráčegj a gednagj! A hle, předce gen w očjch geho pány, učenými, nad gemu rowné tak powýšenými gsau, ano i samého duchownjho gen tak pro buhzdař, nebo z donucenj třeba i s ausměškem pozdrawugjce, ba i za aučel wtjpku swého magj! Nemusj, prawjm, *nemusj* se tu ubohým ta myšlénka na mysl wtjrati: „Ay, ay, „toť to musj předce gen gaksi diwné býti s tjm, „co nám ten welebný pán powjdáwá!!“ — Co tuto pjši, ze zkušenosti, ze skutečnosti gest. A což ubohý, základy prawé wjry gen as některak, z kázanj snad nepochopného, as gako u wzdálenosti we snách spatřugjcj, co na odpor takowé myšlénce postawj? Gaká geho chuť k poslauchánj dálsjmu? A nezná-li štjtu proti střelám těm, brzo-li mé pracně wzdělané kázanj nalezne koho mezi posluchači, s uchem náležitě a dle potřeby uprawený?? —

Medle obraťme oči swé na stranu druhau. Z těch, genž pěstowáni byli z mládj pečliwě — třebať i nedozráli; z těch, genž znagj alespoň, co slowo Páně! co to za skutek Pánu ljbezný i poslauchánj geho ochotné; — z těch, gimž co kazatel mluwj giž z mládj známěgšj, tedy i o welikau mjru schopitelněgšj; — z těch, gimž

každého slowa ponětj wyloženo tak, že neobyčegnost mluwy a nesrozumitelnost z nj pocházegjcj ge k uspánj nekonegšj; z těch, genž každý text pronešený giž gináče a gakoby w trognásobné wáze přigjmagj, z těch, gimž každý přjběh, na který se buďto narážj, neb se zúplna předkládá, as co přjtel z mládj, přednášenj dálšjmu a přemyšlowánjm o wěci náboženské uwykali; slowem z těch, gimž se základ ne náhodě zanechaným, alebrž maudrým a přjhodným rozměrem do srdce položil: z těch a takowých gen pět z padesáti nalezneš, aby se na základu tom zhola stawěti nedalo, čili aby slowo Páně nepřigali — mečem tjm na dwé braušeným proniknuti nebyli, a snad se mu wyhýbali, aneb dokonce ge w pochybnost uwáděgjce, snad i posměch z něho mjti se opowážili; gelikož slowo toto gednak samo w sobě sladké gest, gednak předce wždy se připrawj, aby w ozdobněgšjm rauchu předstaupilo: gegich pak uši i srdce pro ně wjce gemnosti magj.

A gsau-li pak takto k poslauchánj připraweni, aučinky na wždy gistěgšj gsau, než kde mládež školnj na čtenj, psanj etc. na swětské wěci a pro swět slaužjcj, ginym slowem na schytralost swětskau, toliko uwyká zřetel swůg obraceti; z náboženstwj wšak, gen tak ledabylo, některau otázku z paměti odsekati se naučj.

Do zaschlého, okoralého pole zagisté déšť se neprodere tak lehko, gako giž do nawlaženého;

aby wšak wláha tuto škodila častěgšj, kdož gest, genžby chtěl twrditi?

Co mne w takowém smeyšlenj upewnilo, musjm Ti předce geště wypsati. Gednal gsem kdys o dobrodinjch, gež nám každá z třj božských osob spůsobiti ráčila. Uprawil gsem řeč swau, gak možné bylo, bych schopnosti posluchačů nepřesáhl a pozornost gich přiwábil. Než nepozorowal gsem, žebych byl pro ně tak, gakž by bylo třeba, dogemně mluwil. — Desjtiletý wšak chlapec, stoge s některými spolužáky na kůru, tak se do pozorowánj řeči zabral, že když gsem dobau otazowacj předmět rozbjral, zapomena se, kde gest, odpowjdati počal hlasitě, as gako by we škole byl, — až dospělý za njm stogjcj geg poštuchl, načež celý se zarděw se zpamatowal. — Tomu když gsem z onoho dospělého s chechtem wěc mi wyprawugjcjho wyrozuměl, co as za myšlénky se Ti zdá, že mne zapogaly?

Gá stogjm na swém: Škola, škola gestiť předmět, na něgž by zřetel duchownjho pastýře měl býti neustále upřen. Gakož tu — w nj — powěry se wyměsti mohau snadno; tak i newěře, panownici ducha času našeho pautagjcj takowé hráze mohau se položiti wstřjc, že sprostičký nádennjček i klučjk nepatrný panáčkowi swéwolně odpadlému po mále nahodj: „Pane! waše slowa bublina gsau při dosti maličkém fauknutj se rozplzugjcj: slowo Páně předce gen zůstáwá na wěky.“ Kazatel *mcé* potěšenj, náhradu snad gedinau za

mnohaletau přjprawu a nemalau práci: wšak, dowoleno-li, řeknu *na několik minut.* Frustra Aethiops lavatur: to platj přečasto! Tu wšak — we škole totiž, negsau Aethiopowé: tu tabulky woskowé; cožkoli se wtiskne, zůstane, a byť se i přetisklo, předce pobude znamjnko. Ano: Hrdá tu *má* mjsto swé myšlénka, a w dowolené hrdosti přesladká: *Pracugi pro budaucnost! Geště po třidcjti létech pomně památka hogná! — ano,* přidám, *i w djtkách budaucjch se gewjcj! —*

Wšak dosti giž! Nic nepřipomenu wjce o hřjchu, gehož bych se dopauštěl, wěda, kterak dobře činiti, a — nečině; nic wjce o slawném Kljmentowi z Alexandrie a o škole tamže — nic o Augustinowi weleučeném s geho cwičenjm katechumenů, aniž o těchto za staršjch časůw. Totoť wše dobře a lépe než gá znáš, i wjš co tjmto podotknutjm gich mysljm. Gá pewně se držjm toho: *Škola gest mjsto, kdež stromkowé, giná-ce na plano toliko a ledagaks rostaucj, se štěpugj, a k tomu uzpůsobugj, by sličného, chutného, wonného, wzácného owoce wydali: anožby pozděgi štěpowáni tak lehko nešli, a wlepšj zagisté neprospjwali.* A protož školu ne hned po kazatelně na druhé mjsto, ale gak možná zrowna wedlé nj stanowjm, tak aby hned kazatelna hned pak ona přednosti požjwala. — We kterémžto smeyšlenj mne geště wjce upewňuge ta zkušenost, negen ze sebe samého, ale i z giných sebraná:

že, kdo gednau okusil potěchy, duchownjmu ze školy plynaucj, nelze tomu gj opustiti wjce.

A proto také, byìby mi při prácech na osadě četněgšj i na zdrawj mèlo škoditi nawštěwowánj školy nawyklé, gakože w skutku s malau obtjžj spogeno nenj: — pomnjm na missionáře, i žiwot obětugjcj pro ty, gež ku Kristu uwésti magj, a když nenj přáno gináče, saučastnjm se s nimi w našj milé wlasti w způsobu tomhle: — pomnjm na wogáky, kteřjž pro časné toliko úmysly, proti aučelům křesťanského duchownjho až běda malicherné, obtjže, mrzáctwj, ano i žiwot nasazugj: a těmi *wjce* rozwraucněn, ljbo-liže Pánu, nasadjm i gá co mohu pro wěrné Kristowy, zwlástě pak ochotně pro miláčky geho. Což tjm lehčegi podniknauti mi lze bude, že při upřjmné wůli w záloze mám wýrok Pawlůw potěšitelný: *Wšecko mohu w tom, kterýž mě posiluge!* —

Medle ljbo-li Tobě, Přemilý! kárey mě, a w čem chybugi, napraw! Z ostatnjho se Ti osprawedlnjm, až se mi dostane odpowědi Twé.

Twůg

Slawjn.

VI.

O wnitřnjm spogenj Kristowa z mrtwých wstánj s celau saustawau božského zgewenj.

Od

J. J. Raisa,

kaplana w Kopidlně nad Loštinau.

(Dokončenj.)

§. 8.

Messiáš musel býti Bůh.

Giž wšeobecné z mrtwých wzkřjšenj, gakožto podstatný djl úřadu Messiášského, může, gakož každý připustj, wykonáno býti gediné tau mocj, kteráž na počátku prach zemský nadchla žiwotem. Ale i patřjme-li bedliwěgi na ten přebjdný staw duše, w kterýžto, podlé učenj pjsem swatých, prwnj člowěk sebe a weškeré swé potomstwo skrze hřjch uwrhl: musjme se přiznati, že Bůh toliko byl dosti mocen dopomoci opět k prwotnj dokonalosti, kteraužto obdařen wyšel člowěk z rukau stwořitele swého.

Abych řeči přjliš nešjřil, budiž zde dosti na tom připomenutj, že pjsmo swaté wykaupenj padlého člowěka druhým narozenjm nazýwá, (Tit. III. 5.) které cjrkew sw. geště za wětšj důkaz a podiwněgšj progewenj božské wšemohaucnosti powažuge, nežli stwořenj geho, modljc se při msi swaté: Deus, qui humani generis dignitatem *mira-*

biliter condidisti, et *mirabilius* reformasti a t. d. a patrně dáwagjc tjm na gewo swau wjru, že, gako pokolenj lidské *Bohem* stwořeno, tak též *Bohem* gediné mohlo býti wykaupeno. a) A w skutku, kdož z praudu wšeobecného duchownjho porušenj, gjmž potomstwo Abrahámowo bylo zachwáceno, wseobecné naprawenj, z duchownj smrti duchownj žiwot opět wywinauti, a tak weškeré přirozenosti lidské k gegj prwotnj čistotě a dokonalosti měl dopomoci, musel zagisté *nadpřirozenau*, božskau mocj býti opatřen. Kdo za hřjchy celého swěta dosti učiniti, a člowěčenstwo s Bohem měl smjřiti, ten musel, sám gsa prázen wšj winy, oběť neskončené ceny přinésti býti w stawu. *Takowého slušelo nám mjti Biskupa swatého, newinného, nepoškwrněného, odděleného od hřjšnjků, a kterýžto gest učiněn wyššj nežli nebesa: kterýž nepotřebuge na každý den, gako kněžj neyprw za swé hřjchy oběti obětowati, a potom za lidské; nebo to učinil gednau samého sebe obětowaw.* Žid. VII. 26. 27. Ač, uwážjme-li bedliwěgi ta pro-

---

a) Tak též o té wěci progewil se sw. Augustin o městě Božjm kn. XIX. c. 11. napsaw: „Wůle tenkráte gen sku„tečně swobodna gest, wadám a hřjchům-li nenj pod„robena. A takowaut wůli dal Bůh člowěku, kterýžto „pozbawiw se gj z wlastnj winy, ne odginud mocen gest „opět gj nabýti, krom od toho, genž dřjwe gi byl udě„lil. Pročež dj sama prawda: *Gestliže wás wyswobo„dil Syn, prawě swobodni budete.*

roctwj, kteráž někdy Synagoga, a nynj katolická cjrkew na Messiáše potahuge, gako u př. Žalm 2, 110. Jes: 9, 5. — a giná, nedá se zapřjti, že z nich wyniká důstognost, genž přirozenost pauhého člowěka daleko přewyšuge; nic wšak méně se zdá, že za časů Kristowých onen ohlas starých proroků, genž wyšsj budaucjho Wykupitele důstognost nastjnili, toliko we zboru učených zřetedlněgi ozýwal se, a wšeobecný lid Messiáše, *co prawého Boha* neočekáwal. Patrné toho swědectwj nalezáme w Justinowě rozmlauwánj s Trifonem, kteryžto prawj c. 49: *Παντες ἡμεις (ιϐδαιοι) τον Χριστον ανθρωπον εξ ανθρωπων προςδοκωμεν γενησεσθαι, και τον Ηλιαν χρισαι αυτον ελθοντα.* Cfr. c. 8. *Χριστος δε . . ϐδε εχει δυναμιν τινα, μεχρις αν ελθων Ηλιας χρισῃ αυτον.* *) Aniž gest docela nesnadno si to wyložiti, proč wjra w Messiášowo božstwj w starém zákoně nebyla wšeobecná. Neboť potomkům Adamowým, genž zesnuli dřjwe, nežli w Kristu spatřili wyplněnau tu přeutěšenau naděgi praotců swých, neznagjce bljže tu nowau, Messiášem založenau smlauwu mezi Bohem a lidmi, gegjžto prwnj základ wjra w zakladatelowo božstwj býti měla, nic by bylo neprospělo wěděti, gaké budaucj Wykupitel má býti přirozenosti; ano giž ta žiwá naděge, že Spasitel gistotně přigde — naděge z wjry w zasljbenj Hospodinowo wyplý-

*) Wiz: Einleitung in die Bücher des neuen Bundes von A. Bem. Feilmoser. Tübingen 1830. S. 221.

wagjcj — k gegich upokogenj a spasenj postačowala. *Uwěřili Bohu, a počteno gest gim to k sprawedlnosti.* Jak. II, 23. Pak ale nesmjme přehljdnauti, že národ židowský k modloslužebnosti, kterážto ze wšech stran obklopowala ho, přjliš náchylný, ku přigetj wjry w Messiášowo božstwj dosti schopný, a, abych tak řekl, gako dost zralý geště nebyl, a proto neyprwé *gednota* w božstwj náležitě oswědčena, trognásobnost ale osob geště swatau temnostj zakryta zůstati musela, dokawadž nepřisla plnost času, w nichž rauška s očj Israelitů sňata býti mohla, a sláwa Božj celému pokolenj lidskému zgewena. Proto tedy gen temně mohlo swjtati w starém zákoně božstwj Messiášowo, genž w nowém zákoně co magestatné slunce w auplné wyšedši gasnosti, swětlo, teplo a žiwot rozléwá wůkol.

§. 9.

Proto musel Messiáš zřetedlně o swém božstwj se wygádřiti, a ge náležitě potwrditi.

Poněwadž, gakož gsme widěli, pokolenj lidské gediné od Boha mohlo býti wykaupeno: bylo také newyhnutedlně třeba, aby wšem, kdož prawdu přigmauti hotowi byli, prawé Messiášowo božstwj náležitě bylo oswědčeno. Na tomto poznánj záleželo gegich upokogenj, záleželo i spasenj gegich. Neboť gak prwé člowěk, drže se neomylného slowa Božjho, poznal, že gediný wšemohaucj Bůh gest s to, k tomu stawu opět mu

dopomoci, w němž před smutným praotce swého pádem se nacházel: nenj možná, aby uwěřil, že wykaupenj giž se stalo, a tak w srdci swém se upokogil, pokudž, že ten, kdož Messiášskau důstognost si osobj, skutečně Buh gest, wjrau nepoznal. A poněwadž, gako w starém zákoně *naděge* w přjštj budaucjho Wykupitele, tak i po geho přjštj *žiwá wjra* w něho ta gedinká wýmjnka gest, by člowěk dobrodinj Messiášských mohl se súčastniti, a wěčného žiwota dosjci, (žádný nepřicházj k Otci, než skrze mne. Jan. XIV. 6.) tato wjra ale od poznaného božstwj Wykupitelowa záwisj: každému zagisté gest patrno, že poznati božstwj Messiásowo netoliko pro upokogenj wykaupenců wěc prospěšná, alebrž i wzhledem na gegich spasenj newyhnutedlně gest potřebná.

Pokudž ale, gako swrchu ponawrženo, nejbilo se Bohu skrze úplně gasné a zřetedlné ponaučenj wjru w božstwj Messiásowo před geho přjštjm w národu wywoleném založiti a wůbec rozsjřiti: mohlať w božskau Wykupitelowu přirozenost wjra gediné w geho wlastnjm wyrčenj a náležitém stwrzenj swůg pewný nalezti základ. Měl-li nagjti Messiáš we swětě wjry, neměl-li cjl geho přjštj na wždycky býti zmařen: musela božská geho přirozenost w geho žiwotě, z geho učenj a z geho skutků tak wynikati, že *gen zlowolnost* gi přehljdnauti byla w stawu. *)

*) Že, a gak zietedlně Kristus o swé božské přirozenosti progewil se, toho w každé katolické dogmatice lze se ujsti.

Ano byìby i skutečně w starém zákoně budaucj Wykupitel gakožto Bůh gasně a zřetedlně byl předpowězen : nebyliby předc lidé mohli přigmauti koho za prawého Messiáše, dokudžby, že práwo má wztahowati na sebe ono wyrčenj prorocké, nebyl opodstatnil něgakým nade wši pochybnost wyššjm důwodem.

§. 10.

Messiášowo z mrtwých wstánj bylo w stawu co neypatrněgi potwrditi geho božstwj.

„Pokud známe národ, (prawj gistý na slowo wzatý katolický bohomluwec), w němž Messiáš měl wystaupiti, byltě zázraků žádostiw; zázraky musel každý, kdož w záležitostech náboženstwj něgakau změnu neb zdokonalenj ponawrhowal, swau učitelskau mocnost osprawedlniti a dokázati; zázraky byly ta wýmjnka, pod kterauž wjry a wážnosti žádati, a prospěchu nadjti se mohl.“ *) A práwě tak, gakož se domnjwám, smeyšleti a gednati musel národ židowský, nechtěl-li zrádcem býti na náboženstwj, samým Bohem sobě daném, a ge wyměniti za klamné učenj lecgakéhos podwodnjka. — *Nadpřirozenau* tedy a diwotwornau mocj musel každý, kdožkoli od Boha poslán byl, potwrditi swé *nadpřirozené* wyslanstwj. Čjm wjce ale Wykupitel, *gsa wtělený Bůh*, nade wšecky

*) Hug's Einleitung in die Bücher des N. B. 1 Th. §. 9.

proroky a wyslance Božj měl wéwoditi: tjm wýtečněgšj, tjm slawněgšj musel býti způsob oswědčenj důstognosti swé, tjm wětšj musel býti i zázrak, slaužjcj za důkaz swé božské přirozenosti, zázrak, gemužto se nic rowného, nic podobného nesmělo nalezati w žiwotě a účinkowánj ostatnjch wyslanců božských.

Že Messiášowo z mrtwých wstánj, zázrak až posud neslýchaný, na něgž brzy nasledowati mělo na nebe wstaupenj, toto widitedlné wegitj w sláwu Otce nebeského, takowé skutečně powahy gest, nikdo tak snadno nebude moci zapřjti. Židé aspoň, w gegichžto swatých knihách zasljben byl a wyobrazen, gimž tedy při posuzowánj geho Messiášské důstognosti prwnj hlas patřil, wždycky toho byli přeswědčenj, že by z mrtwých wstánj Kristowo, kdyby ge připustili, ten neypatrněgšj, gegich newěru neywjce porážegjcj důkaz bylo gak Messiášské tak božské důstognosti. Neboť ač ostatnj zázraky, které Kristus činil ke stwrzenj swého božského wyslanstwj, židé připauštěgj, ano i takowé wyprawugj, o nichž, poněwadž patrně smyšleny gsau, sw. Ewangelistowé mlčj *); w té naděgi, že připisugjce ge gednak Belzebubowi (gako sauwěcj s Kristem Fariseowé) gednak diwotwornému gmenu

*) Tak čteme u př. w knize ספר תלדות ישוע, že Spasitel náš také w powětřj ljtal, že mrtwého, z něhož gen kosti byly k nalezenj, opět žiwotem nadchnul a g.

שם המפורש *) (gako pozdněgšj Rabbinowé) gegich sjlu k dokázánj toho, což dokázati měli, wywrátj: předce z mrtwých wstánj Kristowo gednomyslně zapjragj, dobře wědauce, že připuštěné gedenkráte, žádnému ginému, leč božské wšemohaucnosti, přičteno býti nemůž, a protož ke stwrzenj toho, což stwrditi má, welmi dobře se hodj. Takì gest nám tedy ta twrdošjgnost, s kteraužto židé mezi wšemi zázraky Kristowými gediné geho z mrtwých wstánj zapjragj, patrným důkazem, že dle gegich aspoň smýšlenj, toto z mrtwých wstánj ze wšech diwů ten neywětšj, neyslawněgšj, a pak-li tak řjci mohu, neytěžšj gest, a proto také k stwrzenj toho, což na Messiáši to neywyššj, to neynepochopitedlněgšj bylo, *geho božské přirozenosti*, mezi wšemi zázraky ten neyzpůsobněgšj.

§. 11.

Z mrtwých wstánj Messiášowo bylo giž w starém zákoně předpowězeno.

Z mrtwých wstánj Messiášowo gest udalost, gjžto w celé ekonomii božského zgewenj nic nenalezáme rowného, tak gako wykupitelstwj samogedino gest we swém druhu, a gakož gsme widěli, ten neypatrněgšj důkaz Messiášské důstognosti. Z té přjčiny lze gest očekáwati, že proroci,

*) Kdo si rabjnské bágky neoškliwj, může se sám přeswědčiti o tomto שם המפורש, gehožto mocj prý negen Kristus, ale i ginj Rabjnowé zázračné wěci konali gsau.

gimžto bylo zponenáhla wyobraziti budaucjho Wykupitele, a přede wšjm giným takowé přjpadnosti z geho žiwota předpowědjti, genž by ho obzwláštně znalým učinily, ani geho z mrtwých wstánj, gjmž přede wšemi božskými wyslanci měl wyznacen býti, mlčenjm nemohli pominauti. A w skutku! nedá se zapřjti, že w tom obraze, gegž proroci o budaucjm wykupiteli wytwořili gsau, i geho z mrtwých wstánj nemožné gest přehlédnauti, gelikož ono gediné wšecky geho předpowězené osudy wjže a w gednotu spoguge.

Giž w tom prwnjm proroctwj Messiášském Mogž. 3, 15. gakož w §. 5. widěli gsme, byl ač gen několika slowy, nastjněn bog ten, gegž Wykupitel *wjtězně* měl zniknauti.

Od té doby pěli rozličnj proroci, gakož gim dáwal duch Páně, brzy o *ponjženj*, *utrpenj* a *smrti* Messiášowě, gako Žalm 22, 1 — 19. Joz. 53. Dan. IX. 26. brzy zase o geho *powýšenj*, geho *sláwě*, a geho *wěčném panowánj*, gako Žalm CX. Iz. IX, 6. 7. XI, 1 — 10; Dan. VII, 13. 14. Kde gest medle ten swazek, genž spoguge tato od sebe tak welice se wzdalugjcj proroctwj, gimiž w gednotu splýwá wyrčenj gednoho a téhož samého Ducha božjho? Gakým způsobem mohl *muž utrpenj a bolestj* býti *powýšen a oslawen?* Gaké gest spogenj mezi geho *ohawnau smrtj*, a geho *wjtězstwjm* nad nepřátely, mezi geho *ponjženjm* a geho *wěčným kralowánjm?* Bez geho z mrtwých wstánj zagisté žádné; a každý, gakož

daufám, za prawdu mi dá, djm-li, že toliko skrze Wykupitelowo z mrtwých wstánj, gjmž wynikl ze stjnu ponjženj a opowrženosti na wýslunj sláwy a powýšenosti, w ona na oko sobě odporugjcj wyrčenj prorocká krásná gednota a auplný sauzwuk dá se uwesti. Mohu tuto wěc dost patrným historickým důwodem potwrditi. Gaká pak gest medle přjčina toho směsného bludu, w kterýž uběhli mnozj stařj Židé, a mezi nimi i talmudštj učitelowé, *dwa Messiáše* očekáwagjce, z nichžto prwnj, z pokolenj Jozefowa pro hřjchy lidu swého má býti zabit, druhý ale, potomek gsa Dawidůw, genž smrt prwnjho pomstj, kralowati má na wěky? *) Docela přirozená tohoto bludu přjčina zdá se mi býti ta, že Židé, záclonu gestě magjce u čtenj pjsem swatých před očima swýma, Messiásowo z mrtwých wstánj, tento přirozený swazek mezi geho ponjženjm a geho sláwau připustiti nechtěli, a tak, an zřetedlné předpowězenj Messiásowy smrti z pjsem swatých wymazati nemohli, druhého Messiáše ze swého mozku wywesti takměř byli přinuceni, na němžby se wyplnilo,

---

*) Čteme o této wěci w knize צרור המר takto: מתחילה יבא משיח בן יוסף ואחר כן משיח בן דוד . . . כי הוא (משיח בן יוסף) ימסור נפשו והערה נפשו למות יכפר על עם יהוה: t. g. S počátku přigde Messiáš syn Josefůw, s pak teprw Messiáš syn Dawidůw . . . Onen sebe samého wydá, a duši swau wylege w smrt, a krew geho smjřj lid Hospodinůw. Wjc o tom Eisenmenger w djlu II. na str. 720.

cožkoli o geho sláwě a wěčném panowánj bylo předpowědjno.

Pakli tomuto wýtworu z šjleného rozumu rabjnského se směgeme, gakož toho zasluhuge, musjme připustiti, že Duch Božj, předpowěděwšj skrze proroky Messiášowu *smrt* a geho *sláwu*, implicite i o geho z mrtwých wstánj prorokowal, genž bylo prwnjm krokem z geho ponjženj a smrti k duchownjmu, a protož i wěčnému geho kralowánj.

§. 12.

Pokračowánj.

Neschází nám owšem proroctwj, w němž o Messiášowě z mrtwých wstánj wýslowně zmjnka se cinj; a wšak slušj připomenauti, že od proroctwj, gelikož zřenj gest do wzdálené a tmawé budaucnosti, giž dle přirozené geho powahy, auplnau zřetedlnost očekáwati nemůžeme, a že prawý mnohého prorockého wyrčenj smysl dotud zůstáwá poněkud zatmělý, dokudž skutečné geho wyplněnj swětlem srozumitedlnosti oswjceno nenj.

Mezi takowá proroctwj zdá se mi že náležj i to, w němž na Messiášowo z mrtwých wstánj neypatrněgi narážj se. Mjnjm zde totiž Žalm XVI, gegž skládal muž, na němž přebýwal Duch Páně, 2 Sam. XVIII, 2, a gegž tentýž Duch swatý Skut. Ap. II, 25, XIII, 35. — o wzkřjsenj Páně wykládá.

Ozýwá se w tomto Žalmu, kterýž, gak se domnjwám, z pokogného panugjcjch w něm citů

rozwinowánj, nikoli w okamženj hrozjcj poroby, alebrž při upamatowánj na přestálá nebezpečenstwj byl složen, plesánj nábožného srdce, z Boha swého se radugjcjho, a silná důwěrnost w Hospodina, kterážto ku konci na tak wysoký se wynese stupeň, že swatý zpěwec tu bezpečnau gewj naděgi, že Hospodin i po geho smrti geg bude opatrowati; že nenechá geho tělo wzjti porušenj, ale že ge z temného hrobu wywede do žiwota radosti a blaženosti neskončené.

Wšak slyšme ráděgi samého Žalmistu Páně!

1. Ostřjhcyž mne, Bože! neboť daufám w tebe. *)
2. Řjkám Pánu: Tys mug Buh;
   Žádného mi blaha bez tebe.
3. *Swatého*, genž tauto zemj wládne, oslawugi;
   Onť gest wšecka rozkoš má. **)
4. K cizjm bohům chwátagjcj množj bjdu swau,
   Gegich mokrých obětj se wjc než krwe střchu,
   Aniž na mé rty kdy gmeno gich má wstaupiti.

---

*) Četl gsem כל בלעדיך mjsto בל עליך, gakož Houbigant dle Chaldegského a Syrského wýkladu, gakož i dle Symmacha a sw. Hieronyma pooprawil. Ginj čtau כל mjsto בל, gakož i Herder, překládage: Mein Glück hängt ganz an dir!

**) Toto přeloženj, negen zákonům hebregské mluwy gest přiměřené, ale i se spogenjm celé řeči dobře se srownáwá. קדושים v. 3 dle zpusobu mluwenj, w pjsmech sw. obyčegného, wyznamenáwá *swaté lidi*, aneb, gakožto Plur. majest. samého *Boha*. Wšickni stařj i nowj wykladatelé Žalmů, do nichž mi bylo lze nahlédnauti, zde *prwnj* wýznam obljbili sobě; smysl ale, který pak v. 3. dáwá, nehodj se tak dobře k tomu, co w 4 v. se prawj, gako wýklad swrchu položený. Herder překládá: Die Heiligthümer seines Landes halt' ich hoch.

5. Hospodine! tys můg podjl, tys můg kalich,
Ty zůstaneš wždy mým dědictwjm.
6. O můg podjl na wýborná mjsta padl,
Dědictwj mé gestiť ljbezné!
7. Pánu, genž má péči o mne, budu pěti chwálu,
K njž i w noci wzbuzugj mne ledwj má.
8. Hospodina mám wždy před očima;
Nepohnu se, neboť On mi po boku.
9. Protož weselj se srdce, plesá duše má,
I mé tělo odpočine w naděgi.
10. *Neboť nezanecháš we hrobě mé mrtwoly,* *)
Aniž swatému dáš swému widěti porušenj;
11. *Ale cestiť okážeš mi do žiwota,*
Kde gest hognost radostj před twářj twau,
Wěčná blaženost po boku twém. —

Že co 9, 10 a 11 werš tohoto Žalmu prawj, nikoli na Dawidowi se newyplnilo, alebrž o Messiáši předpowězeno bylo, dowozuge sw. Petr Skt. Ap. II, 25. a sw. Pawel Skt. Ap. XIII, 35; pročež wšjm práwem cjrkew katolická tento Žalm za Messiásský wždycky pokládala. Nechci owšem twrditi, že Dawid, pronášege ona slowa, skutečně Messiášowo z mrtwých wstánj *gasně* před očima měl; (nebo dostiť známo, že nezřjdka i samých

---

Nenj sice tomuto wýkladu spogenj řeči na odpor; ale newjm žádného mjsta, w němžby קְדוֹשִׁים tolik znamenalo gako חֲסִידִים *swatyně.*

Mjsto ואדירי, což giž Septuaginta, a pak mnozj nowěgšj překladači za slowesa poważugj, četl gsem אדיר, mage to za formu Niphil slowesa אדר, gako אזן od אזן Job. 32, 11.

*) נפש zde obyčegně překládagj *duši*; znamená wšak totéž slowo i *mrtwolu*, (wiz hebr. slownjk od W. Gesenia) kterýžto wýznam k předcházegjcjmu אף־בשרי ישכן לבטח lépe se hodj.

proroků prawý toho, co Duch swatý skrze ně předpowjdal, smysl zůstal tagný) a že wšickni, kdož před Kristem tento Žalm četli, z něho naučiti se museli, že budaucj Messiáš zabit bude a třetjho dne slawně z mrtwých wstane. Dosti wšak na tom, gestliže Dawid, obrátiw zřenj swé k té naděgi, giž mu učinil Pán, že z geho ledwj má přigjti ten, gehožto králowstwj nebude konce, a tauto naděgj nadšen a gako roznjcen, pewnau swau důwěrnost w Pána takowými pronásj slowy, kteráž w dokonalé neobmezenosti swé o něm se wykládati nedagj, po Messiášowě z mrtwých wstánj ale na žádného giného obracena býti nemohau. Tak tedy i o tomto mjstu pjsma swatého mohu řjci, co o giném učenostj o zbožnau myslj stegně slowutný hrabě Štolberk prawj, *že gest totiž gedna z těch hwězd, genž na obloze starého zákona se stkwěly, ač slunce, od něhož swětlo swé braly, geště pod obzorem skrýwalo se.*

§. 13.

Kristus swé z mrtwých wstánj zřetedlně předpowěděl.

Gestliže gsme nahlédli, že Kristowo z mrtwých wstánj, gakožto neypodstatněgšj důkaz Messiášské důstognosti geho, pro wšecky budaucj časy z gedné strany newyhnutedlně bylo potřebné, z druhé ale strany od proroků s úplnau zřetedlnostj předpowězeno nebylo, nemůže nám zagisté býti

diwno, že Kristus, wystaupiw gako *zasljbený Wykupitel* a *wtělený Bůh* w národu Židowském, aby tento neywět-j důkaz swé nade wšl lidskau mjru wywýšené důstognosti, co neywjce možná zostřil, swé z mrtwých wstánj tolikkráte a s takowau zřetedlnostj předpowěděl, že w tomto ohledu nic wjce se žádati nemůže! Brzy po weřegném nastaupenj úřadu swého nalezáme Spasitele o slawnosti welikonočnj u prostřed lidu swého w chrámě Jerusalémském. Jan II, 13. Tady, kamžto podlé proroctwj Malachiášowa III, 1. přigjti měl panownjk, po němž Židé taužili, zasljbený a žádaucj Messiáš neb prostřednjk nowé smlauwy, roznjcen swatau horliwostj pro čest domu Otce swého, wyhánj prodawače a peněžoměnce z mjsta poswatného, gež hanebná peněz žádostiwost w něgaké tržiště byla proměnila. Rozuměli gsau dobře Židé, že Ježjš s tau práwomocnostj, kteraužto osobil sobě w chrámě, gakožto w domě *swého Otce*, před celým lidem za toho se prohlásiti chtěl, za něhož ho Jan na paušti wydáwal, J. I, 34. za Syna Božjho, za dáwno zasljbeného Messiáše, a protož chtěgj wěděti, gakým zázrakem dokázati může, že má práwo k tomu, což činj, že gest ten, za kteréhož se i tjmto swým sobě počjnánjm, i řečj swau wydáwá. A gakým medle zázrakem chce to Kristus oswědčiti? Swým z mrtwých wstánjm. *Zbušte chrám tento* — prawj v. 19 — *a we třech dnech ho zase wystawjm.* Swatý Jan v. 21 wýslowně dokládá, že Spasitel o chrámu těla swého mluwil,

a gakož nepochybugi, i pro Židy dost srozumitedlně. Neboť negenom tělo lidské dle tehdegšjho mluwenj způsobu nazýwalo se *chrámem*, *stánkem*, *ναος*, *σκηνωμα*, gako 1 Kor. 3, 16. 2 Kor. VI, 16. 2 Pet. I, 13. 14; ale gestiť i welmi prawdě podobné důmněnj Exegetů, že Kristus, stoge we chrámě zděném, a mluwě o žiwém chrámě těla swého, při slowjch *τον ναον τουτον*, při nichž se takořka nechtjc ruka zdwjhá, na swé tělo poukázal, a tak prawý gegich smysl dosti zřetedlně wyznačil.

Při giné přjležitosti wygádřil se Spasitel o swém z mrtwých wstánj tak, že o smyslu geho slow ani té neymenšj pochybnosti pozůstati nemohlo. Když totiž gedenkráte Farisey přjsně byl káral, že zatwrzugjce s hřjšnau swéwolnostj swých srdcj, patrné diwy wšemohaucnosti božské moci ďábelské připisowali: tuť někteřj z nich na oko se stawěli náchylnými, za Messiáše ho uznati, kdyby toliko něgaké znamenj na nebi chtěl učiniti. Mat. XII. 38. Luk. XI, 16. I rozhorliw se Spasitel nad tauto pokrytskau myslj, gjžto na nesčjslných, před gegich očima učiněných zázracjch, geště nebylo dosti, takto gal se mluwiti w sprawedliwém hněwu swém: *Pokolenj zlé a cizoložné znamenj hledá, a znamenj nebude gemu dáno, gediné znamenj Jonáše proroka. Nebo gakož byl Jonáš w břiše welryby tři dni a tři noci: takť bude syn člowěka w srdci země tři dni a tři noci.* Co tu Spasitel nedoložil, mohli se zákonnjci

snadno dowtjpiti: že totiž, gako Jonáš po třech dnech z břicha welryby wyšel, i on opět po třech dnech z hrobu wyproštěn bude. Na tentýž přjběh, gakožto obraz swého z mrtwých wstánj, od woláwá se Spasitel i Mat. XVI, 1. coll. Mar. VIII, 11. Tak tedy Kristus netoliko swé z mrtwých wstánj předpowěděl, alebrž i prohlásil ge za ten neypodstatněgšj důkaz swé Messiášské důstognosti, za důkaz, nad njmžby i zaslepenost Fariseů a zákonnjků oči otewřjti mohla.

Mnohem ale zřetedlněgi a zgewněgi předpowěděl Kristus swé wjtězstwj nad smrtj Apoštolům, gimžto bylo přáno, bez podobenstwj a zgewně poznáwati tagemstwj králowstwj Božjho. Mat. XIII, 11.

Když totiž božský mistr swými tak mnohými a welkými zázraky u Apoštolů tolik wymohl, že mu Petr to slawné swědectwj dáti mohl, *že gest Kristus syn Boha žiwého*, tuť počal, gakož Ewangelistowé Mat. XVI, 21. Mar. VIII, 31. Luk. IX, 22. sauzwučně wyprawugj, giž smělegi a zřetedlněgi mluwiti s nimi o swém budaucjm utrpenj a oslawenj, uče ge, *že musj gjti do Jerusaléma, a mnoho trpěti od staršjch a zákonnjků, a od knjžat kněžských, a zabit býti, a třetjho dne z mrtwých wstáti.* Tak i gindy Mat. XIV, 21. Mar. IX, 30. Luk. IX, 44. zřetedlně gak o swé smrti, tak o swém z mrtwých wstánj mluwil. An naposledy do Jerusaléma se bral, beze wšj obálky prawil učedlnjkům, že bude pohanům wydán a ukřižo-

wán, *a třetjho dne že z mrtwých wstane.* Mat. XX, 17. Mar. X, 32. Luk. XVIII, 31, a když od Otce ustanowená hodina geho ponjženj přibljžila se, poukázánjm na swé z mrtwých wstánj zarmaucené těšil učedlnjky. Mat. XXVI, 32. Mar. XIV, 28.

Gestliže při wsj této zřetedlnosti, s kteraužto Spasitel tolikkrát o té neypamětněgšj udalosti swého na této zemi obýwánj mluwil, učedlnjci předce, gakož zaznamenal sw. Marek IX, 9. wespolek tázali se, co by to bylo, *když z mrtwých wstane?* nemůže žádného býti tagno, že přjčina této zpozdilosti mysli gediné w hrubých židowských předsudcjch o králowstwj Messiášském, gimiž i učedlnjci byli nakwašeni, musj hledána býti.

§. 14.

A proto také gisté wstal.

Budeť se to snad mnohému nemalý skok zdáti, an z toho, že Kristus swé z mrtwých wstánj předpowěděl, uzawřjti chci, že skutečně také z mrtwých wstal; a předce se musjm přiznati, že toto předpowězenj Kristowo samo w sobě postačitedlným, ano takměř neomylným swého skutečného wyplněnj zdá se mi býti rukogemstwjm. Nechci sice, gako se snad mnohý domýšlj, řjci: Kristus, že z mrtwých wstane, předpowěděl, a proto také gakožto Bůh swé slowo splniti musel; ale bez ohledu na geho božstwj, kteréž owšem teprw skrze z mrtwých wstánj neykrásněgi wyniklo, ta zře-

tedlnost a bezpečnost, s kterau slawné wzkřjšenj swé předpowěděl, a ten úmysl, gjmž se řjdil, čině toto předpowězenj, tjm neysilněgšjm geho z mrtwých wstánj gest mi důkazem.

Gakož w předešlém §. widěli gsme, že Kristus negenom se swými učedlnjky častěgi o swém budaucjm wzkřjšenj mluwil, ale i swým neyauhlawněgšjm nepřátelům, Fariseům a zákonnjkům, wjc než gedenkráte ge předpowěděl; a ta opatrnost, s kteraužto zapečetiwše hrob, wogenskau strážj osadili, patrně swědčj, že prawý onoho předpowězenj smysl chápali gsau.

A z gakého medle úmyslu předpowěděl Spasitel swé z mrtwých wstánj? Odwoláwal se na ně, gakožto na ten neymocněgšj důkaz, gjmž swau Messiášskau důstognost potwrditi, a prawdu swého učenj chtěl zpečetiti. Učenj Kristowo má takowau dokonalost a swatost do sebe, že srdce každého, kdož nestranně a upřjmě prawdu hledá, gjmati musj. Nad to Spasitel, hlásage prawé božské učenj, *mnoho ukázal skutků od Otce nebeského*, mnoho učinil zázraků oswědčugjcjch, že od Boha poslán gest; a předce, že skutečně gest ten, za něhož se wydáwal, že ode wšech úplné wjry zasluhuge, mělo teprw dokázati se po geho smrti skrze geho z mrtwých wstánj. Po geho smrti mělo progewiti se, zdali božský wyslanec gest a Messiáš, čili pauhý podwodnjk a lhář; a což dobře pamatowati slušj, gešto žádný na to ani nepomyslil cos podobného žádati, Kri-

stus sám tuto přetěžkau zkaušku učenj swému ustanowil. Uwážil-li kdo tuto wěc bedliwěgi, tedy se giž směle táži: Nechá-li pak se to gen ſmysliti, žeby byl Kristus swé z mrtwých wstánj tak zřetedlně předpowěděl, kdyby byl, že gisté wstane, bez wšj pochybnosti newěděl? Cožby byl, zasljbiw ke stwrzenj učenj swého důkaz, sobě naprosto nemožný, učinil giného, než že by byl wjru, gižto tři léta hlásal a krwj swau zpečetil, w gediném okamženj wywrátil, a wšecky diwy, které za žiwa činil, gediným ust swých dechem porazil a zničil? Newyhledáwala toho giž lidská opatrnost od Spasitele, saustawu toho učenj, kteréžto poznáno gsauc, wnitřnj swau dokonalostj každému nepokaženému srdci se ljbj, raděgi podpjrati na zázraky giž wykonané, nežli k gegjmu stwrzenj geště zasljbiti důkaz, genžby geho moc daleko byl přewyšowal? Nemuselo-liž mu napadnauti, že newěřjcj žid, nadarmo očekáwage wyplněnj onoho předpowězenj, s ausměskem přistaupj k hrobu a zwolá: Ty, genž bořjš chrám Páně a we třech dnech zase wystawuges, wstaň nynj z hrobu, a okaž, že gsi syn Božj, za něhož gsi se wydáwal, dokaž, že gsi wjce nežli pauhý podwodnjk? W skutku, Kaifáš a geho towaryši nebyli w stawu nic pro Kristowu powěsť a geho učenj zhaubněgšjho wymysliti, gako kdyžby byli roztrausili mezi lidem, že zasljbil třetjho dne wstátl z mrtwých, a pak okázali, že newstal. A tuto zhaubnau lest, za nižto by se chytrost těch ney-

auhlawněgšjch nepřátel Kristowých nebyla musela styděti, měl-liž Kristus sám obrátiti proti wlastnjmu djlu swému? Měl-liž beze wsj potřeby takowau sobě samému určiti zkaušku, při kteréž patrně nic by nebyl wyzjskal, ale celau swau sláwu ztratil? Ne, něco podobného do Spasitele se domýsleti, gest bráti geg w podezřenj *pošetilosti té neywětšj*. A nalezáme-liž něčeho w geho ostatnjm žiwotě, což by ono podezřenj gen poněkud mohlo osprawedlniti? Newynikal On rozumem daleko nade wšecky spoluwěké swé? Newyswjtá-liž ta neywětšj opatrnost a maudrost z každého kroku geho žiwota? Čiliž neoněměli geho nepřátelé, Fariseowé a zákonnjci, kdykoli otewřel usta swá, geho maudrostj gsauce zastjněni a zahanbeni? Zdaliž nesedáwali i ti, genž byli mistři w Israeli, rádi u geho nohau, na slowa žiwota wěčného, plynaucj od geho rtů bedliwě pozorugjce? Kterak pak tato hluboká maudrost, kteraužto na obloze negen tehdegšjho, ale i wšech budaucjch wěků co slunce se stkwj, nechá se srownati s tau nepochopitedlnau zpozdilostj mysli, genžto se wymluwiti nedá, pakli swé z mrtwých wstánj předpowěděl, wěda, že s to nenj, aby také skutečně z mrtwých wstal? W prawdě, nechci-li nemožnost samu za možnau pokládati, nechci-li připustiti, že Spasitele kdykoli před swými učedlnjky aneb před swými nepřátely o swém wzkřjšenj mluwil, netoliko geho nadpřirozená maudrost, ale i wšechen zdrawý rozum opustil: tedy nemohu ginâče sauditi, než že

gen proto tak zgewně a zřetedlně o swém z mrtwých wstánj mluwil, poněwadž bez wšj pochybnosti o něm měl gistotu. A tak mohu tedy, žádného nebera ohledu na hodnowěrné a gisté swědectwj těch, genž Krista po geho z mrtwých wstánj widěli, s njm mluwili a gedli, a geho ran se dotýkali, beze wšeho přepjnánj řjci: Kristus swé z mrtwých wstánj předpowěděl směle, a protož wstal také gisté.*)

§. 15.

A tak wěčnému swému králowstwj základ položil nepohnutedlný.

Gestliže ze wšeho, což gsem až posud přednesl, gakož se domýšljm, gasně wyplýwá, že z

*) Mohltby mi, kdo pochybnosti rád wymýšlj, namjtnauti, že Kristus, předpowjdage swé z mrtwých wstánj, na swé učedlnjky spolehal, kteřj, gakož se obáwali skutečně nepřátelé Ježjšowi, geho mrtwé tělo z hrobu unésti měli. A wšak, abych nic neřekl o tom, že tento podwod s známau swatostj žiwota Spatitelowa w auplném odporu stogj, musjm se přede tázati: Gak pak mohl Kristus takowý důkaz odwážné mysli od Apoštolů očekáwati, při kterémžby oni sami neywjce byli oklamáni? Nebyla-liž mu gegich bázliwost dokonale známa? Nepředpowěděl to zgewně, že když nastane nebezpečenstwj, wšichni opustj ho? A bytby skutečně po swé smrti wětšj byl od nich srdnatosti směl se nadáti, nežli za žiwa na nich byl shledal: zdaliž pak by to zase neywětšj nebyla zpozdilost swé z mrtwých wstánj swým neyauhlawnégšjm nepřátelům předpowědjti, a tak swému obmyslnému podwodu neywětšj překážku položiti w cestu, ano docela nemožným ho učiniti? Nezpěčuge-li se zdrawý rozum z podobné pošetilosti winiti Krista, i gen gako člowěka, bez ohledu na geho božstwj?

mrtwých wstánj našeho Spasitele gakožto pečeť geho Messiášské důstognosti musj powažowáno býti, tedy gest i neméně patrno, že weskerá cjrkew Kristowa, genž trwati má až do skonánj swěta, na této weliké udalosti zakládá se.

W stjnu toho welebného stromu, genž z horčičného zrnka dospěl k takowé welikosti, že ratolesti geho po celé takměř zemi se rozkládagj, těm neymocněgšjm a neywzdělaněgšjm národům bezpečné ochrany poskytugjce, tážeme se s podiwenjm: Což pak asi přispělo k tak wznešenému zrůstu tohoto stromu, co mu poskytuge až posud žiwjcj šťáwy, že se bez proměny zelená, a wětwe swé wždy dál a dál rozšiřuge? Kde gest ten postačitedlný důwod, z něhož bychom sobě bytnost a rychlý zrůst křesťanstwa mohli wyložiti? Gak se to mohlo státi, že wůkol křjže Kristowa, *genž pohanům byl pošetilostj, a Židům pohoršenjm*, w krátkém čase Židé a pohané, zdagjce se na wěky býti rozlaučeni, w gednu cjrkew se shromáždili? Swědectwj pjsem swatých udáwá nám, gakož postačitedlný důwod, z něhož bychom si wyložiti mohli tu neywětšj a neypodiwněgšj změnu we swětě, založenj totiž cjrkwe Kristowy na zřjceninách židowského a pohanského náboženstwj, *z mrtwých wstánj Kristowo*, genž gest gako koruna wšech ostatnjch zázraků, a neypatrněgšj důkaz nadpřirozené důstognosti geho; tak že, an před geho smrtj učedlnjci geho wesměs nazýwali geg swým Pánem a Mistrem, po geho smrti ten,

gehožto newěra přjslowjm se stala, swýma rukama ohledaw geho rány, přinucen byl nazýwati geg *swým Bohem.* *) Po swém z mrtwých wstánj byl Spasitel i wůbec za Boha uznán, a tjm samým bylo geho křjži to weliké wjtězstwj nad swětem ugistěno, o němž on sám prawil: *Až budu powýšen od země, wšecko potáhnu k sobě samému.* **) Poznáwali gsau dobře Apoštolé tu moc a sjlu, kteraužto k oswědčenj božstwj Kristowa, a k dokázánj prawdy geho náboženstwj, Kristowo z mrtwých wstánj do sebemá; a protož ai wystaupili kdekoli, *wšudy mocj welikau swědectwj wydáwali o wzkřjšenj Ježíše Krista Pána našeho.* ***) Ať Židům kázali aneb pohanům; ai w Jerusalémě wystaupili anebo na Areopagu pozdwihli hlasu swého, (Skut. Ap. 2, 32. 17, 31.) wždycky z mrtwých wstánj Kristowo bylo hlawnjm obsahem gegich řeči, ****) a tjm neypodstatněgsjm důwodem, gjmž stwrzowali prawdu učenj swého; a kdožkoli toto učenj přigali, aneb až podnes přigjmagj, skrze Kristowo z mrtwých wstánj přigali neb přigjmagj ge; tak že směle řjci mohu, že křesťanstwo hned w swém prwnjm počátku na tuto na wěky pamětnau udalost založeno bywši, až posud na ni podpjrá se.

Mohloiby se owšem řjci, že Apoštolé zázraky, kteréž kážjce sami konali, křesťanstwj cestu do

---

*) Jan 20, 28. **) Jan 12, 32. ***) Sk. Ap. 4, 33. ****) Sk. Ap. 3, 15. 4, 10. 40. 10, 13, 30. 17, 1 — 3.

swěta klestili gsau. Owšem bylo zázraků třeba, aby hlatatelé sw. Ewangelium přjstupu nalezli k srdci lidskému, a protož *potwrzowal Bůh řeči gegich následugjcjmi diwy*. Mar. 16, 20. A wšak z mrtwých wstánj Spasitele, gako bylo základem wjry apoštolů, tak též bylo základem gegich nadpřirozených skutků, kteréž toliko we gménu Ježjse Krista wykonáwali. Skut. Ap. 3, 6. A protož, gestliže prawdiwá gsau slowa učeného Huga: *) „Welebné stawenj křesťanstwa w málu létech strogem Supernaturalisma se wyzdwihlo, a obywateli z mnohých zemj w krátkosti bylo naplněno:“ tedy i gá, gakž se domnjwám, od prawdy se daleko neuchýljm, řeknu-li, *že ten hlawnj, ten neysilnégšj slaup onoho stroge bylo z mrtwých wstánj Kristowo.*

Záwěrek.

Tak se mi zdá tedy to wnitřnj spogenj, w němž Kristowo z mrtwých wstánj, gakož udalost k zgewenj Božjmu přináležjcj, s ostatnj saustawau téhož zgewenj stogj, poněkud wyswětleno. Gakož giž powaha této úlohy patrně na gewo dáwá, takowé gsem měl čtenáře na mysli, kteřj o skutečnosti božského zgewenj negen nepochybugj, alebrž wděčným srdcem ge přigjmagj. Ukázaw ono auzké spogenj, nedržel gsem za wěc

*) Einleitung in die B. des N. B. Vorrede zur dritten Auflage.

potřebnau, wywraceti wšeliké, odkudkoli wzaté námjtky, genž nikdý nemohau owiklati wjru toho, kdož zřetedlně poznáwá, co gsem wyswětliti se snažil: že totiž z mrtwých wstánj Kristowo nikoli snad udalost beze wšeho spogenj, ale owsem ten prostřednj člen gest, genž starý a nowý zákon w gednotu spoguge; tak že ani starý zákon nemůže slauti wyplněn, ani počátek a zrůst cjrkwe Kristowy postačitedlně nemůže býti wyložen, pakli newstal Kristus tak, gak to o něm Ewangelistowé wyprawugj. Toť by měli uwážiti wšickni, kdož nám swrchu dotčené *Stunden der Andacht*, a tomu podobné spisy co čisté prawého křesťanstwj prameny wychwalugj; uwážiti by měli, prawjm, že kdo z mrtwých wstánj Kristowo wywracj, aneb w pochybnost uwozuge, weškeré zgewenj usiluge poraziti. Ať se nikdo nedomnjwá, že klesne-li *zgewené* náboženstwj, *přirozené* aneb *rozumné* na geho mjsto nastaupj, a ge docela wyplnj! Bylíby to weliký a nebezpečný omyl. Za našeho wěku giž nelze pochybowati, že pauhý rozum nenj w stawu člowěka, pakli té pewné skály zgewenj Božjho se spustil, zadržeti, aby w bezednau prohlubeň newěry neupadl. A že newěra s rozpásanostj mrawů, *theoretická* (pakli tak řjci mohu) bohaprázdnost *s praktickau* ruku w ruce kráčj, — toho bohužel! letopisowé zwlášť našeho wěku negeden smutný zaznamenali důkaz. W tomto ohledu gestiť to owsem pro každé křesťanské, člowěčenstwa mi-

lowné srdce na neyweyš bolestná wěc widěti, an w tak mnohých křesťanských zemjch newěra co pekelná wzteklice k záhubě národů a k zkáze mrawopočestnosti, swornosti, pokoge a obecné blaženosti, wždy opowážliwěgi pozdwihuge hlawy swé. A wšak, porážj-li patřenj na ten bjdný staw, w němž za našich časů křesťanstwo zde onde se nalezá, mysl křesťana: tedy mu wzezřenj do minulosti opět útěchy dodáwá, a k důwěrnosti w božskau ochranu wzbuzuge ho, an widj, že až posud z každého boge, kterýžto brány pekelné roznjtily, cjrkew Kristowa gen krásněgšj a slawněgšj wynikla gest; docela gsauc w tom podobna božskému swému zakladateli, *kterýžto ponjžil sebe samého, učiněn gsa poslušným až do smrti, smrti pak kříže. Pročež i Bůh wywýšil ho, a dal gemu gméno, kteréž gest nad wšeliké gméno: aby we gménu Ježjše každé koleno klekalo nebeských, zemských, i pekelnjch, a každý gazyk wyznáwal, že Pán Ježjš Kristus w sláwě gest Boha Otce.* *)

— ———

Bezženstwj.

Vita conjugalis altos et generosos spiritus frangit.

Seneca.

I.

Pěkný staw, gegž kněz při swětlozáři
Swazkem požehnaným utwořj,
Gegž na zemi smrt gen rozbořj
Od chalaupky až na trůn k mocnaři:

Když čistá milost w ozdobné twáři
Panny ctné k mládenci zahořj,
W těle gednom duše dwě stwořj,
Sljbjcj si wěrnost při oltáři.

Wšak předsewzetj to šlechetněgšj —
Toť duchů welkých předsewzetj!
Potlačit ze wšech cit neymocněgšj;

Wjc po lásky kauzlech nezataužit:
Než — čjm srdce w chrám se poswětj —
Bohu oddaný, wždy Bohu slaužit!

II.

Oko mé zřj wolně k protkanému
Hwězdami skwělými blankytu,
W lehkém wšj časnosti pozbytu
Ku předmětu lásky přeslawnému,

Lásky neyčistšj — *Ježjši* swému
W swatém Serafjnů saucitu,
S němau djkau w srdce zákrytu,
K Pánu swěta, Kristu přemilému.

Co si ljbj pán, tam má gde tauha,
Co si chwálj lid, nemám pozor; —

Ach! žeť aučinek se bljžj zdlauha!
Bych gá w počtu Páně stál milenců,
Wy mně buďte náděge i wzor,
Walnj kůrowé swatých učenců!

III.

Wy gste wšecko, i to neymilegšj
Kladli Gemu w oltář oběti,
Geg magjce gen w swé paměti
Láskau wetknutého neywraucněgšj.
Odpůrců nátisky neyljtěgšj
Proň wám lehko bylo snášeti,
Nikdo neslyšel wás úpěti
Podstaupjcjch smrt i neykrutěgšj.
Kdož wašj mi lásky stálé wýši,
Kdož gegj mi hlaubku zwěstuge?
Nagdu slow pro ni w gazyku řjši?
Menšj láskau ten, kdo gi děljwá,
Ten z celého srdce miluge,
Kdo genom pro gednu wěc hořjwá.

IV.

Smyslnostj wázaný duch aupj,
Ledwa pauta slzami wlažj;
Tak se wýše nésti nesnažj —
Oswoboď ho, a k nebesům staupj.
Staw ten nikdo draze newykaupj!
Ulewa starostj geg blažj,
Let cizá mu zwůle nesrážj,
Cit geho hlaupá hrdost nelaupj.
Zdaž cjl wyššj něco tomu skrýwá,
Gegž newábj marnost wezdegšj?
Genž w zaljbenj Božjm okřjwá?
A nechť padne — padne gen samotný:

Mistru swému gest podobněgšj —
Potřen žehná w pádu swět klopotný.

V.

O gak skutky welké podniknauti
Může duch swobodný člowěka,
W časnosti-li chrámě nekleká,
Mocný wášnjm se swogjm wymknauti.
Tam se geho srdci gest wypnauti,
Kde se hněw a zloba newzteká,
Kde zwolenců s palmau Pán čeká,
Tam to mjsto, kde chce w slasti plauti.
Pohleď na plody wěd wyššjch wábné,
Hleď na stwůry umu časného,
Obdiwem duch twůg slabý ochábne.
Předměty, kde sám i čas moc ztrácel,
W těch lze ducha zřjt gen čistého —
Genž co otrok tělu daň nesplácel.

VI.

Neywětšj wy rekowé, když ctnosti
Ochrany w porobě žádaly,
Genom na Krista gste zjrali,
Na křjž geho, korauhew blahosti!
Kristus byl wám pramenem milosti,
Odtud slast gste, sjlu čerpali,
On wám wzorem byl, s njm hljdali
Každé muce wy wstřjc bez auzkosti.
Pro Krista gste nepřjteli přáli,
Kristus byl wám spásau w sauženj,
W neštěstj gste s Kristem mužně stáli.
Žiwot wáš byl Geho láska čistá
Waše smrt — pleseyte! — Wzkřjšenj
Dá wám Geg i žiwot, — dá pro Krista!

II. Oznamowatel.

A) Literatura.

1. Modlitby katolické w duchu zlaté knihy Tomáše Kempenského o následowánj Krista Pána. Od Vinc. Zabradnjka, faráře Křešického. W Praze 1835. U Martina Neureutra kněhkupce. 212 str.

Tato modlicj kniha wzdělána gest podlé známé a nade wšecku pochwalu wywýšené knihy o následowánj Krista P. Ačkoliw dosawáde mezi učenými rozhodnuto nenj, kdoby wlastně půwodem byl této knihy, *) nicméně o wýbornosti gegj negen

*) Obyčegně připisuge se tato kniha *o následowánj Kr. P.* Tomáši Kempenskému. Mnozj pokládali Gersona, kancljře university Pařjžské za půwoda gegjho. Nedáwno ale dowodil gistý Francauz, gménem *Gregory* prawdě welmi podobně w zwláštnjm spise (do němčiny přeložen gest pod názwem: Denkschrift über den wahren Verfasser des Buches von der *Nachfolge*, od Weigla w Sulcbachu 1832) — že kniha ta pocházeti má od Jana Gersona z Cabalinonu, opata řádu sw. Benedikta u sw. Štěpána w citadele Vercellské. P. Gregory našel totiž w Srpnu 1830 u antikwára Techenera w Pařjži rukopis knihy: de Imitatione, který se do 13 wěku přináležeti

gednotliwj slowutnj mužowé, *) nobrž celá pokolenj gako gednjm hlasem se pronesli. Wygjmagjce pjsmo sw. nebyla za lidské paměti žádná kniha tolikráte wydána, do tolikera gazyků přeložena gako tato. Kdo wyprawj weškeré to dobré, co tauto knihau u wšech, gešto gj w zbožném úmyslu užjwali, způsobeno gest? Kdož sečte oněch tisjců, u nichž ctné úmysly wzbudila, nábožné city roznjtila, a ge k šlechetným činům powzbudila? Protož welmi chwalitebné bylo předsewzetj našeho horliwě aučinného pana wlastence, genž tuto zlatau knihu w modlicj knjžku zaměnil, by také w této způsobě k nábožnému wzdělánj posluhowala. Zasluhuge-li p. sp. giž za tuto užitečnau proměnu upřjmných djků našich, tedy dwognásob wděčnostj gsme mu zawázáni, že se spolu také wynasnažil, by obsah onoho spisu o následowánj Kr. stupni nyněgšj wzdělanosti přiměřil. Neboť při wšj wýbornosti oné knihy o následowánj Krista předce

---

zdál, a po gedné straně desk řadu gmen obsahowal z rodu de Advocatis (*nyní Arogardo*), kteřj w drženi této knihy byli. Z pjsemnostj této rodiny, gichž Gregory použiti mohl, dokazuge se, že rodina giž roku 1349 tuto knihu w užjwánj swém měla; nemůžeť tedy od Tom. Kempenského pocházeti, neboť on teprw 1380 se narodil. Mimo to naswědčuge 1. patrná stegnost mrawných prawidel s řeholj sw. Benedikta, že kniha ta od řeholnjka Benediktinského sepsána gest. 2. Musela kniha beze gména na swětlo wygiti pro zákaz řehole: Ne quid praesumat monachus habere proprium. Z té přjčiny nemá žádný řád tolik bezegmenných spisů, gako Benediktinský. 3. Podpis: Liber Abbatis Johannis Gersen nalezá se třikráte w giném rukopisu též knihy, kterau p. Gregory srownal.

*) Fontenelle, Leibnitz.

se zapřjti nedá, že ráz tehdegšjho wěku na mnoha mjstech má na čele. Spisowatel činil sobě welmi pošmaurný obraz o swětě, a ukládá začasté wěci, kteréž — doslowně-li ge wezmeme, dle nyněgšjch náhledů přepiaté se býti zdagj.

Tak se zagisté nesrownáwá zewrub s prawdau, když se tam klade: Lib. 1, c. 2. Haec est altissima et utilissima lectio, sui ipsius vera cognitio et *despectio*. 2 Lib. 10 c. Omnes deliciae mundanae aut vanae sunt aut turpes. Lib. 3, 13. Ita subjectum et parvulum te exhibe, ut omnes super te ambulare possint, et sicut lutum platearum conculcare. Lib. 3, 42. Ita mortuus esse debes talibus affectibus dilectorum hominum, ut quantum ad te pertinet, sine omni humano optares esse consortio. — Lib. 3, 43. A notis et caris oportet elongari, et ab omni temporali solatio mentem tenere privatam, a t. d. Tato a gim podobná požadowánj hodj se snad gediné tuhým řeholnjkům, pro kteréž ona knjžka wlastně sepsána gest. Z té přjčiny zdržel se welmi prozřetedlně náš p. spis. těchto rad, mjstem něco wypustiw, mjstem přidaw neb proměniw, mnohým také kapitulám docela giný a sice takowý smysl podložiw, gakýž nyněgšjmu obecenstwu přjměřeněgšj a užitečněgšj býti saudil. Tak u př. kap. 11. knihy 1. nadepsanau: „*o řeholnjm žiwotě*“ přepracowal tak, že práwě nadepsati gi mohl: *O stálosti w dobrém*. Kap. 19. O powinnostech dobrého řeholnjka, proměnil: O rozhorlenj se ku křesťanskému žiwobytj. Kap. 20. O milowánj samotnosti a mlčeliwosti, znj: O předsewzetj prospěšného s sebau obcowánj w tichém samotenstwj. Kap. 21. O nabádánj se k dobrému,

newygádřuge, co lat. text prawj: De compunctione cordis. Proč ne o skraušenosti? — Gakož ale půwodnj spis, *o následowánj* Kr. nedbage o zpráwnost slohu, gen wěc samu před očima měl: tak naproti tomu náš skladatel k welikému prospěchu swé knihy w sličné a práwě klassické, při tom pak každému srozumitedlné češtině gi sepsati se wynasnažil.

Po modlitbách, dle násled. Kr. wzdělaných, nasleduge přjdawek giných modliteb, gako: rannjch, wečernjch, mešnjch, na rozličné slawnosti a swátky, genž z wětšj části k roznjcenj pobožnosti welmi gsau způsobné. Pro wětšj užitek připogil pan sp. obšjrnau zbjrku nábožných pjsnj w domácj i weřegné pobožnosti w Čechách obyčegných, kteréž, pokud nám powědomo, w žádné nowěgšj modlicj knize tak hogně se nenacházegj. Zagjmagj přes 60 stránek. Tjm se zagisté gednomu každému welice zawděčil, a žádali bychom, by geg w tom wšickni nowěgšj modlicjch knih wydawatelé následowali, neboť swrchowaný gest čas, wšj snažnostj o to pečowati, by onen krásný obyčeg předků našich, genž při každé přjležitosti Hospodinu chwalozpěwy prozpěwowali, opět oživen a zweleben byl.

Kniha tato poraučj se také wšem ctitelům slawné památky p. Jos. Hurdálka, býwalého biskupa Litoměřického, kterému giž r. 1831 od skladatele připsána byla, genž připsánj to se zgewnau radostj gest přigal. K wětšj ozdobě přidán od p. wydawatele pěkný obrázek. Ostatně tisk a papjr pěkný.

Fr. Př.

2. Zahrádka djtek dobrých, obsahugjcj w sobě: Nowý katechismus náboženstwj křesťanského ewangelicky reformowaného a některé nowé modlitby a pjsně, od Jozefa Salatray kazatele slowa Božjho w Chlebjch. W Praze 1832 u Bohumila Háze synů, 112 stran.

Smutná a škodliwá intolerancj dřewnjch časů pominula. Protestantům w zemi našj gest přjčinau náboženstwj tolik swobody propůgčeno, žeť owšem spokogeni býti mohau. Chlebský pan pastor Salatnay plného pokoge na mjstě swém požjwá, a žádný mu w hlásánj toho, což on podlé neylepšjho wědomj swého pokládá za slowo Božj, i neymenšj překážky nečinj. Swobodno mu také gest, to náboženstwj křesťanské, kteréž se mu dle smyslu geho zdá býti „owoce zdrawé a dobré," i pjsemně swětu předkládati, gakož pak i geho „Zahrádka djtek dobrých" od prozřetedlné, maudré censury Pražské za dobrými důwody k tisku zmocněna byla. Nicméně Pan Salatnay w té swé zahrádce djtek dobrých práwa sobě osobuge, kteréž mu nikoli nenáležj. Nikoli mu zagisté dle slowa Božjho anebo i dle zdrawého rozumu dowoleno nenj, katolickau wjru a katolickau cjrkew hanliwě pozýwati, a směšnau činiti. W skutkuť on we swé „zahrádce djtek dobrých," proti katoljkům obyčegem, swatému ewangelium welmi odporným, wšelikých nectných důtek a tak řečených špiček užjwá, a aby každý čtenář nechutné, bjdné zahrádky geho na každé mjsto, na kterémž katoljkům ránu něgakau chce wseknauti, byl pozoren, mjsta tato wětšjm, do oka bigjcjm pjsmem dal wytisknauti. Tak u přjkladu giž na stránce osmé nepochybně na kato-

ljky wztahuge mjsto apoštolowo, na kterémž se mluwj o lidech, „gegichžto nemaudré srdce gest zatmjno, kteřjž, měwše se za maudré, blázni učiněni gsau, a kteřjž změnili sláwu neporušitedlného Boha w podobenstwj porušitedlného člowěka, i ptactwa i howad čtwernohých i zeměplazů.“ Řjm. 1, 21 — 23. Aby se nezdálo, že z pauhé zlé wášně spjsek onen zlehčugeme, a ceny mu ugjmáme: tedy žádného zwláštnjho saudu ni o wěcech, ni o češtině geho newynášjme. Dobrá kniha sama sebe chwálj, špatná ale, by i na wysost wychwálena byla, předce žádnému w hod nepřigde. Toliko to zde oznamugeme, že ona „Zahrádka djtek dobrých,“ genž nikoli owoce čistého a úplně katolického nenese, nicméně zde onde i w rukau katolického lidu sprostého se nacházj, kterýby w nj snadno gedowatého owoce trhati mohl, poněwadž sauditi neumj a snadno oklamán býwá. Tau přjčinau duchownj pastýřowé pozorni buďte na onu zahrádku p. pastora Salatnaye, a wyskytla-li se w které osadě, ukažte lidu chatrnost gegj, a poučugte ho slowy apoštola Jana: „Neymilegšj, newěřte každému duchu, ale zkušugte duchů, gsau-li z Boha; nebo mnozj falešnj proroci wyšli na swět.“ 1 Jan. 4, 1. Poučugte lid, že se i nemotorná zdánj a bludná smýšlenj lidská ljčiti a barwiti nechávagj slowy pjsma swatého, by se pak marný wýmysl a blud lidský zdál býti prawdau, wynešenau usty samého Boha. Poučugte zbožný náš lid, že se i neyswětěgšj knihy zle užjwati může, a že to, což se násilným, newhodným spůsobem biblickými slowy obkládá, nenj proto hned učenjm biblickým a prawdau křesianskau. Ponuknut byw od dwau prozřetedlných a welebných mužů kněžského

řádu našeho, knjžečku gsem zhotowil pod nápisem: „Zahrádka djtek dobrých, aneb wyswětlenj některých učenj prawé wjry křesianské, doštěpená od Vincencia Zahradnjka,“ kteráž co neydřjwe w Praze z tiskárny arcibiskupské na swětlo wygjti má. Zhotowil gsem skrowničký spis tento, gakž mi dána byla rada, na spůsob katechismu, od p. pastora Salatnaye wydaného, w otázkách a odpowědjch, ač toliko o učenjch gednám, katolické cjrkwi wlastnjch, od P. Salatnaye ale nedůwodně a nechutně podotčených. Mrzutáť owšem gest wěc, že w Čechách geště proti Luterowi a Kalwjnowi bogowati musjm, anť Luter a Kalwjn nikde takowých odbognjků a odpůrců nenalezli, gako mezi německými protestanty wěku našeho. Němečtj protestanti nikoli zagisté negsau takowj, gacjž gsau naši Augsburáci a Reformowanci češtj. Protestanštj theologowé dáwno wše Luterianstwj a Kalwinstwj hrdě pošlapali, a toliko z gakési zdwořilosti a politiky tak nazwané reformátory welebj. Drzý, chladný a hubený rationalismus ge opogil, a pokudž k wjře katolické náležj, i také wše, což rozum ze sebe samého wážiti může, potud negsau odporni náboženstwj našemu. Zdrawý rozum zasmušilé, teskné protestanstwj staré podkopal a porazil, a nic nenj tak gisto a nepochybno, gako to, že se w protestanský swět wedenjm téhož zdrawého rozumu od rationalismu swého spjše ke katolické cjrkwi nežli k Luterowi a Kalwjnowi obrátj.

Vincenc Zahradnjk.

3. Řeč při slawném poswěcenj nowě woleného superintendenta p. Jana *Seberiniho* we chrámě cjrkwe ewang. pešťansko - budinské dne 28. Kwětna 1834, w přjtomnosti 60 ewangelických kněžj držaná od Jana *Kollára*. W Budjně 1834.

Několikkráte giž k uwáženj se braly w časopisu tomto spisy bratrů, žalostným osudem od nás we wjře oddělených; někdy za přjčinau wýstrahy před nebezpečnými naukami; někdy za aumyslem utwrzenj se w poznánj wěčné prawdy obgewenjm nestálosti, wrtkawosti a měniwosti zásad náboženských, wymyšlených od lidj, kteřj se, wšegedno, z gakéhokoli podnětu neb aumyslu uráželi na té nepohnuté skále, na kteréž wzdělal Kristus cjrkew swau. Než tato zde oznámená řeč nemá do sebe ničehož, proti čemuž bychom powstati, aneb k obraně zasazowati se měli: anobrž zawjrá w sobě negednu průpowěď w ústech horliwého protestanta znamenitau, otewřené přiznáwánj se k citelným nedostatkům, a za tau přjčinau důtkliwé tauženj, a horliwé probuzowánj k činnosti zpráwců a pastýřů duchownjch, wěcito i nám k uwáženj whodné a přjslušné. Klademe zde okres gegj.

Po krátkém wzýwánj „neywyššjho zpráwce wšech cjrkwj a shromážděnj, aby žehnal toto djlo *poswěcenj*, aby wylil dary *pomazánj* swého na cjrkewnj wrchnosti a zwláště na toho nowě woleného," oznamuge řečnjk *cjl* toho neobyčegného shromážděnj, „představenj totiž wrchnjho zpráwce ew. cjrkwjm w. okolj Banského na osobě tit. p. Jana *Seberiniho*, cjrkwe ewangelické zaslaužilého *kněze* a Welkohontského bratrstwa staršjho," i raduge se, že tři žiwé řeči we sworné snášeliwosti při té

příležitosti se ozýwagj, a připomenuw pak, že geho předchůdcowé a spoluřečnjoi maďarský i německý tak mnoho pěkného o wznešenosti úřadu a powinnostech *biskupa* mluwili, ohlašuge, že při té řjdké příležitosti „práwem ewangelické swobody a uloženého mu powolánj" shromážděným bratrům a pastýřům gednu wysokau potřebu a welewážnau powinnost na srdce položiti mjnj, totiž tu: „*Že zpráwcowé a pastýři ewangelických cjrkwj negen gazykem a řečj, ale i perem náboženstwj zwelebowati a lid wzděláwati magj.* Textem I Tim. 4, v. 13. 15. a přjkladem apoštola Pawla k tomu pobjzj, a napomenutj to ztwrzuge pohnútkami následugjcjmi:

1. „*Že sám duch a cjl ew. náboženstwj a wyznánj wede ba nutj k této powinnosti.*" Wytknuw cjl ten „w ustawičném pokračowánj k dokonalosti gak duchownj tak mrawné a neunawelém (sic) zrůstánj a postupowánj wždy dále a dále s každým pokolenjm a stoletjm w nepřetrženém wywinowánj známostj na Boha a duši se wztahugjcjch, prawj: „Giné wjry ani nepotřebugj mnoho knih a spisů, magjce hognost giných duchownjch přjpraw a prostředků, swátostj a obřadů, památek a pozůstatků, postů a pautj, obrazů a znaků, a giných swatých zwyků a cwiků, *kterými ze wšech stran na smysly a duše swých wyznawačů blahodegně aučinkugj, ge na wyšší nebeské wěci upomjnagj, spasitedlné city a myšlénky w nich wzbuzugj:* náš lid nemá-li nábožných knih, nemá téměř ničeho, coby geg wzděláwati a k pobožnosti wésti mohlo; giná wyznánj magj w sobě mnohé nedůtkliwé wěci, články a obyčege, tak že gsau ráda, když ge swět w pokogi nechá-wá, prsty a pera do nich necpá, a mnoho o nich nepjše: naše wyznánj ničjmž wjce nezjská, gako

ostrowtipným zkaumánjm geho článků" a t. d. Po tomto kazateli o *swé* přeswědčenj horljcjmu dowoleném se pohonosenj, mluwj gádrně o užitku spisowánj a rozšiřowánj dobrých knih, a zawjrá: „Tuhý gest swazek mezi našjm náboženstwjm a spisowatelstwjm, weliká wzágemnost, weliké wplýwánj a působenj mezi oběma, tak že i kwětnutj i wadnutj obyčegně gim společné býwá."

2. To také žádá „*powaha a wznešenost samého duchownjho stawu a auřadu.* My negsme řemeslnjci," dj, „ani nágemnjci a nádennjci, kteřj by gen to a tolik pracowati měli, co a kolik se gim naložj a zaplatj; . . . my musjme gako Pawel, *wšechnem wšecko býti.* Žiwot učitele a kazatele musegj býti knihy, a to negen gegich čjtánj, ale i gegich plozenj, spisowánj a rozšiřowánj. To gest pro kněze neypoctiwěgšj zaměstknánj w prázných od úřadu hodinách, to gest pro něho neynewinněgšj zábawka a kratochwjl, to ho chránj od takowých swětských pracj, aneb od bludů a wýstupků, které swatému tomuto stawu odporné gsau; to gest pro duchownj osobu slušněgšj obchod a zwyk, nežli snad sedlačenj, kupčenj, lowectwj anebo ustawičné sem i tam se taulánj, hránj, kartowánj a hostinkowánj." — „Naši posluchači ne gednjm ale rozličným způsobem swau wděčnost a powinnost k nám prokazugj, dáwagj nám rozmanité zemské potrawy a potřeby, netoliko samý chléb ku posilněnj, ale i wjno k obweselenj, netoliko obilj, přjbytek, penjze, ale i giné dary a pohodlj pro tělo: nu nasledugmeže tedy i my gegich přjklad w duchownjch wěcech; odplacugme se gim i my rozmanitými dary, ukažme gim, že negen mluwiti, ale i psáti známe tu řeč, která nás chowá. . . I samo naše kázanj a ústnj

mluwenj tjm lepšj, dokonalegšj a ušlechtilegšj bude, čjm wycwičeněgšj bude ruka we psanj; nebo při tom, co usty mluwjme, tak pozornj, přjsnj a swědomitj nebýwáme, gako při tom, co na papjr klademe s tjm powědomjm, že to mnoho očj čjsti bude. Tak sobě dobudeme i dokonalé známosti té řeči, w které kážeme, kterážto známost našemu stawu tak potřebna gest, že kdo gj nemá, ten při wšj giné učenosti a způsobnosti swé gen wjtr rozrážj.“ (W poznamenánj k tomu cituge p. K. slowa p. L. Zieglera w časopisu pro katol. duch. 1833 sw. 4. st. 461.) a t. d.

3. Tuto powinnost nám ukládagj i „*skutečné potřeby našich škol.*“ Mnohotwárné tyto potřeby wyčjtage taužj řečnjk: „Wezměme gen w našich chrámjch slowenské knihy zpěwů do rukau: či nežaluge každá stránka na nedbalost a leniwost služebnjků náboženstwj, kteřj ode dwau, třj stoletj ani gen gedné maudré našim časům přiměřené knihy zpěwů sepsati a wydati neuměli? Wezměme modlitby, postilly, katechismy: *či nehemžj starými powerami, slepotami, oswjceněgšj ucho i srdce urážegicjmi?* Ba wěru my sami kněžj a kazatelé neměliby gsme nynj ani gen biblj do rukau pro naše wlastnj cjrkewnj potřeby, kdyby se nekněži nebyli nad námi smilowali, a gakowé takowé wydánj gj nám před několika roky nebyli opatřili, anebo kdyby nám gi cizozemci, až z Londýna a z Berljna, wnowě tištěnau nebyli poslali, anť se od padesáti, anobrž ode sta roků žádná duchownj osoba w našj cjrkwi a wlasti o něgaké wydánj pjsma swatého nepostarala! . . . . Ano wzdychati a žalowati po kautech na tyto hrozné chyby a hřjchy, od giných

žádati a čekati aneb i rozkazowati: to znagj mnozj z našich spolubratrů! ale nikomu nepřigde na um wlastnj rukau pero chytiti a počátek učiniti, každý gen plecema stjská, domnjwage se, že on pro swau osobu od powinnosti spisowatelské swobodný gest, že se to gen kohosi druhého, třetjho týká, ne geho samého. Hořké a těžké gsau tyto žaloby, ale bohužel! prawdiwé, které aspoň při takowých přjležitostech, gakowá gest tato dnešnj, nechceme-li býti Fariseowé a Zákonnjci, cjtiti a uznati musjme, abychom nehřešili déle proti swěřenému nám lidu božjmu, ale o naprawenj této chyby gedenkráte giž přjsně a upřjmně pečowati začali.

4. K tomu nás pobjzj i „*přjklad zakladatelů a naprawitelů (?) cjrkwe křesťanské.*" Zde připomjná mimo giné: „Srownáme-li ony předešlé časy s nyněgšjmi, wyznati musjme, že za šlepěgemi našich předků nekráčjme; že nepečugeme tak o duchownj potřeby našeho wěku, gako oni o potřeby wěku, swého, že nečinjme tak sláwu našemu stawu a náboženstwj spisowánjm znamenitých knih gako oni; že nás tu ginowěrci, že nás bratřj a pastýři reformátské, ano i řecké cjrkwe daleko giž zpátkem za sebau nechali." (W poznamenánj wydawatel podotknul: „Katolické duchowenstwo w Uhřjch wydáwá od několika let theol. časopisy maďarské; *rowně i w Čechách wydáwá se wýborný bohoslowenj časopis československý giž od 6ti let, mage na tisjce čtenářů z kněžstwa, mezi nimi i w Uhřjch.*") Wýše 500 ewangelických kněžj a kazatelů w našj wlasti se nalezá, a kolik gest mezi nimi takowých, kteřjby se spisowatelstwjm zaměstknáwali aneb aspoň poraučenjm a rozšiřowánjm dobrých knih we swé cjrkwi

lid wzděláwati. K našemu zahanbenj wyznati musjme, že lidé swětského stawu nám kazatelům tu giž přednost a palmu wzali a t. d.

5. K tomu nás zawazuge „*sama wděčnost k Bohu za darowaný nám wýborný nálezek umènj knihtiskarského.*“ Dowozuge toho: „Čjm wjce prostředků k wzdělanosti a pobožnosti nám a našim časům Bůh swěřil, tjm přjsněgšj počet někdy z toho od nás žádati bude a t. d. „Neřjkeyte, že gest dosti knih na swětě, nač tedy geště gegich počet rozmnožowati? Owšem dosti gest ginde, ale u nás a od nás nic. . . Knihy a spisy gsau gako kwěty a stromy, i těchto gest dost na swětě, a předce každého roku nowé sázjme, štěpjme . . . Newděčnost proti Bohu gest to, newšjmati sobě tak wýborného daru a dobrodinj, newděčnost a mrawná přewrácenost gest to, děkowati Bohu za pokrm a nápog, za hognau žeň a wjnobranj a giné zemské wěci, a neděkowati mu skutkem za dar na duši, na rozum, na náboženstwj, na wěčnost se wztahugjcj. Knihtlačitelstwj gest nástrog duchownjho swěta a žiwota, osoby duchownjho stawu mělyby ho tedy dle powinnosti neywjce užjwati a potřebowati.

Uwedených pohnútek a důwodů o záwěrce opakowaw, obracj se konečně ku pánu Superintendentu, a chwáliw geho zásluhy literárnj, dokládá: „Pokračugte i dále na této cestě negen wlastnjm přjkladem, ale i probuzowánjm, napomjnánjm a ponaukánjm k tomu obzwláště mladých žáků, kandidátů a kazatelů. Porážegte ten swau wlastnj leniwost zakrýwagjcj předsudek, wykořeňugte ten u některých panugjcj bludný omyl, gakoby to gen žádost chwály a chlauby byla, spisowatelem býti a knihy psáti. . . My pak ostatnj pastýři stáda

Kristowa přiwiňme se důwěrně gako údowé ke hlawě k tomu, který nám dnes za wůdce předložen gest, a nasledugme geho přjklad. . . Utišme žaloby a wzdychánj našeho lidu. . Nečiňme z takowé wěci něgakowé tagemstwj, kterau krom toho giž celý swět zná, pamatugjce na to, že neywětšj opatrnost gest upřjmnost, swědomitost, uznánj a wyznánj prawdy bez ohledu na přjzeň a bázeň lidskau. . . Kdo pak zhola nic poučného a prospěšného psáti sobě netraufáš, aspoň snažně podporug a rozšiřug to, co od giných dobrého psáno a wydáno gest" a t. d.

Weliké pohnutj po sobě zůstawilo toto kázanj, ano, gak z poznamenánj wydawatelů se dozwjdáme, i „k některým nedorozuměnjm a náružiwostem ač newinně přjležitost zawdalo." My ctjme tuto swatau horliwost, s kterau p. Kollár swým spolubratrům potřeby náboženstwj na srdce kladl, i nepochybugeme, že geho wážný hlas negednoho z geho spoluwyznawačů k činnosti probudil, i naděgeme se z udalosti té mnohého dobrého, zwláště gestliže následownjci páně Kollárowi ku *praktickým* stránkám náboženstwj a wychowatelstwj a k giným potřebným a prospěšným uměnjm pohled obrátj, a wtip swůg wynaložj, wystřjhagjce se ostatně wšelikých, k ničemu dobrému, a gen k rozhořčenj a roznjcenj wášnj a náružiwostj wedaucjch hádek a prudkých autoků proti stranám ginák o wjře smeyšlegjcjm. A wšak nemjnjm zde, aby snad ničeho o článcjch *swého* wyznánj ku potřebě swěřených sobě osadnjků nespisowali, i nemáme čeho se báti, pakli ostrowtipem swým základy *našj* cjrkwe zkaumati počnau: než očekáwáme toliko, gestli žeby se gim kdy za

potřebj zdálo aneb naprosto ljbilo, dotknauti se stránek našich dogmatických, aby z prawých, nám wlastnjch, od zpráwců sw. cjrkwe našj za prawé uznaných, pramenů známosti o článcjch našeho náboženstwj, o poswátných našich obřadech a obyčegjch wážili, a sobě nikdý nepočjnali tak, gako gegich spoluwěrci w Němcjch, kteřj mnohé wěci za učenj katolické wydáwali, co buď we spisech nám protiwných, aneb we swém wlastnjm domněnj, aneb u luzy našj nacházeli, u které méně slepoty a powěr než u chátry w giných wyznánjch pohledáwati, nebylo by sprawedliwé. Dosti dlauhá giž dokázala zkušenost, že zapomjnagj-li bohoslowci pro *wjru* na *lásku*, *nadege* k žadaucjmu sgednocenj se tjm wjce mizj.

K. Winařický.

4 Obraz starého swěta, to gest: Wšeobecná politická Historie prwnjho wěku, od počátku společnosti lidské až ku pádu západnj řjše Řjmské. Od Františka Josefa Smetany, kněze řádu Premonstrátského w Teplé, professora na ústawu filosofickém w Plzni. Djl I. W Praze 1834. W knjžecj arcibiskupské knihtiskárně, u Josefy Fetterlowé, wedenjm a nákladem Wáclawa Špinky. 8. Str. XVI. 240. za 40 kr. stř.

Kněz nikdý nemá dosti maudrosti a prospěšného uměnj, protože od něho swětlo prawdy na giné lidi se wyléwá, a práwě to, že wšech giných gest oswjceněgšjm, práwo mu dáwá, by wůdcem byl giných. Poněwadž giž historie prawau gest školau maudrosti, a kněz bohatau má mjti toho wědomost, co se kdy na zemi přihodilo: protož i tento práwě klassický spis welebnému duchowen-

stwu negen oznámiti, ale i na neyweyš chwáliti musjme.

Čjm plněgi se stalé w pokolenj lidském přjhody wyčjtagj; čjm bystřegi se udalé wěci tak sestawugj, gak gedna wyšla z druhé; čjm wjce wyprawowánjm činů lidských rozum čtaucjho se otwjrá a wygasňuge, srdce pak ušlechtilými city naplněno býwá: tjm wjce každý spis historický má do sebe ceny. Ale wšak i takowých historických spisů gest welmi potřebj, w kterýchž se gen gako gádro stalých se na zemi přjběhů podáwá, a to hlawnj aspoň, což se kdy událo, čtenáři se představuge tak, by wšecko snadno prohlédnauti, a w paměti swé držeti mohl. Historický spis, gegž máme před sebau, druhého gest způsobu, což i pauhý nápis geho: „Obraz starého swěta," dáwá na wědomj. Bystrý, důmyslný skladatel geho čtenáře nikde dlauho nezdržuge, nobrž gen gako w letu s njm starowěkost probjhá, a rychle ho od gednoho národu nese k druhému. Nenj wšak geho „Obraz starého swěta" gen gako suchý regstřjk, anebo gen gako holá kost a kůže, nobrž gako úplné tělo, ušlechtile uspořádáno, a s wýbornau spogeno dušj, kteráž twáři geho zwláštnj krásy a ljbeznosti dodáwá.

Wůbec tento historický spis gest přistrogen tak, že wšecky duševné moci čtaucjho chopj, a rozkošně zaměstnáwá. Žiwet w něm duch neylepšjch historiků, kteřjž newyprawugj toliko, což se kde stalo, ale i učj a wzděláwagj. Aby wýborný autor nic důležitého nepominul, předce wšak širokosti se wyhnul: neywětšj možné gádrnosti psanj užjwá, a tjm méně klade slow, čjm wjce wěcj poskytuge. Zde onde gest negen wyprawowatelem činů lidských, alebrž i saudcem, a sice by-

strým a sprawedliwým. Někde gen slůwko prohazuge, ale to slůwko gest mnohowážné, a gako silná giskra padá do duše čtenáře. Stawj autor čtenáře na wznešených stanowištěch, a na každé téměř stránce důležité prawdy mu mocným, ohniwým perem do srdce pjše.

Ačkoli Němci mnoho klassických historiků magj: bylby nicméně i tento historický spis wzácným a drahým plodem literatury gegich. Tjm wjce si ho ważte Čechowé, poněwadž se we wlastenské literatuře našj nic podobného nenacházj. I to zde powědjti musjm, že Čeština autorowa nic poněmčilého do sebe nemá, nobrž čistá, wzdělaná a sličná gest Čeština, a wšecky wlastnosti dokonalé, klassické řeči pronášj.

Na důkaz, že tato historie starého swěta gest wýtečné djlo, z něhožto plesati může každé hodné srdce české, tato mjsta zde předkládám: „Co Pařjž za času Ludwjka čtrnáctého, to byly Atheny pod čtyřidcetiletým řjzenjm Periklesowým, prwnj město starého swěta. Nikdý se wšeliká umělost na gednom mjstě tak hogně a tak slawně pohromadě neukázala, gako tenkráte w Athenách. Zde kwetli řezbáři Fidias, Polyklet, Alkamenes, Ağorakritos a Myron; maljři Zeuxis, Parhasius; tragikowé Sofokles, Euripides, Aeschylos; rhétorowé: Lysias a Isokrates; historikowé: Herodot, Thucidydes a Xenofon; w lékarstwj wynikal Hippokrates; w mudrctwj Sokrates. Krásně kwetl nad wšecky giné stát Athenský, ale na geho kořenách také giž hlodal čerw, a hrozil brzkau zkázau. K snadněgšjmu dosaženj swých ctižádostných aumyslů předsewzal Perikles mnohé škodliwé změny we zřjzenj Solonském, w základu žiwota Athenského,

Efialtem, demagogem sobě zcela oddaným, ztenčil moc a wážnost areopagu, a powolil tedy obecnj nemrawnosti uzdu. On zwětšil hrdost, opowážliwost a swéwolnost obecnj luzy, zničiw zcela moc archontů a senátu, a odewzdaw gj lidu samému, z něhožto i saudce obecnj k rozsuzowánj neyhlawněgšjch důležitostj celého státu z obecnj pokladnice platil, kudy se saudnice předmětem weydělku pro nedbalau a lenošiwau luzu stala, kterážto neustálými obecnjmi radowánkami opágená, w nestydatost, nesprawedlnost a zpurnost wždy hlauběgi padala. Se spogenci nakládáno gako s poddanými, wšickni drženi pode ghem, které ne o moc lehčj, ale mnohem protiwněgšj nežli Perské bylo, protože od hrdých bratřj pocházelo." S. 62. 63. „Hanibal, tento neunawitedlný rek Punický, milowal swau wlast upřjmně, a nemoha gj wjce prospjwati mečem, prospjwal po skončené druhé wálce Punické co suffet neporušitedlnau sprawedlnostj, zamezuge wady, které se prawému wlasti dobrému protiwily, zwláště utiskowánj lidu od mocných občanů, kteřj gen swého zisku hleděli, o wlast zhola nedbagjce. Tjm ale rozmnožil počet nepřátel swých, kteřj geg u Řjmského senátu osočili, gakoby wálku obnowiti chtěl. Řjmané, gimž i neozbrogený Hanibal hrozný byl, stáli na wydánj geho, čjmž negsa gist we wlasti swé, do ciziny prchnauti musel. A kam mohl prchnauti auhlawnj protiwnjk Řjma, než tam, kde se bauře zdwjhala proti Řjmu? Prchl k Antiochowi. Od něho ochotně přigat, radil mu, by se zrowna na Italii samu obořil, nabjzege se to sám se skrownau mocj wywésti, neb: Když ty hada potřjti chceš, myslil Hanibal s našjm Zá-

bogem, na hlawu neygistěgi. Nepronikla wšak maudrá rada u rozmařilého dworu králowského; neboť scházela rádci podlá lichotnost, pročež u hrdého Antiocha nenáwistnými dwořenjny snadno osočen, a wljdným s wyslanci Řjmskými w Efesu zacházenjm w podezřenj uweden.“ S. 152. „Zbawen strachu ukázal se nynj Tiber w prawé postawě swé. Nagednau zmizela wšecka swobodná práwa, gichž obec až potud užjwala; senát se stal nástrogem ukrutenstwj cjsařowa, nad provinciemi a wogskem usazowáni gen podlj ljchotnjci, z nichžto geden, Sejanus, cjsařem samým zase wládl, a geg ke wšem hanebnostem popauzel, kterých sobětnost a mstitedlnost gen wymysliti mohla. Při tom třesa se před wražedlnau dýkau, hleděl se ostřjhati zákonem magestátnosti, dle něhož na tisjce osob, které se gen obogetným slowem proti cjsaři prohřešily, a mnozj podezřelj beze wšeho důwodu odprawowáni. Tjm wšak geště wjce zaděšen gsa ukrutnjk, odšed zcela z Řjma, usadil se na nepřjstupném ostrowě Kapreé w chobotu Neapolitánském, kdežto u středu stráže s několika nezbednými ljchotnjky w hanebné prostopášnosti žiwot tráwil, až konečně w nemoci od gednoho z nich násilně usmrcen gest.“ S. 216.

Tato mjsta doličugj, že přewýborný náš wlastenský spisowatel, P. Smetana, ku skládánj historie má drahně wtipu, uměnj a ušlechtilého smyslu. Netřebať ho teprw wzbuzowati, by nás tudjž druhým a třetjm djlem wšeobecné historie potěšil: wlastnj srdce ho gistě ku práci této ponauká a zaněcuge, a nadjti se gest, že nám časem swým wydá také historii drahé wlasti našj české. Konečně znamenám, že i nakladatel, P. Wáclaw Špinka,

překrásný spis tento na čistém papjře welikého oktávu pěkným latinským pjsmem gest wytiskl, a tudy zásluhy autorowy se účastna učinil. Rádi budeme těm, genž české knihy na swůg náklad tisknau a prodáwagj, za každý wýtisk o několik českých wjce platiti, budau-li gen wěrně o to pečowati, by každá česká kniha i na pohled se ljbila, a pěkným papjrem, formátem a pjsmem ku čtenj wábila tak, gako Obraz starého swěta.

Vincenc Zahradnjk.

B) Rozličnosti.

a) *Zákony.*

A) Doplněk od roku 1833.

Poněwadž se giž negednau stalo, že se od cjs. král. poštowských úřadů plat z auředlnjch pjsemnostj požadowal, když nápisem: „in stricte officiosis" opatřeny nebyly: tedy se vikariátnjm a školnjm dozornjm úřadům w kragi opětně w známost uwádj, by k takowým pjsemnostem slowa: In stricte officiosis, doložiti neopominuli.

Gub. nař. 24. Listopadu 1833. — čjslem 5347.

Opatrownjci djtek, z ústawu nalezenců gim odewzdaných, magj na plat za wyžiwenj a oděw gen dotud práwo, dokud nalezenci w gegich opatrowánj gsau; wyswědčenj tedy o gegich žiwobytj a obydlj, k wyzdwihowánj téhož platu potřebná, magj se takowým wychowáwagjcjm osobám od duchownjch pastýřů gen dotud wydáwati, dokud nalezence we swém opatrowánj magj.

Nicméně přihodilo se, že wyswědčenj i takowým osobám dáno bylo, které djtě giž giným

k opatrowánj odewzdaly, aneb wlastnj matce ge byly nawrátily. Tauž přjčinau se nařizuge, by se opatrownjkům nalezenců, gešto ge giž u sebe nemagj, k wyzdwiženj platu potřebné wyswědčenj o žiwobytj djtěte, genž spolu také k potwrzenj slaužj, že djtě w opatrowánj swém magj, nikoliw wydáwati nemá; an sice duchownj pastýřowé za tuto wyswědčenjm potwrzenau neprawdu negen k přjsnému odpowjdánj, nobrž i také k náhradě wšeho na toto wyswědčenj wydaného platu, — pakli by geg wychowatelé nawrátiti nemohli — bez prominutj přidrženi budau.

Gub. nař. 28. Listopadu 1833. č. 45,132.

Seslaným wys. gub. nařjzenjm 30. List. b. r. obnowuge se opět neywyššj rozkaz, by duchownj pastýřowé osadnjkům, hlásj-li se w čas potřeby o dispensacj k wykonáwánj polnjch pracj we žnjch w neděli a we swátek po službách Božjch, žádné překážky a obtjžnosti nečinili, a takowéto dispensacj hned při rannjch službách Božjch nedělnjho neb swátečnjho dne osadnjkům ohlásili.

Gub. nař. 30. List. 1833, č. 54,807.

Poněwadž se giž od několika let shledalo, že powždy, kdykoli k oprawě kostelů i farnjch stawenj, anebo k zgednánj kostelnjch přislušnostj wjce než 10 zl. stř. ze zádušnj kassy wybráno býti mělo, proti wydanému předpisu u slaw. gubernium o powolenj se zakročowalo, čjmž negen auředlnj práce zbytečně rozmnoženy, nobrž i potřebné spráwy ztrátau času mnohem nákladněgšj se staly: k odstraněnj téhož obyčege oznamuge se cjs. král. krag. úřadům, že při stawbách ko-

stelnjch a farnjch, kteréž od patronátnjch úřadů cjs. kr. Kragským úřadům předloženy a kragským měřičem bedliwě wyšetřeny byly, pokudžby wýloha 100 zl. stř. nepřewyšowala, a k základnjmu kapitálu sáhnauti se nemuselo, aniž běžjcjm potřebám kostelnjm ugma se neděla, podlé gub. nařjzenj 18. Máge 1798 čjslem 11,052 králowštj kragštj úřadowé společně s ordinariátem powolenj k stawěnj uděliti mohau. Ano dle dwornjho dekretu 29. Ledna 1830 č. 4235 — a 7. Čerwna 1808 č. 27818 rozšiřuge se plnomocenstwj král. úřadů kragských w té mjře, že we wšech přjpadnostech, kdeby z prodléwánj něgaké spráwy nebezpečenstwj wzniknauti mohlo, také wětšj wýlohy ze zádušnjch důchodů, smluwiwše se o tom s ordinariátem, powoliti mohau; o čemž ale rychlau zpráwu na wys. Gubernium wznésti, a potomněgšj zplnomocněnj požádati gsau powinni. Totéž platj — pod swrchu dotčenými wýmjnkami o wydánjch na kostelnj přjslušnosti.

Gub. nařjzenj dne 20. Prosince 1833 č. 56,317.

B) *Zákony roku* 1834.

Z ohledu křticjch a úmrtnjch listů, kteréž se k proukázánj u wogenské konskripcj, rekrutowánj a přehledu zemských obranců bez štemplu wydáwagj, nařjzeno wys. dwornj komorau 4. Ledna b. r. čjslem 52,075, by takowéto listy znamenány byly nápisem: K úředlnjmu užjwánj při konskripcj, rekrutowánj, a revisj zemské obrany, kteréžto listy od úřadů, gimž se předložily, i hned zadrženy býti magj.

Gub. nař. 29. Ledna 1834 č. 2783.

Z strany pomoci školnjm učitelským wdowám udělowané rozhodnuto gest wys. dwornj komissj nad studiemi 24. Ledna l. r. 7943, by se dosawádnj obyčeg i budaucně zachowáwal, onen totiž w politickém zřjzenj německých škol ustanowený, gjmž se wdowám učitelským 8 kregcarů w oné valutě wyměřuge, w kteréž almužny w ústawech pro chudé wydáwány býwagj.

Gub. nař. 3. Unora 1834, č. 5361.

Geho cjs. král. Mst. ráčila neywyššjm rozhodnutjm 9. Pros. 1833 milostiwě nařjditi, by se při osazowánj učitelských stolic na weřegných theologických ústawech zwláštnj ohled bral na theol. Doktorát, a caeteris paribus Doktorům přednost se dáwala. Pakliby kandidát, gešto doktorem nenj, od Geho cjs. k. Msti. za professora gmenowán býti měl, zawazuge se, by w třjletnjm provisorium doktorstwj řádným obyčegem dosáhnauti hleděl; sic k potwrzenj předložen býti nesmj, dokawád ho nedosáhne.

Dle wysokého dwornjho dekretu 22. Března 1834 č. 6789 ráčila Geho cjs. král. Milost neywyššjm rozhodnutjm 9. Března b. r. nařjditi, by ono neywyššj uzawřenj 6. Zářj 1816, dle kteréhož nikomu, před dosaženjm 18. roku wěku swého k akatolickému wyznánj přestaupiti se nedowoluge, i také o dětech platnost mělo, genž dle narozenj a křtu k náboženstwj katolickému přináležegj, byl i gegich rodičowé napotomně k ginému wyznánj byli přestaupili.

Gub. nařjzenj 17. Dubna 1834 č. 16464.

Obsahem dekretu wys. dwornjho kanceláře 2. Máge b. r. č. 9185 ráčila Geho cjs. král. Milost 8. Dubna b. r. wzhledem dotacj potřebných kooperátorů následugjcj rozkaz wydati: Gestli žeby někde pro osobu farářowu dle cifry wyššj ročnj přjgem než 300 zl. založen byl, a za proměnau mjstných přjpadnostj počet kooperátorů rozmnožen, anebo, kde posud žádného nestáwalo, nynj *geden* přidán býti měl: nemá farář na swých přjgmech žádné ugmy trpěti.

W giných ale přjpadnostech, kde se o dotacj potřebného, posud nestáwagjcjho duchownjho pomocnjka gedná, pokračowati se má dle dosawádnjch zákonů.

Gub. nařjzenj 19. Máge 1834 č. 22079.

Z ohledu času, kterého se zwonečkem po kostele almužnu sbjrati dowoleno gest, ráčila Geho cjs. kr. Milost wysoce důstogným ordinariátům ustanowenj toho zanechati. Tjmto pak společným usnešenjm ustanoweno, by sbjrky w kosteljch zwonečkem předsewzaty byly wždy po skončeném kázanj, před i po začátku welké mše sw. až k obětowánj, pak ale, kdeby toho potřeba kázala, po sw. přigjmánj až do konce mše sw. — při tichých ale mšjch od začátku až do pozdwihowánj, a pakli by geště potřebj bylo, shromážděných wěřjcjch o přjspěwek požádati, po přigjmánj až do skonánj mše sw.

Gub. nař. 22. Máge 1834, č. 22,821.

Za přjčinau, že gistému, k auřadu pastýrskému poněkud neschopnému, lokalistowi kooperátor z náboženského fondu požádán byl, připome-

nuto opětně wys. dwornjm kancelářem 16. Máge b. r. č. 11,998: „Poněwadž lokalisté wedlé nařjzenj 15. Března 1792, s faráři stegného práwa nepožjwagj, tedy pro lepšj opatřenj auřadu pastýrského na takowých štacjch lokálnj kaplanstwj buď raděgi osazeno.

Gub. nař. 2. Čerwna 1834, č. 24,833.

Poněwadž se ukázalo, že nemanželských porodů rok po roce wjce přibýwá, wydána gsau neywyššjm rozhodnutjm Geho cjs. kr. Milosti dekretem dwor. kanc. 14. Máge b. r. č. 9876 následugjcj připomenutj:

1. Představeným obcj znowa za powinnost se ukládá, bedliwě pečowati, aby wšeliké nočnj taulky byly zamezeny; ložnice mužských a ženských čeledjnů odděleny a uzamykány; děti pak a čeládka k školnjmu a náboženskému cwičenj náležitě přidržowány.

2. Hospodářowé i představenj obcj magj u přjležitosti pozorni učiněni býti, gak welice čest i blaho rodin i celých obcj wyhledáwá, by se pečliwě hledělo na kázeň a mrawné chowánj podřjzených, a gakt záhubné následky rodinám i obcjm ze zanedbáwánj mrawopočestnosti wyplýwagj.

3. Nad mrawy školnjch učitelů a wykonáwánjm powinnostj gegich budiž pečliwě bděno.

4. Při zanedbáwánj policegnjch předpisů a pohoršliwém chowánj buď wedlé zákonů přjsně pokračowáno.

5. Zákony z strany zaopatřenj nemanželských dětj magj se zewrubně zachowáwati.

Gub. nař. 3. Čerwna 1834, č. 24,834.

Na předloženj knjž. arc. kons. 5. Čerwna b. r. č. 3555, ukládá se cjs. kr. kragským úřadům, by auřadům hospodárským a magistrátům ostřjhánj dwornjho dekretu 21. Ledna 1808 č. 776 přjsně nařjdili, totiž: že katoljkům, k akatolickému wyznánj přestaupiti chtěgjcjm, mezi šestinedělnjm wyučowánjm wšeliké společenstwj a zacházenj s nekatoljky co neypřjsněgi se zapowjdá.

Gub. nař. 26. Čerwna 1834, č. 27,052.

Dle nařjzenj Geho knjžecj Milosti neydůstogněgšjho Pána knjžete Arcibiskupa Ondřege Aloysia (Tit. pl.) magj se od duchownjch pastýřů wydáwané cedulky k přigjmánj sw. biřmowánj podlé následugjcjho formuláře zhotowiti:

Formulář.

Nomen Confirmandi — (ae.)
Nomen et Cognomen Confirmand.
Nomen et Cognomen parentum.
Locus nativitatis . . .
Parochia . . .
Vicariatus.
cui confirmand. . . tempore confirmationis adscript. . . .
Sufficienter instruct. . . . testor.

Mimo to má se podlé těchto od biřmugjcjho biskupa shromážděných a pastýřům opět nawrácených cedulek *Biřmowacj kniha* sepsati, s kterauž se gedenkaždý beneficiát při kanonické visitacj wykáže.

Konsist. nařjzenj 26. Čerwna 1834, č. 4325.

W katolických školách, kdež se také akatolické děti wyučugj, má se dle neywyššjho rozkazu

náležité poznamenánj těchto akatolických dětj wésti, a k patřjcjm akatolickým školnjm úřadům k anředlnj potřebě zasjlati. — K zachowáwánj téhož neyw. nařjzenj má se učitelstwo přidržowati.

Gub. nař. dne 12. Čerwence 1834, č. 28,278.

Mezi překážky, kteréž pořádnosti z ohledu pozůstalostj po zemřelých kurátnjch duchownjch prodlužugj, náležegj zwláště tyto:

a. Nedostatek inwentáře gak farnjho tak i kostelnjho.

b. Rozepřé stranu náhrady za zanedbanau oprawu farnjch stawenj.

c. Prodléwánj we skládánj interkalárnjch aučtů.

Protož se opětně wydaná giž o tom neywyššj nařjzenj w známost uwodj, a sice:

ad a. Aby při každé faře farnj i kostelnj inwentář se nacházel, kterýž se při každé změně farářowě od nastupugjcjho faráře podepsati má. Kdeby pak takowého nebylo, má se bez prodlenj zhotowiti.

ad b. se nařizuge, by i hned po úmrtj beneficiáta s přizwánjm dědiců wyšetřenj farnjch stawenj se předewzalo, a pakliby winau farářowau co zanedbáno bylo, z pozůstalosti geho sprawedliwá náhrada wygednána byla.

ad c. Úmrtj beneficiáta buď bez prodlenj oznámeno, a s skládánjm interkalárnjch aučtů co neymožněgi přispjšeno.

Gub. nař. dne 12. Čerwence 1834, č. 31,207.

b) *Cjrkewnj zpráwy.*

Z Francauz. W krwawých měšťanských rozbrogjch w Lyoně, w měsjci Dubnu l. r. wydaly zbožné dcery sw. Vincencia de Paula welmi po-

hnutedlný důkaz, gak weliké skutky působj láska k Bohu w slabých stwořenjch. „Poloha špitálu těchto sester, oznamugj gisté francauzské listy, byla welmi nebezpečná; nebo přjmo naproti němu postaweny byly baterie, neustále házegjcj. Byloť gim trogjho neštěstj se obáwati: zbořenj gegich stawenj z děl, zapálenj, anebo wedránj se do něho buď zbognjků, anebo řádného wogska. . . . . Neywětšj srdnatost dokázaly milosrdné sestry. Opustiwše tiše a neohroženě swůg dům, ubjraly se pokogným krokem do neynebezpečněgšjch ulic a náměstj, aby poraněné hned na mjstě obwazowaly, umjragjcjch těšily, giným opět pokrmem a ginými službami nápomocny byly, což ani k powolánj gegich nepřináleželo. Nic ge nemohlo odstrašiti, ani barrikády, — mezi nimiž buď prošly, anebo přes ně přelezly, — ani napomjnánj a wyhrůžky bogugjcjch, ani hwižděnj ljtagjcjch kulek a strašliwé z děl hřměnj. Bůh, w gehož powolánj a gménu tuto udatnost prokazowaly, chránil ge patrně, nebo žádné z těchto nábožných děwčat raněno nebylo.

— Ministr kultu wydal prohlášenj na biskupy, by mu oněch kněžj, kteréby důstognosti biskupské za neyhodněgšj pokládali, gmenowitě wyznamenali. Gednánj to dáwá čáku, že důležitost swěřeného mu plnomocenstwj náležitě zná. Nemohlť se zagisté na nikoho lépe obrátiti, gako na biskupy, by seznati mohl muže, tak wznešeného úřadu dostogné. Neboť biskupowé, po kragjch gsauce sjdlem, a w ustawičném spogenj s duchowenstwem stogjce, mohau schopnosti a zásluhy duchowenstwa neylépe oceniti; mohau po-

zornost wlády zemské i na takowé muže obrátiti, kteřj na neywzdáleněgšjch mjstech w tichosti úřad swůg zastáwagjce, z ohledu zásluh a ctnostj sjdelnjmu městu docela neznámi gsau. Tento ministeriálnj dopis bljžj se poněkud k onomu ponawrženj, kteréž před třemi léty p. Dubourg, biskup Montaubanský, předložil, chtěge tomu, by biskupowé každého oddělenj se usnesli k wyznamenánj kněžj, biskupského důstogenstwj hodných. Tento plán swůg tehdáž obšjrně wyložil. Byloť to práwě při té přjležitosti, an nešťastné wolenj weliké starosti we Francauzské cjrkwi wzbudilo.

Portugál. Nynj gsme se předce dowěděli, co se s oněmi Jesuity událo, genž na kwap z Koimbry byli wyweženi, aby, gak se ljčilo, přes hranice w bezpečnost se přewedli. Do Lisabonu byli sice skutečně přiwezeni; ale mjsto, co ge měli na lodjch dále přeprawiti, zawřeli ge do pewnosti St. Juliána, pod zámjnkau, gakoby ge před zuřiwostj lidu chtěli ochrániti!! W témž žaláři wězili giž také Jesuity za časů mstiwého a krwožjzniwého Pombala za celých 18 let, až do smrti Josefa I. Gak doslécháme, nalezagj se mezi těmito zatčenými také Francauzštj Jesuité; nenj ale nic slyšeti, žeby byla wláda Francauzská pro toto uwězněnj swých poddaných u Don-Pedra stjžnost wedla. Naproti tomu ale když Don Miguel gistého učitele franc. gazyka mrskati byl rozkázal, gešto w kathedrálnjm kostele w Koimbře s newěstkami mrzkost zpáchal, tedy w potrestánj tohoto nešlechetnjka zdála se čest francauzského národu býti uražena, a i hned wyslalo tak řečené Juste-Milieu několik korábů před Lisabon. W

bezpráwj ale francauzským Jesuitům učiněném nenacházj čest franc. národu uraženau. Gak rozdjlné gest smýšlenj gegich o cti!

Z Angličan. K hlásánj sw. Ewangelium musj se gako k prowozowánj swětského obchodu a řemesla zwláštnj powolenj (licence) wykaupiti. Někteřj duchownj gak k anglikánské cjrkwi přináležegjcj, tak i wůbec řečenj Nonkonfirmisté wzali w aumysl mrawy nižšjch třjd obywatelstwa naprawowati kázanjmi na weřegných ulicjch a náměstjch drženými. K tomu konci dali si wystawěti lešenj, a kázali po wšech čtwrtjch města. Daw lidu byl náramný, tak že se některé ulice zawřjti musely, a konečně policii za potřebné býti se zdálo w to wkročiti. Dwa kazatelowé — oba Smith řečenj — byli zatčeni a před práwo pohnáni. Prwnj Smith, znám pod gménem Bosseman, byl udán, že gen proto weřegně káže, by zloděgům přjležitost dal ku krádežjm. Na to ale odpowěděl a dokázal, že posluchači geho na trhu Bicklingsgate nazwaném, kdež kázáwá, negsau žádnj ginj, leč sami chudj kominujci, rybáři, zametači, hadráři a nosičowé uhlj, kteřj z wětšj částky ani penjzku (penny) w kapse nemagj, protož se také nepotřebugj zloděgů báti.

Na námjtku, že weliký sběh lidu působj a tjm wolnému průchodu překážj, odpowěděl: Gá žádné giné přednosti nežádám, nežli té, které se i šaškowi propůgčuge. Dowolte mi alespoň, bych chudým lidem, genž zde ničeho nemagj, kázati mohl, že králowstwj Božj gim přináležj. Gmenugte si mne prowolawačem, kramářem, gak se wám ljbj; magj-li tito práwo swé zbožj na trhu wy-

kládati a prodáwati, dopusťte tedy, bych i gá zdarma z nadšenj ducha sw. kázati mohl.“ Byltě potom s tjm napomenutjm propuštěn, by swau stěhowacj kazatelnu gen na takowá mjsta stawěl, kdeby sběh posluchačů obchodu obecenstwa nepřekážel.

Druhý Smith obžalowán byl od představeného kostela sw. Ondřege. „Záwist,“ zwolal on, „nic giného nežli záwist chleba! Páni faráři pronásledugj nás chudé kněžj, poněwadž tak bohati negsme, bychom sobě kostel wystawěti anebo nagmauti mohli, a zwláště proto, že zdarma kážeme Ewangelium. Gá pak wšjm práwem řjci mohu, že wjce dobrého působjm, nežli osoby magistrátnj; gá lidi před prowiněnjmi wystřjhám, kteréž práwo toliko, když giž spáchána byla, potrestati může.“ Na propuštěnau dalo se mu gen napomenutj.

Z Prahy. Dne 7. Řjgna b. r. zwolila důstogná kapitola Premonstráků na Strahowě na mjsto wPánu zesnulého, duchem a srdcem wýtečného pána, pana Benedikta Pfeifra, za swého nowého Opata, důstogného a wysoce učeného pána, pana Jaroljma Zeidlera, kapitulára a opatského tagemnjka, Doktora pjsma sw., arcibiskupského notáře, kr. řád. weřegn. professora dogmatiky na universitě Pražské, kr. censora bohoslownjch spisů, a emeritowaného dekána theologické fakulty.

Z Meyta. 4. Řjgna b. r., genž byl den slawný gmenowin Geho c. kr. Milosti Františka I. držel Geho knjžecj Milost, neydůstogněgšj Arcibiskup Pražský, Ondřeg Aloys hrabě Ankwič z Poslawice, w městě tomto na swé cestě do Kunžwartu u přjtomnosti c. k. auředjků panstwj Zby-

rowského, mjstnjho magistrátu, weškerých cechů a školnj mládeže pod gich praporci, a mnohočetného shromážděnj měšťanů, za blaho neymilowaněgšjho Země Pána služby Božj, po kterých gsa z uspořádánj této slawnosti skrze mjstnjho děkana a arcib. notáře, důstogného p. Jana Grubra welespokogen, se přes Plzeň, Stříbro a Planau do Kunžwartu ubjral.

Z Kunžwartu. Dne 5. Řjgna b. r. wyswěcowal Geho knjžecj Milost neydůstogněgšj Arcibiskup Pražský, Ondřeg Aloys hrabě Ankwič z Poslawice, kapli a oltář w Kunžwartu, w loketském kragi, bljže Mariánských láznj, w zámku Geho Oswjcenosti Klementa Knjžete z Metternichu, u přjtomnosti mnoha wzácných hostů a náramného počtu lidj i ze wzdáleného okolj.

Kaple byla takořka znowu stawena, řjzenjm c. k. dworského stawitelského rady a direktora stawitelské školy c. k. akademie Wjdenské, pana z Nobily. — Oltář ale, gak stogj, od Swatého Otce, papeže Řehoře XVI. z Řjma sem knjžeti pánu darowán. Gest to wýstawa z neywzácněgšjch mramorů, z pozůstatků chrámu Páně sw. Pawla w Řjmě, 300 let po Kristu Pánu od Konstantina, prwnjho křesťanského cjsaře wystaweného, který 15. Června 1823. popelem lehl. Sarkofág, který mjsto antipendium celý se widj, a který prý z tomby cjsaře Hadriána (73 let po Kristu Pánu) pocházj, záležj z gednoho kusu Rosso antico, gediného we swětě w té welikosti, do kterého při wyswěcowánj tělo w řjmských katakombách před několika léty nalezeného, welmi skwostně ozdobeného Mučedlnjka Božjho, sw. Bo-

niſáce, mládenečka, wloženo bylo. — Tato kaple swým předrahým klénotem patřj nynj k neywětšjm znamenitostem králowstwj Českého.

Kopidlno. Geho cjs. král. Milost ráčila dekretem od 7. Řjgna b. r. děkana a biskupského vikáře kopidlnenského, důstogného pana Františka Wacka, hogného spisowatele a horliwého podporowatele časopisu pro katol. duchowenstwo, z uwáženj obzwláštnjch geho zásluh, hodnostj cjs. král. dworského kaplana, s prominutjm tax, neymilostiwěgi poctiti.

Ze Lwowa. Dne 9. měsjce Listopadu držel slawný přjgezd do tohoto hlawnjho města králowstwj Halického, neydůstogněgšj pán, pan František Lušjn, nowě zwolený Arcibiskup katolický, knjže a primas králowstwj Halického a Lodoměrského, powolaný z biskupstwj tridentského z Tyrol.

Z Řjma. Dne 12. Čerwna zemřel w Palermu, hlawnjm městě w Sycilii, rozhlášený kardinál a generálnj Vikář, Placidus Zurla, w 65. roku wěku swého, mrtwicj raněn; dne 3. Prosince ale zase neystaršj knjže w katolické cjrkwi, kardinál-diakon Albani w Pesaře w 84. roce wěku swého.

Z Řjma. 22. Listop. Geho Swatost papežská ráčila následugjcjch kardinálůw k zwláštnjm úřadům ustanowiti, a sice:

Pedicini za vicekancljře swaté katol. cjrkwe, Odescalchi za Vikáře geho Swatosti, Giustiniani za prefekta kongregacj Indicis, Fransoni za prefekta kongregacj propagandy, Barberini za prefekta měst, Lambruschini za prefekta Kongregacj

*

studij, Sala za prefekta kongregacj biskupů a řeholnjho duchowenstwa, Mattei za prefekta oekonomie propagandy.

K nowému zwolenj za kardinály gsau zaznamenáni: Alexandr Giustiniani, Pianetti, biskup z Viterbo, Fabrizi, papežský Maggiordomo, pak Porta, Spada a Bianchi.

Ze Sevilly w Španieljch 8. Listopadu. Z tohoto přes 200 mil wzdáleného slawného města došlo 10. letošnjho Prosince od tamnjho kardinála arcibiskupa, Františka Xav., welmi laskawé psanj na wzácného podporowatele Časopisu našeho, welebného P. Josefa Černého, administrátora u Karmelitánek na Hradčanech w Praze, w kterém gemu za odeslané ostatky sw. Jana Nepomuckého, které 10. Kwětna l. r. od něho obdržel, welmi wraucně děkuge. — Tento ctihodný kmet dal i hned ty sw. ostatky do malé zlaté monstrance zasaditi, a poručil ge na oltář sw. Jana Nepomuckého, který w Seville w arcibiskupském kostele gako u weškerých Španieljch s wysokau uctiwostj se ctj, postawiti. Obdržew ge, dal hned wšech kanownjků a množstwj Sevillského kněžstwa do swé arcibiskupské domownj kaple swolati, by poljbenjm těch sw. ostatků sw. Jana Nep. uctili. Wšickni nad tjm darem obzwláštnj radost gewili. Karmelitánky Sevillské takowým darem z kláštera gich řehole z Prahy na neywýš potěšené uzawřely naproti tomu zase řeholnjm sestrám swým do Prahy w budaucjm Březnu, korábem přes Hamburk, ostatky zakladatelkyně té řehole, sw. Teresie, odeslati.

Z Francauz. Francauzský časopis „*Constitutionel*“ tázal se onehdy, gako u welikém úžase: Od-

kud nyněgšj zpuštěnj mrawů přicházj; obzwláště ale odkud i tento smutný úkaz, že děti geště autlého wěku, s přepodiwnau lhostegnostj na wraždu patřj, mohauce we wšj studenosti giným i samým sobě smrt učiniti? Můžeť se mu za odpowěď dáti: Toto gest usmrcugjcj owoce gjzliwé nenáwisti wšeho, co swatého a božského gest, kterauž ohawnj spisowé, gakýž gest Constitutionel sám, skrze patnácte let mládeži do srdce wštěpowali, gimž žádný posměch, žádný úkor a útržka proti cjrkwi a služebnjkům gegjm neprawým a nedowoleným býti se nezdál, gehožby s radostj nebyli roztrubowali; gimž nic wážného a welebného nebylo, cožby nebyli zhyzdili. Nyněgšj ohawnost zpuštěnj gest tedy djlo této atheistické, ďábelské zběře, genž zwláště pod ochranau Constitutionele národ swůg wnowě wydanými Voltairowými spisy téměř zasypala; bylať, gak wědomo, zwláštnj wydánj pro chudé i bohaté obstarána, Touquetowo ewangelium rozšiřowáno, a schwálnj fabrika nestydatých, mysl i srdce otrawugjcjch spisů zaražena, kterauž Constitutionel na wysost wychwalowati se přičinil. Toto pak wšecko směřowalo k úmyslu giž dáwno wytčenému, by mládež a nižšj třjdy národu k hlasu swědomj docela ohlušili, z nichžby sobě slepé, wždy hotowé nástroge k přewrácenj wšech společenských řádů wychowali. Slušj-liť tedy Constitutioneli, genž mládež ušlechtilé krásy a důstognosti gest zbawil, tázati se: Odkud ta neobyčegná ljbost we wraždě a w smrti, kterauž nynj u dětj a mladjků francauzských pozorugeme? Wšak práwě tato otázka a celé rozkládánj téhož punktu w Constitutioneli zůstane nám we stawu nyněgšjch Francauz paměti

hodnau a charakteristickau udalostj. Neméně pamětno gest, což se w témž časopisu dále ponawrhuge. Wyučowánj mládeže a sprostého lidu — dokládá konst, — má nynj býti hlawnj péčj zemského řjzenj, a to sice *wyučowánj mrawné*. K tomu ale (slyšmež!) školy filosofické nepostačugj, a poněwadž lid do kostelů nechodj, tedy přislušj wládě postarati se o to, aby zponenáhla mřawnj wyučowánj pro celý národ ustanoweno bylo. Zde gest, prý, geště mezera, kteráž se newyhnutedlně wyplniti musj, magj-li Francauzowé swobody hodni a schopni býti. Nebogme se, prawj dále, že takowý ústaw žádného prospěchu nedosáhne; *wšickni lidé nacházegj w tom radost, když o powinnostech mluwiti slyšj.* Samoi sebau se rozumj, že dar mrawného wyučowánj, kteréhož zde na maudrém zákonodárstwj žebrá, *w neyčištšjm mrawoučenj* záležeti musj. Tentýž Constitutionel gestiť opět, genž tau bezbožnau pošetilostj gest pogat, an si naděgi dělá, že kazateli od zemské wlády wyslanými a we gménu wlády (!) hlásagjcjmi národu zasazené hluboké rány se uléčj, a mimo to, že se mu poštěstj opowrženau cjrkew křesťanskau (genž mu dáwno trn w očjch byla) wypuditi anebo tjmto surrogátem wynahraditi.

Staw katolické cjrkwe na Morawě roku 1833.

Ku katolické cjrkwi se nawrátilo . .	81
od nj odpadlo	18

Katol. cjrk. tedy na Morawě rozmnožena 63 dušemi.

Staw katolické cjrkwe w cjsarském Slezku roku 1833.

Ku katolické cjrkwi se nawrátili . .	21
od nj odpadli . .	3

Katol. cjrk. w cjs. Slezku tedy rozmnožena 18 dušemi.

O dědictwj Swatojanském.

Šlechetná mysl w Pánu zemřelého welebného Antonjna Hanykýře, pens. exposity w Táboře, Dioecesána Buděgowického, založila nám darowanými 1000 zl. na střjbr., základ a ústaw k rozšiřowánj dobrých katolických knih pro lid sprostý w lewné ceně, pod gménem dědictwj Sw. Jana Nepomuckého, který nám takořka náhradau býti má za dědictwj sw. Wáclawa, k giným aučelům obrácené.

Když Geho c. kr. Milost prawidla dědictwj Sw. Jana Nep. 26. Řjgna 1833. potwrditi ráčila: zawedenj a otewřenj geho w 1. swazku Časopisu letošnjho ročnjho běhu u weřegnau známost se uwedlo, a pozwánj k přjspěwkům na rozmnoženj základu tohoto se stalo.

Proti wšemu nadánj nepřihlásiltě se s darem žádný mimo ctihodného p. Wáclawa Žitka, kaplana we Mšeci obětj 500 wýtisků spisu swého: Odměna djtkám, a brandeyský vikariát, který knjžek těchto 115 odebral. (Ginj gen w skrowném počtu.)

Nagednau wšak překwapuge nás Vikariát Nowokoljnský sbjrkau 116 zl. 40 kr. w. č., kterau řjdká horliwost tamnjho arcib. vikáře a faráře w Swogšicjch, weledůstogného čest. kanownjka pana Josefa Balatyho, mezi duchowenstwem okrsku swého zgednala.

Wysoce důstogná arcibiskupská konsistoř nemohla gináče, než nad tjmto wzácným přispěnjm swau spokogenost gewiti, a redakcj Časopisu powolila, pomůckau tauto, pak! páně Žitkowým wýnosem, a auroky Hanykýřowa základu, učiniti počátek dědictwj Sw. Jana.

Za tau přjčinau hodláme neyprwé wydati k poučenj a wzdělánj připrawený půwodnj rukopis po w Pánu zesnulém dne 18. Pros. b. r. welebném knězi a na slowo wzatém spisowateli p. Josefu Černém, nadepsaný: *Rozgjmánj o přjrodě*, gegž byl práwě za poslednjch dnů žitj swého dohotowil. Budiž gemu wydánjm tohoto spisu na prwnj náklad dědictwj Sw. Jana Nep., za geho zwláštnj zásluhy o tento Časopis wděčný památnjk postawen, kteréhožto spisu hogného odbjránj tjm důwěrněgi se naděgeme, poněwadž čistý wýnos zase k základu swatojanskému buda připogen, gměnj toto rozmnožj, by wydáwánjm dokonale katolických, dobře psaných knih, w lewné ceně, aučel základu toho se dosahowal, záměr zakladatele se wyplňowal, welebnému duchowenstwu a potřebám wlastenských čtenářů náležitě se poslaužilo, a nábožnost i kázeň dobrých mrawů také prostředkem tjmto byla zwelebowána.

Redakcj.

Umrtj.

Welebný p. Jos. Černý, kněz nábožný a horliwý, muž oswjcený a uměnjm ozdobený, geden z neysilněgšjch w tomto časopisu pracownjků, gemným citem, zdrawým saudem wýtečný, zaslaužilý spisowatel a wraucný milownjk gazyka českého, umřel w 49. roce wěku swého dne 18. Prosince 1834 o čtwrté hodině odpolednj, na krewnj mrtwici, zaopatřen gsa swátostmi umjragjcjch.

Prozatjm gen to buď podotknuto, že geho neyčistěgšj k wlasti láska a horliwost s saudem spogená wšecko, sečbyla, k okrase a k důkladnosti našeho Časopisu přispjwala. Gestli slawný Sailer biografie zaslaužilých duchownjch pastýřů německých wydal: my též práwo máme úplné, neauhonný žiwot nebožtjka Černého mladým zwláště kněžjm za wzor postawiti. Dá se od wraucných geho přátel očekáwati, že někteřj ze žiwota geho neysličněgšj nastjnjce doby, památku wděčnau swému přátelstwj postawj. — Na ten čas stůgtež city gednoho z geho přátel.

Žalozpěw

o smrti Josefa Černého.

Zastjnil saumrak hasnaucj záři wečernj,
Oblohu neydělšj zastřelo raucho noci:
Gá u stolku sedjm, potopen we praudu myšlének
Bezděčných, duše má truchliwě zastonala:
Proč, to newjm. Kdo na okno klepá? — Holubička to zobcem.
Wjtey mi šťastná poslice! což mi neseš? —

Ó běda, co znamená temných na hrdélku wisjcjch
Tré tkaniček? co tagj w sobě cedulky troge?
Strom zde, běda, truchliwý obrazen — tady hrobka — tu nápis:
„ČERNÝ“! — ach mého přjtele wjce nenj! —
Nábožný knězi Hospodinůw, zpytownjku pokorný
Děl geho zázračných, Sokrate náš milený,
Wlasti milenče wřelý, cos nás tak rychle opustil?
Giž gsi mi odlaučen, mé duše půlko drahá!
Twář mi gewjwala ústa, co gen kdy pocjtilo srdce,
Tys se mnau wěrně slasti i strasti dělil,
Ty, když osud mne pak oddálil, gsi mi často wysjlal
Pentli na růžowité wěštinu přjwětiwau.
Kdož, po našem Mladoni, když i teď ty se záhy ubjráš
Z wlasti, mi žádaucj zpráwy o Matce podá?
Kdož o gegjch naděgjch, tauhách, žádostech a slastech,
Kdož o milých bratřjch zpráwu mi dá těšiwau?
Ukrutné, Morano, twoge za dnů těchto ge žezlo!
Ledwa se wýročnj den hoře mého wracel,
Den, kdys mi Mladoně druha odňala, neklamawého
Wlasti syna, wěrných bratra, miláčka Čechu, *)
Sotwa se gizwa krutá raněného uléčila srdce:
Giž ljtým šjpem ránu bodeš mi nowau.
Proč raděgi střely na škaredé odrodilce neostřjš?
Proč dobrých, ctnostných sobě ku wraždě woljš?
Ach co mořjš maudrosti toho zdařilého učence?
Co wzácného Čechům Faedona usmrcugeš?
Co sluhu Páně bigeš, ljbau an práwě se chystal
Na swěcený oltář klásti mu sláwy oběť?
Proč gsi, neljtostná, několik nedopřála mu geště

*) Josef Jungmann, mladšj, † 24. Prosince 1833; Josef Černý dne 18. Prosince 1834.

Dob, aby byl skončil djlo to poswěcené? *)
O lose lidstwa žalosti plný! zaswitne-li hwězda,
Plawci milá, obalj náhle gi bauře mrakem. —
Když takowých ano wjce němých wedu w útrobě nářků:
Autlá poslice tu křjdloma zatřepetá,
Zdálo se, že něco wjce mi geště odewzdati dlužna;
Pentli zočjm bjlau zeleně propletenau,
Snjmám list na ni zawěsený, druha oslaweného
Poznage ljbám, hned pjsmo a to čtu na něm:
„Nelkey, bratře milý, želu se truchliwému neoddey,
Hospodinůw mne že tak náhle posel powolal;
Nechtěl Dobrotiwý nemocj mi se trápiti dáti,
Au těžkých neduhů dosti gsem giž zakusil.
Arci wřelá byla mi swé otčině slaužiti wůle,
Než k aumyslu tomu lhůty na krátce bylo.
Giž čeho gá sám neskončil, dokoncyte wy bratřj
K oslawě Pána, i též k prospěchu wlasti drahé.
Sworuj buďte, neboť synowé gste wy mateře gedné;
Podpora, čáka, radost, oslawa buďte gegj!
Láska, pokog! w odkaz toto gá wám heslo poraučjm.
Láska-li wěrna waše, prosbu wyplňte mogi:
Záživnau a zdrawau kraganům ducha pastwu podeyte;
Pochwalu wám za to wlast, odměnu Bůh w nebi dá.“ —
To bratřj spolu wám zdělugi zde poselstwo potěšné,
Pomněte, co wzkázal wám bratr oslawený.

Na Kowáni dne 23. *Prosince* 1834.

K. Winařický.

---

*) Rozgjmánj o přjrodě.

Obsah

wšech čtyř swazků sedmého ročnjho běhu.

Pogednánj.

1. Dogmatika.

O spogenj Kristowa z mrtwých wstánj s celau saustawau božského zgewenj. Od J. Raisa. . . . . III, 347. IV, 617.
O wtělenj Syna Božjho. Od Vinc. Zahradnjka . . . . . IV, 519.

2. Mrawoučenj.

Proč newydáwá náboženstwj Kristowo tak hogných užitků gako za prwnjch časů. (Historicko - mrawnj). Od Josefa Černého . . . . . I, 1.

3. Uwedenj w pjsma sw.

Kanon knih nowozákonnjch za wěku apoštolského. Od Dra. J. Kornera. II, 179. IV, 575.

4. Historie cjrkewnj.

Swatj mučedlnjci prwnjch stoletj oswědčugj Božstwj Kristowo. Od Dra. J. Stárka. . . . . I, 30.
Zpráwa stranu rozbrogů o kalich. Od J. Zimmermanna. . . I, 64. III, 379. IV, 548.
O rági. Od Fr. Wetešnjka. . . II, 109. III, 412.

Společnost Čechů s Lutherem. Od Vinc. Zahradnjka. . . . . II, 227.
O jáhnech. Od P. Richtra, professora Olomuckého . . . . . II, 241.
Přjbuzenstwj cjrkwe české s morawskau. Od Wogt. Ruffera. . . . . III, 437.
Žiwotopis p. Jos. Frant. Hurdálka. Od V. Zahradnjka. . . . . I, 104.

5. Pastýrský auřad.

Pastýrský list Geho knjžecj Milosti P. Arcibiskupa Olomuckého. Přeloženjm Dkt. Jungmanna. . . . . II, 317.
O rozdjlu mezi duchownjm a swětským auřadem. Od Vinc. Zahradnjka. . . . I, 46.
Kázanj pohřebnj. Od Frant. Wambery. II, 331.
Kázanj na den wstaupenj Páně. Od Antonjna Marka. . . . . III, 453.
O nawštěwowánj školy od Jos. W. . . IV, 586.

6. Liturgie.

Aforismy o liturgii. Od Vinc. Zahradnjka . . . . . III, 368.
Spogenj čtyř částek mše sw. Od Hnogka. IV, 559.

7. Wychowatelstwj.

Wychowánj mládeže zwláštnj pramen nenábožnosti nyněgšjho wěku. Od Dra. Jar. Zeidlera, opata Strahowského. I, 82. II, 277.
O spořádánj starých škol z ohledu na nowé. Od Fr. Wacka, cjs. král. dwornjho kaplana. . . . . III, 396.

8. Smjšeného obsahu.

Dwa listy p. Bohuslawa z Lobkowic. Od Karla Winařického. . . . . II, 267.
Odpowěd na konkursnj otázku, od Arnolda Šindeláře. . . . . II, 295.

9. Básnictwj.

Zpěw k slawnému přigetj duchownj spráwy od Geho knjžecj Milosti P. P. Ondřege Aloysia, arcibiskupa Pražského, gménem weškerého duchowenstwa, Od Sedláčka. . . . . I, 1.
Bezženstwj. Od Dra. Jos. Chmelenského. IV, 644.

10. Literatura.

I, 131 — 141. II, 305 — 307. III, 471 — 485. IV, 647 — 661. Recensj od čest. kanownjka Přihonského, od far. Vinc. Zahradnjka a far. Karla Winařického.

11. Zákony.

IV, 666.

12. Cjrkewnj zpráwy.

I, 145 — 176. II, 311 — 339. III, 485 — 512 IV, 673.

8. Smjšeného obsahu.

Dwa listy p. Bohuslawa z Lobkowic. Od Karla Winařického. . . . . II, 267.
Odpowěd na konkursnj otázku, od Arnolda Šindeláře. . . . . II, 295.

9. Básnictwj.

Zpěw k slawnému přigetj duchownj spráwy od Geho knjžecj Milosti P. P. Ondřege Aloysia, arcibiskupa Pražského, gménem weškerého duchowenstwa, Od Sedláčka. . . . . I, 1.
Bezženstwj. Od Dra. Jos. Chmelenského. IV, 644.

10. Literatura.

I, 131 — 141. II, 305 — 307. III, 471 — 485. IV, 647 — 661. Recensj od čest. kanownjka Přihonského, od far. Vinc. Zahradnjka a far. Karla Winařického.

11. Zákony.

IV, 666.

12. Cjrkewnj zpráwy.

I, 145 — 176. II, 311 — 339. III, 485 — 512 IV, 673.

PŘE

Duchowenstwa k

rok

Arcibiskupstwj a biskupstwj	Krag
Prażské Arcibiskupstwj	*Praha*
	Kauřimský
	Beraunský
	Lobotský
	Plzenský
	Rakovnický
	Summa
Litoměřické biskupstwj	*Bolesławský*
	Litoměřický
	Žatecký
	Summa
Kralowehradecké biskupstwj	*Budějovský*
	Chrudimský
	Časlawský
	Kralowehradecký
	Summa
Budějowické biskupstwj	*Budějowický*
	Klatowský
	Prachenský
	Taberský
	Summa
W Prazském Arcibiskupstwj	
Litoměrickém biskupstwj	
Králowehrad biskupstwj	
Budějowickém biskupstwj	

Dohromady

Wroce 1852

tedy wroce 1853 twje

tuji

W prist. ro roce i ustatny duchowenstwa se wykaže.

LED

[illegible] Českého

835

Počet dušj.	wel. kapitoly		fary
	počet	osob	
101.308	2	17	19
190.195	2	9	79
174.641			67
242.736			83
203.726	"	"	93
159.833		"	72
1072.433	4	26	413
399.716			164
349.675	1	6	126
133.391	"		56
102.710	1	6	321

"	2	2	10	"	"	3	13	8	40	10
"	36	"	"	"	"	"	"	3	68	12
"	"	1	29	2	4	"	33	2	90	16
"	"	"	"	"	"	"	"	4	22	4
2	3	2	8	"	"	6	14	16	39	40
6	15	2	6	"	"	6	12	16	33	20
"	"	"	"	"	"	"	"	1	62	9
"	"	"	"	"	"	"	"	1	27	1
19	22	"	"	"	"	"	"	3	3	1
"	"	1	6	"	"	1	7	3	17	2
"	21	1	11	8	"	"	19	13	33	24
"	36	"	"	"	"	"	"	3	166	21
1	9	1	3	1	"	"	6	2	13	1
25	146	10	93	11	4	16	124	75	710	133
26	154	11	94	13	4	16	132	77	747	133
2	"	"	1	"	"	"	"	1	"	"
1	"	1	"	"	7	"	"	6	"	37	24

Klas sovietv		Gepals ky		Novoe ky klas sostav		Gepios ky		
"	4					2	13	"
		"				1	14	"
"						1	9	"
1						"	12	

Náwěštj.

Dokonawše sedmý ročnjk tohoto časopisu, na wědomj dáwáme welebným p. p. odbjratelům, že u wydáwánj téhož spisu, tak gako dosawáde, i přjštjho roku pokračowáno bude. Redakcj opatřena gsauc giž nynj dostatečnau zásobau literárnjch pracj, na djle mnohé giž započaté očekáwagjc, může se bezpečně kogiti naděgj, že nastáwagjcjho roku za tak horliwau činnostj p. p. spisowatelů žádostem welectěného čtenárstwa mnohem lépe w stawu bude zadost učiniti, než se až dotud státi mohlo. Protož s potěšenjm ugjmá se redakcj té přjležitosti, wšem učeným p. p. přispjwatelům za gich horliwé snaženj we gménu w. d. knjž. arcib. Konsistoře tjmto weřegné djky w gewo dáti, opětuge spolu swau důwěrnau žádost, by gj také budaucně k udrženj a rozkwětu téhož cjrkwi a wlasti prospěšného ústawu napomáhati sobě nestjžili.

Ostatně gest redakcj wždy se wšj ochotnostj každé radě a žádosti powolna, kterauž by koli tento časopis wětšj užitečnosti nebo důkladnosti nabyti mohl.

Co se pak přjdawku dosud dáwaného dotýče, zameyšlj redakcj dle prwotnjho plánu některé wzácněgšj rukopisné překlady swatých Otcu aneb giných starobylých duchownjch spisowatelů, genž gak předmětem tak

i klassickau spráwnostj gazyka wynikagj, k tisku přistrogiti; při čemž se ale zwláště na to hleděti bude, aby každý přjdawek, pokud možná, sám o sobě úplný celek působil, by budaucjm předplatitelům nebylo potřebj z předešlých ročnjků doplněk sobě obgednáwati. Z strany těch p. p. odbjratelů, kteřjby wšech sedm ročnjch běhů nagednau sobě opatřiti chtěli, platj ona rokn minulého snjžená cena. Kdoby pak celý spis sw. Augustina o Městě Božjm kaupiti mjnil, dostane wšech 6 djlů za 3 zl. we stř. Gednotliwý djl prodáwá se za 40 kr. Tak také geho Soliloquia a Manuale za 16 kr. Sw. Chrysostoma o Urážce, a sw. Cypriana o potupenj swěta sa 12 kr.

Bychom p. p. Odbjratelům w Praze a w okolj lépe posloužiti mohli, oznamugeme tjmto, že i provisor knjžecjho arcibiskupského semináře, p. Antonjn Rispler, předplacenj přigjmá, na které pohodlj obzwláštně pražské knihkupectwj pozorna činjme.

Redakcj.

POZNAMENÁNJ

wšech P. P.

SPISOWATELŮ,

kterj tento rok, 1834,

pracemi swými k ČASOPISU tomuto

přispjwali.

W PRAZE.

Buriánek Frant., arcibiskup. poenitentiár,
Černý Josef, administr. u Karmelitánek,
Chmelensky Jos., Dr. tagem. u cjs. kr. manského práwa,
Helfert Jos., Dr. prof. cjrk. práw. arcib. kons. rada,
Herschmann Frant., kaplan u sw. Ducha,
Holubář Gotthard, kapitulár a kaplan na Strábowě,
Jungmann Josef, Dr. humanit. prof. na akad. Gym.,
Krbec Jan, arcibiskup. poenitentiár,
Labler Vinc., duchownj zpráwce w Stodůlkách,
Ondrák Prokop, kněz cjrkewnj,
Pešina Wáclaw, kanownjk na hradě pražském, redaktor,
Přihonský Frant., Dr., čest. kanow., praeses srh. sem.,
Preyšl Josef, arcibiskup. seminarista,
Rost Antonjn, Dr. praeses arcib. semináře,
Ruffer Wogtěch, vikář kapit. Wyšehradské,
Zeidler Jarol., Dr. kapit. Stráh. prof. dogm. c. k. censor,
Zimmermann Jan, kněz ryt. řádu kříž., skriptor c. k. knih.

W ARCIDIOECESJ PRAŽSKÉ.

Bezděka Anselm, kněz řádu sw. Benedikta, w Lidicjch,
Hampeys Frant., kněz cjrkewnj,
Hausmann Karel, kněz cjrkewnj,
Hlawáč Jan, vik. tagemn., farář w Postupicjch.
Karljk Hugo, kapit. Tepel. prof. cjrk. práwa w Teplé,
Kurka Frant., kaplan w Kladně.
Rokos Frant., kaplan w Taehlowicjch,
Sedláček Wogt., Dr. kapit. Tepel. prof. mathem. w Plzni,
Šindelář Arnold, kapit. Tepel. gym. katechet w Plzni,
Wotypka Jos., duchownj zpráwce w Popowicjch,
Zitek Wáclaw, kaplan we Mšeci.

W LITOMĚRICKÉ DIOECESJ.

Dobrohlaw Jan, kaplan w Libochowicjch.
Hnogek Antonjn, děkan na Mělnjku,
Jettmar Bern., Dr. kapit. Strähow. prof. w Zatci,
Marek Antonjn, děkan w Libuni,
Wetešnjk Frant., farář w Markwaticjch,
Winařický Karel, farář w Kowani,
Zahradnjk Vincenc, farář w Křešicjch.

W KRÁLOWÉHRADECKÉ DIOECESJ.

Dewoty Jos., čest. kan. na Wyšch. děkan w Mikulowicjch,
Ludwjk Ant., duchownj zpráwce w Studnici,
Rays Jan, kaplan w Kopidlně,
Stárek Jan, Dr. prof. pastorálky w Králowéhradci,
Trnka Jan, kněz cjrkewnj w Králowéhradci,
Wacek Frant., c. k. dworský kaplan, děkan w Kopidlně.

W BUDĚGOWICKÉ DIOECESJ.

Körner Jan, Dr. prof. bibl. rector semináře w Buděg.,
Nowáček Jan, kaplan w Střemilowě,
Schönbeck Mich., Dr. prof. pastorálky w Buděgow.

W ARCIDIOECESJ OLOMAUCKÉ.

Richter Engelb., Dr. prof. hist. cjrk. rekt. mag em.,

W BRNENSKÉ DIOECESJ.

Kemmel Wogtěch, řehol. Minor. prof. dogmat. w Brně,
Kinský Domin., kněz řádu Piarist., c. k. gub. translátor,
Richter Ben., Dr. kněz řádu sw. Ben., prof. kat. a pedag.

W CJSARSKÉM SLEZSKU.

Kozar Jan, farář a administrátor w Těšjně,
Schipp Josef, generálnj Vikář, děkan we Frideku.

W HALICIJ.

Rost Ign., tow. Pana Gežjše w Tarnopoli.

W ŘJMĚ.

Ehrenhöfer Felix, německý kazatel rakausk. wyslanstwj.

Waclaw M. Pešina,
kanownjk, arcibiskup. konsist. rada,
redaktor.

Frant. Lad. Čelakowsky,
korrektor.

Poznamenánj

wysoce ctěných Pánů panů Odběratelů Časopisu pro katolické duchowenstwo, w roce 1834.

I. W Arcibiskupstwj Pražském.

Geho Knjžecj Milost, Neydůstogněgšj Pán, pan Ondřeg Aloys, Arcibiskup Pražský, Hrabě Skarbek Ankwič z Poslawice, Welkokřjžnjk řádu Leopoldowa a t. d.

Wysoce důstogná Kapitola a Konsistoř.

P. T: P. a p.

Jan Medljn, Probošt hlawn. chrámu Páně Sw. Wjta.
Frant. Pöllner, kapitol. děkan, gym. direkt. wýbor zem. stawů.
Wáclaw Neumann, praelat, kapitolnj arcijáhen, kons. rada.
Josef Werner, kapitolnj Custos, konsist. rada.
František Tippmann, bisk. Satallský, Suffragan, Consistornj Praes., Dom.-Cantor, Adm. Děk. Starobol. Direkt. fakulty theol.
Josef Rauch, kapitolnj Senior, konsist. rada, Adm. scholastik.
Mikul. Tomek, Dokt., kanow., děkan u s. Apolináře, konst. rada.
Wáclaw W. Wáclawjček, Dokt., kanownjk, Guberniálnj rada.
Jan Aloys Renner, kanownjk, konst. rada, examin. synod.
Wáclaw Pešina, kanownjk, konst. rada, redaktor.
Wogtěch Čech, kanownjk, konsist. rada.

Josef Helfert, Dokt. prof. cjrkewnjho práwa, konst. rada.
Aloys Wydra, Dokt. práw, zemský advokat, konst. rada.

Jan Kodauer, tagemnjk arcibiskup. konsistoře.
Šiman Martin, expeditor a kasjr.
Bretschneider Karel, dokt. práw, protokollista w konst. radě.
Knjžek Frant., registrator.
Šmid Vincenc, protokollista exhibitu.
Höniger Jaroljm, zástup. při protokollu, aučet wed. Časopisu.
Kalina Jan z Jetensteinu, kancellista.
Zimmermann Antonjn, kancellista.

Arcibiskupský Seminář.

P. T: P.

Jan Büttner, kanownjk, rektor Semináře.
Ignác Mráz, čestný kanownjk, Spiritual.
Antonjn Rost, Dokt. Praeses.
Antonjn Rispler, provisor.
Seminárnj bibliotcka.

Nowoswěcenj kněžj bez štacj.

Franz Josef.
Hora Antonjn.
Ondrák Prokop.
Peer Františ.
Plaucar Frant.
Štech Vincenc.
Wáňa Filip.

Jáhnowé.

Duchoň Františ.
Hausmann Karel.

Gešté neposwěcenj bohoslowci.

Hubjnek Jos.
Küffer Albert z Asmanwilly.
Wobornjk Wendeljn.

Posluchači bohoslowj w IVtém roce.

Čechura Karel.
Dundáček Raimund, Minorita.
Dwořák Josef.
Fanta Antonjn.
Kraus Eduard.
Krejk Josef.
Laad Ant.
Neuman Jan.
Nowák Antonjn.
Pešta Adrian, kler. Sionský.
Šimák Josef.
Walda Karel.

W IIItjm roce.

Lindner Jan.
Pacelt Frant, diöc. litom.
Pfeiffer Rudolf, diöc. budw.
Simenec Frant.
Titěra Frant.
Weselský Wáclaw, diöc. budw.
Zeman Frant, diöc. litom.

W IIhém roce.

Breišl Josef.
Hlinský Frant.
Hrabák Wáclaw.
Koštálowský Lud. kler. Sionský.
Lopata Norbert, řád. s. Fr.
Metel Marian.
Schabat Josef.
Wild Hynek.

Geho Excellencj, wysoce urozený Pán, pan Karel Chotek hrabě z Chotkowa a Wognjna, Welkokřjžnjk c. k. rakausk. řádu sw. Leopolda, cjs. ruského řádu S. Alexandra, a rytjř král. sardin. řádu sw. Maurice; Neywyššj Purkhrabj králowstwj Českého, a t. d.

Po městech Pražských.

P. T: P.

Antonjn Lagler, farář u sw. Štěpána, wedaucj tagemjk generálnjho vikariátu far Pražských.
Ackermann Jos. wywol. kazat. při rakausk. wysl. w Kodani.
Adamec Antonjn, psalista při hlaw. chrámu Páně sw. Wjta.
Borosch a Andree kněhkupectwj, pro negmenowaného.
Beutel z Lattenbergu, far. u blahosl. Marie Sněžné.
Böhm Wácl., katecheta při malostr. Gymnasium.
Buriánek Frant., arcib. poenitentiár u sw. Wjta.
Calwowo kněhkupectwj, pro neoznámeného.
Čapek Gindř., kněz řádu sw. Františka.
Censura, cjs. král. 4 wýtisky.
Čelakowský Lad. Fr., korrektor Časopisu.
Čjžek Daniel, farář u sw. Wáclawa.
Daubek Frant. represent. měšťan na now. měst. čjs. 247.
Duchek Jan, koop. u sw. Hawla.
Dufek Leander, benediktjn w Emauzjch.
Fabian Jan, adjunkt při fakultě theologické, supl. morálky.
Frank Josef, kněz cjrk. wychowatel hrabat z Waldsteinu.
Franz Wáclaw, farář při hlawnjm kostele sw. Wjta.
Fříček Nepom., Provincial řehole w. p. Františkánů.
Fridrich Walentjn, kněz řádu sw. Františka.
Hause Rudolf, posluchač práw.
Hanka Wáclaw, rytjř Wladim. řádu bibliot. národ. Museum.
Hawránek František, kněz rytjrs. řádu křjž. kapl. u s. Frant.
Hawránek Jos. dwornj kaplan u Geho Osw. knjžete Rohana.
Heinerich Matěg, kaplan w Teyně.
Herrschmann Frant., farář u sw. Ducha.
Hlad Emanuel, řehole kapucjnů, kazat. u sw. Josefa.
Holubář Gotthard, kapitulár na Strahowě a kaplan.
Hron Wogtěch, kaplan u sw. Wogtěcha.

Hubáček Innoc. kněz řádu sw. Františka.
Hurka Vincenc, kaplan u sw. Haštala.
Jánský Wáclaw, mistr bednárský w čjsle 560 na now. Měst.
Jungmann Jos. dokt. filos. Praefect na akad. Gymn.
Klenka Jan, kaplan u sw. Wogtěcha.
Kreilhuber Josef, kaplan u sw. Wogtěcha.
Kolenatý Josef, rytjřs. malthes. řádu, u bl. Mar. de Vict.
Komárek Marian, kněz řádu pobožných škol.
Kozelka Wácl. dokt. rytjřs. řádu křjž. prof. bibl. studij.
Krbec Jan, arcib. poenitent. u sw. Wjta.
Lokay Jos. štafír na starém městě Nr. 136.
Michl Justin, řádu pobožných škol.
Morawa Ondřeg, kupec na m. str. Nr. 158.
Nádherný Kajetan, c. k. Direktor Gub. Registratury.
Nowak Ignaz, kaplan u sw. Mikuláše.
Nowotný Jan, kaplan w Teyně.
Oliwa Antonjn, farář u sw. Haštala.
Panenka Josef, držitel statku N.
Peutelschmid Wác. čest. kanow. Direk. hlaw. wzor. škol. Pražské.
Procháska Jos. posluchač lékarstwj.
Procházka Wogt. čest. kan. na Wyšeh. far. u sw. Wogtěcha.
Přihonský Frant. Dokt. filos. čest. kanow. Praes. Wend. semin.
Regner Kornel. kněz řádu sw. Bened. w Emauzjch.
Řjha Bonaventura, řehole milosrd. bratřj.
Ruffer Wogtěch, kapit. vikar. a katecheta na Wyšehradě.
Schimek Karl, kupec. m. str. III. Nr. 44.
Seidl Wáclaw, nákladnjk piwnj, mal. stran. Nr. 36.
Šindelář Josef, posluchač práw.
Saláč Martin, kněz řádu sw. Františka.
Šauer Jos. rytjřs. řádu křjžow. far. u sw. Petra.
Skalaudy Anastaz, kněz řádu sw. Frant.
[illegible]ámek Hermann, kapitular Strahow. a kaplan.
[illegible]eber Daniel, kapitular Strahowský a farář.
Swoboda Antonjn, kancel. w Gub. Praesid. ředit. aerar. lithogr.
Swoboda Martin, protokollista kriminal. hlaw. města Prahy.
Swoboda Wáclaw, humanit. prof. na malostr. Gymnas.
Tomášek Frant. rytjřs. řádu meliten. kapl. u bl. Mar. d. Vict.
Tomsa Frant. Ingrossista u cjs. k. zemsk. účetnictwj.

Wagenknecht Jos. kap. u sw. Gindřicha.
Wáwra Jan, official aučtů c. k. zemsk. účetnictwj.
Wiesner Ant. cjrk. kněz, wychow. hrab. z Thunů.
Wobornjk Stanislaw, podpřewor u Dominikánu.
Wodjlek Wáclaw, rytjřsk. řád. Křjžow.
Woršilinský klášter, weleb. Matka, Maria Vincencia Mayerowá.
Tamtéž Mater Angelina, tagemnice.
Wořjšek Florian, řehole milos. bratřj.
Wýwoda Frant. farář we Wolšanech.
Zeidler Hieronym. Dokt. Opat strahowský, c. k. Censor.
Zimmermann Jan, rytjřs. řádu křjž. arcib. notář, skript. při c. k. bibliot.

W Beraunském Vikariátu.

P. T: P.

Wáclaw Motz, vikář, konst. rada, arcib. notář, děkan w Bezdědiejch, 3 wýtisky.
Babor Wogtěch, farař w Neuměteli.
Bastl Matěg, farnj admin. we Weliši.
Burka Antonjn, kaplan w Bezdědiejch.
Girkowský Jan, Exposit. w Lodeniejch.
Gruber Jan, vikar. tagem. děkan w Meytě.
Hanausek Wáclaw, lokal. w Hudliejch.
Holec Jos. ryt. řádu křjžow. farn. adm. w Dobřichowiejch.
Kaubek Wáclaw, kaplan w Berauně.
Kopal Josef, farář w Tmáni.
Kubišta Ondřeg, notář, děkan w Lochowiejch.
Kukla Josef, farář w Cerhowiejch.
Kunert Michael, duchow. zpráwce w Strašiejch.
Negedlý Wogtěch, děkan w Žebráce.
Nětušil Wogtěch, kaplan w Drahno - Augezdě.
Pech Frant. administ. na Zbirowě.
Řlb Josef, děkan u swatého Jana pod skalau.
Ryšawý Wáclaw, podpřewor Františkánů w Hořowiejch.
Schimandl Jos. Exposita w Zbirowě.
Sedlák Martin, Exposita w Zdiejch.
Seidl Josef, děkan a vik. tagem. w Berauně.
Sydek Tomáš, Exposita w Bnešiejch.

Tureček Jan, farář w Praskolesjch.
Vogl Frant. koop. u sw. Jana pod skalau.
Wild Josef, kaplan w Mirešowě.
Wondřich Frant. kaplan w Žebráku.
Worel Jos. kaplan na Žebrácc.
Wünsch Jos. kaplan w Bezděčicjch.

W Bystřickém Vikariátu.

P. T : P.

Wawřinec Schauf, vikář, konst. rada, arcib. notář, farář w Wrcholtowicjch, 3 wýtisky.
Babor Martin, kaplan we Wrcholtowicjch.
Bradek Frant. duchownj zpráwce w Štěbuzowsi.
Cibulka Josef, děkan w Diwišowě.
Cjsař Josef, farnj administ. w Bystřici.
Gičinský Wáclaw. duchow. zpráwce na Hrádku.
Hlawáč Jan, vik. tagem. a farář w Postupicjch.
Klaber Wawřinec, farář w Kozmici.
Kolář Jakub, Exposita loretský, kaplan we Wlašjmě.
Konečný Josef, farář w Chotěšanech.
Materna Jan, kooperátor w Štěpánowě.
Meder Augustin, farář w Wokrauhlicjch.
Panz Matěg, kooperátor w Zdislawicjch.
Pelz Jan, kooperátor w Benešowě.
Pohan Wáclaw, buděg. bisk. notář, far. w Pořiči.
Rádlo František, kaplan w Postupicjch.
Řehak František, farář w Lauňowicjch.
Strnad Josef, zámecký kaplan w Gemništi.
Šindelář Josef, koop. we Wlašimě.
Waněk František, děkan w Benešowě.
Weselý František, děkan w Načeradci.
Wiljmek Jan, kaplan we Wlašimě.
Wolf František, farář w Jankowě.
Wotýpka Josef, duchownj zpráwce w Popowicjch.
Zikhart Wáclaw, farář w Štěpánowě.

W Brandeyském Vikariátu.

P. T : P.

Antonjn Burger, arcijahen, vikář, konsist. rada, zlatým penjzem poctěný, děkan w Brandeyse, 2 wýtisky.

Berkowec Jan, kaplan we Winoři.
Březina Antonjn, kaplan w Brandeyse.
Čermak Fr. far. w Klomjně.
Hlawáček Josef, farář we Winoři.
Hollý Karel, kap. w Obřistwj.
Holub Jan, duchow. zpráwce w Nehwjzdech.
Hora Frant. farář w Hlawnokostelnjm.
Hostlowský Josef, farář w Třeboraticjch.
Kotrba Jan, koop. we Wodolce.
Macan František, děkan w Čelakowicjch.
Strnad Karel, farář we Wodolce.
Suttner Antonjn, děkan w Kostelci nad Labem.
Tureček Josef, farář w Chotětowě.
Worljček Josef, farář w Girně.
Zima Karel, koop. we Wšetatech.

Budinský Vikariát.

P. T: P.

Petr Geřábek, arcibiskup. admin. vikářstwj, děkan we Wepřeku, 2 wýtisky.
Brožowský Antonjn, farář w Slawětině.
Brožowský Petr, farář w Chřjně
Družecký Martin, vikár. tagem., děkan w Zlonicjch.
Hauser Josef, Dktr. filos. farář w Peruci.
Hochmann Josef, kaplan w Raudnici.
Merklas Josef, arcib. notář, farář w Hořině.
Mišák Jan, kaplan w Budini.
Srb Matěg, kaplan we Wranné.
Stěpnička Antonjn, koop. we Wepřeku.
Walsa Wáclaw, farář w Černaušku.
Waněk Wáclaw, děkan we Welwařjch.
Weselý Dominik, kaplan we Welwařjch.
Záwesky Jan, kaplan w Charwatcjch.
Zucher Jos. z Nordheimu, ryt. řád.křjž. arcib. not. děk. we Wrbně.
Zykl Jan, Exposit. w Bechljně.
Vikariátská knihowna.

W Českobrodském Vikariátu.

P. T: P.

Blažek Josef, kaplan w Břistwi.
Mazánek Josef, farář we Witicjch.
Morawec Jan, vik. tagem. děkan w Černém Kostelci.
Wunderling Jan, děkan w Kauijmě.
Vikariátská knihowna.

Falkenawský Vikariát.

P. T: P.

Auer Joachim, zámecký kaplan w Kunžwartu.

W Koljnském Vikariátu.

P. T: P.

Josef Ballaty, čestný bolesl. kanownjk, vikář a děkan w Swogšicjch, 2 wýtisky.
Březina Josef, duchownj zpráwce w Sánech.
Hora Antonjn, kaplan w Swogšicjch.
Kafka Jan, kaplan w Zásmukách.
Kinzl Josef, kaplan w Plaňanech.
Kust Josef, kapl. w Nowé wsi.
Pecka Fr., děkan w Zásmukách.
Pernikl Josef, kaplan w Nowém Koljně.
Sitte Wogtěch, řed. a katecheta hlaw. školy w Nowém Koljně.
Šauša Jan, děkan w Dobřichowě.
Stika Antonjn, kaplan w Dobřichowě.
Strnad Petr, farář w Starém Koljně.
Wolf Filip, kaplan w Starém Koljně.
Vikariátská knihowna.

W Mnichowickém Vikariátu.

P. T: P.

Wáclaw Starka, vikář, konst. rada, děkan w Auřinowsi, 2 wýtisky.
Bitzan Martin, farář w Sázawě.
Bodušanský Josef, farář w Janowicjch.
Freund Ant., kaplan w Gjlowém.
Horáček Wáclaw, farář w Ondřegowě, arcib. notář.

Hýbeš Tobiáš, farář w Skalici.
Klomjnek Karel, duchow. zpráwce w Jažlowicjch.
Kramerius Wogtěch, farář w Hrošicjch.
Neubauer Jakob, farář w Kautě.
Settelein Thad., zámec. kaplan w Kammerburku.
Wewerka Wáclaw, kaplan w Aurinowsi.
Wolf Wogtěch, farář w Rattagi.
Wošahljk Matěg, farář w Jirčanech.

W Plzenském Vikariátu.

P. T: P.

Lindauer Josef, inful. arcijáhen, vikář, kons. rada a děkan w Plzni.
Dostal Felix, farář w Degšjně.
Hutter Bernard, farář w Plané.
Jirsa Bonifac, kaplan w Plzni.
Lang Jakob, farář w Kralowicjch.
Pfuster Frant. farář w Ledeci.
Nekola Karel, farář we Woboře.
Popp Antonjn, děkan we Weyprnicjch.
Reiner, kněhkupec, 2 wýt. pro negmenowané.
Schellinger Jan, kaplan w Plzni.
Šindelář Arnold, kapit. Tepl. prof. náb. na Gym. Plz.

We Pražském Vikariátu.

P. T: T.

Placidus Beneš, Opat Břewnowský, pro knihownu kláštera sw. Markety.
Fencl Josef, lokálnj w Koloděgjch.
Gibic Josef, farář we Wořechu.
Haas Pawel, farář w Hostiwicjch.
Job Josef, duch. zpráw. w Mokropeci.
Koštal Frant. farář w Trnowé.
Krch Antonjn, koop. w Zbraslawi.
Kutjk Ignac, kněz řádu sw Benedikta u sw. Markety.
Lüftner Fr. kaplan na Smichowě.
Modroch Jan, farář w Aunětičjch.

Šmid Mikuláš, kaplan w Staré Boleslawi.
Sklenář Petr, kaplan w Hostiwicjch.
Waňa Prok. kaplan w Michli.

W Přjbramském Vikariátu.

P. T: P.

Frant. Jedina, čest. kanownjk, vikář, arcib. notář, konst. rada. inful. probošt na sw. Hoře, 3 wýtisky.
Boleška Wáclaw, kaplan w Přjbrami.
Cjsař karel, farář we Wosowě.
Čížek Wogtěch, duchow. zpráwce we Wišnowé.
Dmych Jos. farář w Slappech.
Draský Tomáš, arcib. notář, duchow. zpráwce w Hluboši.
Exner Filip, farář w sw. Kilianu.
Hatter Wáclaw, rytjrs. řádu křjž. farář w starém Knjně.
Hlasiwec Leopold, koop. na sw. Hoře.
Hrabě Jan, ryt. řádu křjž. kaplan w Boroticjch.
Hubený Jan, koop. na sw. Hoře.
Kostka Frant. Dokt. děkan w Přjbrami.
Lagler Josef, farář w Mujšku.
Leubner Josef, farář we Wšeradicjch.
Maxa Jan, ryt. řádu křjž. kaplan w Boroticjch.
Medlin Fr. koop. w Mnišku.
Obraz Kašpar, vik. tag. notář, far. w Ginci.
Pachmann Petr, farář w Sliwici.
Palleta Josef, koop. na sw. Hoře.
Rottberger Jan, kaplan w Přjbrami.
Royt Fr. farář w Dolnohbitech.
Šjdlo Ondřeg, koop. na swaté Hoře.
Šolc Josef, kaplan u sw. Kyliana.

W Rakownickém Vikariátu.

P. T: P.

Jan Swoboda. vikář, konst. radá, farář w Křtci, 3 wýtisky.
Aksamit Karel, zám. kaplan w Krušowicjch.
Djk Josef, kaplan w Petrowicjch.
Horčice Jos. kand. theol. duchownj zpráwce w Rosinowě.
Hornof Wogtěch, admin. we Wolešně.
Jermann Jos. kaplan w Rakownjku.
Kanský Wáclaw, farář we welkém Augezdě.

Kepler Frant. admin. w Kaunowě.
Kosler Tomáš, farář we Zbečně.
Macan Jakub, farář w Slabci.
Michálek Antonjn, vik. tagem. farář w Mutěgowicjch.
Nedwěd Wáclaw, duchownj zpráwce w Renčowě.
Pošta Frant. farář w Kněžowsi.
Špalek Wáclaw, staršj zámecký kaplan w Njžboru.
Stadler Jan, farář w Čisté.
Weingartner Jos. emerit. vikář, děkan w Kožlanech.
Wotěra Josef, farář w Petrowicjch.
Záruha Wáclaw, kaplan w Rakownjku.
Vikariátská knihowna.

W Rokycanském Vikariátu.

P. T: P.

Jan Jæger, vikář, kons. rada a děkan w Radnicjch, 2 wýt.
Alizar Frant. kaplan w Radnicjch.
Hoch Augustin, kaplan w Radnicjch.
Jozbora Josef, farář w Stálawě.
Kafka Frant. farář w Čjžkowě.
Kreisinger Jos. kaplan w Rokycanech.
Lemoch Josef, farář w Mešně.
Liška Tomáš, farář w Prušině.
Mataušek Frant. koop. w Spálené Poříčí.
Pištěk Frant. děkan w Plzenci.
Suchý Frant. děkan w Rokycanech.

W Slánském Vikariátu.

P. T: P.

Jan Bezděka, čestný kanownjk, vikář, konst. rada, děkan w Lidicjch, 3 wýtisky.
Březina Josef, farář w Hořelici.
Engelthaler Karel, farář w Hostauni.
Foyta Jos. kanownjk, vikar. tagem. a děkan w Tuchlowicjch.
Gaube Benno, farář we Swárowě, tagem. vikar.
Gundermann Frant. kaplan w Hostauni.
Hampeys Frant. kaplan w Mšeci.
Hořegáj Josef, farář w Kwilicjch.

Jirsik Jan, farář w Minicjch.
Jungmann Jan, ryt. řádu křjž. farnj administ. w Tursku.
Kodym Josef, kaplan w Pcherách.
Kodydek Augustin, kaplan w Železné
Kosinka Josef, kaplan w Quilicjch.
Kowářjk Josef, koop. na Stochowě.
Kurka Frant. kaplan w Kladně.
Lička Kašpar, farář w Kolči.
Lička Wogtěch, farář w Pcherách.
Mlčan Filip, duchow. zpráwce w Libšicjch.
Němec Jan, duchow. zpráwce w Milacku.
Přibjk Vincenc, děkan na Smečně,
Rokos Frant. kaplan w Tachlowicjch.
Sigmund Benedikt, děkan w Slaném.
Slunečko Wáclaw, ryt. křjž. řádu, arcib. not. far. w Aunošti.
Srb Norbert, farář w Nautonicjch, arcib. Notář.
Stelzig Ignac, farář w Tuchoměřicjch.
Šwestka Frant. farář w Mšeci.
Štětka Fried. farář w Auhonicjch.
Žitek Wáclaw, duchow. zpráwce w Srbečí.

W Tauželinském Vikariátu.

P. T: P.

Karljk Hugo, prof. cjrk. hist. a cjrk. práwa, w Kanonii Tepl.

We Wotickém Vikariátu.

P. T: P.

Kristian Fričck, vikariát. tagem. far. w Dublowicjch, administrator vikariátu, 2 wýtisky.
Černý Josef, vikář, konst. rada, děkan w Neweklowě. †
Čtrnactý Jan, duchow. zpráwce w Křečowicjch.
Dlauhý Frant. farář w Bělici. †
Hanuš Frant. exposit w Jesenici.
Hawel Jos. exposita w Čerwenémi Augezdě.
Hulička Wogt. farář w Nechwalicjch.
Jerie Jos. administ. we Wogkowě.
Kačerowský Antonjn, farář w Podčepicjch.
Kareš Wáclaw, farář w Arnoštowicjch.
Končický Josef, rytjrs. řádu křjž. administ. w Klučenicjch.

Kratochwjle Karel, duchow. zpráwce w Kameyku.
Lenk Frant. arcib. notář. farář w Maršowicjch.
Monald Tom. Quardian Frant. w Woticjch.
Preisler Fr. koop. na Chlumě.
Procháska Desiderius, farář w Prčicjch.
Pták Jos. kaplan w Neweklowě.
z Ragersdorfu Jos. Ryt. vik. tagem. arcib. not. a děkan w Sedlici.
Richter Jos. děkan w Sedlčanech.
Roštlapil Josef, farář we Wo i jch.
Stulfa Antonjn, farář w Janowicjch.
Urban Emanuel, kaplan w Sedlci.
Urban Matěg, kaplan w Maršowicjch.
Wiljmek Fr. kaplan w Netwořicjch.
Witták Tomáš, farář na Chlumě.
Vikariátská biblioteka. Wesměs 422.

II. *Litoměřické Biskupstwj.*

Neydůstogněgšj Pán, Pan Augustin Hille, Biskup.

Wys. dust. pan Wáclaw Kara, kapitolnj děkan.
Pan Josef Pfeiffer, vicerektor semináře.
Konsistornj knihowna.

Bohoslowci w IVtém roce.

Koiátko Wáclaw. Wohaňka Josef.

W Injm roce.

Egert František. Bohoslowci wesměs.

W Austiském Vikariátu.

P. T : P.

Čermák Filip, duchownj zpráwce w Medonosech.

W Boleslawském Vikariátu.

P. T: P.

Cebuský Filip, farář w Luštěnicjch.
Černohaus Fr. kaplan w Reyšicjch.
Procházka Giij, farář na Skalště.
Řehak Jan, koop. w Daubrawicjch.
Winařický Karel, farář w Kowáni.
Biblioteka vikariátnj.

W Hirschbergenském Vikariátu.

P. T: P.

Čerwenka Jos. farář w Mšenē.
Jindra Joachim, koop. w Mšenē.
Pruša Jan, kaplan w Mšenē.

W Launském Vikariátu.

P. T: P.

Wickner Jan. kaplan w Ranně.

W Liberecké m Vikariátu.

P. T: P.

Huger, farář w Laukowē.
Karásek Karel, farář we Swětly.
Náhlowský Frant. kaplan w českém Dubē.
Šolc Jan, kaplan w Laukowē.

W Libochowském Vikariátu,

P. T: P.

Wolf Josef, kaplan w Libochowicjch.

W Litoměřickém Vikariátu.

P. T: P

Vincenc Zahradnjk. farář w Křešicjch.

W Melnickém Vikariátu.

P. T: P.

Josef Teynil, Vikář, kons. rada, farář w Nebuželjch.
Antonjn Hnojek, děkan na Mělnice.

W Nimburském Vikariátu.

P. T: P

Beránek Wáclaw, farář we Wosenicjch.
Pacowský Antonjn, farář w Libáni.
Rolcyček Frant. kaplan w Nimburce.
Šoregs Frant. kaplan w Rožďalowicjch.
Stěhule Jos. duchownj zpráwce w Laučině.

W Semilském Vikariátu.

P. T: P.

Jos. Kramář, Vikář konst. rada, far. we Wysokém.
Kauble Josef, kaplan w Laukawē.
Kawaljr Wáclaw, kaplan we Wysokém.
Nosek Jan, farář w Semilech.

Nosek Jan, kaplan w Držkowě.
Šaurek Joachim, farář w Držkowě.
Wrána Karel, farář w Jabloni.

W Turnowském Vikariátu.

P. T: P.

Burianek Josef, duchownj zpráwce w Gabloni.
Čermak Jan, koop. w Turnowě.
Marek Antonjn, theol. Dokt. kand. děkan w Libuni.
Šimunek Damian, kaplan w Bausowě.
Wermáč Jan, kaplan w Libuni.
Wetešnjk Frant. farář w Markwaticjch.

W Žateckém Vikariátu.

Jettmar Bernard, doktor a professor w Žatči.

Wesměs 46.

III. Králo - Hradecké Biskupstwj.

Neydůstogněgšj Pán, pan Karel Hanl, Biskup, c. k. Gub. rada.

P. T: P.

Josef Müller, kapitolnj děkan, konst. praeses.
Praský Vincenc, kanownjk, konst. rada.
Pelikán Frant. kons. rada, tagemnjk a notář.
Konsistornj knihowna.
Hawel Josef, spiritual w Semináři.
Stárek Jan, doktor, prof. morálky, exam. synod.
Stránský Antonjn, prof. pastor. ped. a katechet.
Trnka Jan, kněz cjrkewnj.

Poslauchači bohoslowj w IVtém roce.

Djtě Karel.
Hrdina Josef.
Pecháček František.
Schmid Jan.

W IIIém roce.

Hlawatý Jan.
Laušmann Jan.
Meergans Josef.
Meisinger Karel.
Wotraubek Josef.

W Bydžowském Vikariátu.

P. T: P.

Aloys Welich, vikář, kons. rada, děkan w Chlumci.
Foff Jan, farnj adm. we Wápně.
Šafránek Jos. kaplan w Nowém Bydžowě.
Tomek Wáclaw, kaplan w Žiželicjch.
Wamberský Frant. kaplan w Chlumci.

W Chrasteckém Vikariátu.

P. T: P.

František Král, vikář a děkan we Weywanowě.
Moric Frant. farář w Kostelci.
Munzar Jos. čestný kanownjk, vikár. tagem. děkan w Chrasti.

W Chrudjmském Vikariátu.

P. T: P.

Josef Ziegler, dokt. vikář a děkan w Chrudjmi.
Dewotý Josef, čestný kanow. notář, děk. a far: w Mikulowicjch.

W Gičjnském Vikariátu.

P. T: P.

Josef Stránský, vikář, kons. rada, děkan we Weliši.
Auer Filip, duchow. zpráwce w Auslaufu.
Bičiště Antonjn, kaplan we Weliši,
Hrdina Jan, farář w Radjmi.
Kuhn Jan, katecheta hl. wz. školy w Gičjně.
Makeš Jan, farář w Železnici.
Müller Jan, kaplan we Weliši.
Reit Jan, kaplan w Kopidlně.
Sláma Frant. kaplan we Wostružanech.
Školnjk Frant. kaplan w Kopidlně.
Suchý Frant. kaplan w Gičjně.
Wacek Fr. c. k. dwor. kapl. vik. tag. bisk. notář, děk. w Kopidlně.
Waněk Frant. koop. we Wrseci.

W Jaromerském Vikariátu.

P. T: P.

Fültner Frant. koop. we Wšestarech.
Grulich Wáclaw, ředitel a kat. hlaw. školy w Králowé Dwoře.
Pelikán Ignac, kaplan w Jaroměři.
Pelikán Wáclaw, kaplan w Jaroměři.

W Kutnohorském Vikariátu.

P. T: P.

Branžowský Wáclaw, kaplan w Zbislawě.
Cibulka Jos. kaplan w Kutné Hoře.
Křikawa Jan, Dkt. libom. a bohoslowj, kaplan w Kutné Hoře
Kaun Jos. bisk. notář a farář na Kanku.
Nebowický Wáclaw, měšťan a fabrikant w Kutné Hoře.
Sowák Wáclaw, kaplan w Čerwených Janowicjch.

W Lipnickém Vikariátu.

P. T: P.

Neubauer Innocenc, kaplan w Humpolci.
Vikariátská knihowna.

W Náchodském Vikariátu.

P. T: P.

Funk Mikuláš, kaplan w Náchodě.
Hromadka Frant. kaplan w Baušině.
Ludwjk M. Josef, duchownj zpráwce w Studnici.
Samohrd Josef, far. admin. w Chwalkowicjch.
Žoček Wiljm, farář w Machowě.

W Nekořském Vikariátu.

P. T: P.

Černý Frant. duchownj zpráwce w Jawornici.
Čižinský Josef, kaplan w Nekoři.

W Německobrodském Vikariátu.

P. T: P.

Jilek Jan, kaplan w Kruzburku.

W Pardubičkém Vikariátu.

P. T: P.

Müller Josef, kaplan we Wosicjch.

W Petrowickém Vikariátu.

P. T: P.

Arnold Jan, farář w Miletjně.
Černý Jan, duchownj zpráwce w Chodowicjch.

Kašpar Matěg, kaplan w Hořicjch.
Vikariátnj knihowna.

W Poděbradském Vikariátu.

P. T: P.

Walenta Jan, kaplan w Poděbradech.
Vikariátnj knihowna.

W Poličském Vikariátu.

P. T: P.

Chalaupka Josef, kaplan w Poličce.
Hradecký Karel, vikar. tagem. far. w Sebranicjch.
Křjž Matěg, duchow. zpráwce w Telecjm.
Künzel Jan, farář w německé Běle.
Lemoch Antonjn, farář w Krásné.
Patočka Karel, kaplan w Poličce.
Šarfenberger Karel, duchownj zpráwce w Kurowě.

W Richnowském Vikariátu.

Vikariátnj knihowna.

W Sautickém Vikariátu.

P. T: P.

Ignac Sekaušek, Opat a Prelát w Želiwě.
Želiwská knihowna.

W Skuteckém Vikariátu.

P. T: P.

Wilimek Frant. duchow. zpráwce w Licibořicjch.
Vikariátnj knihowna.

W Trutnowském Vikariátu.

P. T: P.

Petera Frant. farář w Mírošowě.

W Třebechowickém Vikariátu.

P. T: P.

Bachmann Aloys, vik. tagem. farář w Přepichách.
Hawelka Jan, kaplan w Dobrušce.
Rayek Jan, kaplan w Nowém Městě.

Tomek Jan, farář w Nowém Hrádku.
Wlk Karel, duchownj zpráwce we Woli.

We Wrchlabském Vikariátu.

P. T: P.

Bien Leopold, farář w Gilemnici.
Čižek Frant. kaplan w Branné.
Janata Ladislaw, kněz cjrk. w Gilemnici.
Řepka Jan, děkan w Mřičně.
Weyda Erant. farář w Kálné.
Wrána Karel, farář a bisk. notář w Jablonci.
Wyskočil Jos. kapl. w Gilemnici.

W Wysoko-Meytském Vikariátu.

P. T: P.

Heyl Jan, knihař w Litomyšli.
Nowák Wáclaw, kooperator w Mladočowě.
Richter Frant. kaplan w Litomyšli.
Tuma Ignac, duchownj zpráwce w Knířowě.
Vikariatnj knihowna.

W Žlebském Vikariátu.

Vikariátská knihowna.

Wesměs 99.

IV. Buděgowické Biskupstwj.

Neydůstognègšj Pán, pan Arnold Růžička, Biskup.

P. T: P.

Gilgj Filek, kapit. děkan, kons. rada, bis. notář, Gym. dir.
Wáclaw z Angelis, kanownjk, kons. rada. bisk. notář.
Konsistornj knihowna.

Biskupský Seminář.

P. T: P.

Körner Jan, dokt. prof. bibl. stud. Rektor Semináře.
Dawidek Emanuel, doktr. prof. dogmatiky.

Mokrey Wogtěch, dokt. prof. cjrk. práwa a historie.
Schönbeck Michael, dktr. prof. pastorálky.

Z Studium bohoslowj absolwowáni.

Bezpalec Jan.
Egner Antonjn.
Kwěton František.
Leopold Ignac.
Řečický Aloys.
Zátka Josef.

Posluchači bohoslowj w IVtém roce.

Čerwenka Jan.
Farář František.
Figar Antonjn.
Jechl František.
Krbeček Antonjn.
Kypta Antonjn.
Mařjk Tomáš,
Šawel Jan.
Tesař Matěg.

Posluchači bohoslowj w IIItjm roce.

Kapic Jakub.
Kregčj Antonjn.
Leitel Antonjn.
Mike Josef.
Noska Frant.
Siel Antonjn.
Stěch Martin.
Swěchota Mattauš.
Wogik Mattauš.
Zatka Martin.

Posluchači bohoslowj w IIhém roce.

Schneider Gabriel.
Tomášek Wáclaw.
Wackář Josef.

Posluchači bohoslowj m Injm roce.

Koláček Tomáš.
Frant. Kamarýt.

Duchowenstwo w městě Buděgowicjch.

P. T: P.

Cham Wogtěch, kaplan při biskupském kostele.
Mařjk Jan, kněz cjrkewnj.
Šneider Šimon, kaplan při biskupském kostele.

W Bechyňském Wikariátu.

P. T: P.

Felix František, kaplan w Bechyni.
Fridrich Walentjn, kněž řádu sw. Fr. w Bechyni.
Sedláček Jak. kap. w Bernardicjch.

W Benešowském Vikariátu.

P. T: P.

Mikuška Kašpar, duchownj zpráwce w Besenici.

W Blatnenském Vikariátu.

P. T: P.

Banka Frant. kap. w Rožmitále.
Dusik Jan, vikar. tagem. far. w Kwašňowicjch.
Jan Matěg, řehole sw. August. koop. w Lnářjch.
Klauček Martin, kaplan w Kadowě.
Kriwanek Jan, koop. w Blatně.

W Cheynowském Vikariátu.

P. T: P.

Langweil Jan, kap. w Křeči.
Wogta František, kaplan w Cheynowě.

W Dešinském Vikariátu.

P. T: P.

Braun, kněhkupec w Klatowech, pro tři negmenowané.
Král Wawřinec, kapl. w Laučjmě.

W Domažlickém Vikariátu.

P. T: P.

Faster Jakub, kaplan w Domažlicjch.
Hausner Gindřich, kaplan w Klenči.
Sládeček Wáclaw, kaplan w nowé Kdyni.

W Gindřicho-Hradeckém Vikariátu.

P. T: P.

Wogtěch Juhn, Probošt, arciknězz, vikář, kons. rada.
Nowáček Jan, kaplan w Kumžaku.
Pachta Bartoloměg, kaplan w Štrmilowě.
Ulrich Wáclaw, duchow. zpráwce w Hosteršlagu.

W Gistebnickém Vikariátu.

P. T: P.

Mažek Ondřeg, kaplan w Malé Chýšce.
Rokos Josef, kaplan w Walšicjch.

W Hlubockém Vikariátu.

P. T: P.

Matěg Drechsler, vikář, kons. rada, far. w Hosjně.
Dwořák Antonjn, farář na Bjlé Hůrce.
Hajek Josef, vikar. tagem. farář w Rudolfstatu.
Kaskuba Wáclaw, duchownj zpráwce w Dobré Wodě.
Peyša Norbert, kaplan w Dubném.
Pösl Matěg, kaplan w Purkarci.
Schuster Jan, exposit w Nakři.

W Horažďowickém Vikariátu.

P. T: P.

Mareš Jakub, kaplan we Welkém Boru.
Schmidinger Jos. cjrk. kněz w Strakonicjch.
Sláma Frant. farář w Chrasticjch.

W Kamenickém Vikariátu.

P. T: P.

Brunner Augustin, kaplan w Řečici Kardašowé.

W Kaplickém Vikariátu.

P. T: P.

Seller Thaddiáš, kaplan w Kaplici.
Špaček Jan, vikar. tagem. farář w Černici.

W Krumlowském Vikariátu.

P. T: P.

Gregora Aloys, kaplan w Krumlowě.
Klenz Jan. kaplan w Krumlowě.
Matěgowský Antonjn, farář w Kremši.
Šindelář Frant. farář w Berlawě.

W Lukaweckém Vikariátu.

P. T: P.

Augustin Tiebl, vikář, kons. rada, děkan w Breškowicjch.
Němeček Kašpar, farář w Chudenicjch.
Prinel Wáclaw, kooperator w Merkljně.

W Mirowickém Vikariátu.

P. T: P.

Chumann Wáclaw, kaplan w Miroticjch.
Pixa Jan, kaplan w Černjsku.
Rosipal Jos. zámecký kaplan na Worljku.

W Nepomuckém Vikariátu.

P. T: P.

Josef Zeman, vikář, kons. rada, děkan w Nepomuce.
Mařik Jan, kaplan we Wrčeně.
Thums Michael, kaplan we Wrčeně.

W Nowohradském Vikariátu.

P. T: P.

Wáclaw Blažek, vikář, tagemnjk, farář w Kameném Augezdě
Kratochwjle Jan, vikar. tagem. farář w Kameném Kostelci.
Trumpf František, kaplan w Šweinici.

W Pacowském Vikariátu.

Vikariátnj knihowna.

W Pelhřjmowském Vikariátu.

P. T: P

František Machek, vikář, kons. rada, děkan.
Fähnrich Jan, far. admin. w Nowém Rychnowě.
Körner Josef, kaplan w Nowé Cerekwi.
Streklin Wáclaw, farář w Rinerci.
Wernhardt Josef, děkan w Čerwené Řečici.

W Pjseckém Vikariátu.

P. T: P.

Matěg Tockstein, vikář, farář w Ginjně.
Bilý Karel, kaplan w Pjsku.
Daneš Frant. kap. w Ginjně.
Kabjček Jan, kaplan w Sedlici.
Machnjk Wáclaw, kaplan w Steckně.

W Prachatickém Vikariatu.

P. T: P.

Ašwic Emanuel, farář w Wlachobřezjch.
Jakš Wogtěch, kaplan w Prachaticjch.
Rosswald Tomáš, kaplan u sw. Mářj.
Vikariátnj knihowna.

W Soběslawském Vikariátu.

P. T: P.

František Hanslowský, vikář, kons. rada, far. w Bošileci.
Hazuka Wáclaw, kaplan w Soběslawi.

Morawek Daniel, děkan w Teynĕ nad Wltawau.
Nahlinger Kaspar, emerit. vikář, děkan w Soběslawi.
Polák Antonjn, děkan we Weseły.
Wobiš Josef, vikar. tagem. farář w Hamřjch.
Vikariátnj knihowna.

W Sušickém Vikariátu.

P. T: P.

Adam Fialka, vikář, konst. rada, děkan w Sušicjch.
Čjžek František, kaplan w Budĕticjch.
Kopecký Antonjn, farář w Kolinci.
Löw Antonjn, kaplan w Kolinci.
Pawlowic Wáclaw, koop. w Petrowicjch.
Trojan František, farář w Petrowicjch.

W Třeboňském Vikariátu.

P. T: P.

Josef Zelenka, vikář, kons. rada, děkan w Třeboni.
Charwát Matěg, kaplan w Sukdolech.
Kaupal Antonjn, koop. w Třeboni.
Kubička Jan, farář w Placu.

W Týnhoržowském Vikariátu.

P. T: P.

Slaup Jan, kaplan w Stankowĕ.

W Wodňanském Vikariátu.

P. T: P.

Brabec Antonjn, kaplan w Skočicjch.
Hanuš Wáclaw, děkan we Wodňanech.
Mácha Wáclaw, kaplan w Protiwjnĕ.

We Woljnském Vikariátu.

P. T: P.

Frant. Rathauský, vikář, kons. rada, far. w Česticjch.
Holy Jos. děkan we Woljnĕ.
Johánek Frant. Vik. tagem. farář we Wacowĕ.
Škopek Jan, kaplan we Wacowĕ.

Wesměs 313.
W ČECHÁCH 700.

MORAWA.

I. *Olomaucké Arcibiskupstwj.*

Geho knjžecj Milost, neydůstogněgšj Arcibiskup, Pán, pan Ferdinand Maria Chotek, hrabě z Chotkowa a Wognjna, wéwoda, hrabě králowské české kaple w Praze, a t. d., tři wýtisky.

W Olomauci.

P. T: P. a p.

Josef Bechyně, swob. Pán z Lažan, domicelár.
Frant. Beniš, čestný kanownjk, arcib. rada, konst. přjsedjcj.
Giij Köllner, arcib. rada, konst. přjsed. adm. školastikátu.
Engelb. Richter, Dkt. cjrk. hist. prof. konst. rada, cm. rekt. Univ.
Arcibiskupská knihowna.
Seminárská knihowna.
Universitnj knihowna.
Haine, posluchač bohoslowj w Injm roce.

W Boskowském Dekanátě.

P. T: P.

Mucha Wawřinec, farář w Zwittawce.

W Cholinském Dekanátě.

P. T: P.

Tallaja Martin, farář w Náměšti.

W Gewickém Dekanátě.

P. T: P.

Rozšlapil Antonjn, exposit w Suberowě.

W Holešowském Dekanátě.

P. T: P.

Hrbáček Martin, Vicedékan a far. w Domažlicjch.
Jahn Ignac, kaplan w Holešowě.
Reger Bernard, farář w Bystřici.
Zawřel Innocenc, koop. w Dřewohostjcjch.

W Holomauckém Dekanátě.

P. T: P

Rozsipal Melichar, farář w Kroenawě.

W Hradišťském Dekanátě.

P. T: P.

Josef Fürst, krag. děkan, konst. rada, far. w Bilowicjch.
Faczalca Aloys, duchownj zpráwce w Dörflu.

W Kelckém Dekanátě.
P. T: P.

Frant. Kafka, krag. děkan, konst. rada, far. w Kelči.
Fiala Antonjn, kooperátor w Kelči.

W Kralickém Dekanátě.
P. T: P.

Střjž Antonjn, kooperátor w Otaslawicjch.

W Kroměřjžském Dekanátě.
P. T: P.

Budař Karel, kooperator w Kroměřjži.
Daubrawa Jan, kooperátor w Kojetině.
Molčjk Jan, kooperátor w Tišnowicjch.
Pieruška Tomáš, kooperátor w Hulině.

W Kygowském Dekanátě.
P. T: P.

Josef Děděk, krag. děkan, kons. rada, far. w Kýgowě.
Bohatý Sebastian, koop. w Kýgowě.
Harrer Antonjn, farář w Milonicjch.

W Lipnickém Dekanátě.
P. T: P.

Berg František, kooperátor w Hranici.

W Mezeřickém Dekanátě.
P. T: P.

Borowička František, kooperátor w Hetisku.

W Mohelnickém Dekanátě.
P. T: P.

Hannsmann Jan, farář w Busáwě.

W Napagedlském Dekanátě.
P. T: P.

Halusický Pawel, kooperátor w Zlině.
Hluštjk František, farář w Pohořelicjch.

W Nowo-Gičjnském Děkanátě.
P. T: P.

Orel Jan, farář w Starém Gičjně.

W Opatowickém Dekanátě.
P. T: P

Jan Tutta, krag. děkan, konst. rada, far. w Opatowicjch.
Drexler Peregrin, koop. w Gewičku.
Feigerle Josef, farář we Wachtli.
Kačer Josef, kooperátor w Opatowicjch.
Spičák Antonjn, duchownj zpráwce w Dešjně.

W Opawském Dekanátě. (Troppau.)
P. T: P.

Jan Ottenberger, kons. rada, arciknĕz, kr. děkan w Opawě.
Klose Petr, tit. kons. rada a farář u sw. Ducha w Opawě.

W Přerowském Dekanátě.
P. T: P.

Nawrátil František, kaplan w Přerowě.

W Strašnickém Dekanátě.
P. T: P.

Petr Morawec, krag. děkan, konst. rada, far. we Weselji.
Waněk Jan, kooperátor w Znorowě.

W Wisowickém Dekanátě.
P. T: P.

Feigerle Melchior, duchow. zpráwce w Jušeně.
Slunečko Blažeg, duchow. zpráwce w Želechowici.

W Wsetjnském Dekanátě.
P. T: P.

Karel Netardus, krag. děkan, konst. rada. far. w Wsetjně,
Fridrich Jan, duchow. zpráwce w Zděchowě.
Kittrich Karel, duchownj zpráwce w Howězjm.
Macha Alexander, farář w Przně.
Skrobánek Melchior, administ. w Hrozenkowě.

W Zábřeském Dekanátě.
P. T: T.

Duda Martin, farář w Dubicku.

W Zdauneckém Dekanátě.
P. T: P.

Frant. Patka, krag. děkan, konst. rada, farář w Litenčicjch.
Borek Basil, duchow. zpráwce w Hošticjch.
Frank Florian, farář w Ratagi.
Peiker Ondřeg, farář w Zborowicjch.
Urbanický Jan, duchownj zpráwce w Hoštině.
Wyskočil Martin, farář w Zdauneku.

Wesměs 62.

II. Brnenské Biskupstwj.

Neydůstogněgšj Pán, pan Frantisek Gindl, Biskup, c. k. dwor. rada.

W Brně.
P. T: P.

Hinke Theodor, Provinciál kapucjnů.
Kemmel Frid. řádu Minoritu, prof. dogmatiky.
Kinský Dominik, c. k. Gub. transl. Piarist. řád. gednat. Provin.
Richter Benedikt, Dkt. libom. benediktin, Prof. a Senior.
Zdura Bonaventura, Provincial a far. u Minoritů.
Konsistornj knihowna.
Biskupský Seminář.

Učenci w něm, české řeči.
Knihowna libomudrcu.

W Brnenském Dekanátě.
P. T: P.

Jan Höller, krag. děkan, kons. rada, far. w Bisterci. †
Eitelhuber Michael, farář w Morawanech.
Fričag Tomáš, farář w Obřanech.
Rozmanith Jan, farář w Bosonohách.

W Bystřickém Dekanátě.
P. T: P.

Frant. Radda, krags. děkan, konst. rada, farář we Zwoli.
Kopecký Matěg, farář w Rosochách.
Lawička Matěg, farář w Imrawowě.

W Garoměřickém Dekanátě.
P. T: P.

Fr. Koller, krag. děkan, konst. rada, far. w Jaroměřicjch.
Bayer Antonjn, koop. w Jaroměřicjch.
Blatný Jan, farář w Domamühlu.
Gedlička Frant. farář w Martinkowě.
Matiášek Wáclaw, kaplan w Garoměřicjch.
Prchal Benedikt, farář w Hornjm Augezdě.

W Gedownickém Dekanátě.
P. T: P.

Holásek Jos. far. w Blansku. čest. člen přát. kost. hudb. w Praze.
Jahn František, duchownj zpráwce w Ochoze.
Nowotný Frant. koop. w Sloupech.
Střjž Wáclaw, farář w Křtinách.

W Gewišowickém Dekanátě.
P. T: P.

Leop. Wodička, krag. děkan, konst. rada, far. w Hor. Konicjch.
Gironč Josef, farář w Běhařowicjch.
Křiwánek Frant. farář w Hostině.
Stehljk Antonjn, farář w Bliskowicjch.

W Gjhlawském Dekanátě.
P. T: P.

Filip Dwořáček, krag. děkan, kons. rada, a far. w Urbanowě.

W Hodoninském Dekanátě.
P. T: P.

Baar Simon, kapl. w Howoranech.
Dwořáček Jakub, farář w Šardicjch.
Ruprecht Mat. kooperátor w Mutenici.
Šůdek Ignac, farář w Kobiljm.

W Kaunickém Dekanátě.
P. T: P.

Borowec Filip, farář w Prawlowě.

W Klobauckém Dekanátě.

P. T: P.

Kletzl Jan, kaplan.

W Meřinském Dekanátě.

P. T: P.

Leopold Taude, krag. děkan, konst. rada, far. w Měřině.

W Mezřickém Dekanátě.

P. T: P.

František Heller, krag. děkan, konst. rada, far. we Mezříči.
Brosser Antonjn, farář w Obrowě.

W Mikulowském Dekanátě

P. T: P.

Baader, kněhkupec w Nikolsburku, 2 wýt. pro negmenowané.

W Modřickém Dekanátě.

P. T: P.

Viktor Šlossar, Opat řádu Sw. Bened. a Prelat w Raghradě.
Nowák Josef, kooperátor w Šlapanici.

W Náměstském Dekanátě.

Společnj dekanátnj knihowna

W Nowoměstečském Dekanátě.

Dekanátnj společnj knihowna.

W Podiwjnském Dekanátě.

P. T: P.

František Binko, krag. děkan, konst. rada, far. w Podiwjně.

W Rosickém Dekanátě.

P. T: P.

Karel Bayer, krag. děkan, konst. rada, far. w Oslowanech.
Kodytek Josef, kooperátor w Oslowanech.
Wořišek Maurus, emerit. ben. Převor. Reyh. far. w Ostrowačicjch.
Negmenowaný.

W Slawkowském Dekanátě.

P. T: P.

Špaček Bernard, farář w Šeraticjch.

W Teleckém Dekanátě.

P. T: P.

Jurawský Frant. duchownj zpráwce w Palupjně.
Swjtil Fridrich, duchownj zpráwce w Studené.

W Wančickém Dekanátě.

P. T: P.

Jan Eytelhuber, krag. děk. konst. rada, far. w Wančicjch.
Chlaupek Antonjn, duchow. zpráwce w Dobřinsku.
Procházka Tomáš, koop. we Wančicjch.

We Wiškowském Dekanáte.

P. T: P.

Kowář Josef, koop. w Pustoměři.

W Želetowském Dekanátě.

P. T: P.

Marek Wawřinec, farnj admin. w Pawlowě.
Dekanátnj společná knihowna.

W Znoymském Dekanátě.

P. T: P.

Antonjn Woša, Dkt. arcikn. krag. děk. kons. rad. far. w Šatowé.
Kratochwil Frant. far. w Brendiejch.
Dekanátnj společná knihowna.

W Židlochowském Dekanátě.

Společná dekanátnj knihowna. Wesměs 64.
Na Morawě 126.

Cjs. král. rakauské Slezsko.

Dominik Rauhal, farář w Dubowci.
Zawackého kněhkupectwj 2 wýt. we Frideku. Wesměs 3.

W HALIČI.

Neydůst. Pán, pan Michael Korczynski, Biskup w Přemyslawě.
Neydůst. Pán, pan Frant. Pištek, Biskup w Tarnowě.
Adam hrabě Rošciszewský w Zurowicách.
Wesměs 3.

W UHŘIECH.

W Košickém Biskupstwj.

Neydůstogněgšj Pán, pan Emerich Palugyay de Eadem a Boda Falva, Biskup, kral. rada.

P. T: P.

Augyzl Giřj, farář w Habzanech.
Krasznyanský Ondřeg, far. adm. w Zubčanech.
Stetz Jan, far. administr. w Starjm.
Szlavkay Jan, far. w Zdrawcjch.
Szlavkay Ondř. far. w Strazkém.

W Nittranské diecesi.

Neydůst. Excell. Pán, pan Josef Vurum, Biskup Nittranský, c. k. A. Milosti skut. tag. rada. 2 wýt.

P. T: P.

František Xav. Habel, Opat, Probošt, Gen. Vikář.
Biskupská Kapitola.
Szullyovský Štěpán, bisk. Notař a Archiwař w Nitře.

Horecký Antonjn, far. w Licthawi.
Janáes Jan, farář w Rossině.
Jrnowský Jan, kaplan w Koseči.
Juczko Matěg, far. a Děkan w Rajeczi.
Koszper Ondřeg, Dkt. sw. pjsma, far. w Tepliczi.
Ressetka Michal, kapl. w Dubnici.

W Bystřickém Biskupstwj.

Neydůst. Pán, pan Josef Belánszky, Biskup.

P. T: P.

Tomáš Cherven, biskupský Canonicus a latere.
Valent. Šeichl, kons. tagemnjk a bisk. notář w Bystřici.
Pauljar Giřj, koop. tamtéž. †
Emerich Csetneky, P. Rektor náb. škol, w Březnobaně.
Daniss Štěp., koop. w Uj-Bánye.
Fodor Michal, čest. kanow. kons. rada, far. w Dubowě.
Laczko Štěp., far. admin. w Szeleczi.
Messzik Ondř., far. w Rudně.
Mozor Jos., far. we Predaině.
Rak Matěg, kooperátor w Uj-Banyě.
Rayss Jan, far. w Trubjně.
Skoda Jan, far. w Radvani.
Strba Jan, Probošt z Graby, kons. rada, far. w Dettvě.
Vadányi Joz. Dkt. viccarchid. far. we Valaszče.
Thom. Varga, far. w Benyussowě.

W Rosenawském Biskupstwj.

P. T: P.

Kaprinay Martin, far. w Horgacsfalvě.

W Pešti.

P. T: P.

Eggenberger Jos. kněhkupec pro negmen.

W Prešburku.

P. T: P.

Šwaigger, kněhkupectwj pro negmen. Wesměs 37

We Wjdni.

P. T: P.

Ignac Feigerle, dkt. k. dwor. kaplan, direkt. studij u S. Augustin.
Knihowna Geho Oswjcenosti knjžete Metternicha.
Knihowna P. P. Mechitaristů.
Knihowna P. P. Redemptoristů.
Kněhkupectwj Wendikt pro negmenowaného.
Knobloch Antonjn, ryt. řádu malthes. w Grossharrse.

W Linci.

Haslinger kněhkupec pro negmenowaného.

W Salcburku.

P. T: W. D. P. a p.

Josef Čeněk z Wartenberků, Dkt. libom. Kapitol. Děkan.
Fridrich Knjže z Šwarcenbergu, kanownjk.

W Zádru (Zara.)

Neydustogněgšj Pán, pan Josef Nowák, Arcibiskup.

W Záhřebu. (Agram)

P. T: P.

Moyses Štěpán, Doktor a prof. libomudrctwj.

Po různu w Cjsarstwj 11.

We Wratislawi.

P. T: P.

Ritter Josef, Dkt. kanownjk, prof. cjrk. histor.

W Drážďanech.

P. T: P.

Dietrich Frant. král. dwornj kazatel.
Hraběta Jan, kr. dwor. kapl. prof. na katol. Gymnas.
Štěpánek Josef, král. dworský kaplan.

W Londyně.

P. T: P.

Leon. Thun, hrabě z Hohensteinu, pán na Děčině.

W cjzjch zemjch 5.

Saučet wšech odběratelů.

W Čechách	700
Na Morawě	126
W Cjsarském Slezku	3
W Cjs. Rakauském Polsku.	3
W Uhřjch	37
W Cjsarstwj po různu	11
W cjzjch zemjch	5
Wesměs	885.